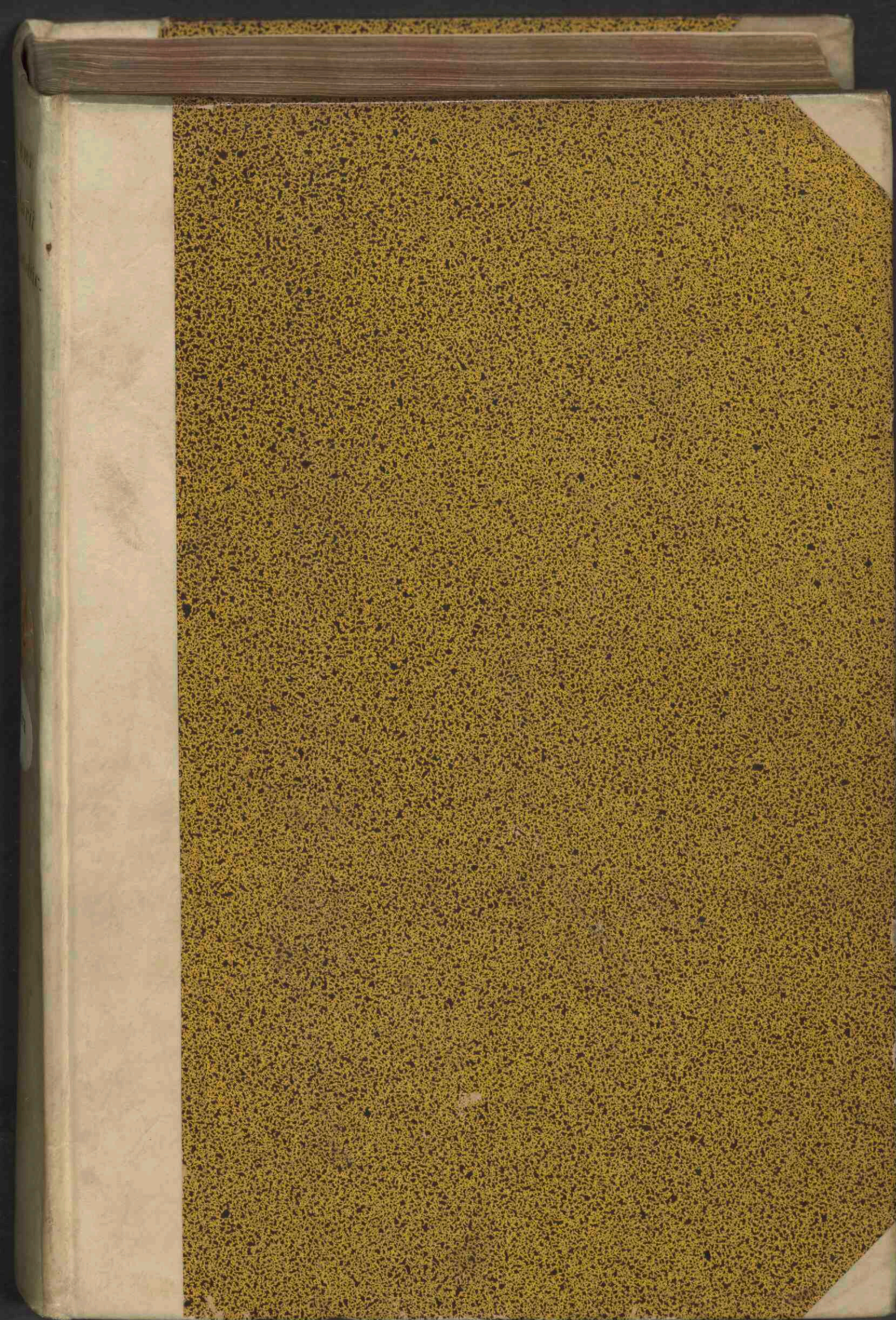

Commentarii Siue Annales rerum Flandricarum Libri seprendecim

<https://hdl.handle.net/1874/428568>

Dit boek hoort bij de Collectie Van Buchell

Huybert van Buchell (1513-1599)

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Wegens onderzoek aan deze collectie is bij deze boeken ook de volledige buitenkant gescand. De hierna volgende scans zijn in volgorde waarop ze getoond worden:

- de rug van het boek
 - de kopsnede
 - de frontsnede
 - de staartsnede
 - het achterplat

This book is part of the Van Buchell Collection

Huybert van Buchell (1513-1599)

More information on this collection is available at:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Due to research concerning this collection the outside of these books has been scanned in full. The following scans are, in order of appearance:

- the spine
- the head edge
- the fore edge
- the bottom edge
- the back board

JAC. MEYERI
Commentarii
rerum Flandric.

S. fo.

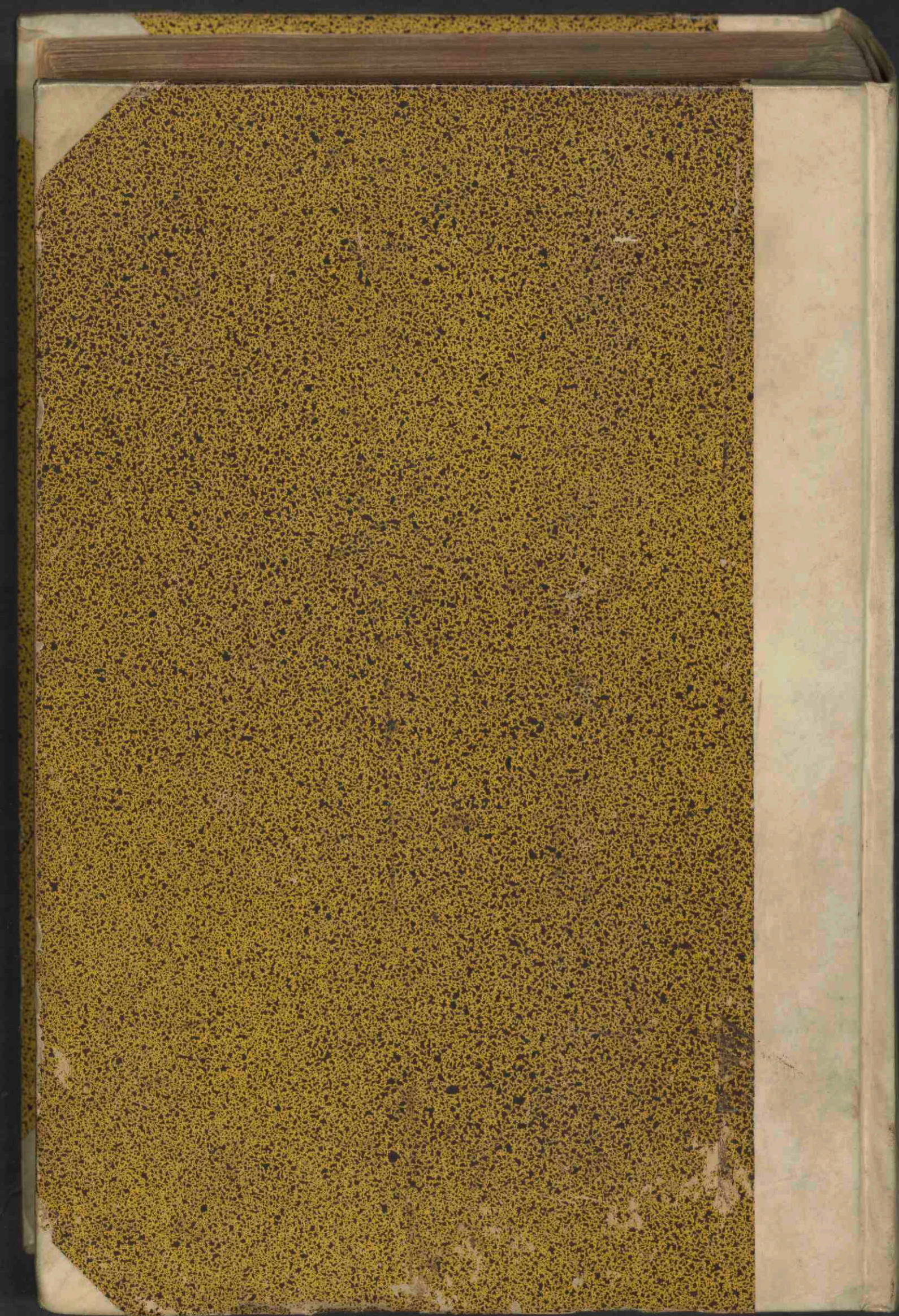
552

Rariora

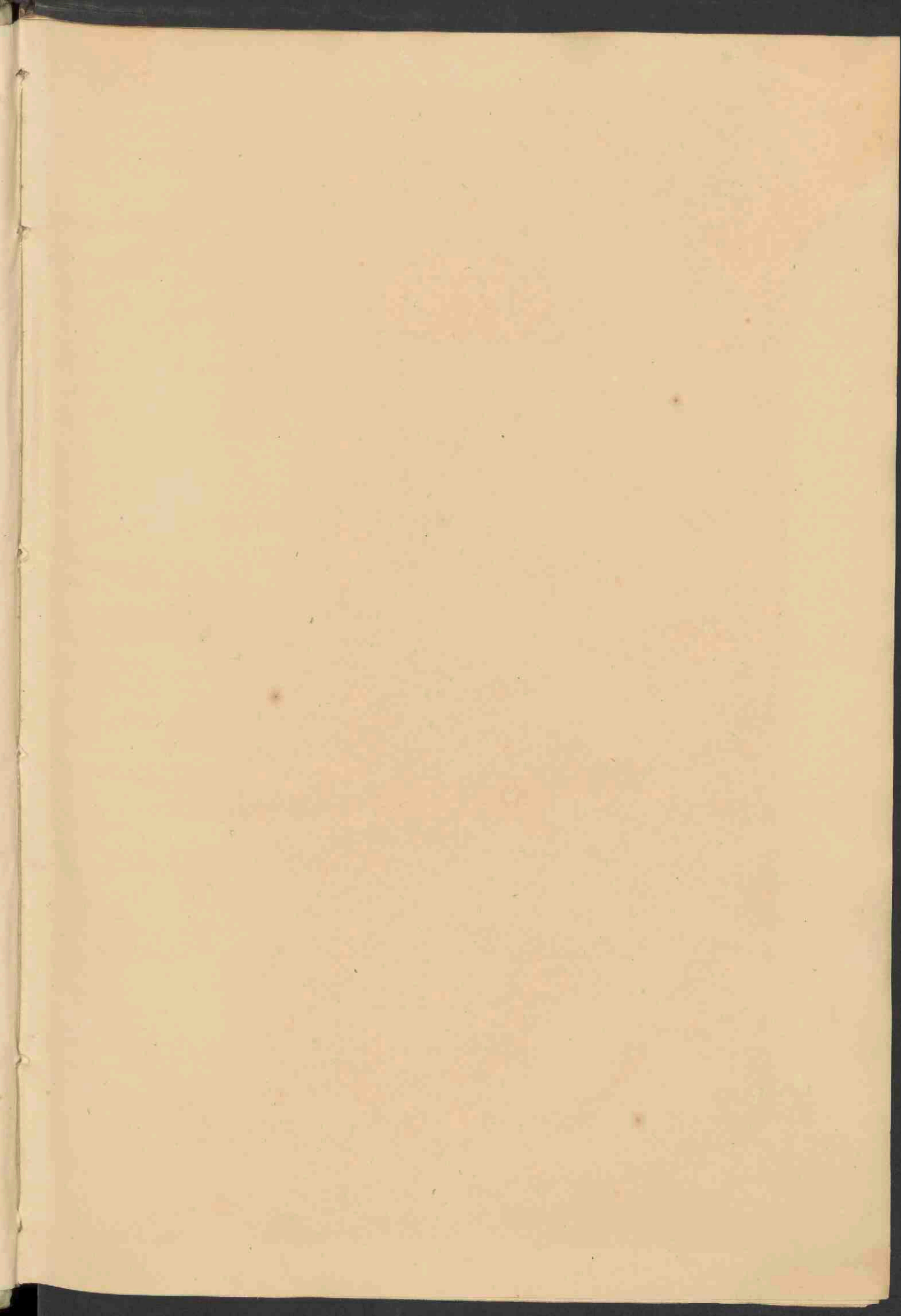

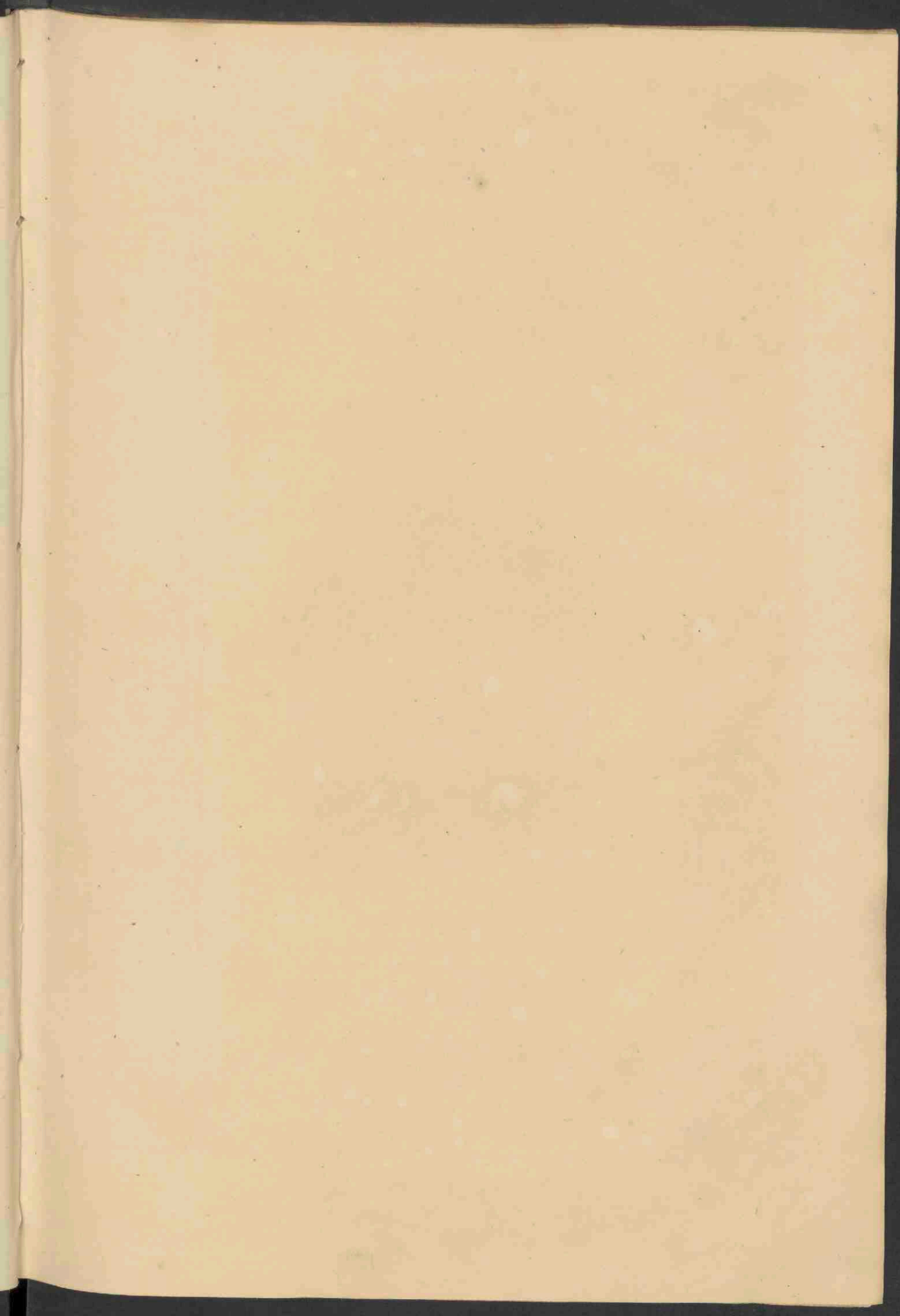

S. fo.
552⁴

Commentarii

Siue Annales rerum Flandricarum
Libri septendecim Autore Iacobo Meyero Babiliano.

Opus nouum & nunquam antea typis euulgatum, cum Indice rerum & materialium copiosissimo.

ANTVERPIÆ

In ædibus Ioannis Steelsii.

M. D. LXI.

Cum Priuilegio Regio.

Ex donatione Buisell

Regio edicto cautum est ne quis præ-
ter Ioannem Steelsium Librarium à
M. Regia admissum hos Iacobi Mey-
eri Annalium Flandricorum libros
in vniuerso R. M. Dominio impri-
mere liceat, aut alibi impressos vena-
les proponere, sub pœnis in Priuile-
gio Regio contentis & subsignatis

I. de Langhe.

Ad Reuerendiss. in Christo Patrem MAXIMILIANVM A BERGIS

EPISCOPVM AC DVCEM CAMERACENSEM, S. IM.

perii Principem, Comitẽ Comeracensi, &c. Dominum suum clementiss.

ANTONII MEYERI PRAEFATIO.

*H*istoria tam à multis tam eloquentibus viris haecenus laudata est, ut nec opus habeat nouis praconibus, nec si habeat, vulgarem encomiasten admittat: siue Alexandrum illum Magnum edicto ferunt vetuisse, ne aut pingeretur aut calaretur nisi ab artificum praestantissimis. Ad haec tam sese ipsa commendat tacito omnium consensu, ut qui praedicare eam instituat, Laconicum illud merito auditurus sit, Quis illam vituperat? Itaque rerum Flandricarum volumen publicantes, id postulari potius videmur, ut de regione exteris haud notissima, deq. auctoris instituto aliquid dicamus, quàm ut actum agendo lectorum animos in ipso statim limine fastidio quodam afficiamus. Tractum Europa extremum Britannia obiectum, inter Galliam, Germaniam atque Oceanum, hodie vulgus Germaniã appellat inferiorem, fortasse quod incolae lingua vtantur ad Germanicam accedente, quum antiquitus Gallia pars ea sit usque ad Rhenum: Galli verò & ceteri ferè exteri, tractum illum totum communi nomine Flandriam vocant. Verum Flandria non tam late patet, quota pars Galliae Belgicae, Brabantiam ab Oriente, à Meridie Hanoniam, Artesiam ab Occidente, à Septentrione Oceanum attingens, titulo Comitatus, sub clientela ab exordio Regum Franciae, nunc verò libera & sui iuris vindice Carolo Quinto Augusto, Flandriae Comite, qui seruitutem illam pactione Madritia semel aboluit. Itaque Flandria his Commentariis peculiari hoc nomine censenda est, non communiorẽ illo, ut circumiectas provincias complectatur, eorumq. Principum res gestae, qui ab initio soli Flandriae, post verò etiam ceteris quas dixi regionibus, adeoq. multo imperarunt latius, his ex professò libris explicantur, autore Iacobo Meyero. Qui vir per omnem aetatem id maxime studio habuit, ut pro suo in patriam amore res Flandricas vtcunq. illustraret. Poterat ille à negotiis se otio dare, poterat quae modicae erant facultates aliis rebus, non itineribus ac libris impendere: Omnia detrimenta & incommoda officio posthabuit, ut patria quod deberet abunde dedisse videri posset. Igitur remotiora quaedam & vetera cum indefesso studio collegisset, negotiisq. interuenientibus omittere vel certè intermittere eam curam necesse foret, quicquid inuentum literis mandarat, in locum exire passus est sub annum huius seculi trigesimum septimum. Ceterum longiore post tempore, vel studio insito, vel plusculum nactus otii, sese ad pristinum scribendi munus conuertit, praesertim cum operam ante nauatam, editionisq. aleam non male cecidisse animaduertaret. In quo negotio sic versatus est, ut narratione ad patrum nostrorum memoriã paucis annis perduxerit. Paulo ante mortem, quã Brugis obiit (quo in oppido domiciliũ pridẽ habuerat) posteriorem hanc partem quã nunc cũ priore ab autore recognita in publicũ, damus manu sua ordine scriptã cõcinnarat, totã de integro castigaturus. Sed velut mortem vicinã praesenties, id se praestare nõ potuisse hoc versu ascripto restatus est:

Optime postremam Lector desidero limam.

Extat in archetypo. Porro quod editione in plures annos distulerim, fecere tum iudicia quorundam, tũ domesticae occupationes cũ scholasticis cõiunctae: per quas nõ licuit quod visum erat criticis, maturius cõficere. Resceuius autẽ digressiones quasdam, quae parũ ad historiã pertinere videbãtur. Id quod autor vel suo iudicio, vel amicorũ monitu, si fato

occupatus non fuisset, haud dubie erat factururus. δὲ τῶν καὶ γὰρ φεροντὶ δὲ σφωτέρω. Qua in re me aliena usus opera ac censura non sane inficias eo. Ioānes Hantsamus ac Petrus Libbus, viri quum acri iudicio præditi, tum magnū hoc in genere habentes usus, suū ubiq; calculum addiderunt. Quod his velut Aristarchis placeret, id sequentes pauca sustulimus, de nostro autē nihil asuendū putauimus. Dictionem minus ornata (ut quidā arbitrantur) quā in superiore parte, refingere aut interpolare nolui, non ignarus aliā esse phrasim florentis ætatis, aliū præcipitis ac deuexa, in qua rerū cura maior, verborum ac cōpositionis perfectoria esse solet. Verū de toto opere aliorū esto iudiciū. Ego quod acceperā, idem quoad fieri potuit, reddere, boniq; publici detenti vel usurpati suspitione seu consciētia defungi aliquādo volui. Si qui erunt quibus factū nostrū operisq; editio displicebit, aliorū me equitate tuebor qui & auctori bene precaturi sunt (quod vnicū ille referet operæpretium) & mihi gratiā habituri, qui studiosos & φιλοπότες hac lectione non putarim defraudandos. Nō ad te veniam sanctissime Pontifex, quod in tuo auspiciatissimo nomine hūc patrui laborē apparere placuit, nemo mirari debet. Inter omnes enim qui hoc sibi honoris (si honor est) aliquo iure postulare à me videbantur, te facile eminere videbam: ut siue dignitate & amplitudinem tuā, siue eruditionem ut in tanto Principe rarā, siue gentem cum heroibus qui his literarū monumētis decoratur, tibi communē, siue deniq; meum officiū spectarem, cunctis his nominibus vrgebar, ut ad tuā celsitudinē animus inclinaret. Quem hominis tibi deditissimi animū quæso ne auerferis: neue quosdam audias qui historiā minus pertinere ad Episcopum criminabūtur. Equidē theologia Pontifici aptior futura erat, sed quoniā duplicem geris personā, Principi ciuili & politico historiā optime conuenire fateantur oportet. Homines plebei sola ferē ducti voluptate hanc humanitatis partē amplectuntur: Principes viri qui historia velut agendi norma uti possunt, exemplis tum quæ fugeant tum quæ sequantur, hic tanquam in tabula propositis, repudiabunt? εἰς τὸ μαγεῖον τοῦ δόξα μνημονεύει, inquit Isocrates, ἀμεινονος περὶ τῶν μελλόντων βελύον. Consilarii liberi sapientesq; reperiūtur in aulis Principū, sed rari, pleriq; ad voluntatē loquuntur: libri carent omni fūco, semper sunt præstō velut consilarii muti: ex quibus illi ipsi qui sana consilia Principibus dant, suorum consiliorū rationes haurire ac depromere solent. Verūm (ut Horatii verba usurpem)

Quum tot sustineas & tanta negotia solus,

Res Cameracenas præclaris moribus ornes,

Legibus emendes: in commoda publica peccem,

Si longo sermone morer tua tempora, Præsul.

Tantum enixe petā, ut hoc quicquid est muneris, obuiis manibus ab eo qui & humano & diuino iure tuus est, libetere accipias. Quod si feceris, magnū hominibus tuis ad studia literarum calcar addideris: tuaq; autoritate fiet, ut literæ vulgē iacētes ac prope neglectæ, publicū exinde fauorē pretiumq; aliquod apud tuos emereantur. Grāmaticæ professio humilior cēsetur: quicquid tamē ex omni literarū genere vtilitatis Resp. capit (Id autem est incōparabile ac penē infinitū) vni Grāmaticæ, vnde artes omnes liberales ceu fonte promanant, acceptum ferre debet. Quamobrē Principes ac magistratus quicunq; præmiis honestis literaturā alendam decorandāq; suscipiunt (in quibus tuus hic Senatus est prudentissimus) egregiam laudem apud cordatos referre videmus. Quam laudem tibi clarissime Princeps cum Henrico (ut alienos omittam) gentili tuo, eodem Cameracensium antistite quondam laudatissimo, communem fore frequentes ominamur. Deus te nobis ac Reip.

Christianæ, quā diutissime seruet incolumem. E ciuitate

tua sub natalem Domini, Anno

M. D. LXI.

IACO.

Iacobi Meyeri Baliolani

PRAEFATIO.

COLLECTANEA mea rerum Flandricarum variis locis excerpta, atque in unum ceu coacta fasciculum, publicare decreui, ne si forte me fatum occupet, omnis pereat defudatus mihi labor. Nam tametsi ab iusta longè absint historia, nec nisi fragmenta quaedam sint imperfectiq; commentarii: iuuabunt tamen utcumque rerum gestarum memoriam, dum vitam, moresq; & ritus anteaactorum temporum abruptim licet ac minus plenè ob oculos ponet. Mihi autem fraudi esse nolim, quod mutila multa ac manca foras proferam. Temporum ruditati expensum seramus oportet: quæ causa fuit, cur nullo ferè rerum veterum idoneos habeamus commentarios. Vixere ex maioribus nostris superioribus ætatibus permulti fortissimi viri, sed omnes penè videntur illachrymabiles, ignotiq; longa nocte (vt cordatus ille inquit Lyricus) carent quæ vate sacro. Quin igitur tandem expergiscimur? quin depellimus longam istam noctem? cur tenebras luci præponimus? Ego quidem quantum per tenuitatem rei meæ familiaris licet, laboro, curoq; res omnes gestas annalium more in suos quasque annos digerere. Nec despondeo ideo animum, quod summos nequeam æquare scriptores: Patiorq; haud grauitè extremus esse primorum, modo prior sim extremis. Non si priores Mæonius (inquit Flaccus) tenet sedes Homerus, Pindariæ latente & Alcæi camœntia. In rebus honestis Reiq; publicæ vtilibus vel solus conatus laudi datur. Quod si ad hoc exemplum & alii ad scribendum appellerent animum, spes esset permulta breui de nostra Flandria in lucem proditura, quæ non minus vtilia quàm iucunda forent lectoribus. Nam quis tam parum philopolites est, vt maiorum suorum origines, incrementa factaq; præclara non libenter audiat? Rursus quis tam iners & incurius, qui non multa in rem suam veritat, quæ ex tam variis exemplis vitæ, ac rerum temporumq; inclinatio nibus discit? Non enim sine causa historia à Cicerone temporum testis, veritatis lux, vitæ magistra, ac nuncia vetustatis appellata est. Quod si Homerus homo poëta quid sit pulchrum, quid turpe, quid vtile, quid non plentius & melius Chrysisippo & Crantore dicit, vt scribit Horatius, quanto felicius ac rectius eadem hæc haurire poterimus ex incorruptis historicorum monumentis, ex quibus licebit vere, vt inquit idem, numerosq; modosq; ediscere vitæ? Quod autem ad meum attinet officium, ita in hoc negotio versatus sum, vt non secus ac pestiferos Scyllæ scopulos omnia vitætauerim fabulamenta, nihilq; tam studuerim atque fidei veritatq; non ostentationi scribere. Nec quenquam vnum ob suspensionem adulationis ausus sum deligere, cui quod scribo dedicarem. Verum vt omnibus scribo, ita simul omnibus Flandriæ optimatibus (si grauitas patiatur historica) scripta mea confecro dedicatq; nominatim tamen sacratissimæ inuictissimæq; Cæsareæ Maiestati, Ludouicoq; secundum eam Flandrensi heroi ab Praet, eò quod illustrissima sanguinis propagine ab Flandria trahat cognomen, quodq; eius maiores nobilissimi viri, vt Geruasijs ille Pratanus annos ab hinc plus quadringentos difficillimis Flandriæ temporibus seruatores Reipublicæ assertoresq; communis extiterint libertatis. Amate igitur Lectores candidi ac ciues optimi nostros qualesquales labores, resq; Flandricas vtrūque scribi coepit, etas, amplectimini.

AUTORIS VITA.

Baliolum genuit, deguit Lutetia, humanit
Donatianus Meyerum
Historicum. Vixit calcebs, Christi, sacerdos.
Professus idem litteras
Brugensem instituit pubem. Dein curio cessit
In fata Blancobergius.

Obiit anno Domini 1552. nonis Februarii,
rui, sexagenario maior.

QVOT ANNOS SINGVLI

Comites imperauerint.

O CTO bis imperio Lydericus praesuit annos:	16
Sex Engerrannus messibus, atque decem.	16
Hinc Odoacer amat tredecim regnare Decembres.	13
Hebdomadas senas Ferreus inde regit.	42
Lustraꝫ post septem Caluus bis condit aristas.	37
Supra annum Magnus lustra nouena replet.	46
Iunior in patris senio trieteride regnat.	3
Ogdoades ternas Iunior alter habet.	24
Annos Barbatu geminos post lustra nouena,	47
Trigintaꝫ duos fert sua sceptru Pius.	32
Tertia Montani fascies finiuit hirundo.	3
Pleias Arnulphi bis notat orta diem.	2
Ter septem autumnos Frisius pater imperitauit,	21
Regnauitꝫ nouem filius atque decem.	19
Otto Securigeri messes paremus habenis.	8
Et toridem Carolo subdimur inde Bono.	8
Vnum Normannus regnat non amplius annum.	1
Elsatius sceptrum lustra per octo gerit.	40
Tres & viginti Ianos dat iura Philippus.	23
Margaris etatem tertia claudit hyems.	3
Gracorum princeps vndenos imperat annos,	11
Et ter septenos filia bisꝫ nouem.	39
Margaris hinc Flandros septem per lustra gubernat.	35
Imperio potitur lustraꝫ quina Guido.	25
Tempora bis nouies reparat sibi verna Robertus.	18
Claudis Olympiacas sex Ludouice moras.	24
Triginta septem complēs Maleane Nouembres.	37
Hebdomadis ternis post Maleana regit.	21
Gaudet Ioannes decadi superaddere lustrum.	15
Ogdoades senas magne Philippe tenes	48
Sceptru nouena tibi Burgunde Ciconia tollit.	9
Et Maria quinto consule tempus abit.	5
Quindecies deciesꝫ redit tibi Pascha Philippe.	25
Auguste Implesti Carole lustra decem.	50

NOMI.

NOMINA, OBITVS ET SEPVL

tura Comitum Flandriæ.

L YDERICVS Harlebecanus obiit anno Domini 808 situs Harlebeca.		
Engerrannus Harlebecanus	824	Harlebeca.
Odoacer Harlebecanus	837	Harlebeca
Baldwinus Ferreus obiit	879	ad sanctum Bertinum
Baldwinus Caluus	918	Blandinij.
Arnulphus Magnus	964	Blandinii.
Baldwinus Iunior obiit adhuc vivente patre	961	ad S. Bertinum.
Arnulphus Iunior	988	Blandinii.
Baldwinus Barbatus	1035	Blandinii.
Baldwinus Insulanus	1067	Insula.
Baldwinus Montensis	1070	Hafnone.
Arnulphus Tertius	1072	ad S. Bertinum
Robertus Friso	1093	Casleri.
Robertus Hierosolymitanus.	1111	Atrebatii.
Baldwinus Securus	1119	ad S. Bertinum.
Carolus Bonus	1127	Brugis.
Guilelmus Normannus.	1128	ad S. Bertinum.
Theodoricus Elsatensis	1168	VVatinis.
Philippus Elsatensis	1191	Claraualle.
Margarita Elsatensis	1194	Brugis.
Baldwinus Constantinopolitanus	1205	In Gracia.
Ioanna Constantinopolitana	1244	Marketta.
Margarita Constantinopolitana	1279	Flinis.
Guido à Dominico Petri	1304	Flinis.
Robertus Berunienfis	1322	Hypris.
Ludovicus Niuernensis	1346	Brugis.
Ludovicus Maleanus	1383	Insula.
Margarita Maleana	1404	Insula.
Ioannes Burgundio	1419	Diuione.
Philippus Burgundio	1467	Diuione.
Carolus Burgundio	1476	Nansij.
Maria Burgunda	1481	Brugis.
Philippus Rex Castelle	1506	Granata.
Carolus Augustus.	1558	S. Iusti.

Philippus Austriacus Rex Hispaniarum, iam quintum regnat annum, quem nobis seruet Deus.

BERVM MEMORA- BILIVM ANNALIVM

Iacobi Meyeri Index copiosissimus,

a priorem b posteriorem fa-
ciem designat.

Chas puer Toraltensis	70 a
Adamas Burgundionis	309 b
Adela regina Daniæ	30 b
Adrianus Vorholtensis	312 b
Adulphus Cluiensis Annæ Bur-	
gundam ducit vxorem	345 a
Adulphi Cluiensis filiz	257 a
Adulphus Cluiæ primus Dux	223 b
Adulphus Cluiensis ducit filiam Petri Portu-	
galensis	294 b
Adulphi Gelderi impietas in patrem	349 a
perpetuo addicitur carceri	357 b
eiusdem liberi	ibidem
Adulphus primus Comes Ghisnensis	19 b
Adulphi Cæsaris perfidia	83 a
Adulphus Dux Slesuicensis	328 b
Adulteri licentia	317 b
Ægidius Ripegheerfte	152 a
Ægidii postellæ supplicium	230 a
Ægidius Clericus interficitur	112 b
Ætas sicca	308 b. 326 b. & 357 a
Ætas ferrea	154 b
Affliginium sit cœnobium.	29 a
incenditur	135 b
Agne Burgūda nubit Carolo Borbonio	267 b
eiusdem liberi	374 a
Agne scortum	301 b. & 326 b
Agniona seu Romera fl.	97 b
Agrestes ouce se armant	113 b
Agrestium qui pastores nominabantur, mo-	
tus	123 a
Agricolaus filius custodis Flandriæ sit episco-	
pus	3 b
Agrippinēsis Ca. Burgūditionis expeditio	361 b
Agrippinenses coguntur restituere naues Car.	
Burgundioni furtim adeptas	365 a
Alanus pontificis Romani legatus	256 a
Alba campana Atrebatensis	313 a
Albarorum factio	170 b
inuito Comite institutū suum tuetur	173 a
Aldenardam capiunt ac iussu senatus Ganden-	
sis restitunt	ibidem
Albarorum secta	217 b
eius princeps crematur Romæ	ibidem
Albertus Austriacus Adulphum Cæsarem præ-	
lio superat, sit Augustus	86 a
Affinitate Gallo iungitur	87 b
Appellatur Rex Galliæ	88 a
interficitur	111 a
Albertus Dux Austriæ Imperator	293 a
Albertus Parisiorum Episcopus	19 a
Alberti Bauari expeditio in Frisios & victo-	
ria	215 a
eiusdem mors & liberi	220 b
Albertus Brandenburgensis vincitur à Bur-	
gundis	363 a
Albii hæretici oppressi	64 b
Alboderia castellum	260 b
Alborum familia	320 b

Aldenardensis conuentus	23 a & 15 b
Aldenarda condita	3 a
obsessa per sex menses	185 b
eius suburbia cremantur	304 b
oppugnatur	171 a
incendium eiusdem	ibidem
capitur à Gandensibus	199 a
recipitur à nobilitate	
Aldenardana pax bifrons	173 a
Aldenardæ regia Ioannis Burgundionis	222 a
Aldenborch euersum	2 a
Aldenburgense templum restitutum	25 a
Aldenburgensis ecclesiæ dedicatio	321 a
Alenconii fides erga Carolum septimū	168 b
Alexander Quintus	231 b
moritur	234 a
Allodia pugna	152 b
Allouini Bauonis sanctimonia	4 b
Alnetanus dominus à Ludouico vndecimo ho-	
noratus	332 b
Alostum conditum	3 a
Alostanus ager vastatur	181 a
Alostensi de comitatu controuersia	82 a. 83 a
obsidetur	174 b
deditur Gandensibus ibidem & crematur	
ibidem &	312 a
Alphonfus obtrinet Siciliā & Neapolim capto	
Renato andegauensi	278 a
obitus eiusdem, virtutes & diuinitæ	323 a b
amicitia cum Philippo Burgundione	ibid.
Alphonfus Lusitanus	373 a
Altissiodorenses à Ludouico vndecimo corru-	
pi nequeunt	352 b
Altissiodorensis conuentus	279 a
Altissiodorensis pax	239 a
Amadæus sit Pontifex	278 b
Pontificatu se abdicat	301 a
fit monachus	281 b
Nouariam recipit opera atrebatum	271 a
Amandus sit Episcopus Tungrorum	4 b
eiusdem discipuli	5 b
Amazones due	151 b
Amatus episcopus Senonum in Flandriam ve-	
nit	7 a
Ambasiæ conuentus contra Eduardum V. &	
Carolū Burgundionem	348 b
Ambiani sagittarii	278 a
Ambiani Ludouico vndecimo portas aperit	
& à Carolo Burg. deficiunt	350 b
conspirant in suos rectores	283 b
Ambianus conuentus de pace regum	265 a
Ambianus præfectus proditiōis reus	326 b
Ambrosius abbas Camaldulensis	301 a
Ambrosius Cambrayus	351 b
Amerfordia obsessa	270 b
Amelberga floret sanctitate	9 a
Amurathes Turca pacem petere coactus	299 a
Anachoreta quidam Carolū sextum regem	
officii sui admonet	208 a
Andegauensis comitatus cum prouincia Pho-	
censi regno adnectuntur	363 a
Andouerpia Lud. Maleano Comiti Flandriæ	
attribuitur	158 a
Andouerpianus tumultus	281 a
D. Andræ cœnobii apud Brugas initium	334 b
Angius & Io. Monfortius proditores	373 a
Angli facti Christiani	4 a
Anglia	

Anglia Flandris tributaria	126 a	ad Lud. vñdecimū mittitur captiuus	372 b
Angli Taruannam capiunt	149 b	Antonij Burg. natalis & obitus	279 a
eorum in Aquitania successus	154 a	Antonius Herrineus occumbit	306 b
Angli piratæ vincuntur à Venetis	126 a	Antonius Chabanus	219 b
Angli Margaritæ Britañe suppetias eūt	144 b	Anton. Vallemontij bellum cum Renato Si-	
Anglici belli cum Francis origo	110 b	culo	295 b
Angli Flandris infesti	165 a	eiusdem victoria capto Renato	277 b
Gandauum diripere conati cæduntur à ciui-		Antonius Comes Dammartinus	143 b
bus	215 b	Anto. Haneron Præpositus D. Donatiani Bru-	
Angli Gallis formidolosi	196 a	gensis	343 a
Anglico de federe discordia inter Flādros	150 b	Anto. Betunienſis à plebe interficitur	276 b
Angli Gallicæ classis merces diripiunt	203 a	Anto. Cramallius securi percutitur	281 a
Anglici belli initium	136 a	Apologus de vrſo	363 a
Anglorum victoria Azincuriana	246 a	Aquaſgrani concurretur pro indulgētiis	296 b
Pictaueſis 157 b Naufragium ibidem		id oppidū Carolus Burgūdio inuiſit	358 a
Anglorum colonia Caleſiam in continentem		Aquarum copia Brugis & Tornaci	230 a
migrat	153 b	Aquitania conceditur Anglis	159 b
Angliæ regina parit Gandau	141 b	Aquitania recuperatur à Gallis	165 b
Angli in Gallias infesti deſcēdunt 157 a & 150 b		Aquitanicū bellū Duce Lud. Aureliano	304 a
Angli Regis largitio in Flandros	136 b	Aragones ab Urbano Pont. ad Clementem de-	
Anglica ſœdera Flandris commoda	115 a	ficiunt	108 b
Anglici ſagittarij	246 a. & 357 b	Arausiaci principis periculum	275 b
Angli mercatores Brugas relinquunt metu L.		Arbitrium D. Ludouici de Flandria	75 a
Maleani	191 a	Arbitri multæ pace Inſulana pactæ	108 b
Anglici populi liberalitas in oppugnatores Cle-		Archenbaldus Fluſſas	256 b
mentinorum	193 a	Arcus manuarij ludi Gandæ	279 b
Angli Flandriam inuadunt	193 b	Ardenburgus recipitur pulſis Liſiatis	91 a
vincunt Flandros ad Meninum	196 a	Canonicorum ibidem collegium	84 b
mare Flandricum infeſtant	212 a	Ardenburgenſis Deipara	141 b. & 191 b
litus Flandricum populantur	219 a	Ardenburgus bis capitur à Gandenſibus	192 b
Flandriam incurrunt ex Caleſia	225 a	munitur à nobilitate	102 b
agrum Slusanum vaſtant	208 a	pericitatur	203 a
diripiunt tractū Flandriæ occidentalem, pue-		Ardenſium Præfecti qui fuerint	44 b
ris etiam abductis	283 b	Arduenna ſylua Morinos & Flandros comple-	
Anglorum militum moderatio	225 a	ctitur	6 b
Anglicarum rerum commutatio pulſo Edu-		Argeſilla	146 a
ardo	350 a	Arkas capiunt Flandri	96 a
Angli puellâ Franciæ capitis damnauerūt	276 b	Arkenſe caſtrum obſeſſum	97 b
Anglorum res in Galliis fluere incipit	301 b	Arkenſis pugna	97 b. & 151 a
Anglia turbatur	212 b. 213 a. & 207 b	Arkenſis conuentus	119 b
Anglorum pietas antiqua	316 b	Arkenſis pax violatur	130 a
Angli Gandenſes ſocios deſerunt	313 b	Armeniaci aduerſarij Io. Burgundionis	234 a
Anglorum ſeditiones domesticæ	318 a	Armeniaci Lutetiæ imminent	236 a
Angli Normannia pulſi	302 a	Erumpunt ex auarico	239 a
Anglorum ira ob pacem Atrebatenſem	283 b	Perſidia eorum & ſœdus cum Anglis Ibidem	
Anglorum phſala	217 b	Armeniacorum Episcopi excommunicant ad-	
Anianus abbas Aldenburgenſis	323 a	uerſarios	237 b
Anna Burgunda nubit Ioāni Berthfordio	165 a	Armeniaci Comitſ inſignia	242 a
Moritur	279 a	Armeniaci neglectis Anglis Io. Burgūdionem	
Anna Philippi Burg. filia	340 a	oppugnant	25 a
Annus pluuiioſus	223 a. & 229 b	Armeniaci lxxx. ſtrangulantur	26 a
Anſgarius Episcopus Hamburgeniſis	11 b	Armeniacorum periuria	256 a
Antiochia à noſtris capta	34 a	Armentiria capta & direpta	140 a
Antonius Burgūdio ſit Dux Brabantia	225 b	Arnhemeniſis curia in Geldria	357 b
vxorem ducit	218 b. & 233 a	Arnoldi Geldrij ſeueritas in filium Adul-	
vxorem amittit	229 b	phum 356 b. Eiusdem nuptiæ	332 b
fidem Imperatori de Brabantia præſtare re-		Ingratitudo in Philippū Burgundionē	319 a
euſat	Ibidem	Arnoldus lanſſonius	201 b
occumbit Azincuriano prælio	246 b	Arnoldi Butſ ſupplicium	294 a
funus & ſepultura eiſdem		Arnoldi Lalani epiſtola	358 a
Antonius Magnus nothus Burgundia vincit		Arnulphus Aldenardanus	81 a
Gandenſes	308 a	Arnulphus Hanoniam ſubegit	29 b
eiusdem laus	343 b	Arnulphus Comes bello occiſus	27 b
duellum cum Scaleniſi Anglo	33 a	Arnulphus Episc. Aldenburgij moritur	29 a
Gallos vincit	319 b	Arnulphus Clericus necatur	176 a
periculum eiſdem	309 b	Arnulphus Episcopus Leodiſenſis legatus ad	
legitimus appellatur à Pontifice	364 b	Anglos pro Lud. Maleano	196 a
redit ab expeditione Turcica	315 a	Arnulphi Scornaceniſis ſtratagema	201 a

Arnulphus Specanus causa cladis Gauerens	311 a	Balduinus Vulpes equestris ordinis Gandau	303 b
Arreux captus ab Ioanne Luceburgensi	311 a	periclitatur	303 b
Arteveldani caduntur ad septem Quercus	190 b	Balduinus diues dictator Gandensium	201 a
Arturus a Monte albano	102 a	Balduinus Reyfin transfuga	85 a
Arturus Richemontanus deficit ad Carolū se-	267 a	Balduinus Bellomontanus	81 b
ptimum sitū M. equitum	267 a	Baliolum a Gallis combustum	67 b
Arturi Britanni obitus	123 a	diripitur ab Anglis	286 a
Aspera combusta	140 a	Balistariorum ludi Gandau	295 a. & 297 a
Affcha incensa	135 b	Aldenardæ	232 b. Tornaci
Astensis comitatus	301 a	Ballinij montis pugna	96 b
Atrebatensi de comitatu Iis	134 b	Baltasar Cossa	234 a
Atrebatensium vastatur a Flandris	100 a	Bapalma deditur Carolo sexto	243 b
Atrebatensis conuentus	110 a. 138 b. 144 a	Barbara Sigismundi Augusti vxor mulier libi-	293 a
259 b. & 281 b		dinosa	293 a
Atrebatensis pax	244 a	Barbasanus	261 a. occumbit
Atrebatensis pax suratur	283 a	Barenfis domina	194 a
eiusdem pacis condiciones	Ibidem	Barnetanus prælium in Anglia	332 b
Atrebatensis pax nunquam a regibus com-		Bartolus	168 a. Basilia
pleta	332 b	capitur a Flandris.	103 a
Atrebatum obsessum	243 b	Beatrix comes Gifnensis	68 a
vallum Flandriæ	243 a	Beatrix domina Rauestana	330 a
Atrebatens regi infideles puniuntur	357 a	Bedauri genus militis Hispanici	105 a
Atrebatens principi fideles	243 b	Belfridum turris	210 b
Atrebatenses sagittarij	278 a. 357 b	Belgarum foeda euastatio	2 a
Atuacutum	151 b	Belgica prima & secunda	Ibidem
Auaricum obsessum	239 a	Belgæ in Syriam contra Barbaros	31 b
Aubentum capitur ab Hanonio	140 a	Belgarum virtus	331 b
Auenione quot Pontifices max.	136 a	Belgici regni prouinciæ	363 a
Auenionensis de pace conuentus	120 a	Bellum cum Cæsare octo annorum	24 a
Audomari episcopi virtutes	6 a	Belli Anglici causa	36 b
Augusti officium	229 b	Bellum cum Anglis susceptum	37 a
Augustadunensis pugna	275 b	Bellum ab Hanonia	45 b. 46 b. & 50 a
Augusta Veromanduorum euerfa	4 b	Bellum cum Hollandis	46 b. 48 b. & 62 b
Aurelianum obsidetur ab Anglis	271 b	Bellum cum Gallis per annos quinque	53 a. 61 a.
Aurelianorum cum Burgundis discordia	219 a	Bellum Brabantinum	59 b. & 74 b
exercitus contra Io. Burgundionem	242 a	Bellum Namurcicum	59 b. 78 b
parricidium	249 b	Bellum factum comiti Bononie	71 b
Aureliani expeditionem Io. Burgundionis con-		Bellum Hollandorum cum Orientalibus	295 a
tra Leodienses impedire conantur	230 b	Bellum inter Anglos & Scotos	130 a
Austreberta virgo insignis	6 a	Belli civilis in Flandria occasio	170 b
Autricum in Carnutibus diripitur	278 b	Bellum ciuile septem annorum	Ibidem
Axella direpta incenditur	308 a	Bellum in Hussitas prædicatur	171 b
Axellanus toparcha	104 a	Bellum in Burgundia cum Borbonio	182 a
d. Aychardi vita	211 b	Bellum sacrū Bonifacius frustra decernit	88 a
Sacellum apud Morfelidam	Ibidem	Belli sacri professio	115 b
Amundus Anglus vincitur	83 b	Bellomontanus Burgundiæ marescallus	309 b
Aymericus Ticinensis	153 b	Bellomontem capit Io. Luceburgensis	271 a
eiusdem stratagemata	154 a	Benedictus antipapa elabatur	217 a
supplicium	155 b	cum Aurelianis contra Ioannem Burg. con-	
Azincuriana in Morinis pugna	245 a	spirat	210 a
Azincuriae cœmeterium Gallorum	147 b	Alit publicam discordiam	225 b
Balduinus rapit filiam regis	13 a	Benedicti duodecimi mors	145 a
appellatur Comes regni	Ibidem	Berga deficit ad regem	85 a
Balduinus comes Cameracensium obiit	20 a	Berganum cœnobium conditur	23 a
Balduinus Brachbantum inuasit	21 b	Bergensium strages	97 b
Balduinus Gandauo Cæsareanos pellit	24 a	Bergensium cōsuetudines ab rege cōfirmatæ	87 a
excommunicatur	24 b	Bergensium liberalitas in Io. Burgundionē	235 b
fictor regis Franciæ	25 b	Berganus ager vastatur	132 a
Balduini regis Hierosolymorum laudes	47 b	Bergensis conuentus de matrimonio Ludouici	
eiusdem victoria	51 b	Maleani	151 a
Balduinus Audomaropolim & Ariā capit	61 a	Berga incendio deuastatur	198 a
Belgas ducit in Syriam	63 a	capitur a Gallis maxima ciuili clade	197 b
fit Græcorum Augustus	Ibidem	Bergenses legato Urbani se dedunt	195 a
vita excedit	Ibidem	Bern. Clareuallensis in Flādris cōcionatur	43 b
Balduini Augusti miserabilis fortuna	71 a	Bernardus Armeniacus M. equitum	248 a
Balduinus Burgundio	349 b	d. Bernardini obitus	299 b
		Bernardi Rauestani interitus	268 b
		Bers	

Bertini abbæ sanctitas	6 b	Brigitte obitus	165 a
D. Bertini cœnobium combustum	112 b	eiusdem liberi	164 b
Bertrandi pseudocomitis supplicium	71 a	Britannia bifariam possidetur	143 b
Bertrandus Glesquinus	164 a. & 209 a	Britannia Blesensi adjudicata	144 b
Bertrādus à Chalmōre securi percutitur	161 b	Britannici belli initium	144 b
Bertrandi Nicolaioli expeditio	162 a	eiusdem finis	162 a
Bertulphi cancellarij supplicium		Britanniæ dux in Flandria	168 b
Bertulphi Gestellani pœnitentia	27 a	Britannia à Gallis occupatur	167 b
Beslarion Cōstātinopolitanus Bruxellæ	332 a	Britones Vrbano adhaerent	113 b
Betanensium domus Brugis	328 b	Britones cum Anglis pacem faciunt	270 b
Betunea regi deditur	84 b	Britonum cum Anglis conficius	196 a
Betunea Guilielmi Iuliacensis	223 b	Britonum auaritia apud Cominū	Ibidem
Bichius comes agrum vastat Luceburgen-		Britones lanificium docentur	250 b
sem	371 a	Broburgus deficit ad regem	
Birfletum obsessum à Gandensibus	163 b	deditur Anglis	194 a
Blancoberga vetus	136 a	Broburgus diripitur & crematur	199 a
Blancoberganæ molæ seruitus	188 b	Brugis incendium	69 a. 72 a. & 358 a
Blesensis comitatus venditur Ludouico Aure-		Brugis falg ardente	81 a
liano	210 b	Brugenses Guidoni comiti rebelles reprimun-	
Bochari Auentensis vita & audacia	65 a	tur	81 b
eiusdem supplicium	70 a	Brugensium motus nomine Morlemay	81 b
Bodillus regem & reginam occidit	7 a	Brugense vectigal domini Ghistellani	Ibidem
Bogiāensis pugna	262 a	Brugensium & Franconatum politia	83 a
Bohemorum tumultus	264 a	Brugense oppidum à Gallis munitur	85 b
Bombardarū Ludouici vndecimi ridicula no-		Brugenses se regi dedunt	Ibidem
mina	364 a	factionem gallicam pugna superant	89 b
Bona Bohemica vxor Ioānis Normanni	155 a	Brugensis oppidi munitio desinitur	Ibidem b
Bonæ vxoris Philippi Burgund. obitus	268 b	Brugenses opprimuntur tyrannide Gallorū, tur-	
Boni homines grassatores	162 a	multuantur	Ibidem
D. Bonifacij reliquiæ Brugis	151 b	Brugensium mulierum splendor	Ibidem
eiusdem in Philippum Pulchrum odiū	90 b	Brugensium temeritas & clades	182 b
Bonifacij Pontificis licentia, & Legati in Flan-		Brugense oppidū capitur à Gandensibus	184 a
driam	86 a	Brugensium amburbalia	183 a
Bonifacius octauus arbiter discordiarum, pro		Brugensis conuentus	177 a. 166 a. & 179 a
Guidone sententiam fert	86 b	Brugēses insurgūt in quæstores & nobiles	115 b
Bonifacij eiusdem mentio	279 a	Brugensium rebellio frequēs sub Ludouico Ni-	
Bononia gallica	110 b	uernensi	124 b. 126 a. 27. & 31
Bononiensis comitatus	337 a	Brugensis ciuitatis priuilegia	131 b. 135 b. 137 b
Bononiensis ager vastatur	283 a	Brugenses per comitem regi se dedunt	133 a
Bononiensis comitatus accedit Philippo Bur-		Brugensis ciuitatis prætoria, vetus & no-	
gund.	Ibidem	tum	167 a
Bononiæ suburbia incensa	140 a	Brugense emporium	158 b. 279 a. & 354 a
Bononia occupatur ab Ioanne Burg.	249 a	Brugensium cum Gandensibus æmulatio ve-	
Borbonius dux	134 a	tus	291 b
Borsaliorum victoria capto Guidone episcopo		Brugenses comitem pugna superat eumq; oppi-	
Traiectensi	101 a	do expellunt	137 b
Bononiensis pugna	143 a	nouam constituunt politiam	Ibidem
Brabanti cum Hanonio controuersia compo-		Brugensis populus litigans in curia Parisiensi	
nitur	233 a	pro priuilegiis causa cadit	90 a
Brabantorum motus quo Philippus præses ca-		Brugenses Roiam suam in Lisam ducere conan-	
pitur	261 a	tur	170 b
Brabantorum in Gandenses beneficentia	181 b	Brugensi in foro pugna, vbi Gandenses succu-	
Brabantie morus	179 b	buerunt	174 b
Brabanti vincuntur à Gelderis	208 a	Brugenses reconciliantur principi	191 a
Brabantie ducis misericordia	143 a	Brugensis ciuitas constituitur	201 a
Brabantinum bellum	157 a	Brugensium ciuium proscriptio	226 a
Brabantia subigitur	Ibidem	Brugensium discordia componitur	100 b
Brabantie dux Angli socius bello gallico	139 b	diffensio de pace anni quinti	113 b
Brabantinum bellum & pax	135 b	Brugensium procuratorū iocus Lutetie	155 b
Brabanti vincunt Flandros	Ibidem	Brugēsis ciuitatis perturbatio ob schisma	211 a
Brabantinum fœdus	139 b	212 b. & 213 a	
Brabanting domus matrimonia	151 b	Brugensium pompa in ludis arcus balistarj	
Brabantos inter & Hagnonios bellum	268 b	Tornaci	Ibidem
Brabātia Antonio Burgund. assignatur	219 a	Brugensium tumultus ob Gallorum libidinem	
Brando Dunensis	272 b	sedatus ab Ioanne Gistellano	207 a
Brenia capta & incensa	267 b	Brugensium cum Slusanis discordia	Ibidem
Brigandi grassatores	268 a	Brugensis ager vastatur	291 b
		Brugensium	

Brugensium clientes	287 b	Carlota Lufigniana Cypri regina	349 b
Bruxellani Flandros oppido pellunt	156 a	Carolus rex dolo capitur	16 b
Bruxellani fauent Gandensibus Principi rebel-		Carol. Martellus Saracenos vicit	8 a
lantibus	175 a	Carolus Romæ appellatur Augustus	10 a
eorundem literæ ad Gandenses	307 b	Carolus Bononiæ & Gandauum venit	11 a
Bullizeliæ virgo mater	275 a	Carolus comes Brugis occisus	39 a
Busehardus custos Flandriæ defectus	8 a	Carolus Valesius Romam proficiscitur	88 a
Burdigalenses Anglorum studiosi	312 a	Augustus dicitur Græcorum	Ibidem
Burgæ oppidum captum	162 a	Impetium affectat	86 b
Burgundiæ ducatum Ioannes rex ad se trahit re-		Flandriam vastat	87 a
gnosq; adnectit	159 b	Caroli Valesij morbus	118 a
Burgundi peculiarem sibi poscunt ducem	161 a	eiusdem mors	118 a
Burgundiæ dux fit Philippus Audax	Ibidem	Caroli Pulchri coronatio	113 a
Burgundiæ domus	Ibidem	eiusdem legati & literæ ad Flandros	118 b
Burgundicum bellum decernitur	242 a	Carolus Pulcher rex Ioanni Namurco fauet	
Burgundi duci Ioanni fideles	243 a	contra Brugeses	125 b
Burgundica in aula discordia	332 a	eiusdem mors	131 a
Burgundicus equitatus	241 a	Carolus quintus Francorū rex coronatur	161 b
Burgundionum literæ ad prouincias Franciæ de-		formosam vxorem dotata prætulit	164 a
cæde Io. ducis	258 a	eius edictum pro Clemente antipapa	169 b
Burgundica turris Naneti	218 a	Caroli quinti mors	177 a
Burgundia turbatur à Carolo Borbonio	280 a	Carolus quartus Imperator Lutetiā adit	168 a
Burgundia infestatur à Gallis, Carolo inter-		Caroli sexti natalis	163 b
cluso	201 b	Carolus sextus in Flandriā cū exercitu	187 b
Burgus oppidum Aquitanix	223 b	196 b. & 203 b	
Buscum ducis	201 b	Clementem antipapam inuisit	209 a
Buscicaudus Genuensium præfectus	219 a	Cancellarij perpetui institutio	24 b
Buziorum capitalis		Car. sextus infesto exercitu Britanniā petit	211 a
Byzia Thraciæ regia	214 a	in phrenesin incidit	Ibidem a
Adomus capitur ab Anglis	151 b	à patris regitur	Ibidem b
Cadfanus in insula diripitur ab Anglis	203 a	Caroli sexti & Imperatoris conuentus de schis-	
Cadfanus pugna aduersa	98 a. 137 a	mate	216 a
Calapinus filius Turcæ Callistus post baptis-		Caroli sexti periculum in quodam ludo	212 a
mum dictus	358 a	edictum	234 b. 237 b. 240 a. & 248 b
Calcaria aurata Gallorum	92 b. & 246 b	Conuiuium solenne Lutetiæ	233 b
Calesia clauis Galliarum	221 b	Car. sextus in potestate est Aurelianorū	241 a
Calesia oportuna Anglis	285 a	album gestat pileum	240 a
Calesia obfessa, ciuium fames & inopia	153 a b	iurare cogitur contra Ioannem Burg.	242 a
Calesiæ deditio, ciuiumq; calamitas	Ibidem	eius progenies virilis	221 a
Calesiæ dolosa venditio	154 a	Carolus sextus deseritur à suis	264 a
Calesiana obsidio temerè decernitur	283 b	eiusdem obitus	265 a
solutur	247 b	Carolus sextus Hypram ingreditur	180 a
Calesiana expeditio	150 a	Carolus Pontacensis idem Delphinus & futu-	
Calesia difficile expugnari potest	284 b	rus rex eius nominis septimus	240 a. 247 b
Calliota tributum Brugis	226 a	gratissimus Aureliani	Ibidem
Callistus tertius	318 a	corrumpitur à perditis hominibus	233 a
Callisti gaudium de morte Alphonfi regis Nea-		Ioannē Burg. ad se accersit Montrosiū	255 a
politanū	322 b	eiusdem periuria, comites & parricidiū Ibid.	
eiusdem mors	323 a	exheredatur & proscribitur à patre	258 b
Cameracum obfessum ab Anglo	138 b	eiusdem literæ ad ciuitates regni falsissi-	
Cameracensis oppidi munitio	141 a	ma	258 a
Cameracū occupatur ab Io. Burgundione	241 b	eiusdem inopia & calamitas vrgētib; An-	
Cameraci discordia inter ciues & canonicos di-		glis & Burgundis	271 b
ui Gaugerici	248 b	nusquam pugnare audet	261 b
Campanæ Aldenburgen. per se sonuerūt	25 a	per Ioannam puellam Remos ducitur ac co-	
Cameracensis ager violatur à Gallis	139 a. 280 b	ronatur	272 a
Cameraci celebrantur nuptiæ Io. Burgundionis		veniam orat Philippū Burg. conuentu Atre-	
& Guilielmi Bauari	202 b	batenfi	282 b
Canonici Bergenses expulsi	23 a	eiusdem odium in Burgundionem	320 a
Capetica gens	329 b	Burdigalam recipit victis Anglis	317 b
Cardinaliū in eligēdo pōtifice discordia	168 a	Car. septimus persequitur Ludouicū filiū	323 b
Cardinales in Flandriam legati schisma obtru-		iudiciū eiusdem de eodem	320 a
dunt	169 b	Confederatus exteris contra Phil. Burgundio-	
Carnutensis conuentus	229 b	nem	324 b
Carnutensis pax	159 b	expostulat cum Philip Burgundione	320 b
Carnutensis pax renouatur inter Aurelianos &		pacificatorem agit inter Gandenses & Phil.	
Burgundiones	239 b	Burg.	320 b
			ciuis

eiusdem ad Philip. Burgundionem lega- tio	273 a. 308 a. & 326 b	turpis cū Ludouico rege fundinatio	368 a
impensæ in concubinas	326 a	Renatum ducem Lotharingia pellic	367 a
reuerentia erga sacerdotium	Ibidem	bellum suscipit contra Heluetios	365 a
obitus & exequiæ	329 a	prælium aduersum ad Moratum	370 b
Carolus septimus Lutetiam intrat	292 b	detrimentum inæstimabile	369 b
Idem metu Anglorum pacem seruat Atreba- tensem	297 a	infelicitas eius à morte Ludouici Lucebur- gensis	368 a
Caroli Burgundionis natalis	280 b	temeritas & clades sub Nanceio	372 b
Carolus Burg. vbi natus educatusq;	319 b	cadaver & sepultura	273 a
eiusdem indoles ad belligerandum propene- sa	313 b	de morte eius fama	Ibidem
nuptiæ cum Isabella Borbonia	317 b	eiusdem mores	Ibidem
verba ad episcopum Narbonensem regis le- gatum	314 b	Caroli Burg. filia an Burgundiæ ducatu spoli- anda	372 a
odium in Ioannem Croiacum & Stampas- num	332 b	Carolus Burg. imprudenter affinitatem germa- nicam distulit	372 a
Carolus Burg. fit præses Normanniæ	330 b	Caroli Atrebatensis obitus	353 a
eiusdem indignatio ob Somoniæ oppida resti- tuta	332 b	Carolus Ludouici vndecimi frater	329 a
patri reconciliatur in gratiam Ludouici Del- phini	319 b	ad Franciscum Britannum confugit	335 b
eiusdem fides conjugalis	317 b	filiam Burgundionis ambit	353 b
expeditio in Leodios, audacia	318 a	Ludouico fratri inuisus, cui resistere cona- tur	Ibidem
Carolus Burg. Dionantiis inuisus	Ibidem	obitus eiusdem	354 a
eiusdem castra & victoria ad montem Heris- cium	316 a	Caroli octauæ Gallorum regis natalis	348 b
Dionantios petit, eorum oppidum diripit eueritq;	319 a	Carolus Aurelianus capitur ab Anglis	247 a
edictum in mœchos	Ibidem	redimitur	295 b
Carolus Burg. fit comes Flandriæ	341 a	ducit vxorē neptem Philippi Burg.	Ibid.
Brugas & Montes Hanoniæ intrat	Ibidem	regi suspectus ob sœdus Burgundicum	295 b
summam pecuniæ petit à Flandria	Ibid.	Caroli Aureliani mors & liberi	335 a
in Leodios rebelles ducit	342	Carolus Vgellanus liberatur ex custodia An- glicana	294 b
victor Leodium ingreditur	Ibidem	eiusdem discordia cū Io. Luceburgensi	Ibid.
leges Gandesium cōfirmat inuitus, Ciuibus irascitur	341 b	Carolus Cœnomanus	336 a
Caroli Burg. matrimonium cum Isabella Ebo- racensi	344 a	Caroli Quinti Imp. laus	293 a. 316 b. & 331 a
luxus in nuptiis	Ibidem b	Carolus Blesensis capitur à Margarita Flan- drensi	152 a.
diligentia in iure dicundo	347 b	liberatur	Ibid.
Caroli iuxta Atrebatum & Ambianum	351 a	eidem Britannia adiudicatur	144 b
statura robur & periculum	352 a	Caroli Blesensis liberi per Clissonum redi- muntur	108 b
Carolus Burg. deseritur à quibusdam nobili- bus	350 a	Carolus Nauarra rex capitur	157 a
bellum suscipit cum Ludouico xi.	355 b	eiusdem interitus	208 b
Galliam vastat	358 a	Carolus Hispanus M. equitum occiditur	156 a
Cæsaromagum obsidet	Ibidem	Caroli Engolismensis coniugium	233 b
eiusdem literæ de parricidio regis	356 a	Carolus Andegauenensis institutus rex Siciliæ & Apuliæ	82 a
Carolus Burg. arbiter discordiæ Arnoloi Gel- deri cum filio	349 a	Hanoniam subegit	77 b
eiusdem inimicitia cum Ludouico rege, & quibus de causis	357 b	Carolus Borbonius moritur	320 a
filiam Gallis committere noluit	350 b	Carolus comes Virtutum moritur	261 b
nimum tribuit iuramentis Lud. regis	Ibid.	Carolus Geldriæ dux	358 a
Geldriam subigit	357 b	Carthago expugnata à Gallis	79 a
Carolus Burg. Treuiris cum Imperatore cōgre- ditur, prandiu dat Imperatori, eiq; fidem præ- stat de terris Imperij	358 a	Carthusia Brugenensis fundatur	121 a
rex Burgundiæ creari postulat	Ibid.	Carthusiensium virginum monasterium Bru- gis	161 a
suscepit causam Roberti Bauari cōtra Agrip- pinenses	361 a	Casletum deditur regis	85 a
expeditio eius in Colonienfes	Ibid.	capitur à nobilibus	186 a
confidentia perniciofa, ambitioq; immor- dica	Ibidem	Casletanum prelium	172 b
cupiditas cum Imp. confligendi	364 a	Casleti excidium	Ibid.
expeditio in Lotharingiam	Ibidem	Casletum oppugnatur	152 a
		incenditur ab Anglis	197 a
		Casletani vincuntur ab Anglis	284 a
		Casletanus ager vastatur	119 b
		Casletanus tumultus compescitur à Philippo Burg.	276 a
		Castra Flandrorum ad Curtracum	93 b
		Castra Philippi Arteueldæ ad Aldenardā	191 a
		Catalogus regum Hierosolymorum	56 a
		Catalogus comitum Atrebatensij	73 a
		Catalogus archiprætorum Flandriæ	166 a
		d. Cata	

a. Catarina Senensis, eius de schismate sententia 177 a
 Catarina Caroli sexti filia Galliarum regina coronatur 164 a
 Catarina Burgunda repudiatur a Siculo, Eiusdem obitus 244 b
 Cataring Anglorum regine obitus et nothi 289 a
 Catarina Caroli septimi filia mittitur in Flandriam ad sponsum 294 a
 Cattus machina 102 a
 Catti populus in Flandris 98 b
 Carus navis 262 b
 Centula oppidum obsessum 271 a
 Cereus Atrebatensis de coelo datus 31 b
 Cetus ingens Dunkercae 219 b
 Ceti octo magnitudine insignes apud Ostendam 219 a
 Chairum in Aegypto a nostris obsessum 70 a
 Chamontum captum 181 a
 Chauerellus Anglus Fladrorum causam agit 194 b
 Chosiacum Isarae euersum 275 a
 Christiani Massei error 293 b
 Christiani a Turca cur premantur 316 b
 Christianissimus primus dictus Carolus Magnus 329 b
 Christiernus rex Danorum 362 a
 Christina anglica mulier 307 a
 Christiani tota Syria pulsi 83 a
 Christi sanguis fluere desinit Brugis 113 b
 Christophorus Maurus Venetorum dux 334 a
 Christophorus a Foresta cum suis interficitur per Gandenses 307 a
 Chrysolius claret martyrio 2 b
 Cistercianorum discordia 111 a
 Cladis vnius momentum 371 a
 Clariacensis pugna 275 a
 Clariacensis regulus interficitur 204 a
 Claromontensem Angli capiunt 281 b
 Claudius Ligianus theolog. Bononiensis 169 b
 Clemens quintus creatur Pontifex 109 b
 eiusdem coronatio inauspicata 110 a
 Clemens pseudopapa 168 b
 Clementini 169 a
 Clemens sextus 145 a
 Clemens antipapa seminat discordiam 182 a
 Urbanum armis petit 169 b
 Clemetis callida interpretatio de morbo Caroli sexti 211 b
 expilat sacerdotum gallicum ibidem
 Clissonus Lysam transit 188 b
 Clissoni classis tempestate dissipatur 207 b
 discordia cum duce Britanniae 208 b
 opes peculatu partae 212 a
 vulneratur a Craone 211 a
 Clodoveus propinquos suos necat 3 a
 Clotildis Burgunda Francos fecit Christianos 2 a
 Clugnetus Borbantus 236 a
 Cociacum Burgundi capiunt 259 a
 Colardus a Clito cum aliis proscribitur Gandavi 287 a. & 304 b
 S. Coletae obitus 301 a
 Collegii beatae Mariae Brugen. initium 31 a
 Collegii Furnensis initium 14 a
 Collegium Bellouacorum Lutetiae 165 a
 Colonia ex Fladris deducta in Vandaliam 47 a
 Coloniensis de episcopatu contentio 361 a
 Colonienses Nouesium obsessis suppetias ferunt Ibi.

Columna navis 356 a
 Comes regni & comes Francorum 23 a
 Comitatus Loensis datus monasterio 31 a
 Comes primus Zelandiae 8 a
 Comitibus exheredandi mentio 146 b
 Comes de Clito Saxonis legatus contra Elisabetham Luceburgensem 298 b
 Cometa 83 b. 98 a. 117 b. 206 b. 219 a. & 320 a
 Comini dominus 276 b
 Cominium incendio flagrat 271 a
 Commius Atrebatum & Morinorum rex 6 a
 Compendium obsessum 242 a. capitur 253 a
 praesidium admittit Burgundicum 241 b
 deditur Carolo sexto 242 b
 Compendij conuentus gallicorum procerum 223 b
 Concilia oecumenica duo 293 a
 Condatis notii supplicium 343 a
 Coniuratio procerum contra Io. Burgundionem 254 a
 Coniuratio aduersus Ludouicum xi. 112 b. & 335 a
 Coniuratio contra Carolum septimum 295 b
 Conradinus Sueuus securi percussus 79 b
 Constantiensis synodus 261 a
 Constantinopolis a Belgis capta 38 a
 Constantinopolis Gallis adempta 78 b
 redditur tributaria 20 b
 Constantinus Imp. Graecorum ultimus 317 a
 Constantinopolitani excarnificatur a Turcis Ibi.
 Consules aquarum 168 a
 Conuentus super matrimonio Margaritae a Flandria 161 b
 Conuentus de pace regum 256 a. & 295 a
 Conuentus regum & Philippi Burgundionis Lutetiae 261 b
 Conuentus de pace Gandesi ad pontem Ronae 172 b
 Conuentus iuridicus in Geldria apud Arnheim 357 b
 Conum obsesum a Delphino liberatur per Philippum Burgundionem 264 b
 Conuiuij Treuiris instructi a Car. Burgundione descriptio 359 a
 Coriaria res apud Flandros 229 b
 Corinthus a Turca occupatur 326 b
 Cornelius Sneysone vir fortis 305 a
 Cornelij Burgundionis interitus 307
 Corona dñi spinea in Galliam allata 71 b
 Corpus D. Audomari furatum 12 a
 Corpus D. Hermetis portatur in Flandriam 12 b
 Corpus D. Donatiani fertur in Flandriam 13 a
 Corpora sanctorum Laudoaldi & sociorum translata Gandauum 20 b
 Corpus d. Vvadreghisili Gandauum affertur 17 b
 Corpus D. Leuini Gandauum fertur 22 a
 Corpus D. Leuinae Bergam affertur 25 a
 Corpus D. Macharij leuatum 26 b
 Corpus D. Vvalburgis Furnas allatum 14 a
 Corpus D. Adriani fertur in Flandriam 36 a
 Cortracum a Gandensibus direptum 65 a
 incensum a Francis 67 a. deditur regi 85 b
 Cortracum captum a Gallis 188 b
 tentatur a Gandensibus 311 a
 deditur Ludouico a Malea 175 b
 Cortracensium crudelitas 127 b
 Cortracenses mutantur a Gandensibus 165 a
 Cortracensis arx 94 a
 deditur Guidoni Namurco 94 b
 Cortracense praelium 93 b
 Cortracense horologium 192 a
 Cortris

Cortisallus cum filio perit	99 b	Dionantiij frangunt pacem autore Ludouico	
Cortisenus episcopus	96 b	rege	338 b
Cracouiensis monachi heresis & infortunium	155 a	ius gentium violant	Ibid.
Crauantia pugna	265 b	Dionantum obsidetur	339 a
Creciacensis pugna	143 a	diripitur incenditurq;	Ibidem
Crespiacum Galli expugnant	280 a	Dionanti turris superbia	275 b. & 232 a
adimitur Armeniacis	260 a	Dionysius Moerbecanus	158 a
Crespiacense vectigal	215 a	Dionysii sanum recipiunt Galli	284 a
Creuecuria Antonio Burgundo adimitur	335 a	capitur ab Anglis	282 a
Crofanorum bona Car. Burgundio fisco adiudicat	Ibidem	capitur a Burgundis	274 b
Ioan. Croianus legatus violatur ab Armeniacis	254 b	occupatur ab Armeniacis	237 a
Croiani Car. Burgundioni inuisi	319 b	Discordia populi & Guidonis comitis	85 b
Croteium deditur ab Iacobo Haricurio	266 a	Discordia inter Ph. Burgundionem & Io. Luceburgensem	294 b
S. Crucis pars apud Zandam	298 a	Diuionensis carthusia	359 b
Cruciferi & flagellatores	154 b	Diuodurensis conuentus & fœdus Frederici Imp. cum Ludouico vndecimo	363 a
Curia Gandauo transfertur Cortracum	297 a	Dixmudani subacti a Valesio	87 b
Curia Flandriæ Teneramundæ & Hypræ	300 a	Dixmudano in agro cœduntur Gandenses	175 a
Curie gallicæ prouocationes suspēduntur	Ibid.	Dixmuda arsit	335 a
Curia ex Insula Gandauum transfertur	232 b	Dominicanorum hæresis	219 a
Cuspinianus de statu ecclesiæ	326 a	Dominicum Petri	81 a
eiusdem varicinium	Ibidem	Dominicum pro templo, vulgò Dom	76 b
Cymborū aduentus in Flandriam 1 a. & 8 b		Dominus floret sanctitate in Flandris	5 b
conjuratio cum Britannis	1 a	d. Donatiani præposituræ priuilegium	301 a
Cypro imminent Barbari	269 b	Donza 123 b. munitur a Gandensibus	177 a
Cyprio regi subsidium mittitur a Philip. Burgundione	270 a	Deletur funditus	178 a
Cypri rex capitur a Barbaris	Ibidem	crematur	306 a. & 133 a
D Amasus a nostris obsessa	45 b	capta diruitur	186 a
relinquitur cum dedecore	Ibid.	Dordracum obsessum	101 b
Damiata a nostris capta	70 a	conflagrauit	320 a
Dammensium immunitas	51 a	Drincham castellum capitur ab Anglis	195 a
Dammum munitur a Gallis	85 b	recipitur per Gallos	95 a
adimitur Gallis	Ibidem	Duacum deditur regi	85 a
obsidetur capiturq; a Valesio	88 b	recipitur	95 b
capitur ab Agricola	203 b	de Duaco, Insula, & Origiaco cōtrouersia	139 a
obsidetur a Carolo sexto	104 a	Duces expeditionis ducendæ in Syriam	61 a
Dammi statio vini	203 b	Ducum nomina bellum sacrum proferentium	62 b
Dani terram Ghisnensem occupant	16 b	Duces sacre expeditionis	69 b
Daniel Bersander	301 b. 302 b	Duella Burgundi & Hispani	282 b
Daniel Halovvinius	185 b	Duella inter duos nobiles Burgundos	276 b
Dauentria obsessa & Dauidi Episcopo parere coacta	319 a	Dunis capita dena. xi. millium virginum	83 a
Dauid Burgundio Traiectensis episcopus laudatur	Ibidem	Dunensi de abbacia controuersia inter monachos & Elisabetham principem	156 b
Dauid rex Scotiæ	250 a	Dunkerca empta per Guidonē comitem	92 b
liberatur	158 a	Diripitur ab Anglis	194 a
Dauidis Imperatoris Trapezuntij a Ph. Burgundionem literæ	327 b	Dunkercana clades	Ibid.
Decani supremi in senatu Gandensi locus	310 b	Dunkercanus conuentus	
Decimæ ecclesiarum regi conceduntur	109 b	Duella in undata	82 a
Decimæ sacerdotio indictæ	135 b	Dux Brabantie primus	75 b
Decretum Caroli vi. de affinitate anglicana	259 a	Dynus Rappondis mercator	244 b
Dedicatio ecclesiæ Hasnoniensis	27 a	Dysenteria	279 b. & 144 a
Dedicatio ecclesiæ Morinensis	42 b	Eboracensis domus siue albæ rosæ	289 a
Dedicatio ecclesiæ Dixmudensis	40 b	Ebroinus sæuit in sanctos viros	7 b
Delfensis motus	275 a	Eburones	230 a
Delfi asserruntur eiectis Flandris	101 b	Eburonicum ciuitas furtim a Gallis recipitur	398 a
Delphinatus prouincia imperialis venditur Philip. Valesio	155 b	Ecclesia Tornacen. ab Nouiomensi separata	45 a
Desiderius rex captiuus Leodium missus	9 b	Ecclesiarum primarum ordo	301 a
Despauterij grammatici mentio	56 a	Ecclesiæ motus ex fratribus mendicantibus	82 a
Diercoft turris apud Gerardimontem capitur a Gandensibus	310 b	Ecclesiæ calamitas	229 a
Diluuium maris	123 a	Eclonia incenditur a Picardis	310 a
Dionantiorum luxus & insolentia	337 b	Edeffa vrbs a Turcis capta	45 a
		Edictum de lingua Flandrica in castris Caroli sexti	188 b
		Eduardus secundus in Flandriam traiecit	85 b
		Eduardus Valliæ princeps moritur	157 b
		Eduardus	

I N D E X.

Eduardus secundus ducit Isabellam Galli soror	8 b
rem	110 b
Eduardi tertij in regnum Galliarum ius	149 a
eiusdem in continentem descensus & postu	146 b
lata	146 b
dolor ob casum Arteveldam	Ibid.
victoria ad Creciacum	148 a
succellus in Normannia	Ibid.
Eduardus tertius Calesiam obsidet	149 b
eius liberalitas	Ibid.
classis in Normanniam	147 b
Eduardi tertij bello gallico socij	136 b
Eduardus Galliam inuadit	138 b
Remos vsq; incurrit	159 a
Eduardi castra ad Calesiam	150 a
triumphus	Ibid.
victoria navalis	141 b
vulnus	Ibid. mors 165 b
Eduardi natalis	134 b
Eduardi aduentus in Flandriam	350 b
Eduardus adiutus a Carolo Burg. redit in An	351 b
glia, Eboraco potitur	351 b
Henricum sextum capit Londini	352 b
a Gallico fovere alienus	335 a
eius in fratres beneficentia	328 a
Eduardus a Carolo Burgundi amicitia abduci	non potest 143 a
Eduardi Eboracensis victoria & Henrici sexti	fuga 328 a
idem regnum Angliæ inuadit	Ibid.
Eduardi consiliu in expeditione gallica	366 a
Calesiam appellit	365 b
Eduardus comes Marchiæ filios suos apud Phi	lippum Burgund. deponit 328 a
Eleuterius sit episcopus Tornacensis	2 b
Eligius episc. sepulchra sanctoru honestat	7 b
Elisabetæ reginæ laus	54 a
Elisabetæ Riuieræ regina	365 a
Elisabetæ Lusitana Philippi Burg. vxor repul	sam patitur apud Ludouicū. xi. 297 a
contumelia afficitur Brugis	286 b
eius cum Philippo Burgund. nuptiæ	274 a
Elisabetæ dux Luceburgensis a suis iniuriarum pa	titur 298 a
restituitur	299 a
Binona oppidum incenditur occisis defensori	bus 142 b
Elzighemensis coenobij initium	251 a
Emanuel Chrysoloras in Italia literas Græcas	proficitur 217 a. & 301 a
Engerranni Mariniaci autoritas	252 a
eiusdem supplicium	117 b
Engerrannus Bornouilla captiuus obtruncatur	ab Armeniacis 142 b
Engerranus Griboual interficitur a Laudunen	sibus 276 b
Engerranni Cociaci prudētia & interitus	214 a
Engelbertus a Marca episcopus Tungrorum	belligeratur cum suis 147 a
Enhamensis conuentus	192 b
Enhamæ oppugnatur a Gandensibus	176 a
incenditur	310 a
Equites a Carolo Burg. ob virtutē creati	342 a
Equites aurei velleris primi	275 b
Erasmus Vordius	194 a
Eraf. Mulardus Frāscisco Agricola se dedit	199 b
Erfordienfis schola	212 b
Erkenbodo episcopus laudatus obiit	8 b
Etius dux summus occumbit	2 b
Euboea insula a Turcis occupatur	349 a
Euerardus comes Oisoniensis claret	12 a
d. Euerardi corpus transfertur	81 b
Euerardus Sherclafius	157 a
Euersham sit monasterium	31 a
Eugenius quartus	278 b
inducias rumpit cum Turcis	298 a
eius mors & epitaphium	300 b
Eustathius comes Bononiensis bello captus	17 b
Eustathius Montiniacus	179 a
Eustathius Brixius scouteta Brugenfis interfici	tur 286 b
Eustathius Lactius moritur	269 b
Excoriatorum grassatio	293 a. & 294 a
Exercitus ex Belgis ducitur in Angliam	130 b
Exercitus a Flandria adducitur Pio Pon.	333 b
Exeditio Gallorum in Flandriam	187 b
Expeditionis sacræ apparatus	213 b
Abriçij in hostem fides	355 a
Fabri ferrarij Brugenfes	289 a
Facinus nefarium Atrebatu	326 b
Fames & pestilentia	119 a. 233 b. & 293 b
Fanū Audomari captū & incensum	17 b. & 46 a
Felix antipapa	301 a
Felicitatis anglicæ in Gallis mutatio	272 b
Ferdinandus comes Ghisnenses vastat	74 a
Tornacum capit	68 b
bello captus 69 a. liberatur	71 a
obiit Nouiom	71 a
Ferdinandus rex Neapolitanus	322 b
Ferdinandi comitis lex Gandensibus data	314 b
Ferocia multitudinis	236 b
Ferretæ comitatus Carolo Burg. cedit	343 b
Fideiussores pro Io. Burgund. apud Turcā	213 a
Fiula vicus incenditur a Gandensibus	306 a
Flammula aurea vexillū Francoru	131 b. 106 b
& 148 b. depromitur	187 b
Flandbertus, vnde dicti Flandri	1 a
Flandri dicti prius Cymbri & Rutheni	1 a
Flandri ad Christum conuersi	Ibid.
Flandria pars syluæ Arduennæ	10 a
Flādris datus episcopus in synodo Trecēsi	14 a
Flandri calamitatibus afflicti	181 a. & 309 b
Flandri scissi in factiones duas	27 b
laborant domestica discordia	19 a. 126 b.
194 b. & 210 b	
Flandriensis de rebus scriptorū inopia	34 a
Flandri ad bellum Asiaticum profecti	31 b
ad Artasiam fortiter pugnant	34 a
Flandrorum ad Antiochiam inopia	Ibid.
virtus & laudes	Ibidem
Flandriæ cōperitores Atrebatū cōueniūt	40 a
Flandria a mari inundata	42 b. & 168 a
Flandri & Brabantu fortiter pugnant	59 a
Flandri ad Dammum victi	66 b
in Zelandia	76 b
Flandri Ludouicū regem in Syriā secuti	75 b
Flandria a Germania diuisa	12 a
Flandria a regno Francoru separata	Ibid.
Flandriæ bonā partem rex occupat	26 a
Flandriæ veteres fines	110 b
Flandriæ quid	114 a. & 210 a
Flandrensis pagus eiusq; fertilitas	210 a
Flādrī liliati. Horū perfidia pugna Furnēsi	85 a
Flandrorum ciades apud Hiscelmūdā	101 b
Flan	

I N D E X.

Flandri non admittunt pacem à comite Roberto iuratum	109 a	Fossa nouaeducta	14 b
Flandrica classis ab Anglis diripitur	165 a	Franciæ nomen Turcis formidolosum	328 b
Flandri Anglo reconciliantur	Ibid.	Francici regni fines & ditionum Caroli Burgund.	352 a
Flandri Turnacensibus maximè infesti	143 b	Francorum classis Dammi cremata	66 b
Flandri Betuneam obsident	148 a	Franci ridendo fallunt	354 b
Flandriæ interdicatur sacris	129 a	Franci ducenti totidem Britones vincunt	144 b
Flandriæ ciuitates multrantur	131 a	Franciscus Agricola duodecim milia hominum Gandauo educit mendicatum	181 a
Flandria inferior deditur Philippo Valesio	Ibid.	Gandauum redit cum commeatu	Ibid. b
Flandrico de comitatu contentio	124 a	Sufficitur in locum Arteueldæ occisi	192 a
Flandria magna ex parte deficit à Lud. Maleano	185 a	dignitati restituitur	201 b
Flandria occidentalis occupatur à Gallis	189 a	Brugas oppugnat	193 a
Flandri magno numero patriam relinquunt	197 b & 211 b	eius modestia erga nobiles matronas captiuas	203 b
Flandriæ plus periculi ab Anglis quàm à Francis	136 b	patriam relinquere recusat	206 a
Flandri Auenione in Philippi Valesij verba iurant	137 a	occiditur	208 a
ad Anglos inclinant	Ibid.	Franciscus vir sanctus obiit	71 b
Flandrorum cum Anglo fœdus excluso Comite	137 b	Franciscus Atrebas securi percutitur	171 a
Flandri excommunicati	141 a 283 b 84 a & 120	Franciscus Philelphus Chrysoloræ gener	217 a
Flandria fisco regio adiudicata	116 a	Franciscus Britannus prudenter contempsit Ludouicum regem	355 a
Flandri nobiles Ioanni duci militantes armanantur contra Anglos	194 b	eius parricidium	300 b
Anglorum sectalem interficiunt	Ibid. b	obitus & testamentum	301 a
Flandria orientalis diripitur ac inundatur	203 b & 286 a	Franciscus Sforzia dux Mediolanensis	301 a
Flandrorum crudelitas	236 b	eius de conatu Pij pontificis & expeditione Turcica iudicium	314 a
Flandri vltra Somonam principem suum sequi nolunt	Ibid.	Franciscus Agricola minor	199 b
Flandri à schismate alieni	210 a & 213 b	Franciscus Petrarcha	167 b
Flandriæ opulentia	271 b	Franciscus Crupeningus	199 a
Flandrorum motus ob nouam monetam	179 a	Franciscus Cæsar theologus	
Flandri mercatores superantur ab Anglis	107 b	Franciscus Aragonius	301 b & 310 a
Flandri immunes à tributis bello Gandensi	312 b	Franciscani ordinis commendatio	
Flandria inuitis Gallis ipso regno amplius imperium consecuta	353 b	Franciscanorum templum dedicatur Brugis	365 b
Flandrica classis Richardi Varuici naues dissipat	348 b	fundatur	345 a
Flandriarum quartum membrum	288 b	Franco Borsalius	201 b
Flandri pertæsi bellorum pacem desiderant	119 a	præses Hollandiæ	271 b
Flandriæ procuratores apud Phil. Longum	Ibid.	ducit Iacobam Bauaram vxorem	280 a
Flandri cõditiones pacis iniquas reiiciunt	Ibid. b	Franconates occidui & eorum pagi	195 a
legatio ad Philip. Valesium	139 a	eis lanificium interdictum	201 a
Flandria gallica Franco cedit	121 a	Franconatium grassatio	126 a
Flandri indicunt Gallis bellum		prætorium Brugis	126 b
Flandriæ procures	139 a	Franconates trifariam diuisi	134 a
Flandri sollicitantur à Gallis	152 a	Franconates multrantur	201 b
Flandri curiæ Parisiensi parere desinunt	337 b	Franconates	144 b 285 a
Flandrorum negotiatio per Angliam de Flobeca & Lesisinia contentio	135 a	& 343 b	
componitur	156 a	Fridericus episcopus Toornacensis occisus	11 b
Florbertus vir apostolicus	4 b	Fridericus Hierosolymis coronatur	71 a
Florentia obsidetur per Henricum VII.	116 b	Fridericus secundus Imperator rex Siciliæ & Neapolitanus	298 a
Florētini Henricum Augustum veneno tollunt	117 a	Fridericus tertius Imperator eligitur	297 a
Florentius comes Hollandiæ captus	48 b	coronatur Romæ	304 a
custodia dimittitur	49 a	Neapolim inuisit	Ibid.
Florentij comitis Hollandiæ cades	98 a	congressus eius & Caroli Burg. apud Treuuiros	338 a
Florētius ab Heula interficitur Aldenarde	199 a	Fridericus Imperator Nouesio obfesso succurrit	362 a
Fœdus principum aduersus Gallos	84 a	eius castra apud Nouesium	364 a
Fœdus iniquitatis	109 a	Carolus Burgundionem regem creatur	358 b
Fœdus inter Gallum & Scotum	149 b	rus	
Fœdus inter Philippum Burg. & Carolum Aurelianum	296 a	Fridericus Tarentinus procius Mariæ Burgundæ	170 a
Fontanellæ coenobium incensum	141 a	Fridericus comes Palatinus Pontifici & Imperatori rebellis	331 a
Forminiaca pugna	301 a	Frifia subigitur à Guilhelmo Ostrouandio	217 a

Frisij victi ab Hollandis	219 b	Galliam incurfant exules	249 a
Fulcheri episcopi misera mors	18 a	Galli Delphinici bis vincunt Anglos	263 b
Fulco archiepiscopus Remorū interfectus	13 b	Gallix ciuitates rebelles subiguntur	192 b
Fulconis Vtenhouij mentio	64 b	Gall. sacrilegia	198 a
Fulco Marlius Tornaci præfectus regius	96 b	Galli Flandria decedunt	Ibid.
Fulcuinus episcopus vir sanctus obiit	12 b	Galliarum mala ob schisma	219 a
Furnæ diæptæ & incensæ	84 b & 162 a	Galterus Pictonum episc. miraculis claret	109 b
Furnensis pugna	83 a	Galterus Brugensis	83 b
Furnensium lex de nothiis & multa percussio	84 b	Galt. Castellio M. equitum	99 b
Furn. motus ob exactionem	235 b	Galt. Haloinus securi percutitur	155 b
Furn. liberalitas erga Ioannem ducem	Ibid.	Galterus Ioannes nauarchus	212 b
Furn. in gratiam recipiuntur	254 a	Galteri Angiensis periculū Gerardimōte	178 b
Furnis tria prætoria	135 a	mores, & gratia apud comitem. Cædes	179 a
Furnense oppidū muro lapideo cingitur	210 a	lugetur a comite. Cadaver magno redemptum	Ibid.
Fuscianus & Victoricus Christi martyres	6 a	Gandauenses ad Christum conuersi	
Aguinus scriptor friuolus	360 a	Gandauum a Cæsare obsessum	21 b
Galeatij Mediolanensis impietas	112 a	vastatum a Normannis	12 b
Galeatij Sfortiæ tristis exitus	374 a	Gandensium postulata a comite	38 b
Galli prædam magis q̄ hostem quærunt	105 a	Gandauenses ciuilibus laborant discordiis	99 b
ceduntur Brugis	91 b	Gandauensis vrbs incrementum	32 b
Gallicus fiscus exhaustus bello Flandrico	99 b	Gandenses Ferdinandū recipere recusant	85 a
Gallia vastatur ab Anglis	139 a	pacem redimunt a Ferdinando	Ibid.
Gallica fides	163 a & 164 a	Gandenses senatus ordinem mutant	Ibid.
Gallorum cum Anglis discordia insita	Ibid.	Gandauī institutus trigintanouemuiratus	72 a
Gallorū insolentia ante præliū Cortracense	97 b	defenditur a rege & trahitur ad curiam Parisensem	81 b
clades insignis	Ibid.	Gandauī pomcerium prolatum	81 b
Gallorum in Flandriam expeditio	116 b	Gandauum captum a Vandalis	3 a
fuga Casleti	132 b	obsessum a Francis & Brabantis	66 b
pietas antiqua	316 b	Gandauenses regi se subdunt	67 a
crudelitas	144 b	Gandauī tributa a rege abolita renouantur	88 b
seruitus	373 b	Gandenses præsidem Gallicum expellunt	90 a
Gallorum sollicitudo & prouidentia ante præliū Rosebecanum	187 b	Gandauum a Liliatis deficit ad Flandros	94 b
victoria	190 b	Ganden. cum principe discordia	121 a
Gallorum lætitia ob Henrici sexti Angli restitutionem	350 a	fame laborant	92 b
Galli Hispanorum ope vincunt Anglos prælio nauali	164 a	tributum Maleano negant	170 a
Gallorum præsidia contra Fland.	150 a	legatio ad Lud. Maleanum	171 a
leuitas & stultitia	34 a	Gandenses Aldenardam obsident	171 b
Gallorum trepidatio metu Anglorum	364 a	Alostum obsident	154 a
odium in Burgundos	323 b	Gandensis conuentus de schismate	169 b
libido in victoria	339 a	Gandauī incendium	309 a 156 b 38 a & 168 a
Gallia optimatibus spoliata	368 a	Gandenses Anglicas sequuntur partes. Comitū reconciliantur	136 b
Gallix calamitas a cæde Io. Burg.	158 a & 273 b	Gandensis senatus oppido profugit	137 b
Gallici regni ius transcribitur Catarinæ nuptura Anglo	259 a	Gandensium seditio	117 a 179 a 170 b 17 a & 180 a
Galli victi apud Gouacum	276 b	Gandenses ceduntur in agro Dixmudano & Toratano	175 a
Gallica ampulla & oleum sacrum	217 b	pacem frangunt	Ibid.
Gallorū incurio in agrū Cameracensem	180 b	Gandauī obsessi a Lud. Maleano	173 b & 177
leuitas	206 b	Gandauī census actus	175 b
Galli Somonam transeunt	278 b	Ganden. clades ad Aldenardam	Ibid.
expeditionem moliuntur in Angliam	206 b	Gandensis pax siue Martiniana	176 b
Gallorum legatio in Angliam	136 a	Ganden. clades Niueliaca	178 a
pugna Pictonensis & clades insolentia ante conflictum	157 b	crudelitas in captiuos	Ibid. & 107 a
Galli nobiles captiui	Ibid.	rapinæ & sacrilegia	178 a
Gallix turbatio capto rege Ioanne	158 b	Ganden. literæ ad Carolum Valesium	174 a
Gallorum clades pugna Alodia	152 b	exules. ecc. creduntur	Ibid.
Gallica classis & copix liberandæ Calestix.		Gandauī collegia laniorum & nautarum præcipua	205 a
Calestiam deserunt	Ibid.	Gandensium post cladem Rosebecanam trepidatio	191 b
classis in Angliam	139 a	Gandensibus a rege pax oblata	Ibid.
Gallorum incurio in Flandriam		Gandauī asyllum aperitur, vnde maximus hominum concursus	192 a
turpitudine & libido	241 b	Gandenses victi ad septem Quercus	196 a
Gallici legati deprecantur bellū apud Hen. v.	345		Gand.
Gall. copix contra Anglos	246 b		
amentia & clades apud Azincuriam	247 b		

I N D E X.

Ganden. ceditur ab Arnulpho Scornacen. 201 a
liberalitas in redimendo Io. Burgundione 214
constantia 210 b
Ganden. fullones cōspirationis poenas luit 281
legationes ad Phil. Audacē pacis causa 203 a
Ganden. mos accipiendi post militiam nouam
vestem 286 a
Ganden. Carolus. VI. minatur obsidionē 204 b
Ganden. copix Calesiam petitur 284 a
Ganden. ciuitas absq; magistratibus agit 302 a
turbatur 303 b & 341 a
Ganden. præfecti plebis seu tribuni 341 b
tribuni noui pro numero paraciarum 309 a
Gandenses suis ipsi agris infesti Ibid.
à pace alieni 312 b
Ganden. quingenti interfecti ab Ioanne Stram-
pano 307 a
pacem à principe oblatam spernunt 308 a
inundatione se tuentur 313 a
Ganden. ciuitatis politia varia 215 a b
leges & priuilegia, ciuitatis tres partes Ibid.
decanorū origo. Mos cum vexillis occupan-
di forum Ibid.
Ganden. inducitur cum principe 308 b
clades Gauerensis 313 a
luctus ingens à clade Gaueren. 314 b
pax Gaueren. Ibid.
Gandēlibus sua signa militaria adempta Ibid.
Gandenses veniam petūt à Carolo Burg. 341 b
Ganden. repentinus discessus ab Io. Burg. 317 a
Gandauum vltro Valesio per fœdus adiungitur
submittiturq; curiæ Parisiensi 87 b
Gādaui politia mutata per Ph. Pulchrū regē 89
familiæ nobiliores Ibid.
fullones ciuili pugna vincuntur 146 a
Ganden. motus propter fugā Lud. Maleani 151
Ganden. prætoris priuilegium 124
Ganden. à Brugen. superantur 118 a
Gandauum obsessum Ibid.
Ganden. comitem prælio laceffunt 183 a
Gandauī pessimi quiq; dominantur 108 a
fames maxima 181 a
Gandensium victoria 183 a
ditantur subactis Brugen. 184 b
Gandēlibus rebellibus extorquetur quedam ciuitas
tes fauent Ibid.
Ganden. dissidium cum Ph. Burg. & causæ diss-
sidij 301 a
Gandensium episcopus 182 b
Garemberti inclaruit religio 35 a
Garneri cuiusdam fortitudo 152 a
Gauera capta à Gandensibus 304
recipitur per Philip Burgund. 313 a
Gederici monachi pietas 29 a
Geldriæ dux Flandros Anglo obstringit 140 a
Geldrig ducatus Carolo Burg. venditur & subi-
gitur 356 b
Gelu maximum 218 a
Gemericense monasterium 211 b
Genapia 319 b
Genuenses eludunt regem Gallorum 360 b
Genuilla nobilis gallus 101 b
Georgius Podebrachius fit rex Boēmiz 321 b
Georgij Persarū regis epist. ad Ph. Burg. 327 a
Georgianæ ducis ad eundem epistola Ibid.
d. Georgij ordo in aula Anglica 210 a
Georgius Clarētiz dux Eduardi. 4. frater 351 b

Gerardus Ruscinonensis in Neruis 9 a
Gerardus Cellenfis virtute emicat 19 a
Gerardimons conditur 26 b
Gerardus primus antistes Hyprensis 35 a
Gerardimontani sese adiungunt comiti 176 b
plebis perfidia 118 b
Gerardimontem capiunt Ganden.
recipit Ioannes Croyacus 304 b
oppidum expugnatur & euertitur 178 b
crematur 304 b
ciues bonis spoliantur Ibid.
Gerardus Ruebs periclitatur Brugis 286 b
Gerardi Dionysij factio 146 b
Gerardus Maferus 106 b
Gerardus groet autor Hieronymianorū 201 b
Gerardi Iuliacensis ducis ius in Geldriam 356 b
ius vendit 357 a
Gerardinus vander plancke 311 a
Gerardus Crassus moritur 271 b
Gerardus Schorissius notho Blancstrin infidias
tur 312 a
Gerbodo miles comitem occidit 28 a
Germanorum expeditio in Syriam 61 a
Germani milites Pontificis indulgentias con-
temnunt 314 a
Germanorum bibacitas 313 a
d. Gertrudis sanum 101 b
Geruasius à Praet 39 a
Gerulphi pueri sanctitas 16 a
Gessoriacum nunc Bononia 6 b & 153 b
Gestella deditur Ianfionio 116 b
Ghiselbertus Rochius interficitur à Lucebur-
gen. 295 b
Ghiselbertus Patteyt occiditur Gandauī 280 a
Ghiselbertus Brederodius eligitur episcopus
Traiectensis 319 a
cedit Dauidi Burgundioni 319 a
Ghiselbertus gruter cum suis occiditur à Gan-
densibus 203 b
Ghisnensis terra à Danis occupata 16 b
Ghisne oppidum Anglis venditur 156 b
Ghisnensis comitatus 337 a
corporis Flandrici 114 a
Giaca domina 256 a
Gisortium deditur Anglis 257 b
Gobertus monachus eruditione clarus 11 a
Godelephæ matronæ martyrium 27 a
Godofredus Bononien. rex creatus 34 b
Godofredus Haricuria 147 b
Godofredus comes Virsonij 93 b
Godouardus Braem Gandauī decollatus 304 a
Goefvvinus de vvilde præses Hollandiæ 300 a
& 300 b
Golduerus Cymbrorum dux capitur 1 a
Gonacum 359 b
Gornacensis arx 275 a
Gonysius cancellarius Burgundiæ 352 a
Græcorum hæresis de spiritu sancto, & dissensio
Res diuina 218 a
Græci agnoscunt ecclesiam Romanam in syno-
do Flerentina 284 a
Grando memorabilis 369 b
Gransonium castellum expugnatur à Carolo
Burg. 47 b
Grauelinga oppidum conditur 94 a
Grauelinga capitur ab Anglis 94 a
Grauia

I N D E X.

Graufia obfessa	208 b	Guil. Granfon epifcopus Cameracensis	128 a
Gregorius vndecimus	164 b	Guilmitæ apud Penam	147 b
ex Auenione Romam migrat	167 b	Guilmi Hugoneti facundia	356 b
moritur	168 a	interitus	167 b
Grimbergani ope Flandrorum victi	43 b	Guil. Saxoniz dux ditionem Luceburgen. oc-	
Groeningensis monafterij fundatio	81 a	pare nititur	298 b
Gruthufiorum cum Bouinis difcordia	168 a	Guil. Parifienfis poëta	363 b
d. Gudvvali translatio	18 b	Guil. Flauiacus adulter	333 b
Guido comes captus	77 a	Guil. Albi virtus	310 b
custodia liberatur	78 a	Guil. comes Donglafitzæ	326 b
furat in pacem anni. xxv.	82 a	Guil. Geldrus Brabantis bellum infert	207 b
& Cafare Alberto comitatum Aluftanum		& 116 a	
obtinet, Princeps imperij falutatur	87 a	moritur	218 b
bello Gallico deferitur à fuis	87 b	Guil. Harfellius medicus	211 b
fe Valefio dedit, duciturq; ad regem capti-		Guil. Brederodius capitur pugna nauali	271 a
uus	Ibid.	Guilmitæ Brugenfes	274 b
reginæ & Roberto Atrebari inuifus	87 a	Guilmi Bauari nuptiæ	202 b
redit in Flandriam	100 b	Guil. Egmondanus	357 b
moritur Compendij	108 a	Guil. Comitit Hanoniæ obitus	274 a
eius liberi	Ibid. & 87 a	Guil. Bauari phrenetis	159 a
feputura	109 a	matrem persequitur ac vincit	155 a
Guidonis Namurcensis victoria de Gallis	92 a	Guil. Hollandus Zirixæ obfessus	99 a
vincitur prælio nauali & capitur	104 a	Guil. Hanonius fœdifragus	116 b
commutatur Guidone Traiectenfi	Ibid.	Guil. Hanonius cū Ioanne Delphino in Hol-	
fit dominus Bafiolanus 82 b	moritur 115 b	landiam fecedit	248 a
Guido à Dominico Petri fiue Dampetra vlti-		moritur	249 b
mus Flandriæ comes dictus à rege	88 a	Gunnildis Auguftæ munificentia in ædem D.	
cum vxore dolo captiuus Lutetiæ	83 b	Donatiani Brugis	
fœdus icit cum Anglo	83 a	falso adulterii accusata	Ibidem
vocatur Lutetiam in ius	83 b	D. Gutagonus Oftkerce	300 a
deferitur ab eodem	87 a	Alecica pugna	272 a
regi indicit bellum fretus à focietate Cafar-		H Halidgarius epifcopus Cameracensis cla-	
is & Angli	84 a	ret	11 b
Guido Namurcensis fufcipit caufam populi cō-		Hanonii neutrales in fchifmate	
tra Gallos	92 a	Hanonius vincitur ad montē Pabulanū	141 a
Guido comes Pontiberæ	114 b	Hanonius & Flander pacem componunt	113 b
Guido epifcopus Traiectenfis moritur	120 b	Hanonium bellum	162 b
Guido comes Fani Pauli	94 a	Hanonii cæduntur à Ganden. & vaftatur	307 b
Guido epifcopus Remenfis	218 b & 233 a	Hanonii nobiles	234 a
Guidonis Blefenfis obitus	116 b	Hanoniz etymon	114 a
Guidonis Humberturij cum Ludouico Luce-		Honsbeca caftellū euertitur à Gandēfibus	181 a
burgen. inimicitiz	360 b	Hanftacum capitur à graffatoribus	296 b
interitus	366 b	Hanum oppidum	236 b 243 & 281 a
Guilmi Audomarenfis progenies	30 a	Haplincuria bis capitur	280 b
Guilmi dux Normannorum occifus	17 b	Harefluctum Angli obtinent	145 a & 295 b
Guilmi Melfinēfis factus patriarcha	34 b	Harduius epifcopus	22 b
Guilmi Hyprenfis principatū affectat	40 a	Harlebeca combufta	21 a & 309 a
Guil. comitis inexplētilis auaritia	41 b	Harlebecanus conuentus de pace	280 b
occiditur	42 a	Harlem Hollandiæ obfessum ab Iacoba Bauar-	
Guil. Hyprenfis fugit in Angliam		ra	269 b
fit comes Cantij	44 a	motus ibidem ciuilis	326 a
fit canonicus Loenfis	46 b	Harnulphi abbæ laus	44 b
moritur	47 b	Hasno oppidum crematum	143 b
Guilmi Hollandus contra Fredericum ele-		Hasticum certamen Brugis & Infulis	295 a
ctus	75 b	Haynardi abbæ pia industria	11 b
Guilmi Dampetra in Egypto captus	76 a	Hazæ Flandrenfis virtus	177 a
eius interitus	Ibid.	periculum & fuga	187 b
Guilmi Hollandus à Frifis occifus	77 b	Hebertus Veromandus regem capit	16 b
Guilmi Flandrenfis gener Rodulphi M.		Hectoris Villani virtus	229 a
equitum	88 a	Hector Vorholtanus	286 a
Guilmi Iuliacus	85 a 100 b & 106 a	Heilardus Pouckius commendatur	179 b
Flandriæ procomes	90 b	I. Heinſius autor difcordiæ Gandau	170 b
Guil. Longaretus	110 a	Helchinum caſtrū epifcopi Tornacenſis	186 a
moritur	Ibid. b	Helix abbæ Dunenſis mentio	39 a
Guilmi Saftinganus	111 b	Helliacus capitur ab Anglis	240 b
Guil. comes Hanoniæ occumbit	147 a	Heluetij cum vicinis Carolum Burgund. laceſ-	
Guil. Sarisberienſis ad Gallum trāsfugit	145 b	sunt	365 a
		Helues	

I N D E X.

Heluetij Renato Lotharingo militat contra Ca rolum Burg.	370 b	Hermannus Hafsus episc. Coloniensis	365 b
Heluetiorum mos non parendi nobilibus	Ibid.	Hermarus dat D. Vvinnoco Vyornholt	7 b
lingua, insignia, duces & copiae	Ibid.	d Hermes apud Rotornacum	211 b
Heluetij vexantur a milite Gallico	299 b	Herricij montis carcer	122 b
Hemon Bomberius	202 a	Herricij montis praelium	336 a
Henricus Caesar Gandauum incurfat	21 b	Herzelenfis dominus	177 b
Henricus comes Louanienfis occisus	31 b	Hesdinensis ager vastatur	293 a
Henricus Caesar Leodij moritur	35 b	Hierosolyma capta a Saracenis	15 a
Henricus rex episcopos Anglia pellit	48 a	Hierosolyma capta a Turcis	22 a
Henrici regis poenitentia	51 a	capta a Tartaris	75 b
Henricus Louanien. victus a Ferdinando	66 b	Hildebertus abbas Blandiniensis occisus	9 a
Henricus comes Louanien. capitur	74 b	Hildegardis vaticinium	143 b
Henricus primus dux Brabantiae	75 b	Hilduardi episcopi labor in Flandria	8 b
Henricus septimus creatur Augustus	111 a	Hipra capta, direpta, & incensa	40 b
eiusdem genealogia & successus	112 a	a Gallis capta	66 b
uxorem ducit	83 a	ardet	74 a
eius in Italiam expeditio & successus	114 b	Hiprense monasterium conditum	35 a
uxorem amittit	115 b	Hipra occupatur a Zanneca	128 a
Henricus Luceburgensis Augusti pater occum bit	82 b	eius pomcerium extenditur	128 a
Henricus Flandrensis comes Landensis	136 a	Hiprensum in lanificio priuilegium	124 b
eiusdem laus	116 b	Hipra regi a ciuib. deditur praefecto occiso	189
Henricus Flandrensis Anglos sequitur	139 a	deditur Ludouico comiti	175 b
& 139 a		obsidetur ab Anglis	195 b
Henrici regis Anglorum literae ad Flandros.		suburbia incensa	Ibid. & 85 a
Obitus	138 b	oppugnatur acerrime & soluitur obsidio	196
Henrici quinti Anglorum regis postulata apud Gallum	245 a	feriae sepi	197 a
legatio ad Philippum ducem comitem Flan driae	159 b	Hiprensiu balistarum primas ferunt Tornaci	213 a
Catarinam gallicam ducit uxorem. Regni gallici suscipit administrationem	260 b	Hispani mercatores per Zelados spoliatur	295 a
Parat expeditionem in Galliam. Eius Gallo pacem petente postulata	245 a	ex Hispania venturus qui Hierosolymam reci piat	70 b
victoria insigni potitur apud Azincuriam	246	Hollandia vnde dicta	114 a
Calesiam appellit cum exercitu	262 a	Hollandia meridiana inuaditur a Brabato	101 b
filius ei nascitur	264 a	subigitur a Guidone Namurcensi	Ibid.
eius obitus, & morientis mandata	264 b	Hollandicum bellum & pax	110 a
Henricus, VI. Lutetiae coronatur	278 a	Hollandorum bellum cum Orientalibus	295 a & 197 a
uxorem ducit	299 b	Hollandi piraticam exercent	295 a
regno exiit	325 a	Hollandiae seditiones	300 a & 301 b
captiuus, per reginam liberatur	328 a	Hollandia inundatur	264 a
eius clades	Ibid.	turbatur ab Ioanne Bauaro	254 b
obitus & infortunium	333 a	motus Hollandiae	269 a & 271 a
Henricus Lancastrius fit rex Angliae	217 a	Hollandica classis in Calesiae obsidione	235 b
eiusdem seuitia	218 b	Hollandi duce Guilhelmo Bauaro nobilitati sub ueniunt	203 a
Gallias inuadit iussu Eduardi regis	166 b	Hontenesius ager inundatus	202 a
Henrici Lancastrii regis vxor	218 b	Hornensis pugna in sinibus Frisiorum	270 a
Henricus rex Castellae	162 b	Hoyum per Leodienses capitur & inceditur	342
Henricus septimus rex Angliae ex comite Riche mondiae	337 a	Hugo Capetis regnum inuadit	21 a
Henricus de la roche	354 a	a laniis oriundus	237 b
Hen. Borsalius Varuico piratae opponitur	348 a	Hugo Castellionensis	264 b
Henrici Chichelei laus	300 b	Hugo Spenserius	208 b
Henricus octauus	289 a	Hugo Antonensis	174 a
Henrici Nigroburgen. odium in Carolu Burg.	364	Hulustum direptum accenditur a Ganden.	309 a
Hen. Somersetus capite plectitur	333 b	Hunfredi episc. virtus eluxit	13 b
Henrici Barenfis mors	235 a	Hunfredus Glocestrius imminet Hanoniae & Hollandiae	267 a
Hen. Paruissius dux Leodiensis	231 a	Hunfredus Glocestrius bellum denuntiat Phi lippo Burg.	285 a
Henrici Derbij exilium	217 b	Flandriam vastat	286 b
Henricus episc. Norduicensis legatus Urbani pontificis	193 b	Hyems acerrima	109 b 181 b 328 a & 335 a
eius pertinacia in obsidione Hyprensi.		Hymana antistita coenobij Salesiensis	81 a
Poenitentia	195 b	Iacobus comes Romontius	369 a
Henricus Ambarus Gallorum	83 b	Iacobi Aueniensis virtus & mors	59 a
Henricus Zypanus	212 a	Iacobi Lalani interitus	313 a
		victoria in duello	300 a
		Iac. Iuuenalis Pontifex Reimorum	301 b
		Iac. Cordis	326 a
		Iacobi secundi regis Scotorum mors	326 b
		Iac. Borbonius	344 a
			b 3 Iac.

I N D E X.

Iac. comes Nemoracensis securi percussus	360 a	Insulanus conuentus	288 b & 312 b
Iac. comes Marchia	261 a	Insulensis curia	318 b & 206 b
capitur ab Aurelianis	238 a	Insulae spectaculum ridiculum in aduētū Caro-	
Iacobus Helliacus bene meritis de Io. Burgun-		li Burg.	343 a
do	214 a	Insula à Gallis capta & euerfa	67 b
Iac. Lichterueldanus proscribitur à Gandensib-		Insulae Morinorum inter paludes	62 a
bus	217 a	Inundatio	220 a 264 a & 289 a
Iacobus Baldorus	230 a	Ioachim Ludouici Delphini filius	326 b
Iac. Griseus adulter	208 b	Ioannes Atrebas Flandria pulsus	24 b
Iac. à Iuliano episcopus Traiectensis	210 b	Ioannes rex episcopos pellic regno	64 b
Iac. Scutellarij mors	204 b	Ioannes Auenien. matri rebellis moritur	78 a
Iac. Binst episcopus Scotus	135 a	& 75 b	
Iac. Arteuelda	138 a 139 a 141 b & 146 b	Ioannis episcopi Morinorum laudes	74 b
Iacobae Bauaræ matrimonia	250 a & 265 a	Io. Auenien. comes Hanonia	81 a
Hanoniæ Ioanni Brabanto relinquere co-		Io. comes Niuernensis	333 b
gitur	268 b	Io. Vergiacus procurator Burgundiae	281 b
in Angliam traicit	262 a	Io. delequere supplicium	333 b
discordia cum marito	261 b	Io. Simoneta	Ibid.
Gandau custoditur	268 b	Io. rex Castellæ moritur	318 a
Fugit habitu virili in Hollandiam	Ibidem	Io. Cuymbry mors	321 b
Philippo Burg. se submittit	271 a	Io. Alenco. liberatur captiuitate Anglica	270 b
eius obitus	283 a	capitis damnatus seruatur	323 a
Iacobus Castellio Flandriae praeses	89 a & 91 b	Io. Germanicus signifer Gandensis	312 b
Iac. Borbonius Morinorum episcopus	90 a	Io. Fallotus Anglus Gandenses deserit	310 b
Iac. Senonum episcopus	246 b & 237 b	Ioannes Capistranus & Io. Huniades eximij du-	
Iac. Haricuria	262 a & 265 b	ces moriuntur	319 a & 299 a
Iacobi Peyr cadaver refossus	133 b	Io. Vvaesbergius Lyranus furæ datus	323 a
eius inhumanitas & interitus	130 b	Io. Godofridus	301 b
Iac. Bergensis	126 b	Io. Burgundio comes Stampanus Gandenses	
Iac. rex Cypri & vita & regno à Venetis spo-		vincit	305 a
liatur	349 b	Insidiatur Carolo Burg.	331 b
Iac. Scotiae regis cades	289 a	Io. à Mirandomonte occumbit. Lugetur à Phi-	
Iacobi Adorne interitus	Ibid.	lippo Burg.	305 b
Iacobus & Hardoya bene meritis de Philippo		Ioannæ Barenfis obitus, mater, liberi	330 b
Burgund.	290 b	Io. Ioffredus Cardinalis	Ibid.
Iaruillana pugna	271 b	Io. Cousteyn & Io. Iniacus decollantur	311 b
Iadera vrbs capta à Belgis	63 a	Io. Clericus abbas D. Vedasti Atrebatii lauda-	
Iecoris esores	291 a	tur	331 b
Ignis sacri vis & lues	30 b	Io. rex Aragoniae obsessus Perpiniati à filio libe-	
Imperium Romanum Gallis semper nega-		ratur	359 a
tum	111 b	Io. Luceburg. nothus Fani Pauli moritur	338 b
Imperiij principes culpantur	316 a	Io. Balna cardinalis	344 a
Impietas successu caret	81 b	Io. Bruchusij casus	262 a
Incendia variis locis	159 b	Io. Biturigis prudentia	246 b
Incendiarij	260 b	eius obitus	248 b
Inducia regum Galliae & Angliae	153 b 154 b	Io. Biturix dissuadet expeditionē anglicam	
166 a 167 a 200 a 209 b & 225 b		fit inimicus nepotis sui Io. Burgundionis	234
Inducia inter Gallos & Flandros	120 a 352 a	Parisiensibus inuisus	236 a eius auaritia 182
356 a & 364 a		Io. Bertfordij literæ ad Ph. Burg. mēdaces	277 a
Inducia Atrebaten.	144 a	Latiniacum relinquere cogitur	279 a
Inducia Flandrorum cum Anglis	225 b 235 b	eius prudentia	268 b
249 a & 320 b		nuptiae apud Taruannam	279 b
Inducia Caroli Burg. cū Frederico Imp.	364 b	mors	283 b
Indulgentiae apud Mechliniam	304 a	eius ingenium	268 a
Infantes sale conditi pro carne cibaria	294 b	Io. Burgundionis natalis	165 a
Ingelmunstra crematur	311 b	eius beneficentia	233 b
Innocentius sextus fit pontifex	156 a	Io. Burgundio inauguratur Burgundiae	219 b
Insula oppidum obsidetur	41 a 84 b & 95 a	fit comes Flandriae	222 a
Insula regi deditur	85 b	Anglis obsistit	Ibid.
Insula cum Doaco & Orchiaco pignori dantur		Parisijs petit, vt seruet Delphinum	223 a
Philippo Pulchro	107 b	Calesiam obsidere parat, sed desistere iube-	
in possessionem vertuntur	115 a	tur	223 b
redduntur comiti Flandriae	163 b	tuetur stirpem regiam	225 a
reperuntur à Ludouico vndecimo	332 b	eius odium in Lud. Aurelianum quem et in-	
Insulani student regi	106 b	terficit	224 a
Insulanæ pacis capita	Ibid.	excusat facinus & veniam impetrat apud re-	
Insulensium priuilegia	167 b	gem	229 a
		eius	

I N D E X.

eius in Leodieneses expeditio & victo-		Io. Blondellus	263 a
ria	231 b	Io. Blondellus pretio reddit Malamdomum ca-	
ducit in Turcas	213 b	stellum	270 b
captus a Turca agrè seruatur	214 a	Io. ducis Brabantia mors	270 b
peruenit ad patrem Gandauum	215 b	Io. Galeatij mors	219 a
Ioanni Burgundioni indicitur bellum	235 a	Io. Maingrius Bussicaudus Antispapam armis	
pecuniam colligit in bellum Armenia		persequitur	216 b
cum	Ibid. b	Io. Augustus dux Britannia moritur	218 a
eius comitas erga Furnenses	Ibid.	Io. Borbonij mors	221 a
seditiones Lutetia supplicio afficit	233 b	Io. Pensacus vincitur a Ludouico Lucebur-	
validas copias ducit Parisios	241 b	gen.	220 b
litteras mittit ad regem & populum Parisien-		interficitur	221 a
sem	241 b	Io. Haricuria episcopus Narbonensis	220 a
Lutetia excluditur	247 b	Io. Ceuerotus episcopus Tornacensis	Ibidem
accusatur literis inimicorum	242 a	& 222 b	
in Burgundiam ducit	244 a	Io. Buyc peritus nauarchus	208 a
legatio ad Delphinum	245 a	Io. Saracenus monachus proditor	278 b
haereseos accusatur in Concilio Constan-		Io. Marlius Hispanus insignis eques	282 b
tienfi	248 b	Io. Niuernen. donatur comitatu Stampano	281 a
exercitum ducit in Gallias	250 b	procurator Picardia	Ibid.
litteras dat ad ciuitates Gallia	Ibid.	Io. Talboti res gesta	281 a. & 289 a
reginam apud Turonos liberant	251 a	Io. nothus Lusitania fit rex	208 a
Ioannis Burgundionis leua mens & simplex ani-		Io. Chalone offendit Philippum Audacem	210 b
mus	256 a	Io. rex Castellae infelicitate moritur	210 a
in Ioannem Burg. conspiratio	254 a	Io. Bauari cum Brabantino controuersia	259 b
ad Carolum Delphinum ingreditur occiden-		Io. Bauarus episcopus Tungrorum	210 a
tus. Trucidatur	256 a	uxorem ducit	250 a
eius comites in morte	256 b	moritur	267 a
sepultura & exequia. Funus Diuionem ef-		Io. Lancastrij res gesta in Hispania	207 b
fertur	Ibid.	Io. Falcula duello vincitur a Simone Riim	202 a
eiusdem torquis, nothi, & mores & genealo-		Io. Borseleius Anglus praeses Gandensium	Ibid.
gia	257 a	Calestiam deducitur	206 a
Ioannis Burg. caedes cum caede Lud. Aureliani		Io. Hornius occiditur a multitudine Ostenda-	
comparatur	258 b	na	286 a
caedes detestatur ipsis Delphini clientibus	256	Io. Viennensis pulsus a Scoto cui militabat	204 b
Io. Nigellanus	239 a	Io. Crabba abba Dunensis	202 a
Io. a Burgundia episcopus Cameracensis	238 b	Io. Leo pirata	284 b
Io. Croyacus senior liberatur beneficio filij	238 a	Io. Iumontij crudelitas	202 b
Io. Croyus iunior capitur	241 a	Io. Gauerus occumbit	85 a
liberatur a patre	Ibid. b	Ioanna regina Guidoni comiti infensa	88 b
Io. dominus Montisacuti capite plectitur	233 b	eius obitus & fama	107 b. 159 b. 82 a & 134 b
Io. comes Engolismensis obses apud Anglos	239	Io. Hanonius Flandriae hostis infestissimus	29 b
Io. Bertrandus occiditur	253 a	cur sine pietate dictus	98 a
Io. Villarius Lutetiam obtinet pro Burgundi-		moritur	107 b
one	251 b	Io. Ghistellanus lillatus, & plebi infensus	8
eius virtus & arma	269 a	Flandriae praeses	Ibidem
Io. Villarius Anglorum Mariscalus. Eius res		Io. Rinesius	103 a
geste	284 a	Io. Cuycus moritur	111 a
interitus	290 b	Io. Namurcenus Flandriae praefect	95 a
Io. dux Britanniae infidiis petitur a Carolo Del-		Io. Namurcenij nuptiae	111 a
phino	260 a	restituit Slusam pro Betunea	206 b
capitur a Margareta Pontibera		Gandensium dux contra Brugen.	128 b
liberatur fide populi	Ibid.	Slusae emporium constituere conatur, capitur	
Io. Tosiacus cancellarius Burgundionis	260 a	a Brugen.	124 b
Ioannis Cluensis liberi	257 a	elabatur opera Ioannis a Spina	Ibid.
Io. Betunensis	254 a	eius obitus	134 b
Io. Barenfis	282 a	Io. Angiensis iniuria supplicio capitali affectus	
Io. Heyla gratiofus eques	205 a	ab Hanonio	162 b
in carcere moritur	211 a	Io. Blesensis occiditur	162
Io. de Vvilde Gandensium motum sedat	212 b	in diuos refertur	Ibid.
Io. Gerson theologus	244 b	Io. a Monteforti iunior	Ibid.
Io. Gersonis obitus	274 b	Io. Campion	160 b
Io. regis Portugalliae victoria de Saracenis	272	Io. rex moritur	161 b
Io. comes Namurcensis moritur	134 b	redimitur tribus auri milionibus	159 b
Io. Fastolus Anglus	272 b	obsides pro eodem capto	Ibid.
Io. Clericus abbas Dunen.	272 b	eius affinitas cum Galeatio Mediola-	
Io. nothus Aurelianensis	272 a	nenfi	Ibidem

Io. Lancastrius transit in Galliam	164 a	Io. Messenakeri seditiosi supplicium	292 a
Io. Gandauensis in Galliam	165 b	Io. Vvkerani supplicium	294 b
Io. Mandeuilla	165 a	Io. Cliuensis pacē Brugenſibus reportat	293 b
Io. à Monteforti capitur	144 b	Io. Breyla dux multitudinis contra Gallos	90 b
carcere liberatur, moritur	146 a	Io. Lendienſis præfectus arcis Cortracen.	92 a
Io. ducis Brabantie obitus	147 b	Io. Haueskeranus arcem Casletanam defendit	pro rege
pacis autor in Flandria	146 b		Ibidem
Io. Bononica	147 b	Io. Borlutus Gandensis	92 b
Io. Steenhufius	287 a	Io. Colletus cardinalis legatus	82 a
Io. Bocarius	167 b	Io. Angianus episcopus Leodiensis	94 b
Io. Falcula	180 a	Io. Flandrenſis episcopus Leodiensis	Ibid.
Io. regina Neapolitana	169 a	obiit	83 a
Io. regina Sicilie necatur, contendit cum Caro-		Io. Paruus theologus	227 b
lo Vngaro de Sicilia	181 b	Io. Parui assertiones examinantur per scholā Pa-	
Io. Armeniaci incestus	353 b	rifiensem	241 a
occiditur	356 a. & 210 a	Probantur in Synodo Constantienſi	248 a
Io. Andegauenſis dux veneno sublatus per Lu-		Io. Brando citatur	223 a
douicum vndecimum	349 b	Io. Caroli sexti filius, Guilielmi Hanonij ge-	
Io. comes Oxoniæ funditur ab Eduardo quar-		ner	247 b
to	352 a	fit comes Turonenſis	239 b
Io. Arnolſin	356 b	solicitatur à coniuratis	248 b
Io. Simacensis creatur comes	Ibid.	eius cum Io. Burgundione fœdus	249 a
Io. comes Alenconij capite plectitur	Ibid.	toxico necatur	249 b
Ioanna diuinitus missa	272 a	Io. Vvalderodius episcopus Leodien.	250 a
Ioannæ puellæ promissa	Ibid.	Io. Villani virtus	263 a
Aureliam liberat obſidione	272 b	Io. Bochanus Scotorum ductor capitur	265 b
formidabilis Anglis	273 b	idem M. equitum occumbit	266 b
capitur à Burgundis	275 a	Io. procomitis Narbonenſis supplicium	Ibid.
inimè ab Anglis hæreseos damnata com-		Io. Boula à suis dilaniatur	175 b
buritur	276 b	Io. Mareſius supplicio afficitur Lutetie	192 b
libellus anonymi de eius innocentia	277 a	Io. ab oultre procomes Hypren.	193 b
Lutetiam obſidet	273 b	Io. abbas D. Bertini	200 a
Io. Cardinalis Albiensis Ludouico vndecimo		Io. Leys	220 b
militat	357 a	Io. Brabanting obitus	225 a
Io. Quadregarius episcopus Parisienſis	354 b	Io. Abbas Dunensis qui primus mitram ge-	
Io. Rubenpreti interitus	372 b	ſit	Ibid. b
Io. Luceburgenſis vulneratur	263 a	Io. Cortohosa theologus	229 b
Io. Luceburgen. tyrannis	278 a	Iole domina Sabaudia	369 a
Io. Luceburgenſis interitus & filie	367. & 368 b	Iole Flandrenſis	235 a
Io. Croyus prætor Hanoniz	296 b	Iole filia Roberti Casletani	135 a
Io. nothus à dominico Petri occumbit	298 b	Iordanus Vercoys monachus scelestus	390 b
Io. Varſenarij obitus	299 a	eius confessio super morte Caroli Aquitani	
Io. dux Britannie moritur	298 a	in concilio Britannie	355 a
Io. Gruthufius præfectura oppidi Brugenſis se-		interitus	Ibidem
abdicat	286 b	Ioserannus cardinalis arbiter inter Flandros &	
Io. Steenhufius supremus prætor Fladriz	287 a	Gallos	120 b
Io. de mil oratio ad Phil. Burgundionē	288 a	Isabellæ Luceburgen. comitis Flandrie obi-	
Io. Scotorum rex	84 b	tus	87 a
Io. à dominico Petri	82 b	Isabellæ gallica nubit Eduardo Bononiz. Eius-	
Io. à Vvardo theologus	83 a	dem dos	110 b. & 136 b
Io. regis Galliarum nuptiæ	135 a. & 135 a	altera Helena	148 b
coronatur	Ibid.	adultera	130 b
capitur ab Anglis. Ducitur in Angliā	158 a	eius parricidium	131 a
Io. xxij. moritur	136 a	Isabellæ Portugalenſis comitis Flandrie obi-	
Io. Sindeuindus	121 a	tus & cognatio	354 a
Io. Prunellus seditiosis pœnas luit	173 b	eius pompa	282 a
Io. Minorita vates	159 a	Isabellæ Lotharingæ obitus	317 b
Io. Bruxellenſis episcopus Cameracenſis	170 a	Isabella Borbonia nubit Carolo Burg.	Ibid.
Io. Holkeranus	152 b	Isabellæ reginæ aduentus Lutetiam	
Io. Valeſia antiſtes fontanellæ, eiusdem sancti-		eius oratio ad Ioannem Burg.	251 b
tas	141 a	eadem falsò accusata adulterij	Ibid.
Ioanna comes Burgundiz moritur	151 b	eius obitus & exequiæ Atrebat	283 a
Io. ab Arckel vir fortis	94 a	Isabella Fraxie Carolo Burg. despōdetur	Ibid.
Io. Rineſius dux peritus rei naualis	103 b	Isaci parricidæ supplicium	39 b
eius sanum consilium. Et interitus	Ibid. a	Isacius Augustus luminibus captus	63 a
Io. comes Hollandiæ puer veneno tollitur	98 a	Isagrini & Blautini factionū nomina	64 a
Io. comes Hanoniz Hollandiam inuadit	Ibid.	Italiz seditiones ex quibus causis	304 a. & 316 b
		Italiz	

Italiae terramotus	320 a	eorum in Gandenses liberalitas	181 b
Iubileus a Bonifacio institutus	88 b	Leodij Philippo Burg. inuident	272 a
Iubileus Bonifacii noni	218 a	agrum Namurcensem incurrunt	275 a
Iubileus alius	301 b	pacem impetrant	278 a & 318 b
Iubileus reducitur ad annum quinquagesi-		bellum indicunt Philippo duci	317 b
mum	155 a	Dionanrio succurrere parant	319 a
Iudei Gallia & Hispania pulsi	5 a	Leodienfis agri oppida deduntur Carolo	
admissi in regnū Gallicum	118 a. & 160 b	Burgund.	318 a
eorum impietas	164 b	vincuntur a Nassouio	318 a
crudelitas	123 a	pacem frangunt	318 b
Iudei combusti	155 a	eorum legatio ad Ludouicum regem	319 b
Iudocus abbas fulget sanctitate	5 b. & 7 a	Leodium obsessum	342 b
Iudocus Halovvinius occiditur a Gaden.	176 b	portis & mœnibus nudatur	Ibid.
Iudocus Halovvinius moritur	318 a	capitur & eueritur	
Iudoci Burg. natalis & obitus	279 a	Leodienfium rebellio contra Car. Burg.	345 b
Iuliani legati papæ interitus	299 b	discordia cum episcopo	346 a
S. Iuo	143 b	facinus in castris Burg. & perfidia	Ibid. b
Iuo Frisonum dux	215 a	Leotielli Angli affinitas cū Mediolanensi	163 a
Yviani Alostenfis epitaphium	44 b	Leontis Jaqueuilla cades	251 b
K Anutus Danorum Rex vir optimus occi-		Leonij abbæ Bertinici laus	43 a
sus	30 b	Leonora Augusta	304 a
L Adislaus Hungarus Philippo Burg. inimi-		ei obitus	343 b
cus	324 b	Leopoldus dux Austriæ	218 b
eiusdem legatio ad Carolum septimum,		Leprosi puteos inficiunt	123 a
tus, exequiæ, & titulus	321 a	eorum maleficiū	117 a
crudelitas & socordia	319 a	Lessinia obsidetur a Flandris & eueritur	97 a
Ladislaus Huniades cum fratre decollati	321 a	de eadem & Flobeca controuersia	81 a b
Ladislaus rex Apuliæ	234 a	Lenini episcopi martyrium	4 b
Ladislaus Dirrachienfis	220 b	S. Lenini pax Gadenfium cū Carolo Burg.	347 a
Lancea domini inuenta Antiochiæ	34 b	Leuinus Vvalrauius necatur	179 a
S. Landrada reliquæ	80 b	Leyda oppidum	101 a. & 262 a
Langius nothus Arliacus	253 b	Libertas sacerdotum D. Donatiani Brugis	35 a
Lanq Parisienses Ioanni Burg. auxiliares	236 a	Libertas monasterij D. Vvinnoci	39 b
Lanificiū discordiæ causa apud Flandros	225 b	Libertas seruorum in Flandria	76 b
Lanoyus dux rebellionis male perit	177 b	Libertas Neoportuensium	80 a
Lanberti Taruannensis religio	7 a	Libere dictum sacerdotis Normanni	268 a
Lanberti Baliolani calamitas	29 a	S. Lidvviid virgo	281 a
Lanberti parricidæ supplicium	7 b	Lietbertus episcopus	27 a. & 28 b
Latiniacum obsessum	279 a	Ligetij coruscat religio	35 b
Laurentius podius reginæ custos homo arro-		Ligniacum oppidum	261 a. & 279 a
gans	251 b	Linchium oppidum	362 b
Leobradis Ghisnam dat cœnobio diuis Berri-		Linguarum donum cœleste	217 a
ni	10 b	Lise amnis exundatio	266 a
Legatio Flandrorum Parisios	111 a	Lise tractus omnis diripitur	188 b
Legatio in Angliam	238 a	Literariæ rei instauratio	201 b
Legati Anglici in Flandriam	150 b	Littus Saxonie quod nunc Flandricum	1 a
Legati Pont. maximi Atrebarum	282 a	Locrensis pugna	306 a
Legatio Caroli Pulchri in Flandriam	128 a	Locustæ mari nostro mersæ	13 b
Legatio regis in Fland.	186 b	Lombarsida oppidum	82 b
Legatio ex Flandria ad Turcam	214 a	Londoniensis conuentus de pace regum	249 b
Legationes diuersorum procerū ad Philippum		Lonensis curia	284 a
Burgundionem	327 a b	Longæ vallis dominus transfuga	216 b
Leges de Ferdinando comite liberando	71 a	Longareti animus prauus	122 b
Leges Bergensium	74 a	Longobardi Taruannæ præsidio	100 a
Lemouicum vrbs diripitur	164 b	Carolo Burg. militant	362 a
Leo pontifex venit in Hanonsiam	24 a	Louanienfis schola instituitur	270 a
Leonis nigri mentio	51 a	Louanij princeps templum incendio fla-	
Leo rex Armeniæ in Galliam	206 b	grat	326 b
moritur Lutetiæ	213 a	Lotharingia subigitur	367 a
Leodienfis belli initium	225 b. & 230 a	Imperiæ membrum	358 a
Leodienfis copiar	232 a	Luceburgenfis comitatus vastatur a comite Fa-	
clades & deditio	Ibid.	ni Pauli	212 a
multa & conditiones pacis	Ibid.	vastatur rursus	363 b
Leodienfes victi a suo episcopo	231 b	Luceburgen. oppugnantur ab Aureliano	221 b
eorum rebellio	235 b	Luceburgen. ducatus ab Antonio Brabanto eie-	
Leodienfes mediij in schismate	212 b	ctis Gallis	338 b
fauent rebellionem Gandensium	275 b	donatur Antonio Brabantia duci	233 a
		b 5	Lucea

I N D E X.

Luceburgum diripitur à Burgundis	298 b	bellum alit inter Ludouicum regem & Burgundionem	350 b
arx deditur Philippo Burg.	299 a	eius infidelitas	365 b
Luceburgum adiungitur Flandriæ	Ibid.	Lud. Luceburgensis M. equitū confugit ad Carolum Burg. rege cum persequente	367 b
Lucus Thoraldi & Thoraltum	8 b	Peronam deducitur & traditur Amiralio regis	Ibidem
Ludi equestres in nuptiis Caroli Burg.	144 b	securi percutitur	Ibid.
Ludi syluestrium hominum Lutetiæ	212 a	supplicij causæ	368 a
Ludouicus Andegauensis rex salutatur Sicilia	261 a	eius vxores, liberi, & genealogia	Ibid. b
Ludouici Andegauen. in Italiâ expeditio	181 b	Lud. Maleani natalis	134 a
moritur	182 a	in Flandriam venit	150 a
eius auaritia	Ibid.	fit comes	149 b
Ludouici Aureliani natalis	165 a	Margaritam Brabantia ducit vxorem	151 b
adulteria	221 a. & 226 b	Anglicam affinitatem rescit	150 b
cædes	226 a.	custoditur à Gandensibus	Ibid.
ambitio	215 b. & 222 b	charus regi Ioanni	159 b
Lud. Aurelianus ducem Burgundia oppugnat adiuncto Geldro	218 b	eius liberi illegitimi	200 a
discordia cum Io. Burgund.	223 a	tutor Caroli sexti	177 a
eius occidenti causæ	224 a	eius periculum in motu Gandensi	156 a
eius cum Henrico Lancastrio cõsensus	Ibid.	titulum ducis Brabantia assumit	157 a
iure cæsum theologi quidã defendunt	227 b	regis offensam incurrit	168 b
Ioanni Burg. colaphum infregit	229 a	reconciliatur regi	173 b
Ludouici Azæ palma equestris	209 a	eius apparatus Gandauo expugnando	177 b
dux nobilium contra Albatos	172 b	& 182 b	
Ludouici primi ducis Borbonij mors	144 b	vincitur à Gandensibus	18 a
Ludouicus Cæsar excommunicatur	137 a	latuit Brugis in tugurio	Ibid.
moritur	151 b	genero felix fuit Philippo Audace	185 b
Ludouici Cæsaris liberi	257 a	eius mores	156 a. & 170 a
Lud. Creciacensis nuptiæ	121 b	exactiones, origo belli Ganden.	170 a
lenitas nimia	125 b	obsidetur Teneramundæ	172 a
nesciuit imperare	127 a	Gandau domicilium capit	173 a
temeritas	Ibidem b	Vrbano in schismate adheret	169 a
capitur à suis	Ibid.	admissus Gandauum ciuibus ignoscit	175 a
Lud. Creciacæ Gallo obnoxius & infelix	139 b	eius legati ad Henricum Norduicensem Anglorum ducem	194 a
forori assignat redditus	140 b	increpatur ab Io. Biturige et vulneratur	200 a
eius interitus, episcopium, & sepultura	149 a	moritur	Ibid.
corpus transfertur	156 a	sepulchrum eius, exequiæ & moneta	Ibid.
pulsus redit domum	158 a	moriens omnia Gandensibus remisit	Ibid. b
eius periculum Dixmudæ	Ibid.	parum felix aut graciosus princeps	189 a
Lud. Delphinus Caroli sexti filius	240 a	nullius apud regem auctoritatis	189 a
captiuus in motu Parisien.	Ibid.	negligitur à Gallis	174 a
eius querela de Aurelianis & literæ ad Ioan. Burgundionem socerum	Ibid. b	Gandensibus inuisus	161 b. eius cõsiliarij
Lud. Delphinus Caroli septimi filius patrem fugit	319 b	Lud. Meydeburgen. archiepiscopi casus	200 b
ad Philippum Burg. se recipit	Ibid.	Lud. Niuernensis infortunia	122 a
pignus est pacis apud Ph. Burgundionē	315 b	eiusdem obitus, vxores & filia	223 a
Anglos Burgund. in patrē sollicitauit	Ibid.	Lud. patriarcha Antiochenus	332 a
à patrē hostiliter petitur	319 b	Lud. rex à Normannis captus	
eius improbitas	323 b	Ludouicus rex in Africa moritur	97 b
Burgundiam vastat	299 a	inter coelites relatus	86 b
patris ferenda morte fortitudo	325 b	Ludouicus Scornacus	341 b
Ludouici duodecimi natalis & parentes	330 b	Ludouici Siculi obitus	250 a
Ludouici. xi. periculum super Moeram Brugen sem	320 b	Ludouici Simpolij de Gandensibus victo.	
Lud. Eburouicis obitus	121 a	ria	306 a
Lud. episcopus Leodien.	343 b	Ludouicus Trimolus Episcopus Tornacensis	109 b. & 212 a
S. Ludouicus episc. Atrebatensis	301 b	lis	265 a
Lud. episc. Tolosanus inter cõlites refertur	115 b	regni primordia	225 b
Lud. Gebennensis nuptiæ	280 b	coronatio	329 a
Lud. Gruchusius prefectus ciuitatis Brugæ.	306	ingenium	Ibidem b
præfectus Hollandia Eduardum quartū excipit hospitio	350 a	testimonium de opulentia Flandria	329 b
fit comes Vvincestriz	356 a	in Remenses sauitia	330 a
Lud. Luceburgensis vxorem ducit	282 a	patris acta rescindit	Ibid.
fit comes Fani Pauli	280 a. & 273 b	ingratitude erga Philippum Burgundionem	330 a
hæres Io. Luceburgensis	296 b	patris	

patris inimicos complexus est	325 b	Maguntino de episcopatu controuersia	331 a
foedus eius cum Leodiis	330 a & 337 b	Magrypius tyrannus conuertitur	9 a
nuptiæ	389 a	Mahumetes Pseudopropheta	4 a
Carolo Burg. insidiatur per nothum Ruben		Mala domus castellū epif. Cameracen.	270 b
preti	334 a	Malum consilium consultori pessimum	232 a
consilium eius sceleratum in domum Burgundicam	334 b	Mali dæmonis in Furnensibus illusio	46 a
Carolū Burg. reum agit perduellionis	Ibid.	Malleati Parisienses	189 a
auxilia accipit à Mediolanensi	336 b	Manfredus Siculus in acie Flandrorum occisus	
in Ludouicum xi. cōiuratio procerum	335 b	Mantuanus conuentus	326 b
eius erga fratrem inhumanitas	Ibidem	Margarita Augusta	390 a
Creuecuriā Antonio Burg. admittit	335 a	eius obitus	157 a
clades eius & fugā ad montē Hericiū	336 a	Margarita Bauara	257 a
dolo eludit proceres & vlciscitur paulatim	337 a	eius genealogia	Ibidem
eius ad Carolum Burg. legatio, & perfidia erga Leodienses	342 a & 346 a	Margaritæ Brabantinæ Comitis Flandriæ crudelitas	256 b
crucem gestauit Burgundicam	346 b	eius obitus	163 a
eius cum Britanno foedus	349 a	alterius obitus	217 a
Carolū Burg. toxico petit	Ibidem b	Margarita Burg. Arturo Britanno nubit	265 a
eius periuria	Ibidem b	eius obitus	297 b
Carolo fratri venenū dari curat	353 b	Marg. Constantinopolitanæ monasteria	81 a
dolor eius ob victoriā Eduardi quartī	351 b	eius obitus & virtutes	Ibidem
eius praua in exitū procerū consilia	345 b	Margarita Conuersana	275 b
solum regnare voluit	Ibidem	Margarita Eboracensis Slusam appellit. Carolū Burgund. nubit	344 a
Carolo Burg. impensas belli luit	Ibidem	Margarita Flandrensis Dux Britannia exemplum muliebris fortitudinis	144 b
Carolū fratrē separat à Burgundione	347 b	à fratre Comite Flandriæ destituitur	146 a
conuenit Burgundionem Perone	345 b	Marg. Flandrensis Anglo desponderetur	160 b
fraude eius detecta includitur	Ibidem	Margarita Flandrensis moritur	123 a
alter Cain	354 a	Marg. à Francia nubit Ludo. Niuernen.	121 b
parricidū eius detegitur fratris sublato	355 a	eius in Flandriam aduentus	133 b
ditiones inuadit	355 a b	Philippo Burgundo impetrat Margaritam neptem vxorem	344 a
eius filia nuptum dantur	360 a	Margarita à Francia moritur	182 b
superstitio	354 b	Margarita Hanonia	243 b
filiam Carolo Burg. paciscitur	345 a	Margaritæ Maleanæ natalis	155 a
petitio à Richardo Varuico	343 a	duobus deinceps Burgundia Ducibus nupta	158 b
alienus ab expeditione Turcica	331 a	eius matrimonium	146 a
Heluetios, Sigismundum, &c. Carolo hostes subornat	360 b	autoritas apud Reginam	211 b
Carolū Burg. semper timuit	Ibidem	fratres nothi	214 b
Friderico Imperatori fidem non seruat	363 a	inauguratur principatui Flandriæ	201 a
Leodiensibus mittit auxilia & præfectos qui compilato oppido fugiunt	342 a	eius patrimonium	Ibidem
eius hæresis & machometismus	353 a	mors & liberi	221 a
Liberalitas in Anglos	366 a	Margarita Niuernensis vxor Ludouici Themiſe	295 b
Britannum infestare prohibetur	366 a	Margaritæ Pontiberæ possessiones diripiuntur	
ad Laudi iurare recusat	Ibidem	Margarita Valesia	140 b
Caroli ditiones inuadit	364	Maria Andegauensis Regina Franciæ laudata	332 b
paciscitur inducias cū Carolo Burg. & quo consilio	Ibidem	Maria Angliæ Regina profuga bene tractatur in Flandria	333 a
eius perfidia in Renatum Lotharingū	368 a	Maria Blesensis Guidonis vxor	216 b
in Philippum Sabaudum	333 b	Mariæ Brabantinæ obitus	217 a
Liberalitas eius in hostes Caroli Burg.	372 b	Maria Burgunda nubit Cliuensi	244 b
eius sollicitudo de euctu belli Helueticī	369 b	Mariæ Burgundæ matrimonium cum Maximo miliano salutem attulit Flandriæ	359 b
Lætitiā de Caroli Burg. interitu	373 a	eius natalis	320 a
Ludouicus Vtinus coronatur Rex	118 a	S. Maria in Ceraso	318 a
eius in Flandriam expeditio	Ibidem b	Maria Comes moritur apud Prolemaide	63 a
Castra ad Curtracum fuga & mors	118 b	S. Mariæ teutonicorum ordo	316 a
Ludouicus Vvallanus cum Gertrude capitis damnati perpetuo mactipatur carceri	294 a	Maria Scottæ Regina adultera	333 a
Luporum graſtatio in agro Parisiensi	294 a	Marka castellum obſeſſum	222 a
Lusitanorum Regum nomina	54 b	Maris inundatio	135 b & 347 a
Lutetia ab Ioanna puella obſidetur	273 b	Marosius Comes Scotus	230 a
recipitur proditione	284 a	Marquetta incensa	84 b
M Acharius clarescit sanctitate	22 a	Martini censura de matrimonio Iacobæ Bauaræ cum	b 6
Magenæ	102 a		
Magistri equitum dignitas	114 b		

I N D E X.

ix cum Glocestrio	270 a & 271 a	um	78 a
Martinus episcopus Atrebaten.	230 a	Michaëlidis principis mors	264 b
d. Martini Hypren turris	281 a	Gandenſibus grata	Ibidem
Maſſagetę vincuntur a ſodalitate teutonica	118 a	Middelburgum Flandrię	354 b
Mathias Huniades fit Rex Hungarię	321 b	donatur Guil. Hugoneto	370 a
Mathias Colman	185 b	Middelburgum Zelandię a Guidone Namur	
Matrona ſi qui & Materna	161 a	caſo capitur	99 a
Matthæus Elſatien. veſtalem ducit vxorē	47 b	Mihi vindictam, &c. quomodo interpretatur	
occiditur	50 b	dum	259 b
Matthæus Lotharingus Roberti Betunien. ge-		Milliacum caſtellum evertitur	298 a
ner	124 a	Minorita Gandenſis historicus	159 a
Matthæus Comes Atrebaten.		Minorita apud exercitum concionantur	183 a
Matthæus Humerius	298 a	Miracula d. Liſwine	39 b
Matthæus Vallenſis concionator	218 b	Miracula in Aldenborch	
Mathildis Luſitana nubit Flandro	54 b	Miracula SS. Marcellini & Petri	11 b
Mathildis Arſenii Comes	134 b	Miraculum in morte Caroli Comitis	39 a
comitatu ſuo pulſa reſtituitur	120 b	Miraculum corporis Chriſti Brugis	164 b
eius filia	134 b	Miraculum in obſidione Tornacen.	143 a
Mathildis Hēnebergēſis mirabilis partus	80 b	Miraculum virginis matris apud Taruap-	
eius progenies	Ibidem	nam	149 b
Mattiacum Zelandię	352 b	Miraculum Brugis per ſacraſſi. ſanguinem Do-	
Mauritius & Iacobus Varſenarii interficiuntur	289 b	mini	350 a
Maxelendis virgo Chriſti interfecta	7 a	Miraculum in conchiſ Sluſę	297 b
Maximilian Auguſti natalis	328 a	Monachorum CCCC. LXV. interitus	211 b
cur patrem non ſecutus contra Carolū Bur-		Monachus venetiſcus excoriatur	117 a
gund.	365 b	Monasteria ſubdita poteſtati epiſcopi	40 b
Maximus episcopus ſanctimonia celebra	18 a	Monchæ arx pulcherrima diruitur	281 a
Mechlinia empta per Ludouicum Niuernē-		Monetarii immunitate donantur	86 b
ſem	135 b	Mons caſtrorum obſeſſus ab Ioanne Braban-	
æqualiter poſſidetur a Brabantō & Flan-		to	208 b
dro	137 a	Montis acuti arx evertitur	297 b
Mechliniæ partes duę	Ibidem	Monſtroſi partus in Flandria	47 b
Mechlinia Brabantō cedit rota	147 b & 151 b	Montrolienſis conuentus & pax	252 a
eiuſdem incendium	145 b	Montrolien pontis clauſurę	255 b
Mechli. ienſes ſagittarii	318 b	Montroſium capitur	250 b
Mechliniæ motus opificum	341 b	Morandus eniter virtutibus	7 a
Mechliniani equites in obſidione Caleſię	285 a	Moratum vicus	370 b
Mechliniæ Curia magna inſtituitur	360 a	Moraten. clades	Ibidem a
Medardi epiſcopi ſanctimonia	3 b	Morellus Fienneniſis	158 b
Mediomatricorum libertas	299 b & 358 a	Morini Chriſtum colere cœperunt	6 a
eorum oppidum obſideretur a Ludouico vn-		Morini ad Idololatriam reuoluti	6 a
decimo	299 b	Morinorum pagi ætate Caſaris	Ibidem
vexantur a Lud. Aurelio	221 b	Morſeledæ ſacellum d. Aychardi	211 b
eorum gaudium & liberatio per eadem Au-		Mortania	337 a
relii	226 b	Moruillariſ	334 b
Carolo Burg. mittunt munera	356 a	Mortum corruptio & homicidia	170 a
Meduntæ pons	283 a	Motus Gandau ob diuorum imagines	9 a
Meldas capit Henricus quintus Angluſ	264 a	Motus nouus aliuſ magnuſ oritur Brugis	124 b
Meledunum obſideretur ab Angliſ	261 a	finem capit	133 b
Melenti conuentus de pace Regum	254 b	Mulier marina	219 a
Meledunen. conuentus & pax	Ibidem	Mulieris fortitudo	102 a 261 a & 328 a
Mempifcuſ quæ nunc Flandria	5 a & 220 a	Mulieribus illuſtribus annuſ fataliſ	300 a
Menapiorum inſulę	210 a	Muſterum velamina turrata	271 b
Mendicantium ordineſ turbam excitant Lute-		Muſterum importunitas viroſ ad pugnam ex-	
tię	223 a	trudentium	313 b
Mercatores ſancti Ioanniſ Angeliaci Rupel-		Munera quaeruntur Turcæ ſerenda	214 a
la	134 b	Munitioneſ in Flandria contra pacē anni. 1225.	
Mercatores Brugæ relinquunt propter tyran-		Murtha flumen	372 a
nidem Gallorum	89 b	Multitudiniſ temeritaſ	231 a
Mercatorum ſtudiū erga Philippū Burgund.		Nanceium obſideretur	367 b & 371 b
Brugiſ	296 a	Nauarrenſium factio in Gallia	158 b
Mercatura corrupta	316 b	caduntur Ambiani	159 a
Mercatuſ dictuſ Aſcenſiuſ emptuſ	72 a	Nauaræ Regiſ ad Philippum Burgund. lega-	
Meſſinenſe cœnobiuſ conditum	25 b	ti	294 a
d. Michaël in littore Normannico	321 b	Neapolis capta ab Alphonſo Arragone	298 a
Michaël Paleologuſ Græcię obtinet imperi-		Neomaguſ obſidet Car. Burg.	357 b
		eiuſ deditio	Ibidem
		Neoſ	

Neomagiēſes Adolpho fauēt cōtra patrē	357 b	Nothi Brugenſes	134 b
Neoportus Zanthooſt antiquitus dicta	82 b	Nothis de Hyprenſibus lex	124 b
Neoportus & Dixmuda deſiciūt ad Regē	85 a	Nothi Borbonii ſupplicium	296 b
Neoportuenſibus data nouæ leges	48 a	Noyerius dominatus	221 b
eorum immunitas	49 b	Nuptiarum apparatus	344 a
clades ab Anglis	197 a	O Blides Curtracenſes à Maleano obtrun-	
Neruij	292 a	cantur	175 b
d. Nicolai fanum apud Nanceium	372 a	Oceanus clauditur Gandenſibus	203 a
Nicolaus antipapa	135 a	Odardus Rentiacus	151 a
Nicol. episcopus Atrebatenſis	234 a	Odfridus apud Vvaranum claret	28 b
Nicol. Calaber	357 b	Odoacer inuadit imperium	2 b
Nicol. Campobaffus Caroli Burg. ſtipendia-		Odomarina clades	
rius	360 a	Odomari fanū preſidio munitur à Gallis	142 a
eius auctoritas	369 a	Odomarenſe prælium	142 a
perfidia Ibidem		Odomarones ſuburbia ſua cremant	100 a
Carolus Burg. deſerit ac prodit	372 b	Odomarenſis Regum conuentus	213 b
Nicol. Cartus	101 b	Odo dat d. Vvinnoco Vveſterholt	7 b
Nicol. Clemāgis de Antipapa Clemente	182 a	Odons Burgundie Ducis obitus	154 b
Nicol. de Cuſa Cardinalis	301 a	Oliuerius Stelādus Tornacen. vlcſcitur	160 a
Nicolai Dunenſis abbæ laus	76 b	Oliuerius Pōtiberus Auenarū Dominus	260 b
Nicol. Euboici eruditio	306 b	eiuſdem mors	280 a
Nic. Flamingus	189 a	Oliuerius Alnetanus occiditur	313 b
Nicol. Louanien.	164 b	Omfrius Pii ſecūdi legatus Leodiienſium ſedi-	
Nic. Lotharingiæ Dux	351 b	tionem aluit	364 b
Nicolai Puteani virtus	101 b	Opera publica. xxxix. virorum Gandauī	72 a
Nicolaus Quintus Philippum Burg. hortatur		Orchiacum Rex obtinet	103 a
ad bellum Turcicum	317 a	incendio conflagrat, euerſitur	143 a
moritur	318 a	Orientaliū cū Hollādīs bellū & induciæ	297 b
eius laus & doctrina	301 a	Oſtburgus ciuitas littoralis	5 a
Nicol. Raulinus	330 b	diripitur à Gandenſibus	201 b
Nicol. à Spineto eques	202 b	eius mercatus annuus	84 b
Nic. Vtenhouius	215 a	crematur à Ganden.	179 b & 201 b
Nic. Zannecaplebis ductor	126 a	Oſtendam Carolus Burgundio ingreditur	349 a
cadit cum ſuis	132 a	Oſtendæ porcus marinus capitur	249 b
Nicopolitanæ pugnæ deſcriptio	313 b	Oſterlingorum clallis	203 a
Nicor Gundifalui nutritrix Elizabethæ princeſ-		Brugas relinquunt	156 b
pis	302 b	Oſtoyna Rex Boſnię	210 b
Nigella direpta	295 a	Otho Caſar Regem liberat	17 b
euerſa	355 b	Otho populabundus Gandauum venit	Ibid.
Niuella crematur	178 a	Otho Auguſtus victus à Gallis	64 a
Niuelliaca pugna	177 b & 306 b	Othonis Burgundie Ducis obitus	96 b
Niuernium ab Rege inuaditur	110 a. & 116 b	Othonis Auguſti laus	
Nouernſi de pace agitur	181 b	Oya caſtellum euerſitur	285 a
Niuernenſis Comes dimittitur à Carolo Burg-		Oylardi ſanctimonia	42 b
gund.	338 b	P Abulanum prælium	104 b & 143 a
Nobilſacum	164 b	Pagus Flandrēſis, Gandēſes, Mēpiſcus	5 b
Nobilium qui cum Guidone Comite abducti		Palæologus Imperator Græcus Lutetiæ	218 a
ſunt nomina	83 a	Palæologi Thomas & Demetrius ad Philippū	
Nobilium Curtraci caſorum nomina	93 b	Burg.	327 b
Nobilium clades Curtraci	127 b	Panni Hondelcorani	165 b
Nobilium villæ cremantur	186 a	Parieſenſis Curie iniquitas	122 b
Nobilium virtus Aldenardæ	185 a	Parieſenſe decretum de ſchiſmate	169 b
Nobiles Aldenardæ obſeſſi	171 b	libertas Pariſiorum	238 a
Nobilitatis cōuētus Inſule cōtra Albatos	171 b	factiones duæ	158 b
Nobilitas cum Gandenſib. bellum gerit	193 a	Parieſiſis ſcholæ integritas	169 b. 181 a. & 231 a
Nobiles Flandri cum Anglo	139 a	initium	9 b
Nobilium caſorum nomina	214 b & 269 a	Parieſen. Schola vnioni eccleſiæ ſtudet	213 a
Nobiles occiſi pugna Leodiē.	231 a	eiuſdem dignitas	219 a
Nobiles captiui ſupplicio afficiuntur	240 a	turbatur per Ludouicū Andegauen.	182 a
Nobiles Carolus Burgund. ſecuti bello Helue-		Parieſenſe conſilium quo Benedictus antipapa	
tio	369 a	damnatur	216 b
Nobiles aliquot à Carolo Burg. deſiciūt	364 a	Cōuētus Pariſiacus de vnione eccle.	229 b
Nobiles Philippum Burg. ſecuti	260 a	Parieſenſes gaudent ſublato Ludouicum Au-	
Normanni totam euāſtant Flandriam	14 b	relum	229 b
Normannia pulſis Anglis recepta	63 b	Pariſiorum libertas	238 a
Normanniæ oppida recepta per Gallos	301 b	Pariſien. ager vaſtatur	234 a
Nouēber obnoxius inūdationi in Flādria	220 a	Pariſiorum motus contra nobilitatem	246 a
Nouēſia obſidio	362 a	motus	
Nouēſiana pax	365 a		

motus contra Armeniacos. Legatio ad Philippum Burg. 259 b
 Parisiensis supplicatio puerorum multitudine insignis 302 a
 Parisii timent Aurelianos 241 b
 coniurant pro Ioanne Burgundione 248 a
 Patritii regni duodecim 161 b
 eorum dignitas læsa à Carolo septimo 327 a
 Paulus secundus Pontifex Maximus 334 a
 eiusdem indulgentiæ Gandavi 342 b
 eius obitus & ingenium 354 a
 Paulus Verensis 356 a
 Pax anni m. cc. xxv. confirmatur 81 a
 Pax apud Achiacū regis arbitrio cōstituta 109 a
 mitigantur eius leges 113 a
 Pax anni m. cccc. lxxxv. 315 b
 Pax inter Aurelianum & Burgundum 232 b
 Pax ad pontem Ilaræ 240 b
 Pax S. Mauri Fossensia 253 b
 Pax Cadfanti 315 b
 Pax Confluentina 317 a
 Pax Peronensis 346 a
 Pax Flandrica, sgrauen vre 81 a
 Pax inter Flandros & Hollandos 49 a & 78 a
 Pax cum Hanoniis 46 a
 Pazaitæ Turcæ successus 213 b
 à Tartarorum rege opprimuntur 216 b
 Peloponesus occupatur à Turca 326 b
 Pennebrochii Comitis interitus 222 b
 Pera oppidum à Turca occupatur 317 a
 Perona columna Leodiensis auehitur Brugis 342 b
 Perduellio punita 245 a
 Perpinianū receptū ab Ioanne Aragonensi 356 b
 Pestilentia 12 a 151 b 163 b & 218 a
 Pestilentia Lutetiæ 253 b & 339 b
 apud Petegam d. Claræ cōnobiū 82 a
 Petegamensis arx 82 a
 Petega incenditur 305 b
 Petrus ab Alliacō fit Cardinalis 234 a & 238 b
 Petrus Aragonensis excommunicatus 82 a
 Petrus ab Auxeiō episcopus Tornacensis 170 a
 Petrus Bladelin 354 b
 Petri Bornezelii fastus 168 b
 Petrus Boscanus Dux multitudinis aduersus principem 195 b 178 a 189 b 205 a b & 206 a
 Petri Brezei virtus & interitus 336 b
 Petri Britanni mors 321 b
 Petrus Comes Conuersanus capitur 261 a
 Petrus Cochon episcopus 277 a
 Petrus Castellæ tyrannus regno pellitur 162 a
 restituitur Ibidem b
 Petrus Elsatius ab episcopatu retrahitur 51 a
 ducta vxore statim perit Ibidem
 Petri Elsari supplicium 240 b
 Petrus Flora Regis consiliarius 91 a
 Petrus Hakenbachus Feretræ præfectus 360 b
 Petrus Luceburgensis Cardinalis 208 b
 Petrus Luceburgen. vxor & liberi eius 223 a
 Petrus Luna fit Antipapa 223 a
 Carolū sextum mouere promissit
 eiusdem calliditas 223 b damnatur
 Petrus Lusitanus Rex Cypri 161 a
 Petrus Morellus Gandensium ductor 312 a
 Petrus Pot equestri donatur dignitate 298 b
 Petrus Rex Brugenfis assertor libertatis patrie
 Gallis profigandis 90 a & 91 a

Petrus Reginaldus prædo in Bellouacis 298 a
 Petrus Rollariensis capite plectitur 211 a
 Petrus Rogerius episcopus Atrebatensis Pont. Max. 134 a
 Petri Sanctopaulini mors 250 a
 Petrus Varennius 320 b
 Pet. Vvintrius Brugenfium præfectus 191 a
 Pet. Vvitrus 260 b
 Petrus Zipanus 206 b
 Pharahildis virgo clara habetur 9 a
 Philibertus Sabaudus 371 a
 Philippa Flandrensis Eduardo Vvallie principis
 pi despondetur 83 b
 eadem obside Guido pater dimittitur à Gallo 83 b
 in carcere Gallico moritur 110 a
 Philippæ Reginæ Anglorum clementia 153 a
 aduentus Hypras 147 b
 obitus 164 b
 Scotos vincit 150 a
 Philippi Alanici periculum 310 a
 interitus 336 a
 Philip. ab Arbosio episcopus Tornacen. 170 a
 Philippus Arteuelda dominari incipit 180 a b
 & 185 a
 vincit Comitē & Brugas capit 184 a
 Flandriæ se Regentem appellat 185 a
 configit cum Gallis apud Rosebecam et occumbit 189 b
 Philip. Atrebas M. equitum 212 a
 Philip. Atrebatis arrogantia 214 b
 Byziæ moritur Ibidem
 Phillippus Atrebas ex vulnere moritur
 Philip. Audax Burgundia potitur 161 a
 cur Audax cognominatus 158 b
 ducit Margaritam Flandrensem 163 b
 Gallici regni vindex 164 a & 165 b
 eius mors & genealogia 219 b & 221 b
 Phil. Audax Gadauo domado accingitur 202 a
 Philippus Axellanus Flādræ præfectus 126 a
 Philippi Bergensis interitus 367 b
 Philip. Bononiæ Comes moritur 147 b
 Philip. Brabantini mors 275 b
 Philippi Burgundionis natalis 215 a
 nuptiæ 233 a
 inuitatur ad pugnam Azyncurie frustra 245 b
 relictis Galliis domicilium Gandavi constituit 238 b fit Comes Flandriæ 258 a
 eius dolor audita cæde patris 259 a
 Legati ad Regem Angliæ de foedere Ibid. b
 Philip. Burgundio occurrit hosti, baltheo equo
 stri donatur, vincit hostes prælio Vimsacensis
 si 262 b
 auxiliatur Brabantino cōtra Glocestriū 267 a
 eius victoria 297 a
 vxorem ducit Bonam Atrebatem 267 a
 Lutetiæ præfecturā accipere cogitur 273 b
 alienatur ab Anglis propter deditionem Aureliæ 272 b
 tabulæ super institutione aurei velleris ordinis 274 a
 respondet Legato Caroli septimi 273 b
 hæres Phil. Brabantini 275 b
 eius moderatio 276 b
 amissa in Burgundia recuperat 280 a
 quas ditiones acquisierit pace Atrebatensis 281 b
 pacem

pacem facit cum Borbonio	281 b	Philip Hanonius Balduini Comitis frater cap-	
familiam transfert in Flandriam	281 b	tus a Gallis	61 b
auxiliatur Francis	283 b	Phil. Hyprensis post mortem apparet	35 b
eius lenitas & clementia	287 b & 314 a	Phil. Maldeghemensis	86 a & 87 b
Calestram obsidet	283 b	Philippi Mediolanensis comitis in dimittens	
periculum Brugis	285 a	dis regibus captiuis	283 b
Legatio ad Eugenium	294 a	Phil. Namurcensis Flandria pulsus	64 a
rebellionem dissuadet	295 b	Philippi Nauarri Regis obitus	146 a
Brugas inuiscit cum Carolo Aureliano	296 a	Philippi Niuerni matrimonium	240 b
Luceburgum capit	298 b	periclitatur ob partes fraternas	243 b
classen mittit in Rhodum	300 a	occumbit	247 b
posular quosdam Gandenses sibi dedit	302 b	Philip. Longus fit Rex	119 b
agrotat	309 b & 335 a	moritur	123 a
liberalitas erga Legatos regios	309 a	Philippus Pulcher fit Rex Francorum	82 a
Gandenses acriter oppugnat	313 a	exercitum ducit in Flandros	84 b. 96 b. 103 a
eius audacia	Ibid. b	eius in Guidonem Flandrum perfidia	88 a
victoria Gaueriensis	313 a	Flandriam subactam cū regina inuiscit	88 b
profectio in Germaniam	317 b	Flandriā regno adiicit provinciāq; facit Ibi.	
Legatio eius ad regem de Ludouico Del-		eius inimicitia cū Bonifacio Pontifice	86 b
phino	319 b	& 88 a	
fides erga Lud. Delphinum	320 a	Politiam Gandauī constituit	88 b & 314 b
eius consilium sanctius	318 a	hostis ecclesie iudicatur & regni iure priua-	
classis ad Pont. Maximum, votum & studiū		tur	88 a
erga Remp. Christianam	317 a	Phil. Pulcher a Flandris pro Comite agnosce-	
variis legationibus inuitatur ad expeditio-		tur	88 b
nem Turcicam	317 a	eius lepra	117 a
liberalitas & reuerentia erga Ludo. Delphi-		interitus	Ibid. b
num	323 b	filii eius infelicitate regnant	Ibid. b
Carolo septimo tutelam ditionum suarum		nurus adultera	Ibid. b
tradere voluit	324 a	Philippus Pulcher Rex	
apologia super querelis Caroli septimi Ibi.		Philippus Rex Flandria pulsus	
copiæ in Turcos	324 b	Philippus Rex Hyprā & Bruggā subegit	66 a
prudencia in tuenda pace & cura boni pub-		eius victoria insignis	68 b
lici	325 a	Philip. Sabaudus Ludouici vndecimi legatus	
Philippi Burg. discordia cum Comite Niuerni		Perpinianum obsidet	157 a
nenfi	317 b	Philippus Sanctopaulinus procurator Braban-	
Phil. Burgundio tribus magnis hostibus fato li-		tia	261 a
beratur	Ibid. b	Philippi Sauensii virtus	136 b
ingreditur insigni pompa Gandauum	321 b	Philip. Teruantiis praefectus Parisiorū	284 a
exercitum mittit ad conspiratos in Ludouic-		Philippus Valefius coronatur	131 b
cum vndecimum	336 a	eius expeditio in Flandriam	Ibidem
accessit a Rege ad iudicium Ioan. Alencor-		eius socii bello Anglico	136 b
nii	323 a	Flandros sollicitat frustra	138 a & 140 b
non obediuit Parlamento	327 a	praelium cum Anglis detrectat	139 a
agrotantis votum	327 b	eius ambitio	140 b
obtestatio apud Lud. vndecimum	329 a	Calestræ obsidionem soluere conatur	152 b
eius ditionibus optimis Galli inhiant	323 b	Legatio ad Eduardum	153 a
apoplexis ex ira	338 b	matrimonium secundum	155 a
Leodis pacem dat	339 b	moritur	Ibidem
obitus	339 b	eius in Flandros liberalitas	140 b
lugetur publice	Ibidem	crudelitas	145 b
Philippus Corninus transfuga	355 b	Philomela cecinit in Februario	83 b
eius consilium aduersus patriam	361 b	Philadertinga Hollandiae	114 a
extra inducias relinquitur cum aliis prodito-		Piaton Christi martyr caesus Tornaci	2 b
ribus	360 a	Piatas martyr	328 a
idem falsus historicus	364 a	Picardus Paruus	355 b
Philippus Contacus	342 a	Picardia vastatur ab Anglis	254 a
Phil. Elfatii Comitis Flandriae laudes		Pictorum Schola	279 a
Phil. Elfatius Petrum fratrem ab episcopatu re-		Pictauiensis pugna	157 b
trahit	51 a	Pinciniacum euertitur	351 a
in Syriam proficiscitur	51 b	Pinciniaci colloquium Regum	366 a
ducit filiam Regis Lusitaniae	54 a	Pipini victoria, ubi Rex capitur	7 b
bellum sacrum proficitur	56 b	Pipinus fit Rex Francorum	8 b
nomine Regis duellum suscipit	Ibid.	Pisanum concilium	232 b
moritur in Syria	57 b	Pius secundus Pontif.	323 a
Phil. Flandrensis Comes Thietanus	99 a	eius literæ ad Ludouicum vndecimum	311 a
succurrit patriæ ex Italia	103 a	eius literæ ad Phil. Burg.	Ibidem
redit in Italiam	109 b		proo
moritur	111 a		

I N D E X.

promittit Philippo Burg. regalem inuestituram 331 b
 eius legatio ad eundem 332 a
 eius mors aegritudine acceleratur 333 b
 Piratica inter Flandros & Anglos 219 b
 Piratae Flandri exilio multantur 222 b
 Plebs Gallica nobilibus infensa 189 a
 Pleumosii putati nunc Flandri 6 a
 vnde dicti 292 a
 Pluvia ingens 293 a Poldri 1 a
 Polder Namurcensis 124 b
 Pollarius eques 333 a
 Pompello Hispaniae a Carolo capta 9 b
 Pons Isarae capitur per Anglos 288 b
 redditur Carolo septimo 297 b
 Pontacum a Gallo occupatur 139 a
 Popringa crescit duabus parochiis 83 a
 oppugnatur a nobilibus 174 b
 diripitur ab Anglis 286 a
 Popringani victi ab Hyprensibus 146 a
 Populus imperat 249 a
 Posterna Gandavi 168 b
 Portus Gandauensis, Brugenfis, Tornacensis 5 a
 Poucka obsessa 313 a
 Praedones male pereunt 201 b
 Praesidia ad Somonam 220 b
 Praesidia contra Gandauos 202 b
 Pragmatica sanctio 293 a 249 b & 343 a
 Priuilegium malum 134 a
 Priuilegium Gandensibus a Carolo Quinto datum 134 a
 Proceres captiui motu laniorum Parisiis 240 a
 Prodigia ante pugna Contracensem 94 b 95 a
 Prodigia ante pugnam Rosebecanam 150 a
 Prodigia calamitatis Leodiensis nuntia 225 b
 Proditio punita 239 a & 289 a
 Proreges Angliae & Franciae 265 a
 Ptolemais a nostris recepta 57 a
 Ptolemais Syriae perdita 83 a
 Pugna luctuosa inter filios Ludouici Pii 12 a
 Pugna Bouinensis 68 b
 Pugna ad Quercetum Eulae 192 a
 Pugna ad sanum Laurentii 87 b
 Pugna nobilitatis cum Gandensibus 202 b
 Pugna ad pontem d. Clodoaldi 337 b
 Punienti qui mentiuntur de magnatibus 71 a
Q Vadrilegii Comitatus 221 b
 Quatuor Officia vastantur ab exercitu regio 203 a
 Quiliani Christi martyris mentio
 Quintini martyrium 5 b
 Quintinopolis furtim occupatur a Ludouico undecimo 350 a
 occupatur a Lud. Lnceb. regis; adimitur 360 a
 d. Quirinus Nouesianus 364 b
R Adegundae virginis sanctitas 3 b
 Raganarius Cameracensis interfectus 3 a
 Rasonis Mulardi lex 177 a & 196 a
 Rasonis Herzeli temeritas & interitus 177 b
 Rauleti Antonillae odium in Ludouicum Aurelianum 226 b
 Raymondus episcopus Morinorum 149 b
 Raynerius Grimoaldus nauarchus 102 b
 Reges sua regna Imperio ademerunt 359 b
 Regum aulis versari periculofum 326 a
 Regii ministri Gandavi violantur 331 b

Rembertus archiepiscopus Bremensis 11 b 13 b 14 b
 Remigius archiepiscopus Remorum obiit 4 a
 Remorum obsidio 159 a
 Remensis conuentus 216 b
 Remensium motus ob vectigalia 329 b
 Renatus Ambarus 275 a
 Renatus Andegauensis 26 b & 277 b
 regnum Siciliae affectat 281 a
 Renatus Barenfis cum Antonio Vallemontio paciscatur 279 a
 Renatus Lotharingus Philippo Burg. reconciliatur 300 a
 Renatus Lotharingiae Dux 359 b
 Carolo Burg. bellum indicit autore Ludouico Rege 361 b. Reynerius Bruchusius 357 b
 Rentiacus Comes transfuga 331 a
 Reynoldus Brederodius capitur ab Episcopo Traiecten. 349 b
 Reynoldus III. Dux Geldriae 218 b
 Rhodus Insula capta 113 b
 Richardus Cantabrigie regnum affectat 245 a
 Richardus a Capella 301 a
 Richardus Eboracensis regnum affectat in Anglia 318 a
 Henricum regem prelio vincit & capit 320 a
 Richardus Harondellius capite truncatur 215 b
 Richardus rex in Austria captus 59 a
 liberatur 59 b
 bello occiditur 61 b
 Richardi regis ad Gandenses literae 192 b
 Richardus Varulcus Carolo Burg. hostis 345 a
 piratam agit 348 a
 Eduardum Anglia pellit & Henricum VI. restituit 349 b
 amicus Ludouico Regi 343 a
 Anglia pellitur in galliam 348 a
 eius vitia Ibidem
 Richarius floret sanctimonia 6 b
 Richarii sancti a Philippo Burg. recipitur 262 b
 Richildis Episcopum Cameracensem liberat 27 a
 eius ferocia Ibidem
 capitur bello Ibidem
 Rictrudis claret sanctitate 6 b
 Rideri nummi 309 a
 Ripalense monasterium 301 b
 Robacensis vincit Anglos 240 a
 Robertus Andegauensis bello caesus 16 b
 Robertus Arienfis occisus 51 a
 Robertus Atrebas Pont. Maximo contumeliosus 87 a
 filiam Hanonij ducit vxorem 89 a
 eius temeritas & mors 91 a
 Roberti Atrebatensis iunioris virtus 142 a
 mors 144 b eius a Gallo defectio 134 a
 Roberti Augusti Gracorum temeritas 70 b
 Robertus Barenfis 235 a
 Robert. Bauarus Venceslao successor datur 118
 Robertus Bauarus archiepiscopus Colonienfis 360 a
 propter auaritiam repudiatur a Colonienfis 361 a
 eius exitus infelix 365 b
 Robertus Betuniensis Comitis Guidonis filius rei bellicae praeficitur 87 b
 Lutetia proficiscitur pacis causa 111 a 112 a
 Robertus Betunien. Comes moritur 123 b
 eius vxores & liberi Ibidem
 Roberts

I N D E X.

Robertus Bouin	116 a	Ruthilia quæ nunc Flandria	Ibidem
Robertus Bornouilla cadit	284 b	S Abi imposita oppida	230 b
Roberti Brugenſis ſancimonia	43 b	Sacerdotio Gallico decimæ indiſcæ	218 b
Robertus Capetus	328 b	Sacerdotes an tributum principi debeant	81 b
Robertus Canolus cum Angliſ in Galliâ deſcendit	164 b	Sacerdotii Brugenſis immunitas	134 b
Roberti Flandrenſis pars hæreditaria	121 b	Sacerdotia plura vni prohibita	73 b
plebis ductor	128 a	Sacramenti feriæ & S. Ioannis quando coinci-	302 b
Comite alienus	126 a	dant	302 b
Regem protegit prælio Caſetano	132 b	Sacrilegium punitum	276 b
eius obitus	134 b	Sæuitia vtriuſq; partis bello Gandenſi	305 b
Robertus Comes Friſios domuit	27 a	Saſtinga	135 b
Roberti Friſii victoria	28 a	Sagittarii Anglici	148 b 210 a & 266 b
Hanoniam incurſat	28 a	Sagittarii ex Flandriæ oppidiſ Tornaci	213 a
cum Flandriſ Syriam petit	30 a	Saladinus Sultanus moritur	60 a
eius cum ſacerdotio diſcordia	31 a	Saladinides decimæ	56 b
virtus ad Antiochiam	32 b	Salis tributum à Gandenſibus negatur	301 a
eius exitus luſtuoſus	36 b	negatur et Ludouico Regi in Burgundia	331 b
Robert. Comes cū Carolo Rege in Italia	79 a	Salii Franci	136 a
Robertus Gebennenſis primus antipapa, Cle-		Salica lex	Ibidem
mens appellatus	169 a	Saluii epiſcopi Ambianorum corpus inuen-	
eius literæ ad Comitem	Ibidem	tum	10 a
Robertus Machon	259 a	Sanguis Chriſti allatus in Flandriâ	45 b 135 a
Roberti Maſſemei caſus	275 b	Saracenorum oritur ſecta	4 a
Roberti Mortimerii interitus		Saraceni Africam & Hiſpaniam occupant	8 a
Robertus Niuernenſis accedit Flandriſ bello		Saraceni à Martello victi	8 a
Gallico	103 b	Saraceni in Hiſpania	144 a
pacem cum Franco admittit	121 a	Sauarici piratæ epitaphium	67 a
Robertus Vaueriacus	208 a	Saxones in Flandriam traducti	9 b
Rodenburgus & Oſtburgus vaſtata cremantur à Gandenſibus	310 a	conuerſi ad fidem	Ibidem
Rodemarius Dominus	321 b	Scabini vnde dicti	81 a
Rodulphi abbæ d. Trudoniſ eruditio	37 a	Scaldouerium Gallis deditur	141 a
Rodolphus Comes Cameracenſis occiſus	152 a	datur Ioanni Luceburgenſi	270 b
Redul. Caſar Guidoni Comiti inimicus	81 a	Scarphout quæ nunc Blancoberga	136 a
Rodolphus Nigellanus Flandriæ Praeſes pro Rege	88 a	Scendelbeca capta & euerſa	313 a
eius fortitudo & prudens conſilium	93 a	Schiſma ob ſanctorum imagines	9 a
occumbit	Ibidem	Schiſma eccleſiæ per annos xxxix.	169 a
Rodulphi Nigellani ſupplicium	155 a	eius cauſa & authores	Ibidem
Rodolphus Vgellanus Mæquitum Lutetie in-		Schiſma Gallicum Græcis dolori, impiis ludibrio	216 a
terſcitur in certamine haſtico	146 a	Schiſma tollitur opera Sigismundi Imp.	152 a
Rogerus Prætor Gandenſis	171 a	Schiſma eccleſiæ	301 a b
Rosæ Brugenſis alueus	367 a	Sconhouia cum arce recipitur	102 a
Rosæ oppidum capitur de Aurelianis	260 a	Scondia Inſula	104 a
deditur Carolo Burgund.	355 b	Scornacum Gandenſes capiunt	199 b
Rolandus campana Ganden.	120 b	Scotorum ſuperbia prælio Vernoliano	268 a
Rolandus Vvitercanus vincitur ab Iacoba Ba-		conſpiratio nefaria	Ibidem
uara	269 b	Sculteta	101 b
inuſus Brugenſibus	286 a	Secta amentium hominum	165 b
Roma capitur à Ladislao Siculo	240 b	Seditiones in Furnenſibus	62 a & 63 b
Romanus Pontifex à Schiſmate alienus	216 b	Seditio in Flandriſ ob lanificiū	145 a & 146 a
Rosæ Lantgrauio miſſa à Pont. Max.	301 b	Seditio punita apud Gerardimontem	274 a
Rosebecani nummi	208 b	Seditio per Gallias	181 b
Rosebecana pugna & clades	190 b	Seditioſi pœnas luunt	270 a 280 a & 292 a
Rosebecanæ virginis matri calâtica votiuæ quo-		Sedunum capitur ab Angliſ	216 b
tannis à Brugenſibus ſoluitur	191 b	Senonenſis eccleſia	246 b
Rotomagus obſeſſa & capta ab Angliſ	253 b	Sequanæ inundatio apud Pariſios	84 b
Rotomagenſium motus	250 a	Seruorum perfidia in Dominos Brugis	184 a
Roturnacum emit Guido Comes	81 a	& 111 b	
Roward apud Dixmudam	134 a	Seueræ ſanum caput Vaſconæ	298 a
Rubenpretus nothus	314 b	Sibyllæ principis laus	48 b
Ruellam capiunt Galli	281 b	Siccus annus	155 b
Rufi Falcobergii virtus	85 b	Siciliæ de regno diſcordia	230 a & 181 b
Rupelmonda crematur	305 b	Siclinium euerſum	142 b
Ruſcinonem & Ceritaniâ Galli obtinēt	357 a	Siclinii conuentus	311 b
Ruthen litus in Flandriſ		Sifridus Comes ſibi mortem conſecuit	16 b
		Sifronius vir nobilis iuſſu Caroli Burg. ſtran-	371 b
		gulatur	Sigeo

I N D E X.

Sigerus Ianssonius	126 a	Sylvaneten. conuentus prouincialis	120 b
rebellionē molitur. Eiusdem supplicium	133 b	Sylvanetum obfessum	252 a
Sigeri Curtracensis supplicium	137 b	Syluas Morinorum succidit Caesar	6 b
Sigerus Bernagius cædis conuictus capite		Syluinus episcopus Alchiaci obiit	8 a
luit	222 a	Synodus Lugdunensis	80 a
Sigibertus Rex Tornaci interfectus	4 a	Synodus prouincialis Compendii	90 a
Sigismundus Rex Burgundiæ interfectus	3 b	Syriam Saraceni recuperant	98 b
Sigismundi Hungari literæ ad Philippum Au-		T Amburlani Regis Tartarorū mors	219 a
dacem	220 b	Tanchelini pullulat hæresis	36 a
& ad scholam Parisiensem	230 a	Taneguy hostis Burgundionum	253 a
Sigismundi Imperatoris cum Henrico Anglo		Tanchelinus hæreticus occisus	37 a
& Ioanne Burgund. conuentus	248 b	Taruanna capta à Francis	1 a
Sigisf. Hungariæ Rex Caesar designatur	234 b	cedit in ius episcopi	46 b
optauit gallicum auxilium abesse pugna Ni-		Morinorum Metropolis	6 a
copolitana	214 b	Taruannici scede conspirant in episcopū	29 a
Sigisf. Luceb. per vxorem Hungariæ Rex	205 a	Taruanna capta & deleta	100 a
Sigismundi Augusti obitus	293 a	Taurinensis victoria de Turcis	
Signum crucis in vestibus	15 b	Taurus vincit Leonem Gandau	301 a
Signum crucis in luna	10 b	Templa ab Roberto Frisio condita	23 a
Simacensis terra vastatur	140 a	Templarii suppliciis afficiuntur	110 a
Simacensis Reguli liberum responsum	331 b	Tempestas	272 b
Simonis Riim indigna mors	177 a	Tenchisberienſe prælium	352 b
Simonis Lalani periculū apud Smeueghe	311 a	Teneramunda obfessa	147 a & 185 b
Simon Vtenhouius	305 b	oppugnatur à Gandensibus	Ibidem
S. Simon Tridentinus	363 a	rebellat Tripoli Flandricæ, eidē cedit	146 a
Simon ab Haringa prior D. Vvinnoci	198 a	deditur Gandensibus	174 b
Simon Cramādus patriarcha Alexadrinus	230 a	Teneramundana pugna	176 a
Slusa dicta Laminſyluet	120 a & 135 a	Terramotus in Flandria	301 b 185 a & 298 a
euerſa	115 a.	Terrascia occupatur ab Ioanne Burg.	241 b
obfessa	290 b	Testreep pagus submersus	236 a
Slusæ incendium ortum sacerdotum creationē		Teutonicæ linguæ vsus in Curia Comitiss	83 a
turbat	212 b	Textores Brugis & Gandau puniuntur	153 b
Slusanæ arces	208 b	ſeditio eorum Gandau	154 & 156 a
Slusæ templum fulmine tactum arſit	240 a	Theobaldus archidiaconus Leodiensis fit Pa-	
Slufenſium coniuratio atrox, Slufenſes detre-		pa	79 b
ſtaſt.	204 a	Theobaldus Burg. vincitur à Leodiēſib.	346 a
ſequi Brugēſem ciuitatē vnde turbatio	284	Theobaldus Luceburgēſis fit monachus	320 a
Portum Brugenſibus obſtruiunt	287 a	Theobaldus à monteacuto	258 a
graſſantur per agrum Brugenſem	290 b	Theodorici abbæ ſanctimonia	45 b
excludunt inquilinos Brugenſes	286 a	Theod. Brederodius	172 a
Slusam appellit claiſis mercatoria numero		Theod. Comes Syriæ petit	41 a. 45 a. 46 b. 48 a
ſa	347 a	arcem Taruannicam euerſit	44 a
Slusæ mercatores à ciuibz diſſident	284 b	Theodorici Comitiss in Syria virtus	47 a
Solonis de Deo elogium	135 b	Inſulæ obſeſſus	41 b
Solymanus victus à noſtris	31 b	aqua & igni interdictionem	Ibidem
Sombrefſetus Comes Gallias inuadit	299 a	eius laudes & obitus	40 a
Sokoy caſtellum	220 b	Theodoricus Dixmudanus	216 a
Somonæ oppida ꝑcipit Lud rex	332 b. & 350 b	Theod. Hasebroucanus	295 b
reſtituuntur Carolo Burg.	337 a	Theod. à Pareſwis	225 b
ſpirite templū hominibz plenū incēditur	304	Theod. vranckefone occiditur Brugis	81 b
Stampano de comitatu controuerſia	323 a	Theonis villa occupata à Guilhelmo Saxone	312
ſtapula olim Icius portus	281 b	Thiedericus Schonbrouc tribunus Gandenſis	
ſtaringi hæretici oppreſſi	71 a	um	302 b
ſtelandia & ſtelandorum familia	123 a	Thillo à Moerkerke moritur	242 a
ſtellæ & Garterii ordines	155 b	Thomas Arondellus	279 b
ſtephanus Hyrus capitur	292 b	Thomæ Coneſtæ Britonis conciones	271 b
ſtephanus Formelius Gandau decollatur	303 a	Sacerdotibus inuiſus	272 a
ſtephanus Lickereanus cum nobilibz multis		Thomas Cantuariēſis in Flandriā cōfugit	48 b
Gandauo pulſi	Ibidem b	eius martyrium	50 a
ſtephanus Deſpotus Dux Raſſiæ	220 b	Thomas Baſinus Lexouiorū epif.	355 a 278 a
ſterilitas & fames	38 b	359 a & 155 b	
ſtratagema nauale Flandrorum	104 a	Thomæ Clarentii mors	262 a
ſtratenſium coniuratio in Comitē	38 b	Thomas Berlettanus	332 a
Sueſſiones Ioannis Burgundi ſtudioſi	243 a	Thomas Carmelita Britannus Romæ crema-	
Sueſſionū Auguſta capitur per Armeniacos	253	tur	279 a
Sultanus minatur Chriſtianis	271 a	Thomas Diaconus	298 a
ſupplicationes annuæ per Franciam	302 b	Thomas Dunenſis abbas	85 a
Sydroniſ martyris mentio	25 b	Thos	

Thomas Glocestrius strangulatur	215 a	Turca parvus	318 b
Thomas Garzanus	282 a	Turbatio totius orbis	278 b
Thoraldus Cymbrorum Rex	8 b	Turholt datum episcopo Hamburgensi	11 b
Thoraltum diu ante natalem dominicum Ibi.		Turholt monasterium Benedictinum	11 b
Thoraltano agro clades Gandensium	175 a	Turlupinorum secta	165 a
Thosan sit monasterium	51 b	Turris superbie euerfa	278 a
Thuinum episcopi Tornacensis dirutum	141 a	Typographi primi	297 a
Tonorienfis comitatus	244 b	Typographia inuentio	Ibidem
Tornacum & Cameracum capta a Frâcis	1 a	Valerianus Comes Paulinus Mequitus	218 b
obfessum a Chilperico rege	4 a	Valerannus Luceburgensis Comes Sane	
captum ab Henrico Cæsare	24 b	ctopaulinus Anglis adhæret	169 a 217 a
Tornaci institutus episcopatus	45 a	& 219 a	
Tornacum a Flandris captum	67 a	Valentiana obfessa	21 b
a Normannis euastatum	14 a	Valentina Mediolanensis	226 b
obsidetur ab Eduardo	142 a	veneficii suspecta	211 a
Tornacenses mulstantur	260 b & 350 a	eiusdem parricidium	209 a
Regem sequuntur	164 b	yltrix vitiorum Gallia	225 a
Tornacensis ager regie clientelæ	186 a	eius obitus & liberi	232 a
Tornacensis cõuentus pro pace Flãdrica	182 b	Valerici sanctimonia	
pro pace Regum	299 a	Valerici Bornouillæ interitus	269 b
Tornacensium leuitas & studium erga Ludo-		Valerici sanum capitur ab Henrico V.	264 b
uicum Regem	351 a & 333 a	a Burgundis	279 b
Tornacenses ceduntur a Nauarro	159 a	Vallismontium comitatus	368 a
Tornacum præsidio regio firmatur	141 b	Vandali Belgas euastant	3 a
obfessum a Flãdriis per inducias liberatur	100 b	Flandria pulsi	19 a
Tornacenses induciarum violatores ceduntur	100 b	Vardunum oppidum	363 b
Tornaci diluuium & incendium	156 b	Varna 299 b. Varnensis clades	Ibid.
Tornacensis ecclesia a Nouiomensi separata	45 a	Vasconia a Balduino Comite subacta	25 b
Tornacensis ager vastatur a Gandensib.	311 a	Vecta Insula	167 b
Tornaci ludi balistariorum	318 a	Vestigal tritici sublatum	237 a
Tornacen. ciuitatis rectores & balistarii	240 a	Vedastus Atrebatium episcopus	3 a
Tornacen. motus	271 b 266 a & 267 a	Velleris aurei ordo instituitur	274 a
pestis	218 a	Vell aurei Comitria	278 b 280 b 284 a 304 a
Tornacensis pars	206 a	328 b & 341 b	
Tornacen. de episcopatu contentio	279 b	Velleris aurei insigne	274 b
Torphinus episcopus Haimerenfis	82 a	numerus equitum & officiales	Ibid.
Traiectum vnde dicatur	101 b	Vetelai Imperatoris ignauia	181 a
deditur Guidoni Namurcen.	Ibidem	Remos inuifit	216 a
Traiectenses subiguntur	225 b	Vetelais Dux Brabantia capitur a Iuliacense	105
parere coguntur duci Brabantia	Ibidem	Brabantia dotali sibi & suis trãscribit	157 b
vincuntur a Comite Hollandia	147 a	moritur	260 b
Traiectum Mosæ	101 b	Vendinicus pagus vastatur	102 a
obfessum a Leodiensibus	231 b	Vendinica pugna	97 a
Trias Flandria	124 a 137 b & 145 b	Veneficium punitum	168 b
reconciliatur Comiti	154 a	Venetorum opera & impendium in expeditio-	
Tributum salis	145 b	nem Turcicam	333 b
Trigintanouem viratus Gandau	315 a	Venlonia Gheldria oppidum	357 a
Tripolis Syria capta per Saracenos	83 a	Ventus perniciosus	210 a & 225 a
Tripudium Gandau funestum	110 b	Vera Zelandia	98
Tritici vestigal negatur a Gandensibus	302 a	Verani toparchi	Ibidem
Tristuiorum dominatio & furiosa sententia	368 a	Verdunensis episcopus in vinculis detinetur	
Trudonensis victoria	342 a	Lutetia	347 a
Tumultus Kermeriorum & grassatio	270 b	Vernoliana Anglorum victoria	266 b
Tunetis Africa obfessa per Ludouicum Bor-		Vernolium Anglis deditur	Ibidem
bonium	209 b	Vespillones maleficiis suis Flandria turbat	145
Tungri Leodiensib. suo malo auxiliatur	231 b	Vestales vinea Brugis	344 a
Tungrenses episcopi	151 b	Vezeliacensis abbas	125 b
Turcis illatum bellum	31 b	Vgelli comitatus occupatur a Ludo. xi.	353 a
Turca quæ intulerit damna Christianis	354 a	Victoria de Saracenis	162 b
295 a & 312 b		Victoria cruenta	231 b
Turcarum successus	316 a 324 a & 347 b	Vienna in Delphinatu	154 b
Turca quomodo vinci possint	299 b	Vilfordienfe castrum extruitur	167 b
Turcia expeditio paratur in Belgis	318 a	Vilfordianus conuentus	142 a
Turcico de imperio ominatio	317 a	Villanoua euerfa per Ambarum	271 a
Turca Hungariam inuadit	319 a	Villanus cum aliquot nobilibus ad Carolum	
Pontum obtinet	328 b	septimum deficit	279 b
Turca vincuntur	319 a	Villani qui dicantur	261 a
		Villia.	

I N D E X.

Villiacum	258 b	d. Vvalburgis translatio	30 b
Vimiacum	258 b	Vvalachri Anglos comitate placant	284 a
Viniacense presulum	262 b	Vvamberti Comitris Reutica pietas	7 a
Vincentius Comes Moriarum	357 a	Vvand quæ nunc Gandr	3 a
Vincentius Scutelare capitur à Philippo Burgund.	291 a	Vvasia capta de Hollandia	49 a
capite truncatur	298 a	vastatur	307 b
d. Vincentius Hispanus confessor	254 b	Vvaseliana pugna	Ibidem
consecratur	318 a	Vvatanum Barauorum colonia	28 b
corpus eius leuatur	310 a	Vvatanense monasterium conditum	Ibidem
Vinciana virgo floret	5 a	Vvichmannus Comes Gandensis occisus	10 a
Vincestriz pax turbatur	234 b	Vvinnocus abbas fulget virtutibus	7 a
Vindocinensis Comitris casus	85 b	Vvormholt monasterium	7 b
Viride tentorium vapulat	313 a	Vvostinia cœnobium crematum	132 a
Virouiacum	288 b	Vvlfardus Comes in Bocham	356 b
incendio vastatur	297 a	Vvlfardus à Borselia vir laudatus	98 a
Visconia	143 a	Vvlfarnus & Vvillebrodus clarent	7 b
Visitationis beatæ Mariæ festæ		Vulmarî abbæ eminet sanctitas	6 b
Vitulina pellis redditur Brugenfibus laceras		Xistus Quartus	354 a
turfy	237 a	Zelandia causa discordiæ	22 a
Vitus Amsteda vir fortis	101 a b	Zelandicum bellum	100 b
Vladislaus Hungariam iniuria possedit	299 b	Zelandi vincuntur à Flandris	Ibidem
eius interitus	Ibidem	Zelandia Imperii beneficium	207 a
Vlensburgus	271 a	possidetur ab Hanonio in fide Flandri	114 a
Vlyspo Lusitaniz capta	45 a	tentatur à Guidone Namurcæo	98 a
Vngarorum victoria de Turcis	299 a	Zeuenberga à Philippo obsessa	270 a
Vnio Philippi Burgund pretiosus	299 a	Zirixæ obsidio diuturna	102 a & 99 a
Vniones Caroli Burgundionis	370 a	Zirixæana clades	101 a
Volbodo episcopus inter bonos eminet	12 a	Zirixæanorum motus compefcitur per Carolū Burgund.	356 a
Voroncana pugna & victoria Brabantî	82 b	Zirixæanum prælium	269 a
Vrbanus Quintus	162 b	Ziselenfis Dominus Lstatus	90 b
Romam inuist	162 b	Zotteghem direptum incenditur à Picardis	307 a
Vrbanus Sextus	168 b		
per totum mundum habitus Pon. Max. Ibid.			
Vrbonistas Galli schismaticos iudicant	190 b		
Vrbahistæ à Gallis vexantur	192 a		
Vrbani Pont. diplomata in Angliam	191 a		
Vrft exuias vendere	363 a		
Vrfula vxor Domini Villæ veteris veneficit suspecta	264 b		
Vrsmarus episcopus prædicat in Flandris	7 a		
Vscia data monasterio Corbiensi	14 a		
Vvalbertus Comes fit monachus	6 b		

F I N I S.

ERRORES.

In titulo Præfationis pro Comera, lege Came-
ra. Fol. 1. fa. 2. versu 3. pro essem, lege esse. Ibidem
ver. 4. pro sacris, lege satis. Fol. 8. fa. 1. in margi-
ne, pro Nacalibus, lege Natalibus. Fol. 29. fa. 1.
in margine pro iecores, lege iecoris. Fol. 126. fa.
2. ver. 44. pro Sine ope, lege Hinc ope.

Flandricorum Annalium.

LIBER PRIMVS.

Autore Iacobo Meyero

Baliolano.

DE Flandris nihil inuenio, quod satis ex fide puto traditum, priusquam ventum esset ad annum salutis CCCC XLV. quo tempore Francorum rex Clodio, postquam Rheno Mosaque transmissis, Tungros ac Texandros subegisset, ad Scaldem vsque flumen accessit: caesisq; aut fugatis Romanis Camaracum Tornacumq; in potestatem redegit. De hinc ducto in Morinos exercitu, Golduerum Ruthenorum Cymbrorumq; ducem. Morinis suppetias occurrentem una cum filia cepit, Taruannam Morinorum urbem diripuit. Captiuam Goltueri filiam Flandberto ex Blesinde sorore nepoti nuptum dedit, illumq; pulso Romanorum presidio Belgici littoris praefectum constituit, cum quo Cymbris Ruthenisque, ac plaga omni maritima imperitaret, pateretq; tum Francis terra mariq; in Galliam aditus. Is Flandbertus nominis Flandrici conditor parensq; fuisse creditur, Cymbrorum & Ruthenos nomine suo Flandros fecisse, Holdino uxoris fratre domo patriaq; expulso. Hac quancumq; magnam videantur habere similitudinem veri, tradanturq; a nonnullis scriptoribus, inclinatur tamen animus ut Flandras nescio qua lingua fuisse putem aestuariam, ea forma qua Poldras vocamus, unde mare per aggeres excludimus. Venio in eam coniecturam ideo quod omnia quae aestus aliquando alluit marinus, in pago Flandrensi sita legimus, reliqua in pago Mempisco. Ad hac facere videntur aeta Aldenburgeris conuicia, in quibus mandatum est memoriae, a flatibus seu fluctibus marinis Flandriam esse dictam. De praefectura autem hac littoris Belgici praecipue in libris de magistratibus Romanorum illustribus fit mentio, quod quidem & a crebris Saxonum incursionibus, Saxonum littus, ut Beatus Rhenanus tradit, dici coepit, quemadmodum & Rutheniam nunc a nautis nostris appellatur, ab Ruthenis (puto) Saxonum aut Cymbrorum natione, a quibus & memoriam esse inuenio Flandriam antiquitus Rutheniam seu Ruthiliam fuisse dictam. Cymbria autem per longam aetatem eadem loca tenuisse memorantur, qui etiam cum Guiderio rege Britanniae, ut refert Hector Scotorum historicus contra Caesarem Britanniam inuadentem una cum Morinis & Maduis coniurauerunt. Claudianus poeta Rhenum per duo ostia accipi tradit a mari Cymbrico. De victoria Alarici: Te Cymbrica Thetis Divisum bifido consumit Rhene meatu. Nam anno ante natalem Christianum plus minus centesimo egressi ab extremis Germaniae littoribus, ubi nunc Dania est, sedes fixerunt in ora Belgicae Galliae maritima, cultoribus tum prope vacua, unde tamen breui post, inundatione Oceani magna ex parte extrusi, in Italiam transcenderunt, deuicti tandem ibi ab Caio Mario.

CCCC XLVI. Scoti irruerunt in Britanniam, & sedes fixerunt. Cymbrorum, Strabo veteri Gallorum lingua, latrones dici tradit. Et Plutarchus in

A Mario,

Clodionis
gesta.

Flandbertus
Belgici
littoris
praefectus.

Flandria
etymon.

Rutheni.

Cymbri.

Mario, apud Germanos (inquit) Cymbri prædones appellantur. Liquet ex verbis diui Hieronymi in epistola ad Gerontiam, Teptones simul & ex Germania & ex Galliæ littoribus esse progressos. Sic enim inquit: Gens Teutonum ex ultimis Gallorum Oceani atq; Germaniæ profecta littoribus omnem Galliam inundavit: sæpiusque cæsis Romanorum exercitibus, apud Aquas Sextias Mario pugnante superata est: quæ quidem verba eorum comprobare videntur opinionem qui Cymbrorum ac Teutonum nomine omnes Oceani accolas ab ultimis & auitis Cymbrorum sedibus adusque litus Flandricum intelligi volunt. Rutenos siue Rotenos in Gallia vicini Tolosatibus, Ruthenos haud procul è Polonis in septentrione, Ruthenos item in Britannia & in Flandris fuisse inuenio. Scriptor Orodus nomine nostros Ruthenos Coloniam esse tradit Britannicorum. Nam Albianos Nortvynthumbros ac Britannos fuisse constanter refert ab Rutheno suo duce ita dictos, ab illisque Morinorum urbem portusque & littora antiquitus occupata, ac iugiter possessa confirmat. Nec dissonat ab hac re, id quod in vita diui Patricii scribitur, hoc modo: Patricius reuertens è Gallia in Britanniam, inde transit in Hiberniam, id est Scotiam, in regionem Lagenorum. Inde petit Aquilonares Scotiæ partes. Hinc orientalem plagam Hiberniæ circumnauigans, natem conuertit in aliam quandam parvam Insulam, quæ hodie Insula Patricii vocatur. Deinde Brigenisum fines relinquens, Vltorumque regna omittens, in extraneum quoddam fretum venit, quod est breue: unde ascendit in terram per ostium Flain ingressus, & peruenit in regionem, Ruthenorum, donec perueniret ad montem Mis vbi Miluinc rex erat Aquilonaris Scotiæ. Antonius Scoonhouius multæ vir antiquitatis, Ruthenos nostros partem Scotorum fuisse coniicit, de quibus venerabilis Beda in historia Ecclesiastica gentis Anglorum hunc in modum scribit: Procedente hoc tempore Britannia post Britones & Pictos tertiam Scotorum nationem in Pictorum partem recepit: qui duces Reuda de Hibernia progressi, vel amicitia vel ferro subimet inter eos, sedes quas hactenus habent, vindicarunt: à quo videlicet duce vsque hodie Dahalreudini vocantur. Nam lingua eorum Dahal partem significat. Hæc ille. Pro Reuda forte Reuta ac Reutini vel Reuteni legendum. Rutheni autem septentrionales qui & Rusii & Rosolani & Roxolani atque à Metropoli sua Moscouitæ vocantur, habent ciuitates præcipuas sex Moscouiam, Fladimerum, Blescouiam, Nouigradium, Smolnam, & Ottiferi. Arcubus in bello maximè vti consueuerunt. In pellibus vestitiarii magnam habent mercaturam. Diuo Nicolao admodum sunt deuoti, quæ certè omnia nobiscum habent communia. Et Fladimeri fortassis Fladimeri scribi debet. Nihil magis simile veri est, quàm nostros Ruthenos ex illis esse ortos, atque vel ex ipsa Russia vel ex Britannia huc aduenisse. Notauì apud quendam, hoc litus nostrum, Russium litus fuisse dictum tempore C. Cæsaris. Tantæ fuere demigrationes ac commistiones omnium gentium, vt vix vllius antiquitatis sacris constet ratio. Partem Gallorum Marcellinus indigenam fuisse tradit: sed alios quoque ab insulis extimis confluisse ex tractibus trans Rhenanis, crebritate bellorum & alluione feruidi maris, sedibus suis expulsos. Ingentem Germanorum vim Ariouistus in Belgicam traduxit. Erant & Belgæ plerique testante

stante Cesare vel ante Ariouistum ab Germanis orti, qui (quod Cæsar ipse non tacuit) iam inde ab initio omnium fuere Gallorum, sicut & hodie sunt, fortissimi.

Anno salutis CCCC XLVIII. Defuncto Clodione, Merouauium Franci ci saluant regem. Hunc alii Clodionis filium, alii non nisi magistrum equitum apud Francos fuisse memorant, reliquisque Alberico, Reginaldo, ac Rantario paruulis Clodionis liberis, ob singularem bellicæ rei scientiam regem adsumptum, cuiusque progenietar ab Clodianis Merouingos dictos. Eodem anno Angli & Saxones inuadunt Britanniam, bellantque cum Scottis.

CCCC XLIX. Diuus Remigius Remorum Archiepiscopus nascitur. CCCC LIII. Facit inest memorabile illud prælium ab Etio Romano aduersum Hunnos in campis Catalaunisi. Stabant pro nomine Romano præter Etii exercitum Visigothi, Halani, Burgundiones, Franci, Saxones, Riparioli, Lambriones, Sarmatae & Luteriani, magis Atthila Regis odio quam Romanorum studio adducti. Atthila præter Hunnos aderant Ostrogothi, Heruli, Turcilingi, Quadi, Rugi, Gepidae, & Marcomani. In his Reges sex nominatim memorati, Atthila Hunnorum, Valamirus Ostrogothorum, Theodoricus Visigothorum cum filio Thurismundo, Ardarichs Gepidarum, Merouaps Francorum, & Sigibar Halanorum. Ceciderunt C LXXX. milia hominum, in quibus Theodoricus rex Visigothicus. Victus Atthila de morte sibi consciscenda cogitauit, sed eo omisso consilio in Pannoniam se recepit. Ea tempestate vix vlla per Gallias ciuitas Hunnicam subterfugit rabiem. In hac nostra Belgica Tornacum & Targuannam & Aldenburgum excisa lego, ac Nicasum pontificem Remorum in urbis direptione martyrio occubuisse. Tum Colonia Agrippina (teste Rhenano) Tungrorum oppidum, Nouesium, Vtricesum, Castra Hareulis, Vetera, Asciburgium, Nouiomagus, Antennacum, Bingen, Magonciacum, Argentuaria, Augusta Rauricorum, multaue alia oppida partim ab Hunnis, partim a Francis funditus destructa sunt, quorum de vastatione Sidonius Apollinaris ait. Et iam terrificis diffuderat Atthila turmis, In campos se Belgæ tuos. Francus Germanum primum, Belgamq; secundum sternebat.

Diuidabant enim Belgicā Galliam Romani in Germaniā primā seu superiorem, quæ Argentoratum, Magonciacū, Nemetas, Vangiones, aliasque Rheno propinquas continebat gentes. Et in Germaniam secundam seu inferiorem, cuius caput erat Colonia Agrippina cum Tungris ac Nerviorum Morinorumque maritimis populis, qui nunc Brabantini & Flandri vocantur. Rursus secabant eandem Galliam in Belgicam primam, cuius caput Treueris, cum Mediomatricibus, Leucis, & Virodunensibus. Et in Belgicam secundam, ubi principatum tenebant Remi, habentes sub se Suesiones, Catalaunos, Laudunes, Camaracos, Nervios, Morinos, Atrebatēs, Ambianos, Bellouacos, Nouiomagenses. In hac Belgica secunda, qua Flandria inclauditur, habebant Romani posterioribus temporibus suos Comites, Centenarios, Agentes Praefectos littoris Saxonici, unde orti principes Flandriæ, Procuratores Gyneciorum, Præpositum Argentariorum, aliosque varios magistratus.

CCCC LIII. Atthila postquam Aquileia funditus euerſa, Pataviā, Vero-

nam, Vincentiam, Cremonam, Bergamum, Mantuam, Ferrariam, Brixiam, totam deniq; Hemiham usq; ad Rauennam imperata facere coëgisset, in Pannonia cum Milzolt Baërianorum regis filia nuptias celebrat, statimq; sanguinis profluvio crapula contracto moritur.

CCCC LV. Erius summus ille dux atque vnicum Romanarum rerum columen, iussu Valentiniani principis occiditur. Ideo quod Hunnos quum posse videretur non ad internitione rede gisset, licet prudentissimo consilio ea re abstinuisset. Thrasila autem Etii miles haud multo post, vt domini mortē videretur, Valentinianum trucidauit. Interfecto Etio actum erat de Imperio in Occidente. Omnibus partibus corruit res Romana, nemo erat qui tot vndique externarum gentium ductibus posset resistere. Iam Franci de certis ac perpetuis in Galliis cogitare sedibus cœperunt. Burgundiones confederant in Sequanis. Alemanni transito Rheno primam occupauere Germaniam. Gothi in Aquitania, ac parte Hispaniæ dominabantur. Vandali Africam tenebāt. Franci Sepones, Parisios, Autelianosq; deinceps sibi adiecerunt.

CCCC LVIII. Moritur Mercaus Francorum rex successore Childerico filio. Floret regnum Arturi in Britannia, qui Flandriam, Rutheniam tunc dictam, inuasisse traditur.

CCCC LXXI. Heruli, Turcilingi & Rugi, Atthilæ exercitus reliquiæ, vexata primum Gallia, Odoacre duce in Italiam transcendent, inuaduntque ibi imperium, quod annos tenuerunt quatuordecim. Sunt qui nationem quandā Nerviorum & Belgico littore cum Odoacre in Italiam demigrasse referunt, estq; apud Bilibaldum Germanicum scriptorem excussa, pleriq; ex locis Romana præsidia Odoacrem secum egisse. Hinc legimus captam Romam à Flaudis, hoc est, ab iis Nerulis, quorum maiores in æstuariis ac littus Belgicum misisti fuerant tempore C. Cæsaris.

CCCC LXXV. Franci Coloniam Agrippinam, Treuerim, totamq; Germaniam inferiorem cum parte vtriusque Belgici occupant. Sigibertus Colonie. Rinacharius Camaraci, Carocus in Morinis, Heribertus in Treueris, locisque aliis alii præficiuntur reguli, quos omnes propemodum postea rex Clodoueus vt assequeretur monarchiam interfectos curauit.

CCCC LXXXIII. Autore Felice tertio, Eleutholus vir omni cum laude laude creatur episcopus Tornacensis, ortus ex eo Christianorum sodalicio, qui post eadem diui Piatonis abs tribunō Scandjensi, qui & Tornacensi præfuit ciuitati, vrbe fuerant eieci. Per Scandjensem tribunum, forte Gandensem tribunum intelligere debemus. Scandia latissima borealis insula, multas in Galliam misit gentes. Quanta autem pietate, doctrinaque, ac labore vir iste sanctissimus ecclesiam instituerit, longum ac difficile fuerit recta via commemorare. Fertur eo autore destructum fuisse Tornaci templum Apollinis. Tornacum (vti ego accepi) primum Christi nomen atque Euangelium attulerunt viri religiosissimi Piaton, cuius iam memini, & Chrysolius, cæsi ambo ob pietatem sub principibus Diocletiano & Maximiano: Piaton Tornaci, Chrysolius super flumen Lysam, vbi nunc Cominium eius reliquiis etiam nunc nobile. Piatonem, cuius Siclinii visitur sepulchrum, Beneuentanæ vrbis fuisse ciuem reperio. Chrysolium verò ex Armenia venisse Romam, atque inde cum Piatone in Gallias. Eodem anno Clodoueus defuncto Childerico patre regnare cœpit apud Francos, qui vxorem duxit Clotildem filiam Chilperici regis Burgundionum, pacta conditione, vt nostram

nostram ipse religionem qua erat imbuta Clotildis, primo quoque tempore profiteretur.

CCCC LXXXIX. Clodoueus victo & interfecto Siagrio Romano, Suefsiones, & quicquid sub eorū imperio Romani esset iuris, ad Frācos trāstulit. Quo item anno Gandenses pulso Romanorum præsidio, in ius ditionemq; concessere Francorum. Legimus in Belgarum historiis, Gandauum occupatum fuisse à Vuandalis, Caroci principis ductu, circiter annū à partu virginis CCCC. XI. contraq; Vuandalos Gandauum tenentes à Gothis in Neruiis tunc dominantibus Aldenardam & Alostum castella fuisse extructa, locumq; à Vuandalis dictum Vuandt. Ea nanque tempestate tanto numero Germani Rhenum transuerunt, vt Belgicam omnem aut submotis aut victis incolis occupauerint, qua de re diuus Hieronymus ad Gerontiam: Innumerabiles (inquit) & ferocissimæ nationes vniuersas Gallias occupauerunt. Quicquid inter Alpes & Pyreneum est, quod Oceano & Rheno includitur, Quadus, Vuandalus, Sarmata, Halani, Gepides, Heruli, Saxones, Burgundiones, Alemanni, & (S. l. u. genda respublica) hostes Pannonii vastauerunt. etenim Assur venit cum illis. Magonciacum nobilis quondam ciuitas, capta atque subuersione deleri. Remorum vrbs præpotens, Ambiani, Atrebatēs, extremique hominum Morini, Tornacūs, Nemete, Argentoratus, translati in Germaniam. Aquitania, nouemq; populorum Lugdunensis & Narbonensis provinciæ, præter paucas vrbes populata sunt cuncta, quas & ipsas foris gladius, intus vastat fames.

CCCC XCI. Italiam post Odoacris tyrannidem Ostrogothi inuasērunt duce Theodorico, vacauitq; Imperium in Occidente ab initio regni Odoacris in Caroli Magni tempora.

CCCC XCIX. Alemanni superiorem adhuc tenebant Germaniam, quæ ad Rhenum pertinet. Facta in Vbiis qui Francis parebāt nobilis illa pugna Tolbiacensis à Francis contra Alemanos, qua in pugna Clodoueus rex inuocato Christi seruatoris nomine inclytam ac memorabilem adeptus est victoriam. Tum Alemanni occiso eorum rege Gallijs extrusi, atque in seruitutem redacti. Clodoueus quam vouerat professus est religionem, ac lustrali imbutus lauacro ab Remigio Remorum pontifice, eius sequēte exemplum omni prope nobilitate Francica. Auctum indies ingenti foelicitate Clodouei imperium. Burgundiones ab eo multò humiliores redditi, extrusi passim Romani.

D. IX. Clodoueus rex, qui & Ludouicus, in Aquitania vicis, occiditq; Alaricum Visigothorum regem. Tolosam Visigothorum regiam, Burdegalam, Vesates, Caldurcos, Rutenos, Aruernos, totamq; Aquitaniam ad Pyreneum vsque imperium accipere coëgit. Ad hæc Riuacharium seu Raganarium, Cameracensium Atrebatiumq; ac Flandrorū principem, Flandberti, vt quidam volunt, filium occidit. Necauit & eius fratres Richarium & Lingomirum, Cararicum item regulum & eius filium cum aliis multis sui sanguinis, vt solus regnaret in Galliis. Hic à nonnullis non Riuacharius sed Cannacarius appellatur, atque abnepos regis Clodionis, quem referunt ex Aquitania regis stirpis habuisse vxorem, eaque subnixum affinitate Merovingis rebellasse: verum subacta Aquitania spe sua destitutum, ac facile ab potentissimo iam Clodoueo oppressum. Præterea datum est memoriæ natum ex Riuachario Phinibertum, qui quum detrectaret in nostram concedere religionem, pulsus à Francis, fugerit in Daniam, ad regem Clochilacum, filiumq;

filiumque reliquisse nomine Phiniardum, Christianum quidem, verum sectæ Arianae affectum ac tyrannum, occisum tandem in præcipiti senectute ab Lyderico cognomento Buccensi.

D XII. Coacta Aureliani synodus sacerdotum, decretaque in ecclesia per multa vtilia. Inter alia, Agricolaus filius Custodis Flandriæ, de sententia diui Remigii, factus episcopus Tungrorum, qui vnde viginti per annos eam administravit ecclesiam. Hæc ex catalogo episcoporum Leodiensium. Diua Genouefa Lutetia obiit.

D XIII. Clodoveus gloriose promotus ac stabilito tota Gallia Imperio, moritur apud Lutetiam Parisiorum. Conditus in æde diui Petri, quæ nunc sancta vocatur Genouefa.

D XVI. Theodoricus rex frater Clotarii, Clochilacum Danorum regem in Galliis grassantem interfecit. Florebant reges Sigismundus Burgundia, Clotharius Francorum, Ermenfridus Turingiæ, cuius fratrem Baldericum, Theodoricus Clotarii frater, impulsore fratre Ermenfrido, obruncavit.

D XXI. Sigismundus Rex Burgundiæ cum vxore & liberis à Francis interfestus, & Clodomerus Rex Francorum, viceversa interemptus ab Godomaro, rege Burgundionum, Sigismundi fratre.

D XXIII. Theodoricus Francorum rex, victo Turingorum rege Ermenfrido, Thuringiam in potestatem redigit, captivamque sanctam virginem Radegundem Ermenfridi regis ex fratre neptem, Lotharius rex ducit vxorem.

D XXV. Almaricus rex Visigothorum in Hispania Arianae impietatis propugnator à Childeberto Francorum rege interficitur, ideo quod Clotildem vxorem foeminam vere Christianam, eandem Childeberti sororem modis nimium indignis tractaret.

D XXVI. Clotarius rex Francorum fugato rege Godomaro occupat Burgundiam.

D XXIX. Defuncto diuo Eleutherio cantatissimo Tornacensium episcopo Medardus permagna vir sanctitatis Veromanduorum idem Nouiomagensium episcopus ecclesiam Tornacensem Nouiomagensi coniunxit. Frater erat Gildardi pontificis Rodomagensis natione Veromandus patre Nectardo Veromanduo, matre Protagia Romani sanguinis foemina Salentiaci ortus.

D XXX. Franci detrahunt Athalarico Ostrogothorum regi quicquid in Galliis auus eius Theodoricus rex Italiae tenuerat. Longobardi Pannoniam ingressi, sedes ibi habuere per annos XLII.

D XXXI. Remigius pontifex Remorum diuum Vedastum Atrebatibus dedit episcopum, Morinis item fertur eadem tempestate episcopum præposuisse Antimundum, à quo in Flandris & Mempisco prædicatum Euangelium. Ea ferè tempestate tota Flandria Mempiscus vocabatur, excepta ora littoralis, quam non Flandriam sed Flandras, hoc est, terras aestuarias nominabant.

D XXXII. Vti cepit ecclesia Ciclo paschali CCCC. XXXII. annorum, quæ composuerat abbas Dionysius.

D XXXV. Medardus Veromanduorum episcopus ab Augusta Veromanduorum, Vandalorum, Hunnorumque armis eversa, sedem episcopalem Nouiomagum transfudit, illique Tornacensem, vt ostendimus, subiecit, vbi iam duo duntaxat federant episcopi, Theodorus & Eleuterius. Sunt qui existimant Augustam Veromanduorum fuisse Samarobrinam, cuius meminere

Commentarii Cæsaris, ac Ciceronis epistolæ, vicinosque illi fuisse Cymbros, dictos nunc Cambracenses. Sed errare illos puto, ac Samarobrinam esse Ambianorum ciuitatem. Fuit autem Augusta Veromanduorum, quod nunc est Fanum Quintini, aut Perona.

D XLV. Obiit diuus Remigius archiepiscopus Remorum, vir multo sanctissimus ac verus prædicator verbi Dei.

D XLVIII. Roma è Gothis capta, duce Totila.

D LVI. Clotarius rex Francorum magno prælio Saxones & Thuringos sperauit. Obiit diuus Medardus Nouiomenfis Torhacensisq; episcopus.

D LXVIII. Alboinus secundus rex Longobardorum cum omni populo suo, & XX. milibus Saxonum publice demigrans ex Pannonia Italiam occupauit. Per idem tempus Francorum regnum scissum in Tetrarchias, Chereberto Parisii, Sigiberto Mediomatrices, Chilperico Suëssiones, Guntransno Aureliani fuere imperia

D LXX. Obiit diuus Vedastus Atrebatium episcopus.

D LXXVIII. Bello Francorum ciuili Sigibertus rex Mediomatricum seu Franciæ potius Orientalis, Theodebertum Chilperici fratris filium bello occidit: sed dum Tornacum & in ea Chilpericum fratrem regem Francorum occidentali prælio victum, eoque profugientem pertinaciter obsidet, submissis ab vxore Chilperici Fredegunda clam ex oppido percussoribus in castris obtruncatur. Soluitur obsidione Tornacum, Chilpericus periculo liberatur, amissas recuperat ciuitates, dotiatque episcopo Crasmario fiscum regium, ut aiunt in Tornaco, cum temporaria quadam iurisdictione in Flandris.

D XCIII. Agilulphus Longobardorum rex, deorum ad eam diem venerator cum omni gente sua ad Christum conuertitur, interuentu Theodelindæ vxoris, quæ filia erat Charibaldi regis Bauarorum.

D XCV. Visigothorum rex Richardus coacta ad Toletum LXII. episcoporum Synodo damnatum Arianorum dogma finibus Hispaniæ exegit, omniq; sua cum gente orthodoxam amplexus est religionem.

D XCVII. Augustinum virum sanctum Gregorius primus mittit prædicatum in Britanniam, à quo Cantuariensium rex Edilbertus sacris lotus fontibus, omnisque Insula in veram reducta est pietatem. Acceperat longe ante Britannia Euangelium ab Eufatio & Damiano Eleutherii episcopi Romani legatis, petente Lucio Rege, sub annum Domini CLXXX. Sed per Scotos, Pictos, Anglos, Saxones impias tunc gentes violatum & extinctum iam promodum erat.

DC XV. Claruit in Austrasia, hoc est, orientali Francia atq; aula regum Mediomatricum Carolomānus pater Pipini viri fortissimi, in quem Carolomānum Brabantini principum suorum stemma atq; originem referunt.

DC XXI. Sunt qui ita scribunt: Flandris ac syluæ Flandricæ, quæ pars syluæ Arduennæ erat, Custodem seu Saltuarium ab Clotario rege præpositum, nomine Lydericum Buccensem. Sed ea de re apud clariore scriptores inuenio nihil, præterquam quod referant quidam haud omnino fuitiles Burchardum Lyderici huius filium, prætorem Louaniensium, habuisse in matrimonio Helvidem diui Vvandregisili sororem.

DC XXII. Pestis illa teterrima Mahumetes in Arabia cum Sergio monacho sectam Saracenorum inchoat perniciosissimam, quæ tam dira lues

quum paruo negotio extingui initio potuisset, desidia & ignauia Romanorū principum ita creuit, vt Orientem totum contaminauerit.

DC XXVIII. Dagobertus Clotarii regis filius cum Pipino & Arnulpho summis ducibus regnare cœpit in Austrasia.

DC XXX. Francorum rex Clotarius cum filio Dagoberto ingenti edita cede Saxones deuicit. Eodem anno iuxta Chronicon Sigiberti, Allouuinus Bauo, eximia vir sacrimonia, Gandauī obiit, quem Hasbania Comitis Agilulphi filium fuisse inuenio: ex prædone ab Amando Elnonenſi ad pœnitentiam conuerſum, ac Gandauī reclusum, vbi maxima vixit sanctitate, qui dum finem vitæ sibi adesse intelligeret, Dominum sacerdotem Turholtensem per vastas solitudines acciuit, à quo sacro præmunitus viatico spiritum deposuit Calend. Octobris.

DC XXXIII. Amandus Elnonenſis decus, eo tempore religionis creatur episcopus Tūgrorum, quibus tum sedes episcopalis erat Traiectum, quod veteres Vtricesium nominauerunt. Eodem anno pridie Idus Nouembris, diuus Leuinus in pago Brachbatensi apud Hescham, ob prædicationem Euangelii obtruncatur. Percussores eius fuere Vualbertus & Meinzo fratres, Holta vico oriundi. Hunc lego fuisse patria Scotum, Theagnio & Agalmia, nobilibus ortum parentibus, Archiepiscopum fuisse Scotiæ. Gandauī ab Florberto Abba comiter ac benigne acceptum, ad diui Bauonis sepulchrum per dies triginta sacris operatum, Apud Holtam malignos spiritus ab hominibus expulisse, Bernam & Craphaildem nobiles ac religiosas matronas, ad Christum conuertisse, cæco Craphaildis filio Ingelberto visum oculorum reddidisse. Craphaildem quod hospitio eum accepisset, cum Brixio infante filio ac impia gente trucidatam, Leuinum & Brixium ad Holtam viſo eodemque tumulto, ac iuxta eos Craphaildē seorsum conditam. Scripsit (vt tradunt) huius eminentissimi martyris vitam Bonifacius pontifex Magunciacensis. Per idem tempus Amandus in Mempisco atque Gandauī prædicauit, multisque tandem laboribus Gandenses ad veram conuertit religionem, ea in re præcipuos nactus adiutores Martinum pontificem Romanum, Dagobertum regem, Aicharium Nouiomensē episcopum, atque Landoaldum Archipresbyterum vnā cum Amantio diacono. Nam postquam ob stultas & insanas superstitiones gentisque obstinatam peruicaciam parum Amandus se videret proficere, Romam ea de causa ad pontificem profectus est. Pontifex episcopusque prædicandi illi munus tradiderunt. Simul Dagobertus rex diploma dedit, quo cogi eos voluit, quicunque nostræ religionis ritus profiteri detrectarent. Sic demum domita Gandauorum ferocia suauissimum subiit Christi iugum. Aræ Mercurii, quem deum ibi colebant, eversæ, luci succisi, fana destructa. Fundatum à regibus in monte Blandini in sinistra Scaldis ripa pago Corturiacensi, principi Apostolorum cœnobium, idque ab Amando consecratum, illique Præpositus Florbertus vir planè apostolicus. Dedicata item cella diui Bauonis in eadem ripa Scaldis pago & Castello Gandensi, quæ & ipsa in magnum creuit monasterium. Instituit item Amandus clericos Truncinii in pago Mempisco, Territorio Gandensi super amnem Legiam, vbi Castellum quoddam steterat.

DC XXXIII. Dagobertus rex Sclauos vicit falsorum deorum cultores, eademq; tempestate Saraceni, quod canes à nostris vocarentur lacerati, nacti Romanorum desidia & infelicitatem, mirum in modum pietatem oppugnant:

bant: Perfidem Ægyptumq; subegerunt. Syriam vnà cū Antiochia, Damasco; Hierosolyma; de nostris ceperūt, quorum perterritus armis Heraclius princeps crucem dominicam Constantinopolim transtulit.

DC XXXIX. Per reges Sisebutum & Dagobertum expulsi Hispania atq; Gallia Iudæi, quotquot Christum agnoscere recusabant, quo etiam tempore Carcombertus Anglorū rex sublati idōlis Anglos vera imbuit religione.

DC XL. Dagobertus rex Austrasiæ, hoc est, orientali Galliæ, dedit regem. Is fuit Sigibertus filius eius. Coactus est hoc facere, vt Sclauis resisteret. Hic Sigibertus ædificationem cœnobii Blandiniensis, de quo paulò ante commemorauit promouit, remq; Flandricam omnem iuuat. Nam Nervii tunc temporis Moriniq; Austrasiæ attribuebantur.

DC XLIII. Iudicaildis rex continentis Britannia, pater sanctorum virorum Iudoci & Vuinnoci, deprecatoribus sanctis viris Eligio & Audoenno post longam discordiā pacem habuit cum rege Dagoberto. Vinciana virgo Christi, soror Landoaldi archipresbyteri in viuis esse desiit.

DC XLV. Dagobertus rex obiit regnante iam maiore filio eius Sigiberto in Austrasia, minore verò Clodoueo succedente in Galliam occidentem.

DC XLIX. Eligius ex Lemouicibus ortus, lumē id temporis sanctitatis ac religionis, constituitur episcopus Nouiomagensis, siue, vt nūc loquimur, Noiomensis, qui publicè de religione in hac omni gente maritima concionatus, Flandros vsque ab Gessoriaci, hoc est, Bononia ad Ostburgum ad Christum conuertit, Aldenburgi, Rodenburgi, Ostburgi, Brugisq; sacris inchoatis ædibus. Præfuit, vt eius æqualis vitaq; scriptor Audoenus pontifex affirmat, Viromādensi, Nouiomagensi, Tornacēsi, Flandrensi, Gandensi & Corturiacensi metropoli. Flandrēsem metropolim ea tempestate Rodenburgum fuisse existimo. Maritimam oram eo tractu Flandras id seculum appellabat: vt in multis mediæ ætatis scriptis videre licet: erantq; ibi tum vici seu castella præcipui nominis, Aldenburgus, Turholt, Rodenburgus iam Ardenburgus, & Ostburgus. Beatus Rhenanus ubi in regionis huius incidit mentionem. In historiis (inquit) mediæ ætatis pagi Gandauensis mentionem fieri video, sicut & Flandriensis ac Mempisci, Vici Munte, Andouerparum, Ostburgi ciuitatis in litore Oceani sitæ. Præterea portus Gandauensis, necnon Brugenſis, sed & Tornacensis, & eius cui Einhama nomen est. Idem alio refert loco de coniuratione seruorum in Flandris & Mempisco, & cæteris ad mare locis facta, meminisse leges Francorum. Ego Mempiscum quo nomine totam penè Flandriam antiquitus dictam esse constat, ab Menapiis remansisse arbitror, quos vt est apud Cæsarem Vsiptes & Tenchteri vtraq; Rheni fluminis ripa pepulere. Tacitus verò nihil Menapiorū ad Rhenum memorat, verum cis Mosam sua illos ætate incoluisse significat, quoniam à Ciuile Batauorū duce ex finibus Rheni manum trans Mosam missam tradit, quæ Menapios & Morinos, & extrema Galliarum quateret, quibus ex verbis apparet, Menapios, qui aliquando ad Rhenum propinqui erant, Eburonibus, postea trans Mosam ad fines se contulisse Morinorum, vbi nunc Flandria est. Sueuos quoq; & Andouerpenses cum aliis quibusdam Eligius nostros fecit, ex quibus Sueuos Flandriæ puto fuisse inquilinos, nempe & in historiis Francorum mandatum est memoriæ Sueuos & Menapios ab Nortmannis Curtraci hyemātibus ad internitionē deletos, Sueuezele & Sueuegheim pagorum nomina Sueuos referre videtur, ceu ab illis nata. De his Odoenus episcopus æqualis illis temporibus scriptor, in vita Eligii

episcopi ad hunc modum loquitur: Multum præterea in Flandris laboravit, iugi instatia Andouerpis pugnauit, multosq; erroneos Sueuos cōuertit. Duo ante Eligium puto æstuaria nostra Flandras fuisse dicta. Pagus autē Flandrensis dictus est, quatenus estus incurrebat marinus: reliqua pagi erāt Mēmpisci.

DC L. Inchoat Eligius epi. monasteriū diui Martini Tornacēsis. Claret magnis virtutibus Ansbertus episc. Cameracensiu. Floret Itta quæ fuerat Pipini principis, consilioq; Amādi Tungrensis Niuigellense cōdit monasteriū, illiq; filiam suā Gertrudem sanctā virginē præponit, & in pago Flandrésī cœnobio Turholtēsi per eisdē dies Domlinus presbyter sanctitatis gloria nemini cedit.

DC LIII. Iodocus filius regis Britonum sanctissimæ vitæ vir, in pago Pontiuo, debitum humanæ naturæ persoluit.

DC LVII. Eligius episcopus apud Augustam Veromanduorū, inuenit corpus sancti martyris Christi Quintini. Reperio, Quintinum fuisse origine Romanum, Zenonis senatoris filium, ab Marcelliano episcopo aqua sacra imbutum, venisse in Gallias, vnā cum Piatone, Dionysio, Rufino, Valerio, Eugenio, Crispino, Crispiniano, Luciano, Marcello, Regulo, Fusciano, Victorico, prædicasse in Ambianis & Veromanduis, deniq; capite truncatū ab Riccionaro Galliciarum præfide sub Diocletiano & Maximiano.

DC LIX. Indictione secunda, mense Ianuario, datum cœnobio Blandiniensi, hoc est diui Petri Gandensis, ab Martino primo priuilegium, ac concessa libertas, sicuti alibi ostendimus, quo anno iuxta Sigibertum, idem Martinus pius pastor captus & relegatus ab Constantino principe sectæ Monothelitarum propugnatore diem clausit, de quo rectē & eleganter Vrsinus Velius,

Immerito iniecta tibi sunt Martine cathene.

DC LX. Obiit S. Eligius Nouiomagēsis, Tornacēsis & Flādrēsis epi. vt quidā notāt. In vita eius scribitur peruenisse vsq; initiū regni iunioris Lotharii.

DC LXI. Obiit diuus Amandus episcopus octauo Idus Februarii, die dominico, indictione quarta. Virum fuisse comperio generis Aquitanici, Discipulos habuisse inter alios sanctimonia præstātes, Andreā Elnonensem, Ionatham Marchianensem, Florbertū ac Ioannem Blandinienses, Morandū & Hubertum Broylenses, Gertrudem Niuigelsensem, Allov vinū Bauonem, Rictrudem Marchianēsem cū filiabus Eusebia, Alsende, & Closende, Situm in cœnobio suo Elnonensi, intra Tornacū & Valentianas. Philippus abbas de situ eius cœnobii, Locū est (inquit) intra Menapiorum positus fines, Propanciis Neruiisq; finitimus.

Ardet amore Dei Flandrorum doctor Amandus

Hinc patitur Scaldem, scommata, flagra, famem.

DC LXIII. Obiit sancta mulier Gertrudis Niuigelana. Constantinus Augustus Romam spoliavit.

DC LXV. Secundū Sigibertū, obiit D. Eligius, Tornacēsis epi. Cal. Decembribus, genere Lemouix Catalaci, Eucherio ac Terrigia ortus. Eum lego sanctorum Dionysii, Rustici, Eleutherii, Martini, Brixii, Germani, Severini, Piatonis, Quintini, Luciani, Genouēse, Columbe, Iuliani, Chryfolii, Crispini & Crispiniani, sepulchra auro ac gemmis Dagoberti regis impensis (erat enim auri-fex) exornasse. Blandiniense ampliāsse monasteriū. Curtraci diuo Martino dicasse templū. Suffectus est episcopus in locū eius Momolenus, propterea qd vir esset sanctissimæ vitæ, ac Romanā nō minus q̄ Teuconicā calleret linguā. Sordalis erat ac ciuis comesq; D. Bertini abbæ Sithiuēsis. Eodē anno decessit D. Vvādegifilius abbas Fōtanelle in Normānia, cuius corpus asseruatur Gādaui.

DC LXVII. Theodoricus Fracorum rex & Ebroinus magister equitum homo scelestus ac crudelis comam ponere iussi monasteriis includuntur, hic Luxouii, ille ad Dionysii Parisiorum. Eberwinus
Eberwinus,

DC LXVIII. Diuus Audomarus vnicum sanctæ religionis lumen, creatus est episcopus Morinorum, natione fuit Germanus, patria Constantiensis. In Luxouienſi cœnobio fundato in Burgundia à diuo Columbano, sub abba Eustachio maxima primum vixit sanctimonia. Factus dehinc episcopus, Morinos magna ex parte in veterē relapsos idololatriam summis laboribus ad orthodoxam reduxit pietatem. Magna cura diocēsim obiuit. Circum vicos ac castella docuit. Idōla cultumq; deorum sustulit, in senecta ætate luminibus quamuis captus, rem tamen diuinam fecit, Austrebertam insignem religione virginē gente Taruannicam flammeo Christi induit. In translatione diui Vedasti Atrebatium episcopi visum diuinitus recepit. Morini primum (vti ego accepi) Christum seruatorem profiteri cœperūt imperante Diocletiano, adducti sanctissimis doctrinis ac concionibus sanctorū virorum Eusciani & Victorici, qui iussu Rictiouari prædis in Ambianis ob pietatem cæsi sanctā nobis sui relinquere memoriam. Eos Roma huc profectos inuenio vnā cū Quintino, Luciano, Piatone, aliisq; Christianissimis viris quos supra commemorauimus, vt scilicet & apud extremos terrarum prædicaretur salus. Pagus est ad primum à Taruanna lapidem in septentrionem spectātem, qui ab horum memoria Helichuelt, hoc est, sacer campus retinet nomen, nunc à Gallis corruptæ appellatus Hellefalt. Post horum autem sanctissimorū virorum completum martyrium, Morini quando ob sæuissimas persecutiones non haberent qui eos in rudimento fidei confirmarent, relapsi sunt bona pars in gentilitias ceremonias suas, cultumq; falſorum deorū, adusq; Audomari tempora, quem admodum ex eius vita in alio commemorauimus libello. Morini ciuitas Galliarum vltima nouissimi omnium venere in populi Romani ditionē, per diu paludum ac sylvarum fiducia legatos mittere detrectantes. Ad postremum tandem Cæsar succisis syluis agros eorum omnes vastauit, vicos & ædificia incendit, bonamq; partem transmissurus in Britannia legatos mittere cœgit. In eos autem Morinorum pagos, vnde nulli venerāt legati, legiones (vt ipse scribit) misit. Ex Icio portu, quē nunc Caleſum esse putamus, traiecit in Britanniam, vnde reuerſus quum ad famam Britānorum victoriæ Morini rebellaſſent, natus paludum siccitates, omnes per T. Labienum legatum in potestatem redegit, eosq; Commio Atrebatii magni nominis ac authoritatis viro attribuit, illumq; regem constituit. In Neruiis nihil propius fuit, quā vt vniuersus eius exercitus deleteretur. Tanta erat Neruiorum virtus, vt quod in extremo fieri sollet periculo, Cæsar ipse vni militū scuto detractō in primā procederet aciem, ac pedes dimicare cōgeretur. Tantum hic fusuſi Romani sanguinis, tot centuriones, tot signiferi interfecti, tanta facta vndique fuga, vt equites Treuiri ad opem Cæsari ferendam finibus suis egressi, domum ex itinere celeriter reuerterentur, profligatumq; Romanum exercitum ciuitati nuntiarēt. Vici tamen ad postremū tanta clade Neruii, vt ex quingentis senatoribus ad treis, ex sexaginta millibus hominum ad quingentos, qui arma ferre possent se redactos dicerent. Ex Centronibus, Grudiis, Leuacis, Pleumosiis, Gordunis, quos omnes Cæsar sub Neruiorum refert fuisse imperio, sunt qui Pleumosioseſſe Flamingos, Gordunos verō aut Curtracenses, aut Gandauenses fuisse contendāt. Ego eius rei nihil in Flādris certæ inuenio memoriæ. Author est Strabo, Morinos, Atre-

Atrebatibus, Eburones & Menapios sylua omnes Arduenna contineri, profunda inhabitare nemora, ac per paludes, paruas quasdam tenere insulas. De nullis Cæsar Morinorum oppidis, sed de pagis duntaxat facit mentionem. Nullum item oppidum exprimit in Neruiis nominatum, licet Agacum Neruiorum memoretur in Itinerario quod Antonino principi inscribitur, memoretur Taruannam Morinorum Prolemaeus. Morinos Vergilius extremos hominum, Solinus extremos orbis, Tacitus extremos Galliarum, Pomponius Mela ultimam Gallicarum gentium ciuitatem, Plinius ultimos hominum appellat, vel quæ eos texere affirmat ex lino, cuius hodieque rei maximè sunt studiosi. Gessoriacum autem portum Morinorum, unde Claudius Cæsar traiecit in Britanniam, Ptolemæo, Tranquillo, Melæ, atque Antonino notum, cum Rhenano Bononiam esse puto. At Gessoriacum nauale Gandauum esse, ut Bilibaldus affirmat, parum mihi persuadetur. Itinerarium Antonini ex portu Gessoriacensi, id est Bononiensi ad Baiacum, hoc est, ni fallor Bauacum in Hanonia transit Taruannam, quæ nomen retinet. Castellum nunc Casletum, Virouiacum nunc Veruuiacum super Lysam, Turniacum, Pontem Scaldis nunc si satis diuino Valentianas, inde Baiacum. Minariacum autem quæ ab Castello Turnacum petit, Minorè villam super Lysam esse arbitror, & Menetacum Mayni in agro Insulano. De Gandauo hōs quidam fecit versus:

Hanc Clarineam veteres dixere coloni.

Gordum, populiq; cruces coluere Sicambri,

Mercurio Cæsar, Christo sacrauit Amandus.

Ferunt in quadam vetusta arce hanc olim repertam inscriptionem G. Ant. qua alij C. Antistium, alij C. Antonium intelligi volebant. Illique arci hinc inditum nomen Gant. Bononiæ Marcellinus & Eutropius memorant ubi quum Diocletiano principe Carantius Romano præfesset exercitui, ut Francorum & Saxonum prohiberet latrocinia, non modò id non fecit, sed dominandi etiam libidine incensus Britannia inuasit imperium. Sed reuertamur unde sumus digressi, ad Audomarum memoratissimum Morinorum episcopum, qui postquam agrestia Morinorum pectora per salutiferam Euangelii doctrinam aliquanto effecisset mitiora, multi ad eum vita moribusque insignes confluxerunt, ex quibus Bertinum ciuem suum atque ut creditum est consanguineum cum Momolino & Bertranno, ex finibus Rheni venientem, vix dici potest, quāto gaudio ac benignitate acceperit, qui ubi aliquādiu in Morinis magna sanctitate esset diuersatus, acceperit ab Adroaldo pio ac locuplete viro agrum cœnobio construendo in Sithiu. Ita antiquitus dictus est vicus, qui nunc est percelebre oppidum diui Audomari. Momolinus euasit episcopus Nouiomensis, ut alibi meminimus, Bertrannus abbas (ut Vincentius refert) Veromanduorum. Vualbertus Comes Arkenfis, qui tum latè imperitauit in Morinis, Arkas Comitatum suum Bertino vnā cum filio attribuit: factus & ipse monachus atque Abbas Luxouienfis, cuius & soror Phara Sombriis partenona extruxit. Fertur idem Vualbertus Popringam assignasse diuo Bertino, quod in tabulis confirmationis Caroli Calui, quarum initium est priscis locis, Pupurningahem appellatur. Claruit eodem tempore diuus Vulmarus Vulperto ac Duda in Bononiensibus ortus, qui relicta sponsa sua Hostorholda, parētibusque ac Vvamaro fratre, petiit monasterium Altimontis in Neruiis, ubi postquam aliquantisper persancte vixisset, reuersus in patriam deuenit in Mempiscum, vastamque ingressus syluam in caua quadam arbore triduum absque cibo egit. Ea ab arbore Ekenfes agri Casle

*Cœnobium
diui Quin-
tini.*

tani

tati populus nomen se trahere arbitrantur, Vvulmarum templi sui præsidem studiose venerantur, locumq; vbi quercus illa stabat se ostendere posse putat. Hunc virum ædificantem cœnobium suum in nemore Bononiensi Beduuala rex occidentalium Saxonum inuifit, quum ex Britannia peteret Romam. Parienituit sanctimonia Bertulphus cognomine Alemannus habitas cum Vvanberto Comite Renticensi ad fluuium Ennonam, qui Comes cū Vmburga vxore nihil potius duxit, quàm sacris ditionē suam ædibus exornare, quarum magnam partē aut Petro apostolo, aut Dionysio martyri dicauit. Richarius item Centulæ abbas, qui postea in sylua kersica cum Rigoberto discipulo se dicauit eremo, vnde obita morte Ocialdus abbas, corpus eius exanime Centulam detulit (nunc Fanum Richarii est) in cœnobium. Et Lantbertus Taruannensis omnibus in virtutibus vir vnicus Taruannæ summo loco natus, abbas prium Fontanellæ in Normannia, deinde Lugdunensium pontifex, cuius cognata Angadrisina vestalium Bellonacensium maxima, multo & ipsa castissime religionem coluit. Diuus autem Maurontus seu Morandus (vtrumq; inuenio) Rictrudis Marchianensis filius, haud minus pietate ac genere nobilis Broylensis fuit abba ad ripam Lyse prope Minoriacum, hoc est, Minorem Villam. Hic & Amatus Senonum pontifex, haud paruo dicendus carmine fato concessit. Eo enim ad Morandum confugerat sede sua ab Ebroino magistro equitum pulsus. Eadem tempestate in pago Flandrensi de religione verba fecit Vrsmarus episcopus Suesionum, atque abbas idem Lobienfis in Neruiis, qui Aldenburgii præcipue versatus, templum ibi ex materia excitatum principis Apostolorum honori dedicauit.

DC LXX. In Cameracensibus Maxelendis virgo Christi ab proco quodam suo, quod assentire illi nollet interfecta. Hasnoniense cœnobium ab Vindicia ano episcopo Cameracensi dedicatum.

DC LXXIX. Childericus rex superbe saueq; imperitans odium in se populum accendit. Eum mota seditione Bodillus, quem antea palo alligatum virgis deciderat, inter venadum adortus occidit, moxq; ne vindex exoriri posset, Blitildem quoq; reginam vterum ferentem interemit.

DC LXXXVI. Quidam vir Heremarus nomine, suæ proprietatis villam nomine Vvormhout Deo & sancto obtulit Bertino, ad quam S. Bertinus beatum direxit Vvinnocum, quia de eius vita non dubitauit quem secum ab infantia sub dominica monasterii schola nutrierat. Eodem anno Ansigilus pater Pipini secundi, filius beati Arnulphi quondam maioris domus, & post episcopi Metensis, ab Gunduino punitur, quem ipse inuentū & nutritum de sacro fonte susceperat & ad magnos militie honores prouexerat. Begga mater Puppini secundi, vxor Ansigili occiso marito, Deo sua vouit, & monasterium Audenense fundauit. Begga erat filia primi Pipini. Pipinus rursus maior domus factus cum Ebroino pugnat, sed fugit. Martinus dux socius eius occiditur.

DC LXXXVII. Rictrudis Martianensis Duacensium princeps fato concessit in monasterio suo Martianensi super fluuiū Scarpam. Eodem tempore quatuor religiosi viri Quadanocus, Ingenocus, Madocus, & Vvinnocus, venerunt ex Britannia ad diuum Bertinū abbam in Sithiu, quos postea cellam construere iussit apud Vvoromholt in consinio Flandrarum & Mempiscorum. Vvinnocus filius erat Iudicaildis regis Britanniae minoris, idem frater diui Iudoci Pontinensis.

DC XC. In monasterio Broyllo, gallicè Bruel, obiit Amatus pontifex Senonum,

num, quem pulsum ab Ebroino supra demonstrauius. Eius corpus vrentibus postea Belgicam Normannis Duacum translatum conditumq; in æde parentis virginis dicta nūc diui Amati. Decessere eodem anno Audoenus Rotomagensis atque Theodorus Anglie archiepiscopi. Et Hatta monachus Gandensis factus est primus abbas monasterii diui Vedasti Atrebatensis.

DC XCI. Pipinus Crassus Ansigili filius amplissimo inter Belgas genere ortus, regi Francorum Theodorico bellum fecit: propterea quod Bertarium præfectum prætorii seu magistrum equitum dixisset, quam dignitatem ipse iure sibi debitam contendebat. Collatis ad Textriciū in Veromanduis signis, Pipinus auxilio eorum qui pulsi ab Ebroino in Austrasia exulabant, egregiè vicit. Captus ibi rex, cæsus in acie Bertarius. Ea in pugna interfuit Burchardus præses Flandrarum Pipini secutus partes, quæ causa fuit, cur Theodoricus rex Flandricam illi procurationem paulò post detraxerit. Retinuit tamen deprecatore Pipino, Harlebecam, Comes appellatus Harlebecanus. Tulit ex Heluide Pipini vt scriptum inuenio cognata, Valcisci viri nobilissimi filia Estoredum, Lyderici Harlebecani patrem. Brando dicit Pipinum patrem Caroli Martelli habuisse vxorem Bertham filiam Eraclii Imperatoris, sed Martellum natum ex Alpaide pellice quam superduxerat legitime vxori, quanuis aliqui putent Martellum genitū ex Berthā. Superduxerat pellicem Alpaidem vxori legitime Plictrudi. Habuit ergo Pipinus legitimas vxores Plictrudem & Bertham. Sed erratū puto. Nam Bertha seu Bertradra vxor erat alterius Pipini, & mater ex eo Caroli Magni. Nec erat filia Eraclii Imp. vt perperam multi referunt. Lego apud quendam, fuisse filiam regis seu ducis de Durasse. i. Dyrachi, vt puto. Ratio temporis ostendit filiā Eraclii fuisse nō posse. Per idem tempus viri sanctissimi Vulfrannus pontifex Senonum, & Villibrodus Saxo genere, Frisiis, Batavis, Flandrisq; prædicauerunt. Nam Villibrodus missus ex Britannia ad conuertendos Frisios, factus est episcopus Traiectensium, cui sedi etiam nunc ex Flandriis parent Birsletani, Hulstani, Axellani, Hasnensesq; per Villibrodum olim sancte inaugurati religioni. Vix puto tunc intercessisse mare inter Flandros & Frisios inferiores qui nūc Hollandi & Zeladi.

DC XCV. Defunctus est Audomarus Morinorum episcopus, ac sepultus in cenobio suo apud Sithiu, quod oppidum ab ipsius memoria, sancti dehinc dici coepit Audomari.

DC XCVII. Heremarus vir illustris consilio diui Bertini, assignauit diuo Vvinnoco possessionem suam Vvoromholt, condendo ibi monasterio super fluvium Penam in Mempisco.

DC XCVIII. Bertinus abbas in Sithiu moritur. Lantbertus episcopus Eboracum martyrio coronatur.

DC XCIX. Dodo interfectus diui Lantberti episcopi, exeso à vermibus toto corpore foedissimo mortis genere absumitur.

DCC I. Obiit Morādus abbas Broylensis, filius Rictrudis Martianensis, dictus item Maurontus.

DCC III. Vulferus vir nobilis, attribuit Vvinnoco abbē Vvoromholtensi Vulferisele pagum.

DCC VI. Odo vir illustris tradidit Vvinnoco abbē, Vvoromholtano villam suā iuxta mare, cui nomē Vvesterholt vnā cum Dominico, hoc est tēplo.

DCC XIII. Tertiodecimo Cal. Maias Vrsmarus abbas Lobien. multa fulgidus sanctimonia in humanis esse desit, successore Ermino religiosiss. itē viro.

DCC. XIII. Pipinus princeps moritur relicto hæde Carolo cognomine Martello ex Alpaide pellice, quem mox Plestrudis Pipini cōiecit in vincula, ac cum Theobaldo nepote totius Gallia imperium arripere tentauit.

DCC. XVI. Octauo Idus Nouembris obiit diuus Vvinnocus abba Vvoroïn holtanus, cuius reliquias ne in Normannorum deuenirent ludibrium, Bertiniani postea ad suum asportauerunt monasterium. Per eodẽm dies Syluinus episcopus Tolosanus magnum pietatis exemplum Alchiaci naturæ concessit. Stirpe erat Tolosanus in Morinis miranda enituit religione. Ex multis hominibus immundos eiecit spiritus, eius sepulchrum Sicchedis vestalis auro calauit, gemmisq; variis insigniuit. Filia erat hæc Adalsquari magnæ religionis viri cōditoris Alchiacensis cœnobii. Sub idem tempus digladiantibus inter se ardentissimè Carolo Martello ac Ramanfredo magistris equitum, Celestinum abbatem Blândiniensem patria Scotum Martellus in exilium extrusit: propterea quod Ramanfredi diceretur esse partium.

Petrus de Nacalibus in Sancto lo go suo putat hunc Syluini fuisse episcopum Taruânensem, traditque migrasse ad superos xiiij. Cal. Martij. Prædicasse igitur in Morinis opinor.

DCC. XVIII. Factum est prælium Vinciacense in Cameracensibus, quo victor Martellus Chilpericum regem, ac Ramanfredum magistrum equitum in fugam coniectos, Lutetiam vsq; insecutus est. Factum est autem hoc prælium xiii. Cal. Aprilis die dominico.

DCC. XX. Decessit diuus Vulfrannus pontifex Senonum, cuius corpus adseruatur Gandaui in monasterio blandiniensi. Eodem tempore Saraceni totam potiti Oriente & Ægypto Africam primū, deinde Hispaniam subegerunt.

DCC. XXVIII. Carolus Martellus bellum Aquitanicū suscipit, traiecitq; Ligeri Eudonem Aquitanorū ducem bello victum in fugam coniectat, regionemq; incursionibus vastat.

DCC. XXIX. Eudo dux victus fugatusq; ab Martello Saracenos cōtra eum ex Hispania excit. Igitur Saraceni ad quadringenta mortalium milia cum vxoribus & liberis ductu Abdiramæ regis migratum more ex Hispania in Vasconiam descendunt. Vasconiam, Burdogulam, Engolismenses, Santones, Pictonesq; spoliatis direptisq; odio religionis templis omni clade belli euastant.

DCC. XXX. Iam facile omni Gallia potiti fuissent Saraceni, nisi Martellus illi seculo contigisset, seq; & religionis acerrimum vindicem & Galliarum fortissimum propugnatorem præbuisset. Tota Gallia delectu habito omnia fortissimo animo, summoq; consilio administrat. Eudonem cuius & iam Saraceni exusserat ditiones ad fœdus clandestinum retrahit, ante urbem Turones grauissimo prælio cum hoste formidolosissimo configit, deq; illo iuuantem Eudone, tanta gloria quanta vnquam aliàs quispiam, rex triumphat, merito Francorum princeps rexq; regum appellatus. Cecidere ad trecenta septuagintaquinque Barbarorum milia, in quibus Abdirama rex cum nobilitate sua prope vniuersa. Ex nostris mille tantum & quingenti desiderati sunt, sicut ipsæ Martelli literæ ad Stephanum secundum missæ confirmauerunt.

DCC. XXXI. Martellus Lugdunō vicinisq; ciuitatibus captis Burgundiam subegit.

DCC. XXXII. Martellus Eudonem ducem in Vasconia prælio vincit, principatūq; ac vita spoliatur.

DCC. XXXIII. Victis Vaifero & Hunoldo filiis Eudonis, Aquitaniam Martellus subegit.

DCC. XXXIII. Ducto Martellus in Frisiā exercitu, Popenem ducem in acie cecidit gentemq; subegit.

DCC. XXXV. Saraceni iussis sibi Visigothis maioribus quàm antea copiis Gallias repetunt. Post varias cades & ruinas Auenionem urbem proditione Mauritiæ Comitissæ Provinciæ Massiliensis capiunt. Simul Narbonem inclutam urbem occupant, hasq; sedes belli deligunt. Ad tanti rumorem belli Martellus cum Luitprando Langobardorum rege, cum Lanfredo duce Alemanorum, ac Odillone Bavarorum duce, foedus & amicitiam sanxit. Hi valida in Galliam suo ipsius ductu Carolo adduxere auxilia. Obsessa acerrimè Auenio, ingentiq; virtute à nostris expugnata. Cæsa Barbarorū complura milia Athinorum rege Narbonem fugiente. Obiit venerabilis Beda die sacro Ascensionis dominicæ. vi. cal. Iunias. Vvillelmus tamen Malmesbiriensis (quem Ioannes Major in Scotorum historia & Brando Dunensis secuti sunt) decessisse scribunt anno præcedente, hoc est. 734. Sed hoc cum Martyrologiis & kalendariis non concordat, eoque anno incidit Ascensio domini in. vi. diem Maii. Ita rectè sequor Massèu, nisi fortè ipsamet kalendaria fallant, aut observatio Paschæ fuerit tunc turbata & manca.

DCC. XXXVI. Narbonem Martellus aliq; nostrarum partium duces obsident, præliumq; cum Amoreo alio Saracenorum rege, opem obsessis ferente, committunt. Cæsus ibi Amoreus fortiter pugnans: omnesq; qui cum eo venerant sic ad internitionem deleti, vt nullus rerum perditarum nuntius domum redierit. Athinus rex relicta Narbone, aufugit. Narbonem, Agathen, Nemausum, Biterras, Septimanorum Coloniam Gothis ac Saracenis inde pulsus, Martellus combussit. Eodem anno obiit vir clarissimus Vvigbrodus episcopus Traiectensis in Frisis seu Batavis natione Anglus, Clemens ab Sergio primo tran nominatus.

DCC. XLI. Carolus Martellus insignis maximarum rerum gestarum gloria obiit.

DCC. XLII. Migravit ex hac vita Erkenbodo Morinorum episcopus, abba idem Bertinianus relicta præclara nobis sui memoria, vtpote cui nihil vnquam fuit antiquius ac piè plantatam Christi vineam, latius indies propagare, atq; ad vberiore perducere fructum. Prædia quæ de Rigoberto quodam Lederfeldis in Mempisco emit, flamines diui Audomari nunc possident. Situs est in septo diui Audomari.

DCC. XLV. Felix presbyter in Rechashem seu Thoroaldi loco, in pago Flandrensi ecclesiam suam tradidit Nanthario Abbæ in Sithiu. viii. Calend. Augusti, anno Childerici regis tertio. Notandum Rechashem quod vocabant nunc dici Roxhem iuxta Aldenburgum. Hic si coniecturas sequi liceret, facile crederem Lucum Thoroaldi ac Thoraltum vicinum illi oppidum nomen traxisse ab Thoraldo Cymbrorum Teutonumq; rege, qui iuxta Chronicon Achillis Gassari regnavit annis septingentis, atque eo amplius ante dominicum natalem. In hanc ideo incido coniecturam, quòd tam diu ante natum Seruatorem Thoraltum stetisse fama referat, quòd alibi Thoraltum, alibi Turholtum nominatur.

DCC. L. Pipinus cognomine brevis, Caroli Martelli filius, ex sententia & auctoritate Zachariæ Romani Pont. submoto Childerico rex saluatur Francorum, qui ingenti foelicitate ac gloria belli Saxones in Austrasia, hoc est Orientali Francia, Langobardos in Italia, Vandalos in Hispania, Aquitanos in Gallia domuit. Eodem anno quarto Calend. Ianuarias, obiit sanctus vir Hilduardus Leucorum, hoc est Tullensium episcopus in agro Teneramūdensi, eo

loci,

loci, cui Dickeluennæ nomen est, multa ob Euangelium ea in regione passus, persequente eum in primis Magryptio quodam acerrimo Christiani nominis hoste, abs quo mulier quædã vidua, cuius fuerat vir pius vsus hospitio obtruncata. Tandem nihilominus Magryptius cõsilia retulit in melius ac in nostram concessit religionem. Conditum Dickeluennæ cenobium, eius sancti præsulis reliquiæ custodiuntur Teneramundæ.

DCC. LII. Gandavi excitatus ciuilis motus, propter sanctorum imagines, quas alii ceu idololatriæ instrumenta execrabantur, alii habendas in veneratione ac in templis ponendas censebant. Ea in discordia interfectus Hildebertus abbas Blandiniensis, qui contra fautores Cæsaris, decretis Pontificum de habendis statuis adhefit, eamq; ob rē inter beatos martyres relatus esse dicitur.

DCC. LIII. Stephanus secundus deiecta magni Clodouci stirpe, ignaua iam & inerti Pipino regi eiusq; posteritati benedixit. Et Pipinus vt gratiam illi reponeret, Langobardos cum Aistulpho eorum rege in Italia oppressit, imperiumq; pontificium, reclamante licet Græco Augusto condidit. Eodem anno quintodecimo Cal. Decembris, abba Gandensis Agilfridus attulit ex Francia orientali ad cenobium Gandense corpus diuæ Pharahildis. Hæc ab Gertrude Niuigellensi de sacro leuata fonte, literisq; instructa, multos per annos illibatã in cõiugio custodiuit virginitatē. Frater illi erat Emebertus Cameracensis episc. sorores Gudula ac Reynildis. Parētes verò Vigerus vir nobilis, ac Amelberga filia sororis Pipini principis. Eodē anno Bonifacius archiep. Magunciaensis natione Anglus, dictus antea Vynēfredus, vir multifariã eruditus ac sanctus, in Frisia prædicās interimitur. Referturq; postea in celū. Eius de reliquiis Brugis aliquãta seruatur portio in aedē Virginis. Hic diuū Vvilibaldū Eystetensis ecclesiæ constituit episcopum, cuius reliquiæ seruantur Furnis. • • •

DCC. LXII. S. Amelberga sepulta in Tem̃e aedē D. Virginis, sed postea Gandauum translata conditaq; ad S. Petri, cenobio diui Benedicti. nulli tēq

DCC. LXV. Lydericus Harlebecanus in demortui patris Estoredi successit opes, ductaq; vxore Hermongarde filia Gerardi Ruscionensis Englerānum filium sustulit, factusq; est præfectus littoris ac maris Flādrici. Hunc Gerardum Ruscionensem quidam in Neruiis ad vsque Oceanum imperitasse referunt, vt scripsimus alibi. Obiit eodem anno Celestinus abba Blandiniensis in monasterio Rotornacensi, quem ab Carolo Martello pulsum fuisse supra meminimus. Bertiniana chronica affirmant Lydericum Portugallensem genere fuisse, ex amplissima familia: Carolo Martello se adiunxisse postquam parentes eius defecissent ad Mahometicam impietatem. 201015 J. H. VXXI • • •

DCC. LXVI. Obiit (vt scriptum est à Iohanne Placentio) Fulcarius episcopus Leodiensis Comit̃is Louaniensis, ex filia Custodis Flandriæ filius, qui primi fuerat collegii antistes, sepultus in septo diui Lamberti.

DCC. LXVIII. Defuncto Pipino Austrasio Carolus filius successit, is qui ob rerū gestarū magnitudinē magni cognomē meruit, cū fratre regnū diuisit. Ipse Noniomagi diadema accepit, Frater verò Carolomānus in vrbe Suefionū.

DCC. LXXII. Sexto Idus Iulias Amelberga virgo singularis exempli ad Tamisiam in agro Vuasiensi decessit. Hæ diuē Gertrudis Niuigellensis ex fratre neptis erat, Christiano atq; Eua, vt tradunt parentibus orta in Arduenna, nominaturq; domina Tamisiensis. Tamisiam nunc Tempsecam vocant.

DCC. LXXIII. Carolus rex in gratiam Hadriani primi maximum portauit exercitum in Italiam, victisq; Langobardis finem regnū illorum imposuit.

Desiderium regem cum vxore & liberis captiuum secum deportauit, atque Agilfrido Leodiensium episcopo custodiendum tradidit, qui tandem mortuus ibi est ac sepultus Aquis Grani. Ad hunc modum Carolus ab oppressione Barbarorum liberauit Italiam, atque imperium quoad eius fieri posset instaurauit, licet in terna potius regna Orientale, Occidentale, Pontificale visus sit diducere.

DCC LXXV. Carolus Saxones multis affecit damnis. Sigiburgum & Eresburgum, eorum firmissimas arcēs cepit, illosq; tandem post varia bella ad veram perduxit religionem.

DCC LXXVIII. Ibnabala Saracenus, Cæsaraugustæ in Hispania regulus ab Abutauro & Denisfezo, aliis Saracenorum regibus domestica seditione regno pulsus, ad Carolum regem venit, opem aduersus hostes petiit. Susceptum à Carolo bellum Saracenicum. Itum in Hispaniam, non tanquam accersit Ibnabala, sed æque ac si cum omni Barbaria bellandum esset. Ad Pompelonem castra posita. Obsessa ac magno labore tandem vrbs ea expugnata, adringenti Barbarorum cede. Obsessa dehinc Cæsaraugusta, quæ in conditiones descendit, Christi famulos concionantes audiuit. Ibnabalam recepit: finitimiq; reges vasa regales fecit. Omnis Hispania terrore nominis Caroli impleta. Adelphonso Astoriæ Galetiarq; pio regi auxilia missa, adeo valida, vt post eum diem pñ in Hispania non vltra Barbarorum formidarent arma. At in reditu offensum. Ingressus exercitus Pyrenæi saltum, incidit in Vasconum insidias, Ibnabalæ regis dolo collocatas, qui extremum aggressi agmen cæsis aliquot ducibus, omnibus sunt impedimentis potiti. Hæc ad Ronceuallem facta dicuntur.

DCC LXXXIII. Victi à Carolo rege Saxones, traducti sunt magno numero in Belgicam, multiq; ex iis Lyderico Flandrici littoris custodi attributi, vt per illum in fide officioq; Francorum continerentur. De ea Saxonum translatione liber adscribere Pauli Emili scriptoris clarissimi verba: Tunc quoque victi (inquit) se regi dedidere, sapius eib; lenitatem quam severitatem expectati. Deleri gens poterat, ne semper pacem sollicitaret. Cruori nominiq; peperit, vtiq; sub oculis essent obseruariq; facile possent, nobilitatē & in quibus aliquid dignitatis elaceret, cum liberis vxoribusq; tradexit in Galliam Belgicā, Oceani ora ad incolendum eis data, iussuq; eam tutari Lyderico maris præfectorio, Maritimum imperatorem Halmyralum vocat, haud scio an detorta in Latinam Græca voce. Hæc ille.

DCC LXXXVIII. Carolus rex Hunnis in Pannonia degentibus, bellum inculit, quos octauo demum anno penè ad internitionem deleuit.

DCC XCII. Inchoata schola Parisiensis per quatuor eruditissimos viros, Claudium, Iohannem, Alcuinum & Rabanum natione Anglos Bedæ venerabilis discipulos.

FLAN.

Flandricorum Annalium

LIBER SECVNDVS.

DCC.
XCII.

CAROLVS Magnus. XVI. Cal. Februarias Lydericum Comitē Harlebecanum, eundem Præfectum maris Flandriciq; littoris custodem terra syluæq; Flandrica donauit, vt ex ea die non solum maritimus Imperator & littoris Præfectus, sed etiam Saltuarius diceretur syluæ Flandricæ, quæ pars erat extrema syluæ Arduennæ, quâ & in hanc vsq; diem Flandri Gallici Arduennam vocant, cū aiunt ventum Septentrionalem ab Arduenna flare, Austrum verò ab Francia. Mos regibus erat ea tempestate vt viros genere factisq; claros, præponerent quibus vellent prouinciis, illisq; cum videretur successores mitterent. At Lyderico ita Magnus tradidit imperium, vt perpetuum esse ad eiusq; transire liberos voluerit, tam propenso in eum animo nō solum ob summam eius & fidem & obsequium, sed quòd sanguinis etiam propinquitas inter eos haberetur. Erat tū Lydericus magnus natus, multosq; annos Carolus Pipinusq; reges strenua ac fidei eius opera fuerant vsq; maximè aduersum Barbaros in tutada ab Bononia Andouerpis vsq; maritima Belgarum ora. Per eosdem dies Vlyssippo princeps vrbis Lusitaniæ per Adolphonsum Asturiæ & Galeciæ regem ope Caroli de Barbaris recepta. Barcino ciuitas recuperata. Baleares Insulæ populationibus defensæ.

DCC. XCIX. Captus Romæ Leo tertius ab propinquis & amicis Hadriani primi, propterea quòd acta illius rescinderet.

DCCC. Leo pontifex postquam ope quorundam elapsus custodia ad Carolum cōfugisset, sedis suæ ab eo restituitur, pro quo beneficio, vt gratiam regi reponeret, author fuit Romanis, vt à Græcis desciscerent.

DCCC. I. Octauo Cal. Ianuarias Carolus rex ingenti omnium gaudio Romæ ab Leone pontifice accepit imperii insignia. Eodem anno Brugis ab Lyderico principe ædificari cœpta ades Deiparæ, quæ nunc est diui Donatiani. Inuentum Valentianis à Carolo rege corpus diui Saluii martyris Christi, ac Ambianorum episcopi. Refert Raphael Volaterranus hunc præfulem Chilperico Francorum regi Ariana impietate infecto restitisse. Erat is annus quo Carolus salutatus est Augustus ingenti terramotu ac pestilentia insignis.

DCCC. II. Iessen Ambianorum episcopum atque Helingandum Comitem Carolus Constantinopolim misit ad Irenen Augustam, vt pacem & amicitiam cum illa firmaret, sed pulsa Irene Nicephorus imperat apud Græcos, coactus quodammodo cum Carolo diuidere imperium. Venit eodem anno Isacius legatus regis Persarum cum elephantis aliisq; muneribus Aquas Grani ad Carolum.

DCCC. III. Saxonas transalbianos, quos alii Holfatos, alii Nordalbingos vocitant, Carolus præliis multis fatigatos ad postremum omnes perdomuit, multosq; in Galliâ traduxit, ex quibus Flandriæ Brabantiaq; haud parum accessit incrementi. Lydericus princeps statim ab suscepta administratione purgandam regionem vias aperiendas, latrocinia tollenda curauit. Milonem lacobumq; fratres Lauyva oriundos, Vgonem à Longamarchia, Landonem ab Eluerdinghem, Testardum Bosinganum, Burchardum Machonensem, Heruinum cognomine à Landis, ac Stenfordianum quendā cui cognomen Audaci,

dictos à nonnullis prædonum duces magna virtute compescuit. Salutaribus Rempubicam legibus atq; institutis fundauit. Saxonas novos colonos sacrorum rudes, in veræ religionis viam induxit, graui constituta pœna, si quis diei dominici non seruasset ferias. Harlebecce locisq; aliis templa erexit. Euangelium vt doceretur studiose imperauit. Scriptum reperio quoddam genus hominum ab Carolo rege atq; Lyderico, Flandria pulsum ob peruicaciam, quod nollent in nostram concedere religionem: retentis tamen eorum paruulis liberis, qui instrui possent ac imbui Christiana pietate, hos Hunos & Vandalos fuisse existimo. Eodem anno Nantharius abbas in Sithiu cum Lebtrude Comite Gîsnensi, ita egit, vt eum acciperet ab illa dominatum, dictitans illum corpore esse Comitatus Arkenfis, cuius ius ditionemq; omnē Vualbertus quondam Comes cœnobio transcripserit. At eam rem permolestē Lydericus tulit, questus de cupiditate monachorum nihil sibi non vendicantium. Eodem anno Leonem Pont. Romanum Carolus Augustus in vrbe Remorū comiter accepit, secumq; vnā paulo post Aquas Grani perduxit.

DCCC. VII. Prædie Non. Iulii, luna. xiiii. signum crucis in luna apparuit, die Iouis surgente aurora, octauo die ante stellam Caniculam.

DCCC. VII. Venit ad Carolum principem legatus Abdela regis Persarū. Venere item, Georgius & Felix, legati Thomæ Hierosolymorū Patriarche, varia atq; pretiosa adferentes munera, in quib; tam mirifica arte Horologium, vt ingentem nostris hominibus rei nouitas induceret admirationem.

DCCC. VIII. Venit Nouiomagum, ad Carolum regno suo pulsus Ardalphus rex Northumbrorum, qui Romam hinc profectus, rediit haud ita multo post ad Carolum, à quo in Britanniam regnumq; suum est restitutus. Eodem anno in fata concessit fortissimus princeps Lydericus, elatusq; est in id quod condiderat Harlebecce templum. Reliquit ex se filium Englerannum susceptum ex Irmingarde Ruscinonensi. Ab Ruscinonensibus mutuata feruntur ea quæ gessit insignia, scutum in terna aurea, ac totidem cærulea segmenta siue areolas depictum.

Englerannus
Comes Har
leb. Saltua
rius Flan
dria.

ENGLERANNVS Comes Harlebecanus defuncto patre fit Præfectus ac Saltuarius Flandriæ in fide ac clientela Caroli Magni. Hic omnium primum habuit tutam ab prædonibus reddere patriam: piratas terroremq; omnem maritimum littoribus arcere, quietem securitatemq; præstare agricultoribus: Terrar. rudem ac syluestrem ad meliorem perducere cultum: Templa passim & noua facere & collapsa restituere: religionem cœnilibusq; moribus ferocem imbucere gentem: summa ope iustitiam legumq; reuerentiam introducere: Oppida, castella, vicos, ab Hunis, Vandalis, Franciscq; excisa, portus, arces, aliaq; ædificia diruta ac vastata reficere, noua subinde ab fundamentis educere. Fluuio in primis torrentesq; ac fertilissima quæque loca frequentius colere, omni ope iuuare nascentis imperii primordia, talemq; rebus omnibus agere principem, vt rem longè augustiorem quam acceperat relinqueret. Floruit eo tempore eruditione & sanctitate vitæ Adelhardus abbas Corbeiensis Vscia oriundus iuxta Aldenardam, qui cum Bernardo episcopo Vangionum missus est à Carolo principe Romam ad Leonem pont. de cogenda synodo ob dissensionem, quæ tum agitabatur de professione spiritus sancti.

DCCC. X. Rex Danorum Godofridus ducentarū nauium classe in Frisiam appulit, raptimq; omnes eius regionis insulas depopulatus, opima cum præda domum recurrit.

DCCC XI. Carolus Augustus in Flandriam venit, omnemq; nostri maris lustravit oram: Bononiæ, quam institui imperauerat classem, inspexit. Turrim ibi veterem, vnde ignis emicaret ad regēdos de nocte nauium cursus restituit. Flexit inde ad flumen Scaldem, ac Gandavi aliquandiu commoratus est propter naues, quas & ibi contra Danos Normannosq; edificari iusserat. Res item Blandiniensis cœnobii ordinauit, illique nouum abbam dedit Agetiarum vita moribusque præstantem virum, qui magna cum laude omnia adiuuauit.

DCCC XIII. Monasterium Gandense cui tum Briddo abba præfuit fortuito incendio deflagrauit, quo anno iussu Caroli Imperatoris quinque in Galliis ad reformandum statum ecclesiæ habitæ synodi Mogunciaci, Remis, Turonis, Cabillonis, Arelatæ.

DCCC XIII. Quinto Calendas Februarii Carolus Augustus Aquis Grani diem suum obiit: altero & septuagesimo ætatis anno, successore filio Ludouico Pio. Enituit per hæc tempora in monasterio diui Bertini Gobertus monachus, cuius claram viri eruditionem, summamq; in restituenda Bertiniana Bibliotheca diligentiam magnopere commendatam reperio. Erat filius Goberti Stenlandiensis, qui cum Ebretrude coniuge Gronebergam, hoc est Bergam Vvinhoci, Ostendam, Stenlandiam, Lampernessam, Squerdam, Sempium, aliisq; pagos ad. xxxiii. Bertinico attribuit monasterio.

DCCC XX. Scriptor quidam in vita Ludouici Pii de Nordmannia (inquit) xiii. piraticæ naues egressæ, primo in Flandrensi littore prædari molientes, ab iis qui in præsidio erant repulsæ sunt: Vbi tamen ab eis propter incuriam aliquot casæ viles incensæ, & paruus numerus pecoris est abactus. Eratq; hic annus continuis hymbribus fœdus, adeo vt frumenta aliq; fruges in agris computrescerent, vnde magna annonæ caritas, ac grauis incelsit pestilentia. Eodem anno Heynardus abbas Gandensis impetrauit ab Ludouico Augusto approbationē privilegiorum Gandensis cœnobii, quæ antea pater eius Carolus illi concesserat, vt diximus alibi plenius.

DCCC XXI. Adelhardus abbas Corbeia ex Aquitania, vbi exulabat ab Ludouico principe vnâ cum fratre Bernario domum reducit, tantaq; erat eius anni hyems, vt Rhenus, Danubius, Albis, Sequana, Scaldes, totos. xxx. dies glaciæ concreti equos, plaustra, carros transeuntes sustineret. Eodem anno Gerardus comes Sperliacensis, Sperliacam sitam in pago Taruânensi Vvromholtano assignauit cœnobio, templūq; ibi ab Barbaris euersum suis sumptibus reparauit.

DCCC XXIII. Adalungus abbas monasterii diui Vedasti Atrebatensis Romanam mittitur à Cesare Ludouico ad componendū vrbis motum, in quo Theodoricus Romanæ ecclesiæ primicius erat interfectus.

DCCC XXIII. Moritur Englerannus Comes Harlebecanus Custos littoris Flandrici, idem Saltuarius syluæ quam (vt fama refert) immanem & absque misericordia veniaq; appellauit antiquitas. Situs est iuxta patrem Harlebeca.

DEFUNCTO Engleranno ad filium eius Odoacrem res celsit, virū cum primis strenuum atq; vtilem Reipublice. Eius res gestas vel lōga vetustate obrutas, vel vix vsquam memoriæ proditas, difficile est inuenire. Tradunt quidā hunc omnium primum bella finitimis fecisse populis, ac castella quædam de iis cepisse. Multa restituisse monasteriis, quæ vsq; ad Dagoberti regis tēporibus

Odoacer
Saltuarius
Flandriæ.

ad eum diem alii atque alii ademerant. Habeo authores tantum in locis malè cultis cuiq; concessisse agri quantum ad cultum bonum valuissent perducere, data in longum tempus immunitate. Decimam quancq; captam feram quum venaretur in sylvis diui Bauonis attribuit monasterio pacta lege cum Eynardo abbate.

DCCC XXV. Harioldus Danorum rex, cū vxore & liberis bonaq; parte popularium suorum orthodoxam professus religionem Magunciaci baptizatur.

DCCC XXVI. Eynardus sacerdos Cæsaris Ludouici factus abbas Gandensis, conuoluit incendio deformatum restituit, vagoq; monachos in vnum reduxit.

DCCC XXVIII. Quinto No. Iulias Eynardus abbas reliquias diuorū Marcellini & Petri Roma allatas misit ad monasterium diui Bauonis situm ad Scaldem fluuiū iuxta Gandam. Miracula eodem anno ibi edita in alio scriptis libello. Eodem anno Halidgarius episcopus Cameracensem clarū & sanctimoniam & eruditione virum, Ludouicus Cæsar Constantinopolim misit ad Michaelē Augustum pro fœdere atq; amicitia iugiter conseruanda.

DCCC XXX. Lotharius & Pipinus filii Ludouici Augusti in patrem conspirare ceperunt, suasq; in partes Odoacrem præfectum Flandriæ inuitum, vt volunt quidam, ac renitentem attraxerunt, quo item anno Saraceni ex Africa in Italiam incurfant, urbemq; Romam diripiunt.

DCCC XXXI. Ansgarius monachus Corbeiensis laudatissime longè vir vitæ, factus est archiepiscopus Hamburgensis in Saxonia. Huius vitæ in alio ædidi mus libello.

DCCC XXXII. Normanni ex Noruegia delati littora Flandrica tentauerunt, sed & hic & ad Sequanæ ostium fortiter repulsi, tandem in Aquitaniam irruerunt. Eodem tempore Ludouicus Cæsar atque Ansgarius archiepiscopus Hamburgensis in Flandriam venerunt, visitantes Turhold monasterium archiepiscopo ab Imperatore donatum, vnde Rembertū optimæ indolis magnæq; spei puerum futurum archipræsulem Ansgarius secum duxit.

DCCC XXXIII. Ludouicus Augustus, à filiis suis capitur ac custoditur Suefione: quæ res exitit magnorum motuum ac ingentis calamitatis materies.

DCCC XXXVII. Odoacer, præfectus Flandrarum Aldenburgii obiit, additusq; est Harlebecæ familiari sepulchro, quo anno Normanni, Valachriam Zelandiæ Insulam depopulati sunt.

Baldvinus
Ferreus Co
mes Flan
driæ. IIII.

BALDVINVS FERREVS vir erat ingēti animo, præualido ac robusto corpore, vultu decoro, statura ac moribus planè regiis, domi militiæq; longè clarissimus. Cum Carolo rege cognomine Caluo, eiusq; filio Ludouico, strenuè aduersum Normannos nauauit operam: nec minora in Saracenos fecit facinora. Ab eximiis corporis viribus, armorumq; exercitatione, ac fortibus factis, brachium ferreum Albericus monachus cognominatum tradit. Tanti fuere in eo spiritus, vt vel mediocria iam despiceret connubia: induceretq; in animum nō nisi nobilissimam se ducturum esse vxorem. Fortè incidit, vt Iudithæ formosissimæ virginis Caroli regis filiæ incredibili caperetur amore: nec minoribus illa vicissim flagraret ignibus: data est tamen non huic, sed Anglorum regi primum nuptui, rapta dehinc à Flandro ac sponte sua abducta.

DCCC XXXVIII. Fridericus episcopus Traiectensis interficitur, iubete vt rumor erat Iuditha Augusta, propterea quod eius cum Ludouico Principe, nuptias ceu incestas damnasset. Adscribitur autem in numerum sanctorū martyrum.

tyrum. Ea tempestate Euerardus Comes Cifoniensis, coniuge ac liberorū pulchra propagine, ad hoc opibus, clientelis, peritia rei militaris, vitæq; sanctimonia illustris est habitus, initiumq; dedit Cifoniensi cenobio iuxta Insulam.

DCCC XL. Ludouicus Pius altaria Corturiacum, Putthem, Turhold, Aldenardam, Heynam, Haltram, Niveliacum, Donfam, Cominium, Spiram, Maldegham, Rodenburgum, Slipias, Vandelmaro fertur concessisse episcopo, ad augendum Tornaci Canoniorum collegium, qua ex re magna postea ortæ rixæ inter episcopos & Comites. Eodemq; anno Ludouicus princeps in viuis esse desit.

DCCC XLII. Ludouicus & Carolus cognomine Caluus filii Ludouici Pii defuncti, fratrem suum Lotharium grauissimo ac toti Gallia luctuoso vicerūt prælio, ad Fontoniacum in Altissiodorēsis. Causa tam atrocis inter fratres discordiæ fuit, quod Lotharius stirpis maxime spretis paternis constitutionibus, omnia ad se reuocaret, Galliamq; & Germaniam vnā cum Italia imperio nullo fratrum habito respectu solus obtinere conaretur. Cecidit hic omnis penè Gallia dignitas, adeoq; accisa fuere Francorum vires, vt ultra ab Normanis Danisq; piratis suos defendere fines nequirent. Eodem anno Theodoricus episcopus Cameracensium leuauit corpus diui Liuii apud Holteym in terra Aloftensi.

DCCC XLIII. Hugo filius Caroli Magni ex Reguina cōcubina Veroman duorum idemq; Sithiuensium abbas, per Morum quendam monachum subornatum furatus est in Sithiu corpus diui Audomari Morinorum episcopi, vt asportaret illud in Veromāduos. Agebat tunc Folquinus Morinorum episcopus apud Vvoromholt in Mempisco visitans ecclesias suas, ac verbo dei infensus insistens, qui vt de tātō certior factus est furto, coacta per Folardum fratrem virum militarem non pœnitenda Morinorum manu, raptum Veromāduos insequitur, quos priusquā Legiam flumini ad Lisburgum viculum, transmittere possent, sancti præsulis reliquias reddere coëgit, easq; reportauit in Sithiu, metuq; Normannorum in terram sollicitus recondidit, & paucis post diebus pœnas dedere sacrilegi: mente captus est Morus: Hugo à Carolo rege missus ad Tolosæ vrbs obsidionem interijt.

DCCC XLIII. Indictio apud Virodunum conuentu pax conuenit inter filios Ludouici Cæsaris. Lotharius natu maximus salutatur Augustus. Ludouicus Germaniā, Carolus natu minimus Galliam adit, occidentali Oceano monteq; Pyreneo atq; Mosa flumine circumscriptam. Tum Flandria quodam modo ab Germania discreta, attributaq; occidentali Francia, Simul Turhold monasterium ecclesiæ Hamburgensi detractum. Mansit autem is rerum status per multas ætates: donec hoc nostro æuo per placita pacis factæ cum Gallorum rege Francisco, Flandria rursus à Francia occidentali ac regno Francorum est separata.

DCCC XLV. Tradunt quidam multos in Galliis periisse fame, passimq; homines à lupis deuoratos.

DCCC XLVI. Corpora sanctorum Baugonis, & Pharahildis Enkericus abbas Gandensis, ac Frangerus prætor, metu Normannorum transportauerunt ad castrum Fani Audomari, Id sacellum Comitis appellabatur, nunc autē templum est diui Donatiani Brugensis, Sithiu tunc dictum.

DCCC L. Fundatum à Balduino Brugis, Sacellum Deiparæ quod ab Lyderico inchoatum fuisse dicitur.

DCCC LI. Normanni, Gandauum cum cœnobiis Gandensi, Blandiniensi, ac Tronchinienſi, ferro & igni euastauerunt.

DCCC LIII. Taſradus Gandenſis abba, corpora diuorum Bauonis & Pharahildis, ex caſtro diui Audomari terrore Normannorū, Laudunū tranſtulit.

DCCC LIIII. Euerardus Ciſonienſis, de quo ſupra diximus, reliquias diui Calliſti, ex Italia deportauit Ciſoniū, nunc monaſterium regulare iuxta Inſulam.

DCCC LV. Soluitur laudabili ſenectute vir clariffimus Fulcuius, Morinorum epiſcopus. xix. Cal. Ianuarias, apud Heclſbecam in Mempifco, dum dulciſſimo verbi Dei pabulo Chriſtianū ibi paſcit gregem. Vir erat vere nobilis: nam & ſi clariffimis fulgeret natalibus, non tamen more huius ſeculi ſacerdotum, inertes ſeſtabatur principum aulas, verum ſui memor officii ſumma diligentia oppida, caſtella, vicoſq; ſuæ obiens gentis quadraginta per annos ad extremam vſq; ſenectam nullum intermiſit docendi laborem. Pater ipſi erat Hieronymus genere Fracus, mater Erkenſinda ex Gothiſ prognata. Funeratus eſt in Sithiu ad latus diui Bertini dexterum, cui alius Folquius monachus hoc cecinit epitaphium:

Hic veneranda patris Folquini membra quieſcunt,

Anteſtes dudum qui fuerat Morinum.

Qui quater denis vitæ dux exitit annis,

Mente actuq; pio iuſſa operando Dei.

Qui quaredecima decedens luce Decembris,

Clarus apoſtolicum gaudet adire choram.

DCCC LVII. Edeluulphus Anglorum rex Roma rediens per Gallias Iuditham pulcherrimam virginem filiam Caroli Francorum regis ſperatam Balduini Ferrei accepit vxorem.

DCCC LVIII. Edeluulphus rex apud Vinſonium obiit mortem, duxitq; filius eius Adelbaldus Iuditham nouercam ſuam vxorem, quo & ipſo eodem anno deſuncto, rediit Iuditha in Galliam ad patrem, ac Syluaneſi plurimū ſe continuit.

DCCC LIX. Emino epiſcopus Nouiomagenſis occiditur à Normanniſ in vrbiſ direptione. Hic aliis vocatur Omnio.

DCCC LX. Corpus diui Hermetis ex cœnobio Indēſi Ludouicus Lotharii Caſaris filius Rothornacum tranſtulit pridie Non. Iulias, quod incrudeſcēte indies importuniſſima perſecutione Normannorum perterriti Rothornacenſes apud Agrippinam Coloniam depoſuerunt, illudq; pace cum Normanniſ facta primum reddere Agrippinenſes detrectauerunt, dehinc tamen interceſſore Fulberto Camaracenſium epiſcopo Rothornacenſibus reſtituerūt. Hunc martyrem paſſum inuenio Romę ſub Hadriano principe, ſororemq; eius Theodoram decollatā, Præfectum vrbi fuiſſe, Corpus eius Indam deportatum ab Imperatore Lothario.

DCCC LXI. Cœnobiū D. Bertini in Sithiu Dani cōbuſſerūt, Vvorardū & Vinebaldū præbyteros, Gerardū ac Regenardū diacones ad domus cuſtodiam relictos pridie Pentecoſtes exquisitis cruciatibus interfecerūt, ditionemq; omnem Taruannicam incendiis ruinisq; ac mortibus cœdauerūt. Lutetiam Pariſiorum diripuerunt, quā tempeſtate ob tam furibundas ſeptentrionalium Barbarorum incurſiones Flandri in ſuis pagis caſtellisq; munitiones facere cœperunt.

DCCC LXII. Iuditham Caroli Calui Francorum regis filiam Balduinus Praefectus Flandriae ex Syluaneſto inconſulto patre abductam in Flandriam, pro vxore habuit: ſtirpemq; ex ea virilem breui ſuſcepit, quo patrato facinore ingens terror Flandros circumſtabat: non bellum modo ſed exitium etiam vniuerſae genti noſtrae minitante rege. Et Ferreus licet ſollicitus foret, haud quaquam tamen deſpondit animum. Relatum eſt à nonnullis ſemel in Atrebatibus ad montem diui Eligii, iterum in finibus Inſulenſium fuſum ab eo fuſgatumq; regium exercitum, Francosq; perquam viriliter à noſtris prohibitos finibus. Caterum rex, vt feram atq; indomitam gentem haud facile peruinci armis poſſe perpenderet, conuocato Pontificum concilio Ferreum lege Gregoriana damnatum piorum coetu mouendum curauit. Eodem anno quum ciuis quidam Taruanneniſis die feſto Deiparae aſſumptioni interulam ſeu caſamiſiam contemptis feriis ſibi fieri vellent: repente per totum conſperſa eſt ſanguinolentis maculis, quo viſo Hunfridus epiſcopus miraculo interulam inter ſacra retulit, diemq; aſſumptionis exinde celebrem in Morinis eſſe voluit.

DCCC LXIII. Balduinus Comes Roman. vnà cum Iuditha profeſtus de raptu ſe apud Nicolaum primum quanta maxima potuit moeſtia purgauit: nullis blandimentis, nullis fallaciis, mulierem ab ſe deceptam, nullam factam vim, verum enimvero ſua illam ſponte, nec reclamante fratre eius Ludouico ſe ſecutam: proinde orare, vt pro ſua ſingulari clementia, proq; ſuo in populū Chriſtianum amore remittere noxam, tentareq; dignetur ſi quo modo lenire regis animum, mitigare iram, viamq; quampiā pacis apud illum inuenire poſſet. Igitur tantum valuit apud pium pontificem ſupplex Ferrei deprecatio, vt non ſolum induceret interdicti decretum, verumetiam duos epiſcopos Rhodoaldum Portuenſem, Iohannem Ficodenſem legatos atq; interceſſores pro eomitteret. Hi poſtquam Sueſſionem ad regem peruenire, contracto rursus epiſcoporum Gallicorum concilio, poſt varias ſententias Carolus rex ratus non nihil donandum eſſe Romani Pontificis precibus, ſimul veritus ne indomita adhuc Flandrorum natio cum Danis, qui tum terra marique Galliarum vrgebant fines, ſe coniungeret, deuorata indignitate exorari ſe tandem patitur, proq; inſigni iniuria beneficium haud vulgare reponit. Flandro pacem dat, eumq; in fidem recipit, matrimonium filiae ratificat probatq;: Antiſiodori ingenti latitia fiunt nuptiae, celebrāte officium Noniomagenſi epiſcopo. Ibi in regis verba Ferreus iurat, totamq; regionem Scalde, Somona, & Oceano terminatam dotalem ab eo accipit, appellatur Comes regni, in hoc maxime, vt aduerſum Danos, omnemque ſeptentrionis barbariem perpetuus foret regni Galliarum propugnator, eo diu ſeruato more, vt veteres Principes noſtri modo Comites regni, modo Comites Francorum, modo Flandriarum nominarentur Marchiones vel Marchiſi. Inauguratus eſt autem Balduinus ad inſidem acceptus. Rem hic addunt quidam fabulae (vt mihi videtur) haud multum abſimilem, Ferreum quodam in praelio recepiſſe medio ex hoſte Calui regis gladium, eamq; ob cauſam gladio ab eo donatum, inſtitutumq; vt in coronandorum regum caeremoniis gladium Comites Flandri regibus praerent. Eodem anno Carolus rex quo plures haberet, quos Danis Normaniſq; tam efferis hoſtibus opponeret, Hollandiam quoque Batavorum olim celebrem inſulam Comitatus honore decreuit Theodorico cognomine Friſſo fortiſſimo viro primo inſtituto Comite. Per idem temporis ſpacium Caluus rex atque Ebo pontifex Remorum ad confirmandam Flandriae pacem,

simul vt rudis ferocisq; gentis cultu religionis remollescerent animi, diui Donatiani Remorum olim pontificis reliquias in Flandriam miserunt, quod quidem sacrum Balduinus donum, primum Turholt, inde Bruggias reuerenter comportauit, sedemq; illi dedit in virginis matris ædícula, quæ nunc est diui Donatiani. Donatianum origine fuisse inuenio Romanum, nobilissimis Cornelio ac Lucinia ortum parentibus, ab Dionysio vrbis Romæ episcopo sacris ablutum fontibus, creatumq; ab eodem Remorum pontificem circiter salutis annum ducentesium septuagesimum. A Flandris autem Ferrei principis temporibus firmatorem pacis appellatum.

DCCC LXIII. Obiit sanctus vir Ansgarius Archiepiscopus Bremensis successore Remberto genere Flandro.

DCCC LXV. Balduinus princeps Burgum, hoc est, Castrum Brugis munisse traditur aduersus Danos. Eodem anno Reynelinus Nouiomagensis & Tornacensis episcopus, & Adelelmus Comes, qui dono Caroli regis rector erat monasterii S. Petri Gandensis, inpetrauerunt à Carolo rege confirmationem bonorum illius monasterii, quibus in tabulis refert Rex confirmationem patris sui Ludouici, ac aliorum superiorum regum, eidem monasterio datas, per incursiones paganorum fuisse perditas ac crematas. Data (inquit) quinto Idus Octobris, Indictione XIII. anno XXV. regnante Carolo gloriosissimo Rege. Actum apud Petighehem villam in Dei nomine feliciter, amen. Notandum Petighehem iuxta Aldenardam regum antiquitus, ac principum fuisse domum.

DCCC LVXIII. Obiit Hunfridus (Vmfredus quidam scribunt) Morinorum episcopus, tam singularis vir exempli ac virtutis, vt vix vlli ante se episcopo vitæ sanctimonia cesserit. Pulsus sede sua ab Normannis misso Romam Valdagario presbytero Nicolaum pontificem consuluit, num reuertendum sibi esset ad ecclesiæ regimen, an manendum post hac in monasterio: (erat enim & abbas idem Bertinicus) Sui sit pontifex rediret ad ecclesiam, dispersasq; oues reuocaret ad ouile Christi. At Caluus rex ab eo abbatiā diui Bertini abstulit, tradiditq; illam Hilduino consiliario, accepto ab illo haud exiguo pondere auri (simoniam à nobilitate præcipue profectam constat) Is abba Hilduinus quos habebat agros apud Crombekam in Mempisco super Fleternam fluuium pro agri quodammodo ad Strasellam in Mempisco super Niepam fluuium cum Rhodulpho quodam commutauit. Hunfridus autem Megensfridum nobilem adolescentem recepit in monachum, cuius pater Rodoaldus quinquaginta iugera agri sita in ciuitate Bononiensi attribuit cœnobio. Inuenio Hunfridum fuisse antea monachum Prumiensem in Arduenna, at de parentibus eius nihil dum legi.

DCCC LXX. Balduinus Comes & Raymelinus episcopus Tornacensis vnâ cum Roberto abba Blandiniensi transtulerunt ex Tamisia (hoc est Tempseke in terra Vuasiensi) corpus diuæ Amelbergæ ad cœnobium Blandiniense, hoc est diui Petri Gandensis, confirmavitque Balduinus omnia bona ac privilegia eius cœnobii. Eodem anno pestilentia orta in Morinis ex foetore locustarum mari nostro mersarum. Equidem demirarer, vnde huc tantus locustarum numerus, nisi traditum esset à Plinio, longinqua maria ab iis transiri, continuata plurium dierum profectione, famem quoque illas quam propter externa petunt pabula scire imminere: immensos permeare tractus, tanto alarum stridore, vt alia credantur alites, iac demum gregatim sublatis in maria aut stagna decidere. Eodem tempore Ferreus Comes Carolum regem comitatus in Sue-

uiam

uiam deportauit, inde secum corpora sanctorum Vualburgis ac fratrum eius Vuillibaldi & Vuinniboldi: eaq; magno cum honore Furnis seruanda tradidit, templo sacerdotibusq; ad id institutis, Benedictini nominis qui postea Canonici facti sunt. Referunt Vuillibaldum Aureatensem in Germania fuisse episcopum, Vuinniboldum abbatem, ac Vualburgem ibidem antistitam virginum, liberosq; fuisse Richardi Sueuorum ducis.

DCCC LXXVI. Dux Normanorum Rollo, occupat Rhotomagum.

DCCC LXXVII. Ghonradus Comes assignauit monasterio Corbeienſi villam Vſciam iuxta Aldenardam, vnde tabulas in alio ædidimus libello.

DCCC LXXVIII. Caluus rex cœnobio Haſnonienſi, ſito ſuper fluuium Scarbum in Comitatu Atrebatenſi, pago Hoſtrebanto, vbi Ermentrudis filia eius vxoris Ferrei Comitis ſoror, ſacris præfuit virginibus, multa contulit, eorumq; bona ac priuilegia confirmauit. Adiecit eidem Azinium ſuper Scaldem in Oſtrebanto Vauerocinium, in Comitatu Taruannenſi Auciacum ſuper fluuium Vuellulam Actum Cariziaci in palatio Imperiali quinto Idus Iulii, indictione vndecima, anno XXXVII. regni ipſius, Imperii verò ſecundo.

DCCC LXXIX. Coacta ſynodo ab Iohanne octauo in Tricaſſibus, inter cætera illic acta Flandris, qui tum primum (vt ſcribunt Itali) ex locis nemoroſis ad meliorem cultum venerant, episcopus datus eſt, hoc eſt, ſi ſatis diſpicio, Flandri vnà cum Tornacenſibus Nouiomagenſi ſunt episcopo attributi. Eodem anno Baldouinus Comes promotiſſiam plurimum Flandriæ rebus in viuis eſſe deſiit, ſitusq; eſt apud Fanum Audomari in æde Bertinica, cui cœnobio admodum fuerat beneficus. Sunt qui Balduinum Bonum hunc vocitent, matremq; eius fuiſſe exiſtiment filiam præfecti Sirhiuenſis, hoc eſt, oppidi diui Audomari. Gaguinus ſcribit Olodionem Regem à Cameraco veniſſe per Syluam Carbonariam Tornacum, vnde liqueret Hannoniani vnà cū Flandria fuiſſe ſyluam Carbonariam, quæ ſylus Arduennæ pars erat.

Regnauit dehinc Ferrei filius BALDOVINVS CALVVS, tracto cognomine ab Carolo materno ayo, cuius in rudimento imperii cum annuſ ageretur DCCC LXXX. tanto numero ac crudelitate irruerunt Normanni, vt totius Galliæ vires ad obſtendum nequaquam ſufficerent. Gaudui eo anno hyemauerunt, omniaq; caſtella ac cœnobيا circa Scaldem & Legiam euastauerunt: intacto tamen quod miraculo fuit apud Holtheim diui Liuii ſepulchro. Occiſa ſunt à noſtris in ſylua Carbonaria nouem amplius milia Normannorum, verum irritati magis eo damno quàm victi, caſtra Corturiaci ad ripam Legiæ amnis fecerunt, coq; loco valide munito, Menapios & Sueuos, quibus omnium maxime erant inſenſi, ad internitionem penè redegerunt. Ad Fanum Audomari menſe Martio omnia cremauerunt excepto templo diui Audomari. Direpta incenſaque menſe Iulio Taruanna Morinorum cum monaſteriis diuorum Richarii atque Vualatici, omnibusq; circa vicis ac caſtellis. Captum combuſtumq; Tornacum vnà cum Martiniano Haſnonienſi, Martienſi, Rothornacenſi, cæteriſq; omnibus circum circa cœnobiiſ. Euerſa in Flandris Aldenburgus, Rodenburgus, Oſtburgus, Toraltum, Furng, Bruchburgus monaſterium, Bononia ciuitas: in Menapiſco Heclſebeka, Vuoromholt, Groneberga, Vuatanum, Caſletum, Baliolum, Stenfordium, Pupuringahem, hoc eſt Popringa, Hypra, Meſchina, Varneſton, Cominium, Longamarca, aliaq; his vicina loca, vt Virouiacum, Duacum, Ariacum, Minoriacum,

Baldouinus
nua Caluus
Comes Flan-
driæ, V.

cum, Sperliacum, Harlebecca, Aldenarda, Alostum, Petigheham, Eynhama, Andouerpa, ac quæq; alia aut restituta erant aut noua ab fundamentis extrui coepta. Tornacenses patria incensa, Nouiomagum confugerunt, ibiq; totos triginta annos habitauerunt, donec quaterni potentes ciues quadrisariam inter se partitam ciuitatem reedificauerunt, tributum ab aliis capientes ciuibus. Atrebatenses uero suadente abba Theodorico, cum corpore diui Vedasti Bello-uacum fugerunt.

DCCC LXXXI. Heydilo episcopus Nouiomagensis Tornacensisq; leuauit Tornaci corpus diui Eleutherii episcopi. Eius rei author extitit mulier religiosa nomine Tecla, quæ ut id fieret diuinitus se per quietem monitam affirmabat. Referunt deuotionem eam euidentibus illustratam fuisse prodigiis. Puerum ab cacodæmone suffocatum reuixisse, cæco redditos oculos, claudos præterea paralyticosq; sanatos. Eodem anno Bruggam castellum Caluus Comes aduectis ab Aldenburgo enersis lapidibus emuniuit aduersus Danos, qui eodem anno Cameracum vnâ cum cœnobio diui Gaugerici, incenderunt.

DCCC LXXXII. Godefridus & Sigefridus reges Normannorum, Leodi-um, Traiectum, Tungros, Texandros, Cbloniam Agrippinam, cum vicinis omnibus oppidis combusserunt. Et Rodolphus frater Calui Comitis, Comes factus est & abbas Cameracensis.

DCCC LXXXIII. Augustam Treuironum, urbemq; Mediomatricum, Normanni cremauerunt, cæso inter alios Valone Mediomatricum episcopo. In Veromanduis incenderunt monasterium diui Quintini. Atrebatenses Dei paræ virginis, Regem Francorum trans Hysaram fluuium fugauerunt, sedemque hyemandi ceperunt in Ambianis. Inde pars in portu Bononiæ ascensa classe domum nauigauerunt, paralia Louanii hyemauerunt in regno Lotharii. Eodem anno Baldouuinus Comes corpora diuorum Richarii & Vualarici timore Normannorum attulit ad castellum diui Audomari.

DCCC LXXXIII. Carolus Casar coactus est pacem facere ac fœdus cum Normannis, deditq; Godofredo illorum regi in matrimonium Gillam Lotharii regis filiam, dotemq; illi adiecit Frisiam. Sunt tamen qui scripsere Gillam filiam fuisse Caroli simplicis, nuptam Rolloni duci Normannico, defunctamque sine liberis. Sed ex secunda vxore Popa Rolloni natum Gulielmum. Eodem anno altum monasterium beatæ Mariæ Tronchinii iuxta Gandauum à Normannis euersum Balduinus Comes reedificandum curauit, eoq; regulares monachos cum Iohanne antistite reduxit, qui diu sedibus incertis erant vagati, qui eodem item anno Elstrudem regis Anglorum Elfredi filiam duxit uxorem.

DCCC LXXXV. Obiit Hincmarus archiepiscopus Remorum, vir pius & admodum literatus. Eodem anno Odgerus aduocatus monasterii diui Bertini attribuit cœnobio hereditatem suam quam habuit propter Marsbekam torrentem in Menipisco, in loco cui nomen Hamma. Hoc eo refero, ut ostendam totam Flandriam Menapiscum seu rectius Menapiscum olim dictam, derivata voce quantum coniectura consequor ab Menapiorum gente.

DCCC LXXXVII. Obiit diuus Rembertus archiepiscopus Bremensis, oriundus ab Toralto, cui Idibus Iuniis indictas inuenio ferias. Vitam eius vnâ cum vita diui Ansgarii Hamburgii conscriptam, datamque ab Alberto Crantz, Iacobo Drisco antistiti Guilelmitarum Brugenium in aliis lucubra-

cubrationculis nostris ædidimus, lyricisq; eum versibus celebrauimus.

DCCC LXXXVIII. Carolus Cæsar cognomento Crassus icto cum Nor-
mannis fœdere, Neustriam illis dedit incolendam, quam à se Normanni
appellauerunt, quorū dux Rhollo ducta vxore ope Berengarii Bellouacorum
Comitis filia Guilelmum filium hæredemq; reliquit. Alii Ægidiam stirpem re-
giam priore matrimonio habuisse tradiderunt.

DCCC XC. Misera erant res Francorum atque intestinis discordiis pro-
pemodum perditæ, ob Caroli regis cognomine Simplicis immaturam æta-
tem, cui primum Ludouicus & Carolomanus fratres spurii, exin Carolus Cæ-
sar, postremum Odo Andegauensis Roberti filius tutores dati, multa aduer-
sum Normannos belli præclara facinora ædidere: cumq; suo quisq; tempore
regnum affectaret, rexq; saluari vellet, Odo à suæ factionis hominibus rex de-
claratus, ab Valtero Senonum pontifice inunctus est: reclamantibus maximè
Balduino Flandriæ Comite, & Fulcone Remorum Archiepiscopo principibus
alterius factionis. Eodem anno Burgundiones, Rodolpho Ricardi ducis
sui filio, dyadema imposuerunt, regemq; sibi consalutauerunt.

DCCC XCI. Normanni oppidum diui Audomari inuaserunt, vbi duode-
cim templum diui Bertini spoliare conati, subito omnes ad vnum luminibus
sunt capti. Fugati tandem ab Audomarensis Normanni ac ad trecentos ad
Vuindengelhem interfecti.

DCCC XCII. Decessit Elfredus rex Angliæ, regnavitq; post eum Eduar-
dus filius frater Elstrudis Comitis Flandriæ.

DCCC XCIII. Fulco Remorum archiepiscopus, qui antea fuerat abba di-
ui Bertini: iterum petentibus monachis suscepit regimen monasterii, propte-
rea quod Caluus Comes illud arripere seseq; abbam facere niteretur, fretus
conditione temporum, qua pleriq; principes decimas facultatesq; ecclesiarum
vsurpabant. Eodem anno conflagrauit oppidum diui Audomari fortuito
incendio.

DCCC XCIII. Carolus is qui Simplicis tulit cognomen, Ludouici Bal-
bi filius, verus regni Francici hæres, ab Fulcone Remorum pontifice corona-
tur inungiturq; auctore præcipuè Balduino Flandriorum Comite, qui mo-
lestissime ferebat superste Magni Caroli progenie ius regni alieno deferri,
summaq; iniuria transcribi in familiam Andegauensium.

DCCC XCV. Natura concessit Landuni Helias abba Gandensis, mona-
chiseius propter euersionem cœnobii Nigellæ habitatibus, à cuius obitu XL.
per annos sedibus incertis sunt vagati. Hoc anno apud Cameracum accepit
Episcopatum Fulbertus filius ducis Brabantiae, quo præfule Huni (inquit
Massæus) urbem obsederunt, cœnobium diui Gaugerici combusserunt, quod
adhuc tunc extra muros erat. Christianus hic in Chronico suo veteris testa-
menti vir diligentissimus oriundus est ab Varneftuno ad Lisam in Flandria:
sed quia Cameraci longo tempore vitam egit, ac Scholæ præfuit, Camerace-
natem se vocat.

DCCC XCVIII. Inter civilem discordiam, qua Carlingi (ita vocitabant
Caroli Magni progeniem) Carolum Simplicem Remis, Andegauenses autem
Odonem suum in Senonibus coronauerant. Rodolphus Comes Cameracen-
sium frater Flandrini Comitis, ope Flandrorum fanum Quintini, ac Peronam
Veromanduorum insignia oppida cepit de Heberto Comite Veromadiæ par-
tium Odonis propugnatore. Andegauenses autem haud segniter duce Heber-
to ad-

ro administrantes bellum, adscitis Normannorum auxiliis ambo ea oppida recuperaverunt, interceptumque Camaracensem leui quodam prælio occiderunt. Tum Flandrus Comes dolore amissi fratris hand minore ira cum Normannis quàm cum Andegauensibus bellum gerendum parauit, ductisque raptim ex Flandria copiis Atrebatum vnà cum cœnobio ab Odone occupatum vi & armis recuperauit, prædas ingentes ex hostico egit vicis agrisq; longè incensis.

DCCC XCIX. Odo Andegauensis lapsus in animi mœrorem, venenoque vt creditum est impetitus, Carolum Simplicem iam moribundus iustum legitimumq; esse regem multis verbis testatus est, Robertumq; fratrem ab omni iniuria illi facienda abstinere iussit. At Robertus nihil fraterna monitione motus, nihil boni æquiq; memor, mortuo absque liberis Odone summa opus suum persequi perseverauit, eodemque iure consensioneque qua quondam Pipinus regnasset Austrasius, fratrem regnasse dictitabat. Id temporis Calvus Comes ab aula abstinuit ob Hebertum Veromanduum fratris sui occisorem, cuius tamen filiam postea facta pace Arnulpho filio conciliauit uxorem.

DCCCC. Gestum est bellum cum Heberto Veromanduorum Comite. Duas Balduinus firmis in eum copiis Peronam cepit. At Simplex rex assentationibus quorundam delinitus persuasusq;, iam contra Flandros qui eum coronauerat, pro hostibus stetit. Caluo non modo Peronam, sed etiam Atrebatum abstulit, tradiditq; hoc Albumaro cuidam Comiti, illam Veromanduo restituit. Balduinus ad regem ad flumen Hysaram Belgicum castra habentem profectus multis cum illo egit precibus, vt Atrebatum, vt ius fasq; erat, sibi redderetur. Sed id quo minus fieret & Hebertus quidem Veromanduu, sed longe maximè Fulco Remorum pontifex obstitit, qui assentiente rege ambo sibi & Vedasti & Bertini cœnobia, ne in profani principis deuenirent potestatem, administranda tuendaq; susceperat. Erat tantæ ea res iræ odiq; parens, vt Vuinomarus Lilariensis Calui beneficiarius, vir nobilis summaq; audacia præditus, positis insidiis archiepiscopum obtruncauerit quintodecimo Calend. Iulias, ob quod designatum facinus ab Heruæo Fulconis successore aqua & igni interdictus in Angliam sibi consciuisse traditur exilium. Eodem anno signum sanctæ crucis apparuit in vestibus hominum valde sanguinolentum. Hac re permulti mirum in modum sunt animo consternati, vnde Vuicfridus episcopus Morinorum magnam instituit supplicationem in oppido diui Audomari ad Dei Opt. Max. placandam iram, concionemq; habuit ibi ad populum longe celeberrimam eo loci quo crucifixi etiamnum visitur imago. Crux pulchra ab incolis hodie dicta.

DCCCC I. Balduinus Comes amissa recuperat oppida, cœnobium Bertinianum vel rege assentiente adit, sitq; abba Bertinicus in ordine primus & vicesimus, quamuis non tam abbæ quàm Comitis nomine omnia gubernaret, consenscente interim veteri monasticæ vitæ disciplina, abstractisque bonis quibusdam quæ in perpetuum dehinc mansere in Comitum potestate. Possedit id temporis vnà cum facultatibus eius cœnobii Balduinus Flandriensem, Bononiensem, Tarnanensemq; Comitatus, eratq; Atrebatum caput Comitatus Flandrici.

DCCCC II. Oppidum diui Audomari Caluus muro circumdedit, intraq; illum incinxit monasterium Bertinicum Hauesbercanæ nobilitati præfatisq;

Broburgenſibus atque aliis quibuſdam vicinis optimatibus ad ſuam cuiuſque portam cuſtodiis attributis. Hypram idem ac Bergiacum pluraque loca contra Normannorum iniurias emuniuit. Bergiaci diuo Martino templum poſuit, Canonicos ſacerdotes legit, eoq; diui Vuinnoci oſſa ex cœnobio Bertinico inuitis licet monachis detulit. Cœnobium item Blandinienſe plurimis honorauit donis.

DCCCC III. Obiit diuus Grimbaldus monachus Bertinicus patria Toracenſis.

DCCCC VIII. Rex Simplex cum Normannis foedus ſtabile ieiit Rhollone eorum duce ſacris admoto fontibus, Robertoq; ex Rhollone dicto.

DCCCC XI. Obiit Ludouicus rex Germaniæ Arnulphi filius quem ſepulchrum quidam tradunt in cœnobio Blandinienſi.

DCCCC XII. Gandau iuxta nouam arcem templum diuæ Pharahildis extrui cœptum.

DCCCC XIII. Gandau conuentus indictus de ordinandis rebus Flandricis. Et Rhollo Normannorum dux accepit vxorem Popam, filiam, vt alii Gaudonis Syluanectenſis, vt alii Comitſ Nanerſenſis, vt alii Berengarii Bellouacenſis. Suſtulit autem ex hac vxore Guilielmum cognomēto Longa Spata, occiſum poſtea à Flandris. Hanc mulierē Paulus Æmiliiſ Opem vocat, Rholloni autem data Neuftria ac Britannia Gallica.

DCCCC XV. Octauo Idus Octobris Balduinus Comes & Aynardus episcopos. Nouiomagenſis tranſtulerūt corpus diui Gerulphi ex Merendra Tronchinium in adē Deiparæ virginis. Gonterus & Lambertus ſacerdotes eius rei fuere authores, quid ſe monitos eſſe ab Gerulpho in quiete confirmabāt. Legimus Gerulphum natum in Meniſco territorio Gandenſi, ac prædio paterno Merendra Leutguoldo & Ratguera parentibus. Puerum adhuc ab Helieſeo episcopo in cœnobio Blandinienſi ſacro vinctum chriſmate. Reductum inde à ſuſceptore ſuo quem patrinum vocant domum. Sed Tronchinii ingreſſum ex itinere Deiparæ templum, diutius illic quam reductori placeret oraſſe, atque ea propter ita pulſatum ac caſum ab illo, vt breui poſt mors ſit ſecuta. Sepultum à parentibus Merendræ in adē diuæ Radegundis. Ad ſepulchrum eius ſæpe candelas ſponte arſiſſe, cæcos, ſurdos, mutos, claudosq; remedia accepiffe. Tronchinii verò præter alia miracula Ofſridum quendam liberatum maligno ſpiritu.

DCCCC XVII. Deſuncto Rholloni Normannorum duci ſuccedit paruulus filius Guilelmus cognomento Longa Spata.

DCCC XVIII. Quarto Nonas Ianuarias Balduinus Comes Gandau vita deſungitur. Extulit eum Elſtrudis vxor ſepeliuitq; Blandinii in ſacello parentis virginis, vbi & ipſa morte obita condi voluit, Bertini adē in Sithiu aſper nata, propterea quod ſas non eſſet ſubire vlli eam mulieri. Amita hæc erat Oginiæ regiæ vxoris Caroli Simplicis. De ea quod ſequitur reperio epitaphium.

Clara fui Elfredi generoſi filia regis,

Elſtrudis proprio nomine dicta meo.

Quæ dum præſentis vigui ſpiramine lucis

Balduini Calui iuncta fui thalamo.

Post Calui deceſſum filii principatum eius ſunt partiti. Minor natu Adolphus Bononicam Taruannicamq; ditionem cū Bertiniano adiit cœnobio,

reli-

*Arnulphus
Magnus
Flandriæ
Comes. VI.*

reliqua omnia Arnulpho cognomine Magno cessere. Nondum Normani ac-
cessit ex Dania auxiliis. littora nostra infestare remittebant. Duxit in illos
Rhodolphus rex Burgundionum Comitesq; Arnulphus & Adololphus, qui
ad Falcobergam cum illis congressi victoriam licet non incruentam retu-
lerunt.

DCCCC XIX. Arnulphus Comes Castrum diui Venantii expulsis Ande-
gauensibus recuperavit.

*Arnulphus
Comes Fla-
ndriæ uxore
ducit Atte-
lam filiam
Heriberti
Comitis Ve-
romandici,
ex qua gene-
rat Baldui-
num Inue-
nem.
S. Gerardus
obiit in mo-
nasterio
Aurelian-
ensi.*

DCCCC XXII. Validum Arnulphus exercitum portauit in Franciam, vt
Carolo regi suppetias ferret contra Robertum Andegauensem Odonis defun-
cti fratrem, regem appellatum coronatumq; ab Heruao Remorum pontifice.
Commisso in duellionibus atroci pralio, Carolus Flandrorum, Lotaringo-
rum, Germanorumque subnixus ope Andegauensem infestissimum hostem
quo cum de regni summa decernebat occidit, insigni potitus victoria, si vt
vincere ita & victoria vti sciuisset.

DCCCC XXIII. Carolus Simplex mortuo iam Roberto Andegauensi,
hostili liber metu, Heberto Veromanduorum Comiti veteri inimico, qui quo
Robertus sororem habebat in matrimonio, temerè sese credidit: nempe per spe-
ciem consulationis ab illo accitus in Veromandos, dolo capitur, duciturq;
in custodiam Peronam. Iste Carolus Simplex habuit filiam quam dedit Rodul-
pho duci Normannorum uxorem, contra quem postea conflictum habuit, ita
quod captus fuit ab Heberto Veromandensi Comite, cuius filiam quidam Ro-
bertus de Andegauo habuit uxorem. Iste Robertus dapifer fuit Franciæ.

DCCCC XXVI. Carolus rex in custodia moritur, sepeliturque Perona in
æde diui Fursei, filius eius Ludouicus cum matre in Angliam transmittit. Bur-
gundie rex Rodolphus apud Francos regnare iubetur, factione Heberti Ve-
romandici.

DCCCC XXVIII. Dani Sifrido duce, maritimam Morinorum oram inua-
serunt, Gistnas oppidulum ceperunt, inconsultoq; Comite Arnulpho dupli-
ci fossa cinxerunt, idq; pace facta in fide Arnulphi cum tota adiacenti terra re-
tinuerunt. Sed Sifridus paucis post diebus Elstrudem Arnulphi filiam rapuit
deuirginauitq;. Tum scripto raptim milite quum perdere in totum Magnus
hominem pararet, nec haberet Danus ad quos confugeret, aut vbi se defende-
ret, laqueo sibi conscivit mortem. Elstrudis impleto iam vtero, Adolphum pe-
perit primum Comitem Gistnensem. Eodem anno in Bertiniano cœnobio
Adololphus abbas idem & Comes, corpus diui Folquini episcopi leuauit Idia-
bus Decembris, petente Oduino nepote ex fratre Oduino Folquini præfulis,
qui ad hoc ex Regno Lotharii cum fratre suo aduenerat.

DCCCC XXIX. Obiit Elstrudis Magni principis mater septimo Idus Iuni-
as, iacetq; sepulta prope maritum Blandini in ædícula parentis virginis. Hæc
Blandiniensibus cœnobitis amplas donauit possessiones in Anglia in finibus
Cantii, ynde tabulas habent anni 918.

DCCCC XXX. Obiit Hucbaldus monachus Elnonensis qui Ciliniam ma-
trem diui Remigii Remorum archiepiscopi, pulchro celebravit carmine, habi-
tansque apud episcopum Niuernensem, impetrauit ab eo corpus diui Cirici,
parui quidem pueri, sed magni tamen martyris, idq; Elnonam portauit in cœ-
nobium diui Amandi.

DCCCC XXXI. Atrebatum ac cœnobium diui Vedasti victis fugatisq; ad-
uersariis Magnus Comes bona ex parte euastatum vi redegit in potestatem.

Eodem

Eodem anno Euerardus Bergensis Vuarrem emptum de quodam Hemfrido donauit monachis diui Vuinnoci, idemq; Bergam munire cepit contra sacuti-
tiam Laorum ad munimen Christianorum, sic enim inuenio scriptum.

DCCCC XXXII. Comes Bononiæ Adololphus Edainum auunculi sui Eduardi Anglorum regis filium, mari submersum atq; in littoris nostri crepi-
dinem eiectum, in æde Bertinica honorifice sepeliuit. Is nanq; ab Atelstano fra-
tre regno pulsus dum in continentem parua naui traicere conatur, orta tem-
pestate interijt. Atelstanus rex pro eo pietatis opere magnam Adololpho gra-
tiam habuit, multaq; cœnobio misit donaria.

DCCCC XXXIII. Mortuo nulla sobole Adololpho Bononiæ Comite, Bo-
nonia Taruannaq; & Bertinica abbatia Arnulpho fratri accesserunt, cœunti-
busq; in vnū opibus reddita sibi Flandria est. Sed fatiscebat indies magis ma-
gisque monastica disciplina apud Bertinicos, quotidianis iactantes sermoni-
bus, haud quaquam licere Comiti hæreditate possidere sanctuariū Dei, Ado-
lolphus autem moriens bonam suppellectilis suæ partem, vt baltheum pocu-
lumq; aureum, armillas ac pallium multo auro margaritisq; distinctum, diuo-
rum Audomari ac Bertini legauit cœnobiis.

DCCCC XXXVII. Magnus hortatu Transmari episcopi Nouiomagenfis
Gandense cœnobium Normannica rabie euersum reædificauit, solitos ritus
ac caremonias instaurauit, Gerardumq; Cellēsem magnum virtute virum ab-
bam ibi constituit. Eodem anno Vngari Germaniam Galliamq; ad Oceanum
vsq; belli cladibus vastauerunt.

DCCCC XXXVIII. Alisa Magni vxor immedicabili quodam diu vexata
morbo, ad diui Bertini aram præter omnium opinionem remedium accepit,
ab episcopis Visfrido Morindorum Fulberroq; Cameracensium introducta in
eam eadem quam ad id tempus nulla subierat mulier. Hoc velut miraculo per-
motus Arnulphus, maximum exinde diuo Bertino honorem habuit. Arkas vi-
cum Merkiāmq; & Petresiam cum omnibus appēdicibus cœnobiis restituit:
adiectis aliis donis penē innumeris, Syluam tamen castellumq; Rutholt, quæ
ditionis Arkenfis fuisse dicuntur, sibi seruaui, fuitq; abbas Bertinicus XXIII.
in ordine.

DCCCC XL. Arnulphus cum Gerardo Cellensi abba Gandensi corpora
diuorum Bauonis & Pharaildis, Lauduno Gandauum retulit, Brögisq; eodem
tempore cōdidit nouum templū diui Donatiani, legitq; ibi Canonicos sacer-
dotes XIII. ex quibus qui antistes est, præpositus appellatur. Reparauit & diru-
ta templa apud Turholt & Harlebecā, instituitq; vtrobique sacerdotes. Pertur-
per Gerardum Cellēsem XVIII. suo in principatu Benedictina reformasse cœ-
nobia, quorum de numero fuisse existimio Blandiniense, Gandense, Tornacē-
se, Martianense, Hasnoniense, Ronnacense, Atrebatense, Turholtense, Vuos-
romholtense, Diui Richarii, Diui Bertini, Diui Audomari, Diui Syluini, Diui
Vulmari, Diui Amandi, Diuæ Berthę, Diuiq; Amati Duacensis.

DCCCC XLI. Gandauī Transmarus episcopus dedicauit templum diui
Ioannis Baptiste.

DCCCC XLIII. Rex Francus in id omnem suam impendebat operam, vt
qui cunctis erant formidini Normannos vel ad internitionem redigeret, vel
Galliis in totum extruderet. Comites autem Flandri ad hoc præcipue erant
creati, affinitatibusq; & opibus aucti, vt regibus aduersus Normannorum se-
uitiam auxilio essent. Erat Arnulphus acerrimus regni propugnator, eiusque
C confis

consilio omnia fermè Ludouici regis negotia administrabantur. Inuisa omnibus erat Normannorum natio. Sed odium iramq; in illos Flandro maximè auxit, tum quòd illorum auxilio ac ductu Rodolphus eius patruus à Comite Veromanduo fuisset circumuentus occisusq;, tum quòd Aigroldum regem Danorum, cum ingenti septentrionalium multitudine in Normanniâ Guilelmus dux Rhollonis filius accepisset, quorum fretus viribus Flandrorum infestabat fines, vicos agrosq; incendebat, Castrum Monasteriolum pulsus per vim Flandris inuasisset, idq; Herluino, præfecto à Flandro paulò ante eiectò reddidisset. Scripto milite in Normannû Arnulphus ex Flandria ducit, post leuia aliquot contracta certamina, ad Pinciniacum in Intula fluminis Somonæ colloquium indicitur, quo colloquio postquam nihil conuenisset dirèpto. Flandri Guilelmum ducem antequam ad suos reuertere posset circumuentû occiderunt. Balduinus Curtus, Rodulphi Comitis Cameracensis filius, sua manu id transegit facinus, vt patrem suum Rodolphum in Veromanduis à Normannis, vt supra docuimus, occisum vlcisceretur. Aderant ei ad hoc patrandum tres præcipui equites amici quondam Rodulphi, Riricus, Robertus, Chiulphus. Ita Magnus vt hoste grauissimo regnû liberauit, sic & priuatas iniurias suumq; patruû vltus est. Sunt qui Guilelmû ducē alia dignum morte fuisse prædicāt, vt qui vir fuerit probus idemq; cum primis religiosus, licet à Normannis effera gente circumscriberetur. In Polychronico Angliæ hoc modo scriptum est: Hoc anno Rex Franciæ Ludouicus dolose fecit interfici Vuillelmum Longa Spata, secundum ducem Normanniæ, filium Rhollonis: vnde Rex captus Rothomagi detētus est, donec iurasset se redditurû Richardo filio Vuillelmi Normanniæ.

DCCCC XLIII. Tertio Nonas Septēbris corpora diuorû Vuandregisili, Ansberti, & Vulfranni, ex Bononia maritima Morinorum vrbe, Gandauum in cœnobium Blandiniense à Magno translata, submotiq; monachi regulares ab Aynardo abba regnante Ludouico Pio introducti. Leuatum ex ruinis restitutumq; monasterium, decimisq; ac possessionibus adeò locupletatum, vt non abs re Arnulphus sit reparator vocitatus Blandinii, qui eodem anno & cœnobii Berrinici regimine se abdicauit, Gerardumq; Cellensem inibi abbam constituit, expulsiq; Flandria monachos quicumq; veterem viuendi normam recipere recusabant, quos in Anglia Rex Atelstanus profugos egētesq; humaniter tractauit concessio illic habitandi loco.

DCCCC XLVIII. Male pugnatum est cum Normannis, Franci permultû desiderati, Rex ipse Ludouicus captus ductusq; in custodiam Lugdunum, agente procuranteq; Hugone Parisiorû Comite regni affectatore filio Roberti Andegauensis, prælio Suefionico, vt supra est demonstratum, occisi.

DCCCC XLIX. Otho Cæsar, qui Ludouici regis sororem habebat in matrimonio, accitus per Arnulphum Comitem in Galliam, Ludouicum regē captiuitate liberauit, Remos aliasq; vrbes occupatas ab Andegauensibus recepit. Rothomagum caput Normaniæ vnâ cum rege ac Comite obsedit: qua in obsidione, amisso quodam suo nepote nobili viro in Arnulphum debacchari cepit, ferturq; de necando ipso aut capiendo cogitasse, vt Flandriam inuaderet, sed eo Flandrus intellecto dolo nihil cunctandum ratus, magnis continuo itineribus domum se recepit, quem insecutus hostiliter Otho, magnum toti Flandriæ incussit terrorem, incendiisq; ac rapinis quaqua posset grassatus Gandauum populabundus peruenit. Contrà Gandenses, qui tum intra Scaldem & Legiam tantum incolebant, arcem validam eduxit in ripa Legiæ, ex qua arce

Cæsar

Cæsariana præsidia cum Gandauensibus odio implacabili continenter digladiabantur ad Balduini Insulani vsque principatum. Ad hæc Cæsar terrâ quatuor officiorum occupauit, fossamq; Hontam duxit, quam Othonianam dixit, ac finem Imperii esse voluit.

DCCCC LI. Balduinus Magni filius duxit vxorem Machthildem Hermannii Saxonum ducis filiam, vnde ortus Arnulphus cognomento Iunior. Reynerus præpositus Trunciniensis obiit. Successit Albertus, qui & Ascelinus, Parisiorum episcopus, qui spoliatus episcopatu Parisiensi, rediit ad fratrem suum Comitem Flandriæ, qui dedit illi redditus omnes oppidi Trunciniensis, ac præposituram illius ecclesiæ, vbi tunc Canonici erant sexdecim. Eo de Ascelino in libello quodam episcoporum Cameracensium hunc in modum scriptum reperio: Azelinus cognomine de Truncinis villa, Balduini Flandrensi Comitis ex concubina filius, postea tamen Parisiensium episcopus, Sophiam sororem iuniorem Imperatoris pecunia adortus est, vt eius assensu Pontificii culmen sortiretur, sed Imperator, Sophia sorore nesciente, Mathildi amitæ suæ consensit, quæ Heruinum Cameracensibus præfici episcopum petebat.

DCCCC LIII. Fulcherus homo spurius, filius existimatus principis coquorum Ludouici regis, Nouiomagensem malis artibus adeptus episcopatum, omnia fecit deteriora: administruitq; menses omnino XVIII. morbo absumptus pediculari.

DCCCC LIII. Arnulphus Comes per Hildebrandum nepotem abbatem Bertinicum, reformauit cœnobium diui Vedasti Atrebatensis, monachosq; ad pristina reduxit instituta. Eodem tractu temporis apud Vimam ad quartum à Taruanna lapidem inuentum memorant corpus diui Maximi Regiensis episcopi, ac Taruannam ab Vifrido episcopo translatus, conditumq; reuerenter in principe æde. Erat hic oriundus ab Regio Lepidi Cisalpinæ Galliæ oppido, eiusque ciuitatis episcopus, abbas ante Lirinenfis venit ex Luxouio in Morinos, atque obiit Vimæ, vt nostri tradunt. Sed Petrus Venetus Equilinus episcopus in suo sanctologo Rhegynæ ciuitatis (ea in Brutiis est) fuisse episcopum, ac Rhegyi vita eum excessisse, sepultumq; in templo diui Petri Rhegynæ ciuitatis, ibique miraculis claruisse constanter refert. Natum autem apud vicum Deconiatum, Abbatem fuisse Lirinensem. Puellam quandam in eius exequiis admotam ipsius capulo in ipsa æde diui Petri Rhegynæ ciuitatis resurrexisse à mortuis. Raphaël autem Volaterranus: Ornatur Regium Lepidi (inquit) Maximo vrbis ciue ac præfule viro, sanctissimo, qui Venetias deinde translatus fuit.

DCCCC LV. Phthiriasi consumitur Fulcherus episcopus Nouiomagenensis, cuius exanime corpus quando non cessarent ex illo scaturire pediculi, ceruino insutum est tergori, atq; ita sepultum. Magnum exemplum puniti ambitus ac simoniæ, si nos posterius timeremus Deum.

DCCCC LVI. Templâ plerisque in locis sacerdotesque de cœlo tacti, prodigia fœda ac horrenda facta. Arnulphus Comes, si quid credimus monasteriorum chronicis, multa cœnobiis detraxit, quæ suæ diuinit nobilitati, vt cœnobio Gandensi in pago Curtracensi Elisachiam, Aldenghem, & Holthem: In pago Methelentensi Sikelinas cum molis duabus, & Cambis duabus: In pago Tornacensi, Fonteneiam. In pago Trecenti, Coloniam & Niclam: In pago Brachbantenfi, Meren, Craynham, Bellanicum, Bruggecinam,

VII. Comes
Hertrido
filius Ar-
nulphi suc-
cessit ipsi
ante Bal-
duinum.

Milimain, Mersken, Aingham, Badingham, Mortefclam & Masminam. In pago Flandrensi Bettinghem, Holtanam, Ostold, Adinghem, Rodenborch, Baltreshandam, Lapscuram, Velthem. In pago Menipico Gontrengen, Caneghem. In pago Gandensi, Hafs, Henthorp, Hufdine, Berghine, Vuasmonasterium, Merendram. Referunt & Marfanenses ablatas sibi apud Bainas ab Arnulpho possessiones suas, quas eo defuncto mox intercessione Emmiæ reginæ ab Lothario rege receperunt. Eandem ferè Bertiniani canunt cantilenā, quam illis penè omnia ante obitum restituerit. Monasterium tamen Gandense Arnulphus reparauit; illiq; munimenta ac priuilegia à Rege Lothario impetrauit, qui scripsit in hunc modum: In nomine sanctæ & indiuiduæ trinitatis. Lotharius gratia Dei Rex. Si ea quæ fideles nostri pro statu & utilitate ecclesiarum in locis sibi commissis statuerunt, nostris confirmamus edictis, hoc nobis procul dubio ad æternam beatitudinem & totius regni à Deo nobis commissi tutelam mansurum esse credimus. Igitur notum sit omnibus tæ presentibus quàm futuris sanctæ matris Ecclesiæ filiis, quod venerabilis Comes Arnulphus, noster videlicet consanguineus & regni nostri Marchio nobilissimus, nostram adiens excellentiam, humiliter petiit, vt quoddam monasterium in honorem beati Petri apostolorum principis constructum super fluuium Scaldam (quod antiquitus vocatum est Ganda) nostræ authoritatis præcepto muniremus: cuius petitioni tunc assensum præbuimus, & statuimus vt idem monasteriū cum Dei auxilio à dicto Arnulpho venerabili Comite moderno tempore restauratum & in melius exaltatum, iuxta eiusdem loci scripta, & regalia, & imperatoria præcepta in ordine monastico sub regulari disciplina res suas pia largitione fidelium concessas quiete possideret. Decreuimus quoque & regiæ authoritate cum omni imperio præcepimus, vt præfato monasterio de rebus suis aliquod dispendium nemo vnquam inferre præsumeret: neque ad dominium seu prioratum eiusdem loci aliquis tyrannica usurpatione ascenderet: siue per generis nobilitatem siue turpis lucri illicita largitione: sed secundum beati patris Benedicti regulam ibi abbas constitueretur, & constitutus legitima potestate vteretur.

Balduinus
Iunior. Co-
mes Flan-
driæ. VII.

DCCCC LVIII. Confectus iam Arnulphus ætate filium suum Balduinū rerum admoit gubernaculis, Comitemq; appellauit. Hunc strenuum, industrium, prudentemq; fuisse virum testantur assatim rerum conditores, ab eoq; Hypram, Furnas, Bergam, Broburgum, Dixmudam, Aldenburgium, Rodenburgium, Rosilariam, cum aliis plerisq; locis in melius reparata, aucta præterea mercaturæ commercia, Brugis, Cortraci, Toralti, Casleti q; rerum venaliū nundinas, statosq; mercatus indictos, eaq; adhuc tempestate ob paucitatem pecuniæ Flandros inter se permutatione mercium plurimum vsos, viceq; rerum exercuisse commercia, id quod ab omnibus ferè Germanis ac Sarmatis antiquitus factitatum legimus.

DCCCC LIX. Arnulphus senex Balduini pater, & Vuicfridus episcopus Morinorum, corpora sanctorum Guduali & Bertulphi, à Bononia Harlebecam, atque inde Gandauum transtulerunt in cœnobium Blandiniense. Tradiderunt autem Theodardo presbytero Harlebecensi seruandum ibi nonnihil de ossibus diui Bertulphi. Hæc translatio ideo facta est, quod Electus quidam origine Britannus ea corpora furatus fuerat, apud Odingahem condiderat, asportaturus ea primo quoque tempore ad regem Atelstanum in Angliā. Gudualus, vt accepimus, episcopus erat Britannici generis, cuius corpus

in Mo-

in Morinos allatum referunt, cum Britanni à Saxonibus & Anglis patria pelleretur. Bertulphus Rentiaci sepultus fuerat in ade diui Dionysii, corpus eius formidine Normannorum Erkengarius Comes Bononiam transtulit regnante Carolo Simplicem. Eodem anno tertio die Octobris singularis vir exempli, idemque vnicum pietatis ornamentum Gerardus Cellensis, sanctus appellatus Gerardus, diem clausit apud Bronium Hanoniae monasterium, quod recens condiderat, diuq; Eugenii ornauerat ossibus, deportatis ex cœnobio diui Dionysii Parisiensis. Austrasium natione, hoc est, Francum Orientalem fuisse lego. Stantium virum nobilem ac Plectrudem Stephani Leodiensis episcopi sororem habuisse parentes, adscitum ab Arnulpho religioso Comite, ut Flandrica reformarentur cœnobiaz. Obiit eodem anno Vuifridus venerabilis Morinorum episcopus, & Raginerius Comes Montensis, hoc est Hanoniensis, Comitatu suo spoliatus est ab Othone Cesare ac Brunone eius fratre duce Lotharingæ: filius eius Raginerio & Lantberto confugientibus ad Lotharium Francorum regem.

Gerardus.

DCCCC LX. Ardenburgii cuiusdam nomen erat Rodenburgus, diuo Baluoni factum dedicatumq; reperio templum. Simul Alisam seu Athelam Arnulphi principis uxorem Brugis mortem obiisse, funeratumq; Blandinii in sacello Deiparae virginis XVI. Calend. Octobris.

DCCCC LXI. Balduinum principem postquam annos omnino treis viuo patre imperauisset, Francorum regi Lothario bellum cum Normannis gerenti firma ex Flandris auxilia adduxisset, strenuum cum primis ac fortem se virum eo bello exhibuisset, morbo absumptum inuenio Calend. Ianua. eo quo nonnulli lichenas, alii variolas appellant, Flandri vulgo masels. Eodem anno tertio Calend. Octobris fato concessit Lutgardis soror Balduini uxor Vurgmani Comitis noui Castri Gandauensis, sepulta Blandinii in sacello beatae Virginis: sed Balduinus conditus est in cœnobio diui Bertini. Eodem anno Arnulphus Comes multas decumas & altaria attribuit ecclesiae diui Donatiani Brugenfis, ut ecclesiam (vti reperio) sancti Michaelis in Vucinebriga Sacellum sanctae Crucis in Gera, Sacellum in Vnara & Rideuorda, ecclesiam in Vuifdisgatis, & in kemlis, Syluam in Thicabufca, syluam in Formetela, syluam in Ypris: Ecclesiam in Esna cum sacellis suis Dicasmutha, & Clarc syluam in Sara, ecclesiam in Orscampo. Bona praeterea multa in parochia Ostkerca, apud Budanslitum. In parochia Rodenburgensi, in parochia sanctae Mariae iuxta Brugias, in parochia sancti Saluatoris, quae est in castello exteriori, locisque aliis permultis. Ipse enim paterque eius & auus Balduinus Ferreus, multorum locorum altaria ac decumas possederunt, concessas sibi ab Romanis pontificibus pro expulsionem Vandalorum, unde bene ditata cœnobiaz, aliaq; sacerdotum sodalitia cernimus.

DCCCC LXIII. Sexto Calend. Aprilis Arnulphus Comes magno sui desiderio in viuis esse desit, post XLVIII. sui principatus annum, cui dum floretet ætas Pulchro ac Magno, in præcipiti verò senectute Seni fuit cognomē. Vasto reperio fuisse corpore, statura eleganti, facie ampla ac decora, consilio animiq; prudentia principe digna. Grauis illi fuit cum Francis de Flandrarum finibus contentio: qui nihil æquē studebant ac Flandris quatenus valebant præcidere alas, eorumq; fines indies reddere arctiores: Atrebatum, Duacum, Hanas ablata ab illis recuperauit, Fanum Venantii, quod lubrica ageret fide diruit. Lectica extremis diebus vehabatur, cumq; graui laboraret calculo,

confluerentq; ad eum lucri gratia vndique medici, secari vt consulebant non sustinuit, ne dum indulgentius (inquit) quæram viuere, (Latine enim peritus erat) incipiam inclementius mori. Sunt qui morbo illo precibus diui Gerardi Broniensis, multi tum nominis ac sanctitatis viri diuinitu stradant liberatum. Huic Balduinus Balzo successit secundum quosdam: Obiit Adelbero qui & Adelbertus Mediomanicorum episcopus frater Ogenæ principis nostræ: successit Theodoricus in Episcopatum, is qui sanctorum reliquiis ex Italia allatis, suam impleuit atq; ornauit ecclesiam.

*Arnulphus
Junior, Comes
Flandriae, VIII.*

Haud dum maturus erat imperio Arnulphus cum patre amitteret. Testatur enim aperte annales quicunq; existimantur digni fide, Arnulphum Vetulum post Balduini filii mortem, licet exactæ esset ætatis, accepisse rursus rerum gubernacula, tutumq; & incolomē dū viueret Arnulpho nepoti præstitisse principatum. Eo autē mortuo facile Francorum armis ob immaturā nouelli principis ætatem in Flandriam patuit irruptio. Lotharius rex statim Atrebatum, Duacum, Hannas cum aliis plerisq; locis inuasit, Flandriāq; omnē, quod & Sigibertus testatur, Lysa tenus rapinis & incendiis fecidauit. Detracta item eo tempore Bononica ciuitas tota, alienatus Taruannicus Comitatus, sed quoniam pacto ea acciderint, nondum potui inuestigare, propterea quod ita comparatum sit maiorum nostrorum incuria, vt vix pars decima rerum gestarum principum nostrorum præcipue veterum inueniri queat. De iis autem tantummodo lego hæc. Ad Guilelmum Pontacensem Comitem auxilio Francorum subnixum omnia deuenisse, cuius alter filiorum factus sit Comes Taruannicus seu Fani Pauli, alter Erniculus nomine Comes Bononiensis, in fide vterq; ac clientela Comitum Flandriæ. Vocitabant enim Comitem Flandriæ Marchionem & monarcham, quasi supremum principem seu Comitem Comitum. Mathildis Arnulphi mater Saxonica genere tantisper dum adolesceret filius, re Flandricam administrasse creditur, nupsitq; vt alibi ostendimus Gothofredo Comiti Arduennæ, mater ex illo Gothofredi, Gotelonisq; Lotharingiæ ducis, & Henschilonis Einhamensis, cui liberos Henschiloni fuisse inuenio Hermannū, Berthildem & Mathildem, sed defunctos in flore adolescentiæ Hermannum Berthildemq; ac sepultos Velsiaci in agro Alosteni, atq; ambos non diu post miraculosis inclaruisse signis, eaq; de causa ab monachis Veredunensibus fursum sublata eorum corpora. Mathildem verò Comiti Montensi Raginerio nupsisse, dotemque illi attulisse Eynhamam cum tota ditione Brachateni, patre Henschilone Vereduniam facto monacho. Arnulphus autem Comes sumpta virili toga, excelso semper fuit animo. Vxorem accepit Rosalam filiam Berengarii regis Italiæ, tulitq; ex illa Balduinum filium cognomento Pulchra Barba: plebi iuxta ac nobilitati gratus ob peculiare animi dotes. Petreßam seu Scalas, nunc Calesium, vnā cum Merkia reclamantibus Bertinianis cenobitis bellanti sibi contra Danos retinuit: Verum enimvero vbi neq; opprimi Dani neq; arceri facile à finibus nostris possent, Adulphum Sifridi supra memorati filium Ghisnensibus Comitem constituit, illumq; præstito iuramento in fidē accepit, quanquam nihil ægrius ea re Bertiniani ferrēt, terram illam Ghisnensem tanquam partem Comitatus Arkenis vetusto iure sibi vendicātes. Adulphus ex Mathilde filia Erniculi Comitis Bononiæ Rhodulphum sustulit, qui Ghisnensibus vt clauas gererent, dicerenturq; clauigeri author fuisse traditur, quiq; Rosellam filiam Comitis Fani Pauli vxorem habuit, vnde filius hæresq; profectus Eustathius.

*Rosalam filiam, quidā
vetustus co-
dex habet
Ruscelam.*

DCCCC LXVII. Vuigmannus Comes noui Castri Gandensis Othoni Augusto diu rebellis, à Misacha Sclauorum regulo Othonis amico interficitur. Eodem anno deprecatoribus Balduino Comite Camaracensi, qui & Balzo dictus est & Vuomaro abba Gandensi, necnon Gerberga matre Regis & Emma regina, confirmata rursus & approbata à Rege Lothario Gandensi cœnobio omnia sua bona, vt in pagis Gandensi Mempisco Flandrensi Cûtracensi, Tornacensi, Methelentensi, hoc est Melanchoys, cuius caput est Siclinium cum omnibus mansionibus ultra Legiam fluium de portu Gandauo. Datûm tertio Nonas Maii regnante Domino Lothario anno XII. Indictione decima. Actum in Nobiliaco feliciter. Notandum Nobiliacum fuisse oppidum ac monasterium diui Vedasti iuxta ciuitatem Atrebatensem.

DCCCC LXIX. Vngaria cum rege suo Stephano fidem Christi amplectitur.

DCCCC LXXIII. Raginerius & Lantbertus filii Raginerii Comitum Montensium, auxilio Francorum Garnerum & Raynoldum Comitatus Motensis incubatores, apud Peronam prælio victos interficiunt, Lotharingiamq; hostiliter incurfant, sed paulò post novos inueniunt hostes, Arnulphum Comitem Flandriæ, eiusq; vitricum Gothofredum Comitem Arduennæ, qui vno animo vnoq; tempore Montenses aggressi, pulsos ambobus Comitibus totum occupauere principatum, Bossuto cum aliis quibusdam locis destructis ac deformatis. Eodem anno obiit Balduinus, qui & Balzo, cognomine Breuis, filius Rhodulphi Comitum Cameracensis, sepeliturq; Gandau ad Petri. Inuenio de eo quodam in fratrâli epitaphio hos versiculos.

Vno sed tuto Papie mœnia scuto

Terruit, obsedit, nec sine laude rediit.

Non Askentinus Comes adfuit aut Ocelinus,

Hic iaculo ruerat, sauciuss alter erat.

Vuilelmum strauit, cæso duce castra fugauit.

Classis velinolat, sanguis aquat uiolat,

Rescat Normannis hoc dedecus omnibus annis.

Nostri viri gladio libera sit regio.

DCCCC LXXIII. Otho Augustus secundus sui nominis confirmauit possessiones Gandensis cœnobii, illisq; multa ab aliis ablata reddidit, vt in pago Tessandriæ Nortvviick & Ideghem cum ecclesiâ & omnibus appendicibus. In pago Brachbantenfi Sechlecam cum ecclesiâ & omnibus appendicibus. In pago Rien Bocholt cum ecclesiâ & appendicibus. In pago Scaldis Crebecam & Papinglandiam cum ecclesiâ. Et super fluuium Goldam terram in qua possent ali non gētæ oues. In pago Beuelandia omnem terram à Zuthera & Zuutlica vsque Cortagosuram. Kampam item & quicquid ex ditione sancti Baouonis in Vualachria contineri dinoscitur. Item in Brunsale in Ostholt super fluuium Laraham & Diepenhee vbi ducentæ pasci possent oues. In pago Brachbantenfi villam Vueruiniam cum ecclesiis duabus & omnibus adiacentibus. Et villam Fliterzele & Papinghem, & Bauinghem, & Gisenzele. Et in pago Hasbanienfi villam Vuintreshoue & Vuineble cum ecclesiis. In pago Brachbatenfi Holthem quam dedit Folgbertus cum vxore Resinsvint. Et in pago Flandrenfi possessionem vocabulo Felthem. Actum XII. Calend. Februarii indictione secunda anno regni ipsius XIII. Imperii autē quarto, apud

Brusolani, quæ quidem bona eo potissimum commemoro, vt quæ iam loca mari sint submersa, quæue nomina mutauerint certius cognoscantur.

DCCCC LXXV. Gandavi in monte Blandinico principis Apostolorum templum quod opus ab auo. ceptum Iunior absoluerat, Alberto Remorum pont. celebri cæremonia dedicauit, Leuauitq; pridie Calend. Octobris corpus diui Florberti, primi eius loci antistitis, post annum circiter CCC XXX. quàm vita excesserat. Tum Camphis & Harnæ dominatus agri Brachatenfis ab Arnulpho principe cœnobio attributi. Raginerius autem Montensis fraterque eius Lantbertus domo patriæq; à Flandro pulsi, ad paranda vndelibet auxilia nihil intentatum reliquere. Haudam Vgonis Parisiorum Comitis cognomēto Capeti, Raginerius, Gerbergamille alter filiam Caroli ducis Lotaringiæ duxit in matrimonium. His subnixi adiutiq; affinitatibus paternas recuperare opes. Anno nempe DCCCC LXXVI. grandi ex omni Gallia contracto exercitu in Hannoniam redierunt, Castrilocum, hoc est Montem Hannoniæ, quem tum Flandri tenebant, magnis viribus obsederunt, acriterq; oppugnaverunt, quod nihilo secius oppidum defendente pertinaciter Flandro recipere nequiuērunt, sed multis ex suis desideratis soluere coacti sunt obsidionem, qui haud longe tamen post tempore socerum auxiliis ambo in patriam sunt restituti, vbi Raginerius Montensem, Lantbertus verò adiit Comitatum Louaniensem iure vxorio.

DCCCC LXXVII. Albertus alio dictus nomine Ascelinus filius Balduini Calui Comitis Flandriæ, episcopus Parisiorum, idem antistes Truncinienfis moritur successore Vualtero. Eodem anno Theodoricus Comes cum coniuge Hildegarde dedit monasterio Blandiniensi Cleiham in pago Flandrensi anno Regis Lotharii XXII. & abbæ Vuomari XXXIII. subscribentibus Arnulpho Marchiso & Arnulpho filio Theodorici Comitis, Indictione tertia. Hic Arnulphus filius Theodorici, is (vt reor) erat qui occisus fuit à Frisonibus, ad quem vlciscendum filius eius Theodoricus Gandauensis vt scribit Sigibertus in Frisiam est profectus anno Domini 1018. Cleiham verò esse puto quod iam vocatur prope Dixmudam xeiham. Eius ministerium ecclesiæ seruat adhuc hodie abbas Blandiniensis.

DCCCC LXXX. Corpora sanctorum Landoaldi, Amantii, Adriani, Vincianæ, Landradæ, & Adeltrudis, translata sunt ex Vuintershono Hasbanæ viculo, ad Gandense cœnobium ab Vuomaro abba Gandensi, facientibus illi potestatem Iohanne Romano Pont. Nodigero episcopo Leodiensi, atque Othone Cæsare eius nominis secundo, Landoaldum eiusque sororem Vincianam, Amantium præterea Hadrianumq; adiutores fuisse reperio Amando episcopo, dum Tungros Gandauosque conuerteret, Landradam verò Caroli Martelli filiam, atque antistitem cœnobii Belienfis. Scripta est luculentè vita diui Landoaldi ab Nodigero episcopo Eburonum ad Vuomarum abbam Gandensem.

DCCCC LXXXI. Corpora diuorum Richarii & Vualarici quæ ad cœnobium Bertinicum allata ostendimus. Iunior thenfis deauratis imposita Vgoni Capeto deposcenti in oppido Monasteriolo tradidit, illaq; suis antiquis locis Vgo restituit, siquidē vt id faceret, se in quiete admonitū credi voluit, prædicatione talibus pro meritis suam apud Gallos posteritatem in perpetuum regnaturam. Nec illud fortè tacendum, quod Gandavi anno DCCCC LXXXII. factum referunt miraculum. Nam cum Ludolphus episcopus Nouiomagensis iterum

iterum eo loci leuaret corpus diui Landoaldi, mutus adolescens Theodardus nomine Ostburgo oriundus primum ibi loqui cœpit.

DCCCC LXXXV. Erenboldus monachus Gandensis idem postea abbas, reliquias diuorum martyrum Pancratii & Barbaræ ab vrbe Roma deportauit ad Gandense cœnobium. Hos martyres sub Diocletiano Cæsare passos inuenio. Barbaram patria Nicomediensem à patre Dioscoro nobili viro, quod se Christianam profiteretur, nudam ad præsidem ductam decollatamq;. Pancratium genere Phrygem baptisatum ab Cornelio vrbis Romæ episcopo, sepultumq; via Aurelia. Eodem anno blandiniense cœnobium bonis multis auctum, quæ Rosala vxor principis assignauit pro salute animæ filiæ suæ Mathildis.

DCCCC LXXXVII. Mortuo Ludouico Francorum rege cum Carolus Lotharingæ dux in eius locum esset successurus. Vgo eum Capetus Hugonis Parisiorum Comitis filius neposq; Roberti Andegauensis Gallicorum procerum subnixus studiis victum in custodiam coniecit, seq; vi armorum regem fecit. Capeti coronationi quæ Nouiomagi facta est, Arnulphus Flandriæ Comes interesse noluit, propter tantam iniuriâ Magni Caroli agnationi qua & ipse erat ortus ab illo factam. Carolus nempe Magnus suæ stirpis protulit reges Ludouicum Pium, Carolum Caluum, Ludouicū Balbum, Carolum Simplicem, Ludouicum Transmarinum, Lothariumq; & eius filium Ludouicum, cui immatura absumpto morte Carolus Lotharii frater optimo iure succedere debebat, Arnulphi itaq; simultate grauiter offensus Capetus excidiū minitabatur Flandriæ, hostiliq; exercitu occidentales adortus Flandros, vicos agrosq; incendit, oppida quædam in quibus Atrebatum cepit, quæ tamen paulo post reddidit: postquam in Roberti verba, quem pater Hugo ætate confectus sacrandum curauerat, Arnulphus iurasset Hugoni per ducem Normannorum Richardum (quod tradit Æmilius) recõciliatus. Ad hunc modum Hugo Andegauensis cognomine Capetus Parisiorum Comes primus apud Gallos, Gallus regnare cœpit, Germanorum Francorum extruso sanguine.

DCCCC LXXXVIII. seu vt tradunt quidam. LXXXIX. trigesimo die Martii iunior relicto Balduino filio adhuc impubere diem suū clausit, illatusq; est Blandinium in sacellum diui Laurentii, atq; ibi collachrymantibus Flandris sepultus.

IVNIORE immature defuncto, domesticis in Flandria motibus vt princeps solet puero laborari cœptum. Studebant plerique proceres in libertatem se vindicare, eaq; possidere liberè, quæ hætenus sub Comitum tenuissent imperio. In Curtracensibus Eilbodo præfectus splendido ortus loco, contempta nouelli principis ætate coniurationē fecit multitudinis, omnemq; Curtracensem Comitatum asseruit, qui quamuis haud diu post moreretur, persistētes tamen in contumacia Curtracenses Comiti parere detrectabant, eoq; in motu Harlebecam vicum propinquum principis iuuantem partes, furtim de nocte incenderunt, quo vnâ cum templo deflagante, diuinitus (vt creditum est) seruata sunt ab Bugecino sacerdote diui Bertulphi reliquiæ, eaq; ab Rosala Barbati principis matre, relicta Harlebecæ aliquanta portiuncula, primum per Legiam flauium ad Viuum castellum, inde transportatæ Gandauum in Blandiniense cœnobium. Post hæc superatâ Barbatus pueritia coereuit statim inobedientium omnium audaciam, ac duxit vxorem Oginam Gisleberti Luceburgenfium ducis filiam, indeq; sibi cognominem generauit filium.

Baldwinus
Barbatus.
Comes Flandriæ. IX.

M II. Obiit sine liberis Henricus frater Hugonis Capeti dux Burgundiæ, venitq; Burgundia Roberto Francorum regi Hugonis filio, quam dehinc post centibus Burgundionibus peculiarem sibi ducem minori filio Roberto tradidit.

M III. Septimo Cal. Februarii. Rosala regina Balduini principis mater Compendii obiit, nulla ex rege ædita sobole. Hæc ubi Roberto regi nupsisset pro Rosala Susanna dici cœpit. Iacet sepulta Gandavi iuxta mariti prioris tumulum. Eodem anno Cal. Iuniis aquarum magnitudine maxime laboratum est in Flandris.

M V. Moritur absq; liberis vltima Caroli Magni virilis progenies Otho Lotaringiæ dux, Caroli ab Capeto capti filius. De possessione Lotaringiæ grandis oritur discordia. Duas reliquit Otho moriens sorores, quarum maior Irmingardis Alberto Namurcensium Comiti: Minor autem Gerberga, Lantberto nupserrat germano fratri Raginerii Comitis Montensium, hoc est Haynoniensium. His spretis fœminis, Henricus Cæsar, is qui in cœlum dicitur relatus, quum in eam prouinciam summum haberet iudicium, Godofredo duci Arduenna Godofredi filio Lotaringiam dedit, assignato Gerbergæ Lantberto nuptæ Louaniensium tantummodo Comitatu, qui cum Louanio Brucellam Andouerpiamq; & Niuigellam amplectebatur. Hanc rem haud æquo satis Franci tulerunt animo, dolentes Lotaringiam seu Orientalem Franciam ab regni auulsam corpore: Inq; tot iam dominatus discissam ab iustis legitimisq; hæredibus alienari. Ad hunc modum hinc Francia, inde Lotaringia ceu extruso Magni Caroli sanguine, Balduinus Flandrorum comes acris vir animi, atq; haud minus promouendorum finium suorum cupidus, q̃ causæ Francorum studiosus.

M VI. Delectu tota Flandria habito contra patrum suum Gothofredum Arduennensem Scaldem transiit, Eynhamam, Brachantum, Valentianas, cum aliis plerisque Lotaringici iuris locis capit, nec cunctatur Cæsar suppetias venire suo Arduennati, adductis raptim copiis Valentianas Flandrumq; in iis obsidet. Tum alia ex parte Robertus rex Franciæ, Richardusq; dux Normanniæ, Flandro auxilio aduolant. Cogitur Cæsar soluere obsidionem, req; abire infecta.

M VII. Acriter Cæsar vltimus iniuriam comitante eum cum multis Nodigero Leodiensium episcopo, mense Augusto Gandauum adoritur, Portum hoc est oppidum Imperiali præcipue ex arce summa vi oppugnat, sed adfuit Balduinus cum delectissimo præsidio, hostemq; fortissimè pugnando semel atq; iterum à mœnibus repulit. Ita Cæsar postquam expugnadi oppidi omnis eum fessellisset spes, in agros inermes, nulloq; præsidio tutos bellum conuertit, nec impedire Flandrus potuit, quo minus villas, pagos, castella, vicosq; diriperet, incenderet, deleteret, ingentemq; simul hominum pecorumq; trahens prædam, domum se incolumem reciperet. Eo bello quatuor Cæsariani milites, quum diu Levini sacellum apud Holtam prohibente quoad potuit Adalberto sacerdote spoliare conaretur, luminibus repente capti, magnis vocibus, vt à sacro abducerentur loco efflagitabant, quo attonitus Augustus miraculo supplicem se ad sancti proiecit aram, Deumq; Optimū Maximū pro se suisq; orauit, sacramq; ædiculam amplius honorauit donis. His ita gestis Aquas Grani Barbatus ad Cæsarem profectus, pro Flandris suis captiuis haud pœnitendi nominis viris Valentianas illi restituit, qua in re fide Balduini ingenuaq; indole Cæsar perspecta, eum amicum & beneficiarium ex hoste faciendum non dubitauit.

Valentianas illi in fide Imperii tenendas reddidit, quo quidem honoratus beneficio, studio dehinc ac fide erga Augustum nemini cessit: verum omnibus in rebus Cæsareæ obsequiosus maiestati, quosdam in Lotharingia minus dicto audientes breui facere cœgit imperatum, tantumq; ab eo iniit gratiam, vt & Valachrias cū aliis Zelandiæ Insulis dono ab eo accipere mereretur, quæ quidem res origo fuit longissimæ inter Flandros atq; Holandos discordiæ, ac belli quod quadringentos prope per interualla tenuit annos, contententibus vsq; que Holandis Zelandiam iure optimo esse suam, donatione quadam ab Ludouico Cæsare Ludouici Pii filio profecta.

M. VIII. Eremboldus Gandensis abba corpora sanctorum Leuini & Brixii statim à Cæsaris discessu transtulit ab Holthem ad Gandense cœnobium. Ea in translatione adfuit Comes Barbatius, hortatūq; Oginæ vxoris reddidit cœnobitis, quæcūq; sua in ditione per belli tempestatem amisissent, tantāq; eo anno longè lateq; grassata est pestilentia, vt vix mortuis sepeliendis sufficerent viui.

M. IX. Moritur Mathildis vxor pridem Boduini iunioris, materq; iunioris Arnulphi, magno natu mulier. Iacet sepulta in Blandiniensi cœnobio, iuxta Gothofredum Arduennatem posteriorem maritum, in cripta ecclesiæ S. Petri iuxta altare beatæ Mariæ.

M. X. Gandauī facta est translatio corporis diui Bauonis, in qua corā Eremboldo abba, Fastrardo aduocato & Lātberto senatore Mensunindis adolescentula paralytica, patria Andouerpensis sanitatem recepit.

M. XI. In cœnobio Gandensi obiit diuus Macharius episcopus, quem venisse tradūt ex Armenia, exceptumq; benignè ab Eremboldo abba annum habitasse Gandauī. Eadem tempestate Hierosolymā omnemq; Syriam, Bithiniam, Mysiam, Lycaoniam, Phrygiam, Cariam & Hellepontum Turcæ partim de Saracenis, partim de Christianis ceperunt, adeo id temporis crescebant illorum vires. XI. Cal. Maii Brugis ad memoriam diui Donatiani mulier cæca Ermegardis nomine Osdenna oppido Fresiæ oriūda visum recepit. Est autem Osdenna in pago Fresia monti Rorikersberch vocabulo penè contigua. Hæc ex codice quodam Magistri Iohannis Smout Sacellani diui Donatiani Brugen sis, quo in libro pro Cal. pago scribitur Calulo.

M. XIII. Nascitur Roberto Normanniæ duci ex Arleta concubina Guilielmus futurus gener Balduini Pii duxq; Normanniæ & rex Angliæ.

M. XIII. Quarto Cal. Octobris mare Flandricum tempestate concitatum finitimos inundauit agros, damniq; plurimum dedit. Quo tempore Herluinus episcopus Cameracensis in rebus terrenis quàm cœlestibus ardentior, totum Comitatum Cameracensium ac temporariam ditionem obtinuit, exclusis Comitibus laicis.

M. XVII. Balduinus Comes donauit cœnobitis Tronchinianis iuxta Gandauum, dentem vnum diui Iohannis Baptiste, eodemq; anno fulsit ingens cometes.

M. XX. Henricus Cæsar iterum Gandauum vsq; hostilem in Flandros fecit incurSIONē mense Augusto, in qua Epponem & Cononem nepotes Imperatoris occubuisse lego. Eodem tempore diuus Volbodo veterum adhuc Episcoporum amulatus sanctimoniam, inter Henricum Cæsarem atq; Heribertum Pont. Agrippinensium pacem fecit, annoq; M. XXI. XI. Cal. Maias pretiosa morte vitam commutauit. Situs est Leodii in septo diui Laurentii. Maternum

traxit

traxit genus (vt tradunt) ex domo clarissimorū principum Flandriæ. nam Gothofredi ducis Montani erat filius, ex Iohanna filia Comitis Flandriæ Balduini iunioris, monachus Stabulaunicus, Decanus ecclesiæ Traiectensis in Frisia, Sacerdos Henrici Augusti, ac regni Cancellarius, Leodiensis ad postremū episcopus. Tanto ardore orasse traditur, vt continenti poplitum flexione grandes genibus obduxerit callos: frigoris, vigiliæ, inedia adeo patiens, vt aspera sæpe hyeme nudis pedibus in templis pernoctaret. Maximus egenorum amator & adiutor. Vir antiqua fide & virtute, magna eruditione, perspicaci ingenio, ac gygætea, vt ferūt, statura. De eo copiosius licebit legas in catalogo Leodiensium pontificum. In eundē incidit annum reformatio monasterii diui Bertini facta per Balduinum Morinorum episcopum ac Rodericum monachum perspicuæ religionis virū, ex cenobio diui Vedasti Atrebatensis, ab Barbato Comite accitum.

M XXIII. Henricus Cæsar Robertusq; Francorum rex super Charum fluvium in colloquium venerunt, fidumq; ac stabile inter se percusserunt fœdus.

M XXVII. Balduinus Insulanus Barbatiprincipis filius regiæ indolis adolescens regali sanguine, dedit uxorem Adelam Francorum regis Roberti filiā, quod quidem matrimonium eo ab Barbato consilio conciliatum videtur, vt rursus cum noui stemmatis regibus noua coiret necessitudo, interq; Reges ac Comites societas cōmissioq; sanguinis, vt erat ante indissolubilis coalesceret. Eo de matrimonio Hugo Floriacensis hoc modo scribit: Balduinus satrapa Flandrensiū, sobolem suam cupiens ornare, pro sapia regali Robertū regem Francorum expetiit, & filiam eius Balduino filio suo dari poposcit. A Palatinis verò tricliniis adeptam tulit, & ad domum propriam in cunis asportauit, eamq; vsq; annos nobiles diligentī cura nutriuit. Filius autem eius mox vt nubile puellæ amplexibus frui cepit, affinitate fretus regali, patrem à proprio solo repulit. Flandrensiū ab eius fidelitate auulsis. Qui indecenter à suis destitutus Robertum Normannorum ducem festināter aggreditur, suffragium aduersus filium postulans. Dux verò nobilis viri calamitatem miseratus, contraxis militū viribus, velut turbo validus à patria egressus, Flandouiani est adortus, illam exterminans flammis exitialibus. Progrediēs enim ad castrum, quod Cioca vocabatur, confestim illud subuertit: & omnia quæ in eo consistebant combussit. Videntes autem reliqui proceres, & similia pati formidātes, relicto filio ad patrem sunt reuersi, obsides dirigunt duci. Adolescens verò Balduinus intuens se non posse vllō modo subsistere ante ducis intolerabiles ingressus, legatos illi cum humillimis precibus dirigit, patri se cupere eo mediatore reconciliari. Desiderio eius ac petitioni vir summa beneuolentia, congratulanti assensu fauit: & vtrunq; libato pacis osculo, in pristinam concordiam redire persuasit. Sic litibus compressis, vltra in pace & amore quo decuit perstiterunt. Hæc ille. Per idem tempus Nouiomagenses consilio Harduini episcopi præfectum quendam regium tyrannidem exercentē, ciuitate expulerunt, arcemq; eius iuxta curiam episcopi euerterunt, qua rebellionē Robertus rex grauiter offensus, episcopum sede deturbauit, pepulitq; in exilium. Harduinus in Flandriam cōfugit ad Barbatum principem eiusq; filium regis generum, vt per eos regi reconciliaretur. Pacem igitur Barbatus inter regem ac pontificem composuit, eiusq; rei gratia recepit ab Harduino. xii. altaria in Flandris, Curtracum, Putham, Aldenardam, Cominiū, Eynam, Haltram, Niueliacum, Donfam, Spiram, Maldegham, Toraltum, Aldenburgum, Rodenburgum, sic tamen vt ipse duntaxat

duntaxat Barbatuſ eiusq; filiuſ ac nepoſ ex filio Comiteſ Flandrie ea teneret: inde redirent ad eccleſiam. Balduinuſ Conſtantiſopolitanuſ fundauit Curtra ci eccleſiam Canonicaſ, vbi vetuſ ſteterat Caſtrum, & patronatuſ Curtra cenſem huic eccleſiae attribuit, quem Canonici illi beatę Marię adhuc habet.

M. XXVIII. Bergam Balduinuſ princepſ cum forte adieſſet, Canonicos diui Martini, eoſdemq; Vvinnoci, comperta eorum ſegnitie vitaq; minimę laudabili ad vnum omneſ expulit. Nouuſ diuo Vvinnoco cenobiuſ templuſq; ſeorſum ſtatuit, eoq; ex æde Martiniana Vvinnoci trãtulit oſſa, Monachos aliquot Bertinicoſ Bergam traduxit, præpoſuitq; illiſ Rodericuſ viruſ laudatiſſimuſ, ac poſſeſſioneſ pulſorum Canonicoſ cum redditibuſ Vvoromholtaniſ attribuit, ſed perdidit tum diuſ Vvinnocuſ Spirliacuſ, quã Gothofreduſ frater Comitiſ Bononię vnuſ ex eiectiſ Canoniciſ, idem poſtea epicoſuſ Pariſioruſ, retinuit. Perdidit & altaria Tetingham, Sciocam, Byren, Stenaſ, killem, Biſcingeſelam, Crochtas, Outkerkam, partemq; decumaruſ apud Vvarrem, ac plura alia quę pulſi Canonici poſſederuſ in vita, morte ſua relinquentes hæredibuſ. Et hæc Barbato tribuunt, at verifiſimiliuſ eſſe videtur geſta fuiſſe aliquãto poſt ab eiſ filio Balduino Inſulano. Eodem tempore Marſianenſe cenobiuſ ſuper Scarbum fluuiuſ Normannico ferro euerſuſ Barbatuſ reſtituit, dimiſiſſiq; virginibuſ viroſ eo adduxit ex monaſterio D. Vedasti Atrebatuſ, dato illiſ antiſtite Leduino. Eccleſia Leuſenſiſ ſacerdoteſ habere cœpit Canonicos, vnde hanc ibi habent memoriã, Anno milleno, ter deno, biſ miſuſ vno, Hunc intrare choruſ cœpit grex Canonicoſ.

M. XXIX. Obiit Ragineriuſ Comes Montēſiſ, hoc eſt Hanonienſiſ, filia heredeq; relicta Richilde Flandri poſtea Comitiſ coniuge.

M. XXX. Indictuſ Aldenardę ab Balduino principe conuentuſ, quo in conuentu Hugo epicoſuſ Nouiomagenſiſ cum omni Flandrię dignitate. Corpora item ſanctoruſ Gerulphi, Vvandregiſi, Anſberti, Vulfrãni, Bauõniſ, Amandi, Pharahildiſ, Donatiani, Amelbergę, Vualburgiſ, Landoaldi, Vincianę, Vedasti, Bertini, Vvinnoci, aliaq; omnia Flandrię ſacra interſuere, quibuſ in cæremoniis tantuſ diuo Gerulpho, quod Flandrici eſſet generiſ habituſ dicitur honoſ, vt primum vbiq; ſortiretur dignitatiſ locuſ, eiſq; ſeretrũ reliqua omnia præcederet. Hunc conuentuſ factuſ inuenio pro pace Flandricę, hoc eſt, ſi ſatiſ cerno ad componendam domeſticã diſcordiam, in qua Flandri in duas diuiſi partēſ, alii Barbato patri, alii filio eiſ Balduino Inſulano, vt Hugo Floriacenſiſ ſcribit, adhærebant. Eodem anno deceſſit Robertuſ rex Francoſ, contendētibſq; Henrico & Roberto filiſ eiſ de regno. Balduinuſ Comes Flandrię Roberto ac Conſtantię reginę adſuiſſe dicitur aduerſuſ Henricuſ, quapropter fuit (ſi quid Gaguino credimuſ) quibuſdã caſtelliſ ab Henrico rege poſtea multatuſ. Verum alii hæc omnia conſtanter negant, affirmanteſ Conſtantiam reginã diu præ Roberto rege fuiſſe deſunctã, habuiſſeq; Robertuſ cum moreretur in matrimonio aliam vxorē, Comiteſ ſcilicet Nouiomagēſem. Factuſ reperiō eodem anno Furniſ ab Barbato templuſ diuę Vualburgiſ: quo item anno. ix. Cal. Martiaſ, Ogina Barbatuſ vxor in humaniſ eſſe deſiit. Condita cum Giſila ſorore in Blandinienſi cenobio.

Odgina
aliter.

M. XXXIII. Comperio annotatuſ ab cœnobitiſ Eynhamēſibuſ, Caſtruſ Eynhamuſ hoc anno ab Barbato fundituſ fuiſſe euerſuſ.

M. XXXVI. Balduinuſ princepſ poſtquam octo & quadraginta annoſ non minore iuſtitia quã fortitudine apud Flãndroſ regnaſſet, tertio Cal. Iuniaſ ex hac

ex hac vita migravit ad superos. Sepultus Gandavi in sacello S. Laurëtii. Eum balteo dignitatis equestris permultos donasse legimus, dominatus quos nobilitati diuinit constituisse. Per vicos ac castella qui ius dicerent legisse pretores, nulliq; præcedetium principum magnitudine ac gloria celsisse. Ab eo Bruges se vetus referunt habere priuilegium, quo in Comitibus consularibus, lecti ex nouem membris ciuitatis. xiii. senatores, vnum sibi eligere solebant consulem, dictum gentiliter Burgimagistrum. Idem Brugesibus cōcessisse traditur, vt ex lapidibus Aldenburgii oppidi diruti suā conderent urbem. Per eos dies pars Normannorum Vvifcardo & Richardo ducibus Italiam inuaserunt, sedesq; ibi posuerunt.

Flandricorum Annalium LIBER TERTIVS.

Balduinus
Pius Comes
Flandrie. X.

SUCCESSIT patri Balduinus qui à cultu diuino ac morum præstantia Pius est cognominatus, dictus & Insulanus ab Insula oppido natali, quod præ reliquis omnibus dilexit ac decorauit. Hic si cum superioribus componatur Comitibus, facile omnium offuscauerit gloriam. Siquidem inter principes nostros veteres, primas absq; vlla conuersione obtinet.

M XXXVII. Pius cum Adela vxore, vt declarât eius anni tabulæ, cōnobio diui Bauonis Gandensis multo amplissimas assignauit possessiones.

M XXXIX. Defuncto Cæsare Conrado, succedit Henricus eius nominis tertius.

M XLII. Tertio Non. Nouembres, Horrida tempestas cælum commouit & vndas. Oceanus ruptis Flandrarum aggeribus agros sibi vicinos longè inundauit, omnibusq; maris accolis grauissima intulit damna, nempe cum cæteris animantibus & homines quoque periisse referuntur. Sub idem tempus moritur Robertus Normannorum dux, filius Richardi eius nominis secundi, relicto solo filio Guiljelmo ex concubina, ac fratribus Guiljelmo monacho ex legitimo thoro, ac Malgero archiepiscopo Rodomageni ex concubina. De successionē grauis oritur discordia inter Guilhelmū Roberti defuncti fratrem, ac Guilhelmum eiusdem Roberti filium nothum ex Arleta concubina. Normanniæ competitorēs Malgerus archiepiscopus Rodomagensis causæ Guilelmi fratris aderat, eumq; ex monasterio Fiscano transferre nititur ad purpuram, Balduinus verò Comes Guiljelmo notho genero suo futuro impense fauebat, eumq; tandem ope Henrici Francorum Regis in Normanniæ deduxit possessionem.

M XLIII. Galliam Germaniamq; dura nimis afflixit fames. Obiit Gothelodus dux Lotharingæ, Balduini cognatus, relicto filio Godofredo, qui mox ab Henrico Cæsare defecit; orta discordia propter Mosellanorum ducatum.

M XLV. Balduinus expeditionē duxit in Frisiam, suisq; hostibus victorem exercitum reduxit sine damno in Flandriam.

M XLVI. Gothofredus dux Lotharingæ Gothelonis filius, idem Stephani Pont. Romani frater, Cæsari Henrico rebellis Balduinum principem in suas attraxit partes. Causa eius discordiæ extitit Mosellanorum ducatus ab Conrado Augusto Gotheloni duci attributus, sed ab Henrico Conrardi successore Gothofredo Gothelonis filio ablatu, Albertoq; cuidam traditus. Eo bello

Einhas

Einhamam validam arcem in dextra, hoc est imperiali ripa Scaldis Balduinus diruit. Brachantum omnemq; tratis Scaldem regionē, quam nunc terram Aloftensem dicimus, vsq; ad flumen Teneram occupauit. Arcem Gandensem diu ab Imperatoribus occupatam obsedit, eamq; tandē singulari virtute Lambertī nobilis viri de Casarianis cepit, vbi Lambertū, vt gratiam tam strenuę operę illi reponeret, Vicecomitem instituit.

M XLVII. Gothofredus dux Comesq; Balduinus iunctis exercitibus Henricum Augustum de Lotharingia fugauerunt. Palatium eius Neomagi, simul Veredunum Claborum (vt scribunt quidam) urbem cum insigni templo virginis matris incenderunt, agris longē lateq; incensis. Tenuit hoc bellum octo amplius annos, breui subinde interueniēte pacē. Eodem anno Balduinus Mathildem filiam Guilelmo Normānorum duci tradidit in matrimonium. Tum duci ab Malgero archiepiscopo Rodomagenſi (per iram & inuidiam puto) sacris interdictum, propter nescio quam inter eum ac Mathildem consanguinitatem, quam quidem consanguinitatē nusquam reperio, tamen Robertus Gauguinus eumq; secutus Polydorus Vergilius, Leonoram filiā Richardi eius nominis secundi, Normannorum ducis Balduino Comiti Flandrię nupsisse tradant. Hęc res eo processit odii, vt Malgerum quauis patrum suum Guilelmus sede expulerit, atque episcopatu priauerit, cuius facti grauitē eum Mathildemq; postea pœnituit.

M XLVIII. Albertum ducem, de quo iam commemorauimus, Gothofredus Lotharingus occidit. Eius ducatū quem Mosellanicum vocant Henricus Augustus Gerardo Elſatienſi, Lotharingiā verō Friderico Lutzelenburgenſi Balduini Flandrenſis anunculo attribuit. Eodem anno Dordraci Theodoricus Comes Hollandię, coniuratione Agrippinensium ac Leodienſium, occiditur Idibus Maii.

M XLIX. Camaraci grauitē tumultuatum. Permiserat Henricus Augustus eius ciuitatis regimen Lietherto episcopo recens electo, quam rem ægerimo ferens animo Iohannes Atrebas, qui se eius ciuitatis aduocatū dicebat, excluso vrbe pontifice principatū in ea arripuit. Ea de re factus certior Balduinus cōscripto milite pontificem in urbem sedemq; restituit, Atrebatem possessionibus multauit, egitq; in exilium. Eodem anno Henricus Augustus copiosissimo adunato exercitu descendit in Lotharingiam, vt ultum irēt iniuriā, deq; Gothofredo ac Balduino ob hoc precipuē quod incēdissent eius palatiū sumeret pœnas. Comitabatur eum cū multis episcopis Leo pont. Ro. Adērat & rex Danorum Sueno grandi Comitatu. Eduardum præterea Anglorum regem vitę sanctimonia insignem, in eādē expeditionem Augustus exciuit. Is ad Sandicum vsq; portum admouit exercitum, sedere ibi iussus, si fortē mari Flandrus conaretur profugere. Sed pacificante summa ope pontifice ferrō Augustus abstinuit, cruori pepercit, Gothofredus haud magno negotio redactus est in eius gratiam. Et Balduinus licet pertinacior esset, tandem attamen adductus est, vt obsidibus caueret, se vltra nihil hostile moliturū, profectusq; Aquas Granum Augusto satisfaceret. Hoc de bello Hermannī Contracti hęc sunt verba: Secuta æstate cū Imperator expeditionem cōtra Gothofredum & Balduinum a domino Papæ excommunicatos pararet, Gothofredus tam cōtra vim Imperatoris quā Papæ excommunicationem Aquis Granum venit, & opiculante Papā gratiam Imperatoris inuenit. Balduinus verō vtrunq; contemnens, vastata ab exercitu magnā ex parte prouincia sua, tandem obsides dedit,

dedit, & pactum cum Imperatore fecit. Hæc ille. Concessit dehinc Leo pontifex in terram Montensem, vt neptem suam Richildem ibi imperitantem viseret, vbi ad bellum Montem oppidulum dedicauit sacellum diui Venantii, ferturq; benedixisse viculo quem Machortem vocant, eò quòd fama vulgaret ibi habitasse olim Calistū Pont. Ro. vrbe ab Romanis pulsum. In cœnobio Blaudiniensi, Balduinus Nouiomagensis episcopus præsentē Balduino principe transtulit corpus diui Florberti primi abbæ, ac corpora duarum virginum de numero. xi. milium. Lietbertus vir sanctus fit episcopus Cameracensis.

M. L. Balduinus princeps Camaracum, Andouerpiani q; occupata oppida per pacem factam Henrico Cesari restituit. In suburbano Brugenfi conditum eodem anno cœnobium regularis discipline cui nomen Quercetum.

M. LI. Defuncto Hermannō Comite Montensi Balduinus princeps statim post Pascha magnis viribus inuasit Hanoniam, quā subacta Castriloci celebrauit Baldoini filii nuptias cum Richilde eius tetrae principe Hermannī vidua, Raginerii Montensium Comitis filia, hinc renatum cum Cesare bellum, eò quòd Hanonia imperialis esset iuris.

M. LII. Lietbertus Cameracensium episcopus iussu Leonis Pont. Romani Balduino Richildiq; sacris interdixit, propterea quòd inconsulta sede apostolica contraxissent matrimonium, inter quos, vt in genealogia ostendimus, intercessit necessitudo sanguinis. Ad hæc nō deerant, qui raptam ab Pio Richildem interpretarentur, quando vt atq; armis inuasisset eius ditionem, nec indursum est ab Leone huius decretū interdicti, nisi præscripta lege, vt adempto sociali iure thori posthac in perpetuum secubarent. Eodem anno in monasterio Sithiu Bouo abbas leuauit corpus diui Bertini conditoris eius cœnobii ac primi olim abbæ.

M. LIII. Balduinus princeps vnā cum duobus filiis Balduino ac Roberto iuncto sibi duce Godofredo acerrimè aduersus Cesarem administrat bellum, Lotharingiam longè incurfat. Ipse Tutlinium Balduinus filius Hoyum incendit. Zelandiae autem Insulas ab Cesarianis atq; Hollandis occupatas Robertus recuperat. Tantis Caesar irritatus damnis anno M. LIII. firmissimo cum exercitu rursus venit in Flandriam, præmissis cum parte copiarū Iohanne Atrebate, quē flumē Scaldem transmittere tentat. Is erat à Pio bonis omnibus exutus ac Flandria pulsus. Hunc Balduinus ad ripam Scaldis finistram metatus castra transitu prohibuit, quā Caesar re cognita aliam suorum manū per Camaracum, aliam mari fractis claustris in Flandriam iubet irrumperē. Magna tunc Flandri afflictī calamitate, ductiq; ad magnum numerum in captiuitatem, igni ferroq; euastatis eorum agris. Pulsus à Scalde Balduinus in tota se recipere loca cogitur, suaq; consulere saluti. Obsedit Augustus Tornacum. Id oppidum Lambertus Comes Louaniensium cum multis primatibus Flandris Balduini nomine custodiebat. Victor Henricus urbem expugnat, diripit, direptamq; incendit. Louaniensis cum aliis non paucis occiditur, permulti ex Flandrica nobilitate vini in hostium veniunt potestatem, quos cum ingēti præda captiuos duxit Augustus in Germaniā. Timore huius Henrici quarti Baldouinus (sic enim scribunt) princeps in Flandria occidentali magnam duxit fossam pertinentem à Comitatu Lensensi vsq; ad mare, ne posthac tam facile alicui Imperatori in interiorē Flandriam pateret irruptio. Eam fossam à nomine suo Boulanam appellasse dicitur, Fossam nouam nunc vocāt Flandri. Ipsa hodie Atrebatē ea parte à Flandris, linguamq; Gallicam à Teutonica determinat. In sua

Iam præterea locum natalem muro arceq; Pius muniuit. Gandauum, Brugam, Hypram, Ariam, Fanum Audomari, Aldenardā, vbi & arcem eduxit cum aliis plerisq; locis tutiora firmioraq; reddidit.

M LV. Adiutore Gothofredo Comite Arduennæ consanguineo suo iam rebelle iterum Cæsari Fridericum Lutzelenburgensem auunculum suum, cui Lotharingiam spreto Gothofredo Augustus attribuerat, Pius in oppidum Andouerpum refugiētem obsidet: sed breui post aduentantibus magno numero Lotharingis soluit obsidionem, ac in Flandriam reduxit exercitum.

M LVI. Henricus Cæsar electo iam in eius locum Henrico filio, moritur. Eodem anno Aldenburghenses collapsum longa ætate diui Petri templum lapidibus oppidi sui iam olim euerſi reædificauerūt, qua tempeſtate eo in oppido tantus est cœmiterio Virginis Matris habitus honos, vt in illo nisi nobiles nō ſepelirentur: aliiq; omnes qui obſcuri eſſent generis ad Petri humarentur. Pro eius templi reſtituti memoria hos fecere verſiculos:

Anno milleno quinquageno quoq; ſexto

Huius opus templi ceptum cognoscitur eſſe.

Lignea baſilica fuerat quo condita primo.

Tradunt Bertiniani cœnobite in ſuis annalibus, eodem tempore Cæsarem nō uellum deſcendiſſe in Flandriam, conſediſſe in agro Arkenſi iuxta Fanum Audomari, vt in Flandriā penitiorem faceret impetum. Occuſum illi acerrime à Flandris ad nouam Foſſam, ingreſſu ibi nō modo prohibitum: ſed amiſſa bona militum parte pulſum etiam fugatumq; Magunciacum vſq; perſequentibus cum Flandris. Eius rei fides ſit penes authores. Conſtat Henricum hunc fuiſſe tum admodum puerum, ac regnaſſe ſub matris duntaxat Agnes tutela, foeminae prudentis ac plurimum religioſæ. Alii quod propius fidem ſit Henricum huius patrem ad Arkas ſediſſe, referunt.

M LVII. In ſynodo Agrippinenſi Victor Pont. Romanus & Henricus Francorum rex pacis authores fuiſſe dicuntur, quæ Balduino principi Godofredoq; Arduenneniſi à Cæsare Henrico data eſt. Ea pace terram omnem inter flumina Scaldem & Teneram, Quinq; Inſulas Zelandicas, Caſtrum Gandenſe cum quatuor Officiis Balduinus retinuit. Filius autem eius Balduinus Montenſis accepit ab eodem Auguſto Tornacum cum toto eius agro, quod poſtea à Flandris deſecit. Gothofredus autem Arduennas vtcunq; placatus, dum vixit ſcribere non deſiit contra Fridericum Lutzelenburgensem, Lotharingiæ dux: rediitq; tandem ille ducatus ad ipſius ſobolem Gothofredum Hieroſolymorum regem, quem habuit ex Ida filia nepotem. Eadem ſynodo approbatum Balduini iunioris matrimonium cum Richilde Montenſi, adiectumq; illi ab Imperatore, vt dixi, Tornacum.

M LVIII. Balduinus epiſc. Nouiomagenſis, in Gandenſi cœnobio tranſtulit corpus diui Bauonis. Et Balgerus monachus Bergenſis, attulit ex monaſterio diui Andreæ in Anglia iuxta portum Zeuordienſem, corpus diuæ Leuinnæ martyris ad cœnobiu Bergenſe. Eam virginē ſub Eilberto rege, ac Theodoro archiepiſcopo in Anglia ſanctitate floruiſſe lego, vitāq; ſacro finiuiſſe martyrio. Eodem tempore monachi Bergenſes corpus diuæ Leuinnæ, per vicos caſtellaq; Flandriæ maritimæ circumtulērunt, quo in itinere permulta ad honorem virginis edidit Deus miracula, quæ Drogo per eos dies Morinorū epiſcopus literis mandata poſteritati tranſmiſit, ex quibus nōnulla huc adſcribere haud duxi alienū. In territorio Furnenſi pago Alueringhem Boderō, apud

D Leſſina.

Leffingas in agro Brugenſi Boldredus paralytici præſente epiſcopo Drogone ſanantur, Aldenburgii ſanatur puella omnibus membris capta. Apud Vvterck puer claudus membrorum accipit officium. In inſula Vvalachria omni copia rerum, multitudine hominum, ac robore præſtatum equorum (inquit) reſerta ſanatur Ramboldus paralyticus, idemq; ſurdus. Bruggis ſacerdotes cū velamentis in modum ſupplicationis, ſacro corpori extra caſtellum proceſſerunt obuiam: Ibi duo carēi vento extincti, vt primum ſanctæ reciperentur reliquæ per ſe ruruſum ſunt accēſi. Dodeſelæ Erenboldus à clauditate atq; à canceris liberatur vlcere. In Liſuege quidam Ramboldus morbo puſtula grauiſſe afflictuſ, vt qui iam linguæ officiū, vimq; omnem corporis amiſerat, ſanitati reſtituitur. Eo portatur ex agro Bruggenſi Obſendis mulier paralytica, quæ remedium ibi accepit & ſalutem.

M LIX. Refert Sigibertus Gemblacenſis iuxta Tornacum in pago Brachatenſi prodigioſo inter ſe bello concurriffe colubros.

M LX. Moriens Henricus rex Francorum, Balduino Comiti Flandriæ viro (inquit Æmilius) integerrimo, ac fidei ſapientiæq; perſpectiſſimæ Philippi Hugoniſq; liberorum, regniq; Frâncici tutelam tradidit. Cæteri proceres Franci verſari Flandrum in rerū procuratione ſumma moderatione tulerūt. Vaſcones autem alieniores ab eo erant, nec æquo animo fecerunt imperata, veriti (vt dicebant) ne tutelam pupillorum ſuū faceret regnum. Cognita Vaſconum lubrica fide, Pius ſpecie quidem in Saracenos Hispaniæ imminentes, ſed reuera in Vaſconiam ingentes duxit copias, coëgitq; Vaſconum primores ad officium conuenire, ſeq; iureiurando ſibi deuincire, acceptis velut obſidibus eorum liberis. Hæc res conſilio arteq; magis (vt idem inquit) quàm armis ingentem Flandro maieltatem conciliauit, & ad exemplum cæteros incendit. Eodem anno Brugis in cœnobio Quercetano obiit religioſiſſimus ille Querelinus, cuius hoc extat epitaphium: Hic iacet Querelinus anachorita, qui duodecim annis hæc in Inſula loci noſtri conuerſatus eſt, & obiit anno Domini M LX. ſecunda die Octobris.

M LXI. Florentius Comes Hollandiæ ab Brabantiniſ bello occiditur. xliii. Cal. Iulias, ſuneratus in monaſterio Egmondano.

M LXII. Athela Pii vxor Meſciniſ collegium inſtituit duodecim ſacerdotum, ac Parthenonen triginta Benedictinarum virginum, eoq; attuliſſe traditur ex vrbe Roma corpus beati martyris Chriſti Sidronii. Eodem anno quum fames intolerabilis Flandros premeret, grandisq; multitudo hominum panis quærendi gratia confluere Aldenburgium, repertus ibi quidam prima luce, qui ſub dio de nocte fame (vt creditum eſt) perierat, qui dum ſepeliretur, prohibuit ſacerdos Godobertus ne pulſarentur campanæ, eo quod homo eſſet ignotus, ſed ecce ibi ſtupentibus cunctis qui aderant prodigio per ſe æra illa (mirum dictu) perſonuerunt.

M LXIII. Aldenardæ indictuſ ab Pio optimatium conuentus, conſectum ibi matrimonium inter Robertum Pii filium natu minorem, ac Gertrudem vi duam Florentii Comitſ Hollandiæ. Inſtitutus Robertus procurator Hollandiæ, ac tutor filiorū Florentii ex voluntate legatorū Hollandiæ. Aſſignatæ Roberto pro ſua hæreditaria portione quinque Inſulæ Zelandicæ, Vvalachria, Scaldia, Zuutbeuera, Northegera, Boſſelia, Comitatus ad hæc Aloſtanus cum terra quatuor officiorū ac grandi ſumma pecuniæ. Adactuſ à patre iureiurando, vt his contentuſ nunquam fratri foret iniuriuſ. Erat enim Robertuſ vir ani-

mo audaci ac præferoci, Imperii cupidus, armisq; adeo deditus, ut non nisi bello videretur natus, contra Balduinus placido ac mansueto ingenio, pacis studiosissimus, religioni rebusq; diuinis intentum semper habebat animum. Profectus igitur Robertus continuo in Hollandiam cum Gertrude celebrauit nuptias, statimq; Frisii indicto bello partem aliquatam eius regionis subegit, indeq; nomen sibi Frisio peperit. Eodem anno constructum ab Balduino monasterium Einhamense, illiq; attributum castellum Eynham, eadem qua ipse ab Hermanno Montenſium Comite acceperat libertate. Permanente tamen eius loci patrocinio apud Comites Flandros. Institutus ibi primus abbas Valterus, ex coenobio diui Vedasti accitus. Eodem anno Monasterium Martianense deformatum incendio iussu Balduini, reparatur per Poponem abbatem diui Vedasti Atrebatensis. Facta per idem tempus ab Balduino principe ac Drogone Morinorum episcopo pax quedam Flandrica, iurataq; tam ab Ecclesiasticis quam Laicis proceribus, eadem confirmata postea ab Urbano Pont. Romano in synodo Claremontana, quam ego pacem factam puto pro concordia Flandriae domestica contra intestinos seditiosorum motus.

M LXIII. Lietbertus Cameracensium episcopus vir sanctus, fundauit Cameraci monasterium sancti Sepulchri.

M LXV. Obiit absq; liberis Eduardus rex Anglorum eius nominis tertius, qui ob vitæ sanctimoniam sanctus appellatur Eduardus, reliquitq; testamento heredem Guilelmum ducem Normanniae Balduini Comitis Flandriae generum, quo & anno decessit Fridericus dux Lotharingiae, recepitq; ducatum Gerardus Elsatienſis. Frisildis fit prima abbatissa Melsinensis, Adela enim vxor Balduini Comitis hoc anno Melsinis instituit Canonicos. xiii. & virgines vestales. xxx. Huic ecclesiae Drogo episcopus Morinorum solidam tradidit libertatem, quemadmodum olim Bertefridus episcopus Ambianorum immune & liberum fecerat coenobium Corbeigense petente regina Bathilde. Balduinus & Adela Comites bona multa Melsinensi monasterio attribuerunt, confirmanſe illorum donationes Rege Philippo anno M LXVI. Indictione quarta.

M LXVI. Guilelmus Normannorum dux ab Eduardo Anglorum rege, ut ostendimus, institutus hæres Balduini principis foci sui opem implorauit aduersus Haraldum Gosvini Angli cuiusdam filium, qui regis vsurpare nome, Guilelmumq; Anglia arcere conabatur. Presto fuit genero suo Flandrus, suaq; operam & auxilium promisit, hac conditione, ut ipse omnesq; posthac Anglie reges penderent in perpetuum Flandris Comitibus trecentas in annos singulos marchas argenti. Conscripto ex Normannis, Flandris, Francisq; firmissimo exercitu ingentibus animis in Angliam pariter traiciunt, victoq; ac caeso Haraldo, ad sceptrum soliumq; Normannus perducitur, qui tantisper dum viueret Balduinus Montenſis, memoratu Flandris persoluit censum, sed illo defuncto soluere recusauit, quæ res multa Comitibus Fladris eaq; damnosa cum Anglis peperit bella. Eodem anno Balduinus Insula quod oppidum muro ac fossa cinxerat, principi Apostolorum exadificauit templum, vbi quadraginta legit Canonicos, Decem sacerdotes, in quibus duo semper forent episcopi Tornacensis ac Morinorum. Decem Diacones, Decem hypodiacones, ac totidem Acolytas. Ad hanc dedicandam adem, primates ecclesiastici ordinis omni ex sua ditione vnâ cum sanctorum reliquiis conuenire iussit, in quos vsus sua liberalitate quam quisque sibi domum delegisset hospitio in perpetuum illis possidendâ donauit. Dedicatores autem fuere Balduinus Nouiomagensis,

Guido Ambianensis, ac Drogo Morinorum episcopi. Hæc die secundo Augusti. Attributa tam claro sodalitia amplissimæ possessiones, confectæq; inde tabulæ, quarum testes ac subsignatores fuerunt Philippus Francorum rex, qui tum in Flandris ab Pio educabatur, Balduinus Montensis Pii filius, Isacius Valentianensis, Balduinus Nouiomagensis episcopus, Guido episcopus Ambianorum, Drogo episcopus Morinorum, Fulcardus Nouiomagenensis archidiaconus, Varnerus Taruannensis archidiaconus, Varmundus Cameracensis archidiaconus, Clarbaldus pocillator Comitum, Theodoricus Dapifer, Rengotus Gandensis, Anselmus Caluus, Robertus aduocatus, Iohannes aduocatus, Valterus Duacensis cum Vgone fratre, Balduinus Cancellarius, Rhodolphus Tornacensis & Vvildericus Tornacensis. Idem Comes Ariense, vti ego accepi, condidit collegium, quæ res satis arguit, tum in Flandris parua adhuc fuisse auaritiâ atq; ambitum, quâ Simoniam vocitamus, sacerdotes item sanctioris longè ac nunc sunt fuisse vitæ.

M LXVII. Ad septimum Idus Maii simili cæremonia dedicatum Gandavi nouum templum diui Bauonis ab Balduino Nouiomagenfi ac Lietberto Cameracensi episcopis. Leuatum inibi corpus diui Macharii archiepiscopi præsentibus Philippo Francorum rege, Balduino Comite Flandriæ cum filio Balduino Montensi ac cetera nobilitate. Eodem anno Balduinus princeps cepit agrotare, iacuitq; Insulæ in domo sua quæ Aula vocatur, vbi & vita excessit Cal. Septembris postquâ vnum & triginta cum magna gloria ac popularium suorum amore regnasset annos. Situs est Insulæ in templo suo nouo, cuius in sepulchro hæc inscriptio adhuc legitur: Chi gist tres haus tres nobles & tres poissant princes Baudeuins. Li debout haires iadis Contes de Flandres. Li onzimes, qui funda ceste eglise & trespasse en lan de grasses mil. lxxvii. Hic Comes Balduinus hoc modo suum scripsit titulum: Balduinus Flandriæ Comes marchio, & Philippi Francorum Regis, eiusq; regni procurator & baiulus. Athleta autem eius vxor ab Alexandro secundo sacro velata flammeo post hæc cum virginibus Mescinensibus pie ac sanctè viuere delegit.

Balduinus
Montensis,
Comes Flā-
driæ. XI.

BALDVINVS Montensis mitis ac pacificus princeps, tribus omnino gubernauit annis. Author fuisse fertur abbæ virgæ quam Flandrici etiam nunc gestant prætores. Dominatum Gerardi Montis Flandriæ adiecit, emptum statim à patris obitu de Gerardo quodā nobili viro, qui illum per id tempus tenebat in fide domini Bolariensis.

M LXVIII. Gerardi Montem muniuit, atq; ad oppidi formam condidit. Nouas illi tradidit leges. Ab duellis ac purgationibus vulgaribus quas vocant fecit liberum. Eas inter leges & hæc fuisse reperio. Si quis aliū occiderit, vel membrum truncauerit, caput pro capite, membrum pro membro amputetur, nisi se defendendo hoc fecerit. Eodem anno obiit Balduinus Nouiomagenfis episcopus successore Ratbodone. Obiit Rumoldus abbas Bergensis successore Ermengero. Collegium Canonicorum Formiselenfis ecclesiæ initium habuit per virum nobilem Isacium Formiselsensem, suamq; accepit libertatē à Drogone Morinorum episcopo, qui quidem Canonici postea anno M C. regularem vitam elegerunt.

M LXIX. In terra Gisenfi Arnulphus Selnessensis ex Selnessæ castelli ruinis Ardām oppidum cōdidit, ab terræ tumulo ita appellatum. Instituit inibi sacerdotum collegium, quod ex sententia Dragonis episcopi Morinorum amplius ditauit decimis. Hic ex vxore Mathilde Markisicnfi Arnulphum sustulit, qua defuncta superduxit Clementiam filiam hæredemq; Hugonis Comitum

Fani

Fani Pauli, adscriptusq; est ab Comite Fládris Roberto Iuniore in numerum duodecim Patriciorum (quos Patres vocant) Flandrię. Conditus obita morte in cenobio diui Bertini. Filius eius Arnulphus uxorem duxit Gertrudem Balduini crassi Comitis Alostenfis sororem, tulitq; ex ea liberos Arnulphum, Manassem, Balduinum, Vgonem, Agnem, & Athelam.

M LXX. Obiit Gothofredus Arduennensis Lotaringiæ dux relictis liberis Gothofredo cognomine Gibbero, & Ida Gothofredi Hierosolymorum regis matre. Eodem anno Cal. Maiis Aldenburgii dedicatum templum diui Petri ab Ratbodone episcopo Nouiomagenfi. Collegium verò Canonicorum apud Hasnonium in Ostrouandia conuertit Balduinus in Benedictinum monasterium. Vetus reparauit templum, idque ab episcopis Lietberto Cameracensi, Ratbodone Nouiomagenfi, Raynerio Aurelianensi curauit dedicatum tertio Nonas Iunias. Ea in dedicatione interfuisse reperio corpora sanctorum Marcelli, Piatonis, Saluii, Amati, Donatiani, Vedafti, Amandi, Audomari, Gisleni, Vincentii, Bertini, Vvinnoci, Vvandregisili, Bauonis, Euerardi, Euberti, Landelini, Hugonis, Aychardi, Eusebię, Rictrudis, Aldegundis, Ragenfredis, Reginę & Vvaldetrudis. Pridie autem Non. Iulias eodem anno Gestellę strangulata à seruis suis sancta Godelepha iussu Bertulphi mariti. Mulier erat sanctissinia Bononiensis genus ab Lonfordio castello oriunda, cuius tum Hemfridus & Odgina spectabiles eius parentes tenebāt dominatum. Bertulphus postea conuersus ad pœnitentiam in cenobio diui Vvinnoci Berghensis austerè vixit & obiit. Vir erat diues ac nobilis patria Gestellanus, matris vt referunt impulsu ad tam atrox incitatus scelus. Huius diuę vitam luculenter perscribit ad Ratbodonem episcopum Drogo monachus, sacerdos id temporis Gestellensis. Inter hæc Balduinus princeps cum Aldenardæ agrotaret, sacerdotes cum sanctorum reliquiis primatesq; Flandrię & Hanonię ad se conuocauit. His obtestatus eorum fidem impuberes commendauit filios. Arnulpho Flandriam, Balduino Hanoniam testamento assignauit. Sed quoniã vix dum erant egressi pueritiam Roberto fratri Arnulphi commisit tutelam, ac quoadusque imperio foret maturus, Flandricam illi mandauit procuratorem, vitęq; excessit xvi. Calend. Augusti, ac conditus est Hasnonii, maximum sui relinquens desiderium. Quę de eius vita & laudibus refert Thomellus eius temporis scriptor alibi ostendimus. Balduinus Montensis hunc (vt inuenio) habuit titulum: Balduinus per dei clemetiam Princeps Flandrię. Per eodẽ dies Hugo Oziacensis Lietbertum Cameracensium episcopum, interfectis eius cubiculariis, nocte intempesta cepit, Oziacumq; duxit in custodiam, quam vt vlceretur iniuriam Richildis Comes, coacta ex Flandria Hanonięq; ampla armatorum manu, vnà cum Arnulpho filio Oziacum vi expugnat, liberatum episcopum Cameracum reducit, pro tanto pietatis opere sola illius contenta benedictione.

DEFUNCTO Balduino Montensi, Robertus eius frater tutelam nepotis sui Arnulphi posebat iuxta formulam fraterni testamenti Aldenardę facti. Hac illi annitente Richilde Arnulphi matre denegata, declarauit se inimicum domus Flandrię, Richildis feroci ingenio mulier, quicquid illius esset in Fládris, vt Comitatu Alustanũ, Quatuor Officia, Insulasq; Zeládicas inuasit, atq; in fiscũ redegit: aduersantesq; sibi aliquot primores viros grauitè multauit, in quibus Ioannẽ Gauerum Hyprensiũ præfeciũ probatissimũ equitem securi percussit. Interea Robertus cum Frisus bellum gessit. Citeriores Frisios

*Arnulphus
tertius, Cos
mes Flan
drię. XII.*

simul Camerlandos, & Alkemarchios domuit: priuignos suos Theodoricum, Florentium, Bertam strenuè defendit.

M LXXI. Gothofredus Lotharingæ dux cognomento Gibberosus, auxilio Guilelmi Traiectensis episcopi inuasit Hollandiam. Restitit Robertus quantum maximè potuit. Occurrit hostibus cū exercitu ad castellum nomine Leydam, sed pugna ibi commissæ deteriore fuit fortuna, victusq; & fugatus cū vxore & liberis profugit Gandauum, quoad eum raptim omnis conuenit nobilitas Flandriæ Teutonicæ, Durum Richildis imperium, auaritiā, superbiamq; muliebrem exosa. Nam præter alia noua vectigalia quaternos tota Flādria denarios à singulis exegit lectis. Domini Malgiacensis in primis, vt ferūt, vsa cōfilio. Scinditur Flandria in partes duas, Germanica & Gallica: mutuo confurgunt dissidio. Gandenses, Brugeses, Hyprenses, Curtracenses, Harlebecani, Casletani, Furnenses, Bergenses, Broburgenses, Rosilarii, Turholtani, Aldenburgenses, Rodenburgenses sequuntur Robertum. Atrebatenses, Duacenses, Tornacenses, Audomarenenses, Arienenses, Berthunienses, Bononienses, ac Fanum Pauli, Richildi adherent atq; Arnulpho eius filio legitimo Flandrarum Comiti. Insulā item Frisus, ope Gerardi Buccensis archiepiscopi præfecti recepit, indeq; Arnulphum ac Richildem expulit, qui mox confugerunt ad Philippum Francorum regem. Gothofredus Parisiorū episcopus, eiusq; frater Eustathius Comes Bononiæ, magna ab Richilde accepta pecuniā, regi per atatem imprudētis auctores fuere sumendæ in Flandriam expeditionis. Comitabantur regem vniuersi prope regni proceres nationesq;. Robertus sedem belli Casletum delegit: idq; auxiliante Bonifacio oppidi præfecto, vt cunq; munivit. Aderant ei quos iam commemorauimus Flandriæ populi, omnes ferè pedites cum Holandis aliquot & Frisus. Mouit rex ex Fano Audomari, ingētisq; exercitū cōsedit ad gauinchoue (id pagi nomen est sub monte Casletano) Robertus nihil cunctandum ratus, suos ordine militari de monte deducit, magnosq; impetu & ardore hostem adhuc imparatum inuadit. Fit atrox prælium, vincuntur Hanonienses in prima pugnantes acie. Richildis capitur, Franci in fugam coniciuntur, quos Robertus nimis auide vsq; ad Fanum Audomari cum paucis insecutus ab Eustathio Comite Bononiensi intercipitur. Rex ad castrum Montrolium fugiens peruenit, Frisus ad Fanum Audomari, Vulfrico Guilelmo Rabello principi ciuitatis in custodiam traditus, coactus est mox pro sua liberatione Richildem, quæ Casleti seruabatur, Hanoniensibus reddere. At Philippus rex Rabello atque Audomarensis grauius offensus, quod se inscio tantum virum pro scemina commutassent, pridie Nonas Martias aggressus de nocte oppidum cepit, diripuit, ac miserabiliter incēdit, fuitq; hæc prima, vt tradūt Bertiniani huius oppidi deformatio. Alia ex parte Montenses recepta Richilde ac recurrentibus ad eos Francis prælium instaurant. Pugnatum est iterum multo quā ante ardetius ac maiore sanguine. Cecidit inter alios Comes ipse Arnulphus ac Guilelmus Osbernus Normānus gentē, nouus Richildis maritus. Captus est cum multis Eustathius Comes Bononiæ Cancellarii frater, pater autem Godofredi regis Hierosolymorum. Comiti Bononiæ erat suspecta & inuisa Roberti vicinā potentia & virtus, quanquam Bononiam in fide & clientela teneret Comitum Flādriæ. Victor iterū Frisus Richildem cū filio Balduino fugat in Hanoniam. Arnulphus Comes delatus ad Fanū Audomari, sepelitur in æde D. Bertiniani annos natus circiter septēdecim, reliqui inter Casletū ac Fanū Audomari, vt quisq; ceciderat sepulti. Quidā sunt authores ad vigintiduo occubuisse hominum

minum milia. Ferunt pugnam adeò fuisse cruentā, vt torrétes in montis radici-
bus sanguine fluxerint. His ita gestis Philippus rex nouis collectis copiis castra
locauit Viētriaci, Balduinū Arnulphi cāsi fratrē baltheo cinxit, ac Comitem
appellauit, consultās quo potissimū modo intruderet eum in possessionem
Flandriae. Inter hac Frisius ac Gothofredus Cancellarius percupidus Eusta-
thii fratris redimendi, clandestinum inter se percussere foedus, quo conuenit,
vt Bononiensem Frisius sine pretio custodia dimitteret, Cancellarius verò re-
gem exercitumq; omnem Flandria deduceret. Cancellarius ille potens regis
erat: persuasit regi haud tutum esse diu manere cum exercitu in Flandris, mi-
sisse Robertum pro validis auxiliis ad Bernardum socerum suum ducem Saxo-
niae, periculum esse ne grauius accipiatur detrimentum, nisi exercitus maturè
deducatur. Hunc in modum qui regem perduxerat in Flandriam, idē in glo-
rium reducit domū, factaq; Frisius stabili cum Bononiensi pace sylvam illi, quē
Berthlo dicitur ac Sperliacum castellū in perpetuum transcripsit, Flandriamq;
Gallicam dicto sibi tandem audientem reddidit. Simul pace cum rege Philip-
po composita fidem illi praestitit: estq; ab illo Flandriae salutatus Comes. Tra-
dit Gilbertus in rebus Hanoniae Arnulphus Comitem, dum ab equo detur-
baretur ab Gerbodone quodam suo ipsius milite fuisse iugulatum, Gerhodo-
nem postea graui ductum poenitentia Romanum consuluisse Pontificem, ab
illo missum ad monasterium Clugniacense, ibique dum viveret magnam egis-
se poenitentiam. Hac victoria potitus est Frisius mense Februario die diui
Petri cathedrae festo, anno M LXXI. seu vt Sigibertus more Romano sup-
putat LXXII. Praefuit autem Arnulphus annum vnum ac menses circiter
septem.

I G I T V R Robertus cognominē Frisius ope Flandrorum Teutonicorum
fufis fugatisq; nepotibus ac Philippo Francorum rege, Flandriam per vim obti-
nuit, qui principio principatus siue quòd Deo principi q; apostolorum acce-
ptam ferret suam victoriam, seu ita iussus ab Pont. Romano, vt expiaret nepo-
tis sui eadem, multa per Flandriam templa in honore diui Petri, partim à fun-
damentis erexit, partim Barbarorum sauitia destructa restituit, vt Brugis, Hy-
prae, Hulsti, Bergae, Orscampi, Ostende, Thileti, Marlebec, apud Maldegheem,
Zuinardae ac pluribus locis. Casleti autem in Menipisco (ita suis in tabulis ve-
teri nomine vocat regionem) templum Saluatoris restituit, legiq; diuo Petro
sacerdotes Canonicos. xx. ac Toralti reparato templo, decem.

M LXXII. Richildis Montensis animosa mulier ob rem tam male gestam
amissumq; filium magno affecta dolore delere dedecus filiumq; ad paternum
perducere regnum ardebat animo, sed postquā nullam ultra inueniret opem
in Francie, conuersa ad episcopum Leodiensem Theoduinum, supremum
illi in Hanoniam iudicium dignitatemq; assensu Henrici Caesaris attribuit,
seiq; Ecclesiae Leodiensis professa beneficiariam Hanoniam illi in perpetuum
subiecit. Hic grandi ab Theoduiuo impetrata pecunia, Gothofredum Buli-
onensem Eustathii Comitis Bononiae filium, Albertum Namurcensem, Hen-
ricum Louaniensem, Comitesq; praeterea Altimontis, & montis Acuti in Ar-
duenna, cum aliis multis in societatem armorum sibi adiūgit, reparatoq; bello
incursum aliquot in Flandriam facit. At Frisius nihil timens foeminae iam vi-
cta tonatus, profectus rāptim in Hanoniam ad Brochoriā vicum hostes adeò
cecidit, vt à mortuorum multitudine, Dumus mortis loco manserit nomen,
fluuiiq; Heynae dehinc ad Thuram trāsmisso regionem omnē cursim depopu-

D 4 latur,

*Robertus
Frisius Com-
es Flan-
diae. XIII.*

latur, reditq; præter Valentianas, atq; Vorechiacum ad ripam Scaldis emunit, vbi relicta parte copiarū quæ crebris incurſibus propinqua infeſtent loca, ipſe in Flandriā reuertitur. Cuius de diſceſſu certior factus Balduinus Monteniſis Haynonios Leodieneſesq; Vorechiacum duxit, locumq; partim occiſis partim captis Flandris expugnauit, parumq; amplius auſus in patrum: reliquum omne tempus in Hanonia ſe cōtinuit, acceptaq; vxore Ida Lantberti Comitſis Louaniēſis ſorore, Balduinū, Arnulphum, Idam, Richildem, & Aliſam habuit liberos, vt eſt à nobis in genealogia relatum. Eodem anno inſtituti ab Roberto Canonici diſciplinæ regularis apud Vvatanas, illisq; Odfridus ſacerdos religioſiſſimus datus antiſtes, qui ediculam ibi quandā diuo ſacrā Richario, ab Alfunino præſbytero acceptam auxit vertitq; in monaſteriū. Id monti eſt impoſitum ad Enulam amnem in extremis Caſletenſium, qua Corum ſpectant finibus, duobus diſtans milibus ab Fano Audomari, vbi cuniculi ſubterranei procul ex monte, vt referunt, dēducti, vetuſtaq; arcis fundamenta claram loci antiquitatem arguere vidētur. Tradunt incolæ fuiſſe Vvatanū Batauorum olim Coloniam. Cum autem Odfridus antiſtes abolere hic contenderet diui Richarii memoriam, ac venerationē introducere diui Nicolai, obſtituiſſe narrant eius conſilio, populi Menapienſis agri conſuetudinem, qui eo ad ſacra Richarii ſtato quotannis die conuenire non ceſſabant. Hac autem tempeſtate ad memoriam venerationemq; diui Ægidii vndiq; illo concurritur. Huic cœnobio attribuit Adela Friſii mater Balinbergam ad occidentalem plagam Caleti montis (ſic enim ſcribunt pro Caſleti) ſuper fluuiū Penam, Iohannes aduocatus Atrebatium & Hermentrudis vxor ducenta viginti agri iugera in pagis Stenis, Peſtinghem, & ſacello Erenboldi. Et Gilboldus Fleternenſis eques Flandrus in Thiggabuſco agri iugera viginti. Eodem anno dedicatum Gandaui ab Rabodone epiſcopo templum, quod vocant Sancti Chriſti, euerſum nunc à Carolo Auguſto vt inibi fieret Caſtrum.

M LXXIII. Translatum Blandinii corpus diui Bertulphi.

M LXXIII. Schiſma ortum propter ſacerdotum matrimonia ab Gregorio ſeptimo inhibita, quam prohibitionem alii bonam ac piam, alii verò impiam ac contra Euangelium eſſe contendebant. Scribunt ea de re Sigibertus, & Iohannes Nauclerus Germanus Tubingenſis mirabilia.

M LXXV. Occiſus Godefridus Comes Louaniēſis Antuerpiæ ab percufforibus ſummiſſis ab Roberto Friſone.

M LXXVI. Geſaſſe memorāt à Cal. Nouembris vſq; ad. xvi. Cal. Maias. Sigibertus pugnatum refert eodem anno apud Donogium, ibiq; victum fuiſſe Balduini Comitſis exercitum ab Roberto Friſio. Balduinus Tornacenſium aduocatus per idem tempus miſſus à Friſio Coloniā Agrippinā ad Henricū Cæſarem, retulit cecinuiſſe quandam fatidicam mulierem Friſii progeniem aduſq; Antichriſti tempora in Flandris regnaturā, indeq; eam repente mulierem euaiſſe, nec vnquam poſtea viſam in ea regione.

M LXXVII. Obiit Lietbertus epiſcopus Cameracenſis, cœlo poſtea ob pietatem donatus. Hunc Flandrū ſtirpe fuiſſe tradūt, eò q; ab nobilitate Brachatenſi duceret originē. Brachatū ſeu Brachantū eſſe Brakele in agro Aloſtenſi. Eius opus eſt cœnobium ſacri ſepulchri Cameraci. Abſoluit & cœnobiū diui Andreæ apoſtoli, Regulares inſtituit monachos ad diui Auberti & in monte diui Eligii. Eodem anno Blandinii translatū corpus diui Florberti primi abba ab epiſcopo Rabodone, præſente Roberto Roberti Comitſis filio.

M LXXVIII.

M LXXVIII. Declaratur abbas in cœnobio Bergensi, Ingelbertus Balduini Barbatii Comitis Flandriæ ex filia nepos, sed ob Monachorum dissidia, quorum pars Ermengerum quendam elegerant, Frisius Comes Menassem quendam introduxit ex cœnobio Veredunensi, quem tamē postea reiecit, recepitque Ingelbertum. Themardus monachus Vuatinensis paralyticus, Brugis ad aram diui Donatiani sanitatem recepit.

M LXXIX. Oppidum diui Audomari vnā cum monasterio diui Bertini fortuito incendio deflagrauit. Obiit Athela Comes Mescinensis, Roberti principis mater, iacetque Mescinis in suo cœnobio. Obiit Drogo Morinorum episcopus, non literis minus, quā pietate nobilis, successit Hubertus, qui ob causam nescio quam vulneratus, vrbeque statim pulsus à Taruannensibus, reliquam aetatem patienter ac religiose habuit cum Bertiniciis cœnobitis. Tum Lantbertum Baliolanum virum nobilem, Frisius Comes ad episcopatum prouehere conabatur contra leges, libertatem ac consuetudinem Taruannensium, quibus mos erat liberis suffragiis sibi episcopum eligere: cæterum pestes illæ duæ, auaritia & ambitio, à malis maximè principibus ortæ, iam tum ecclesiam grauitè affligere cœperant. Motum ingentem conciuere Taruannici, eoque res processit insanix, vt cum Eustathio suo aduocato impetu in Lantbertum facto, linguam illi extremitatesque digitorum præciderent, vrbeque sic affectum eiicerent. Gerardum in eius sufficientes locum, qui non diu post & ipse quoque pulsus vitam sanctam vixisse traditur in monte diui Eligii Atrebatensis, Gerardo Cameracensium episcopo clarissimo viro interim Morinorum gubernante ecclesiam. Hinc extant ad Frisium Rom. Pont. Gregorii quædam adhuc epistolæ, ex quibus quas inuenimus alio volumine edendas curauimus.

M LXXX. Sexto Calend. Aprilis, secunda vigilia noctis horrendus factus terramotus. Pridie Nonas Aprilis obiit Fulcardus primus præpositus ecclesiæ S. Petri Insulensis, postquam ecclesiam administrasset annis. XXV. successit Galterus.

M LXXXI. De miraculis quibus est illustratum hoc anno templum Aldemburgense, vide epistolas quas edidimus de viris illustribus. Eodem anno monasterium Vuatinense nocte Ascensionis dominicæ comburitur.

M LXXXII. Mense Iulio obiit Robertus Viscardus Normannus, vir fortissimus Apuliæ Calabriæque dux, successore Rogerio filio, qui duxit uxorem Adelam Reginam viduam kanuti Regis Danorum, matrem Caroli Boni Comitis Flandiarum, obiit Balduinus Gandauensis, cui Frisius Comes Francinū dederat ac Ruslam: Successit patri Balduinus.

M LXXXIII. In Flandris domestica discordia, cædibus, rapinis, latrociniiisque plena erant omnia. Fuere tamen inter hæc viri nonnulli tum eruditione tum pietate præstantes, qui tantis parare vitiis remedia contendebant, in quibus Gedericus monachus Blandiniensis pietate pariter & ingenio clarus, & loco natus honesto, multis per Flandriam ac Brabantiam habitis concionibus, emendandis moribus plurimum attulit momenti, perfecitque vt multa sceleribus suis retracti cōuerterentur ad penitentiam. Sex milites, Geldulphū, Theobaldum, Emelinū, Hargerū, Vlbodū ac Gerardū, ad Hanonē pontificē Agripinensium misit pro criminū remissione, qui mox consilio illius reuersi ad Affligem in solitudinē, cellam eo loci construere cœperunt, ac iuxta institutum Benedictinorum monachorum viuere. Hoc initium erat cœnobii Affligensis.

D 5 mensis,

mensis, locus est Brabantinæ ditionis Flandriæ finitimus, ab Gerardo Camara-
 censium episcopo dedicatus. Creatus in eo primus abbas Fulgentius. Hic Hu-
 go Flandrensis, duoq; fratres Rodenburgo oriundi præcipua claruere sancti-
 monia. Et Balduinus Gandensis clarus ea tempestate eques sepultus est. Eo-
 dem anno Taruannenses metu Roberti Comitis, qui etiam templa vt ipsi re-
 ferunt diripuit, corpus diui Maximi episcopi Bononiam transportauerunt,
 cuius caput Bononienses detinere non sunt veriti, quod furtum Taruānici ni-
 si quinquagesimo post anno non perceperunt, inspecta tum primum sancti ca-
 pla. Gerebat enim continenter bellum Robertus cum nepote suo Balduino
 Montensi iusto Flandriæ hærede, qui pro indignissimo habuit paterno se per-
 patrum spoliari principatu. Huic præter alios multi sanebant ecclesiastici
 proceres, quos Frisus modis omnibus persecutus, alios exilio, alios morte aut
 bonis multabat. In iis Arnulphus Morinorum archidiaconus idem antistes
 tēpli diui Audomari, bonis omnibus spoliatus, ad patria pulsus Romā profu-
 git ad Gregorium septimum, Gregorius mox in Flādriam misit sanctissimum
 virum Arnulphum Suefisionum episcopum, qui discordias inter Comitem ac
 sacerdotes composuit, prohibens auctoritate apostolica, ne vlla posthac de
 causa illorum inuaderet bona. Tum rogante Comite ac primoribus viris, ma-
 ximè Euerardo Tornacensi, Conone eius fratre ac Balduino Gandensi, multa
 Arnulphus Flandriæ circuit loca, plebemq; domestica seditione sine intermis-
 sione tumultuantem sanctis concionibus, piis exemplis, ac sanctitate vitæ, ma-
 gna ex parte sedauit, multoq; quietiorem reddidit regionem. Refert Lisiardus
 episcopus in vita Arnulphi, Herrardum Herrardi presbyteri filium ciuem
 Turholtanum quum propinqui sui eadem nullius intercessione vellet remit-
 tere, sanctique viri Arnulphi monita contemneret, à spiritu maligno repente
 correptum, sed ab illo tandem precibus sancti viri liberatum, postquam illius
 agnati pacem se facturos promiserant. Sic & inter Guilelmum Longum equi-
 tem Flandrum & filii eius occisorē magno licet labore pacē factam. Gestellen-
 ses gens Scytica, nullis feritate cessere. Hic Folcardus sancti præsulis doctri-
 nam firridens à cacodamone subito exagitatus furere magno cum fremitu
 ocepit, qui ductus à suis ad sanctum virum, non sua fide, sed aliorum meritis
 Deiq; benignitate liberatus est. Intra terminos parochiæ Gestelensis est quæ-
 dam vena terræ nigerrima, & interdum rufa, quæ crebris paludibus interlita
 non facile potest adiri. In his ergo locis moratur genus hominum atrocissi-
 mum, qui omnem ferocitatem huius gentis genuina animositate superare vi-
 dentur. In Furnensibus Enregerda foemina diues, nulla potuit ratione adduci
 vt mariti ac filii occisoribus ignosceret: spreuit sanctum virum, foresq; illi su-
 as præclussit, qui tantam foeminae miseratus pertinaciam tristis discessit, sed
 mox coortus haud ita magnus ventorum turbo ædes illius in terram constræ-
 uit, quæ strage suffocata est Enregerda nullo alio animante læso. Erat autem
 clarissimus hic præsul Arnulphus natione Flandrus, Fulberto ac Manisouen-
 dæ parentibus ortus, cis Scaldem in loco cui nomen Tidighem, in agro ac dea-
 carchia Aldenardeni, accepitq; die iustitico nomen ab gentili suo Arnulpho
 Aldenardeni nobilissimo equite, qui baltheo dehinc ab Balduino Comite
 donatus Christo seruatori militare delegit: reclusus in cenobio diui Medardi
 admiranda sanctimoniam & incomparabili emicuit silentio, tribus totis annis
 ac sex mensibus nemini mortalium locutus, abbas primum, inde creatus epi-
 scopus. Eodem anno translatus Gandavi corpus diui Liuini, & reliquæ

sancto.

sanctorum Pancratii & Barbaræ ab Rabodone episcopo & abba Vuichmano. Et arsit monasterium diui Vuinnoci Bergensis, quo incendio absumptos tradunt libros XXXIII. scripta scilicet ac monumenta studiosorum virorum eius domus. Eoq; anno Flandriam omnem bellis ac discordiis ciuilibus fuisse commotam.

M LXXXIII. Conon Roberti Comititis cubicularius, Aldenburgeris ecclesiæ gentilitium tenebat sacerdotium, cæterum Hasecca eius vxor mulier religiosa templum tantis miraculis insignitum diutius retinere formidabat, quapropter Conon suasu vxoris Roberto Comiti, Robertus episcopo Rabodoni, Rabodo autem Arnulpho episcopo Suesisionum id ipsum tradidit: quod quidem Arnulphus assentiente Roberto Comite, statim conuertit in cœnobium Benedictinorum monachorum, sperans monachos illic per longam ætatem sanctam ducturos vitam. Eodem anno Balduinus Comes Ghisnensis, & Engerannus Lilariensis, reuersi ex Hispania à Compostella diui Iacobi, monachos secum deportauerunt ex monasterio Carofensi in Pictonibus, permissoque Gerardi Morinorum episcopi, Ghisnensis Andriense, Lilariensis verò Hammense, condidit cœnobium. Eodem item anno tetiio Calend. Augusti leuatum apud Gestellam diuæ Godelephæ corpus ab Rabodone episcopo, quo tempore Guilelmus præfectus Audomarensum vxorem duxit Milessendam nobilem virginem Arnulphi Pinciniacensis filiam, ex regio Caroli Magni sanguine exortam, quo ex matrimonio Guilelmus, Gerardus, Hosto, Hugo, Valterus, Mathildis, Eufemiaq; prognati, ex quibus Guilelmus in opes successit paternas. Gerardus fit antistes tēpli diui Audomari, Hugo fit præfectus Falcobergensis, Valterus Comes Tyberiadis in Syria, Mathildis locata est Arnulpho Gandauēsi. Eufemia autē nupta Balduino Baliolensi. Gerardum, Hostonem, Adelidem, Mathildem, Iselendam, Margaritam, Gillam, Lutgardem, & Beatricem, habuit liberos.

M LXXXV. Pace quadam facta cum Balduino Montensi, Robertus Comes filium sibi cognominem, in partem regni cooptatum Comitem appellat, mandataq; illi ad administrationem Flandrica magno comitatu proficiscitur in Syriam, inuisisque Hierosolymis magna religione sacris locis, ad montem etiam Sinam pergit visum diuæ Catharinæ sepulchrum. Ex Flandria hac peregrinatione cum comitatos lego Balduinum Gandensem, Burchardum Cominensem, Gerardum Insulanum, Idaum Lilariensem, Valnerum Aldēburgensem, Valnerum Cortracensem, Gratianum ab Eclo, Hermarum Zomerghemanū, Ioserannum Knesselarensē, cum aliis nobilibus non paucis. Ferunt cum templum Hierosolymis intrare vellet, miraculo ingressu prohibitum, donec confessus peccata sua promitteret se redditurum Flandriam Balduino Montensi, actunc inter supplicandum miranda illi visa ob oculis versata. Eodem anno obiit Odfridus fundator ac primus antistes Vuatinensis cœnobii.

M LXXXVI. Idibus Martiis obiit Richildis Montensis, ac sita est iuxta Balduinum maritum in cœnobio Hasnoniensi. Eodemq; anno terræmotu, vento horrendo, & magna aqua laborauit Flandria.

M LXXXVII. xviii. Calend. Septembris Aldenburgii defunctus est diuus Arnulphus episcopus Suesisionum, sepultusq; ibi in ædē diui Petri, tunc Arnulphus eius nepos ex Afzela sorore primus factus est abbas Aldenburgeris. Cæterum Odo abbas diui Medardi Suesisionensis mirum in modum dolens, quod vir tantus Suesisioni non obisset. Arnulphum abbatē, & Godober-

tum

eum Boldradumq; monachos magnis præmiis subornat, vt de nocte furatum sancti viri corpus Suefionem asportarent, at quoties id perficere tentabant, toties miraculo sunt prohibiti, atq; ita tonante, vt visum est cælo timore perterriti, vt tandem magnis vocibus Deum testati sint, nunquam vltra beati viri sepulchro se manus allaturos. Arnulphi exequiis in Aldenborg Bernoldum antistitem Vuatinensem interfuisse legimus. Obiit eodem anno Guilelmus ille nothus dux Normaniæ, idem Anglorum rex Balduini Insulani gener, septuagesimo quarto ætatis suæ anno, successore in regnum filio eius Guilermo Rufo. Inuenio hoc anno fuisse Erlebaldum primum præpositum S. Saluatoris Harlebecensis.

M LXXXVIII. Tertio Calend. Septembris, visus est igneus draco volare per mediũ cœli, & ex ore suo quasi flammam euomere, statimq; subsecutus est pestilens ille morbus, qui Ignis sacer vocatur, quam tum arsuram appellabant quidam. Eodem anno kanutus Danorum rex, Roberti Comitis gener, sexto Idus Iulias die sabbati, in æde quadam diui Albani à Danis interficitur, adscriptus postea sanctorum martyrum cathologo. Orta est tam furiosa seditio, plebeiaq; in regem coniuratio, propterea quod Danis persuadere conaretur, vt decimas penderent suarum frugum vnde viuerent sacerdotes. kanuto occiso Adela regina tam efferata gentis declinans furorem, cum Carolo impubere filio ausa se mari credere clanculum profugit: rediitq; in Flandriam ad patrem, duabus in Dania relictis filiabus, Ingerta & Cecilia, quarum de nobilissima progenie dictum nobis est, in genealogia. Eodem anno indictione XI. Theinardus adolescens cœnobii Vuatunensis paralyticus, Brugis ad memoriam diui Donatiani episcopi, sanatur.

M LXXXIX. De translatione sanctæ Vualburgis hoc modo habent Furnenses. Anno Domini Millesimo octogesimo nono, Indictione duodecima, secundo nonas Augusti, glorioso Comite Roberto Hierosolymis commemorante, inclytoque eius filio Roberto, regnum cum matre bonæ memoriæ Gertrude obtinente, Gerardo præsulatu Taruannensi præsidere, reliquæ sanctæ Vualburgis in ecclesia Furnensi de veteri scrinio in nouum translatae sunt: præfata Comitissa Gertrude præsentē, & præsentē præposito eiusdem cœnobii Herberto cum suis canonicis, & Vuatinensi præposito Bernoldo cum suis canonicis. Eodem anno Gothofredus Bullionensis filius Eustathii Comitæ Bononiæ, Lotharingiam qua fuerant maiores eius extrusi, recepit. Et Brugis præfectus templi diui Donatiani institutus à Roberto Comite Iuniore, perpetuus Flandriæ Cancellarius ac magister monetæ domus Comitæ, Canonici sacellaniq; eiusdem ecclesiæ adscripti in familiam & inter domesticos Comitæ, vnde tabulæ extant anni LXXXIX. quo anno sequitur vehemēter in Flandria sacer ignis, quam Ignariam vocabant pestem.

M XC. Fundatum monasterium Merkenſe iuxta Calesium, ab Eustathio Comite Bononiæ, & Ida eius vxore parentibus Gothofredi Bulloniensis. Eodem anno in Ieiunio quadragesimali apud Truncinium seditio inter Godozonem præpositum Collegii & Cononem loci prætorem: famuli Stephani Canonici in carcerem à prætore coniecti. Cessatũ ab officio diuino auctore Godozone. Pulsi à prætore Canonici. Direpta eorum ædes. Incensa domus Godozonis ab inimicis, quo incendio totus vicus vnã cum monasterio deflagrauit. Conon percussus (vt aiunt) vltione diuina, quinto Idus Aprilis subita morte interit. Redeunt ad loca sua Canonici, Deo agentes gratias.

M XCI. Institutum ab Rabodone episcopo sacerdotum collegium in templo virginis matris iuxta Brugias in ditione Siselenfi, illiq; Gomarus præpositus antistes. Inceptum & monasterium in agro Furnensi, cui nomen Euerfham super fluuium Isaram iuxta Stauelam Vualberto Canonico Casletensi, ibi altare diui Petri ad idipsum offerente, quod & Gerardus Episcopus Morinorum libertate donauit. Restitutum cœnobium diui Martini Tornacenfi ab Odone Aurelianensi ludimagistro Tornacensi & Rabodone episcopo. Eodem anno Robertus Comes ex Syria reuersus resuscitauit quandam consuetudinem qua sacerdotio Flandrensi non licebat facere testamentum, sed cum morerentur sacerdotes omnium bonorum ipsorum Comites ipsi sese fecerant hæredes. Grandis ob hæc inter sacrum cœtum & Comitem coortaturatio, aditus Romanus pontifex, vt eius ope ab ea eximerentur seruitute, data ad Comitem literæ apostolicæ ab Urbano pontifice, quarum exemplum inter epistolas addimus, coactusq; est tandem Comes ceptis in perpetuum desistere.

M XCII. Tornaci religiosa instituta supplicatio ab Rabodone episcopo die exaltationis sanctæ Crucis ob pestem quam vocabant Ignariam, hoc est, sacrum ignem. Magna religione sacris vbique operatum, ad procuranda quæ fiebant prodigia, placandamque Dei iram. Nam alii instar carbonum nigrescentes, alii exesis morbo visceribus tabescentes, pars truncati miserabiliter membris, incredibile est dictum quàm multi mortales sacro illo igni sunt absumpti.

M XCIII. Quarto Idus Octobris Robertus Comes in viuis esse desuit, quidam in Vuinedale quam arcem extruisse dicitur, cæterum Bertiniani eum obiisse tradunt Casleti cita morte & absque sacro viatico. Situs est Casleti in æde Petri in crypta. Statuerat bellum mouere Anglis propter censum trecentarum marcharum argenti, quo de supra fecimus mentionem, sed morte præuentus non potuit. Eodem anno IX. Calendas Octobris die Veneris accidit Solis eclipsis ab hora prima vsque ad sextam. Eodem anno Philippus Comes Loanus Comitatum suum attribuit monasterio diui Petri recens ibi instituto. Nam circiter annum salutis M L. Thomas presbyter Loensis vir magnæ religionis ecclesiam suam vertit in monasterium regularium, vt vocant Canonicorum. De donatione Philippi vide tabulas inter epistolas vbi & historiam huius Comitis Roberti inuenies scriptam ab quodam Germano quadringentis & amplius abhinc annis.

FLAN.

Flandricorum Annalium

LIBER QVARTVS.

Robertus
Hierosoly-
mitanus
Comes Fla-
ndriae. XLIII

Defuncto patre Robertus princeps longè clarissimus rerum poti-
tur apud Flandros vnà cum vxore Clementia sorore Callisti se-
cundi, liberisq; ex ea Balduino, Guilelmo, Philippo.

M XCIII. Obiit Gerardus episcopus Cameracensis, optima
sui ad posteros relictà fama. Hunc annum quidam pluuiosum vocitant, vt qui
ab idibus Octobris in mensem Aprilem perpetuis maduerit hymbribus, gra-
uissima mox subsequente pestilentia.

M XCV. Urbanus secundus infensus Cameracensibus, quòd Cæsari Hen-
rico ecclesiæ rebelli, cœtuq; piorum moto fauissent. Atrebates ab eorum ciui-
tate subtraxit, ac peculiarem illis præfecit episcopum Lantbertum Morino-
rum archidiaconum, quo ab Lantberto episcopo comprobatus memoratissi-
mus ille Atrebatium carereus, duobus histriionibus Ytherio & Noemanno de
coelo (vt ferunt) per virginem matrem traditus, qui & alios quidem sanare
morbos, sed præcipuè contra ignem sacrum præsentissima præstare dicitur re-
media; vnde & multi alii carci, vt Brugenfis, Falcobergenfis, Bononiensis, Ni-
gellanus, Aikenfis, Blendecanusq; deriuati. Eodem anno Urbanus secundus
Philippo Francorum regi sacris interdixit, propterea quòd abiecta Bertha le-
gitima vxore, cum alia vinceret in adultèrio.

M XCVI. Henricus Comes Louanienfis, cui nupserat Gertrudis Roberti
Comitis soror, profectus Tornacum ad Everardum principem ciuitatis, quen-
dam ex illius nobilitate Gosceguinum fortissimum virum temerè protocat,
inuitumque ac renitentem equestri certamine secum concurrere cogit, à quo
primo statim incursum hasta confossus interit, sepultus multis cum lachrymis
in æde diuæ Gertrudis Niuigellanae, subeunte in eius locum fratre Godofre-
do cognomento Barbato, nupsitq; dehinc Gertrudis Theodorico Comit El-
satiae, mater ex illo Theodorici Comitis Flandriae. Eodem anno Turcis in-
dictum bellum, sumpta multo maxima illa expeditio Hierosolymitana, ab Bel-
gicis præcipuè principibus, in quæis clariores fuere Gothofredus filius Comi-
tis Bononiae, Idem dux Lotharingæ, cum fratribus Eustathio & Balduino,
Vgo Comes Veromanduorum frater regis Franciæ, Robertus Comes Flan-
driæ, Balduinus Comes Montensis, Hugo Comes Fani Pauli cum filio Enger-
rano, Petrus Anacorita gente Ambianus, Fulco Ghisnéfis, Hugo Falcobergé-
fis, Eustathius Gernerius, Arnulphus Ardensis, Gericus Flandrensis, Rodul-
phus Alostensis cubicularius Comitis Flandri, cum fratribus Balduino & Gis-
leberto, Girardus xerciaccensis, Guntrannus Bruxellanus, Gothofredus As-
ca, Henricus Asca, Vimerius Bononiensis Holandorum ac Frisiorum nauara-
chus. Et vixerunt eadem tempestate in Flandria, quos subiticio optimates, qui-
que haud dubiè cum multis præterea aliis, quorum non est inuenire nomina
hac expeditione Comitem sunt secuti, vt Carolus stirps regia Danorū, Flan-
driæ postea Comes, Philippus Vicecomes Hyprensiū, Roberti frater, For-
moldus prætor Hyprensis, Balduinus Tornacensis, Everardus Tornacensis, Co-
non Tornacensis, Ludolphus Tornacensis cū fratre Ingelberto, Balduinus Gan-
densis Vuinemari filius, quem lapidibus obrutum lego in Nicea obsidione,
Sigea

Sigerus Gislebertus, Vuinemarum eius fratres, Burchardus Comitiensis, Helinus Variniacensis, Galterus Nieliacensis, Gerardus Insulanus, Galterus a Zotingheim, Engerrannus Lilariensis, Iohannes Haueskeranus, Sigerus Cortracensis, Vualnerus Aldenburgenfis, Gratianus Ecloanus, Hermarus, ab Zomerghem, Arnulphus Gandensis Vuinemari filius, Guilelmi Audomarenfis gener, Steppo Gandauensis Vuinemari gener, Iosserrannus Knesselarenfis, Guilelmus Audomarenfis, cum Galtero & Hugone fratribus, Balduinus Baliolensis Guilelmi Audomarenfis gener, Gilbodo Fleternensis, Rodolphus Lederfelenfis, Albertus Baliolanus, Galterus aduocatus Bergenfis, Folcrauius Castellanus Bergenfis, Vago Atrebas, Iohannes Atrebatium aduocatus, Galterus Doacensis, Gothofredus Castellanus Casletensis cum Rhodulpho filio, Arnulphus Aldenardenfis, Guilelmus Longus, Balduinus Lebes, Raso Gauerus, Robertus Lisquenfis, Guilelmus Moranus Hondescotanus, Themardus Bruggenensis, Francio Herzelensis, Eustathius Taruannensis, Erenboldus Castellanus Bruggensis, Albo Rodenburgenfis, Adelardus Stratenfis, Robertus aduocatus Betuniensis, Stephanus Bolariensis, Reingotus Molenbecanus, Robertus pocillator Comitum, Conon Eynensis, Guilelmus Mescinensis, patriarcha postea Hierosolymitanus, Guilelmus Virouiacensis, Salomon Maldeghemensis, Lambertus Crombecanus, Seruatijs Pratenfis, Theodoricus Dixmudanus, Daniel Teneremundanus, Hermannus Arienfis, Galterus Castellanus, Alardus Varneftunenfis, Hugo Rebacensis cum alijs permultis. Sed & aliarum gentium fortissimi commemorandi duces, vt Robertus dux Normannia, Ademarus Aniciensium, & Guilelmus Arausiensium pontifices, Raimundus Tolosus, Stephanus Blesensium idem Carnutum Comes, Arpinus Biturix, Boemundus Tarentinus, eiusque frater Rogerius dux Apuliae, cui nupta tum erat Athela Roberti Flandrenfis soror, Guido Rogerii frater, Tancredus & Guilelmus horum nepotes. Egerius Germanorum procerum clarissimus, Gothofredus Burellus, Fulcherius Aurelianensis, Guilelmus Carpentarius, Henricus episcopus Oliuensis, Michael Vitalis Venetorum ducis filius, Tatinus dux Gregorum equitum, Robertus Parisiensis, Henricus Venetorum episcopus, Petrus sacerdos Malsiliensis, Reginaldus Venusinus, Petrus Narbonensis, Philibertus Carnutes, Guilelmus Ebriacus classis Genuensium praefectus, Reginaldus Tullenfis, Guelfo dux Noricorum, Petrus Dampetra, Stephanus Comes Burgundiae, & Reginaldus Burgundio filii Guilelmi, fratres inde Clementiae Comitum Flandriae, Raimundus Campanus, Ortho Alta Spata, Gerardus Ruficinonensis, Gilbertus Trena Burgundio, Recboldus Arausiensis, Guilelmus Niuernensis, Guilelmus Pictauius, & alij penè innumeri: qui omnes secundum concilium Claromontanum, auctore Urbano episcopo vrbis Romae, crucis insignia accipere. Ea namque tempestate, auaritia, ambitio, aliaque vitia adeo apud proceres ecclesiae dominari ceperunt, vt iam vix quisquam inueniretur qui gladio spiritus, quod est verbum Dei, impijs resisteret, illosque conuertere posset, quapropter ad arma profana Urbanus confugiendum putauit. Barbarorum autem ducum Belchese Turcarum Persarumque Imperator, Alphasalem Minori Armenia Ducatum, Damasco Cassianum Antiochia, Assungurum Heliopoli Halapiaque, Balam Sororgia Baldicum, Samosatenfis praefecerat, Alphasal primum Satrapes, deinde Sultanus appellatus, Ciciam, Pamphylia, Lyciam, Lycaoniam, Cappadociam, Armeniam maiorem, Galatiam, Paphlagoniam, Ponti Bithyniaque opulentissimas vrbes, in ius ditio-

nemq;

nemq; redegit: ac nobilissimo inter suos nomine Salamāsa vocari voluit, à no-
stris (vt Paulus Æmylius scribit) Solymanus dictus. Omnis igitur Italia, Gals-
lia, Germania, ingenti armorum multitudine huic sacræ expeditioni nomen
dedere, excepto Philippo Francorum rege adulterio infami: exceptoq; Hen-
rico Cæsare, cui non satis erat nihil mouisse in religionis nostræ hostes, nisi &
Belgas, quos nouerat omnium fortissimos à tam piis studiis niteretur auerte-
re. Bellum indixit Flandris, Gothofredus Bononiensis, cum Bononiensibus &
Lotharingis, per Pannoniam orientem petiit. Et iam paratus erat Robertus,
vt illi se cum Flandris adiungeret, nisi à Cæsare fuisset remoratus. Reperebat
Henricus Alostanos, Quatuor Officia, Arcem Gandauensem, & Insulas Ze-
landicas. Robertus firmo præsidio oppida castellaq; sua hosti finitima emunit:
illumq; aliquantisper à Flandris arcet: qua mora iniecta, cecidit eius militi ani-
mus, sensimq; dilabentes ab eo Germani, alii Bononiensem, pars imperatores,
alios in orientem sunt secuti. Ita Henricus à suis destitutus ac prope in ordinē
reductus, cogitur incepto desistere. Tum Robertus armatis permultis Flandro-
rum milibus, Hugo item magnus, Robertus dux Normanniæ, Stephanus Ble-
sens, Raimundus Tolosus, terrestri itinere Romam vsque profecti, vnà cum
Ademaro Aniciensi Urbani pontificis legato, mari transportantur in Græci-
am: eratq; hic annus non modo tanta illa expeditione, sed etiam fame maxima
insignis, quæ permultos absumpsit mortales. Eodem anno Galterum Castela-
lanum Bergen sem Ioannes aduocatus, cū suis quibusdam clientibus intra ip-
sum Comitum Castellum trucidauit: qui mox iussu Comitum deprehensus capi-
te luit, reliquisque omnibus præcisæ sunt dexteræ. Apud Truncinium Philip-
pus prætor filius Cononis sine liberis decessit. Succedere deinceps Lantber-
tus & Onulphus. Brugis autem VIII. Idus Ianuarias Translatio Corporis diui
Donatiani ex veteri scrinio in nouum per Bertulphum Præpositum.

M. XCII. Tanto Christiani numero mare transuerunt, vt Occidens vni-
uersus demigrare visus sit in Orientem. Post variam fortunam obfessa Nicæa,
vrbs nobilis caput Bithiniæ. Hic ab omnibus quidem, sed præcipuè à Flan-
dis Normannisque & Veromanduis, qui tetenderunt ad orientalem partem
vrbs, fortissime pugnatum: victus repulsusque Solymanus Sultanus, qui cum
amplissimo exercitu auxilio veniebat obsessis. Dedita tandem vrbs mense Iu-
lio, Alexiq; Græcorum Augusto ex pacto attributa. Capta ibi vxor Solyma-
ni, ac cum duobus liberis Constantinopolim missa. Inde vltra profecti duces
iterum Solymanum habuere obuiam. Commissum prælium multo atrocissi-
mum, caesa ad quadraginta barbarorum milia. Hic Hugonis Magni Robertiq;
Normanni, & Roberti Flandrensis longè maxima fuit virtus, terga dedit Soly-
manus, omniaq; incendio ac ferro vertit in solitudinem, qua noster transiturus
erat exercitus. Desiderati hic ex piis duo pugnatorum milia, in quibus fortis-
simi viri Guilelmus Tarentinus. Tancredi frater, ac Robertus Parisiensis. Eu-
gato Solymano, promotæ copię Iconium, Heraclea, Tarsus, Manustra Edessa,
Samosatium, Sororgia, Marelia, aliæque vrbes ac regiones subactæ. Peruen-
tum iam in Syriam ad Antiochensum fines, consilioq; habito (inquit Æmy-
lius) placuit Flandrum Comitem cum mille loricatorum equitibus præcedere, ad
tentandam proximam urbem Artasiam, quindecim ab Antiochia milibus di-
stantem. Eo munere impigre foeliciterq; functus est Robertus. Cum eius sig-
na fulgentia oppidani conspexissent, armis correptis Turcas vrbs præsides
interemere, eorumq; capita ad Flandros detulere, ac portas patefecere. Hanc
suorum

suorum eadem Turcæ, vt vlciscerentur, simul vt urbem antequam vniuersus exercitus adesset recuperarent, ad decem milia eorum, qui vndique Antiochiam conuenerant, signa mouent, cumque Artasie appropinquarent idoneo loco latitantes in insidiis, præmiserunt excursores, qui certamine iniecto Flandrum ex vrbe elicerent, studioque dimicandi longius abductos simulatione fugæ ad destinatum consilio locum pertraherent. Flandri ad primum conspectum hostium vrbe egressi cum præcursoribus egregie manum conseruere, tergaque simulato metu cedentium insecuti præcipitauerunt in insidias, sic quoque redintegrarunt pugnam, ex necessitate animis sumptis, quod fore credebant, vt Artasienses nostros nisi victores non reciperent, nec alius sperabatur receptus. Sed illi quod in præsidium Turcarum sæuissent, nullam nisi victoribus nostris spem relictam sibi cernebant, armatique ex vrbe profecti, primo metu Flandrum percolere, ne cædis defectionisque à Turcis crimen sanguine Latinorum luere vellent, ac se pristino imperio reddere. Simul hostis intercludere nostros ab vrbe conabatur, alasque circumdabat, cum sublato clamore, cum impetu oppidani vim faciunt, Turcasque in Flandrum vndique versos à tergo adoriuntur. Tunc verò omisso hoste Turcæ se recipere addensato agmine, qui circumfusi Latinis fuerant, coepere, militem insequi ardentem, Comes signo recepti dato reduxit, sollicitus ne nouæ copiae ab Antiochia prælium redintegrarent. Simul leuis armatura hostium grauem armis Flandrum elosura facile erat, nec vana suspicio Comitum fuit. Turcarum noua manus Artasiam conuenit, Flandrumque eruptionem cum tentasset, intra moenia compulsum oppugnabant, qua re Ducibus nunciata, ne fortissimus vir in periculo diu versaretur, iter accelerarunt. Ante eorum aduentum discedunt hostes. Hactenus retuli Æmylii celeberrimi historici verba. Cogimur enim scriptorum domesticorum penuria multa ab externis mutare, quæ suum non puto retentura pondus ac fidem nisi fideliter ad verbum adducantur. Ad XII. Calend. Nouembres Antiochiæ metata castra, cuius plus octo menses tenuit obsidio. Hanc urbem longè omnium nobilissimam fame tandem domitam sexdecim omnino ante nostrorum aduentum annis Turcæ possederant. Duplici erat munita muro, ac trecentis sexaginta firmissimis in circuitu turribus, longa milibus passuum duobus. In deiectu sita montis, cuius Orontes fluuius radices alluit, trecentis sexaginta sex sacris ornata templis. Sedes patriarchæ, qui viginti sub se habuit sacra iurisdictione prouincias. Inerat longè maximum Turcarum præsidium, illiq; præfuit Cassianus Persarum Turcarumq; imperator, cum duobus filiis viris acerrimis Bacmano & Sensadolo, Flandrus Comes, Boemundus Tarentinus, Robertusq; dux Normanniæ ad orientalem vrbis partem castra locant. Gothofredus Bononiensis à meridie tendit, Saxonibus Bauarisq; & aliis Germanis, præter ipsos Bononienses & Lotharingos imperitans. Hic tota nostri sedent hyeme. Magnis viribus sæpe urbem oppugnant, crebra cum obseisis, crebra cum obsessorum amicis opem ferentibus committunt prælia, continuis hymbribus tota ferè durantibus hyeme valde afflicti. Et mense Februario tâta pressi fame, vt permulti ea miseria morerentur, pars radicibus herbarum, alii suorum equorum, alii carne cæsarum hostium vitam vtcunq; tolerarent. Multi præliis crebris desiderati, sed inopia fame, illuue, frigore, multo plures q̃ ferro absumpti fuere qui cū summo dedecore clanculum à castris dilapsi socios desererent. Et iam vix ad duomilia supererant equorum, reliquis vel bello vel fame nō suppetente pabulo absumptis.

sumptis. In tanta rerum omnium penuria Flandricus imperator, Boemundusq; Tarentinus capita inuicem conferunt, deq; excursionē longissimē in hosticum facienda, com meatuq; afferendo, aut mortem eo in conatu honestam oppetenda consilium capiunt. Tum Robertus suorum in primis miseratus calamitatem, patris in hunc modum verbis eos alloquitur: Fortissimi commilitones propediem si viri estis, hac tanta miseria Christo duce liberabimur, sed ferro aperienda via, dextris sunt petenda necessaria, fames virtute pellenda. Initum nobis est consiliū cum Boemundo Tarentino, fortissimo viro, ac summo duce. Stat sententia omni prorsus despecto periculo, ad spē velut extremā refugere, atq; ex finibus hostiū vel remotissimis com meatum querere, aut in tam præclaro conatu cum gloria immortalī finire vitam. Ego qui vester sum & dux & princeps, sumq; vnā vobiscū ex patria profectus, cui hactenus vt par est summo consensu paruistis, hoc vobis author sum. In hoc armo hanc dexteram, omniq; fortunæ hoc caput pro vobis obiiicio. Ad hæc à Flandris vnā omnium acclamatū voce: Nobilissime princeps, tecū viuere, tecū mori volumus, sequimur te omnes, vel ad extrēmum vsq; orbis, sed perduc nos tandē, vbi aut extrema hac leuemur inopia, aut cū hoste fortiter confligentes morte decora famis effugiamus angustias. Tanto Comes cōsensu animorū, tantaq; suorū alacritate plurimū gauisus, selectissimos quosq; ex suis ad duodecim circiter milia pugnatorum delegit, Boemundus item totidem armat, qui permulta passuum milia à castris profecti in regionem quandam opimam ac ditissimam peruenierunt, vbi nullo incolæ nostrorum metu perterriti, nihil ex agris in oppida contulerant. Hinc tantum tritici, vini, pecorisq; ad castra comportauerunt, vt in duos totos menses omni reficiendo exercitui alendoq; sufficeret. Gratię laudesq; Deo habitæ, Tarentini Flandriq; ab omni exercitu amplissimis verbis collaudati, incredibiliq; læticia celebrati: Io Flandri, Io Tarentini totis resonantibus castris, adeo vt inter alia laudū præconia diui Georgii filius ab exultante exercitu Robertus appellaretur. Vincunt eodem tempore nostri Halapianos Damascenosq; qui obsessis importare conabatur com meatū. Ad duo milia interficiunt, multorumq; capita tormētis in urbē mittunt. Veneti Genuensesq; magna classe nostros com meatu omniq; re necessaria iuuant. Eruptionem fortiter facit Cassianus vrbis præfectus, vt Venetos Genuensesq; interci-peret, occursum est à nostris, ac decertatū atroci pugna. Interfectus ibi Bracmanus Cassiani filius, cū quinq; milibus Barbarorum. Capti ad septem milia, in quibus decē ex nobilissimis præfectis. Ex nostris desiderati circiter mille ducenti. Inter hæc dum sacræ Robertus militat religioni, Flandri inter se, præcipuē Brugeses, domestica tumultuatur seditione, adeo grauitur, vt pater filio, filius patri non formidaret afferre manus. Brugis ea de causa habita ad Donatiani à sacerdotio supplicatio. Circumlatum diui Donatiani corpus, reportatumq; in monasterium cæco quodā diuinitus illuminatio. Eodem anno apud Truncinium Balduinus Gandauenfis Truncinii dominus sacræ accinctus militiæ assensu Godozonis præpositi totiusq; conuentus quadraginta duas marchas argenti accepit ex templi donariis ad impensas sui itineris. Et ne ecclesia se læsam esse quereretur oppigneravit illi Otegam, vnde quotannis acciperet centum quinquaginta modios auenæ: Verum Godozon præpositus iniq; in iis quæ altaris sunt versatus, duas Canonicas præbendas filiis suis Reynero & Henrico Furnis, sibi que in Loo vnde erat oriundus, quadraginta duas mensuras terræ ex eis redditibus comparauit.

M XCVIII. Mense Maio Cassianus Turca Antiochia praefectus, permol-
tis iam ex suis amissis, redactusq; penè ad extremam inopiam, petiit accipitq; à
nostris in certam diem inducias, inter quas à Turcis Persisq; magna sibi auxilia
missum iri sperabat. Caterum interea quidam Hermipherrus, religione Chris-
tianus, stirpeq; Antiochenus, de prodenda nostris Antiochia consilium cœ-
pit, ob stupratam à Turca quodam vxorem occultum in illos gerens odium.
Hic cum vir esset nobilissimus praefuit cuidam turri, cui nomen erat duarum
sororū, per quam communicato consilio cum Boemundo Tarétino nostros in
vrbem intromisit. Capta Antiochia pridie Calend. Iunias, inuenta ingēs praeda
magni precii rerū, sed parui comineatus, ac tantū circiter quingenti equi. Cas-
sianus fuga elapsus, dum se abdere conatur in montosa loca ab agrestibus in-
terficitur. Sensadolus eius filius ad Corbanā magnum Turcam peruenit. Bo-
na Turcarum pars arcē occupant opere ac natura loci bene munitā, facta per
vrbem promiscua cædes, non sexui, nō aetate paritū, occisa circiter decē milia
Turcarum, in ciues qui Christiani essent nō sanctum, nisi fortē in paucos qui
mordicus conaretur defendere sua bona. Mox appropinquauit Corbana dux
ille magnus missus à Persarum rege, cum Persarum Turcarumq; innumera-
bili penè multitudine. Obsessa continuo Antiochia. Gothofredus Bononiensis
magno animo in hostem erumpit, manumque cum illo conserit, sed cogitur
statim in vrbem se recipere. Hic Flandri totō vno die ab ortu solis ad cæcam
vsque noctē cum Barbaris pugnaverunt, ad retinendam quandam arcem, quē
antea ad obsidendum fuerat extructa, quam disfidens loco Robertus tandem
reliquit, suosq; incolumes in vrbē reduxit. Hic pii arctissimè reclusi tanto in-
metu erant ac periculo, vt omnem spem auxilii comineatusque accipiendi
amitterent, nihil nisi finitum sacrum bellum commoriendumque sibi cogita-
rent. Minabatur Corbana cum conditiones nostri peterent, se duces impera-
toresque nostros, qui miseria inopiāq; adducti spoliatum venerant Orientem,
se missurum ad Persarum regem, vt de eis ille statuat, de militum verò vulgo
se sua voluntate statuturum. Nūnsinis prouidentia res gerebantur, cui cor-
di non erat hic impios de piis triumphare. Res mira inopinataq; accidit. Pe-
trus sacerdos Mafsilensis nocturnā specie se admonitum asseuerabat, foderēt
in aede diui Petri, educerentque alte obrutam sacrosandam lanceā, qua Chris-
ti Domini pectus in cruce fuerat confossum, eam salutem allaturam. Credi-
tum sancto viro, inuenta refossaque sacra lancea, incredibile dictu, quanti ea
res fuerit momēti. Post tridui ieiuniū summa omniū fiducia precedente cum
sacra lancea Romano legato, facta eruptio. Occisa plus centena Barbarorum
milia. Capta quinq; milia camelorum, cōmeatu omnis generis onerata. Exuti
castris barbari, praedaque omnium rerum ingens inuenta, quaternis omnino
milibus ex nostris amissis. Iam felix, beatusque erat Christi exercitus, cum
mox orta pestilentia circiter quinquaginta absumpsit hominum milia. In quib;
& alii multi ex nostris, sed multo maximo sui desiderio decessit Adema-
rus Aniciensis Urbani Pont. legatus, & vita & morte sanctus. Capta Antio-
chia deuictisq; Turcis, grande cum Aegyptiis restabat certamen, qui sub prae-
textu federis cū nostri icti, Hierosolymā ac plures in Syria vrbes pulsas Turcis
occupauerāt, easq; nostrorū contēpta paucitate retinere nitebantur. Maneate
Antiochia ad vrbis custodiā Boemundo, ceteri duces habito cōsilio Hieroso-
lymā petierūt, Macramq; ex itinere, Hamath, Emisam, Antaradū, Albariās
cum aliis plerisq; vrbibus ceperunt. Eodem anno Robertus Comes iubet per

litteras vxori Clementiæ, cœnobium aliquod construat in honorem diui Andree, ideo quod is diuus Petro Massiliensi apparuerat, authorq; extiterat sacre inueniendæ lancee. Clementia statim impetrauit ab Baldrico episcopo, & Lantberto archidiacono, Reyneroq; persona gētilitia, altare in Stratis alio nomine Bertferkerk iuxta Brugias, cœpitq; mox ibi construere monasterium nationis Benedictinæ.

M XCIC. Ad Cæsaream Palestinæ, quarto Calend. Iunias, Latini Pentecosten celebrant, qui profecti inde Hierosolymam, ad primum (inquit Æmylius) vrbis conspectum procubere, numenq; venerati terræ osculum impressere. Quadraginta circiter milia Latinorum in castris erant, dimidia omninò pars bello idonea. In vrbe ingens vis propugnatorum. Cingi obsidione ab Oriente Meridieq; non potuit propter montium præcipes deiectus, à Septentrione propiore loco Bononiensis, proximus illi Flandrus, secundum hos Normannus Tarentinusque, Tolosas verò ab Occidente castra obiecit. Quarto Nonas Iulias vrbs sancta recepta, Gothofredo Bononiensi primo omnium in muros transcendere auso. Cædes tota vrbe facta, ab Ægyptiorum nullo temperatum. Robertus Normannorum dux oblatum Hierosolymorū regnum suscipere recusauit. Creatus rex Gothofredus Bononiensis, qui ea fuit abstinentia modestiaq; vt negaret se in ea vrbe auream coronam sumpturum, vbi dominus Deusq; spinæ gestasset. Vicit hic magno prælio Ægyptios ad Ascalonem vrbem, qui mox vt nostros in vrbe Hierosolymis includerent, maximis appropinquabant viribus. Fama est hic cecidisse centum milia Ægyptiorū. Creatus & Hierosolymis Latinus patriarcha, Is fuit Euremarus, cui successit Arnulphus, Morini ambo, amboq; Cioca oriundi. Tertius verò patriarcha fuit Guilelmus Mescinēsis, antistes antea Sacri sepulchri, cui Achardus successit & ipse genere Morinus. Simul profanos dominatus suis in primis Gothofredus distribuit, vt Fulconi Gisenensi Barithū, qua in vrbe & Balduinus Bononiēsis gefit episcopatū. Hugoni Falcobergensi, qui & Audomarenfis, Tyberiadem. Eustathio Beccamēsi, Cæsaream. Hugoni Rebeccenti, id quod diui Habrahami appellant castrum. Boemundus autem Tarentinus Antiochiæ, Balduinus Bononiensis, Edessæ. Raimundus Tolosas Seleuciæ manserunt. Flandrus Normannusq; cum cæteris ducibus peracto iam sacro bello reuersi sunt domum. Eodem anno pulso Gerardo Morinorū episcopo magna rursus de nouo subrogando præfule coorta dissensio. Erchenbaldus quidam loco natus honesto, à collegio electus, plæbis perterritus seditione induci nō potuit, vt dignitatem acciperet. Tunc duo alii electi, Obertus Helchinensis, ac Ioannes archidiaconus Atrebatensis, quorum Ioannem precante Comite Clemētia Lantbertiq; abba Bertinico pontifex Romanus confirmauit, vir erat cū primis pius & literatus, proborumq; ac literatorū virorū magnus amator. Eo adiutore Hypra, Lodium, Euersham, Broburgus, Ghisna, & Merchem iuxta Dixmudam cœnobia sunt inchoata. Meruit inter bonos adhuc numerari sacerdotes, illiq; memoria apud Morinos apprime est venerabilis.

M C. Robertus Comes ex Syria concessit Constantinopolim ad Alexin Augustum. Inde in Apuliam venit, vbi salutata Athela sorore cum Roberto Normanni duce, ac Flandris suis, qui tot præliis ac laboribus superstites erāt, rediit domum, acceptus à suis popularibus incredibili lætitiā. Brachiū autem diui Gregorii, quod ab Alexi Constantinopolitano accepisse dicitur, Aymerico tradidit abbæ Aquicindēsi. Eodem anno orta pestilētia Gothofredus rex

Hiero.

Hierosolymorum obiit. xv. Calend. Augusti, successore fratre Balduino. Et Robertus princeps cellam à se extructam iuxta Brugias ad honorem diui Andree, Fulgentio commendauit abbati Affliginensi, ea conditione, ut is ex sua domo monachos eo mitteret. Eodem anno Idibus Nouembris mare inundauit Flandriam. De sanctimonia autem diui Garenberti hoc modo scriptum inuenio: Circiter annum salutis M. C. fuit in agro Furnensi pago, cui Vulpen nomen, quidam Beldralanus cum vxore Raganilde, homines secundum consuetudinem eius regionis liberi, mediocriter locupletes. His fuit filius nomine Garenbertus bonae indolis puer, qui apud Canonicos sanctae Vualburgis in oppido Furnensi traditus liberalibus disciplinis, ita ibi versatus est, ut ea quibus tenella aetas implicari solet, vitia omnia fugeret. Hic domo egressus paterna, ut Gallicam addisceret linguam, Cameraci habitauit quadriennio, deinde habitauit in oppido sancti Quintini, seruans ibi cuidam nobili viro Oylardo nomine aliquanto tempore. Secessit dehinc in syluam ab Oylardo sibi traditam Boenyn vulgo nominatam, ubi discipulos congregans tanta vixit sanctitate ut ab Lietardo episcopo Cameracensi, primus creatus sit abbas Boenensis ecclesiae. Eodem anno Robertus Comes Remauindi viduae Balduini Gandensis Nieceae defuncti abstulit Truncinium & Varas. Et quamuis Onulphus adhuc ueretur, sit tamen Tribunus Truncinionis. Vualterus Lideghemensis Cononius defuncti tributum gener. Canonici Formiselenenses institutum amplectuntur regulare primumque sibi abbatem accipiunt Albaldum.

M. CI. Ioannes Morinorum episcopus vir per omnia laudabilis, sacerdos tes ambitiosos & auaros propter eorum simoniam atque alia vitia expulit ex oppido Hyprensi, rogatuque ciuium Gerardum quendam spectatae vitae sacerdotem diuorum Martini & Petri ecclesiae praeposuit, qui statim extructo in pratis cenobio, sodales sibi adsciuir, qui iuxta regulam diui Augustini uiuerent, doctrinisque euangelicis populum imbuerent. Hac coram Manasse Remorum Pontif. Roberto Comite Flandriae, Albodo Formozellensi, Reginaldo Loensi, Thoma Euershamensi praepositis, Formoldo Hyprensum praefecto, Albodone Tolone, ac Benigno Roberti Comititis sacellano acta reperio, Paschale Pont. Romano omnia comprobante. Eodem anno Robertus Comes Sacerdotes diui Donatiani Atugensis mirifice honorauit, Nam altaria ac decimas, bonaque omnia ab maioribus suis collegio illi attributa non modo confirmauit, sed etiam omnibus eius loci sacerdotibus solida concessit libertatem, praesentibus & subsignantibus Conone ab Eynis cum filio Athelardo, Erembaldo Castellano Brugensi cum Roberto filio, Athelardo Stratensi, Albone Rodeniburgensi, Roberto Berhuniensi, Stephano Bolariensi, Rengoto Muelenbecano, Froolpho Castellano Bergensi. Actum apud Hypram. Quo item anno Henricus Lemburgensis, accepit ab Henrico Caesare ducatum Lotharingiae. In Anglia mense Augusto Guilelmus Rex cognomine Rufus, filius Guilelmi Nothi ex Mathilde Flandrensi parum amatus laudatusque princeps dum venatur in sylua cui nomen Noua Foresta, à Galtero Tyrello milite gallico ictu sagittae occiditur. Succedit in regnum Henricus eius frater. Obiit Natalia secunda Abbatissa Melsinensis, postquam rexerat annis. XXVI. Successit Ogina filia Roberti Frisii Comititis Flandriae.

M. CII. Finita nondum discordia inter Robertum Comitem & Caesarem Henricum quartum, Robertus Cameracum aspera licet hyeme obsidere adoritur,

E 3 agrumque

agrumque circumiectum depopulatur, Cæsar magnis viribus Cameracensibus venit auxilio, castellumque Bulzai & Sclufam, vt tradunt quidam de Roberto, cepit, sed cùm tempus bello gerendo minimè esset idoneum, statim coactus est exercitum reducere.

M CIII. In conuentu Leodiensi pax inter Cæsarem ac Robertum conuenit. Iurat Robertus in eius verba. Composita item quædam controuersia inter Robertum & Balduinum Montensem de Doaco, Robertusque Doacum retinuit.

M CIIII. Ingelbertus abbas Bergensis Balduini Barbatii Comitis Flandriæ ex filia nepos moritur. Hermes monachus Bertinicus ab Roberto Comite nouus Bergensibus datur abbas, vir pius, prudens & literatus, qui non modò res Bergensium auxit, sed cœnobium etiam reformauit, ad sanctiorisq; vitæ institutum perduxit, adiuuante Lantberto abba Bertinico, Clementia Comite ac Brunone Pont. Rom. Legato. Causam eius reformationis extitisse referunt, quòd Philippus Vicecomes Hyprensi Roberti Comitis frater, qui eodem anno prolapsus illic ex cuiusdam domus tabulato expirauerat, visus sit de nocte stare super suum sepulchrum iubens ædituum pulsare matutinas, confirmansq; piorum hominum precibus haud parum refrigerii præstari defunctis. Tradunt quidem anno eodem Henricum Anglorum Regem subactis Vuallensibus, Flandros quotquot tū in Angliā habitarent, in Vualliā traduxisse. Eodem anno Balduinus Rex Hierosolymorum cepit de barbaris Prolemaidem.

M CV. Hierosolymis terra vehementer mouit, potitiq; sunt nostri de barbara in Syria religione insigni victoria.

M CVI. Toto mense Februario. fulsit Cometes. Bruno Cardinalis venit in Flandriam, qui postea Pictauii celebrauit concilium. Henricus Cæsar Leodii in custodiam à filio coniectus moritur. Filius Henricus succedit, ablatumq; Henrico Lemburgensi ducatum Lotharingiæ, in quo est Brabantia, donat sororis suæ viro. Gothofredo Comiti Louaniensium cognomine Barbato.

M CVII. Ligerius Anachorita in littore Furnensi, loco solitario & arenoso vitam duxit apprimè sanctam. Conuenerunt ad eum in eandem solitudinem viri aliquot religiosi sanctitatis ipsius fama excitati, quibus viginti per annos piè ac sanctè præfuit, cōstructa cella quā episcopus Morinorū Ioannes in honorē virginis matris dedicauit. Tale Dunēsi cœnobio lōge omniū celeberrimo exordiū fuit, cui Guilelmus Normānus & Theodoricus Elfatius Comites primi omniū fundos aliquot ac possessiones assignauerūt. Obiit Rogerius dux Apuliæ & Calabriæ filius Roberti Viscardi, maritus Adela Reginae filia Roberti Frissi Comitis Flandriarū vidua Kanuti Danorū Regis, quæ mater ex illo erat Caroli Boni Comitis Flandriarum, relicto ex Adela filio Vuillelmo Apuliæ & Calabriæ duce.

M CVIII. Henricus Cæsar conuentu Ratisponæ habitò, amplas ex Noricis præcipuè copias adduxit in Lotharingiam seu Brabantiam, vt Flandros aduinceretur, ipse Alostenses & Quatuor Officia. Hollandi foedere cum eo icto, Zealandicas insulas. Montenses verò, hoc est Flanonienses non solum Duacum, sed totam à Roberto repetebant Flandriam, quibus omnibus si parendum fuisset, vitam Robertus priuatam viuere debuisset. Sed longè secus ac rebantur res celsit. Robertus Orientis domitor, nihil Cæsarianas timebat minas. Et Flandritali duce inuincibiles prorsus videbantur. Henricus nulla re memorabili gesta retro abiit inglorius, paceq; ad natalem dominicū Magun-

ciaci facta. Duacum Augusti etiam permissu Flandrus retinuit. Translatum eodem anno corpus diui Hunfridi episcopi Idibus Aprilis ab Ioanne episcopo Morinorum.

M CIX. Reformatum cenobium diui Vedasti Atrebatensis ab Roberto Comite & Lantberto abba Bertiniano. Suffectus in Henrici Abbæ locum Aluissus Bertinica domus monachus. Item ad Calendas Maias Furnis translata corpora sanctorum Vualburgis, Vuillibaldi & Vuinniboldi, astantibus cū Canonis suis Herberto Furnensi, & Thoma Eversfameni præpositis, ac Gertrude matre Roberti Comitis, quæ id temporis iura dedit Furnensibus. Obiit Aria eodem anno Guilelmus Roberti principis filius natus annos circiter XVIII. sepultus in cenobio Bertinico pro ara maxima. Eadem tempestate suscepto bello in eos, qui sacerdotum & ecclesiarum fundos possessionesque inuaserant. In Parisiis Bocharus à monte Morentii, In Bellouacis Drocus Montiacus, In Remis Elbo Rossiacus, In Aurelianis Leonetus Magdunensis, alijq; locis alijs à filio Franci regis Ludouico, & Roberto Flandrensi Comite victi subactiq; sunt, atque ecclesijs suæ cuiq; res restitutæ. Eodem anno Tornaci nascitur agnus duobus capitibus, quatuor auriculis, quatuor oculis & octo pedibus, sed vno tamen corporis trunco. His temporibus, inquit Polydorus Vergilius, inundante præter naturam Oceano, multi ex Flandris ipsius maris accolæ patris sedibus pulsi in Angliam applicuerunt, qui ab Henrico Rege locum ad habitandum petentes Orientalem Insulæ partem occuparunt, sed quadriennio post loco coloniæ inde in Occidentale Vualliam ducti sunt. Hæc ille. Hinc autem effereor, quod in Anglicis legimus annalibus, ab octo aut nouem deinceps populis eam Insulam esse habitatam, Britannis, Anglis, Scotis, Pictis, Gothis, Saxonibus, Danis, Normannis, Flandris.

M CX. Corpus diui Adriani martyris ardente templo Raulicuriæ in Hannonia, incendio ab Eubaldo sacerdote subtraçtum, deportatumque Gerardi montem in cenobium monachisque venditum. Hunc martyrem Nicomedia passum inuenio, imperante Maximiano, corpusque eius primum Bizantium, dehinc Romam, inde grassantibus Romæ barbaris in Galliam deportatum. Quæ sequuntur excerpti in Bibliotheca Vuatiniensi. Anno M CX. Henricus Cæsar filius Henrici excommunicati, castrum Duacum obsedit, & fortem impetum in ciuitatem faciens nostros multum terruit, sed plures ex suis perdidit. Post hæc pacè cum nostro Comite composita, multas ob causas necessus abcessit, & Roberto Comiti potestatem in Cameracum & nouum Castrum dedit, quod præcessores eius nunquam habuerant. Balduinus filius Roberti Comitis Flandriæ accepit vxorem filiam Alani Comitis Britanniæ. Conon episcopus Præhestinus in præsentia Paschalis Papæ hoc modo recitauit consanguinitatè inter Balduinū Comitē & vxorē eius filiā Alani Naretensis seu Britanniæ Comitis. Constantia Gallorū regina vxor Roberti regis & Ermengardis Comitissæ Auernensis sorores fuerunt. Ex Constantia Adela Comitissa Flandriæ. Ex Ermengarde altera Ermengardis Comitissa. Ex Adela Roberrus Friso Comes Flandriæ. Ex Ermégarde Berta Comitissa. Ex Roberto Friso alter Robertus Frisius. Ex Berta Havvisis Nanetensis Comitissa. Ex Roberto II. Balduinus. Ex Havvise Comes Alanus. Ex Alano ista virgo vxor Balduini. Nescio aut quid hoc sit cōmeti, & cur Paschalis eos dicitur separasse. Sterilitas terræ, hyems gravis, gelū diuturnū, cū niue. Tachelini hæresis cepit pullulare, quæ docebat enomere sacratissimū corpus Domini in die Pasche

susceptum, Hactenus ille. Eodem anno conditum Aldenardi in nouo Burgo ab Roberto & Clementia principibus nouum templum, dedicatumq; in honorem virginis matris ab Odone episcopo Cameracensi, præsentibus Arcam Mathilde filia iunioris Arnulphi Aldenardenfis & Leberto quodam cum cōiuge Sigillinde, Indictione iii.

M. CXI. Sexto Calendas Iunias, pacem Flandricam ab Balduino Pio antea factam Robertus princeps renouauit, confirmauitq; præsentibus & assentientibus primoribus viris Roberto Betunienfi, Alardo Tornacensi Cononis filio, Vuinemaro Gandensi, Galtero Brugenfi, Rogero Insulenfi, Guilelmo Audomarenfi, Galtero Cortuariacensi cum talibus aliis bene multis, qua pace præter alia ad comprimendam plæbeiam audaciam cædesq; & latrocinia lex talionis promulgata. Eodem anno belli Anglici causa hæc erat. Guilelmus Normannorum dux, Balduini Pii Comitis Flandri gener, pro auxiliis aduersus Danos & Halardum regni inuasorem sibi in Angliam portatis, Comitibus Flandris trecentas argenti marchas, quas vocant, quotannis in annos singulos, ut supra demonstrauius pēdere promiserat. Ex Mathilde Flandrenfi Guilelmum, Robertum, Henricum tulerat. Natu maximus Guilelmus Anglis, Robertus Normannis iura dedit. Henricus sine terra dictus mortuo Guilelmo priusquam ex Syria Robertus reuerteretur, vtrunque principatum inuasit, reuersumq; ex Asia Robertum bello victum captumque in custodiam tradidit. Ludouico Crasso Franco regi pro Normannia fidem iurauit, spondens se ad eius voluntatem Gisortii arcem demoliturum, quod quidem promissum postea quum præstare nollet, bellum illi rex intulit. Robertum Flandrum & sua & regis causa in Anglum concitauit, quod Francorum regum esset beneficarius, & quod poscenti pactum multo ante tributum Flandro, Henricus responsum dedisset, non esse dignitatis regni Anglici Flandritis vectigal pēdere. Facto ad Gisortium in finibus Normanniæ prælio, ac victis fugatisq; Anglis, in Meldorum fines, qui tum in Anglorum erant fide, Crassus rex exercitum duxit. Hic cum erumpentes Meldos in urbem compellere Robertus conatur, pro porta suffosso equo lapsus oppressusq; tertio post die decessit, pridie Nonas Decembris, seu, ut alii tradunt, tertio Nonas Octobris. Talis fortissimi domitorum Asiæ exitus erat. Relatum est corpus eius à Crasso rege ac regni principibus Atrebatum, & in cœnobio diui Vedasti magnificè sepultum. Imperauit annis duodeuiginti. Hic Robertus Comes hunc scripsit titulum: Ego Robertus Dei misericordia Flandrensis Marchio, Comitis Roberti agnomine Frisonis filius.

Balduinus
Securis Comes
Flandriae. XV.

BALDVINVS cognomento Securis, acerrimi ingenii iuuenis in opes successit paternas, eratq; Comes Flandriæ duodecimus in ordine. Atrebatum patris expletis exequiis, in regis iurauit verba, præsentemq; rege proceres Flandros quod nonnulli contemnere viderentur eius imperium, non modo in suam fidem, verumetiam in domesticam pacem iureiurando adexit, testatus de quibuslibet pacis fractoribus graua se sumpturum supplicia. Ipse enim primus ferè fuisse dicitur, qui superbiam nobilitatis legibus ausus sit compescere, solitam ea tempestate & crebris inter sese pugnis concurrere, & plæbem pariter indignis sæpe modis affligere. Securis est cognominatus siue ab summa legum seueritate, siue quod veterum more regum maximam omnis temporis partem securim manu gestare consueuisset. Furum latronumq; licentiam, quæ militante in Asia patre plurimum incruduit, nemo vnquam acrius puniuit.

Hen.

Henricum Caloensem ex gente Vvasiensi virum nobilem in arce Vvindalensi cum aliis quibusdā strangulauit, propterea quod externos quosdam spoliassent mercatores ad Turholtensem venientes mercatum. Brugis adolescens quidam nobilis, quem filium fuisse referunt Praefecti apud Orscampum, duos pauperum viduae boues pretio nō soluto reclamanteque muliere abduxit a foro, Hunc arreptum vnā cum duobus falsis monetariis in feruētē tinctoris lebetem dedidit praecipitem. Talibus exemplis repurgans regionem, tutum negotiatoribus praestitit accessum. Per oppida vicosque circumuectus causas cognouit, ac ius constātissime dixit: inque iniquos magistratus, ac plebis oppressores multo omnium seuerissime animaduertit. Orta autem iam pridem inter Francum Anglumque reges de Normanniae ducatu grandi admodum contentione, cum sollicitante agenteque rege Anglo, proceres Franci prope vniuersi a rege suo deficerent, Securis summa semper erga eum fide & obsequio permansit: eiusque & Rodulphi Viromandui praecipua opera commissio in Carnutibus praelio, Hugonem Pomponensem, Vidonem Rupefortem, Stephanū Theobaldumque Campanos, Vidonem Creciacensem, Hugonem Puteacensem, Lancellinum Castrum Martini Comitem, Thomā Marlensem, hos magnis opibus viros victos fugatosque Crassus rex suae subiecit voluntati.

M C XII. Arsit Castrilocus metropolis Hanoniae, cum insigni aede diuae Vval detrudis.

M C XIII. Obiit sepeliturque Furnis Gertrudis, Balduini auia, Furtiensis Vicecomes. Tanchelinus haereticus habitu monastico falso glorians, damnatus anathemate ab sacerdotio populoque Brugenfi vrbe eiicitur.

M C XIII. Mathildem regis Anglorum filiam, Henricus Caesar Magunciae ducit uxorem.

M C XV. Hugo comes Fani Pauli in fide contineri nō potuit, sed dominandi accensus libidine, Flandriae ditionis fines vexauit. Hunc Enchris castello Securis multauit: quod Carolo Dano amittino sub dedit dono. Eodem anno Tanchelinus haereticus occiditur. Diuus Bernardus Burgundio genere, sit prius abbas Clare Vallis.

M C XVI. Incendium Brugis, quod totum penē oppidum est exustum. Sigerus abbas Blandiniensis sacram professus militiam in Asiam proficiscitur, Ansboldo cuidam tradito cenobii regimine.

M C XVII. Balduinus princeps conscripto exercitu Castrū Fani Pauli obsedit, sed interuentu, Eustathii Comitis Bononiae pax conuenit. Terramotu hoc anno plurima concussa loca, Oppidum diui Audomari totum penē combustum. Reformatum Blandiniense monasterium, nouusque institutus abbas Arnulphus nomine, ad quē pulsus sua sede confugit Rodolphus abbas diui Trudonis Hasbanensis, vir pius ac doctus, qui ad obitum usque Friderici Leodiensis episcopi, Gandauī commoratus contra ambitionem seu simoniacam auaritiam libros septem, aliaque in historiis ac poetica industriae suae reliquit monumenta. Fuere autē Blandinii reformatores Balduinus princeps & mater eius Clementia, cum Ioanne Morinorum episcopo ac Lantberto abba Bertinico. Obiit Godezon praepositus Trunciniensis mēse Martio, cui successit Meynardus Gandensis scholasticus auctoritate Balduini Comitis Flandriae, sine electione fratrum.

M C XVIII. Balduinus rex Hierosolymorum, filius Eustathii Comitis Bononiae, frater Gothofridi Bononiensis moritur, subeunte in eius locum Bal-

duino filio Hugonis Comitis Rastelle. Eodē anno Guido archiepiscopus Viennensis Balduini principis auunculus, defuncto Gelasio, Romanæ ecclesiæ sit episcopus Calixtus transnominatus, eratq; is annus tēpestas fulguris horrendoq; tonitru supra modū insignis. Obiit Meynardus præpositus Truncinensis, cui filius eius Odgerus successit iussu Balduini Comitis.

M. C. XIX. Rex Anglorum dux idem Normanniæ Henricus, in Franci regis iurare verba recusabat: quod illo se & dignitate & opibus inferiorem non arbitraretur. Continua inter se bella gerebant, Normanniā Anglum pellere, illamq; attribuere Guilelmo Roberti ducis filio Francus contēdebat. Theobaldus Comes Campaniæ Anglo auunculo tulit opem. Balduinum Flandrensem cæsi parentis bello Anglico, recens memoria, simul fides & obsequium Franco benefico suo debitū. Ad hæc continuè Guilelmi pulsi ducis sanguine sibi iuncti preces, & negatum sibi de quo supra memorauimus tributum, in Anglos stimulabant. Ductis in Normanniā copiis post Aquas Nicasii Andeliūq; oppida de Anglis capta cum Augen oppido, Balduinus mense Septembri oppugnare adortur, vulnus lethale in capite accepit, reuersusq; domū nono post mense cum curari vulnus non posset, Rosilariæ obiit, quintodecimo. Cal. Iulias, postquam Carolum suum amitinum Danorum regis filium, ex assē instituisset hæredē. Situs est in Sithiū, in æde diui Bertini ante aram sanctę Crucis maritimo sepulchro. Eodem anno monachi qui Præmonstratenses vocātur, admissi in Flandriam Furis Nicolao quodam creato abba habitare cœperunt, viriq; boni fuisse referūtur ac sancti. Apud Honclam eodem anno iuxta Sparliacum, natus infans monstruosus in modum piscis, nec brachia habens nec coxas. De hoc Comite scriptoris cuiusdam mihi ignoti appingam verba, ea sunt huiusmodi. Eo tempore Henricus Anglorum rex, fratrem suum Robertum Normanniæ ducem de terra sancta reuertentem in vincula coniecit, eò quod regnū Angliæ vt maximus stirpis quod ille occupauerat repeteret, cuius filius Guilelmus exheredatus ad hunc Balduinum Comitem cōsanguineum suum confugit: quem iste Comes nutriendis & militaribus armis instruēs, cum annum decimum octauum attigisset, contra patrum suum Angliæ regem Henricum, eum rebellare admonens, sæpe cum eo Normanniā grauib; incursionibus infestabat: sic ergo iuuenis iste Balduinus bellis assuetus & frequētibus triumphis decoratus, tantis laudibus effulsit, vt fama virtutis eius per omnes diffunderetur regiones, cuius sicut virtus supra modum ætatis eius subitanis incrementis emicuit, sic occulta dei dispositione cœptis eius obuiante diu durare nō potuit. Nam quum dictū iuuenē Guilelmū in paternā hereditatē restitueretur, Normanniāque sæpius infestat, scuto ipsius, vt fertur, ictu cuiusdam militis fronti eius illiso grauitè vulneratū, eoq; vulnere tandem vitam cum principatu, nulla superstitè prole amisit, anno sui principatus octauo. Hactenus ille. Eodem anno apud Aldenardam Iderus prætor interficitur tertio Calend. Decembris. Et Melda à Balduino Gandauensi ferro & igni vastatur.

Carolus Bo
nus, Comes
Flandriæ
XVI.

CXV. primum Carolus inauguraretur, acerrimam habuit aduersariam Clementiam Burgundam Balduini defuncti matrem, quæ Guilelmo Hyprensi Philippi Flandrensis filio Gotho, cui nupta erat quædam eius neptis, principatum deferre conabatur, ad quam rem conficiendā Comiti Louaniensium Gothofredo nopsit, Balduinumq; Montensem, Hugonem Comitē Fani Pauli, Eustathiū Comitē Bononiæ, Galterū Hildiniensem, Thomā Condiciacensem,

Eusta-

Eustathiumq; Taruannensem cum aliis quibusdam magnatibus attraxit in suam factionem, Aldenardamq; inuasit atq; incēdit, ibiq; ciues quosdam vltimo affecisse fertur supplicio. Hugone Comite Fani Pauli Occidentalem interea depopulāte vrentēq; Flandriam. Inter hæc Carolus princeps de rebus suis sollicitus, contracto in oppidum diui Audomari optimatiū concilio, Flandricam vniuersam certatim nomina dantem eduxit iuuentutem, paruoq; negotio omnium aduersariorum suorum fregit dissipauitq; vires. Fanum Pauli obsessum, ac in potestatem redactum diripuit, incēdit, repletisq; fossis solo æquauit, Galterum Hildiniensem dominatu patriaq; exuit, ac pepulit in exilium. Clementiam ipsam pacem suppliciter petere coactā, Dicasmuda, Bergio, Aria, Fanoq; Venantii (tales namq; tenebat in Flandris præfecturas duodecim) multauit. Bononiensem depopulatis exustisq; eius finibus cæterosque omnes arma ponere compulit, euersa Eustathii aduocati arce, quam nouam Taruannē aduersus ecclesiæ libertatem eduxerat.

M. C. XX. Gandaui quarto Non. Maias grassatur incendium, quo maxima pars vrbis vnā cum templis diuorum Michaëlis & Nicolai absumpta est. Fulchro vir longē ditissimus cum fratre Basilio omniq; penē familia periit. Pulsus Hermes abbas Bergensis, qui Remis in cœnobio diui Nicasii reliquum ætatis religiosissimē tranlegit. Bergis per Iohannem Morinorum episcopum instituto nouo abba Thoma monacho Bertinico. Vidua Roberti Comitis Clemētia nupsit Godofrido duci Louaniēsi mense Febr. Ordo Præmonst. ortus.

M. C. XXI. Aldenburgii leuatum corpus diui Arnulphi episcopi per Lantbertum Nouiomagensē, & Lisiardum Sueffionum episcopos, cui leuationi Flandros, Menapios, Morinos, Texandros, Brabantinosq; interfuisse memorant. Hæc Cal. Matis. Eodē anno defuncto Lantberto creatur episcopus Nouiomagensis, Simon qui Margaritæ Caroli principis vxoris ex matre fuit frater, filiusq; Hugonis Magni Veromanduorum Comitis. Henricus Anglorum rex ducit vxorem filiam Godofridi ducis Louaniensis nomine Adeliciam.

M. C. XXII. Arcem Eustathii Taruannensis aduocati Taruannæ extructam Carolus princeps enertit, ecclesiāque, vt supra memorauimus, tyrannide liberauit.

M. C. XXIII. Bergium Oppidū vnā cū monasterio diui Vvinnoci incendio deflagrauit Nonis Septembribus. Combustum & cœnobium Hasnonense vnā cum toto oppido seditione prætoris sui, saluo tamen thesauro & Bibliotheca. Albaldus Abbas seu Præpositus Formiselenfis postquā per annos. xxii. laudabiliter præfuisset, bona multa præcipuē in Testrep cœnobio acquisisset, factus est abbas apud Vvalrighem, hoc est Middelburgi in Vvalachria, qui primum Regulares fuere, sed non multo post facti sunt Præmonstratenses. Isaac successit in locum eius, apud Formiselenfes rexitq; cum laude per annos. xlvii. magno labore, multaq; ecclesiæ adiecit bona tēporaria, pius & industrius, & nunquam ociosus. Romam adiit, partem clauī Dominici, aliasq; reliquias sacras secum detulit, priuilegia suę domui acquisiuit. Porro Testrep locus iuxta Ostendam mari submersus est.

M. C. XXIII. Captus Balduinus rex Hierosolymorū à Saracenis, capta Tyrus vrbis Phœnicum clarissima à Christianis. Tactum de cœlo Vvatanense cœnobium. Iacta fundamenta monasterii diui Michaëlis Andouerpientis, obiitq; Calixtus Romanus pontifex Stephani Comitis Burgundiæ, idemq; Clementis fructuariæ Flandricæ frater. Profectus est per idem tempus cū exercitu in Gal
liam

liam Carolus suppetias Ludouico regi, contra Henricum Cæsarem, qui fines ingressus regni Remorum urbem obsidere tentabat.

M C XXV. Hyems grauissima tam homines quàm animantia bruta extinxit, frumenta aliosq; fructus terræ exulsit, fuitq; parens eius quæ statim infecuta est famis. Et per idem tēpus Carolus princeps indomitam ad eam diem maritimorum Flandrorum feritatem magna seueritate coercuit, arcuum sagittarumq; vsum illis interdixit, qui & Bacchas quas vocabant, prorsus sustulit, quibus in sublime iactatis pugnandi inter se dedere signum, gessitq; se ita, vt malis esset formidini, à bonis autem impense amaretur. Inchoatum à quodam Guidone eremita Britanno genere Visconienſe cœnobium. Obiit Balduinus Gandēſis, succēſſit frater eius Ivvanus. Obiit Vvillelmus dux Apuliæ & Calabriæ ſineliberis, frater ex matre Adela Caroli Comit̃s Flandriarum, nepos ex filio Rogerio fortissimi & bellicosissimi illius Roberti Viſcardi Normanni, Apuliæ Calabriæq; ducis, familiaris & amicus erat Calliſto Rom. Pont. eò vt reor magis quòd Clementiani Calliſti ſororem Robertus Hieroſolymitanus atunculus eius Comes Flandriarum haberet uxorem.

M C XXVI. Ex ſterilitate agrorum in Flandria viciniſq; regionibus ingens inceſſit fames, qua in fame tanta fuit Caroli principis erga inopes calamitoſosq; miſeratio ac liberalitas, vt vno quodam die Hypris ſeptem milia & octingentos panes præter pecuniā ac veſtes egenis diſtribuerit, ceruiſia confici inhibita, iuſſiſq; occidi tota Flandria canibus. Ea de fame ad hunc modum ſcribit Robertus abba in ſuis Chronicis. Fames maxima graſſator in Gallia, magna multitudine vtriuſque ſexus pereunte, in qua Caroli inclyti Marchionis Flandriæ liberalis enituit munificentia, qui innumerabilibus diuerſis in locis pauperibus, quotidiana miniſtrabat, victus ſtipendia. Haſtenus ille. Cæterum talibus pio principe intento rebus, ſcēdiſſima exoritur in eū Stratenſium (prepotens erat in Brugenſibus familia) coniuratio, propterea quòd inter cenſendum vr̃bis frumentum, vim ingentem in eorum horreis inuentam, partim iuſto pretio vendere, partim gratis metiri illos cogetet, quin etiā acceſſit quòd grauius adhuc concitaret eorum animos: Maritus cuiuſpiam cognate Bertulphi Stratenſis Cancellarii Flandriæ, equiti cuidam Flandro, de violata inter ſe pace diem dixit: Negauit eques ſe vocadum eſſe in ſus ab homine ignobili, vt qui ſeruilis conditionis duxiſſet uxorem. Longa ea ex re orta altercatione, tandem Carolus decernit, vt mulier apud duodecim Patricios Flandriæ nota ſeruilis conditionis purgatam redderet, quæ res vniuerſæ Stratenſium domui adeò auxit odium, vt ea præcipuè cauſa extitiſſe patetur, cur de trucidando principe nefaria cœperint conſilia. Capita tam atrocis cōſpirationis erant Bertulphus Stratenſis Cancellarius Flandriæ, idem Præfeſtus ædis diui Donatiani Brugenſis cum fratribus Lantberto, Vulfrico, Roberto, Bochiardus, Bertulphi nepos, filius Lantberti, Guilelmus Lantberti filius, Robertus Roberti filius, Guilelmus Virouiacenſis, Engerrānus Eſnenſis, Gordo Stenfordianus, Iſatius Renengenſis Bertulphi & ipſe cognatus. Hi primum Tagmarum Comit̃is elemonem magno proſecuti odio, permultis affecere iniuriis. Villas prædiaq; eius & agros inuadentes, ſubvertentesq; ædificia, adeò vt occurrente cum ſuis Tagmaro cædes inuicem fierent. Cæterū inter eos ſumma ope Carolus pacem ſarciendam curauit, profeſtusq; eſt in Galliam ad ſobrinum ſuum Ludouicum regem, vt auxilio illi eſſet aduerſus Comitem Aruernorum ac Guilelmum ducem Aquitaniæ, qui cōſpiratione quadam conflata in ſacerdotium, epiſcopum

pum Claromontanum ciuitate eiecerant. Absente in Francia Carolo, contempra Stratenfes pace grauiorem quàm antea in Tagmarum seditionem concitant, factaq; manu in eius possessiones erumpunt, villam castellumq; in Orscampo diripiunt, occisisq; qui vim prohibere conarentur, prædam magnam inde agunt, feruntq; domum, quæ res visa cum primis detestanda. Nam etiam si crebre ac quotidianæ ferè passim existerent seditiones, ad eum tamen diem auditum non erat vllas in iis actas fuisse prædas. Reuersus Comes in Flandriam, Hypræ ad tertium Calend. Martias de sananda tanta Stratenfium amètia, conuentum nobilitatis indixit. Et tametsi à plerisq; nobilibus minus amaretur, quoniam nimis religiosus, nimisq; tenax iusti esse videretur. Placuit tamè sententia quæ Brugas adeundas, compellendos ad causam dicendâ seditiosos dignaq; statuenda in conuictos supplicia decreuit. Igitur Calend. Martiis toto Carolus die ad vesperum vsq; Brugis sedit pro tribunali, ad cognoscendas partium causas, conuictumq; Burchardum Stratensem haud grauiori mitissimus princeps puniuit multa, quàm vt ædes eius demolirentur, omnemq; ablatam prædam redderet, qua tanta hominum deterrimus abusus clementia, de principe sua ipsius manu occidendo ausus est inire consilium. Postero die, hoc est sexto Nonas Martias, Carolus prima luce quinque genos nouis vestiuit indumentis (id enim singulis faciebat diebus) religioneq; plenus ad templû diui Donatiani paucis comitatus se cõtulit, admonitusq; vt sibi ab inimicis cauere, difficile est (inquit) vbiq; cauere, Deo protegente securi agemus. Quòd si pro iustitia ac veritate occumbere contingat, quid quæso ea morte gloriosius? Hæc locutus ascendit in superiorem partem templi ad aram virginis matris, quo loci sacra vbi esset operatus confessione, in pavementû procubuit, suoq; more clara voce orauit, quartum poenitentialium recitans Psalmum, hic accessit latenter ad eum Burchardus Stratenfis, sumpto, vt quidam sunt authores, mendici habitu, strictoq; ferro (horresco referens) frontem eius reuerendam tanta vi percussit, vt vnicuique innucentissimi principis cerebrum in pavementum profunderet, accurantesq; reliqui parricidæ caput illud venerabile multis vulneribus confoderunt, amputato ferè & eius dextro brachio mendicanti mulierculæ extento. Tum Themardus Brugburgensis, & filii eius Galterus & Gislebertus protinus cum eo occisi. Galterus Locrensis ab altari diui Donatiani retractus pro foribus templi inhumaniter trucidatus, Regia cõfestim direpta, tota vrbe conquiesciti interfectiq; quicumq; fuerant cædi destinati. Corpus exanime & superiori loco demissum, ac ante aram maximam à sacerdotibus reuerenter positum. Eò apportatus ab Rengero Telone, debilis quidam adolescens Rogerius nomine, omnibus membris contractus, qui principis admotus corpori, subito sanus ac validus in pedes suos laudans Deum subsiliit, quo protinus miraculo Helias decanus Brugenfis, Frumoldusq; ecclesie Furnensis antistes, cum multa quæ pariter adfuit plebe in lætitiâ effusi, templi pulsabant æra, osculo contingere corpus, ac non nihil capilli eius barbæq; ac vestium desumere gaudebāt: vti ea inter domestica asseruarent sacra. Hæc die secundo Martii, qui tunc erat dies Mercurii post dominicam Reminiscere. Die Iouis adfuit Arnulphus abbas Blandinienfis, vt Caroli corpus ad suum transferret cœnobium: quâ rem Brugenfes haud quaquam passi apud forum in æde diui Christophori die veneris honorificè sepelierunt. Octauo post hæc die Gervasius Pratenfis præcipuus amator seruatorq; Reipublicæ, Balduinus Gandensis, Daniel Teneremundanus, Galterus Lilariensis, Regnardus Vvalnensis, Theodoricus Dicaemudensis, Richar

Richardus Berstanus, Hellinus Bôchutus, aliq; ad sexaginta circiter equites Flandri Brugas conuenere obsessum parricidas, vt tam execrâdi facinoris meritas ab illis pœnas expeterêt, remq; publicam capefferêt. Burgum, hoc est castrum atque ædem diui Donatiani, ingesto in longam diem comœatu, parricidæ fortiter muniuerât, seq; ibi incluserant, rati (vt erant per demetiam vecordiamq; excæcati) paucos fore ex nobilitate qui parricidiũ tam abominandum essent vindicaturi: sed longè aliter ac arbitrati sunt euenit. Omnis namq; Flandriæ nobilitas, quamuis pleriq; minus eum dum viueret viderêtur amare, summa alacritate concurrente plæbe principem parentemq; atrociter vlturi conspirauerunt. Ex parricidis arētissimè in Burgo obsessis primus omniũ Ilacius, vir locuples ac potens fugam expediuit, ductuq; Guidonis Stenfordiani, qui sororem eius habuit in matrimonio, peruenit ad monasterium diui Ioannis iuxta Teruannam, ibi ab Folquino abba vestitum accepit monasticum: verum inde statim retractus ab Arnulpho filio Eustathii aduocati Teruannensis, post varios cruciatus tertio decimo Calend. Aprilis Ariæ iussu Guilelmi Hyprensis patibulo suffigitur. Ariam enim, Fanumq; Venatii, Hypram, Bellulam, Bergam, Furnas, omnemq; prope internatam Flandriam, Hyprensis statim à cæde Caroli occupauit: seq; per interregnum regentem Flandriæ nominari voluit: repullulantemq; quorundam rebellionem & latrocinia strenue cohibuit. Ad eundem modum Burchardus Stratenſis duodecimo Cal. Aprilis obſidentes fefellit, fugitq; in Querceti monasterium, vbi tonsō capite sumptoq; monachi habitu quatuor delituit dies. Inde tentauit solum vertere, ac in Brabantiam se abdere, sed Scaldem fluvium transmittere nequiuit. Siquidem qua transire cupiebat, nauicula fixa diuinitus stetit immobilis, nullaq; vi aut arte in ripam aduersam traduci potuit, quo miraculo parricida à portitore vectoribusq; agnitus, pudefactus vehementer & attonitus, maximè cœpit pœnitere, ac inde se proripuit, fugitq; Insulam ad Hugonem ac Bernardum auunculos, à quibus continuo proditus deditusq; oppidi præfecto ad supplicium. Forti & inuicto animo tormēta quæq; & cruciatus pertulit, ac inter ipsas intolerabiles pœnas suppliciis se multò grauioribus dignum clamitauit, tatoq; fletu & eiulatu veniam ad superos vociferauit, vt in lachrymas circumstantem adegerit plæbem: resti primum in foro suspensus, rotæ dehinc fractus omnia membra viuis inseritur, in qua ab hora diei nona vsq; ad vesperum diei insequentis magnis continenter vocibus Deum orabat veniam. Seruus autem eius Euerardus accepta Casleti à nominibus domini sui pecunia, fugit in Arduennam, vbi in flumen quoddā ex equo præcipitatus interiit. Lambertus Stratenſis Brugis comprehensus post manus cruraq; truncata, ac ferra candentia in illorum fistulas immerſa furcis datus. Auctum plurimū inuenio à Carolo collegium Canonicoꝝ rum beatæ Mariæ Brugenſis. Eodem anno Ioannes episcopus Morinorum ecclesiæ diui Vinnoci concessit libertatem, vnde alibi ædidimus tabulas.

DE CAROLO INVENIO BRITAPHIVM HVIVSMODI.

Hic pupillorum pater, adiutor viduarum,

Saluator patriæ, zelator & ecclesiarum.

Pax & vita suis, formido & mors inimicis,

Rebus pace suis vndiq; compositis,

Flandrenſis Consul Dacorum regia proles

Carolus hic obiit, innocuus perijt,

In prece prostratus, Domini mactatus ad animum,

Fit pro

Fit pro iustitia victima grata Deo,

Qua viuus vixit defunctus pace quiescat.

Aliud.

Carolus excessit Comes ense doloq; suorum,

Vltio successit mors dura grauisq; reorum.

EPITAPHIVM CAROLI MAGNI

Comitis Flandrensis.

Per te viuentem tua Flandria Carole fulsit

Fama, pace, bonis, clara, beata, potens.

Te moriente perit pax, fama iacet, bona quisque

Raptor habet, passim vis sine lege furit.

Milicis officium non iudicis euacuauit

Miles iudexq; fortis & aequus eras.

Templa, Deum, viduas, reparando, colendo, cibando,

Martha, Maria, pius Samaritanus eras.

Armis, lege, minis, hostesq; tuosq; domabas,

Corripiens pœna facta, futura metu.

Dona bonis, veniam miseris, pœnam sceleratis,

Largus, mansuetus, iura tuenda dabas.

Armorum, pacis quia fortiter & sapienter

Res pertractasti, Casare maior eras.

Seruus, iustitia, templum, Martisq; secunda,

Casor, causa, locus, lux tibi mortis erant.

De vita & morte huius Caroli scripsit quidam Valterus monachus ad Ioan- nem Morinorum episcopum: sed multò fusius ac melius Galbertus Brugensis. Hoc Epitaphium misit Cornelius Gualterus Gandensis ab Agrippina Colo- nia, inuentum ab eo quodam in monasterio non procul Andernaco in biblio- theca.

LVDOVICVS Francorum rex, vt Flandris nouum daret Comitem, Gui- lclmum ducem Normanniæ ab Henrico patruo Normannia pulsum, Atreba- tum adduxit. Eo & ceteri Flandriæ competitores Arnulphus Danus, Baldui- nus Montensis, Guilelmus Hyprensis conuenerunt. Ex his Montensis ambos Robertos, Balduinum insuper ac Carolum Flandriam iniuste possedisse con- tendebat, suumq; vt ius dextera defendere liceret postulabat, prouocâs quos- cunq; ad duellum. Sed rex id minimè passus, Mecum (inquit) tibi esset decer- tandum, nam me propior potiôrue potest esse nemo. Reiectus hûc in modum Montensis breui post hostiliter in Flandros reuersus, Aldenardam per iram incendit, vbi in principe æde permulti exusti ferûtur mortales. Danus autem ex sorore Caroli genitus hæreditaria sibi successione Flandrias obuénisse de- monstrabat, sed is nulla apud regem gratia valuit, inuisum erat Francis omne Danicum nomen. Normannû tametsi paternum genus referret, à Flandrorum Comitum stemmate Mathildemq; Balduini Pii filiam paternam habuisset aui- am, Arnulphus tamen Danus & Theodoricus Elfatius, Balduinusq; Monten- sis sanguinis propinquitate antecesserunt. Hyprensis verò nisi nuptiis fuisset ortus illicitis, vel Carolum præcessisset. Porro cōtractæ affinitatis vinculum, Normanno, qui Ioānam reginæ sororem duxerat in matrimonium plurimum fauoris cōciliabat. Decimo igitur Calend. Aprilis post duorum & viginti die- rum interregnum Normannus regia authoritatē Flandris obtruditur, ac Co- mes

Guilelmus
Dux Nor-
manniæ, Co-
mes. XVII.

An. 1127.

Regniacum
(vulgo Re-
ninghe)

Cociacum
Concy.

mes appellatur, dehinc tertio Non. Aprilis incidit Pascha anni M C XXVII. vt ex tabulis Paschalibus manifestè liquet, quo anno omnes fere scriptores Carolum principem occidisse tradunt, supputatione scilicet vtentes Romana. Octauo autem die post Pascha, hoc est quarto Idus Aprilis, Guilelmus Hyprensis Varneftunum est profectus, quo Bertulphus Cancellarius ad Alardum Varneftunensem Agantrudis neptis suæ virum confugerat, diesq; aliquot la-
tuerat, donec diruta ab Hyprensi munitione Hypram traheretur captiuus, vbi virgis cæsus, fustibus maceratus, lotio humanoq; excremento scedatus, ac cruci ad postremum affixus, summam animi retinuit patientiam, Deumq; orare scelerum veniam quoadusq; expiraret non destitit. Guido Stenfordianus accusatus consilii scelerati, accusatorem suum Hermannū Ferreum nobilem equitem ad singulare prouocauit certamen, à quo tandem apud Reningas superatus magnis oneratus cathenis Hypram ducitur, eodèq; die, hoc est tertio Idus Aprilis, iuxta Cancellarium suspenditur. Caterum propter tetrum odorem ambo horum cadauera bubulo insuuntur tergore, extraq; oppidum rotæ infera excelsæ infiguntur arbori, vt longo tempore tale spectaculum aliorum ter-
reret audaciam, vnde tamen haud diu post furtim de nocte refixa sunt & sepulta. Inter hæc Ludouicus rex vt Guilelmum Comitem collocaret in possessio-
nem Flandriæ, ex Atrebatibus Insulam Gandauum Brugasq; illum inauguran-
di gratia circumduxit. Sed Flandri quòd intelligebant iustum ac legitimum non esse Comitem, alieniores ab eo erant, vix vllæ eum ciuitates aliter quàm inuitæ velutq; regia maiestate coactæ susceperunt. Et patrums eius Henricus rex Angliæ, à quo Normannia fuerat exactus, virium eius incrementa veritus, mox nouum illi Flandrici principatus competitorẽ obiecit, nepotem suum Stephanum Blesensem Bononiæ ac Moritonii Comitem, qui iure sibi mater-
no Flandrias deposceret, quando ex Lucia Guilelmi Magni, Anglorum Regis filia, eadem Flandri Comitis Balduini Pii ex filia nepte esset oriundus. Igitur Stephanus extemplo cum Godofredo Louanienfi socero suo Balduino Mon-
tensi, Thoma Condiciacensi, Guilelmoq; Hyprensi inita societate magnâ An-
glorum manum in Flandriam misit, omniq; belli motibus cædibusq; & latro-
ciniis plena reddidit: Ita longam famem graui excipiente bellorum tumultu, aliis super alias calamitatibus attriti Flandri, septimo Calendas Maias, Brugis à Simone episcopo & Absolone abba Elnonensi lustratum dedicatumq; rur-
sus templum diui Donatiani, quod eadẽ principis fuerat profanatum, eoq; ex-
e-
ge diui Christophori relatum Caroli principis corpus, sepultumque ibi ma-
gnificè, turrim eius templi tenentibus adhuc parricidis, obsidentibusq; eam
proceribus Flandris. Sexto Calend. Maias à rege simul & à Comite obfessa Hy-
pra, & in ea Guilelmus Hyprensis, qui nondum cedere Normanno Flandricum
volebat imperium, Hypramq; cum circumiectis præfecturis in potestate habe-
bat, Oppugnatum acriter aliquadiu oppidum, viriliterq; tantisper ab Hypren-
si defensum, dum orta inter ciues discordia pars regi Comitiq; aperiendas por-
tas, alii cum præfecto ad mortem vsq; defendendum oppidum censebant, qua
in discordia qui regias fouebant partes, dum ad septentrionem fortiter Gui-
lelmus propugnat, sublato è turri diui Petri signo per portam meridianā Fran-
cos intromiserunt. Tum captum direptumq; oppidum atq; ab porta meridia-
na ad septentrionalem vsque incensum, coacti ciues in forum conferre arma,
Guilelmus spe omni destitutus dum per fugam se saluare conatur, ab Daniele
Teneremundenfi captus, missusq; à rege Insulam asseruandus in arce. Aria, Cas-
letum,

letum, Bergium, cæteraq; inferioris Flandriæ præfecturæ receptæ. Ioannes Hueskeranus insignis eques Hyprensis præpositus mox Brugas reditur, ad reliquos delendos parricidas, id quod duplici de causa ab rege est factum, prima quòd Carolus princeps sobrinus eius fuerat. nam Bertrada eius mater, ac mater Caroli Athela eadem fuere matre progenitæ, nempe Gertrude Saxonica, altera quod occidendorum per scelus regionum beneficiariorum exemplum nollet inultum. Octo & viginti in quibus Vulnericus Cancellarii frater è fastigio turris diui Donatiani deorsum dati præcipites, collectaq; illorum cadauera ac resti data. Robertus Stratenfis ex oculis Brugenfium, quibus acceptus habebatur abductus, ac Casleti decollatus, Engerrannus Efnensis nepos Theodorici Dicasmudensis tantæ fuit audaciæ, vt veritus nō sit, & in Comitibus & in regis venire conspectum, negans constanter se esse ex coniuratis, qui tamen sceleris conscientia territus voluntarium sibi consciuit exilium, quem Magunciaci reperio ob factum homicidium sacco obuolutum, submersumq; in Rhenum. Guilelmus Virouiacensis fugatus à præfecto Cortracensi ex Virouiaco, captus tandem est in Germania atq; apud Argentinam longis cruciatibus confectus, vxor eius Tornaci viua defossa. Reperio apud quosdam proditum memoriam, partem horum parricidarū, patria extorres peruenisse in Hyberniam, permissuq; regis Angli quandam ibi coluisse Insulam nomine Gerinam, ibiq; in tantam excreuisse gentem, vt ipsi aliquando regi ausi sint rebellare. In Flandris diruta fuere funditus eorum ædificia, adempta in perpetuum restituendi potestate. Agri, possessionesq; vniuersæ grauissimis damnatæ tributis, execrata damnataq; in æternum ea progenies, quæ damnatio etiam nunc sexto Noë Martias singulis annis Brugis pro foribus templi ad tubæ cantum diuulgatur. De tam funesta atrocitq; Caroli cæde Roberti abbæ huc adscribam verba: Carolus Comes Flandrensis prodicione quorundam optimatum suorum, qui bus pro zelo iustitiæ exosus erat, Brugis in ecclesia sancti Donatiani martyris orans interfectus est, sed horrenda animaduersione vindicatus. Proditores enim quum capti fuissent, aut exterminati exilio, aut percussi gladio, aut patibulo affixi, aut præcipitio illisi, aut duello conuicti & rotis alligati, vix aliquo euadente omnes perierunt. Hæc Robertus, qui diuum Donatianū vocat martyrem, sed martyr tamen non erat, verum confessor & archiepiscopus Remensis, Donatianus autem & Rogatianus martyres erāt & germani fratres. Capto Hyprensi restabat Arnulphus Danus, qui absq; vlla cōtrouersia Carolo auūculo in Comitatu succedere debebat. Hunc Normānus modis omnib. persecutus cōfugientē in oppidū D. Andomari obsedit, parūq; absuit, quin præimpōtēti ira oppidū incēderit. Sed ciues magno perterriti timore pactis aliquot die rū induciis portas illi patefecere. Danus in ædē Bertinicā refugit, coactus iniquas ab hoste accipere cōditiones, amissaq; hereditate domū qua venerat clas se reuerti. Dū hæc agūtur, Guilelmus Hyprēsis iuratus in Normāni verba, de positoq; Regēis noīe custodia educitur, ceterū cōtra fidē Normāno præstitā ad Stephanū Anglorū regē trās fugit, statimq; cū ampla Anglorū manu mari reuersus Scusam cepit, in agrosq; circūiectos populabūdus incurrit: incertū patrię an Normāno grauior hostis. Normānus autē obtēta iā Flādrig possessione nō modò de recuperāda Normannia, verum etiā de asserēdo regno Angliæ cōsilia agitare cepit: quapropter vt bellis gerēdis aurū suppeteret, ad auaritiā se prorsum cōuertit. Noua ad eumq; diem inaudita Flandris gēti libere imposuit vectigalia. Dignitates officiaq; publica quæstui habuit. Magistratus præ-

rio creauit: omniaq; illi pecunia erāt viliora, numeroſo eodemq; peſtilenti ſe-
quente eum militum comitatu, qui rapinis, qui ſtupris, furtisq; paſſim graſſa-
bantur. Per idem tempus Simon epiſcopus Tornacenſis ad recuperanda duo-
decim illa, de quæ ſupra ſumus locuti, altaria omnem operam ſtudiumq; im-
pendebat, nihilq; eò in negotio reliquit intentatum, qui tandem licet apud re-
gem Comitemq; vetus omne lus in ea impetraſſet, nihil tamen promouit: pro-
pterea q; mortuo Normanno proceres qui ea obtinebant mordicus retinere
ſuam in iis poſſeſſionē obſtinarent. Eodem anno Balduinus Gandenſis, opti-
matum Flandricorum inultò clariffimus mundanis omnibus ſalutem dixit re-
bus, religioni in totum ſeſe addixit, obiitq; poſtea in cœnobio Affliginienſi.

M C XXVIII. Diuturnis Flandri feſſi malis, de Guilelmi Comitis inexplē-
bili auaritia & rapacitate inuicem conqueſti, grauiterq; ob ademptā penē om-
nem ſibi libertatem fremētes, ſeptem ciuitates, hoc eſt Atrebatæ, Gandenſes,
Brūgenſes, Hyprenſes, Audomarenſes, Inſulani, Duacenſes clanculum cœtus
agentes, quid optimum foret factu conſultabant. Placuitq; inter alias Danie-
lis Tenēremondenſis viri prudentiſſimi ſententia, qui fortiſſimum nobiliſſi-
mumq; virum Theodoricum Comitis Elſatiæ filium iuſtum legitimumq; ſe-
cundum Arnulphum Danum Flandriæ hæredem euocandum cenſebat, vt de-
bitum ſibi iure hæreditario imperium capeſſeret. Sub aduentum autē Theo-
dorici Normanno iam dictæ ciuitates ſummo omnes conſenſu portas clauſe-
runt, cauſamq; repentini tumultus defectionisq; percunſtanti, liberè respon-
ſum, Principē ſibi parenteq; non expilatore eſſe opus: aduentare Theodoricū
Elſatiensem proximum Flandriæ hæredem, æquum eſſe vt illum admittāt, iu-
raq; duntaxat ab illo accipiant. At Guilelmus tam libero conſtantiq; reſponſo
grauiter offenſus, aurum pro bello Anglico cōgeſtum promit, militem vndiq;
cogit, acceptisq; à rege tam equeſtribus quàm pedeſtribus auxiliis, Godofredū
Barbatum Louaniēſium Comitem in partes ſuas traxit. Recepto ab Inſulen-
ſibus Theodorico, Ludouicus rex vnā cum Reginaldo archiepiſcopo Remo-
rum Atrebatū venit, Elſatiēſiq; ceu alieni inuaſori coram epiſcopo Atreba-
tenſi diem dixit, ſed ea Theodoricus citatione contempta in iudicium non ve-
nit, quapropter offenſus rex, mox illi per epiſcopo aqua & igni interdixit. At
Elſatius nihil regias curās minas, data inuicem acceptaq; ab Inſulenſibus fide,
maximos illis fecit animos, nihil dubitans quin oppidum egregiè eſſet defen-
ſurus. Cognita rex illius pertinacia, ex Atrebato vnā cum Guilelmo Comite
Inſulam venit: circumcingitq; oppidum obſidione, fortiter à Frācis Inſula op-
pugnata defenſaq; ab Theodorico acerrime. Summa erat inter ciues Elſatiq;
militem concordia, ſollicitati ab rege ad defectionem, Inſulani reſponſum illi
dedere, ſuum ſe iuſtū legitimumq; acciuiſſe principem, cū illo ſe viuere, cum il-
lo ſe mori decreuiſſe: quo rex accepto reſponſo, relictis qui cū Normanno res
gererent in Galliā reuertitur. Alia autē ex parte Godofredus Louaniēſis Alo-
ſtanos vrgebat, eorumq; agros ac villas vſit. Et Normannus Inſulenſi relicta
obſidione copias cū illo cōiunxit, ſi quo modo Elſatiū ad prælium æquo loco
committendū eliceret. Aloſtanis autē cū vim hoſtiū grauiter imminere El-
ſatius vidit, magno ſe animo ad illos contulit, quorū tamē in oppido debilitatū
munito nō auſus diu cōſiſtere, facta ferociter eruptione, ad Axpolam vi-
culū hoſtibus occurrit, quorū vires cū ſuorū paucitas perferre minimè poſ-
ſet, ceu victus fugatusq; coactus eſt iterū Aloſtum, quod proximū erat, ſe reci-
pere. Eo victor Normannus ceu iam debellatū eſſet ardētiffime, ad portas vſq;
inſecu-

insecutus, ab Nicasio Borluto ciue Aloftano; ballista ictus, haud ita multo post ex vulnere malè vt putant curato. xvii. Cal. Septembres decessit. Sepultus iuxta Balduinū Securim, abs quo educatus cultusq; fuerat in aede Bertinica. Huius de Comitis morte in monasterio diui Andreae iuxta Brugā hāc reperio memoriam. Anno M C XXVIII. Flandria turbatur, Comiti Comes accumulatur. Guilelmus moritur, Theodoricus dominatur. Mortuus est eodem anno percelebris ille anachorita Ligerius in littore Furnensi, illiq; successus Fulco primus Dunensis monasterii abbas, natione Biturix Sanguinacensis ordinis monachus, cui ab Canonicis Furnensibus edificata domus, agriq; ab Guilelmo ac Theodorico Comitibus assignati. Eodē anno Tyrus incluta vrbs Syria maxima strage populi motu terre tota ferè subuertitur. Et Gandavi sexto Non. Maii Indictione sexta orto de nocte incendio dimidia pars vrbs cum templis sancti Michaelis ac sancti Iacobi periit.

Flandricorum Annalium

LIBER QVINTVS.

THEODORIGVS ELSATIVS.

MORTVO Normanno Theodoricus Elsatius Roberti Frisi ex filia nepos, omnium summo cōsensu ordinum rem Flandricam suscepit, qui Theodoricus & Balduinus Securis, & Guilelmus Hypprensis, & Carolus Bonus, fratres inter se erat patrueles Roberto, Philippo, Adela, Gertrude Frisi liberis procreati.

Theodoricus Elsatius, Comes Flandriae, XVIII.

M. C. XXIX. Collegium Canonicorū Cisoniensium conuersum in monasterium, regularium monachorū, authoribus, maximè Hermannō Insulensi nobili viro, ac Lettardo & Roberto Canonicis, institutus primus abbas Anselmus, qui fuerat Canonicus D. Dionysii Remensis. Fundatū & monasteriū Vrsicāpi ab Simone Nouiomagensi episcopo, qui Valerannū exploratę religionis virum eo loci cū aliquot monachis ex Clara Valle euocauit, abbāq; instituit. Instauratū & Ghisnēse cœnobiū ab Ennia Comite, virginibusq; antistes preposita Sibylla. Clementia autē Burgundica, fructuaria Flandria Theodorico principe instituto hærede obiit: estq; Brugburgi, vt reperio, in cœnobia quod fundauerat sepulta.

M. C. XXX. Sexto Cal. Februarii, obiit Ioānes epi. Morinorū, coactisq; comitiis tanta de nouo subrogādo presule orta est animorū dissensio, vt annū vacaret sedes, aliis Balduinū Theodorici principis fratrem, aliis Milonē abbā diui Iudoci ad Aquam fluentē, Præmōstratensis ordinis sufficere nitētibus, quo in certamine Ioannes abbas Bertinicus, dum pertinacius Balduini tueretur partes, deiectus cœnobiū regimine, Simonē Gandayensem successorē accepit. In Furnensibus per eosdem dies Brugenſibusq; resederūt, quę diu tenuerāt domesticae seditiones. Romæ defuncto Pont. Honorio, Anacletus cōtra Innocentium creatus, schismatis fuit author.

M. C. XXXI. Canonici Taruānenses subnixi ope Remorum Pont. apud Romanum Pont. Innocentium obtinuerunt, vt Milo abbas decimoquinto Cal. Martias, consecraretur Morinorum episcopus. Inter hunc Milonem & Theodoricum principem conuenisse lego, vt ex Flandris qui cis Fossam nouam incolabant, nemo Taruānam ad episcopi tribunal in ius vocaretur, dummodo

decanorum suorum stare vellent decretis. Combustum eodē anno Fanum Richarii in Pontiuo, ab Hugone Comite Fani Pauli. Conditum Lisquense cœnobium ab Roberto Lisquensi clarissimo viro, qui cum quatuor filiis regulariter ibi professus est vitam, quod tamen monasterium postea Milo episcopus monachis attribuit Præmonstratensibus, deditq; illis abbatem Henricum ex monasterio Landunensi. Instituta domus hospitalis quæ Campi dicitur arenosi, in littore Ghisnensi ab Oylardo Vimiliensi, qui tanta illic inclauit sanctitate, ut sanctus Oylardus dici meruerit. Eodem anno decimotertio Calend. Septembris decessit Balduinus rex Hierosolymorum successore genere suo Fulcone Andegauensi. Octauo Idus Octobris combustum ob causam nescio quam ab Gandensibus Tronchiniū. Tertio Idus Octobris Philippus Ludouici regis filius Lutetiæ ex equo prolapsus expirauit, totamq; funestam ac luctuosam fecit urbem. Et templū diui Petri Casletensis eodē anno incendio deflagrauit.

M C XXXII. Slusam Flandriæ portum valido firmatum præsidio tenebat adhuc Guilelmus Hyprensis, multisq; patriam damnis terra mariq; affecit: quā diutius Theodoricus princeps non passus iniuriam, conscripto exercitu portum cepit, Hyprensemq; in Angliam profugere cōegit, sed hæc reiicienda quidam putant in annum. XXXV. Nihil enim erat adhuc vbi nunc Slusa præter arenam, nec Dam erat adhuc oppidum.

M C XXXIII. Quarto No. Augusti hora sexta diei Sol ita obscuratus est, ut stellæ apparerent in cœlo. Pridie autē Non. Septembris obiit Suanildis Theodorici principis vxor, vnica ex eo relicta filia, cui nomē Laurentia. Combusta cum omnibus appendicibus abbatia diui Vvinnoci Bergensis. Taruannæ magna episcoporum ac nobilium virorum frequētia dedicatum insigne templum virginis matris Idibus Octobris die dominica, qua expleta dedicatione ingens mox suborta tristitia ob non inuentum caput diui Maximi, quod quinquaginta iam annos Bononienses insciis Taruannicis, ut supra ostendimus, detinuerant. Dedicatum eodem anno & templum Bergensis cœnobii à tribus episcopis, Milone Morinensi, Aluifo Atrebatensi, Simone Nouiomageni, cui dedicationi interfuere Comes Flandriæ Theodoricus, corporaq; sanctorum Audomari, Maximi, Bertini, Folquini, Erkenbodoni, Item quinq; archidiaconi, Hugo & Robertus Atrebatenses, Philippus Taruannensis, Simon Ambianensis, Hugo Nouiomagenis, Simon abbas Bertinicus, Theodoricus abbas Capellæ, Arnulphus abbas Aldenburgenis, Gerardus Præpositus Audomarenis, Balduinus Præpositus Furnensis & Casletensis, Manasses Vvatinensis, Isaac Formoselensis, Ægidius Loensis, Albertus Eversamensis.

M C XXXIII. Sibyllam filiam Fulconis Andegauensis Hierosolymorum regis Theodoricus princeps duxit vxorē. Caput diui Maximi episcopi ex Bononia Taruannam refertur tertio Idus Decembris. Et sunt qui Cæsarem hoc anno Duacū vsq; venisse, Flandrosq; infestasse tradunt. Eodem anno filius Guilelmi Hyprensis infans trium annorū Comiti Flandro à patre in obsidem datus, nefario scelere eorū, qui eū custodiebāt excæcatus, apud Maldeghem mortuus est. Mare eodem anno ruptis aggeribus Flandriam inundauit.

M C XXXV. Obiit Henricus rex Angliæ, Oceanus iterum se effudit in continentem, bonamq; Flandriæ, Hollandiæ ac Frisiæ partē subito submersit. Magna tum hominū tum pecudum multitudine extincta, qua de inundatione sic Robertus abbas: Mare (inquit) terminos suos egressum inopinātē submersit cum habitatoribus suis partem Flandiarum. Punitus Ramfridus presbyter, qui

qui cum apud Ettelghem sacris operaretur, argenteum furatus calicem stanneum supposuit, ceterum ad precationem dominicam cum venisset gemitus tremensque stetit, ac finire illam nullo modo quivit. Combusta eodem anno, Dei ut aiunt iudicio, quinque monasteria, Corbeia, diui Audoeni, diui Ioannis Taruannensis, diui Vedasti Atrebatensis, & Hamense.

M C XXXVI. Tanto fulgure, tonitru, vento ac pluuia coelum inhorruit, ut adesse mundi dissolutionem multi existimarēt. Murus oppidi Audomarenfis sexaginta in longitudine pedum conuulsus ac deiectus est. Furnis ubi viri tres una equitabant, medius fulmine est ictus reliquis intactis. Et sunt qui inundationem, de qua sumus locuti, huic referunt anno. Arsit eodem anno Andernense monasterium.

M C XXXVII. Leo abbas Lobiensis Theodoricus Comitis ab eleemosynis, claro in Furnensibus ortus loco creatur abbas Bertinicus: vir fuit prudens pius ac strenuus. Clugniacensium fortiter obuiavit conatibus, qui domum sibi Bertinicam subiicere contendebant, eoque agente Theodoricus Comes & vxor Sibylla, Milo episcopus Morinorum, Philippus & Milo archidiaconi, Guilelmus praefectus Audomarensium, eorumque successores, Bertinianae domus tutores ac perpetui protectores ab Innocentio Pont. Romano sunt instituti. Inchoatum eodem anno apud Niniuen cenobiū Præmonstratense. Collegium item Tronchinense inuitis Canonicis per Yvvanum Alostensem in Præmonstratense conuersum monasterium, Odgero praeposito resignante praeposituram. Quidam hoc factum tradunt anno M C XXXVIII. sexto No. Maii. Hic Bissini Turingiae regis eiusque filiae beatæ Adelgundis seruari ferunt reliquias. Betunea & Stegra hoc anno combustae, mortuoque Lothario Imperatore successus Conrardus Henrici Caesaris ex sorore nepos. Apud Niniuen in terra Alosteni exordium suum habuit Monasterium Præmonstratense per Gerardum cognomento Constabulariū, Amelrici Flandrensis Constabularii, hoc est Magistri equitum, filium, ut suam Gillaque vxoris suae celebrem pietatem redderet memoriam. Erat autem Gilla filia Ingelberti Toparche in Peteghem. Primus ibi abbas erat Gilbertus Canonicus Laudunensis, Secundus Gilbertus Canonicus Partensis, Tertius Gerardus Canonicus Laudunensis. Gerardus autem fundator filius Amelrici, fraterque alterius Amelrici post Gilla vxoris mortem monachatu ibidem professus est, tandemque honorifice iuxta vxoris monumentum sepultus.

M CXXXVIII. Theodoricus princeps profecturus Hierosolymā Hypris. xi. Cal. Martias principū habuit conuentū. Pacem Flandricam a maioribus suis factam presentibus Milone, Simone, Aluifcoque episcopis, Sibylla vxore, omni que dignitate Flandrica innouanda confirmadamque curauit. Continebat autem inter alia haec capita. Hanc pacem quicumque non seruauerint extra consortiū sanctae ecclesiae suntote. Homicidia extremo supplicio, vulnera talione aut bonorum commissione aut duello puniuntur. Latrones furesque nocturni ubicunque reperiantur a tota vicinia occiduntur. Hos qui persequi de nocte detraxisset. Ix. solidos multator. His ita ordinatis Sibyllae vxori regni curam demandauit, pulchroque comitatu orientem petiit, ubi socero suo Fulconi Hierosolymorum regi aduersus Aegyptiorum barbariem permagno fuit usus. De hac expeditione Antiochus Florétinus archiep. Dū haec (inquit) apud Antiochia gereretur, Theodoricus Flandrensiū Comes, domini regis gener, cum bono comitatu Hierosolymam applicuit, cuius aduentu laetus populus Christianus quoddam praesidium, quod trans Iordanem situm erat obseffum expugnauit. Rex autem Peneadem ciuitatem obseff,

obsessamq; fideliter à Damascenorū exercitu adiutus ad deditionem compul-
lit. Hæc ille. Eodem anno D. Bernardus abbas Claræ Vallis in Fládras venit
prædicatū, vbi sanctis cōcionibus ac salutaribus exemplis permultos ad piam
beatamq; perduxit vitam. In quibus Arnulphus quidā cognomine à Maiorca
tanta sollicitudine custodiuit illius doctrinā, tantaq; patientia longos grauesq;
ante obitum pertulit morbos, vt de eius conuersione ac constātia sæpe Bernar-
dus gratias agens Deo, diceret ipsum fuisse tanquam aurum in fornace proba-
tum. Apud Furnenses autē cum verbo Dei insisteret, Dunensibus cœnobitis
Cisterciensium tradidit institutum, ac Robertum monachum suum, ad quem
etiam nunc extant eius epistolæ, patria gentēq; Brugensem abbatē inibi fecit,
qui tam celebri floruit fama sanctitatis, vt ab ipso Bernardo iam animā agente
electus sit abbas Claræ Vallis. Eodē anno Theodorico principe religioni mi-
litanti in Syria, ac Sibylla vxore domi principatū administrante, in cœnobio
Bergenfi translātū ab Milone episcopo corpus diui Vvinnoci. xiii. Cal. Octo-
bris procurante Alfgero antistite. Quidā Gandauum meminerūt eodem anno
abs Theodorico Comite obsessum, sed nō captum fuisse. In iis Iacobus Dries-
schus est, sed rem non explicat.

M C XXXIX. Capta in Syria à nostris ducibus maritima Idumeorum vrbs,
patria Herodis tyranni, Ascalon. Conditum ab Theodorico & Sibylla Comi-
tibus templum Clari Marefci, vbi Bernardus Claræ Vallenfis Cistercianus in-
stituit monachos, Gunfrido illis dato abba. Locus est palustris ac pascuosus,
qualia Flandri loca Marefcos vocamus. Redditum Elfatio oppidum diui Ve-
nantii, victi ab eodē qui arma intulerant Flandris, Stephanus rex Angliæ, Bal-
duinus Comes Hanoniæ, Hugo Comes Fani Pauli. Crematum à Comite Pon-
tini Montrolinum oppidum. Et cōfirmata ab Elfatio donatio Yvvanii Alosten-
fis Trunchinienfis facta cœnobitis. Dedicatū eodē anno ab Aluifio Atre-
batium episcopo templum beatæ Mariæ Visconienfis. Obiit Godofredus dux
Lotharingiæ & Brabantiae, cuius minor natu filius Henricus vxorem duxerat
Laurentiam Theodorici principis filiam. Moritur Ioannes de Temporibus.

M C XL. Obiit Henricus filius Godefridi Louanienfis, Laurentiæ Elfatien-
fis maritus, duxitq; tum Laurentiam Yvvanus Gandensis Balduini Crassi Co-
mitis Aloftani filius, is qui extrusa Beatrice fratris filia principatū apud suos
inuadere conabatur. Hinc ortus est Theodoricus Aloftēsis, qui ducta filia Co-
mitis Hanoniæ absq; prole decessit. Eodem anno Aluifus episcopus Atreba-
tensis rogatu Hyprenfium corpus diuæ Rictrudis ex Marchianensi cœnobio
Reningam in agrum Furnensem detulit, ibiq; loci in feriis Pentecostes popu-
lo ostendit, atq; in nouum capulum transposuit, promittente senatu Hypren-
fium se reditus syluæ Reningensis, per Iuditę antistitis Marchianēsis negligen-
tiam amissos diligenter requisituros. Per idem tempus mortuo Comite Lo-
uanienfi Gothofredo, qui à socero suo Henrico Cæsare ducatū Lotharingiæ
receperat, Grimbergenfium potens admodū familia, in qua Galterus & Gerar-
dus principatum tenebant, subiici nouello duci ac facere imperata recusauit.
Semel Elfatius atq; iterū Gothofredo valida ex Flandris auxilia misit. Post va-
ria prælia tandē victoria sanguine multo parta. Penes ducem paruulum admo-
dum puerū fuit. Arnulpho Grimbergenfi, Galtero Virsonio, Ioanne & Sigero
Bredanis, Henrico Honbeeco cū aliis nōnullis ex Grimbergorū partibus inter-
fectis. Tunc in eius seditionis æternā memoriā coacti sunt accipere legē Grim-
bergani, quā etiā nū custodiūt, vt in ea domo primigenia seu feudū cōtra na-
turæ

turæ licet ordinē stirpis minimus obtineat. Brabantinus historicus patria lingua scriptū reliquit, Theodoricū Comitem pro eius belli impēsis Teneremon-
dam cū appendicibus accepisse, quam ad eū diem Lotharinganæ fuisse ditio-
nis tradit. De Anglis autē hæc apud diuum Bertinū ad verbū inuenio. Anno
M. C. XL. Stephanus rex Angliæ & Balduinus Haynoniensis Comes cum Hu-
gone Candauena cōtra Theodoricum Comitem Flandriæ conspirant, quibus
ille non sine illorū graui iactura terris eorum flamma, ferro, hominū captione,
animalium depredatione, ac castrorum subuersione vastatis, viriliter resistit.

M. C. XLI. Mathildis defuncti Anglorum regis Henrici filia cum Stephano
Blesensi eiusdem Henrici ex sorore nepotē, armis de regno contendebat. Ro-
bertus Claudiocestrius frater Mathildis materno licet impar genere sorori au-
xiliabatur, ac Stephanum inter dimicandum cepit, Guilelmus Hyprensis, qui
& Loensis Philippi filius, quem patria profugum supra ostendimus, tanta vir-
tute pro Stephano rege prælium redintegravit, vt Claudiocestrium fortissimē
depugnātē ceperit, ac regem petentē Mathilde per eum facta commutatio-
ne liberauerit. Inde Hyprensis apud Stephanum in magno semper honore ac
flagrantissima fuit gratia, accepitq; ab eo Cantii Comitatum, haud multo post
luminibus oculorum captus. Huic anno arctiorem annonam ac famem qui-
dam adscribunt, quæ annos tenuit. xii. Obiit Ogina abbatissa Melsinensis
postquam. xl. per annos rexerat monasterium, Erat filia Roberti Frisii Comi-
tis Flandriæ.

M. C. XLII. Theodoricus princeps, vt erat vnicus omni tēpore pietatis ama-
tor, ac strenuus Ecclesiæ defensor, arcem Taruannæ aduersus sacerdotii liber-
tatem excitatam funditus evertit. Eam arcem Arnulphus aduocatus (ita vo-
cabant principem ciuitatis) Eustathii filius via Thurica extruxerat. Inde q; in-
dignis modis Milonem episcopum cæterosq; sacrorū ministros vexabat. Eam
ob rem per Celestinū Luciumq; & Hadrianum Pontifices Romanos ac Theo-
doricum Comitem prohibitum est, ne arx vlla posthac nēue Taruannæ, nēue
intra primum eius lapidem exædificetur, testes ac subsignatores eius rei adhi-
biti ex præcipua dignitate Flandrica, Philippus & Milo Morinorum archidia-
coni, Absolon abba Elnogensis, Leonius abbas in Sithiu, hoc est, diui Bertini,
Aluissus abbas Bergensis, Gosso Aquicinctanus, Odo Marsianensis, Valterus
Tortiacensis, Theodoricus à Capella, Manesses Vyatanensis, Helmarus Hypren-
sis, Isatius Formoselensis, Guiffrius Clarimarisci, Henricus Lisquensis, He-
nricus à Nemore, Ioannes Bononienis. Præpositi verò Rogerus Brugensis, Bal-
duinus Furnensis, Gerardus Audomarenis, Sibylla principis vxor, Iuo Comes
Suesionum cum Drogonē fratre, Gilbertus Bergensis, Guilelmus Audoma-
rensis, Henricus Brugburgensis, Michael Casletensis, Anselmus Hyprensis, Ro-
bertus Insulanus, Rhodolphus Brugensis, Arnulphus Ghisnensis, Hugo Raues-
bergenis, Balduinus Botellus, Christianus Straselanus, Balduinus Baliolensis,
Guido Nela, Eustathius Stenfordianus, Balduinus Reninganus, Balduinus Li-
derselanus cū Ogero & Bernoldo Theodorici principis sacerdotibus. Eodem
anno defuncto Fulcone Hierosolymorū rege Sibyllē principis patre suscepit
regni habenas filius eius Balduinus inuictus princeps, qui regnavit annis qua-
tuor & viginti. Dedicatū eodē anno ad Hasnā in quatuor Officiis templum in
honore S. Crucis. Tantaq; fuit eius anni hyems, vt maiore asperioresque post
hominū memoriā viderit nemo, aquarū insuper magnitudinē eidē quidā tri-
buūt anno. Itē domestica inter se Furneses seditiōe per idē tēpus cōcurrissē re-
perio.

perio. Eaꝛ tempeſtate inter laudatiſſimos Galliarum ſacerdotes floruere Mi-
lo episcopus Morinorum, Aluiſus episcopus Atrebatium, Godofridus Lingo-
num, Hugo Altifiodorenſium, Ioſlenus Sueſſionum, Griffidus Carnutum, Al-
bericus Biturigum.

M C XLIII. Obiit vir venerabilis Hariulphus abbas Aldenburgenſis, poſt-
quam triginta octo per annos ſingulari prudētia eam rexiffet domum, ſeqꝛ ſtre-
nuē multaꝛ cum laude Romæ apud Innocentium ſecundum defendiſſet con-
tra cœnobitas Sueſſionenſes, qui incorporare Aldenburgenſe monaſterium,
ac in Prioratum, vt vocant, redigere conabantur, ſed cauſa ceciderūt. Ventus
eodem anno quātus poſt homines natos nullus, terræ mariꝛ plurimum dedit
damni. Diſiectæ, obrutæ, ſubmerſæ mari Flādrico mercatorum naues, templā,
arces, arbores, atqꝛ altiſſima quæꝛ ædificia multis in locis euerſa, verberatæ cō-
uulſæꝛ dira tempeſtate ſegetes. Translatio S. Piatī martyris apud Sicliniū per
Simonem episcopum Tornacenſem.

M C XLIIII. De dedicatione templi Dixmudenſis eo loci hūc in modum
legas licebit, In honorē domini noſtri Ieſu Chriſti & ſanctæ dei genitricis Ma-
riæ, & ſancti Thomæ apoſtoli, ac beatorū martyrum Vincentii, Lantberti, nec
non ſancti confeſſoris Chriſti Nicolai, & beatæ Mariæ Magdalene, atque om-
nium ſanctorū Dei dedicata eſt hæc Dicaſmuenſis eccleſia. xi. Cal. Auguſti,
a domino Milone venerabili Morinorum episcopo, anno incarnationis Do-
minicæ M C XLIIII. biſſexti loco, Indiſtione ſeptima. Legimus in veteribus
memoriis Dicaſmudam & Clare ſacella antiquitus fuiſſe eccleſiæ Eſnenſis, ſed
ſeparatio facta eſt circa hæc tempora. Natus Theodoricus filius Yvvanī Gan-
denſis ex Lauretta Flandrenſi. Eodem anno Balduinus Ardenſis collegiū ſa-
cerdotum apud Ardām in Pramōſtratenſe vertit monaſterium. Fuere autem
iam inde ab initio Ardenſes præſecti Herebertus Furnenſis cum vxore Adela
Morinorum episcopi Framerici nepte, Elbodo Bergenſis cum eadem Adela,
Arnulphus Elbodonis filius cū vxore Mathilde Marquiſienſi, Arnulphus Ar-
nulphi filius cum vxore Gertrude Balduini Craſſi Comitis Aluſtani ſorore.
Arnulphus tertius ſecundi filius cū vxore Petronilla Theodorici Flandri Co-
mitis nepte, Balduinus Arnulphi tertii frater, qui Theodoricū principem in
Syriam ſecutus diem ſuum in itinere obiit, & Adelina ſorori dominatum reli-
quit, nuptæ Arnulpho Marchiniēſi, qui domos leproſorum apud Spellecas
& Lodeberniam condidit. Eodem anno Elmāra ſuper flouiū Elmaram ſit do-
mus Benediſtinorum per Notholdum monachum diui Petri Blandiniēſis, af-
ſenſu Theodorici Comitis & Simonis episcopi. Obiit eodem anno Yvvanus
Aloſtenſis, cognomento Caluus, interfectus vt quidam referunt ab Rogerio
Caſtellano Curtracenſi. Iacet ſepultus Tronchinii iuxta Gandauum, cui Pe-
trus Teſtorinus hoc cecinit epitaphium.

Quem ſpectas pario marmore gnauiter

Expreſſum, celebri vaſe quieſcere,

Yvvanum Comitem, nuper Aloſtia

Ac ſacrum haud aliter numen amauiſſæ.

Gandauī generis ſtemmate prodiens

Hic cætus niuei iecit originem

Elargitus opes, cum patrimonio.

Ergo perſuitur mens ſupero Ioue,

En corpus cumulo nobile ſaxeo.

*Quæso plange scelus quisquis obambulas,
Nam quo decubuit te vocat exitus.*

Reynevvidis mater Ivvani Gandensis, obiit quinto Idus Iunii, sed quo anno non inuenio, Theodoricus Gandensis Comes Alostanus filius Yvvanii obiit XII. Calend. Maii, sed nescio quo anno Balduinus Gandensis, Comes Alostenis pater Yvvanii Comitis obiit Idibus Iunii, sed nescio quo anno. Balduinus Gandensis frater Yvvanii Comitis obiit VIII. Calend. Nouembris, sed nescio quo anno. Yvvanus iste attribuit cœnobio Trunciniensi, Aledium suum Bursi, Saleghem & Husterlo, & decimas suas in Vuasia & in Torcungis. Eodẽ anno in Furnensibus Brugenibusq; hoc est, vt antiquo loquar more, in Menapisco & Flandris sopito tandẽ ciuili tumultu, coit concordia.

M. CXLV. Edeffa Mesopotamiæ vrbs & Harapho Turcarum duce capitur. Ea in vrbe olim tenuit Imperium Abgarus rex quem refert Ægisippus ad Christum seruatorem scripsisse epistolam. Fuitq; eadem vrbs pia facta per Thæm Apostolum, ac Thomæ Apostoli ornata ossibus. Eodem anno sexto Idus Augusti, obiit Ivvanus cognomento Caluus, vt supra.

M. CXLVI. Separatur ecclesia Tornacensis ab Nouiomagensi, intercessoreq; Bernardo Clarenallensi apud Eugenium tertium, suum aliquando discipulum, Tornacensibus proprius datur episcopus Anselmus abbas diui Vincetii Laudunensis, fuitq; fames eo anno in Galliis. Lauretta vidua Yvvanii Alostenis nupsit Henrico Lemburgensi.

M. CXLVII. Angli, Flandri & Lotharingi instructa ducentarum prope clas senauium in Galleciam nauigauerunt, vbi auxilio Alphonsi regis Lusitaniæ, cuius postea filiam Comes Flandriæ habuit vxorem, Vlisipponem clarissimã urbem de Saracenis ceperunt, vbi mox archiepiscopum Alphonsus instituit, illiq; sex alias domitas ciuitates subdidit. Ea de expeditione, Robertus abba Montis Naualis (inquit) Dei exercitus ex Anglia, Flandria atque Lotharingia collectus, pridie Idus Aprilis de Tredemonda portu Angliæ cum ducentis ferẽ nauibus profectus, quarto Calendas Iulii in vigilia Apostolorum Vlisibonam applicuit, & eam post quatuor mensium obsidionem, per multas cades & multam macerationem Dei virtute & sua industria capiunt, victisq; amplius ducentis milibus hostium, urbem ingressi, ecclesiam cum hymnis dedicant, atque episcopum ibi ad clericos ordinant. Hec ille. Theodoricus autẽ demando Sibyllæ vxori, ac filio Balduino Flandiarum regimine sub Calend. Iunias cum selectissimis rotius Flandriæ pugnatoribus sacram iterum proficetur militiam, Conradum Cæsarem, ac regem Francorum Ludouicum secutus, vbi & ipse accisis in Asia Christianorum rebus, suppetias ferret. Romæ tum Pontifex erat Eugenius tertius, qui tam Germanos quàm Gallos præcipuè per Bernardum abbam Clare Vallis magnæ eruditionis ac pietatis virum ad sacri belli susceptionem hortabatur. Hierosolymis regnabat Balduinus tertius Sibylle nostræ frater, qui cum Fulcherio patriarcha ac Raimundo principe Antiocheni, & Edeffanis Comitibus cõtinua in barbaros gessit bella, quorum duces præcipui fuere Sanguinus Halapiensis satrapes, qui Edeffam totamq; Mesopotamiam in potestatem redegerat, sequentibus eum Mirmirano & Norradino filiis, & Iconii Sultanocum suo prætore Paramune. Hæc est inges illa in Syriam expeditio, quæ fraude Græcorum irrita cecidisse traditur. Hemanuele Græcorum Augusto perfidia plusquàm Punica Christianorum farinæ gypsum inimiscente. Eo ex bello maximam retulit laudem Rogerius

ANNALIUM FLANDRIÆ LIB. V.

rex Siciliae, qui ultus Hemanuelis dolum, Corcyram & Euboeam insulas, vrbesq; Corynthus & Thebas expugnatas diripuit. Francorum regem semel à Saracenorum, iterum ab insidiis Græcorum liberavit. Obiit eodem anno Guido primus abbas Visconiensis.

M. CXLVIII. Expositis tandem post plurimos labores in Syriam Latinorum copiis Damascum nobilissimam urbem obsidere placuit. Ea in obsidione orta inter nostros discordia de urbis necdum captæ principatu vniuersos omnium conatus irritos fecit, Theodoro Flandriæ Comiti Gallicorum procerum facile principi, Fræci, Germani, Italiq; eius urbis imperium cõsentientibus animis destinabant. Sed nihil ægrius ea re veterani duces, qui bellando (vt scribit Æmylius) in Syria consenuerāt tolerūt, eoq; inuidie res processit, vt urbem non recipi mallent, quàm victoriæ se præmio fraudari. Postquàm igitur Damasceni ad deditionem propemodum essent compulsi, Assini cuiusdam proditoris consilio nostri in diuersam urbis partem castra transtulerunt, vbi statim aquatione & comæatu in totum prohibiti, ad tantam mox inopiam sunt redacti, vt necesse haberent cum summo dedecore relinquere obsidionem. Ea in expeditione Simon episcopus Nouiomagensis, Seleuciæ: Aluifus Atrebatium episcopus, Philippis vrbe Macedoniæ vita exceßerunt, estq; Godescalcus in Aluifi, Balduinus verò Bononiensis, in Simonis inauguratus locum. Eodem anno cœptum Camberonense monasterium, Criptaq; Gandensis cœnobii ab Anselmo episcopo dedicata.

M. CXLIX. Interea dū Elfatius in Syria pro religione militat, Sibyllæ eius vxori domi principatum administrati, Balduinus Comes Hanoniæ bellum fecit, totumq; agrum Atrebatensem repentinâ populatione scēdauit: qua rei indignitate Sibylla grauiter commota, conscriptum magna celeritate exercitum hostium conatibus opposuit. Et Sanson Remorum pontifex sua maximè interesse ratus, absente procul rege rem Francicâ in pacē continere, summa ope pacificari vtrinque studuit: nec prius hortari, suadere & orare vnuquā destitit, quàm eo adduxisset accensos vtrinque animos, vt sex mensium paciscerentur induciæ. Erat autem hic annus ventorum & hyemum & portentosis fulminum tempestatibus adeo nobilis, vt multi passim mortales simul cū brutis animalibus fulmine tacti interirēt. In Syria Raymūdus princeps Antiochiæ à Turcis occisus. Gaza vetus vrbs Templariorum diligentia reedificata. Damasceni Balduino regi in triennium facti tributarii. In cœnobio diui Vuinnoci translatum Philippi Comitis corpus, Et dedicatum templum Hasnoniensis monasterii ab Sansone Remorum, Gosleno Suefionum, Nicolao Cameracensium, Milone Morinorum, Geraldo Tornacensium Pontificibus, honori apostolorum Petri & Pauli.

M. CL. Rogerius rex Siciliae transmissio in Africam exercitu res magnas in Saracenos gessit. Balduinus rex Hierosolymitanus Ægyptios Babyloniosque superauit. Theodorius princeps septimo Idus Aprilis, à sacro bello domum reuertit, incredibile dictum quanto gaudio ac gratulatione à Flandris acceptus. Portionem autem sacerrimi cruoris Christi secum vnâ per Leonium abbatem Bertinicum in phyalâ cristallina deportatam, Brugis collocauit in ædē diu Basilii. Hoc sacrosanctum passim Domini monumentum, pars est vt tradunt illius preciosissimi sanguinis, qui de Christi exanimi corpore priusq; sepeliretur fuit extersus. De hinc Elfatius finitis induciis hostili exercitu ingressus Hanoniam, graue Balduino intulit bellum, scēdis populationibus longe lateque vastans

vastans omnia: capta tum à Flandris, vt quidam sunt authores Raulicuria, in qua tamen Flandri rursus ab hoste obfessi, Rasonem Ganerum fortissimum equitem amiserunt. Henricus Leodiensium episcopus simul Henricus Namurnensium Comes, Hanoniensi suppetias venere, pugnatum est directa acie cadentibus vtrinque multis, mansit tamen penes Flandros victoria, mistaque de hincea conditione principum dexteræ, vt Margaritam necdum nubilem Elsatii filiam Balduinus Balduini Comitis filius, nondum & ipse pueritiam egressus, apta postmodum ætate duceret uxorem, eaque ratione quæ per diu inter Flandros Hanoniosque durauerant similitudines, tandem sopitæ, deletæ discordiæ, decreta iniuriarum obliuio, ictum fœdus sancitæque in perpetuum amicitia. Eodem anno tertio Calend. Augusti, obiit Balduinus Theodorici Comitis filius natu maximus, multisque cum lachrymis sepultus est Bergis in monasterio diui Vuinnoci, ante aram maximam. Sexto autem Calend. Septembris, obiit diuus Theodoricus Lerna oriundus, patre genitus Gonsone, abbas monasterii diui Huberti, fuitque eius anni hyems multo longissima.

M. CLI. Grauitas annonæ Brugeses ad extremum prope cœgit inopiæ. Veniit ibi pileus frumenti mensuræ genus eo loci quadraginta solidis. Obit eodem anno, si recte supputant, Rhodolphus Comes Viromandiæ.

M. CLII. Dimidia pars oppidi diui Audomari cum templis Dionysii & Iohannis & Martini surgente ex cœnobio diui Bertini incendio Non. Septembris deflagrauit. Numinis ira id accidisse creditum, propterea quod ex duodecim monasteriorum antistitibus, epulis vinoque meris (eo enim conuenerant die Bertino sacro ad solenne conuiuium) nemo inuentus sit qui ad nocturnas matutinæ sue surrexerit preces. Guilelmus Hyprensis qui & Loanus Trulegam & Chillam, quæ in Anglia possidebat domui hospitum eius cœnobii, diuinitus vt credidit ab igni seruata assignauit. Leonius abbas iam magno licet natu cœnobium nobiliter restituit, multum auri argenti que, lignorum insuper ac plumbi suppeditante Guilelmo Hyprensi. Conditum eodem anno iuxta Insulam cœnobium Laudis Cisterciensis ordinis, defunctoque Conrado Imperatore subiit in eius locum nepos ipsius Fredericus primus.

M. CLIII. Annus erat magnorum virorum insignitus funeribus. Decessit Pont. Rom. Eugenius. Decessit Alphonsus Hispaniarum rex, dum ex Syria à bello sacro reuertitur. Decessit XII. Calend. Septembris diuus Bernardus Claræ Vallis clarissimus abbas, lumen decusque vnicum ea tempestate pietatis. Et Theodoricus princeps, si verus est Robertus abbas, eodem anno Cameracum captis multis ciuibus recepit. Nihil enim amplius adhuc ea de re inuenio. Eodem tractu temporum, in agro Furnensi pago Eggafridi sacello malus quidam demon variis postquam præstigiis diu multumque hominibus illuserat, seque Gerardum ducem Betaniæ mentitus fuerat, adiuratus ab Radulpho quodam diacono immundum se spiritum esse fatebatur, ac quendam religiosum virum Hillinum nomine propter poenitentiam quam agebat plus omnibus odisse, quem suum tamen aiebat futurum ob crimen quoddam cum virguncula nomine Theta in iuuentute admissum, qua cognita re ad maiorem ambo poenitentiam se Hillinus Thetaque applicuerunt. Romæ in locum Eugeni tertii declaratur Anastasius quartus.

M. CLIII. Defuncto Stephano rege Anglorum, Guilelmus Hyprensis Theodorico Comiti reconciliatur, cœnobioque Bergensi calicem aureum, acerram argenteam ac tria pallia dat muneri, Ludouicus Francorum rex Vernonem

nem de Anglis capit, Comes Bononiæ Guilelmus cum Henrico Anglorum rege redit in gratiam. Pax componitur in Anglia. Gandavi prodigiosus editus partus infans biceps quatuor manibus ac totidem pedibus.

M. CLV. Guilelmus Hyprensis cū Flandris vniuersis propterea quòd Stephani regis aduersus Henrici regis matrem tutatus fuerat partes, Anglia ab Henrico pulsus, senex iam & cæcus pace cum Theodorico facta rediit in Flandriam ad Loense monasterium, sua patrisq; Philippi munificentia ample dotatum, quo in loco factus Canonicus domicilium quietemque suā delegit senectuti. Erat hic Henricus Anglorum rex patre genitus Godofredo Comite Andegauenſium Sibyllæ principis nostræ fratre. Itaq; Theodoricus Comes cum eminentissimo comitatu mense Decembri traiecit in Angliam, ac Henrici regis interfuit coronationi cum omni nobilitate atq; episcopis regni Anglici, qui fuere Eboracensis, Londoniensis, Vintoniensis, Lincolniensis, Cestrensis, Herefordiensis, Batenſis, Vingornienſis, Exouienſis, Salesberienſis, Roſſenſis, Helienſis, Noruicenſis, Carlinenſis, Ciceſtrēſis. Coronatus autē est ab Theobaldo archiepiscopo Cantuariensi.

M. CLVI. Philippus Theodorici filius Bellouaci nuptias celebravit cum Elisabeta Rhodulphi Veromanduorum Comitis filia. Eodem anno Ludouicus Francorum rex Taruannam mediterraneam Morinorum urbem cum Comitatu oppidoq; vetusto Alekina, ac supremo imperio in Ardam Lilerium, & Hildinum, adhuc alam magni, ut vocant cæte, in portu Ghiuelt propria ac libera dimisit ecclesiæ Morinorum. Alexander & Hadrianus Romani Pont. in Milonis episcopi eiusq; successorum potestatem tradiderunt omnia monasteria collegiaque sacerdotum diocesis Morinorum, ut alibi fusius declarauimus.

M. CLVII. Henricus Anglorum rex ex portu Duuerensi transiſſo mari appulſit in Flandriæ portum cui nomen Vuisant, habitoque cum Ludouico Francorum rege in finibus Normanniæ colloquio, Rothomagum petiit, quo ad eum mense Februario vnā cum Sibylla vxore profectus est Theodoricus, ut inter ipsum regem Henricum ac fratrem eius Godofridum Andegauēsem quandam componeret controuersiam, sed re infecta statim Andegauēſis ad suos se recepit. Eodem anno, seu ut volunt quidam, LVIII. Theodoricus Philippo filio in partem imperii cooptato, principatus administrationem tradidit, ac cum Sibylla coniuge tertio iam profectus est Hierosolymam, ut Balduino fratri Hierosolymorum regi continenter cum Barbaris bellum gerenti exoptatam in Syria ferret opem. Refert abba Robertus Theodoricum & Sibyllam amitam Henrici regis Anglorum cum proficiscerentur in orientem Philippum filium Flandricumq; omnem principatum in Henrici regis reliquisse manu, acceduntque præterea qui & huic assuant fabulæ, Flandriam abs Theodorico Anglis fuisse oppigneratam, cæterum coram rege Francorum grandi soluta pecunia ab Gandensibus redemptam ac Theodorico redditam. Eodem anno agente in Syria Theodorico cum Hollandis Flandrorum per id temporis ob Insulas Zelandicas hostibus renata discordia, cuius quidem fuisse causam referunt, quòd Florentius Hollandici Comit̃s Theodorici filius vestigal seu portorium quoddam ad locum, cui nomen Gheersvliet, ab Friderico Cæsare accepisset in modum beneficii, eiusq; rei prætextu magnopere Flandricos vexaret mercatores, longè solito maiora extorquens ab illis vestigalia. Philippus Comes florentissima tum ætate, ac riq; ac planè militari vir animo,

animo, iis rebus irritatus, bellum terra marique Hollandis faciendum existimavit, eodemque simul tempore & classem valide instructam contra Florentium in mare misit, & Vuasiam possessam tum ab Hollandis terrestribus inuasit copiis, pulsoque Theodorico Benenensi, ac combusta Beuerna castello, cum præda ac maximo captiuorum numero domum rediit. Pari modo Simonis Osiacensis rebellatem edomuit ferocitatem, eiusque castellum, quod Inchiacum vocant, obsedit ac cepit. Eodem anno Godescalcus episcopus Atrebatium episcopatum deponit, Andreas patria Parisius in locum eius suggeritur. Et Idesbaldus ex cantore fit abbas Dunensis, vir per omnia laudabilis. Eodemque anno Crucis figura euidenter apparuit in luna.

M. CLVIII. Robertus Crassus consanguineus Comitum Flandriæ, vir ferè melius laicus, Clugniacensis obtruditur abba, cui eodem anno in ordinem coactus, ac mortuo successus est Hugo.

M. CLIX. Defuncto Milone Morinorum episcopo, ortum de nouo surgendo præfule grande certamen, adeo ut Bononienses adducti nescio qua ratione, peculiarem sibi ab Sansone Pont. Remorum petentes episcopum, veteri se Morinorum ecclesiæ subducere contenderent. Ea in dissensione Milo Morinorum archidiaconus, episcopus declaratus necesse habuit Romam proficisci, ut ibi sacraretur. Eodem anno quinto Non. Iulias, Geraldus episcopus Tornacensis leuauit corpus diui Gutagoni regis apud Ostkerck prope Bruggas, præsentibus abbas Dunensis, Aldenburghensi, & Echoltensi, Anno v. Adriani Papæ IIII. tempore Sansonis episcopi Remensis. Appulit huc sanctus vir ille ex Scoria, vixitque inibi vnà cum Gillone & Gnydolfo discipulis quàm religiosissime. Legimus mirabili dysenteria diuinitus punitos, qui primum eius sacellum apud Ostkerck ausi sunt euertere. Ad Gillonis verò sepulchrum manum cuiusdam viri aridam sanaram referunt. Gutagonum Scotorum regem fuisse memorant. Miror nullam de eo ab Hectore Scotorum historico factam mentionem. Eodem anno in Syria Theodorici principis enituit virtus, quippe Flandrorum aliorumque Latinorum auxilio Balduinus rex nobilissimam urbem Cæsaream frustra sæpe ab aliis nostri ordinis ducibus tentatam, de barbaris cepit. Aretenque oppidum in eadem viribus recuperauit. Antoninus archiepiscopus Florentinus anno (inquit) M. CLIX. Norradinus infestissimus nomini Christiano hostis, castrum quod spelunca dicebatur obsedit. Balduinus rex Hierusalem cum Theodorico Comite Flandriæ ad soluendam properat obsidionem, quo cognito Norradinus soluit obsidionem, & nostris occurrit, prælio commisso vincunt nostri, & in fugam coniecti sunt hostes. Hæc ille. Eodem anno, siue ut tradit Robertus abbas anno LX. mense Septembri rediit Theodoricus ex Syria, totamque Flandriam incredibili repleuit lætitia. Mansit autem Hierosolymis ipso dolente ac propemodum reclamante Sibylla eius vxor in Xenodochio, quod diui Lazari nominabatur, monasticen professus, vbi memorabili sanctimonia reliquum exegit ætatis. Obiit Sigerus abbas Blandiniensis.

M. CLX. Henricus Leo Saxonie dux Vandalos gentem adhuc efferatam, sibi iuxta ac Christianæ pietati inimicam, postquam suis expulisset sedibus, Henricum Scatensem & Adolphum Holsatiæ Comitem trans Rhenum in Belgicam misit, qui non paruum colonorum multitudinem ex Brabantis Flandrisque & Hollandis in Vuandaliæ & Vuagriam traduxerunt, reuersique sunt tunc partim Flandri in easdem ferè oras, ex quibus olim maiores eorum sunt pro-

profecti. Hæc Albertus Hambùrgensis sua in Saxonia literis mandavit. Ego de ea demigratione nihil apud nostrates lego. Idem author in Vuandalia sua refert Henricum Leonem postquàm Vuandalos & Obotritos subegisset, terram omnem Obotritorum suis diuississe ducibus, ex quibus Henricus Scatenfis Magnopolin sortitus, gentis metropolin, Bernonem ibi constituit episcopum, eoque ex Flandria non exiguam cultorum vocauit multitudinẽ. Quin etiam Vrsor Marchio Brandenburgensis, vt idem testatur Albertus, ex Hollandiis, Zelandis, Flandris, Coloniã ea tempestate deduxit in easdem fere Vuandalorum terras. Eodem natus Gandau infans triceps cum cauda pæcudis in collo. Apud sanctum Audomarum curia diuæ Margarethæ biceps virilis pariter ac muliebri sexus podicem habens vnicũ sed brachia quatuor. Et Romæ defuncto Hadriano Pont. per Alexandrum & Victore ortum schisma, Alexandro iusto pontifice refugiente in Galliam. Conditum abs Theodorico principe oppidũ nouũ in pago diui Vuillibrodi, Neus portus primo vocatus, dehinc Grauelingua, vbi arx nunc ab Carolo Augusto insignis educta. Translatũ eodem anno Calend. Iunijs Rothornaci corpus diui Cypriani episcopi & martyris, cui interfuit translationi Arnulphus abbas Einhamensis. Obiit sine liberis Guilielmus Comes Bononiæ filius Stephani regis Angliæ, frater Mariæ vxoris Matthæi Elsatii, fratris Philippi Comitis Flandiarum. Per idem tempus Godscalcus Bertinjanorum abbas, quamuis per suggillationem Roberti Arienfis Flandriæ Cancellarij Theodorici principis amisisset gratiam, apud Alexandrum tamen tertium præsentationem & collationẽ ecclesiastice in Lisseuuega, Snellckinskerk, Eetelinghe, Vuestkere, Heringhem, Conkelare, Rusleto, Romkere & Roxhem obtinuit. Milo episcopus Morinorum pridie Non. Ianuarias in ciuitate Anagnia ab Alexandro tertio consecratur.

M. CLXI. Matthæus Theodorici principis filius, florentissimus adolescens instigante Henrico Anglorum rege Mariam antistitem Rummehensis cœnobij Stephani Anglorum regis filiam, eandem iam Guilielmo fratre defuncto Bononiæ ac Moritonij Comitem, nullo exemplo, ex monasterio elicit ac duxit vxorem, factusq; ad eum modum, Comes Bononiæ ac Moritonij, duas ex illa tulit filias Idam & Mathildem, cæterũ aqua & igni statim ab Remorũ pontifice Sansone interdictus, coactus tandem est eam dimittere.

M. CLXII. Guilielmus Hyprensis amplissimo facto testamento, quo duas aureas cruces alteram Loensi, alteram Bertinico legauit monasterio, fatalem obiit diem in cœnobio Loano Non. Calend. Februarias. Fuit patre genitus Philippo Hyprensi ex filia quod tradunt nonnulli Guilhelmi Loani Vicecomitis Hyprensis, sed potior scriptorum pars (in quibus Annonius monachus in historia Francorum) maternũ imparẽ genere ac nothum fuisse asserunt, quidã tradit matrẽ eius fuisse ignobilẽ, & toto vite tẽporẽ operã dedisse lanificio. Vir fuit præstanti corpore, & excelsa admodũ statura q̃ nuper hoc nostro æuo aperto eius sepulchro intelligere licuit, vbi pedes, cruraq; iacuere adhuc integra, multo q̃ cuiuspiã hodie viuẽtis lōgiora, eius obitũ chronicon monasterij Bergensis trãscribit in annũ LXIII. Eodẽ anno ix. Cal. Martias obiit summa in gloria Balduinus Andegauẽsis Hierosolymorũ rex, Sibylle principis nostre fratẽ. Hic enim multis inclutus victorijs, Norradinũ barbarorũ principẽ mira felicitate ad urbẽ Pancada fũsum fugatũq; castris exiit. Gazã urbẽ restituit. A galonẽ diu obsessam ad deditionem coegit. Egyptios fecit tributarios. Cæsareã, Arctẽq; recepit. Regnavit post eũ frater eius Almericus. Robertus abba

in libro temporum. Huic Balduino (inquit) à superna clementia concessum est, vt Ascalonem caperet, Agarenos expelleret, & seruitio diuino manciparet: quod nec Dauidi propter sanctitatem eius, nec Salomoni propter sapientiam & diuitias eius, nec Ezechieli propter iustitiam eius, nec alicui antea regum permissum fuerat. Per eodẽ dies Fridericus Augustus Mediolanũ magnam ex parte euertit, tutatusq; Victoris antipontificis factionem, perniciosam in ecclesia Dei aluit schisma.

M CLXIII. Certior Theodoricus factus de Balduini regis morte, vt rudimento recentis regni Almerici quantum maximum posset asserret auxilium, illiq; spem, animum, virtutemq; aduersus tantam orientis barbariem adderet, quarto iam nobilissima cum manu proficiscitur Hierosolymam. Enimvero Balduino rege defuncto mirum in modum Ægyptii sustulere animos, Darganus nouus Sultanus vectigal Almerico pẽdere abnuebat: quod Balduino regi spoponderant Alexandrini. Rex contemptu sui id accidere arbitratus, summos duces ac vtriusque militiæ magistros secum vnà duxit, vt nihil nisi eis authoribus ageret moliretũrue. Consilium prudens (inquit Æmylius) fortuna secuta est. Victus est tanta Ægyptius clade, vt deplorata spe armis Latinorum obsistendi in superiorem Ægyptum refugeret. Insequi trepidos & victoria vti ardebat rex, castraq; promouerat: quum hostis locorum se beneficio texit, aggeres Nili interrupit, camposq; aqua immissa operuit. Nõ cedebat tamẽ animus regis necessitati, suorum voluntati cessit, eorumque hortatu domum rediit: nec multo post fortuna tulit quod vires consiliumq; ferre non potuerant, quippe Darganus ab Sauare Imperii æmulo, ac Norradino Halapianorum Sultano bello petitus, coactus est pacem Almerici exorare, iusq; vectigalis exigendi restituere, qui adiutus mox Latinorum auxiliis, signa cum hostibus contulit, vicitq;. Dum hæc ab Almerico in Ægypto bene foelicerq; geruntur, in tetrarchia Antiochensi male à nostris cum Norradino pugnatum, Capti summi viri Boemundus tertius Antiochensum princeps, Raimundus Comes Tripolitanus Raimundi filius, Ioscellinus tertius Ioscellini Comitis Edesani filius, Calamanus præses Siciliæ, Hugo Lusinianus, ac tales præterea alii. quod prælium factum esse tradit episcopus Florentinus, Idibus Augusti. Rediit & Almericus rex ex Ægypto Antiochiam, magnaq; diligentia consilium secutus Theodorici principis Flandriæ, regni negocia administrauit, nec multo post principem Antiochiæ liberauit. Eodem anno obiit Leonius abbas Bertinicus. Obiit Iosio ille monachus Bertinicus, cuius in moribunda facie quinq; rosas floruisse narrat. Sepeliuit eũ Andreas episcopus Atrebatium. Concidit eodem anno Brugis turris templi beatæ Mariæ. Moritur Ælis abbatissa Mefsinaensis post XXII. annum suæ administrationis. Successit Beatrix.

M CLXIII. Cum schisma per id tempus grauiter ecclesiasticam perturbaret quietem, Henricus Anglorum rex fretus conditione temporis ac Pontificum discordiis, non veritus est ecclesiasticæ libertati manus iniicere, conatus profanæ ditioni omne subiicere sacerdotium. Episcopos autem, Eboracensem, Londonensemq;, & Cestrensem, haud ita magno negocio subegit, at Thomam Cantuariensem virum sanctum semperque inuictum nullis terroribus comminationibusque superare quiuit. Eodem anno noua priuilegia, leges, & instituta, tradita sunt ab Philippo Comite Neoportuensibus, quos in Latinis inde confectis tabulis appellat oppidanos suos de Nouo oppido, quibus ex legibus licet intelligere, Flandros adhuc ea tempestate cãdentis laming

vt slos fuisse iudicio. Verba etenim legis hæc sunt: Si quis vulnus in nocte acceptum alii imputauerit, si Scabinis dignum videtur, ferro cadenti se excusabit accusatus, si aufugerit manum perdet. Item in alio capite. Si fur vocatus accusatus fuerit, ferro cadenti se excusabit, si culpabilis permanferit suspendetur, & si accusans in anteiuramento defecerit: accusatus liber erit. Hæc Philippus roborauit coram testibus Matthæo Comite Bononiæ, Roberto Betuniensi, Euerardo Tornacensi, Henrico Broburgensi, Vuillelmo Audomarensi, Vuidone Bergenfi, Vualtero Locrensi, Balduino Paeldinc, Gerardo de Zomeringhem, Balduino Hondescotano, Vualtero Beuerensi, Vualtero Hyprensi, Vualtero Formeselenfi. Gandau eodem anno restinctus Comitis virtute motus quem ab extoribus, fullonibus, piscatoribus, & laniis mense Ianuario conflatum fuisse reperio. In fine anni cum Fredericus Imperator natalem Dominicum ageret Aquis Grani, corpusq; ibi Caroli Magni maxima celebritate transferret, Philippus Comes clarissimo principum virorum comitatu eo profectus, Cameracum ab eo accepit, professus se eius rei gratia illius beneficiarium. Indeque statim reuersus, mox patri venerando seni ex Asia feliciter reduci cum omni dignitate Flandrica gratulabundus occurrit, festaque letitia & gaudio ingenti domum deduxit. Diuus Bernardus eodem anno ab Alexandro tertio consecratus est.

M. CLXV. Philippus Comes cum Matthæo fratre & Godofrido Comite Louaniensi, instructa multarum nauium classe, mouet in Florentium Comitê Hollandiæ, qui per id tempus terra marique Flandris incommodabat. Cessit hæc expeditio Flandris perquam prospere. Enimuero Florentius, qui tantam sibi vim militum piratarumque conflauerat, vt totius maris imperium obtinere videretur, circumuentus vndique à nostris desperata spe resistendi sine villo prope certamine se suosque Philippo principi dedit. Adductus Brugas, atque in coenobio diui Donatiani diligenti cura seruatus, de piratis nonnullis sumptum supplicium. Eodem anno Taruannæ sexto Non. Octobris per Milonem episcopum ostensum corpus sancti Maximi episcopi coram episcopis Balduino Nouiomagensi, ac Roberto Ambianensi. In Gallia XI. Calend. Septembris, Ludouico regi ex Ala vxore natus filius Philippus, cognomento postea Augustus, illique nomen die lustrico à Philippo Comite impositum, cuius ortus quod prole rex mascula caruisset, totam repente Franciam effusissima repleuit letitia. Hierosolymis Sibylla Theodorici vxor abstinentiæ ac pietatis percelebre adepta nomen debitum naturæ persoluit, cuius quidem decessum in proxime sequentem nonnulli conferunt annum, quapropter intra Calend. Ianuarias, & pascha obiisse crediderim, atque hinc ortam scriptorum discrepantiam ob diuersam incipiendi anni rationem, quæ in digestionem annorum magnam sæpe confusionem parit. Eodem anno Thomas archiepiscopus Cantuariensis, idem Angliæ Cancellarius, iam inde ab ineunte ætate sanctissimæ vitæ, dum inter regni & sacerdotii discordias à profanis legibus vindicare sacerdotium, illibatasque seruare sanctiones pontificias conatur, ab Henrico rege sua sede regnoque iniuria eiectus, Grauelinguam in Flandriam applicuit, primumque traicta Mora palude ad Clarimaresci, inde ad diui Bertini peruenit monasterium. Hic paucis commoratus diebus deducens eum Milone episcopo ac Bertinico abba Godescalco ex Morinis in Sueffiones, concessit ad Gallorum regem Ludovicum, à quo perbenigne acceptus in Senones postea profectus est ad Alexandrum Rom. Pontificem, seque dehinc aliquandiu

Pon.

Pontiniaci continuit Burgundiæ cenobio. De huius eminentissimi sacerdotis indigna fortuna nostratum aliquot epistolas alibi edidimus.

M C LXVI. Philippus Comes post Pascha ad Henricum Anglorum regem proficiscitur Rothomagū, pro pace (puto) componenda inter eum & Cantuariensem archiepiscopū. Eodem anno XII. cal. Maii, obiit absq; liberis Theodoricus filius Yvvanii Alostensis Theodorici Comitis ex filia nepos, cuius vxor Laurētia filia Balduini Comitis Hanoniæ ad patrem rediit, quæ nupta dehinc Bocardo Momorēciacēsi, Mattheū peperit ab Balduino quarto equestri donatū dignitate. Sub idem tēpus Hugo Angiensis cum filiis Gosuino, Engelberto, Sigero, & Bonifacio, arcem apud Angiā exædificauit: professus se primū beneficiarium Balduini Comitis Hanoniæ, sed paulō post relicta Hanonii amicitia, fœdus icit cū Comite Louanienſi, eaq; ex noua arce ipse posteritasq; eius iunctis sibi Brachbantis, per diu Hanonienses infestauerunt.

M C LXVII. Florentius Comes Hollandiæ, quem Brugis captiuum assertuari ostendimus, custodia est dimissus, paxq; inter eū & Flandrum his legibus composita: vt obsides quos Flandrus habebat de Insulis inter Scaldem & Edinzeā remaneant Brugis, quamdiu Flandrus voluerit, Vt nullum certamen aut duellum vsquā fiat propter dictas Insulas, præterq; in oppido Brugenſi. Vt omnes prouentus & emolumenta ac bona quæq; fisco adiecta, in iisdē insulis Comites inter se diuidant: Vt exules & homicidæ Holladiæ, in Flandriā non habeant refugium: Vt neuter Comitū in prædictis insulis vllas extruat munitiones. Si Comes Hollandiæ cōtraeat huic paci, quicquid in Flādri clientela terrarū possidet committet, donec iniuriā ac damna resarciat. Itē si quis mercator Flandrus in Holladiā spoliatur, oppidū autager in quō spoliatus fuerit, damnum præstabit arbitrio sex virorum. Vt mercatores Flandri tota Hollandia ab vectigalibus sint immunes. Si quid sub vmbra vectigalis aut tributū illis ablatum fuerit, Comes Holladiæ reddere teneatur. Vt mercator Flandrus transiens per Hollandiam de omnibus quæ exiguntur ab eo debitis solo iuramento se poterit purgare ne remoretur eius iter. Si ultra iuramentū mercator impediatur teneaturue, Comes Holladiæ dāna eius & impēsas luat. Actum Brugis in præpositura sancti Donatiani, feria tertia post Reminiscere, anno M CLVII. Ita enim tempus annotatur in tabulis. Verum hæc ita multo post, quia Florentius hanc pacem non seruauit, abstulit illi Philippus omnia quæ habuit in dictis Insulis. Abstulit præterea illi terram Vuasiam, quam tenuerāt Comites Hollandi in fide ac clientela Comitum Flandriæ. Hæc omnia sui fecit iuris, ac Flandrico adiecit imperio. Eodem anno defuncto Nicolao Cameraacensium episcopo Petrus filius Theodorici principis, conciliante tam patre q̄ Philippo fratre, in demortui locū eligitur. Obiit Lauretta filia Theodorici Comitis.

M C LXVIII. XVI. Cal. Februarii, Theodoricus omni vita pietate insignis, religione illustris, munificentia clarus, belli pacisq; artibus nobilis, fortitudinē, iustitia, ac rerū gestarum magnitudine inclytus: summa in gloria Grauelingis super mare moritur, sepeliturq; propter Agnionam fluuium in cenobio Vuatiniensi super montem. Sunt qui in annum LXIX. eius regerant obitū, supputatione vtentes Romana. Hic Comes leges & iudicia omnibus ciuitatibus suis primus concessisse legitur, quas leges Philippus filius hæresq; confirmauit. Tradit Matthæus Palmericus corpora trium sanctorum Magorum, qui Christo attulere munera, eodem anno ab Mediolano Coloniam Agrippinam esse translata. Obiit Oylardus Niuellanus.

Epitaphium Theodorici Comitis.

Hic iacet sepultus dominus Theodoricus de Elsatia Comes Flandriæ: qui quatuor vicibus terram sanctam visitavit: & inde regrediens sanguinem domini nostri Iesu Christi secum detulit, & villæ Brugenſi tradidit: & postquam Flandriam annis quadraginta strenuè rexerat apud Grauelingis obiit anno Domini Milleſimo Centeſimo ſexageſimo octavo.

Hæc in templo Vuatinenſi, vbi Theodoricus ſepultus eſt.

Flandricorum Annalium

LIBER SEXTVS.

PHILIPPVS ELSATIVS.

Philippus
Elsatus
Comes
Flandriæ
XLX.

Philippus præcipuis à ſcriptoribus celebratus præconiis, modoque magnus, modo glorioſus ab iis appellatus, poſtquam apud Vuatinas iuſta magnificè perſoluiſſet patri, ſoluſq; ſuſcepiffet rerum gubernacula, nihil potius habuit quàm domeſticas vbique compeſcere ſeditiones, homicidia, latrocinia, furta reſtinguere, pacem ac tranquillitatem tota regione ſtabilire ac ſouere. Latiffime in Belgis imperauit. Etenim deſuncto ante pubertatem Rodulpho Comite Veromanduo, iure vxorio omnem Veromanduorum Comitatum, Fanum Quintini, Peronam, Royam, Hannas, Enchrias, Montem Deſiderii, Ribomontem, Nigellam, Comitatum Valeſium qui & Criſpiaceniſis, Comitatum Ambianorum, Belcanas quas ipſe traditur exædificaffe, cum aliis multis munitiffimis locis adiit. Fertur poſt tertium quàm natus eſſet diem clare exclamaſſe, Vacuate mihi domum: qua quidem voce eius præſignatam eſſe magnitudinem quidam arbitrantur. Magnus nimirum fuit ac ſuſpiciendus apud ſuos, honoratus ac cultus ab alienis. In aula Francica inter omnes facilè eminetiſſimus, & apud regem in flagrantiffima gratia. Ipſe hoc anno Zandeshouienſes, hoc eſt Neoportuenſes, ab omni telonio ac hanſa (quam vocant) fecit liberos, vnde alibi edidimus tabulas.

M CLXIX. Margaritæ Elſatieniſis ſororis Philippi cum Balduino filio Comitis Hanoniæ celebratum matrimonium. Quingentæ annui prouentus libræ ab Bapalmis recipiendę doti à Philippo ſorori datæ. Inter Elſatium Hanoniumq; fœdus iſtũ, vt cõmunes haberent hoſtes quoscuq; exceptis rege Francorum & epiſcopo Leodiienſium. Duacum cedente Hanonio, Flandrici omnino factum iuris. Maria Bononiensis vxor Matthæi Elſatii ad monaſterium remiſſa: inductum decretum interdicti, aperta q; ob hoc quæ clauſa erāt templa. Obiit Milo epiſcopus Morinorum, ſucceſſore Deſiderio. Obiit Arnulphus Ghisnenſium Comes ſucceſſore filio Balduino. Mathildis regis Anglorum Henrici filia, in Germaniam ad ſponſum ſuum Henricum Saxonie ducem deducta. Inter Francos & Anglos exeuntibus induciis cõtinuatum bellum: quippe Normannos, Andegauos, Pictones, Turonos, Cænomanosq; gallicas gentes nunquàm non à Francis ad defectionem ſollicitatas, Anglus ea tempeſtate imperio tenuit: quapropter inter tam potentes principes tamq; vicinas regias,

vix vlla pax fida permanere potuit. Ea in discordia Matthæum Elsatium Philippi fratrem, Anglus sibi colligandum curauit: pro Moritonio ab se occupato magnam in annos singulos pecuniam illi spondens, sed Matthæo cum firma manu in Normanniam ad Anglum profecturo obstitit Ioannes Pontiuorum Comes, ac transitu eum prohibuit, quare necesse habuit Matthæus consilium mutare, parataq; classe mari proficisci: quod vt vlcisceretur Anglus, missa in Pontium prædatoria manu, quadraginta amplius populatur vritq; pagos. Et Franci alia ex parte Cæsaroburgum oppidum, maritimum capiunt, diripiunt, incendunt, vbi ab superirruentibus Anglis, Senescallum Flandriæ cum Francis multis Robertus abba captum refert. Sunt qui ab ipso Comite Flandriæ Philippo Cæsaroburgum captum putent: eumq; in Franci regis fuisse partibus, quamuis frater ab Anglo staret. Obiit XIII. Calend. Octobris venerabilis Isaac antistes Formosellensis postquam per XLVII. annos rexisset cenobium, dignus vir memoria: successit Andreas vir iustus & providus qui solum XIII. sedit mensibus.

M. CLXX. Balduino Hanonienfi ex Margarita Flandrenfi nascitur Isabel la futura regina Franciæ. In Morinis habitis comitiis creatur episcopus in locum defuncti Milonis Desiderius Tornacensium archidiaconus. Pax componitur inter reges Francum & Anglum. Per eos dies Balduinus Hanonienfis Margaritæ Elsatienfis maritus, valida ex Flandria Hanoniaque, Henrico Namurcensi eidem Luceburgenfi auunculo suo adduxit auxilia contra Godofridum Comitem Louaniensem, iuris nescio quid in Namurcum deposcentem. Ad Hagam Carniriā collata signa, victus fugatusq; Louanienfis, duo amplius amisit virorum milia. Desiderati ex hac parte equites omnino quinque, cum peditibus paulo amplius centum, qua pugna Valterus Sotinghemensis cum Gerardo fratre summam inter Flandros tulit laudem. Obiit Godscalcus qui fuerat Atrebatium episcopus.

M. CLXXI. Nascitur mense Iunio Valentianis Balduinus futurus Græcorum Augustus ex Margarita Flandrenfi, quo anno cōbusta Valentianis quater na milia domorum. Mortuus est ad Calend. Nouēbres Balduinus Comes Hanoniæ pueri huius aui, cōditusq; Castriloci in æde Vualdetrudis. Fit Comes Hanoniæ eius filius Balduinus, cognomēto Quartus cū Margarita Flandrenfi. Decreta rursus Henrico Namurcensi, quarti Balduini auunculo auxilia, quæ ducibus Iacobo Aueniensi, Rasone Gauero & Guilelmo à Fano Oberti victoriam reportauerunt. Matthæus Philippi frater superduxit uxorem Leonoram Elisabethæ Comitissæ Flandriæ sororem, Rhodulphi Viromanduorum Comitissæ filiam. Has eo consilio nuptias à Philippo Comite conciliatas esse referunt, vt per alterum saltem fratrum Veromandui manerent cum Flandris cōiuncti. Quater Leonorā hac nupsisse reperio: Godofrido filio Balduini Comitissæ Hanoniæ, Guilelmo Comiti Niuernensi, Matthæo de quo agimus, atq; ad vltimum Comiti Bellomontano super Isaram in Belgis. Post Pentecosten Londini in Anglia coronatur Henricus Henrici regis filius ab Rogerio archiepiscopo Eboracensi. Nam Thomas Cantuariensium pontifex circa mare (inquit Robertus abba) totum ferè sexennium in Galliis morabatur. Apud Philippum Comitem in magna fuit dignatione & honore. Dedicauit Flandri Comitissæ sacellum apud Maleam prope Brugas. Dixit mudæ casulam ac magnum calicem, quo vtebatur in re diuina, dono dedit ecclesiæ, intercessoribusq; Alexandro Tertio, Ludouico rege Francorū ac Philippo Comite Flādiæ pacē ab

Henrico rege impetrauit, ac mense Decembri prosequente eū Philippo Comite rediit in Angliam, vbi quarto Calend. Ianuarias in templo Cantuariensi diui Benedicti amplexatus arā occisus est, assentiente (vt fama tenet) Henrico rege. Fūere tā impii parricidæ Vuillelmus Breton, Hugo Moruilius, Vuillelmus Tracius, Reginaldus Vrsius, viri nobiles. Refert Ioannes Maior cum die Dominici Natalis fortē inter epulas Thomæ mētio incidisset, Henricum regem prorupisse in hæc verba: Si rex animosos aliquos sibiq; obsequentes haberet viros, Thomam impunem non relinquerent. hisq; ex verbis parricidas nefarii sceleris rapuisse occasionem. Extant de nece sanctissimi viri hi versiculi.

Annus millenus Centenus septuagenus

Primus erat, primas quo ruit ense Thomas,

Quinta dies natalis erat, flos orbis ab orbe

Pellicur, & fructus incipit esse poli.

Obiit eodem anno Andreas episcopus Atrebatēsis patria Parisius, successore Frumaldo.

M CLXXII. Balduinus Hanoniensis ex Flandria & Hanonia, Henrico Namurcensi auunculo suo portauit auxilia contra Henricum Comitem Lymburgensem, fines Namurcensium grauiter infestatem. Arcem Herlonensem obsedit, sed decimo obsidionis die Lymburgius videns se longē imparem, pacem exorauit. Raso Gauerus Rasonis filius eodem spacio temporis Atham oppidū tanquam materno sibi iure debitum à Comite Hanoniæ repetiit, omnemque agrum Lessinensem, Scanassensem, Florbertanumq; ferro & incendio euastauit. Hanoniensis nihilominus Athæ extructa arce certis conditionibus cum Gauerenfi pactis, oppidum retinuit.

M CLXXIII. Missi sunt ab Alexandro Tertio duo amplissimi ordinis legati, Albertus diui Laurentii, & Theodoricus diui Vitalis presbyteri, cardinales, ad regem Angliæ in Normanniā, qui de archiepiscopi Cantuariensis tam atroci nece haberent quæstionem. Purgauit se Anglus, persancte iurans neque iubente neq; sciente se sanctum virum interfectum. Eodem anno sub Calend. Iunias, Philippus Comes ab Friderico Imperatore Flādrici mercatoribus impetrauit privilegiū vendēdi Aquis Graniac Dusburgii panos suos, soluendo Dusburgii tantū vestigialis quantū Colonia consueuerunt soluere. eorūq; priuilegio purgare se poterāt Flāndri suo iuramento, de quouis arē alieno præterq; Dusburgii Aquisue in mercatibus cōtracto, exceptoq; eo quod corā magistratibus essent professi. Cautq; præterea Cæsar, ne Flādrici mercatores ad vilius duelli prouocarētur certamē. Eodē anno diuus Thomas Cantuariēsis per Alexandrū Tertiu, sanctorū martyrum accessit catalogo. obiitq; Almericus Hierosolymorū rex, Balduino filio relicto herede. Obiit Galterus Teneremūdanus.

M CLXXIIII. Henricus Anglorum regis Henrici filius, rex à patre salutat, coronatusq; non nudo nomine, sed re imperare regnareq; voluit. Hinc orta graui discordia filius à patre descinit, seque in Galliam contulit ad socerum Ludouicum Francorum regem. Eo bello Philippus Comes vna cum Mattheo fratre Franci regis generiq; eius Henrici adfuit partibus, ductoq; in Normanniam exercitu, Albam Aram castellum in eorū Guillelmum & Simonem Comites cepit. Castella arcēsq; Comitis Anscensis in potestatem redegit. Inde Dringurtū quod & castellum nouum expugnauit, vbi Marthæum fratrem sagitta de muro ictum amisit. qui primū est Gamagras relatus, inde ad Fanum Iudoci, vbi cum ingenti deploratione traditus est sepultura. Hic casus totam repente

repente Flandriam consternauit, ac mcerore repleuit, propterea q nulla ex po-
 steriore Matthæi connubio superstes esset proles, nec à Philippo ob coniugis
 sterilitatem speraretur hæres. Igitur Philippus magno affectus dolore Petrum
 fratrem retractū ab ecclesia Cameracensi vbi fuerat episcopus electus, equestri
 donauit dignitate, ac Comitem Ninernensem matrimonio illi copulauit, ex
 qua vt filiam vnicam Sibyllam suscepisset, accepto vt rumor est, veneno inte-
 ruit. Apud Cameracenses in Petri locum allegitur Robertus antistes Arienfis,
 plenus vir simonia, & ambitione nimis infamis, Philippo nihilominus Comi-
 ti, vt quidam tradunt, valde clarus. Hic cum grauem exerceret simultatem cū
 Iacobo Aueniensi potentissimo equite, nō statim ausus est proficisci Camera-
 cum: quapropter à Petro Blesensi literatissimo vt tunc erat literæ viro per epi-
 stolam obiurgatur, q tam diu episcopi obire munia distulerit. Tandē fide pu-
 blica ductoreq itineris Ludouico Fraxineo nobili equite, ab Balduino Comi-
 te Hanonio accepto Cameracum petiit, sed struxit illi insidias Aueniensis, ve-
 nientemq Condatum in ponte Scaldis, per satellites quosdam suos interfecit
 quarto Non. Octobris, quo atroci facinore grauer permoti ambo Principes,
 extēplo in possessiones Aueniensis inuadūt. Hinc Guisā Flandrus Scariamq
 ac quicquid in Veromanduis haberet, inde Condatum cum arce Hanonien-
 sis ferro ac flammis scedauit. rediit tamen Aueniensis postea cum illis in gra-
 tiam, seq apud Henricum Remorum Pont. de cæde sacerdotis vtcunq purga-
 uit. Exemplum autē epistolæ Petri Blesensis, eo q plena sit pietatis, haud sum
 grauatus alibi ædere. Fuit & is Robertus Arienfis ecclesiæ antistes diui Dona-
 tiani Brugensis, idemque Flandriæ Cancellarius. De eo Antoninus episcopus
 Vincentium Bellouacensem (eredo) sequutus, scribit hæc. Robertus natione
 Carnotensis, præpositus Areenfis, duos regebat episcopatus, Atrebatensem &
 Tornacensem. Filius erat cuiusdā Fabri & rustici, familiari dæmone utebatur,
 quo mediāte ad tantos peruenit honores, postea ab eodem patrono suo decep-
 tus, procurante quodam nobili milite occisus est ab Ribaldis. Eodem anno
 multi Flandrorū qui Robertum Comitem Lincestriæ, Hugonemq ab Nouo
 castello, regni Anglici turbatores ex Flandria in Angliam sunt sequuti ad Fa-
 nū Edmūdi circumuenti, partim occisi sunt, partim capti aut in fugam dissipati.
 Robertus & Hugo in vincula coniecti. Obiit eodem anno Theodoricus Be-
 uerensis Dixmudæ dominus, qui coenobio Dunensi sex milia sexcentas sexa-
 ginta sex libras assignauit annui redditus. Tributum quod optimum appella-
 bāt Catallum, Alostensibus Philippus remisit, leges illis præscripsit ac cōces-
 sit priuilegia, vt alibi demonstrauimus.

M CLXXV. Senex Henricus Anglorum rex magna animi amaritudine, la-
 nea duntaxat indutus veste, nudatis plantis, aspera saxosaq via profectus Can-
 tuariam, diem noctemq peruigil ac ieiunus, ad beati martyris Thomæ iacōie
 sepulchrum, plenus lachrymarum, nudata terga flagris subdidit, vt expiaret
 sanctissimi viri cædem. Eodem anno rex Francus & Comes Flandriæ cum tri-
 bus filiis Henrici regis Anglorum, Henrico, Richardo, Gothofredo, depopula-
 ta Normannia Rothomagum caput gentis obsederunt, sed in præuigilio As-
 sumptionis beatæ Mariæ pace composita decesserunt, & Angli regis filii cum
 patre redierūt in gratiam, redditaq sunt Anglo quæcunq Francus Flandriæ
 in Normannia cepissent. Hanc pacem nulli non insperatam Virgini Matri,
 Rothomagenses acceptam tulere amplissima cæremonia, gratissimisq animo-
 rum affectibus festum diem eius instaurantes. Eodem anno apud Lisvvegam

in agro Brugensi, ab Euerardo episcopo Tornacensi constitutum monasteriū Cisterciensis ordinis, quod sacellum Thosan appellant, præpositusque abbas Haccetus ex monasterio Dunensi, qui prius erat decanus ecclesiæ diui Donatiani Brugensis, insigni viri literatura, nec minus piis moribus. Emptus erat hic locus per Euerardum episcopum & Gerembaldum prætorem Liffvegensem de Laurëtio abba cenobii diui Richarii in Pontiuo. Obiit Henricus archiepiscopus Remorum succedente Guilermo Blesensi fratre Adelæ reginæ Francorum, qui fuerat Pontifex Senonum.

M. CLXXVI. Philippus Comes, Guisiam & Eestrias, Balduinus Hanoniensis Condatum, de Iacobo Aueniensi ceperunt.

M. CLXXVII. Iacobus Aueniensis pacē apud Flandrū Hanoniumq; impetrauit, suaq; omnia bona recepit Petrus Elfatensis Philippi frater, toxico (vt rumor erat) impetitus decessit, vnica relicta filia breuis (si satis cerno) vitæ. Eodem anno mortuis iam ambobus fratribus sororem suam Margaritam Hanonię nuptā Comiti, Philippus hæredem instituit, atq; ad cognatum suū Hierosolymorum regem in Syriam proficiscitur. Regnavit tum Hierosolymis Balduinus Almerici regis filius, septemdecim duntaxat annos natus, morboq; Elephantia infectus. Saladinus Ægyptiorum Sultanus, idem Damascenorum rex, tanta in Oriente dominabatur potentia, vt terrore nominis sui impleret omnia. Elfatius diu, multūq; in Syria expectatus, principio Augusti Prolemaidem applicuit, omniumq; piorum animos lætitia repleuit. Acceptus est apparatissime magnificentissimēq; ac deductus ab honoratissimis quibusq; processibus Hierosolymam ad regē ibi ægrotantem. Hic coacto consilio Balduinus rex petijt à Flandro, vt tutelam ac patrocinium susciperet regni Hierosolymorū, pollicitus vniuersos piorū duces tā domi q̃ militiæ dicto illi fore audiētes, fiscū atq; omnia regni vectigalia futura in eius potestate. Ad hæc respondit Philippus se non tam militaturū q̃ vota quēdā soluturū venisse in Asiā: rogare se ne vlla sibi decernatur prouincia, quę impedimēto foret, quo minus cū vellet domū liceret repetere. Aderāt & Gregorū Augusti Hemanuelis legati. His persuadere conatus est rex vt Hemanuel cum Comite Flandriæ, piorum exercitum contra Saladinum duceret in Ægyptum. Et hæc fuere regis postulata, æquissima quidem, tametsi Græco Flandroque iuxta ingrata. Situs locorumque Ægypti, rationisq; belli ignorantiam Flandrus excusasse traditur. Ad hæc diuturnæ peregrinationis inopiæ ac vigiliæ quos secū adduxerat haud satis esse patientes: cumq; iam præcipitaret æstas haud videri idoneum esse tempus belli Ægypto inferendi. Veteres Latinorum in Syria duces pro se quisq; certabant Flandros sibi adiungere, eorumq; ope suis à finibus barbaros propellere. Erant in magna admiratione, omnium in se vertebāt oculos, ob recentem memoriam clarissimorum facinorum, quæ duce Theodorico multis Syriæ locis ediderant. Dux ipse Philippus, in quo spem maximam pii posuerant, minus audiebat bene, quod tam necessariæ expeditionis se ducē profiteri abnueret: cumq; ceu paternæ virtutis minimē emulū plariq; criminabantur. Versatus aliquandiu Hierosolymis, conspectisq; sacris locis palmam sumpsit: quod erat completæ peregrinationis signū. Dehinc sub Calēd. Octobris acceptis ab Balduino rege centū equitibus, duobusq; milibus peditum Comiti se Tripolitano Raimundo, à quo præcipuis erat precibus sollicitatus se iunxit, assumptoque Boemundo Antiochēsi, ac Magistro Hospitalariorum vnā cum multo numero Templariorū, profectus est in fines Antiocheniū, vbi Arcten oppi-

oppidū obsedit. Hic nostri castra fossis aggeribusq; muniverunt, constitutisq; inibi domibus specie longæ obsidionis præbuerūt. Ab Antiochia cōmātus affatim veniebat. Magna muri parte deiecta, acris initio fiebat oppugnatio: nulla quies obsessis relinquebatur. Interea Saladinus qui nostros expectabat in Ægypto, postq; robur omne veterū recentiumq; Latinorum ad Aretē assidere cognouit: diuinam ratus adesse occasionem, vacuum milite Hierosolymitanum regnum occupandi, magnis viribus vrens euastansq; omnia Hierosolymam duxit. Mirum in modum in sancta vrbe trepidatum. Numinis duntaxat beneficio seruata tunc fuit Hierosolyma. Balduinus rex non amplius trecentis sexaginta circiter potens equitibus, præcedente Alberico Bethlemitico episcopo, cum sacra sancta Cruce Ascalonem quo hostis aduentabat petiit, vnde fortissimè erumpens hostesq; palantes & inopinatos aggressus, egregiā retulit victoriam, quam soli Deo sanctæq; Cruci tulit acceptam. Hic Odonis à Fano Amandi magistri Templariorum, Reginaldi Castellionensis, Reginaldi Sayettæ, ac Balduini Ramis, spectata inter ceteros enituit virtus. Saladinus maxima suorum parte ferro, fame, frigore, absumpta fuga se saluauit. Hec VII. Calend. Decembris. Interea Flandrus aliq; principes viri sedētes ad Aretē, orta inter eos discordia nihil fortiter fecerunt: pars altera ludebant in castris, alii Antiochiam expaciantes, thermas camponasq; frequentauerunt: lusibus, defidia, luxu, iurgiisq; ac rixis tempus terentes. qua animaduersa re Saraceni, qui initio cum strenuè agerent de reddendo loco, consultauerant, nunc animos sustulerunt. Nostri soluta obsidione, Aretē cum dedecore reliquerunt. Philippus dehinc festum Resurrectioni diem Hierosolymis egit, inde domum spectauit. Referunt sollicitatum fuisse ab Roberto Betuniensi, vt inter duos ipsius Betuniensis filios, ac filias Almerici regis Hierosolymorum, conciliaret nuptias, accepturus eius rei gratia totam ditionem Betuniensem, eaq; in re laborasse, sed repulsam tulisse.

M. CLXXVIII. Philippus Comes soluens è Syria Constantinopolim cōcessit ad Manuelem Gregorū Augustū, rediitq; in terrestri ferè itinere domum, mense vt quidā annotant Octobri. Insignia autē Nigri Leonis quidam hac peregrinatione de Nobilione Abilinoorum regulo, pars de Saracenis ante Mesdiolanum nescio quo tempore per Philippum capta putant. Alii autem quod propius verè sit, cōcordi assensu à principibus & elgarum parantibus in Syriā expeditionem variorum colorum Leones assumptos esse volunt, relictis veteribus insignibus. Dehinc in Syria Balduinus rex cum ad Iordanem fluium quendam muniret locum, cui nomen erat transiens Iacob, necesse habuit cum hostibus manus conferere. Hic desiderati Abraham à Nazareto, & Godecaus Turholtanus fortissimi ambo equites. Captus eodem anno Odo Templariorum magister, atrocisq; custodia à Turcis enectus. Reuersus domum Philippus, leges ac privilegia tradidit Gandensibus: quorum initium est: Hæc est lex & consuetudo. Institutum in iis quibus suppliciis plecterentur facinorosi. Liber factus ciuis Gandensis ab commissione bonorum, ita vt præter caput non amplius sexaginta libras quocunq; admissio facinorè committeret: exceptis raptu, latrocinio, homicidio, & falso iuramento, ob quæ fortunis omnibus pateretur cum vita multaretur. Conuenit inter archiepiscopum Coloniensem & Flandricos mercatores, vt Colonia Flandris vīna, ac ligna Danica, aliq; bona emerā, suasq; ibi res exponere ac vendere liceret, quod antea Archiflamines non permittebāt, volentes vt ipsi Agrippinēses res suas adferret in Flandriā.

Mortuo Iuone Comite Sueffionum eodem Nigellæ regulo, Iole eius vxor Balduini Comitis Hanoniæ soror, nupsit Hugoni Comiti Fani Pauli, peperitque ex illo filias Elisam & Eustathiam, nata licet quadraginta septem amplius annos. Post Iuonem Thomas præfectus Brugenſis, Sueffionem Nigellamq; ſibi vendicabat. Eodem anno Romæ finis impositus ſchiſmati per Venetos, qui Othonem filium Friderici Imperatoris bello ceperant.

M CLXXIX. Ludouicus Francorum rex assumpto ſecum Comite Flandriæ traiecit in Angliam, vt inuiferet diui Thomæ Cantuarienſis ſepulchrum. Celebrata ſunt eodem anno ſponſalia inter Philippum Franci regis filium & Iſabellam Hanoniensem Balduini Comitis filiam, ex quibus quidem nuptiis grauiſſimum Flandria accepit vulnus, quippè victus Philippus Comes aſſiduus precibus atque aſſentationibus regis, omnem occidentalem Flandriam trans ſoſſam nouam iſti Iſabellæ nepri ſuæ dotē dixit, magnum ac pernicioſum inter Francos & Flandros diſcordiæ ac ſimultatis ſeminarium, rixarum ac bel-lorum multorum materiam, variarum cladum atque calamitatum initium. Sunt qui Ludouicum regem ceu pro compensatione occidui Flandriæ, quæ Atrebatium dicitur, Flandro putant attribuiſſe in perpetuum Veromanduos, quos tunc dotales duntaxat poſidebat. ſed id donum filium eius Philippum feciſſe irritum. Ad Calend. Nouembris, Philippus rex Remis ab Guilelmo pontifice auūculo, regale accepit diadema, quæ in cæremonia Flādrus, eo quod eſſet Comes regni, gladium illi prætulit. Eodem anno Hagne filia Franci regis nuptū data Alexio Auguſto Hemanuelis filio. Multati per idem tempus grandi ære Caleſiani, Grauelingii, & Broburgenſes ob inſultum factū in Bertinicos cœnobitas, quos occidiſſent niſi intercurſu Balduini Armelini genſis, qui magiſter equitum erat Comitis Bononiæ, ac Gerardi Meſcinenſis, fuiſſent prohibiti: priuilegio etenim impetrato ab Alexandro Pont. Romano exigebant Bertiniani decimas Halecium omnibus in locis quorum regebant eccleſias, cæterum ea re nihil quàm furentem in ſe plebem concitauerunt, ne-pè propositum minimè tenuerunt.

M CLXXX. Ludouicus rex Francorum Philippi filii ſui tutelam Flandro tradidit Comiti, humanæq; naturæ debitum perſoluit. Nuptiæ Philippi regis ac Iſabellæ factæ ſunt Bapalmis, celebrante officium Rogerio Laudunenſium episcopo. Eas nuptias neque matri Philippi regis, neque eius auunculis Guilelmo Remorum archiepiſcopo, Henrico Tricaſtini, Theobaldo Carnutum, Stephanoq; Sacri Caſaris Comitibus, Robertus abba placuiſſe eſt author. At multo minimè haud dubiè propter mutilationem patriæ placuere Flandris. Die Aſcenſioni Dominicæ feſto coronata eſt noua regina in Pariſiis ad Dionyſi ab Vidone Archiepiſcopo Senonum, gloriantibus Francis, Magni Caroli Imperatoris ſanguinem per eam ſceminam ad reges ſuos rediſſe. Rigotus clericus diui Dionyſii Pariſienſis, ſeu eius breuiator Guilelmus Armericus preſbyter hoc modo M CLXXX. In Aſcenſione Domini impoſuit ſibi iterū Philippus magnanimus coronam in eccleſia beati Dionyſii: & inuncta fuit ibidem Eliſabeth venerabilis Regina vxor eius, filia Balduini Comitis Hupel-lorum. Hæc ille. Notādum Hanonios hic ab illo Hunellos dici, ab Hunis, vti ego opinor. Aggeres eodem anno factos lego ab Hollandis, earum rerum longè peritiſſimis, ab Dammiis ad Sluſam vſque, Lammins Vliet tunc dictam, atq; extruſum mare, quod eā tunc tractum inundauerat. Templum itē tum Dam-mis Virgini matri poſitum, & Dammenſes ab omni teloneo & vectigali per-toram

totam Flandriam immunes factos, unde alibi videas licet tabulas. Hollandi fossiores (sicut referunt Dammenenses) qui aggere facto & mari extruso Dammum condiderunt, Didolphi cognomen acceperunt. Didolphi enim sonat id quod, qui foderunt, ut Marcus Diedolf. i. qui fodit. Diedolforum cognomen longo perseveravit tempore. Eodem anno Balduinus Græcorum futurus Augustus, egregiæ indolis ac spei adolescens, dat fidem uxorem se ducturum Mariam Comitissæ Campaniæ Henrici filiā. Eius matrimonii authores precipui fuere Guilelmus Remorum Pont. cum fratribus Theobaldo & Stephano, Philippus Flandriæ & Balduinus Hanoniæ Comites, Adela regina Philippi regis mater, & Maria Philippi regis soror, eadem sponsæ Mariæ mater. Per eosdem dies Philippus rex florentissimus adolescens, quum ageret in recentis regni sui rudimento, abs tutore suo eodemq; lustratore Philippo Comite Flādiæ, indies alienior esse coepit. Veromanduos cum aliis quibusdam vicinis dominatibus Ludovicus rex Flandro attribuerat, donumq; paternum Philippus confirmaverat. Cæterum consilio postea usus Rodulphi Cociacensis ac filiorum Roberti cuiusdam cognomine Clementis, eius rei maximè coepit eum poenitere, adeo ut quicquid ipse paterve ea de re cum Flandro transegerant rescindendum existimaret, ac irritum faceret, quod in talibus donis suam adolescentiam circumscripam ac velut deceptam esse arbitraretur. Tum & Elsatus fando reuocare ac rescindere pactas regio matrimonio leges quæ Flandriam occidentalem regiæ adiudicabant in dotem. Hunc in modum mox ortum bellum, quod quinquennium & eo amplius tenuit. Satis constat iam inde ab initio omnia fuisse corporis Flandrici quæcunq; iacent inter flumina Somonam & Scaldè & Oceanum, dotemq; olim fuisse profectitiam primæ Comitissæ Flandriæ Iudithæ, Caroli Calui, ut supra dictum est, filię. Verum ex ea die conati semper sunt Galli Flandris præcidere alas, detrahere quicquid possent: illosq; in arctiores indies redigere fines. Hinc tot ortæ discordiæ, tot bella gesta, tot foedera nunc firmata, nunc fracta inter Reges & Comites. Igitur Elsatus adulta ferè hyeme in Rodolphum Cociacensem, licet sororem Comitissæ Hanoniæ haberet in matrimonio, hostiles ducit copias. Sequitur Hanonius ad Ribomontem vsq; bellumq; per inducias extrahit.

M C LXXXI. Ingentem Flandris coegit exercitum, ducenta in eo referuntur fuisse milia hominum. Hunc postquam ad Hysaram vsq; flumen duxisset, sederetq; inter Orim & Matiniacum, longè in hosticum subinde incurrens, induciæ paciscuntur, quæ haud longè post ob Brétolium ab Rodolpho Claromontensi occupatum, ruptæ sunt. Etenim cum regio subnixus favore reddere Brétolium Rodolphus detrectaret, magnis iterum viribus ad moenia vsq; ciuitatis Nouiomagi, vrens euastansq; omnia, Elsatus incurrit. Philippus autem rex conscripto ad finem Nouembris exercitu ex Syluanecto, Valesium invadere tentavit: sed obstitit Hellinus Flandriæ Senescallus, qui ex Crispiaco omnem circumiectam regionem igni ferroq; fecit infestam. Castrum Martini capto Alberico loci Comite diripuit atq; incendit, excurrensq; ad usq; in agrum Parisiorum, grandem inde prædam abegit. Et interea Elsatus relicto Mondiderii ad oppidi custodiam Balduino Hanoniensi, per Cociacum ac Petrafontem, Crispiacum fecit iter. interea temporis Bretolicos, omnemq; agrum Fani Iusti Hanonio fœde depopulante, Crispiacum ad Philippum conuenerunt, suis quisq; viribus valide instructi. Hugo Comes Fani Pauli, Henricus Louanienfis Godofridi filius, Hugo Osiacensis prætor Cameracensium, ac Iacobus

Auenius, Cognito regis aduentu Hanonium quoque ad se Elfatius accersuit. Tandem cum amplis copiis Philippus rex Crespiacum aduenit, quem rex Anglorum Iuuenis Henricus cum Richardo fratre duce Aquitanie, Rodolphus Cociacensis, ac Rodolphus Claromontanus, in primis comitabantur. Duos dies altera in alterius conspectu instructæ stabant acies. Discessum absq; prælio, mortuo Hunfredo Bohimo Anglicani exercitus ductore, factisq; per Henricum regem induciis ab appetente Dominico natali in expletas Epiphaniarum ferias. Inter hæc Flandrus Mondiderii hybernat, Hanonius domum reuertitur. Finitis induciis ad arma recursum. Ad Compendium vsque ac Bellouacum, Flandrus Hanoniusq; horrida quanuis hyeme excursus fecerunt. Mense Martio Anglorum rex Henricus senex, cum magna vi auri & argenti perinde ac Franco regi auxiliaturus incontinentem transmisit, omnibusq; egit numeris vt pacem conciliaret. Maiores nanque erant Flandrorum vires quam vt fortunam experiendâ ac manus conferendas hostes arbitrentur: consultius rati bellum trahere, moraq; & cunctatione Belgarum ardorem frangere, ac variis frustratibus ludificare. Nanq; validissimas Belgarum nationes vt Flandros, Brabantos, Hanonios, Veromâduos, Atrebates, Morinos, Bononios, Cameracensesq; Philippus sub signis habuit. Adfuit Henricus Louaniensis, qui Flandri neptem Bononie Comitissæ filiâ habuit in matrimonio, cum quadraginta equestribus ordinis viris. Adfuit suis impensis Hanonius Comes vnâ cum Guilermo fratre hebdomadas senas, quem comitabantur viri insignes, Eustathius Rhodius, Eustathius Lendensis, Nicolaus Barbentio, Otho Trasinius, Valterus Varniacus, Rogerius Condatis, Pollyus Vilerius, Valterus Fontanus, Arnulphus Goyacus, talesq; permulti alii, Odo item Burgundie dux, Theobaldus Blesensis, Stephanus Sacri Comes Cesaris, atque Henricus Comes Campanie Flandro fauebant, questi & ipsi de Cociacensi atque aliis nonnullis primoribus viris qui adulescentuli regis plus iusto visi sunt possidere aures. Igitur induciæ intercessore rege Anglo tertium iam Gallo datæ. Eodem anno in monasterio Bergenensi translatus corpus diui Vvinnoci ab Desiderio Morinorum episcopo octauo Idus Iunii. Obiit Beatrix abbatissa Melsinensis, quæ vixerat in regimine annis. xviii. successit Agne.

M C LXXXII. Orta est discordia inter Balduinum Comitem Hanonie & Godofridum Louaniensem, propter ius ambiguum ditionis Lembecanæ. Gossuinus Angiensis tum Lembecam possidebat, eamq; Hanoniensi oppignerauerat. Eam cum munire vellet Hanonius, obstitit pertinaciter Louaniensis contendens sui eum esse iuris, quanuis Gossuinus Angiensis, eo nomine Hanoni esset beneficiarius, Vanastam statim occupauit, quâ suæ esse iurisdictionis Balduinus asseuerabat. Fauisse visus est in ea re Comes Flandrus Louaniensi, id quod Hanonius molestissimo tulit animo, coegitq; quantas maximas potuit copias. Hugo Comes Fani Pauli, qui Iolen eius sororem, Rodolphus Cociacensis, qui Agnen uxorem habuit, Manesserus insuper Comes Castellanus, Rogerius Laudunensis episcopus, Rodolphus Comes Sueffionum cum fratre Nigellâ domino, Reginaldus Rosetanus, Robertus ab Petraponte, Rodolphus a Turri cum aliis tam Flandrie quam Hanonie primatibus auxiliares illi adierant, nec minoribus Louaniensis viribus bellum apparabat. Stabant ad Lembecam vtrinq; ad confligendum paratæ acies. Elfatius magnis itineribus Castrilocom ad Balduinum sororemq; Margaritam se contulit, vt componere discordiam allaboraret, Hanoniumq; inuitum planè ac renitentem eò tandem addu-

adduxit, ut tantisper Louaniensi inducias daret, dum ex Syria quo iter tunc adornabat redux fieret. minatus nempe est Flandrus, nisi in inducias cōsensisset, cū vniuersis se Flandriarum viribus Louaniensi venturū fuisse auxilio. Haud facile dictū est, quanta damna quantasq; calamitates finitimis populis Lembecana illa rixatio inuexerit, cadibus, rapinis, latrocinis circumcirca replēs omnia. Eodem anno Elisabetha Philippi principis vxor. Comes Veromandię, longo & insanabili implicita morbo ad octauum Cal. Aprilis Atrebatī moritur, sepeliturq; inibi in aede Virginis matris. Tum Leonora Veromandensis soror Elisabethę, nupta Comiti Bellomontensi super Harem Veromanduos a Philippo repetebat, confectaq; quadam pace. Crispiacum seu Valesium cū aliis quibusdam castellis Bellomontensi Flandrus reddidit, verum cedere Veromanduis abnuī, dicitans se illos nō modo dotales, verum etiam Ludouici regis dono ac solida additione possidere: quinimō veteri iure quicquid inter Scaldē & Somoniam incingeretur, corporis esse Flandrici, dotem nempe profectitiam illustrissimę Iudithę primę olim Comitissę Flandrię, quanquam iam inde ab initio nunquam Galli quicuisent, donec Bononiam, Montrolium, Peronam, Ambianosq; & ad postremū ipsos Atrebatēs, quo iure, quāq; iniuria Flandris detraxerint. Obiit eodem anno Bernardus qui Pœnitens nominabatur, sanctitate vitę memorabili in Sithiu cœnobio diui Bertini. Obiit Henricus Anglorum regis filia, sepulta Monasterioli, Templumq; Tronchiniense dedicatum est.

M. C. LXXXIII. Statim a Pascha Philippus rex, ut Leonoram Viromandensem in paternas introduceret opes, Veromanduos acriter adoritur. Nam Leonora sic regis pacta erat auxilium, ut quando liberis ipsa careret, dimissum illi Viromandię relinqueret. Flandrus autem aduato celeriter exercitu Fanum. Quintini petit, quem ad Canniacum auxilia Hanoniensia sunt assecuta, sed Canniacenses Flandris portas clauserunt. Bis eo anno reperio Flandrum de rebus componendis venisse in colloquium. Semel ad Gerberoam cum rege Anglię, iterū inter Syluanectum & Crespiacum ad Grangiam diui Arnulphi (ita nominant locum) cū rege Franco, sed multis sermonibus vtrūq; utroq; frustra habitis nihil cōuenisse. Eo anno Idam Comitē Bononię fratris sui Mathæi filiam, Bertulpho duci Zaringię Alsatis copulauit vxorem. Inuenio eodem anno a Philippo Comite & Guilelmo Remorū archiepiscopo quosdā deprehensos hereticos, eosq; Atrebatī locisq; aliis habita quæstione conuictos & igni crematos.

M. C. LXXXIII. Hoc anno crescente indies ciuili discordia Philippus rex vix dum egressus adolescentiam malis vix consultoribus, vxorem Elisabetham optimam, ut testantur historici, reginam vehementer exosus, domo sua eiecit, ac de diuortio cum ea faciēdo consultauit, propterea quod tam pater eius Balduinus, quā auunculus Philippus hostes ipsi esse continenter pergerēt. Andreas Marsianensis tradit non modō procures aulę, sed etiam omnes regni episcopos (ut est Gallorum etiam in sacerdotibus leuitas) præter Henricum episcopum Syluanectensem, tātum sceleris adolescentulo regi instillasse in aurē. Reginam autē interea Syluanecti memorabili vixisse sanctimonia, virginī matri se suamq; causam multis cum lachrymis commendasse, vigiliis, elemosynis, deprecationibus iugiter incubuisse, multas in templo noctes accensis cereis duxisse insomnes, soliq; Deo ac virginī Marię tulisse acceptum, quod rex tandem ab tam impio consilio fuerit abductus, ipsamq; reuocauerit atq; vnice dilexe-

dilexerit. Hac de causa inter Philippum Comitem ac Guilelmum Pont. Remorum rupta est amicitia, ccepitq; illum Flandrus ira atque odio persequi. Eodem anno indictus cōuentus Rothomagi, lecti Henricus Anglorum rex ac Balduinus Comes Hanonia, quorū arbitrio omnis inter Frācum Flandrumq; dirimeretur controuersia. Anglo Franci, Hanonio verò Flandri personam sustinente. Hic Anglus Franci nomine totam Veromādiam Flandro si ab armis discessisset obtulit in vita possidendam. verum eam conditionem non accipiente Flandro, conuentus dissoluitur. Enimvero, non sibi duntaxat Elfatius, sed & hæredibus suis Veromanduos retinere contendebat. Soluta conuentu Hanoniensis Pontifarem proficiscitur ad filiam suam Franciæ reginam, multisq; ab illa precibus sollicitatur, vt deserto Comite auunculo, cum rege fœdus percuteret. Sensit id agi Elfatius, ccepitq; in Hanoniensem quanuis multis se verbis excusantem alieniori indies esse animo. Sancto die Pentecostes Fridericus Augustus conuentum egit Magunciaci, Henricumq; filium in partem imperii cooptauit. Eò profectus Elfatius auxilia haud contemnenda aduersus Francum à Cesare accepit, non absq; graui damno Hanoniensium, quorū tunc in agris nihil quod agi ferrive posset à milite Germano relictum. Pauco interiecto tempore inducias iam quartum Gallus & Flandrus inter se firmauerunt. In his Flandrus Stephanum regis auunculum, Gallus autē Balduinum Hanoniensem complecti voluit. Ea res plurimum Flandro auxit de Hanonio conceptam iam pridem suspicionē, ccepitq; illi haud quaquam satis fidere. Eius colloquium nunc in Hanonia, nunc in Flandria, nūc alibi Hanoniensis expetiit, sed nusquam gentium Flandrus eum admisit. Has inter inducias missa Philippus in Hispaniam legatione, Mathildem Lusitaniæ regis Adelphonis filiā vxorem sibi adsciuit. Author est Robertus abba, eas nuptias ab Henrico Anglorū rege Elfatii consobрино conciliatas fuisse viuo etiamdum Adelphonso atate licet admodum confecto. Futre autem Lusitaniæ, quæ & Galecia, & Portugalia ab initio reges, Henricus Comes Lotaringiæ, Alphōsus de quo agimus, Sanctius pater Ferdinandi Comitis nostri. Alphonfus, Sanctius, Alphonfus, Dionysius, Alphonfus, Petrus, Ferdinandus, Ioannes, pater Isabellæ principis nostræ vxoris boni ducis Philippi, Eduardus pater Leonoræ Augustæ, quæ mater extitit nostri Maximiliani Augusti, Ferdinandus, Alphonfus, Ioannes, Hemanuel Leonoræ nostræ primus maritus, idem pater Augustæ nostræ Isabellæ, ac Ioānes qui Caterinam Caroli Quinti sororem habet in matrimonio. Auri atq; gentiq; omnisq; generis opulentia plurimum Mathildem secum in Flandrias comportasse scriptores testātur. Celebravit autem Philippus cum ea nuptias regia magnificentia mense Augusto. Eodem anno incredibile dictu quātum damni Brugis fecerit incendium, quo totam penè urbem tradunt deflagasse. Bergen si autē monasterio eodē anno Philippus bona possessionesq; confirmauit, traditis inde tabulis alio in libro editis.

M. C. LXXXV. Godofredo Louanien si ex Syria reduci bellum primo quoq; tempore Balduinus Hanoniensis faciendum existimauit, Flandriq; opem in illum expetiit. Contra Flandrus summa ope nīsus est componere inter illos gratiam vt Balduinus sibi contra Gallos auxiliaretur, At nihil promouit. Enimvero, negauit pertinaciter Hanoniensis pacem se ullam aut inducias Louanien si daturum, Flandriq; auxilium aduersus illum sine intermissione poposcit. Tali in dissidio Hanoniensis à Flandro discessit, copiasq; Tubisæ adunauit. Eò celeriter Iacobum Aueniensem Philippus misit, qui ab Balduino inducias

Loua

Louanienſi etiam atque etiam peteret, quas Flandrus poſtquam non impetraſſet Hillinum Variniacenſem cum trecentis equitibus Louanienſi miſit auxilio, quo accepto Louanienſis virium incremento, mox Lembecam, quæ Hanonienſis erat partium, incēdit, manusq; cum Hanonienſi fortiter conſeruit. Rogerius Laudunenſium episcopus cum Reginaldo fratre, Maſſerius Raſtellanus, Godofredus Viennienſis cum fratre Lodomaro, Rodolphusq; Coſiatenſis ab Hanonienſi ſtabant. Ex Hanoniis octoginta, ex Brabantis autem & Flandris trecentos hic deſideratos referunt equites, tandemq; agente Iacobo Auenienſi pactas inducias. Dum hæc aguntur Hanonienſis diu multumq; à Francis ſolicitatus, ad generum ſuum Philippum regem Luteciam Pariſiorum proficiſcitur, ac foedus cum illo contra Elſatium ferit. Ea cognita re inflammatus Elſatius ira ad vlciscendum protinus Hanonienſem ſe accinxit. Primum omnium Iacobum Auenienſem in ſuas traxit partes, caſtraq; Auenas, Landrechias, Leuzam, Lutoſamq; ab illo accepta firmis præſidiis muniuit. Philippū Agrippinenſium pontificem, Godofredum Louanienſem eiusq; filium Henricum, in ſocietatem armorum adſciuit. Interea Hanonienſis Valentianas, Bochanum, Villerium, Lalanum, Turrim Ramorum, Turrim Bellofortem, Soriam, Binchium, Caſtrilocom milite quā poſſet validiſſimo replet. Filios Balduinū, Philippum, Henricum, Thuinum ad loci cuſtodiam ire iubet. Valenchortem & Montem petroſum Balduino Valencurio tradit. Buziniis ac Fano Oberti, Gerardum à Fano Oberti præponit. Morleuias Euthathio committit cognomine Seni. Ipſe cum trecentis equitibus Caſtrilocom ſe confert. Flandrus adſumpto ſecum vnā Auenienſi, per ſines Cameracēſium hoſtilem in Hanoniam duxit exercitum. Pitoniam Haſſiacumq; incendit, ac Quarcetum vſq; longè lateq; magnam edidit agrorum vaſtitatē. Qui Quarceti erant præſidio aduentante milite Flandro, oppidū ipſi incenderunt atq; in arcem ingeſto comœatu refugerunt. Alia ex parte archiepiscopus Agrippinenſis cum mille trecentis equitibus, Gothofredusq; cum filio Henrico ac magno peditatu populatum venēre Hanoniam per ſyluam Carbonariam. Rodro Braleſtinisq; iuxta Binchium, cum tota regione combuſtis, Melbodium vſque, vbi Elſatius egit, penetrauerunt. Ad hæc Doacēſes Pabulanisq; ab Occidente haud minus ferociter populationibus & incendiis Hanoniam ſunt aggreſſi. Inter hæc Hanonienſis ingenti mœſtitia animi cum ex Caſtriloco omnem circa regionem fuſmantem ardentemq; proſpiceret, de ſententia Euthathii Rodienſis, de induciis ad hoſtem miſit. Tum Elſatii paululum reſedit iracundia, impetusq; exacerbat animi ac ferocia miteſcebat. Datis induciis, auxiliisq; diſmiſſis per Brabantiam rediit in Flandriam. Poſt eius deceſſum recepto ſtatim Hanonienſis Conſtrato, in ea quæ Iacobi Auenienſis erant, populabundus incurrit, vrens euasansq; omnia. Vt autem & in Flandriam irumperet, poſtquam Francorū primum, inde & Leodiēſium fruſtra imploraſſet auxilium, inducias cum Elſatio ſanciuit vſq; ab natali Dominico in octauum diem Epiphaniarū. Dehinc Laudunum ad Philippum regem conceſſit: quo cum paulò poſt veniens Compendium Elſatium eo pertraxit in colloquium, quo tamen præter prolatas in proximum diui Ioannis natalem inducias nihil eſt actum. Inter hæc Goſuinus frater Hillini Flandriæ Senecaſcalli ob eadem inter aulicos facta ad Hanonienſem tranſfugit, quem perbenigne Balduinus accepit ac coluit: illiq; Adam cognatam ſuam Euthathii Rodienſis filiam cum ampla dote uxorem ſociauit: quæ nupta fuerat antea Nicolao Bolerienſi. Eodem anno, ſeu vt tradūt

nonnulli superiore, fato concessit Balduinus Hierosolymorum rex, reliquitq; hæredem Balduinum ex sorore Sibylla nepotem, paruum admodum puerum patre Guilelmo Montis Feracis Marchione priore Sibyllæ viro procreatum: cui quidem puero octavo regni mense morte absumpto, successit Guido Lusitanus, qui tum Sibyllam eius matrem tenuit matrimonio.

M C LXXXVI. Philippus rex postquam Hanoniensem socerum suum Flandro abstulisset cum omnibus regni viribus in Veromanduos descendit. Nec minorem cogebat exercitum Flandrus, qui flammiuomum draconem mirè ac superbè fabricatum ceu pro signo militari in medio suorum statuit: suasq; copias ita ad regia contulit castra, vt præter flumen Somonam nihil inter vtrunque intercederet exercitum. Hic postquã treis consedissent hebdomadas, Robertus abba author est, coactum fuisse Comitem concedere in regis voluntatem. Iacobus Guisianus tradit sexaginta amplius castella, in quibus Causiacus, Torota, Mons Desiderii, & Calmacus magis eminebant, præter ciuitatem Ambianorum, regem à Comite recepisse. Pacem item inter Flandrum & Hanoniensem conuenisse saluo foedere Hanonii cum rege facta, Vanaſcam Hanoniensem, Tubisiam Louaniensi, restitutam. Leonore Viromãdensi, Causiacum, Rissonem, Lacheniacum, cum annuis aliquot redditibus, tradita. Iacobum Aueniensem eius concordiaẽ authorem, amplos à rege prouentus in agro Landunensi accepisse. At Flandrũ haud ita multò post maximè eius pacis poenituisse, eamq; ob quasdam minus sibi seruatas conditiones rescidisse: bellum de integro instaurasse: firmissima ab Henrico Friderici Cæsaris filio accepisse auxilia. Philippum pontificem Agrippinensem, Rodolphum episcopũ Leodiensem, Conradum Comitem Palatinum, Henricum ducem Lemburgẽsem, missos ad Balduinum Comitem in Hanoniam, ab iis perductum Balduinum Leodium, ibique multis precibus ab Henrico rege sollicitatum, vt Flãdro aduersum Galorum regem suppetias ferret. Haud potuisse ad id adduci Hanonium, dictitantem nullam sibi videri causam cur factam cum rege pacem Flandrus non seruaret. Dehinc vbi audisset Francus exercitum ab Henrico Ænobarbæ filio conscribi, quo ipse Flandro venturus erat auxilio inducias factas, ac pacem nõ diu post in Ambianis compositam ab Henrico Anglorum rege, Balduino Hanoniensi, Guilelmo Remorum pontifice, Henrico episcopo Albano Urbani Tertii Legato, Theobaldoq; Blesensi. Testatur Paulus Æmylius scriptor clarissimus, per eius pacis placita Flandro datum, vt in fidem rediret recipereturq; Viromanduis in vita vteretur fruereturq; eius morte ad regem venirent. Alii autem redditis regi Ambianis, Roia, & Monte Desiderii Comitem tantummodo Quintinopolim, Peronam, Hanas, cum appendicibus in vita retinuisse memorant, tandemq; Isabellam reginam Elſatii neptem ex Syluaneſto redactam, quam rex iracundia percitus in Philippi contumeliam abieciſſet. Pace composita firmataq; conquisitos terra mariq; prædones ac pyratas Philippus Comes suppliciis affecit: tutamq; mercatoribus regionem præstitit: eaque pace omnis Gallia quanta nunquã antea exultauit lætitia. Eodem anno in Tricassibus confirmantur sponſalia Balduini futuri Græcorum Augusti cum Maria Henrici Campaniæ Comitis filia: factæq; sunt hæ nuptiæ apud Castellum postea Theodorici. Comprobatũ & ab Philippo rege vsusfructus à Comite Philippo vxori Mathildi, quæ regina dici voluit, certis Flandriæ locis constitutus, quanquam in eam rem Balduinus Hanoniensis consentire nollet. Casleſti Hanoniensis gratiã composuit inter Elſatiũ & Euerardũ Moretaniensem, qui de

qui de Moretanea fidem Flandro præstitit, fassus eam corporis Flandrici esse partem, id quod antea facere recusauerat. Et renatum bellum inter Godofridum Louanensem, & Henricum Namurcensem, cui quoddam auunculus eius esset, Balduinus Hanoniensis profectus est suppetias, ac Gemblacum cum monasterio, montemque diui Huberti, ac loca quædam alia ab Louanienſi munita incendit.

M C LXXXVII. Saladinus Ægypti Sultanus, Tiberiadem obsidebat. Noſtri in Syria magna laborabant discordia, Raimundo Tripolitano, cum Guidone Hierosolymorum rege graues in primis simultates gerente. Conscripto nihilominus exercitu contra Saladinum itum, Commisso ad Ethin vicum prælio, Tripolitanus in fugam se suosque surripuit. Pugnabant egregie Christiani, sed pauci à pluribus victi sunt. Guido rex viuus in hostium venit potestatem. Capta sacrosancta Crux. Hierosolyma ab victore Saladino circumſeſſa, sexto Nonas Octobris conditionibus redditur. Noſtri abeunt incolumes, Sibylla regina cum Latinis emigrat, reliqui Christiani nominis Græci, Syri, Armeni, Iacobitæ, Georgiani, Nestorianique remanserunt. Dehinc & Laodiceam, Ptolomaidem, Berytum, Biblum, Tiberiadem, Aſcalonemque barbarus recepit. Tam funestam cladem variis horrendisque prodigiis prænuntiata scriptores memorant. Sic perſita eſt Hierosolyma, poſt annum nonum & octogesi-mum quam fuerat à noſtris Ducibus de Barbaris recepta. Regnauere autem Hierosolymis noſtræ pietatis reges Godofredus Bononiensis, anno vno. Balduinus eius frater, annos. xviii. Balduinus à Burgo filius Hugonis Comitſ Rastellæ, annos xiii. Fulco Comes Andegauensis ducta vxore Meleſcède huius Balduini filia, fit rex anno M C XXXI. & regnauit annos. xi. eratque hic pater principis noſtræ Sibyllæ. poſt eum regnauit Balduinus eius filius frater idem Comitſ noſtræ Sibyllæ, annis. xxi. obiitque absque liberis anno M C LXIII. Regnauitque dehinc Almericus eius frater, idemque frater noſtræ Sibyllæ, annis decem, qui obiit anno M C LXXIII. Regnauit inde eius filius Balduinus lepra infectus, qui decessit absque sobole anno M C LXXXV. Delatum dehinc regnum Balduino puero leproſi ex Sibylla ſorore nepoti, quo octauo regni mēſe deſuncto regnat Guido Luſinianus poſterior Sibyllæ maritus, captus, vt iam diximus, à Saladino, ac regno ſpoliatus. Ceſſit tamen dehinc ius regni Iſabellæ Sibyllæ, de qua agimus, ſorori, Conrado à Monte Feraci nuptæ, vnde nata Iole, quæ Ioāni Comiti Brennæ marito regni titulum attulit dotalem, ac genuit ex illo Iolæn Friderici Auguſti Siciliaeque regis vxorem, remanſitque deinde ius titulusque regni Hierosolymorum vsque ad hunc victorioſiſſimum Auguſtum noſtrum Carolum, in domo ac familia regum Siciliae. Eodem anno Philippus rex in Pictouibus bellum geſſit cum Richardo duce Angli regis filio. Aderat ei Flandrus Hanoniensisque Comites, quorum ope Iſſodunum caſtrumque Rodulphi, de Richardo cepit. Deinde Philippus rex Tornacum venit, primusque omniū Francorum regum Tornacenses in ſuam tutelam accepit ac patrociniū. Peperit eodem anno Iſabella regina Ludouicum, qui pater poſtea extitit diui regis Ludouici. In idem incidit tempus discordia inter Balduinum Hanoniensem & Henricum Comitē Campaniæ. Henrico Campano Henrici filio pacta erat Iole Balduini Hanoniensis filia. At Campanus mutato cōſilio reſciſſisque conuentis Hermenſetem duxit vxorem filiam hæredemque Henrici Namurcæſ, auunculi Balduini Hanoniensis. His rebus grauiter permotus Hanonius, Lambertum abbam diui Giſleni ac Gilbertum ſcribam ſuum Tullum mittit ad Fridericum

dericum Augustum auxilium petiit: Decretum in conuentu quem in Vangionibus mense Augusto Fridericus habuit, vt nemini ex regno Franciæ liceret succedere in Comitatum Namurcensem: auxiliaq; si vim faceret Campanus Hanoniensi promissa. Eadem de causa Hanoniensis parante Campano bellum, cum liberis venit in Flandriam petiit auxiliū. Egit tum Elsatius apud Ruutholt iuxta Fanum Audomari, tulissetq; Hanoniensi suppetias si à foedere cum rege icto voluisset resilire: qua Balduinus non accepta conditione, domum rediit inanis. Namurcum tamen impedito aliis bellis Campano occupauit ac retinuit. Nec ita multo post cum & Caesar in Campanū bellum parare diceretur, Philippus rex pontifexq; Remorum controuersiam omnem finiuerunt, Campanoq; Rocham, cum nonnullis aliis assignauerunt. Eodem anno defuncto Simone Ioannes Hyprensis fit abbas Bertinianorum in Sithiu, præfuitq; cum laude treis & quadraginta per annos. Gandauum allata pars sanctæ Crucis, quæ asseruatur ad Michaëlis. Iacobus Aueniensis, Robertus Comes Druidum, Philippus episcopus Bellouacorū, Gerardus Comes Loffensis, Theobaldus Blesensis, Rodolphus Claromontanus, multiq; alii hortatu Gregorii Octauī, sacram profitentur militiam.

M. C. LXXXVIII. Hortante Clemente Tertio parant se principes Christiani ad capeffendum sacrum bellum. Heraclius patriarcha Hierosolymitanus, in Galliam Angliamq; eius rei gratia venit. Venit & Henricus episcopus Albanus Clementis Tertii legatus, eadem de re concionatum. Margaritus Guilelmi Siciliæ regis prætor Siculos, Conradus Ferratenfis Græcos primum omnium in Syriam duxerunt. Tyrum urbem defenderūt, ac mare latrociniiis purgauerunt. Guido rex Hierosolymitanus captiuitate liberatus, ad obsidendam Ptolemaidem se accinxit. Ingēs fit in Gallia apparatus. Philippus Francorum rex cruce se signat. Idem rex Angliæ Henricus & eius filius Richardus, Philippusq; Comes Flandriæ faciunt. Nouæ tota Gallia pro belli sumptibus imponuntur decimæ: vocanturq; hæ Saladinides. Primus omnium ex Belgis mouit Iacobus Aueniensis, delatusq; est mari cum septem armatorum milibus in Siciliam, quem secuti statim magna classe Dani, Frisii, Hollandi, Flandriq; interno nauigantes mari in Africam, Syluinam regiam Saracenorum urbem ceperunt, propterea quod quotidianis illi incurfibus Hispanias infestarent. Eam in expeditionem Flandros profectos inuenio cum nauibus bellicis triginta septem. Eodem anno inter Francos & Anglos ardente bello cum ad Gisortium Normannig vterq; tenderet exercitus, Richardusq; Angliæ regis filius ad finiendas breuiter discordias Francū regem prouocaret ad singulare certamen, Elsatius vt se Comitem regni, regisq; ac regni propugnatorē comprobaret, suum ipse corpus die cōstituto pro rege obiecit, in arenamq; duelli animosissimè descendit, detrectante tum duellum Anglo, qui quidē merito pro victo haberi debebat iuxta iureconsultorū sentētiam. Eodem anno Andreani cœnobitæ iuxta Brugas, qui hætenus sub Affliginiensibus fuerant, agente Philippo Comite, Hugonem sibi peculiarem ac proprium acceperunt abbatem.

M. C. LXXXIX. Fridericus Augustus senio licet grauis sacra indutus arma validissimū exercitū ex Germania per Pannonias, ac Græciam in Armeniam perduxerat: qui dum ibi Selephum flumen incautius transmitteret, equo offendente lapsus, ita affectus est, vt inter manus sublatus paulo post expirarit. Henricus eius filius cum reliquiis exercitus Antiochiā peruenit: patrisq; corpus Tyri sepeliuit. Imperator mox ab Germanis salutatus: Flandri, Brabantī,

Hano-

Hanones, à quibus Syluinam Saracenorum urbem docuimus captam; apud Messanam Siciliae urbem Iacobo Aueniensi se coniunxerunt, illoque duce in Syriam nauigauerunt, ac cum Pisanis Venetisque Guidoni se regi Ptolemaideni obsidenti sociauerunt. Hic dum sedetur, dysenteria nostros populata est maiore inquit scriptores clade, quam quanta timeri ab acie vlla potuisset. Sybilla regina cum quatuor liberis multaque alia nobilitate absumitur. Saladinus acerrimus longè hostis, totam interim Orientem in nostros armavit, qui ne animum desponderent, effecit aduentus singularisque virtus Henrici Comitis Campaniae, qui res maximas ibi gessit. Inter hæc Henricus Anglorum rex vietus saepe à Francis, seu mœrore animi, seu ex vulnere quodam accepto moritur, successore filio Richardo. Mense Februario moritur Elisabeta optima regina Philippi neptis, partus doloribus, cum geminos esset enixa: sepelitur Luteciae in aede Christi paræ Virginis. Inter Hanonium Louaniensemque Comites, autoribus Elsatio ac Pontifice Agrippinensi pax conciliata, dextraque mixta. Philippo Comiti eò quod princeps esset Alostanus, delata ab episcopo Cameracensi tutela ac patrocinium ecclesiae Cameracensis, ipsique eo nomine certus numerus frumenti in annos singulos attributus. Datum eodem anno ab Philippo Aldenardensibus, ut iisdem privilegiis atque institutis vterentur fruerenturque, quibus tum utebantur Gandauenses, quare tabularum inde confectarum alibi dedimus exemplum.

M C XC. Saladinus ex Assyria, Media, Perside, Arabia, Ægypto, maximis ductis copiis eximere obsidione Ptolemaida conatus, nostros ipse à fronte aggredditur, & ab urbis praesidio facta eruptione abs tergo inuadi iubet. Acriter nihilosecius acceptus praesidio in urbem repulso pedem referre cogitur. Hic duo tamen Latinorum milia ceciderunt, in quibus Gerardus Ridefordiensis Templariorum Magister, & Andreas Comes Brennae fortissimi viri: longèque maior esset accepta clades, nisi Gothofredus Lusitanus Guidonis regis frater, Castrorum praefectus, Barbaros fortissimè repressisset. Nostri eorum castris sunt potiti plenis omnis generis commeatus opulentiaque excepto vino, quo non vtuntur Saraceni. Eodem anno Philippus Richardusque reges, sacram sumpserunt expeditionem. Gallus ex Genua, Anglus ex Massilia in Siciliam sunt delati. At dum hyemem necessario ibi agunt, in vetera odia simultatesque sunt relapsi, ob eam maximè causam, quod sponsam suam Margaretam Galli sororem Richardus repudiaret, ac Gengariam Nauarorum regis filiam, suam esse uxorem diceret. Flandrus autem mense Septembri paratis Gandavi quæ ad eam expeditionem erant necessaria, nouisque institutis ac privilegiis Gandensibus datis, Mathildi uxori principatus gubernationem tradidit, pulchroque numero Germaniam petiit, vnde Henricum nouum Augustum coronationis gratia Romam usque deduxit: ac Romae locisque aliis Italiae ad usque insequentis anni principium hyemauit. Obiit Euerardus episcopus Tornacensis, successitque Stephanus.

M C XCI. Appetente vere Franci Burgundionesque & Flandri prospero cursu ex Sicilia nauigauerunt in Syriam. Angli verò tempestate in Cyprum compulsi, totam eam insulam sui iuris fecerunt. In Syriam dehinc delati Francis se coniunxerunt. Horum aduentu Barbari necessitate adacti, Ptolemaidem diu fortiter defensam reddiderunt. Saladinus timore perterritus Porphyriam, Cæsaream, Ascalonem, Gazamque quas defendi posse desperabat, muris exiit.

H Ea in

Ea in obsidione quinquaginta amplius ex nostris Duces. Comites & Episcopi, pestilētia sunt absumpti: in quibus Philippus Comes, qui decessit Calend. Iuniis vrbe nondum capta, sepultusque est cum aliis in cœmiterio diui Nicolai extra urbem. Periēre eadem lue, Hillinus Variniacus, Robertus Betuniensis, Guilelmus Odomarensis, cum multis aliis Flandrici sanguinis strenuis viris. Defuncto Flandro vrbeq; recepta, Francus rex Odonem ducem Burgundiae suis præfecit, seq; domum ocysus recepit. Causam repentini discessus quidam adferunt, quod inter ea quæ inter se exercebant plusquam Vatiniana odia, Richardi regis insidias timeret. Alii discessum eius non aliò pertinere arbitrabantur, quàm vt vacuum milite Normanniam, Aquitaniamque & orbam principe Flandriam occuparet. Ipse autem valetudinem ac cœli gravitatem insolentiamque excusabat. Nihilosecius Richardo Anglo ignaviam eius increpanti, non ante potuit satisfacere quàm iureiurando fidem dedisset se ab omnibus quæ illius erant tantisper temperaturum, dum & ipse saluus domum redisset. Elsatii mariti corpus ex Syria referendum Mathildis regina curavit, sepeliuitque apud Claram Vallem Burgundiæ cœnobium. Addam pauca adhuc verba scriptoris cuiusdam eius temporis. Philippus (inquit) strenue rexit Comitatum Flandriæ per vigintiquatuor annos, nobilissimus omnium qui fuerant ante ipsum in Flandria, diuitiis & honoribus affluens, prudentia & potentia magnus, feruens in iustitiam, fortis & probus ad arma, vniq; Machabæorum non immerito comparandus. Clericos honorabat, monachos amplectebatur, pauperes defendebat, causas religionum etiam contra suos quandoque barones & milites tuebatur. Cuius morte audita confunditur tota patria & turbatur. Dolor & timor occupant vniuersos, maximè clerum & populum, statimq; regnum eius scissum est in treis parteis.

Hæc ille.

FLAN.

Flandricorum Annalium

LIBER SEPTIMVS.

MARGARETA ELSATIENSIS.

Ense Septembri certo de morte Philippi allato nuntio, tota repente Flandria in magno luctu erat: orta; est de successione Comitatus grandis altercatio. Enimvero, Guilelmus Pont. Remorum Philippi regis nomine, omnem ad se conabatur trahere Flandriam, ac Ludovicum stirpem regiam in possessionem eius introducere, cuius rei gratia Robertum Variniacensem Hellini in Syria defuncti fratrem, & Petrum Manilium cum præpotenti equitatu raptim præmisit, si qua fortè oppida præoccupare possent, Margaretamq; & Balduinum eius maritum ab ingressu atque inauguratione arcere. Dictitans Isabellam reginam Ludovici matrem ab Elsatio auunculo ex asse fuisse institutam hæredem. Non cunctabantur tamen Balduinus & Margareta capeffendi imperii gratia venire in Flandriã. Eos statim Brugeses, Hyprenses, Cortracenses, Aldenardani, Geromontani, Aloftani, Vuasiani, mœnibus receperunt: ingentes illis facientes spiritus, pollicitiq; omnem suam fidem & operam si cum Gallis bellum foret suscipiendum. Gandavi haud ita facile admittebantur, arcem eius vrbis Mathildis regina firmo insidebat præsidio, acerrime illis ob denegatum vsum fructum aduersaria. Egit & inibi Remorum Pontifex, regio nomine Flandriæ procuratorem se prædicãs. Ea autè quæ Mathildi vsufructuaria ab Elsatio erant attributa, Balduinus vxore licet reclamante attingere noluit. Et iam ex Syria Philippus rex mense Decembri reuersus erat, festosq; Dominici natalis dies egit Luteciã. Eo Balduinus iuramētū præstandi gratia profectus, tantū absuit vt in fidē reciperetur, vt nisi clanculum se domum surripuisset, in custodiam fuerit cōiectus. Reuersus in Flandros, ab Atrebatibus nihilominus, Odomarenfibus, Ariensibusq; vltro licet cum inuitantibus seu pro regis honore, seu revera eius potentia perterritus abstinuit: subsequente propediem rege, quem ea præcipuè re Odomarenfes graviter offenderunt, quod iniussu Balduini portas illi aperire abnuerent. Breui interiecto tempore conuentus de componenda discordia Atrebatum inditus, ibi Guilelmus Remorum & Petrus Atrebatium Pont. Simo Aquicinctanus ac Daniel Camberonensis abbe lecti decidendis controuersis arbitri, Gandavum, Brugas, Hypram, Curtracum, Aldenardam, Vuasiam, Aloftum, Gerardimontem, cum locis Imperialibus quæ Ministeria vocabantur, ac Insulis marinis Margarete adiudicauerunt. Atrebates, Bapalmes, Ariam, Fanum Odomari cum arce Ruutholtana, Comitatum Hisdiniensem ac Lensensem, beneficia seu homagia Bononiæ, Fani Pauli, Gisenfense & Lilarienfense cum tota Occidentalli Flandria adusq; fossam Nouam, regie stirpi Ludovico dotem videlicet matris eius attribuerunt. Insulam autem, Duacum, Cifonium, Orchiacum, Schusam, Casletum, Furnas, Balliolum, Broburgum, Bergas, Vvatenas, vnà cum sylua castelloq; Nicpensî, Mathildi reginæ ceu vsufructualia in vita possidenda assignauerunt: iuratusque Balduinus more maiorum in regis verba, Comes Flandriæ vxoris nomine salutatus est, statimq; ante omnia curam intendit ad comprimendos intestinos motus, qui adusq; templorum etiam direptionem tantillo interregno erat coorti. Decurtato eum in modū Comitatu Flandrico,

Margareta
Elsatiensis,
Comes Flandriæ.
XX.

Gandauenses inter ceteras ciuitates primas sibi vendicabāt partes, summamq; imperii ad se trahebant, indignatq; quod tanta Flandriæ portio ad Gallos abiisset. Margaretam ac Balduinum recipere recusauerunt, nisi prius ipsorum cōsuetudines atq; ea quæ illis Philippus Comes dedisset priuilegia cōfirmassent: multaq; alia illis concessissent, quorum pars noue ac sine causa postulata videbantur. Vt scilicet non obligarentur seruire Comiti, nisi in bello, idq; vsq; Andouerpīam duntaxat & nō vltra. Vt liceret ipsis munire non modo oppidum suum, sed etiam domos suas suo arbitratu. Vt nō tenerentur venire mandato Comitis, nec mittere procuratores suos nisi vsque ad inferiorem curiam arcis Gandensis. Ne episcopus celebraret synodum nisi semel in triennio, idq; per se non per vicarios. Ne vllus ciuis Gandensis distineretur aut caperetur propter res ecclesiasticas extra oppidum Gandauum. Nec vocaretur remotius in ius pro causa spiritali quàm in templum diui Ioānis Gandensis. Vt flamines curiales aliosq; sacrorum ministros ius haberēt amouendi, dandiq; illis successores quoties è republica esse videretur. Hæc & his similia Comites ad vitandos motus plæbeiasq; seditiones coacti sunt concedere, cautè tamen id fecerunt, nempe quas inde tabulas tradebant, nec signis, nec testibus, nec tempore firmabant. Dum hæc Gandauī aguntur Theodoricus Comes Hollandiæ, Comesq; Louaniensium Henricus sagaci perpendētes animo quantū iam virium Flandris decessisset, de suo quoq; agēdo negotio callidum iniēre consiliū. Magnis vterq; Henricum Cæsarem sollicitauit fatigauitq; precibus. Hic vt Alostanos Imperii clientes Lotharingiæ contributos obtineret. Ille vt ab fide Flandris Comitibus debita solueretur, possideretq; maris insulas in fide ac clientela duntaxat Imperii. At Cæsar nullam Balduino facere voluit iniuriam, nihil illis cōcessit. Consurrexit & Sigerus Gandensis vir admodum locuples ac amplæ cognationis, arcemq; Gandauensem contra ciuium, vt ferūt, superbiam ab Elfatio Philippo munitam, sibi suisq; liberè retinere contendebat. Balduino nondum in Flandris firmatæ satis erant opes: eam ob rem ne discessio fortassis vsipiam fieret, nonnihil tribuendū Sigero arbitrabatur. Pro arcis compensatione alia illi bona assignauit, sperās eum in fide iugiter permansturū, dehinc qui suo nomine in verba Cæsaris iuraret, Balduinū filium in Vangiones misit. Ipse domi ab Comite Hollādico iuramentū accepit Flandris principibus præstari solitū. Comes autem Bononiæ ac Gifnensis, iuxta conuentus placita in fidem ac clientelam regis se contulerunt, quos & secutus est Balduinus Moretaniensis, quanquā is Flandri Comitis beneficiarius esse debuisset. Eodē anno Desiderius episcopus ob decrepitā ætatem cura sollicitudineq; pastoralī solutus, & Lantbertus Brugenſis Cancellarius Remorū, Morinis datus episcopus. Andreas Marſianensis eius temporis ferè æqualis scriptor de reditu Philippi regis: Philippus rex (inquit) mortuo Philippo Flandrenſi rediit domū, & ante natalem Dominicū in aduentu in Franciā venit, cupiditate ductus Flandriam occupādi, cuius pars maxima per vxorē suam post mortē Comitis Philippi ei cesserat: cuius discessum vidētes milites minus Deum diligētes & laboris impatientes, malo exemplo à rege accepto & ipsi reuerſi sunt.

M C XCII. Henricus Cæsar sextus sui nominis, Romæ ab Celeſtino episcopo accepit coronā. In Syria Saladinus qui capta sub oculis suis Ptolemaide rebus suis diffidebat, deq; reddendis Hierosolymis consultabat, nostrorum discordiis ac Gallorū regis discessu recreatus in retinendis illis perſeuerauit. Gazam Templarii, Ptolemaidem, Aſcalonem, Porphyriam & Iopen Richardus rex

rex restituit, cum Vidone Lusiniāno pro iure quod illi erat in regnum Hierosolymorum, Cyprum Insulam commutauit, atq; ad recipiendam sanctam ciuitatem animum adiecit. Eo cum duceret exercitum, adfuit cum amplis copiis hostis Saladinus, nostrorumq; terga fortiter est adortus. Iacobus Aueniensis cum Hanoniis suis Flandrisq; & Brabantis, in postrema acie eius impetū egregiē sustinuit, suaq; morte victoriam emit, ingenti edita Barbarorum cede. Prope iam Hierosolyma in cōspectu erat cum Richardum regem ultra procedendi animus liquit. Gallos dissuasisse obsidionem in Bertinianis scriptū est Chronici, propterea quod vni Richardo attributum iri victoriæ gloriam viderēt. In hyberna omnes concessere Angli Ptolemaida, Tyrum Galli. Eodem anno Balduinus Comes ad Casarem in Germaniam profectus, fidem illi de Alostanis, Vvasia, Quatuor Officiis, Terra iuxta Scaldem, Valachria, Zuntbeuēra, Nortbeuēra, Borsalia, ac reliquis Zelandiæ insulis præstitit. Peronam item fide publica accessit ad regē Philippum, factaq; cum illo solida pace in eius quoq; verba iurauit, deq; Castellania (quā vocant) Cameracensi, castellis Osiaco & Haurichorte, Ioanni Cameracensium episcopo præstitit iuramentum.

M C XCIII. In Syria quicquid Italica restabat classis orta inter Venetos ac Pisanos discordia domum reuertit. Richardus item rex, cum Ioannes frater regni arripiendi consilia agitare nuntiaretur, pactis in quinque annos cum Saladino induciis, relictisq; in piorū potestate Tyro, Ptolemaide, Antiochia, classem deduxit: qui orta in mari Adriatico fœda tempestate, in Illyrici oram eiectus est, vnde pedestri itinere cum per Germaniam occultè regreditur, ab Austria duce Lupoldo captus est, traditusq; Henrico Cæsari, a quo nō nisi ingenti pondere auri post duō de viginti menses est dimissus. Eum Helias abbas Dunensis redimere iuuit, donatus postea ab eo præter amplas in Anglia decumas, visendo illo marmore quod ad aram maximā eo in monasterio cernitur. Ea in expeditione præter Fridericum Augustum ac Philippum Comitem Flandriæ, desiderati sunt Fridericus Sueuorum dux Friderici Cæsaris filius, Robertus Comes Nassouius, Fridericus Husa cū Comite Turingiæ, Florentius Comes Hollandiæ, Engelbertus Comes Montanus, Henricus Comes Barleducius, Henricus Comes Campaniæ, Theobaldus Comes Blesensis cum Stephano fratre, Reginaldus Niuernensis cum Comite Vindocinensi, Rodolphus Comes Claromontanus, Ioānes Comes Pontini, Bernardus Pinciniacus, Florentius Angestus, Robertus Betuniensis, Guilelmus Odomarensis, Oliuerius Mächliniensis, Rodolphus Cociacensis, Vido Castellionensis cum Leonello fratre, Rodolphus à Turribus, Rogerius ab Ardenchorthe, Guilelmus Petramontanus, Iacobus Aueniensis Belgarum omnium fortissimus, Andreas Brenna, Gerardus ab Riderfordia, Osto Trasinius, Conradus Ferratensis, Eustathius Rodianus, Valterus Varniacus, Henricus Binchianus, Vinianus Valentianensis, Amandus Nasca, Hillinus Variniacus cum Rogerio fratre Cameracensium episcopo, multisq; aliis partim nobis ignotis, partim verò quorum nomina vix latine efferimus. Eodem anno amplo Balduinus cū exercitu profectus est ad Philippum Gallorum regem in Normanniam, qui Rotomagum obsidione adortus vastatis circum circa agris urbem reliquit. Et Iole filia Balduini Petro nupsit Comiti Altrissiodorensi, illiq; Roslariam, Donsam, Toraltum & Harlebecam, attulit dotem. Philippus item rex iterauit matrimonium cum Ingelburga Danorum regis filia in vrbe Ambianorum in præuigilio Assumptionis beatæ Mariæ, eaq; postridie coronata est astantibus Guilelmo Remorum, Petro Atrē-

batenſium, Ioanne Cameracēſium, Theobaldo Ambianorum, Lamberto Morinorum, ac Stephano Tornacenſium epiſcopis. Hanc tamen rex breui poſt falſa iurata cognatione repudiauit. In fine anni geſtum eſt bellum cū Brabantis: ſed quam ob cauſam parum adhuc comperio. Quod conſtat Theodoricus Beuernenſis qui & Dixmudanus, prædicans ſe hæredem Theodorici Aloſtani filii Iuvvani, partem Comitatus Aloſtenſis ab Balduino repetebat. Huius cauſæ ſtudioſiſſimus erat Henricus Brabantinus, illumq; vt facilis eſt coniectura ſubornabat dolore repulſæ quā in petitione eius Comitatus, vt ſupra memorauimus, tulerat. Igitur Beuernenſis Brabantini fretus auxilio Ruplemondam Scaldi impoſitam occupauit, indeq; Aloſtanis Vvaſianisq; omnia fecit infeſta. Balduinus menſe Martio delectum habuit iuuentutis. Suppetias item illi venere miſſi ab rege Atrebatibus, Bapalmitæ, Odomarenſes, ac dux etiam vt quidā ſunt authores Burgundiæ. His Brabantiam fortiter aggreſſus, Niellam uſque fecit incurſionē, quicquid obuium eſſet proterendo. Angiam Ingelberto Præfecto ad deditiōem coactō cepit ac muro nudauit. Fellinas diripuit & deſtruxit. Ad hanc componendam diſcordiam Henricus Cæſar Sonogium atque in Texādros venit: ſed vt vidit ſe nihil proficere inducias duntaxat perfecit ad uſque natalem diui Ioannis Baptiſtæ inſequentis anni. Quinto Cal. Martias obiit Ghoſuinus abbas Formoſelenſis nobilis amplificator & ædificator illius monaſterii, ortus ex nobilitate Formoſelenſi.

M C XCIII. Menſe Maio Margarita Comes grauiter ægrotauit, ſed paulò poſt reualuit. Reginaldus Comes Caſtri Martini Alberici filius, cinxit equeſtri balteo Balduinum Margaritæ filium, Gregorum futurum Auguſtum. Gandenſes ſeditiones uſq; eò grāues domi exercebāt, vt difficile admodum foret inuenire remedium. Domus ſuas vna familia aduerſus aliam arcium inſtar muniebant, odioq; exitiabili inter ſe digladiabantur. Obuiabant Comites medicabanturq; quantum poterant tantis inſaniis: aliosq; uinculis, alios capitali ſupplicio coercēbant. Interea exeuntibus ſub Cal. Iunias induciis Aloſtenſiū fines Louaniēſis vrgerē cepit, Simul inſtigatore Louaniēſi bellum Namurcicum ortum, geſtumq; ab Flandris Hanoniisq; admodum ſcēliciter. Prælium commiſſum cruentum & atrox, Cal. Auguſti in Namurcenſibus. Captus ibi Henricus dux Lemburgenſis & filius eius Henricus, ductiq; ambo hic Quarceatū, ille Atham in cuſtodiam. Capti cum his centum ac duodeuiginti proceres ordinis equeſtris. Submerſi Sabi ſumme eiusdem dignitatis viri dum ſurgam capiunt quindecim, præter omnem promiſcūam militum turbam, maxima ex parte aut in prælio, aut in fuga caſam. Eius belli cauſa hæc erat. Henrico Namurcenſium Comiti Balduini auunculo proles nulla, ſed duæ Adela & Iſabella erant ſorores, Adela maiore natu Balduinus, Iſabella minore prognatus erat Valeramus Luceburgenſis. Et iam pridem Namurcenſis opes ſuas Comitatumq; Namurcum Balduino aſſignauerat: at nunc agentibus Louaniēſi Luceburgenſiq; conſiliū mutauerat: acta reſciderat, Luceburgenſiq; minore ſore ortō ſua omnia præter ius faſq; attribuerat. Aderāt illi in armis Henricus Louaniēſis, Theodoricus Beuernenſis, qui Adam Balduini ex ſore neptem tenebat matrimonio, Valeramus Luceburgenſis caput totius negotii cum ſocerō ſuo Lemburgenſium duce, duobusq; illius filiis Henrico & Valeramo, Albertus præterea Auburgenſium, Fridericus Vianenſium ac Gerardus Iuliacenſium Comites. Horū ſubnixus Namurcenſis viribus Flandris ſe Hanoniisq; facile reſiſtere poſſe ſperabat: verū vt ſunt belli ſemper incerti exitus lōgè ſecus

ac ratus erat accidit. Ea pugna Balduinus Balduini principis filius, Nicolaus Ruminianus ac Robertus Variniacus magister militum Flandriæ, præcipuam tulere laudem. Domum cum nobilissimis captiuis Balduinus reuersus est: paucisq; postea diebus conciliata pace vt sua in eos vteretur beneficentia, omnes sine pretio dimisit, Comitatumq; Namurcensem retinuit: rebusq; cum Brabantino Hallis oppidulo compositis, reliquis pacem dedit: vnum Theodoricu Beuernensem coactis in fiscum eius bonis Flandria expulit: qui tamen haud longè post pacem impetrauit. Guilelmus Schinca vnus etiam ex coniuratis ab inimico quodam suo interfectus est in vestibulo templi Hallensis, sed Rogerius Rogerii Curtracensis filius pacem cum reliquis est assecutus. Post hæc Margareta princeps in domo sua apud Maleam iterum ægrotauit, ac diem clausit suæ premum. xvii. Cal. Decembris, Sepulta est Brugis in eade diui Donatiani iuxta aram maximam, vbi tria sacerdotibus superaddiderat præbenda.

*Variniacus
Senescallus
Flandriæ.*

In æde diui Donatiani Brugenſis supra eius sepulchrum

hæc pender tabella.

Hæc fuit Margareta vxor Balduini Comitis Flādiæ & Hanoniæ primi Marchionis de Namur, mater Elisabeth sanctissimæ Francorū reginæ: filia Theodorici, & soror Philippi Comitū Flādiæ. Hæc fuit plurimorū meritorū, præcellens in omni opere bono cūctas mulieres viuētes tēpore suo. Obiit. xvii. Cal. Decembris anno Domini M C XCIII. mēse Nouēbri. Requiescat in pace.

Anno Domini M CCC LII. die. xxvii. mēsis Iunii inuenta fuit quædā massæ plumbea sub hac tumba in qua talis scriptura continebatur, Nam tunc sepulchrum eius ex medio choro translatum est ad aquilonarem partem altaris, & Ludouicus Comes Flandriæ qui Cressiaci occubuit in medio choro sepultus in tymba magnifica. Deceſſit eodē anno domitor ille Orientis ac nostrorum terror, Saladinus Sultanus Aegypti, nouem relictis filiis quos omnes Saphadinus patruus extra vnū Norradinum amicorū virtute testū libidine regnandi necauit. Obiit Desiderius episcopus qui fuerat Morinorum. Hi principes Gandensibus potestatem fecisse referuntur creandi tredecim viros abs quibus non esset ius prouocandi. Idibus Septembris obiit Vvalterus abbas Formisensis, successore Theodorico qui anno suo quinto Præposituram suam cessit alteri.

BALDVINVS CONSTANTINOPOLITANVS.

Balduinus futurus Græcorum Augustus, qui stirps prima inter fratres eminebat, defuncta matre Comes mox salutatur Flādiæ, haud ita multo post in Hanoniam quoq; successurus patri. Nobilissimam habuit vxorem, vt aliis ostendimus locis, Mariam filiā Henrici Comitis Campaniæ, Philippi regis ex sorore neptem. Florentissima viguit ætate. Natalibus, opibus, affinitatibusq; pollebat: auro, equis, armis, viris, spectatissimisq; militiæ virtutibus clarus conspicuusq; habebatur: vergenteq; iam ad extremā senectutem patris ætate, magno omniū applausu, vtrunq; regere ccepit Comitatum. Robertus abbas de redemptione regis Richardi. Distracti sunt (inquit) thesauri ecclesiarum per totam terrā regis Richardi, Calices etiam fracti & venundati: ac missa sunt pretia eorum in Alemaniam pro redemptione regis Richardi triginta milia marcarum Imperatori: cæteris verò infinita pecunia. Cumq; adhuc captiuis teneretur, Philippus rex Francorum obsedit Rotomagum, sed capere non potuit, ciues enim viriliter se defendebāt, & cæteri Normanni eos adiuuabant.

*Balduinus
Constantinus
politanus,
Comes Flan
diæ. XXI.*

Vernolium quoq; obsedit, sed capere non potuit: cumq; adhuc Castrum obsideret venit rex Anglorum. Hæc Abba.

M C XCV. Die sancto Pentecostes Philippus Balduini frater ab Philippo Francorum rege equestri insignitus est dignitate. Eodemq; tempore Balduinus Balduini principis pater, cum Castriloci grauer egrotaret, Philippo filio Comitatum Namurcensem testamēto legauit, adiecta conditione vt eum principatum ipse ab Balduino fratre, Balduinus verò à Cæsare in beneficium acciperet teneretq;. Inde rogatus à Philippo rege misit filiū suum Comitem Flandriæ, cum amplâ armatorum manu Francis auxilio aduersus Anglos. Sibyllæ filiæ vīm magnā auri (vt tunc erant opes) in dotem assignauit. His Castriloci sollicitè peractis breui post moritur, situsq; est ibi in principe æde pro ara diui Iacobi. Tum Balduinus princeps post ductas magnificè patri exequias, publica lætitia faustisq; acclamationibus Hanoniensi principatui est inauguratus. Philippo fratri iuxta paterni testamenti formulam Comitatum permisit Namurcicum, Henrico autem fratri, sexcenta in Flandris ac quadringenta agri iugera assignauit in Hanonibus. Mense Februario Hoyum accessit ad Albertum episcopum Leodiensem, illiq; de principatu Hanoniensi iuramentum fidelitatis præstitit, Albertusq; in gratiam eius Godofridum Præfectum ecclesiæ diui Donatiani Brugensis, fratrem ipsius ex patre, aliis super alia auxit honorauitq; sacerdotiis. Eodem anno Aphri, Numidæ, Mauri, quorum urbem Syluinam captam à nostris supra commemorauimus, rursus Hispaniam inuaserunt, ingentique vastitate ædita ac victo Alphonso Castellatorum rege, Beticam omnem occupauerunt, quam tantisper tenuerunt, dum nobilissimus regum Hispanorū Ferdinandus Caroli Quinti felicissimi principis nostri auus, superato demum Mele Maurorū rege, impiam illam colluiem Hispania expulit. Eodem anno Hollandiæ Comes Theodoricus Florentii filius Flandricos mercatores grauer molestare coepit ad portū Gerardi (Gheers: Vliet vulgò dicunt) Impetrauerat enim ab Henrico Cæsare, vt quicumq; mercator illac transiret, vigesimam omnium rerum suarum persolueret pro vectigali. cuius quidem sub prætextu vectigalis magnā vīm auri ab negotiatoribus extorsit, adeoq; acerbè exegit præcipuè à Flandris, vt duplum sepe soluere cogerentur, vnde rixa multa ac grādis discordia Flandros inter & Hollandos orta, quæ nō nisi bello postea finita est. Balduinus princeps profectus ad regem fide præstita iurauit in illius verba præter voluntatē multorum Flandrorum, qui cum Anglis iungendum fœdus ac armis repetendam à Gallo occidentalem Flandriam censebant, propterea quòd absq; decreto publici consilii reclamanteq; populo Philippus Comes eam alienasset. Rex autem gratificari cupiens Comiti, auiorem illum fecit Mauritania iuxta Tornacum, eumq; in fidem accepit ac clientelam, vnde alibi editæ literæ. Eodem anno tanta violentia flauisse lego Africum, vt templa, turres, arbores, terræ æquauerit. Gandavi agere Euerdæo abba dedicatum ab Stephano episcopo templum curiale in cœmiterio diui Bauonis.

M C XCVI. De tempestate ventorū huius anni ac subsequente fame, hos inuenio triuales rithmos.

Turbine ventorum fit magna ruina domorum.

Fabrica multarum confringitur ecclesiarum.

Decidit ex cuncti generis radicibus arbor.

Glado famis dira plures capere perire.

*Sauit in miseros nimium quæ quinq; per annos
Sexdenis solidis emptus tritici corus vnus.*

*Corus pro
pileo Brus
genfi acci
pitur.*

M C XCVII. Exeuntibus induciis cum Saracenis, nouus ex autoritate Celestini Pontificis & Henrici Cæsaris conscribitur exercitus in Asiam, aduersus Barbaram religionem mittendus. Eius expeditionis in primis se duces professi sunt Philippus Sueuorum dux Henrici Cæsaris frater, Conradus archiepiscopus Maguntinus, Conradus episcopus Herbipolensis, Haruicus archiepiscopus Bremensis, Rodolphus episcopus Verdenensis, Henricus dux Saxoniae, Lupoldus dux Austriae, Henricus Comes Palatinus Rheni, Hermannus Comes Turingiae, Henricus Comes Louanienensis idem dux inferioris Lotharingiae, Valmarus Lemburgensis, Theodoricus Cluianus, Adolphus Holsatius, Simo Montefortis, Galterus Blesensis, Andreas Sauengius, Guilelmus Barenensis, Vgo Florinius, Guilelmus Saleberienensis, qui peruecti in Syriam, Berytum, Ioppenq; vrbes recuperauerunt. Cœptum eodem anno monasterium Baudelo in Vuasia ab Balduino Bocla monacho Blandiniensi, heremiticam illic ducente vitam.

M C XCVIII. Ardente Francos inter & Anglos bello, neutrarum haud facile partium potuerunt esse Flandri: hinc ab Gallo inde ab Britanno sollicitati. Itaque quando alterum esset necesse, Gallum Flandria quàm Anglum hostem habere maluit, propterea quòd hic ab ora maritima haud satis adhuc munita grauius immineret. Ad hoc dolebat maiorem in modum Flandris, quòd non modo Odomaropoli ac Aria oppidis munitissimis, sed etiam omni reliqua occidentali Flandria essent spoliati, nullisq; non locis magna verborum iactatione conquerebantur contra patrias leges, nulloq; publici concilii decreto Gallorum cupiditate Flandriam duas in partes esse distractam, quæ hæcenus fuisset indiuisibilis. Coacto igitur concilio, post varias sententias ea tandè vicit, quæ Philippi Comitis cū rege de Atrebatensio conventionē iure rescindendam esse decreuit: præsertim quando de oppidis ac regione Somonæ Veromanduisq; Philippo Comiti ab rege Ludouico attributis, nullam prorsus rex Philippus seruasset fidem, nunquamq; cessasset donec vi atque armis ad illorum restitutionem Elsatium adegisset. Cum igitur recuperandæ occidentalis Flandriæ se vltro offerre videretur occasio, Balduinus princeps tum ea spe inductus, tum Richardi regis partim minis territus, partim promissis ac auro præsentis pellectus animatusq; poscenti eius opem Gallo parere cunctabatur: sed missis fœcialibus Atrebates repetiit: quibus denegatis, Philippo regi Gallicisq; fassus se regni hostem bellum indixit: ictisq; cum Anglis fœdere mox regias inuasit ditiones, agros, vicos, castella adusque Compendium nemine prohibente incendit. Peronam & Royam ad deditionem compulit. Inde obsesum venit Fanū Odomari, quo ad eum venere Reginaldus Comes Bononiæ, qui Idam in matrimonio habebat Matthæi Elsatienfis filiam. Venit & Balduinus Comes Gifnensis, Guilelmus Betuniensis & Arnulphus Gifnensis Balduini filius. Falcobergam quæ Guilelmi Audomarenfis erat Bononiensis combusta. Is ob colaphum conuentu quodam sibi infractum ab Hugone Comite Fani Pauli, relictis Franci regis partibus ad Anglos defecerat. Filius erat Alberti Comitis Castri Martini, gratia connubii Comes Bononiæ. Quinque hebdomadas durauit obsidio Odomarenfis, fortiter defensantibus se oppidanis, donec adaacti commeatus penuria. Vbi ab Philippo rege cum Anglis in Normannia bellum gerente nihil assequi potuere auxilii, Balduino se reddiderunt

menſe Octobri: quod ſecuti exemplum Ariennes, mox & ipſi facta deditio-
 ne in fidem redierunt: dehinc Atrebatum Balduinus mouit, eamq; urbem obſe-
 dit: ſed nullo facto operæpretio obſidionem ſoluit: agrumq; Tornacēſem Ca-
 meracenſemq; populabundus percurrit ac Gandauum rediit. Tum contro-
 uerſia orta de eius inſignibus, nempe cum in eadem parma & Flandriæ & Ha-
 noniæ gereret inſignia, induxerunt eum Flandri vt ſolum leonem ferret. Ita
 inſignia Hanoniæ vetera in totum ſunt relicta. Eodem anno mortuo Hen-
 rico Cæſare, Germanorum primates quos aduerſus Aſiaticam barbariam pro-
 feſtos memorauimus, nullis precibus in Syria retineri potuere. Horum diſceſ-
 ſu qui reliqui noſtrorum res ibi gerebant animos propè deſponderunt. Bar-
 bari magna noſtrorum cæde Ioppen ſtatim expugnatam euerterunt. Simon
 Montefortis Gallorum dux pactis cum Saracenis induciis, Tyrum duntaxat
 ac Ptolemaida in poteſtate piorum reliquit. Domum regreſſi Germani con-
 trariis inter ſe ſtudiis diſtringebantur, alii Philippum Henrici deſuncti fratrem,
 cæteri Othonem Henrici ducis Saxonie fratrem eundem Richardi Anglos-
 rum regis ex ſore nepotem Auguſtum ſalutauerunt. Ea in diſcordia Inno-
 centius Tertius Anglorumque rex Richardus & Balduinus Comes Flandriæ
 Othoni adhæſerunt. Francus autem rex Philippus, ſcædus ſocietatemq; cum
 Philippo iniit, vt ſuas aduerſus Anglos Flandrosq; confirmaret opes. Eodem
 anno initium ſuum ſumpſit ordo Alborum monachorum ſanctæ Triadis, cæ-
 ptusq; ordo per idem temporis eorū monachorum qui Dominicani vocātur,
 ab Dominico Calagurita viro perſancto.

M C XCIX. Philippus Comes Namurcenſis Balduini frater, circumuena-
 tus Gallorum inſidiis, prope Lutoſam capitur vnâ cum viris aliis nobilibus
 duodecim, in quibus & Petrus ſedis Apoſtolice legatus, patria Duacenſis, Car-
 dinalis titulo Sanctæ Mariæ in via lata: qui non diu poſt dimiſſus cuſtodia, Di-
 uioni oppido Burgundie coëgit epiſcoporum conuentum, in quo Philippo
 regi ſacris interdixit, propterea quòd Ingelburgæ iuſtæ vxori Mariam ſuper-
 duxerat filiam ducis Morauie. Tum ſedibus ſuis exacti ab irato rege epiſcopi,
 Ingelburga Stampis in cuſtodiam coniecta, intolerabilia toti regno irrogata
 tributa. Captus autem erat Namurcenſis, vt Hanoniēſes narrant ſcriptores,
 iuxta Lutoſam in Belleſio, ab Roberto Lutoſenſi, Euſtathio ab Villa noua &
 Hugone ab Hamelenchorte. Ea de re Guillemi Armorici hæc ſunt verba, Co-
 mes Neumurcii frater Comitum Flandriæ cum XII. militibus electis apud Ca-
 ſtellum, quod Leucium vocant, in patria Neruiorum, quæ Flandria nunc vo-
 catur, capitur. Hæc ille. Neumur (nūc Namurcum dicimus) nouus murus dici
 videtur. Eodem anno Richardus rex Angliæ in Lemouicibus ad Calacum ope-
 ridum iſtu ſcorpionis occiſus eſt, cuius de morte accepto nuncio Philippus
 rex in Flandros omni vt putabat ſpe deſtitutos magnis viribus deſcendit: re-
 ceptisque nullo negotio Veromanduis, Liſam amnem iuxta Ariam tranſiit,
 Flandriamq; interiorem aduſque montem Hyprenſem, qui & acutus dicitur,
 penetrauit, vt Hypram obſideret: ſed cum intelligeret permultos ex ſuis maxi-
 mè frumentatores itinerum difficultate ac ſylvarum latebris ab incolis paſ-
 ſim intercipi, de pace cum Comite facienda cœpit cogitare. Ballioli cum Bal-
 duino venit in colloquiū, ibi eò res perducta eſt, vt ſub ſpe pacis breui perfici-
 endæ exercitum rex deduceret: quæ tamen res haud tanti erat momenti, quin
 pollicitationibus muneribusque Anglorum inſcatus, cum Comitibus Bo-
 noniæ, Barenſi, Giſnenſique Flandrus transmitteret in Angliam, ſcædusque
 ac con-

ac coniurationem cum Ioanne nouo rege in Francos innouaret confirmaretque, indeq; reuersus finitimas regni ciuitates quaquauerfus vnà cum Bononiensi infestaret. Inter eas tamen tempestates Maria eius vxor ad auunculum regem Luteciam proficiscitur, pacem supplex petitum; quæ sub sacrum Christi natalem domum reuersa, perfecit vti breui post Peronæ de discordiis finendis indiceretur conuentus. Mense igitur Februario proximè insequente iuncta Peronæ concordia est, quæ Fanum Odomari Ariamq; ac supremum imperium Comitatus Gifnensis, Ardensis, Lilarii ac Richenburgenfis, Gorgam præterea ac quicquid aduocatus Betuniensis cis Nouam possidebat fossam, vnà cum Moretania iuxta Tornacum Balduino adiudicauit. Atrebatum autem Bapalmas, Lensum, Hisdinium cum beneficiis rani Pauli ac Bononiæ separatim à Flandris regis filio attribuit, qua de pace extant tabulæ. Eodem anno Gandauī ordinatum à Balduino de vectigalibus & portoriis coram testibus Gerardo antistite diui Donatiani Brugenfis eodem Flandriæ Cancellario, Sigero Gandēsi & Ioanne Insulano. Porro Theodoricus Beuernensis qui & Dixmudanus, cum vxore Ada dedit monachis cœnobii Visconienfis, vt in omnibus suis ditionibus ab portoriis & vectigalibus cuiusuis generis, essent liberi: quæ res argumento est breue fuisse Theodorici exilium, statimq; post mortem Balduini Hanoniensis peractam illi fuisse reductionem. Ioannes autem rex Angliæ, vt ab Arturo nepote Britannia duce regni Anglici æmulo Galorum auxilia auerteret, reddita Philippo regi bona Normanniæ parte, ac dimissis illi Eburonicibus, Vellocaisibus, Castroq; Rodulphi, Issoduno & Casseiano oppidis pacem sibi à Gallis redemit, suamq; neptem Blancham Adelphonfi regis Castellæ filiam Ludouico Philippi regis filio despondit. Obiit Agne abbatissa Mefsimensis post XVIII. sui regiminis annum, succedente Elisabetha Theodorici Flandriæ Comitis filia.

M CC. Pace Balduinus cum rege firmata, votum iam tum suscepisse traditur eius expeditionis, quam postea in barbaram parauit religionem. Obiit Balduinus Bocla author Bodelonis monasterii, Balduini principis beneficentia bene aucti. Obiit ad Vallem Rosarum Ida Louaniensis, cuius sanctimonia virginis summis vehunt laudibus. Comprobanit Balduinus leges & instituta oppidi Gerardi Montis, tradita quondam ab Balduino Montensi eius oppidi conditore vt plenius scripsimus alibi. Obiit Albertus Comes Castri Martini, relictis liberis Reginaldo Comite Bononiæ ac Hugone Comite Pontacēsi per vxores. Gela mulier clara ædificauit Vestalibus Cistertiensibus Sacellum in honorem S. Petri Apostoli in Slipis, loco dicto Hunkevliet. Hoc initium erat monasterii nouæ terræ. Innocentius tertius Pontifex Romanus confirmat hanc ædificationem donationemq; Gelæ, anno sui Pontificatus tertio, pridie Non. Augusti, hoc est, anno Domini M CC. quarto die Augusti.

M CC I. Octavianus Ostiensis, ac Ioannes Cardinalis Velitrensis, iussu Innocentii Tertii venere in Galliam: quorum opera Philippus rex tandem adductus est vt dimissa Maria Morauienfi Ingelburgam iustam vxorem reduceret. In Furnensibus consurrexit Blauotinorum & Mangrinorum seditio. Cædes, rapinæ, latrocinia, incēdia patrata, Herbertus ab Vulfringhem Blauotinorum ductor, XVI. Calend. Decembris, aulam Comitis in oppido Furnensi incendit, quod ob facinus bona eius fuere publicata, ipseq; perpetuo damnatus exilio.

M CC II. Vgo Comes Marchiæ, dolore spōsæ Comitis Engolismensis filia ab

ab Ioanne Anglorum rege intercepte cum Arturo duce Britanniae regni Anglici æmulo, armorum iunxit societatem. His accessit Philippus rex Franciæ, iūq; iunctis copiis bellum de integro Anglis facere cœperunt. Eodem anno consecrata memoria Guilelmi ducis Aquitaniæ, quæ lego authorem fuisse ordinis fratrum Guilelmitarum. Mense Martio decretum ab Balduino, ut post hac Comites tantidem vinum emerent quanti populus, quod hætenus soliti erant tota Flandria non pluris emere tribus denariis. Simul Gandensium res ordinavit. Nam ciues Gandenses, hoc est quicumque intra quatuor habitarent portas, immunes fecit ab omnibus vectigalibus. Portæ tunc erant omnino quaternæ. Turrita seu Toraltana quæ Brugas ducit, Gallica Curtracum, Brabantina quæ fert Aloftum, ac porta diui Georgii quæ & Bauonis. Ferebat item vetus consuetudo, ut nemo ciuitate donaretur nisi qui habitaret intra eas portas. Sed quo maior indies ciuium mercatorumq; fieret frequentia, cautum ut ius non esset ciui Gandensi extra quaternas portas fundum aliquem aut ædes mercari. Exteris quoque facta potestas emendi intra portum, hoc est oppidū, quoscunque vellent fundos, quæ res vltra quàm cuiquam est credibile multiplicauit ciuitatem. Obiit Guilelmus Pontifex Remorum.

ANNO MCCIII. Theodorico Comite Hollandiæ Dordraci miserabiliter trucidato Guilelmus eius frater inuasit principatum, extrusa Ada Theodorici filia Ludouico nupta Lossensium Comiti. Coëgit Lossensis quantas potuit copias, ducemq; Lemburgensem vnacum episcopis Leodiensi ac Traiectensi sibi adiunxit, Fladrorum item comparauit auxilia, remisso illis vectigali illo apud Gheersfiet, cuius supra fecimus mentionem. Balduinus princeps tametsi parandæ in Syriam expeditioni esset intentus, Lossensi tamen profectus est auxilio in tertiam Scaldanam, dictam gentiliter Beosterscelt & Scauuiam, copias duxerunt, ut Sirixeam oppidulum obsiderent: verum agentibus quibusdam pacificatoribus res compositæ sunt per sequestros. Cessit Lossensis Guilermo Hollandiam, acceptis ab illo decem milibus marcharum argenti. Dehinc auctore potissimum Innocentio Tertio, nouus in barbaram religionem ductus exercitus. Precones concionatoresq; eius rei gratia circummissi, quorum Fulco Parisiensis, Petrus Rosiacensis, ac Herluinus monachus diui Dionysii Parisiensis, in Belgis eo functi sunt munere. Ceteri Gallicæ iuuentutis proceres duce Theobaldo Comite Campaniæ sunt profecti Belge, Balduino Flandrensi certatim nomina dedere. Ducum autem fortissimorum nomina eius expeditionis hæc sunt: Balduinus & Henricus Flandrenses, Theobaldus Campanus, Bonifacius Ferratensis, Ludouicus Blesensis, Ludouicus Allobrox seu Sabaudus, Gothofredus ac Stephanus fratres Perticenses, Hugo Comes Fani Pauli, Reginaldus Bononiensis, Simon Montefortis cum Vidone fratre, Balduinus Bellofortis, Henricus dux Louaniensis, Reginaldus Dampetra, Popinus Aurelianus, Galterus Comes Brenæ, Garnerius Tricassium episcopus, Ambrosius Mala spina Italus, Alphonfus Baionensis, Milo episcopus Suefionum, Mathæus Momorentiacus, Gotofredus Genuilla, Henricus Argellerius, Ioannes Virson, Oliuerius Rochifordius. Ex Anglia Comites Nortuicensis & Nortantoniæ. Ex Italia Comes Brixienfis. Minoris autem notæ viri ex Flandria Balduinum secuti sunt, Guilelmus cognomento le Rous aduocatus Betuniæ cum Bartholomæo fratre, Ioannes Nigellanus præfectus Brugenfis, Rasso Gaucus cum fratre Rogerio, Henricus Nigellanus, Leuinus Axellanus, Vuinnocus Hondescotanus, Theodoricus Dixmudanus, Iodocus ab Materis, Ioannes Ouden.

Oudenhovius, Ioannes sacerdos ad Somerghem, Ioannes Daiere cum Ferrico fratre. Tam longinquam Balduinus vnà cum Maria vxore professus militiam, Philippo fratri ac Bochardo Aueniensi curam & administrationē Flan-
driæ atque Hanoniæ, simul duarum filiarum suarum tutelam custodiamq; at-
tribuit. Has Gandavi apud Mathildem fructuariam Philippus aliquandiu cu-
rauit educandas, quarum postea non satis se fidelem præstitit custodem. Hic
tam copiosus tamq; instructus exercitus postquam Venetias peruenit, de tan-
torum Veneti aduentu ducum plurimum gauisi, ea conditione illis operam su-
am fidemq; ac classē copiis transuehendis promiserunt, ingentemq; vim au-
ri mutuam dederunt, vt paucos dies illorum auxilio vterentur aduersus Iader-
tinos, qui ab Venetorum imperio ad Vngaros nuper defecerant. Nostri qui-
bus & aurum ad res gerendas ac classis erat necessaria, accepta conditione in
Iadertinos Istrosq; exercitum promouerunt: iunctisq; cum Venetis copiis Ia-
deram urbem obsederunt. Inter hæc Maria Balduini vxor, quæ cum Ioanne
Nigellano in Syriam præcesserat: ac post varias iactationes multaque pericula
Ptolemaida peruenerat, morbo dum virū ibi opperitur cōtracto, defuncta est
quarto, vt quidam notant, Calend. Septembris. Et decessit eodem anno Ste-
phanus Tornacensis episcopus succedente Gossuino. Ad Iaderam dum sede-
tur hyemēq; multò asperrima partim hic, partim Venetiis hyematur. Alexis
Bizantini Imperatoris Isacii filius, multis cum lachrymis venit questum, ac
opem à nostris imploratum contra vim atque tyrannidem patris sui Alexis
imperii affectatoris, qui nefario consilio patrem eius Isacium captum, lumini-
busq; priuatum in vincula coniecerat: nomenq; ac titulum Augustum inuase-
rat, Græcos inter & Latinos quum raro aliàs tum ea tempestate multo mini-
mè conueniebat. Philippus Latinorum Augustus soceri sui Isacii miseratus
casum, Alexin adolescentulum benignè audiebat. Dolebat maiorem in mo-
dum Innocentius Tertius, quòd Romanæ ecclesiæ Græci subesse recusarent:
illosq; ad officium reuocare peroptabat. Ad hæc Franci quoque & Veneti pa-
lam Græcis erant infensi. Veneti quidem ob mercatores suos paucis ante an-
nis ab Hemanuele Augusto tota Græcia atrociter comprehensos. Franci ob
Alexin Hemanuelis filium Ludouici regis generum Imperio pariter & vita
domesticis discordiis spoliatum. In tam turbido rerum statu Alexis singulari
adolescens indole, æs omne alienum à nostris factum Venetis se dissoluturum,
simul Græcam ecclesiam Latinæ subiecturum promittit: iisq; conditionibus
inreiuando roboratis auxilium assequitur. Coactis Iadertinis Liburnisq; &
Istis, se suaq; in ius ditionemq; Venetorum permittere, omnem belli appa-
ratum appetente iam vere duces in Græciam conuertunt. Instructa ingenti cla-
se, quæ Triremes LX. Onerarias LXX. Hyppagones centum habuit & viginti.
Constantinopolim cursus dirigitur. Eo postquam est peruentum, cum hoste
mox decertatum, Nanque Alexis tyrannus ac gener eius Theodorus Lascaris
cum LX. armatorum milibus, nostros appulso arcere conabantur. At tanta vir-
tute à nostris pugnatum est, vt parum abfuerit quin primo die vrbs capere-
tur: tantusq; est iniectus Alexi timor, vt nocte quæ insecuta est desperatis re-
bus clam vrbe profugerit: cuius cognita fuga Isacius à ciuibus custodia edu-
ctus est, Imperioq; quamuis amissis oculis cum Alexi filio in urbem iam rece-
pto restitutus: iamq; melior aliquanto miseræ ciuitati affulsit spes. At mox
Isacio sene morte absumpto, turbata rursus omnia, ingens concitatus tota
vrbe tumultus: Græci Romanis seruire iuraq; ab illis petere indignum duce-
bant,

bant, simul promissam ab Alexi Isacii filio pecuniam Venetis reddere detrectabant: eoque contentionis res processit, ut Alexi alium cognomine Myrtilum reiecto Isacii filio Augustum consalutarent. Hic necato mox sua manu iuvene Alexi iusto imperatore, iuventutem omnem armanit, urbemque à nostris obsessam defendere conabatur. Nostri autem cognito tam nefario eius parricidio acrius multo quam antea urbem oppugnauerunt, eamque pridie Idus Aprilis in potestatem redegerunt, postquam duo de septuaginta dies arctissimam continuassent obsidionem. Eo confecto negotio indictum statim de creando nouo Augusto concilium, in quo quindecim instituti electores, summo consensu Balduinum Flandriæ Hanoniæque Comitem Augustum renuntiauerunt: quod hic inter Gallos vniuersos & vir fortissimus nobilissimusque & dux summus haberetur, simul quod Flandrorum ac reliquorum Belgarum iam inde ab initio eius expeditionis omnibus in præliis præcipua ac multo omnium maxima fuisset virtus. Hac sexto Calend. Maias anno

M. CC. IIII. Nam in diem septimum Calend. Maii, qui diuo Marco sacer est, incidit tum Pascha. Fuere autem quindecim illi electores, Bethlemiticus, Ptolemaidis, Suefsionum, ac Tricassium episcopi, cum abba Lucedii, Flandrus præterea, Blesensis, Monferratensis, Fani Pauli ac Brenæ Comites, cum quinque primoribus viris ex nobilitate Veneta. Creatus ab eisdem patriarcha ex Venetis Thomas cognomento Maurocenus, qui Romam mox profectus Græcanicam cum Romana vniuit ecclesiam, statimque reuersus Constantinopolim Balduinum Augustum corona aliisque imperii insignibus decorauit XVII. Cal. Iunias. Bonifacius Ferratensis creatus ab Balduino rex Thessaliæ, Creta Venetis permissa. Eodem anno Philippus rex Franciæ lætus quod à Flandris esset liberatus: expulsis ubique Anglis totam recepit Normanniæ. In Furnensibus Blauotini absentia Comitibus audaciores facti domum Matbildis Portugallensis Furnis combusserunt: ipsa adunatis viribus, apud Holthem eos obsedit sed superare nequiuit: quippe fusa fugataque egrè se Bergam recepit: exercitu eius fossis ac paludibus intercepto, atque ad internecionem prope cæso.

M. CC. V. Hadrianopolis urbs Græcorum firmissima neque Gallis neque Venetis parere in animum induxit. Eo Græci complures odio nominis Latini refugerunt: accitaque in auxilium Valachorum gente tenere urbem contra nostros obstinatissimis perseuerabant animis. Eam civitatem Balduinus dum obsidet, commisso prælio interceptus, ne an occisus parum constat, nunquam post hac est inuentus. Sunt qui ab Ioanne Valachorum rege captum, ac clam decollatum constanter tradant, Baptista tamen Egnatius fatali refert decessisse morte, imperio fratri per manus tradito. In Hanoniensi lego annalibus, ab hoc principe literatis aliquot viris demandatum negocium, ut tam Flandriæ quam Hanoniæ historias, leges, & consuetudines quam verissimè possent literis proderent. Eundem authorem maxima ex parte fuisse inuenio sodalitiis sacerdotum beatæ Mariæ Curtracensis. Post eum Flandrici generis rerum sunt potiti in Græcia Henricus eius frater, Iole horum soror cum marito Petro Antifiodorensi, Robertus Petri & Ioles filius, Balduinus Roberti filius, quum interea Hadrianopoli Theodoricus Lascaris, Ioannes Batazes Lascaris gener, Theodorus Batazis filius deinceps imperaret. Ad hæc in Ponto Ioannes Dynasta à suis popularibus in Latinorum aliorumque Græcorum inuidiam Cæsar etiam salutaretur. Vsus est autem Balduinus publicis in literis hoc titulo: Balduinus Romanorum Imperator semper Augustus, à Deo electus. sigillo autem vsus est aureo.

Flandricorum Annalium

LIBER OCTAVVS.

IOANNA CONSTANTINOPOLITANA.

Philippus Namurcensis Augusti amissi frater, Ioannam & Margaretam eius filias tutelæ suæ, vt diximus traditas, cognito eius infortunio ad Philippum Francorum regem clanculum transmisit, Mariam illius filiam vxorem sibi, remissionemq; precii suæ captiuitatis ea conditione pactus. Hoc vt faceret multis ab rege precibus ac pollicitationibus erat sollicitatus, verito ne illas Flandri in Angliam aut aliò contra se enubendas traderent. Eam ob rem posteaquàm de casu Balduini fama per omnia increbuisse, Namurcensem summa rerum procuratione deiectum Flandria Hanoniaq; exegerunt. Exinde ad Bocharum Aueniensem delata in totum vtriusque principatus gubernatio. Augusto ingenti eius desiderio magnoq; cum luctu iusta vbique facta, motusque ciuiles qui per principis absentiam omnia commiscebant quodamtenus coerciti. Obiit Balduinus Comes Gifnensis quarto Non. Ianuarias, estq; sepultus Andernis. Obiit x. Cal. Februarii Gerardus prepositus S. Donatiani Brugensis Cancellarius Flandrig filius Theodoric Comitis.

*Ioanna Cō
stantinop
litana Cos
mes Flans
dria. XXII*

M CC VI. In Furnensibus Bergensibusq; Mathildi reginæ Blauotini continenter rebellabant ob immodicas (si sat cerno) collationes ab illa imperatas. Hic congregati ad sex milia hominum, Hebertum ab Vulferinghem ac Vasterum Hondescotanum duces sibi legerunt, Christianumq; Pratensem Mathildis prætorem in oppido Bergensi obsederunt. At Christianus vir impiger vnà cum Gerardo Fayō forti equite atque aliquanta suorum manu ausus facere eruptionem ad trecentos occidit, reliquosq; in fugam coniecit, die quodam Lunæ, qui etiam nunc ibi vocatur rubrus ab fuso civili sanguine. Mathildis nihilominus nusquam potuit cum Isangrinis secuta consistere, coactaq; est premente semper hoste profugere ad Comitem Gifnensem, cuius ope sedata vtunque seditione domum est restituta. Isangrini Mathildis iuuabant partes. In rithmis Iacobi Merlandi Lupus Isengrin vocatur, sicut Vulpes reynaert. Blauotinos dictos puto ab Blauotorum familia. Gandaui eodem anno ad Baionis obiit Guido archiepiscopus Remorum, cui hoc est adiectum elogium.

Grandis Gandauo debetur honor, quia Bauo

Sanctus prostravit illum, quem nullus amauit.

Obiit & Hugo primus abbas diui Andreæ iuxta Brugam. Hugo autem prepositus Formoselensis sit prepositus S. Martini Iprensis. Erat ante Canonicus Vuatinensis. Filius fuisse traditur Comitis alicuius Flandriæ. Apud Formisellam adeò erat illi molestus dominus Formiselensis (Galterus puto) vt de transferendo monasterio ad locum Diependal cogitauerit.

M CC VII. Damnata Almerici Carnutensis hæresis atque aliæ quædam sectæ. Obiit Lantbertus Morinorum episcopus patria Brugensis Cancellarius prius Remensis, XII. Cal. Iunias successore Ioanne secundo.

M CC VIII. Philippus dux Sueuorum dum cum Othone de imperio contendit, ab Othone comite Palatino interfectus est. Ortaq; eodem tempore dissensione de creando archiantistite Cantuariensi, Ioannes rex Angliæ Stephanum

ANNALIUM FLANDRIÆ LIB. VIII.

num electum illi ecclesiæ Pontificem, illiusque suffraganeos cum monachis Cantuariensibus multisque aliis templorum ministris regno expulit, qui postquam in Flandriam appulissent, vix credibile est quanta humanitate ab Ioanne abba Bertinico sint accepti.

M CC IX. Innocentius Tertius Othonem Cæsarem Anglorum regis ex sorore nepotem, Franci regis ex professo hostem coronauit, sed eundem inuadentem statim Pontificias ditiones, aspirantemque ad totius Italiae imperium eodem anno hostem ecclesiæ iudicauit, illique in fauorem Gallorum regis ius Imperii abrogauit, cuius in locum Germani annitente summa ope Gallo, Fredericum regem Siciliae Augustum designauerunt, qui fuit postea Romanis Pontificibus longè omnium infestissimus. Eodem anno Ioanni Anglorum regi participatione sacrorum idem Innocentius interdixit, propterea quod in exilium actis regni sacerdotibus prouentibus ecclesiarum militem aleret. Eius sententiam interdicti Atrebatenses effati sunt episcopus Atrebas, atque abbas cœnobii diui Vedasti, adstantibus Guilermo Londonensi, & Eustathio Helienensi episcopis. Venit Philippus rex in terram Gifnensem, eaque præfectura Arnulphum Comitem exiit, diruitque castellum Bonhaim, ac cæteris locis præsidia imposuit.

M CC X. Incidit expeditio suscepta in impiam Albiorum hæresim decreto Innocentii Tertii ac consilio Dominici Calaguritæ magni tum nominis viri. Odo dux Burgundiæ, Henricus Niuernensis, ac Simo Montefortis, præcipui in hanc duces electi. Oppressa atroci prælio gentis rebellio peruicaciæque. Victus profligatusque Raimundus Comes Tolosatium, cum Comitibus Flusatiæ Conuenarumque, qui ab Albiis, Tolosatibus tunc contributis stabant. Cæsus in acie Petrus rex Aragoniæ Albianarum & ipse partium. Sunt qui eam hæresim matrimonia damnaſſe, promiscuos concubitus eosque nefarios profanctis duxisse referant. Fulco cognomento Vtenhoue patria Gandensis percelebritum vir sapientia, quum nullis posset modis impelli ab Iacobo Vitriacensi Innocentii legato, ut eam pro more expeditionem concionaretur, idoneum se esse negans, subito seu vindice irato numine, grauissima corripitur hæmorrhoides, quam XXIII. per annos tam foras infraſtoque tulit animo, ut Christum seruatore ante mortem (ut aiunt) videre, diemque obitus præſcire meruerit. Canonicus erat Insulanus. Condidit Gandavi domum hospitalis pro egenis, cui nomen est Biloka. Eodem anno Philippus Namurcensis Ioannæ principis patruus, duxit uxorem Marianam Philippi regis filiam. Moritur Dammi Vualterus Eyvvatere ciuis splendidus & insignis ex primis ferè fundatoribus oppidi Dammenſis. Nec habent hodie Dammenſes ſepulturam vllam (quam quidem ostendere poſſunt) in ſua eccleſia vetuſtiorẽ.

M CC XI. Philippus rex conciliante Mathilde Portugalenſi Ioannã principem matrimonio iugauit Ferdinando Sanctii Luſitaniæ regis filio: blanditiis muneribusque cum Mathildis tum Sanctii regis ad id pellectus. Hæc acta Luteciæ vrbe Pariſiorum: magnaque pompa impendio Flandriæ atque Hannoniæ celebratæ ibi nuptiæ, Sed coactus Ferdinandus priuſquam in fidem reciperetur, promittere ſe pacem Peronenſem irritam facturum, oppidaque Ariam & Fanum Odomari Ludouico regio iuueni redditurum. His ita peractis in viam ſe dedit cum uxore & Mathilde amita ut veniret in Flandriam: deducente eum Peronam uſque Ludouico regis filio, qui veritus ne factum mutaret, clauſis eum portis ibi diſtinuit: magnaque celeritate in Atrebatem contendens,

Ioanna Comes
Flandriæ.

dens, Ariam ac Fanum Audomari repentino percussa metu, nullisque munita praesidiis occupauit. Ferdinandus magno vir animo, ea affectus ignominia graue in Gallos concepit odium, adeo ut nunquam post hac fidendum illis existimaret. Nec aderant illi statim Flandri: sed discordibus inter se animis tumultuari coeperunt: pars obtemperandum regiae voluntati, recipiendumque Ferdinandum, ceteri magno cum fremitu diuersum sentiebant, nullo communi consensu, nullo senatus consulto coisse matrimonium, sed venditam ab avaro rege suam principem alienigenam atque ignoto viro. Ludouicus interea Ariam Fanumque Odomari maximis operibus multo firmitiora atque antea erant effecit: validissima apud Audomarones educta ad portam Bononicam turri, qua ingressus egressusque liber peculiarisque sibi pateret in oppidum. Ferdinandus uxore febricitante cum Mathilde amita Doaci relicta, penitioem iniit Flandriam deducuntibus ipsum imprimis Philippo Namurcensi, Ioanne Nigellano, ac Sigerio Gandauensi. Eum Hyprenses Brugenensesque & Curtracenses, comiter obedienterque venientem exceperunt. At Gandensibus diuersus erat animus, sine coniuge recipere ipsum detrectauerunt, nullum se Comitum virum agnoscere: principem sibi esse foeminam Balduini Augusti sobolem: proinde facessat procul, aut si recipi velit cum illa veniat: seque coniugem illius esse doceat. Eam passus Ferdinandus repulsam gemens frendensque Curtracum retro abiit. Rasso Gauerus Arnulphusque Aldenardanus Nigellanus Gandensemque qui cum illo venerant ex emulatione aulicae gratiae nata similitate pessime oderant. Igitur ex Gandensibus coacta tumultuaria manu, raptim si capere illos valerent Curtracum conuolauerunt, inopinataque impressione in oppidum irruerunt. Vix se periculo exemit Ferdinandus, vix spacium illi fuit fractis a tergo potibus fugam faciendi ut Duacum recurreret. Gandenses spe sua frustrati, ne nihil fecisse viderentur, Curtracum diripuerunt, ac domum reuerterunt cum praeda. Ferdinandus inter haec maioribus instructus viribus, assumptaque secum uxore iam valente ferox minabundusque Gandauum rediit. Visa Gandauenses Ioanna portas aperuerunt, pacem ab eo trecentis milibus nummum redemerunt, ipsumque nullo non genere apparatus splendidissime acceperunt, cultum dehinc ab omnibus Flandriae ciuitatibus hoc studiosius amantiusque, quod in Gallos quos & ipsi habebant exosos, exulceratum gereret animum. Facta hoc anno translatio diui Lietberti Cameracensium episcopi ab Albrico Pontifice Remorum. Et decessit Philippus Namurcensis relicto filio Philippo brevis aui puero. Rex autem Philippus filiam suam Namurcii viduam, Henrico tum collocauit duci Louaniensi.

M CC XII. Ferdinandus & Ioanna Comites Gandavi statum tenoremque reipublicae mutauerunt, statuantes ut tredecim senatores, qui hactenus fuissent perpetui, singulis renouarentur annis, qua de constitutione literae extant, quarum alibi edidimus exemplum. Eodem anno Ioannes Nigellanus & Sigerus Gandauensis eminentissimi aulae proceres Flandria discesserunt. Sunt qui pulsos esse referunt ab Flandris, quod persuadere niterentur Ferdinando, ut Fanum Audomari & Ariam non repeteret, sed pacis gratia Ludouico stirpi regiae in totum dimitteret: alii vero postquam usque ab Augusti morte in rerum administratione continui essent versati, postulatos tandem repetundarum a Comite descivisse memorant. Post horum discessum Rasso Gauerus & Arnulphus Aldenardanus veniam supplices petentes, cum Ferdinando in gratiam redierunt. Eodem tempore Bocharus Aueniensis Iacobi (nisi fallor) filius, duxit uxorem

rem Margaretam Ioannæ principis sororem, cui ipse tutor fuerat attributus. Autor est Iacobus scriptor Hanoniæ, hoc matrimoniū assensu Ioannæ & Ferdinandi aliorumq; omnium propinquorum propalam fuisse celebratum, Bochar dumque ab Galtero fratre Estroanam accepisse ditionem cum annuo aliquanto censu ex Aueniensi dominatu. Ab Philippo Elatio ob patris eius præclara merita à teneris educatum, atq; vnicè semper dilectū, literisq; Latinis imbutū, in quibus brevi tantū promouit, vt Aureliani factus sit professor iuris ciuilis, iupanteq; Philippo Comite archidiaconus Laudunensis ac Canonicus præterea Tornacensis, quibus ab ecclesiis coactus est tandem sacris initiari, quod quidem licet inuitus planè faceret, creatus tamen est Aureliani hypodiaconus propinquis prope omnibus insciis. Dehinc rediit in Flandriam, non sacro quidè sed profano ac laico habitu, vt cultu ac vestitu specicq; equestri ordinem suū dissimularet. Vir erat impiger, strenuus, facundus ac manu promptus. Reliquit quotquot habebat sacerdotia, atq; ad studia militaria atq; equestrem dignitatē se transtulit: tantamq; apud regem Angliæ ob singulares virtutes iniit gratiam, vt militari ab illo cingeretur balteo, censuq; equestri donaretur. Principibus primatibusq; viris lōgè habebatur acceptissimus. Ingenium, prudentia, eruditio, comitas, facundia, ad hæc robor & elegantia corporis mirificè eum apud omnes commendabant, gratiamq; & authoritatem conciliabant. Huic, vt est supra demonstratum, Balduinus Augustus ad Asiaticū accinctus bellū, non modo liberorum suorum tutelā commisit, verū etiam procurationē Flandriæ Hanoniæq; vnā cum Philippo fratre ac Mathilde Portugalēsi habendā tradidit. Eo in munere impigrè ac dexterrimè versatus, opes sibi magnas ac diuitias largiter parauit: Regio prope cultu ac splendore ætatem egit, plusq; famulitii maioremq; familiam q̄ ipsa Mathildis, quæ dici regina voluit, sustinuit. Margareta post nuptias sororis, huius fidei ac custodiæ mandata est vnā cum insignibus aliquot sceminis, trium milium nummū annuo attributo censu. Hanc & multi quidem alii, sed præcipuè Philippus rex Burgundioni cuidam petiit in matrimonium, quem Flandri quòd comperissent altero pede fuisse debilem, dedignati sunt, satiusq; visum conciliatrice imprimis Mathilde Portugalensi, Bochar do eam tradi. Bertiniani, Paulusq; Æmylius & alii quidā Historici furto ab eo viciatā ac duorum filiorum factam matrem absq; vlla dissimulatione commemorant. Igitur Bochar dus postquā innotuit eum esse Hypodiaconum Ioanna principe omnibus eum modis insectante ad Innocentium Tertium trepidus supplexq; refugit, si quo modo expediri à sacris atque manere in matrimonio posset. At Innocētius ea in re haud quaquā exorabilis, iubet Margaretam ante omnia dimittat, illiq; ac sorori eius tanta de iniuria satisfaciat: Insuper in Asiam proficiscatur, spatiū vnus anni in barbaram militaturus religionē, reuersusq; in suscepto semel viuendi instituto aternum maneat. His oneratus mandatis in Syriam quidem proficiscitur, sed domum inde reuersus conspecta vxore ac pulcherrimis liberis dixisse fertur, viuū se malle excoriari quā complere ea quæ Romanus iniunxerat. Iisdem diebus Reginaldo Comiti Castri Martini, piorum communione interdictum est: ea (puto) de causa, quòd Comiti Claramontensi sceminæ opē ferret contra Philippum episcopum Bellouacorum, illiusq; quasdam arces euerteret: in sceminæ vicissim incurrēte ditiones grassanteq; episcopo. Simul graui suspitione infidelitatis idem aspergitur, ex eo quòd nuntii inter ipsum & regem Anglum Othonemq; Cæsarem commearē dicerentur. Tenebat iure vxorio Bononiam

ac Moritonium maritimum oppidum in confinio Normanniæ: quod in oppidum cum Gallicum recipere præsidium recusaret Moritonio ipso, simul & Bononia ceu manifesta iam coniuratione ab Philippo rege spoliatur. Spoliatus ad regem Anglum iracundus atque minarum plenus transit, Othonemque Cæsarem & Ferdinandum principem in eandem conspirationem inuitat sollicitatque. Eodem anno combustum est oppidum Bergen se sexto Idus Octobris. Et monasterium beatæ Mariæ cognomento de Bosco de cælo tactum. Alexander de Villa Dei in Neustria Grammaticam suam emisit, cui titulum fecit Doctrinale: quod opus postquam trecentis prope annis habitum esset in precio, repullulantibus tandè bonis literis explosum est ab doctioribus Grammaticis, quorum in albo doctissimus noster Despauterius haud vltimum tenet locum. O quantas nunc immensæ Dei benignitati debemus gratias, qui tenebras depellere, ac linguas literasq; dignatus sit reddere: excitatis ad hoc pulcherrimis ingeniis.

M. CC. XIII. Principio huius anni Philippus Francorum rex concilio in Sueffionibus coacto, in Angliam cum exercitu transmittere decreuit, nō modo vt Ioanni regi inferret bellum, illumq; petētibus quibusdam Anglis regno extruderet, verū etiam vt (quod pium magis visum) pulsos ab illo sacerdotes suas in sedes reduceret. Profitentibus eam expeditionem cæteris regni primatibus, vnus Flandriæ Comes Ferdinandus secuturum se pernegauit, nisi prius sibi Fanum Odomari & Aria redderentur. Ea repetitio parens extitit maximæ discordiæ. Respondit rex ea oppida ab Ludouico filio iure optimo possideri, sed quoniā Peronenfi fœdere Balduino Comiti essent dimissa, paratum se esse alia pro illis bona æqua commutatione illi assignare. Non contento ea pollicitatione Comite dies de concordia sarcienda ad Arkas constituitur. Eo vbi ad diem Ferdinandus venisset, Rex sui copiam non fecit, sed Grauelingū vnde se cū in Britannia solueret conuentum transtulit. Sensit Ferdinandus frustrationibus se ludificari, timensq; suo capiti ab irato rege Grauelinguam eundū non existimauit, Dum classē (mille septingentarum, vt ferunt, nauium) Bononiæ Grauelingæ ac Calitii Rex instruit, expectatque idoneam soluendi tempestatem. Ioannes Anglus metu perterritus, suisq; rebus diffusus, cum Pandulpho Romani Pon. Legato pacem composuit, pulsos episcopos in patriam reuocauit, Angliamq; & Hyberniam sedi apostolicæ in æternum fecit vectigales, permagnum auri pondus in annos singulos pēdere pollicitus. Eo in Anglia confecto negotio celeriter Romanus ad Philippum regem Grauelinguam adnauigat, illique maximis interpositis minis interdicit, ne (quod se in ius protectionemque ecclesiæ Romanæ tradidisset) regno Angliæ arma inferre pergeret. Eum in modum Gallus Britannia exclusus ad persequendum Ferdinandum eo quod Grauelinguam non venisset animum adiecit, omnemq; bellicæ rei apparatus terra marique conuertit in Flandriam. Classē Flandricam legere littus, ac Brugas versus cursum dirigere iubet: ipse terrestrem exercitū ex Grauelingua Casletū ducit. Casleto die festo dominicæ Ascensionis in potestatem accepto ac præfidiis firmato, Hyprā parua interiecta mora occupat. Eo se contulit Ferdinandus, præmissis qui fide publica colloquium ac tempus de controuersia tractandi suppliciter peterent: sed tantum absuit vt colloquium impetraret, vt non admissum in oppidū rex illum Flādria protinus discedere iuberet. Tum Ferdinādus rei indignitate vehementer perculsus, Balduinū Neoportuensem, Robertū Bethuniensem, Guilelmum Audomarensem, Henricum

*Causa bellæ
Gallicæ.*

Balliolensem, Adam Bergensem, Gallū Copellam legatos magna celeritate ad Ioannem regem mittit in Angliam ad fœdus ferendum, atq; aduersus vim & iniuriam Philippi regis præsentem eius opem & subsidium implorandum. Ab illo se paucis ante diebus duobus occidentalis Flandriæ oppidis furtim & absq; vlla denuntiatione belli spoliatum, nunc ob eorundem iustissimam re petitionem tantum Gallum concepisse iracundiam, vt & omni reliqua prope Flandria se exuat: occurrentem pacemq; suppliciter petentem magna ignomi nia reiiciat: nusquam nec colloquio nec conspectu se dignatus, breuiq; futurū nisi maturè quispiam auxilietur vt pulso iusto principe Flandria tota in tur pissimam recadat seruitutem. His ab Roberto Betuniensi prudente ac diserto viro diligenter expositis, facile erat Anglos contra inuisam sibi gentem in au xilium asciscere. Paratam absq; mora classem delectissimis rex militibus im pleri mandauit: illiq; Guilelmum fratrē Saleberie Comitem, Reginaldum Bo noniensem & Hugonem Bobam cum Ioanne fratre Francia pulsum prefectos imposuit, ac cursum extemplo Brugas tenere, postremasq; hostium naues ado riri iussit. Inter hæc Philippus rex obsidibus ab Hypranis acceptis Brugas pro ficiscitur, deducentibus eū quos transfugisse supra diximus, Ioanne Nigellano ac Sigero Gandesi, quorum indicis locupletissimi quiq; ex vicis agrisq; cap tiui sunt abducti. Receptis in deditiōē Brugēsis, Gandauum nihil cuncta tus adiit. Huc ad eum venit Henricus dux Brabantie, qui cum ampla suorum manu trans Scaldem Frabantiam versus posuit castra. Huic enim rex Mari am filiam priori marito Philippo Namurcensi destitutam conuentu Sueasio nico desponderat. Sedente ad Gandauum rege, duces Anglorum Gallicam classem inopinatam aggressi, quadringentas ex illa naues, quæ ad Dam portū in anchoris stabant, die Iouis ante Pentecosten paucis depressis ceperunt ab duxeruntq; quæ cognita re postero die Ferdinandus cum terrestribus quantis maximis potuit copiis ad Anglos aduolat, seq; publico percusso cedere cum illis coniungit. Supererant in terram subductæ naues aliquot, atque in iis per magna quadam ac pulcherrima quæ prætorica esse putabatur. His si cum Dam mo oppidulo haud contemnendo, quo bellicum omne ferè instrumentum ho stes contulerant, potiri possent, collatis de ratione belli consiliis placuit in cō tinentem exponere militem, captisq; aut incensis ante omnia nauibus in oppi dū præda refertum irrumper. Eam rem dum die Sabbati quæ vigilia erat Pen tecosten, nostri magna spe aggrediuntur, adfuit de improviso à Gandauo rex cum omnibus copiis. Hic prælio acri commisso, nostri vt numero ita & viri bus, quamuis fortissime dimicarent inferiores fuere. Multis captis ad duo fe rè milia cecidere. Ferdinandus Bononiēsisq; & Saleberius ad mare repulsi, ne & classem partamq; prædā amitterēt subito in Valachriam Zelandiæ insulam refugerunt. Vgo Boba cum filio in Angliam, Egidius Bertaldus Aldenburgiū, Rogerius Gestellanus cū Galtero fratre, Gestellam, Herbertus Furnensis Fur nas, Robertus Betuniensis Neoportum fugerunt. Capti sunt Galterus Formia selanus cum Ioanne fratre, Anselmus Roslariensis, Lambertus Rosebecanus, Thomas Chiærus, Guilelmus Hyprensis, Gisbertus Haueskeranus, Galterus Ambianus, Vgo cognomento Britannus, talesq; alii equites Flandri ad XXII. Ea potius victoria Gallus reliquam classis suæ partem quæ in portu stabat, ne in nostrorum veniret potestatem cum oppido Dammo, omniq; ora illa mari tima incendit. Est autem portus Dammensis nihil aliud hac memoria quàm fossa manufacta per duo nostratia miliaria ab Dammo vsque ad portum Schu sam,

De bonis.

Dammensis
portus

lam, æstu concitato tantummodo nauigabilis. Erat tunc temporis Dammus opulentissimum oppidulum, eoq; prope omnium gentium mercatorum aduecta bona Philippus rex se conseruaturum negociatoribus promiserat, quæ tamē omnia vnā cum oppido Sauaricus pirata classis præfectus contra fidem datam diripuit, vnde malè ibi cecidisse Francis ob Sauarici perfidiam existimabant. Quæ peccata (reor) nostris nocuere carinis, inquit ille. Eius Sauarici subiciam quod inuenio Epitaphium.

Concepit facinus mens, suasisit lingua, peregit

Dextra, malus, peior, pessimus, iste fuit.

Concipiendo malus, suadendo peior, agendo

Pessimus, hinc turpis vitaq; morsq; fuit.

Mors ea non habuit planctum, nec vita fauorem,

Nec facinus veniam, nec cinis exequias.

Mors letam, tristem mora mortis fecerat urbem.

Cuius mors placuit, non bona vita fuit.

Talibus primates depingi merentur coloribus, qui tyrannicam viuunt vitā. Incensis Brugesium agris tantum Gallus terroris circumtulit, vt & Gandenses traditis obsidibus acciperet imperium. Eo confecto negotio Ludouicum filiū & Galterum Castellionensem Fani Pauli Comitem, cum firmo equitatu Insulæ ac Duaci reliquit. Ipse obsidibus quos Gandauī, Brugis, Hypris acceperat, ingenti pondere auri dimissis, domum se recepit. Inter hæc Flandrica nobilitas Curtraci, Hanoniensium verò primates Aldenarde conuentus egerunt. Placuit vt Robertus Betuniensis cum quadraginta equitibus Flandris, Neoportum custodiret. Arnulphus Landensis, Philippus Maldeghemensis, Philippus Vuostinius, ad Ferdinandum in Zelandiā nauigarēt. Cognitō regis discessu Ferdinandus comitante eum Guilelmo Comite Hollandiæ, qui extrusa fratris filia principatū in ea gente inuaserat, cum Hollandorum Frisiorumq; aliquanta manu Brugas rediit. Brugesenses propter obsides aliquot nōdum abs rege receptos, primū admittere eum cunctabantur, quem tamen paulō post nē vim experirentur summo consensu receperunt. Idem Gandauenses statim fecere. Cum autē Troncinii esset haberetq; in animo adire Curtracū, ecce Galli duce Ludouico regio iuvene magno numero Insula excurrentes, Curtracum non admodum tunc munitum magno ardore aggressi diripiūt, direptumq; incendunt. Ferdinandus eo accepto nuntio magna celeritate Curtracum contēdit, si cum hoste conserere manus posset. At ille expectandum eius aduentum minimè existimauit: sed captis Daniele Markeliensi ac Philippo Vuostinio; quibus demā data fuerat oppidi custodia, ocyus cum præda Insulam recurrit. Dilapso hoste Hypram Ferdinandus peruenit, eamq; redeuntē vltro in fidem amplis fossis ligneisq; propugnaculis ac turribus emuniuit, perinde ac sedē & arcem belli inibi constituere decreuisset. Dum hæc agitur, Ludouicus seu à patre rege vocatus, seu timore perterritus, statutus Insulæ ad oppidi præsidium cētis equitibus Flandria decessit: quod vt primū Ferdinandus cognouit Insulam mouit, atq; ad Lisam arcem Herkinghem nouo quotidie ad eū confluyente milite obsedit, quā post quintumdecimū diem quum capere nō posset reliquit, & Insulam tentauit. Hanc terruit diēs non amplius quaternos, cuius in discessu Franci eruptionem facientes, Alardum Borselensem nobilem virum ex nostris ceperunt, magnaq; gestientes lætitia in oppidum pertraxerunt. Relicta Insula Tornacum se Ferdinandus conuertit, Tornacenses diu ferre obsidionē

non potuerunt, propterea quod intestinis laborarent discordiis. Hanc urbem Flandri postquam acerrimè semel atque iterum oppugnassent, in eam tandem directa magna parte muri vi incredibili irruerunt: ciuiumque bona omnibus locis diripuerunt: portas ac muros toto prope circuitu diruerunt: sed ne incendio in signe oppidum cederetur euertereturque, persoluto Comiti grádi pondere auri ciues obtinuerunt. Accepta Ferdināus pecunia militē ab omni deinceps iniuria abstinere iussit: sexaginta ex honoratissimis ciuibz Gandauū obsides misit: duodecim decollauit. Quinque vici qui extra muros fuere cōbusti sunt, ex foro boario orto incendio fortuito ne an submisso incertū. Iuxta templum diui Martini, & in vico domine Odille, & in Thura, & via diui Petri suppositus ignis ac incendiū est conflatū, idque factū esse impotenti Flandrorū ira atque odio compertū, qui impatiētissime tolerauerūt, quod ab oppido sibi tam inimico tamque pestilenti victo iam ac subacto manus abstinere cogerentur. Octo ex iis Ferdinandus comprehendit, grauibzque suppliciis vt absterret ceteros addixit. Iurantibus illi fidē Tornacēsis iura ac consuetudines illorum comprobauit: nouos magistratus creauit: diligentissimeque ciuitatem conseruauit. Ipsum nihilosecius Gossuinus episcopus ceu res sacras possessionesque ecclesiæ attrectasset violassetque, cœtu consortioque piorum hominum mouit: totique adeo Flandriæ sacrorum mysteriis interdixit. His ad Tornacum gestis Ferdinandus quamuis grauer febricitaret, ac valetudini adeo esset tenui vt lectica veheretur, nulla tamen interposita mora Insulam rediit. Aduenientem Insulani eiectis qui præsidio erant Gallis, faustis acclamationibus ac obuiis vlnis acceperunt. His cognitis rebus Philippus rex magno afficiebatur dolore, non tam propter captum Tornacum quam quod Insula capta Flandri Ludouicum eius filium cum Francis vniuersis Flandria se expulisse gloriarentur. Igitur nouis coactis copiis rursus descendit in Flandriam. Tum Insulani quibus vt proximus ita & ob recentem à se defectionem maximè erat infensus. Ad famam aduentus eius moenibus suis diffusi magna pars relicta patria alius alio demigrauerunt. Erant & Ferdinando infirmiores vires quam quibus occurrendum regi existimaret, vacuum itaque defensoribus oppidum nullo Gallus negotio cepit. Captum ac prædatum per iram incendit evertitque. In Duacensibus firmum præsidium imposuit, munitissimam ad Herkenghem arcem nemine defendente diruit, incensisque qua faceret iter villis agrisque Casletum peruenit, idque diripuit ac muro exiit, relictoque in arce quod satis videbatur præsidio, confecta iam æstate domum abiit. His acceptis Ferdinandus incommodis præmisso Zantuicum Roberto Betuniensi, statim cum Arnulpho Aldenardensi, Rasone Gauero, Gisberto Gestellano, aliisque Flandriæ optimatibus in Angliam absque equis traiecit. Ioannes rex equis extemplo Zantuicum missis, apud Cantuariam amantissime eum excepit, parato in cenobio Cantuariensi splendidissimo cōuiuio. Fœdus ibi factum iureque iurando vtrinque roboratum. Hæc dum ita geruntur, Reginaldus Bononiensis collecta Flandrorum aliquanta manu Casletum obsedit, vt Gallos qui quotidie circumpositos populabantur pagos inde expelleret: perseuerauit hic crebris oppugnationibus Bononiensis magno quamuis in gelu, & altissima niue dies tredecim, donec cum amplis copiis veniente Ludouico regis filio, soluere obsidionem cogeretur. Tunc Neoportum, Balliolum, Stenfordium, cum omni valle Casletensi, oraque maritima quæ Mathildi paruit Ludouicus concremauit: qui Ballioli inter carros & impedimenta interclusus, circumerepante vndique incen-

incendio nihil propius erat quàm vt flammis perierit. Appetente vere Ferdinandus milite auroq; instructus rediit ex Anglia, iunctisq; sibi Guilelmo Saleberienfi, Reginaldo Bononico, Vgone Boba & Roberto Betuniensi, Fanū Audomari continuo adortus, omnia suburbana ædificia ac quicquid extra muros erat combussit. Flexit inde in terrā Gifnensem, cuius omnes vicos castellaque dedit vasta. Captam in arce Gifnensi Beatricem Arnulphi Comitis vxorē, in Flandriā quidem honorifice misit, sed occidit penē omnes qui arcem defenderant. Hanc arcē & Zantgatam & Calevvidam & Torneham, vbi cōplures fortissimos defensores decollauit, desolatas reliquit. Ardā accepta illius vice ab abbis Andernenfi & Capellenfi grandi pecunia non violauit: sed pulso Comite Meledunenfi regio in eo tractu præside, per Grauelinguam in Flandriam interiorem se recepit; Francosq; qui Casletum tenebant solo aduentus sui nūtio adeo terruit, vt incensa arce locum protinus desererent. Dehinc paruo intercedente tempore Atrebatum vsq; incurrit; tantamq; toto Atrebatensio edidit vastitatē, vt nihil prorsus extra maiores munitiones integrum reliquerit. Sochetum oppidulū ad tria milia passuum prope Atrebatū cremauit. Lensum obsedit, sed non cepit. Hodanum excepto monasterio totum combussit. Castellū cui nomen erat Pulchra domus, ideo quòd Sigeri esset Gandēsis, solo equauit. Ad Ariā ternas sedit hebdomadas, leuibus præliis magnisq; oppugnationibus damna graua intulit, oppidū tamen viriliter à francis defensum expugnare nequiuit. Relicta Aria Gandauum contendit: statimq; duxit exercitū in Brabantiam, vt de Henrico Louaniensi peteret vltionem, qui vbiq; aduersum se Philippo regi suppetias tulerat. Hunc confugere in oppidum Bruxellam compulit: ipsumque eodem in oppido circumclusit, non modo Saleberio Bononiensique, sed Comite etiam Hollandiæ Guilelmo hanc in expéditionē sequente: quorum fretus auxiliis eo necessitatis Louaniensem adegit, vt relictis Philippi regis partibus, nouum secum fœdus societatemq; armorum iungere illum compelleret: datis in eius rei fidē obsidibus duobus eius filiis Henrico & Gotofredo, qui mox Gandauum ducti sunt asseruandi in arce. Eodem tempore mortuo Guilelmo aduocato Betuniensi, Ludouicus regis filius Betuniam occupauit, reddiditq; Mathildi viduæ Guilelmi, matri Roberti Betuniensis, vt is dominatus Danieli Roberti filio ad puberem ætatem incolumis maneret: detruso eius patre Roberto, quod Ferdinandi sectaretur defenderetque partes. Eodem anno defuncto Ioanne Morinorum episcopo surrogatur in locum eius Adam Parisiensis archidiaconus, præsul laudatus, ac sanctitatis opinione perspicuus.

M C C L X I I I. Otho Cæsar cui abrogatum imperium supra demonstraui-
mus, ratus Fridericum nouum Augustū cæterosq; inimicos suos haud ita diffi-
cile superari posse, si Anglorum Flādrorumq; subnixus ope Gallorū ante hu-
miliaffet superbiam, collectis omnibus viribus statuit cū Philippo Francorū
rege acie decernere. Eum q̄ maximo potuit honore Valentianis Ferdinandus
excepit: eoq; ex Flandria & Hanonia maximum armatorum numerum conue-
nire iussit. Adduxit & fortia auxilia Henricus Comes Louaniensium, idē Lo-
tharingiæ dux, qui & suam filiam (Maria nomen erat) Othoni in matrimoniū
tradidit. Aderat & dux Lemburgensis Valeranus cum septingentis equitibus,
Bernardus itē Hostermalus, Gerardus Randerodius, Henricus Palatinus Rhe-
ni, Conradus Cremonēsis, cum Saxonibus aliorumque Germanorum multis
milibus, & Guilelmus Saleberiensis cum auxiliis Anglicis, horum vt nume-

rum, ita & spem haud mediocriter auxit. Hi dum de rebus gerendis Valentianis consultant, Tornacenses ab Ferdinando desciverunt, Philippoq; regi cum maximis venienti copiis portas patefecere. Spes nostris nihilominus rei bene gerendæ fiduciaq; ingens erat: qui & Gallos pugnantium multitudine longè antecessisse dicuntur. Ex Valentianis Moretaneam moverunt: Hæc distat à Tornaco non amplius tribus nostratibus milibus, eamq; tunc Euerardus prætor Tornacensis in fide Comitum Flandriæ obtinebat. Gallus certior factus quanta ferocia quantoq; apparatu nostri aduentarēt, cum suspectam haberet quorundam suorum fidem, prælio supersedendum ac domum delabendum habuit in animo. Die dominico quo Cæsareanos, quieturos putabat, eductis copiis oppidum reliquit, ac Insulam versùs movit. Tum nostri rati si moram fecissent victoriam se è manibus dimissuros, tanta sunt celeritate insecuti, ut Campanorum subinde terga cederent: ac ducem Burgundiæ nouissimi agminis ductorem ad alterum à Tornaco lapidem subsistere, seq; defendere cogerent. Ut autem ad pagum Boninas ventum est, videns sibi Rex impositam esse necessitatem pugnandi, omnem exercitum constare iussit, captoq; ab proceribus consilio cum aliis in diem posterum extrahi pugnam, aliis regem declinare periculum ac arcem petere. Lensem placet: ipse magnam acceptam pateram pane ac vino impleri iubet: conuersusq; ad suos, Vos, inquit, commilitones, quicumque & viuere, & si fors tulerit, mori mecum estis parati, hinc sibi quisque ossulam in prandium sumite. Vacuata repentè patera, ingressus quod iuxta erat pagi delubrum cum lachrymis orauit, templumq; Virgini Matri vouit, quod postea Syluaneti posuit: inde admissò alacriter equo acies instruxit: sacramq; flammulam Valoni Montiniacensi Veromanduo genere attribuit. Cæsar Aquilam super cæstrum sublimem compositam Bernardo Ostermalo cum quinquaginta equitibus custodiendam tradidit: seq; ordinata acie Philippo regi opposuit, Ferdinandum dextro in cornu Comiti Fani Pauli Campanis & Suectionibus obiecit. In sinistro Reginaldum Bononiensem locauit, ac contra ducem Burgundiæ Odonem signa inferre iussit. Hic factum est prælium Boninense quo non aliud vnquam in Galliis maioribus animorum odiis commissum esse puto. Nam ut ex parte nostra Cæsar certos habebat homines, quibus ut vnicum Franci regis peterent iugulum mandauit: ita & Francus fortissimos quosque delegerat, qui ad vnum Othonem omni conatu penetrarent, ut ferro illum confoderent. Canentibus signis Campani ducentos circiter equites in Ferdinandum emisere. Hos Flandri & Hanonii acerrimè acceperunt, superatosq; ad vnū interfecerunt. Inde aggressi magnis viribus Campanos Suectionesque & quos Petrus Renigius ac Comes Fani Pauli adduxerunt, incredibile est memoratu quàm pertinacibus depugnauerint animis. Hugonem Malanoyum Balduinus Pratenfis, Michaellem Aufacensem Arnulphus Aldenardenfis, aliq; alios hostium equites primo concursu prostrauerunt. Hellinus Senescallus, Raso Gauerus cum tribus filiis florentissimis adulescentibus, Philippus Petrusq; Maldeghemensis Gistellani, præterea & Betunienfes & Haueskercani cum reliqua nobilitate, quanta virtute, quibus dexterris rem gesserint, quæq; facinora fecerint, quis facile scripserit? Campani Suectionesq; loco iam moti multis interfectis fugam circumspectare coeperunt, fugissentq; omnes nisi cum recentibus integrisq; auxiliis, procomes Meledunensis, Guilelmus Pontiuensis, & Arnulphus Ghisnensis subsidio venissent. Hi ubi à tergo nostros fortiter essent adorti, necesse habuit Ferdinandus ancipitia

*Prælium
Boninense.*

statuere

statuere signa, atque vtrinque hostem ferocissimum sustinere. Hic & ducis multo clarissimi, & fortissimi pariter militis obibat munus, vndique occurrere, ubique providere, hostem cominus ferire, suos dexterâ protegere. Suffosso denique equo nihil de animi magnitudine remisit, in pedes se celerrimè excepit, nihil sensu vulnerum quæ plurima acceperat mouebatur, nihil territus vitæ periculo, tantisper dum telum tenere, dum pedibus stare potuit, summam virtutem præstitit: Demum quum aduersus Bellouacos, Veromandos, Ambianos, occupatis Othonianis nihil haberet subsidii dimicando mortem oppetere cupiens, profligatur in terram, atque in hostium venit potestatem. Capto Flandro haud facile dictum est, quanta letitia, quantaque vociferatione sese extulerint hostes, explorata iam victoriæ in spem certam fiduciamque venientes. Otho diu medios inter hostes luctatus, postquam gladio in pectus ab Gerardo Scrophæ equite Gallo esset percussus, vulnerato graviter equo fugæ se mandauit. Flandri quoque & Hanonii amisso duce magna ex parte fugerunt. Fugit & dux Lothariensium. Capti sunt Guilelmus Saleberius, Gerardus Randerodius, Bernardus Ostermalus, Conradus Cremonensis, Henricus Palatinus, cum plurimis aliis Germanis. Ferdinandus haud absque magno ludibrio Luteciam ductus seruatusque apud Luparam cum Eustathio Rhodiensi equite Hanonino, Saleberienfis ad Fanum Quintini, Reginaldus Bononicus Peronam, aliique alio in custodias diuisi. Hugo Boba dum magna celeritate fugere conatur in Angliam, ad Zantvicum portum submersus est. Hac victoria ad septimum Calend. Augusti Philippus rex est potitus, quam non tam suorum virtuti quam numinis beneficentiæ acceptum tulit, propterea quod summo versatus in discrimine, & equo deiectus occiso in eius oculis Stephano ab longo Campo vix ab Petro Tristenno viro fortissimo in alium est equum translatus. Hellinus Varinicus Flandriæ Senescallus, ut vocant, eo ipso die balneo donatus. Tres filii Rasso nis Gaueri Arnulphus Philippus Rasso, Gerardus Crombecanus, Galterus Gestellanus, Philippus ab Maldeghem, Petrus ab Maldegheni, Petrus Manylius, Petri Boni filius, Robertus Betuniensis cum Flandris multis aliis nobilibus capti sunt. Hoc profligato prælio Ioannes Anglus contra quem Ludouicus regius iuuenis missus fuerat, ex Aquitania in Angliam se recepit: factique sunt Francos inter & Anglos in quinque annos induciæ, Flandros etiam complexæ.

Eodem tempore Brugis aliisque plerisque locis grauib. incendiis est laboratum. Sauiiit & pestilentia locis multis. Effusus præterea in continentem Oceanus graui præcipue Brugenfibus attulit incommoda. Ita alias super alias, ceu manifesta numinis ira Flandri sunt calamitates perpeffi, per strenuo eorum bellatore in vineulis agente.

M. CC. XV. In Concilio Lateranensi Romæ ab Innocentio tertio celebrato, Bochartus Aueniensis participatione priorum interdicatur, eamque sententiam tota Remensi prouincia singulis hebdomadis Innocentius publicè promulgari iussit, donec nobilem puellam (eius recito verba) Margaretam illustrissimi Imperatoris Constantinopolis filiam consanguineam suam fraudulenter abductam, & quocumque modo in matrimonium acceptam Ioannem sorori restituat, atque ad ordinem suum, quem Deum offendendo reliquerat, suppliciter reuertatur. Bruggis tantum defauit incendiū, ut vix .xl. domus manserint incolumes. Monasterium dulcis Vallis construi cceptum. Berga combusta. Missus Guilelmus Audomarenfis, & Hugo Tacon in Angliam, ubi primates regni deserto rege Ioanne cum Ludouico Franci regis filio fœdus fecerunt.

M CC XVI. Ludouicus Philippi regis filius magno cū exercitu in Angliam nauigauit, eo inter domesticam Anglorum discordiam vocatus, ac rex saluatus, Ioanni imperium abrogatum, ideo quòd inclytum Angliæ regnum Romano Pont. fecisset tributarium, sed Ioanne veneno (vt erat rumor) sublato, quum Valo Romani legatus Ludouico eiusq; fœderatis priorum ecclesia inter-diceret, Angli mutata sententia ad Henricum Ioannis filium studia conuerterunt. Simul Philippus rex pontificio territus fulmine, petente Ludouico pecuniarium subsidium, iurat per scipionem diui Iacobi (is erat illi mos iurandi) nolle se filii causa interdictum incurrere. Ad hanc expeditionem Guilelmus Comes Hollandiæ Ludouico triginta sex equestris ordinis viros adduxit auxiliares. Arnulphus Gifnensis. xv. Daniel Betuniensis totidem, At destitutus Anglorum fauore Ludouicus necesse habuit ad patrem reuerrere.

Romæ eodem anno decimosexto Calend. Augusti defuncto Innocentio Honorius tertius substituitur. In Græcia mortuo absque sobole Henrico Augusto successit Petrus Comes Antiodorensis, gratia matrimonii cum Iole Henrici sorore contracti. Hic Dyrrachium Macedoniæ urbem dum Theodoro Epirotarum duci conatur eripere, per speciem pacis ab illo deceptus, captus est ac biennio seruatus in custodia. Imperauit, vt Iacobus Bergomensis colligit, annis. ix. Iolen Augustam quotquot Henrici Augusti filiam scriptores faciunt ab vero puto aberrare. Decessit Ida Comes Bononiæ, cuius vnicam ex Reginaldo tum captiuo marito filiam & hæredem (Maria illi nomen) Philippus rex filio suo Philippo cognomento Hirsuto, ex pellice suscepto despondit. Gandauī dedicatū templum noui Castrī in honorem diuorum Bauonis & Pharahildis.

M CC XVII. Christiani principes, Vngari in primis & Germani sacro repetito bello amplissimo exercitu terra mariq; in orientem contendunt. In iis nobilissimi fuisse referuntur Ioannes Brenus Hierosolymorum rex, Andreas rex Vngariæ, Ludouicus dux Bauariæ, Pelagius Honorii tertii legatus, Erix Comes Niuernensium, conuenere ad Ptolemaidem, quo & classis Anglica & Treuironum, Agrippinensium, Petrus Parisiorum, Galterus Heduorum, Iordanus Lexouiensium pontifices se contulerunt. Ex Flandris Hanonibusq; qui sunt profecti Galterum Aueniensem habuere ducem. Flandri permultis felsei malis in quiete se continebant. Ioanna princeps sapienter præfuit, ac per Honorium tertium, per episcopos Tornacensem, Cameracensem, & Morinorum omnibus laborauit numeris Ferdinandum virum liberare, sed nihil promouit iurante rege se viuo nunquam liberatum iri. Iodocus ab Materis clarissimus eques cum Ioanna id temporis Flandriam administravit. Eodem anno Hypris orta discordia inter Canonicos diui Martini & ciues: oppido Canonici pelluntur.

M CC XVIII. Fridericus Cæsar manus iniecit Alostanis, Vvasiæ, Quatuor Officiis, & Insulis Zelandicis, eò quòd Ioanna Comes nō venisset iuratum in eius verba: excusauit Ioanna viri captiuitatem, per quam non licuisset sibi id satis maturè facere, eamq; excusationem interuentu quorundam pacificatorum Augustus tandem accepit. Pridie Non. Martias Furnis obiit Mathildis Portugalensis Ferdinandi Comitis amita, sepelitur primum in cœnobio Dunensi, inde transfertur ad Claram Vallem Burgundiæ. Referunt cœnobitæ Dunenses palustri quadam via iuxta Furnas, lapso quo vehebatur effedo suffocatum, illiq; etiam nunc loco Foramen reginæ hæere nomen. Adam Morino-

rum episcopus testamenti illius executor permagnam egenis, necnon & sacris ædibus pecuniam distribuit. Christianum exercitum ex Syria rex Hierosolymorum in Ægyptum duxit, ac Damiatam clarissimam urbem obsedit, sed Vngarus Rex fluuio Iordane tinctus copias reduxit, auexitq; inde domum protomartyris Stephani Margaretaq; virginis capita, dextrasq; apostolorum Thomæ ac Bartholomei, atq; vnam ex hydriis quibus aquam in vinum CHRISTVS commutauit. Sacerdos in Rubrock dum latrunculis ludens diuo Bertino malâ imprecaretur pestem, accepto diuinitus colapho concidit, triduumq; semianimis iacuit. Defunctus est Gossuinus episcopus Tornacensis succedente Valtero Maruifensi. Decessit Otho Cæsar apud Brunouicum. Eodem anno præfecturam Casletanam Ioanna Comes sui in solidum fecit iuris, Michaeli præfecto aliis vice illius traditis bonis, qua de re extant alibi tabulæ. Eodem tempore defuncto Bocharo Aueniensi, Margareta Ioannæ principis soror nupsit Guilelmo Dampetræ Burgundici sanguinis viro, nobili quidē, sed non admodum locupleti. Bocharus, vt narrant annales Hanoniæ, Romam fuerat profectus, ibiq; ab Pontifice tandem obtinuit vt Margareta nuptiis frueretur: at domum cū gaudio reuersus, in itinere obiit, si modo veri sunt Hanonię scriptores, quibus non libenter accedo, q̃ alii absq; vlla dissimulatione memorent, Bocharum diu Gandani fuisse captū, ac tandem Ruplēmōndæ iussu principis decollatū, caputq; eius per omnia oppida, Elandriæ atq; Hanoniæ ludibrio circumlatum. Ita illum nefarii sceleris luisse poenas.

M CC XIX. Nostri in Ægypto duces Damiatam nobilem urbem longa domitam obsidione, tandem absumptis pestilentia omnibus penē defensoribus, paruo negotio mense Nouembri ceperūt: quo grauiter nuntio perculsus Conradinus Sultanus Hierosolymam de retinenda ea desperans muris nudauit, ac celebriora quæq; ædificia monumentaq; eius diruit, Davidis tamen turri ac sacrosancto sepulchro Domini, victus religiosorum virorum precibus pepercit.

M CC XX. Obiit Arnulphus Comes Gifnensis successorē filio Balduino. Obiit diuus Dominicus. Obiit Achas Toraltanus septem annorum puer, cuius ad tumulum nemo Psalmum. cxxix. finire quīuit: indicatibus plerisq; beatam pueri animam precibus non egere.

M CC XXI. Transfertur in cenobio diui Vvinnoci corpus diui Osuvaldi regis, corpusq; Idabergæ virginis filiæ (vti accepi) Pipini quondam regis, ab Adam episcopo Morinorum. Interfuere abbæ Ioānes Bertinicus, Vvillelmus Capellicus, Vvillelmus Andriensis, Rogerus Taruannicus, Ioānes Alchiacensis. Præpositi autem Vvillelmus Vvatinensis, Ioannes Formoselensis, Ægidius Loanus, Ioannes ab Enersham vnā cum Ioanna Comite. Eodem anno Christiani principes in Ægypto Chairum urbem maximam obsederūt, verū enimvero locorum ac rerum (ob literarum puto inopiam) iuxta ignari, dum decliuioribus locis metātur castra, apertis Nili incrementis cataractis aquarum magnitudine subito sunt circumuenti, atq; ita vndiq; interclusi, vt coacti sint pacem quam vellet cum Sultano facere, redditaq; Damiatam Ægypto decedere. Autor est Paulus Æmylius, Conradinum Sultanum obtulisse nostris sacrosanctam Crucem & quicquid in Syria Phœnicēq; ipse paterve aut Saladinus cepisset, ante captam Damiatam, si his contēti arma nostri ponere voluissent: sed Pelagium Honorii Tertii legatum intercessisse, quo minus honestissime illæ semperq; optandæ conditiones acciperentur, nam quum origine esset Hispanus, incredibili tenebatur spe Hierosolymę recuperandę, maximē quod in fatis esse

esse diceretur, eum ex Hispania venturum qui illam de barbaris tandem reciperet. Eodem anno Henricus filius Friderici Cæsaris dominatum Flandriæ, hoc est Alostanos, ab Friderico propter non satis in tempore præstitam fidem in fiscum coactum Ioannæ principi restituit. Et diua Elisabetha filia Andrea regis Vngariæ nupsit Ludouico Comiti Thuringiæ, vnde ortus Hermannus Comes Thuringiæ.

M CC XXII. Ioannes rex Hierosolymorum spe assequendi auxilii aduersum orientis barbariem Friderico Cæsari Iolen filiam despondit: profectusq; in Hispaniam ipse Berengariam duxit vxorem, Castellæ regis sororem. Obiit Vvillelmus Comes Hollandiæ.

M CC XXIII. Philippus Francorum rex cum Meduntæ agrotaret, sexaginta aureorum milia ad sacri belli necessitates Ioanni Hierosolymorum regi attribuit: resq; humanas reliquit: Ludouicus filius regum capitis accepit insignem. Institit mox Ioanna princeps quanta fieri potuit diligentia pro redemptio-
ne Ferdinandi. At Ludouicus paternum secutus exemplum, iurat se illum in vita non dimissurum. Obiit sexto No. Maii adolescens multo probatissimus Gislobertus præfectus Bergensis.

M CC XXIII. Beatrix Comes Giscnensis eadem Brugburgensium præfecta cōstituto apud Boham Cisterciensium vestalium cœnobio, desit esse in humanis. Eodem anno Ioanna Comes de Ioanne Nigellano Brugensem emit præfecturam. xxiiii. milibus, quingentis quadragintaquinq; libellis sex solidis & octo denariis Parisiacis. Eius rei testes adfuerunt Ludouicus rex Gallie, Philippus eius frater Comes Bononiæ, G. episcopus Catalaunicus, M. episcopus Bellouacensis, Garinus episcopus Syluaneſensis idem Galliæ Cancellarius, B. Roianus cubicularius, Matthæus à monte Morenciaco magister equitum Galliæ, Robertus Comes Druidum cum Ioāne fratre, Engerrannus Cociacensis, Stephanus à Sacro Cæsaris, Adam Bellomontanus cum Ioanne fratre & Simon Pisciacensis. Scripsit autem Nigellanus hoc modo: Ioannes dominus Nigellæ, Notum facio vniuersis præsentibus pariter & futuris, q̄ ego vendidi & celsi hæreditarie Ioannæ Comitissæ Flandriæ & Hanoniæ Castellaniæ Brugensem, & quicquid tenebam de ea in feudū & homagiū, & fateor mihi satisfactum esse de tota summa pecuniæ, quā habere debebam pro hac venditione. In cuius rei testimonium præsentem chartam sigilli mei munimine confirmaui. Actum Meleduni anno Domini M CC XXIII. mense Februario.

M CC XXV. Nullo non tempore vel teste Valerio Maximo inuenti sunt, qui infimo loco nati mēdacio se conati sunt clarissimis inserere familiis. Hoc anno talis exortus nebulo Flandriam omnē Hanoniamq; perturbauit. Venit peregrino primum habitu, ac promissa barba ex sylua, vt est tādē cognitum, Glaucona prope Valentianas, vbi heremitam aliquandiu egerat. Hic se ausus mentiri Balduinum Augustum Ioannæ patrem apud vulgus nunquā nō mobile, ac imperitam multitudinem fidem de se fecit: eō quod statura corporisq; liniamētis haud admodum malè Balduinum referret. Confluente ad eum turba multuaria manu Ioannam principem tantæ temeritati fortiter obſistentem fugauit, nihilq; propius fuit quā vt Querceti eam ceperit. Castrilocom fugere coacta Ludouici regis propinqui sui implorauit opem. Vocatus publica fide ab rege, ibat Compēdium haud exiguum trahens comitatum, toga vestitus rubra, albamq; dextera gerens virgam. Eo loci ab episcopo Bellouacorum publice interrogatus, primum quo loco in verba iurasset Philippi regis. Iterum abs quo

quo atque ubi balteo esset insignitus, tertium ubi loci ac quo die celebrasset sponsalia cum Maria Campana, hærens æstuansq; primum obmutuit, dein tri-
 du petiit spacium ad respondendum. Ob hæc aliaq; huiusmodi proimposito-
 re habitus fide qua venerat ab rege dimissus, rediit Valentianas, desertusq; ab
 omnibus clam fugit in Burgundiam, quem captum ibi Erardus Castenacus cla-
 rus eques quadringentis marchis argenti Ioanæ vendidit. Tum se aperire coa-
 ctus, fatetur suam audaciam ac Bertrandum se vocari dicit, cognomento de
 Rayns natione Campanum: traduxit eum Ioanna per omnia oppida Flandriæ
 & Hanoniæ, causaq; eius Insulæ in iudicio cognita patibulo strangulauit. Ita di-
 gnas tanta audacia luit pœnas. Vulgus tamē Ioannā suspendisse patrem suum
 fabulabatur, eumq; tam fecdum de cordatissima principe in hanc nostram me-
 moriam transmisit rumorē. Pronum est semper vulgus indocile ad stultas fal-
 sasq; concipiendas opiniones. Puniendi publicè sunt, idq; nō segniter qui tam
 turpes nānias, quæstus gratia edunt in publicum. Cremandus ille nugacissi-
 mus libellus à Gallo quopiam ineptissimo confectus, qui hanc de Ioanna fabu-
 lam garrit, Simul Balduinum eius patrem sprete regis filia, diabolum duxisse
 uxorem fabulatur. Cremandus & ille cum multis aliis nominatu indignis, qui
 Carolum Magnum de nocte furatum exiisse nugatur. Ioannes episcopus Mu-
 relanensis & Albertus theologus ordinis diui Benedicti, missi ab Ioanā in Gre-
 ciam ad disquirendum diligētius de morte Balduini, renuntiauerunt captum
 fuisse ad Hadrianopolim ab Ioanne Valachorum rege, missumq; ad reginam
 in oppidum Cernoam, ibiq; membratim dissectum: collectas tamen corporis
 partes ac tumulo compositas ab scemina quadam Burgundica amore nominis
 Latini. Eodem anno nullis non modis ab Ioanna tentatum, si captiuitate li-
 berari Ferdinandus possit. Blanca regina sanguinis necessitudine Ferdinan-
 do coniuncta multis apud regem maritum precibus tandem obtinuit, vt de il-
 lo liberando aliqua saltem ederentur conditiones. Leges itaq; hæc dictæ: Vt si
 rursus Ferdinandus à rege defecisset, ipse motus per Pont. Romanum piorum
 communione regno expelleretur, Flandriæ per episcopos Laudunensem & Syl-
 uanectensem sacrificiis interdiceretur, Duacum oppidū aliquot adhuc annos
 remaneret in manu regis, Omnis nobilitas præfecturæq; Flandriæ si in posterū
 Comites hanc pacem violassent, se Comites deserturos, regisq; tutaturos pa-
 res, donec per. xii. Megitanes Gallia pax foret composita. Quod si quispiam
 fortè nobilis hunc in modum se obligare detrectasset, Comes illum Flandria
 pelleret, bona eius omnia in fiscum cogeret, neq; eum vnquam reduceret nisi
 per gratiam ac voluntatem regis. Ad hæc Comitibus Flandriæ oppida sua cis
 Scaldæ restituere aut nouas alicubi munitiones educere, nisi assensu ac volun-
 tate regum nunquam liceret. Hæc acta Melodii mense Aprili, sed quia effice-
 re nequiuit Ferdinandus, vt nobiles ac præfecturæ Flandriæ in eas condiciones
 iurarent, mansit adhuc in custodia vsq; ad insequentem annum, quo diuus rex
 Ludouicus suscepit principatum. Eodem anno obiit Petrus Græcorum Au-
 gustus, idem Comes Namurcicus Robertus filius Græcis, Philippus inde natu
 minor Namurcibus imperauit. Robertus Augustus grandem in se confluxit
 inuidiam, nobili cuidam Burgundioni spōsam virginem Bizantinam eripuit,
 Burgundio iusta accensus ira, coacta manu, puellæ matrem eius rei authorem
 proximo mari merfit: sponsæ nihil Augustum reformidans aures naresq; dese-
 cuit. Eodem anno Fridericus Cæsar Hierosolymis rex salutatus est, ac diade-
 mate decoratus, urbemq; Hierosolymam accepit ab Sultano excepto templo:
 totumq;

totumq; Syriæ regnū paucis exceptis castellis. Christianos principes ad opem ferendam orauit. At Honorius Tertius qui graues cū illo exercuit inimicitias, principum studia auertit, persuadens illis Friderico haud quaquam esse fidendum, occulta contra reipublicam cum Sultano consilia agitare.

M CC XXVI. Bellum rursus susceptū est auspicijs Pont. Romani in damnatam iam diu Albionū hæresim, quo bello Auenionem nobilem urbem ea, vt tradunt, labe infectam, Ludouicus rex post longam obsidionē cepit, ac muro fecit. Ea in obsidione Guidonē Comitem Fani Pauli & Philippum Comitem Namurcensem, Roberti Græcorum Augusti Germanum desiderauimus. Obiit Guilelmus Pontifex Remorum. Obiit diuus Franciscus origine Italus. Verum nomen eius erat Ioānnes, sed Franciscus dictus est à Francis, & adiecta litera Franciscus. Obiit & rex Ludouicus principio mensis Nouembris, quo defuncto Eudoniceum eius filium eum qui in diuos est relatus, Iacobus Suesionum episcopus sub Cal. Decembris Remis coronauit. Hic interuentu præcipue Blanche matris Ferdinandum Comitem sobrinum suum uinculis soluit, post annos duodecim ac quinq; menses quā fuerat captus. Dimissus autem est ad Epiphaniā Domini, ideoq; qui morem seruant Romanum, conferūt eius redemptionem in annum vigesimum septimum. Sunt qui Alphonsi fratris, qui regnum ea tempestate in Lusitania obtinebat, simul Ioannæ principis auro liberatū putant. Alii (quod propius uero sit) Blanchæ reginæ tantummodo precibus, quæ eius erat matertera regisq; mater condonatum memorant, postquam ipse vxorq; in leges pacis, cuius supra meminimus, religiose iurassent: quod tamen nobilitas ciuitatesq; Flandriæ nulla ratione ut facerent, adduci potuerunt. Constituta eodem anno Vvasemustri Vestales Victorinæ ab Valtero episcopo Tornacensi. Eodem anno defuncto Philippo Comite Namurcensi, filio Petri Antistiodorensis Græcorū Augusti, Henricus Luceburgenfis Namurcum inuasit, iure Margaretæ vxoris filia Comitis Barenfis ex filia Sibyllæ Hanoniensis, quæ soror erat Balduini Augusti Comitis Flandriæ nupta Richardo Ligniæensi.

M CC XXVII. Defuncto rege Ludouico dissidium mōx ortum inter proceres regni, pars Blancham reginam æquo animo passi sunt, dum filius Ludouicus pubesceret, versari in administratione regni. Alii contra sentiebāt, ac fœminæ eidemq; externæ parere recusabāt. Petrus dux Britaniæ eiusq; frater Robertus Comes Druidum, Philippus Comes Bononiæ, Engeranus Coeciensis cum multis alijs aduersus Blancham coniurauerūt. Theobaldus autē Campanus & Ferdinandus Flandrensis omnibus viribus reginæ aderant. Habito Ferdinandus Flandricæ iuuentutis delectu primo quoq; tempore Bononiensem coërcēdum existimauit. Ducto in eum exercitu Meram & Hoyam diripuit ac incēdit, fœdisq; populationibus agrum omnem Bononicum deformauit. Sed Calisiani ac Vvisantii cautē agentes multa pecunia ac viginti dolijs vini se suæque redemerunt, ne hostilia paterentur, tandemque superbū Comitem ad fidem officiūq; redire Ferdinandus coëgit. Inde mouens in Brabantiam Henricum ducem eius gentis ad Asscham vicum cepit, ac captiuum duxit in Flandriam. Sed de eo bello nihil adhuc amplius inuenio. Eo bello militabant Fernando Arnulphus Aldenardensis, Ægidius Barbinchouius, Rogerius Castellanus Insulensis, Vvalterus dominus Formosellensis, Radolphus ab Hasebrouc, Vvilhelmus Castellanus Sancti Audomarii, Philippus Dammenfis & multi alij ex Flandria & Hanonia nobiles.

Eodem

Eodem anno Oliuerius Templariorum Magister, annuum Hyprensiū mercatum, qui Ascensus cognominatur, Ferdinando Comiti celsit, vnde alibi tabule. Eodē anno Ludouicus Comes Thuringiæ maritus diuæ Elisabethæ iter habēs in Syriam, Brundusii obiit successore Hermannō filio, cui nupsisse puto Beatricem filiam ducis Brabantiae, eandem postea vxorem Guilelmi Flandrensis. Et renata per idem tempus discordia cum Henrico Luceburgensi de Comitatu Namurcensi, in eam Ferdinandus terram exercitū duxit, Golefinas expugnat ac vastat. Inde Floressiam ad Sabim fluiū capit & incendit. Cœnobium quoq; ibi loci in monte situm, quo fortunas suas incolæ contulerant per quadraginta continuos dies oppugnatū fame, coëgit ad deditionem, domumq; inde cum opima prędā rediit.

M CC XXVIII. Ferdinandus princeps Gandavi habitis comitiis instituit ordinem. xxxix. virorum, qui perpetui essent Reip. administratores, vnde alibi videas licet tabulas. Fuit hoc Ferdinandi institutum, Gandensibus perquam vtile ac salutare. Magna prudentia ac summa moderatione hi trigintanovem omnia administrabant. Nunquam scilicet prosperiusq; quam in illorum magistratu floruit Respublica. Multis publicis operibus iisq; cōspicuis vrbe decorauerunt, nullaq; non parte eius pomeria protulerunt. Liuiam fluentum foderūt, regionem Transscaldanam, diuq; Bauonis, Castrum vetus Arcam diuæ Pharahildis, Vicum Castri ac Mudam ciuitati applicuerunt, Pontem Comitissas, Portam Mudanam, Chorum diui Ioannis, hoc est sanctiorē partem templi, Cupam præterea cum aliis multis publicis ædificiis extruxerūt, neq; tamen sine aliorum querelis præfuerunt, multis qui se ceu ab publicis muneribus exclusos gemebant perpetuitati eorum inuidentibus. Eodem anno Brugis maximo post homines natos sequente incendio, quod ad Virginis cœpit initium, pars oppidi longē maxima versa est in cineres, viriq; centum & hoc amplius multaq; mulieres extinctæ. Luteciæ Parisiorum in Capitulo fratrum Dominicanorum habita disputatio de Pluralitate sacrorum ministeriorum, definitumq; neminem cum salute animę posse tenere duo ministeria, quorū alterum valeret in annos singulos. xv. libras Parisiacas. Hoc Guilelmus episcopus Parisiensis & frater Hugo ordinis Dominicani, postea Romanæ ecclesię Cardinalis, hoc frater Guericus & frater Godefridus eiusdē ordinis frater, item Ioannes ab Rupella ordinis Franciscani aliq; cōplures Theologi definiunt & tenendum censent. Duo tamen ex tanto numero Magister Philippus Cancellarius Parisiensis, & Magister Arnoldus postea episcopus Ambianensis contraxerunt, aliorumq; sententiæ non accesserunt, traduntq; M. Philippum Cancellarium æterna damnatione punitū. Siquidem apparuisse Guilelmo episcopo media nocte eunti ad ecclesiā, sub tetra & tenebrosa vmbra, splendētē lunā, illiq; retulisse se à Deo factum alienum & morte æterna damnatū, quod de fructibus sui sacri ministerii nihil pauperibus distribuisset, quod Theologorū de Pluralitate ministeriorum sententię obstitisset, & quod longo tempore cum graui offendiculo in carnali libidine impudicus vixisset. Sunt qui narrāt cum ægrotaret admonitum & oratum fuisse ab episcopo, vt opinionē suā de ambitu illo reuocaret, sed mordicus perstitisse suā in heresi, ac respondisse se velle experiri an talis simoniacus damnaretur.

M CC XXIX. Adam Morinorum episcopus vir omni vita laudabilis, confectus iam ætate, præsulatu se abdicauit, professusq; est monasticen in Clara Valle, subeunte in locum eius Petro archidiacono Flandrię. Petrus autem cōgnomento

gnomento à colle medio factus est antistes ecclesiæ diui Audomari. Erat hic conspicua vir religione magnaq; literatura, genere Italus, Pontificis Romani contra Albienfes legatus. Obiit eodem anno Robertus Græcorum Augustus relicto filio hæredeq; Balduino, qui Martham duxit vxorem Ioannis Hierosolymorum regis filiam.

M CC XXX. Datus à Comitibus perpetuus magistratus senatoribus præfatus Brugenfis, quam Liberam appellant. Datum (inquit in tabulis) apud Malearum anno domini M CC XXX. feria quinta post festum beati Martini. Obiit eodem anno Ioannes abbas Bertinicus succedente Iacobo viro industrio patria Furnenfi, qui piè ac prudenter administravit. Obiit Elisabeta Thuringiæ Comitissæ vxor, ea quæ ob inclytam religionem consecrationem meruit, Andrea progenita rege Vngariæ. Fundatû ab Ioanna principe monasteriû apud Markettam iuxta Insulam, vbi cum Fernando marito iacet sepulta. XIII. Calend. Decembres obiit sancta mulier beata Elisabeta filia regis Hungariæ quarto viduitatis suæ anno. Eius autem progenies (vti ego inuenio) hæc erat: Andreas rex Hungariæ secundus sui nominis filius Belæ tertii, genuit ex vxore sua Gertrude filia ducis Moraviæ liberos Belam, Colomanum, Andream & beatâ Elisabetâ. Nupsit Elisabeta viro nō minus religioso quàm nobili Ludouico Lantgrauio Thuringiæ & Halsiæ, cui parentes erant Hermannus & Sophia Comites seu Lantgrauii Thuringiæ & Halsiæ: Cui frater Henricus Lantgravius Thuringiæ cōtra Fredericū secundum electus Imp. anno salutis M CC XLVII. Cui item soror Agne virgo forma cum primis excellenti. Liberi autem beatæ Elisabetæ ex Ludouico castissimo marito Hermānus paterni principatus hæres, Sophia virgo sancta, quæ nupta Henrico duci Brabantiae Henricū peperit Comitē Thuringiæ: Altera eius filia, cuius nomen nō inuenio, virginitem seruauit, Vestalibusq; in cultu diuino præfuit. Ludouicus autē maritus eius obiit, vt suprâ retulimus, Brundisii anno M CC XXVII. tertio Idus Septembris, qui vxorem ob sanctitatem eius mirum in modum dilexit, sanctus & ipse cum illa factus. Sanctissima Elisabet sepulta est Marpurgi, quartoq; post obitum anno in numerum diuarum adscripta ab Gregorio. ix. atq; à Sissrido Magunciacensi Pontifice de terra leuata, tantis decorata miraculis, vt non immerito mirabilis in sanctis suis prædicetur Deus. Vitam eius & miracula luculenter conscripsit Iacobus Montanus Spirensis.

M CC XXXI. Lantbertus antistes ecclesiæ beatæ Mariæ Brugenfis retulit domum ex Constantinopoli partem brachii diui Antonii.

M CC XXXII. Ferdinandus & Ioanna Comites remiserunt habitatoribus agri Brugenfis quoddâ vectigal seu seruitutem, quod Optimum Caput nominabant. Actum anno Domini M CC XXXII. in vigilia beati Matthæi apostoli. Eodem anno quū dissensio esset inter Ferdinandū Comitē & Henricum Luceburgensem propter Comitatus Namurcensem, Viennam & Golefmas Luceburgensis Ferdinando dimisit, illiq; vicissim Ferdinandus ac Ioanna Comites quicquid in Namurcum haberent iuris cesserunt. Actum inquit apud Cameracum in die omnium Sanctorum anno domini M CC XXXII. mense Nouembri. Philippus Comes Bononiæ Ludouici regis pater moritur, alii tamen xxxiiii. vt infra.

M CC XXXIII. Sexto Cal. Augusti Nouiomi Ferdinandus princeps diem suum obiit morbo (quod tradunt quidam) ex labore calculi contracto, relatus est ad Markettam, ibiq; in monasterio magnificè sepultus, curatum funus ab quater-

quaternis episcopis omniq; Flandriæ atq; Hanoniæ dignitate. Reliquit autem filiam vnicam ex Ioanna eamq; paruulam ac brevis vitæ.

Epitaphium Fernadi Comitis in Ecclesia B. Marię Nouiomenfis.

Fernandi proauos Hispania: Flandria corpus,

Cor cum visceribus continet iste locus.

Eodem anno incitante Gregorio Nono ductæ sunt tetræ mariq; copiæ in genus quoddam Hereticorum, qui Statingi vocabantur, Bremensibus contributæ. Ii primum viriliter se defenderunt, verum numero simul & viribus impares partim interfecti sunt, partim in sylvas & inuias paludes se abdiderunt. Eius expeditionis capita extitisse lego Henricum Brabantia ducis filium, cui summa rerum erat concredita, cum eo Florentium Comitem Hollandiæ cum Comite Cluiano & Valtero Bertaldo, Ex Flandris autem Robertum Bethunensem cum Guilelmo fratre, Arnulphum Aldenardanum, Rassonem Gauerum cum Arnulpho fratre, Theodoricum Beuernensem eundem Dixmudanorum prefectum, Gilbertum ab Zotteghem. Trecentas Hollandi naues ad idem bellum misisse feruntur. Interfecti ibi clari nominis viri Henricus Vviltusius, Comesq; Aldenborgensis. Eodem anno Laurentius eques Hispanus vendidit Dunkercam Godofredo episcopo Cameracensi, pacta conditione, vt post obitum eius rediret ad Comites Flandros.

M CC XXXIII. Obiit Philippus Comes Bononię filius regis Philippi vnica relicta filia hærede. Laboratum fame & peste.

M CC XXXV. De veritate (vt vocant) communi in præfectura Brugenfi Ioanna Comes concessit, vt ex autoritate senatus perageretur, vnde datę tabule apud Maleam mense Maio. Gregorius. ix. Pont. Romanus confirmat institutum & bona monasterii Nouæ terræ in Slipis in loco dicto Hünkevliet in diocesi Tornacensi, vbi iam est parochialis ecclesia dicta S. Petri Sacellum. Erat autem monasterium Virginum Cisterciensium, A. cum Viterbi. viii. Idus Februarii anno sui Pontificatus nono, id est anno Domini M CC XXXV.

Eodẽ anno Ioana princeps approbat & cõfirmat per suas tabulas iisdẽ Vestalibus suũ locũ ac bona in Slipis, cõsensumq; præbet monasterio ibidẽ edificando.

M CC XXXVI. Ioanna princeps Insulanis leges & instituta tradidit, sanxitq; vt annis singulis, indictis comitiis ad diem primũ Calend. Nouembrium senatus ibi principis autoritate innouaretur, per consilium quatuor sacerdotum curialium oppidi. Eodem anno Ludouicus Francorum rex, cuius postea est consecrata memoria ex Atrebatensio Fanoq; Odomari & Aria nouum confluxit Comitatum, eumq; Roberto fratri attribuit. Mansit autem Atrebatensium in regum potestate postquam esset separatũ ab Flandris quadragintaquinq; per annos, deinde priusquam rediret ad Comites Flandros, septem habuit proprios Comites, Robertum, Robertum secundum, Mathildem, Ioannam, Ioannam secundam, Philippum, Philippum secundum. Ex iis Robertus prior diui regis frater ducta Mathilde filia ducis Brabantia, tulit Robertum qui occubuit pugna Curtracensi. Mathildis filia posterioris Roberti ex domina Cortenacensi, nupsit Othoni Comiti Burgundia. Ioanna filia Mathildis ex Othone, nupsit Philippo Longo regi Franco. Ioanna filia Ioannæ ex Longo Rege, vtrunq; obtinuit comitatum, Burgundia Atrebatensiq; nupta Odoni duci Burgundia. Philippus filius Ioannæ ex duce Odone, dux Burgundia Comesq; Burgundia & Atrebatensi reliquit Philippum secundum ex Comite Aruernia & Bononia. Philippus secundus duxit vxorem

K Marga

Margaretam filiam Ludouici Comitis Flandriæ, sed obiit vix puber absq; sole anno M CCC LXI. Tum ducatus Burgundiæ venit Ioanni Gallorum regi, eò quòd ortus esset ex Ioanna filia Roberti ducis Burgundiæ Odonis sorore. Burgundiæ verò ac Atrebatensi Comitatus rediëre ad Margaretam à Francia filiam Philippi Longi regis Gallorum, vxorem Ludouici Comitis Flandri tunc defuncti, abs qua cesserūt filio eius Ludouico Maleano Comiti Flandrię, manseruntq; deinceps vsq; in hanc diem cum Flandria coniuncti. Eodem anno in Flandris & Atrebatensio, hæretici, seu vt scribunt quidam, Zodomitici combusti sunt per quendam fratrem Robertum ordinis Prædicatorum. Hos Albienſes fuisse existimo. Simon Vilerius ord. equeſt. erat tum prætor Atrebatensis, prætor minor erat Huardus ab Hendichorte.

M CC XXXVII. Venit Constantinopolitanus Imperator Balduinus in Galliam, accepitq; & in Flandris & in Campania suas res ac vectigalia, iusq; suum quod in Namurcensem habuit Comitatum, Ludouici regis ope aduersum Comitum Vianensem defendit ac Comitatu obtinuit. Sertum spineum ac nonnulla alia passi Domini & Dei nostri monimenta Venetis per idem temporis oppignerauit. Eodem anno mense Octobri Ioanna princeps sobolis procreandæ cupida, de consilio Ludouici regis nupsit Thomæ fratri Comitis Sabaudia, reginarum Gallia, Anglia, & Sicilia auunculo: quæ ad fidelitatis iuramentum Rex ante admittere noluit, quàm in pacem iurasset anni. xxv. iurauitq; in illam apud Compendium, factam pro redemptione Comitis Ferdinandi. Ferunt hunc equos equasq; deportasse ex Hispania, tauros præterea & vaccas syluestres, collocasseq; oblectamenti gratia in sylua cui nomen est Mormal. Hoc anno defunctus est Brugis beatæ memoriæ Dominus Matthæus presbyter, vir pius cultorq; præcipuus Christianæ vineę, doctor ac prædicator verbi dei. Idem rector erat Hospitalis diui Ioannis Baptistæ iuxta templum beatæ Mariæ, quam quidem hospitalē domum suo tempore multum promouit, maioreq; ornatu ædificandū curauit. Sepultus erat in cœmeterio beatæ Mariæ, marmoreo monumento, vnde post annos centum & xxxiii. translatus est in eandem domum hospitalē diui Ioannis, & situs iuxta magnū altare, per fratrem Ægidium de Buc rectorem tunc illius domus.

M CC XXXVIII. Guilelmus Sabaudienſis, frater Thomæ principis creatur episcopus Leodiensis, cui præfuli quum è vestigio Valerannus Lemburganus ob causam nescio quam inferret bellum, tanta Thomas fratri portauit auxilia, vt ad primum aduentus sui nuntium perterritos hostes in fugam verterit. Profectus inde Romam Guilelmus confirmatus est ab Gregorio Nono: sed rediens domum in Sabaudia obiit, ac tumulatus est Catacumbis cœnobio Cisterciensi. Eodem anno authore Guilelmo Parisiorum episcopo in schola Parisiana disputatio instituta est de ambitu plurium sacerdotiorum, definitumq; neminem absq; scelere mortali duo habere posse sacerdotia. Alii hoc attribuunt anno M CC XXVIII.

M CC XXXIX. Ludouicus Gallorum rex coronam spineam Seruatoris nostri grandi ære de Venetis redemptam in Galliam deportauit, ac Luteciæ asseruandam tradidit. Ioanna ex Agnæ filia Galteri Rodenburgenſis protonotarii Balduini Constantinopolitani Parthenonem inchoauerunt Vestalium Cisterciensium in fundo suo apud Markas, translatus postea Curtracum, vocatumq; Groeninghe.

M CC XL. Thomas & Ioanna Comites, Brugenſium politicum ordinem mutauerunt, ſciueruntq; vt magiſtratus qui fuerant perpetui renouaretur ſingulis annis, habitis per principem comitiis feſto die Purificationis beatę Marię. Eodem anno Comites Brugenſibus, Bergenſibus & Furnenſibus, Balfardum (tributi genus erat) remiſerunt aboleueruntq;. Berganis leges preſcripſerunt, eamq; conſuetudinem ſanxerunt, quam Curam appellant, in qua de capitalibus noxis ſuppliciisq;, de mulctis, de litibus, de iudiiciis, rebusq; aliis per multa vtiliter ſtatuērunt: ſed incendia diurna, latrocinia, vim factam in templis, rapinam mortui, aliq; nonnulla ſuę ſolius reſeruauerunt cognitioni. Simul Furnenſibus ordinem iudiciorum, regulas prætorii, variasq; leges tradiderunt: reſeruantes ſibi crimen perduellionis ac quicquid in eccleſię miniſtros committeretur. Eodem anno defunctus eſt Franco antiſtes eccleſię diui Donatiani Brugenſis, ſucceſſore Philippo fratre Thomę Comitis Flandrię. Combuſta tertia pars oppidi Hyprenſis, cum maxima parte templi diui Martini. Indictus Syluaneſiæ conuentus epiſcoporum prouincię Remenſis, vbi Iacobus epiſcopus Prænestiſus Romani Pon. legatus, petiit obtinuitq; vigefimam omnium reddituum eccleſiarum ad auxilium Pontificis.

M CC XLI. Dammis à Comitibus ſcitum, vt exemplo Brugenſium ſingulis annis per legatos Comitibus haberentur comitia, lectisq; nouis patribus ſenatus innouaretur. Actum menſe Maio. Simul datum iſdem vt extruerēt Falas, vt exilio punirent calumniatores, Vetitum ne prætor aut telones Dammenses vinarias aperirēt tabernas. Eodem anno Mudanis iuxta Scluſam datæ ab Comitibus eadē ferē leges ac privilegia quibus utebantur Brugenſes. Liberati præterea Mudani, Dammenses, Neportuenſes & Dunkercani, ab omnibus tota Flandria vectigalibus ac tributis, actū menſe Martio. Sub idē tempus Vvaſiani qui hætenus ferē ſub Imperatoribus Romanis ac Hollandię Comitibus ſine certa lege vixerāt, leges ſuas (quā Choram vulgò vocāt) à Flandris Comitibus acceperūt. Eodē anno. III. No. Sept. obiit diē ſuū Guilelmus Dampetræ maritus Margarete ſororis Ioannę Comitiſs, relictis ex ea liberis Guilelmo, Guidone, Ioanne & Maria Elinenſium virginū antiſtita. Sepultus iacet in Parthenone Elinenſi, nupſerat huic Margareta poſt mortē prioris viri Bochar di Auenienſis, quem quū Roma reuerteretur Iacobus Guiſanus in itinere tradidit defunctum, poſtquā matrimonium eius cum Margareta contractum pontifici eſſet probatū, priusq; iudicatū, quem tamen ſcriptorē deceptum puto, Bochar dumq;, vt ſupra memorauimus, Ruplemonde fuiſſe decollatū. Inſignis erat is annus magno ſolis defectu, quo pridie No. Octob. ab hora ſexta uſq; ad horam ferē nonā obſcuratus eſt. Hypris apud Briellam natus infans biceps, ſexus bis foeminini. Moniales Ciſtertiēſis ordinis, in Noua terra apud Hunkevliet, relicto monaſterio quod cœperant ibi ædificare, migrant in parochiam Zieſeele iuxta Brugas, vbi dominus Ægidius de Brene canonicus diui Donatiani Brugenſis idē Præpoſitus ſancti Saluatoris Harlebecenſis, fundauit illis monaſterium in loco Sparmalia dicto, obtento conſenſu Præpoſiti & Capituli beatę Marię Brugenſis, quorum in patronatu locus ille ſitus eſt. Item habito conſenſu etiā domini Henrici præbyteri tūc & paſtoris Zieſelenſis, cuius in parochia dictus locus Sparmalia continetur. Erat autē Dominus Ægidius de Brene vir nobilis, & non ſolum Præpoſitus Harlebecenſis, ſed etiam Cancellarius Flandrię, verſatus eſt apud Sparmaliam per annos. xxix. aut triginta,

dedit huic nouo monasterio In Sparmalia nomen, monasterium Nouæ Hierusalem, sed quod apud Hunkevliet erat inchoatū, nominabatur monasterium Nouæ terræ. Prima autem Abbatisa seu Antistita Nouæ Hierusalem in Sparmalia, dicta est Diadela, Secūda Liegardis, Decima Volquidis de Lyssvege, Decimaquarta vel Decimaquinta Maria Meyers.

M CC XLII. Renouata ac comprobata ab Comitibus priuilegia data ab Philippo Elfatio quatuor Officiis, in quæ sit mentio de sex maioribus criminibus, quæ poena illic puniuntur capitali, homicidio, latrocinio, incendio subdito, oppugnatione de nocte, rapina, & fractione publicæ fidei. Remissus abolitūsq; iisdem Balfardus, Assenedanis in super & Bocholtanis remissum seruitiū carrorum omnibus diebus Lunæ debitum Comitibus.

M CC XLIII. Suscepto Thomas bello cū Brabantis transiit per Niniuen, populatāq; tota regione cepit Bruxellam, Henricūq; ducem Louaniensem ac fratrem eius Godofredum secum adduxit in Flandriam. Sunt qui ex eo natum ferunt hoc bellum, quod foedus antea cum Ferdinando Comite factum Henricus fregisset, exitum autem eiusdem belli nōdum vsquam mihi lectum dicere non possum. Obiit nono Cal. Septemb. Guilelmus Betunianus eques longè probatissimus multis cum lachrymis ab Isabella vxore pontis Rorardi domina elatus.

M CC XLIII. Incidit rursus discordia (vt apparet) de Comitatu Namurcensi. Nam sub Cal. Decembres Ioanna principe Insulæ ægrotante Thomas Pollenacam Castellum Namurcicæ siue Arduēnicæ ditionis obsedit & cepit, plura factorus nisi in humanis esse desisset Ioanna, quæ decessit Non. Decembris, anno ætatis circiter altero & quinquagesimo. Elata est in monasterium Markettam ac sepulta iuxta Ferdinandum. Imperauit annos vndequadraginta. Thomas nulla sobole ex ea pater, amplis donatus muneribus remeauit vnde venerat in Sabaudiam. Erat enim filius Thomæ Comitæ Sabaudie ex Margareta Fuscenienti. Gratus erat Flandris totoq; suo tempore in principatus administratione strenuus & fidelis. Per multa extant in Flandris publicis & priuatis Ioannæ opera, in quæ Xenodochia Gandani, Brugis, Hypræ, Insulæ, Valentianis, Begginagium Brugis, Parthenon Markettæ, Valentianis Franciscani, Dominicaniq;

FLAN.

Flandricorum Annalium

LIBER NONVS.

MARGARETA CONSTANTINOPOLITANA.

Defuncta nulla superstitie sobole Ioāna, Margareta soror in regnum successit, quæ defuncto iam marito cū filio natu maximo prudenter ac strenuè gubernare cepit. Initio tamen administrationis Frederici Cæsaris simul Leodiēsis episcopi offensam incurrisse memoratur, eò quòd iureiurando se illis non deuinxisset, deq; Hanonia fidem in tempore non iurasset. Diuus autem Ludouicus Gallorum rex prius eam in fidem accipere noluit quàm in pacem anni. xxv. pro redemptione Ferdinādi factam iurasset. Igitur eam pacem per suas literas approbavit confirmauitq; licet obtinere nequiret, vt idem nobilitas ciuitatesq; facerent.

*Margareta
Constanti
nopolitana
Comes
Flandria
XXIII.*

M CC XLV. Insulanis dedit priuilegium quo intra oppidum Insulani omnibus liberi essent vectigalibus Comitibus persolui suetis. Eodem anno diuus rex Ludouicus graui tentatus morbo bellum sacrum quod postea est executus vouisse traditur. Orta de successione Flādriæ inter Margaretae filios magna contentio, adeò vt Peronæ etiam coram diuo rege foede altercarentur; vbi Guilelmus, Guido, Ioannes posteriore thoro procreati, Ioānem ac Balduinum fratres suos ex matre per ignominiam nothos appellabant. Ioanne imprimis se acerrimè defendente, contendēteq; se matrimonio pio iustoq; per Pon. Max. iudicato ortum: primam se esse prioris thori stirpem, ideoq; Flandriæ Hanoniæq; potiozem hæredem. Et fac (inquit) me esse nothum, num ob hoc excludendus veniam Flandria, in qua iam inde ab initio obseruatum constat, ne minem ibi nothum esse ex matre. Hoc dissidium priusquam componeretur biennium fermè tenuit.

M CC XLVI. Ioannes Aueniensis subnixus ope Guilelmi Comitiss Hollandiæ, cuius duxerat sororem in matrimonium, matri suæ Margaretae bellum indixit, ideo quòd Guilelmo Dampetre posterioris thori primigenio Flandriam post se destinaret, quam iure optimò sibi debitam contendebat. Hac ex re maxima oborta rerum omnium perturbatio. Erat Aueniensis strenuus, audax, florentissimusq; iuuenis, omnesq; prope optimates Hanoniæ suæ habuit causæ studiosos. In Flandris item inter nobilitatem sermo hac de re opinioq; multiplex ac varia agitabatur, donec diui regis Ludouici Odonisq; Rom. Pon. Legati arbitrio vtraq; pars consentientibus animis cōtrouersiam omnem decidendam permetteret, qui post maturum consilium pronuntiauerūt, vt morte Margaretae Dampetra Flandriam, Aueniensis adiret Hanoniā, suisq; vterq; fratribus iuxta consuetudinē per sortem bonorū prouideret. His ita peractis Guilelmus princeps cū multis ex Flandrica nobilitate nomen dedit in sacram militiam, primo quoque tempore regem in Asiam secuturus, Margareta autem insignia Guilelmi mariti Flandricis inferuit, Hanoniæq; insignia reliquit. Missus eodē anno ex Galliis exercitus in Hispaniam, victus Memelinus Afrorum rex piæ religionis hostis, qui cum grandi Barbarorum multitudine Hispaniam inuaserat. Tartari gens Scythica eodem tempore sedibus suis effusa haud secus atque olim fecerant Normanni, orbi vastitatem inferre coeperunt, Parthorum primum regna deleuerunt, Syriam omnem populati, Hierosolyma ab

Cæsare Friderico restituta euerterunt, Vngariam incendiis ac ruinis cœdauerunt. Eodem tempore in cōcilio Lugdunensi agente Innocentio quarto, Friderico Cæsari ius Imperii est abrogatū, vacauitq; dehinc Imperii solium duo de triginta per annos, quanquā eodē anno Henricus Turingus ac dehinc Guilelmus Hollandus contra Fridericum eligerentur. Miserrima erant tempora, confunde batur in Pontificibus Latinū Imperium adeo, vt ludibrio prope habitum sit, deueniretq; ad extremos penē orbis principes. Simul apud Græcos domesticis discordiis iam perditæ res erant ac propemodum deplorate, vt nō mirum sit omnes Latinorum opes conatusq; pessum iuisse in Syria cæterisq; regnis Barbarę religionis.

M CC XLVII. Defuncto Comite Turingiæ mox inter implacabiles Friderici Augusti cum Romano Pont. discordias, adsumitur ad rerum apicem Guilelmus Comes Hollandiæ, vir strenuus ac planè militaris: quanquam neq; hic neq; Turingus in iusto legitimoq; Augustarū catalogo numeretur. Beatrix vidua Henrici Imperatoris nupsit postea Vvillelmo filio natu maximo Margareta Comitissæ, vt refert Hadrianus Vvieldandius in rebus Brabantia, sed Cuspinianus tradit Henrico vxorē fuisse Elisabetam filiā ducis Brunsvvicensis, deq; Beatrice nihil meminit. In Chronicis Magunciacensibus proditū est Hollandum tantummodo electum fuisse ab archiepiscopis Magunciacensi & Agripinensi. Eodem anno defuncto Henrico Louaniensi, subiit in locum eius Henricus eius nominis tertius, qui mutato titulo pro Comite seu duce Louaniensi, tum primum scribere cœpit dux Brabantia.

M CC XLVIII. Guilelmus Dampetra Margareta principis filius, paratis quæ ad tantam vsui forent expeditionē, insigni numero ad diuum regem proficiscitur in Galliam, qui cū fratribus Carolo ac Roberto Legatoq; purpurato Odone, sub Cal. Septembres ex Malsilia nauigauit in Cyprum, proximo vere magno cū exercitu transmissurus in Ægyptū. Perit mense Maio in mari Flandrico contra Dunkercam navis quedā Furnensium ad hanc expeditionē adornata, stultitia scilicet ac temeritate gubernatorū: submersi sunt viri fortes plurimi, laici simul & sacris initiati. Guilelmus Hollandus quē diximus Cæsarem designatū opum suarū querens firmamentū, duxit vxorē filiam Othonis ducis Brunouicensis, Aquas Grani urbem Friderico deuinctam sub Cal. Maias obsedit, quā cōegit tandem ad deditiōē, redimitusq; est ibi de more prima imperialis tiara die primo Cal. Nouembrium. Huius affinitate auxilioq; fretus Ioānes Aueniēsis spiritus sustulit, aususq; matri rebellionē facere, pertesus longā eius vitam, Hanoniam primū inuasit, seq; eo nomine Henrico episcopo Leodiensi iureiurādo deuinxit, dehinc nactus diui regis Guilelmiq; fratris absentiam auxiliante Hollando Alostanos, Vvasios, quatuor Officia, Teneremundanos, Geromontanos fœde populabatur atq; incēdit, causatus Flandricum dominatū, ac quicquid beneficio imperii teneretur, nō esse cognitionis regis Frāci, eò q; vt intendebat, nō essent corporis Flandrici. Coactis Flandri copiis ad Arteveldam, Birfletū & Hulstū confederunt, vbi aliquot ex suis amiserūt, congressi subinde cum Aueniensi, qui cū Comite Hollandiæ terra mariq; Ruplemondā obsidebat. Margareta cognitis hostium viribus in conditiones descendit, pacem à filio redemit, sexaginta aureorū milia Aueniensi numerauit, ita hostes utcunq; placati Alostanis reliquisq; imperialibus vnā cū Insulis Zelandię cesserunt, falsi etiā Cameracēses, Alluates, Cambresiumq; ad corporis Flandrici pertinere vnitatē. Missus huius concordiaē obses in Flandriā Florētius frater regis

regis Guilelmi. Eodem anno vestales diui Trudonis iuxta Brugias segregatae sunt ab Canonicis diui Bartholomaei Echoltani per Valterū episcopū Tornaensem petente Vsyia maxima eius domus vestale. Concessus eodē anno per Comitē Rodēburgēsis liber mercatus postridie sacratissimae Trinitatis per dies. xv. III. Cal. Febr. obiit Galterus vir ordinis equestris Scoutetus Zieselenfis. Sepultus iacet ante maximam aram in Zieselee.

M CC XLIX. Diuus rex Ludouicus Christianum exercitum ex Cypro perduxit in Aegyptum, ac Damiatam insignem urbem expugnauit, vbi & ingens ceterarum rerum, sed in primis magnus numerus frumenti repertus. Duobus dehinc praeliis Meledinum Sultanum vicit, clarissimosq; Barbarorum duces cecidit. Amisso tamen priore praelio Roberto fratre fortissimo viro, primo Atrebatium Comite, cuius dein filius Robertus Curtraci educatus est ab Beatrice matertera, Guilelmi defuncti Comitissae coniuge. Filia verò Roberti Nauarro nupsit regi, Ioannae reginae Gallorum futura mater. Inter perpetuam filiorum Margaretae discordiam, iussu ab Innocentio quarto de Aueniensium natalibus haberi questiones, in quibus quum nemo intercederet Petrus Catalaunensium episcopus atq; Hugo Lesseianus abbas iudices ab Innocentio delegati pronuntiauerunt (vt tradunt Hanonienfes) pio, iusto, ac legitimo Aueniensis matrimonio fuisse procreatos, Gislebertus praefectus Bergensis vir militari scientia cum primis clarus in Cypro obiit mortem, estq; tumultus in urbe quam Lymothonium reperio appellatam.

M CC L. Defuncto Meledino Sultano Melexala filius paternum mox adeptus imperium, omnium Barbarorum tam Saracenorum quam Turcarum vires in nostros contraxit. Et nostris nihil feliciter, nihil ex sententia cessit, vniuersum exercitum pestilens quidam inuaserat morbus, qui per nobilia in primis capita est vagatus. Rege ipso bonaq; optimatum parte morbo implicata, facile cessit Barbaris victoria. Ipse rex cum fratribus Carolo & Alphonso, cum Guilelmo Dampetra iam designato Flandriae Comite aliisque permultis viuis in hostium venit potestatem. Guilelmus Barenfis, Archenbaldus Borbonius, Robertus episcopus Bellouacorum, Guilelmus Melletanus, Comesq; Vindocinensis & Montefortis, cum aliis nobilibus amplius ducentis ferro aut morbo absumpti. Otto milia pondo auri pro sua suorumq; redemptione rex soluit. Damiatam urbem captiuosq; Barbaros reddidit, exercitum facis induciis ex Aegypto in Syriam deportauit, Melexalam Sultanum quamuis victorem mox sui occiderunt. Eodem anno Margareta Comes emit Bornam Castellum ab Hugone praefecto Gandensi. Decessit Taranti Imperator Fridericus secundus.

M CC LI. Margareta Comes ius fecit Gandensibus fodiendi Liuiam fluuiolum ab Gandauo ad usq; Rodenburgiū ac portum Dammum, vt negotiandi gratia ex Scalde in mare eo tractu pateret nauigatio. Guilelmus Dampetra primigenius Margaretae, qui ex Aegyptiaca recens redierat captiuitate, profectus ad equestrem decursione Traziniis in Hanonia indicta, miserabiliter ibi occisus est, ac pedibus equorum conculcatus, quod Ioānis Balduiniq; fratrum qui pessime illorum oderant prodicione factum scriptores testantur. Luxit cum Margareta ingenti dolore longo tempore. Tumulatur Marketta pridie Non. Maias. Eodem anno oppressi Pastorelli. perditorum erat manus qui ad famam capti regis specie sacrae militiae in alienas grassabantur fortunas.

M CC LII. Guilelmus Cæsar magnus inimicus domus Flandricæ Margaretam Comitessis terris Imperialibus priuauit, illasq; Ioāni Auennio attribuit. Terram (inquit) de Namurco cum suis appendicibus, Terram iuxta Scaldem, Terram Aloftensem, Terram de Vvasia, Terrā quatuor Officiorum, cum omnibus appendicibus sororio nostro nobili viro Ioanni Auennio, vt eadē Comitissa in fœdū tenuit concessimus à nobis & imperio perpetuo possidendas, quarum terrarum homines & habitatores eidem Ioanni obedire volumus & præcipimus. Datum quinto Idus Iulij, anno M CC LII. regni nostri anno. quarto. Ad hæc agenda in consilio illi fuisse reperio Francofordiæ Cononem archiepiscopum Agrippinensium, Hugonem Spiranum Cancellariū imperij, Henricum episcopum Leodiensem, Adam Brunswicensem, Henricum ducem Brabantia, qui excidisse his terris Margaretam iudicabant, propterea quod fidem Cæsari non præstitisset, siue illi tanquam hosti in re præsentī non confisa, siue imperij eius irreuerens, iustumq; eum Cæsarem esse inficiata. Simul in Hanonia eodem tempore tumultibus ac cēdibus miscebantur omnia. Siquidē à Cæsare, vt demonstrauius, Henricoq; Leodiensi episcopo, qui se in Hanoniā suæ premum dicebat habere imperium, Auennius adiutus nullis nō modis prauus ac socors filius matris conabatur euertere opes, eamq; Hanonia in totum extrudere. Prætorum magnum Hanoniæ omniumq; oppidorum ac castellorum præfectos Hanonii præcipue sanguinis Margareta officiis mouit, lectosq; ex Flandria trecentos viros robore atq; audacia præstantes in illorum loca substituit. Horum vt causati sunt immodico Hanonienses grauati imperio auctore quodam lanio, cui nomen erat Gerardus Rotundus, plebis coniurationem fecerunt. Quin etiam viros quosdā nobiles, vt Gerardum laceanum, Gerardum Lendianū, Rāssonem Gauērum, Nicolaum Ruminianū sibi adiunxerunt. ad omnesq; præfectos suos ac rectores ad octoginta interfecerunt, horumq; vxores natis auribusve truncatas ad Margaretā miserunt, quæ dicerent Rotundos id fecisse, ita enim suam appellabant factionē. De his Margareta se grauius sumptuam supplicia confirmauit, quod tamē in præsens q̃ Hollandiæ indixerat bellum facere distulit. Eodem anno seruos & ancillas à quibus morientibus dimidium bonorum mobilium Comites accipiebant, tota Flandria manumisit. Obiit eodem anno Nicolaus præstantissimus longē Dunensium abbas patria Balliolanus, solitus dicere, Dunense monasterium montem esse argenteum modo à sapientibus regatur. Hic sub se monachos ibi habuit centum. xx. Conuersos. cccxl. ex quibus intra monasterium textores, fabri lignarii, ferrarii, fullores, cerdones, sutores, pelliones, ceruisarii, latomi, victores, pistores, piscatores, alijq; omnis ferè generis opifices quotidianā exercebāt operam. Quinto cal. Decēb. obiit Candida regina (Blāchā Galli vocāt) mulier præstātissima Ludouici regis mater, Hæc erat filia Hildefonsi regis Castellæ. Sepulta est in monasterio à se fundato, cui nomē Gallicè Maubusson. i. Mali dumi, ad pontē Isaræ in Belgis, vbi virgines cōstituit Cisterciensium ordinis. Sed Annales Gallici & Brandi referūt eā obiisse anno M CC LI. Chronico S. Andree quod in hoc se quor. LII. cur cōcinūt Chronico Gallorū post Æmyliū. Et mater Chronicorū.

M CC LIII. Inter fonestas dissidiū furias, postquam Ioannem Auennium in Hanoniam, vnde pulsus fuerat à matre, Guilelmus Cæsar restituisset, Margareta vt occupatos ab hostibus recuperaret dominatus, grandē ex Flandria Atrebatensiq; conflatum exercitum cum duobus filiis misit in Zelandiam. Sunt authores agente duce Brabantia indictum fuisse Andouerpia de res

de rebus componendis conuentum, eaq; de causa factas aliquot dierum inducias, quas Margareta fregerit profligare sperans inopinatos Florentium Hollandum ac Lupum Cluijanum Cæsaris duces. Vtunque sit, Flandris ea expeditio oppidò quàm infœliciter cecidit. Nam acerrimè ab Hollandis in insidiis locatis excepti atroci prælio victi sunt, ac fœda occidione ad magnum numerum cæsi. Capti principis filii Guido Ioannesq; cum Comitibus Theobaldo Barrensi ac Godofredo Ghisnensi cum aliis ducentis XXX. (vt Guisianus tradit) equestris ordinis viris, tota classe cum omni instrumento bellico amissa. Hæc in Valachria ad Vuestcapellam quarto Non. Iulias. Retulere quidam in literas ad XXX. vel hoc amplius hominum milia hic ex nostris occubuisse. Misit Margareta Valterum Tornacensium, ac Rodolphum Morinorum episcopos vnâ cum Philippo decano diui Donatiani Brugenfis ad Cæsarem de redimendis liberis in Hollandiam. At ille per victoriam ferocior superbiorq; factus adiri se non est passus, sed statim in Vangiones se contulit. Et iidem sacerdotes magna diligentia insecuti post longam expectationem tandem hoc accepere responsi. Quandoquidem multis modis Margareta perduellionis esset rea, quod se Cæsari deuincire abnuisset, quod tridui inducias per ducem Brabantum pactas violasset, primum omnium sese purgatam redderet, Cæsareaq; maiestati satisfaceret, hinc de liberorum redemptione ageret. Hoc per Spirantum ac Mogunciacensem pontifices accepto responso domum legati reuerterunt. Margareta tali responso nihil admodum permota, Cæsaris superbiam resq; omnes aduersas inconcusso inuictiq; pertulit animo, nec vltra dignata ad eum mittere, nihil nisi de bello reparando cogitavit, magnamq; spem in diuo rege Ludouico, cuius iam ex Syria nunciabatur reditus posuit. Eodem anno Balduinus Græcorum Augustus egestate compulsus vendidit Blanchæ reginæ matri regis Ludouici Comitatum Namurcicum, quem statim post Blancha donauit Marthæ Augustæ Balduini Augusti vxori, filiæ Ioannis Brenæ regis Hierosolymorû. Innocentius quartus Pontifex Romanus confirmat bona monasterii Nouæ Hierusalem, id est, Vestalium Virginum Cisterciensis ordinis in Sparmalia iuxta Brugas in Ziefelenfi pago. Datum (inquit) VIII. Calend. Iunii Pontificatus nostri anno tertio, hoc est, anno Domini M CC XLV. die XXV. Maii. Idem Innocentius confirmat eadem bona illius monasterii anno sui Pontificatus quarto, Datum Lugduni XV. Calend. Februarii. Idem eiusdem monasterii bona cõfirmat Pontificatus sui anno sexto. Et idem Innocentius confirmat eadem bona anno sui Pontificatus XI. quarto Idus Februarii, id est, anno Domini M CC LIII. decimo die Februarii. Item Alexander quartus Pontifex Romanus, omnia bona eiusdem monasterii Nouæ Hierusalem confirmat Pontificatus sui anno secundo, id est, anno Domini M CC LVI.

M CC LIII. Diuus Ludouicus postquam discissas ab Barbaris in Syria vrbes, Sidonem, Cæsaream, Iopenq; restituisset, captiuos permultos redemisset, omnibusq; in rebus permagnæ sanctimonix præbuisset exempla, domum reddit, maxima longè exercitus parte amissa. Sunt qui ex XXXII. hominum milibus qui domo in Ægyptum fuerant profecti, ad sex duntaxat milia reduces fuisse scribant. Missa rursus legatio in Germaniam ad Guilelmum regem de Guidone ac Ioanne cæterisq; nobilibus captiuis liberandis, non ab Margareta, sed nomine regis Ludouici ac quinque ciuitatum Flandriæ. Propositæ ab Hollando hæc conditiones. Fateretur Margareta Cæsaream se imminuisse ma-

iestatem, cederent Flandricę ciuitates vel reclamāte Margareta Comiti Hollandiæ in perpetuum Valachriam. Guido ac Ioannes eius fratres cederēt ęternum fratri suo Ioanni Aueniensi dominatus imperiales sitos inter Flandriam & Hanoniam iuxta placita conuentus Francofordiani. Ad hæc approbarent pacem ab Ludouico rege Odoneq; Cardinale antea factam. Numerarent iidē pro sui duntaxat redemptione ducenta millia florenorum iusti ponderis. Hæc ubi domum renunciaſſent legati, Margareta celebri procerum conuentu, Viri fortes, inquit, Guidoni filio Flandriam poſt me aſſigno poſſidendam, veſtram obteſtor fidem vti eam aduerſus hoſtem noſtrum Hollandum meoſque filios Auenienſes ſtrenuē defendatis. Quod ſi fortē Guido in cuſtodia Hollandica moriatur, filium eius natu maximum Flandriæ Comitem ſalutabitis. His ita conſtitutis ad diuum regem proſciſcitur petiſum eius opem, qui tum egit in Pariſiis apud Fanum Germani in Laya. Non cōtinuo promiſſa illi auxilia, propterea q̃ contra placita pacis anni XXV. cauſa Ferdinandi Comitis factę feciſſe videretur. Muniuerat arcem Ruplemōdam aduerſus Hollandum. Dictum erat ne quā tota Flandria arcem Comites reſtituerent fundarētue abſq; regis conſenſu. Ipſa Ruplemōdam licet Ciffcaldanam non in regno ſed in imperio ſitam eſſe contendebat: atq; ita veterē ritū fuiſſe obſeruatum. Attamē poſt longam cum Margareta diſceptationem, decreta illi ampliſſima contra Hollandum auxilia Carolo regis fratri demandata prouincia, ſub hac conditione vt diſſolueret Margareta omnes belli impenſas, Hanoniamq; dum ipſa viueret Carolo poſſidendam traderet, quæ morte ipſius ad Ioannem Auenienſem rediret. Venēre cum Carolo duces Burgundus, Lotaringus, Comites Alenconius, Borbonius, Stampanus, Sabaudus, Campanus, Altifiodorenſis, aliq; nobiles permulti cum firmiſſimo exercitu, Compendium omnes conueniunt, ibi copiæ recensentur, indiſtum Hollando bellum, datus dono ab Hollando ſcēcialibus qui bellum indixēre torques aureus, Guidoni captiuo detractus, Aſcana planities inconfinio Brabantię certo die pugnæ conſtituta. Recepta ante omnia Ruplemōda, exercitum deinde Carolus Margaretaq; duxerunt in Hanoniam, Valentianas, Caſtrilocū, Senogias, Binchium, Melbodium, Bellummontem, Atham, ac reliqua omnia oppida in poteſtatem receperunt, excepto Bochano cui parciſum eſt, eo quod tum ibi Aliſa Ioannis Auennii vxor iaceret puerpera, Hauſiacum excepta arce incenderunt. Potens Carolus Hanoniæ prætores magiſtratusq; oppidorum ſuo nomine creauit, ad Angiam tamen quæ ab Hanonia ſtetit ac virtute Galteri Angiani inuiſta permaſit. Ciniacenſem Grandiſq; Prati Comites, cum aliis nōnullis amiſit. Hollandus Auenniusq; cum copiis haud contemnendis Valentianas recuperare tentauerunt, ſed mox reieſti ſunt ac tota Hanonia expulſi.

M CC LV. Poſt Caroli ex Hanonia diſceſſum Valentianas Cæſar recepit, cæteris oppidis in fide manentibus Margareta. Ludouicus rex ad Cal. Nouēbres Gandauum venit ad redimendos de Cæſare Margaretae liberos, at ille ad nullas æquas adduci potuit conditiones, viſus eſt nihil aliud quā velle Flandros in miſeram redigere ſeruitutem. Ingens auri ſumma pro belli ſumptibus Carolo Andegauenſi numerāda Flandris imperata, qui dolebant fremebantq; ſe auro emūgi, ad inopiam cogi, parumq; res abſuit ab graui tumultu. Rex ſanctus re infecta Gandauo decēſit. Et paulō poſt Guilelmus Cæſar quo fata trahabant in Friſiam proſciſcitur, vt bello eam gentem quateret: ſed victus ibi eſt atq; occiſus ſub Cal. Februarias. Refert Albertus Crantz ne hodie quidē

constare vbi corpus sit tumulatum. Sic qui aliena conatus est rapere, sua perdit, sepulturaq; in fine caruit. Errare eos puto qui hunc tradunt Genuæ ab Innocentio Quarto accepisse Cæsarea insignia. Clade Guilelmi adeo fractus est Ioannes Auennius, vt ex micore animi morbo contracto haud diu post finem fecerit viuendi. Raro longæui esse solent qui dehonestant affliguntq; parentes. Frater eius Balduinus omni & ipse spe auxilioq; destitutus ad maternos se supplex proiecit pedes, condonatus tandem pertinacissimis nobilissimorum virorum precibus. Statim in Germanorum dissidiis duo noui exorti Cæsares, qui de Imperio inuicem decretabant. Alphonfus rex Castellæ magnus ille Astronomus atque Richardus Comes Cornubiæ Anglici regis frater. In Syria per pestilentissimam Italarum discordiam nihil fortiter, nihil sanctè geri licuit: omnia nostri perdebant.

M CC LVI. Bruccellæ pax conuenit inter Margaretam Comitem ac Florentium fratrem Guilelmi regis defuncti, eundem tutorem Florentii filii Guilelmi, ac procuratorem Hollandiæ. Liberati Guido Ioannesq; Flandrenses cū cæteris captiuis grandi ære, nam proditum est hic Gandauenses per se contulisse ad octo milia nummum. Pactum vt Florentius tutor aut eo deficiente Florentius eius pupillus duceret uxorem Beatricem Guidonis Comitis filiam, cuius dos esset Zelandia tota in fide ac clientela Comitum Flandriæ, quod si casus ita ferret, vt neuter horum Beatricem duceret, tunc vnus aliquis ex filiis Guidonis duceret Machthildem Guilelmi regis cæsi filiam, cum Zelandia quo dictum est modo tenenda. Approbata per Hollandos pax anni M C LXVII. quâ tum attinet ad vefigalia Zelandica ac libertatem Flandricorum mercatorum. Confirmata apud Peronam pax mense Septembri anni XLVI. facta per regem Ludouicum atque Odonem Cardinalem, Criuechors & Alluetum Guidoni, Bohanum & Osteruandia Ioanni Auennio post mortem matris per eundem Regem attributa. Interdictum Flandricis Hanonicisq; exulibus in Hollandiam refugium, ademptum & Hollandicis inuicem in Flandriam & Hanoniam. Duxit itaque secundum formulam huius fœderis, Florentius filius Guilelmi regis postea Beatricem in matrimonium, primus Comes appellatus Zelandiæ, quam cum Insulis ipsius omnibus possedit. Cæsit & Carolus Andegauensis. Ludouici regis interuentu Hanonia, solutis illi belli superioris impendiis, quæ intra quinquennium haud absq; magno fremitu atq; indignatione Flandria pependit. In vigilia beati Laurentii obiit Nicolaus Vualkier. Sepultus apud fratres Prædicatores Brugis, ante Capitulum, eratq; prima sepultura illius Conuentus, non ita diu antè fundati.

M CC LVII. Tradunt hoc anno Ioannem Aueniensem diem clausisse, sepultumq; Valentianis IX. Calend. Ianuarias. Remisisse Ludouicum Gallorum regem Valtero episcopo Tornacensi regalia sua vsquequo de iure eorum melius foret edoctus.

M CC LVIII. Translata Florberti abbæ Gandensis ossa per Theodoricum ab Maldeghem abbatem Gandensem. Dedicatum Brugis sacellum fratrum Minorum ad Brambergam ab Vualtero episcopo Tornacensi.

M CC LIX. In Græcia deploratis prope Balduini Augusti rebus surrexit Michael Paleologus, viropibus potens armisq; impiger. Hic postquam Guilelmum Villam, origine Gallum, Achaia principem, redeuntem ex Syria cepisset compegissetq; in vincula, ac Epidaurum nobilissimam Achaia urbem spoliasset, author Græcis extitit, vt in veterem se vindicarent libertatem. Eum

Constantinopolitani occupato foris Balduino in maritimo instruendo bello, patefactis portis in urbem introduxerunt, Augustumq; consalutauerunt. Idem apud Hadrianopolin necatis per dolum Theodori principis quorum gerebat tutelam liberis, imperium arripuit. Balduinus Augustus Iustinianusq; patriarcha cum cætera nobilitate Latina in Italiam se receperunt. Tenuerant Græcorum imperium Flandrici generis Augusti Balduinus & Henricus fratres, Iole horum soror, Robertus filius Ioles, Balduinus filius Roberti, cuius Balduini filiam Caterinam Carolus Andegauensis diui regis frater spe recuperandi imperii priore defuncta coniuge duxit in matrimonium. Hæc in Græcia accepta clades per Venetorum Genuensiumque intestina dissidia, qui eodem anno de imperio Ptolemaidis quod vnum nostris in Syria restabat emporium, inuicē digladiantes, Latinis in Græcia nullam tulere opem, causaq; iidem fuere, vt & in Syria res perderentur. Per idem tempus decessit Ioannes Flandrensis regulus Dampeira filius Margareta relicto filio ac hærede Ioanne ex Loreta coniuge, quæ cuias fuerit, quæue domo oriunda nondū inueni. Huic Ioanni Sclusem ac Balliolum Margareta attribuerat, traditis inde quæ extant tabulis.

M CC LX. Richardus Cæsar Cameraci Margareta principi inducto Guilelmi Hollandi decreto, Alostiam, Ruplemondam, terrasq; reliquas imperiales reddidit. Eodem anno ab principe genus quoddam tributū, quod nostrate lingua Haluehaue appellabant, hoc est, dimidium bonorum mobiliū, alii mense Iulio anno LXI. gaudentibus plurimum tam nobilitate quàm aliis tali se onere liberatos.

M CC LXI. Obiit Valterus à Mandra episcopus Tornacensis. Combustum XI. Calend. Augusti monasterium diui Trudonis iuxta Brugias ad pontem lapideum tactum de cælo. Inchoatum cœnobium nouæ terræ. Tunc nouum cœnobium diuo Trudoni positum prope viam Curtracensem.

M CC LXII. Grauis incidit discordia super comitatu Namurcensi, Balduinus Græcorū Augustus egestate adactus, hunc, vt suprā meminimus, Blanchæ reginæ vendiderat. Blancha autem mulier omnibus prædita virtutibus, Augusti miserata infortunium, eundem Comitatum Marthæ Augustæ reddiderat. At Henricus Lucenburghensium princeps auus præstantissimi Cæsaris Henrici Septimi, iuris nescio quid in Namurcum se habere contendens, fretus fauore ciuium victo interfectoq; Augustæ prætore ciuitatem inuasit. Margareta Comes quæ teste orbe terrarum potiore quàm Luceburgensis iure Namurcum asserere poterat, nihil cunctabatur agnatæ Augustæ firma atq; expectata mittere auxilia, Flandrorum Hanoniorumq; aucta viribus, Namurcum oppidum atq; in illo Luceburgensem Augusta potenter obsedit. Fertur remissus hic egisse, Luceburgensiq; fautor extitisse Balduinus Aueniensis qui Hanonienfibus præcat, adeo vt author fuerit dandi Luceburgensi XV. dierum inducias, quæ res Campanis qui cum Augusta venerant vsque eò displicuit, vt è vestigio se domum reciperent, soluereturq; in totum obsidio, Pauco tamen intercedente tempore compositæ res, dexteræq; intermixtæ, & non modò fœdus verum & affinitas iuncta. Guido Comes Margareta filius id temporis celebs, Isabellam Luceburgensis filiam duxit vxorem, Comesq; seu Marchio (vt vocant) Namurcensium vel Augusta assentiente est salutatus. Eodem matino Richardus Cæsar petente Margareta Guidonem filium eius recepit in fidem ac principem salutauit sacri imperii. Consécratum Virgini matri nouum Dunensis cœnobii templum, quo vix est aliud tota Flandria magnificentius, per Radulphum

dulphum Morinorum ac Ioannem Tornacensium episcopos, præfidente tum abba Theodorico origine Brabantino.

M CC LXIII. Urbanus Quartus genere Gallus, Carolum diui Regis fratrem Andegauensis Phocensisq; provinciae principem, in Italiam accersuit ad capescendum regnum Siciliae, propterea quod Manfredus Tarëti princeps, Friderici Augusti ex pellice filius, postquam patrem (ut rumor erat) collis faucibus suffocasset, Conradumq; fratrem Siciliae regem veneno sustulisset, regnum Siciliae inuaderet, societatem cum Saracenis ex Africa adscitis iungeret, Romanae ecclesiae ditiones occuparet, exercitus Pontificis funderet, vrbes caperet. Floruit per hos dies ingenio, authoritate, & gratia insignis theologus Bonauentura, supremus antistes ordinis fratrum Franciscanorum.

M CC LXIII. Stella (inquit Mattheus Palmerius) quam Cometem Graeci vocant, insigni magnitudine per treis menses apparuit, quæ nocte ipsa qua Urbanus pontifex obiit extincta est. Blancham filiam Caroli regis Siciliae, Robertus Flandrensis duxit vxorem.

M CC LXV. Robertus filius Comitis Guidonis ex coniuge priore maximus stirpis, florentissimus iuuenis, Carolum Ludouici regis fratrem in Italia atq; Romam comitatu Flandrorum secutus est, Carolus ibi ab Clemente quarto regno Siciliae est inauguratus, ea lege ut in annos singulos quadraginta milia nummum Apostolicae sedi penderet, ad Imperium non aspiraret, Manfredum ecclesiae hostem armis subuerteret. Igitur Carolus Manfredum, sub quo Saraceni mercede conducti, Italiaeque merebant exules haud procul Beneuento affecutus, treis instruxit acies, quarum ipse primam, alteram Richardus Vindocinensis, tertiam Robertus Flandrensis accepit regendam. Prælio hic acriter inito victor euasit Carolus, inuentusq; est Manfredus in acie Flandrorum interfectus, ita de Manfredo Robertus triumphauit anno ætatis suæ XVIII. natusq; est illi ex Blancha vxore Carolus filius, crucis figura inter scapulas signatus breuis æui puer. Reperio eodem anno concessas Harlebecanis hebdomadam rerum venalium nundinas ab Balduino Graecorum Augusto, anno Imperii ipsius XXVI. Abolitum item Zizelanis iuxta Brugias Balfardum per principem Margaretam. Et Blancha vxor Roberti eodem anno obiit.

M CC LXVI. Margareta princeps in agro Brugenfi, quod Francum vocat, tria instituit tribunalia, Brugis, Rodenburgii & Aldenburgii, ordinemq; iudiciorum ac rationem litigandi tradidit: sed tenuit ea institutio duos duntaxat annos.

M CC LXVII. Baudodachar Sultanus Ægypti non modo in Syria nominis Christiani reliquias intestinis malis vehementer accisas, verum etiam Tartaros iam pios factos, nostrisq; venientes suppetias vicit, totaque Syria expulit, Antiochiam nobilissimam urbem defensoribus prope vacuum cum omnibus ferè Syriæ piis ciuitatibus cepit.

M CC LXVIII. Rursum profectus est Robertus filius Guidonis cum subsidiis Flandricis ad Carolum socerum in Italiam, nam Conradus Friderici Augusti ex Conrado filio nepos, Siculi regni verus hæres, Carolo Siciliae facto regi magnis se viribus obiecit. Fridericus dux Austriae, Henricus Ferdinandusq; Castellæ regis Alphonsi fratres, vnâ cum Pisanis, Senensibus, Genuensibus, Longobardis, Vmbris, Hetruscis, Liguribus, Sueuis, Hispanis, Afris, eius tutabantur partes, totam Siciliam exceptis Syracusis, Messina, Panormo, in ditionem acceperat, sed tandem ad lacum Fuscinum memorabili prælio ab

Caro.

Carolo victus, ipse duxque Austrie (quod crudele visum) securi percussi sunt. Eodem anno in iurisdictione veteris castri Gandauensis duas instituit Margareta Curias, Sledingam & Desseldone, voluitque ut omnes ibi iniuriæ talione punirentur, deditque eidem genti quæ habent priuilegia. Inchoatum monasterium diui Vismari iuxta Alustum.

M CC LXIX. Inter domesticas Anglorum seditiones Simon Comes Montefortis ab Eduardo regio iuvene prælio victus, occiditur: cuius sequenti anno mortem Vido filius grauitè vltus Henricum Comitem Cornubiæ fratrem patrualem Eduardi, ab Asiatico reuertentem bello Viterbii trucidauit.

M CC LXX. Galli Anglique pace inuicem composita contentientibus animis sacrum capeßuere bellum. Eduardus Henrici Anglorum regis filius vnâ cum Henrico Comite Cornubiæ in Syriam, Ludouicus Francorum rex cum filiis Philippo, Ioanne, Petro, Guidone Flandrensi, cæteraque prope omni Gallia dignitate in Africam nauigauit, magnisque laboribus Cartaginem expugnauit, inde Tunetem clarissimam urbem obtedit, quam ubi iam ad deditiorem propemodum coëgisset, correptus ventris profluuio mortem obiit ad octauum Cal. Septembris. Hinc Carolus frater rex Sicilia Philippusque nouus rex Gallia, obsidionem continuassent, resque magnas ibi gessissent, nisi pestilentia quæ fecit de populabatur exercitum, fuissent prohibiti. Magno Africanæ barbariæ impolito tributo, in Siciliam se receperunt. Perire pestilentia lue præter regem hac expeditione nobilia capita permulta, in quibus Ioannes diui regis filius cognomine Tristenuis, Theobaldus rex Nauaræ, eiusque coniunx Isabella diui regis filia vnâ cum Elisabetha regina Philippi nouelli regis coniuge. Per falsos commentarios deciprus est Paulus Æmylius scriptor eloquentissimus, qui hoc bello decessisse refert in Sicilia Guilelmum Comitē Flandræ, eum qui vnde vigin-ti ante annis in Traziniacensi decursione, ut supra est dictum, occisus fuit. Fecit eodem anno ius Margareta Brugenßibus, fossam ducendi à ponte dicto domini Reginaldi Blanckaert præter portam Flamingam, portam Asininam, portamque arenæ, usque ad Begguinas. Robertus Betuniensis uxorem duxit Iolen Comitem Niuernensem. Non. Decembribus obiit venerabilis vir Ægidius de Brene Præpositus quondam S. Saluatoris Harlebecensis, Cancellarius Flandrie, Canonicus S. Donatiani Brugenßis, ac fundator (ut supra notauimus) monasterii Nouæ Hierusalem iuxta Brugas in parochia Zieselenßi, & loco dicto Sparmalia, iacet sepultus ibidem in eodem monasterio, magnifico monumento ante maximum altare cum Leone nigro sub pedibus suis. Anno M CC. inter nobiles Hanoniæ lego Ægidium de Brene, & Henricum fratrem eius Castellani Binciensem. Hic fortassis Dominus Ægidius erat alterius horum fratrum filius.

M CC LXXI. Vestales virgines, quæ Victorinæ appellatur, institutæ ad pontem Rorardi super Isaram in agro Furnenßi, per insignem equitem Guilelmum Betunianum. Definitum à principe de vectigalibus per flumina ab Duaco usque ad Ruplemondam, indeque Valentianas usque. Concessus Insulanis statim die liber mercatus equorum semel in anno, per dies quinque.

M CC LXXII. Theobaldus archidiaconus Leodiensis vir eruditus & sanctus, qui multos suis concionibus ad sacram excitauerat militiam, post longam patrum dissensionem declaratus Romanus episcopus, euocatur ex Syria ac Viterbii vngitur, nomenque edit Gregorium. Defuncto eodem anno Richardo Cornubiensi. Caesar renuntiatur Rodolphus Comes Hasburgensis, cuius

ea potissimum de causa statim Gregorius decimus comprobauit electionem, quod afflictis in Asia rebus auxilium ab eo speraret. At Rodolphus suam excusare tenuitatem, causariq; sibi (quandoquidem Italia excluderetur) non esse opes quæ tantæ pares esse possent expeditioni.

M. CC. LXXIII. Gregorius decimus Lugdunum indixit Synodum vniuersi nominis Christiani Hierosolymæ recuperandæ gratia. Græci hic cum Latinis conuenire, aliumq; spiritum vtrinque procedere sunt professi. Tartarorum nonnulli optimates sacro baptismo imbuti. Michaeli Paleologo reclamante etiam atque etiam Balduino Flandrensi, ius Imperii apud Græcos adiudicatum. Apud Rodenburgium miracula in honorem Deiparæ virginis ædiccepta. Ioannes, dux Brabantiae & Lotharingæ duxit uxorem Margaretam filiam Guidonis Comitis Flandriæ.

M. CC. LXXIII. Inuenio hoc anno incidisse quandam cum Anglis discordiam, prædas hinc inde in mari actas, sed pacem inter Margaretam ac Eduardum regem conciliatam, prædas vtrinque restitutas. Obiit vir multa celeberrima doctrina Thomas Aquinas, ex natione Dominicanorum. Eodem anno professa est Margareta Neoportuenses omnibus tota Flandria vectigalibus esse immunes, tradiditq; inde literas.

M. CC. LXXV. Gandavi conspirante in magistratus plebe, de quibus illis graues deferente querelas, abrogati per Margaretam trigintanovem viri, instituti (vt supra est commemoratum) ab Ferdinando Lusitano. Lecti viri tantummodo XXX. reipublicæ administrandæ, Senatores XIII. Consiliarii XIII. Quæstores quaterni, qui de pecunia publica in annos singulos principi haberet rationem, Literæ à Margareta datæ de hoc instituto prima Septembris. Ad hos omnes quotannis renouandos ad quartum diem Calend. Septembrium indicta comitia. At XXXIX. ad Philippum regem ad Gallias totius concilium prouocauerunt, ubi tandem obtinuerunt vt in integrum restituerentur. Eodem anno mense Februario, Valentianis Guido Comes requirente Regem comprobauit, iuravitq; illi pacem anni XXV. factam pro Ferdinandi Comitis redemptione, quæ res principibus viris, prefecturisq; Flandricis magnopere displicuit, coactus autem erat ad hoc Guido, nam alioqui ad fidei de Flandria iuramentum noluit eum rex admittere. Castrum verus de consensu Margarete Gandauenses ciuitati applicuerunt. Ictum fœdus inter Gandauenses, Mechlinianos, Louanenses, Bruccellanos, Lyranos, Tilmontanosq; in quo præter alia disertè cautum, vt exularent quicumque ipsorum leges privilegiaque rescindere ac corrumpere conarentur. Ius factum Brugenfibus pomerii proferendi, eiusque rei gratia ab Margareta principe ac Galtero Zizelenfi venditæ illis, certæ portiones agrorum. Eodem anno toto mense Iulio continui hymbres plurimū dedere damni. Baudodachar Sultanus Aegypti Armeniam deuictam crudeliter depopulatus est. Philippus cognomento Mus Gandauo oriundus fit episcopus Tornacensis, & Henricus à Muda patria item Gandensis insignis Theologus, creatur archidiaconus Gandauensis.

M. CC. LXXVI. Margareta princeps eiusq; filius Guido consuluerunt magistrum monetæ regis Francorum, quibus supplicis falsos afficerent monetarios, præfeceruntq; cudendæ suæ monetæ Nicolaum cognomento Decanum, ciuem Brugensem. Signabatur tam monetæ Flandrica Gandau ad Bauonis, atque Alusti, Hanonica verò Valentianis. Duxit exercitum Guido Comes cū filio Roberto contra Ioannem episcopum Leodiensem, sed petente pacem episcopus

episcopo rediit in Flandriam. Ea de re nihil amplius in literas inuenio re-
latum.

M CC LXXVII. Postquam Gandavi per Comitem Pontacensem & Vilela-
mum archidiaconum Blesensem quæsitum esset auditaq; testimonia. Lutecie
in curia Gallica per sententiam aresti probatum, confirmatum, decretumque;
Ferdinandi principis datum Reipublice Gandauensi privilegium. Restituti
XXXIX. viri, facta tamen potestas Comiti illos si quid deliquissent puniendi,
honoreq; si videretur mouendi. Deiecti itaque per Margaretam eo ex ordine
mox viri septem, ideo quod male gubernatæ Reipublicæ conuincerentur, se-
ptem alii statim in loca illorum inserti, dictumq; ut iidem gubernatores sin-
gulis annis suæ administrationis pecuniæq; publicæ fidelem atque exactam
principi redderent rationem. Occisus eodem anno Aquis Grani Guilelmus
Iuliacensis Guidonis Comitis gener, factione, ut lego, ducis Brabantiae. Inun-
data illuione maris Zelandia. Ordinata Respublica Hyprensium. Tres insti-
tuti magistratus, prætor Comitis, prætor Portus, aliusq; prætor quem vocant
Sculdetum. Datum ne extra Hypranam iurisdictionem ullius ciuis vadaren-
tur bona, nisi prius per iudicium condemnati.

*Gandavi
prolatione
pomarii.* M CC LXXVIII. Pascha XVII. Aprilis, Gandavi prolatum pomariū. Nam
quicquid interiacet agri inter pontem D. Bauonis ac pontem Mudanum, si-
mul inter fossam nauticam atq; nouum alueni Legiæ fluminis adusque viam
Brugensem Gandensibus Margareta vendidit quatuor milibus ac quingen-
tis libris monetæ Flandricæ. Fit abba diui Bertini Galterus Bloc patriæ Gan-
*Galterus
Bloc.* densis, qui magna præfuit cum laude, omnesq; monachos ex nimia luxuria ad
frugalitatem summa moderatione reduxit. Eodem anno sub Cal. Iulias trans-
*Reliquiæ D.
Landradæ.* lata reliquiæ diuæ Landradæ apud Halteram in agro Gandensi ab Philippo
episcopo Tornacensi: cui interfuere translationi Henricus Mudanus & Nico-
laus Miso archidiaconi, Egidius abba diui Martini Tornacensis, vnâ cum viris
equestres dignitatis Rodolpho Niuelleni Ioanneq; & Philippo Aypolanis.
Eodem anno obiit Mathildis filia Florentii Comitis Hollandiæ, ea quæ vno
*Partus mi-
rabilis Ma-
thildis Co-
mitis Hen-
nenbergensis.* partu filios peperit CCC. LXV. qui omnes ab episcopo Traiectensi Othone
sacris abluti sunt fontibus in pelui simul iacentes, ac deinde obierunt. Hoc Ma-
thildi accidisse putatur, ideo quod paupercule cuidam mulieri geminos exprobra-
set perinde atq; adulteræ, quæ cōscia suæ pudicitiae, Oro (inquit) Deum ut tot
pariat ipsa quot dies continet annus. Erat autem Mathildis vxor Comitis
Hennenbergensis. Mater illi Mathildis filia ducis Brabantiae Henrici, frater
*Mathildis
Genealogia.* Guilelmus is Hollandiæ Comes qui ad imperii apicem electus est contra Fri-
dericum secundum. Sepulta est apud Losdunum in monasterio à matre fun-
dato. Errant qui eam Margaretam Comitem Hollandiæ vocant, eumq; partū
anno M CCC. XIII. adscribunt.

*Aldenarda
incendium.* M CC LXXIX. Pascha II. Aprilis. Octauo die Maii Aldenarda oppidum
intestino deflagrauit incendio, ut refert Massæus. Vndecimo die Septembris
*Guido fit
Co. Fladrie* apud Dammum proceres Flandrici Guidonem filium Margaretae maximum
natu consalutauerunt Comitem Flandriæ, eiq; iuramentum fidelitatis præsti-
terunt, volente ac iubente Margareta, propterea quod iam magno ipsa natu,
diutius principatus administratione gerere nequiret. Venienti autem Brugas
*Guido Bru-
gas intra.* cum pulcherrimo comitatu, Guidoni omnis illi ciuitas obuiam gratulabun-
da processit latissimis acclamationibus, felix illi ac faustum precata initium
regni. Dehinc principio Februarii dum Gandavi esset Margareta, ingraues-
cente

cente indies valetudine, humane nature debitū persoluit. X. die eiusdē mēsis, atatis suæ an. circiter LXXVI. Eā filii Guido & Balduinus cū omni dignitate Flādrig & Hānonig Felinis magnifico extulere funere. Guido dehinc (vt dixi) Flandriā, Ioānes Aueniēsis filius Ioannis adiit Hannoniā. Monasteria ab hac p̄cipe cōdita inuenio Felinas Syluā monacharū iuxta Gādauū, Hagā in IIII. Officiis, Dominicanos Gandauī, Brugis, Hypris, Bergis, Insulē. Diuisas multis Flandriæ locis reliquias. XI. M. Virginum ab Hymana antistita ecenobii Salsinēsis iuxta Namurcū, eadē sorore Conradi archiep̄s. Coloniēsis acceptas.

Margareta
Comes obit
Ioan. Aue-
niēsis Ha-
no. Comes.
Marga. edi-
ficia.

Hymana
antistita.

Flandricorum Annalium

LIBER DECIMVS.

Igitur Guido à Dominico Petri cognōatus, defuncta matre p̄cipatū suscepit. Dominicū Petri vicus ac dominat⁹ est in ducatu Burgūdię, haud ita procul Diuione. Popularis iactabatur sermo post mortē Margaretę magnā Flādros manere calamitatē, q̄ mater lōgē filio p̄staret prudētia. Mulier enī erat perq̄ cordata ac strenua in rebus gerēdis, religiosa p̄terea atq̄ pauperū vnica amatrix: id q̄ Hospitalia seu Xenodochia per tot loca vt Brugis, Dāmi, Tileti, Toralti, Rodēburgi, Oldēburgi, Furnis, Rolarii, Eclonię, locisq̄ aliis ab ea instituta liquidō testatur. Solebat cū viro vel nōnūq̄ armata p̄cipat⁹ suos obeqtare, vt administrationi vbiquē locorū adesset. Memōr splēdidiss. parētis q̄ Augustus fuerat Gręcorū, regia & ipsa magnificentia dignitatēq̄ vitā instituit, magnanima, industria, omnibusq̄ in reb. lōgē liberalissima princeps. In oppido Insula Falas, Macellū, & forū cū omnib. illorū emolūmētis Guido Comes oppidanis attribuit. Datū itē à Guidone Brugēsi. vt leges quasdā nouas sibi scire liceret.

Guid. à Do-
minico Pet.
Co. Fland.
XXIII.
Dominicū
Petri.
Margar.
pietas, p̄-
stantia.

M CC LXXX. Pascha xxi. April. Fala Brugis in foro arserūt ad mediū Augustū nō absq̄ magno multarū rerū detrimēto. Turrim ligneā fuisse alicubi legi. Gādaui orta dissēsiō ac rixa inter xxxix. viratū et Guidonē, q̄ conatus est eos cogere ad rationē quotānis reddēdā suę administrationis. At reclamāt illi grauius. Tandē tamē facta cōcordia numerāt principi XLVIII. librarū milia, nouūq̄ ad hac luenda vectig. quoddā instituitur, cuius annuos quāstores nōiat Comes, singulis an. rationē sibi reddituos, pollicit⁹ à se defensū iri gubernatores quēstoresq̄ istos aduersū quoscūq̄ cōtra tēdētes. Eodē an. Rhodul. Cēsar per sentētiā declarat imperialē, Alustanos, Vuasiā, III. Officia, Insulasq̄ Zelā dicas ad fiscū rediisse, eō q̄ de iis Guido nō p̄stitisset in tēpore iuramētū, attribuitq̄ Cēsar eas oēs ditiones Ioan. Aueniēsi Comiti Hānoniæ, quanuis de iisdē terris Guido noīe matris an. LXII. in vrbe Gādaui iurasset in verba Cēsaris Richardi. At Guido sentiēs se maxima grauātū iniuria Romanū appellauit Pont. defunctoq̄ post annos aliquot Rodulpho, Cēs. Alberto se apud Aquas Grani iureiurādo deuinxit, reuocata sentētia Rodulphi. Eodē itē an. orta dubitatio ac cōtētiō de Flobeca & Lessinia, cuiusnā essent resortitionis: Flādrig ne an Hānonig, petētēq̄ Arnulpho Aldenar. locorū illorū possessore per Helinū Cisonianū equitē Flādrū instituta est quēstio, tādēq̄ pronūtiatū Merā, Pammellā, Syluā Nocriam, Valtinas, Flobecā, Lessiniā, Maudeq̄ homagiū cū appēdicib⁹ in fide ac cliētela esse Comit̄s Flādrici, deq̄ iis dominica Letare Hypris Guidoni p̄cipi fidē Aldenardan⁹ p̄stitit. Eodē an. mēse Decēbri Guido p̄iceps de Raynardo abba monasterii D. Cornelii Indensis ordinis Benedictini diocesis Coloniensis emit Roturnacū, Horēbecā D. Cornelii, Brachantū, hoc est, Brakelā, Atriniacū, Vondelbecā & Elcielā in terra Alustana diocesis Cas-

Fala Bruga
arcent.

xxxix. viri
tus Gāden.
à Comite
dissidet.

Rodulphus
Cēs. Guido
in inimicus

Lessinia.
Flobeca.
c. c.
resortitiōis
Flandricæ.

Arnulphus
Aldenar
danus.

Roturnacū
& alia em-
pta à Guido
done.

L mera.

Balduinus
Bellomonta-
nus.
Privilegiū
civium Gā-
densium.

meracensis. Obiit Balduinus frater Guidonis ex matre toparcha Bellomontanus, conditus apud Minoritas Valentianis. Privilegium datum Gandensibus, ut civi liceat Gandensi eligere sibi iudicem in causa criminali in oppido Gandensi vel extra ubi facinus commiserit, nec possit capi extra oppida iuridica, nisi à suo iudice Gandensi. Item si captus sit Gandavi, ne ducatur in aliam custodiam, quā in eam quæ sit in iurisdictione, quæ Amancia vocatur, intra Scaladem & Lisam, nisi vel capitalis vel ob multam LX. librarum fuerit exul.

Brugenses
rebeller Gui-
doni repri-
muntur.

M CC LXXXI. Pascha xiii. Aprilis. Brugenses currebant in armis, eiectōq; civitate senatu, Comiti rebellabant, propterea quod nollet ad nutum ipsorū renouare priuilegia in Falis exusta, quodq; magistratus cogere vellet reddere sibi quotānis administratiōis suę rationē. Cōpressit hūc motū Guido, multauitq; civitatē centū milibus nummū Atrebatēsiū, proq; suis sumptibus coēgit insuper soluere quatuor milia nummū. Authores seditionis capite plexit, qui fuere Ioannes cognomine mercator, Balduinus Priem, Lambertus Lam, Ioannes Danvilt & Lambertus Dauvilt. Hi extra portam Bouereiam decollati sunt, sepultiq; in monasterio D. Andrea: eaq; adnimaduersione cōplures Brugensiū Guido exacerbauit, auertitq; à se illorū animos multis consequētibus malis. Eodē an. mēse Martio rursus quæsitū de Lessinia & Flobeca ab Roberto Niuerniēsi filio principis & Guilielmo Mortaniēsi, definitūq; ambos eos dominatus Beneficia esse Comitatus Flandrici in ditione Domini Aldenardēsis.

Lessinia.
Flobeca.

Theodorici
comitis Vranckesone
à Brugensibus
occiditur.

M CC LXXXII. Pascha xxix. Martii. Brugenses iterum fecere motum, atq; occiderunt Theodoricum cognomine Vranckesone, vnde offensus Comes eō profectus est, rebellesq; sibi subiecit ac veniam illis dedit, contestatus Deum si ultra rebellassent se suo in illos iure animaduersurum. Multauit civitatem viginti milibus nummū. Ad hoc duobus milibus ad satisfactionē partium accentum milibus ad eādem expiandam Theodorici. Hic motus dictus Morlemay.

Motus Bru-
gensium
Morlemay.
Vestigal
Brugensium
Ghistellani.
Ioā. Angia-
nus episc.
Leodiensis
moritur.
Ioan. Flama-
dren. episc.
Leodiensis.

Eodem anno Guido Comes & Ioannes Ghistellanus vestigalis Brugensis dominus sanxerūt, ut nemo Brugis in sua domo plus pōderis haberet, quā sexaginta librarū per literas suas anni LXXXII. Item obiit Ioannes Angianus nepos regis Francorū professor theologiæ, episcopus Leodiensis, qui prius fuerat episcopus Turnacensis, federatq; Leodii annos octo, quo sedente dux Brabantia & Guido Comes Flandriæ Namurcensisq; anno LXVI. totam terrā Leodiensem depopulati sunt, & Messiam incenderunt ob causam nescio quā. Post Angianum hoc anno fit episcopus Leodiensis Ioannes filius Guidonis ex priore matrimonio, prius episcopus Mediomatricum, singulari vir modestia, iurisq; scientia clarus, qui statim à suscepta dignitate cum Ioāne duce Braban-

Valkenburg
gensis arc.

tia sororio suo Valkenburgensem obsedit arcem, sed expugnare nequiuit. Pacem inter ecclesiam Leodiensem & ciues composuit. Synodum complurium capitum celebravit, vnde extat liber, cui titulus Synodalia Ioannis episcopi Leodiensis. Cum nouerca sua Isabella pessime ei conuenit, inquit Placētius, cuius instigatione quinque mēses captus fuisse traditur ab Comite Lutzelburgensi. Eodem anno die Mercurii ante Pascha in monasterio Cisoniēsi corpus diui Euerardi transfertur ex veteri capsa in nouū feretrū per Petrū archiepiscopū Remorū, præsentibus Ioāne abba diui Theodorici Remēsis, Ioāne abba seniore Cisoniēsi, Roberto abba Cisoniēsi electo, & Adā Celliacēsi sacellano archiepiscopi, Gilla vxor Euerardi filia erat (vt tradunt) Ludouici Pii Augusti & Iudithæ Augustæ, soror eadem Caroli Calui Regis Frācorū, qua ex Gilla liberos tulit Euerardus, Vnrochū, Berengarium, Adalardum, Rhodulphū, Ingheldrudem, Iudith & Heluigen, vt alibi meminimus.

Corpus diui
Euerardi
transfertur.

Gilla vxor
Euerardi.

M CC LXXXIII. Pascha xviii. April. Martinus IIII. grauissimis cēsuris dāna uit Petru Aragonēsem eō q̄ Sicilia & Apuliā inuaderet, quā prouinciā Caro lo Andegauēsi D. regis fratri per summos sacerdotes fuerāt assignatā, annoq̄ sequēte Carolus succēssore Carolo filio moritur. Eas ob cēsuras venit in Gal liā legatus Pontificis Ioan. Colletus presbyter Cardinalis gēte Bellouacus, ubi eādē obiit, sepultusq̄ est in cēnobio D. Luciani iuxta Cēsaromagū Bellouaco rū ciuitatē. Eius op⁹ est Lutetię museū literariū, q̄ Colleti & Picardorū vocāt.

Petrus Ara gonensis ex communi ca tus.

Caro. Ande gauen. insti tutus Rex Sicilia & Apulie.

Ioan. Colles tus Cardina lis in Galliā Conuētio in ter Comitē Guido. & xxxix. uirā tū Gādēsem

M CC LXXXIII. Pascha ix. April. Innouata Gandauj dissensio inter Co mitē & gubernatores xxxix. eō q̄ Comes se regimini ciuitatis interponeret, quāstiq̄ xxxix. q̄ ius suū in Curia Comitis obtinere nō possent, iudiciū Galli cā curiā apud Lutetiā Parisiorū appellauerūt, qua in Curia pronuntiatum est appellationē eorū non fuisse legitimā, multāq̄ illos incurrisse. Tū Comes ho nore deiicere bonisq̄ omnibus spoliare illos cōtendebat. Obstitere xxxix. iu dicatumq̄ est in eadē Gallica Curia, eā multā fuisse duntaxat ciuile & pecunia riā ad summā quadraginta miliū librarū Turonensiu, toti ciuitatis corpori ir rogandā: nullaq̄ ex ea die potuit inter principē & xxxix. cōire cōcordia, sed eo ex ordine quoscunq̄ potuit arripere alios Ruplemundā, alios in Zelandiā ca ptiuos Comes ablegauit, donec uentū est ad an. M CCCI. quo anno per Philip pū regem Gandēsiū politia mutata est. Eodē anno nata discordia de Comita tu Alosteni. Ioannes Comes Hannoniā copias adunauit cōtra Guidonē prin cipē patruū suū, mouitq̄ in eū Guido. Stetit utriusq̄ paratus exercitus, haud longē ab Duaco, sed interueniētibus pacificatoribus tēperatū est ab armis, sar ta ad tēpus cōcordia. Torphinus episcopus Hamerēsis pulsus in exiliū à Rege Noruegiā applicuit in Flandriā, uenitq̄ ad monasteriū Thosan in agro Bru genfi. Eodem anno Philippus Pulcher Gallorum rex post Hugonem Capetū decimus, duxit uxorem Ioannam filiam hāredemq̄ Henrici regis Nauarrā & Comitis Campaniā, quam Flandri malam appellant Reginam.

Controuer sia de Comi tatu Alo stenii & an no 91.

Torphinus episcopo Has merensis.

Ioanna ma la regina.

M CC LXXXV. Pascha vii. Aprilis. Cum fratres Iacobitā & Minoritā inter miscerent se officiis pastorū, motū in ecclesia cōcitauerūt. Confessiones enim laicorū absq̄ cōsensu pastorū audire sibi sumpserāt, adeoq̄ turpis hinc nata est rixa, ut in apertas erūperet cōtumelias nō absq̄ magno totius ordinis ecclesi astici dedecore. Hinc tot inuectiue, tot apologiā, rixosi famosiq̄ tunc tēporis cōscripti libri. In Zelādia vna insularū, quē Duuelādia appellatur, hoc est, ter ra columbarū, maris diluuio inundata est maximo cū damno. Curtraci extra murum fundatum monasterium Groeningense ab Beatrice uidua Vuilhelmi principis occisi Traziniaci, ut alibi ostendimus. Vestales hic institutā Cister tiensis ordinis. Ordinata ab Guidone Resp. Insulensium.

Fratres mē dicantes mo tū in Eccle. concitant.

Diuuelādia Zelandiā inundata. Monasterii Groeningē sis fundatio

M CC LXXXVI. Pascha xiiii. Aprilis. Defuncto Philippo III. regnat apud Gallos filius eius Philippus, cognomento Pulcher, qui statim Guidoni Prin cipi renuntiare amicitia suā ac bellum minitari, nī effecisset ut nobilitas præs fecturāq̄ Flandricā in pacem iurassent anni xxv. causa Ferdinandi Comitiss factam, quod hactenus facere recusassent: qua in re quanquam ab omni statim Flandria Guidoni reclamaretur, quodam tamen in conuentu habito Bergiaci Flandros adduxit, ut tandem tam nobilitas quā ciuitates omnes timore bel li eam pacem iurarent confirmarentq̄, concedēte rege Comiti ut arcem apud Petengahem iuxta Aldenardam ad delitias suā uxoris Isabellā extrui cceptā absolueret. Construxit ibidem eodem anno Isabella princeps Parthenonem, hoc est, cēnobium Vestalium Virginum ordinis sanctā Clara.

Philippus Pul. sit Rex

Pax anni xxv. confir matur.

Arx Peten gabemensis Cēnobiu D. Clarę apud Petengb.

M CC LXXXVII. Pascha vi. Aprilis. Philippus Gallorum rex vt Flandros, maximè autem Gandauensium cū Comite tū dissidentes xxxix. viros ad suū attraheret cōuentū iuridicū, quē stabile instituerat ad Lutetiā Parisiorū, multa fecit, nihil nō est pollicit⁹, nihil intēratū pretermisit. Accepit hoc an. xxxix. viratū illum in suā fidē ac protectionē omniāq; iura eorū ac cōsuetudines incolumes se promisit conseruaturū, dummodo se Curia Gallica resortioniq; submitteret, tradiditq; inde literas suas quæ Gandauī in archiuis etiam nū seruantur. Sic contra Comitē xxxix. viratū rex confirmavit aluitq; ipse ac fouit discordiā, cuius præcipuè erat sustulisse: q; quidem (vt mirū non est) molestissimè Comes tulit, eumq; dolorē vix decoquere potuit, vtpote qui abolitū prorsus eum ordinem omnibus modis optabat. Eodem an. petentibus Neoportuanis (quos ciues suos de Zanthooft appellat) sanxit Guido vt singulis ibi annis noui eligerentur magistratus die festo Purificationis beatæ Mariæ. Emit à fratre suo Ioanne à Dominico Petri toparcha fani Desiderii oppidū ac territorium Baliolanum, filioq; suo Guidoni Namurcensi attribuit, retentis sibi in vita prouentibus. In Curia Parisiensi iudicatum est per arestam contra Petrum archiepiscopum Remorum, sacerdotes ac ceteros sacri ordinis homines in negotiis suis temporariis nō esse liberos ab tributis ac collationibus principibus soluendis.

M CC LXXXVIII. Pascha xxviii. Martii. Guido Comes apud Lombardiam (quod oppidulum nunc pene intercidit) sanxit vt singulis magistratus annis innouarentur: Ita tamen vt ipse si vellet tribus senioribus continuare posset honorem. In oppido Insulensi adiecit ordini senatorio regionem D. Mauricii. Dunkercani oppidum maritimū & Varnestinum ad amnem Lisam emit ab hæredibus Balduini Aueniensis fratris sui. Eodem anno mare (inquit Barlandus) Frisiam, Hollandiam, Zelandiam & Flandriæ partem prodigiose inundauit. Eodem anno quinto die Iunii feriis D. Bonifacii insigni potitus est victoria Ioannes dux Brabantia: pugna illa Voroncana in agro pugnata Agripinæ Colonia: , contra Reginaldum Geldriæ Comitem, vbi tres fratres Henricum Valerannum, Balduinum Luceburgenses princeps nostra Isabella bello cæsos amisit, quos multis lachrymis longo tempore luxit: Capti autem fuere Sifridus Agrippinensis Pontifex, Valerannus Falcobergensis, & ipse Comes Geldriæ cum aliis non paucis. Causa belli erat Comitatus Limburganus, quem victor Brabantus retinuit per hanc victoriam ac quandam præcedentem emptionem, quāquā Irmingardim sororem & hæredem Henrici Limburgici recens defuncti Gelderus haberet in matrimonio, quæ mulier post triennium è viuis excessit, accepitq; tum Geldrus vnam è filiabus domus Flandricæ. Sunt qui Guidonem hic partes iuuisse prodāt Gelderi, quauis Brabantus eius esset gener, sed certo mihi non constat. Is Henricus Luceburgensis Isabellæ nostræ Germanus qui hic occubuit, pater erat Henrici Cæsaris Augusti, in Italia (vt postea dicemus) toxico necati.

M CC LXXXIX. Pascha X. Aprilis. Definitum Brugis per Guidonē de cognitione rixarum ac pugnarum quæ nonnunquam fiebant in Castello atq; oppido Brugēsi, quas gentiliter vocabāt Burchstorm, in hūc modū. Si inter duos Frāconates rixa talis aut pugna acciderit, ad Franconatū magistratū cognitio pertinet: sin inter duos ciues Brugēses aut duos externos, aut ciuem & exterū, tunc Brugenfium senatus cognoscito: si verò alter ciuis, alter fuerit Franco-nas (Franconates sunt Brugenfium ambañti) ac Franco-nas rixam inceperit, Fran-

xxxix. viratus Gandensis defenditur a rege, trahitur ad curiam Parisiensem. Neoportus Zanthooft dicta. Io. à domino Petri. Guido Namurcensis fit D. Baliolanus.

Sacerdotes an tributū principi debeant. Lombardiam oppidum. Dunkerca et Varnestinum emptum inundatio maris. Pugna Voroncana & victoria Brabantia.

Captiui. Causa belli Voroncani.

Henri. Luceburgensis Henrici Augusti pater occubuit.

Iurisdictio Brugenfium & Franco-natum.

Amam

Franconates, cognitionem habento: Quod si ciuis inceperit, ciuitas indicato; si inciderit dissensio vter inceperit, prator inquireto. Eodem anno iudicatu in curia Gallica absq; pronocatione, vt quoties magistratus, quos Scabinos vocat, citati fuissent ad curia Comitum, ipsi partesq; eoru nostrate loquerentur lingua. Scabinos quida dictos putat quasi scaffinos a scaffen. i. intendere vel curare. Eodem anno in Syria tripolis insignis ciuitas a Saracenis expugnata est & direpta, pulsus occisq; Christianis. Miserrima erat tempora. Per intestina nostrorum odia ex ambitione maximè profecta pessum vbiq; ibant omnia.

M CC XC. Pascha II. April. Gandauenses contra placita pacis anni xxv. cum rege firmata, ad Braburgam atq; aliis plerisq; locis magnas eduxere munitiones consensu Roberti Betuniensis filii Comitum, qui eos apud Comitem parentem indemnes se seruaturum promisit. Idem fecerunt Vuilhelmus Moretanius & Galterus Niueliacus praefectus Cortracensium. Ad hac Aldenardani Brugetesq; atq; alii nonnulli suis in oppidis muros aliaq; munimenta excitarunt nulla habita ratione dictae pacis. Eodem an. apud Popringam crescente populo, cum Curia templumq; D. Bertini non sufficeret, superadditae duae parochiales ecclesiae, Deiparae Virginis ac D. Ioannis Baptista, per Nicolaum Quartum, Iacobum episcopum Morinorum ac Galterum abbatem D. Bertini. Eodem an. Guido Lobarfide paruo ac pauperi oppido dedit vectigal ceruisiae, qd vectigal nominat grutam.

M CC XCI. Pascha xxii. Aprilis Ptolemaidem clarissimam urbem, quam vnam in Syria reliquam nostri habebant, cum de eius principatu atq; possessio nemisere inter se duces digladiarentur, Melesates Aegyptiorum regis filius ingentibus adductis copiis cepit, occisq; multis Christianorum milibus euerfam reliquit, eoq; modo tota Syria nostri fuerunt expulsi.

M CC XCII. Pascha vi. Aprilis. Habitus in Flandria delectus ac ductus exercitus Gerardum montem vsq; contra Hanonienses. Verum quid aliud actum sit non inuenio. Attribuerat, vt supra recitauimus, Rodolphus Cæs. Alustanum comitem Hanoniensem: quapropter necesse habuere Fladri virtute armorum illum tueri, atque arcere Hanoniū. Eodem an. pridie Idus Octob. obit Ioannes Flandrensium Leo diensis episcopus, quo de supra meminimus. Sepultus est in Fladria Flinis (credo) prope monumentum auiæ suae Margaretae. Calculi doloribus defecisse putatur. Henricus autem Lutzelenburgius futurus Augustus duxit uxorem Margaretam filiam ducis Brabantiae neptem nostri Guidonis ex filia Margareta.

M CC XCIII. Pascha xxix. Martii. Brugeses ab Guidone principe ac Ioanne Gestellano quoddam redimere vectigal grandi pecunia, quam pecuniam defuncto statim Gestellano viduae eius Isabellae persoluerunt. Eodem an. obiit memorabili vir doctrina Henricus Gadamensis, qui tam solerti floruit ingenio in Gymnasio Parisiensi, vt honorifico nomine doctor solennis vocaretur. Reliquit studiorum suorum monumenta Summam Theologiae lib. vno. In Sententias libros quatuor. De penitentia lib. I. Quodlibetorum lib. duos. De seruanda virginitate lib. I. In metaphysicam Aristotelis lib. xiiii. In libros Physicorum tractatus octo, quos quidem libros, quamvis tunc erant in pretio, nunc tamen tineas puto pascere. Erat (vt alibi diximus) archidiaconus Turnacen. Eodem an. obiit Ioannes Vuardo monachus Dunensis theolo. ac concionator diuini verbi non penitendus, qui dena capita ex reliquiis xi. m. virg. Colonia Agripp. Dunas deportasse traditur. Floruit ite per idem tempus Fraciscus Cæs. monachus Dunen. Dixmuda oriundus, magnus & ipse (vt tunc erat literarum) theolo. atq; enarrator librorum sententiarum in schola Parisiensi. Fulsit praeterea doctrina & virtutibus Galterus Brugen. praecipuus theolo

Magistratus citati ad curiam Co. Tentonice loquantur.

Scabini vna de dicti.

Tripolis Syriae a Saracenis capta.

Munitio nes in Flandria contra pacem anni xxv.

Popringa crescit duabus parochiis.

Lobarfide gruta cereuisiae data.

Ptolemaida Syriae perdit.

Christiani tota Syria expulsi.

Comitatus Alustanus. Ioan. Flandrensis Leo diensis episc. moritur.

Henri. Lucebur. futurus Augu. vxorem ducit

Henri. Gadamensis theologus clarus.

Ioan. Vuardo theolo. mona. Dunensis.

Dena capita ex reliquiis xi. m. virg.

Fraciscus Cæs. monachus Dunen.

Fraciscus Cæs. theolo. mona. Dunensis.

Galterus
Brugensis
Episcopus
sanctitate
clarus.

gus, qui professus institutū Franciscanorū primū minister euasit prouincię Tu-
ronicę, inde Pictonū episcopus, quē & euidentibus claruisse tradūt miraculis.

Philippa
Flandren.
Eduardo
Vuallie
principi des-
pondetur.
Anglus bel-
lū parat in
Gallos sol-
licitat pro-
ceres Gal-
licos.
Philomela
cantus mea-
dio Februa-
Cometes.

M CC XCIII. Pascha xviii. April. Guido princeps filiā suā Philippā poste-
riore ortā vxore Edouardo Vuallie principi Regis Anglorū Eduardi filio ac
heredi despōdit. Misit rex eius rei causa clarā in Flādriā legationē, in qua Hen-
ricus episcopus Lincolnienſis & Comes Garannæ principes extitere. Hi apud
Vuinendal Guidonē conuenerūt, eoq; loci perbenignē sunt auditi, gaudente
Comite tantū sibi oblatū esse generū. Siquidē cū magnā haberet liberorū co-
hortē, nihil habuit prius atq; splēdidē oēs elocare. Caterum Anglus multa ab
Philippo Gallorū rege repetēs, bellū illi cōepit facere: utq; suā vndiq; firmaret
factionē, mirū in modū procerū Gallicorū ambiuit amicitias, illosq; affinitati-
bus sibi iūgere ac honoribus muneribusq; allicere omni ope studuit. Iā Brabā-
tinū ambarumq; generos salutarat, haud minore necessitudine Flandrū sibi de-
uincturus. Ridiculum videri possit quod huic inuenio tributum anno, in tem-
plo Harlebecensi dnas philomelas cantasse sexto idus Februarii, in maximo
gelu. Fulſit grandis Cometes index imminentis calamitatis.

M CC XCV. Pascha iii. Aprilis. Philippo regi valde suspectę erāt & inuisæ
Flandrorū opes: quapropter egerrimo tulit animo q; se incōsulto filiā suā Gui-
do Comes Angli Regis filio despōdisset. Ioānæ itē Reginę & Roberto Atreba-
tiū Comiti maximē omniū hę displicebāt nuptię, illiq; iracundū Regis animū
magis indies inflāmabāt. Dissimulato rex dolore Guidonē cū vxore blādis ac
fraudentis verbis ad se Corboliū accersit. Eo nihildū de regis dubitātes fide
postq; peruenissent, minaci Rex vultu Flādere (inquit) occultā iunxisti societa-
tē cū inimico nostro, reus es perduellionis, comitatū tuū cōmisisti. Hic Gui-
do multis sermonibus quantū potuit lenire Regis animū, excusare suū factū,
polliceri nunq; se à fide Regi regnoq; præstita discessurū, cupere quidē honesta
liberorū matrimonia, q; fiat cū regni honore & vtilitate, nō autē cum damno
aliquo aut dedecore, iurāq; nuptiarū vbiq; gentiū libera esse solere. Cū Anglo
nullū se fœdus initurū quo lædi possit Gallia. In eā rem si Regi videatur, datu-
rū se obsides. Ad eum quidē modū se purgabat Guido, sed nihil profecit: Ca-
ptus mox est ductusq; Lutetiā Parisiorū ac seruatus ibi cū cōiuge in arce Lupa-
ra. Ita Guido, ut erat simplici vir fide doli mali insolens, fidelior quā cautior,
dū vtrunq; sibi regē amicū habere studet, in grauē prolapsus est calamitatem.
Inuenio apud quendā eodem anno totam Comitiss Flādri terrā ecclesiastico
subiectā fuisse interdicto à Cal. Nouēbris adusq; VIII. Cal. Februarias, pro-
pterea q; recusaret Comes Leonardum Præpositum diui Donatiani Brugens-
is admittere ad Cancellariā Flandriæ. Ad hoc toparchā Momorenciacū du-
xisse magnam classem in Anglos ex portu Brugensi.

Guido cum
vxore per-
dolum detē-
ti captiui
Lutetiæ.
Flābria exo-
communicata
Classis Gal-
lorum in
Anglos.
Aymundus
Eduardi
frater vnu-
citur à Gal-
lis.
Vasconia
recepta.
Henri. Am-
barus à Gal-
lis repulsus
Guido
domum
cum vxore
Philippa
obside.

M CC XCVI. Pascha VII. Aprilis. Vbi in Anglia cognita est Guidonis capi-
tiuitas, missus statim Aymundus Eduardi frater cū exercitu in Vassates. Missi
alia parte à Frāco cōtra hos Carolus Valesius & Robertus Atrebas. Inito præ-
lio victi fugatiq; Angli. Capti ad magnū numerū viri nobiles. Interfecti non-
nulli. Burgigala primum, inde tota recepta Vasconia. Angli oēs expulsi. Simul
per Galterū Creciacū pulsus Henricus, Comes Ambarorum Eduardi gener,
qui in Campaniam magnos fecerat incursus. Ita victor vtrobiq; Gallus. Inter
hæc pacificatē Ro. Pon. ac fideiubentē Amedeo Comite Sabaudia Guido Co-
mes custodia liberatur his legibus, ut filiā suā Edouardo Regio iuueni despon-
sam, Philippo regi obsidē traderet: nec fœdus ullū cum Anglis regni hostibus
pange-

pangeret. Pacē an. 25. pro Ferdinādo p̄cipe factā incōcussam seruaret. Quōd si secus fecisset, ipse piorū cœtu moueretur, totiꝫ Flādriz sacrificiis interdicetur per archiepiscopū Remorū & episcopū Syluaneſem, Iudices ab Ro. Pon. delegatos. Abducta igitur per regios legatos Philippa virgo ex Flādris Lutetiā Parisiōrū. Guido vxorꝫ relicta cū ingēti dolore filia domū reuertūt, nec cunctātur filiā instāter repetere, nihilꝫ intētatum relinquūt vti eā captiuitate liberēt. Intercessorē sibi conciliāt Bonifaciū vrbis Romanæ episcopū. At surdas omnibus rex præbet aures. Sunt qui per minas diri fulminis egisse tandē pōtificē tradāt, regēꝫ illas contēpſisse ac respōdisse nihil ad pōtificē regni curā, nihil attinere profana negocia. At Guido postꝫ se oīa incassum moliri videt, tāta est ira dolorēꝫ cōmotus, vt cum Eduardo Anglorū rege vehemēter ipsum sollicitate, aureosꝫ illi mōtes pollicēte, fœdus ferire nō dubitauerit. Fit cōuentus ad oppidū Gerardimōtē. Adolphus Cēsar Anglicana allectus pecunia: simul Eduardus rex Anglię, Guido Comes Flādriz, Ioānes Dux Brabātię gener Eduardi, idē Guidonis ex filia nepos, Henricus Com. Barēſium Eduardi gener, Albertus dux Austrię fœdus inter se feriūt aduersus Philippū Gallorū regē, Ioannēꝫ Comitē Hānonię Galli tutantē partes. Harū rerū accepto nuncio Pulcher rex duodenos regni patres cōuocat, quorum ex sentētia missi in Flādriz Simō cognōie monachus p̄fectus Monstroliēsis ac Ioan. Bornus Belleguercus p̄fectus ad Vuinedaliā Guidoni man⁹ iniecerūt, iubētes noīe regis vti se intra dies xv. Lutetiā sisteret in castelleto captiuū. Hic Rōbertus Niuernius filius Guidonis vbi vidit parēti iniici manus vix tēperare potuit, quo minus vim afferret legatis, nihil propius erat q̄ vt ab illo eiusꝫ fratribus occideretur. Prohibuit summo nisu p̄iceps. Faciūt (inqt) q̄ habēt in mādatis, vindicāte nō in hos, verū in eos (dū tēpus erit) q̄ tale regi dedēre cōsiliū, iussitꝫ eos incolumes deduci vsq; ad Fossam nouā, quā ab Atrebatensio Flādriz dispescit. His fretus Guido fœderibus Philippo regi domino suo audet publice indicere bellū, parū perpēdēs animo, q̄ incerta sint huiusmodi fœdera, quātāꝫ incōstātia ac mobilitate regum voluātur animi. Literas cōſcit traditꝫ perferēdas patribus cœnobiorum Gemblacēsi & Floressiēsi in hāc sentētia. Nos Guido Comes Flandrię & Marchio Namurcēsis, notum facimus omnib⁹ & præcipuē nobilissimo viro regi Frācię Philippo, q̄ nostros viros religiosos & venerabiles abbates Gemblacēsem & Floressiēsem diocesis Leodien. latores harū literarum facimus & stabilimus nostros legatos & nuncios ad denūciandū & dicendum per nos & nomine nostro regi supradicto, q̄ nos propter malefacta & infidelitatē eius sumus liberati & tenemus nos liberos & absolutos ab omnibus legibus, fœderibus, obligationibus, conuentionibus & pactis, quibus ipsi suim⁹ deuincti & obligati quocunq; modo & per quācunq; causam id fuerit. Et dedimus nostris dictis procuratoribus & nunciis potestatē ad denūciandū & dicendum omnia ea quæ ad huiusmodi negotiū attinēt. Et tenemus firmum ratū & gratum ea quæ ipsi aut alter eorum faciet, volumusꝫ vt fides illis habeatur nō aliter q̄ si nos ipsi p̄sentes dicerem⁹. In testimoniū veritatis obſignauimus has p̄sentes per parū sigillum nostrū nostro signo. Datum apud Malcā an. gratiæ M. CC. XCVI. die Mercurii post Epiphaniā dom. Ea legatione postꝫ fideliter essent functi abbe, mittit ad Comitē rex archisflaminem Remorū atq; episcopū Syluaneſtanū sciscitatum, si quas literas reddidissent patres, ipse dedisset ad regem: Respōdet Guido se dedisse, mādātꝫ si quid rex vellet, descēderet ad fines Flandricos, ibi se illi respōsurum: quo accepto rex respōso, conuocatꝫ regni principibus bellum Flādricū decernit, trahitꝫ in societate

Guido fœdus igitur cū Anglo atq; aliis contra Gallum.

Fœdus principū aduersus Gallos.

Legati regis Co. Guido manus iniiciunt.

Guido regi publice indicit bellum.

Ioan. Scoto armorum Ioannem Scotorum Regem locata illi in matrimonium Caroli fra-
 tris sui filia. Eodem anno constitutum collegiū Canonicoꝝ apud Ardenbur-
 gum per Michaelē episcopum Tornacensem. Obtinuit & Guido princeps
 apud Regem Anglię, vt Brugenſibus per Angliam, Hirlandiā, & Scotiam eme-
 re liceret lanam, aliasque exercere mercaturas tam liberē quā Longobardis
 eſſet licitum. Valentianenſes in fidem ac clientelam ſe tradiderunt Guidonis,
 aliorumq; Comitū Flandrię, delegeruntq; ſibi præſidem Robẽrtū Niuernnen-
 ſem Guidonis filium, illiq; Guido quicquid iuris haberet in eam ciuitatē trā-
 ſcripſit. Oſtburganis Guido princeps conceſſit annuum mercatum trium die-
 rum ad diem feſtum diui Laurentii. Datū anno M CC XCVI. menſe Ianuario,
 Datum Furnenſibus vt nothorum abſque liberis morientium bona heredes
 adirent, quę haſtenus ſibi reſeruarunt Comites. Et quoniam antiquitus in
 Furnenſibus ſcitum erat, vt quicunque oculum aut membrum quoduis alteri
 violaret, eius omnia bona fiſco adiicerentur, Guido vt eam ſeueritatem mo-
 deraretur ſanxit, vt poſthac talis percuffor ſexaginta duntaxat libris monetę
 Flandrię multaretur, poſtquā mutilato ſatiſfeciffet, dimidium luendo homi-
 cidium. Datum anno M CC XCVI. menſe Februario, præſentibus Ioāne Rey-
 ſino, Philippo Crana, Carolo Paludano, Ioāne Lauhardo, equitibus Flandris.
 Sequana in Pariſiis aquis ſuis adeo auctus eſt & intumuit, vt abſque nauigiis
 vrbs Lutetia adiri nequiret. Duo lapidei pontes, molę adificiaq; ſuper illos
 ſtructa, Caſtelletum parui pontis, omnia hæc obruta & hauſta ſunt magnitu-
 dine aquarum, nec eſt vlla memoria ſiue humana, ſiue hiſtorica, tantę vn-
 quam Sequaniç inundationis. Pręſagium putabatur ſubſequentium in re-
 gno malorum.

M CC XCVII. Paſcha XIII. Aprilis, decimoſeptimo Calend. Iulias duo
 pontifices Remenſis & Syluanetenſis Taruannam venerunt, qui iuxta formu-
 lam in quam Guido Lutetię coactus fuerat iurare, aqua & igni Flandrię inter-
 dixerunt, verum ea res parui fuit momenti. Nam Robertus principis filius eo
 de interdicto Romanum appellauit Pontificem, atque ita ſoluti ſunt Flandri
 ea religione. Igitur Philippus Rex poſtquam tali ſe via nihil videt proficere,
 numeroſiſſimo cum exercitu deſcendit in Flandriam ad ſexaginta armatorū
 milia fuiſſe feruntur, in quibus Comites erant XXXII. præter duces Burgun-
 dum, Britannum, Lotaringum & alios. Interea Guido Robertum filium natu
 maximum cum Rufo Falcoburgenſi ac Comitibus Spanenſi & Cukio aliſq;
 primatibus Germaniæ à Cæſare miſiſ Inſulę præſidio imponit. Guilielmum
 filium Henricumq; Naſſouium cū alia armatorū manu mittit Duacum. Ioan-
 nem filium Curtracenſibus præſicit. Ipſe Hypris ac Brugis verſatur. Guiliel-
 mum Iuliacenſem maiorem (duos enim habuit ex filia nepotes, Vuilhelmos
 Iuliacenſes) Furnas, Caſletum, Bergas, Brucburgumq; tueri iubet cum Ioanne
 Gauero, ac Germanorum inſigni numero, in quibus Comites Cliuienſis, Cat-
 rimelibocius, Henricuſq; Bellomontanus præminebant. Gandau ducem Bra-
 bantię nepotem ſuum præeſſe iuſſit. Ad natalem diui Ioannis Baptiſtę Rex,
 Inſulam cœpit obſidere. Markettas incendit. Ex Inſulanis Regis aduentu ni-
 mis territis multos aliō migrare Robertus promiſit, reliquos in officio conti-
 nuit. Victis in Vaſconia Campaniæq; hoſtibus Ioanna Regina, Carolus Valeſi-
 us, frater Regis Robertuſq; Comes Atrebatum Inſulam veniunt cum ſuis co-
 piis ad Regem. Betunienſes primi omnium deditiōem fecerunt, Philippo
 Roberti Atrebaris filio ſe tradentes. Menſe Iulio Regi Liſam amnem inter
 Inſulam

Insulam & Hypram obtinuerunt negligentia Hyprensiū, qui licet firmum ex Germanis haberent praesidium parum fortiter egerunt. Eorum autem suburbana Germani incenderunt. Betunea dedita. Robertus Atrebas assumpto secum Philippo filio fratribusq; Guidone ac Iacobo à Fano Pauli, Otelino Comite Burgundiæ genero suo, Ludouico Claromôtano, qui postea dux fuit Borbonii, Roberto Comite Bononiæ, Ioanne Tarquaruilla, Ioanne Blesensi, Simone Meledunensi, Reginaldo Tryano cum Comitibus Vgellensi Altisiodorensi, Comite item Druidum cum aliis ad numerum ducentorum equitum de regis sententia à castris proficiscitur ad Fanum Odomari vt in Germanos moueret, qui duce Guilelmo Iuliacensi infernatē custodiebant Flandriam, praedaq; agebant ex Atrebatensio. Postridie quā venerat Odomaropolim mouit Casletū. Aduentanti Casletani occurrunt se suaq; dedentes, tradentesq; oppidum suum cum toto agro in eius potestatem. Vvatanas inde petit hospitiumq; ibi habuit in monasterio, quō ad eum venērē Bergenses & Brucburgenses facientes deditioem. Hinc Bergas concedit. Et quia intelligebat Furnas contra se muniri ab Iuliacensi cæterisque Germanis ac Flandris, perinde ac de suorum diffusus virtute, Odomarenses ad se Bergas accersit. Venērē equites centum, pedites mille ducenti, balistarii sexaginta. Simul vt Furnas vsque pernettraret Germanos adoriturus, conventionem fecerat cum Liliatis vt praelio inito ad regios transfugerent, Germanosque à tergo inuaderent. Graui enim tota Flandria laborauit discordia, alioqui Gallis vix vincibilis. Factiones erant duæ. Alii Comitem, alii Regem sectabantur. Qui Regi fauebant, Liliati ab aliis appellabantur. Capita Liliatorum in occidente Flandria erant Iacobus Morinorum episcopus, Thomas abbas Dunensis, cuius in albo procomes Furnensis cum Pratore totoq; Senatu & Curatoribus terræ Furnensis ac pleraq; alia nobilitate, vt praefectio Bergensi. Hi Bergenses Furnensesq; in regias pertraxerunt partes questos de Germanis quōd suo illos ære victuq; domestico alere cogerentur. Eo igitur mouens Atrebas Haringam ædem parochialem combussit, occiditq; qui eam tenebant. Ad Bulscampū vbi peruenit, sumpsit ientaculū in ædibus Praefecti Bergensis. Statim adfuit Iuliacensis, hostemq; transitu cuiusdam pontis prohibere cœpit. Ibi Philippus Atrebas pontem viriliter transiens fortiterq; pugnans in nostrorum venit viuis potestātē grauius vulneratus. Inde confertum totis copiis prælium, resq; gerebatur à nostris fortissimè tantisper dum Baldouinus Reyfin Furnensium prator ac ductor signum (vt erat compositū cum Atrebatē) Iuliacensis abiecit, atq; ad praefectum Bergensem cum suis transfugit. Tum cedere cœperunt Germani. Iuliacensis acerrimè pugnans capitur. Philippus Atrebatensis filius vulneratus à suis recipitur. Occubuit clarissimus eques Ioānes Gauerus. Bellomontanus autem cum cæteris Germanis Hypram fugit. Interfectorum numerus nō ita multus erat. Dissipata namq; est tota acies & mox in fugam se coniecit vt primum conspexit Liliatorum proditioem. Luerunt postea hanc infidelitatē Furnenses, Bergenses, Dixmudaniq; grandi ære. Et Thomas Dunensis abbas pulsus à Brugeu sibus in exilium miserè tandem obiit Lutetiæ in pædagogio diui Bernardi. Factum est hoc prælium Idibus Augusti die Martis. Atrebas victor Furnas diripuit, direptas incendit, vnde perterriti Neoportuenses Dixmudaniq; deditioem fecerunt. Dimissis domum Odomarensibus, recepit se Atrebas Insulam ad regē. Duo summi duces hac pugna sunt sublatis, Philippus Atrebatensis filius qui ex vulnere accepro non ita multo post moriebatur, cuius in vindictā Vvilhelmum

Suburbana
Hypren.
incensa.

Casletū deo
ditur regis

Berga Bruc
burgus desi
cunt ad regem.

Flandri
Liliati.

Factiones
Flandrorū
duæ.

Haringa
combusta.

Philippus
Atreb. vi
uus cap
itur.
Pugna
Furnens.
Bald Reyfin
transfuga.
Liliatorum
proditio.
Guil. Iul.
capitur.
Phil. Atre.
recipitur.
Ioan. Gauer
us occubit
Thom. Dun
ensis abbas.
Furnas dire
ptæ & in
cense.
Neoportus
& Dixmu.
deficiunt.
Phil. Atre.
moritur.

Guil. Jul. moritur. helmum Iuliacensem ad Fanum Odomari in vincula coniectum squalore carceris mori Atrebas coëgit. Sunt tamen qui ex vulnere accepto extinctum referant. Inter hæc Guido nunc Hypræ nunc Gandavi nonnunquam Brugis egit, de quibus rebus suis sollicitus regem expectabat Anglum. Philippus rex in obsidione Insulæ perseveravit, ubi eruptione quadam facta Comes Vindocinensis captus est ab Rufo Falcoburgensi (qui & Valeranus nominabatur) fortissimo equite & quem prius ad arma natura finxisse videbatur. Cum autem ad liberandum nobilissimum virum Galli ardentissime Falcoburgium insequeretur, adeo ut perferre Comitem quem secum in equo victum habebat premente hoste non posset, in altam quandam fossam pro porta abiicit, quam in fossa vel puteo, ut quidam scribunt, Comes cum gravi omnium dolore suffocatus & submersus est, extractus statim a suis relatusque domum cum ingenti lamentatione. Feliciter admodum Falcoburgio cesserunt tales eruptiones, quibus magno detrimento affecit regem. Sub finem mensis Augusti applicuit rex Angliæ non magnis cum copiis (quod Cæsarem cum maximis expectaret) in Flandriam in portum Brugesensem, ubi cum Comite Brugesenses inuenit discordes. Non enim hoc bellum communi consilio ac consensu quinque civitatum Flandriæ erat susceptum, sed Guido solus & filii eius hæc fœdera cum exteris principibus dolore detentæ filię contra regem fecerant, quæ res compluribus displicebat existimantibus se à quibusdam qui essent à consilio, quique se auro Anglicano ditatum iri sperabant, circumscriptos esse. Et quoniam parum tunc Brugæ munitæ erant concessit Eduardus Gandauum ad Comitem: ubi similiter optimates à Comite dissidentes repperit, sed composuit utcumque controuersias, donauitque mercatores nonnullis privilegiis. Ioannem & Guidonem Comitum filios balteo cinxit equestri. Aderat cum Eduardo & sponsus ille noster Eduardus princeps Galensium. Principio mensis Septembris dedita est regi Insula, postquam undecim eam hebdomadas magnis laboribus & impensis obsedisset plurima passus detrimenta. Robertus cum omni bellico instrumento fortunisque & amicis Gandauum abiit ad patrem. Transire in regis potestate ciues vita fortunisque omnibus saluis. Ita pacti erant nomine regis, cum Roberto Comes Sabaudia, Ioannes Comes Hanonia & Robertus Comes Atrebatium. Coactum lego fuisse Robertum ut hanc faceret deditionem propter infidelitatem quorundam optimatum Flandriæ in quibus Hondescotanus, Gistellanus, Fanique Venantii regulus nominatim narrantur, ægerrime item tam longam obsidionem ferentibus ciuibus, ideo quod et fame magna premeretur, atque ad inopiam miseriamque redigeretur. Namque absque intestina discordia nunquam Gallis Flandria patuisset. Hoc secuti exemplum Duacenses Curtracensesque mox simili modo deditionem fecerunt. Rex inde mouit in Flandriam penitiorum Brugas versus ad Anglimustram. (oppiduli nomen est) Brugesenses illi occurrerunt se suaque omnia deditores vel Comite inconsulto. Mittit rex Carolum Valesium cum Rodolpho Nigelano & parte exercitus Brugas ac inde Dammum, ut naues ibi Eduardi regis inuaderet incederetque. At Angli cognita Brugesensium deditione, classem à statione subito in altum reducere. Ita frustratus sua Valesius spe Brugas Dammumque fossis munire cepit ut portu Anglos intercluderet, seque Anglimustram in castra recepit: quare cognita missus ex Gadauo Robertus Niuernensis, Eduardus Vallie princeps regius iuuenis, Albertusque dux Austrie cum Flandrorum Anglorum Galensiumque forti manu Dammum adorti cum Gallis manus conseruerunt, cessisque circiter. cccc. & capitis aliquot oppidum portumque obtinuerunt, qui & paruo negotio Brugas receperunt, nisi Fladri Anglique victores ob præde diuisionem rixari ac pugnare inter se cepissent.

ceperant. Philippus rex cū exercitu Brugas concessit, ibiq; militē recreari iussit. Hypretū adhuc in fide Comitis stabat vexatū imprimis à milite Valesiano. Philippus Maldeghemenfis Hyprense præsidium in Valesianos eduxit, sed occisis & submersis aliquot ex suis recipere se cogitur. Tum suburbana Hyprensis Valesiani combusserunt & Brugas redierunt viris equisq; non paucis ea dimicatione amissis. Erant Hypræ ut illam tenerent Berganus Bellomontanusq; Comites cum tribus milibus Germanorum qui Cominium usq; excurrerant, ubi cum Valesianis dimicantes Bergano capto reliqui Hypram fugere sunt coacti multis ex suis amissis. Anglus continebat se Gandavi, Gallus Brugis. Expectabatur vehementer ab Eduardo & Guidone Adolphus Augustus cum iusto exercitu Germanorum. Is magnam & ab Eduardo & ab Guidone acceperat pecuniam ut iuxta formulam istius fœderis in Flandriam descenderet, & acie cum Gallorum rege decertarent. Adolphus apud Coloniam Agrippinam restitit, quò ad eum de consilio Ioannis Hanonii misit Pulcher rex Iacobum Castellionensem Atrebatis fratrem cum grandi pondere auri, ut sic eum à Flandria auerteret: Simul Albertū ducem Austriæ haud minore ære conduxit qui bellum illi faceret atque in Germania ipsum distineret. Ita Anglus Flandrusq; tanta Cæsaris expectatione frustrati, minimè existimabant committendum ut cum Gallis prælio decernerent: Germaniq; procures qui Guidonis merebant impensis ira accensi Flandria decedendum arbitrabantur coniurationē in Cæsarem facturi. Igitur Eduardus rex, qui venerat cū non ita magno exercitu Guidosq; Comes cui multo maximā Flandrorum partem Gallus detraxerat, inducias facere sunt coacti. Pactæ sunt eæ primū ab medio circiter Octobri ad usq; Cal. Decembres. Inde authore Carolo Claudio Siciliae rege prolongatæ sunt plusquā in biennium, utpote ab Cal. Decembribus huius anni ad usq; Epiphaniam domini M CC XCIX. his legibus, ut Insula, Brugæ, Duacum, Curtracum, aliq; capta loca per totum tempus induciarum in regis manerent potestate, ut ambo Reges & Guido Comes omnes suas controuersias Bonifacii Octaui arbitrio decidendas committant. Tum Pulcher rex firmatis præsidio iis quæ tenebat oppidis Flandria decessit. Eduardus rex cū Anglis, Galensibus, Hibernensibus & Scotis Gandavi hybernauit. Eæ dum ita paciscerentur induciæ Eduardus rex persanctè iurauit nunquam se pacem cum Philippo rege facturum nisi tota Guidoni Flandria restitueretur, quod tamen iuramentum malè seruauit: sed absolutus fuisse dicitur per Bonifacium Octauum qui pontifex nihil sibi non licere putabat. Ad Cal. Nouembres Michael Turnacensis episcopus Insulam venit, ibiq; in Comitibus aula sacrorum communione Guidoni principi interdixit. Hoc factum puto à rege ex pacto Parisiensi ut maiorem illi metum incuteret. Mense Ianuario misit Bonifacius pōtifex Gandaunum generales magistrōs fratrum Minoritarum ac Dominicanorum, ut testes fierent cōfirmatarum induciarū. Sub Cal. Februarias Angli ingrati homines quos Gandavi hybernasse diximus, pro hospitio omniq; genere humanitatis malam Gandanensibus retulerunt gratiam. Erant circiter quaterna milia equitum, ac peditū milia circiter viginti. Dolebant discedendum sibi esse sine præda. Quaternis vrbis partibus incendium submiserunt, eo consilio ut dum restinguendo igni ciues nauarent operam, ipsi eorum fortunas diriperent trucidarentq; conantes obistere. At numini minimè visum est ut tam atrox conceptum facinus Angli perficerent. Seruare Deus voluit innocentem beneq; de illis meritam ciuitatem. Tanta ob eam perfidiam Gandauenses inflammati sunt ira, ut neglecto

Philip.
Maldeg.

Hypra des
fenditur à
Germanis.

Adulphi
Cæs. perfid
dia Gallico
corrupti au
ro.

Induciæ in
biennium quibus bona
pars Flan
driæ in rea
gis potesta
te.

Eduardi by
berna. Gan
davi.

Eduardi iur
amentum.
Bonifacii
Pont. li
centia.
Interdictū
in Flādro.
Bon. pontifi
cis legati in
Flandriam.

Angli Gan
davi cona
ti diripere
caduntur à
ciuibus.

omni

omni incendio spretaq; rerum suarū custodia nihil tam conarentur quàm Anglos vlcisci. Continuo ad magnum numerum adunati Anglos fortiter inuasunt rati tum tempus esse pro patria aris focisq; decertandi. Ad triginta equites Anglos occiderunt, virosq; ex peditatu circiter septingentos, ipsūq; regē Eduardū cū filio mactassent nisi beneficio equitis cuiusdā Flandri tectus fuisset, illeq; furorem concitate plebis verborum cōmoditate mitigasset. Ex civibus viri fœmine pueri duodecim sunt cremati, viriq; pugnātes circiter. xxv. ceciderunt. Anglos autem Hibernios Galensesq; omnes ad vnum Gandenses occidere statuerant, fecissentq; nisi precibus Guido Comes pertinacissimis filiiq; eius intercessissent. Sperabat enim Eduardi auxilio se Guido ad pacem

*Eduardus
in Angliā
redit.*

*Margareta
Gallica Edu-
ardo nubit.
Brugēse op-
pidum à P.
rege muni-
tur.*

*Monetarii
immunitas
re donatur
Mardi-
cens.*

*S. Ludouici
consecratio*

peruenturum, quemadmodum in pangendis induciis ille promississet. Sedato furore nihil amplius Gandani moratus ex portu Brugenſi Eduardus cum suis in Angliam se contulit, Margaretamq; (vt erat pactum clam in induciis) regis Pulchri sororem duxit in matrimonium. Has inter inducias Philippus rex opidum Brugenſe fossis aggeribus & firmis portis circumcinxit, quod opus die festo diui Matthæi cœptum lego. Guido autem Comes pari modo Dammum, Rodenburgū, Gandanum, Donsam, Aldenardū, Hypretū & Casletū muniuit. Eodē anno Guido monetarios suos receptos in clientelā ab oībus vectigalibus & oneribus fecit liberos, deditq; ne cogerētur litigare corā alio Iudice q̄ Præfecto monetæ: nisi tamē de raptu, latrocinio, aut furto conuenirētur. Pulcher rex Berganis, Dunkercanis, Brucburganis, Mardicēsisbusq; vt propriis suis civitatibus leges suas cōfirmavit. Datum (inquit) apud Angli monasterium anno M CC XCVII. mense Septembri. Relatus eodem anno diuus rex Ludouicus in cœlites ab Bonifacio Octauo. Obiit dux Brabantie Ioannes gener Guidonis.

M CC XCVIII. Pascha. vi. Aprilis. Albertus dux Austriæ Rhodulphi superioris Augusti filius, Imperii æmulus coniurationē fecit Germanorum procerum in Adolphum Augustum, ideo quod corruptus Gallici regis auro fidē fefellisset. Habuit Austricus suarum partium Brabantinum, Luceburgensem, Geldrensem, Albomontanum cum multis aliis. Adunatis ad. xiiii. pugnatorum milibus Aquas Grani obsedit. Adolphus ex Frisiis potissimum & Hungaris Bauarisq; cogit copias ad. xviii. milia armatorum. Gallus Anglusq; reges Austricum iuuabant pecuniario subsidio, hic indignatus quod fidem soluisset Adolphus, ille vt ambos Augustum Austricumq; ab Guidone principe auerteret: simul spe ductus vt si Adolpho grauius quid accidisset, ad Imperii solium Carolus Valesius, vt Bonifacius Octauus cupere videbatur, prouheretur. Sexto Non. Iulii prælium non procul ab Alzheim in agro Vormaciensi confectum. Adolphus victus est & occisus: Ludouicus Bauarus cum aliis multis captus. Suspecta nimis Papæ Germanisque erat Gallorum potentia & superbia. Ideo mox electus in Augustum Austricus nō absq; graui inuidia regis Gallici, quod Carolo fratri Austricum videret prælatum, fuitq; hæc origo inimicitiarum inter Octauum episcopum Romanum & regē Pulchrum, quæ eo processerunt odii, vt Stephanum Columnam capitalem Pontificis hostem in regnum suum reciperet, suaq; amicitia impartiret. Inter has inducias Romam profecti sunt nomine Galli Iacobus à Fano Pauli, pro Anglo episcopus Dunelmensis, pro Flandro Robertus eius filius, vt Bonifacii pontificis sententia (vt pactum erat) omnes deciderentur discordiæ. Hic vbi propositæ discussæq; satis fuere omnes eorum querelæ & controuersiæ, pronuntiat Bonifacius Flandro filiam occupataq; oppida Pulcher reddat. Anglo item quicquid abstulisset in Aquis-

*Albert. Au-
strius Adul-
phum Cæsa-
rem prælio
superat fr̄q;
Augustus*

*Bonifacii
Pont. cum
P. Pulchro
inimicitie
Bonifacius
arbitr̄ discor-
diarum
pro Guid. se-
tētiā pro-
nuntiat.*

tania,

tania, restituat, deq; bello duntaxat Asiatico cogitare velit. Datę episc. Anglico hac de sententia obsignatę per Pontificem tabulę. Reuersi legati Robertus ad patrę concedit. Episcopus cū Iacobo Castellionensi Lutetiā petit, vbi tunc rex Pulcher agebat. Erant ibi cum rege fratres eius Carolus Valefius & Ludovicus Eburouix vnā cum Roberto Atrebate, qui Atrebas raptas ex manibus episcopi literas Papę, ausu temerario igni dedit: quod quidē factū vindicta nūminis postea (vt quidā putant) misera luit morte. Quinimō rex ipse nihil eorū quę Pontifex pronuntiarat se seruaturum affirmauit, sed vt primum exirent inducię bellum se hostibus instauraturum. Hinc autē inter Pontificem & Regem adeo est odiū, vt ā mutuis inter se conuitiis ignominiosisq; epistolis nō temperarent. Haud ita multo post Gallus viam inuenit vt & Albertum Augustum & Eduardum regem placaret. Ambos sibi cōiunxit affinitate. Blancham sororem minorem, Rhodolpho Augusti filio, Margaretā verō maiorem Eduardo regi tum ccelibi (vt supra meminimus) nuptum dedit. Ad Vallicolorem cum Augusto in colloquiū venit, rebusq; in Sicilia cū Federico rege vtcunq; compositis vnā restabat Flandria Gallis ad satietatem vexanda. Pro pace per omne induciarum tempus Flandrus satagit. Nihil relinquit intentatū. Regem tum per se tum per amicos placare studet. Et videbatur gratiā nonnihil ā rege relaturus, nisi regina cum auunculis suis Roberto, Guidone & Iacobo tam pertinaciter intercessissent. Flandri opes magnāq; cognationes & clientelę regi-
næ & cum primis Atrebatī suspectę plurimum erant, verenti ne si Flander nō humiliaretur, Atrebatēsum ā Flandria auulsum inuasurus esset, quemadmodum Comes Ferdinandus antea erat conatus. Ad hęc quod pugna furnensis Philippum filium quem vnicum habebat, desiderasset, iram eius odiumq; id vehementer exacuit. Quinto Cal. Octobris feriis Cosmę & Damiani martyrum obiit Isabella princeps vxor Guidonis posterior. Sepulta est apud Petengam iuxta Aldenardam in cœnobio quod ibidem diuę Clarę constituerat. Guido Aquas Grani profectus ad coronationem Alberti Cęsarıs de Comitatu Alostensi in eius verba iurauit, ac fidem pręstitit, princeps ab eo appellatus Imperii absolutusq; est ab sententia Rhodolphi Augusti, qui Ioāni Aueniensium Comitatum attribuerat. Philippus rex Bergensibus consuetudines, leges, priuilegia, & iura, quęcunq; laudabilia & secundum Deum approbata quibus hactenus erant vti, tanquam suę proprię ciuitati confirmauit. Dedit pręterea vt qui quem occidisset se defendendo, homicidii non teneretur, si idoneis id reſtib; posset probare. Datum (inquit) apud Sanctum Germanum in Taya anno Domini M CC XC VIII. Sub exitum huius anni Robertus princeps multos fecit inutiles sumptus Romę apud Pontificem & alibi ne extra pacem Regum excluderetur, sed vt integra fieret cōcordia. Iurauerat enim Anglus nunquā se sine Flandro pacem facturū cum Franco. Cum autem Francus de pace Flandri nihil prorsus vellet audire, absoluisse dicitur Papa Anglum ā iuramento: Simul idem Flandro iurasse se effecturum vt ne pedem quidem terrę Flandrus perderet, quanuis extra pacem relinqueretur. Ita vbiq; delusus & reiectus Flander vt Gallo daret pœnas. At longē tamen aliter id accidit ac Galli erant rati. Nam quod homines proponunt, Deus disponit.

M CC XCIX. Pascha. xix. Aprilis. Quid huius anni æstate per spatium induciarum sit actum nō inuenio. In fine autem anni postquam ad Epiphaniā Domini inducię terminatę sunt, Carolus Valefius cum grandi exercitu rediit in Flandriam. Mille quingentos circiter tradunt fuisse equites cum balistario-

Rob. Atrebatē temeritas & cōsumacia in summū Pontificem.
Ph. Pulcher Pontifici nō obtemperat

Blancha Valesia Rodolpho Augusto nubit.

Pacis Flandrię turbatrix regina cū auunculis

Causa odii.

Isabella Luxemburgensis comitis Flandrię obiit.

Alb. Cęsar Guid. gratificatur.

Bergensium politia ab rege confirmata.

Guidonem Eduardus deserit.

Car. Valefius in Flandriā inuadit.

rum

Guido Rob. filium summe belli præficiat. rum maximo numero. Guido Comes exacta vir ætate bello gerendo minimè idoneus, filio Roberto provinciam bellicam tradidit. Ipse Ruplemunda valida munitione se continuit. Erat autem Guido ab Anglis & Germanis desertus, parumq; (vt rebus fieri assolet aduersis) à suis honoratus. Nec valuit Robertus comparare copias quibus Carolo confidenter potuisset occurrere. Primates autem & mercatores Brugenſium, necnon pars aliquanta plebis inſenſi erāt Guidoni quòd portu ſuo prohibebātur per Dam oppidulū ab eo inſeſtū atq; adeo firmatū vt inexpugnabile videretur. Grauiſſima Galli vnā cum Bru- genſibus circumcirca intulerūt damna. Decimoſexto cal. Febr. pugnatum ad Fanum Laurentii iuxta Rodenburgum quadam ſeditione domeſtica, vbi Bru- gēſes à Gallis adiuti cōplures Franconates occiderūt. Decimoſexto cal. Febr. Philippus Maldeghemēſis cum peditibus circiter mille auſus eſt apud Malde- ghem obſiſtere Gallorum ac Bru-genſium incurſionibus, ac populatione illos prohibere. Sed ſtatim victi ac diſſipati ſunt. Ceſſi circiter quadringenti: captus Maldeghemēſis: concremata ē eius ædes ac dirio tota Maldeghemica. Eodem tempore & Dixmudanos Carolus ſubegit. Idem primo vere circum Hypram, Donſam & Gandauum, & Dam omnia euastaui. Oppidis autē illis bene mu- nitis nocere nō potuit. Nam Robertus princeps Gandauum, Guilielmus eius Germanus Dam & Guido alius frater Hypram quanto potuere præſidio tue- bantur. Eodem anno Bru-genſibus omnia ſua priuilegia & cōſuetudines Ca- rolus confirmauit, reddiditq; illis priuilegia ea quę fuerant in Falis cremata an- no vt dictum eſt M CC LXXX.

Pb. Malde- ghemēſis temerē cum Gallis con- greſſus capi- tur. Dixmuda- ni ſubacti. M CCC. Paſcha. x. Aprilis. Dammum à Guidone munitū Valeſius ad. viii. cal. Maias obſedit: Guilielmus filius qui custodiā habebat, auxiliāte etiam Ro- berto fratre reſtitit quantū potuit, ſed relinquere locum coacti ambo fugerūt Gandauum. Tum Guido deſperare prorsus de rebus ſuis cepit. Nam & Ioānes dux Brabantię ne poſe eius omnesq; alii ſcederati ab eo deſciuerāt. Porro Gan- dauenſes (vt liceat intelligere abſq; conſenſu multitudinis neminē regnare) cū Valeſio occultū fecere ſedus, ſeq; deſerto Comite in poteſtatē regis dediderūt pactis cōditionibus, vt eos rex teneret pro ſuis clientibus ac propria ſua ciuita- te, nec tangeret eorum corpora, leges, conſuetudines & vſus, ſeq; ſubmiſerunt eum in modū reſortitioni Curię Pariſienſis. Ioānes Hayuoię Comes, quanuis natus eſſet fratre Guidonis, hoſtis tamen illi ex profeſſo eſſe perſeuerauit, ni- hilq; tam cupiebat quā patrum principatu expellere. Eis in anguſtiis Guido cōſtitutus & tanq; agnus in medio luporum relictus ad extremā tandem ſpem deſcēdere coactus eſt. Multis precibus egit apud Valeſiū de pacis aliqua cōdi- tione apud regē inueniēda. Gandauum oppidū natura loci erat munitū. Ea ex vrbe Comes eliciendus erat. Indiſtus conuentus apud Rodenburgum princi- pio Maii. Eo publica fide venit Guido ad Valeſiū ac Comitē Sabaudię Ama- deum. Expoſuit hic Valeſius nullā eſſe ſpē pacis niſi ſeipſum reliquāq; Flādrię partē regiē volūtati permitteret. Quid faceret homo incautus & inermis iā in medio inimicorum? Poſt varias de cōcordia ſentētias tandē pactū eſt vt ſe Va- leſio dederet, atq; ad regē ſpe pacis & gratię cōſequēdę cū filiis Roberto & Gui- lielmo & equitibus Flandris compluribus Lutetiā proficiſceretur: hac lege, vt niſi ante circumactū annum pax foret cōpoſita, reſtitueret eos oēs Valeſius in Flandriā. Hac conuēctione iureiurādo roborata ipſe Robertusq; & Guilielmus filii vnā cū Ludouico & Rob. Roberti liberis cū Valeſio profeſti ſunt, adiūctis (vt pactū erat) multis equitibus Flādris quorū in numero hi mihi inueniūtur:

Roge

Rogerus Ghistellanus, HonDESCOTANUS, ZOTTEGHEMIUS, HAUESKERCANUS, Dade
 felanus, Galterus ab Maldeghem, Balduinus Rolariensis, Arnulphus Aldenar
 danus, Ioannes ab Eyna, Galterus Niucliacus, Ioānes ab Heyla, Philippus Ax-
 polanus, Iacobus Vvtkercanus, Balduinus Pascadallanus, Ioānes Toraltanus,
 Ioannes Volmerkercanus, Michael Marlebecius, Galterus ab Louendeghem,
 Ioannes à Valentianis, Thomas Virouiacensis, Gerardus Maurus, Sigerus Cur-
 tracensis, Ioannes Gandensis, Ioannes Bernagius, Rasso Mulardus. Cætera no-
 bilitas quæ domi mansit, bona pars Liliati erant, hoc est, Gallorum fautores. Id
 enim nominis habebant. Lutetiæ vt venientes regina Flandros specularetur,
 de fenestra palatii sui fastuosa spectabat. Præterierūt Guido & Robertus absq;
 vilo signo honoris, clauso capite oculis in terram deflexis. Sed Guilielmus qui
 Rodulphi magistri equitum habebat filiam in matrimonio, aperto capite regi-
 nam salutauit. Vbi ventum est ad Pyronem, ex equis descenderūt. Comes eos
 Sabaudia ad regem duxit. Omnes se regi ad pedes proiecerunt, dedentes se, vt
 conuenerat, regis voluntati, veniam ac gratiam ab illo obsecrantes, exponen-
 te Valefio quibus illos conditionibus adduxisset, nempe vt intra annum inco-
 lumes domum reduceret si de pace nō conuenisset. Inspexit illos rex primum
 tacitus, inde omnes accepit captiuos, ac vitam illis promisit, cæterum de pace
 nihil prorsus volebat audire, negans Carolo fratri vllam fuisse auctoritatem de
 ea tractandi. Guidonem cum aliquot eius equitibus Compendium, Robertum
 Cynonem misit in Turonos: Guilielmum verò ad Nouettam Auernia aliosq;
 aliò in custodias. Et hunc quidem in modum tractati Flandri, quanquam rex
 non solum Carolo fratri sed Comiti etiam Sabaudie de omni re tractanda, sta-
 tuendaq; potestatem fecisset. Post hæc Ioannes, Guido, Henricus liberi Guido
 nis ex coniuge posteriore, Namurcum maternam ditionem se contulerunt.
 Horum nepos ex sorore Guilielmi Iuliacenensis factus est Præfectus Ecclesiæ
 Traiectensis ad Mosam. Reliquit Valefius Flandriæ Præsidentem loco regis Rho-
 dulpum Nigellanus: siebantq; vbiq; edicta ac mandata nomine solius regis.
 Misi & obsides quidam Tornacū, vt videatur rex oppidis & præfecturis obsi-
 des præter hæc omnia imperasse, quo fidelius tota gens faceret imperata. In-
 terea Cassanus Tartarorum rex nostram religionem Christumq; amplexatus,
 Persas Egyptiorumq; Imperatorem deuicit, Hierosolymam omnesq; Syriæ vr-
 bes ad deditionem redegit. Misis ad Bonifaciū pontificem Francumq; regem
 Legatis fœdus ferire cum Latinis petiit, vt communi animo consilioq; sacrum
 regnū ab Barbarorū vi in perpetuum vindicarent. Confestim Bonifacius mis-
 sa legatione in Galliam, parari sacram expeditionem, Comitem Flandriæ Ro-
 bertumq; eius filium, cuius præclara aduersus Barbaros facta omnibus erant
 in ore, dimitti, ipsumq; regem cruce se signare iubet: quibus in rebus tantū ab-
 fuit vt Pontifici Gallus pareret, vt Apamensem episcopum eius rei gratia mis-
 sum, ideo quod liberius loqueretur, in custodiam duci imperaret: Vocatos Ro-
 mam ad conciliū episcopos patresq; Galliarū excedere regno vetaret, vacan-
 tiumq; sacrarum ædium bona fisco inferret, vnde Pontifex indignatione per-
 motus publicè & nominatim eum execratus est, hostemq; ecclesiæ iudicauit.
 Misit præterea archidiaconum Narbonensem cum diplomate quo nobilita-
 tem Gallicam ab eius fide soluit, regni ius illi abrogauit, idq; Alberto Cæsari
 attribuit: sacramq; huic tiaram imposuit in hoc præcipuè vt bello Gallū qua-
 teret: quod quidem diploma cum archidiaconus apud Lutetiam recitaret, ra-
 ptum ab eius manibus Robertus Atrebas in ignem abiecit: ob quod crimen, in-
 quit

Nobiles cū
Guidone ab
duclis.

Liliati.

Guil. Flan-
drensis.

Guid. despe-
rata pace ca-
ptiuus retia-
netur.
Ph. P. regis
perfidia.

Guil. Iulias-
ensis.

Rho. Nigella-
nus Flan-
driæ Præfes-
Cass. Tartar-
orum regis
res gestæ.

Bonifacius
bellū sacrum
decernit.

P. Regis in
P. F. contras-
macia.

P. Rex hos-
tis ecclesiæ
iudicatus.

Alb. Cæsari
regnū Galla-
licum attrib-
uitur.

Rob. Atre-
bas temeritas.

Syria rur-
sus perdita:
Iubileus
Bonifacii.

Guido dis-
mitti ex pa-
cto festo po-
stulat.

P. Regis in
Flandros p-
dia et odium.
Car. Valesi-
us Gallia re-
lictâ Romæ
Augustus
Græcorum
dicitur, bel-
lum Asiaticum
parat.

Regina Fla-
dro inimica

P. Regis cū
Regina in
Flandriam
aduentus.

P. rex Flan-
driæ regno
augetur.

Gandensis
ciuitatis ero-
ga regē stu-
dium.

Gandensium
politia.

quit Antoninus, iusto Dei iudicio malè periit. Et hunc in modū rixantibus in-
ter se nostris, sua expectatione in Syria Tartarus frustratur, quo Persarum de-
fectione reuocato Syriam Saraceni nemine prohibente receperunt. Toto isto
anno Iubileum suum à se tum primum institutū Romæ Bonifacius cum gran-
di vndiq; mortalium concursu celebravit. In fine huius anni postquā nulla pa-
cis esset spes, Flandri qui diuersis locis tenebantur in Galliis captiui, Carolum
Valesium multis vrgent postulationibus, vt iuxta placita conuentus Roden-
burgensis in eum locum Flandriæ restituantur vnde fide & fœdere publico es-
sent egressi. Proinde regem fratrem Valesium magnis sollicitat precibus vt fidem
suam liberare liceat. At tanto rex flagrabat in Flandros odio, vt haberi malue-
rit fœdis fragus quàm miseris Flandris seruare fidē. Valesius rei indignitate per-
cussus ex regno discedendum existimauit. Duxerat recens Caterinam Philip-
pi Flandrensis Græcorum Augusti filiā in matrimonium. Eam ob rem Romā
concessit ad Pontificem Octauum, contenditq; vt soceri iure Augustus Græ-
canicus diceretur, pollicitus se effecturum vt Galli in Asiam arma essent rela-
turi. Magnopere Bonifacius cupiebat se Pontifice sacrum bellum iterari: Va-
lesii consilium conatusq; omnes approbare, eumq; in Italia præficere Ecclesiæ
Romane ciuitatibus. Omnem suæ ditionis nobilitatē Valesius in Italiam euo-
care, fratri regi (quod nonnulli tradunt) subiratus, quod fidem Flandris serua-
re per illum non licuisset, quodq; Roberto Flandrensi carere debuit quem ma-
gno vni in Italia sibi futurum sperasset. Guido verò audita belli Asiatici men-
tione, nihil apud regem pro sua libertate in expertum relinquere: se suosq; sa-
cre expeditioni offerre. At nihil quicquā permouit, obstante vehemēter Ioan-
na regina cū auunculis suis Roberto, Guidone & Iacobo, Flandris extremam
internecionem molientibus.

M CCC I. Pascha. ii. Aprilis. Subacta hūc in modum Flandria Philippus
rex cum Ioanna vxore regina Nauarræ sub finem mensis Maii magno comita-
tu ac pompa descendit in Flandriam, quo in comitatu adfuit imprimis Hano-
niæ comes Ioannes, magnus ille hostis Flandriæ, cui ob crudelitatem sine mise-
ricordia cognomē hæsit. Rex Doacum primo, inde Insulam Curtracū & Gan-
dauum venit, seq; vt nouum Comitem propriumq; dominū recipi vbiq; impe-
rat. Nam ad fiscum recidisse principatum dicebat: quem ita regno asserere sta-
tuebat, vt beneficium vltra non foret, sed regni ceu quoddam prolatū pomce-
rium, vltimusq; Comitum Flandriæ scriberetur Guido. Tum Curie suæ quod
Parlamentum vocant, Flandriam quantum attinet ad resortitionem subiicit:
hic leges condit, isthic priuilegia cōcedit, alibi magistratus & iudicia ordinat:
homagia & fidelitatem à nobilitate præfecturisq; accipit. Festa latitia ac stu-
diis effusissimis vbiq; recipitur: nihil honoris officiiq; prætermittitur. Festi
editi ludi, certamina equestria in eius honorem commissa: xenia aliaq; donaria
affatim data, cultu sumptuq; certantibus inter se ciuitatibus. Datum memorie
impensum in hanc rem à Gandensibus ad. xxvii. milia nummum. Processerunt
Gandauenses regi obuiam tricolori vestitu: siquidem primates inter se dissis-
dentes duos habebant colores, multitudo addidit tertium: quæ multitudo
inter salutationes magnis in clamās vocibus vehementer flagitabat regem vt
onera ac vectigalia nouiter rebus venalibus imposita, maxime autem tributa
cervisiæ ac mulso imposita tollerentur: quam rem tametsi non absq; dolore op-
timatum populo rex perinde ac in morem congiarii mox concessit, eo quod
in iucundo eius ac nouo id peteret aduentu. Ordo. xxxix. viratus Gandau
quanuis

quanuis Reip. utilis, erat tamen tam Comiti quàm populo inuisus. Eum ordinem Pulcher rex, vt Flandros eò magis ad Curiam traheret Parisiensem, sustulit, instituitq; vt per quaternos electores annui legerentur. xxvi. viri quorum tredecim Scabini, tredecim haberentur consiliarii. Ante hæc tempora per xxxix. viratum atq; ante. xxxix. viratum Respublica Gandauenſium per quatuor vrbis nobiliores familias regebatur. Eæ erant, vt ego accepi, Serſandro- rum, Serſimonorum, Betticorum & Borlutorum. Igitur Scabini eius anni superiores erant Guilielmus cognomento Iudæus, Nicolaus Hoyus, Ioannes Ga- uerus, Ioannes Martinus, Simon dictus Dieregodgaf, Iacobus Meyerus, Iaco- bus Pinardus, Balduinus Medeman, Ioānes ab Coyeghem, Ioannes Pistor, Ar- nulphus cognomine Vanden Poele, Guilielmus Vtenbergius, Ioannes Croc. Inferiores autem dicti Consiliarii, Balduinus Parisius, Gosinus Zeluerberch, Galterus à Laethem, Ægidius Crayeman, Iacobus Sherloyffone, Petrus ab Ghentbrugga, Ioannes Donſanus, Balduinus Steppo, Arnulphus ab Vvestvel dia, Galterus Stocman, Galterus Angelus, Guilielmus à Leda, Balduinus Bru- genſis. Conſimili honore rex Pulcher Brugis acceptus, sed inhibitum ibi per rectores vrbis sub pcena capitis, ne quis ex multitudine nouorū veſtigalium remiſſionem à Rege peteret: quæ res adeò displicuit multitudini, vt ad ingreſ- ſum regium veluti muta ſtaret, non ſine magna Regis admiratione. Mulierum verò Brugensium ſplendor ac faſtus ingrata admodum Regina res erat, adeò vt dixiſſe tradatur, Ego rata ſum ſolam me eſſe Reginam, at hic ſexcentas con- ſpicio. Rebus apud Brugensēs ordinatis, Goberto à Spineto qui Atrebatu Ro- berto Riolam in Vaſconibus prodiderat, rex Maleam attribuit domum Co- mitum Flandriæ: Rhodulphum Nigellensem ſecum duxit. Iacobum Caſtello- nensem reginæ auunculum Flandriæ reliquit Præſidem vnâ cum Comite Bo- noniæ Roberto & mille ducentis equitibus: profectusq; eſt ad Vyinedal ades Comitum ſplendidas tunc ac viſendas, vnde ſtatim Hypram petiit atque inde Inſulam & Doacum, vbi Robertus Atrebas ſecundam duxit vxorem Marga- retam filiam natu maximam Ioannis Comitum Hanoniæ: celebrauitq; Rex eo- dem anno nuptias fratris ſui Ludouici Eburonicum Comitum cum Margareta filia Philippi Atrebatum Eurenſis prælio interfecti. Statim à Regis diſceſſu tu- multuatū Brugis. Statuit Senatus, ſumptus à ſe factos pro Regis aduentu ex ve- ſtigalibus nuper impoſitis ſoluendos: quos autem per claſſes opificum multitu- do feciſſet, ipſa priuatim lueret. Fremere grauiter plebeſtum ob hoc, tum quod inhibitum ipſi fuerat ne remiſſionem à Rege tributorū peterent. Petrus cognomine Rex Decanus Textorū author imprimis motus. Hunc Prætor Bru- genſis cū viginti quinque aliis primariis ex plebe in carcerem duxit eum qui Co- mitis lapis vocatur. Concurſus mox factus ab armata multitudine, quæ ra- ptim cuſtodes coëgit aperire carcerem, ſuosq; omnes illæſos inuitis magiſtra- tibus eduxit. Quieuit dehinc aliquantisper ciuitas. Nam vtrinque iniectus me- tus primoribus à plebe, plebi à primatibus. Inter hæc Iacobus præſes Flandrie magno ac ſuperbo vir animo, nihil tam laborauit, q̃ vt eos qui cōſpirationem fecerāt, captiuosq; vi facta regio carcere eduxerāt, puniret, ſuæq; prorsus ſub- iiceret voluntati. Aderat & Ioannes Geſtellanus eques Flandrus qui Guidonē Comitē nihil prorsus amabat. Aderāt optimates Brugēſes, quibus perpetuum ferè cū plebe erat diſſidiū. Horū cōſilio cogit turmā quingētorū circiter equi- tū, illosq; extra mœnia cōtinet. In oppido autē armat ſe tota facio optimatiū, quorum caput ac dux Geſtellanus erat. Cōuenerat vt manē ad ſignū ſonantis

Brugensium
mulierum
splendor.

Gobertus à
Spineto Ma-
lea donatur
Iac. Caſtello-
nensis Flā-
drie præſes

Margareta
Hanonia R.
Atrebatu
nubit.
Lud. Ebu-
ro-
nicū Comes

Brugensium
tumultus.

Petrus rex.

Io. Geſtella-
lanus.

M campa.

*Constitutus
quo ciues
Brugem. fas
tionē Gal
licā superat*

*Petri regis
exilium.*

*Brugese op
pidum moe
ribus nuda
tur.*

*Arces noi
ue Curtra
ci et Insule*

*Popul. Bru
gensis graui
bus onerat
tur tributa*

*Tributum
angulare.*

*Ioā. & Gui
do Namur
censes auto
res rebellio
nis.*

campanulæ plebem imparatam primores cum Præsidis peditatu obruerent, pœnasq; de omnibus conspiratoribus grauissimas sumerēt. At plebs quid rerum ageretur minimè ignara, ad sonitum campanulæ vndiq; concurrentes viriliter nobilitati resistūt, adeò vt omnē factionē aduersam in Castellum, quod templo adhæret diui Donatiani, fugarent, locūq; aggressi expugnarent, multos aduersarios vulnerarent, quosdā occiderent, quosdā caperēt, vnde perterritus Gestellensis ex oppido profugit. Præses autem introire cū suo equitatu nō est ausus. Hęc circiter mediū Iulium die quodā Iouis. Iacobus præses grauiter cōsternatus fratrem suum Comitē Fanī Pauli Guidonē nomine cū nobilibus ac primoribus Flandriæ ad se vocat: copias suas adauget, deq; rebus omnib. quid optimū sit factū consiliū capit. Intercedētib; autem pacificatorib; tandem concordie initū fœdus vt quicunq; se reos esse coniurationis agnoscerent, ab vrbe discederent in perpetuum exilium: reliqui verò ex multitudine iudicio Præsidis ac fratris eius Guidonis in totū se submitterēt. Igitur Petrus rex cum sociis discedit atq; oppidū relinquit. Tum Præses Guidoq; eius frater ingressi vrbem pœnas acerbis in rebellantem plebem non ausi statuere, munitionibus suis oppidū nudandū existimant, turrets lapideas ligneasq; & portas nonnullas in fossas deiecerūt: aggerem terreum quo oppidū erat cinctum, nōnullis in locis solo equabant fossasq; replebant, affirmātes oppidi sui omnia priuilegia ac libertatem rebellantem plebem seditionibus suis cōmisisse ac perdidisse, quæ quidē verba plebi populo senatuiq; æquē ingrata fuere: illisq; de rebus Brugesenses appellationem instituerunt, insequenteq; hyeme in Curia Parisiensis lis est habita. Æstate iam præcipitante Comes Fanī Pauli Guido Præsides Iacobo in Flandria relicto ad regem concessit. Præses autē duas fortissimas excitauit arces Curtraci alteram, alteram Insulæ, Brugis item aliam inchoauit vbi nūc sunt molæ aquaticæ, quam non absoluit: Pro quorum operum impensis magna & hætenus inaudita Brugesibus liberæ genti irrogauit tributa, maximè autem plebi: siquidem ab nobilitate locupletioribusq; quos in honore habuit, nihil exegit. Nec solum tres illas arces, sed & alia nobilium ædificia, & munitiones fœdere Ferdinandi instaurari vetitas restituit: asper ac durus præcipuè nobilium liberis & hæredibus eorum qui cum Guidone Lutetiam erant profecti. Coëgit opifices ad quartam soluendam opere suæ quotidianæ. Hinc opus intermittere, feriari, ociariq; permulti. Negotiatores tyrānidem pertæsi Flandriam relinquere. Querelæ graues ab artificibus ad Præsidentem delatæ, petitumq; moderatum iri ac mitigatum vectigalium onera, alioqui opificia descenda esse. At tantū abfuit vt remissionis aliquid impetrarent, vt nouum rursum tributum Præses excogitaret id quod angulare appellatum inuenio, vt & à statuis (vt dicitur) videatur exegisse farinam. Per eam hyemem filii Principis Guidonis maximè Ioannes Namurcensis Guidoq; eius frater cum filio sororis suæ Guilielmo Iuliacensi, cui Clerico cognomē, grauiter dolentes tam bellam patris sui progeniem partim esse captiuam, partim domo patriaq; spoliatā, capita sollicitè conferunt consultantq; de patria armis ferroq; liberanda. Occulta (quando aliter propter Liliatos non liceret) cū amicis in Flandria habebāt colloquia. Petro regi viro ex plebe fortissimo, quem in exilium abiisse ostendimus authores fuere vt cū suis Brugas reuerteretur. Rediens igitur Petrus in patriam consilio facundia ac prudentia magnam partem populi Brugenensis in suas partes attraxit, vt textores, quorum erat decanus, fullonesq; omnes, cum aliis multis, adeò vt Prætor Regius senatusque se illi opponere formidarent.

In fine

In fine hyemis reuerſi ſunt ex Curia Pariſienſi curatores litis cuius ſupra me-
 minimus, pleni dolore atq; ira, ideo quòd conſuetudines ac privilegia anti-
 qua obtinere non poterant, ſed veluti oppreſſi iniquo iudicio cauſa cecide-
 rant. Tum Petrus rex tantum apud Brugeſes cepit valere, vt nò dubitaret eos
 prohibere adeoque à muris propellere qui iuſſu Præſidis munitiones oppidi
 deſtruebant. Præſidi denuntians non illi licere demoliri moenia ciuitatis abſ-
 que publico populi Brugeſis conſenſu: quibus ex rebus ſtupefacti ac territi
 Prætor regius ſenatus primariiq; viri, timentes capitibus ſuis ex oppido fuge-
 runt. Petrus autem cum ſuis in illo manſit tanquam dominus. Dum hæc Bru-
 geſis aguntur Gandavi menſe Martio grandis coorta diſcordia inter Principes
 ciuitatis & multitudinē, grata admodum res & conſolatoria Brugeſibus. Cau-
 ſa erat quòd Iacobus præſes adſtante Prætor Gandenſi, publico promulgaſ-
 ſet edicto, impoſitionem vectigaliū à Rege (vt dictum eſt ſupra) abolitam, lo-
 cum & curſum iterum habituram, vt inde ſoluerentur impenſe omnes factæ in
 aduentu Regis & Regine. Muſſare conqueri ac fremere ferociter multitudo,
 præcipue quòd & hoc eſſet adiectum, vt quicumq; non obediret huic manda-
 to vel capite vel exilio plecteretur. Conuenire, conferre, colloqui inter ſe ſub
 crepuſculum noctis multitudo. Stat ſententia poſtero die ociari, conſiliumq; ca-
 pere quonam modo impoſtum quirent tributum tollere. Eo de conſilio certio-
 res facti Prætor & Senatus primoresq; ciuitatis primo mane ſe ad octingentos
 circiter armauerunt, diuiſiq; in cuneos per. xxx. xl. & .l. per vias vrbis & compi-
 ta incedebant vt plebeios qui ociarentur vel caperent vel trucidaret. Hæc vt
 viderunt opifices, accepiſſentq; à Nobilibus ſubinde còtumelioſa verba, qui-
 dam ex illis ad opera ſua ſe receperunt. Sed hora eius diei circiter tertia pome-
 ridiana pars ex plebe occultè ſe armauerunt, raptisq; vexillis ſuis militaribus
 proceſſerunt in publicum, cumq; ad campanam ciuitatis non auderent accede-
 re pelues ſuas pulſantes omnem ſtatim ciuitatis multitudinem concitauerunt.
 Concurſus clamorq; fit vndiq; conglobatiq; in vnum ceperunt manus acriter
 conferre cum nobilitate, quæ vt numero ita & viribus impar cedere tandem
 coacta eſt, profugitq; Prætor & Senatus aliiq; ad ſexcentos numero in Comi-
 tis caſtellum iuxta Fanum diuæ Pharahildis: reliqui ad domos quiſq; ſuam vo-
 lauerunt. At plebs furibunda pone, ferociter inſecuta caſtrum circumcingit,
 antèque horam nonam expugnat. Interfecti ſenatores duo, & alii ex prima-
 riis vndecim. Vulnerati grauiter circiter centum, reliquos omnes vnà cum re-
 gio Prætor in verba ſua iurare coegerunt, alioqui omnes ad vnum occiſuri.
 His auditis Iacobus præſes magna (vt mirum non ſit) accenſus ira nullas pre-
 ces bonorum virorum de pacificatione audire voluit, nihil niſi iracunde &
 minaciter loqui, ſeruitutem, exilia, cruces aliasque pœnas fulminare.
 Eodem anno Idibus Septembris obiit Iacobus Bononicus Morinorum epi-
 ſcopus, qui inter præcipuos refertur Eccleſiæ Morinorum benefactores.
 Menſe autem Nouembri die Mercurii ante ferias Diui Clementis vacante
 adhuc ſede Morinenſi, coacta apud Compendium Synodus prouincialis
 per Archiepiſcopum Remorum. Hic excommunicati Abbates quicun-
 que conſpirauerant in ſuos Episcopos. Fulminati item magiſtratus laici
 qui non patiebantur vt laici in foro eccleſiaſtico conuenirentur. Decretum
 quoque vt vbicumque à iudice temporali capiatur Clericus à diuinis ceſſetur
 officiis. Succesſit in eccleſia Morinorum epiſcopus Ingerranus Crekiacenſis.

*Brugen. cau-
 ſa cadut in
 Curia Paris
 ſienſi.*

*Petri Regis
 authoritas
 apud Bru-
 gen.
 Galli pro
 fugiunt.*

*Motus Gā
 denſis.*

*Prælium in
 vrbe Gana-
 denſi, quo vi-
 ſta Gallica
 factio.*

*Iac. Bononi-
 cus Morino-
 rum epiſco-
 pus.
 Synod. pro-
 uincialis Cō-
 pendii.
 Eiusdē de-
 creta.*

*Bonifacius
P. regē
cū vniuerso
regno exee-
cratur.*

Papa Bonifacius & Pulcher rex graues inimicitias inter se exercebant : Ideo quòd Austricum , vt diximus , Valesio Bonifacius prætulisset ad Imperium : quòd Ecclesiæ Gallicanæ proceres Romam quò erant vocati , proficisci rex vetuisset : quòd non bello sacro, sed soli Flandrico animum intenderet: quòd nihil auri aut argenti ex regno asportari Romam pateretur : quòd nec virginem Flandram nec patrem eius aliosque captiuos vt iussus erat redderet. Ob hæc non solum regi , sed toti etiam regno sacrificiis Pontifex interdixit, seq̃ non minus in profanis quàm sacris dominum esse prædicauit. Proceres tamen regni vnà cum principibus sacerdotū conuocati, soli regi profitebantur se esse deuinctos, nullum sibi dominū præter eum agnoscentes. Egit illis gratias rex, seq̃ illos defensurum pollicitabatur.

*Petri regis
ingenium.*

M C C C II. Pascha vigesimosecundo Aprilis. Brugesenses insolens seruitutis populus, quando nulla alia libertatis spes ostenditur, armis liberare patriam statuunt, optantes potius fortiter mori pro patriâ, quàm miseram seruitutem. Primus omnium ausus est Gallorum obsistere tyrannidi Petrus cognomento Rex homo plebeius, vnoculus , atate sexagenarius, opificio textor pannorum, breui vir statura, nec facie admodum liberali, animo tamen magno ac feroci, consilio bonus, manu promptus, Flandrica quidem lingua cum primis facundus, sed Gallicè ignarus. Talem excitauit Deus Dauidem contra Goliath. Accidit sub Calend. Maias cū Gobertus à Spineto Maleæ Præfectus vinum ibi venderet , vt orta inter potandum rixa Ioannes Breyla lanus Brugesensis famulum Goberti ob contumeliosa eius verba ferro trucidaret : Qua de re certior factus Præfectus statim cum suis Breylam inuadere atque occidere conatur. Interea Brugesenses ad septingentos ferè numero ex oppido euolant Maleam versus, Breylæ suppetias ferunt. Gobertum Præfectum virum nobilem eiusq̃ aliquot familiares occidunt. Hoc initium funestissimi belli eo anno gesti. Ex ea die cœpit Breyla velut alterum agere tribunum plebis in ciuitate Brugesensi. Breylæ nostrate lingua frænus sonat, quo sanè opus erat ad compescendam Gallorum avaritiam. Contra hæc Brugesensium facinorâ audaciamque Iacobus Præses copias sibi maiores cogendas existimauit : At Brugesenses Guilielmum sibi Iuliacensem acciuerunt Guidonis Principis ex filia nepotem cognomento Clericum. Erat enim Diaconus & Præses ecclesiæ Traiectensis ad Mosam : sed iniurias tantas auo suo illatas ferre non potuit : relicta ecclesia arma induit , totusque ardebat in ultionem Gallorum : rediit in Flandriam de consilio auunculorum suorum Ioannis & Guidonis ductu Petri regis cum paucis. Statim eum Brugesenses (exceptis Liliatis) Dammensesq̃ & Ardenburgenses magno cum gaudio in locum aui sui receperunt. Primum omnium confluente ad eum milite Brugesensi incendit ædes domini Ziselenis equitis Flandri qui Liliatus erat : fauebatq̃ Francis, auumq̃ eius etiam ante bellum oderat. Simul Maleam aui sui ædes ab hoste insecas ac munitas oppugnauit, multoq̃ labore ac vultu obtinuit: interfecitq̃ milites Brugesensis quotquot ibi inuenit Francos. Hæc postquam audissent quidam ex Gandauensibus, qui Principi suo bene adhuc fauebant, ad Brugesenses statim miserunt de coniungenda cum eis armorum societate : per gratum hoc erat Brugesensibus, sed mox reuersi Legati illi, Gandauensium animos mutatos inuenerunt, siquidem Liliatorum nimium ibi valebat factio.

*Origore
bellionis.*

*Gob. à Spine-
to interfi-
citur.*

*Guil. Iuliacensis
ducē se
præbet Bru-
gensibus*

*Dñs Zisel.
Liliatus.
Malea res-
cipitur.*

*Liliatorum
Gandau fa-
lio.*

Primores ciuitatis quicq̃ dignitate aliqua aut opibus valebant, Liliatorum sequeban-

quebantur partes, formidantes regis videlicet potentiam, suisque timētes facultatibus. Simul Iacobus Praefectus mitius cum Gandauensibus cepit agere, ne utraq; sibi ciuitatem iuxta inimicam faceret, neue se in vnum duae maxime ciuitates coniungerent: periculo tamen se exposuerunt pars aliquanta Gandauensium, sequē cum Brugenſibus colligauerunt. Inter haec habita Iacobus Praeses deliberatione cum episcopo Antistiodorenſi ac Petro Fillota legū magistro, qui ambo regi Pulchro erant à consilio, Curtracum euocauit ex Hannonia Veromanduisque & Flandria magnum nobilium ac militum numerum, ut Brugenſium coniurationem pessundaret. Tum Clericus non filius Brugenſibus ob multitudinem in illis Liliatorum atque eorum qui metu Francorum nihil rerū audebant tentare, occulte discessit ac profectus est in terram quatuor Officiorum, quo Guido Namurceus auunculus eius ad eum venit. Petrus autem rex adsumptis secū ex Brugenſibus circiter mille quingentis peditibus bene armatis ac balistariis centū, Gandauū petiit, ut blandis sermonibus in suas partes pertraheret Gandauensium populares, utque vnio ac concordia fieret ciuitatum: filium adesse Principis, nepotemque, viros fortissimos, eosque orare ciuitatem Gandauensem, ut in commune vellet consulere, temporeque tam necessario foedus, amicitiam, ac societatem armorū coniungere ad Principem patriamque liberandā. At primores ciuitatis donis ac promissis plebeios in fide regis atque factione Liliatorum continebant: qui quidem Liliati duce praetore regio Gandauī constituto, magnā ciuiū partem bene armatā oppido eduxerunt aciemque ordinare ad pugnandum cum Petro ceperunt. Petrus autem pugnandum sibi nequaquam existimans Brugas se recepit. Guido item Namurcus & Guilielmus vnde venerant reuerſi sunt: iamque res ad desperationem visa est tendere. Non tamen Petrus animum despondebat, sed Brugas reuerſus postquam intellexit Rodenburgenſes (nūc Ardenburgenſes dicimus) ab Guilielmo Iuliacensi defecisse, Liliatosque cognito Gandauorum consilio multitudinē ibi pessundediſſe, ac signa regia abiectis Guilielmi signis erexisse, illorum oppidum quauis non parum munitum ardentem ac valide aggressus, occisis aliquot Liliatis haud ita magno labore obtinuit: signaque Francica abiiciens, statuit rursus signa Iuliacensia. Nihilominus tamen Brugenſes postquam vidissent quod quemadmodum sperarant, Gandauenses sibi iungere nequiuisset, recipere eum mœnibus recusauerunt, nihilque propius erat quam ut ipsum occiderent. At Petrus cedendum ratus plebeio furori fugit à Flandria ad tempus, sequē ad Guilielmum Guidonemque contulit. Cum autem intellexerent Brugenſes Iacobum Praesidem à Curtrato cum magna armatorum manu ad se aduentare, maximus totum corpus ciuitatis tam primores quam plebeios inuasit timor: quapropter de communi consilio Legatos suos illi obuiam miserunt de concordia paciscēda hunc in modum, ut postquam diligens ac iusta esset habita quaestio, se prorsus submitterent de omnibus delictis decreto ac sententiæ regii concilii ac Praesidis, ea lege ut qui se reos coniurationis timerent, in voluntarium exilium ire permitterentur. His super rebus per dies aliquot consilio habito, acceperunt tandem Galli conditionē, promittente in super Petro Fillota, se venturos non ut hostes sed ut amicos, absque armis, actantum modo cum trecentis equitibus. Tum die Mercurii decimo Calend. Iunias decretum Brugis publicē promulgatū, ut quicumque de quaestionibus habendis diffideret, ante nonam horam insequentis diei ab vrbe discederent.

Petrus
Fillota.

Petrus rex
Gandenses
tentat.

Flandri du-
cibus desti-
tuuntur.

Petrus rex
Ardenburgū
asserit.

P. rex pro-
riclitatur.

Legati Bru-
gensium ad
Praesidē ad-
uentantem.

*Exules cō-
meatū præ-
fidi diripi-
unt.*

*Iac. Castell.
præses cum
exercitu
Brugas in-
trat.*

*Exules re-
vocantur.*

*Exules op-
pido Brugæ
se potiuntur.*

*Galli cedū-
tur magno
numero.*

*Iac. Præses
diu fuga.*

Exiuerunt igitur ad quinq; milia virorum aut eò amplius seque partim Dammi & Ardenburgii, partim Ostburgi pulsus aut interfectis Gallis, & super lit-
tora iuxta portū Zibin appellatū collocabant: portusq; Flandrici possessionē
arripuerunt. Præmiserat Præses Dammū coquos suos viniq; magnā copiā cū
omni genere cibariorū, vt militi foret prouisum in longā diē: à quibus quidē
rebus abstinere non potuere Brugeses quin omnia verterent in suos vñs oc-
cisi qui obistere nitebantur. Die Iouis nono Calend. Iunias sub vesperam
venere Brugas Iacobus Præses & Petrus Fillota seu Flota, vt quidam habent,
contra atque erat dictum cum mille septingentis equitibus bene armatis bali-
stariisque ac peditatu alio bene multo: quin & vasa vinaria quædam narratur
portasse restibus plena vt plebeios strangularet, Curtraci relicto episcopo An-
tisiodorensi. Nec temperare potuit Præses quin hic toruum ac crudelem ple-
bi ostenderet vultum, multosq; verborum contumeliis proscinderet. Eapro-
pter plebei qui in oppido remanserāt, de pelle sua solliciti nuntios subito mi-
serunt ad eos quos secessisse ostendimus, vt si se & coniuges & liberos focosq;
& penates saluos esse vellent, non dubitarēt se mox bene armatos in oppidum
recipere contra Gallos pugnaturi. Iacobus autem postquā cum suis cenasset,
vigilias ad omnes vrbs exitus & compita disposuit. Et ecce postridie eius diei
sub ortū solis adfuerunt ab Ardenburgo, Ostburgo, Dāmoq; Brugeses, quo-
rū numerus iūctis sibi iis qui vicinos habitabāt pagos ad septena & eò amplius
milia fortissimorū virorum excreuerat. Hi ducibus Petro rege ac Ioāne Brey-
la pars per portas, alii trans fossas vbi mœnia erant prostrata, vrbem ingrediu-
tur. Simul qui domi manserāt, vt minor fiat hostibus aufugiendi potestas, por-
tas Bouwereiam Caterinicā ac Smediā occisis custodiis occupant occluduntq;
Breyla per portā Speicam introgressus, terribili sublato clamore: Viri, inquit,
Brugeses, auitam nunc præstate virtutem, hodie liberam habebimus ciuita-
tem: sic cum furibundā plebe ad ædes vsq; Fani Pauli ac pontem diui Ioannis
penetrat. Atq; ille alter à porta Crucia postquā ter Flandria leonē, magno spi-
ritu esset vociferatus, ad templum vsq; diui Donatiani, ad forum, ad Seruato-
ris vsq; recta peruenit, terribili omnia tumultu formidineq; implent, cædibus
mortibusq; per omnia vrbs hospitia grassantur: alios ab ipsis hospitibus in cu-
biculis proditos, alios ex fuga & latebris retractos, quosdā fortiter resistentes,
inermes iuxta atq; armatos fœda occisione mactant. Occupatis iam portis ac
mœnibus in fuga nihil spei erat. Scilt' ende vriendt, hoc est, scutum & amicus,
vernaculum ipsorū erat signum: quod cum hostes imitari student, nec valent
rectē efferre, se miseros cateruatim occisoribus produnt. Interfectorum cada-
ueribus viæ complentur: cædes totum tenuit diem. Mille & quingenti cecido-
runt eo die ex equitatu, ac peditum duo milia: sunt qui numerum longē maio-
rem referant, sed ego hac in re episcopum sequor Florentinum, & commenta-
rios Minoritæ cuiusdā Gandensis, qui æqualis eius temporis hoc de bello mul-
ta fideliter scripsit. Hæc die veneris ante Litaniā minorē die vigesimoquin-
to mensis Maii qui diuo sacer est Urbano. Capti sunt circiter centum. Iaco-
bus præfectus magno versatus est in periculo. Nā suffosso eius equo, nisi mox
in alium à fidei armigero suo fuisset transpositus, haud dubie interfectus fuisset
aut captus. Vespertinæ tandem tenebræ saluti illi fuere, in quibus nobilis
cuiusdam viri beneficio latuit ad horam vsq; decimam ante mediam noctem,
qua hora sumpta veste sui sacerdotis iuxta portam Smediā vnā cum Petro
Flota

Flota fossam tranavit famulo eius submerso. Fugit autem trepidus ac valde attonitus Curtracum: quò ad eum ex fuga quoque se receperunt Robertus Comes Bononiæ, Ioannes Lendienſis & Ioannes Vreminius, ex quibus Lendienſem arcem Curtracensem præfecit cum commeatu, instrumento bellico ac milite valido. De Gandauensibus autem valde sollicitus ne se Brugenſibus colligerent, quicquid gratiæ ab eo aut privilegiorum petebant, concessit. Quis enim Flandriæ posset nocere si duæ illæ ciuitates concordēs inter se forent? Petrus Flota Insulam se contulit, iurans per Deum, nunquam se Franciam ingressurum donec de tanta ignominia ultus esset Flandros. Multis equis Brugenſes commeatuque cum bellico eorum instrumento sunt potiti. His ita gestis rediit statim Guilielmus Iuliacensis in Flandriam mirum dictum quàm acceptus Brugenſibus. Hunc sibi ducem elegerunt, pecuniamque ad belli usum contulerunt. Territorium Brugenſe mox Liliatis pulsus fugatisque, Iuliacensi adhæsit, qui lecto ex iis milite Vindaliā aui sui domicilium obsedit.

*Petri Flot.
Insula iacta
tia.*

Hanc cum vi non facile posset expugnare, quod & fossa & muro firmo tuta esset, parte armorum suorum ibi relicta processit in terram Slipiam, Furnensem, Bergenſem, Bruchburgenſem: quas præfecturas mox omnes obtinuit.

*Guil. Iuliacensis
Flan-
driæ partē
recipit.*

Utrò enim iugum Francorum ac Liliatorum, quo ad seruitutem usque premebantur, excusserunt. Inter hæc qui ad Vindaliā sedebant post tres hebdomadas obsidionis, loco potiti sunt, Francis cum rebus suis abire permissis.

*Vindalia
recipitur.*

Ut autem cum maxima armorum manu Bergam Iuliacensem venisset, Galus Payella præfectus ibi constitutus ab Roberto Atrebate, quanvis præter peditatum septingentos in loco bene munito haberet equites, oppidanis tamen non confusus fugit cum Francis & Liliatis ad Fanum Odomari. Bergam receptam Casletum quoque in fidem rediit excepto castello in montis sito cacumine: quod Franci firmiter custodiebant, ubi & Ioannem Haueskercanum cum Ægidio fratre Payella præfecerat. Longo tempore Iuliacus hoc castellum obsedit & frustra oppugnauit, Haueskercano, Liliato fortiter defendente.

*Payellæ
Galli igna-
uia.*

Sub Calend. Iunias Guido Namurcæus Guidonis principis filius, ipse quoque pro captiuo parente pugnaturus Brugas venit cum manu aliquanta Germanorum: Vix credibile est quanta lætitia fuerit acceptus.

*Ars Cas-
letana.
Ioā. Haues-
kercanus.*

Statim cum milite Flandro maximè voluntario Curtracum mouet. Totus ager Curtracensis & Aldenardenſis cum oppidis in fidem redierunt, Liliatis & Gallis fugatis aut occisis. Audiebant ubique malè Liliati, ac nusquam molliter tractabantur subinde hic illic occisi. Galli arcem Curtracensem nouam à se excitatam & munitam tenebant. Guido eam mox obsedit & oppugnauit: erat is strenuus ac probus eques, omnibusque Flandris qui à Principe suo stabant, valde charus. His duobus audi iam Flandri ducibus mirum in modum animari ceperunt, verbis inuicem iactantes se breui Comitem suum ex captiuitate liberaturos.

*Guid. Namurcei ad-
uentus.*

Dominabantur maximè Liliati in oppido Hyprensi. Deditionem nihilominus fecerunt metu popularium perterriti, quos tantopere viderunt propensos ad Guidonem. Et miserunt quidē Hyprenſes licet grauatè quingentos tantum pedites rubrò omnes vestitu cum balistariis aliquot ad obsidionem Curtracensem. Oppidum Gandauum regi adhæsit factione Liliatorum, quanuis tota ferè plebs & opifices Comiti faueret. Iacobus autē præses vehemèter commotus horum duorum ducum prosperitate, cum videret se esse longè imparē,

*Liliati malè
tractati.*

*Guid. Namurcei in-
dustria.*

*Hypra re-
cipitur.*

commotus horum duorum ducum prosperitate, cum videret se esse longè imparē,

commotus horum duorum ducum prosperitate, cum videret se esse longè imparē,

commotus horum duorum ducum prosperitate, cum videret se esse longè imparē,

commotus horum duorum ducum prosperitate, cum videret se esse longè imparē,

commotus horum duorum ducum prosperitate, cum videret se esse longè imparē,

commotus horum duorum ducum prosperitate, cum videret se esse longè imparē,

*Petrus Filo-
lota Insula
tuetur.* Petrum Fillotam cum quâtis potuit copiis in oppido ac castello Insulensi præ-
posuit, ipse ad regem ac reginam sororis suæ filiam properavit: ubi de Flan-
drorum rebellione atq; iniuriis sibi factis grauissime questus est, aduentumq;
*Iac. Præsi-
dis apud Re-
gem queres-
la.* ac potentiam duorum filiorum Comitum exposuit: quantumque læsa esset à
Flandris regia maiestas multis verbis exaggerauit. Collectus à rege pulcherri-
mus exercitus, ex omnibus ferè Galliarum nationibus. Nam in bellum Flan-
dricum totis rex viribus incumberebat. Regina autem non Flandros sub iugum
mittere, verum extinguere ac delere nomen gentis ardebat. Eius rei gratia
*Gallorum
magnus ap-
paratus at-
que expeditio
in Flan-
driam.* pacem rex cum Augusto Adulpho, cum rege Eduardo, aliisque principibus fir-
marat. Stabat Flandria tanquã agna inter lupos. Hollandos, Zelandos, Braban-
tos, Veromanduos, Hanonios, Turnacenses, Atrebates, Morinos, Gessoriacos,
Pontacos, omnesq; (vt summatim dicam) finitimos agente rege hostes habe-
bat: fœderatos eius largitionibus, affinitatibus, aliisque artibus rex dissoluerat
*Rob. Atre-
bas regis le-
gatus & to-
tius dux ex-
ercitus.* auerteratq; Comitem cum bona parte nobilitatis dolo ceperat. Igitur his co-
piis, quod Carolus regis frater in Italia ageret, Imperator constitutus Rober-
tus Atrebas cōsanguineus regis & reginæ auunculus, vir planè militaris & for-
tis, quique hætenus sepe fortunatus fuerat præliator, & quo nemo omniū du-
cum Flandris erat infestior. Erāt in eo exercitu circiter decem milia electorum
equitum, balistariorum autem ac cæterorū peditum certus numerus constare
nequit præ multitudinem. Sunt qui ad quinquaginta hominum milia fuisse tra-
dant. Brabantinus scriptor ad viginti milia equitum fuisse refert. Hi omnes ad
urbem Atrebatium conuenerunt, inde Insulam descendunt, ac Curtracum, vt
Gallis in arce Curtracensi obsessis suppetias ferrent, commeatuq; iuarent.
*Guil. Iu-
liacensis.* Tum Guilielmus Iuliacensis, relictis non ita multis ad Casletanę arcis obsidio-
nem, cum magno numero Flandrorū occidentaliū Curtracum venit ad auun-
culum suum Guidonem. Eo tempore tanta fames afflixit Gandauenses vt vul-
gò non nisi auenacco vescerentur pane: Omnis enim populus agri Gandauen-
*Fames &
inopia Gā-
densium.* sis cum Guidone in castris erat ad Curtracum, nec ex agro quicquam in oppi-
dum inuehi potuit nisi furtim, ideo quod oppidani Gallicarū esset partiū: & la-
borabat intestinis discordiis oppidum, quum plebs à Comite, primores ditio-
resq; à rege starent. Sub cal. Iulias Curtracum venit tantus ille Gallicus exerci-
tus, confeditq; ad quaterna circiter stadia prope oppidum. Totam meridianā
Flandriam his quatuor aut quinque annis adeò euastarant Galli, vt intra Insu-
lam & Duacum vix vlla arx aut templum aut domus staret, omnia flammis
*Gallorum
grassatio et
impetus in
Flandriam.* erant exusta. In hoc autem accessu, Flandriam intrantes flamingantem vt ter-
rorem omnibus iniicerent, nec ordini nec sexui aut vlli ætati parcebant, adeò
vt etiam imagines diuorum gladiis decollarent dissecarentque in templorum
despoliationibus. Ad hæc scopas ardentes hastis prætulisse dicuntur, vt om-
nem terram igni ferroque perdendam significarent, quò magis iussa faceffe-
rent reginæ, quæ fertur dedisse in mandatis, vt apros quidem, hoc est, viros,
*Regina
mala.* hastis, sed sues verutis confoderet, infesta admodū mulieribus quas sues voca-
bat, ob factum illum foemineū visum à se Brugis: quibus sanè rebus tātum ab-
fuit vt Flandros terrerent vt magis eos ad fortiter agendū prouocarēt anima-
rentq;. Igitur Guido & Guilielmus cognito hostiū aduentu, quos pessimè ode-
rant, summa alacritate copias cogūt. Conuenerūt tota ex Flandria flamingate
quicunq; fidei corde Principē patriamq; amabant. Simul Ioan. Borlutus ciuis
*Ioānes Bor-
lutus Gan-
densis.* Gandauensis ex suis propinquis ac familiaribus septingētos clanculū eduxit.
Crevit numerus (vt Minorita quidam scribit Gandauēsis) ad sexaginta viro-
rum

rum milia, qui omnes maximè voluntarii ac bene erant armati, non minus robore corporis quàm animis præstantes. Nondum enim otio ac voluptatibus vsque adeò corrupti erant mores, sed rudis adhuc populus erat & ferox. At Gandaui Borlutus ob occultum exitum ab oppido cum suis omnibus damnatus est exilio ab iratis Liliatis. Nobiles in his nostrorum copijs perpauci erant: omnino decem fuisse lego præter duos duces equestri dignitate viros: quorū ex numero præcipui militiæ experti fuere Henricus Lochiacus ex Comitatu Lymburgenfi, Ioannes Renessius Zelandus pulsus in exilium à Comite Hollandiæ, Gosuinus Goitsenhovius gente Brabantus, Ioānes Cucus Brabantus, Theodoricus Hondescotanus, Robertus ab Levverghem, Balduinus Popero dius ex Comitatu Flandriæ. Sed Petrus rex ac Breyla cum aliis aliquot Bruggensibus donati à Guidone equestri sunt baltheo. Flandri à ducibus suis in vnam omnes aciem distribuuntur longam quidem illam ac densam. Hostes autem ut cognouerunt in vna duntaxat acie quanuis longa omnes stare Flādros, novem quas ipsi ordinarant in treis modò conflauerunt. Ternis aut quaternis diebus levicula quædam præludebantur prælia inter vtrunque exercitum: donec ad quintum Idus Iulias die Mercurii nostri per exploratores didicerunt primo diluculo Gallos se ad pugnandum præparare, tum idem nostri omni ope confecerunt. Hypranos ne Galli suis auxilio erumpant, ad arcis custodiam relinquunt, animoq; confirmant extrema experiri deque rerum summa ferro decernere. Nam in fuga præter summum dedecus periculum etiam subesse ne in hostium potestatem aut in Flandrorum iras qui se proditos existimarent, veniant. Duxerant quā ad eos hostium patebat aditus, occultas fossas sat altas ac patentes, viridi cespite ac multa fronde contextas: id quod magno suo fecerant bono. Ut autem omnibus magnos darent animos, aciem duces obeunt, quā iuste pro patria arma sumpserint, quantas à Gallis iniurias acceperint, quantamq; in calamitatem ac cruciatum, nisi vincant, venturi sint commemorant. Gallos esse gentem execratam atque anathemate percussam à summo principe sacerdotum. Ecclesiæ extorribus nunquam feliciter aliquid cedere. Nullum inter tot equorum quæ haberent milia intra dies. XII. hinnitum edidisse, quæ res ad certissimam spem debet esse Flandris. Proinde numinis implorata ope, firma spe in Deum fixa, pro vita, pro libertate, pro vxoribus, liberis, fortunis, aris focusq; fortiter præliantur, sortitum quisque locum mordicus teneat, equos ante omnia suffodere contendat: nihil prædæ, nihil nobilibus captivis immorentur. Nam capitis supplicio pensurum quisquis ante confectum prælium aut fugere tentet aut prædas agat, aut victum hostem servare ausit. Dum hæc ita concionantur, ingens equitum strepitus exaudietur. Atrebas cum nobilissimo totius orbis exercitu appetit: copias explicat, furensq; implacabili in Flādros odio, elici eos ex castris in pugnam iubet: Contra magister equitum Rhodulphus Nigellanus, aliq; nonnulli ducum cognitis nostrorum munitionibus pugnam dehortantur. Non enim facile poterant nostros, nisi à meridie inuadere, quos à tergo Lissa flumen, ab oriente & occidente fossæ regebant. Ostendunt itaq; in certissimam perniciem iturum militem si confestim castra munitissima oppugnentur: sed facili negotio citra suorum iacturam fame domari Flādros posse si eminens obsideantur, prohibeanturq; com meatu. Hoc consilium ut Flandris exitiale, ita Gallis futurum erat maximè salutiferum. Verum quos Deus castigare vult ac punire, mentem illis adimit. Atrebas vesania animi excæcatus ac furore quodam percitus,

Henricus
Lochiacus.
Ioan. Renessius.

Flandrorū
acies.

Stratæ
gema.

Flandri duo
cū oratione
cōfirmantur.

Rhodulphus
Nigellanus.

Rob. Atrebas
temeritas.

M 5 perutile

perutile sibi consilium Rhodulpho perfidię vertit, male de eo suspicatus quod affinitatis illi necessitudo cum Flandro Comite intercederet: reiectisq; omnium sententiis, sagittarios pugnam inchoare iubet. Nostri iam paulo propius processerant ad hostes, quibus nihil tam profuit quam ardor ille atque acceleratio hostium. Fuere pleriq; quibus desperatio spiritus auxerit. Malebant semel fortiter oppetere mortem, quam victi in hostium venire ludibrium duosque cruciatus. Aciem sacerdos (quod Florentinus tradit) circumibat, sacrum pugnaturis viaticum ostentans, bonoque eos animo esse iubens. Sub horam nonam, hoc est, tribus horis ante meridiem commissum atrocissimum praelium, cum adeo terribili fragore ac tumultu, ut vix ullis explicari verbis posset. Galli qui in arce erant, ad maiorem terrorem ades quasdam in oppido grandes & splendoras incenderunt, sicut antea multas cremauerant. Crudelissime hic pugnatum, sed brevi tempore. Deus enim Flandrorum misertus paruo spatio victoria illis insignem concessit, superbiamq; nobilitatis grauissimè humiliavit: Pars tamē nostrorum cum signa canerent, tanto equitum numero, tamq; terribili & insueto tubarum sonitu perterriti pedem referre cœperunt, deserturi prorsus signa, nisi fortissimorum ducum diligentia confestim fuissent reducti, atque ab Hyprensis arcis custodiam tenentibus vi repulsi, paucis occisis & submersis in Lifa. At fecit hæc res ut ardentius inconsideratiusq; Gallus insequeretur. Nam peditatum suum praelium præludentem repente reuocauerunt, densq; agmine furibundis haud dissimiles, in nostros feruntur, moxque in fossas alii super alios incauti corruunt, & suometipsorum tumultu insignem cladem accipiunt. Nam incredibile narratu est quanto robore quantaq; ferocia colluctantem secum in fossis hostem nostri exceperint, malleis ferreis plumbisq; mactauerint: quanta virtute fossas transgressos rursus in eas plurimos retruserint: ferire, prosternere, iugulare non destiterint, donec certa essent potiti victoria. Porro Hyprenses, quos diximus ad arcem constitutos, hostem ferociter eruptione moliētem magna alacritate in arcem reiecerunt. Sena equitum milia episcopus Florētinus periisse scribit, florēq; militię totius mundi hic cecidisse. Nominatim autē hi referuntur à fide dignis scriptoribus, Robertus Atrebas & frater eius Iacobus à Fano Pauli tyrannus Æle Flandriæ, Rhodulphus Nigellanus magister equitum, Gotofredus Comes Virsonii cognatus Atrebas ac patruus Ioannis ducis Brabantię cum Ioanne filio, qui Gotofredus de creuerat (ut fama erat) si cum Gallis vicisset, nepotem Ioannem opprimere eo quod genere materno ex Flādris esset, ac principatum auxilio regis inuadere. Multi præterea ex Propanciis minoris notæ, ut Vuesimalius, Boutersemius, Vualemius cum filio Laurentio, Arnulphus Echouæus cum Ioanne filio, Henricus Vuilrius, Arnulphus ab Hoffstad cum tribus nepotibus, Geldulphus ab Vuinghen, Guilielmus ab Redinghen cum aliis non paucis, & Ioannes ductor secundæ aciei filius natus maximus Comitis Hanoniæ & Hollandiæ, cui cognomen absq; pietate erat, quod paulo ante in Zelandia, cum caperet Barsdorpiam, omnē ibi promiscuā ætatē absq; misericordia occidisset: Petrus Flota vir astutus ac magnus incōcilio regis, Guido Nigellanus frater Rhodulphi Mariscalus, Henricus Ligniacus, Reginaldus Trya, Baldardus à Peruvves, Ferdinandus Arānius, Albericus à lōga valle. Itē Comites Angeliacus, Vimiacus, Albē, Marlæ, Vgellanus, Gotofredus Bononiensis, Froaldus Doacensium Castellanus, Simon à Meleduno alter Mariscalus seu magister militum, Ioannes Bruliacus qui præfuit balistariis, Alanus filius natus maximus Comitis Britanniarum.

Comis

Praeliū Curtracense.

Victoria Flandrorum

Fossæ pro castris Flādrorum.

Victoria Curtracen.

Equitum casorum nomina.

Gotofredi Virsonii cōsiliū in loc. Brabantie ducem.

Comites ad hæc Druidum & à Dominico Martini, Suefsionum, Marchius, Ioannes Comes Tanquaruillæ cubicularius Regis, Balduinus à Ligniaco, Faraldus Remensis, Almericus à Ligniaco, Ioannes Kerliacus cū totaliis vt præter regionum principes numerati sint sexaginta Barones (ita vocantur primarii equites cum præcipuis signis militaribus) Nobiles præterea inferiores, quos de scuto vocant, circiter centum supra mille. Guido autem Comes Fani Pauli, qui tertiam regebat aciem, quum duos fratres suos Robertum & Iacobum in summo videret discrimine auxilio non iuit, sed animo deiecto ac pauido strenue fugit, traxitq; secum viginti amplius milia hominum, in quibus Robertus Comes Bononiæ, & Ludouicus filius Roberti Comititis Claromontani, primus postea Comes Borbonicus, Reginaldus item à Dominico Martini, Robertus Comes Claromontanus, multiq; alii insignes viri perpetua (inquit Gauguinus) notati ignominia. Ioannes Beka Hollandiæ scriptor refert Ioannem ab Arckel giganteæ virum staturæ vnâ cum nepote suo Hugone ex acceptis hic vulneribus obiisse sepultosque esse apud Axellam in Flandria, ac pugnasse contra Gallos magna cum laude pro Flandris: In castra Gallorum post prælium irruisse, omnesque interfecisse qui eò vt in tutum confugerant. Ego apud alios ea de re nihil inuenio, nisi tantummodo adductos fuisse quadringentos Hollandos ad hanc pugnam à Ioanne Renessio, quem supra demonstrauimus, pulsum fuisse à Comite Hollandiæ in exilium. Legimus insuper in nostris Chronicis Teutonice scriptis, Zesinum Melidæ Regem, Regemque cum illo Maioricarum, hoc est, maiorum Balearium hic occubuisse, qui à Saracenis pulsivenerant ad Regem Pulchrum pro auxilio: sed quia nec hoc inuenio apud tot alios quos habeo Latinos, Gallicos, Teutonicos, ea causa est cur affirmare non ausim. Addunt occisum hic quoque Comitem Marlium, qui fuerit regis Melidæ frater, sed nec Melida quid sit lego, nisi forrè Melita sit scribendum: Clarionensem item regulum cecidisse, Zesini regis fratrem. Hos ambos reges sepultos in cœnobio Groningano ante maximam aram. At alius quidam qui Gallicè scribit, refert à Minorita quodam Aldenardesi sepulta fuisse tantummodo ea in ædícula, corpora Roberti Atrebatensis & Comititis Vxellani ac Marliensis. Adiiciunt illa nostra, episcopum Bellouacensem cum fratre, Ioannem Crukium, Toparchas præterea Thunarium Aspermontanum, Bathesium, Alongiacum, Felinium, Merloum, Montefortem, Bellouacium, Creciacum, Malgiacum, Rhodulphum Norfordium pluresque alios ibi desideratos. Interfectorum numerus ad viginti milia hominum peruenit, sed multò plures aufugerunt. Sic versa (inquit quidam) in sterquilinum Francorum gloria, tantiq; (proh dolor) exercitus pulchritudo in escam vermium. Nullo vnquam tempore vno prælio tantam amisit Gallia nobilitatem. Omnis victoria à Domino Deo est. Vix vnquam feliciter agunt, qui quod solius Dei est, suæ industriæ ac viribus tribuunt. Nullam maiorem amentiam Gallis imprecari Flandri potuissent. Atrebas furore, Nigellanus indignitate perciti, vana generis nobilitate ac potentia sua freti in Flandros ruebant. Contra Flandri in solo numine spem ponebant suæq; causæ integritate. Nunquam magis inter se concordēs, nunquam ducibus suis dicto audientiores. Ad quaterna aut eò amplius equitum milia confossa. Viuis autem equis qui dominis erant obati, permultis nostri sunt potiti, prædaq; magna ac pretiosa variarum rerum. Multa signa militaria ante arcem ad hostium terrorem statuerunt. Condita tandem terræ (vt erat necesse) tam equorum quam virorum cadauera, quæ nō modò

Guidonis S.
Paulini ignominia.

Interfectos
rū numerus

Galli ducū
suorum culpa
pa victi.

modò iuxta Curtracum, sed per vias adusque Insulam strata iacebant. Nostri enim ad portas vsque Insulanas ferocissimè Gallos insecuti, permultos in fuga interfecerunt. Capti item nobiles aliquot, qui adeò erant vulnerati vt fugere nequirent. Ex nostris autem, quod mirabile auditu est, vix centum sunt desiderati, sed multi vulnerati. In obsidione item arcis Curtracensis itemq; Calerensis nonnulli ex nostris cessi, ac pleriq; grauiter vulnerati defendentibus se hostibus acerrimè. In corpus Atrebatum sauitum quidam narrant etiam post mortem. Erat is implicabili in Flandros odio, nec minus vicissim oderat eum Flandri. Sunt qui brachium eius abscissum referunt: est qui .xxx. vulneribus fuisse confossum. Numinis ira nimirum hæc erat. Fuerat vir ille principi sacerdotum (vt supra demonstrauimus) plane rebellis ac contumax, vana rei militaris gloria infatuatus. Inter Curtracum & Insulam in impuberem imbellemque aetatem crudelis fuerat. Mulieres, pueros, senes, promiscue fœda occisione trucidauerat: Nec à templis, aris diuorumq; statuis temperarat. Septingenta inuenta traduntur aurata calcaria, seruataque in longam diem ac suspensa ceu in trophæum. De castro Curtracensi sic erat. Ioannes Lensensis, Ioannes Vreminus, Stephanus Mormacus, & Michael Raycurius præfecti, intercessoribus Theodorico Hondescotano & Castellano Alosteni, cum Guidone vitâ pacti, deditionem fecerunt, missiq; sunt Brugas in custodiam: vulgus militum dimissum. Pro his aliisq; captiuis nobiles aliquot nostrates capti in Gallia, commutati sunt, breuiq; tempore domum reuersi. Rhodolphum autem Nigellatum Gandenses in quos pugnabat, maximoperè seruare cupiebant, ideo quòd Adelam vnicam eius filiam Guilielmus Teneremondanus Guidonis Comitum filius haberet in matrimonio. Sed vt se dederet nulla ratione potuerunt persuadere: dicebat enim post florentissimum totius nominis Christiani exercitum se nolle manere superstitem. Hoc de prælio Ioannes Cuspinianus: Inuenio, inquit, apud authores qui ex fide tradunt, in hoc exercitu triginta milia Iudæorum extitisse, quos rex primum exponere cogitabat: sed enormis exercitus victoriam Flandrensibus comparauit. Hæc verba illius: Ego autem apud alios de Iudæis nihil inuenio: Fieri tamen potest, vt Iudæi quoq; ex iis qui Lutetia aliisq; regni locis degebant, adfuerint: verumtamen ad tantum numerum venisse quis credat? Nostratia chronica vulgaria aiunt cum rege Melitæ multos Turcas venisse, quod fortè de Iudæis est accipiendum aut Saracenis aut Mauris, illosq; fuisse potissimum qui tam inhumaniter vbiq; sunt grassati, nec templis, nec diuis (vt diximus) parcentes. Post hæc Gandauum tumultuatum. Multitudo per oppidum cepit discurrere, signa regia abiicere & conculcare: statuere autem in illorum loca signa Comitum Flandriæ. Victi Liliati, occisi, capti, fugati. Horum maxima pars timore pauidi ad filium Comitum conuersi. Tota ciuitas missis intercessoribus ac legatis Guidoni sese dedit, quam ille placatus ac libens accepit. Guilielmus cognomento ab Saftinga monachus laicus cœnobii Thosan in agro Brugenfi boreali, quum intelligeret quosdam ex suis propinquis profectos Curtracum contra Gallos cum Ioanne Renessio, maxima celeritate & ipse eò se contulit, tantisq; viribus dimicauit, vt equites quadraginta prostrauisse, hostesq; alios mille & quadringentos se iugulasse gloriatus sit. Huius mali prauiq; monachi frater Germanus apud Lisvegā decollatus & rotæ fuerat implicitus: hoc iste imputauit abbati suo, quem conatus occidere trucidauit Priorem: tum fugit peruenitq; in Syriam, vbi seruatorem suum Christum abnegasse traditur. Certis quibusdam prodigiis hanc tantam

Rhb. Atrebatum in Flandros odium & vitia.

Arx Curtracensis recipitur.

Rhod. Nigellatus Guilielmi Flandrensis sacer.

Gandauum recipitur.

Guilielmus ab Saftinga.

Thosan cœnobium.

Prodigia ante pugnam Curtracen.

oborum.

tantam

tantam Francorum cladem præmonstratam lego. Nam in tanta equorum multitudine vix vnus aut alter inuentus est, qui toto ante pugnam triduo hinnitum emisit: & lupus quem mansuefactum Atrebas habuit, ad feritatem rediit, atq; equi herilis phaleras instante prælii die lacerauit. Coruus item lacobum eius fratrem ponè tergum vsq; ab Atrebatibus Curtracum secutus est: vnde scriptus versiculus. *Coruus eum sequitur, qui mortis dicitur ales.*

Sed & equus Atrebatis non nisi inuitus ac vi protrusus in Flandros dominum tulisse dicitur, felicem quidem illum si non minus quam ipsa belua mentis habuisset. Aer insuper sub prælii initium tum tanta calcatione equorum surgente puluere, tum per seipsum vsque eo nebulosus est factus, vt non satis se mutuo exercitus intueri quirent: quo mirum non sit tanta strage cecidisse Gallos, quorum in exitium cælum terra diesque consensisse videantur. Clamor denique hominum ac fremitus equorum tantus fuit, vt vocum nullius sui imperatoris Francus exaudire posset, præsertim tam magno interim tamq; terribili furore illo Cymbrico furentibus Flamingis. Parta per Dei gratiam tam nobili victoria, quæ gaudia, quæ lætitia & plausus Brugis fuere, quantæ Deo Opt. Max. actæ gratiæ, qui dicti hymni & ludi celebrati, incredibile dictu. Documento effusissimæ lætitiæ fuit anniuersarius ille dies in longam postea atatem celebris Brugis triumphalisq; habitus. Is dies erat vndecimus mensis Iulii, diuo sacer Benedicto. Contra in Francia omnia plena luctu, multæ viduæ, multi patres familiæ orbi ac tristes, vixq; vlla tam seposita natio, quæ non insignem aliquem virum lugeret amissum. Quartodecimo circiter die post hæc victoriam tertius Flandrorum egregius propugnator Ioannes Comes Namurcanus filius natus maximus Comitum nostri ex coniuge posteriore venit in Flandriam. Hic in patris locum summo omnium consensu constitutus & cultus, omnisq; rerum administratio illi tradita quoadusq; rediret pater ex captiuitate. Hic sub exitum mensis Iulii Gandauenses & Hypranos cum Vvasianis & Alustanis qui superioribus bellis non interfuerant Insulam duxit duobus fratribus Guidone & Guilielmo comitatus, relictis domi Brugenfibus & Curtracensibus, vt se ex maximis laboribus refocillaret. Oppugnare Insulam & arcem eius fortiter cepit, strenuam cum primis operam nauantibus iis qui hactenus fuerant Liliati, vt se in gratiam principum insinuarent. Præfidiariis Francis territi feroci insultu Flandrorum, male sibi multitudini ciuitatis, quam principi fauere non erant ignari, de deditioe cum Ioanne statim pacti sunt in hunc modum, vt si intra mensem à rege auxilium non acciperent, oppidum redderent, hac conditione vt quicumq; vel ex arce vel ex oppido regi adhærentes Insula decedere cuperent, id liberè cum omnibus fortunis facere liceret. Eam conditionem Ioannes accepit, mouitq; mox inde ad Doacum. Doacenses exceptis aliquot Liliatis multo plus illi fauebant quam Regi: statim ergo obtulerunt orabantq; eandem conditionem cum vicinis suis Insulanis. Eam cum gaudio illis annuit Ioannes: habebat enim exploratum, quod rex illis ante tam breue tempus nullo modo posset succurrere. Vtraq; igitur ciuitas ad regem mittit pro auxilio vt fidei suæ satisfecisse videantur. Mouit autem Ioannes ad duo milia prope Duacum, castraq; posuit ad eum locum, qui nouus agger vocatur, ad fossam quandam inter paludes quæ munitam reddit Flandriam, eamq; ab Atrebatibus determinat: eo ex loco Flandri prædæ gratia Atrebatensem agrum graueriter incurfabant, plurimumque damni quamuis contra ducum voluntatem

Ioā. Comes Namurcanus fit procurator Flandriæ.

Insula obsidet Ioan. Namurcensis.

Doacum.

Atre-

Atrebatibus intulerunt, Harnas Hanninumq; Liethardi aliaq; loca multa de-
 prædâtes & incēdiis peridentes. Eapropter certior factus per exploratores Io-
 annes, Regem ante diem cum Duacensibus pactum, non posse adunare exerci-
 tum, plebeios multos quod per inopiam coacti tam à sociis quàm hostibus ni-
 hil quàm prædas agebant, domum dimisit, militemque rei bellicæ assuetum
*Insula & Duacum re-
cipiuntur.* vna cum principibus viris civitatum secum retinuit. Postquàm nihil à rege In-
 fulenses Duacensesq; auxilii quivissent accipere, sub medium Augustū Ioan-
 nis se potestati permiserunt, abeuntibus cum rebus suis liberè quicunq; demi-
 grare voluerunt. Receptum & Castrum Casletense abeunte præsidio Gallico:
*Arx Tene-
remondana* sola Teneremondana arx valida ab Gotofredo Virsonio rebus necessariis pro-
 uisa in longum tempus nostros exercebat. Eam Vuasenses, quibus maximè
 noxia erat, magnis laboribus & impensis obsederunt, tandemque hyeme inse-
 quenti obtinuerunt. Cupiebat Virsonius Teneremondam Vuasiosq; & Alus-
 tanos cum Brabantia sibi vindicare, sed pugna illa Curtracensis consilia eius
 interuertit omnia. Sub finem Augusti rex Pulcher tantis spoliatus ducibus &
 ære exhaustus, suo ipsius imperio iam bellum gesturus, adulterinam cudit
*Pb. Pulchri
regis cupis
ditas.* monetam cum gravissimo damno ac querela externorum mercatorum. Deci-
 mas & viceimas sacerdotio imposuit. Maletotam tributi genus ab omnibus
 exegit: Quintā item exegit à mercatoribus. Exercitus eius fuisse traditur octo
*Nouæ Gal-
lorū copie.* ginta milium armatorum, in quibus equitum milia viginti, qui tamen equiti-
 tibus Curtraci occisis comparari nullo modo poterant, quod virtute illis es-
 sent longè inferiores. In iis nobiles percipui fuere Ludouicus rex Nauarræ, Ca-
 rolus & Ludouicus regis fratres, Petrus Comes Britannia, Robertus Dux Bur-
 gundia, Robertus Comes Druidum, Philippus Comes Pictauiorū, Guido Co-
 mes Fani Pauli, Otho Comes Burgundia, Amedæus Comes Sabaudia, Hen-
 ricus Comes Barensis cum Petro fratre, Delphinus Viennensis, dux Lotarin-
 gia, Comes Vindocinensis, Robertus Comes Bononia, Comes Rossiacus, Co-
 mes Igniacus, Comes Altrifiodorensis, Robertus Comes Claromontanus cum
 filio Ludouico, Galterus Castellionensis Comes Possiacus nouus magister
 equitum, Milo Noierius, Focardus Merlius noui Marescali, cum tot aliis vt
Vitriacum. innumerabiles fuisse videantur. Hic copiosissimus exercitus ad Vitriacū con-
 sedit ad duo parua milia prope Duacum, quod obsidere rex decreuerat. Flan-
 dri magno animo magnoq; numero tota Flandria contracto regi ferocissimè
 occurrunt: nec fines suos ingredi permittunt, sed ad pugnandū sepe lacessunt.
*Flandri ho-
stibus occur-
runt.* Duces erant qui prius, Ioannes, Guido, Guilielmus Namurceni vnā cum Ioā-
 ne Cuco, Guilielmo Bolenio milite tēplario, ac Petro Brugēsi, Domino item à
 Scornaco Flandriæ Marescalo, hoc est, ni fallor, magistro militiæ. His ducibus
 ad duo parua miliaria propè regis castra mouerūt, suntq; castra metati vbi pri-
 us ad nouū aggerem seu fossam Boberia: trās eam fossam Galli sederunt in tera
*Boberia
fossa.* ra Atrebatēsi, per ternas distributi acies. Primæ Ludouicus rex Nauarræ, alte-
 ri Pictauiorū Comes Philippus, tertiæ Carolus Comes Marchiæ præfuerunt.
 Confederūt igitur hic longo tēpore duo magni exercitus magnis impēsis. Rex
 tamen longè maiores fecit sumptus ob immēsum numerū equorū. Flandros
 aggredi Galli nō audebāt: cūctatores hic prorsus fuere, memores apud Curtra-
 cū acceptæ cladis. Horrebant videlicet terribilē nostrorū ferociā atq; durissi-
*Ducum mo-
deratio.* mū occursum. Nostri verò duces decretū habebāt, nolle se regē inuadere, nisi
 ingressus esset in eorum ditionem. Satis illum accepisse detrimenti apud Cur-
 tracum æstimabant: verebantur enim si per omnia Flandrorū furori se accō-

modassent ac regem hic aut vicissent aut fugassent, parentem suum ac fratres captiuos per iræ impetum occisum iri à Gallis: quapropter feciales suos ad regem miserunt, pacem aut inducias supplices petentes. Igitur de pacificatione statuti dies, habitaq; colloquia multa, sed nulla ratione pacisci potuerūt. Nam Galli quòd intelligebant bonam Flandrorum partem plebeios esse, sperabant nequaquam fore vt diu in armis durarent: sed vel inopia vel tadio fessos breui domum reuersuros: seq; tum absque aliqua magna iactura & impedimento Flandriam ingressuros. At longe aliter ac rati sunt accidit. Nam quanuis tanta morè impatientes essent, duces tamen sua comitate ac moderatione eorum animos demulcebant, blandisq; sermonibus ac precibus retinuerunt: quumq; eo loci difficile equis suppeditaretur pabulum, translatus totus à ducibus exercitus ad locum commodiorem iuxta Felinas æquo propè spatio à castris regressis: quò in loco orta aliquanta dissensio. Guilielmus Iuliacus magna pars totius exercitus inuadendos absq; mora hostes omninò censebant, finemq; negotio imponendum. Ad hoc perficiendum, vidi ego, inquit scriptor, pontem factum atque nauibus quinque instratum qui triginta in latitudinem erat pedū, vt exercitus fluium Scarpum traiceret: qui à Doaco Felinas versus labitur: sed Ioannis & Guidonis aliorumq; prudentium virorum vicit sententia, quæ nihil agendum decreuit, donec nostros fines Galli conarentur ingredi: tunc de mum tempus fore vt omnibus viribus prohiberent. Post sextam huius curationis hebdomadem rex posteaquàm in nostris summum vidisset consensum, ingentemq; totius multitudinis cum ducibus concordiam, simul consumpta iam per decem miliaria quaquà decurrere possent omni pabulatione, quum vix haberent vnde tantam alerent multitudinem equorum, nulla prorsus re gesta, sed inglorius magnocq; cum dedecore clanculum de nocte exercitum reduxit, sed paulò ante discessum, cum per Ludouicum Eburonicū principem de pacificatione ageretur, ac rex sibi tradi omnia Brugicæ coniurationis capita postulasset, respondissentq; mox Flandri, ne vnum quidem se tradituros, sed pugna se esse paratos: tum Rex, nunquam inquit, Flamingi tam ferociter responderent, nisi cum meis essent pacti, quemadmodum, inquit, ex his patet literis, tradiditq; p̄ocerbis epistolam ex Anglia sibi, vt dicebat, à regina sorore missam: qua in epistola monebatur se domum subito reciperet. Nam certissimum esse, si cum Flandris congregaretur se proditum iri à suis familiaribus: id se à viro suo Eduardo rege certò didicisse, eaq; de causa Legatos Flandrorum venisse in Angliam petitem à Rege tutum ac firmum locum quo Regem Pulchrum captiuum custodire liceret. Sed credant hæc quibus placet commentum: mihi magis libet suspicari, à Gallis qui talibus in rebus magis sunt artifices, hæc ficta esse, ne nihil haberent quòd suæ timiditati prætexerent, siquidem nec noster scriptor Gandensis, qui bello isti interfuit, nec scriptor rerum Anglicarum Polydorus quicquàm hac de re meminerunt. Verum vt fuerit Eduardi stratagema, facile videbat Rex haudquaquam simile fuisse veri, nisi fortè Deo ipso agente in omnē suspicionem ac metum sit lapsus. Reuera solus pauor (ni fallor) in causa erat cur tam turpiter fugerent, vt qui probè norant Flandros nemini in præliis parcere, nobilitatem Gallicam imprius illis esse inuisam, eamq; potissimū ab illis peti: sancitum esse pcena capitis ne quenquàm ante pugnam finitam seruarent captiuum, nèue prædam vllam agerent. Norant multo maioribus nostros esse animis quàm fuissent in pugna Curtracensi. Malebant itaq; turpiter Galli abire, quàm experiri fortunæ aleam.

*Castra ad
Felinas.
Deliberatio*

fuga

*Ph. Regis
fuga.*

*Ignauia
prætextus.*

*Causa disces-
sus veri si-
milior.*

aleam. Pars ex Flandris qui prædæ inhiabant secuti eos sunt per aliquot milia passuum, ex quibus aliquot tardiores occiderunt. Harnas iterum cremauerunt, potiti vino multo aliisque rebus ab hoste festinante relictis. Nostri sine pace, sine induciis, sine prælio domum reuersi Tornacum ex itinere tribus diebus obsederunt, multisque affecerunt detrimentis per causam quod ea ciuitas quum antiquitus esset libera & neutra esse debuisset, freta tamen Francorum fauore & auxilio ab finibus nostris vexandis non abstinuissent, hanc tamen ciuitatem impetu repentino capere non valebant, longiore erat opus obsidione quam continuare nisi maxima difficultate non potuerunt, ideo quod per totam æstatem bellico tumultu essent lassati ac pecunia exhausti, & quum iam hyems instaret (erat enim mensis October) satius visum est ad quietem se recipere. Ea hyeme præsidia vicinorum oppidorum nostris valde infesta fuerunt per crebras suas prædationes. Mandauit enim rex Fani Odomari custodiam Iacobo Baionensi ac Bertrando Marquentiolo vnà cum duobus nouis Marescalis Milone Noierip ac Fulcone Marlio. Calesiam misit Odardum Mobissonem, Lensum loci Castellatum Ioannem nomine, Betuneam Robertum Brunellum Toparcham Fani Venantii. Othonem item Comitem Burgundiæ, qui Mathildem filiam Roberti Atrebatensis Curtraci casu habebat in matrimonio, virum militarem misit rex ad Odomarones quo Flandrorum refrenaret audaciam. Et hunc succedere iure coniugii Rex voluit Roberto in ditionem Atrebatium reclamante licet grauius Roberto filio Philippi ante patrem Robertum Furnensi pugna aut paulo post defuncti. Hic statim Otho Iacobusque Baionus & Milo Noierius, postquam intellexerunt Flandros ex Ruscura templo parochiali munito incursionem facere in Atrebatenses, confestim magna sunt manu eo profecti, sed quum locum fortem expugnare non quirent, omnia circa circa ad montem vsque Casletanum incendiis euastauerunt. Ad montem autem iuxta Casletum qui Ballingius appellatur, Flandrorum quandam manum obuiam sibi habuerunt: pugnam ibi acriter, vbi tandem Flandri à multitudine hostium circumclusi superati sunt, omnesque ad vnum fuissent interfecti nisi noctis ingruentis beneficio fuissent cæti. Numerus vtriusque cesorum ad duo milia fuisse refertur. Otho ipse adeo vulneratus fuit, vt nunquam posthac ad arma ferenda esset idoneus, sed obiit haud ita diu post in Burgundia. Hinc Barauense quoque cœnobium quod Flandri edito situm loco tenebant, acriter hostes oppugnaverunt, sed Flandri ex vicinis locis auxilio aduolauerunt obsessis, coactique sunt Galli recurrere ad Fanum Odomari, vnde venerant, multis quidem ex nostris vulneratis, sed nullis aut paucis interfectis. Pari modo inter Curtracum & Turnacum ad angustias cuiusdam paludis multos Galli amiserunt. Sic multis hincinde excursionibus hyems transacta, alibi victis, alibi vincentibus nostris. Apud Insulam præfectus erat Cortrisenus Flandriæ fortis & nobilis eques. Hic Turnacensem omnem agrum infestum reddidit, ita in angustias cogens oppidanos, vt nihil inde nisi grandi periculo accipere possent victus. Quæsti Tornacenses hanc rem Iacobo Baiono, qui loco magistri equitum apud Odomarones agebat. Missus Turnacum Fulco Marlius Gallorum Mariscalus cum quadringentis equitibus. Hic quodam tempore oppido egressus in aduentum Insulensem locat se in insidiis. Insulenses ad portas vsque Turnacensem suo more excurrentes, postquam à ciuibus erumpentibus essent excepti, mox à tergo consurgit cum suis Marlius ex insidiis: præliatum ibi fortiter, vtrinque cadentibus non paucis: Ex Insulanis quinquaginta quatuor

*Harnas cre
matæ.*

*Tornacum
obsident
Flandri.*

*Præsidia
Gallorum
Flandris
infesta.*

*Controuersia
de Comitatu
Atrebatensi.*

*Pugna ad
montem Ba
lingium.*

*Otho Bur
gundiæ Com
ites vulnera
ratur.*

*Cortrisenus
Insule præ
fectus.*

*Tornacenses
Gallorum
pugnant præ
sidiū.*

*Insulanos
vincit Ful
co Marlius.*

quatuor clari & opulenti ciues partim capti, partim occisi, mansitq; tota hys-
me Marlius custos ciuitatis Turnacensis iuncto sibi Michaelē à Ligniaco Ma-
rescalo Hanoniæ. Hic refert Robertus Gaguinus, Flandros ad quingentos aut
captos aut interemptos. Præsidium Gallorum, quod erat apud Lensium, exi-
uit vt Bassiam caperet, cuius templum fortiter erat munitum à nostris. Du-
ces erant Lietbertus à Belfromonte, Hubertus à bello loco cum domino Va-
licolorio. Hi postquam Vuendinum pertrāsissent, habuerunt obuiam manum
aliquantam Flandrorum bene instructam bonoq; ordine incedentē. Facto cō-
gressu vtrinq; impigrè præliatum, sed Flandri superiores euaserunt, hostesque
ita circumcluserunt vt vix quoquā pateret fuga. Cecidit Valicolorius ac To-
parcha Vuendinius cū aliis, quorum à Gallico scriptore, vnde hæc capio, non
initur numerus. Fugerunt item multi. Belfromontius autē ita vulneratus est
vt relatus Atrebatū statim mortuus sit ac sepultus ibidē apud Minoritas. Bas-
seiam puto à Bassis mansisse, quos in hac parte locat Plinius. Nec refert in nō-
nullis exemplaribus scribi Valsi. Sub initiū Martii adunato Ioannes & Guido
magno exercitu maximè ex Gandensibus & Brugenſibus, obsederunt Lessiniā
parū quidem oppidum sed fortissimè munitum, quo de oppido lōga fuerat
disceptatio & rixa inter Flandros & Haynonios, vt suprā meminimus, vtrius
partis esset beneficiū. Tenebat id tēporis Arnulphus Aldenardēsis in cliētela
Comitis Flandri, quē Arnulphum Ioannes Comes Hanoniæ per insidias in-
terceptum paulò ante ceperat: oppidū occupauerat: indeq; hostili incurſione
Aldenardenses ac Gerardimōtanos grauiter infestabat. Igitur Flandri fortiter
hoc oppidū obsidentes & oppugnantes vicinis Hanoniis detrimēta multa in-
tulerunt. Ioannes autē Hanonius quāuis Hollandiæ accessu auctior & poten-
tior factus esset, auxilioq; & societate vteretur Francorū, non tamen commit-
tendum existimauit, vt manus cū Flandris confereret, obsessisq; suppetias fer-
re tentaret. Circiter mediū Martium Guilielmus Iuliacensis ex Hyprēsibus,
Furnēsibus, Bergenſibus, & Casletanis magnum cōflauit exercitū, vt regiis sti-
pēdiariis qui apud Fanū Odomari præsidio erāt se opponeret, illosq; vlciſcere-
tur de dānis occidua Flādris illatis. Insulēses ac Duacēses satis habuērē nego-
tii quo se defenderēt aduersum præsidia quæ rex Atrebatū, Lendii ac Turnaci
reliquerat. Sub exitū mēsis Martii magna vi corporum ac bellicarū machina-
rū oppugnata Lessinia, adeò vt contra omniū hostiū opinionē capta sit à Flan-
dris, qui ex ea militem Germanū mercede ab Hanonio cōductum, cum armis
suis abire permiserunt, multis ex illis vulneratis, mortuis nōnullis, bellicosissi-
mi erant homines defederātq; oppidū bene strenuē: quod tamē postq; nihil ab
Hanonio veniret auxilii, coacti sunt dedere. Totū oppidum in prædā datum
ac deinde cōcrematū, portis turribusq; ac muris adeo confractis & destructis,
vt nullū esset periculū ne Flādris ultra posset nocere. Eodē tēpore Guilielmus
Iuliacus qui cū magnis copiis in occidentē cōsedet, imprudenter ac negligenter
Fanum Odomari amplū ac firmum oppidum plenumq; præsidio Gallorū op-
pugnare constituit. Appetebat sacrum tempus Paschæ, quum Casletum iu-
beret copias conuenire. Die autem Lunæ post dominicam Palmarum, pars
venit ad Scoudebrue viuarium Clemariscense. Die Iouis cœnæ Domini Hy-
prēs viridi omnes vestitu mane premissi Arkas, vicū diui Bertini fugiētibus
Francis, incēderūt. Post Hyprēs spatium circiter triū miliū passū processerūt
Bergani, incōpositi ac male ordinati, seiunctiq; ab Hypranis absq; imperatore
suo Iuliaco, qui cū Furnēsibus adhuc & Casletanis subsistebat iuxta Casletū,

*Pugna ad
Vendinum.*

*Bassia.
Bassi.*

Lessinia.

*Nomus Flā-
drorum ex-
ercitus.*

*Lessiniam
capit Flā-
dri, euer-
tuntque.*

*Arkasi
cendunt
Flandri.*

N diciturq;

*Bergenses
ceduntur.*

diciturq; dormisse aut sudasse. Hos præfidiarii Regii equites circiter octingen-
ti, qui bona pars erant Liliati nobiles Flandria pulsi, quòd Comiti capto
non essent fidi, ex sylua propinqua adorti, interfecerunt ex illis ferè mille:
quorum tamè magna pars seruitia erant aut lixæ aut aurigæ. Hoc nuntio per-
motus Iuliacus q̄ velocissime potuit ad suos aduolauit, vidensq; præ hostium
equitatu suum esse pusillum, omnes equos suos reliquit, ordinauitq; ex omni-
bus suis aciem in modum cupæ seu coronæ, seq; in medio statuit, & hostes ad
pugnandum prouocauit, qui totis cum illo copiis concertare nō ausi acie eius
callide obequitabant vt exploratum haberent, qua potissimum parte possent
irrumperè, euestigiò interfectis quicunq; adeò propè accederent, vt tangi pos-
sent, simul ex nostris mox ab equitibus ad terram prostratis quicunque pau-
lò remotius ex acie abscederent, sic stabant per duas ferè horas parum sibi
mutuò nocentes. Nam post pugnam Curtracensem nunquàm ferè ausi sunt
Galli æquo loco cum Flandris congregi. Tandem reliquæ inferioris Flandriæ
Præfecturæ omnes ad Guilielmum conuenerunt, ita vt ad triginta milia dice-
rentur esse armatorum. Tum Regii equites metu perterriti ad Odomarones
se receperunt: sed multi sunt à Flandris inter angustias viarum & paludum
occupati & interfecti. Hic iactabat Iuliacus se fratrem suū apud Minoritas se-
pultum vel inuitis omnibus ciuibus & Francis celaturū. Erant cum illo nobi-
les in fide persistentes nonnulli, vt Guilielmus à Niueliaco, Theodoricus Hon-
descotanus cum Henrico Lochiaco ac Ioanne Cuco Brabanto. Obsidère cœ-

*Castrū Ar-
kenfe.
Duces Gal-
lici apud D.
Odomarum*

perunt arcem Arkensem quam fortiter tuebantur hostes, nec non adusq; me-
nia procedere Odomarina, vt Gallos lacefferent. Erant in oppido multi nobi-
les pars Frāci, alii Liliati, vt Galterus Castellio, Milo Noierius, Mauritius Ale-
mannus, Iacobus Baionius, Bernardus Marquello, Almericus à noua Villa, Ro-
bertus à Fano Venantii. Et ciues Odomarini iussi omnes se armare, quod ple-
riq; ex illis viri essent forti & robusto corpore, nationisq; Flandricæ. Hi bifa-
riam se diuiserunt, pars Arkas venerunt suppetias obsessis, alii in proxima syl-
ua se collocabant in insidiis. Primam aciem duxit Noierius, alteram Baionus,
tertiā Fiennus cum oppidanis, quartā Robertus à Fano Venantii & Oda-
rus Mobusson. Hic videre erat sollicitè magnaq; cura ac metu militū precipuè
ciuui fieri confessions sacerdotesque illis immistos manuum impositione
absoluere. Nostri autem omni cura metuq; soluti talia non fecerunt, sed tan-
quàm ad nuptias irent se habebant: nempe post Curtracicam victoriam sem-
per Gallos contempserant magis quàm timebant, quòd magno nonnunquam
suo malo fecerunt: quippe hostis omnis timendus est. Ad arcem cōmissa pu-
gna ceciderūt vtrinq; aliquot, fuitq; Mars ferè æquus, donec Marquellio, No-
ua Villa & Venātianus ex insidiis adorti nostros dēso equitatu à tergo inuade-
rēt. Tūc Flādri virtute magis q̄ dolo bellare sueti, attoniti cōmotiq; vehemē-
ter fuere, ac tandē disgregati. Restiterūt nihilominus fortissimè apud Blédékā
Furnēses Berganiq; & Fraconates, sed cedere tādē coacti ad nouā Fossam fuge-
rūt, vbi multi sunt interfecti ab equitatu hostiū insequēte, vnde tamè pars re-
uersi multos hostium prædæ intentos interemerunt. Fortissimè item digladiā-
tū ad pontem Arkēsem, qui Agniōnā, alio nomine Romeram fluuium iungit,
quem Tabudā Ptolomæo quidam putant. Hic nostri dum equitatus impres-
sionem ægrè sustinent, fugamq; circumspectant, pontem magno numero occu-
pauerunt, sed hoc quidem inauspicato. Nam pons ille superstantium ac di-
micantium mole fractus in profluentem concidit, submersique ac interfecti
sunt

*Gallorum
ante pugna
solicitudo.
Flandrorū
confidentia.*

*Agniōna
seu Romera
fl. Tabuda.*

*Clades ad
pontem Ar-
kensem.*

sunt ibi cōplures Flamingi. Ad tria milia, Antoninus refert, eo die occubuisse Flandrorū: qui de bellis istis multa bene scripsit, inuētis, puto cōmentariis eorum Italorū qui interfuerūt. Hunc interfectorū numerū multum adaugēt scriptores Gallici: quibus fidere nō ausim. In syluā, quæ Rutholt appellatur, pars Flandrorū se abdiderūt. Est qui nostrorū hoc detrimentū duci alsignat, qui cū esset nobilis, animosus, formaq; spectabilis iuuenis, oblitus beneficiorum acceptorū a Deo, sortilegos ac necromāticos sibi adhibuit, cacodæmonas adiurauit & cōsuluī: libidini indulgebat, flagitiosorū hominū vrebatur amicitia & cōsilio, rei suæ profusus & prodigus, nihil pensi habēs a quibus extorqueret & raperet pecuniā. Egebant nimirū alio Flandri, duce q̄ ministro Ecclesiæ. Nam illis raro quicquam cedit feliciter in rebus bellicis, sed quid facerent tanta in penuria nobilium: qui non solum populares, verū etiam principem suū hoc bello penē omnes deseruerunt. Postero die quæ erat parasceue, quum neminē Iuliacus ad pugnandum prospiceret, Casletū se recepit. Sepulta mox mortuorum corpora ne aërem inficerent. Eo statu rerum annus iste bellicosus plenusq; sanguinis ad exitum perductus. Precessit (inquit liber temporum) magnus cometes quem statim secutum prælium Curtracense in Flandria, vbi flos Gallia occubuit.

*Guil. Iuliaci
ci vitia.*

*Nobiles ma
lesidi.*

Cometes.

M CCC III. Pascha vii. Aprilis. Florentius Comes Hollandiæ, Guilielmi Cæsaris cæsi a Frisiis filius, a familiaribus suis, vt suprà ostendimus, Hermanno, Gerardo, Gisberto, dum aucupio animi gratia indulget, fecundo parricidio occiditur, per causam quod quibusdā arcibus ac possessionibus istos spoliasset in gratiam Ioannis Episcopi, qui Ecclesiæ esse bona contendebat. Audaciores fortē facti fuēre isti latrones quod præter populares suos Eduardum Regem suūque socerum Guidonem principem Florentius offendisset. Habebat enim Beatricem filiam Guidonis in matrimonio, ex qua natus filius Ioannes duxerat vxorem Elisabetham filiam Regis Eduardi: Nihilominus tamen tanta erat Gallorum Regis largitio & corruptio, vt Anglo Flandroq; relictis cum Gallo & Ioanne Comite Hanoniæ filio amita suæ fœdus feriret. Agebat tū Ioannes eius filius cum vxore apud Regem Eduardum in Angliā, sed flagrantibus Hollandis statim a cæde patris domum reuersus est, deque cōsilio Regis & Guidonis aui sui datus est illi tutor (nam ferē puer adhuc erat) Vulfardus a Borsalia Veriensis toparcha, vir quidem strenuus & fidelis, sed Hanonio non satis ad stomachum, ideo quod cum Flandris fugeret exercere inimicitias. Igitur Hanonius fretus fœdere Gallorum summittit occultē percussores & Vulfardū occidendum curat, profectusq; mox in Hollandiā, tutelam Ioannis arripit, illoq; tandem vt frequēns fama est (ecce quid libido regnandi) per venenū sublato, principatum inuadit tanquā proximis hæres. Erat quippe matre natus Adelide Florentii amita. Ioannes Rinesius aliiq; propinqui & familiares Vulfardi occisi, conatibus se Hanonii apposuerunt, Albertumq; Cæsare, ad quem Hollandiā dicebant deuolutam, sollicitabant, sed Hanonius nixus Gallorum fauore superior fuit, Rinesiumq; cum sociis multauit exilio, qui tū in Flandriam confugerunt, bellumq; Zelandiæ inferendū magnoperē suaserunt. Igitur quia Zelādia beneficiū erat Comitū Flādiæ, iuxtaq; leges & cōsuetudines eius prouinciæ, quoties absque sobole moriebatur beneficiarius, deuolvebatur ditio ad superiorem cuius erat beneficium. Guido Comes Flandriæ antequam a Gallis caperetur, Zelandiæ principatum ad se iure ac more maiorum deuolutum dicebat,

*Florentius
Comes Hol.
occiditur.*

*Beatrix fa
lia Guido
nis Comitiss.*

*Ioan. Hollā
diæ Comes.*

*Vulfardus
a Borsalia.*

*Ioā. Hanon
ii scelus.*

*Io. Rines
ius.*

*Belli Zelā
dici origo.
Zelandia
Guid. Nas
murceo a
patre do
nata.*

N 2 illumq;

illumq; filio suo Guidoni præstantissimo Iuveni donauit armis quidem sibi vindicandum. Hæc præter veteres simultates regnandique avaritiam noua causa erat belli Zelandici, auxitq; ea res indignationem Regi Pulchro, quod tantos sibi sumpserant Flandri animos, vt seceu contempto quando cum illis ipse bellum maximum gereret, ausi sint diuersas etiam suscipere expeditiones. Nec defuerunt qui Guidonis consilium vehementer reprehenderent, quum opera eius maximè egeret Flandria contra Gallos, in tanta præsertim paucitate ducum: sed littorales Flandri ac piscatores, quibus perpetua erat cum Zelandis Hollandisque dimicatio, atque excubiæ omni tempore habendæ in littore, maximam Guidoni ostenderunt animorum alacritatem, pollicentes brevissimo tempore Zelandiam posse domari. Ad decimum circiter Cal. Maias adunata multarum nauium classe Ioannes & Guido Namurcæ ex portu Brugenfi solunt in paruam insulam, quæ Cadsant seu Calsolia nuncupatur. Inter hæc Guilielmus filius Comitis Hannoniæ per Calesiā navigat in Hollandiam. Nam quod Propancii tum foederati essent Flandris, hoc erat quod per Brabantiam negatus illi esset transitus. In Casalia dū omnia parantur quæ bello forent necessaria, ventusque propitius à nostris expectatur, adest de improviso Guilielmus, de quo diximus, æstu ventoque prospero delatus cum Hanonio, Hollando, Zelando, Frisioque milite, nostrosque semiparatos adoritur. Nostri ex re consilium capiunt resistuntque hostibus quantum fieri potuit: victor tamen fuit Guilielmus, interfectisque aliquot Flandris mox in Hollandiam recurrit. Hæc in Cadsant quod sonat

Catti. (nisi fallor) Cattorum arena: quippe Cadsant & Cads toparchia nuper cum Cortæna oppido submersa, simul Cadsberch in Flandris & Cads viic in Batavis, à Cattris omnia populis mansisse videntur, quorum partem Cattorum Batavos nomine Tacitus in Insulis Rhemi extremamq; oram Belgicæ demigrasse refert. Eo detrimento nostri valde iritati, nihil cunctantur hostem celeriter insequi. Guido fremens frendensq; sua cum classe præcessit, eamq; ad vii. cal. Maias in Insulā Vvalachriam appulit ad oppidū parvū cui Vera seu Canphera nomen est, quod quidem oppidū Vulfardi fuerat Barsalii dolo interfecti, vt supra cōmemorauimus. Oppidani cōspectis filiis & propinquis Vulfardi, qui aderant cum Guidone, prætorem suū datū ab Hanonio interfecerunt, ac Guidonē cum progenie Vulfardi mox admiserūt. Vera nunc non magnū sed pulchrū atq; amenum est oppidū cum tēplo imprimis visendo arceq; splēdida ac hortis amcenisissimis illius Toparchæ. Hic Guido dum paulū quiescit cum suis ac cibum sumit, certior mox fit de aduentu hostiū: prælium igitur statim conferitur super aggerem quendam atq; in vtroque aggeris latere durum atque acre, sed terga vertere tandem coacti sunt hostes: desideraueruntque ex suis plurimos. Fugit Guilielmus dux eorum ad vicum Aremudam, quod nostri ferociter insecuti, rursus cum hostico exercitu manus conferunt: cadunt vtrinque multi, sed ex hostibus longè plures quàm ex nostris. Nec sustinere nostros diu valent. Itaque bis die vno fusus fugatusque Guilielmus fugit ad oppidum Zirixeam situm in Scandia, quæ vna est ex insulis Zelandicis. Pugnatum item super alium aggerem non ita procul Vera à solis Brugenfibus qui Guidonem sequebantur cum quadam hostium manu, vbi victores Brugenfes paucos ex suis amiserunt. Nam de aggere quos hostes in aquam deturbarant, viuos adhuc multos finita pugna extraxerunt. Ex hostibus autem quotquot in aquis viderunt

*Classis Flā-
drica.
Cadsant
insula.*

Propancii.

*Guil. Hano-
nius Flan-
dros vincit*

*Vera Zelandi-
æ oppidū.*

*Guil. Hano-
nius vincitur
à Guidone.*

*Scandia
insula.*

viderunt luctantes, non modo non extraxerunt, sed altius etiam domerfe-
runt, adeo magno & crudeli odio duo isti vicini populi inter se grassati sunt,
quos magis amicos ac fratres esse oportuit. Ioannes Namurcus his confli-
ctibus non interfuit, quod multum dolebat, remotius enim atque altius in
marieius classis erat, nec terram tenere potuit tam brevi tempore. Gui-
do secutus Guilielmum, in oppido cum Zirixea obsedit, per spatium tem-
poris satis longum, arcibus, fundis, aliisque instrumentis impigre oppug-
nans, sed capere non valuit, quia Guilielmus facta viriliter eruptione mil-
le & quingentos ex Flandris occidit, ut tradit Ioannes Beka Hollandia scri-
ptor. Tunc Guido Middelburgam primarium Vvalachriae oppidum aggres-
sus, eo intra dies octo aut decem potitus est. Capto Medioburgo quod nunc
opulentum & pulchrum est oppidum cum insigni cenobio Præmonstraten-
sium Monachorum, pactæ sunt induciæ ab Calend. circiter Iuniis ad usque fere
Aprilem insequentis anni, adiecta conditione ne fortius interim Zirixea quæ
tunc esset muniretur, manente in Guidonis Vvalachria, in qua excepto Ioanne
Cruningo proceres reliqui omnes Guidoni dicto erant audientes. Vvala-
chriam à Vvalis, id est, Gallis nomen inuenisse puto. Tunc Guido in Flan-
driam, Guilielmus ad patrem Ioannem se contulit Hagam Hollandia, ubi Io-
annes ob exactam ætatem tradita omni administratione filio, in Hanoniam
se recepit. Sub harum initium induciarum Philippus filius Guidonis ex prio-
re throno natu minimus venit cum vxore in Flandriam: tantus in eo flagra-
bat amor patriæ ut omnia mallet relinquere quàm tempore tam necessario
suis deesse. In Italia vxorem nactus erat (Mathildi nomen Cortiniacen-
sis) quæ Theanum ac Loretanos possidebat. Adhuc sub Carolo Rege res
magnas in Sicilia & Hetruria gesserat, ab eoque in Aprutia & Apulia cla-
torum oppidorum dominatus acceperat: sed Carolo omnia reddidit ut ab
omni eius munere beneficioque liber, patriæ quam posset opem ferret.
Hic miris applausibus effusaque lætitia ab omnibus recepto: fratres eius
vnanimi omnes consensu rerum summam deferebant, ideo quod maior il-
lis esset ætate rei quæ militaris longè peritissimus. Sub initium Iulii delectus to-
ta Flandria habitus: Ingens collectus exercitus. Ad quinquaginta arma-
torum milia fuisse lego. Conuocantur Casletum omnes Flandriae conuen-
tus, Alustani, Quatuor Officia, Vvasii, Gandenses, Duacenses, Brugen-
ses, Franconates, Curtracenses, Hyprenses, Insulenses, Furnenses, Ba-
liolani, Bergenses, Bruchburgenses, Casletani cum appendicibus. Fama
erat, nunquam antehac in Flandris tantum adunatum exercitum. Nu-
merata sunt (inquit ille qui Gallicè scripsit) vsque ad ducenta milia pe-
ditum & duodecim milia equitum, absque illis qui carros & impedimen-
ta duxerunt, sed inuitus facio, ut Gallico illi credam. Quod constat, fuere mi-
rum in modum Flandri recreati & gauisi ob aduentum Philippi Thietani tan-
ti nominis viri, vltroque in hanc militiam nomina dederunt iactantes se ituros
Compendium vsque liberatum Comitum: quod quidem dubio procul non de-
trectassent facere, si ita visum fuisset ducibus. Duces autem erant tres fratres
Philippus, Ioannes, Guido, cum filio sororis Guilielmo, quidam Henricus
cum adiungunt fratrem quartum, cum Ioanne Cuco, aliisque ordinis eque-
stris multis. Pro Gallis autem venit ad Fanum Odomari Galterus Ca-
stellio cum peditatu multo & tribus equitum milibus, eoque præsidia ex-

*Zirixea
obsidio.*

*Guid. Mide-
delburgam
obtinet.*

Vvalachria

*Philipp. Flā-
drensis fr.
Guidonis
Comitis.*

*Mathildis
Cortinias
censis.*

*Philippo ad
ministratio
Flandriae
traditur.*

*Notus Flā-
dronum ex-
ercitus.*

*Duces mili-
tudinis.*

*Fanum
Odomari.*

Turnaco, Taruanna, Bethunea, Atrebatu, Lensio, Calefia, aliisque oppidis contraxit. Dehinc nostri mouent ad Odomaropolim, ex quibus pars aliquanta prædæ magis quam pugnae auidi, fluuium absque ducum imperio trans- eunt, nec impedire potuerunt Henricus Alemanus & Brigandus Berrinerius, quo minus Arkas caperent, Gallosque ad leprofarum usque persecuti in op- pidum pellerent. Sed Milo Noierius cum Petro Cortrisallo balistariorum

*Flandri vin-
cuntur ad
pontē Ro-
meræ.*

*Petri Cor-
trisalli ca-
sus.*

*Iac. Baio-
nius.*

*Castellu-
cha.*

*Gal. m. equi-
tum timore
obsidionis
deserit Odo-
marones.*

magistro primus eruptionem fecit. Acris commissa est pugna. Flandri tan- dem loco cedere coacti: sed ad suos cum redire conantur rescissus pons est qui Romeram iunxit: ibi ad sexcentos aut cæsi omnes aut submersi. Cortri- sallus cum filio temere fluuium transit, ut reliquos fugientes cædat, qui mox ab accurrentibus nostris circumuentus ab equo deiicitur, ipseque & filius interficiuntur, sepeliunturque in oppido ad sacri sepulchri. Postea- ro die Flandros usque ad portas incurrentes repulit Iacobus Baionius ad am- nem usque Romeram, ibique stetit ad usque meridiem. Die dominico Flandri acies ternas ordinauerunt valde magnas, & Galli prodeuntes ex oppido acies & ipsi suas instruxerunt. Primam duxit Milo Noierius, al- teram Bertrandus Marqueniolus, tertiam Iacobus Baionius, Quartam Mo- rellus Fiennensis, Quintam Galterus Magister equitum cum nobilibus per- multis: sextam Toparcha Fani Venantii cum Atrebatibus & Flandris iis qui regis tuebantur factionem, atque cum Longobardis seu Italis mercede conductis, qui venerant ex Taruanna, quorum erat dux quidam Castelu- cha nomine, magnus postea magister in Longobardia. Nempe Carolus Vale- sius Italos, Ligures, Hetruscos, Siculos ad magnum numerum adduxerat ad bellum Flandricum. Hæ copiæ (inquit scriptor Gallicus) numero fuere ad octo milia equitum & triginta milia peditum. Intercessit duntaxat inter utrumque exercitum amnis ille paruus Agniõna. Stabant in altera Galli, in altera ripa nostri usque ad meridiem. Poscebant Flandri aperto Marte to- tis configere copiis. Eam rem magister equitum ex re Gallorum esse dubi- tat, nec committendum existimat ut in oppido sustineat obsidionem haud sa- tis fisus oppidanis. Simul quum oppidum haudquaquam sustinendo esset tanto exercitui, cogitauit se subducere hostiq; agros permittere: sed quoniam & ipse & sui ciuib; maximè essent obærat, simulat se velle statim cum Flan- dris acie decernere, taliq; prætextu ac dolo arma, carros, quadrigas, omneque belli instrumentum ex oppido exportatum clam cum peditatu præmittit Atrebatum, ipseque cum tanto equitatu mox per fugam scedissimam sequi- tur, tanta quidem celeritate, ut nostri ne vnum quidem equitem quanuis sum- ma ope niterentur possent assequi. Solus Morellus Fiennensis sequi Gallos re- cusauit, sed reuersus in oppidum, suam ibi statuit experiri fortunam: quæ Mo- rellum secutus quoq; est Marqueniolus consilio Petri Bellofromontii. Flan- dri vehementer de hostium tam turpi discessu admirati impetum subinde fe- cerunt in portas, contraq; illos sagittarii ex oppido, nunc his nunc illis vincen- tibus. Portæ Bononicæ custodiam habebat Theobaldus Chippiacus cum par- te ciuium: Taruannicæ præerat Toparcha Fiennensis: Brulliam, hoc est, Arien- sem portam custodiebat eques Auernus, cui nomen erat Pontius Vissatus. Al- tipontis porta mandata erat Ioanni Haueskercano Batauensiu seu Vuatanen- sium Toparcho cum ciuib; multis. Adhæc omnibus per circumitum in tur- ribus murorū dispositæ erant excubiæ perquam diligenter. Quodam die Flan- dri cum omnibus copiis accesserunt usq; ad menia: trepidatū in oppido vehe- menter.

menter. Nam oppidani statim absque vlla mora suburbana sua penitus combusserunt. Ociduum sederunt hic Flandri, nullam aggressi oppugnationem. Non enim Odomarones vicinos ac consanguineos suos magnopere petebant nec oderant. Longè magis Gallos ac Longobardos illos ex longinquo adductos quærebant: quapropter peracto ibi octiduo omnibus simul copiis conuertebant se ad Taruannam vbi Itali erant in præsidio. Eam ciuitatem totas duodecim horas impigrè oppugnant, nullo adhuc muro lapideo, sed altis duntaxat fossis & aggeribus terreis vallisque cinctam. Ducenti in ea equites ac pedites mille quingenti, maiore ex parte Italici homines præsidio erant, qui vrbis munitionibus haud satis fisci ac Flandrorum atrocitate vehementer exterriti, priusquam omni ex parte concluderentur, porta Ariasensi effugerunt, transmissoque Lisa amne pontes resciderunt quo potestatem insequendi nostris adimerent. At nostri cum in modum præda opima defraudati oppidum inuadunt, iniectoque per iram vndique igni funditus comburant, adeo vt templum Virginis Christiparæ non sit seruatum. Inde Lilarium, Basseiam ac Lentsum diripuerunt ac cremauerunt: quinq; totos dies in Atrebatibus adeo saue grassati sunt, vt vel arbores omnes felices recisas vel euulsas relinquerent. Arces & Castella amenasq; nobilium ædes ferro igniq; euertunt. Octoginta pagos nemine resistente incendiis dederunt cum omni frumento frugibusq; agrorum quæ ex terra nascuntur. Et hæc quidem vt ultionem sumerent de damnis agro vallique Casletensi antea per Gallos illatis. Inde per pontem Vendinium maxima cum præda in Flandriam reuerterunt. Ad Calend. Augusti Turnacum fortem ac robustam urbem per sex totas hebdomadas obsederunt precibus præcipue adducti Insulensium, qui grandidia quotidie damna patiebantur à præsidio Turnacensi, quod Rex inibi imposuerat. Oppugnabant eam ciuitatem variis machinis ac instrumentis bellicis ferè quotidie, omnemque circa agrum epastauerunt, vndique agentes prædas incendiaque miscentes, tam in iis quæ Hanonica quam Gallicæ essent ditionis. Nempe tametsi in mari Hollandia Zelandiaque, non tamen induciæ erant in Haynonia. Erant bona pars qui ciuitatem tuebantur Tusci ac Longobardi equites qui cum Carolo Valesio venerant ex Italia: simul cum his complures pedites Hispani, qui Bedauri vocabantur. Hi omnes auxiliantibus etiam ciuibus egregiè propugnabant. Gallici item inierant qui sub rege merebant, sed pauci, cum aliquot item Flandris Liliatis. Quadam die capta quadam porta defensoribusq; occisis Flandri irrumpere cœperunt, captumq; tunc fuisset oppidum, nisi sua egregia virtute Franciscus à Staplis eques Flandrus cū suis tantisper nostris obstitisset donec maior aggregata manus foras eos retrocedere coëgisset. Rex autem qui Peronam vsque venerat quanquam fortissimum adduceret exercitum, Haynoniusq; alia parte paratos haberet suos, non tamen in animum inducere potuit, vt vi tentaret soluere obsidionem opemque ferre obsessis, qui iam cibariis rebusque aliis multis egebant. Igitur postquam acie configere rex minimè auderet, inuenienda erat via qua Tornacensibus (quod maximè Rex cupiebat) subueniretur, quos nouerat iam propè in eas adductos angustias vt absque auxilio nō diu possent resistere. Et verebatur ne ab Longobardis (vt Taruannæ usu venit) in periculo defereretur. Itaq; mittitur à rege ad nostros in castra Amicus Comes Sabaudia vt nostrorū perteteret animos tanq̃ fecialis: qui postq̃ ad pacem Flādros maxime sensisset inclinatos, perfecit vt ex Gallorū sentētia

Odomarones sua cremanant suburbia.

Taruannā oppugnant Flandri.

Taruannæ excidium.

Ager Atrebatensis vastatur.

Turnacum obsidetur.

Franciscus à Staplis.

Ph. Rex pacem vltro desert.

Induciae. tandem induciæ paciscerentur. Nam quanuis fucum subesse probè intellige-
Dolus Gal. rent nostri duces, tamen quia parentem fratresq; tam longæ captiuitatis ma-
 ximè tæderet, summa ope ad pacificationem aliquam honestam incumbebat.
 Simul verebantur haud temerè captiui in se sœuitum iri à regiis, siquid fortè
 durius rursum regi accidisset. Nec tãti erat Turnacum aliq; omnia, vt perire
 nobilissimos viros parentemq; sinerent in custodia, dummodo de concordia
 aliquod quiret inueniri consiliũ. Conuenit igitur vt Guido princeps ex cu-
 stodia dato iureiurando & vadibus relictis rediret ad suos in Flandriam consi-
 lium captiui de pace concilianda. Sed hoc Gallorum commentum eo solum
 spectabat vt Turnacenses eximerentur obsidione, nulloque graui detrimento
 exercitus specie inuectarum reduceretur: siquidem vbi Flandros perspexis-
 sent tanta alacritate ac concordia quanta nunquam antea sub Philippo, longo
 bellorum exercitatisimo duce tam sponte militare, animos plane desponde-
 bant: formidabant enim supra modum Flandrorum vulgus, quod non lu-
 dicra sed bella gerebat mortifera, neminem vnquam redemptioni reseruans
 captiuum. Facta induciæ ab Calend. circiter Octobris ad usque principium
Strata gema. proximè insequentis Maii. Nostri verò dum abitum parant, rati id quod res
 erat, Turnacenses non temperaturos, quanquam induciæ essent, quin facerent
 eruptionem ad cedenda nostrorum terga, dolum dolo eludendum arbitra-
 bantur: Ramos arborum stramenta, omnemq; relinquendam tabernaculorum
 materiam incendunt vnamq; aciem firmam & fortiter dispositam aliquanto
 à se interuallo relinquunt, quæ hostem erumpentem excipiat. Fumus perma-
 gnus exortus effecit vt contemplari non possent quid nostri agerent. Erum-
 punt illi inconsultè magno numero, inciduntq; mox de improviso in nostram
Tornacenses cæduntur à Flandris. aciem quæ grandi occisione eos cecidit. Perierunt numero circiter bisen-
Guid. princeps Flandriam suam reuifit. tum. Reliqui multis saucii vulneribus repulsi in ciuitatem: nostri omnes in-
 columes discesserunt. Receptus postea Guido princeps inæstimabili gaudio,
 Roberto ac Guiljelmo filiis in custodia pro eo manentibus: sed quoniam fa-
 tiscente iam esset corpore, vtpote qui octogesimum amplius ageret annum,
 Vindaliæ vbi in quiete hybernaret sibi delegit, rediturus in captiuitatem ni-
 si intra inducias pax foret composita tempore induciarum Philippus cui re-
 rum summa erat concredita, plurimum Insulæ ac Duaci agebat, Ioannes Na-
 murceus Gandavi, Guido Brugis, Guiljelmus Hypris, qui quidem Guiljelmus
Guil. Italia eligitur Archiepiscopus Agrippinensis. quanquam Præpositus esset Traiectensis, Canonicus Leodiensis & Coloniensis,
 non tamen satis erat. Defuncto per has inducias Agrippinensem Pontifi-
 ce, in demortui locum Archiepiscopus est electus, vtque electionem haberet
 confirmatam, Romam misit. Per idem tempus Rex Pulcher omnem quam po-
 tuit corradere effudit pecuniam, dum per Germaniam, Italiam, Hispaniam,
 Galliamq; colligit militem in bellum Flandricum, quod terra mariq; confice-
 re, finemq; imponere maximè desiderabat. Sub Calend. Februariæ Guido Na-
 murceus quas habebat in Hollandia inducias cū Comite Hanoniæ, malo vsus
 consilio reuocauit: quæ tamen, vt dictum erat, per duos menses post reuoca-
 tionem tenuerunt, quibus in duobus mensibus vterq; se ad bellum instruxit.
Bellum Flandricum. Sub medium Martium paratus Guido, traiecit cum suis copiis in Vualachri-
 am, cuius tum penes eum erat imperium: iunctaq; sibi progenie ac familia Vul-
 fardi Borsaliensis, de quo supra memini, ad Hollandiam subigendam omni-
Discordia Brugensis. bus se modis accinxit. Eodem anno inuenio Brugis creatos centum pacifica-
 tores omnibus inter ciues discordiis & rixis sedandis per Philippũ Theatinũ
 literis

literis in pignus fidei inde confectis. In Vvalachria mense Martio vt primū exierat induciarum dies, Guido Namurcens omnia parat quæ ad obsidendam iterum Zirixeam necessaria esse videbantur. Contra cuius conatus duo cōscripti exercitus ab Haynoniis & Hollandis. Guido episcopus Traiectensis frater Comitis Hanonii alterum, alterum verò dūctabat Guilielmus Hanonii filius. Hi postquā copias coniunxerāt, Zirixeam versus mouent, vt cū Flandris acie confligant: sed cū Duvelandiam præterlegūt, illamq; depopulari tentant, à Florentio Borsalio Vvulfardi cognato ac Ioanne Rinesio, qui illic cum Flandris ac Borsaliis (qui exules vocabantur Zelandiæ) præsidio erant, acerrime sunt excepti, pugnaq; nauali de nocte obruti, cæsi atque mirum in modum per tenebras obtriti, adeò vt ad tria milia partim occisi, partim submersi tradantur. Ex Hanoniis Hollandis & Frisiis totus ferè exercitus constabat, sed Frisii reliquis se fortius ac prudentius gerebant, Naves aliæq; eorum res reliquæ nostrorum fuere præda. Captus hic Guido episcopus missusq; ab Florētio ad Namurcenum, qui mox eum misit ad patrem suū Guidonem agentem apud Vindaliā in Flandria. Erat enim nepos principis Guidonis ex fratre Ioanne Auenio, vir nimirū (si sacerdotibus bellare liceret) fortis & animosus, Guilielmūq; Bertoldum episcopum prædecessorem suum Brabantici sanguinis virū nobilem, bello curauerat ante biennium interfici. Fratres illi erant præter Hanonium, Ioānes Cameracensium ac Boscardus Mediomatricum episcopi ac princeps Moriennæ Florentius: Guido autem noster princeps, eius patruus. Ceciderūt autem ea pugna viri insignes, Guilielmus Hornus, præfectus Dominici Traiectensis, Nicolaus Parsinius, Theodoricus ab Harlem, Theodoricus Zulanus & Zvvederus ab Beuervverdo. Et hac quidem victoria tam clara potiti sunt Borsalii in Duvelandia, hoc est terra columbarum, cum Flandris haud ita multis & incolis eius insulæ. xiii. cal. Apriles inconsulto & inscio Imperatore suo Namurcæo, qui ad Zirixeam adhuc erat occupatus. Hanonius vehementer consternatus ex Vvalachria vix saluus euasit, aduolauitq; in Hanoniam ad patrem tum ægrotantem, cui anxius & querulus fortunam suam exposuit. Namurcæus verò his omnibus cognitis rebus ad. xii. cal. Apriles quod sabbathū erat Palmarū, Zirixeam cinxit obsidione, quā egregiè munitam fortiter defendebat Vitus Hamsteda filius nothus Comitis Florēti à suis (vt dixi supra) occisi. Flandri arcubus & fundis modisq; aliis tota hebdomade vsque ad Pascha frustra hic laborauerunt.

M CCC IIII. Pascha. xxix. Martii. Cum primū certus nuntius Traiectum allatus est de capto & abducto episcopo, mox tota ciuitas in motu erat, vt fieri solet in populo incondito discordiæ qui caret rectore. Dissidebāt ad hæc grauiter inter se nobiles de Reip. per Pontificis absentiam administratione. Gerardus Bructerus, Iacobus Lichtenbergius & Vernerus Elisabethæ claræ sceminæ filius ab aduersa factione interfecti sunt. Frater verò Lichtēbergii Guilielmus Rodenburgius cum filio in vincula coniectus. Inter hæc Guido Namurcæus die Mercurii post diem festum Paschæ, videns se irritum labore terere tempus Zirixæ, reliquit obsidium, atq; cum toto exercitu Mosam amnem traiecit, omnemq; borealem Hollandiam cum oppidis, municipiis, pagis in suam potestatem redegit, excepto solo Harlemo, quod facere deditionem constanter renuit, acceptosq; obsides ex Leyda, ex Dilis locisq; aliis Gandauum misit, fidei cū primis Ioānis Rinesii in his opera vsus. Leydam inter alia Hollandiæ insigne ac vetus oppidum fuisse prædicatur: astruuntq; ii qui geographiam scrutantur,

*Victoria
naualis.*

*Guido epis-
copus Tra-
iectensis cap-
itur.*

Duvelandia

*Zirixea ite-
rum obsides-
tur.*

*Vitus
Hamsteda.*

*Mort' apud
Traiectum
Hollandiæ.*

*Guido trans-
fert bellum
in Hollandiam.
Hollandia
subigitur.
Harlemum
resistit hosti
Leyda op-
pidum.
Ioan. Rinesius.*

Lugdunum esse Batavorū, de quo celebris mētio fit apud Ptolemęum, quod & Antonini Itinerarium Lugdunū appellare videtur caput Germaniarū, abs quo Albinianis & Traiecto iter facit Argentoratum. Traiecti non pauci erant qui episcopum Guidonem oderant: ea causa erat cur se libentius dederent, Ioannemq; Rinesium præfectū à Namurco acciperent. Eodem tempore meridiana Hollandiā Ioannes dux Brabantiae inuadit; omniumq; oppidorū adeptus est deditionem præter Dordracum. Eam civitatem .x. dies obsidet, maioremq; eius partē per ignita missilia incēdit. Tandē Dordracēses duce Nicolao à Puteo forti ac nobili viro, magnis viribus erumpūt, ac retrocedere singulari virtute Brabatos cogunt, totaq; Zuuthollandia expellūt. Nec his cōtenti vsq; ad Buscūducis insectātur, ferro incēdiq; oīa deformātes, adeo vt Busco etiam Ducis firmo oppido ignē inicerēt per inflāmas sagittas: reuersi dehinc cum diuise præda per Panū Gertrudis, vnde & Brabatos eiecerunt. Post hæc Nicolaus ille Puteanus rebus secundis elatus maximos Hollādis suis fecit animos: mouensq; cū illis Hiselmundā cū Flandris quoq; feliciter dimicauit: qui si verus est numeratōr Ioan. Beka, cecidit hic duo Flamingorū milia, vbi & Namurcū tāto fuisse narrat in discrimine vt vix saluus enaderet, qui paulō post magna manu profectus Traiectū, res fori iudicialis inibi ordinauit, deditq; illis magistratū quē Scultetā nuncupāt, vt ius diceret ciuitati, haud sat scio an id veterum more, nēpe Diētas & Zetetas arbitros & magistratos Atheniensium fuisse legimus eos qui soluere debitores creditoribus cogerēt. Ad eā imitationē Sculteta & Scouteta dici vidētur: atq; ita scriptū inuenio in memoriis paulō remioribus, quāvis hodie & Scultetus scribatur. Scult & Scout debitū sonat. Traiectū clara & vetus episcopalis est ciuitas Antonino memorata, ita dicta quod hic esset traiectus veteris Rheni. Apud Traiectū autē Mosē sedes aliquādo fuit episcoporū Tungricorū, quæ iam est Leodii. Hic Namurceus ordinatis quæ ad ciuitatis politicā pertinebant, diligēter quoq; egit cū ecclesia, vt amoto Guidone episc. capto, statueretur loco illius episcopus Guil. Iuliacus egregius ille bellator: tales enim ecclesiis obtrudebantur. Post hæc Vitus Hamsteda vir fortissimus ex Zirixea quā tutabatur zantfordiam nauigat contrahitq; quātas potest copias ex Frisiis tam superioribus q̄ inferioribus, ex Kenemaris, Vvaterlandris, Zutlandrisq; quibus & Harlemicum accessit præfidiū. Hoc Vitus instructus, exercitu obuiam habet Flandrorum numerum non procul Harlemono (Hygedom loco nomen) hic acie decertatum vtrinq; quidem fortissime, sed Flandros omnes ad vnum prostratos & occisos Hollandi tradūt, collectisq; in vnum mortuorū corporibus loco datū nomen in perpetuam memoriā Manpat, id est, virorum semita aut vestigiū. Dehinc cōsurgit apud Dilsos quidam Ockenbergius. Is ex Viti nuntiata victoria animum sumēs, Flamingos oēs aut cecidit aut oppido fugauit, donec alia rursus pars Flandrorū Dilsos inuaderet ac teneret, in quos rursus Vitus & Ockenbergius mouentes, victores fuere: via quę etiā nunc Flaminga vocatur, occisi ad quingētos, ceteri in fossis oppidi dum fugiūt submersi, sarcinis armorū nimis grauati. Ita tandē Northollandia per Vitū, perq; Puteanū Zuuthollandia oēs Flandri ac Propancii expulsi. Namurceus relicto Traiecto zirixeam redit, ac tertio iam oppidum illud premit obsidione, ballistis, apris, catts, aliisque machinis vehementissime oppugnans. Apud Sconhouiam Præfectus arcis à Flandris constitutus Nicolaus Cattus ex Northenelandia nunc submersa eques strenuus, captus est à ciuibus: missusq; ad Vitum, qui flagellum, vt aiebant, erat Flamingorum.

Vitus

Vitus raptim profectus Sconhouiam, obsedit arcem, adeoque Magenis (inquit Beka) fatigauit obsessos ut vitam pacti deditionem facerent. Magenas, nisi fallor, vocat ballistas maiores, quibus lapides pondo centum viginti detorquebantur. Vitus ubi acceptos in potestate obsessos in custodiam cōdidisset, Zirixeam est reuersus. Guido ad plagam aquilonarem oppidi Magenas duas, hoc est, ballistas maiores, in meridie verò vnam constituit, quibus non absque maximò oppidi detrimento pregrandes iaculabatur lapides. At contra oppidani impigre agentes, oppositas habebant suas treis ballistas, grandes ac fortes nimis, quibus egregiè nostris resistebant, adeò ut eosdem nonnunquam lapides qui à nostris erant iacti, in autores remitterent. Postquam autem aliquantis per ea esset continuata vtrinque iaculatio, nostri fossas oppidi straminibus, stipulis, palis aliisque materia repleuerunt, ut scalis admotis in muros euaderent, oppidumque caperent, quod quidem quanquā essent aggressi perficere tamen non potuerunt. Nam Vitus suos intus Frisios præcipuè adeo animauit, ut incredibile dictu sit quantam præstiterint virtutem, nihil grauè, nihil difficile, nihil arduum illis fuit, mulieribus, quæ & fortiter se gerebant, quicquid viris foret vsui ad murum suppeditantibus: igneque qui à nostris sæpe per missilia testis iniiciebatur, tam viriliter extinguentibus, ut ciuitati magna pars fuerint salutis. Struebant & nostri aliud grande machinamentum quod Cattum appellabant, illudque ab aquilone rotis suppositis ad murum admoouerunt. Erat tam procera altitudo nis ut muros superaret, atque ex eo quicquid in oppido ageretur nostri prospicerent, istudque mirum in modum obsessos vrgebat. Turrim fuisse puto ambulatoriam. Hac ex turri sagittis contisque & faxis missilibus hostes grauissime impetebant, ita ut negotium illis prægrande facefferent: nec eo tamen segniore prelium capebant, sed fundis, iaculis, ballistis, omnique vi armorum ita se defendendū, ut Flandro tandem à muro turrique illa propellerent, postquam mille circiter & octingentos occidissent: tantaque fortitudine ex oppido eruperunt, ut palos ab hostibus immissos ex fossis suis cum reliqua materia extraherent. Erat quidam faber ferrarius, qui per sagittas quas faceret, pollicitus est se Cattum Flandrorum crematurum. Nec sefellit ingenium. Nam paulò post tantonymbos ardentium sagittarum machina illa offensa est, ut nequaquam ab incendio posset à nostris seruari. Romani olim tales turres crudis coriis ac centonibus communiri curabant aduersus incendia. Hic autem earum rerum vsu putato Flandros caruisse. Tam magno atque horrendo igni hæc turris conflagrauit, ut vsque ab Vlardinga quæ ad mare est, cerneretur incendium, putareturque esse oppidum captum atque incensum. Significabant autem hæc omnia Zirixeani Guilielmo Comiti qui fugerat in Hanoniam, auxilium ab eo supplices petentes. Dum hæc ita geruntur sub finem Aprilis ante exitum induciarum, quæ factæ erant cum Gallis, Guido princeps capularis senex, octogenario putamur maior, Compendium ex pacto rediit in regiam custodiam. Non enim satis erat Gallo filios hæredesque terræ Flādrice custodia teneri, nisi & venerabili isti seni asper ac valde durus esse pergeret. Simul rex ex multis nationibus hominum externa contraxit auxilia contra Flandros, quos quidem quod sciret quietis esse cupidos, spem illis iniecit pacis, petiitque ab eis induciarum prolōgari ad usque proximum natalem diui Ioannis Baptistæ. Flandri quanquam dūces non latebatur dolus, procliuēs ad pacem de facili annuerunt. At sibi nondū satis parato Gallos inducias petiit, omniaque moliebatur quæ ad extremam Flandrorum perniciem potuit excogitare, nullis ut hoc quoquo modo perficeret, sumptibus parcens.

*Sconhouia
cū arce reci
pitur à Vi
to.*

*Magenæ,
Zirixee
obsidio &
noua oppi
gnatio.*

*Mulieribus
fortitudo
Zirixee.*

*Cattus ma
china.*

*Conflictus
acerrimus*

*Cattus incē
dio perditur.*

*Guido Com
pendium res
dit.*

*Notus apud
paratus bel
li Flādrici
Inducie cū
Gallis pro
longantur.*

cens. Et mirum sanè est, tot illi externis opus fuisse auxiliis aduersus vnicam
 eamq; paruum gentem, quæ sola nullo freta externo auxilio, se contra eius ty-
 rannidem tuebatur. Nec tamen adhuc tota se in illum adunabat, sed interim
 etiam pars cum Hollandis grauè gessit bellum: pars captiua tenebatur in Gal-
 lia: multiq; quod maximè erat dolendum, qui Liliati erāt, violata fide patriam
 deseruerant. Perspicuum est, quemadmodum & supra significauimus, nullum
 Flandris periculum esse posse à toto Gallorum tanto regno, si concordia inter
 illos constaret. Sub Cal. Iulias induciis iam finitis, iam quinto rex Pulcher in
 Flandriam descēdit, quanto nunquam antea exercitu, equitatu, peditatuq; plu-
 rimo, nō solum ex suis duobus regnis collecto, sed etiam ex longinquis popu-
 lis mercede conducto, vt tandem cum Flandris prorsus debellaret. Simul vt
 vndiq; bellum circumfunderet, omnem oram matitimam nauali militia infe-
 stam nobis reddidit: nec hoc per suos duntaxat, sed militem multum ac bene
 exercitatum classenq; multarum triremium ex Liguria duce acerrimo nauar-
 cho Reynerio Grimualdo (alii Dellora habent, hoc est, ab Auria) Genuensi in
 nostrum misit mare. Huius fama Reynerii toto orbe celebris erat ob præclara
 multa facinora quæ sub Rege fecerāt Petro Aragonensi, naualibus præcipuè
 præliis contra Gallos ac Carolum Caroli filium Regem dictum Siciliae. Vnum
 Flandris commodum accidit, quod non etiam Eduardū regem sororiū suum
 in Flandriam sollicitasset. Verum Anglo (si sat cerno) non debebat Gallus. Igi-
 tur instructo iam & aduentante Rege, nostris minimè feriandum erat. Apud
 Curtracum Philippus copias adunat ex Gandensibus præcipuè & Brugēsis
 Hyprensis, & Curtracensis Ioannes eius frater cū Guidone agebat in Ze-
 landia: Guilielmus Iuliacus in Flandria infernate contra Taruannica, Odoma-
 rina, Calesiana ac Betuniēsia Gallorum præsidia percrebro in fines nostros ex-
 cursantia. Henricus autem minimus fratrum Doacum tuebatur. Alustani ad-
 uersum Hanonios hostes occupati erāt tuendis finibus. Ab omni parte cōclu-
 si eramus ab inimicis. Brabantinus autē Hollandia (vt diximus) exactus, quan-
 tū in nostris esset partibus, nihil tamen aut parum admodum ferebat opis.
 Accidit autem dissensio inter Gandenses & Brugenſes, vtra ciuitas in Regem
 præcederet: vtraq; enim honorem primi agminis primæq; aciei ambiebat, quæ
 quidem discordia quāvis breui per Philippi auctoritatem sopita sit, effecit ta-
 men mora iniecta ne satis in tempore post exitus induciarū ad fines Flandriæ
 Atrebatū versus exercitus perueniret, Galli q; magno numero à Rege premissi
 per transitum quendā angustum inter paludes iuxta pontem Vendinium de-
 trimentum grande Vendinico inferrent pago, non viris, non fœminis, non in-
 fantibus parcentes, multamq; prædam auferentes, proditione videlicet refu-
 gæ cuiusdam equitis Flandri, qui transitus illius habebat custodiam: quæ re co-
 gnita Philippus, cum aliquanto equitatu celeriter præcedēs, hostes pedem re-
 ferre coëgit, constituta noua cohorte quæ transitum custodiret. Postquā totus
 conuenerat exercitus, ita Philippus castrametatus est, vt inter ipsum & Gallo-
 rum copias præter inuiam paludē nihil intercederet. Hic cū velitaria quæ-
 dam subinde fierent prælia, quodam die cum aliquanta cohorte nobilis quidā
 & fortis Gallus (cognomē Genuilla erat) magnis viribus transitum quendam
 à Brugenſibus in seſſum conatus interrompere, acceptus & circumuentus ab il-
 lis fortiter præliari cogitur, sed victus tandē & lapsus ex equo expirauit, suntq;
 omnes qui cum illo venerant, truculenter occisi. Tum Gandauenses exemplo
 Brugenſiū ad fortiter agendū stimulati, angustias sibi mādatas vel duce incon-
 sul-
 sul-

Quinta Res
 gis in Flan-
 driam expe-
 ditio.

Reyn. Gri-
 mouardus na-
 uarchus

Philippus
 copias pa-
 tris defen-
 dede adu-
 nat

Pago Ven-
 dinicus va-
 statur.

Genuilla
 nobilis Gal-
 lus se interfi-
 cendum præ-
 bet.

sulto quauis hostes quantum possent obfisterēt, transeunt, premittuntq; suos balistarios, quos permultos habebāt, qui praelium inciperent proludere. Præter tormenta armaq; alia varia, spicula Gandenses quædam habebant horrenda, quas spugalas dicebant, quibus nihil obuium obfistere valebat. Brugenses cognito Gandensium transitu, procedūt & ipsi magna vi in ditionem Atrebatensem ad castra hostilia. Nec aliæ consequi cunctātur ciuitates: eaq; nocte ad praelium se omnes præparauerunt: postero die manē se Galli quoq; ad pugnam instruunt: sed postquam essent acie ordinati, præmissis impedimentis & sarcinis Atrebatum mox se receperunt, agrosq; nostrorum direptioni reliquerunt. Nam quantas prædas longè lateq; agebant, longum sit persequi. Turres & vallos ex ligno per viarum transitus constructos incendio deleuerūt: suburbana Lensensis oppidi cremauerūt. Turres item ex lapide contra incurSIONES excitatas cum domibus nobilium subuerterūt, nemineq; qui resisteret comparente, cum præda non parua reuerterunt. Basseiam in itinere aduersum se ab hoste firmatam obsederunt, coegeruntq; salua vita obsessos ad ditionē. Circiter medium Iulii Pulcher rex Atrebatum venit, qui videns sibi ingressum in Flandriam recto itinere Insulam versus, nusquam absq; dimicatione & periculo patere ob frequentes paludes & viarum angustias, obliquo itinere Haynorniam versus exercitū duxit: ex itinere Doacum grandi impetu tentauit, sed nihil profecit, Henrico Flandrensi qui præsidio ibi erat, impigrè defendente. Amisissis Rex aliquot ex suis, coeptum prosequitur iter, qui magnis impensis, paruis itineribus difficili ac graui annona, tandem cum totis copiis per Haynorniam Turnacum peruenit, incedente semper Philippo intra limites Flandrie haud procul ab illo, ita tamē vt vbiq; ferè aut fluuius aut palus aut trāsitus difficilis inter eos intercederet. Hoc Philippus magna cura perfecit, ne rex quod facere affectabat, per transitum aliquem minus firmum in Flandriam irrumperet. Igitur Turnaci aliquot Rex diebus quieuit, deliberans quid optimū esset factu. Nostri autem ad pontem Bouinum propter pabuli commoditatem confederunt, duo circiter miliaria nostratia à Turnaco, vbi ante annos circiter nonaginta Fernandus Comes infeliciter cum Gallis dimicauerat. Inter hæc Orchiacum rex cepit per ditionem vbi nullum lego fuisse præsidium. Sub cal. Augusti, quatuor exercitus parati stabant ad dimicationē, duo terra circa Turnacum, duo mari non procul Zirixea, quā adhuc premebat obsidio noster Guido. Guilielmus Hollandus patre Ioanne ægrotate classem quam potuit maximam instruxerat milite Gallo, Friso, Hollando, Hanonio. Adfuit Reynerius ille sua cum classe missus ex mari mediterraneo per tantum maris circuitum à Gallo, vt supra diximus, qui (vt Beka refert) trecentas & quinquaginta habuit naues bellicas, cū quinque triremibus quas galesias vocat. Sed is author vt pleriq; alii, talibus in numeris sæpe errat, vt mihi quidem videtur. Noster autem Gandensis narrat Guidonem maiorū nauium numero Italo fuisse inferiorem, sed minorū superiorem. In consultatione conuenit inter nostros duces ne vltimo modo committeret Guido, vt prelio nauali cum hoste confligeret aperto in mari: se classemq; suam circum Zirixeam contineret continuās obsidiū: quod si vel terra vel mari (quod vix illis possibile erat) tentarent ipsum hostes inuadere ac solvere obsidionem, tunc demū esse tempus se defendendi ac dimicandi. Eo confirmato consilio Ioannes Namuregus ad Philippum accersitur vbi maiori vsui quàm apud Guidonem futurus esse videretur. Orauit Guidonem crebris literis Traiecto missis Ioānes Rinesius strenuus eques, ne vnquam in

Fladri Gallos laceſcunt.

Gallicus exercitus reatrocedit.

Basseia cogitur ad ditionem.

Rex querit aditum in Flandriam.

Orchiacum rex obtinet

Copie navales Flandriam premunt.

Ioan. Rinesius sanum consilium.

animum

Rinesius
peritus rei
navalis.

Rob. Niver
nensis acces
dit Flādris.

Brucburgē
suum temeri
tas & clas
des.

Prælium
navale.

animum induceret, rem dubie committere alex, ac cum navarcho toto orbe nominatissimo de rei summa decernere: Rem per bono adhuc esse loco, ideo quod si terra congregiatur haberemus militem longè validiorem, numeroq; maiorem; tantummodo esse per necessarium à mari abstinere, donec ab ipso forte hoste prior impeteretur. Rinesius enim rerum maritimarum multam habebat peritiam, illiq; maior pars civium Traiectensium, quibus odio erat episcopus, libenter parebant. Inter hæc Pulcher rex nunquam stabili aliquo constitit loco, quo cum nostri potuissent attingere, sed huc illucq; exercitū ductitans vix vsquam per triduum quieuit, visusq; est vel nolle vel nō audere cum nostris congregi, donec in Zelandia rei euentum atq; exitum vidisset, quod si à suis in mari infelicitè fuisset pugnatum, haud dubie nulla gestare Flandriam rursus relicturus. Maxime nempe dubitabant Gallici proceres cum Cymbrosum Saxonumq; progenie signa conferre. Philippus autem id effecit, vt indies magis appropinquaret regis exercitui. Sub idem tempus Robertus Niuernensis filius natus minor Roberti Comitis capti, Ludouico fratre apud Niuernios manente in Flandriam & ipse venit ad suos, relictis omnibus, quæ sub regis in Gallia possidebat ditio. In occidua autem Flandria Odomarense præsidium valida satis equitum turma Brucburgum versus incurfabant, fluviumq; qui Atrebatès à Flandris discescit, quiq; nunc maior nunc minor eo tempore per reciprocum maris æstum habebatur, transeunt. Brucburgenses temerario consilio non vocato Guilhelmo præfecto, qui tamen non nisi duobus circiter milibus bene instructus aberat, audent omnes pedites equitibus Gallorum occurrere, manusq; cum illis conferere: sed à denso equitatu circumuenti ac conclusi fortiter licet pugnantes victi sunt, ac mille circiter ex illis interfecti: quod haud dubie detrimentum non sensissent, si aut oppido se continuissent, aut in tempore ducem suū acciuissent: sed hoc semper vitii nostris hæsit, vt sui sensus homines consilio & prouidentia minus niterentur. Guilhelmus re cognita, multa celeritate accurrit, sed hostem nō potuit assequi, qui stagnante quidem æstu venerat, moxq; restagnante celeriter recessit. Affectabant fortè Brucburgani intercipere eos dum obstante aqua vix possent recurrere. Interea Lygur ille Reynerius, quasi alter Xantippus conductus missusq; contra regulum, Hollandusq; cum eo indies propius accedebant ad nostros, Guidonemq; ad prælium prouocabant navale. Initio Guido nihil mouebat: quietū se, vt conuenerat in consilio, tenuit: qua in re si perseverasset, nihil illi hostes potuissent nocere. At morā improperante hoste, ignauiamq; interpretante incessit grandis cupido generosum Iuuenem cū hoste dimicādi. Erat dubio procul inanis gloriæ nimis avidus nimisq; affectabat humanā laudem, quæ secutura erat si tantū virum tam illustrem rei marinæ imperatorē vicisset. Die. x. Augusti diuo Laurentio celebri, posthabitis tam publicis q̃ priuatis consiliis fretus fiducia virium, relicto ad obsidionem aliquanto peditatu ipse cū toto exercitu & classe, æstu surgente & aduersperascente die ad hostes contendit. Hic prælium consertum viribus adeò pertinacibus, vt vix tandem densæ noctis tenebræ pugnantes dirimerent. Hic fragor, clangor, sonitus, strepitus, clamor fremitusq; tantum inualuisse narratur, vt per tria nostratia milia exaudiretur: multi vtrinq; ea vespere ceciderunt: multi grauitè vulnerati fuere, dubiaq; fuit victoria: quam quam videbantur Flandri superiores, quod quaternas maximas naues, quas turritas vocabant, de hostibus cepissent, occisis aut submersis qui in illis erant omnibus. Nox itaque pugnam diremit, paulumq; temporis quieti

ac res

ac religandis vulneribus vtrinque datū, refluentēque æstu ambæ classes in cœno hæserunt marino, paruo intervallo separatæ. Mane illucente die ac rursus stagnante æstu hostium quidem naues simul stabant, ferreis inuicem connexæ catenis: sed nostræ magnæ naues disiunctæ ac separatæ fluitare cœperunt, funibus illis magnis quibus fuerant colligatæ, per hostiū dolum de nocte rescissis: quæ res cladem nostris attulit. Creditum id factum occultè à nonnullis Zelandis, qui Guidoni metu magis quàm amore adhærebant: ad quos quidē & voces de nocte auditæ Hollandorum: Redite, redite nobiles Zelandi ad verum vestrum Dominum: cogitate de patria liberanda. Ad cuius rei confirmationem cœperunt Zelandi illi (non Borsaliani) primum omnium facere fugam: quod exemplum secuti Flandri Zelandique alii magis fidi cum in maximo discrimine incassum se nifuros viderent, receptis quascunque poterant ex maioribus dispersis nauibus in Flandriam fugerūt. Guido autē quanquam à Toparcha Axellano maturo ac prudēte viro hortaretur vt fuga salutē quæreret, obstinatus refractusque adeo fuit, vt inflatus quadam superbia fugere detrectaret: sed mox naues bellatoresque, quanquam à compluribus desertus quos potuit adunauit: magnoque animo prælium instaurauit, donec paucis cadentibus, sed omnibus ferè per minores naues fugientibus viuus veniret in Amiralii potestatem vnà cum domino illo Axellensi: quos misit Reynerius per Calisiam ad regem, apud quem tantisper captiui fuere donec pro episcopo Guidone captiuo in Flandria commutarentur. Est in historiis Hollandicis, initio pugnæ quandam miræ magnitudinis naue à Flandris fomento lardi picisque & sulphuris apparatus, incensam, missamque in hostium classē, vt in illam incendium inferret, sed per miraculum in diuersum reflante vento repulsam reuersamque in nostrorū classē, suisque fabricatoribus magnā intulisse stragē, adeoque illo miraculo hostes fuisse animatos, vt certam sibi victoriam promittentes viginti quatuor totas horas cum nostris horrendū in modum continuarent prælium, donec euaderent victores. Sed nostri de illa naui nihil prorsus meminērunt scriptores. Addunt & aliud miraculum, apud Egmondam per totum pugnæ tempus visam in aëre crucem purpureo colore. Periisse decem Flamingorum milia: captas naues centum supra mille, cum nonaginta pretiosis papilionibus. Noster scriptor Minorita æqualis illius temporis, nō nisi mille circiter ex nostris per duos illos dies cecidisse refert: reliquos omnes fugisse perspecta ducis imprudentia ac peruiticia. Nec hostibus incruentam fuisse victoriam, qui priori die multo plures quàm nostri perdiderint: ecce quàm diuersi abeūt scriptores. Peditatus autem quē in obsidio relictū memorauimus, fugit ad mare in quendam angulum illius Insulæ, Scondia vocatur, dicta tamen à nonnullis Scaldia, à fluuio Scalde abs quo circumlui solebat. Et quia bona pars Zelandi erant, nactis per amicos nauibus, vnà cum Flandris quotquot portare naues possent, transmiserunt in Flandriam. Tria circiter milia ibi Flandrorū relictā, qui captiuos se dederunt: commutatique sunt pro iis qui in Flandria captiui tenebantur Hollandis. Ioannes Rinesius vir fortis miserè periit: fugit Traiecto ne veniret in hostium suorum aduentatium potestatem: sed Leccam fluuium cum suis per scapham dum transire celeriter contendit, onere multitudinis in profundum naucula deprimitur: extinctusque Rinesius postea graui cum planctu à suis sepelitur. Ita in bello potissimum regnat fortuna, luditque suum ludum per rerum vicissitudinem. Puto superis ita visum, vt quemadmodū Galli tota Flandria essent pulsi, ita & Flandri quoque tota Hollandia pellerentur, & qui

Dolus hostium.

Guido à suis desertus in hostiū redigitur potestatem.

Toparcha Axellanus.

Stratagemæ manuale male cadit Flandris.

Prodigium.

Numerus castrorum.

Scondia Insula.

Io. Rinesii interitus.

*Guidonis
peccata in
bello admi-
nistrando.*

multos vicerant occiderantq; & ipsi quoq; victoriæ quodam turno seu lege ta-
lionis vincerentur occiderenturq;. Tribus in rebus Guido in gravem incurrit
reprehensionē (Ita fit in rebus aduersis) prima, q; inducias quod facere potuis-
set, Hollandis non prolongauerit, donec cū Gallis finitum esset bellum. Nam
grauior ea erat belli tempestas quā vt eodem tempore aliud debuisset susci-
pi bellum: altera quod suis cupiditatibus regnandiq; libidini publicū postpo-
suisset consilium atq; fratrum omniū consensum. Sænim iuxta placita in obsi-
dione mansisset, vix damnū aliquod pati potuisset: quam tamē obsidionem &
relinquere cum honore potuisset, & Regis potentiæ (vbi cum tot pugnatori-
bus magno v sui fuisset) occurrere: tertia, quod cū fuga seruare se potuisset,
insita quadā arrogantia facere id quauis sæpe monitus recusasset: vanū ea in
re eius fuisse pudorem: nam nec maximum illum totius orbis monarcham Cæ-
sarem olim Dictatorem fugere nimium puduisse, sed ex Britannia pulsum fu-
ga se saluū maluisse q̄ in Barbarorū incidisse manus. Itaq; tanta rei male ge-
ste in Zelandia mirum dictū quantū regem omnesq; hostes recrearit. At nostri
duces, ad quos paulò tardius rumor peruenit, graui dolore affecti, questiq; inui-
cem de fratris stultitia, quod communi non stetisset consilio, sine quo admini-
strari res bellica nullo modo potest, cauerunt ne hic rumor in exercitū diuul-

*Flandri ad
pugnam ac-
cinguntur.*

garetur. At hostes magnopere id fieri exoptantes vt frangeretur Flandrorum
animi, ad dolum conuersi sunt: siquidem tertio die ab accepto illo detrimēto,
quū nostri propinquare magis festinarent hostium castris, prouocarentq; Gal-
los ad pugnā, & vterq; ordinatis aciebus paruo intervallo staret exercitus, iam
nostris balistariis prælium incipientibus, Rex dolo quosdam ad duces nostros
mittit feciales qui de pace peterent colloquiū. Respondent populares, pacem
cum Rege se expetere, salua vita patria & antiqua libertate: condituros se cen-
tum sacella in quibus in perpetuū piacularia fierent sacrificia pro iis quos Bru-
gis tantopere Galli initio occisos querebantur. Factę petentibus per fraudem
Gallis, trium dierū induciæ, Iouis, veneris, sabbato: quod sabbatū festum erat
assumptioni deiparę Virginis. Emissus sermo per Virginis preces pacem citius
posse coire. Poscebat rex oppida quadam cum immensa summa auri, virosq;
multos noxæ sibi dedi, non quod assensuros sperabat Flandros, sed vt tempus
extraheret, impetum ardoremq; Cymbrorū mora frangeret, rumorq; de dama-

*Rex locū
mutat.*

no Zelandico apud omnes increbresceret. Die Lunæ insequente primo manē
Rex de monte Pabulæ in quo erat, Doacum versus inceptit discedere, prælii
differendi cupidus: sed mox Flandri insecuti, eodem die ad montem illum per-
uenerunt, nihil ob Zelandicum eventū fracti aut cōsternati, sperantes id dama-
ni fortitudine facile posse refarciri, in totū deliberati postero die qui erat. xv.

*Nobiles
suspecti.*

cal. Septembres acie cum Rege decertare: quo die relictis equis suis omnes se
pedites constituerunt, nobilibus nonnullis qui vnā erant parū fisi, suspectosq;

*Prælii Pa-
bulani des-
criptio.*

eos habentes. Acies vna erat maxima & longissima: dextrum latus Brugeses,
sinistrum Gandenses habebant: Hyprenses, Insulenses, Curtracenses, medium
tenebant. Philippus Brugenfibus, Ioānes Gandauenfibus, Guilielmus Hypren-
fibus, Robertus Insulanis duces distributi. Ne autem ab equitatu hostium cir-
cumuenirentur carros & quadrigas, quarum erat magna vis, connexas inter se
post aciem collocabāt: magnumq; in circuitu vallum ac munimentum ex illis
sepiebant, vna ex singulis detracta rota, ne auferri facile ab hoste possent. Sub
horam sextam manē balistarii vtrinq; pugnare ceperūt. Tum Gallorum equi-
tes impressionem quandam in nostros simulantes, reiectis suis balistariis ad

nostros

nostros accedebant, adeo prope ut hastis suis nostrorum hastas potuissent attingere. Gandenses balistarii incisus nervis balistas suas contra equorum crura fortiter iactabant, seque in acie confertissimi collocabant. Statum hic utrinque altera alteram aspiciente acie. Non audebant Galli totis copiis integris cum Flandrica virtute praelium conferere. Brugenses qui nervos suis non absciderant balistis, crebris iactibus paululum a se equitatum remouerunt. Expectabant solum hostes, ut temerario aliquo impetu aciem suam nostri ipsimet frangerent, dum id equitatu suo perfecturos se desperarent. Igitur nostri qui nihil mali praeter aestum qui maximus illo die erat, patiebantur, ut vident spem hostibus in mora positam, inceperunt per cuneos, deni, viceni, triceni aut quadrageni hostem impetere, eoque modo multos ex hostibus ceciderunt, caesi interdum & ipsi. Dum autem nimium fatigarentur, receptum ad magnam habebant aciem. Ad eundem modum per suos cuneos & Galli praeliari ceperunt, nunc his nunc illis vincentibus. Bedauri autem homines agiles & parui (genus Hispanicum) saepe ex hostium acie erumpentes, nonnumquam & subitus equorum ventres transeuntes iaculis ac fundis suis grauerunt nostros infestabant. Adduxerant & Galli quoddam genus balistae, ex quo ante aciem constituto lapides ad pugni humani magnitudinem crebro iaculabantur, Flandrosque grauerunt interdum vulnerabant. Hyprenses quibus proxima stabat machina, cuneo valido excurrunt, illudque machinamentum vi maxima in mille frusta dissipant, paucis utrinque caesis in aciem redeunt. Postquam longo tempore huiusmodi lapidationes ac proelia ceu perferentarios fierent, rogatum est rursus nomine Regis an de pace placeret haberi colloquium. Flandri semper ad pacem praeconi colloquium probant: cessatum utrinque, ac quies praekonaria voce facta dum colloquerentur mutuo pacificatores. Interim pars Gallici equitatus cum peditum portione ad sinistram, simul pars alia ad dextrum latus Flandricae aciei mittitur, ut & a tergo & ab utroque latere equitatu Flandri circumcluderentur: quam rem si perficere potuissent, actum erat de vniuersa Flandrorum acie. At subito dolum malum sensere Flandri, rursusque per cuneos ut prius inuadebant hostes. Accessit autem quidam eques bene armatus & equo insidens fortissimo, clamitans fraudulenter pax pax, paludamentum indutus Comitis Sabaudiae, quem Flandri Sabaudum esse rati (nobiles enim maxime oderant) euestigio occiderunt, nihil ultra de pace audire volentes. Hoc autem duntaxat Galli agebant, ut quos virtute non possent, arte Flandros vincerent, longaque mora lassarent dissociarentque. Eodem igitur pugnae genere rursus se mutuo exercent, Gandenses praecipue qui & acius cum Gallis bellabant. Nam Galli ita cuneos suos emiserunt, ut in lassorum seu intersectorum locum paratos equites subito submitterent, ne Gandenses spatium aliquid respirandi haberent: nec procul in eos procurrere Gandenses poterant, ne valido ab equitatu receptus ad magnam aciem intercluderetur: nec tota Gandava acies poterat in illos monere, ne nudato latere equitatu in nostros pateret ingressus. Post fraudulentum illud de pace colloquium, phalanx ea equitum, quam Rex ad sinistram Flandrorum latus miserat, properat ad montem, ubi impedimenta ac sarcinas tentoriaque ac papiliones suos Flandri cum equis nobilium ac iumentis reliquerat, ea omnia in praedam sibi Galli rapuerunt, aurigis aliisque custodibus qui resistere non valebant Insulam fugientibus. Altera vero turma missa (ut diximus)

Bedauri.

Pacis insidio
facta mentio.Galli praedam magis
quam hostem
querunt.

O ad la.

ad latus Flandrorum dexterum, cuneum ex suis circiter quadraginta equitum inter carros & aciem Flandrorum à tergo immisit, ut ita tandem quadrigas carrosque remoueret: aditumque equitatu à tergo aperiret. At mox cuneus ille à conuertentibus se Flandris ad vnum confectus est. Tum turma illa equitum videns se nihil proficere, secuta est celeriter alios ad montem, ne prædæ partem amitteret. Nam constabant illæ phalanges seu acies ex mercenario ferè Regis milite. Cum igitur iam maxima pars abiisset diei, iacerentque vtrinque viri equique multi occisi, æstuque vehementi & pondere armorum absque vulneribus suffocati, videntibus Flandris sarcinas, indumenta, commeatū, aliaque omnia quæ in monte habebant, esse direpta, inclinante iam sole ad vesperam Ioannes Namurcæus Gandensium ductor, mittit ad Philippum Guilielmum Robertumque fratres, qui rogent quid optimum factu videatur: suos in cornu sinistro præliis fessos ac æstu grauatos diu durare non posse. Consilio itaque inito decretum ut magno ac horrendo sublato clamore vniuersa sua acie Gallos quanta possent impressione inuaderent, Deum orantes pro victoria.

*Impressio
Flandrorum
in hostem.*

Magnis igitur animis paululum ante solem occasum in Gallos ruunt: qui perterriti ac consternati vehementer tam rabidam impressionem sustinere non audentes, terga verterunt, permultique in fossis luctantibus equis obruti & interfecti sunt ab insequente furibundo Flandro. Nec eius periculi prorsus immunes erant Flandri. Nam & ipsi in fossis, quæ permultæ ibi erant, suo ipsorum plerique impedimento sunt extincti, quemadmodum & in prælio accidit Curtracensi. Duæ item equitum turma à monte reuersæ cum suos fugisse viderent, cum prædâ suâ quàm potuerunt celerrimè aufugerunt: quâ perspecta re plurimi Flandrorum ex Hyprensisbus potissimum Curtracensibus & Gandensibus, æstu, siti, laboreque præliandi defatigati, vulneribus laniati, quidam & animis pauidi, cum Ioanne Namurcensi, corpore gracili ac tenero laborisque parum patiente, ac cum Henrico fratre eius tenella item corporis habitudine iuvene, qui eodem aduenerat die à Doaco cum ducentis circiter equitibus, nudatis iam campis, nullo hoste apparente Insulam fugientibus similes abierunt, eoque sub noctis crepusculum omnes sospites perueniunt. Philippus autem, Guilielmus & Robertus cum Brugenſibus multisque aliis fortibus viris, magnam, ut dixi, Gallorum aciem in fugam coniectam, ferro atque equorum oppressionem confectam insecuti perueniunt usque ad Regem, qui magna ac forti acie vltimum custodiebat agmen, delectis circumdatus corporis propugnatoribus: quem quidem Regem fortissime pugnantem nec loco cedentem cuneus prægrandis ac fortis ex Flandris violento impetu inuadens ab equo sub eo confossus in terrâ prostravit, plurimis ex regni primatibus tali regem discrimine deserentibus ac fugientibus. Saluti Regi erat quod ab hostibus qui eum ante omnes cupiebant occidere, non agnosceretur, quodque illi paludamentum imaginibus liliorum conspersum familiares detraxerant, ne cognosceretur. Deiectus ita ab equo Rex nihil propius erat quàm ut vel occideretur vel conculcicaretur ab alio mox simili ardore procurrente Flandrorum cunco, à quo omnes eius familiares (excepto vno aut altero) qui eum corpore & armis ponderosum in alium imposuerant equum antequam ipsi rursus equos suos possent admittere, protriti sunt & interempti: quorum in liberos & necessarios omnibus modis postea Rex fertur fuisse multo liberalissimus, ut par erat.

Regis periculum.

Translatus rex in nouum eumque fortissimum equum, ita erat attonitus ut regere illum nequirit, in quem haud dubie si nouissent, turmatim (ita erant inflammati)

flammati) ruiſſent Flandri. Dum luſtatur cum equo, commodum quidam miles Flandrus diro quodam ſpiculo qualibus equos confodiebant, ipſum equumq; vulnerauit: tum equus ad ſenſum iſtus ſaltum grandem faciens reſtitentem rapuit è loco Regem ad alios procurrens equos, ſpectantibus retrahentibus regiis, ſed ſubuenire non auſis. Puto eo die Deum per ſuam miſericordiam reſpectum habuiſſe non ſolum Regis, ſed totius etiam noſtræ Flandriæ. Nam in multo maiores deueniſſet calamitates, ſi Rex hic (quod maxime affectabant) occubiſſet. Tali Pulcher in anguſtia conſtitutus, quanuis inuitus faceret vt fugeret, coactus tamen ſuorum conſilio ſe cum aliis ſeruauit. Antea Flammula Gallorum ſignum, de quorũ multa ſolebant fabulari eo prælio diſciſſa & laniata eſt à Flādris, occiſusq; Anſelmus Cherofius eius geſtator. Igitur Flandri fugientibus vndiq; hoſtium turmis, multa nocte vſq; tentoria Regis perſecuti eòs ſunt, commeatumq; ac cœnam regiam relictam rapuerunt: quumq; in crepuſculo oriente luna (fuerat enim præcedente die plenilunium) audirent quaſdam non procul abeſſe hoſtium cohortes, non tutum illis viſum longam ibi facere moram, ne fortè plures ab illis reuocati, in laſſos nulloq; cibo reſectos irruerent. Igitur communi conſilio, lento itinere ad montem Pabulanum regrediuntur: quò vbi peruenerunt, more victorum tubis cecinerunt, ſuosq; alios aliò diſperſos ad magnum numerum congregauerunt: ex quo loco ſtatim Gallos ſenilibus faculisq; accenſis reuerſos cernebant, diligenter nobilium ſuorum corpora veſtigantes cura omni, quanuis luſculenter ſplenderet luna, pugnandi de poſita. Itaque Flandri cum in monte illo, quo ſe tegerent aut famem tolerarent, ſarcinis eum commeatu perditis, non haberent, inedia ac nuditate coacti Inſulam reuerterunt. Ceciderunt eodie ex Flandris circiter quatuor pugnationum milia: ſed præter Iuliacum Guilielmum nemo vir magnæ nobilitatis. Iuliacus autem quo pacto aut vbi mortuus ſit, ignoratur. Conſtat autem vſque ad hoſtium fugam ſuperſtitem ac ſoſpitem fuiſſe. Putatur in perſecutione hoſtium caſu aliquo aut preſſura extinctus. Nam licet magno eſſet iuuenis animo, erat tamen corpore tenero. Referunt Galli dum paruo cum manipulo vix centum viroꝝ inſectaretur, cū omnib; interfectū: & quoniam nullū poſtea certū indiſiū corporis vel armorum eius nec à Flandris nec à Francis poſſet inueniri, nata eſt fabula, exiitq; in vulgus, arte enim magica, cuius dicitur fuiſſe peritus, ablatum, rediturumq; ſuppetias aliquando Flandris tempore magis neceſſario: ſed hæc proſus anſilia ſunt. Conſtat enim eo ipſum die interiſſe, quanquam nihil certi de eo inter tot mortuos ſit inuentum: quod & multis accidit nobilibus prælio Curtracenſi. Simul fama eſt deceprū fuiſſe à quodā necromantico abſ quo artē didiciſſet, qua ille pollicebatur fore eū quando cunq; vellet in quamlibet magno periculo inuiſibilem. At ea incantatio nihil hic illi profuit ad vitæ ſalutē, an autem profuerit ad corporis abſconſionem nō habeo affirmare. Valent fortasſe dæmones corpora defunctorū abſcondere. At dictus ille incantator ob tantū ſcelus captus crimenq; faſſus Bruxellę à duce Brabantię Guilielmo ſanguine iuncto, crura & brachia fractus rotæ viuis eſt implexus. Galli item nonnulli referūt poſtridie pugnæ caput Iuliaci inuentū haſtaq; per exercitū circumlatum: ſed quidam eius propinqui in Gallia cū Liliatis multis ex Flandria regis factionem ſecuti, certo affirmabant, caput illud (quod quidē cominus diligentiffime inſpiciebant) non fuiſſe Iuliaci, ſed cuiuſdā præbyteri Gandenſis quē ego præbyterū (inquit ſcriptor qui interfuit) rectē noui, eratq; Iuliaci facie nō multū abſimilis. Fertur & duobus poſt mēſibus fuiſſe inuētus reſciſſa ſo-

Rex viſo
neratur.

Regis fuga.

Flammula
aurea.

Guil. Iuliaci
interitus.

Iuliacus.
Necromā
ticus.

lum altera manu, sepultusq; cum maioribus apud Felinas: quod tamen corpus
 rursus multi contendebat Iuliaci non esse, quemadmodum & vxor Comitis
 Hollandiæ corpus quoddam ad se Curtraco delatum pro Ioanne absq; pietate
 te filio suo sepelisse dicitur. Ad hæc inuenio in Chronicis Gallicè scriptis Iu-
 liacum in prælio fuisse captum, interq; manus eorum qui ad regem illum traxe-
 runt, occisum ab Reginaldo Comite Dominici Martini in vindictam patris sui
 cæsi prælio Curtracico. Desiderati ite nostris in partibus viri decem aut duo-
 decim balteo donati, sed & dimidia ferè pars omnium Flandrorum eo die vul-
 neribus sunt affecti. Ex regis verò partibus nouem amplius milia, vel ferro oc-
 cisi, vel pressura & æstu suffocati: inter quos magis illustres erant Ioannes fra-
 ter ducis Burgundiæ, Hugo Bornouilla summus consiliarius Regis, qui maio-
 re ambitione ac pompa usus est quàm quisquam Comes aut satrapa Galliæ.
 Duo item nobiles viri origine Parisi, Ioannes Gentianus, & Guilielmus Gen-
 tianus fratres, obtriti vbi regem in alium sustulerant equum. Amisit & Rex eo
 prælio circiter octodecim Barones, equitesq; inferiores ferè trecentos. Ex
 mercenario verò milite suo prædæ magis quàm pugnis intento paucos deside-
 rauit. In fuga autem nobiliores ac magis strenui fuere, Comes Sabaudiæ (Ame-
 dæum quidam nominat) Ludouicus Eburouix, Ludouicus Borbonius, Guido
 Comes Fani Pauli, Milo Noierius, & Carolus ipse Sicilie rex, qui tantam mer-
 cenariorum militum copiam secum duxerat ex Italia ac vicinis provinciis: Ro-
 bertus item Comes Bononiæ, Comes Druidum, & Ioannes à Dominico Mar-
 tini multiq; alii. Nobiles enim maximus omnium incesit metus haud ignaros
 se maximè à Flamingis peti. Hæc ad montem Pabulæ (id regioni nomen est)
 die Martis quintodecimo cal. sept. Postero die Ioannes Namurcus & Robere-
 tus Niuernius cum toto exercitu Flandriæ flamingatis, amissis & hic & in Ze-
 landia omnibus quæ habebant tentoriis, domum reuersi sunt: sed Philippus
 cum magno satis præsidio ac comæatu Insulæ mansit. Rex nobiles suos par-
 tim in ecenobio quod haud procul abest, & Atrebat, Turnaci, Orchiaci, Va-
 lentianis sepeliendos curauit: partim ad loca quemq; sua per Galliâ tumulan-
 dos misit: Flandros ne non satis magnus esset tyrannus, sepultura prohibuit,
 malè in hoc imitatus Alexandri æquitatē qui milite Darii non minore quàm
 suum dignatus est honore sepultura. Simul equorum & vulgi Gallici cadaue-
 ra in campo relictæ. Exercitum Insulam misit ad oppidi obsidionē. Ipse Atre-
 batum concessit, vbi dies hæsit quatuordecim vulnere quod acceperat curan-
 do, misitq; per totum regnum pro supplemento exercitui, quaquauersus spar-
 gens rumores, Flandros esse victos ac profligatos, obsidere se Insulam, qua ca-
 pra mox totam rursus Flandriam in suam potestatem redituram. Eam in præ-
 dam daturum se militi: quicunque ditari cuperet, ad se properaret. Per quæ
 quidem verba sollicitatis vndique regni prouinciis confluxit ad eum innu-
 mera penè hominum multitudo. Narravit nobis (inquit scriptor) Gerardus
 Maurus Præfectus castri Gandensis magno vir natu ac nobilis, nunquā se vi-
 disse nec ab ipso rege nec patre auoq; eius (sub quibus in omnibus eorū expe-
 ditionibus militauerat) tantum adunatum exercitum, quantū nunc ducebat
 Insulam. Post dies, xv. vulnere iam curato rex Insulā venit, eamq; vndiq; cin-
 xit obsidione: qua de re certiores facti nostri duces Ioā. & Robertus, valde sunt
 gauisi, ideo quod pro cōperto habebāt adeo esse firmū oppidū, omnibusq; re-
 bus satis instructū ad sustinendū regis obsidiū. Nā propter appetentē hyemis
 tempestatē, viarumq; oīm difficultatē nō posse diu ibi regē herere: quæ nimirū

*Numerus
 hostium ex
 forum.*

*Rex literis
 mēdacibus
 nouas alli-
 cit copias.*

*Gerardus
 Maurus.*

*Insula obsi-
 detur ab re-
 ge.*

*Insulani
 Gallo stu-
 dent.*

res ita

res ita euenisset, nisi ciues Insulani suo more Regi fauissent succurrissentq̃. Cum enim quodam tempore acriter hostes oppidum oppugnarēt, nec tamen damnum aliquod graue inferrent, Insulani qui maxima pars Liliati erant, inscio praefecto suo Philippo mittunt ad regem pollicentes deditionem se facturos, si ante cal. Octobres auxilium à Flandris non accepissent: ad eamq̃ fidem seruandam. xl. obides Regi miserunt. Quam rem licet ægerime ferret Philippus, decoquendā tamen sibi existimauit eam animi sui molestiam, ideo quod absq̃ ditione oppidi ac ciuium societate, quanuis arcem firmiter teneret, longē imparem futurum se arbitrabatur regis potentiae. Igitur post fecus illuc ictum desit Rex infestare & oppugnare oppidum, sed obsidium tamen continuans indies magis magisque exercitum suum auxit, magna ductus spe Flandriae breui tempore recuperandae. At econtrario Flandri in spem maximā erigebantur, se illum aut interfecturos aut certē finibus suis eiecturos: non se victos pugna Pabulana, vel si victos, non virtute sed per dolum & ludificationē, vt omnibus erat notum: Nunc autē nihil esse periculi ne vltra talibus possent fraudibus circumueniri. Hæc & his similia multa inuicem se adhortantes per omnia oppida & conuentus prædicabant, ingentiq̃ fiducia summi, infimi, proceres, plebei, opulenti, tenues, frequentes adfunt. Curtracum coire à duçibus iussi. Iustitium indicunt, tabernæ clauduntur, omnes officinæ præterquam armorum conquiescunt, cætera opera, studia, artes intermittuntur, conticescunt, cessant, arma cupiunt, poscunt, capiunt, hostem petunt. Exercitus quantus nunquam antea Curtraci recensetur, omnibus vltro nomina dantibus, deuincientibusq̃ se mutuo sacrosancto iureiurando nunquā redituros nisi cum pace vel cū victoria. His de rebus Rex ante Insulam factus certior, fossam grandem inter se eumq̃ locum in quem Flandros venturos sciebat, ducendam curauit, ne ab illis de improviso obrueretur. Mouent igitur Flandri maxima alacritate Insulam ducibus Ioanne & Roberto, tertioque die ante exitum pacti temporis eò perueniunt, castraq̃ locant ad Eulam fluentem, duobus circiter stadiis à castris hostium, missoq̃ Ioannes ad Regem nuntio mox prouocat eum ad prælium faciendum: quæ res, inquit quidam, ad magnam cessit illi gloriam. Rex non festinans ad prælium, castra sua ex ea oppidi parte quæ Hypram respicit, transtulit in eam quæ spectat Turnacum. Flandri qui non adeò multa haberent noua tentoria, opulentiores panno rubro, albo, nigro: tenuiores arborum ramis ac frondibus stramentisque sua contexerunt tabernacula, carris & quadrigis suo more se à tergo munientes. Postridie aduentus sui fossam à Rege factam, vel spectante & frendente hoste complanauerunt, leuiaq̃ prælia facere cœperunt, cadentibus vtrunque nonnullis. Rex autem quodam ex colle Flandricum speculatus exercitum, cum maxima admiratione dixisse fertur, videri sibi flamingos plueri: mirumque in modum quicquid consilii cepissent cognoscere cupiens, statim per callidos exploratores suosq̃ nostris in partibus amicos fit certior, decretum Flandris esse, proxima nocte cum Gallis decertare per noctis tenebras, quando non facile possent ab equitatu circumcludi, coniurasseq̃ simul omnes summa cum religione aut nunc emori velle aut vincere, sinēq̃ bello quod per octo iā annos tenuerat, imponere: nolle cupēdari & stare, vt accidit in Pabula: sed mox dū copiā sui daret velle hostē inuadere, deoq̃ ac fortunæ oīa cōmittere. His rebus in cōsultationē relatis Gallicos proceres pauor incescit, precipuē ad mētione pugna nocturnæ horrētes, O, perinde

Rex ad pri-
guā ab Ioa.
Namurceo
pronocatur

Flandrorū
ferox cōsu-
lūm.

perinde ac alteram cladem Curtracicam ob oculos vidissent versantem. Post varias sententias vicit ea, quæ rursus de pace, idq; fraudulenter agendum censebat: alioqui periculum esse ne aliquod grande detrimentum capiat regnum: omnem victoriâ in ancipiti esse: & vt vincant, fieri non posse quin quorundam nobilissimorû ducum sanguine constet victoria. Rem haud fore consultam Regem regniq; salutē tam effrenatę desperatęq; rursus obiectare genti, quæ Cymbrico quodam & Saxonico percita sit furore. Igitur postquam ad certam Flandrorû perniciem nullum expedire valent consilium, subornati Ioannes dux Brabantia Comēsq; Sabaudia Amedeus, tanq; feciales de pace acturi. His & Maria regina pacificatrix accessit, Pulchri regis nouerca, quæ filia erat Henrici ducis Brabantia. Responsum Flandri dedere, percupere se de pace audire, si modò absq; fuco ac dolo malo pacificatio aliqua fieri posset. Conscripta sed magno dolo, pacis capita hæc fuere: Vt Flandri sua libertate fruerentur, vita, corporibus, priuilegiis, munitionibusq; saluis: Vt Comes Flandrie Comitatum integrum reciperet: Vt captiui vtrinq; omnes liberè absque pretio dimitterentur. Vt multam duntaxat pecuniariam Regi multitudo solueret, quæ quidem multa octingenta milia librarum non excederet. Vt Insulam & Doacum loco pignoris Rex non teneret donec ea pecunia esset persoluta. Ad eam rem plenè perficiendam octo legerentur arbitri, quatuor pro Rege ac totidem pro Flandris. Hæc techna erat ac strofa multò omnium maxima quas vnquam à Gallis passi sunt Flandri. Siquidem sola omnino eorum cura erat, vt solueret nostrorum exercitum firmatumq; ac pertinax consilium de pugna illa nocturna. Igitur ægrè impetratum vt duo illa oppida Rex pignori acciperet, quod notum omnibus esset hoc agi à Gallis vt pignus in possessionem verterent, vtq; postquam prælio non auderent, pacificatione nostrum soluerent exercitum, quemadmodum Turnaci accidisset. Nihil Gallis fidendum, nihilo plus fidei seruatuuros, quàm seruassent quando fide publica Carolus Valensius duxisset Principes Lutetiam. Assenserunt tamen imprudentissime, vt tandem post tam longum temporis spatium domum redirent nobilissimi captiui. Altero die post finem statuti temporis inter Regem & Insulanos de reddendo oppido, hæc pacis placita post solis occasum lecta sunt & publicata in vtrisque castris & pax per præcones enuntiata, dieq; postero egrediente per stultum consilium Philippo, ingredienteq; oppidum Rege soluuntur vtrinq; copię, ac domum cum gaudio remeant. Atque hunc in modum ablegata fortissima Flandria multitudo, quæ non satis malitiæ habebat, ad cauendam vbique Gallorum licet suspectorum perfidiam. Pace confirmata quorundam ex suis clarorum virorum corpora ad montem Pabulæ inuenta secum Flandri asportauerunt: nonnullorum tamen quæ desiderabantur, nunquàm potuerant inuestigare. Obiit hoc anno, mense Septembri Ioannes Comes Hannonia & Hollandia. Obiit Philippa eius vxor mense Aprili proximè insequenti: quæ Philippa soror erat Isabellæ nostri Principis, ambo Valentianis sepulti. Obiit & Ioanna regina Pulchri regis vxor cum labe quadam turpis famæ, vt vel ex conuitiis scholasticorum Parisiensium liquet. Reginam interficere (inquit ex illis quidam) bonum est: & si omnes consenserint, ego non contradicam. Rumor erat, vsam concubitu subinde formosorum iuuenum ex scholasticis exteris, illosque mox à patrato scelere extinxisse. Sed Gallici scriptores certatim & constanter eam excusant. Quod constat, Flandris mulier erat aspera & inhumana, & altera (vt quidam ait) Isabel, magnaq;

Pacis Insulae capita

Insula & Doacum pignori conceduntur regi

Ioā. Comes Hannonia & Hollandia cum vxore factis cōcedunt.

Ioā. reginae obitus & exstigmatio

gnaq; pars causæ huius tragædiæ & cruentissimi belli. Rex principio octo-
bris cum gaudio domum regressus statuit Lutetiæ ad Virginis statuam eque-
strem sui periculi monumentum quod in Pabula adiit. Apud Curtracum
multi ex Gallis suorum corpora inuestigauerunt. Compendii obiit Guido
princeps in custodia Nonis Martiis, hoc est septimo die mensis Martii qui
tum dominicus erat, octogesimū ætatis annum transgressus, qui res aduersas
quas habuit plurimas patientissime tulit. Pace composita sæpe dixisse nar-
ratur: Nunc securus morior, liberata Rep. Vir erat bonis ac iustus, libero-
rumque procreatione longè fecundissimus. Progeniem eius, quò dilucidior
fiat historia, appingere non grauabor. Patre natus est Guilielmo Burgundici
sanguinis viro, qui Comes erat Dominici Petri in Burgundia, matre Marga-
reta principe Flandrensi. Fuere illi fratres duo, inter quos ipse medius erat.
Maximus natus Guilielmus decessit sine sobole. Minimus Ioannes Comes
Dominici Petri erat & Toparcha Fani Desiderii in Campania Gallica, reli-
quitq; filium Ioannem. Soror eorum Maria antistita erat Felinensis monaste-
rii. Bina celebrauit matrimonia. Prior vxor Mathildis patrem habuit Ro-
bertum advocatum Betuniensem, matrem Isabellam Dominicam Tenremun-
danam. Hanc Guidonem absque consensu matris sibi copulasse rumor est,
matremq; (quanuis filia hæresq; esset vnica) per eam rem grauitè offendisse.
Hæc peperit illi liberos Robertum, Guilielmum, Balduinum, Ioannem, Phi-
lippum, Margaretam, Beatricem, aliasque scæminas duas. Horum qui Prin-
ceps erat stirpis Flandricos inter Comites suum habet locum. Proximus à
primo Guilielmus, cui faciunt cognomen Tenremundeni, nuptias amplexa-
tus Adelidis filia hæredisque Rhodulphi Nigellani clarissimos viros, Ioan-
nem, Guidonem ac Guilielmum procreauit, quorum è sanguine perbella in
multas familias manauit posteritas. Balduinum ante adultam ætatem defun-
ctum, Brugis funeratum apud Fratres lego Minoritas. Monachum fuisse Bo-
dolonensem sunt qui tradunt. Ioannes antistes ædis diui Donatiani Brugen-
sis, Petri item Insulensis, Mediomatricum primo, deinde erat episcopus Ebu-
ronum Philippus virilis stirpis minimus studiis literarum exercitatus, vxor-
em habuit Mathildem Cortenacensem reginam Neapolitanam, duosq; cum
illa dotales Comitatus Theanum & Loretam in Italia, sed obiit absque sobo-
le, iacetque sepultus Neapoli. Is res multas præclare gessit sub Carolo Sici-
liæ rege. Ex filiabus Margareta cessit in coniugium Duci Brabantia Ioanni,
illumque Ioanne, Gotofredo, Margareta, Mariaq; fecit parentem: ex quibus
Margareta vxor erat Henrico Luceburgensi, qui creatus Augustus Henricus
Septimus dictus est. Maria nupsit Comiti Sabaudia, quem quidam Ame-
dæum, alii Ludouicum vocant. Beatrix ex priore marito Hugone Castellio-
nensi Comite Fani Pauli Ioannem (vt lego) cognomento Tenremundanum,
posteriore Florentio Comite Hollandia Theodoricum, Florentium, Guiliel-
mum, Othonem, Ioannem, ac scæminas Beatricem, Mathildem, & Margare-
tam edidit. Tertia natus (dubito an Ioannem nomen) Guilielmo Iuliacensi fuit
vxor Aquis Grani occiso, vnde virilis progenies duo Guilielmi Iuliacenses
fortissimi viri, alter pugna Furnesi captus, alter prælio Pabulensi desideratus.
Quartam inuenio nuptam cū Comite Blesensi, eratq; (credo) Mathildi illi no-
men: nihil aliud de illa lego. Priorem hanc Guidonis coniugem Mathil-
dem defunctam reperio absente ipso in Africana expeditione cum diuo rege

Statua voti-
ua regis Pul-
cbri.

Guidonis
stirpis obi-
tus.

Progenies
Guidonis

Ludouico, quo de bello nonnihil supra scripsimus. Betuneæ puto eam sepul-
 tam cum maioribus. Nec diu celebs egit Guido: superinduxit Isabellam Luce-
 burgensem Henrici Blondelli Comitis Luceburgensis, Rochensis, Namurcen-
 sis, Ardennæq; filiam, Namurcensi dotata principatu. Hæc amita erat Impe-
 ratoris Henrici Septimi. Fratres enim habuit Henricū Augusti patrem, & Va-
 leramū; & Balduinū Treuironum pontificem, qui tres simul pręlio Voronca-
 no occubuerūt, & sororem Philippam Ioannis Hanoniæ & Hollandiæ Comi-
 tis uxorem. Ex ea Isabella prouenere masculini sexus liberi Ioannes, Guido,
 Henricus. Eceminat uxor Margareta, Adelfa, Philippa. Maximus domus Io-
 annes Namurcēsi bus dūta dedit, fuitq; pariter Toparcha Clusæ, vulgò Slusam
 dicimus, portus est Brugensis. Primum fuit illi matrimoniū fauorē Pulchri re-
 gis cum filia Comitis Claromontani, quæ statim obiit. Inde ducta uxore filia
 Philippi Atrebatensis Philippum reliquit sibi hæredem. Guidoni dicto Namur-
 censi, cessit dominatus Rikenburgensis, Comesq; Chimaca materfamilias. Hic
 cum Henrico Cæsare militans in finibus Italiæ correptus pestilentia lue in ca-
 stris ante Brixiā obiit. Henricus tertius in ordine filius Comitis Guidonis,
 duxit in matrimoniū Margaretam filiam Comitis Cluiensis, sed nulli interue-
 nerunt liberi, decessitq; anno millesimo trecentesimo trigésimo septimo, die
 vi. Novembris, Brugis tumulatus apud Minoritas. Fuerat magister equitū Im-
 peratoris Henrici Septimi propinqui sui: posseditq; Comitatum Lodensem in
 ducatu Mediolanensi. Margareta trium sororum maxima enupsit in Scotiam
 regi Alexandro Alexandri filio, quo statim morte immatura abrepto, reuenit
 ad patrem, locataq; Reginaldo Comiti Geldriæ Reginaldum, Guidonem, Phi-
 lippum & Elisam protulit. Adelfa secunda filia huius thori (Isabellam Mino-
 rita vocat) pacta Eduardo principi Vvalliæ, si fortē Philippæ sororis captiue
 non procederent cū illo nuptiæ. At Adelfa ubi contra ius Isabellam regis Pul-
 chri filiam Eduardo vidit datā, intelligeretq; Roberto & Guilielmo fratribus
 (quorum erat in tutela) paruum esse curam de se elocanda, ipsa sibi met prospici-
 endum existimauit: deq; consilio Ludouici Niuernensis propinqui sui, regiū
 sanguinis iuueni se iunxit Ioanni Luceburgensi Toparchæ Fiennensi, qui dari
 illam sibi sape petierat. Hinc ortos Morellum M. equitum Gallorū, ac Ioan-
 nem Morinorum episcopum presbyterū eundem Cardinalem, aliosq; quibus
 auctas lego Croianorū Gauerorumq; famillas: sed discordiam & graues rixas
 interuenisse inter Niuernensem & iam dictos puellę tutores ob hoc matrimo-
 nium quidam commemorant. At Philippa virgo Eduardi sponsa, patriq; Gui-
 doni supra alias dilecta, cui rex Pulcher die lustrico nomen indiderat, absum-
 pra est suspecta morte in regia custodia, ut est à nobis alibi dictū. Moneta hoc
 anno in Flandria signata vilioris quàm vnquam pretii, inopia nimirū cogen-
 te. Post pacem ac discessum ab Insula, statim octo electi arbitri qui de multa pe-
 cuniaria, ut dictum erat, statuerent: Pro Rege erant Ludouicus Eburonicum
 Comes Regis frater, Robertus dux Burgundiæ, Amedeus Comes Sabau-
 diæ, & Ioannes Comes Druidum. Nostri autem quatuor minoris
 dignitatis erant equites Ioannes Cuycus exter Brabantus
 genere, Ioannes Gauerus Toparcha Scornacius, Gerar-
 dus Maurus Præfectus Castri Gandensis, &
 Gerardus Toparcha ad
 Zotteghem.

Flandricorum Annalium

LIBER VNDECIMVS.

CCC V. Pascha xviii. Aprilis. Actum inter arbitros de absoluen-
dis conditionibus pacis, hoc est, de constituenda pecuniaria illa
multa, quam Rex deposcebat. Pactum erat Insula in castris, vt ea
multa octingenta milia nummum non excederet. At Gallus fedi-
fragus, qui aliam lingua, aliam pectore gestabat pacem; postquam soluto exer-
citu domum Flandri remissi sunt, longè alias concepit ac proposuit conditio-
nes pacis, quarum hæc sunt capita, vt Flandri assignet regi viginti milia num-
mum annui redditus in Comitatu Registetenfi, aut loco quopiam alio vicino
ante natalem D. Ioannis Baptistæ anni M CCC VIII. Vt pendant Regi qua-
dringenta milia nummum intra annos quatuor. Vt sexcentos equites adducat
Regi auxiliares militaturos per annum suis impensis quodocunque impe-
raret. Vt pœnas exigat Rex de capitibus factæ seditionis mittendo quo vel-
let trans mare militatum tria virorum milia. Vt portas & muros oppidorum
quinque, Gandavi, Brugæ, Hypræ, Insulæ & Duaci, absq; vlla imperpetuum
potestate restituendi prosternerent intra natalem diui Ioannis Baptistæ anni
M CCC VII. Adhæc vt nobiles Flandriæ certis obligationibus Regi caue-
rent se nunquam discessuros à fide Regis & regni Francorum, nunquam cum
hostibus regni fœdus inituros, nunquam se illis auxiliaturos: quòd si Comes
secus fecisset, Comitatum committeret qui fisco cederet. In pignus eius fidei
Insulam, Duacum, & Orchiam cum arcibus Casletana & Curtracensi te-
neret Rex donec viginti illa milia nummum essent assignata, Tria milia
missa militatum, munitiones dictæ demolitæ. Et si quis ex Flamingis no-
tabili aliqua offensa vel damno regium aliquem ministrum offendisset, statim
illi & omnibus eius fautoribus aqua & igni per Pontificem Max. interdicere-
tur. Item vt Regi liceret demoliri arces Insulanam & Curtraciam quas ipse
exadificasset, manentibus fundis terræ Comitibus Flandris. Quòd si hæc om-
nia non complerentur, incurreret Robertus Comes multam sexaginta mili-
um nummum: procederetq; nihilominus Rex contra Flandros per censuras
& interdicta summi sacerdotis, ac per iudicia ac coërciones Curie suæ Pari-
sienfis. Vt omnes fœderati vtrumq; partium comprehendantur hac pace, ex-
cepto Comite Hollandiæ, quantum attinet ad Hollandiam & Zelandiam.
Hæc acta apud Achiacum super fluuium Oringiam anno M CCC. quinto,
mense Iunio. De his omnibus rebus publicæ confectæ literæ, quas iureiuran-
do ac sub pena excommunicationis nunquam relaxandè confirmare sua manu
ac annulo subsignare coactus est Robertus anteq; custodia dimitteretur. Co-
acti item idem facere Henricus Euceburgensis futurus Imp. Ioannes Dux Bra-
bantia, Ioannes Flandrensis, Guilielmus Flandrensis & Adela eius vxor Do-
mina Nigellana ac Procomes eadem Castri Diny: & arbitri item legatiq; tri-
um membrorum Flandriæ cum pluribus nobilibus. Per hoc fœdus iniquita-
tis (ita enim nominabant) Robertus Comes & fratres eius aliq; omnes cap-
tivi vtrunque redempti sunt. Guido Episcopus Traiectensis cum reliquis ca-
ptis in Flandria, dimissus. Tum & Guido Namurcæus cum aliis in Flandri-
am redit. Corpus exanime Principis Guidonis domum asportatum ac Felinis
debita cerimonia sepultum. Robertus ad homagium & in patritiatum regni
O s admis-

Robertus à
Dominico
Petri Co.
Flandriæ
XXV.
Rex non ser-
uat leges pa-
cis Insulas
næ.

Pax apud
Achiacum
Regis arbi-
trio compo-
nitur.

Fœdus ini-
quitatis.
Duo Guido
nes commu-
tati.
Guidonis
Comitis ses-
pultura.

Populus
Flandricus
nō admittit
pacē à Comi-
te iuram.

admissus. At postquam pax ista noua Flandris esset audita, fremere graui-
ter ac frendere multitudo, magnōq; in vitæ periculo fuere arbitri ac procuratores
qui illam signis suis roborassent, fuissentq; proculdubio interfecti, si palam
exequi illam ac denunciare tentassent. Siquidem nullam illis factam pote-
statem decidendi ciuitates dixerunt, nisi de multa illa quæ octingenta mi-
lia nummum non excederet: alias conditiones pacis in Castris expositas
& lectas esse, quatum ipsi probum haberent exemplar: Ideoque fallacem per-
fidam foedifragamq; Gallicam vocitare gentem. Nunc demum sole clarius ap-
parere subdolum illorum consiliū, quo nihil aliud agebant in castris, quàm vt
nostrum exercitum quem sustinere non audebant, fallacia dissoluerent, at-
que aliud lingua, aliud animo foedus icerent: sed malle se septies adhuc præ-
liari ac per virtutem emori, quàm aliam admittere pacem, quam quæ in Ca-
stris esset firmata, perque tales iniquissimas condiciones in miseram præcipi-
tari seruitutem. Nam quid demum deliquisse, vt expatriis sedibus trans mare
mitterentur occidendi: quid mali meruisse qui iusto bello importunissimam
inimicorum tyrannidem à se suarumque coniugum ac liberorum ceruicibus
propulsaissent: Iniusta item vectigalia ac tributa aliis imponant: Non esse in
Flandria qui talem ultra latūrus sit seruitutem. Quod si Pulcher rex frau-
dulentus aut fedifragus pugnare cupiat, descendat in Flandriam, inuenturus
quibuscum manus conferat. Hec & similia per omnes conuentus, vrbes, com-
pita, vicos, fremere, cōferre, prædicare, contendere, coniurareq; nullam aliam
præter Insulanā se accepturos pacē, etiāsi centies Robertus nobilitasq; metu
lōgioris carceris aliam admisissent. Post hæc Philippus Roberti frater cū Ma-
thilde vxore in Italiam ad suas ditiones, quas ibi dotales habuit, reuersus est:
eratque hyems eius anni maximo insignis gelu, adeò vt fluiui vel maximi quis-
que pedibus & carris essent permeabiles. Eodem anno creatus Pontifex
Romanus fauore Pulchri Regis Clemens Quintus Burdegalensis archiepiscopus,
Bertrandus Gottho appellatus. Hic Pulchrum Regem regnumque ab
execrationibus Bonifacii octauī absoluit, eique decimas ecclesiarum per Galla-
liam in quinquennium concessit ad resarciendum acceptum detrimentum
bello Flandrico. Demiror tantum regnum ad eam prolapsū inopiam,
præsertim cum Flandros legam ditatos, nullamque de re pecuniaria in bello
adeò longo ortam dissensionem, quanuis monetam iusto leuiorem legamus
cusam ob tenuitatem (credo) fisci. Crediderim quamque ciuitatem suos in
bello aluisse. A Gandensibus inuenio Guidoni contributa milia nummum
duntaxat octodecim cum trecentis quinquaginta: à Brugenſibus verò sum-
mam minorem. Hic Papa Clemens agentibus Gallistransſulit sacerdotalem
sedem Auenionem, vbi annos quatuor & septuaginta mansit non absque gra-
ui dispendio ac dedecore Reip. Christianæ. Idem Galterum Brugenſem Picto-
num Episcopum, pium ac celebrem theologum (odio fortassis Flandrorum)
ecclesia sua spoliauit. Appellauit Galterus non Concilium aliquod, sed supre-
mum Iudicem, ad extremum olim venturū iudicium: Qua de re Antoninus
Florentinus & Pictones mirabilia scribunt. Ab isto item Clemente Pontifi-
ce Rex Pulcher petiit Bonifacii Octauī memoriam (vide odium) è catalo-
go Pontificum deleri, corpusque eius & ossa cremari, confirmans se pos-
se probare per suos sacerdotes, schismaticum & hæreticum fuisse Boni-
facium. Sed repulsam Rex tulit. Huius Pontificis coronationi quæ
Lugdunū

Phil. Thie-
tanus rediit
in Italiam.
Hyems
acerrima.

Clemens
Quintus
creatur
Pontifex.
Decimæ ec-
clesiarū regi
conceduntur
Gallicus fi-
scus exhaus-
tus bello
Flandrico.

Clemens
Quintus mi-
grat Aue-
nionem.

Galt. Picto-
num Episc.

Lugduni ad Rhodanū facta est, Pulcher Rex & Carolus frater cum grandi nobilitate frequentia interfuere: quā in pompa Ioannes Dux Britannię cum aliis nonnullis ruina muri oppressus est: Rex & alii vulnerati: Papa equo deturbatus perdidit carbunculum ex tiara sua, cuius sex milia nummūm dicitur fuisse pretium. Hęc prodigia sinistra ac mala. Absolvitur item petente rege Guilielmus ille Longaretus, pollicitus Clemēti se in signum pœnitentię iturum militatum in Saracenos. Is enim erat qui cum Sarra Columna Bonifacio Pontifici mandato Pulchri Regis manus violentas iniecerat.

Coronatio
Clementis
Quinti in
auspicata.

Guil. Longa-
garetus.

M CCC VI. Pascha. III. Aprilis. Philippa virgo Flandrię Eduardi sponsa decimo captivitatis suę anno mortem obiit. Gallici scriptores tristitia ac dolore animi decessisse referunt: quodd postquā reliquos suos omnes vidisset libertati restitutos, ipsa cogeretur manere captiva. Alius obiisse hanc dicit antequam Guido indiceret Regi bellum, & id puto veritati magis consonum. Alii verō tradunt per inimicos domus Flandrię toxicum illi datum: ne Eduardo aut alteri cuiuspiam nupta Flandrico Imperio opum aliquod incrementum adderet. Manebat enim Gallis aduersus Flandros æterna invidia, & inextinguibilis simultas. Renatum bellum Hollandicum ob fidem de Insulis Zealandicis Roberto non præstitam, atque ob portiones quasdam hereditarias in Hollandia & Frisia, quas post mortem Ioannis fratris Florentii Comitis deberi sibi Robertus affirmabat. Eo bello socius Flandris fuit Ioannes Dux Brabantię: sed priusquam sanguis funderetur, deprecatione quorundam bonorum inducię sunt factę & arbitris submissa est controuersia. Arbitri fuere Ioannes Comes Namurcensis & Guido eius frater electi per Robertum: alter ex parte Guido Episcopus Traiectensis & Gualterus Castellionicus Portiacensis Comes, idem magister equitum Gallorum: quid autem isti tandem pronuntiauerint nusquam inuenio. Mense Iulio Iudæi bonis omnibus spoliati Galilia sunt expulsi edicto regis, instigante ad hoc Regem Nobilitate, ut illorum fortunis ditaretur quę bello erat exhausta. Dehinc XI. Calend. Februarias migravit ex hoc seculo Galterus Brugenſis Episcopus Pictonum vita sanctus. Ordinis erat Franciscani, quo in ordine ea tempestate multi doctrina & vitę sanctimonia floruerunt. Claruit miraculis & ante & post obitum. Cum quodam tēpore grāde æs alienū conflasset in vestiendis egenis, quidam ipso nesciente totum persoluit: nec cōstare potuit, quisnam ille esset: ideoq; putabatur fuisse Angelus Dei.

Philippa
Flandrensis
moritur.

Bellum Hol-
landicum.

Arbitri pœ-
cis Hollan-
dię.

Galteri Bri-
genſis &
ordinis Frā-
ciscani cō-
mendatio.

M CCC VII. Pascha. xxvi. Martii. Hoc anno cum Clemens Pont. Max. & Rex cum Carolo fratre in Pictonibus agerent, euocato eō Roberto pax Pontificis etiam autoritate confirmata est: & mirum in modum Robertus sollicitatus, ut annui census & debitę adhuc pecunię nomine Insulam Doacum & Orchiacum Regi imperpetuum cederet. Sed ad eam rem postquā Robertus nec precibus nec minis adduci potuit, irasci rex & stomachari, illiq; exitium minitari cepit: Nec ita multo post Niuernium & Registetum per vim inuasit. Eodē anno incidit abolitio in Templariorum ordinem, qui per omnem ferē Europam comprehensi horrendis suppliciis necabantur, ideo quodd ad Saracenicam defecisse impietatem dicebantur. Ortum initium à Pulchro rege ac Gallica nobilitate, qui precibus Pontificem Maximum ad hoc adegerūt ipe ducti (ut Itali tradunt scriptores) se ditatum iri illorum possessionibus, quas per omnem Galliam plurimas habebant. Multa (inquit Antoninus) Templariis obiiciebantur, sed vtrum verē nondum fatis constat. Dammati &

Regis in Ro-
bertum Co-
mitem ira.

Niuernium
ab Rege in-
uaditur.

Templarii
vltimis ple-
buntur sup-
pliciis.

Dulcini,

*Isabella Gal-
lica nubit
Eduardo.*

*Origo per-
petua inter
Angli &
Galli belli.
Lex Salica.
Dns Isaa-
bele.
Bononia
Gallica*

*Flandria ve-
teres fines.*

*Guil. Longa-
retus dat
poenas sue
impietatis.*

*Tripudium
Gandavi su-
nestum.*

Dulcini, secta stultissima (vt constabat) & valde impia. Ferax prauarum sectarum illud erat seculum. Bogardi, Minimi, Beguttæ, pluresque partim damnatæ partim toleratæ. Albertus Augustus hoc anno per suas publicas tabulas Roberto concessit Comiti vt terris suis frueretur quas tenebat sub Imperio, quanuis de illis nondum suam illi fidem perstitisset. Mense Ianuario celebratum maximo apparatu matrimonium Eduardi regis Junioris cum filia Regis Pulchri Isabella, non absque magno dolore nostræ item Isabellæ minimæ, sororis Philippæ defunctæ quæ & Eduardo erat pacta, si fortè Philippa ex Gallica seruitute non redisset: Nuplitque postea (vt suprâ ostendimus) Ioanni Fiennensi. Eas ad nuptias omnem ferè Gallicam dignitatem conuenisse reperio. Aduere imprimis Rex Pulcher, Ludouicus rex Nauarræ cum sua regina, Philippus Comes Pictonum, Carolus Comes Marchiæ, filii regis & eorum vxores, Carolus Valesius, Ludouicus Comes Eburonicum Regis frater, Antonius Beccus patriarcha Hierosolymorum, Petrus à Cortiniaco archiepiscopus Remorum cum aliis episcopis multis, Ludouicus Comes Claromontanus cum vxore, Hugo dux Burgundiæ, Odo & Robertus eius filii, Robertus Comes Flandriæ cum fratribus Vuilhelmo, Ioanne, Guidone, Henrico, & Adela Nigellana, Vuilhelmi vxore, Ioannes item dux Brabantia cum Margareta vxore Eduardi Regis sorore, Vuilhelmus Comes Hanoniæ cum Ioanne fratre, Philippus & Carolus filii Caroli Valesii, Robertus Atrebas filius Philippi, Ioannes Claromontanus, Ludouicus Comes Niuernensis filius nostri Roberti, Guido Comes Fani Pauli, Robertus Comes Druidum, Rhodulphus Vgellarius, Amedeus Comes Sabaudia, cum tot aliis vt vix forent numerabiles. O curas hominum, ô quantum est in rebus inane! Præstiterat seruata fuisse fidem cum virgine pactam Flandrensi, quam rex tametsi ad sacrum leuasset baptismum, illiq; nomen indiderat, ad lamentabilem adegit mortem, præstiterat inquam. Nam hæc erat Isabella illa Gallica, adultera & viri necatrix, plurimorum initium malorum. Hæc illa Helena plusquam Troiana, cuius causa tantum est fustum humani cruoris. Per hanc Angli etiam nunc Gallorum sibi deberi regnum contendunt, sed defendunt se Galli per veterem consuetudinem suam quam ortâ quidam contendunt ex legibus Saliorum, id est, Francorum à fluuio Sala sic dictorum Aquitania ac Pontacum in his nuptiis redita Anglis. Hæc autè facta sunt Bononiæ, quæ nomine dicta est antiquo Gesoriacû Morinorum nauale Marcellino inter veteres memorata: pertinebatq; antiquitus ad Comitatum Flandricum, sed per calliditatem Gallorum noxiæque partitiones hæreditarias auulsa fuit: quemadmodum & Fani Pauli, Taruanna, Gifnensisque Comitatus, perq; imprudentiam Philippi Elsatensis totû Atrebatensiu. Bonna pro Bonnonia inuenio scriptû: Galli autem Bononiam nominant. Guilielmus ille Longaretus (quidam Nogaretus scribunt) in aula Regis subitanea & miserabili morte vitam finiuit, linguam non absque spectantium horrore exerens, quo sanè signo, Rex omnesq; qui conscii erant Pontificiæ mortis, vehementer terrebantur. Fuerant vt est Author Antonius Episcopus eius Longareti maiores, eò quòd Patareni essent, omnes in Gallis cremati. Gandavi adulescentes & puellæ simul congregati, numero circiter quingenti dum ludunt, ac choreas ducunt in quadâ calcatione nouæ aræ, tam super tabulata quàm infrâ, soluto graui pondere ac strepitu eorum lateritio quodam pariete domus corruit: oppressiq; sunt ex illis vsque ad quinquaginta, præter centum amplius, grauiter quassatos, & læsos.

Pascha

M CCC VIII. Pascha. xiiii. Aprilis. Ioannes filius Rodulphi defuncti ducis Sueviae Albertum Augustum patrum, ac tutorem suum ut se totela eximeret, interfecit. Aderant illi ad patrandum tam fecundum parricidium Rodolphus Vuartius, qui equo distractus rotæ supplicio periit, Vualdricus à Palma, bonis & ipse & vita spoliatus, Galterus Eschelbachus qui aderat, sed manum non admouit, annos. xxv. in Comitatu Voittenbergeni occultè bubulcum egit: cognitus postea in morte honestè sepultus est. Ipse dux Ioannes Beggini habitu Henrico Imperatori delatus Augustiniano in cucullo Pisis vitam egit. Sub idem tempus Ioannes Cuycus vir grauis & prudens, sed exacta ætate diem suum obiit. Erat ex nostris arbitris vnus, sed semel duntaxat, aut ad summum bis interfuerat vbi de pacificatione agebatur. Simul Gerardus Maurus vir item senex & experiens multiplicem cernens Gallorum calliditatem, fallaciam, & tyrannidem congregi cum illis amplius recusauit: abdicauitque se omni tractandi negotio: reliquos verò duos Ioannē Scornacium & Gerardum Toparcham in Zotteghem, qui præfectus tunc erat castris Gandensis, multitudo suspectos habebat: miscebant enim cum Gallis frequentia de rebus omnibus colloquia, in quibus vix fieri potuit, quin vel blandimentis vel fraudibus in præcepta agerentur: adeo ut Gallis ante Flandros fauuisse viderentur. De facili enim Flandricam semper nobilitatem Galli à multitudine auertunt: Nihilominus tamen processerunt duo isti arbitri in negotio, atque in gratiam Brugenſium effecerunt ut rex peregrinationem illam trium milium virorum remitteret: si soluere illi præ manu vellent Brugenſes tercentena milia nummum. At Brugenſes eam conditionem pertinaciter reiecerunt, dicentes se nullas velle alias seruare quam eas quæ in Castris ad Insulam essent propositæ, promulgatæ, atque vtrinque confirmatæ. Post hæc mens Augustus vocatur à Rege Robertus Lutetiam Parisiorum cum primoribus ex tribus oppidis Flandriæ, Gandauo, Brugis, Hypris, ut ex singulis illis ciuitatibus quinque vel sex congregiantur qui potestatem habeant à multitudine, de omnibus rebus pacificandi, finemque imponendi vniuersis discordiis: postquam mense Septembri eò ventum est, rogant procuratores regii, num Flandri vellent omnem controuersiam semel tradere ac permittere regis fidei, atque in illius arbitrio & pronuntiatione acquiescere: responsum à Flandris se velle, dummodo arbitrium eius foret rationale sibi que portæ, muri, munitiones, libertas, leges, intactæ & incolumes seruarentur, iuxta placita pacis in castris pactæ, cuius exemplum sigillo regio roboratum ostendebant: sed alio modo nolle se submittere: qua responsione regii exacerbati ostenderunt illis literas pacificationis anni quinti à Roberto, qui præsens astabat, obſignatas, in quam quidem pacificationem anni quinti, quum post varias disceptationes, nullo pacto procuratores Flandrici vellent consentire, professi se non habere in mandatis nisi de confirmanda pace in Castris facta, cum grandi indignatione reiecti sunt: infectisque rebus omnibus domum reuenerunt. Ioannes autem Marchio Namurcænus accepit uxorem filiam Roberti Comitis Claromontani, patru regis, qua Rex affinitate perfecit id quod in omnibus affectauit, ut Namurcæus Regis factus necessarius Flandricam contemneret multitudinē. Composuit item Rex pacem inter hunc Namurcæum & Ludouicum Comitem Niuernensem Roberti filium graui tunc discordia dissidentes. Mense Nouembri Philippus Theatinus Roberti frater, qui bello superiori fuerat imperator, in Italia defunctus est & sepultus Neapoli. Eodem mense orta per Flan.

Alberti Augusti interitus.
Parricide.

Io. Cuycus.

Rob. Comes
Lutetiæ vocatus ad
transigendū
cum Rege.

Legati inſeſ
clis rebus
domū reuer
tuntur.

Ioan. Namurceni
nuptiæ.

Philippus
Theatinus
moritur.

Discordia inter monachos Cistercienses sacris initiatos & laicos, quos vocant Cōuersos: propterea quod quodā in conuentu statutū esset, Cōuersos amplius non admittendos, sed agros quos cōsueuerant colere Cōuersi, pro annua pēfione locandos agricolis, ad exemplū nigrorū monachorum: frēmere frēdere grauitē ac conspirare aduersum abbates Cōuersi, quod suum deletum iri ordinem viderent. Hinc Guilielmus Saftinganus, de quo supra memini, in monasterio quod Thosan vocatur, odio ac vi grassatus abbatem suum grauitē vulnerauit: ac senem quendam monachum secundo ab abba loco crudeliter occidit, fugitque in turrim templi Lisleuegani iuxta Thosan, quæ magna est & valida, sed mox ab familiaribus & cognatis abbatis obsessus in potestatem venisset, nisi Ioānes Breydel eques & filius Petri Textoris equitis cum manu armata ex oppido Brugensi accurrētes illū liberaissent, Brugasq; perductum libertati restituisent: quæ res tamen ob atrocitatē patricidii multis valde displicuit: sed eam opem tulere Breydel, & Textor suo commilitoni, propterea quod tam fortem se præbuisse virū pugna Curtracēsi, vt superius cōmemorauimus. Sub Nicolao Baliolano, abba Dunēsi, Cisterciensis ordinis dūcētos & quadraginta octo huiusmodi Cōuersos vixisse legimus. Mense Nouēbri post sex mensū interregnū nondū creatus erat Augustus. Clemēs princeps sacerdotū, à Pulchro rege, & Carolo Valesio vehementer sollicitabatur, profectusq; est Carolus cū sex milibus armatorū Auenionem, ad Clementē, vt eius authoritate Augustus crearetur, Romanūq; Imperiū, in Galliā trāfferetur. Ea res cordi nō erat Pontifici: Ingrata erat nimia Galli ambitio, & potētia. Suspectas semper habet Gallorū opes Episcopi Romani. Missus occultē Francofurdia ad Germanos Nicolaus Pratenfis Cardinalis vir prudens, & callidus: qui Gallorū consilia patefaceret. Hic suāsit vt absq; mora Imperatorem vnū aliquem ex suis Germani eligerent: deq; eius consilii sententia electus statim est Henricus, eius nominis Septimus, qui Comes erat Luceburgensis, vir non modò bello strenuus, sed pius etiam vitaq; sanctus, sed opibus tenuis. Reflexit ob hanc rem inter Regē Philippū, & Clementem Quintum amicitia & charitas: minimē enim ad stomachū Gallo erat iste Augustus, tū q; propter eū repulsam ferret Carolus, tum quod Henricus iste arcta necessitudine iungere tur Flandris, quorū mirandū in modū & incrementis & gloriæ Galli omnes inuidebāt. Hæc altera est repulsa quā tulit Valesius à summo apice: ad quē nescio quō pacto nemo vnq; Gallus (etsi multi contenderint) pertingere potuit. Nam Carolus Magnus, eiusq; progenies Galli non fuerūt, sed Germani. Guido Namurcēsis & Ioannes Bauariæ Comes Henrici necessarius, pro confirmatione ad Pontificem concesserūt. Missi in Italiam Cardinalis Pratenfis, & Cardinalis à Flisco Genuensis, vt omnibus Italiæ populis Pontificis nomine Henricū commendarent. Ad sanctū Epiphaniarum diem Aquis Grani Henricus primam accepit coronam, operante archiepiscopo Agrippinensi, quibus saceris præter procures Germanos, multa interfuit Flādricę domus nobilitas: ad erāt enim Robertus Comes Flādricę & fratres eius Ioānes & Guido Namurcēses, Guilielmus Tenremondanus qui & Nigellanus, Henricus Rikēburgius, filiusq; Roberti Ludouicus Niuernēsis: Ioannes dux Brabantię socer Augusti, Guilielmus & Ioannes Comites Hanoniæ, Amedæus & Ludouicus Comites Sabaudię, Reginaldus Comes Geldricę cum aliis multis. Nam Henrico Guido Comes Flādrię non vno modo sanguine iunctus erat. Henricus Luceburgēsis pater Augusti, frater erat Isabelle vxoris Guidonis, frater idē Philippe vxoris Ioannis

Ioannis secundi Comitis Hanonię: Vnde bella progenies. Mater Augusti Beatrix filia Ioannis primi Comitis Hanonię Guidonem patrum habuit. Fratres enim erant Ioannes & Guido, & Balduinus, ex matre Margareta, Comite Flandrię & Hanonię. Porro vxor Augusti Margareta filia Ioannis ducis Brabantię, Guidonem auum ciebat maternum. Erat enim Augusta orta ex Margareta filia Guidonis, quam habuit in matrimonio Brabantus. Comes item Sabaudię affinitate Augustum tangebatur, per Mariam vxorem quę soror erat Augustę, & filia ducis Brabantię. Itaque mater Augusti Beatrix omnem stirpẽ Guidonis agnouit esse progeniem patrum sui. Augustus item Guidonem dicebat patrum, eo quod Isabellam amitam illius Guido habuisset in matrimonio. Augusta filia Brabantini auum habuit Guidonem, vt iam diximus. Hęc eo accuratius adduco, quod Conradus Vecerius scriptor non malus, genus Henrici Septimi quanuis curiosius indagatum inueniri posse neget: adeo res multę manent in obscuro, nisi diligenti vestigatione ẽ tenebris eruantur. Cecidit autem Henricus pater Augusti cum fratribus Valeriano ac Balduino, pugna illa Voroncana, vt supra ẽ nobis est explicatum. Duo erant Augusto fratres, Valeranus Luceburgenses, & Balduinus Luceburgensis Treuironum pontifex. Auus paternus Augusti Henricus erat Luceburgensis, & Rochensis in Arduenna cognomine Blondellus: Auia materna Henrici Adelheidis filia Florentii Comitis Hollandię. Reliquit autem Henricus liberos Ioannem & Mariam Luceburgenses, ex quibus Ioannes iure vxorio Rex fuit Bohemię, vnde orti Carolus Quartus, Rex & Imperator, Venceslaus dux Brabantię & Ioannes Comes Luceburgensis. Maria Luceburgensis nupta fuit Carolo Pulchro Regi Francię, sed ẽ partu statim cum infante suo obiit. Ioannes Luceburgensis Henrici filius Rex Bohemię pręlio Kersiacensi oceubuit, filia eius Bona Luceburgensis regina Gallię, vxor erat regis Ioannis, mater Philippi cognomine Audacis ducis Burgundię Comitis Flandrię, & trium fratrum eius. Defuncta Margareta Augusta Henricus fidem nuptiarum dedit Caterinę filię Alberti ducis Austrię cognomento Claudi, qui Friderici electi Romanorum regis germanus erat, sed defuncto paulo post Henrico nupsit illa Carolo duci Calabrię, sepulta postea Neapoli. Henricus in ipso rudimento Imperii Henricum Carinthię ducem ex Bohemia fugauit, belloq; subactam Bohemiam filio suo Ioanni tradidit, illiq; quanuis admodum adhuc puero regnum Bohemię cum Isabella sorore regis Venceslai thori socia assignauit: Rebellatem Eberhardum Vittenbergensem arcis Vittenberganę euerfione, ac. lxxii. castellorum oppidorumq; expugnatione domuit. Conradum Oetingensem Comitem ad monasticum panem (inquit Valerius Anselinus) compulit. In finem mensis Ianuarii vxor Ioannis Namurcensis filia, vt diximus, Comitis Claromontani obiit mortem. Vix enim decem illam dies habuit sanam, tam breui tempore fructus est Ioannes affinitate Regia, quę sanẽ multo plus officisset quã profuisset Flandrię. Mense Februario Robertus Comes cum filiis suis & fratribus omnibus profectus est Lutetiam ad Regem, vt cum illo, de conditionibus pacis in solidum ageret, Nam plerosq; ex opulentioribus ac primoribus oppidorum partim precibus, partim minis & authoritate sua adduxerat, vt nouis & iniquis illis conditionibus anni quinti assentirentur: persuadens illis, quando Rex vtique hoc vellet, longẽ vtilius esse quã bellum diutius protrahere. Siquidem multarum rerum quę illis in conditionibus continebantur, gratiam apud Regem assecuturos si ad honorem eius assentirentur.

Assensi

Genealogia
Henrici Septimi.Henrici 7.
successus.Robert. Co.
successus Lutetiam.

*Ægidius
Clericus.*

Assensu sunt itaq; Gandenses & Hyprenses, sed Brugeses vt id facerent, nullo modo adduci potuerunt, maximè quòd per speciem militiæ ad tria milia in perpetuum exiliũ, vel ad mortem potius Rex mittere volebat. Abiit Comes cum procuratoribus ciuitatum, constitutis gubernatoribus qui, dum rediret, ciuitatem in quiete continerent, Guilielmo Nigellano, Philippo à Maldenghem, & Ægidio cognomento Clerico consiliario suo, qui Clericus cum homo esset nouus, ob ingenium & summam industriam ex humilitate ad alta à Comitibus euectus, superbus admodum atq; arrogans (vt fieri solet) euasit. Sanxerant inter se Flandri pertotum hoc octênale bellum legem Talionis, ad seruandam quoad fieri posset, quietem ac tranquillitatem domesticam: quæ alioqui seruari non potuit: Sed Comes postliminio reuersus eam mox legem rescidit, dictitans gubernare se velle regnum suum more maiorum: quæ quidem res effecit vt rursus rixæ, pugnæ, cædes, latrocinia, raptus, aliq; id genus scelera per totam Flandriam increbrescerent. Inter alios Ægidius ille Clericus, sub exitum Februarii ab inimico suo Ioanne Breydel lanio illo, non solũ pecudum sed hominum etiam multa cæde cruento, interfectus est: qui præcipuus erat ex principis familiaribus. Hoc Robertus pro abrogatione vtilissimæ legis tulit præmii: quo autem pacto postea Breyla pacem sit affecutus, aut quomodo punitus, non inuenio. Sub medium Martium venit Robertus Flandrensis, filius natus minor principis Roberti ex Curia Parisiensi, adferens exemplum pacis, ac concordia à rege propositæ: summa ope requirens à ciuitatibus, vt illam omnes iam mutatam & mitigatam admitterent atq; iurarent: alioqui breui futurum vt id vel inuiti & maximo suo malo facere cogerentur: effecitq; Robertus, vt reliquæ omnes cum municipiis suis, ac territoriis, præter Brugeses se id facturæ promitterent. Brugeses octo dierum spacium ad respondendum petierunt: quo octiduo, ad septimum Calendas Apriles finito, quum ad respondendum Roberto conuenissent: maxima inter illos dissensio exorta est. Primates & Liliati qui omnes ferè fuerant domum reuersi, & manegones, & lanii, & piscarii, siue cætarii, admittendam pacis formulam, ac sigillis roborandam censebant: sed Petrus cognomine Rex Textor ille luscus, sed iā equestri donatus dignitate, & Ioānes Breyla, ac Ioānes Heyna fullo, cū Textoribus, Fullonibus, ac Tonsoribus pannorũ, cæterisq; omnibus collegiis opificum confirmare detrectabant haud ignari sua præcipuè peti capita: ideo quòd per omne tempus belli Regi, Gallisq; & Liliatis, vbiq; longè fuissent infestissimi: Nec fœderis inscii erant in se à Rege, Comiteq; cum tota nobilitate, Liliatisq; facti. Porro illud item valde eos mouebat, quòd per ea concordie placita rex obsides quoscunq; vellet & quotquot vellet imperare posset. Simul quisquis ex plebe contra hanc pacem aliquid commisisset, excommunicatione summi Sacerdotis, percelleretur nunquàm absolendus, nisi cum consensu ac voluntate Regis. Hæc atque talia quædam alia grauamina nunquam se admissuros respondebant: Simul contra aduersarios suæ sententiæ arma sumere constituiebant. Erat autem hæc factio & numero & viribus superior, manūq; promptior, ac ferocior: quanuis alii opulentiores essent & magis callidi. Grauis timor ac tremor incessit omnium animos, maximè Liliatorum ac ditiorum hominum: spectabatq; res ad grauem intestinam discordiam: nisi per Dei imprimis providentiam ac consilium quorundam bonorum inuentum fuisset remedium. Statim igitur ex eorum partibus qui admittere omnia volebant, prudentes quidam capita valde solliciti conferunt: profectiq; ad aduersarios

*Dissensio
Brugesium
in admitten-
da pace an-
ni 5.*

farios blando ac miti eos sermone compellant, suadentque vt de communi consilio & concordia ex toto ciuitatis corpore quatuor probi, prudentesque viri deligantur, quicum potestate ad Regem profecti gratiam illius ac mitiores condiciones pacis supplices peterent: Hæc postquam summa moderatione essent proposita, mitescere plebeiorum animi, murmurque confidere cœpit: deque viris quatuor legendis, mittendisque post Pascha, sancita inuicem promissio. Erat nempe dies Mercurii proximus ante Paschalem solemnitatem.

M. CCC. IX. Pascha. XXX. Martii. Brugenſium ſecutæ exemplum & reliquæ omnes ciuitates Flandriæ, legationes ſuas quas ad regem mitterent parabant. Inter nobilitatem & plebem valde malè conueniebat: Omnes nobiles ac primarios locupletesque homines plebes valde suspectos habuit; eò videntes tendere omnia eorum consilia atque artes, vt in grâues multas, & supplicia, vilissimamque seruitutem plebeios conicerent: Id quod Rex imprimis omnisque nobilitas iamdudum voluebant animo. Cæterum Robertus Comes, vt oppida ſua Insulam & Doacum per fallaciam à Galis inſeſſa reciperet, omninò ſe ad Regis componebat voluntatem: nulla popularium ſuorum habita ratione: Ita vt plus apud illum inuenirent gratiæ, qui Liliati & deſertores ab initio fuerant, quàm ii qui ſua ſingulari virtute, maximis laboribus & vitæ periculis vindices libertatis, patriæque aſſertores extiterant: quique eum cum reliqua nobilitate captiuitate liberarant. Videntes ergo Rex, Comesque, omnesque nobiles tam Galliæ quàm Flandriæ, atrocissimum exoriturum motum, ſi in ſententia perſiſtiſſent: diſſimulare cœperunt, ac conſilii ſui ſententiam paululum mutare: non amore ac commodo Flandrorum moti, ſed ſolo timore cymbricæ ferocitatis adaſtri. Itaque ad regem perueniunt Flandriæ oratores, vbi Rex ſupplicibus Comitum nobilitatiſque Flandricæ flexus precibus ſcederi, ac paci anni quinti moderatus eſt in hunc modum. Primum condonauit omnia delicta ac mala Brugis (vt dicebat) admiſſa, Comitum eiſque vxorem ac cepit in ſuam clientelam: conceſſitque vt ex viginti milibus nummum, quæ aſſignari volebat in ciuitate Raſtellenſi, decem milia ſexies viginti milibus grauis monetæ præ manu datis redimerent: ſoluentes reliqua menta iuxta decurſum temporis, deditque ſpatium aſſignandi reliqua decem milia ab inſtante feſto die Pentecoſtes in biennium. Dedit item vt quinque oppidorum munitiones ſtarèt, nec demolirentur, donec id fieri imperaſſet: excepta munitione Brugenſi, quam noluit hac gratia comprehendere, ſed dirui ac tolli volebat: remiſit & omnes decimas, redditus, collationes, impoſitiones, ac vectigalia vbiſlibet Flandriis per ſuos, imperata: exceptis Inſulis Doaco & Orehiaco, quæ ipſe in ſua habebat potestate: Hæc acta Lutetiæ menſe Maio. Hac moderatione contenti erant quodammodo Flandri, & redemerunt decem illa milia, ſoluentes Regi ſexies viginti milia nummum, forti vt volebat moneta: ſed ſoluere quicquam de reliqua mentis pertinaciter reſuſauerunt. Ad hunc modum parta quies aliquanta non tamen integra nec ſolida: Siquidem Robertus poſtquam captiuitate rediſſet, ceu diminuta in eo prudentia, ac vigore animi, ſe prauis conſiliis ſeduci ſiuit quorundam qui munerum acceptores erant, quique ſub eo plurimum ditabantur: vnde & ipſe Robertus tyrannus eſſe cœpit, atque auarus exactor in omnes quos potuit opprimere. Cumque ob mores eius huiusmodi Vuſſienſes in

*Conditiones
pacis ant.
mitigantur*

*Vuasiensiu
feditio pu
nita.
Agrestes
Cruce se ar
mant.*

*Sanguis Chri
sti Brugis
desinit flu
ere.
Rhodus ins
sula capta.*

sine huius anni motum, ac rebellionem ciere essent ausi: statim multorum nobilium exercitu durè eos oppressit, habitaq; de capitibus conspirationis acri questione. xxv. misit in exilium, quinq; alios crurifragio (inquit scriptor) interemit: sic parua ciuitas subacta, sed maiores inuictæ & incolumes, manserunt in sua libertate. Per ætatem huius anni innumerabiles penè plebæi ex Anglia, Picardia, Flandria, Brabantia, Alemania, conuenientes seipso absq; Pontificum aut principum autoritate Cruce armantes ad Curiam Romanam, quæ tum Auenione erat, profecti sunt: consensum & auxilium petentes Pontificis & Cardinalium trans mare militandi, contra Barbaram religionem. Sed nihil illis quod duces nullos haberent insignes Clemens concessit: Ità disgregata est imprudens & incondita turba, domumque quisque suam rediit. Hoc anno Brugis in æde diui Basilii sacer sanguis Christi hætenus fluidus cessauit fluere decimo quarto Calendas Maii: quæ res pro tristi habita est prodigio. Eodem anno Rhodus Insula capta de Turcis, seruataque à militibus Rhodianis in nostrum vsque æuum, donec Pontifice Hadriano Sexto rursus amissa est.

*Apparatus
belli Hanon
nici.*

M CCC X. Pascha. XIX. Aprilis. Sub medium Maium Lutetiæ Parisiorum quatuor & quinquaginta Templarii quibus crimen hereseos, & Zodomiatatio imponebatur, viui sunt cremati. Mese Iulio Robertus princeps tota Flāndria Flamingate, id est, Teutonica (Nam eam solam possidebat) delectum egit, maximumq; & fortissimum collegit exercitū: milite adeo voluntario, atq; alacri, vt vltro ferè nomina darent: mouitq; contra Guilielmum consanguineū suū Comitem Hanoniæ & Hollandiæ: Iam enim Induciarū tempus (quas supra cōmemorauimus) finitū erat. Concedit inter Geraldī mōtem & Hanoniā Lესiniam versus, quam annis ab hinc septē captā & euersam ostēdimus. Hic nobilium omnium cū multitudine summus erat animorū cōsensus. Coniura uerunt Robertus fratresq; eius, & nobiles, conuentusq; Flandrici omnes, seq; diris deuotionibus deuinxerunt nunquā se reducturos exercitū, nisi aut finem belli reportarent, aut fortiter pugnantes occūberent. Tenuerat enim hoc bellum septuaginta amplius per intervalla annos in morem Hydræ nūc moriens nunc renascens. Patri suo auxiliares venerunt Ludouicus Niuernensis & Robertus eius frater validum ex Gallia adducens equitatum. Guilielmus item Nigellanus nepos Roberti ex sorore, ac Ioannes Fiennensis qui sororem eius tenebat matrimonio, adfuerunt cum delectissimo equitatu ex Atrebatibus præcipuè adducto. Et Robertus præter eos qui semper voluntarii ac fideles permanserant, ex Flandris grandem quoque circum se habebat nobilium ac Liliatorum numerum: totusq; exercitus eius ità armatus & instructus erat, vt nihil prorsus deesse illi videretur. Contrà hos processit ferè obuius cum pulchro præcipuè equitatu Hanonius: sed pedidatus eius propemodum inermis erat, Flandrisque & numero, & animis longè impar. Nam Hollandi, Zelandique ad delectum quem habebat se venturos constanter negabant: satis habere se negotii confirmantes finibus suis terra, marique aduersus Flandrorum potentiam tutandis. Nam & classē bene grandem Flandri in litore habebant paratam ad prohibendos Zelandos, inuadendosque si quid vel priores ipsi mouissent, vel Hanonius prælio fuisset terrestri inferior. Itaque Hanonius nullo modo committendum sibi ratus, vt cum Flandris acie decertaret, per Ioannem Namurcæum, ac Gerardum à Zotteghem tentare cœpit, si quam viam ad pacificandum cū Roberto posset inuenire. Indictō igitur

*Concordia
et pax cū
Hanonio.*

tema

tempore de discordia componenda pax tandem conuenit his conditionibus, vt Insulas Zelandiæ in fide & clientela Comitum Flandriæ possideret, dummodò tamen Guidoni Flandrensi fratri suo tantum assignaret annui redditus quantum eæ insulæ valerent. Vt omni Hanonius renunciaret iuri, quod in quatuor officia ac Vuasiam se iudicabat habere: Vt domum reciperet quotquot ex Zelandia per omne tempus belli pulsi essent, propter partes Flandricas, illisque aut eorum hæredibus bona omnia fideliter restituenda curaret, quæ vel fisco essent adiecta vel aliter ablata. His de rebus Robertus obsides ab illo accepit Namurcæum & Zottenghemium, cum tribus aliis nobilibus locupletibus ex Hanonia, pacta conditione vt si pacem hanc Hanonius non seruasset, bonis omnibus quæ dicti quinque obsides in Flandria possidebant, extemplo manus iniiceret sibi que in perpetuum retineret: quæ quidem bona & redditus ad viginti quinque milia nummum æstimata sunt. His ita perfectis venit Hanonius inermis ad Robertum in castra nostra cum nobili comitatu, flexoque altero genu fidem ac iuramentum illi præstitit de Vualacris, omnibusque Zelandicis Insulis, redditumque est vtrique domum cum pace & gaudio: Veruntamen neque hæc pax vltra quinquennium durare potuit. Hollandiam alii Holtlandiam, id est, terram lignorum: alii Hollandiam, id est, terram cassam & non solidam dictam volunt: Nonnullis enim locis adeò non solida est vt natare dicatur super aqua. Quo autem tempore ita dici coeperit non me legisse memini: Veruntamen constat hanc appellationem admodum esse recentem. Nam Hermannus Contractus, qui scripsit ad annum vsque Domini. M. LXXVI. in fine vbi de Theodorico Marchione quarto eius nominis pluribus locis fit mentio, nusquam Hollandiam nominat, sed vbique Phladingam, ab eo puto oppido quod hodie aut procul Oceano nomen habet Vlardinghen, quod Gerhardus Nomenclator vetustissimum esse asserit: Vocatque Vlardingam, & Vlardingiam cum. Hanonia verò ab Hayna seu Hagna fluuii (vti ego accepi) dicta est: Hainoia, & Hainoiensis scribi solitum: sed nunc magis Hanonia Haynegau, id est, Haynæ regio aut tractus, sicut Bonnegau, pro Comitatu Bononiæ nostræ. Vleu fluctum sonat: hinc Harfleu, Honfleu. Vlaen seu Phlaen æstuarium: Hinc Flandren terræ æstuariorum, vt conicio: quemadmodum ad mare Suevicum iuxta Prussiam Eyflandi (fortè) Eyflandri populi vt germanica habent historiæ. Quisquis enim oculatius scrutatur vetustatem, facile deprehendit Pagum olim Flandrensem nusquam vltra æstuarium se extendisse: quæque extra æstuarium sunt in Menpisco fuisse sita. Et Vladingam seu Vlardingam Hollandiæ puto similiter ab æstuariis antiquitus dicta: quod non pro oppido solù, sed pro ipsa regione ponit Contractus. Et hæc cõsonat cum eo quod reperio in vetusto admodum codice cœnobii Aldëburgensis Flandriam dicta esse à fluctibus seu flatibus marinis: Nam de Flandtbertis quæ quidam tradidère fabulosa esse puto. Simul in memoriis remotioribus vel ante Caroli Magni tempora pluratim ferè semper numero legimus in Flandris, non autem in Flandria. Et ipse Contractus Hermannus, Balduinus (inquit) de Flandris: quidamque alius in confinio (ait) Flandrarum: atque in legibus Francorum, de coniuratione facta in Flandris & Menpisco, perinde ac Flandriæ Insulæ illæ fuissent inter æstuarium: quibus de Insulis inter veteres præcipue locutus est Strabo, Morini (inquit) & Menapii inter sylvas & æstuarium

*Hanonius
fidem præstat
de Zelandia.*

*Hollandia
vnde dicta.*

Phladinga.

*Hanonia
etymon.*

*Flandria
etymologia.*

Flandria.

Henrici. 7.
expeditio in
Italiam.

paruas quasdam habitant Insulas : quas ego sanè Insulas postmodum ab æstu maris Flandras dictas autumo : maximè quatenus æstus se quotidie effundebat. Incidit in eundem annum ingressus Henrici Imperatoris in Italiam. Res Italiæ à morte Friderici secundi in hunc Cæsarem valde fuerant turbatæ. Nam Rhodolphus, Adolphus, & Albertus superiores Cæsares ab Italia ob gentis perfidiam abstinerant. Omnes penè Italiæ vrbes Imperio parere solitæ excusso iugo tyrannis subesse cœperunt. Verona Scaligeros, Mantua Passerinos, Padua Carrarios patiebantur : Gibellini & Guelfi totam Italiam discindebant. Confirmata erat à principe Sacerdotum Clemente Henrici electio, ea lege, vt intra biennium ingrederetur Italiam ad sanandas implacabiles urbium in illa discordias. Igitur adunato Henricus grandi exercitu, per fines Comitum Sabaudia qui Augusti sororem (vt diximus) habuit in matrimonio Italiam ingreditur. Is exercitus præcipuè ex Germanicis constabat opibus : Nam Gallus (quanquam pro utilitate Reipublicæ maximè debuisset) nihil tamen præstitit auxilii, nihil bonæ rei volebat animo. Aderant Henrico & socii & Comites cum suis quisque copiis Leopoldus Dux Austria, qui ducentos adduxit cataphractos, illisque fratrem suum Fridericum præfecit. Aderant Rhodolphus Bavaria Dux, Pontifices, Baldvinus Trevirorum, Theobaldus Leodiensis, cum Basiliensi ac Tridentino, aliisque : Amedæus Comes Sabaudia & Valeramus Lutzelenburgius frater Augusti, Ioannes, Henricus, & Guido fratres atque Robertus filius Comitum Flandria : Guido Viennensis, Reginaldus Geldrius, Comes item Foresticum omnibus propinquis & necessariis Augusti præter Robertum Comitem qui domi contra Gallorum insidias habebat abundè quod ageret. Primum Taurini & Hastenses se suaque Henrico permiserunt : Inde omnes Longobardia civitates in fidem redierunt, acceperuntque Præfectos ab Augusto, qui & Mediolani præfecit Leopoldum Ducem Austria. Pisano- rum Legati ingentem vim auri Henrico attulerunt. Sexaginta penè anni erant cum Italia Cæsares designatos non viderat : Valde igitur cupidi erant hunc videndi, eumque debito obsequio & publica læticia acceperunt, præter Florentinos, qui imprudenter ac fastuose dixisse traduntur Barbaros ab Henrico duci in Italiam, cuius præcipuè erat efficere, vt tota ab illis redderetur. Itali enim eius tempestatis quanquam nihil ferè haberent Romani sanguinis, sed ex omni barbarorum colluvie essent prognati, antiquo tamen Romanorum more, externos omnes vocabant barbaros. Henricus igitur Tyram Imperialem, quam ferream vocant, Mediolani more Maiorum accepit die festo Epiphaniæ in æde diui Ambrosii : ibique moram aliquantam fecit. Matthæum Vicecomitem amicum & fœderatum habuit : Guidonem verò Turrianum perniciosum hostem : vt qui vitæ ipsius multis modis sit insidiatus, actus tandem ob eam rem cum suis in exilium. Mediolanenses Augusto quinquaginta milia, & Augusta quæ simul aderat decem milia : Genuenses verò centum milia Henrico, & Augusta viginti milianum mûm dono dederunt. Omnes civitates Pedemontanae legatos miserant obsequium, fidem, & opem pollicentes : præter Brixien- ses, Papienses & Placentinos, qui Turrianis fæbebant. Inter hæc Clemens Pontifex suus in Italia timens Imperio Henrico inimicus esse cœpit, per Robertum maximè Apulie Regem quem ea de causa Romadiolæ creavit Comitè, eoq; modo Gibellinos

ab Imperatore retraxit : instigantibus haud dubiè ad hæc Clementem Pulchro Rege, atque Carolo Valesio, dolore repulsè iterum, vt supra diximus, passæ. Gallis enim & pontifici (vt semper fit) formidolosa erant Augusti incrementa, Gallis autem ideo magis, quòd Lutzelenburgius iste amicus & necessarius esset domus Flandricæ, in quam inæstimabili odio flagrabant Galli. Iactabant etenim nonnunquam Flandri se ope tam fortis tamque fidi sibi Augusti bellum aliquando egregiè reparaturos in Gallos. In hunc incidit annum frigida nox Natalis dominici: Ità appellata in Chronicis quòd in ea præter morem sæuaret frigus. Pridie autem Nonarum Februarii Petrus archiepiscopus Magunciacensis apud Pragam Boëmiæ Ioannem filium Henrici Imperatoris, vxoremque eius Elisabetham, hæredem regni coronauit.

M CCC XI. Pascha XI. Aprilis. Extorsit à Comite Roberto Rex Pulcher, vt supra ostendimus, quo iure quaque iniuria vt promitteret pro sua redemptione inter alia viginti milia nummum annui prouetus: ex quibus decem tandem Flandri numerata pecunia redemerunt: pro reliquis verò decem oppigneravit Comes Regi Insulam Duacum & Orgiacum, retenta potestate ea redimendi, cui tamen potestati blandimentis ac promissis adductus Engerranni Mariniaci Robertus eodem tempore renuntiavit, eò quòd persanctè pollicitaretur Mariniacus (cui omnia in manu erant Regis negotia) se effecturum vt mox eadem oppida Roberto redderentur liberè & absque vlllo annuo redditu: sed fefellit Robertum Mariniacus, eamque perfidiam postea recte luit in patibulo Parisiaco. At statim Robertus postquam se vidit circumscriptum, ac fraudi circumuentum negauit conuentionem eam vllam habere vim (vt res erat): nisi vtrunque seruarietur conditiones.

At Galli vrgebant vt pactum Comes seruaret: oppidaque retinerent, spretis promissis Mariniaci Regii procuratoris. Narrauimus supra Roberto post captiuitatem multum de vigore animi decessisse: Nam si promissa à Carolo fratre Flandris facta, æquè quæ ipse fecerat Rex non seruasset: quanto minus ea seruaret quæ fecerat Mariniacus? Pignus igitur (quamuis non absque summa perfidia) in possessionem verterunt, occuparuntque ea oppida, per annos amplius quinquaginta, donec coacti sunt reddere, ne Flandri æternum ac indissolubile fœdus ferirent cum Anglis. Sæpe magno nobis vsui fuere fœdera Anglicana. Hæc acta per literas Roberti mense Iunio. Dum hæc aguntur Henricus Cæsar in Italia Mediolanum Matthæo Vicecomiti mandat, magnasque victorias per Longobardiam adipiscitur: præcipua vsus opera Vernerii Hobenbergii ac Henrici Flandrensis, qui magister illi equitum erat. Toti Italiæ formidolosus esse cœpit: & reuera (si fata fuissent) factiones Italicæ sustulisset, Imperium erexisset, Syriamque barbarie purgasset: Tanti in eo spiritus erant militares. Cremonenses deditionem quoque fecerunt, vltra centum numerantes aureorum milia. Idem Laudenses, Cremensesque fecerunt. Brixiani manserunt in contumacia. Longa obsidione Brixiam pressit: vbi fratrem Valerianum ictu sagittæ percussum amisit, quem Veronæ magnificè sepeliuit. Captus Theobaldus vrbis Præfectus, aliquo quatuor Brixiani ad equos alligati sunt, & discerpti (si Cuspinianus verus sit author.) In cuius rei vindictam, quinquaginta Cæsareanos super muros insipientibus nostris Brixiani strangulauerunt. Orta hic pestilentia ex foetore caesorum hominum, inter

*Insula &
Doacum
Regi oppi-
gnata, in
possessione
vertuntur.
Anglicana
fœdera Flā-
dris sæpe
profuere.*

*Guido Nas
murcensis
moritur.* alios procures Guidonem nostrum Flandrensem absumpsit : cuius funus in Flandriam relatum , & sepultum in cœnobio Isabellæ matris eius apud Peteghem prope Aldenardam . Tandem Brixia fame, ferro, flammisque domita, deditionem facit, Sexaginta milia nummum pendit, Sexaginta obliques Augustus tradit : quos secum postea Romam duxit. Muri Brixienfes prostrati , ac solo æquati , portæ demolitæ . Post hæc Genuam Augustus concessit ad hybernandum : vbi tres totos menses dum hyemis sæuitiam tolerat , charissimam coniugem Margaretam Brabantinam amisit : funeravitque ibidem apud fratres Franciscanos . Hoc anno Brugis celebrata prima amburbalia in honorem sacri sanguinis Christi : quæ etiam nunc quotannis celebrantur tertio die Maii.

*Henrici 7.
gesta in
Italia.* M CCC XII. Pascha. XXVI. Martii. Henricus Imperator ex Genua Pisas profectus , ingenti gaudio acceptus est. Hic duos totos agens menses Ioannem illum parricidam , de quo præscripsimus , patru sui Alberti Augusti occisorem in carcerem perpetuum coniecit : vbi tandem interiit. Romam inde profectus est , vt Coronationis perficerentur ritus quasi verò non satis esset electum ac designatum esse principem , nisi illæ accederent Coronamenti cæremoniæ . Coronam igitur Henricus Romæ accepit Calendis Augusti : quanquam id impensius niterentur impedire hostes eius , quorum capita fuisse traduntur Robertus Rex Apuliæ Florentinique cum Vrsinis , ac Clemens occultè Pontifex cum Gallis. Pro veritate tamen stabant ac pro Henrico , Stephanus Columna , Fredericus Rex Sicilia , præterque Germanos Romani , Itali que multi . Robertus autem sententia Augusti reus iudicatus est perduellionis , Regnoque ob perpetuam rebellionem priuatus. Inter decertationes verò & pugnas , quæ ob hanc Coronationem ab Robertinis Romæ excitabantur , cecidit ex nostris inter alios in fine mensis Maii Theobaldus episcopus Leodiensis , frater Comitum Barenfis : qui sepultus est Romæ cum magno honore in principe æde. Eodem anno in Concilio Viennensi Ludouicus Episcopus Tolosanus in cœlitis relatus : filius erat Caroli regis Sicilia professione Minorita. Damnati Templarii , bonaque eorum mobilia à fisco Regio in Galliis occupata : quæ verò solo continerentur , data militibus Hierosolymitanis , qui diuini Ioannis vocantur hospitalarii . Mortuus est Arturus Dux Britannia : cuius filius Ioannes quartus eius nominis vxorem habuit Margaretam Flandrensem , quæ tam viriliter aduersus Carolum Blesensem Ducatum suum defendit.

*Ludo. Epif.
Tolosanus.* M CCC XIII. Pascha XV. Aprilis. Pulcher Rex absoluta iam noua apud Lutetiam ædificatione palatii, Conuentum omnium procerum Regni ac regalem indixit celebritatem ad diem festum Pentecostes : qua in celebritate regio indutus habitu ac corona redimitus rei diuinæ ad Deiparæ interfuit : pompæque imprimis spectabili sese ostentauit : Magna conuiuiorum lætitia principes excepit : filios suos balteo cinxit : ex quibus Ludouicum natu maximum Regem Nauarræ , Philippum Pictonum Comitem , Carolumque natu minimum Comitem Marchiæ constituit. Philippum præterea & Carolum , Caroli Valesii filios equestri donauit dignitate. Eo in Conuentu auctore Nicolao Cardinale Clementis Episcopi Romani Legato , ipse Pulcher , filii que eius & Robertus Claromontanus cæterique principes assumptis Crucis insignibus bellum sacrum sunt professi.

Inuenio

Inuenio hæc præcipuè acta esse contra Saracenos, qui Baleares Insulas, hoc est, Maioricam & Minoricam cum Insula Melica occupauerant, occisis eorum regibus prælio Curtracensi, qui venerant in Galliam pro auxiliis: sed de his tamen rebus authores satis idoneos non habeo: nempe Gallorum historiæ adeò parum ex fide loquuntur, ut omnem rerum gestarum seriem plærunque confundant. Robertus autem noster ad hunc principum conuentum, quanquam vocaretur non venit, dolore atque ira plenus: eò quòd promissa illi per Regis Vicarium Mariniacum facta non complerentur. Simul in sacri belli expeditione id doli construi verebatur, ne capite ac robore gentis Flandricæ procul ablegatis, (quandoquidem tanto id studio affectabant) Flandria ab illis occuparetur. Respondit itaque Robertus Cruce se non signaturum, donec in tranquilliore statu res forent. Postulabat item Rex ut de integro iuraret, in eius verba, Fidemque de Flandria præstaret exceptis oppidis, Insula, Duaco, & Origiaco. Id quoque Robertus se facturum esse pertinaciter negauit: asseuerans Flandriam se omnem recepturum, aut omnem perditurum. Inter hæc Pontifex Clemens amore sacri belli mittit ad regem Cardinalem Gosselinum: quo arbitro, & pacificatore controuersia componantur. Sed Rex exacerbatus libertate verborum Comitum, respondit tantum offendisse Flandrum, ut pacem non assequeretur, nisi per omnia se summisisset regis voluntati. Descendit nihilominus Cardinalis ad urbem Atrebatium: ibi utrique parti de rebus tractandis diem dixit. Eò venit archiepiscopus Narbonensis, Engerranus, Mariniacus, Vicarius Regis, atque inter alios Thomas quidam Marfontanus: Robertus item stipulata acceptaque prius fide publica cum optimatibus ac procuratoribus trium membrorum Flandriæ eò est profectus. Hic postulabant continuò regii, ut Comes exceptis tribus prædictis oppidis fidem præstaret Regi: ut tria membra per iuramentum & sententiam quibus obligarentur, vniuersas munitiones Flandriæ prosternebant, Quingentos præterea cataphractos Regi adducerent. Hæc statim ut audiuit Robertus, respondit malo regem usum esse consilio, qui hæc postularet: accensusque ira repente se subduxit, ac domum rediit. Discesserunt & regii procuratores, sed Cardinalis multis verbis & promissis eò adduxit procuratores Flandriæ, ut Lutetiam concederent ad Regem, si quam fortè gratiam ab illo possent assequi, sed nihil ab iracundo rege obtinuerunt: conuocatisque patriciis regni, citatus est Comes ut propria persona compareret, seque Lutetiæ in iudicio sisteret coram Rege. Quam quidè rem quanuis semel atque iterum iussus, constanter Robertus se facturum negauit: sed procuratores suos cū potestate misit, quos euestigiò rex reiecit, pronuntiataque est sententia cōtra Robertū adstantibus Flandris procuratoribus: omnia quæ possideret in Flandria, fisco esse adiecta, absque villo vnquā reditu ac gratia: utque continuò rex vendicatum sibi iret omnes ditiones atque res quas Robertus in Flandris habuisset. His auditis rebus Legati domum redeunt: omniaque Comiti renuntiant. Tum Comes delectum statim habere, omniaque parare quæ ad bellum, & defensionem principatus pertinere viderentur. Asseuerabat Robertus viginti illa milia nummum quo nomine oppignerata essent iā dicta oppida, redempta esse à Flādris sexcētis milibus librarum Turonensium: denario utpote trigesimo, eamque pecuniam regium Vicarium Mariniacum recepisse, ideoque illa reddi sibi debere. Sed à Rege vicarioque eius omnia fraude agebantur. Exhaustum erat ararium,

Consensus
Atrebatensis.

Flandria fisco regio ad iudicatur.

nihil pensi habebant, unde quæue ratione pecuniam corradere quapropter statim ambo pœnas luerunt. Rex apri venatione confectus, Cruce ille alter strangulatus. Congregatur rursus omnis regni dignitas apud Lutetiam Parisiorum, ut iam saltem si nunquam antea Flandria debelleretur, permanfura in æternum in Regis potestate. Nam quid iam esse Flandriam: nisi tres duntaxat ciuitates, easque nec magnas adeo, nec bene concordēs. Galli, teste ipso Cæsare Iulio, nobiles semper ac leues fuere, de quibus summis interdum rebus facile capiebant consilia, quorum mox eos pœnituit. Ad sumenda in Flandros arma omnes propensi ac alacres fuerunt, dum procul abessent: At posteaquam ventum erat ad Flandrorum fines, non perinde strenui ac fortes permanferre. Conciderunt illis animi: Vix Flandrorum conspectum ferre potuerunt.

*Expedi-
tio
Gallorum in
Flandriam.*

Curtracica illa clades semper illis visa est ob oculos versari. Igitur omnes regni vires in treis exercitus à Rege distribuuntur, Primus Duacum versus mittitur, cui Ludouicus Rex declaratus Nauarræ, & magister equitum duces præponuntur: Philippus autem Comes Pictonum, & Guido ille Comes Fani Pauli, qui ubique tam strenuus fuerat in fuga, alterum exercitum ducunt ad Fanum Odomari: ut Flandriam occidentalem omni clade euascent. Tertium verò exercitum Carolus Comes Marchiæ, & Ludouicus Eburonix Insulam ductabant. Actum erat de tota Flandria, si nulli in ea fuissent homines. Postquam Flandros bene instructos, atque vndique dispositos, paratosque viderunt: lenta vsi sunt de bello deliberatione. Primum missi à Rege Archiepiscopus Remorum & abba diui Dionysii Parisiorum ad Fanum Odomari: quo euocati omnes vicini episcopi, & monasteriorum patres, suo sacerdotali quisque ornatus vestitu, vna cum sacris collegiis oppidi in forum congregantur: quo in loco concione habita coram Comite illo Pictonum, omni que nobilitate, ac populo, iactata sententia execrationis in Comitem Flandriæ, omnesque eius auxiliares. Sed Deus à meliore stetit causa: Intercessore enim Cardinale quem ad pacificandum missum diximus à Clemente Pontifice, effectum est, ut post iaculatum fulmen illud non ultra procederent: venitque purpuratus ille cum Mariniaco aulicorum intimo in Flandriam, ubi pactæ tandem sunt vnus anni induciæ, cum graui (inquiunt) inuidia Mariniaci: quem & grauissimè apud Regem dicuntur accusasse de perfidia, verum excusatum fuisse ab ipso Rege, abs quo vehementer (ut quidam refert) non modò amabatur, sed & timebatur: ut appareat & principes interdum suorum ministrorum esse mancipia. Reuerfi ergo sunt tres illi exercitus tanquam imbelles nulla re gesta unde venerant, post sex hebdomadas quam fines Flandrorum attigissent. Gallici quidam scribunt hic fuisse Mariniacum grandi ære corruptum: quod illi Roberti nomine numerasset filius eius Ludouicus Niuernensis, sed fides sit penes authores.

Induciæ.

*Mariniaci
auctoritas.*

Quod constat, Rex Niuernium, Rastellamque, cum aliis Ludouici bonis, vi occupauit, per causam quod in quam pacem iurasset, eam non seruaret. Per hæc belli sacri prorsus euauit mentio: Erat fortassis solus Gallorum prætextus quo maiorem cogerent exercitum ad opprimendam Flandriam. In Italia autem Henricus Cæsar Florentiam obsedit, nec minus bellum gessit cum Roberto Apulo, hoste iam Romani Imperii iudicato. Henricus Flandrensis magister equitum maximam (si quis alius) ubique præstitit virtutem, Petramque sanctam arcem fortissimam spectantibus Florentinis, Lucensibusque expugnauit. At longum fuerit omnia commemorare. Domiti propè erant ferro, fameque Florentini, qui posteaquam armis se longè inferiores esse viderent, ad scelera

*Niuernium
ab rege oc-
cupatur.*

*Florentia
obsidetur.*

*Henricus
Flandren.*

*Florentini
venefici.*

lera

lera se conuertunt. Subornant nefarium ac maleficum monachum (Bernardus à monte Pessulano nomen erat:) Hunc maximis promissis inducūt vt dominum quocunq; posset modo, toxico necaret: erat quippe Henrico à sacris confessionibus. Aderat iam dies Deiparę assumptioni sacer: Consuetudo erat religioso principi frequenter in re diuina cū sacerdote sacrosanctum sumere corpus Domini, quod quidē hic (proh facinus) sceleratissimus ille monachus vnā cum veneno illi ministravit. Ferebatur (inquit Cuspinianus) maledictus iste monachus sub vnguibus venenum habuisse: Egrotare Princeps mox ccepit, decimoq; post die obiit apud oppidum Bonum Conuentum, Pisis inde sepultus. Decessit autem. ix. Calendas Septembres, qui dies diuo est sacer Bartholomæo. Inter inconsolabiles Principum planctus, Petrus archiepiscopus Magunciacensis cum magno eiulatu expromenti indignationē casus tanti viri ingenuē est testatus, intra quingentos annos nullius mortem Principis tanto toti mundo fuisse detrimento. Sunt qui ob honorem ordinis excusare importunissimum latronem ac parricidā nituntur: sed nemo vnus homo quāuis perditissimus totū ordinem denigrat, quum in omni vitę ordine, nulla nō arate inter triticum crescant & zizania. Hęc enim non ab vno duntaxat, sed passim ab omnibus constanter traduntur scriptoribus: maximē autem ab Beuenuto Imolēsi, eius temporis æquali: ab Ptolomæo Lucensi qui & ipse per ea ferē tēpora floruit, vt taceam interim Ephimeridas tunc temporis de Henrici actis conscriptas. Nec tam nefarium scelus potuit silere nostras per idem tempus (quisquis sit) versificator, qui graphice satis per suos versiculos (licet barbaros) id depingit: Audite posteri insignem poëticam.

Iure dolet mundus, quod sit Iacobita secundus

Iudas, quod restat mors Cæsaris hoc manifestat

Anno milleno, ter centeno, duodeno

Vno non pleno, priuati luce veneno.

Ioannes Beka, in rebus Hollandicis, ecclesięq; Traiectensis, necnon & Chronica quædam Flandrię domestica præter Florentinos, reos mortis sanctissimi Principis fuisse referunt Robertū illum Apulię seu Sicilię regem, Philippum regem Francię, Ludouicum Nauarrę regem, ac principem præterea Tarentinorum. Nec desunt qui Clementem quoq; adiiciunt papam: qui totum se parare ad bellum, atq; in Henricum insurgere cœperat. Addit Beka Monachos illius ordinis quadraginta milia florenorū à dictis iam Principibus ad hoc accipisse: fratresq; amplius viginti in eadē (vt fatebatur ipse proditor) fuisse cōiuratione, qui omnes mecum (inquit) concurrerūt, sed heu me miserum cuius manus pessimę ad brauium peruenerūt. Factum est (inquit Beka) post aliquot annos vt scelestissimus ille proditor authoribus Gibellinis principibus Florentię captus excoriaretur, morteq; turpissima damnaretur. Valerius Anselinus nephando (inquit) domini castri calice Bonconuenti sublatu, ipse Pisis, Augusta Genuę & frater Cremonę digna mausoleis pompa sunt illati. At Cuspinianus non Cremonę, sed Veronę habet: Et Vecerius ad Barnabę extra muros Brixianos fratrem sepultum refert. Eodem anno in feriis diui Laurentii, Textores Gandauī, & Fullones contra cæteros ciues tantis furiis digladiabantur, vt vel Comes ipse sedare illorū animos nequiret. Pulcher rex postquam lepra esset infectus per totam Galliam, & Flandriam capi leprosos tam sceminas quā viros iussit: & viuos cremari, ideo quod fontes aquarum ac puteos veneno infecisse dicerentur, conducti ad id à Iudæis & Saracenīs. In Flan-

Hen. Cæsar à monacho toxicum sinit.

Lugubris mors Augusti.

Monachus veneficus excoriatur.

Seditio Gandensium.

Rex lepra infectus.

Leprosorū crimen.

Cometes. dris verò non crematos, sed captos duntaxat quidā volunt, posteaquam (contra multorum licet voluntatem) dimissos. Fulsit hoc anno Cometes, sed quo mense non inuenio: Erat fortassis præfagus mortis Cæsaris, vel Regis, vel vtriusque.

*Regis in-
teritus.* M CCC XIII. Pascha. vii. Aprilis. Interregnum, quo nec Papa erat nec Imperator per menses quinq; Maium, Iunium, Iulium, Augustū, Septembrem, partemq; Aprilis, & partē Octobris. Terrio calendas Decembris Pulcher rex apum in sylua Vastiniensi, dum ardentius insequitur, equus eius ita grauiter à bestia feritur, vt in pedes anteriores cadens, Regem in terram à suis elongatū effunderet: harenteq; altero pede eius, in stapeda per longum traheret, lacera- retq; adeo vt tandem semianimis inuentus, & ad fontem Belialdū relatus sta- tim spiritū exhalaret. Sed hoc Galli in historis suis, quas oēs ferè falsas inue- nio, prætereunt: cæterū alii memorāt, Et Boccatius lib. ix. de casibus meminit hoc modo. Erat inter alios ab apro deiectus, inter opaca nemorū Francorum rex: tam exitū suum q̄ damna atq; dedecora à Flandrensibus suscepta deplorās. Et cū eo tres pariter filii, execrantes immaturas mortes, & vxorū adulteria, in- cidebant. Haftenus Boccatius. Ita Pulcher qui tot author fuerat mortū: in mī- serum & ipse tandem incidit fatum. Nec semen eius super terram longæuum erat. Nulla eius filiis regnādi felicitas, omnes ante diem breui post, absq; vlla virili sobole absumpti sunt, vt manifesti numinis ira ceu tacti videātur de cœ- lo: propterea quod non modò in summi sacerdotis Bonifacii, sed etiā in sum- mi principis Henrici eminentissimi viri mortē tam turpiter conspirasset. Phī- lippam innocentissimam Flandriæ virginem, suam anagonam, omnesq; eius necessarios tantis affecisset iniuriis. Romam, Italiamq; summa sacerdotali di- gnitate in morem schismaticum spoliasset: in Galliamq; nisus esset transferre & Imperialem apicem. Templarios omnes promiscuè absq; vllō discrimine necasset: quum certum esset multos fuisse insones. Populum nouis vectiga- libus, & iniustis exactionibus, absque aliquo Regum exemplo oppressisset. Litibus, rixis, & calumniis totam Galliam per suum nouum Parlamentum re- plessset. Ad hæc quòd summi sacerdotis censuras & fulmina nihili æstimasset: quarum tamen rerum contemptum nullo non sæculo grauiter à numine pu- nitum constat. Neq; hæc satis erant. Infamiam pergrandem ac dedecus quan- tum in ylla vix regia vnquam auditum, in sua domo videri debuit: Omnes nurus eius, hoc est, filiorum vxores, Margareta, Ioanna, Blanche, de adulteriis causam dixerunt, duæq; ex illis conuictæ sunt, ac grauissimè punite: nec fama, vt supra meminimus, vel ipsius Reginæ satis fuit integra. Gaguinus hunc Re- gem è viuīs migrasse refert, anno M CCC XIII. secumq; Paulum Æmilium in errorem trahit. In Calendario quodam obituum Ecclesiæ Brugensis legimus hæc, Anno M CCC XIII. xiiii. Calendas Augusti, obiit dominus Henricus de Gandauo, curatus beatæ Mariæ Testreep, qui legauit vnam libram grosso- rum Turonensium. Hoc ideo appingo: quòd illius ecclesiæ & pagi Testreep, iuxta Ostendam submersi, nulla penè iam sit memoria: quemadmodum nec multorum aliorum locorum in mari submersorum. Quo sanè nomine irasci soleo scriptorum nostrorum oscitantia, quòd nec locorum nomina, nec tempora diluuiorum satis notauerint. Submersum autem est Testreep anno (vt mihi videtur) M CCC XXXIII.

*Eng. Mari-
niaci suppli-
cium.*

M CCC XV. Pascha. xxiii. Martii. Statim post Pascha de Engerranno Mariniaco supplicium sumitur in Cruce montis Falconis. Treis inuenio præci-

præcipuas causas, quarum prima quod mora & impedimentum fuisse pu-
 taretur, quo minus extrema internecione deleta fuisset Flandria proximo
 bello. Galli nihil diuinæ voluntati, nihil in resistendo Flandrorum viribus tri-
 buebant: solum Engerrannū obstaculum fuisse arbitrabantur. Altera causa,
 crimen erat (vt aiunt) peculatus. Tertia quod inter rixandum, de pecunia in-
 teruersa ausus sit dicere Carolum Valesium mentiri: Hoc in Caroli pectus al-
 tius quàm quisquam ratus erat descendit: ea res vulnus Engerrano lethale de-
 dit. Incertum tamen vtrum viui Engerranni contumelia, an defuncti deside-
 rium Carolum plus cruciauerit. Consilia sæpe capit Gallorum leuitas, quorū
 statim eos pœnitet. Valesius diuturno & immedicabili quo mox correptus est
 morbo pœnas Engerranno dedit. Engerrano autem: Imò & Bonifacio ponti-
 fici, Augustoq; Henrico & Flandris omnes eorū inimici ultore Deo supplicia
 soluerunt. Obstabat, vt tradit Buchetus, ararii tenuitas expilati exhaustiq; à
 Præfectis, quo minus absoluerentur apud Remos coronationis ceremoniæ.
 Vtinus nouus rex cū paterno more tributa conaretur cogere, omnes regni pro-
 ceres maximè autem Belgæ intercesserūt: ea causa erat cur Iudæos à patre cie-
 ctos Vtinus filius pretio accepto reduceret. Bis Iudæi, à patre eiciente, & à fi-
 lio reducente spoliati. Auro tandem coacti apud Remorū urbem, quam Du-
 recordorum vocat Antoninus tertio die Augusti, qui tum dominicus erat, co-
 ronatur Ludouicus Vtinus decem menses tantummodo regnaturus: vbi iam
 mensibus octo, absq; corona gubernasset. Vtino cognomen illi (vt quidam re-
 fert) inditū propterea, quod tantopere cum Flandris cuperet pugnare. Hustin-
 Gallis sonat pugnae appetens, seu visurbationis. Absolutis apud Remos Co-
 ronamenti sacris, finitisq; induciis, quarum supra meminimus, bellum statim
 Flandricum decernitur. Ingens erat hæc fax, tempestasq; belli. Guilielmus qui
 Hanoniis, Hollandis, Zelandisq; iura dabat, in gratiam Regis, pretioq; ab illo
 conductus, fœdus cum Flandris annis abhinc quinq; ictum, frangit: terraq; &
 mari Flandriam adoritur, Hanonio, Gallico, Frisioq; & Hollandico instructus
 milite. Inter hæc tamen Ludouicus Niuernius Roberti filius, & Ioannes Na-
 muregus apud regem Vtinum gratiam inuenerunt, suaq; bona receperunt: resq;
 Flandricas quadam concordia formula composuerunt: ad quam confirman-
 dam Rex allicere ad se Robertum enixius studuit. At cū agrè Gallis Rober-
 tus fideret, seq; per Cistercianum abbatem excusaret, negaritq; se fidem præstitu-
 rum exclusis Insula & Duaco, dictitans identidem se aut Flandriam totam re-
 cepturum, aut totum amissurū: bellum de integro renatū est. Exercitus Gallo-
 rum incredibili constabat multitudine hominū: Philippū & Carolum fratres
 suos, ac patruos Valesium atq; Eburonicem secū Rex imprimis habebat. Ro-
 bertus Comes suos Curtracum vocat: magnisq; copiis Insulam obsedit, sed
 postquam tãto numero propinquare Regis cognouisset exercitū, territus Gal-
 lorum potentia soluit obsidionem, vltraq; amnem Lisam retrocessit: eratq; de
 rebus suis perquam sollicitus, eò quòd & Hollandus alia ex parte cū maxi-
 mis adesset copiis, omni clade orientem euastās Flandriam. Visaq; res est haud
 multū abesse à graui detrimento, nisi & hic à causa meliore stetit numen.
 Galli in occidente, hoc est in Casletanis, illorumq; vicinis, cædibus, rapinis, in-
 cendiis, omnia fœdauerunt. In oriente Hollandus Rupelmundam, Kieldra-
 cum, Brochtam, Zuindracum, totamq; Vvasiam, & Scaldis oram populabun-
 dus incendit. Rex autem ex Atrebatibus, sub medium Augustum Insulam ve-
 nit: vnde Curtracum versus nostros mox secutus est, conseditq; haud procul à
 nostris

*Causæ
mortis*

*Caroli Valesii
morbis*

*Iudæi in
Galliæ re-
cepti.
Lud. Vtini
coronatio.
Vtini erys-
mon.*

*Vtinus ducit
in Flandros.*

*Guil. Hanonius
fœdus
frangit.*

*Vtini castra
prope Cura-
tracum.*

nostris in pago cui Bodues nomen: ita ut præter paruum fluvium nihil inter
eum nostrosque intercederet. Ioannes Beka author est Guilielmum Comitem cum
omni penè nobilitate & milite Holladiæ, & Zelandiæ, Frisiæ & Hanoniæ, huc
Regi venisse suppetias. Curtracum à Rege fuisse obsessum: atque hinc multos ex
Gallis, inde multos ex Flandris cecidisse, dum Robertus niteretur liberare ob-
sessos. Guilielmum Comitem ab equo prostratum, occisumque fuisse à Flandris,
nisi singulari virtute Ioannis ab Arkel, Philippi ab Varsenare, & Theodorici
Brederodii fuisset discrimine exemptus: sed hæc alii quotquot equidem vidi
non tradunt, putoque ineptis commentariis Bekam esse deceptum. Consentiant
omnes grassatum in oriente à Frisiis, Hollandisque Gallosque ad Lisam prope flu-
vium penetrasse: sed de Curtraco obsessio nulla mentio, nisi apud solum Bekam.

*Cœli in-
temperies*

Hic Deus, ut dixi, pro meliore stetit causa: Cœli intemperies Gallos ex Flan-
dria fugavit. Mariniacum quod superiori bello Flandria non eversa redisset do-
mum, Rex strangulavit in Cruce. At minus Mariniaco iam ipse Rex præstat.

*Marin. rem
melius ges-
sit q. Rex.*

Inducias ille reportavit: hic inanis prorsus rediit, reportavitque omnino nihil.
Impedimenta, sarcinasque Mariniacus servavit, & reduxit: Vtinus hæc ferè om-
nia amisit. Nam postquam statim fortiter aggredi nostros dubitaret, atque apud
Boduam se castris contineret, suoque more Galli nostros cunctatione frangere
optaret: paulatim à nostris viarum transitus obsideri cepti, qua ex re secutum quod
necesse erat ut malignius ad Gallos importaretur comeatus. Simul levibus
præliis hostes à nostris tentati vix resistere potuerunt, adempta equitibus pu-
gnandi potestate, ideo quod in tellure declivi hymbre continenter madente
equi altius hærent, seque expedire nequirent. Igitur Galli nisi fugam maturas-
sent, circumelusi prorsus fuissent, ita ut nec fugere licuisset, nec comeatum ali-
cunde accipere, miserrimeque vinci ac confici parvo negotio potuissent. Idcir-
co quum hæc sibi imminere haud dubie intelligebant, omnes ea nocte quæ. xii.
diem Septembris præcessit, quam celerrime potuerunt Insulam versus qua exi-
tus adhuc patebat se proripuerunt: qua re animadversa Flandri, quibus omnes

*Galli nulla
re gesta cum
detrimento
se domum re-
cipiunt.*

itinerum difficultates ac compendia erant nota, celeriter insecuti effecerunt ne
sarcinas armorum aliasque res colligendi haberent spacium. Potiti hic nostri po-
culis, pateris, scyphis, cantharis, vasisque aliis argenteis, ac stanneis, rebusque aliis
pretiosis adeo multis, ut auditu (inquit scriptor Gallicus) sit incredibile. Ten-
torii, insuper & papilionibus & carris armisque omnis generis, quibus multum
sunt ditati, quanvis & partem rerum suarum de nocte illi incendissent. Rober-
tus Gaguinus hoc de bello: Ad Lisam (inquit) fluvium cum admovisset, tan-
tis hymbris terra que palustris est emollita est, ut equi genuum tenus in lu-
to continenter essent, nec comeatus importari ad castra nisi magno labore po-
terat: ita ut singulis vini dolis vehendis. xxx. vix equi sufficeret: quæ res quum
quotidianas difficultates militi adferret regem adduxit bello abstinere. Et cum
tentoria & belli impedimenta, propter luti iniquitatem educi potestas non fuit:
cuncta magno suo damno miles cremavit. Hæc illius verba sunt. Paulus Æmia-
lius hanc expeditionem silentio callido transilit, haud ignarus nihil illam face-
re, ad Vtini regis gloriam. Inter hæc facili negotio Hollandum qui ad Calam (in-
quit Beka) initio Castra fecit, nostri finibus suis expulerunt: magna enim cele-
ritate non expectato exercitu Flandrico, omnem Scaldis fluminis exurens re-
gionem in Zelandiam reuersus est. Hæc igitur sua expeditione nihil præter ris-
um, scommata & ludibria Galli reportarunt. De tribus plagis seu flagellis ce-
litus terram immissis, hoc est, pluvia, fame & peste, quibus per triennium popu-
lum

lum suum Dominus castigauit, concordant omnes historici: Cometamq; horrendum præfulsisse asserunt, annumq; hunc pluuialem vocitant: quo continuè madente cælo imbribus putrescebant frumenta, aliæq; terræ fruges vnde humana proueniunt alimenta, mox grauissima subsequente fame, pestilentiaq; adeò magna, vt tertiam partem hominum absumptam memorent, orto initio tanta pecuniæ victus eo ipso mense Septembri quo rex Vrinus ad euertendâ prorsus Flandriâ accesserat. Eadem de calamitate addam Barlandi nostri verba: Brabantia, inquit, & finitimæ regiones afflictæ sunt maximis malis. Post cal. Maias orta pluuia quæ menses durauit plus minus decem: ex qua intemperie quum in agris neq; frumentû, neq; alia homini & pecudibus necessaria maturescere possent, summa omnium rerû caritate non vno loco cceptum est laborari: quæ caritas progressu temporis adeò inualuit vt quidâ prodiderint, ab homine nato maiore non fuisse. Tritici modius Louanii emptus est nouem florinis: Mendici in viis in portis pro templorû foribus inedia efflabant animas. Hanc annonam secuta est tanta pestilentia vastitas, vt quotidie in singulis penè oppidis sexageni septuagenive efferrentur, quorû alii sexta die, alii tertia, multi secunda, nonnulli statim in ipso morbi aduentu extinguebantur. Multitudo omnis perterrita in montes, syluas, & loca deuia fugiens, vacuis errabat in agris. Alii in templis diuorû aris affixi diuinam implorabant opem. Hic filios, ille parentem lugebat ademptû: alius fratrem, alius sororem desiderabat. Explicari oratione non potest, quanta fuerit eius temporis calamitas, qui gemitus, quæ lamentationes nocturnæ diurnæq;. Per eadem ferè tempora obseruatus est in cælo cometes diro aspectu, magna luce radios suos emittens: vulgo putabatur hoc prodigii summis Principibus exitiû aut bellum aut pestilentiam aliquam populo portendere. Hæc Barlandus. Notatum inuenio pileum tritici tunc venisse Brugis. xlii. libris currentis monetæ, accepto crasso Turo-nensi pro tribus solidis. Habeo autores, Flandros omnes cuiusvis ordinis aut dignitatis, per Vtini regis iram toto regno fuisse expulsos vbicunq; per Gal-lias habitassent.

Annuus
pluuialisFames &
pestilentia

Cometes.

M CCC XVI. Pascha. xi. Aprilis. Die quinto mensis Iunii qui sabbatum erat post ferias Pentecostes rex Vrinus obiit vxore Clementia vterum ferente. Philippus cognomine Longus frater eius Comes idem Pictonû, regni procurator dictus est. Inter Comitem Robertum & Triadem Flandricam, hoc est treis ciuitates notabat propemodû concordia. Flandri postquam viginti iam per annos, continenter ferè grauissima gessissent bella, miro desiderio pacis quietisq; tenebantur. Comes magna pertinacia negabat se pacificatorum esse, nisi Flandria Gallica, vt cõuenerat, sibi redderetur. Ad hæc Flandri nō sibi, sed ipsi soli Comiti imputandû si minus illâ assequeretur, ideo quod incōsultis inciscisq; ciuitatibus solus cū Rege seu vicario eius trāsegiisset, facultatiq; illâ redimendi renūtiasset si sicut illorû promissis, quos toties lubricissime hoies fidei esset expertus. Si ciuitates adhibuisset in cōsiliû, haud adeò facile potuisse circūscribi. Nobilitatē demulceri posse circumueniriq; at populares inuictos esse. Maluisse decies adhuc acie cum illis cōfligere, quàm redemptioni illi cedere. Sine populi cōsensu Principē de eiusmodi rebus nō debere pacisci: id quoties contigerit grauissimû Remp. accepisse detrimentû. Quid enim imprudentius maioriq; damno Flādricæ gentis agere potuisset olim Philippus Elsatien-sis, quàm quando totam illam Atrebatiam ditionē nepti suæ cum Gallico rege nopturæ dixisset dotem: à quo quidem tempore nunquā Flandria pacem & ami

Vtini R.
mors.
Ph. Longus
frater VtiniFlandri pas
eis cupidi.

ANNALIVM FLANDRIÆ LIB. XI.

*Procuratores
res Flandri
apud Inter-
regem.*

*Conditio-
nes pacis
iniquæ.*

*Pax rei
citur.*

*Bellum res
nascitur.*

*Ager Casle-
tanus vasta-
tur.*

*Phil. Longus
rex dicitur.*

*Rob. Atre-
bas et Ma-
thildis con-
trouersia.*

& amicitiam cum Gallis habere potuit. Igitur intermisso ac suspenso aliquan-
diu bello, procuratores ciuitatum profecti in Galliam apud Philippum Lon-
gum regem futurū solliciti instabāt pro concordia: sine qua vix domum reuer-
tere audebant. Verebantur enim amittere (vt facere quidā dicebāt) capitiorū
suorum cocledes. Has igitur leges tandē reportauerunt, de consilio præcipuē
Comitis Sabaudię, Caroli Valefi & Ludouici Eburonicis: Vt supplices veniāt
Flandri Lutetiā Præsidem oratū veniā, fatētes se illum ac patrē eius fratremq;
grauiter offendisse: Vt Comes cū illo teneatur proficisci trans mare ad sacrum
bellum quādocunq; fiet: Vt Robertus Casletensis filius Comitis peregrē pro-
ficiscatur ad diuum Iacobum in Galliciā, ad sanctā Mariam Valberti, ad san-
ctam Mariā Rochemadonā, ad sanctā Mariam Aniciensē, ad sanctū Egidii
Prouinciā. Quod si hæc vno anno perficere nequeat, faciat duobus: Vt arx
Curtracensis demolitur, mittāturq; lapides ad Interregē, nec vnquā arx ea re-
stituatur: Vt soluant Flandri Regi duo milia librarū: Vt Insula Doacum & Be-
tunea maneat in perpetuū in manu ac ditione regum Francorū. Vt per hæc re-
stituatur Comes & vxor eius in suum patriciatū, quē amittere nō poterūt, nisi
in his casibus quibus iudicio Patriciorū suos ipsi Patricii amittūt dominatus:
Vt oīa priuilegia Flandris cōfirmantur: Vt redemptio. x. librarū & dictę profe-
siones peregrē, fiant liberē ac purē. Vt sexcenti equites regi nō seruiāt nisi cis
mare: Vt hac pace enuntiata Comes statim diruat arcē Curtracensem & Inter-
rex Casletanā, quē nunq; poterit restitui nisi triēnio post munitiones Ganden-
ses, Brugēses, Hyprensesq; demolitas: Vt constitutio Gandauī facta de. xxxix.
viratu per patrē Interregis seruetur: Vt Flandria veniat Ludouico filio Ludo-
uici Comitis Niuernensis, licet fortē præ patre Niuernensis moriatur. Item vt
controuersia inter Flandriam & Hanoniā arbitrio Interregis decidenda com-
mittatur. Actum Lutetię mense Iunio. Hęc autē postq; procuratores redierūt,
partim vt iniqua, partim vt friuola à Flandris reiecta sunt. Maximē autē vi-
sum ridiculum, quod Robertus filius Comitis ad tot loca peregrē proficiscere
tur, tanq; aliquo in suam mortē ablegādus. Inter hæc Gallorum naues Flandri
in mari nostro ceperunt, dictantes terra quidē cessationē esse, non autē mari.
Et quoniā Robertus ad has confirmandas cōditiones ad Regem proficisci re-
cusauit, renatū de integro bellum. Niuernium & Rastella (Registetum quidā
scribūt) quāuis Maseriacum oppidū ad resistendū Ludouicus muniret, occu-
pata rursus à Gallis: Robertusq; cepit bellū reparare ac repetere arces Casleta-
nam & Curtracicā per conventionē quandā factam cū rege Vtino. Philippus
Interrex patrum suū Ludouicum & Bertrandū Marqueuiolum cū copiis ma-
gnis mittit ad Fanum Odomari, mandatq; Flandris quanta possent inferāt de-
trimēta: qua quidē in re cessatores minimē fuerunt, omnē agrum Casletensem
terrasq; vicinas prædis incendiisq; vastantes. Interea Clemētia Vtini regis vi-
dua puerū enixa est qui nouem duntaxat dies fuit in viuis: eiusq; à morte In-
terrex Philip. Longus rex dictus est & sacratus: abs quo nouello rege mox mis-
si cum nouis copiis ad Odomarones Galterus magister equitū & Odo dux Bur-
gundię, qui se cum Ludouico Eburouice coniungentes excursionem fecerunt
in Flandriā, omniāq; ad medium Augustum Bergam vsq; cremauerunt. Iuxta
Bergā Flādri loco quodā fortiter munito castra habebāt, adeo vt Galli oppug-
nare eos desperarēt, reuersiq; sunt Casletū ac inde ad Odomarones cū. lxxxiiii.
explicatis militaribus vexillis, in quibus & Robert. Atrebas erat Philippi fi-
lius, qui per eos dies grauitē cū Mathilde Comite de principatu cōtendebāt.

Roberta

Robertus Casletanus ad Popringam exercitū collectū recensuit: sed Ludouicus Niuernensis profectus est ad Carolum Valesium, vt filiam eius suo filio Ludouico acciperet vxorem: ad quam rem perficiendam induciæ factæ sunt vsq; ad proximā Pentecosten, adiecta conditione, vt omnes controuersie arbitrio ac pronuntiationi submitteretur Romani Pontificis. His confusus pactis Ebu-
Induciæ
 rouix aliq; duces ex Fano Odomari abierunt. Eodem anno Slusa oppidum nominabatur adhuc Lammins vliete, id quod palam fit ex publicis literis, quarum hic principium & finem subiiciam. Vvi langhe Christiaen, Clays de bre-
Slusa dicta Lammins vliet.
 de, Vvouter f. Christiaens, Ian scout ende Ian f. Vvillem scepenē in Lammins vliete, doen te vveten, &c. Dit vvas ghedaen int laer ons Heeren alsmē screef M CCC. ende seftiene des ander dages naer sinte Marien Magdalenen dage. Cœptæ in Flandris eodem anno celebrari feriæ sacratissimi corporis Christi decimo die Iunii. Eodem anno cecidit turris templi diui Donatiani Brugen-
gensis.

M CCC XVII. Pascha.iii. Aprilis. Conuenerunt Auenionem apud Pontificem Maximum Ioānem Henricus Sulliacensis, Petrus Cappa, Robertusq; Casletensis ac procuratores trium ciuitatū Flandriæ, ad res componendas: sed nihil inter eos conuenit. Volebant Galli vt in solidum omnia Pontifici dedenda relinquerentur: Contra Flandri responderunt se venisse duntaxat, vt Pontificis audirent consilium, indeq; deliberarent quid essent facturū. Suspectum habebant Pontificem Gallum, non ignari ad Gallos fore propensio-
Ioan. xxii. Papa.
 rem, abs quibus creatus esset, contraq; honorē & commodū Ecclesiæ in Gallia constitutus. Postquā igitur conuenire nihil potuit, Robertus nō fesus Gallis clam se subduxit, rediitq; ad patrem in Flandriā, & mox Comes collegit exercitum, obseditq; arces Curtracensem & Casletensem, quas fame coëgit ad deditionē. *Arces Curtracen. & Casletensis diruntur.*
 Missus à Rege Bertrandus Erquinegada qui cum Roberto transegit, vt missis ex Casleto tormentis omniq; bellico instrumento ad Odomarones, simul ex Curtraco rebus omnibus Insulam, ambæ illæ arces funditus demolirentur: quod quidem assentiente Roberto statim factum est, seruataq; rursus induciæ usque ad Pentecosten, quemadmodum conuenerat. Post hæc finitis induciis
Interdictū in Flādro.
 missus à Pontifice Lutetiam Roserannus Cardinalis ad ferendam sententiā interdicti in Robertum Comitem eiusq; populares, belliq; faciendi gratia mittit Rex Galterū Castellionensem M. equitum cum exercitu ad Fanum Odomari, Henricumq; Sulliacum cum magno equitatu imprimis Ocitanico Ariacum misit. Robertus autem mense Augusto Flandros Casletum euocauit, qui ægrè ac fere inuiti fecerunt vt venirent, ob timorē scilicet interdicti: sed consolatus eos est identidem, inculcans religionem atq; ecclesiam pro meliore statu causa, protulitq; literas sigillo regis Philippi Augusti roboratas, in quibus erat Balduinum Comitem Flandriæ quando peteret Constantinopolin oppugnasse pro certa pecunia per annos centum oppida S. Odomari & Ariacum. Et iam centum illi anni sunt finiti, videte ergo, inquit, an ne habeam iustam causam repetendi armisq; asserendi mea oppida. Ægrè per hæc fides facta, aliis probantibus, aliis verò dicentibus per alia fœdera iam pridem eas literas esse cassatas. Discussus tamen est bellicus iste apparatus, ac sententia interdicti suspensa per mentionē matrimonii à Gallis introducti inter filiam primam Caroli Valesii, dein inter Margaretam filiam regis Longi & Ludouicum Niuernensem iuniorem: quibus de rebus conuentus indictus apud Ariacum, itumq;
Induciæ prolōgatur.
 vtrinq; illuc ad colloquium, prolōgatis rursus in proximum annum induciis.
 Ea tem-

*Controversia
de Comitatu
su Atrebatensi.*

Ea tempestate grauis facta coniuratio nobilitatis in Atrebatibus aduersus Mathildem Comitem, quæ vidua erat Othonis Comititis Burgundiæ, ideo (vt nar-
rant quidam) quod veteres Atrebatum consuetudines volebat Mathildis tol-
lere, omniū odia procerum in se concitante Theodorico Hirechono eius con-
filiario. Ego autem conspiracy authorum fuisse arbitror Robertum Atre-
batem, Mathildis ex fratre Philippo nepotē, qui omni ope ac viribus ad Atre-
batum principatum contendebat: quod si pater eius Philippus in viuis fuis-
set quando auus eius Robertus clade Curtracica occubuit, haud dubie Atreba-
tes possedisset. Coniurati præcipui erant Gerardus Marqueuellus gente Cam-
panus, ex Viromanduis dominus Hangeſti, ex Ambianis Ioānes Malliacensis,
& Reginaldus Vicecomes Pinciniacus cū fratribus Gerardo & Ferrico, ex Pon-
taco Anselmus Cayellus: Item Rineuallus Valocolorius, Helliacensis, Quer-
kuis, Beualus, Sonastrius, Rentiacensis, Fiennensis, Castellanus, item Bergensis
& dominus à Villerallo. Contra hos precibus sollicitat Carolum Comitem
Marchiæ regis germanum fratrem, Carolum & Ludouicum à Francia, Philip-
pum Pictonum Comitem, Ioannem & Ludouicum Claromontanos, Robertū
Atrebatem, Comitesq; præterea Sabaudum, Bononiensem, Flusſatem, vnā cum
Noerio Sulliacensi & Harpino à Trya, vt arbitri atq; pacificatores esse ve-
lint: tandemq; res composita est: sed pax, malè facta gratia, diu non tenuit Atre-
bate omnia turbante. Eodem anno apud Syluanectum celebratur provincia-
lis Synodus per archiepiscopū Remensem: cui interfuere Guido Turnacensis
& Engerrannus Morinorum episcopi. Petrus verò Cameracensis & Bernar-
dus Atrebatensis procuratores suos miserunt. Hic excommunicati domini tem-
porales quicunq; spiritualia inuaserunt vel detinuerūt bona, cessatumq; est ab
officiis diuinis vbicunq; talia erāt perpetrata. Gandani suspenditur ea campa-
na quæ ex turre (quā vocāt gentiliter Beelfroot) horarū nuncia est. Fusa autē
erat ab Ioanne cognomine Rosebecano, nomenq; illi impositum Rolandus.
Obiit Guido episcopus Traiectensis, cuius supra mentio facta est.

*Provincia-
lis Synodus
apud Sylua-
nectum.*

*Rolandus ca-
pana Gan-
densis.*

*Guid. episc.
Traiecten.*

*Ioſerannus
Cardinalis
arbitr. dis-
cordiæ nihil
proficit.*

*Mathildis
pellitur è co-
mitatu suo
Atrebatensi.*

*Mathildis
victis cōiu-
ratis resti-
tuitur.*

M CCC XVIII. Pascha. xxiii. Aprilis. Ioſerānus Cardinalis Ioannis. xxii.
Legatus Turnacum venit ad pacem conciliandam inter Regem & Flandros.
Datum negotium Guidoni episcopo, vt Flandros in colloquium Turnacum
ad Legatum euocaret. Mittit is duos fratres Minoritas, quorum alteri Petro
Paludano nomē: quos quidem monachos in custodiam duci Robertus iussit,
pacem qua de venerant aspernatus. Habebat autem in animo, omnibus viri-
bus sue gentis Insulam breui obsidere. Hæc obiter & cursim narrat Gaguinus,
sed plenam veramq; historiam desideramus. Eodem anno seu saltem tempo-
re adeò valuit cōiuratio in Atrebatibus, vt fugere coacta sit Mathildis ex suo
Comitatu. Capte arces & mitiones de coniuratis Fanum Venantii cū Gui-
lielmo Præfecto, Rentiacum & Senighamum: Et de Ioāne Fiennensi Tingria-
cum & Fienna, captusq; Robertus Fiennensis cum sorore, ac Comiti datus Bo-
noniensi. Capta arx Rennigamentis quæ & Fiennensis erat. Hæc omnia per du-
ces Mathildis Ioannem Bellomontanum, Mattheum à Trya, Galterum Castel-
lionensem cum filio Galtero, Ioannem Comitem Vgellanum, Engerrannum
Cociacensem, Hugonem à Fano Pauli, Michaëlem Ligniacū Mariscallum Ha-
noniæ, Petrum Galardum Ocitanum, aliosq; multos Mathildi fœderatos: do-
mumq; Mathildis restituta est deducētibus eam Thoma Comite Sabaudia, &
Hugone Catalaunensi patre Ioannis & Ethmundi Pictauorum, coniuratis par-
tim in gratiam receptis, partim in Flandriam alioque se abdentibus.

Eodem

Eodem anno Carthusiensium domus fundatur Brugis extra portam S. Crucis, & Vallis gratiæ vocatur. Pons qui Comitatus appellatur, factus est Gandavi. *Carthusia
Brugensis*

M CCC XIX. Pascha. viii. Aprilis. Robertus coactis copiis Insulam rursus tentare exq̃ illa incubatores Gallos eiicere constituit: eiusq̃ rei gratia vsq̃ que ad Lisam annem exercitum duxit: qua de re certior factus Longus rex Ioserannum Legatum rursus mittit Turnacum, vt Flandris seu induciarum violatoribus sacrorum omni communione interdicat: Cognito Cardinalis aduentu, Gandenses eius fulminatione minisq̃ perterriti Roberto expōnunt inducias cum Rege firmatas se seruare velle: Ea re quauis nihil agrius Comes ferret, domum tamen Gandenses digrediuntur: quos Comes exca- *Discordia
Gandensium
et Comitatus* descens primum pecunia multare, deinde publicis viis fluminibusque inter- clausis ne frumentum ad eos importaretur, fame domare nititur, fortiter se tuentibus Gandauis illiq̃ subinde damna inferentibus, culpamq̃ illi omnem ascribentibus quod Gallica spoliaretur Flandria, propterea quod ciuitates in consilium non adhibuisset, solusq̃ cum Gallis pactus esset absque commu- ni consilio popularium suorum, qua quidem re nihil esset in Rep. aut defor- *Induciæ
prolongantur.* mius aut damnosius. Tandem tamen Cardinalis eò Robertum adduxit, vt prolongatis induciis se proximo vere venturum Lutetiam ad Regem promitte- ret pacis confirmandæ gratia. Obiit Ludouicus Eburouix funeratusq̃ est Lutetiæ ab Cardinale Ioseranno in æde Dominicanorum iuxta vxoris tumu- *Lud. Ebu-
rouicis obi-
tus.* lum. Apud Blancobergam Rolandus Vtkecanus eques Flandrus obtinet à Comite vectigal molæ, incolisq̃ alibi molere aut farinam emere prohibi- *Seruitus mo-
le Blanco-
berganæ.
Ioan. Sinde-
uindus.* tum: qua quidem seruitute etiam nunc paupercola gens premitur. Quidam notat hoc anno fuisse pestem magnam inter boues. Obiit Ioannes Sinde- uindus literatura insignis, oriundus ab Bochotha, monachus Dunensis, apud Parisios Theologiæ professor, ybi & sepultus est iuxta Thomæ abbæ Dunen- sis tumulum.

M CCC XX. Pascha. xxx. Martii. Robertus tandem adductus est par- *Rob. Comes
pacē cū Gal-
lis admittit* tim per minas Romani Pontificis, vt Lutetiam profectus pacem quam Galli proponebant admitteret. Ea hæc erat, Vt Ludouicus filius Ludouici Comi- tis Niuernensis & Rastellensis ducat vxorem Margaretam à Francia filiam re- gis Philippi Longi, succedatq̃ auo Roberto in opes Flandricas, quauis fortè Ludouicus eius pater præ Roberto Comite moriatur. Vt Flandri soluant Re- gi triginta milia nummum. Vt per solenne iusiurandum promittant nec ar- mis nec ære nec equis alioue modo vnquam adiuturos se Comites suos si for- tè quisquam ex illis hanc pacem non seruauerit. Vt Comes Niuernensis, Io- anna item Cociacensis & Robertus Casletanus in hanc iurent pacem. Actum apud Parisios quinto die Maii. Et hanc quidem pacem Robertus dolens licet *Flandrica
gallica Fræ-
co cedit.* frendensq̃ admisit, manentibus Insula, Duaco & Orchiaco cum agris suis fer- tilissimis quo iure quaq̃ iniuria in regum potestate. Nam quid faceret Ro- bertus, & capularis senex & tantis iam bellorum defunctus laboribus, tan- tis diuexatus à Gallis iniuriis? Cessit sua Gallica Flandria pacis gratia ad tempus, quam aliquando reuersuram sperabat. Factum est autem *Margareta
Ph. Longi
filia quid cō-
tulerit Flan-
driæ.* diuino consilio vt hæc Margareta Comes fieret Flandriæ: gemina quippe erat nobis perquam pretiosa. Habebat sibi auiam Mathildem Atrebatem, abs qua tandem auia per varios gradus successionis rediit ad ipsam Comita- tus Atrebatium, quo rursus comitatu cum Flandricis opibus cōiuncto, rediit haud diu post & Gallica ista Flandria, hoc est, Insula, Duacum, & Orchiacum, *Q* magnoq̃

magnosq; cum gaudio tum rursus Flandria reddita sibi est, quemadmodum loquitur Martialis: Hæc si præsciuisent Galli, nequaquam nobis dedissent hanc Margaritam: Deo acceptam eam ferimus. Mater eius erat Ioanna regina vxor Longi regis, filia Mathildis Atrebatensis ex Othone Comite Burgundiæ, quam quidem Burgundiam, vnâ cum Atrebatibus coniunctam nobis quoque sponsa ista tandem attulit. Mater autem eius Ioanna cum aliis causam (vt retulimus alibi) dixerat adulterii: captaque fuerat apud Dordachum Normanniæ, sed insons statim (vt tradunt) inuenta ac marito reddita.

*Gallorū cō-
siliū in affi-
nitate Flan-
drica.*

Gallorum autem consilium erat per hoc matrimonium Flandriam retinere in perpetua potestate & seruitute. Ludouicum enim non modo sua in potestate, sed ferè sub iugum etiam habebant. Quoties enim contra eorum quicquam fecisset voluntatem, in ditiones eius Niuernium atq; Registretum inuas-

*Nuptiæ Lu-
doui Niu-
ernensis.*

serunt. Hæ nuptiæ maxima celebritate Nobilium regi factæ sunt in vrbe Parisiorum. Et vt hæ nuptiarum leges firmæ rataq; forent, in easq; Robertus sponsi patruus consentiret, placandus & sustinendus ille erat parte aliqua

*Partes hæres-
ditaria com-
itissa Robor-
to Flandræ.*

hæreditaria bonorum domus præcipue Flandricæ. Huic igitur Robertus Comes pro omnibus quæ illi obuenire ac cedere possent à patre suo, & matre Iolanthide Comite Niuernensi, simul ab matertera eius Margareta regina vocata Sicilia, Comiteq; eadem Tonoriensi, conficit illi & assignat decem milia librarum Parisiensium antiqui pretii, cum centum præterea & .xxx. libris. xi. solidis decemque denariis annui redditus: quorum omnium nomine tradidit seu oppignerauit illi eiusque hæredibus Dunkercam oppidum & appendentia, Castellum oppidum & terram Borneham & appendentia, Broniam cum in Campania, Daluyam & Montemmirandum in Perchia, & appendentia. Castellum oppidum & præfecturam Casletensem, & appendentia: Borram & Vvatenas & appendentia: Castellum & terram syluæ Niepenensis & appendentia. Castellum oppidum & Castellaniæ Varneftunensem: Pontem Stegriacensem & appendentia: Oppidum Grauelingam & appendentia: Oppidum & agrum Bruchburgensem & appendentia, æstimata omnia hæc per Eustachium Bernagium & Robertum à Ponte Rorardi equites Flandros ad octo milia nummum veteris pretii. Pro reliquis item duobus milibus obligat Robertus oppida sua Bergas, Neoportum & Donzam cum appendicibus.

Quod si tria hæc oppida pro duobus milibus non sufficiant, accipiet Robertus eiusque hæredes duo quotannis milia à quatuor ciuitatibus Flandriæ inferioris Hypra, Casleto, Furnis & Bergis: quæ quidem ciuitates pro compensatione & restitutione Insulæ Duaci & Betuneæ debebat Comitibus Flandris decem milia nummum Parisiensium annui redditus. Sed hæc omnia redditura erant ad Comites Flandros si Robertus absque liberis moreretur. Consensit igitur per hæc Robertus natus minor, sororq; eius Ioanna Engerranno nupta Cociaco, vt nepos Ludouicus dictus postea Creciacensis succederet in Flandriam, etiamsi pater eius Ludouicus præ suo patre Roberto principe moreretur, vt breui post accidit: quæ sanè omnia consilio & calliditate Gallorum composita esse constat metuentium ne fortè per aliquam querelam se Anglis aut Flandris aduersus nepotem suum Comitem aut Regem Robertus coniungeret. Actum secundo die mensis Iunii. Testes autem & obsignatores harum rerum fuere viri Comitis quorum hæc sunt nomina Ioannes Fiennensis, Robertus Niuellanus, Guilbertus ab Leenvverghem cognati Comitis: Ioannes Baliolensis, Ioannes Reningensis, Petrus Baliolensis,

lenfis, Daniel ab Bellinghem, Rogerius Holovvinus, Bernardus Lobius, Guilielmus Bloc, Ioannes Veyle, Arnoldus Berstanus, Eustathius Lauvart, Ioannes Schorius equites Flandri: Nicolaus à Petra Præpositus diocesis Mariæ Brugensis, Theodoricus ab Belfele, Ioannes ab Goyenghem, Michael à Caestris, Alardus ab Denterghem, Ioannes cognominè de Vroede, Guilielmus à Burgo, Rogerius ab Boueria, Robertus à Vval, Daniel Botelin, Sigerus ab Steenbrugga, Rogerius Telonarius, Vvalterus Bakelandus, Ioannes Beka: Philippus quoque rex Franciæ & Nauarræ per tabellas obfignatas omnia confirmavit mense Augusto. Inter hæc grandis orta perturbatio. Rumor sparsus est Ludouicum Niuernensem toxicum parasse patri suo Roberto. Hæc criminatio per Petrum Pinquiniacum ac nobiles quosdam alios prodiit. Ludouicus qui tum ex Brabantia reuertere parabat, mox patris mandato captus est, seruatusque primum in arce Vianensi seu Bornensis (vtrunque traditur) inde Rupelmundam ductus per literas Comitis anulo obfignatas agente Roberto fratre decollari iubetur. Præfectus autem arcis eo nuntio vehementer perplexus maxima celeritate aduolat ad Comitum, quem quidem valde commotum iraque accensum repperit: qui tamen gauisus prudentia ac fide Præfecti multa inquisitione usus est, ut ad meram perueniret veritatem. Erater quidam Garnerus presbyter ac confessorius Ludouici per tormenta adactus est ut Domini sui arcana proderet, sed nihil tale exprimi ab illo potuit. Tandem autem custodia dimissus est, coactus se obstringere iurciurando nunquam se viuo patre in Flandriam venturum: nec pœnas de accusatoribus sumpturum, qui id per inuidiam fecisse putabantur: profectusque ira ac dolore plenus in Galliam: cui si vita paulo longior contigisset, Pinquiniacus alique inimici acerba haud dubie pendissent supplicia. Difficile memoratu est quantam iste Ludouicus passus sit calamitatem, nunc hic nunc illic vexatus, detentus, captus, diuersisque custodiis propemodum euectus: quæ omnia Gallorum fraudibus machinata referuntur. Inuenio quodam in Chronico Turnacensi ipsum cum paruulo filio obsidem fuisse apud Regem pacis anni quinti: ductumque in custodiam (ob offensam nescio quam) arcis Montis Vagonis, iussuque vna cum filio seu regis Pulchri seu Engerranni Mariniaci dolo, subito & quam occultissime per Præfectum decollari, sed Præfectum fugisse mox in Germaniam, reuersumque celeriter & clam Ludouicum Varneftunum super Lisam ad patrem. Oderant hunc mirum in modum Galli, & suspectum habebant ne vel cum suis Flandris vel Anglis se colligaret: maximè quia tam difficilem se præbuit in consensu transcriptionis oppidorum Insulæ, Duaci, & Orchiaci. In fœdere illo iniquitatis anni quinti coactus erat obfignare omnia quæ Galli poscebant: alioqui minabantur patri eius Roberto perpetuam custodiam, mortemque calamitosam in carcere: sed quia Flandri fœdus illud iniquum per vim ab sola nobilitate, non autem à membris Flandriæ extortum seruare recusabant, protinus Niuernium & Registum fisco Galli intulerunt, ideo quod coegerant Ludouicum pro fœdere illo seruando fide iurare. Flandri autem, ut supra est declaratum, obligari se solum (ut res erat) dicebant ad id seruandum fœdus, quod in castris ad Insulam erat ictum. Ludouicus profectus Pisciacum ad Regem Pulchrum iudicium Curie Regalis requisivit, possessionemque suarum ditiorum fructusque & emolumenta postulauit: quæ omnia pertinaciter illi à Rege

Lud. Niuernensis patricidii reus.

Lud. custodia dimittitur.

Lud. infortunatus.

Lud. quare Galli inuicis.

eiusq; consilio denegabantur. Postea item quum ex Flandris misisset in Gal-
 liam qui paruulos liberos eius linguæ addiscendæ gratia adducerent ad se in
 Flandriam, Rex certior ea de re factus ex itinere paruulos retraxit cepitq; &
 detinuit: rumorque erat id factum à Rege vt iis sublatis facilius omnem stir-
 pem Flandricam extingueret, Flandriamque tandem (cui tantopere inhiabat)
 occuparet. Cumq; ob hæc Ludouicus in Curia illa Parisiaca compareret, ac
 bona sua paruulosq; liberos (Ludouicus & Margareta erant) repeteret, ac
 purgare se offerret de crimine perduellionis, de pacis fractione, violatione fi-
 delitatis, conspiratione cum hostibus regni, motibus ac perturbationibus ci-
 uitatum, aliisque ab inimicis sibi obiectis, non modo nullum in his omnibus
 ius obtinere potuit, verum etiam diserte ibi vetitum est sub poena offenden-
 dæ Regiæ Maiestatis ne quisquā è Curia seu scriba seu aduocatus, nèue ex ne-
 cessariis eius, nèue ex alienis quisquam illi aut consilio aut ope aliqua adesse
 præsumeret. Vide iustitiam illius Curiae: quapropter necesse habuit ibi eue-
 stigio & ex tempore absq; aliquo consilio pro se solus respondere. Atque
 vt erat vir non minus magnanimus quàm nobilis, obtulit ibi sui purgationem
 per duellum conficiendam, ad quod duellum quemcunq; vnum æqualis ex
 aduersariis dignitatis contra se vnum prouocauit: sed reor omnes scelerum
 suorum conscientia fuisse perterritos. Nemo ex omnibus eius inimicis in-
 uentus est qui duellum contra virum tam egregiè loquentem ausus sit susci-
 pere. Non enim virtute, sed artibus & fabricis accincti nitebantur. Sena-
 tus item populusq; regius nec audire nec accipere volebant eius oblata: sed
 captus est ibi (ô sancta Curia) missusq; Moretum Vastinii in carcerem, atque
 hinc die quodam statuto, postquam magnis impensis propinquos & neces-
 sarios suos conuocasset, reductus est Lutetiam, vbi renouauit sua iustissima
 oblata, sed nullam potuit obtinere audientiam: quin vt longo diuexaretur
 conficereturque carcere extractus est dies ad tres menses, demonstratumque
 est illi voluntatem esse Regis, & consultum Senatus, vt ducatur in carce-
 rem Montis Herrii, foedissimum illum quidem ac terribissimum, in quem Tem-
 plarii aliquot ob flagitia sua fuerant coniecti ac postea igne combusti. Hic
 vir nobilissimus innocentissimusq; coactus est suppliciter cum iniustis age-
 re ne in carcerem saltem duceretur tam foedum, sed responsum superbissi-
 me mox illi fuit per latronem illum Longaretum, felicem illum fore, si ni-
 hil durius ipsi fœdo illò carcere contigerit, perinde ac detestabilis ille parri-
 cida mortem etiam illi intentaret. Erat quippe ille nefarius Longaretus per
 quem summum sacerdotem Bonifacium rex Pulcher in vincula coniecerat
 interfeceratq;. Per hunc enim & Mariniacum latrones ambos & fures ma-
 nifestarios regnum suum Pulcher administrabat. Hos ex plebeia fece in al-
 tum prouectos viris omnibus nobilibus prætulit, bonis omnibus antepo-
 suit. His execrabilibus ministris siquid rei malæ siquid turpis facinoris de-
 signare vellet, vñus est. Absiduis tamen magnorum propinquorū suorū depre-
 cationibus perfecit tandem Ludouicus, vt in carcerē illum Montis Herrii nō
 duceretur, sed iussus est suis in ædibus Lutetiæ esse captiuus: quanquā ne illam
 quidem conditionē accepit: quare adhibiti sunt illi custodes qui tum de die
 tum de nocte vbiq; locorum arctissime eum custodirent. Ad postremum ta-
 men secreto certior factus maximum quoddam sibi parari malum, custodes fe-
 ellit, seq; clanculum vel solus vel certè cum paucissimis proripuit in Flan-
 driam, deq; omnibus iniuriis sibi factis ad Romanū prouocauit Pontificē, sed

*Lud. liberi.**Iniquitas
Curie Pa-
risiensis.**Lud. offert
duellum.**Carcer Mō-
tis Herrii.**Longaretus.**Lud. inimi-
cos fallit.*

vivo tamen Pulchro rege nusquam ius suum obtinere potuit: verum Vtino & Longo regibus magna tandem difficultate res compositæ sunt ea lege, vt in transcriptionem dictorum oppidorum per matrimonium (vt supra est commemoratum) assentiretur. Eodem anno motus & grassatio agresstium hominum, qui pastores vulgò vocabantur. Hi in Iudæos potissimū quosdamq; per Gallias magistratus impunè aliquandiu sæuierunt: adunati ad maximum numerum prætextu terræ sanctæ liberandæ. Huiusmodi motus in Galliis sæpe contigerunt. Imperantibus Dioclesiano & Maximiano Baccharidæ vocabantur, oppressi cum duce suo Amando: Sub Honorio Bagandæ, deleti item vnà cum duce suo Battone. Tale quoq; genus hominū fuisse reor seruitia illa quæ sub Ludouico Pio in Flandris & Menpisco contra dominos suos conspirauerunt. Simul rege Ludouico sancto anno altero & quinquagesimo eius seculi sub vmbra sacri instaurandi belli haud dissimilis extitit grassatio, vt interim de multis aliis fileamus temporibus. Lutetiæ eodem anno Henricus Caperellus gente Ambianus iudex capitalium criminū ob falsam quandam (vt aiunt) latam sententiam furcæ datus est ac strangulatus.

M CCC XXI. Pascha. xix. Aprilis. Cremati leprosi, quod conducti à Iudæis in fontes & puteos venena inieciissent. Iudæi quadraginta Victoriaci capiti ne manibus interirent Christianis seipsos ad vnum interfecerunt. Decimo quarto calend. Decembres ortā inuenio Brugis nescio quam seditionem, in qua Ioannes de Mol & quidam cognomine Mutrius, interfecti fuere: tria q; magna opificia profecti sunt Dammū duce Roberto iuniore: qua quidē de re nihil amplius inuenio. Tertio autē die Ianuarii Philippus rex dysenteria correptus mortem obiit successore fratre suo Carolo cognomine Pulchro Comite Marchiæ. Obiit & soror Roberti Margareta Flandrēsis vxor Reginaldi Comitis Geldriæ, mater Reginaldi eius qui primus Dux appellatus est, quum antea dicerentur Comites. Sepulta hæc est in cœnobio quod Vallis appellatur Comitis. Hoc anno Stelandia nondum submeria erat. Repperi tabulas publicas huius anni, quarum hoc est initium: Vv Vvillem bloc van Steland ridere, Pieter f. Vvillem heyns prochiepape in Steland, Robrecht van Steland heere vā Vplofere, Deniis van Steland, &c. Vetus sanè est & generosa Stelandorum familia. Erat autem nō procul ab Ysendica & Perbome. Ad noui Regis coronationem, quæ nono fiebat calend. Martias Dominica Quinquagesime euocatus Comes Robertus, senilem ætatem & frigus hyemale excusauit: misitq; honoris regii causa Robertum filium qui loco patris solennes ceremonias peregit. Eodem anno in quaternos ambactos diluuium maris incurrisse inuenio.

M CCC XXII. Pascha. xi. Aprilis. Ludouicus Niuernensis Roberti filius Lutetiæ obiit. xi. calend. Augusti, vt patet per eius sepulchrum quod extat Lutetiæ apud fratres Franciscanos ad dexterum aræ maximæ. Curtraci cum omni sacerdotio & nobilitate splēdidissimas fecit ipsi pater exequias nō absque magno luctu. Erat sanè hic Ludouicus vir minimè nugatorius, sed seuerus, acer, fortis & cordatus: Gallis tamen minimè charus ob animi magnitudinem, & haud scio an mortem illi per fraudem aliquam accelerarint. Pio cum dolore tota Flandria multum diuq; luxit. Vxor eius Maria, quæ filia hæresq; erat Iacobi Comitis Rastellani, Flandriam (quod sciam) nunquam vidit. Margaretam filiam suam Ioanni à Monteforti. Arcturi ducis Britanniæ filio

Agresstium
motus.

Iudex
falsus

Leprosi puto
teos inieci-
unt.
Iudæorum in
seipsos crue-
delitas.

Ph. Longi
interitus.
Margareta
Flav. soror
Roberti mo-
ritur.

Stelandia.

Stelandorū
familia.
Caroli Pul-
chri corona-
tio.

Diluuiū
maris.

Lud. Niuer-
nensis obit-
us, mores.

Ludouici
vxor.
Ludouici fa-
lia & earū
matrimo-
nia.

Q. & hæc

ANNALIVM FLANDRIÆ LIB. XI.

Robert. Comes
moris
tur.

Roberti
uxores.

Roberti
filia, & earum
matrimo-
nia.

Donza
empta.

& hæredi dedit vxorem. Filia eius Elisabeta illegitima vxor erat Simonis à Mirabello, iacetq; Gandau ad Pharahildis sepulta. Obiit Robertus Comes xv. calend. Octobris, qui tum dies veneris erat diuo sacer Lantberto episcopo. Obiit autem Hypris & ibidem sepultus est in æde diui Martini ante aram maximam ætatis suæ anno secundo & octogesimo, cui tamen numero paucos quidam annos detrahunt. Prior vxor illi erat Blancha Caroli Andegauenfis Siciliae regis filia, vnde Carolus filius signo Crucis ab ortu in scapula signatus, qui non perennauit. Altera Iole (quam & Iolanthidem & Iolendam appellant nonnulli) filia Odonis ducis Burgundiæ & Isabellæ Niuernensis, quæ vnica soror extitit Henrici Comitis Niuernensis prælio Curtracico absque liberis desiderati, cuius quidem morte primum Isabella, inde Iole filia eius Comes facta Niuernensis, Eoq; modo Niuernium Flandriæ coniungunt. Ea matre orti Ludouicus & Robertus, fœminæ verò Ioanna quam Engerrannus Cociacensis idemq; Oysiacensis Montisquemiradi Princeps tenuit matrimonio: Iole maritata cum Galtero Angienfi Galteri filio multa felix prole Galterum, Sigerum, Mariam, Iolanthidem Ioannamq; peperit: quorum viuit spiratq; adhuc sanguis in domo ac familia Comitum Fani Pauli. Mathildis verò minima Roberti filia enupsit in Lotharingiam supernatem Matthæo Theobaldi ducis filio. Fertur Robertus Iolen vxorem ictu freni interfecisse, abs qua nouerca Carolum (quem diximus non perennasse) toxica cum accepisse rumor erat. Emptam ab hoc principe inuenio Donzam oppidum de Valerano Luceburgensi & Guiota eius vxore Castellana Insulensi. Hoc Principe conuenit inter Flandros de lege talionis, qua ipsi inter se cauebant vt quale quis vulnus alteri dedisset tale acciperet: Et qui occideret mox occideretur. Hinc rixæ cædesq; multò rariores.

FLAN.

Flandricorum Annalium

LIBER DVODECIMVS.

Tatim à morte Comitit Roberti priusquā Ludouicus inauguraretur, orta de successione cōtentio. Dicebat enim Mathildis Roberti filia Matthæo Lotharingo nupta, quāuis Robert. Casletēsis eiusq; soror Cociaco nupta, iure suo Flandrico cessissent: id tamen ab se nunquam fuisse factum, seq; patris sui Roberti defuncti potissimam esse heredem. Hac ratione dum se Ludouico præferri contendit Lotaringus, Casletanus ad Regem se contulit, atq; in eius verba iurare Comesq; Flandriæ declarari postulauit, vt qui vnicus Roberti Niuernii filius superesset: siquidem id non æquum arbitratur, vt per ea quę in Ludouici connubio pacta erant, ipse sua hæreditate fraudaretur, quanquam petente vt ea admitteret parēte seneciam, maximeq; obseruando, verbotenus pro tempore annuisset. Inter hæc Ludouicus quum procures ad fidelitatis iuramentum admitteret, aliq; principis munia in Flandris exerceret, euocatus Lutetiam ducitur in Luparam custodiendus, sed breui post Senatus decreto Comes declaratus fidem regi Carolo præstitit de Flandria Niuernio & Registeto: matriq; census vitalis quantum satis erat in ditione Registetenſi constituit. Non desunt qui memoriæ mandarunt, priusquam custodia dimitteretur, coactum fuisse promittere se Insulam, Doacum, & Orchiacum non repetiturum. Robertus autem eius patruus iuxta paternam constitutionem Casletum, Brueburgum, Grauelingam, Varneſtunum cum aliis ante dictis pro se suisq; heredibus adiit. Multum illi tributum, ne ad Anglos deficeret. Tritum est, iis suum tribui qui timentur. Huius in rudimento regni renata discordia cum Guiljelmo Comite Hanoniæ & Hollandiæ, sed composita statim est per Carolum regem hunc in modum: Cessit ac reddidit Flander Hollando imperpetuum Insulas omnes Zelandicas cum omni iure quod in illas se habere cōtenderat. Remisit omnem sibi ab illo debitam ea de causa pecuniam: Simul Guiljelmus Flandro cessit quicquid iuris se habere contendisset in ditiones Aluſtanam, Vvasiam, quatuor Officiorum & Gerardi Montis. Ad hæc aueng Cameracensi renūtiavit, permittitq; vt Ioannes Flandrensis Crenecuria Allueto cum tota præfectura agri Cameracensis pro se suisq; heredibus frueretur. Quantum autem ad Flobekam & Lefſiniam attinet, conuenit vt quæſtio decernatur: nec vnquam poſthac per bellum, sed per sex arbitros controuerſia iſta componatur, in quorū arbitrorum manibus, eæ manebunt ditiones donec res ſit decisa. Quod ſi qua fortè vltra incidat discordia de Hollandia & Zelandia, arbitri Comitit Flandri conuenient apud Sæſtingiam: Hollandiæ autem arbitri apud Riinlandiam, non diſceſſuri ex his locis donec res ſint compoſitæ. Præterea pactum vt bona exulum Hollandiæ & Zelandiæ propter partes Flandri detenta & fiſco illata cedant ad emolumentum Comitit Hollandiæ: quod ſiqua fieri debeat reſtitutio, Flandri eam fieri curabit per ſummam. xxx. milium librarum, quam Hollandus illi perſoluet. Insuper vt Valentianenſes, qui partes tenebant Flandri, poſthac ab illis abſtineant. Vt quicumque exulatum mittatur propter conſpirationem in ſuum Principem, neutro in principatu ſit liber. Hæc pax confirmata eſt pro Comite Flandriæ per Triadem Flandram, hoc eſt

Matthæus
Lothar. Ro
berti Comitis
tis gener.

Lud. Niuerniſis Comes
Flandriæ
XXVI.

Renata diſcordia inter
Comitē Hanoniæ &
Flandriam
cōponitur.

Capita
pactis.

Trias
Flandriæ

Gandenſes, Brugenſes, Hyprenſes: Pro Hollando verò per oppida Valentianas, Montem Caſtrorum, Melbodium, Binchium, Dordracũ, Zirixeam, Middelburgum, Dilſos, Leydam & Harlem. Actum Lutetiæ Pariſiorũ media quadrageſima anno M CCC XXII. Signatas inuenio tabellas per Euſtathiũ à Conſtantio aduocatũ Taruannẽſem, per toparchas item Maſminiũ & Gauerũ, per Ioannẽ Oſtburgẽſem, Philippũ à Poele, Ioannẽ Baſocũ & Guidonẽ Grimaldũ.

*Prætoris
Gandenſis
priuilegiũ.*

Eodem anno ſtatutũ à Ludouico Gandau, vt quicunq; Prætor eſſet Gandẽſis, idem eſſet Prætor veteris quoq; Burgi, Territorii Aluſtenſis, & quatuor Officiorum. Controuerſia quoq; cõpoſita per Ludouicum inter Brugẽſes & Franconates quantum pertinet ad lanificiũ: datumq; vt tam Franconatibus q̃ Bru-

*Nothi Hy-
prenſes.*

ganis lanificiũ facere liceat. Idem legẽ tulit Hyprenſibus, vt nothi ibidem ſuccederent in bona parentũ ſuorũ nõ minus q̃ legitimi, confirmans eam legẽ vetuſta conſuetudine perq; eaſdem tabellas prohibuit, ne quiſquã exerceret lanificiũ intra tertiũ ab vrbe lapidẽ, adiecta quinquaginta librarũ mulcta vnã cũ panni inſtrumentorumq; cõſſicatione: eiusq; rei Hyprenſes fecit executores.

*Priuilegiũ
Hyprenſe de
lanificio.*

Notatum eſt Ludouicũ veniſſe primum oĩm in Flandriã hoc anno. vii. cal. No- uembres, qui diuo ſacer eſt Amando: petiſſe Pariſios mox à feriis D. Martini: ſub cal. Decemb. ductũ in Luparã, vbi egit vſq; natalẽ dominicũ: Sub cal. Feb. adiudicatã illi fuiſſe Flandriã. Hoc tempore quinq; pagos circũ Birſletũ & Saſtingiam maris illuuiõne inundatos Ioan. Comes Namurcenſis frater Roberti principis defuncti, obiectis aggeribus magna ex parte recuperauit: manſitq; nomen illi agro vnde extruſus oceanus eſt, Polder Namorcẽſis, mille ſeptingẽta continens iugera. Aſſertas ex mari terras Poldros gentilitè appellamus, ideo fortẽ quod Poldri ſeu Voldri. i. pulli equorum optimẽ in iis alantur.

*Polder Na-
murcen.*

*Motus
nouus*

M CCC XXIII. Paſcha. xxvii. Martii. Hoc anno motus ille quem alii nouum, alii magnũ vocat, initiũ ſumpſit. Ioãnes Comes Namurcenſis filius principis Guidonis, patruus magnus Ludouici Comit̃s, ea tempeſtate portum Brugenſem, qui Sluſa vocatur, poſsidebat. Simul præfecturam Aquæ, quæ hætenus Prætoris Dammenſis fuerat, ab Ludouico rerum adhuc per ætatem imperito obtinuit, Sluſeq; quæſcunq; vellet merces maioris etiã ponderis exponere & vendere licere ſibi perſuaſit: quæ tamẽ merces bonaq; oĩa iuxta leges & priuilegia Brugenſium, Brugas ad ſtatum emporium ſubuehi debebãt. Gruem ad exponenda quæcunq; bona Sluſe erexit. Ea re quoniã emporium, quod ſtabile Brugis erat, cũ ſumma perniciẽ Reip. Sluſam transferri videretur, ſumma ope cũ Comite agunt Brugẽſes, vt ea oĩa quę abſq; cõmuni terrę conſilio Namurcẽo cõceſſerat, proruſ & in ſolidum reuocaret: alioqui multò grauiffimã rerũ oĩm ſecuturã eſſe perturbationẽ: quã quidẽ reuocationẽ poſtq; fortiter cõtra nitẽte Namurcẽo obtinere nõ poſſent Brugenſes, ad arma ſe cõuerterunt. Magno numero fortiter inſtructi Sluſam verſus mouẽt. Diſtat tribus noſtratibus milibus. Ludouicus ea de re certior factus aduolat Curtraco Brugas, vt ſi fieri poſſet impediatur, frangatq; eorũ inceptum: ſed fruſtra oĩa conatur: Coniurant vnanimiter oēs in Sluſenſiũ interitũ, niſi donationẽ illã Namurcẽo factã Comes protinus per nouas tabellas reſcindat, atq; abroget. Et ne omnia priuato videantur agere conſilio, Ludouicum vnã ſecum Sluſam ducunt. Namurcæus qui hæc futura minimẽ ignorabat, quantis potuit munitiõibus militumq; robore ſe ad reſiſtendum parabat: mente autem conſternatus erat, quod vnã cũ inimicis ſuis Comitem accedentẽ videret. Venientẽ nihilominus hoſtem facta eruptione acriter excepit: primum occiſis ſigniferis retrocedere coegit inter-

*Ioan. Na-
murcen. Slu-
ſæ emporiũ
inſtituere
conatur.*

inter-

interfecta aliquanta parte. At postquam reliqua manus accessit Brugenſium, longè impar euasit: fusus fugatusq; est atq; à Brugenſibus captus ductusq; Brugas in arctiſſimam custodiam, quæ Lapis dicitur. Deſiderauit eo prælio ex ſuis nobiles viros vſque ad viginti, ſi modò veri ſunt quos reperio commentarii: quo ex numero primarii ac præcipui fuere Florentius Borſalienſis, Simon ab Bruchdammo & Ioannes Beruagius, omni penè vulgari milite, aut cæſo, aut fugato, aut ſubmerſo: Ipſe per vrgentiſſimas Comitis preces protectus & ſeruatus eſt, alioqui ab furioſa multitudine diſcerpendus. Sluſam Brugenſes diripiunt, direptamq; nullius habito reſpectu per iram incendunt ac funditus euertunt. Tum Ludouicus plebeium declinans furorem Lutetiam ſe contulit Pariſiorum queſtum grauiter apud Regem de Brugenſibus. Vidi literas Ioannis Namurcenſis, quibus remittit Brugenſibus ſuum in ſe delictum dataſ (inquit) die mercurii in vigilia Simonis & Iudæ, anno 1322. Vnde apparet Sluſam bis fuiſſe captam, prius anno. 1322. & tunc captum Namurcenſem, ruruſ captam anno. 1323. vel ſaltem incenſam initio Auguſti. Pro Namurcæi autem liberatione mox viri multi nobiles deprecantur: ſed Brugenſes dimiſſuros ſe illum pertinaciter negant, niſi tria ſibi concedantur, abolitio donationis ſive priuilegii de prætura aquæ Namurco conceſſi, Cædis Nobilium virorum remiſſio, & Sluſenſis incendii venia: quibus in rebus poſteaquam nobilitas ſe difficilem valde præbuiſſet, Brugenſes iunctis ſibi Franconatibus, atrocius quàm antea ſæuiri cœperunt, adeo vt principum viroſum ſibi aduerſantiam villas, ædeſq; concremare non vererentur, ſpreto patriciorum Senatuſq; iudicio, omnibuſq; aliis, quæ Namurcæus pro ſui libertate obtuliſſet. Accedunt tamen inter hæc ad Namurcæum captiuum, promittunt illi libertatem ſi tabellam Comitum de data prætura aquæ reddat. Reſpondet ille nunquam ſe illas redditurum: miſiſſe ad oppidū ſuum Namurcum, ſeruaturumq; pro poſteris ſuis imperpetuum. Vxor Namurcæi quæ filia erat Philippi Atrebatum pugna Furnenſi deſiderati, de viri liberatione valde ſolicita Mathildem amitam ſuam Comitum Atrebatum, precibus ſuis eo perpulit vt conuentus indictuſ ſit apud Fanum Odomari. Eo Comes Ludouicus, Robertuſ eiſ patruſ, Ioanneſ Guidonq; Nigellani, Abbas diui Marci Sueſſionum qui filiuſ erat Guilielmi Flota, Mathildis Comes Atrebatum, Aſpermontanuſ, Nivelliacuſ, multaſq; alia primorum virorum frequentia. Adhæc Gandenſes, Brugenſes, Hyprenſes membra Flandriæ conuenerunt. Hic per Mathildem pax, neſcio quæ, ante omnia facta eſt inter Ludouicum Comitum & patruum eiſ Robertum Caſletanuſ. Cum autem & de liberatione Namurcæi cœptum eſſet agi, derepentè aduolat nuntiuſ, auſugiuſſe eum ex cuſtodia Brugenſi opera nobiliſ viri Ioanniſ à Spina, qui per factum quoddam foramen iuxta ſeceſſum leuandæ alui, in ædeſ ſuaſ contiguas illum exceperat. Eo nuntio grauiffimè commoti Brugenſes animoſ ad pacem cœperunt adiciere, ſubirati Ludouico principi quòd mora ipſe atque impedimentum extitiſſet quò minus Namurcæuſ ad Sluſam interficeretur. Fugit autem ſub Calend. Octobres de nocte, qua quidem nocte viroſ quorſdam honoratoſ inuitarat, illiſq; ad mediam vſque noctem compotantibuſ ludentibuſq; vt cuſtodeſ ſibi adhibitoſ fallat fingit mollem ſibi aluum, iteratque frequenter ſeceſſionem, donec parato deſcenſu inſciis cuſtodiis euadit, paratiſq; equiſ per portam Bouereiam Spina comitante raptim proſectuſ eſt Bononiam ad memoriã Chriſtiparæ Virginiſ ſupplicaturuſ: Inde in Galliam ſe contulit, fortunæ ſuæ hitoriã, quere-

Ioan. Namurcenſis captuſ.

Sluſa euerſa.

Conuentuſ nobiliſ pro reſtitutione Namurcæi.

Io. à Spina.

Namurcæuſ ſurtim elabituſ ex cuſtodia.

ANNALIVM FLANDRIÆ LIB. XII.

Carolus rex
Namurco
fauct cōtra
Brugenses.

Brugēses Co
muni recon
ciliantur.

lamq; de Brugenſibus apud Carolum Regem expoſiturus, vbi & doni fui ab Ludouico impetrati plenam aſſecutus eſt à rege confirmationem. Eam ob rem incidit Brugenſibus grauis ſuſpicio non modo Namurcæum, ſed Regem etiã omneſq; nobiles ſe hoſtes habere, atque id agi, vt adempta Sluſa atque maris acceſſu emporio ſpoliarentur: cumque in modum (quando aliter vix poſſet) imperpetuum ciuitas humiliaretur, nouo emporio ad Sluſam conſtituto. Igitur Brugenſes Gandauum mittunt ad Comitem ex Gallia reuerſum, pacem ab eo ſupplices ac delictorum veniam petentes. Comes autem qui ab Abba Vezeliacẽſi Raſtellano genere regebatur, de eius conſilio pacem Brugenſibus dedit. Soluerunt ei ſex & ſexaginta milia nummũ præter dona Abbæ data: Condonauit illis omnes offenſas, multamq; Namurcenſi luendam præſtiturũ ſe recepit. Priuilegia illis confirmauit, ac noua quædam adiecit de ſtato præcipuè loco emporii. Approbavit præterea omneſ ſententias ac iudicia lata per Senatum Brugenſem à morte Roberti Comitit, nulla ratione habita interceſſionum aut quarumcunque prouocationum. Fundauit hanc gratiam eo quòd non latebat ipſum, eos Nobiles qui Sluſæ occubuerant ſuæ ipſorum cauſam fuiſſe mortis Ludouicus adeo munificus liberaliſq; erat, vt à proſuſo ac prodigio parum diſtaret. Igitur fiſco exinanito, cantores, mimos, hiſtriones, aliamq; huiuſmodi lenium hominum turbam dimittere à ſe coactus eſt, vt frugi magis eſſe inciperet, diſceretq; veterem illam lenitatem quauis iuuenis eſſet, grauitate permutare. Petiit autem à Flandris pecuniarium ſubſidium, liberum quiddẽ illud & voluntarium. Promiſerunt liberaliter Flandri. Debebant & Regi ex formulis præcedentium ſcøderum magnas ſummas. In hiſ exactores iniquẽ verſari dicebantur, multo amplius quàm conuenerat exigentes: nec ratione accepti & expenſi populo reddentes. Erat enim Reſp. velut ſuo rectore deſtituta. Ludouicus cum Abba Vezeliacẽſi in Niuernium vnde erat oriundus ſe receperat. Demandata adminiſtratio Prouinciæ erat Aſperimontis cuidam Regulo homini extero, cui nec gentis mores nec inſtituta, nec lingua erat cognita: inter ignotos & ipſe ignotus verſabatur. Nunquam, nouarum rerum cupidit ad rebellandum motuſq; ciendos maior occaſio, nunquam audacia magis impunita. Curarant Galli magno Flandriæ malo vt Comes nobiſ eſſet Gallici proruſ ſanguiniſ qui & imperpetuum in poteſtate & autoritate Gallorum foret, excluſo per iniquas pactiões domeſtico principe Roberto qui haud dubiè parenti Roberto meliore iure ſuccedere debuiffet, niſi Gallorum per tot pacta obſtiſſent fabricæ. Igitur prohibere non potuit Aſpermontanus quò minus in Flandriſ motibus ac ſeditionibus omnia perturbarentur. Exactores ſummarum rectoreſq; ciuitatum paſſim aut capti aut pulſi aut occiſi. Euerſæ & incenſæ principũ virorum ædeſ. Nec potuere hiſ malis Flandrica mēbra quauis vnà cũ Aſpermõtano plurimũ adniterẽtur, vllò pacto mederi. Tandẽ certior de hiſ factuſ Comes ad cal. Februarias cũ ſuo Abba rediit in Flandriam. Vtrinq; patienter audiuit querelaſ, & optimatum de plebe, & plebiſ de optimatib; ſed penaſ & ſupplicia ferè nulla in autoreſ motuũ ſtatuit. Accepta ab exactorib; pecunia de conſilio ſui Abbæ facile nimis veniã dedit factioſiſ, nec primorum virorum quaſtorumq; auaritiã coercuit. Tuultum tamẽ vtcũq; ſedauit. Iuratũ ab omnib; in concordia, quam ſi vltra quiſpiam auſu temerario violaffeſ, in illum tota conſurgeret regio, vniuaſque imperpetuum careret. Eodem anno legem tulit Ludouicuſ, vt magiſtratuſ & prætoriũ Franconatũ ſtabilẽ ac perpetuam haberet ſedem Brugis.

Tulit

Plebs Bru
gensis insur
git in Quæ
stores &
Nobiles.

Ludo. Comi
tis nimia le
mitas.

Prætorium
Fræconatiū

Tulit item vt nullus ciuis Slufanus aut vir ibi coniugatus, posset prætor esse Aquæ, aut apparitor aut custos vectigalis, aut partem vllam vectigalis habere. Item vt statum emporium esset Brugis: Et quæ bona exponi possent Slusæ, quæ Dammi, quæ Honckis, quæ Monachoredæ. Ne Slusæ esset statio panni, nec pannus ibi fieret: nec pondus haberetur vltra. LX. libras. Vt nulla fieret Slusæ munitio. Adhæc, Ne quis Senator esse posset Franconatium nisi domicilium inter illos haberet: nèue alibi esset aut ciuis aut scriba. Confirmauit leges eorum ab Philippo Ellatio olim conditas & acceptas, retenta sibi cognitione criminum, vel in principem vel in eius liberos commissorum. Eodem anno mense Septembri Angli, vt refert Antoninus, Venetorum naues, quum omnis generis mercatura plenas viderent ex Flandria prodeuntes, conati sunt capere ac depopulari: sed defendentibus se strenue Venetis victi sunt Angli & magno numero occisi, captæque Anglicæ naues decem à Venetis & abductæ.

Angli pyratæ vincuntur à Venetis.

M CCC XXIII. Pascha. XV. Aprilis. Principio huius anni absente Ludouico in Galliis, interturbata rursus quies Flandrica. Rumor sparsus nobilitatem breui tempore luculenter se de plebe vindicaturam. Eo prætextu motus extemplo excitus à plebe, eademque qua ante grassatum seditione.

Seditio res nouatur.

Redit ex Rastella Comes, deq; consilio Abbæ sui veniam iam tertium dedit insanæ plebi hac lege, vt omnes amouerent relinquerentq; tribunos ac præfectos quos suo arbitratu sibi præfecerant. Ne vltra ad sonitum campanæ aut aliter conuenirent & arma sumerent, nisi consensu Comititis aut eius Præsidis. Quod si & hanc quoque pacem non seruassent, nunquam ab se vllam assecuturos. Actum ad natalem D. Ioannis Baptistæ. His ita perfectis Ludouicus principio Iulii non absque granditotius Flandriæ damno atque dedecore cum Abba suo Rastellam Niuerniumque repetit, postquam Philippo Axellano strenuo equiti Flandriæ mandasset præfecturam, Roberto eius patruo plurimum se in sylua continente Niepensi, loco ibi fortissimo, cui Vvalnomen est, siue quod esset ob quorundam supplicium nepoti (vt quidam rentur) infensus, siue tempus expectans, quo ad rerum summam perueniret, siquid fortè Ludouico accidisset, prænotionaliquanto ob hoc ad multitudinis partes.

Veniaversum datur Brugisibus.

Igitur in Gallia agente Principe redintegrata plebeiorum seditio, qui minime tutum esse arbitrati sunt, munitiones arcesq; aut ædes aliquas validas esse nobilitati: per talia loca nimis facile ab illis parari posse vltionem in multitudinem. Eo confirmato consilio Franconates septentrionales Sigerum Iansonium, Orientales verò Lantbertum Bouin tribunos sibi creant, magnaque manu concursantes, passim optimatum castella, arces, ædesq; non modo diripiunt, sed crudelius etiam quàm vnquam antea incendunt. Comes his auditis sub natalem Domini cum rediit in Flandriam relicto Abba suo in Parisiis, ideo quòd suspectum nimis nobilitas illum haberet, censentes debere in monasterio suo agere, ac monachos regere, non autem principes. Primum Comes Curtracum venit, quòd ad eum accesserunt Robertus Casletanus eius patruus, Ioannes Comes Namurcensis, Ioannes Nigellanus Guilielmi filius, vt de remedio tantis malis inueniendo consultarent. Hic Comes magna atque graua absque vlla gratia minatus est supplicia omnibus qui iuratam ab se pacem ausi essent tam turpiter frangere. Guilielmus Granson Episcopus Cameracensis de pace plebis certas per leges paciscenda maximè laborauit, sed incassum ipse aliq; omnia fecerunt, obstantibus acriter atque intercedentibus præci-

Phil. Axellanus Flandricæ Præfectus. Rob. Casletanus à Comitibus alienus

Franconatium grassatio. Sigerus Iansonijs. Lantbertus Bouin.

Guil. Granson Episcopus Cameracensis.

præcipuè nobilibus viris, quorum ædes ac possessiones eversæ, incensæ, pro-
triteq; erant. Comes de nocte comprehensos nonnullos ex autoribus conspi-
rationis ultimo affecit supplicio. Rodenburgum (quæ & Ardenburgus ccepe-
rat dici) & Gestellam in agro Brugenſi contra Franconates fortiter muniuit:
Nec cunctabantur multitudinis factioſiſſimi illi duces: Lantbertus Bouin Ar-
denburgum, Iansſonius autem Gestellam obsedit, Iacobumq; Bergenſem præ-
ſidii præfectum virum cum primis nobilem incautius erumpentem prælio ſu-
perat tertio die Ianuarii. Plebs enim Geſtellana clàm cum Iansſonio ſenſit, fa-
ctaq; eruptione nobilitatem prodidit: Iansſonio oppidum dedit, qui victos
catenis nobiles duxit Brugas, vbi Bergenſis ex vulnere accepto paucis poſt
diebus expirauit. Hic natum proverbium, Lupos capere per lupos, eſſe diffi-
cile, quod Bergenſem facere voluiſſe iocabantur. Bouin autem Ardèburgum
media licet hyemè per ſenas hebdomadas obsedit. Et hæc quidem omnia con-
iuratione Brugenſium Franconates fecerunt. Iansſonius victoria ferox & ani-
moſus de tota infernate Flandria ſubigenda conſilium cepit. Authoritate Bru-
genſium iunxit ſibi Nicolaum Zannecam audaciſſimum ac factioſiſſimum
hominem. Is erat ab Furnenſibus vnde genus duxit, ſeditione domeſtica pul-
ſus ac ciuis factus Brugenſis. Hi duo ſociato ſibi magno plebeiſſimorum peditum
numero & ipſi pedites primum Neoportum petunt, quod oppidum in clien-
tela erat Roberti Flandrèſis: ſed hic ſtatim nullo facto obſtaculo recepti ſunt.
Simili modo accepti quoque à Furnenſibus qui ita Nicolao erant addicti, ve-
plus in eo ſpei ponerent quàm vel in ipſo Comite Flandriæ aut eius patruo
Roberto: Quanvis enim factione quorundam locupletium erat pulſus, toti
tamen plebi ſupra modum erat gratus, adeò vt Angelus illis de cælo rediſſe
videretur. Erat ab Lamperneſſa oriundus. Robertus Flandrenſis cognita Fur-
nenſium coniuratione, Bergas quanta potuit manu proſectus eſt non modo vt
oppidum illud in fide contineret, verum etiam vt ſe purgatum redderet ab om-
ni labe conſpirationis plebeiæ, qua illum aſperſum eſſe ſuſpicabatur nobili-
tas. Zanneca autem & Iansſonius Dunkercam petebant per arenam marini
littoris. Trei ſibi acies ordinabant. In prima erat Iansſonius cum Franconati-
bus ſuis orientalibus ad magnum numerum armatorum adunatis. Altera aci-
es conſtabat ex ſolis Furnenſibus, qui Zannecam ſibi mirum in modum gau-
debant habere ductorem. Neoportueſes tertiam conſtituerunt cum ſuo ite-
tribuno cuius non inuenio editum nomen. Hi omnes fortiſſime inſtructi ad-
uerſus Robertum Flandrenſem proceſſerunt. Robertus autem Dunkercam
venit, ſed longè impar coniuratorum viribus. Habebat ſecum viros aliquot
nobiles & manum aliquantam militum, ſed pigram minimeq; voluntariam.
Ipſe tamen vir fortis & magnanimus vix contineri potuit, quin male licet in-
ſtructus coniuratis obuiam procederet. Miſſis exploratoribus cognoscit mul-
tos quidem eſſe, ſed omnes ignobiles ac plebeios homines. Indignum nobili-
tati viſum, ſeſe talium furori obiicere. Eduxerat ſuos extra portam Rober-
tus, malebatque propemodum mori quàm retrocedere ac recipere ſe in op-
pidum. Ceſſit tamen nobilis cuiuſdam viri tandem precibus: qui iniecta ma-
nu in frenum equi eius, ipſum in oppidum retraxit. Ita ſe & reliqui nobiles,
qui omnes in equis erant, ſeruauerunt: qua conſpecta re miles ille omnis po-
pularis qui cum eo venerat valde gauiſus, deſerta nobilitate ad coniuratos
transfugit, ſeq; illis fidelitatis iuramento aſtrinxit. Cognita hac incruenta po-
pularium victoria Bergenſes, Caſletenſes, Baliolani, Toraltani, Rolarienſes,
Curs

Gestella des-
ditur Ians-
ſonio.
Iacobus Ber-
genſis captus
a plebe mori
iur Brugis.

Nicol. Zan-
neca.

Rob. Flan-
drenſis con-
iuratis obſiſte-
re conatur.

Plebs in-
cruenta vi-
ſoria.

Curtracensesq; cum agris suis omnibus & clientibus ad Zannecam se adiun-
xerunt: omnibusq; in locis tribunos ac duces ille tanquam Regulus aut Co-
mes suo arbitratu constituit; qui se suosq; locos fortiter aduersus nobilita-
tem tuerentur. Mouit inde Zanneca in fines Hyprensum qui in Comitibus ad
huc partibus fideliter stabant: atque Popringis aliquandiu substitit, donec cer-
tior fieret de Brugenium (quorum nutu hæc omnia fiebant) voluntate, qua
scilicet ratione Hyprenses (qui forti oppido se continebant) aggredere-
tur. Inter hæc vbique labefactata & combusta possessiones villarq; nobiliū,
adeo vt vel ipsius Roberti Flandrensis ædes Casleti & Dunkercæ direpta
sint & concremata, ob eam maximè causam quod sex Franconates de concor-
dia missos apud Zucotam in conspectu suo occidi iussisset. Et hæc quidem
erat miseria ac calamitas fato quodam debita nobilitati, quæ aliis super alias
collationibus exactionibusq; pecuniarum non cessauit in se concitare furen-
tis multitudinis animos. Maxima pars omnis culpæ in Comite hæsit. Non
enim erat idoneus genti tam feroci gubernandæ, quæ nisi ab viro maturo cor-
datoq; iugiterq; præsentī regi non potuit. Discessus illi tam crebri, absentia,
leues mores indulgentiaque omnia labefactabant. Plurimum nobis obfuit
quod in Galliam tantoperè alliceretur, & ceu retinaculis quibusdam astrictus
eius omnino animus isthic distineretur. Galterus autem Ratgerus qui obsidio-
nem Erdenburgensem continuabat vsq; in terram quatuor Officiorum in-
curfionibus omnia vastauit. Vt autem peruenit ad vicum, cui Asseneda no-
men est, Gandenses vnà cum Comite Ludouico obuios habuit, fususque est
ac inde fugatus, multisq; interfectis cum reliquis Erdenburgum se recepit.
Nam quatuor illa Officia Gandenses suorum esse finium ac iurisdictionis Bru-
gensibus declarare volebant. Erdenburgum præterea liberare obsidione de-
creuerunt, quæ tamen res per quorundam intercurrentium consilium impe-
dita est, Comesq; cum suis ex Asseneda Gandauum rediit: statimque de pace
ac concordia incunda iniecta mentio & habita colloquia, in quibus conue-
nit vt de omnibus statuendis multis arbitrio staretur Gandensium, Hypren-
sum, ac Roberti Flandrensium, saluis vitæ vniuscuiusque membrisq; corporis ac
patria. His promissis vtrinq; per tabellas sigillaq; roboratis, castris obsidioni-
busq; relictis populares domum se quisq; suam contulerunt: quieuitq; tumultus
ab Dominica Passionis (quæ tunc erat. XXIII. die Martii) ad usq; ferias D.
Barnabæ apostoli in Iunio.

*Princeps mio-
nus idoneus*

*Quiescit tuo
milite.*

M CCC XXV. Pascha. VII. Aprilis. Parta hac quiete de omni pacificatio-
ne per Robertum Casletanum arbitrosq; duorum oppidorum sollicitè agita-
tum, sed per improbitatem plebeiorum vix vsquam tuto conuenire potuere
arbitri. Adfuit vbique magno numero armata plebes, nisi ad suam volunta-
tem cogere arbitros, questi imprimis de nobilibus qui quosdam ex plebe ad
Zucotam locisq; aliis iniuria, vt dicebant, occidissent. Ad ferias D. Barnabæ
indictus dies est in cœnobio Dunensi, vt absque tumultu de omnibus tractari
inibi posset: sed Zanneca & Ianssonius importunissimi insanæ plebis tribu-
ni adcurrentes cum armata multitudine omnia perturbauerunt, effeceruntq;
vt arbitri nihil prorsus ausi sint pronunciare, haud aliter se gerente isthic ple-
be ac si furore quodam fuisset percita. Igitur plebei Furnenses primū & Cur-
tracenses de integro grassari cœperunt. Ludouicus qui tunc Hypræ agebat
comprehensos de nocte nonnullos ex Franconatibus vltimis affecit pœnis,
vocataq; ad se nobilitate profectus est Curtracum cum. CCCC. nobilibus,
vti

*Arbitri me-
tu plebis ni-
hil pronun-
ciant.*

*Renouatur
seditio.*

vti eam in officio contineret ciuitatem. Eo Brugeses ex sua ciuitate de pace
 an pro cedere contra principem cum Curtraciis faciendo (vtrunque enim
 traditur) sex miserunt ciues, quos statim adueniens Comes in vincula com-
 pegit, ciuitatemq; fidei iuramento sibi obstrinxit. His rebus magis iritati Bru-
 geses quinq; delectorum virorum milia Curtracum miserunt vt vel per Co-
 mitis voluntatem vel per vim factam suos reciperent ciues, quos pro pace
 duntaxat missos esse affirmabant. Ea Brugesium arrogantia mirum in modū
 offensus Comes, vi armorum sese illis obiecit: vtq; hostem tam importunum
 longius à portis removeret, suburbana ea quæ Brugas spectabant, incendi ius-
 sit: quod quidem consilium haud lætum sed tristissimum habuit exitum, suis
 que autoribus vltimam perniciē attulit. Siccitas eius æstatis ventusq; ab aqui-
 lone forte fortuna tunc exortus tantum ex suburbanis illis incendium con-
 flauerunt, vt moenia oppidi Lisamq; amnē transuolaret: magnā oppidi partē de-
 pasceret. Ardente patria ciuium multitudo in rabiem penē adacta omnē cul-
 pam in Comitē eiusq; nobilitatē coniecerunt. Naturā quodā genio nobilita-
 tem habebāt exosam, nec alieni prorsus erant ab Brugesiiū cōiuratione, quā
 uis pudore ac metu magis quā amore sacramento se obligassent Comiti.
 Perspecta Ludouicus tanta vi incendii ex oppido se eiicere ac desperata iam
 propē salute Insulam cum captiuis Brugesium oratoribus tentauit effugere.
 At furibunda plebs cū suas fortunas flammis absumi, seque ab incendii au-
 thoribus deserui videret, oclusis portis in nobilitatem, abs qua se proditam
 conclamabat, vndique consurrexit. Funestissima commissā est pugna. Nobi-
 les quanquā fortissimē pugnarent, victi tamen fuerunt. Plebei pars gladiis,
 alij fustibus malleisque receptos hospites nobiles iuxta atque ignobiles atro-
 ci ac fœda occidione mactauerunt. Currebant fœminæ ad clāsicum campa-
 nā, terribili cum clamore haud secus atque rabidę beluæ: quæ deserto igne,
 desertis fortunis, vnā tantum re felices se arbitrabantur si fugientem nobili-
 tatem cecidissent. Quatuor & viginti equites balteo donati periisse tradūtur:
 quorum clarissimi fuerunt hi, Ioannes Flandrensis materna propagine Nigel
 Ianus, filius Volhelmi Dampetræ ex Adela Nigellæ domina filia Rhodulphi
 Nigellani magistri equitum pugna Curtracenti desiderati. Erat autem Vol-
 helmus iste Tenremondanus filius Guidonis Comitis Flādriæ. Ioannes item
 à Niuella, Ioannes Verririus præfectus Rupelmondanus, Balduinus ab Sigeri
 Sacello, Robertus ab Samslacht qui præceptor à pueris ac pædagogus fuerat
 Ludouico, largis ab eo lachrymis comploratus: Guido de Crane & Vvido de
 Vich equites. Multi incēdio, sed ferro multo plurimi confecti. Forū cadaueri-
 bus occisorū cōplebatur. Captus medio in discrimine Ludouicus illæsus du-
 ctusq; in custodiā vsq; in diē posterum, cū sex aliis nobilibus viris. Ioānes Na-
 murcæus vulnere, sed non ita magno accepto, cum nobilibus aliquot aliis per
 Portam Insulensem euasit. Postero die intromissi sunt à ciuibz Brugeses,
 eductumq; custodia Comitem captiuū acceperunt: qui quanquā multis cū la-
 chrymis illos orasset, ne sex illis secum captis nocerent, sed captiuos quoq; ac-
 ciperent, nihil tamen profuere principis instātissimæ preces. In cōspectu eius
 illos trucidauerūt discerpseruntq; quod consiliū dedisse diceretur vt Comes
 quosdā ex Frāconatibus noctu clām ex lectis raptos decollasset. Ea tā atrox &
 inhumana suorū laniena plus principi doloris intulit, quā cætera omnia sua
 infortunia ac calamitas. Infensa eo tēpore mihi numina fuisse videtur nobili-
 tati, adeo vt nusquā ferē nisi infelicitate cum illa ageretur. Impositus Comes
 paruo

paruo equo Brugas à suis rebellibus popularibus ductus est in captiuitatē. Iacuit in fallis. XXIII. per hebdomadas, magnū exēplū omnibus principibus vt prudētiā, vigilātiā, moderationē & equitatē omni tēpore adhibeāt in cōsiliū. Hæc gesta vndecimo Calendas Iulias. Nec istis interfuit Robertus Flandrensis, sed continuit se in sylua sua Niepenſi infensus, vt volunt nepoti, quōd infidiis ab illo nescio quibus impetitus esse diceretur. Capto Comite mox Nicolaus Zanneca Hypram, fugiente ex oppido Senatu bonisque omnibus ciuibus, occupauit. Portas ibi veteres consensu ciuium qui remanserant prostrauit ac veluti proferens pomeriū suburbana portis fossisque cinxit: quæ quidem opera vt odiosissimæ factionis abolerent memoriam, subsequentes principes funditus deleuerunt: adeo vt plæbem ea incolentem suburbana, domo patriāq; spoliata alio migrare cogerent. Dum hæc aguntur Carolus Rex Brugas legationem misit vt dimisso ex custodia Comite res Flandricæ componerentur. Responderunt confidenter Brugeses non se prius Comitem dimissuros, quàm Gandauenses Aldenardensesq; sibi obsequentes reddidissent, accitumque ex latebris suis Robertum Flandrensem orant, dux sibi esse velit. Summam Imperii illi deferunt: Regentem Flandriæ appellant. Robertus spe ductus, si ita fortuna tulisset, se posse ex Rege in Comitem tandem euadere, prouinciam suscepit. Magno comparato exercitu Gandauum mouerūt. Postquam ad Donſam peruentum est, ibi Brugeses cum Franconatibus confederunt, Gandauum aduentante maiore manu obsessuri. Inferiores verò Flādros cum occiduis Franconatibus Robertus Aldenardam duxit: qui Comitis Castellum ædesq; in Petegham iuxta Aldenardam combusserunt. Cognito quid Brugeses molirentur Gandauenses duce Vvillhelmo Vvenemario fortitacimmani statura viro magnā partem suæ iuuentutis educunt, & Niueliam cum vsque mouent, postero die ante lacem Bruganos (quos factiosos, peruiros, infidelesque homines ac proditores esse dicebant) inopinatos oppressuri. Forte fortuna eorum consilium fecmina quædam excepit: idque ad hostes magna celeritate detulit. Brugeses igitur de quarta vigilia Castra mouerunt: acies instruxerunt, acceptisq; ab Roberto qui ad Aldenardam sedebat subsidiis Gandauos prima luce aduentantes acriter exceperunt. Pugnatum est vtrimque pertinacissime. Occisi ex Brugenſibus non pauci, sed Gandauensibus tamen fortuna fuit deterior. Eorum ductor Vvenemarius cecidit: cuius casu inferiores animo facti terga dederunt: multiq; sunt in fuga interempti. Hæc Idibus Iuliis die lunæ diuisioni Apostolorū festo ad pontem Rekelini iuxta Donſam. Cognita Brugenſium victoria Robertus Flandrensis Aldenardicam omisit obsidionem: Gandauum rediit, atque vnā cum Brugenſibus ciuitatem obsedit: quo tempore rursus à Rege primæ nobilitatis procures missi sunt qui Gandauēses Erdenburgenſesq; tandem adduxerunt, vt cum Brugenſibus fœdus ferirent: iurarentq;, compositisque omnibus quæ ad pacem spectarent, intra dies. XIII. Ludouicus dimitteretur. Et hæc quidem pacta, sed discedentibus legatis Brugeses ob causam nescio quam promissis non steterunt. Longæ rixæ Gandauos inter & Brugeses interea ortæ, volentibus imprimis Gandauis Comitem custodia liberari. Metus multis locis ac planctus insecutus. Gandauī à multitudine grauitè tumultuatum: actiq; ob eam rem in exilium permulti textores, qui cum Brugenſibus consilia dicebantur communicasse. Igitur pax ea quæ iam coisse videbatur, erupit in diſsidium peius priore. Vtraque iam factio nobile inuenit caput. Ioannes Namurcæus iuratis-

Hypra occupatur ab Zanneca. Extenditur pomerium Hyprense.

Legatio Regis contenta nitur.

Rob. Flandrensis suscipit partes plebis.

Conſlictus, vbi Gādaui à Brugesib. superantur.

Altera legatio Regia.

Diſſidiū reuouatur inter duas ciuitates.

simus

Ioan. Namurcen. Gandauensium sit dux.

Perfidia plebis Gerardi montane.

Gandauum obsessum.

Regis legatio et literæ.

simus Brugenſium inimicus Gandauenſibus ſe ducem præbuit contra nepotem ſuum Robertum Flandrenſem, qui ſtetic à Brugēſibus. Interceſſit autem neſcio quæ ſimultas inter hos duos principes viros, quanuis coniunctiſſimi eſſent neceſſitudine ſanguinis. Namurcæus Ludouici nomine Præſes Flandriæ à Gandenſibus nominatur. Aldenardam, Curtracum omneſque munitiones quæ intra Scaldem & Liſam ſunt, occupat ac præſidiis munit. Cum autem ad Gerardi Montem acceſſiſſet ad imponendum ibi præſidium, vt tutus pateret tranſitus commeatui qui ex Brabantia & Haynonia ſupportabatur, oppidani ſumma vſi perfidia militem præſidis admiferunt, donec intraiſſet cum multis Dominus Gauerenſis: tum perſpecto viri ſplendore exiſtimantes Namurcenſem eſſe portas ſubito clauſerunt, Gauerenſemq; & viros alios trecentos qui cum illo venerant occiderunt: paucis ſe ſeruantibus: quorum pars in cœnobium diui Hadriani martyris confugerunt: alii proiectis armis per muros extra oppidum ſe eiecerunt. Namurcenſis grauiter permotus, iracundiæq; plenus Gandauum recurrit: vlturus in textores eam perfidiam, quos conſcios eſſe dicebat tam turpis coniurationis. Occiſi tunc Gandauim aut pulſi oppido ter mille Textores, reliqui exules facti Zannecæ ac Brugenſibus ſe adiunxerunt. Brugenſes autem rati comminutas eſſe per ciuilem diſcordiam Gandauenſium vires, ducē Ratghero cum Franconatibus, Quatuor Officiis, Vvaſianisq; Gandauum obſederunt ad Pontem Longum poſitis caſtris, unde totum Gandenſem agrum fœde depopulati ſunt. Robertus verò Flandrenſis cum Flandris occidentalibus iterum Aldenardam aggreſſus eſt, miſitque Curtracum cum magna manu Sigerum Janſſonium, Lambertum Bouin & Paulum Boclam: qui arcem Curtracenſem omniaq; Scaldis & Legiæ Caſtella pulſo Namurcæi præſidio receperunt, Gandauenſium villis ædificiisq; longe lateq; incenſis. Hæc menſe Auguſto. Menſe autem Septembri ruriſus regales venerunt nuntii de Comitis liberatione, miſitque Rex literas quarum hoc eſt exemplum. Carolus gratia Dei Rex Franciæ & Nauarræ Prætori Ambianenſi ſalutem. Cum fama apud nos increbuit malefactores Brugenſes & alios coepiſſe vi armorum ſuum proprium Dominum, videlicet amiſſiſſimum noſtrum & fidelem nepotem Ludouicum Comitem Flandriarum & Niuernii, in ſuo oppido Curtraco: duxiſſeque Brugas ac tradiſſe gubernatoribus eius oppidi: quem tenuerunt longo tempore & adhuc tenent in cuſtodia clauſa & arcta, facientes ſeruum de ſuo proprio Domino: ad quod facinus facientem Robertus Flandrenſis eques, patruſ dicti Comitis eis audaciam conſilium, fauorem, & authoritatem addidit per ſuum mandatum, & ſub vmbra illius fecerunt id facinus, quod eſt magnum incommodum, vituperium, damnumq; noſtro nepoti: & offenſa noſtræ regiæ Maieltatis, quum ſit noſter homo, & compar Fraciæ, & nobis iunctus per magnam affinitatem. Nos qui diſferre id negotium non debemus tibi mandamus & committimus vt nomine noſtro iubeas dicto Roberto & Brugenſibus vt ſub tanta offenſa quantam in nos committere poſſent abſq; mora tibi reddant ac liberent, dictum Comitē deducendum ad nos: quem habebimus ad ius, ad complementum rationis & iuſtitie aduerſus omnes qui proponere aut opponere volent, aut dicere aduerſus eum. Et nihilominus dices diem dicto Roberto & Brugenſibus ſe ante nos ſiſtendi Lutetiæ ad octauas diui Andree ad reſpondendum noſtro cauſa dico ſuper ſupradicto negotio, vt ratio poſtulabit: quo die nos eos benigne audiemus in omnibus rationibus ſuis & excuſationibus, quas dicere volent,

& ra

& rationabiliter proponere. Et factis his nostris admonitionibus nomine nostro si non obediant ad res supradictas, nos procedemus aduersus eos per vias rationi consonas, & de his quæ facta erunt de eorum responsis nobis rescribe. Datum apud Vicenas. XIX. die Septembris anno gratiæ millesimo trecentesimo vigesimo quinto. Accepto hoc Regis mandato de pace ac liberatione Comitum actum est, nihil attamen conuenit: nec ad diem à Rege indictum Flandri comparuerunt, nec miserunt quenquam. Quare haud multo tempore interiecto, rogatu Regis missus Cardinalis à summo Pontifice, missi & Ioannes Turnacensium, & Engerranus Morinorum Episcopi, per quos fulmen interdicti iaculatum est in Flandriam omnem, exceptis Gandauo & Aldenarda. Tum ab pulsu campanarum, à cantu, hymnisque diuinis, à missis, ab administratione sacramentorum cessatum est haud absque grandi dolore omnium bonorum. Causæ autem Fulminationis hæc fuere. Quod non dissoluissent Flandri restantem Regi pecuniam pactam in præcedenti pace. Quod non prostrauissent munitiones iuxta pacem anni M CCC. quinti. Item ob crimen Curtracensium ac Brugenium nunc in Comitem admissum. Propter mortem Nigellanorum & Niuellani aliorumque nobilium. Quod Brugenses, familiares Comitis ad decem ausi sint trucidare in eius conspectu ac membratim discerpere. Quod Brugenses toties vel ab ipso Rege iussi Comitem dimittere recusassent. Quod Gandauensibus aliisque fidelibus inferrent bellum. Quod non obedissent Comiti Namurcensi Prætori ac vicario Comitis Flandriæ. Quod vsurpando ius Comitis crearent & amouerent magistratus in oppidis & castellis suo arbitratu. Quod cepissent Castellum Helchinense quod ad ius pertinebat Episcopi Turnacensis, essetque in clientela ac protectione Regis. Quod nullis Regis mandatis obedissent. Inter hæc ad Gandauum Aldenardamque coniurati in obsidione perseuerabant. Comes autem Namurcæus, Hector Villanus, Sigerus Curtracensis, cæteri que principes viri, qui Gandauo stabant à Comite, faciendam temerè in Brugenses eruptionem non arbitrabantur, propterea quod ciuibz inter se discordia laborantibus nunquam satis fiderent. Igitur Gandauum Aldenardamque adusque asperrima hyemis frigora Brugenses obsederunt: & obsederunt duntaxat, non autem ceperunt: tandemque per frigus omniumque rerum inopiam partim morientes, partim dilabentes vanum sui consilii inuenerunt exitum. Prior Casletanus Aldenardam reliquit, Brugasque in hyberna concessit. Erat enim principum hyemis cum primis durum. Ratgerus ne plane fugisse videretur post solutam obsidionem non nisi Eclouiam usque se retraxit. Liberati Gandenses obsidione ducibus Villano & Curtracensi statim egressi obuiam sibi habuere inter Curtracum & Aldenardam turmam octingentorum circiter aduersariorum, qui transitu quodam eos prohibere conabantur. Mittunt duos ad eos minoritas qui dicerent utrum vellent eligerent, vel cum Comite iurandum esse vel cum Gandensibus pugnandum. Respondent coniurati paratissimos se esse cum multis poteribus genteque ebriosa protinus & absque mora committere: impetumque Gandensium fortiter sustinuerunt, sed Villani virtute peritiaque pugnandi longè inferiores, victi sunt ac præter paucos captiuos omnes interfecti, secundumque eam victoriam utramque Scaldis & Lysæ ripam Vvasiam & quatuor Officia Gandenses recuperauerunt: creuit eorum autoritas, multisque formidini esse cœperunt: præcipue ob ducem Villani ac Curtracensis fortitudinem. His rebus cognitis Ratgerus ut quatuor recuperaret Officia

*Regi non
paretur.*

*Sacris Flan-
drice inter-
dictum.*

*Causæ in-
terdicti.*

*Gandauum
& Aldenar-
da obsidiōe
liberantur.*

*Hector Vil-
lanus.*

ex Eclonia mouit Assenedam versus, eumq; vicum aduentantibus Gandauen-
sibus incendit & acies suas contra aduersarios ad meridiem eius loci ordina-
uit. Numero ipse Gandēses longē antecelluit: concidit tamē illi animus post-
quam Villanum Gandensium ductorem esse cognouit: idq; pro tristi accepe-
runt omnes omine, quod leporem ibi forte per medias stationes suas transcur-
rentem cernerent. Expalluit Ratgerus, vultusque nullam retinuit constantiā.
Magna totis castris aduentu hostium incessit trepidatio, cum torpore quodā
atq; socordia. Commissa pugna quauis numero, vt dixi, lōge excederent, pa-
rum tamen gnauius Brugenses dimicauerunt, sed statim datis tergis in fugam
se proiecerunt: excussis armis nudiper multi euaserunt. Interfecti tamen fue-
runt plus minus septingenti: In quibus ipse erat Ratgerus & Balduinus Bo-
cla Tribuni duo seditiosi, nullisque natalibus sed obscurē nati. Sigerus au-
tem Ianssonius & Lantbertus Bouin Tribuni & ipsi plebis fugerunt, morti-
que turpiori se seruauerunt. Multi captiui Gandauum sunt perducti.

Erant enim grandi vt diximus numero, notatumque est raro ab iis pugna-
ri feliciter, quibus sacrorum communione iuste est interdictum. His ita
gestis ēcepta est humiliari Brugensium superbia. Cumque summo consen-
su reliqua omnia oppida præfecturæque Flandriæ Comitis liberationem ac
pacem optarent Bruganosque adhæc continuis querelis ac clamoribus vrge-
rent, Brugenses veriti ne in se vnus totius Flandriæ confurgeret coniuratio,
ad principem (quod optimum factu videbatur) supplices accesserunt seque
illi ad pedes proiecerunt, pacem demississime petentes pollicentesque quic-
quid imperasset facturos, si modo iniuriarum inimemor fuerit: quæque in
eum commississent condonauerit. Paruit præsentī necessitati princeps pacem
illis pollicitus, remota omni ignominia damnique memoria. Mox libertati
restitutus Gandauum primum, inde in Galliam ad Regem concessit. Hæc
inter ieiunia mensis Decembris paulò ante Natalem dominicum, postquam
per hebdomadas. XXIII. in Falis herbaceis fuisset captiuus. Paruo inter-

iecto tempore missi à Rege Alfonsus Hispanus Mattheus Trya ac Milo No-
ierius cum multo milite ad Fanum Odomari. Taruannæ, Turnaci, Insu-
læ, Duaci, locisque aliis disposita præsidia, quæ Flandris terrorem incute-
rent. Pacem in Flandria optimus quisque efflagitabat, maximè vt inter-
dictum quo templa clauderentur, sacra cessabant, tolleretur: Simul mer-
catoribus qui exclusi erant redderetur aditus. Robertus Flandrensis ac Io-
anna eius soror (quam nuptam alibi diximus Cociacensi Regulo) magna in-
stantia ab Alfonso Hispano petierunt, vt de rebus componendis dies alicu-
bi indiceretur. De Regis igitur voluntate tandem statutus conuentus apud

Arkas iuxta Fanum Odomari. Eo Rex pro se misit consiliarium suum An-
dræam Florentinum, qui postea Episcopus factus est Turnacensis, ac Pe-
trum de Congieres cum aliis optimatibus. Conueniē & Comes Flan-
driæ, Comes Namurcensis, Robertus Flandrensis, Soror eius Ioanna ac
primores oppidorum Flandriæ. Rex autem Gallique omnes ob bellum
Anglicum quod iam in foribus erat, non minus pacis appetentes erant quàm
Flandri. Coiit igitur tandem pax his legibus, vt Brugenses, Hyprenses,
Franconates, Corturiacenses & eorum foederati ædificarent iuxta Curtra-
cum cœnobium Cartusienſium duodecim monachorum, præstarentque
cœnobiis & ecclesiis omnibus, damna omnia illata hoc motu. Ex Brugis &

Cura

Curtraco trecenti viri mitterentur peregrè, Centum ad Sanctum Iacobum in Galliciam, Centum ad Sanctum Ægidium in Prouinciam Phocensem & Centum ad Fanum Virginis matris quod Rocomadori est in Aquitania: Brugeses cum suis foederatis de integro in verba Comitis iurarent: Soluerent Comiti Centum milia nummum Turonensium, Ioanni verò Comiti Namurcensi sexagintasex milia quæ antea promiserant pendere: Regi numerarent ducenta milia, per quæ Rex Gandenses, Aldenardensesque placaret. Quicunque in exilium legibus acti erant perpetuò exularent, profugis autem à patria aut per tumultum eiectis potestas fieret redeundi. Centuriones, Decani, Tribuni, ductoresque à plæbeis instituti, simul quicunque præfecturas, officia, dignitatesve per tumultus licentiam inuaserant, protinus submouerentur, Princeps novos Magistratus Prætoresque crearet. Captiui vtrunque absque precio dimitterentur: bonisque suis quisque frueretur eo statu quo inueniret. Adiecit ut decennio quoque Rex in Flandrias mitteret qui pacem innouarent, denuntiarentque edicto Regio. Hæc acta Arkis per legatos regios, per legatos Brugesium, Hyprensum, Franconatium, aliorumque conuentuum exceptis Gerardimontanis qui extra pacem manserunt, ob fonestam illam perfidiam in Comitem Namurcensem, quam supra explicuimus, qui tandem tamen & ipsi pacem impetraverunt soluentes. CCC. lib. crassorum, certis pensionibus. Hæc pace iurata & sancita perque Ioannem Rom. Pontificem confirmata, Ecclesiæ magno gaudio aperta sunt, sublatum interdictionum, instauratus diuinus cultus, commeandi potestas mercatoribus ubique facta. Obiit hoc anno Carolus Valesius mense Decembri, de quo Paulus Æmylius ad hunc scribit modum: Carolus Comes Valesii vi morbi, quæ in præsens resederat, rursus grassante, nullum religionis munus, nullas cœlestium pacis impetrandæ partem omittens, exorauit Regem Francum ut Engerrani propinquis redderetur illius corpus furca refixum: eique ample magnificeque summaque religione suis ipse impensis funus fecit, iustaque perfoluit, ne morte sua illi parentaret: sic quoque continuo obiit. Hæc illius sunt. Inuenio quodam in Chronico Turnacensi Engerranum in morte sua declarasse se socium fuisse consilii quo Henricus Imperator necatus fuerat veneno.

*Interdictum
abolitur.*

*Caroli Valesii
mors.*

Eodem anno Brugi grande incendium accidisse lego, eo vico, cui nomen est Pratum, die lunæ ante ferias diui Laurentii, hoc est, quinto die Augusti.

M CCC. XXVI. Pascha. XXIII. Martii. Pax Arkenensis tametsi trium membrorum iureiurando roborata, parui tamen momenti fuit: propterea quod homines quidam humili loco nati, qui ad Reipub. gubernationem tumultuariè peruenerant, non nisi per vim in ordinem redigi possent. Nam postquam se omni suâ authoritate dignitateque spoliati iri vidissent: malebant omnia in tumultum vertere, quam ad priuatam vitam detrudi. Multos ex Gandanensium exilibus contra pacis placita acceptis muneribus reduxerunt: alios per seditionem eiectos redire ad suas possessiones prohibuerunt. Et quamuis pluribus internuntiis Ludouicus eos ut resipiscerent pacemque seruarent admoneret, in sua tamen peruicacia ac rebellione persistenterunt, peioraque prioribus designare cœperunt.

*Pax Arkenensis
violatur.*

R. 2. Iacobus

ANNALE FLANDRIÆ LIB. XII.

*Iacobi Peyt
immanitas,
et interitus*

Iacobus Peyt Præfectus plæbeiorum Bergensium homo sacrilegus crudelissime in quosque quietissimos sæuebat : quos ut præhendisset statim mori coëgit haud aliam prætexens causam , quam quòd diceret magis eos nobilitatem quam multitudinem diligere . Sed & morituro cuique licetorem sanguine aut affinitate iunctum perquirebat . Sic frater fratrem , cognatus cognatum , socer generum coactus est interficere , aut cervicem ipse tendere percussori . Imprimis ea tyranni rabies sacerdotes persequabatur . Optabat enim fando vnicum omnino esse sacerdotem , eumque in aëre suspensum . Ecclesiæ ministros quoscumque potuit , vel bonis spoliavit vel occidit vel patria expulit : omnes tandem (ut iactabat) in nihilum redacturus , nisi à Furnensibus apud Hondescotam serò fuisset occisus . Sepelierunt autem illum Bergenses in æde sacra apud Coudekirkam , vnde tam brevi post funus repositum est iussu Engerranni Morinorum Episcopi , ac flammis concrematum , quòd prauus hæreticus esset : homoque plurimorum scelèrum criminibus opertus : successorem tamen sibi similem tam crudelis impiusque homo inuenit , qui eam per biennium ceu per manus traditam continuauit tyrannidem , tanta crudelitate ut bonos omnes vitæ suæ tæderet . Simul Brugeses horum omnium malorum auctores haud secus ac diabolica fraude lymphati mortem tam detestabilis tyranni crudelissime vlti sunt , in probatissimos quosque atrociter sæuientes : rursus statutis sibi Præfectis Lantherto Bouin & Sigero Ianssonio malis prauisque hominibus . Hoc anno Schisma ortum in Ecclesia per Nicolaum Antipapam ex monachis Minoritis . Hoc quoque anno incepit dissidium inter Eduardum Regem & Isabellam illam Gallicam eius uxorem , venitque illa ad Carolum Regem fratrem suum ex Anglia in continentem cum filio suo Eduardo ac Rogerio Mortimerio adultero suo , vnde rediit Ioanne fratre Comitum Hanoniæ cum paruo comitatu in fine mensis Septembris ex Zelandia traiecit rursus in Angliam , ingressa per portum , qui vulgo Zantvviic , id est , vicus arenæ vocatur : statimque facta coniuratione nobilitatis maritum Regem cepit : filiumque Eduardum consilio Mortimerii annum agentem decimumquartum ab Galtero Cantuariensium Pontifice coronandum curauit quarto Calendas Februarias . Is erat Eduardus tertius .

*Brugensium
leuitas.*

*Isabella Gallica
impia
in maritum
Regem Angliæ.*

*Roger. Mortimerius
adulter.*

*Bellum inter
Anglos &
Scotos.*

*Exercitus
ex belgii
ducitur in
Angliam.*

M CCC XXVII. Pascha. XII. Aprilis . Sub hoc Pascha Rex Scotiæ Robertus Eduardo nouello Regi Angliæ vix pueritiam egresso bellum indicit . Tutores Eduardi erant Edmundus Cantianus , Henricus Lancastris & Rogerius Mortimerius . Hi in Hanoniam , Flandriam , Brabantiam , nec non & Boeunam pro auxiliis miserunt . Inter Anglos & Hanonios arctum tum erat foedus per Philippam Vvilhelmi Comitum filiam Eduardo Regi in matrimonium pactam . Itaque ex Belgis pulchra admodum manus equitum profecta in Angliam . Caput autem Ioannes Hanoniæ Comitum frater , cui ex Hanoniis se sociauerunt Galterus Angiensis , Henricus Anthoniensis , Fastradus Rhodiensis , Robertus Baliolanus , fraterque eius Guilelmus , Alardus Brisellus , Michael Ligniacus , Ioannes Montiniacus . Ex Flandris secuti sunt Hector Vilanus , Ioannes Rodius , Vulfardus Gestellanus , Iacobus Gestellanus fratres : Dominus de Tarcès , ut Frossardus scribit , qui permulta , ut mihi videtur , male exprimit propria nomina : Gossuinus à mola . Ex Brabantia verò Theodoricus Vancurius , Rasso de Gres & alii multi ,

multi, quorum cognomina ab Frossardo corrupta. Ex Boeunia Ioannes de Libeaulx, inquit Frossardus, cum fratre Henrico: Henricus ab Capella, Hugo Hayus & alii. Adfuerunt & Vvilhelmus Iuliacensis & Theodericus Loffensis. De pulcherrimo isto exercitu multa historici prodiderunt.

Ioannes Maior qui de rebus Scotorum scribit, octo milia refert fuisse equitum, triginta milia peditum, ac sagittariorum milia vigintiquatuor. Tale in pueritia sua Eduardus magnitudinis specimen praeiuit. Scoti ubi se longè inferiores esse viderent pacem per matrimonium ordinaverunt. Dauid Roberti Regis filius sororem Eduardi Ioannam duxit uxorem. Eodem

anno Eduardus Rex captivus Eduardi Tertii pater per Isabellam uxorem & adulterum eius Rogerium Mortimerium necatus est in carcere à custodibus illi datis, qua de re verba adscribam Ioannis Maioris in rebus Scotiae. Vna (inquit) nocte consilio Mortimerii cameram Eduardi ingressi

Parricidium reginae Gallice.

sunt, & super eius ventrem magnam tabulam presserunt: postea cornu quoddam in eius fundamentum per longam distantiam imponentes, verum cupreum candens in cornu iniecerunt, & eius ilia combusserunt, & fregerunt, ut mors non perciperetur. Proh supreme Deus, quae traditio: quod nefas: quod piaculum nullo seculo, nulloque supplicio expiandum? Id ausu in suum Dominum, in suum Regem, in verum denique captivum, quem penes se habebant. Haec Maior. Nec inutile puto, si & Baptista Fulgosi adiunxero testimoniū, eo ex libro in quo scribit de crudelitate vxorum in maritos. Isabella (inquit) Britannorum Regina in Galliam ad Carolum fratrem cognomento Pulchrum visendam profecta, posteaquam Eduardum Tertium peperisset, ortis inter virum & fratrem discordiis, in Britanniam à viro reuocata, quā sciret ei de decora sua non ignota esse, à fratre Britannis

que seditiosis adiuta, partim vi partim dolo virum Eduardum secundum adorta cepit, atque in carcere iussit occidi, ipsaque sub filii nomine Regnum administravit. Verum post aliquot annos deprehensa cum Rogerio Mortimero adultero à filio in vinculis posita est. Haecenus ille. Galtherus Episcopus Oxoniensis Eduardo marito (ut innuit satis Polydorus) flagitiosos Reginae mores patefecit: postea ob eam rem ab Londinensibus decollatus: refertque idem Polydorus Mortimerium ultimis affectum poenis, ideo quod compertus esset à proditionis scelere non abesse: mendaces nempe Polydorus secutus authores aut ipse ob honorem Reginae mendax, crimina eius aperire non detegit. Buchetus in sua Aquitania auctor est Isabellam ab filio Eduardo necatam fuisse in carcere, postquam ex Mortimero

gravidam esset facta: Mortimerum vero defeculis genitalibus eius, magnoque igni in conspectu eius crematis, capite plexum, inque partes quaternas diuisum, eadem scilicet morte qua, ipso auctore Hugo Monpenseri haud diu ante perierat. Ad Calendas Februarias defunctus est Rex Carolus Pulcher. Ita intra annos XIII. tota stirps virilis philippi Pulchri perit. Successit patruelis eius Philippus Valesius, Caroli superiori anno defuncti filius. Mortuo Rege apertam coniurati in Flandris rufus secessionem fecerunt: nobilesque viros persequi coeperunt. Ludovicus Comes novum Regem auxilium flagitare coactus est: promisit Philippus statim à coronatione sua Flandricam expeditionem, missoque Turnacum episcopo Syluacensi, Flandris vniuersis, prater Gandenses & Aldenardenses, sacris interdicens curauit. Cessatum per dimidium annum ab officiis diuinis,

Mortimerii supplicium.

Caroli Pulchri mors. Philip. Valesius. Motus in Flandris res suscitatur.

Interdictum.

ANNALIVM FLANDRIÆ LIB. XII.

miserunt tamen Nicolaum abbatem Dunensem ad Regem interdictum deprecantes pacemque petentes: sed simulata magis fuisse dicitur ea legatio quam integra & vera. Petrus Remigius magnus quaestor Regius Lutetiae furca datus.

Phil. Valesii coronatio.

M CCC XXVIII. Pascha. III. Aprilis. Philippus Valesius Remis operante Guilielmo Pont. sacratus coronatusque est quanta non alius multis seculis celebritate, magnificentia, frequentique procerum coetu. Adfuit ut suum ibi faceret officium Ludouicus Comes cum sex & octoginta equitibus Flandris, vnius coloris amictu vestitis, ensenque solenni more Regi prætulit. Pridie eius diei (quum nondum esset eques) balteo ab eo donatus. Erat is dies quartus ante Calendas Iunias iuxta eius anni cursum sacratissimæ Trinitati festus. In Flandris omnia plena erant tristitia, tumultus, & calamitatis. Mercatorum nulla frequentia, sed summa erat solitudo. Nam aliò omnes ferè negotiatum abierant. Cessauit sacrorum communio, solennisque cultus Dei, vnde bonorum omnium ingens dolor. In exactores pecuniarios Regis & Comitis exilia & cedes fiebant. Nobilitas nusquam tuta, vel Gandauum omnis vel ad Comitem in Galliam profugit. Regnabant Colinus Zanneca & cognatus eius Ioannes Craeye, Sigerus Ianssonius, Lambertus Bouin, aliaque coniuratorum importunissima capita.

Expeditio regis in Flandriam.

Ad quartum Calendas Augusti Philippus Rex omnes Gallorum copias Atrebatum conuenire mandauit, ut tam insanæ Flandrorum secessionis finem tandem imponeret. Timebat enim ne vel Atrebates vel Veromandui vel Nervii se illis coniungerent, latiusque se in regnum defectio extenderet. Turnacum insulam & Fanum Odomari multis armatorum cohortibus impleuit. Robertum Flandrensem accepto ab illo iureiurando cum ducentis cataphractis misit ad Fanum Odomari: Ludouicum vero Comitem, & Comitem Namurcensem Insulam misit, ut finitima Lysæ & Scaldis loca custodirent. Ipse ex Atrebato descendit in Flandriam intra Blaringhem & pontem Hazekam trans nouam fossam: & castrametatus est sub sylua Rutholtensi super inarium Claromaricense.

Decem acies.

Decem acies ordinauit, in prima Tribuni seu Marescali erant vtriusque Regni Franciæ & Nauarræ, & Magister Balistariorum cum signis militaribus VI. Omnis peditatus & carri cæteraque impedimenta sequebantur hanc aciem. Secundam duxit Carolus Comes Alencouius Regis frater cum signis XXI. quæ præcessit vsque ad montem ferè Casletensem. Tertiā duxit cum tredecim signis magnus Magister hospitalarius transmarinus cum Belloiocis, Lingonibus, & Ocitanis. Quartam rexit Magister equitum Galaterus Castellionensis cum. VIII. militaribus vexillis. In quinta Rex ipse erat cum signis trigintanouem cum Philippo Rege Nauarræ, ducibus Lotharingo, Eburouice, & Comite Barrensi cum Ala item quinque signorum, quam duxit Milo Noërius, cui & flammulam illam fabulosam vexillum ex serico vermiculari colore, ab abbatibus Dionysii desumptam Rex attribuerat. Rex Persarum apud Marcellinum in Iuliano flammeum habuit vexillum, putoque talibus Cattsos, Francos, Frisios, Gothos, Vandalos vsos fuisse ad incutiendum terrorem. Sextæ præfuit dux Burgundiae Odo, cum. XVIII. signis. Septimæ Delphinus Viennensis cum signis duodecim. Octauæ Wilhelmus Comes Hanoniæ cum. XVIII. signis, cum turma item equitum Ioannis eius fratris qui auxilia adduxerat Regis Boen-

Flammula vexillum.

nia.

nia. Ex Hanonii nobilitate præcipui hic erant filius eius Vvilhelmus, Theodoricus Brederodius, Ioannes Arkel, Alardus Egmondanus, Philippus Vassenarius, Ioannes Hamsteda, Arnulphus Cruningius, Ioannes Pallanus, Guilielmus Dufordius, cum Hollandis, Frisiis, & Hanoniis.

Novam gubernavit dux Britonum cum signis. XV. Decimam Robertus Atrebas cum signis & ipse militaribus vigintiduobus, qui castra posuit ad monasterium virginum cui nomen Vostinia, quod incendio est absumptum, negligentia, ut narrant antistitæ, tardantis pro suo loco apud Regem deprecari. Postero die accessit Ludovicus Borbonius cum tredecim signis. Flandri qui in Casleto erant exeuntes castra sunt metati super montem, ita ut ab hostibus procul viderentur. Triduum ita perseveratum: quarto die accessit Rex usque ad Penam paruum fluvium, miliare paruum à Casleto, quo tunc ad eum venit Robertus Flandrensis cum signis quinque.

*Vostinia
cenobium
incensum.*

Ita fuere toto numero signa militaria centum. LXX. Gāndenses & Aldenardenses pars cum Comite, alii cum Hectore Villano Birsitensium tunc Praefecto, oram maritimam Brugas usque subegerunt. Coniurati trifariam se diuiserunt. Colinus Zanneca cum Furnensibus, Neoporrans, Poperingis & Casletanis, contra Regem processit. Brugenses & Franconates duce Ianssonio Turnacum, Hyprenses & Curtracenses Insulam versus movere iubentur, ut aduersariorum incursiones & incendia prohiberent.

*170. signa
militaria.*

Bergenses autem duce Vvinnoco Fiero, plabeio homine & pessimo homicida, Zannecæ accesserunt. Et hæc tantilla manus seditiosorum hominum, tantis trium Regum exercitibus resistere se posse sperabat. Tantum post pugnam Curtracensem ac pacem illam fraudulentam anni quinti in nobilitatem conceperant odii, ut nihil tam sitire viderentur quam nobilium virorum sanguinem, maximè quod aliis semper super alias pacuniarum collationibus per annos iam amplius viginti fuerant ab illis vexati. Treis habebant super montem acies, pars tamen intra oppidum pars extra erat: conspectaque tanta multitudo hostium, adeo nihil terrebantur ut conuiciis & contumeliis laceessere Regis iram non vererentur. Confinxerunt (tradunt Galli) linei gallinacæ effigiem subiecto carmine, Repertum Regem Casleto potiturum cum linei canerent alites, Philippum Regem cauillantes Repertum, non autem in spem regni natum. Consultabat rex quonam pacto à monte eos deduceret, quod super montem non esset locus satis spaciosus ad dimicationem.

*Tres acies
Flandrorum.*

Die Martis decimo Calendas Septembris prima luce mittit Magistros militum & Robertum Flandrensem in agrum Berganum ut quantam possent ederent vastitatem. Hi vacuos hominibus inuentos pagos, ad vnum omnes incenderunt, interim Rex oppidum acriter oppugnat, defenduntque se fortiter coniurati: tandem & Vallis tota Casletana ignibus completur. Nec id magni pendebant, sed suum expectabant tempus. Reuerso cum suis Roberto ab incendiis, vigiliæ in castris non erant: securi agebant hostes, procères aleam ludebant ut tempus fallerent. Coniuratis consilium semper fuerat Regem ipsum aut capere aut interficere. Connocato consilio, quum nocte insequente hoc agendum pars consuleret, tum Zanneca aduocata concione, Sumus ne (inquit) commilitones viri fortes: qui totam subeginus Flandriam: qui neminem vnquam formidare consueuimus: ecce quod semper optauimus, iam ultro nobis offertur: Regem ante omnes semper petiuimus: en in nostris hominem oculis.

*Ager Berganus
vastus
flatur.*

*Zanneca
consilium.*

Cur pulcherrimam victoriam in vesperam extrahimus? quin aggredimur hostes iam æstu ac labore fessos, nihilq; tale (vt videtis) opinantes? Ad hæc du-
cis verba mox ab omnibus conclamatum, Vadamus, inuadamus Regem.

*Impetus re-
pentinus in
Gallos.* Sub horam tertiã à meridie tribus aciebus rapidissime de monte effunduntur
tam de improviso vt prius in castris hostium conspicerentur præsentibus quàm
clamor aut strepitus esset exauditus, vnde tanto erant pauore attoniti hostes,
vt extemplo se magno numero in fugam præcipitarent. Tam grandi (inquit
*Gallorum
fuga.* scriptor Gallicus) multitudine inter Casletum & S. Audomarum Franci fu-
gerunt vt nihil aliud videretur, quàm Franci fugientes, clamantesque cum
lachrymis omnia esse perdita: quo factum est vt peditatu cæso aliquanto Fladro

*Regis peri-
culum.* rum prima acies absq; vlllo ferè impedimèto perueniret repètè ad Regis vsq; ta-
bernaculum, vortique ibi mali ac diu oprati fuissent compotes, nisi Robertus
Flandrensis, & sui reuersi & necdum exarmati æterna facinus dignum memo-
ria perfecissent: soli (fugientibus & ipsis Regis custodibus,) tantisper cym-
bricum illum impetum reprimentes donec aduentu Comitis Hanoniæ Rex
*Rob. Flan-
dren. Regē
protexit.* periculo eximeretur. Fortuna Franciæ (inquiunt Galli) eo die Regem texit:
quasi verò Francia non habeat Deum solemne est Gallis ethnico quodam ri-
tu omnia tribuere fortunæ, infortunatosq; se statim clamitare quoties quid
aduersi illis accidit. Reuera numinis beneficio, non autem suorum virtute ser-
uatus ibi fuit Rex. Cymbrico furori consiliū erat vel abducere vel occide-
re Regem. At non est consiliū contra Dominum. Non ita visum est supe-
ris. Hanonienſibus Flandrisq; qui sub Roberto erant Flandrenſi fortiter pu-
gnam incipientibus, tandem Rex Galli q; se armauerunt seq; plurimi ex fuga
velocissime ad Regem receperunt, factumq; est per horas circiter duas atro-
cissimum prælium. Redierunt & ii qui regii corporis habebant custodiam,
Falaster Ligniēſis, Guido Bellosacus, Ioannes Chyppoius, Trullardus Duſ-
saiges, Santerus Voſſoyus, Ioannes Bellomontius, Ioannes Noërius qui & ha-
stam manu tenebat, cui affixa erat flammula illa sacra. Tam denso numero vn-
diq; recurrit equitatus vt coniurati prorsus circumcluderentur. Zanneca

*Coniurati
circumclusi
duntur.
Zanneca
cadit.* acerrimè pugnans ab Hollandorum & Hanoniorum peditatu (equos enim re-
mouerant) oppressus & occisus est, magna dignus laude ob fortitudinem si
iusto bello talem præstitisset virtutem. Nec ob id de suo ardore quicquam
coniurati remiserunt: sed fortiter in globum instar coronæ adunati ancipitia
statuere signa, equitesq; plurimos prostrauerunt, multos nobiles vulneraue-
runt. At postquam animaduersum est plus ex desperatione, quàm ex spe, vi-
rium illis addi, vt minore nobilium virorum sanguine constaret victoria, la-
xatis ordinibus fugæ illis via facta est. Tum pars illa quæ quem feriret ho-
stem non habebat, ad montem versa fugam iniuit & cæteros traxit, turbas-
toque ita eorum ordine ab insequente hoste omnes penè sunt interfecti.

*Coniurato-
rum clades.* Qui ex fide scribunt pars ad sex, alii ad nouem plus minus milia cæsos refe-
runt, qui ex agris ferè omnes Casletano, Furnenſi, Bergenſi, & Bruchburgen-
ſi conuenerant. Nam Brugenſes, Franconates, Hyprenſes, & Curtracenſes
non interfuerunt. Aluſtani, Vvaſienſes, & Slusenſes ab Gandenſibus & Alde-
nardis fuerant diſtenti. De Baliolanis nihil lego. Puto sociatos fuiſſe cum Hy-
prenſibus. Parta victoria Casletum mox direptum totumque incensum, non
absque magno gaudio vicinæ gentis, quòd omnis conturbationis & ſeditio-
nis arx eſſet & ſedes. Casletum Antonino Pio Castellum vocatur, putaturq;
quandoque fuiſſe oppidum Menapiorum, totaque circumiecta regio Men-
piscus

piscus nominatur in libris mediæ antiquitatis. A Menapiis, Cattis, Cymbris, Teutonibus, Batavis, Francis, Saxonibusq; nostri maiores originē traxisse dicuntur. Funalibus ob vesperæ caliginem accensis reuertit Rex de monte in castra. Ex Gallis præter alios, desideratos lego viros nobiles Reginaldū Loram equitem Campaniæ, sepultumq; ad Fanū Odomari in æde Bertinica: Vicecomitem item Bressanū baronem ex Biturigibus, cū sex aliis equitibus, quorum item funera in Fano Odomari tumultata fuerunt in æde fratrum Minorum. Vulnerati grauius fuere dux Burgundiæ, Comes Barrensis, Comes Bononiæ Ludouicus Sabaudus vulnus accepit in manu, Bocharus à Montemorentii in pede. Henricus Campanus alterū amisit oculum. Michaeli Ligniacō pes imus fissus est: plurimiq; alii vulnera grauias acceperunt, multiq; interfecti fuerunt, quorum nomina mansere in obscuro. Guilielmus Comes Hanoniæ equo erat deiectus in terram, sed mox à suis sublatus. Ex iis autem qui fugerāt (inquit Gallicus scriptor) reuerſi sunt quidam à tergo ad Regē, faisant le bon verlet, gratulantesq; Regi suam victoriam, volentes se ceu fideles & strenuos ostendere, qui reuera (inquit) erant ignaui. Hęc pugna facta est in Augusto pridie feriarum diui Bartholomei apostoli, die Martis. Quatuor dies moratus est Rex eo in campo, donec vulnerati ægrotantesq; reficerentur. Eduardū Barrensem, ducemq; Burgundum & Comitē Bononicū febricitasse lego. Hic tota inferior Flandria Regi deditiōem fecit. Cum autem quidam nobiles Furnas, Bergiacum, Neoportū, aliaq; loca diripienda sibi deposcerent, Nicolaus abbas Dunensis intercessit orauitq; Regem ne infantes iuxta ac fontes perderet: esse plurimos bonos viros, pacis amatores, & ab omni conspiratione alienos: sic vir ille venerabilis Regem placauit, suosq; vicinos incolumes præstitit. Inde Hypram Rex mouit. Hyprenses obuiam supplices venerūt, ad proximū vsq; pagum, se suaq; Regi dedentes, vinctosq; quosdam adduxerūt conspirationis authores, quos stragulari statim Rex iussit: misitq; in oppidū Magistrum equitū & Comitē Sabaudia cū duobus milibus armatorū. Ibi arma omnia totius oppidi in forū allata: campana ex falis deiecta. Statutus oppidanis Præfectus nobilis ac strenuus eques Ioannes Baliolanus. Brugeses cognita suorum clade Dixmudam vsq; ex tractu Turnacensi venerunt si quō fortē pacto resistere adhuc possent: sed statim spe omni abiecta domū se receperūt, atq; ad Ludouicū Comitē pro pace supplices confugerūt. Comes ad Regem eos adduxit, cui deditiōem facientes, eius se in solidū voluntati absq; vlla exceptione submiserūt, qui alios exilio, alios morte, quosdam vt treis annos ultra Somonam fluuiū habitarent multauit condēnauitq; CCCCC. Rex ex iuuentute, pluresq; sibi Comes abduxerūt, qui non nisi post menses circiter treis reuerſi sunt. Obsides quoq; Brugeses Hyprensesq; dederūt. Bona autem eorū qui Regem Casleti inuaserūt, quiq; inibi in prælio occubuerūt conscripta sunt tanquam in fiscū referenda. Ita domū rex Ludouicū Comitē restituit, Interdictū induxit, suū Deo cultū reddidit: reuerſusq; est per Insulam in suam terram. Comes Lantbertū Bouin, Ioannem Dudzoliū qui Comitē se questorem fecerat Gosinū ab Odeghem, præfectū Donsensem, pluresq; alios decollauit. Gandenses mense Septembri Donsam funditus cremauerūt. Prægrandes pecuniæ summas coactæ soluere omnes rebelles ciuitates. Hyprenses milia. xxiiii. Curtracenses quinq; milia. Tenremūdani quod exules recepissent fauissentq; rebellibus contra prohibitionem Comitē. ccc. libras. Brugeses tria milia librarum par. perpetui redditus, ac centū milia semel, qui & honorabilem Principi fecerūt prostrationē

Nobiliū interfecti aut vulnerati.

Inferior Flandria deditiōnem facit.

Hypra.

† Forte Ioannes bellus.

Brugeses p Comitē Regi deduntur.

Comes restitutus.

† Alias Hodeghem & Odeghem. Donsa cremata. Multæ ciuitatum.

media via inter Maleam & Brugam : abstulitq; illis omnia privilegia, ac tradidit noua. Franconates damnati in redditus perpetuos trium milium nummum & xl. milium semel, privilegiis antiquatis, ac nouis datis. Tres instituti iuridici eo in populo conuentus, factiq; magistratus annui, quæ tamē in nouatio nō perseuerauit. Dixmudani sex milia soluere coacti annui prouentus rescisis eorum privilegiis ac traditis nouis. Dammenses mille libras annuas & tria milia semel reformatis privilegiis. Erdenburgani quingentas libras annuas reuouatis & correctis privilegiis. Aloftani tria milia nummum parisiacorum annui census. Ostendani centum libras annuas & ducentas libras parisiacas semel. Ysendica (nunc submersa) triginta libras annuas. Gerardimontani sexcentas libras parisiacas annuas, & sex milia præ manu. Furnenses centum libras annuas. Ager horum mille ducentas libras annuas, reformatis privilegiis. Inter hæc Sigerus Ianssonius qui in Zelandiam profugerat sub Calendas Februarias cum ducentis circiter fugitiuis mari rediit, applicuitq; Ostendam, nisusq; est de integro instaurare rebellionem, Ostendam ac Bredam sibi coniunxit: per horum fines transiit vsque Aldenburgum, vt & illos sibi colligaret, sibi que quosdam aduersantes occidit. His rebus Brugas nuntiatis raptim accurrit Prætor Brugenſis cum cohorte aliquanta equitum. Ianssonius prodit illi animosissime obuiam, sed victus fususq; in oppidum recurrit. Ad pontem diui Arnulfi iuxta cœnobium rursus resistere conatur Prætori, sed fugientibus suis, ipse cum filio ac sociis circiter viginti capitur. Brugas uetus per omnes vias & cōpita nudus traducitur, vstusq; omnia membra ferro candenti, ad patibulum trahitur: vbi fractis primum eius cruribus aliisq; membris, demum decollatur, rotæq; inuectitur, atque simul cum rota in nouo ad id facto patibulo sublimis suspenditur. Vvिल्helmus Canus (vt refertur quidam) in Brabantiam fugit ad Ducem, quē euestigio Dux Lutetiā misit, vbi cum Comes egit: qua in vrbe supplicio & ipse quoq; grauissimo est absumptus. Sic tandem cessedit motus pestilentissimus, qui senos & eo amplius tenuerat annos. Datum eodem anno Aloftanis vt molam sibi aquaticam in fossa oppidi ad portam Bruccellanam ædificare liceret, ibidemq; molere quoties mola Comitis cessaret. Datum Brugenſibus vt ad sua onera luenda vectigal indicerent ceruisiæ. Calendis Augusti die lunæ Hyprenses occisi apud Poperingam ob discordiam (vt reor) de lanificio. Ad hæc die septimo Augusti Brugis Vvिल्helmus van Conkelare & Iacobus Breydel cum sociis occisi sunt, multiq; ex Ianiorum Collegio exilio damnati. Hunc Vvिल्helmum vā Conkelare sepultum inuenio apud Carthusienses iuxta Brugas in choro.

M. CCC. XXIX. Pascha. xxiii. Aprilis. Profligatis tandem tam insanis plebeiorum seditionibus Margareta Ludouici vxor sub Calendas Octobres primum venit in Flandriam, cuius aduentus omnibus longè erat gratissimus. Publica ludorum spectaculorumque lætitia non modò accepta est, sed & plurimis tam à sacerdotio quàm nobilitate donis fuit honorata, præter ea honoraria munera quæ à maioribus præcipuè ciuitatibus liberalliter ipsi largita fuerunt. Elegit autem sibi domicilium in ædibus suis apud Maleam iuxta Brugas. Hoc item anno refrenata iam malorum audacia Engerrannus Morinorum episcopus refoſsum funus Iacobi Peytæ seditionis atque impii hominis igni cremari publicè iussit, sicut à nobis supra est commemoratum. Eodem anno Ludouicus Princeps Brugenſium innouauit privilegia, alia ex illis rescindens, alia verò adiiciens. Reseruaui

Sigerus Ias.
rebellionem
rursus mo-
latur.

Sigeri sup-
placium.

Motus si-
ne capit.

Mola

Alofti.

Vectigal

ceruisiæ

Brugis.

Marg. prin-
cipis in Flæ-
triā aduen-
tus.

Cadaver Iacobi
Peytæ
refoſsum.
Privilegia
ciuitatis
Brugenſis.

uauit sibi omnia delicta ac crimina in Ecclesiam eiusve ministros, simul in suos Prætores, Scoutetas, Burgi Magistros, Scabinos, Quæstores ærarios seu thesaurarios, Telonarios ac quosuis alios ministros cõmissa. Ea item quęcunq; admissa forent in custodia publica aut carcere. Ad hæc omnes motus, turbas, rebelliones, plebisq; seditiones, Executiones item multatum indicatarum & cognitionem Monetariorum, omnia hæc suo solius reservauit iudicio. Insuper per quandam interpretationem eiusdem priuilegii, sententias Prætorii Brugenſis reformari voluit per se aut concilium suum, quoties constaret latus esse per corruptionem, aut odium, aut fauorem. Proiectus eodem anno Dominatus Borbonicus ad ducatus honorẽ. Primus dux factus Borbonius Lu-

*Ducatus
Borboni-
cus.*

M CCC XXX. Pascha. viii. Aprilis, septimo calendas Decembris qui diuꝑacer erat Catherinæ, peperit Margareta princeps primogenitum suum apud Maleam, vnde profuso gaudio tota exultauit Flandria. In feriis autem diuꝑAndrea proximẽ sequentibus sacro ablatus est baptismo, nouo ad hoc constituto baptisterio, operante Volhelmo Turnacensi episcopo: nomenq; illi paternum inditum est Ludouicus, Maleanus cognominatus à solo & loco natali: per celebri magnatum coetu hæc acta. Adfuere ex Sacerdotio præter episcopum Turnacensem, primores viri Petrus Atrebatium episcopus, cognomento Rogerius gẽte Lemouix, professor Theologiæ, is qui primo abbas Fiscanus, inde episcopus Atrebatensis, Tertio archiepiscopus Senonum, hinc Rotomagensis archiepiscopus, & Cardinalis SS. Nerei & Achillei, ad postremum Pontifex Maximus Clemens Sextus vocatus. Astitere simul monasteriorũ patres diui Bertini, diui Bauonis Dunẽsis, diuq; Nicolai Firnenſis, simul Guido Flandrenſis, Henricus Flandrens̃s Lodensis Comes, aliq; ex nobilitate complures. Susceptores fuisse inuenio Ioannem ducem Brabantię cum Comite Blesensi, & Guidone Flandrensi: Matrimas verò heroínas Namurcensem & Fiennam. Hæc erat Alisa filia Guidonis Comitis Flandrię mixta Morello Fiennensi.

*Natalis Lu-
douici Ma-
leani.*

*Roger. epif.
Atrebatens-
is, futurus
Pon. Max.*

*Susceptores
Lud. Malea-
ni.*

*Fræconates
trifariã dis-
uifi.*

*Priuilegiũ
malum.*

Eodem anno Franconates Ludouicus princeps trifariam partitus est, In Septentrionales, Occidentales, & Orientales, singula constituẽs illis prætoria cum Scabinis. xiii. quos annuos duntaxat esse voluit. Continebat hoc institutum complures seditiosi vulgi vtiles coertiones quapropter malum ab illis appellatur priuilegium, nec inuenitur in libris aut actis illorum, sed tantummodo in actis Cameræ Flandrię. Monacharediis autem priuilegia concessit secundum exemplum eorũ quæ dederat Dammẽsibus. Longobardiã iuxta Neoportam renouauit priuilegia iuxta formam priuilegiorum Furnensium. Ostendans eadem contulit, quę Dammensibus concesserat, voluitq; vt Senatus innovaretur singulis annis per suos missos. Dedit & Dixmudanis quę habent priuilegia, cõstituitq; ibidem gentiliter dictum Royvaert, qui iura custodiret Principis, & .xii. consiliarios ab Scabinis creari solitos sibi creandos reservauit. Iacobus Sac primus Vicarius Comitis apud Dixmudam constitutus. Rupelmundanis dedit diem Mercatus hebdomadariũ. Gerardi montanis antiquauit omnia priuilegia, deditq; illis noua in quibus iudicia Prætorii, pœnasq; delictis ab ciuib; exteris commissis statuit, reservans suo priuo concilio omnia quę in Ecclesiam eiusq; ministros, in suos item ministros, in captiuos & monetarios admissa forent. Concessit vt cessarent leges in causis Principis quoties Prin-

*Royvaert
apud Dix-
mudam.*

ceps

ceps vel eius Prætor rumperet privilegia oppidi, nec repararet intra dies decem postquam esset requisitus. Moritur eodem anno apud Lutetiam Parisiorum Mathildis Comes Atrebatium, avia materna nostræ principis Margareta, sepeliturq; in monasterio Mahidumi prope pontem Isaræ iuxta patris sui Roberti Comitis sepulchrum. Successit illi in opes Atrebatenses filia eius Ioanna regina Philippi Longi regis (quem quidam vnoculū cognominant) iam defuncti vxor, eadem mater nostræ Margareta, quæ cum statim se in viam dedisset vt in Atrebatem veniret, per custodem ciborū suorum Hupinū nomine veneno necata est in oppido Perona. Nam & eas artes Galli (proh dolor) didicerant. Tumulata autem est apud Minoritas Lutetiæ. Luxit eam Princeps nostra (vt par erat) longo tempore. Reliquit hæc Regina ex Longo rege treis filias Ioannam Odoni Burgundiæ duci, Candidam Delphino Viennensi, Margaretam Ludouico nostro principi nuptam. Successit itaq; matri Regiæ maxima natu filia Ioanna in Comitatu Atrebatium, cum marito Odone duce Burgundionum, facta simul Comes Burgundiæ, in quem mater per obitū Othonis parentis sui longè ante successerat. Migravit itē ex hac vita Lutetiæ Parisiorū Ioannes Comes Namurcæus, Toparcha ille Slusanus, filius Comitis Guidonis, patruus magnus Ludouici principis. Sacerdotio Brugenfi eodem anno concessit Ludouicus immunitatem à vectigalibus quæ Assisia & Maletota vocabantur. Datum (inquit) apud Maleam M CCC XXX. in die sancti Vincentii martyris. Nascitur & eo anno in Anglia ex Philippa regina Eduardus quartus rex longè clarissimus. Moritur Guido Comes Pontiberæ Arturi ducis Britannię filius, relicta filia Ioanna gibbosa vxore Caroli Blefensis, qui cōtra Margaretam Flandrensem & Ioannem eius filium. xxiiii. per annos asperrimum gessit bellum pro ducatu Britannię donec bello occisus vitam cum principatu amisit.

M CCC XXXI. Pascha. xxxi. Martii. Mercatoribus sancti Ioānis Angelici & Rupellæ dedit Ludouicus vt liceret illis cum vxoribus & liberis frequentare portum Flandrensem apud Slusam Zvvin appellatum, adferentes quasunque mercaturas, constituentesq; stabilem sibi sedem vinorū suorū in oppido Dammēsi, quos quidē mercatores in suā accepit clientelā, ac protectionē, reddiditq; illos abs quibuslibet nouis vectigalibus liberos & immunes, interdicens ne cū Hispanicis aliisve extraneis vinis, aut vino aliquo corrupto sua vina miscerent, voluitq; vt ipsi suorum cellariorū clauēs custodirent, non autem eorum hospites: eaq; in mercatura omne monopolium prohibuit. Nothos præterea dum modo essent ciues Brugenfes aut ciuiū liberi, legibus soluit: fecitq; Brugenfibus potestatem ad certos limites pomerii proferendi. Eodē anno sententia lata est in Curia Parisiensi pro Mathilde Atrebatensi iam defuncta, contra Robertū Atrebatem Philippi filium, nepotem eius, Comitem Belomontanū in Normannia. Cremata Matrona illa Betuncana, quæ falsas tabellas falsumq; sigillum confinxerat, vt Atrebatensis comitatus cederet Roberto, extrusa Mathilde: mansitq; Comitatus Atrebatensium Burgundiæq; Ioannæ sorori nostræ Margarete Odoni Burgundionū nupte duci, vt supra ostēdimus. Sed Robertus Atrebas nullo modo potuit id ferre iudicii, accensusq; implacabili ira ad Anglos defecit, hostis maximus regni Gallici effectus. Migravit ex hac vita in feriis sacratissimæ Triadis (quæ in septimū tunc inciderunt calendas Iunias) Robertus Flandrensis Toparcha Casletanus Roberti Comitis filius, qui & ipse Comes fuisset Flandriæ nisi per certas pactiones suo cessisset iure.

Nam

Obitus Mathildis comitis Atrebatensis filia Mathildis.

Obitus Ioannæ reginæ.

Reginæ filia.

Obitus Ioannis Namurcenfis.

Immunitas Sacerdotii Brugenfis.

Natalis Eduardi quarti. Guido Comes Pontiberæ.

Mercatores S. Ioannis Angelici & Rupellæ.

Nothi Brugenfes.

Lis de comitatu Atrebatensi. Matrona falsaria.

Rob. Atrebatensis defunctio.

Obitus Roberti Casletani.

Nam representatio illa (quam vocant) in Flandria non habet locum, nisi certa præcedente pactione. Huius visitur sepulchrum in Principe æde apud Varnestonum in ripa Lisæ, quod extruxit illi vxor Ioanna filia natu maxima Arturi ducis Britaniæ Gallicæ, qua ex Ioanna filiâ heredemq; reliquit Iolen Henrico nuptam Comiti Barensum, quorû in potestate Barensum longo tempore Casletenses manserunt. Defunctus & falsus ille pontifex Nicolaus quintus Auenione in carcere Ioannis. xxii. quo de Nicolao in Epitome Blondi hæc inuenio: Ornatus Imperii corona Bauarus Petrû Corbariensem ordinis Minorum professorê Reatini agri, in Antipapam erexit rusticû hominem, qui vxorem habens viuente renitentemq; pseudoreligiosus erat. Hoc tempore Lammins vliet nomen amisit ac Slusa dici cœpit: vt per publicas patet tabellas huius anni. Eodem anno Brugis mense Ianuario in feriis diui Pauli Apostoli, sacro sanctus CHRISTI sanguis, in nouam phialam crySTALLINAM transpositus est.

Iole filia
Roberti

Nic. Antipapa.

Slusa ante
Lammins
vliet.

Sanguis
Christi.

M CCC XXXII. Pascha. xix. Aprilis. Furnensibus Ludouicus sua innouauit priuilegia, per nouas tabellas suas, quæ centum. xxxvii. aut eo amplius vtiles continebant articulos. Inter alia coniunctionem sustulit trium prætoriorû Furnensis, Bergenensis, & Bruchburgensis in materia appellationû: sanxitq; vt omnes interiectæ appellationes illorum prætoriorû fortirentur suo in cõcilio. Eodem anno Meleduni ad Sequanam nuptiæ factæ inter Ioannem filium regis Philippi Valesii, & Bonam filiam Ioannis regis Boeuniæ, quo ex matrimonio bella liberorum orta progenies Carolus rex, Ludouicus Andegauenfis, Ioannes dux Biturigû, Philippus cognomine animosus dux Burgundiæ Comes idem Flandriæ. Filia verò Bona, Isabella, Maria, Ioanna. Eodem anno Brugis primum omnium cœpta fodi fossa illa ab Aquis amoris in solem meridianû vt nauigabilis fieret. Decimo cal. Octobris Brugis in cœnobio quod Echolt, hoc est Quercetû nominatur, viam vniuersæ carnis ingreditur reuerendus pater Iacobus Binst episcopus diui Andreæ in Scotia seruabat institutû sicut nostri Echoltani regularis disciplinæ. Venisse dicitur ex Scotia vt peteret Hierosolymam. Alii tamen venisse putant ad Comitem Flandriæ Legatû. Eius sepulchrum eo loci visitur.

Prætoria
Furnensis
tria.

Nuptiæ Io.
futura regis
Galliarum.

Iac. Binst.
episcopus Scotia

M CCC XXXIII. Pascha. iiii. Aprilis. Fremere rursus cœpit bellum Hanonicum, quod in ipso suo exortu extrinctum fuisse videtur: & pax prius ordinata quam gestum bellû. Per eam pacem Lessiniam & Flobecam Comitibus Hanoniarum imperpetuû Ludouicus celsit, sed retinuit tamẽ fidem & homagia quæcumq; in earum præfecturarû clientelis vel Flandris vel Alostanis debebantur, hoc adiecto vt si quid perat in iis dominatibus Guilelmus Mortauiesis, in Curia postulet Comitum Flandriæ. Insuper promisit Hanonius nunquam Lessiniam & Flobecam alias quàm tunc erant facturû se munitiones absq; consensu Comitum Flandriæ: libras præterea mille annui prouentus bene assignatas promisit se Flandro pensurû. Acta pridie Pentecostes, hoc est. xi. calendas Iunias Cameraci in Curia Episcopi. Dixmuda hoc anno tota arsit consumpto etiam templo eius curiali, orto incendio fortuito de nocte diei Mercurii tertio calendas Octobris. Eodem anno Richardus cognomine Rende minister & consiliarius Ludouici principis interfecit Balduinû filium Verisaldis sceminæ primariæ: pro cuius cadis expiatione quum vir esset locuples fundauit Sacellaniam in Zouvenkerke inter Brugas & Blancobergam, septem missarum in hebdomada. Eodem anno postquam Ludouicus Comes emisset oppidû Mechliniam,

Cõtrouersia
de Flobeca
& Lessinia

Dixmuda
arsit.

*Mechlinia
empta per
Ludovicū.*

nam, ortum bellum Brabanticum. Emit autem de Adulpho episcopo Leodiensi & Reginaldo Comite Gelric, qui tum coniunctim id oppidi possidebant, vsus ea in re consilio intimi sui aulici Guilelmi Auxouii. Centum milia nummum Turonensium pretium erat: aliter. c. & .lx. milia regaliū monetæ Francicæ. Sed Brabantia dux Ioannes quō minus Mechliniani in verba iurarent Ludouici intercessit. Nempe ea pars quam Gelricus vendiderat, quando eius esset beneficiū, absq; eius assensu vendi illam posse negabat. Alteram item partem ære antistiti perfoluto retinere cōtendebat, propterea quod ad sui principatus corpus totam Mechliniam pertinere asseuerabat. Hac agenti Brabanto bellum Ludouicus indixit: occupauitq; omnia quę in Flandris Mechliniensium

*Apparatus
belli Brabantini.*

erant bona. Rex Boemiarū Ioānes iure petens materno in Brabatia ducatu partem Reginaldus item Gelricus, Vilhelmus Hanonijs, Gerardus Iuliacensis, Ioannes Bellomontanus, Comes præterea Namurcensis cum Hormo, Falcomontano, & Leodiensibus Ludouico auxiliares venerūt. Philippus autem Rex Navarrae & Eduardus dux Barrensis Brabanto aderāt. Cum ex agro Aloftano Brabantii agerent prædās, Flandri vicissim Afcam & cenobiū Affliginiense combusserunt Bruccellam fugientibus monachis. Gelricus Tilam cepit, Boenius Rodam. Sed Barrensis cum Gallorū ac Brabantorum auxilijs turmam quandam Flandrorum equitum interceptit iuxta Bruccellam, via militari ad locum cui Hellekin, hoc est paruus Infernus nomē est. Hic acriter vtrinq; est pugnatum, sed Flandri tandem victi, atq; ad centum & quinquaginta (si verus est scriptor Brabanticus) ducti Bruccellam captiui. Post hæc Philippus Gallorū rex per tria aut quatuor matrimonia bello imposuit terminum. Tres filia Brabantini Margareta Ludouico Flandro trium annorum puero, Ioanna Vilhelmo Hollando, Maria Reginaldo Gelric promissa sunt. Discordia item de emptione Mechliniæ eiusdem Philippi regis arbitrio commissa, qui nō ita diu post pronuntiavit, vt si ratam Brabantus non teneret emptionem, numeraret Flandro .lxxxvii. milia & quingentos coronatos regales. Tallia Regis (ita nominabant collationem eam pecuniariam) inter Franconates hoc anno cogebatur per Vilhelmum van Mēsseem, sed id tamen non absq; magno multorum fremitu. Eodem anno auctore Ioanne. xxii. Sacerdotio per Gallia decima inditæ, prætextu belli sacri Regesq; Carolus Boemiarū, Petrus Arragonie, & Philippus Navarrae professi sacram militiā Crucem sumpserūt. Sed nihil nisi simula

*Afflicta &
Affligini
incensa.
Brabantii vin
cunt Flans
dros.
Pax cum
Brabato.*

*Decima sa
cerdotio in
dicta.*

tio quædā fuisse videtur ad extrahendū bellum Anglicum: & conuenisset eo anno pax, si & Scotos ea pace comprehendendi passi fuissent Angli.

*Privilegia
Brugensis*

M. CCC. XXXIUI. Pascha. xxvii. Martii. Brugenſibus Ludouicus pro bona ab illis præstita operā bello Brabantico, concessit vt quoties contra eorum privilegia iniuriam acciperent ab Prætorē Comitiss, cessaretur à iure dicundo, donec resarcita ea esset iniuria. Sanxit idem Ludouicus vt mercatoribus Frisijs liceret adducere in Flandriam equos suos & boues, eosq; vt velent vendere, excepto quod Comiti liceret ex illis eligere quicquid illi opus esset: pretio rationabili: dataq; sunt deinceps ab alijs Comitibus Orientalibus, Hispanis, Lusitanis, Italis, aliisque mercatoribus sua privilegia.

*Inundatio
maris.*

Eodem anno in feriis Diui Clementis mense Novembri, ventus, fulgur, ac tonitrua facta sunt, quanta post hominum memoriam nemo vidit vel audiuit: quæ celi intemperie mare trans omnes se aggeres eiecit: ruptisque omnibus obstaculis, multosq; pagos cum hominibus simul & pecuariis, in Flandris, Zelandia, Hollandia, & Frisia miserando spectaculo absorpsit.

Inter

Inter alia submersum tunc est cœmeterium cū templo suo in Scarphout quæ & Blancoberga dici cepta est, adeo vt nulla inibi vestigia veteris oppiduli aut templi conspiciantur, nisi quod nonnunquam quando estus decliuus ac tenuis cōtingit, lapidei adhuc appareant putei, iuxta septum maris cui nomen Slus vliet, Ambacht vulgò. Memoriam huius rei, quæ ibi seruata est attexere non pigebit. Anno Domini M CCC xxxiiii. fuit cœmeterium beatæ Mariæ de Scarphout consecratum Dominica in Passione Domini, & per immersionem maris fuit aliud destructum. Anno M CCC LVIII. fuit Ecclesia beatæ Mariæ de Scarphout dedicata & cōsecrata Dominica die ante Matthæi euangelistæ. Eodem diluuiio ecclesiam parochialem beatæ Mariæ Testreep iuxta Ostendā, cuius supra memini, subuersam esse puto. Eodem anno Philippus rex pro sancta expeditione sua vltra mare (sic enim scripsit) etiam à Sacerdotio Flandrēsi magnam extorsit pecuniam: quæ tamen expeditio vana prorsus euasit. Obiit Margareta filia Henrici Flandrēsis, Comitissæ Lodenensis in principatu Mediolanensi octauo die mensis Iunii. Condita est Brugis apud Minoritas. Virgo erat annorum (vt apparet per imaginem sculptam super sepulchrum) circiter quindecim. Obiit Auenione quarto die Decembris Ioannes Pont. Romanus. Reliquit haud absq; nota magnæ auaritiæ aurearum drachmarū. xxv. milia, hoc est millies. xxv. milia nūmūm, si Palmerius verus sit scriptor. Sederūt autē Auenione Pontifices septem, Gallici omnes sanguinis, qui ab regū Galliarum nutibus toti fermè pendebant. Erant autem Clemens. v. Valco, Ioannes. xxii. Caducus, Benedictus. xii. Tolosus, Clemens. vi. Lemouix, Innocentius. vi. Lemouix, Urbanus. v. Lemouix, & Gregorius. xi. Lemouix: de quibus vix aliquid laude dignū inuenio, nisi quod ab postremo ad suam sedem reditū sit Sacerdotiū post annum alterum & septuagesimum, quam tum magno incommodo & dedecore cœptum est federi Auenione. Missi ab Philippo rege Raymundus Saquetus episcopus noster Morinēsis, & Ferricus Pinciniacus Legati de concordia in Angliam, sed frustra: quia nihil boni perfici potuit.

M CCC xxxv. Pascha. xvi. Aprilis. Bellum Anglicum exordiū habuit quod omnium longissimum atq; atrocissimū fuit, quodq; per interualla centesimum excessit annum, Seditio potius domestica, quàm bellum dicendum. Christiana Respublica vnum regnum, vnaq; domus est: quæcunq; in ea geruntur bella cum magno dedecore gerūtur: nec si verum fateamur bella sunt, sed turpissimæ seditiones. Opposuit rex Eduardus legi Gallorum Salicæ diuina Biblia quæ stirpe deficiente virili scēminam ad hæreditatem vocat: fuere quidam in Gallia vltimis affecti pœnis, quibus ea Eduardi non displicebant argumenta: bello quamlibet longo ac duro decreuit Ius suum persequi, summaq; vi armorum consuetudinem illam Gallorum gentilem extinguere. Salii dum apud Scythas agebant eam condidisse ac seruasse legem dicuntur: labente Romano Imperio (& fortassis etiam ante) Franci sibi cognomen peperere, & Salii Franci cepti sunt dici, quemadmodum Frisii Franci, Saxones Franci, hoc est Frisii liberi, Saxones liberi, nempe qui cogi amplius nō possent vt tributa penderent. Iidem Salii Franci postquam ad Rhenum primò, inde & ad Sequanā vsq; penetrassent, legem eam quanquam & in Christiana concederēt sacra, in nouarunt, mordicusq; in hæc vsq; tempora tenuerunt: quanuis non absq; magno (vt mihi videtur) Christianæ pietatis dispendio. Nam si posita simultate ac superstitione legis Anglicas iam opes sibi coniunxissent, Franci, Angli, Scoti, Flandri ac Burgundiones in vnum coaluissent regnum, Mahumeticamq; barbariem,

Scarphout
quæ nunc
Blancoberga
est.
Vetus oppidulum
Blancoberganū.

Testreep
pagus.

Henricus
Flandrensis.

Ioan. xxii.
moritur.

Auenione
quot sederunt
Pontifices.

Legatio
Gallica in
Angliam

Initium
belli.

Seditiones
appellatæ
Christianorum
bella.
Lex Salica.

Salii Franci
i. liberi à
tributo.

Lex salica
noxia Christianæ
Reipublicæ.

bariem, quæ in Hispaniis in nostra ferè tempora perseveravit, tanta potentia facile contriuisent. At postquam (malo nescio quo Galliarum genio) soli inter alios semper Franci dominari conati sunt, omnia cõturbata, omnia tristia, omnia luctuosa, omnia seditiosa: nusquam pacem, nusquam quietem hactenus vidimus. Optatissimam visa est Anglia offerre occasionem, sed Gallicana illa hebetudo, & infelicitas per Salicam infatuata arripere nequiuit. Et hanc quidem faciem suæ peperit Galliæ adultera illa Isabella, quæ Flandræ honestissimæ virgini Lutetiæ necatæ sponsum interceptit. Verebantur Galli ne si virginem Flandram Eduardus habuisset, Atrebatenses fortassis aut Normannos ope Flandrorum inuasisset: At nunc totam petit inuaditq; Galliam. Ad hoc bellum gerendû Ludouicum Cæsarem Eduardus in societate armorum sibi coniunxit: estq; ab illo Vicarius imperii constitutus: quo nomine Hollandiâ, Gelariam, Iuliacû, Agrippinam Coloniâ, Brabantiam, Hanoniamq; sibi adiunxit.

Origo belli ex Isabellæ Gallicæ matrimonio Altera ex parte Gallus Boëmû, Scotum, Nauarû, Siculumq; Reges, præter Principes alios multos socios sibi cõpararat. Ita in pestifero motu totus erat Christianus orbis: Intereaq; in Hispaniis aliisq; regnis barbari (proh dolor) de Christianis pro voto triumphabant. Erat autè Eduardus Philippi Pulchri regis ex filia vnica Isabella nepos: Philippus autem Valefius eiusdem Pulchri regis nepos erat ex fratre Carolo Valefio: tres filii Pulchri regis & ipsi Reges absq; sobole virili decesserant, foemine autè reiectæ erant per Senatusconsultû nuper factum, quod nullo modo seruandum esse Eduardus existimabat. Inter eas rixas, discordia quoq; ingens orta in Flandris, qui vtrinq; erât sollicitati, & à Gallis & ab Anglis. Ludouicus Comes totus Gallorum erat: Populares eius haud periinde afficiebantur, sed Gallos cum quibus tam longa gesserant bella odio habebant. Ad hæc Eduardus Flandris, nisi suarû vellent esse partium, lanâ vendere recusauit. Ea res maximè vrgebat, ideo quòd maxima ex parte lanificio constaret Flandria, eoq; tempore non mitteretur lana nisi ab Anglis, quanquã nunc ab Hispanis magis accipiant. Vidisses tum multos per Flandriam textores, fullones, aliosq; qui lanificio vitâ tolerant, aut inopia mendicâtes, aut præ pudore & grauamine alieni æris solum vertentes. His perpensis cõsideratisq; angustiis, quanquã maxima pars studiosi essent pacis, ad Anglos tamen quàm ad Gallos longè erant propensiores. Nam præter lanæ inopiam, ac mercatorû desiderium, accessit & illud quòd grandior ab Anglis quàm à Gallis immineret metus & periculum: sperabant enim facilius Gallis quàm Anglis se posse resistere. Itaq; Gandauenses primum vel inuito Comite Anglis auxilium promiserunt, sibiq; tribunum ac ducem creauerunt Iacobum Arteveldam fortem virum atq; eloquentia cum primis præstante, clarum magis quàm nobilem, qui in aula Francorum regum fuerat versatus, indeq; domum reuersus confectricem quandâ muli opulentam sceminam duxerat vxorem, factusq; est supremus Opificû decanus. Tum lana Flandris missa, mercatura instaurata, latiorq; ortus quæstus. Sed ad hoc impediendû fœdus operam dantibus Ludouico Comite & episcopo Turnacensi varia sunt habita colloquia, eoq; adducti tandè Gandauenses vt Andreæ episcopo omnem discordiam decidendam summitterent. Conuenerunt eorum procuratores ad Comitem Curtracum, vbi agente episcopo Comiti procubuerunt ad pedes, milia illi nummûm. xxx. pependerunt, simul libras crassorum ducetas, quas illi commodarant ad emendum opusculum Aldenburgense, ac Camberlagiam quam vocât Flandriæ, remiserunt. Ipse autem eos recepit in gratiam & quicquid in se per Anglica commiserant

coms

commercia, in solidum condonauit: remisitq; illis vndecies centum & octo li-
bras annui redditus debitas ipsi ex causa transportus (vt vocāt) Flandrici. Hæc
mense Nouembri, quo tempore (si vere scribat Paulus Æmilius) primores ci-
uitatum Flandriæ, Auenionē quoq; euocati sunt ad summum Pont. Vbi fidem
suam poscente Rege sanctissimo (inquit) iureiurando deuinxerūt, se fide offi-
cioq; erga Francum Regem non decessuros, vbi fallerent non abnuere quomi-
nus eis extemplo sacrificiis interdiceretur, decies centum milium aureorum
multa irrogaretur.

*Flandri Aue-
nionē in
Galli verba
iurant.*

M CCC XXXVI. Pascha. xxxi. Martii. Ante hoc Pascha in cœna Domini
Ludouicum Imperatorem Benedictus Pontifex durissime execratur. Gallo-
rumq; rex Philippus crudelissima quæq; Pontifici minatur si Cæsarem absol-
uisset, tanto Gallus odio in eum ardebat cui fidem integram officiumq; fidele
debebat. Hoc anno factum est præliū illud in Insula Cadsant, Cagantum Gal-
li vocāt: quidam autem Casoliam: pugnabant ibi longè fortissimè pro patria
ac Comite suo Flandri contra Anglos, duce Guidone Riickenburgensi fratre
Comitis notho: sed victi tamen sunt, & Guido captus, interfectaq; ad tria Flan-
drorum milia, quorū magna pars præter incolas Insulæ Dammenses erant. In-
sula autē quæ tum perdiues erat, ac longè maior quàm iam est, tota ab Anglis
direpta & incensa. Erant autem (vti inuenio) Anglorū duces Episcopus Lin-
colniensis & Comes Betfortius, Galterus Mannius, Comes Henricus Derbius
filius Henrici Lancastrii, Ludouicus à Bello campo, Robertus ab Gobechem &
Guilelmus filius Comitis Veruicii cum milibus armatorum circiter quatuor,
in quibus plurimi sagittarii. Nostri autem habebant pugnatorū quinque milia,
virosq; nobiles circum Guidonem complures, quorū ex numero Galterus do-
minus Halovinus, Ioannes Morkercanus, Ioannes Hemfrodus, (Chronicon
Tornacen. dicit Ioannes de Medenkerke, hoc est Medkerke, & Ioānes de Me-
serode) Arnulphus ab Dentelghem cum fratre, Ægidius ab Vvatervliet cum
pluribus interfecti fuere. Petrus autem ab Ingelmunstra haud sat scio an ca-
ptus cum Guidone. Hæc mense Nouembri pridie feriarum diui Martini, die
dominico. Habitatores eius insulæ omnes interfectos fuisse quidam referunt,
Guidonemq; Imperatorem ex vulneribus interiisse. Secundum eam cladem
grauiter contremere Flandri, Anglorumq; feclicitatē formidare, adeò vt haud
ita multo post omnia rursus cœpta sunt conturbari Gallicana scœdera, subdu-
centibus etiam se nonnullis nobilibus ac neutrarum esse partium studētibus,
quòd tam asperam vbique sibi fortunam cernerent. Eodem anno conue-
nit inter Brabantum & Flandrum vt Mechliniam pariter possiderent indiui-
sam quo hætenus modo tenuerunt eam Episcopus Leodiensis & Margareta
Gelrensis, ita vt Dux suam medietatem in clientela teneret Comitis: alte-
ramq; medietatem Comes in clientela Episcopi Ducisq; possideret: emolu-
menta æqualiter diuiderent. Rectores, hoc est Scoutetam & Quastorem
ærarii simul statuerent absque annua innoatione: Simul vt omnes qui sub
Neckerspoele habitabant ditionis essent Brabanticæ: qui verò Blideber-
gam, id est, latum Montem incolerent, Flandrico subiicerentur imperio:
vtq; neutri absque alterius consensu munitiones facere liceret. Actum (in-
quit) pridie Calend. Aprilis. Quinto autem Calend. Ianuarias Gandavi in Bi-
loka coactus conuentus, vbi postq; multa rursus Arteuelda de inopia ciuitatis,
instaurandoq; quæstu lanificii esset locutus, nihil propius erat q̃ vt à Senatu
occideretur. Quapropter multitudo ciuitatis sumptis celeriter armis in forū

*Lud. Impe-
rator excō-
municatus.*

*Præliū in
Cadsāt, vbi
Flandri ab
Anglis vis-
eti.*

*Flandri ad
Anglos in-
clinantur.*

*Mechlinia
æqualiter
possidetur
à Brabanto
& Flandro*

*Dux Mech-
linien. ciui-
tatis partes*

*Arteuelda
factio Gana-
dani.*

Senatus Gāden. oppido profugus. cum Arteuelda concurrat clamitans nihil aliud quàm, quæstus, quæstus : tantusq; tum metus Senatum inuasit vt nocte insequente ex oppido profugeret.

Priuelegia Brugenſiu. M CCC XXXVII. Pascha.xx. Aprilis. Ludouicus Comes vt in fide officioq; contineret Brugenſes, legem seu priuelegium illis dedit vt non perderent sua bona propter simplex cōmiſſum homicidiū. Item ne capi poſſent, aut diſtineri in oppido ob aliquod patratū facinus, niſi in ipſo illo facinore deprehenderentur. Ad hæc vt ſi Comes, Prætor aut Quæſtor eius iniuriā quampiam feciſſent eorum priuelegiis, nec intra dies. x. reparaiſſent, ceſſarent leges & iudicia in cauſis Comitis vſq; dum reſarcita eſſet omnis iniuria, ſed in aliis nihilominus cauſis procederetur. His tamen rebus parum admodum Comes profecit,

Anglus Flādroſ munes ribus corruptos in ſuas allicit pariter. Gandauenſibus cum ſuo Arteuelda interturbantibus omnia. Simul vt Flādroſ ſuarum faceret partiū, nihil Rex Anglus intentatū reliquit. Ioānes Cantuarienſis & Richardus Dunelmēſis epiſcopi eius rei gratia in Flāndriam miſſi, quantis potuere largitionibus, pollicitationibusq; populum pellicebant.

Fœdus cum Anglis. Ictum igitur eſt fœdus cum Anglis coram duce Gelriæ, qui tum erat Gandauſ.

Siger. Curtracenſis ob Anglicas partes ſupplicio affectus. Eius fœderis præcipui authores fuere Iacobus Arteuelda & Sigerus Curtracēſis eques Flāndrus nobiliſſimus. Sed hunc Ludouicus Comes veniens in Flāndriam interceptit, iuſſuq; Philippi regis Brugis decollauit : Cuius ob mortem adeo Gandēſes fuere exacerbati (erat enim eorū ciuis & baro præcipuus Flāndriæ) vt ſtatim Brugēſes reliquaſq; ciuitates partim fauore partim metu in ſuam traxerint factionē. Alii tamen hunc Rupelmondæ decollatum putant nominatq; tutorem Gandauorū. At Comes qui Malea erat, cum Morello Fien-

Cōſiliū in foro Brugēſi, vbi Comes inferior Flāndriā relinquit. nenſi Brugas ingreſſus ſigna in foro explicuit, vt vel vi ſibi coniungeret ciuitatem: ſed ſero eam rem tentauit. Iam enim magna pars cum Arteuelda iurarat. Concurrūt igitur fullones imprimis armati in forum, pugnamq; inchoare audent in Comitem. Reſtitit aliquandiu cum nobilitate ac ciuium parte Ludouicus fortiter pugnans, ſed poſtquā occiſis quinq; fullonibus totam ferè ciuitatē vidiffet ſibi aduerſam, trepidus Maleam ſe recepit: coactusq; tunc eſt cū vxore ac paruo filio ad Regem profugere. Dehinc exules ac quicunq; ob ſcelera

Brugis politica mutata. aut æs alienum à patria erant profugi, domum ſunt reuocati. Prætores, Magiſtratus, Præfecti, aliq; Principis miniſtri dignitatibus ſunt ſpoliati: Mutata omnis politica. Exules, adulteri, homicidæ, fures, loco bonorū ad dignitates prouecti. Refrenabant tamen tyrannidem tria Flāndriæ oppida, quæ ſummum ſibi in omnibus Imperium authoritatēq; reſeruabant, Duce atque Imperatore conſtituto Arteuelda.

Trias Flāndriæ impetrat. Trias ea Flāndriæ inſtar Senatus ſeu Dictatoris erat: eiſq; decretis ac ſtatutis tota coacta eſt obedire Flāndria. Tum lanæ ſatis in Flāndriam miſſum : vnde quæſtus concreuit & mercaturæ inter plebeios exercitium. Nobiles item aliquot ab Arteuelda capti, quos obſidum loco tenuit, vt ita minus ſibi aduerſariam haberet nobilitatem : ſed miſſi à Rege

Flāndriæ excommunicati. Epiſcopus Syluaneſenſis & Guido abbas diui Dionyſii Pariſienſis pridie mediæ quædrageſimæ (quæ tum erat. xi. Calend. Aprilis) vniuerſis coniurationis authoribus omnibuſq; illis adhærētibus ſacra Chriſtianorum communione interdixerunt : lociſq; omnibus vicinis valida Rex præſidia impoſuit.

Henrici Flāndrenſis obitus. Obiit eodem anno octauo Idus Nouembris Henricus Flāndrenſis Comes Lotharienſis in Inſubribus ſub ditione Mediolanenſi. Hic filius Comitſ Guidonis erat: ſepultus eſt Brugis ad Minoritas. Vxor fuit illi Magareta Cliuenſis: Cuius & ſtatua iuxta ipſum iacet, ſed inſcriptione perdita. Iacet ibidem ſepultus & Balduinus eiſdē Comitſ Guidonis filius, ſed titulus fractus & perditus eſt.

Iacet

Iacet parvus itē puer filius vel nepos (vt dicitur) Comitis Guidonis, quatuor aut quinque (vt ex statua apparet) annorum, sed absque nomine & absque vlla inscriptione.

M CCC XXXVIII. Pascha. xii. Aprilis. Ludouicus mense Aprili rediit ex Gallia Brugas, conatusque est multis modis Flandros, suos ab Anglis retrahere: quod quo facilius perficeret, Franconatibus vetera sua reddidit confirmavitque privilegia ea quae olim acceperant ab Philippo Elsatio Comite Flandriae & Veromandiae, excepto quod in annos singulos administrationis suae rationem redderet: reservatis item sibi tribus milibus nummum annui proventus, quibus ipse eos haud diu ante damnauerat. Venit Ludouicus Gandauum mense Iunio adferens tabellas a rege Philippo, quibus quidem tabellis purgauit Rex sceleris iniquitatis anni quinti, quo de fœdere non semel supra sumus loquuti. Remisit obsequium sexcentorum equitum anni quinti. Remisit omnia nummorum grauamina antecedentium fœderum hactenus pactorum. Omnes praeterea fulminationes summorum Pontificum & Episcoporum interdicta reuocauit. Concessit vt Flandria neutra permaneret: mercaturamque in utroque regno tam Angliae quam Franciae exercerent, si modo ab Anglorum societate abstinerent. Sed nihil prorsus his omnibus Rex profecit, Anglo semper in diuersum nitente: adeoque non grata ista omnia fuere vt satis negotii esset Comiti, Gandauo se subducere: nihil propius erat quam vt ab rebelli sua gente apprehenderetur. Nam palam in conspectu eius Arteuelda nobilem virum interfecit ex eius familiaribus, cui nomen erat Volkardus Rodius, obseditque eum in arce cui Petra Comitis nomen, ac coegit ad quorumcunque exulum restitutionem, acceptis ab eo tabellis. Ardenburgenses in tumultu erant agere parentes imperio Arteueldae. Is eo profectus quinque praecipuos Senatores interfecit. Ad Calend. Maias accessit cum Gandensibus Maleam, vbi & Comes Gandensibus Brugensibusque quicquid in ipsum commississent condonauit. Ad haec sperans adhuc Comes ad se retrahere posse Franconates, remisit ac cassauit illis malum quod vocabant privilegiū anni. xxx. legemque quam sanxerat de tribus pratorii (vt supra commemoratum est) rescidit, restituens, illis omnia sua vetera privilegia, quibus fruebantur temporibus Philippi Comitis Flandriae & Veromandiae, hoc dumtaxat reservato vt semel anno redderent rationem suarum administrationum coram ipsius Commissariis. At nihil prorsus per haec omnia Comes egit: adeoque dura erat Arteueldae tyrannis, vt si quis illi ausus esset refragari statim apprehensus duceretur Gandauum captiuus, vt obsidum (sicut ipse dicebat) augeret numerum. In Furnensibus tamen & Bergensibus orta rebellio est contra Arteueldae Praefectos, qui magna pars exules fuerant. Bergis ventum ad manus interfectique sunt ex Arteueldanis circiter. xxv. reliqui in fugam proiecti. Ita nobilitas infernalis Flandriae potens facta Comitem euocat ex Curtraco Dixmudam ad conuentum ibi agendum. Dixmudani tanquam pacati ac lati Comitem acceperunt, sed aliud in pectore aliud gestabant in ore. Brugensibus clanculum significant Comitem se habere in suo oppido, ac maxime nullum cum omni familia & nobilitate si adessent se tradituros. Aduolant magna celeritate Brugeses, locantque castra ad Berstam proximum pagum, vt nocte insequenti in oppidum admissi quiescentem Principem operimerent. At forte fortuna patefacta Comes proditione, maxima trepidatione vasa conclamat, portamque iam sibi clausam vi refregit, ac fugit cum paucis nudus fere & inermis, nullo intermisso itinere donec ad Fanum peruenisset

Comes rediit
in Flandriam

Bladitiae regis,
quibus
Flandros frustra sollicitat.

Comes obsessus Gandauum.
Ardenburgenses Arteuelda subiigunt.

Arteueldae imperium & tyranniam.

Comitis periculum Dixmudae, & fuga.

nisset Audomari cum centū circiter armatis : vbi mox pannum emit vt se suosq; vestiret , relictis Dixmudæ armis & sarcinis rebusq; omnibus, adeo vt & sigillum eius relictum ibi sit . Vix se nobilitas Comitem secuta per efractam portam eiecit cum per auersam intrarent Brugeses . Hic omnes ferè dispersi Comitis familiares : parsq; capti liberis & vxoribus à tergo relictis . Capti inter alios viri nobiles Matthæus à Burgo & Engerrannus Hauvveel . Concessit inde Comes in Galliam ad Regem, qui de tali fortuna valde dolens præsidia in oppida propinqua misit: Arteuelda item ad fines Flandricos misit, qui præsidio essent . Ita pro Comite Arteueldam habuit Flandria rectorem , hoc est pro domino nobilissimo ignobilem & factiosum ciuem , qui mox villas, ædesq; eorum qui cum Comite fegerant igni dedit . Hæc acta inuenio . xvii. die Februarii . Sed ad ætatem reuertamur . In ea Eduardus cum coniuge Philippa & filio Eduardo Slusam & Andoverpiam appulit cum classe (vt Brabantii scribunt) quadringentarum navium . Profectus inde in Germaniam Ludovicum Augustum foedere sibi coniunxit, ita vt quodam in conuentu Francofordiæ coacto creatus sit ab illo Vicarius Imperii . Fecit hoc Eduardus vt præter amicitiam Germanorum Imperium etiam ad Scaldem vsq; fluvium haberet in Belgas : totumq; ferè hunc annum moram fecit in Germania . Inter hæc Arteuelda profectus Brugas & in Flandriā infernatē obsides imperavit & abduxit : totamq; terram Anglicano copulauit foederi . Birflitum item accessit & obsedit donec suæ adiungeret voluntati . Apud Andoverpiam Regina filium enixa est, illiq; Leonellum Eduardus pater nomē dixit . Interdictum sub pœna capitis ab Anglo ne quis Philippum Valesium Regem appellaret , sed Philippum Valesium duntaxat . Conuentus habitus Atrebatu quo Philippus Rotomagensis Lingonum ac Bellouacorum misit Episcopos cum duobus Cardinalibus . Eduardus autem Episcopos misit Cantuariensem Lincolnensem & Dunelmensem cum Comite Hanonia & Guilermo à monte Acuto, sed nihil potuit pacisci .

M CCC XXXIX. Pascha . xxviii . Martii . Reuersus Eduardus ex Germania bellico terrore omnem implet Galliam . Ex Mechlinia per Bruccellam, Niuellam, Valentianasq; Cameracū duxit exercitū : quam ciuitatem quanquam Imperialis esset Galli tamen occupant . Erat tum Episcopus eius vrbs Guilelmus Auxonius . Huic facile Galli persuadent vt Imperatori Ludouico dicto audiens non foret, ideo q; is à communione ecclesiæ motus esse diceretur . Cum enim sua in potestate Galli haberent Pont. Maximos, perfecerūt ne vnquam Augustus absolutionem posset adipisci . Præfectus præsidii Gallici apud Cameracum Ioannes erat dux Normanniæ Philippi regis filius, cū quinq; armatorum milibus, qui recens ex Vasconia venerat: cum his item Theobaldus Maruilus cum milite Sabaud . Cœpit Eduardus ciuitatem obsidere atq; oppugnare : verū cum intelligeret ob forte præsidium magnamq; vim com meatus longa opus fore obsidione, Scaldem transmisit, conseditq; cum omnibus copiis in solo Gallico ad locum cui Flamingaria nomen est: regemq; Philippum ad prælium prouocauit . Is ad Peronam agebat Veromanduorum, cum centum milibus armatorum , in quibus socii reges tres, Boëmus, Scotus, Nanarus : quod si nomina poscas, Ioānes, David, Philip . Duces autē sex, Comites sex & .xx. equites aurato donati balteo ad .iiii. milia . Mouit rex Philippo paulò propius . Ita vt milibus passuū duntaxat quatuor hostiū abesset castris .

Inter

Eduar. An
doverpiæ
appulit
quadringentarum
navium .

Regina An
glie parit
Leonellum
interdictum
sub pœna
capitis
conuentus
habitatus
Atrebatu
quo

Edu. Gallia
inuadit.

Cameracū
Anglus obsidet.

Galli copie

Inter hæc per mare Galli ducibus Hugone Kicieto & Nicolao Bucheto portum Antoniae inuaserunt, direptoque oppido ac matronis virginibusque stupratis (inquit Frossardus) cum magna præda Dieppam recurrerunt. Angli ad Scalodem Thuinum episcopi ceperunt. Pontacum dotem Isabellæ matris Eduardi Philippus rex occupauit. Henricus Flandrensis cum Ioanne Hanoniensi Honnecuriae monasterium tentauit, sed defendente ac redimente abba absque magno damno recessit. Angli trans amnem Somonam incursiones facientes cenobium quod Veromanduorum dicitur, diripuerunt. Captum & Auriniacum diui Benedicti virginumque monasterium ibi direptum, incensum, violatum. In Tarcastia Ribemons, Fanum Gouani, Martalonniū & Creciacum igne combusta ab Anglo. Gnisiā Ioānes Hanonius cremauit, quanuis in illa esset filia eius Ioanna Ludouico nupta Blesensi. In cenobio D. Martini primum, inde Saruaquia monasterio hospitatus est Eduardus, abs quo rege Hæricus Fland. donatus est dignitate equestri, reditusque illi annui in Anglia assignati ducentarum librarum. Sub Anglo cum ipso merebatur ex Flandrica nobilitate Toparcha Holovinus, Hector Villanus, Ioānes Grudius seu Gruthusius, Vulwardus Gestellanus, Ioānes Rodius, Guilelmus Stratenfis, Gossuinus à Mola cum aliis nonnullis equitibus Flandris, qui coniuncti omnes erant cum duce Brabantiae. Habebatque ita Brabantus septem milia pugnatorum, in quibus. xxiiii. signa militaria præcipua, præter alia. lxxx. minora. Ad sexaginta pugnatorum milia creuisse traditur Eduardi exercitus, ex Anglis, Flandris, reliquisque Belgis conflatus. In Philippi autem exercitu undecies erant viginti signa militaria. Galli inter se discordes erant. Consultabant ab solis ortu ad usque meridiem de prælio cum hostibus committendo: nec satis inter illos conuenit. Leporem autem præter castra sua decurrentem viderunt, quæ res pro malo ac tristi auspicio haberi solet. Cognitis Anglorum Belgarumque viribus, capitibus suis plurimum timere coeperunt. Orabant (inquit Æmilius) procures ne publicam salutem Rex fortunæ libidini vniusque prælii aleæ committeret. Addebat Rex Siciliæ astronomus Philippum ab Eduardo accepturum cladem, quantam vix vnquam antea in Galliis auditam. Abstenuit igitur Philippus prudenter à prælio, felix si & aliis idem fecisset temporibus. Frustratus Eduardus postquam omnem Cameracensem agrum ferro & igni euastasset Andouerpiam rediit, magnamque exercitus partem dimisit. Tum timere Fladri, ne fortè recõciliata inter Reges pace ipsi deserti omnem iram Gallorum capitibus suis exciperent. Igitur de consilio potissimum Iacobi Arteueldæ legationem ad Philippum regem mittunt, ut Insulam, Doacum, & Orgiacum tandem reddat: æquum esse uti id faciat, quando dissoluta iam diu illi esset ea pecunia, pro qua pignori essent obligata. Si redderet, paratos se esse ab Anglorum communione discedere, firmamque pacem cum Rege Comitibusque colere, Rex autem quanuis Flandros sibi coniunctos maxime cuperet, adduci tamen non potuit ut oppida illa restitueret: quanuis minimè ignoraret à corpore Flandrico per iniuriam ac dolum fuisse auulsa. Mittit igitur Ludouicum Comitem in Flandria ut si quo posset modo popularium suorum mutaret animos, eosque ab Anglis distineret. Promittunt Flandri eius se facturos voluntatem, si Rex iam dicta oppida (ut tenebatur) restitueret, ne manca mutilataque in perpetuum Flandria maneat: alioqui se absolutum atque integrum cum Anglo inituros fœdus. Interesse præcipue Ludouici, eumque niti debere ut integrum principatum possideret: nec sineret diutius occupari per iniuriam, Bonam eius partem, eamque ex pignore verti in possessionem: asurgere iam recuperandi

Classis Gallica in Angliam.

Pontacum Gallus occupat.

Gallia vastatur.

Henricus Flandrensis Angli militat. Nobiles Fladri cum Angli.

Præliis regis copiae. Consultatio Gallorum.

Gallus prælium detres erat. Eduardus redit Andouerpiam. Legatio Fladrica ad Gallum. Cõtrouersia de Doaco Insula & Orgiaco.

Lud. in Fladriam Legatus.

*Comes Gal-
lo obnoxius
et quare in-
felix.*

occasionem, quæ intra annos fortassis centum non amplius tam commode se oblatura sit: eam esse arripiendam. Et hoc quidem erat Flandrorum consilium. At miser Comes quid faceret? Videbat se si cum gente sua, oppida illa repeteret, priuatim iri Niuernio ac Rastella. Ea sub iugo Gallorum perpetuo ipsum tenebat, ideoque Comes Flandriæ erat factus, excluso per callida pacta (ut supra est scriptum) Roberto Casletano vero hærede: eamque causam fuisse reor cur nulla in pace, quiete, & felicitate Flandriam haberet. Igitur postquam nullam pacem (nisi receptis oppidis) Flandri admitterent, Ludouicus quamprimum potuit ad Regem se recepit continens se ibi cum vxore & filio. Restabant Ecclesiæ fulmina & interdicta, pactionesque de illis cum Rege confirmata, quominus Flandria Anglis liberè adhereret. Eum omnem scrupulum sustulit Arteuelda. Persuasit Eduardo ut Regem se scriberet Franciæ & Angliæ, idque in numismate tabellis signisque profiteretur: ita non errare posse nec peccare Flandros si Regem se scribingentem Francorum sequerentur, cum vterque ita scriberet, dubiumque esset vter tandem obtineret. Idem igitur publicè absque vlla exceptione fœdus cum Anglis, cum hætenus per præcedentia fœdera solum amicitia & communio mercaturæ lanæque gratia fuissent inita. Iamque secessio facta ab Rege Comiteque ac regno Francorum, Gallisque indictum publicè bellum, promittente Eduardo non modò Insulam, Doacum & Orgiacum, verum etiam Turnacum & Taruannam se breui Flandris recuperaturum, fideque ac iureiurando se obstringente omnia facturum esse quæ ad communem Flandriæ pertinerent vtilitatem: misitque statim magnam vim lanæ, unde lanificii exercitium, quæstusque huberrime ortus. Præterea quia Philippus rex Brabantos nifus est auertere, curauit Eduardus per callidum Arteueldæ consilium, inter Ioannem ducem Brabantiæ cum oppidis Louanio, Bruccella, Andouerpia, Buscoducis, Niuella, Thilmonte & Leuvva, & Ludouicum Comitem Flandriæ cum oppidis Gandauo, Brugis, Hypris, Curtraco, Alosto, Aldenarda & Gerardimonte societatem ac fœdus perpetuum confirmari, his legibus: Vt vterque alteri cum dictis ciuitatibus auxiliaretur omnibus in bellis, suis impensis: ut neuter sine altero bellum possit suscipere, nisi fortè se defendendo: Vt neuter bellum quodlibet susceptum componat absque altero: Vt vterque alterius populares accipiat in clientelam ac protectionem: curentque ut mercatura habeat cursum absque impedimento: Vt vnam pariter cudant monetam, quæ cursum habeat in vtriusque principatu, quæ nec interdici nec mutari possit absque Principis vtriusque ciuitatumque omnium consensu. Item quoties inter duos hos Principes controuersia aliqua aut discordia exoriat, non amplius procedatur per arma, sed per arbitrium duodecim virorum, utpote per quatuor consiliarios, & duos barones, virosque alios sex sumptos ex ciuitatibus Louanio, Bruccella, Andouerpia, Gandauo, Brugga, & Hypra. Quod si alter Principum hoc fœdus quapiam in re læserit, tunc populares eius teneantur, alteri auxiliari, nec fiat illi census sui publici solutio donec reparatio sit facta. Si qua verò ex his fortè ciuitas priuatim hoc fœdus rumpat: manebit nihilominus inuiolatum, cogentque Principes & aliæ ciuitates, rebelles ad concordiam. Et quo arctius, sanctiusque hæc pacta seruentur, ut coeant ter in anno horum Principum ac ciuitatum Legati ad emendandum corrigendumque, si quid opus fuerit, utpote. xv. die post Calend. Februarias Gandauo. xv. die post Natalem Diui Baptistæ Bruccellæ, & xv. die post Calend. Nouembres Alusti. Actum Gandauo tertio die Decembris: quibus

de re

de rebus confectas tabellas procures tam Flandriæ quàm Brabantia signis suis & sigillis corroborauerunt. Ex Flandris hi fuere Henricus Flandrensis Toparchus Niniuensis, Philippus Axellanus, Simon à Mirabello dominus idem ad Perevvez, Gerardus Rassegheensis, Rasso Gauerus, Amandus Gauerus dominus idem Scornacensis, Ioanes Gruthusius, Rogerius cognomèto Brisesam dominus in Bugem, Ioanes Axellanus, Oliuerius Pouckanus, Guilielmus Nueliacus, Gossinus ab Moera, Vulfardus Gestellanus cù Toparcha in Crayenhem, Gerardus ab Oultra, Vicecomes Hyprensis, Ioanes Baliolanus, Eustathius Pascharius, Rogerius Lichterueldanus, Sigerius Tronchiniensis dominus idem Nigellæ, Gerardus Gestellanus, Daniel Rosebecanus, Vvilhelmus Stratenfis, Ioannes ab Polnordio, Ioanes Massemæus & Erasmus ab Herpia, oēs hi equites aurati. Item Ioannes Yshouius, Gilbertus ab Denterghem, Ioanes ab Moera, Gerardus Massemæus, Daniel Tronchinius, Ioanes ab Herselia, Arnulphus Beruagius, Ioanes Vvtkercanus, Thillo Morkercanus, Hugo Stelandius, & Ioannes ab Locris scutiferi. Tum Reginaldus dux Gelriæ & Arteuelda profecti per oppida cōuentusq; Flandriæ Eduardi noie iuramentū fidelitatis à populo exegerunt persuadentes supremū Flandriæ imperiū esse Eduardi, saluis oīm oppidorū legibus ac priuilegiis, saluaq; Comiti sua in Flādriā proprietate. His ita cōstitutis Eduardus ad Rem Nummariā maioresq; copias cogendas in Angliā rediit, vxore & liberis Gādaui ceu in pignus relictis, missisq; Guilelmo Comite Sarisberienfi, Iacobo Harrio & Arteuelda Rem bellicā per eius absentiam administrare. His rebus cognitis Praefectus praesidii Turnacensis Godomarus Faya & Matthæus Trya cù Ioan. Roiano Aldenardā Curtracūq; vsq; fecerunt incursionē, grassatiq; circūcirca caedibus & incendiis prædā quantā nunq; antea Turnacū retulerūt. Præter. x. milia ouīū, tantundē boum ac porcorum Frossard. abactū narrat: sed in huiusmodi numeris oēs ferè scriptores peccare solent. Hoc nuntio grauiter permotus Arteuelda vlturū se Turnacenses iurat. Exercitū cogit ex Flādris bene magnū, mouetq; statim adūsq; pontē ferreū inter Aldenardā & Turnacū, vt oppidū obsideret. Hic cū suis cōsedit, donec aduenirēt Sarisberienfis & Rob. Suthfolchius cū Hyprēsibus & Franconatibus. Hi ab Hypris profecti in quadragesimali ieiunio Armenticiā ex itinere precibus Hyprensiū sunt aggressi, eò q; isthinc Genuenses Gallorū stipendiarii ex agro Hyprensi prædas crebro agerēt. Defenderūt se initio Armentirii fortiter, sed victi statim fuere ac in fugā dissipati, captū est oppidulū direptumq; & incensum. Et Insula tentari cepta, sed mox praesidiū Insulense duce domino Robaensi erupit: pugna inter Markettam & oppidum cōserta complusculis vtrinq; cessis. Sarisberienfis & Suthfolchius Guilelmus à Mōte acuto cū pluribus Anglis capti sunt, atque ad regem Philippum per Robacensem mox perducti, occubuitq; Guilelmus Clibanus nobilis Anglus. Hyprenses incolumes domum reuerterent cum nobili quodam viro quem ceperant fratre domini Reliacensis. Eo accepto nuntio Turnacensi obsidione Arteuelda supersedit, tristisq; rediit Gendauū, dimisso ad tēpus exercitu. Angli suburbana Bononiæ incendūt, nauesq; aliquot eo in portu frumēto onustas capiūt. Ioannes Lora, & Gerardus Lora, Ioannesq; Bona totam terram Symacensem (quæ Ioannis Hanonii erat) diripiūt & igni concremant. Cameracenses item in Hanoniā cū Galis incurrentes Asperam & monasteriū diui Vedasti depopulantur & funditus comburunt. His rebus irritatus Hanoniæ Comes Guilelmus cum Ioanne Hanonio & Comite Falcoburgensi Aubentum in Terrascia aggressus est.

*Proceres
Flandriæ.*

*Dux Gelo-
drus et Ar-
teuelda po-
pulum An-
glo obstrin-
gunt.*

*Gallorū in-
cursus in
Flandriam.*

*Magna
præda.*

*Exercitus
scribitur ab
Arteuelda.*

*Armentiria
capta & di-
repta.*

*Angli victi
per Robacē-
sem.*

*Bononiæ
suburbana
incensa.*

*Terra Syma-
censis
vastata.
Aspera
cōbusta.*

ANNALIVM FLANDRIÆ LIB. XII.

Intus erant Præfectus Cathalaunicus, Ioannes Bellomontanus, Ioannes Lora, & Ioannes Bona. Eius in expugnationem loci maximis vtrinque viribus est decertatum. Balduinus Hanonius æ plerique alii graviter vulnerati: captum tamen oppidum est. Cathalaunicus cum duobus filiis occisus, aliique nobiles omnes interfecti aut capti excepto vastatore terre Symacensis (Bremus nomen erat) qui aufugit. Interfecta ad duo milia civium. Spoliatum & incensum Aubentum, bona Symachum deportata, Mauborium, Fontaniacum, Aubecella, Segniacum magnum & paruum cum pagis amplius. xl. direpta ac cremata. Inter hæc Philippus rex vafro usus consilio fecit Eduardi cum Ludouico Cæsare percussum inturbat. Erat Cæsari vxor Margareta Guilelmi Comitis Hanoniæ filia, soror quidem Philippæ reginæ Angliæ, sed filia eadē sororis regis Philippi, nempe Ioannæ Valefiæ, quæ iam vidua Comite Guilhelmo maiore, velum sumpserat religionis. Per hanc Margaretā Augustam atque oratores pecuniamque ad eam missam perfecit Gallus ut amicitiam quamvis simulatam cum Cæsare fabricaret. Tum per totam Galliam Ludouicus magno honore Imperator Augustus, simul Margareta vxor Augusta appellata. Octoginta milia aureorum dederat Anglus Cæsari, duplum daturus si contra Gallum pugnaturus descenderet: sed illum argenteæ Gallorum hastæ auerterunt promittente Philippo rege se pacem & concordiam perpetuam conciliaturum inter Pont. Max. & Cæsarem, quod quidem non modo non fecit, verum etiā per omnem vitam clam operam dedit ne vniquam Cæsar quo ictus erat fulmine à Pontifice liberaretur. Petiit insuper ambitiosus Rex à Pont. Benedicto, ut iam reuocato per Cæsarem Eduardi Vicariatu, se crearet Vicarium Italiæ, ac filium eius maximū natum Regem Viennæ. Ad hæc pro recuperatione terræ sanctæ ut decimā decimæ ab vniuerso Christiano populo liceret exigere. Territus Pontifex tam importunis petitionibus ad Ludouicum Cæsarem cogitavit se convertere, dicebatque ad familiares suos, Rex iste inturbat omnia: Cum Anglo pacem non vult, & elongabitur ab eo. Nisus quoque est Philippus promissis & largitionibus Anglum convertere, ut in solos Flandros tota cuderetur faba, quemadmodum Comite accidit Guidone: sed non tam facile Eduardum potuit corrumpere. Eodem anno Brugis, proxenetæ, textores ac fullones grauitur sunt inter se tumultuati, ideo quod proxenetæ (ut apparet) non per omnia vellent parere Arteveldæ. Eo res processit insania ut textores & fullones Gandauum pro auxilio mitterent contra suos aduersarios. Missi ab Artevelde Gandauenses mense Octobri proxenetas Brugis super Byrsam & via lapideâ multos inhumaniter interfecerunt, multa alia incōmoda ac grauamina inferentes ciuitati. Eodē anno. xiiii. die Maii per sententiam latam in Curia Parisiensi compulsus est Ludouicus Comes Flandriæ agnare sorori suæ Margarete in comitatu Niuernensi tria milia nummum annui redditus: In comitatu autem Rastelle duo milia annui redditus pro dote illi promissa cum nuptum traderetur Ioanni Comiti Montisfortis, filio Arturi ducis Britanniæ. Venit hoc anno Ludouicus Comes sæpius Insulam usque ut cum Flandris consilia comunicaret, sed quia interius ingredi noluit, prohibitum ab Artevelde ne quis ad eum Insulam accederet. Interdictum item ne nomine eius moneta cuderetur.

M CCC XL. Pascha. xvi. Aprilis. Statim post hoc Pascha Philippus rex mittit ad Flandros, omne se æs alienum, omnia pacta, & obligationes, omnia pontificum fulmina remissurum, mercaturam vtriusque regni ac neutralitatem concessurum, si ab Anglis recederet. Respondet breuiter Flādri commercium Anglorum ex usu esse Reip. omniaque illa

Aubentum
capitur per
Hanonium.

XL. pagi
cremati.
Cæsar ab
Anglo alie
natur.
Margareta
Valefiæ.

Cæsar cōdu
ctus ab An
glo eundem
fessit.

Ambitio
Ph. regis

Discordia
civili Bru
genfium.

Lud. assigna
tur sorori
reditus.
Comes col
loquium cum
suis non im
petrat.

Gallus Flā
dros sollici
tat.

illa quæ rex polliceretur, remissa esse per Regem Eduardum, eaq; remissione se esse contentos. Tum Pont. Benedictus qui sedebat Auenione, toti Flandriæ sacris interdixit. Episcopi Turnacensis, Morinensis, & Cameracensis sententiam exequuntur, adeoq; sacerdotes vniuersos restringunt, vt nemo per totam Flandriam sacro ministerio suo ausus sit vri. Cessat cœna Dominica, silent cœpanæ, negatur Baptismus, sepulturaq; defunctorum, & nuptiarum benedictiones: nec ægrotantibus sacramenta administrantur. Ingens cooritur turbatio. Hęc omnia ob metum Episcoporum negantibus domesticis, conducuntur externi sacerdotes vndelibet venientes, illiq; sacra omnia populo communicat, iactante Eduardo se sacerdotes missurum qui vel inuitis omnibus Gallorum Episcopis missas quoque canant in Flandris. Inter hæc Ioannes Normanniæ dux Philippi Regis frater, Hanoniam flammis & ruinis miserandum in modum fœdat. Nihil inter Quercetum, Valentianas, & Melbodium integrum reliatum. Pagi longè lateq; complures incensi. Montacum tamen per Richardum Hanoniæ Senescalium & Vvolfardum Gestellanum defensum, reiectis & interfectis aliquot Gallis, inter quos & Toparcha Baliolanus. Quercetum item fortiter defensum, Melbodium seruatum, cuius præfectus Valerius Falcomontanus Normanni copias inuasit, Antonium Cedunum Pinquiniacumq; cum illo Regulum interfecit, nobiles aliquot captiuos abduxit. Simul ad Tricum obsessum Galli multi cadunt, captiq; sunt ab Richardo Senescalio, Vvilmus Blondellus, & Bossicaldus quidam nobilis Gallus. Scaldonerium in ripa Scaldis diu multumque ab Normanno oppugnatum, deditum tandem est illi ab Gerardo Sassenio & Roberto Marinello præfectis: id Cameracenses demolitum sunt, ex cuius lapidibus muros suos reparauerunt. Interea Philippus Rex cum omnibus copiis Atrebatum erat, & Comes Flandriæ cum nobilitate multa Gallica ad Fanum agebat Quintini. Insulenses, Duacensesq; omnem Ostroandiam populabundi percurrerunt, incenderuntq; omnia quæ extra fortiores erant munitiones. Combusserunt autem Normanni & cœnobium Fontanellæ, vnde tamen iratus Ioannes dux milites omnes qui hoc fecerant vltimis affecit pœnis, eo quod Ioanna Valesia amita eius post obitum mariti diuinis omnino dicata rebus, maxima ibi esset sacerdos. Obsedit quoque Normannus Thuinum Episcopi ad ripam Scaldis magnisq; tormentis concussit. Hic præfectus præsidii erat Richardus Limosinus cum Ioanne & Theodorico Namurcæis. Huic vt oppido succurreret accessit Vvilmus Comes Hanoniæ cum omnibus viribus suis. Erant cum eo Ioannes eius patruus, Richardus Vverchinius Senescalius, proceresq; alii Hanoniæ, vt Angianus, Barbesonius, Antoniensis, Lensius, Lalanus, Trafinius, Theodoricus Valcurtius, Guilielmus Baliolanus cum aliis multis. Dux item Brabantia cum sexcentis equitibus, Dux Gelria, Comes Montanus, Namurcæus, Falcomontanus. Aderant & Valentianenses cum præfecto oppidi sui Ioanne Bossio belle instructi. Adduxit quoque Artevelde sexaginta amplius milia (inquit Frossardus) Flandrorum. Hi omnes ad dexteram, in sinistra verò ripa fluminis Galli castrametati sunt. Dum hic sedetur Ostroantum Galli, Cameracensium Hanonii populabundi percurrerunt. Rex Philippus ex Perona eò profectus equites Gallicos mille ducentos secum adduxit cupidus ipse pugna committendæ. Et Flandri præcipuè prælium poscebant, prouocabantq; Gallos: sed minimè sibi pugnandum esse Galli iudicabant. Fertur & dux Brabantia pugnam dissuasisse. Discessum igitur nulla re gesta, oppidum incendio defor-

*Flandri exco-
municatur.*

*Externis Sa-
cerdotibus
Flandri
vtantur.*

*Ioan. Dux
Norm. Hæ-
noniæ vas
flat.*

*Scaldoneria
um Gallis
deditur.*

*Muri Came-
racenses.*

*Cœnobium
Fontanellæ
incensum.
Ioanna Valesia
Abbas
tissa ad Fon-
tanellam.
Hanoniæ
Normanno
occurrit.*

*Thuinum
Episcopi
dirutum.*

matum & in ruinis relictum, Præfectis ad Flandros se conferentibus. Arteuelda magna celeritate suos domum reduxit propter Normannos, ab quibus littora nostra grauiter infestabantur. Congregauerat rex vsque ab Hispania omnes regni naues, militemque maximè ex Normannis, Bello-uacis, Ambianis, & Genuensibus in illas imposuit. Et accesserat iam classis vsque in nostrum mare, stabatque omnis inter Slusam & Blancobergam, vt ab ingressu Eduardum Regem, Flandros verò ab egressu portus prohiberet. Sperabant ita prorsus excludi posse Anglos à Flandria: tantisque erant Galli viribus vt de victoria nihil dubitare viderentur. Trecentæ & octoginta naues fuisse scribuntur. Gaguinus quadringentas numerat. Tantæ classis duces ac nauarchi erant Hugo Rieretus, Nicolaus Buchetus, & Barbanarius quidam: sed frustra Galli omnia conati sunt. Perit enim tota illa classis. Nam præter paucissimas quæ fugerunt, omnes illæ naues vel captæ, vel confractæ, vel demersæ fuerunt. Occisa traduntur XXX. Gallorum milia. Anglorum quoque milia amplius quatuor, in quibus XII. primariæ mulieres quæ Gandauum mittebantur ad Reginam. Initio aliquandiu Anglis magnus erat labor, sed postquæ Flandri cum nauibus suis se quoque pugne immiscuerunt, ventumque & est Eduardus sibi propitium haberet: cælum, mare, venti, in Gallos coniurasse videbatur. Recepta ingens illa nauis quæ Christophora appellabatur, captusque eius rector Ioannes Heylanobilis Flandrus Brugisque (vt scribit quidam) decollatus. Recepta & alia nauis, cui nomen datum erat Eduardus. Capti item Galli multi. Ita Flandri magno metu ac periculo liberati. Nam si hic Galli victores fuissent, durissime haud dubie eos multassent. Facta est ea naualis pugna pridie natalis diui Ioannis Baptistæ. Locum autem quo Gallis ne descensum facerent Flandri maxime obstitērunt, Asegharse vulgus nominat. Ducentarum & sexaginta nauium Anglica erat classis: in qua ipse Eduardus & Robertus Atrebas, alique nobilissimi duces, qui ferro sibi viam fortissime pugnantes patefecerunt. Et quanuis Rex ipse vulnus in femore accepisset, nihil ideo segnius dimicabat. Henricus Flandrensis, Ioannes ab bellocampo, Galterus Mannius, Richardus Stanfordius, Reginaldus Gobeghemus, præterea Perbuis Pennebrochius, Herfortis, Feletonius, Varius, Millebonus, alique proceres præter Atrebatem cum Rege clarissimam virtutem præstiterunt. Eduardus tanta potitus victoria postero die Rotenburgium (quod prope est) accessit supplicatum ad memoriam atque honorem virginis Matris. Inde Gandauum petiit, vbi per id tempus regina filium peperit, quem Ioannem Gandauensem Rex appellauit: auxitque ea res Flandris (vt tradunt) lætitiā. Cognita clade Slusana Philippus Rex Relengia quoque arce incensa Atrebatum se retraxit. Comes quoque Hanoniæ dimissis popularibus, Valentianas cum nobilitate concessit, vbi Arteuelda singulari vir facundia de iure Eduardi in regnum Francorum luculentam habuit orationem: in qua eloquentia eius omnibus admirationi fuit: iudicantibus vniuersis dignum esse virum qui Flandrico præficeretur imperio. Philippus Rex qui tum agebat Atrebatem, Turnacum ad oppidi custodiam misit Godomarum Fayam, Americum Narbonensem, Ludouicum Picauum, Gotofredum Charniacum, Gerardum à monte Falconis, Robertum Bertrandum, Matthæum Tricassum, Ioannem Landium, Syluestrem Viennensem, Comites præterea Vgellæ

Classis
Gallica.

Victoria
Eduardi na-
ualis in ma-
ri Fladrico.

† Forte Ha-
segat.
Eduardi co-
pis nauales
Eduardi
vulnus.

Deipara Ro-
tenburgensis

Regina Gā-
dau parit
filium.

Facundia
Arteueldæ.

Turnacum
præsidio fir-
matum.

Comites
Vgellæ

Vgellanum, Magistrum equitum & Ghisnensem iuniorum cum trecentis equitibus. Ad Fanum verò Odomari missus est Comes Armeniacus cum XLII. signis militaribus, in quibus fuere Odo dux Burgundiæ cum filio Philippo, Ioannes Cathalaunensis, Comes item Montis Belardi, Dominus Vergiacensis, atque Guilelmus eius auunculus. Ex Flandris autem Castellanus Bergensis, Castellanus Dixmudensis, Dominus Ghistellanus, Dominus Fani Venantii: Ex Atrebatibus Ioannes Castellionensis, Morellus Fiennensis, Vvanerinus Hamelicurius, Kerkiacensis, Fossanus, Vvilteruallius, cum aliis. Eduardus apud Vilfordium Brabantiae conuentum indixit: quò conuenere duces Brabantiae, Gelriae, Comites Hanoniae, Iuliacensis, Namurcensis, Blanckenheimensis, Montanus, Robertus Atrebas, Dominus præterea Falcomontanus & Iacobus Arteuelda cum Rectoribus Flandriae & alii complures. Pactum ibi ut Fladri, Brabanti, Hanonii, perinde atque in vnum iam conflati corpus, omnia concordibus animis, communique consilio agerent, sic simul in vnum coniuncti & confederati ut separari non possent. Itaque paratis rebus omnibus sub ferias diuæ Mariæ Magdalena ex Gandauo Turnacum versus Eduardus mouet, ut obsidione ciuitatem cingat & Helchinum Episcopi hospitio sibi deligit castraque sua facit Turnaci ante portam diui Martini. Germani verò ad portam quæ Hanoniam respicit, sederunt, Arteuelda cum Flandris (quos ad XL. milia adduxit) portam est fortitus eam quæ sancti appellatur fontis.

Fanum ad Odomari præsidio munitur.

Conuentus apud Vilfordium.

Turnacum obsidetur ab Eduardo.

Fuere cum Anglo ea in obsidione duces Brabantus, Geldrius, Hagnonius Comites Harefortis, Parbius, Arondellus, Moritonius, Hantonius, Iuliacensis, Staffordius, Brandenburgus, Montanus, Valkenburgus, Bellomontanus, Ioannes ab Hagnonia auunculus Comitis cum aliis penè innumeris. Habebat verò secum Arteuelda Gandenses, Vvassenses, Alostenes, Curtracenses & Aldenardios. Cæterum Brugenses, Franconates, Hyprenses, Baliolani, Furnenses, Bergenses, Casletani ducibus, Roberto Atrebatæ, & Henrico Flandræ si ad fines Atrebatum mittebantur. Sed maluissent suas duntaxat metas tueri, nec illas transgredi: & inuiti fere ibant, ideo quòd Atrebatum parum fiderent, quodque raro illic feliciter pugnassent. At Robertus ut alacritatem illis adderet, literas protulit in quibus erat Odomarones se mox dedituros, si celeriter eo accederent. Postquam Arkas peruentum est, locum protinus incendunt: Castellum Ruthol obsident, sed non expugnant. Portas murosque Odomarorum telis ac iaculis vrgent. Pugnabat Atrebas non more Flandrico per vnam eamque simul vnitam aciem. Nam Fladri in partes quinas diuisi fuisse traduntur. Brugenses qui primi erant cum Atrebatæ ad oppidum vsque mouebant. Proximi sequebantur Franconates, inde Furnenses & Bergenses: sed Furnenses nouam fossam traducere Atrebas non valuit. Quarta acies Hyprenses magno numero montem tenebant Arkensem. Casletani & Baliolani cum Popringensibus ad custodiam stabant castrorum. Hostes postquam ita dissociatos (id quòd captabant) nostros vidissent, ducibus Burgundione & Armenia-

Anglorum copiae.

Fladri & Henrico diuisi.

Odomaropolis oppugnatur.

Prælium Odomarense.

Atrebatum virtus.

co fortiter eruperunt, pugnatum hic, pugnatum illic. Armeniacus magnum secum educens equitatum, Hyprenses aggressus est, eosque vicisse atque fugasse Arkas vsque traditur. Atrebatæ verò cum Flandris iis qui Regis Comitibusque sequebantur partes, Franconates, Furnenses, & Bergenses per fugam ex composito factam trans fossam ad se elicerunt, moxque recurrentes manus fortiter cum illis conserebant, multiq; vtrinque ceciderunt. Interea sua acie Atrebas pro porta quam simul cum hostibus conatus est ingredi, acerrimè re-

gessit

gessit, grandemq; in hostes edidit cædem. Nam præter obscuri nominis militem nobiles viros Hamelincurium gente Atrebatem, Fossardum à Belloforti, Stephanum ab Fano Verani Campanum, & Ioannem Birganum Burgundum interfecit: eratq; aliquandiu dux ipse Burgundio maximo in periculo. Ita ad vesperam vsque dimicauerunt, donec hostes in oppidum se recipere multis interfectis sunt coacti. Tum reuersi ad castra obuios habuere Atrebates, Flandrosq; & Armeniacos qui Hyprenses, Furnenses, & Francos nates Arkas vsque fugarunt. Sed Atrebas ob vespertinas tenebras cognitus ab illis non est. Et quâquam utrique essent defatigati, hic tamen rursus pugnatum est. Interfecerunt captiuosque abduxerunt nostri nonnullos, inter quos captus erat clarus eques Burgundio Guilelmus Nylliacus. Postquam autem ad castra peruenerunt, omnes fugisse videbant, tentoriis, carris, impedimentisq; relictis. Quidam grauer vulnerati animas in itinere exhalabant.

*Rob. Atrebas
Fladris
parum grauius.*

Atrebas vbi Casletum peruenit, parum absuit quin per Flandrorum iram interficeretur. Nam quem parum ante amarant, nunc tum ob rem haud satis feliciter gestam tum quòd falsas illis recitasset literas, grauer hominem coeperunt odisse. Ex Casleto Hypram statim se contulit: nec Hypranis se credens cum paucis Turnacum magnis profectus est itineribus ad Regem Eduardum. Ad eum ferè modum pugnatum est ad Odomarones mense Iulio in feriis SS. Iacobi & Christophori, quo quidem de prælio adeò vacillant scriptores, ut vix habeam quod affirmem. Qui autem propius accedunt ad fidem, utrinq; multos occidisse referunt, ita ut vix dinoscant vtri tradant partem victoriam.

*Varianarum
ratio.*

Est qui ducentos supra mille mortuos equos propter foetorem postridie terræ defossos refert, sepultumq; mortuorum hominum magnum numerum. Est qui ex Gallis tria milia asserit occubuisse, ac totidem circiter ex Flandris: quanquam authores de numero cæsorum prorsus variant. Flandrorum hic adfuere milia circiter viginti. Inuenio qui & Regem Philippum & Ludouicū Comitem tunc in Fano Odomari fuisse referunt, sed oppido non prodiisse. Missosq; ab Atrebate in ditionem Atrebatensem complures clanculum incendiarios, qui multa perpetrarunt mala, sed ex his. LX. deprehensos vltimas dedisse pœnas. Incursum non multo post ab Odomarense præsidio in agrum Casletensem, partemque oppidi Casletani per ignita missilia combustam, Nicasium à Conkelare nobilem virum Flandris inferioribus datum ab Arteuelda præfectum, Philippus Valesius (ita enim, non autem Rex ab hostibus nominabatur) cum iuxta Ariacum ageret in cœnobio diui Andrea, literas ad eū Eduardus misit, vnum ex tribus optaret, vel duellum secum, vel centum contra centum, vel totis copiis configere. Respondit Philippus, nihil horum se facturū, non se bellū gerere hostium arbitrato, sed se curaturum ut Eduardum Gallia extrudat: mouitq; propius ad pontem vsque Bouinum, qui tribus tantum distat à Turnaco milibus, vbi locum natura tutum castris delegit, nusus persuadere proceribus suis ut prælium committerent, quod tamen obtinere potuit: ideo quòd pro se quisq; capiti timebat suo, haud ignari seu numerum seu vires spectes, se hostibus esse inferiores. Venit Rex Siciliæ ad Papam Aucionem laboratum pro pacificatione Regum, sed nihil profecit. Siclinium in Melanthifio, vbi sepulchrum est sancti martyris Piatonis, Comes Hanoniæ diripuit & igni concremauit. Nec Galli cessatores erant. Præsidium Elnonen-

*Eduardus
promocat
Gallum.*

*Responsum
Regis Philippi.*

Rex Siciliæ

*Siclinium
euersum.*

Elnona.

*Hafno oppi
dū crematū*

se, hoc est, Fani Amandi, Hafnonem oppidum cum cœnobio diui Benedicti postquam populati essent combusserunt flammis, omnemq; prædam ibi captam

tam

tam Elnonam asportabant. Inde Visconiam quoque abbatiam aggressi, conati sunt eam cremare, sed monachi gnauiter defendentes ignem extinxerunt, suumque locum seruauerunt. Turnacum autem quot & quantis oppugnationibus impetitus sit, quamque fortiter à præsidio ac ciuibus defensum, haud facile posset perscribi. Vix enim ullus absque oppugnationibus, eruptionibus, leuibusque præliis transiit dies. Eius oppidi potiundi Flandros præter alios libido incessit: nullique tanto expugnandi ardore flagrabant. Quodam die ex nauibus ad hoc adaptatis ad vespertinum usque oppugnationem continuabant non absque grandi propugnantium labore ac damno. Nempe quicquid in oppido erat aut præsidii aut ciuium, continenter pugnare sunt coacti: sed frustra tamen tantum Flandri sumpsere laborem, ideo quod aliis haud æquum erat ea in re studium, sed cura laborque longe remissior. Et quanquam eo die multos grauiter vulnerassent, multos ex propugnatoribus interfecissent, repulsi tamen sunt ab portis murisque, & nauem vnam grandem amiserunt cum pugnatoribus amplius centum interfectis aut submersis. Miraculum hic quidam adiciunt, visam ab Gandensibus inter oppugnandum virginem matrem statim super murum, ut ciuitatem, cuius ipsa esset præses, tutaretur. Turnacenses autem cepti iam præmi fame, omnem inopem & imbellem turbam quæ sese sustentare nequibat, oppido dimiserunt: quæ res visu admodum erat miserabilis. Hos dux Brabantie motus misericordia, Atrebatum deduci curauit incolumes. Ioannes Hanonius cum Reginaldo Falcoburgio, Guiljelmo Baliolano & Olphardo Crucio cum exiret pabulatum circa montem Pabulæ, ut Gallorum aliquos interciperet, ab Engelberto futuro Episcopo Leodiensi & Leodiis Luceburganisque acerrime est exceptus ac fusus. Interfecti Ioannes Varniacus, Galterus à ponte Archiæ, Daniel Blefius, Ioannes Soiranus & plures Hanonii, Angli, Flandri. Captus Crucius ac noxæ deditus à Rege Insulensibus, quæ quod plurima ab illo accepissent damna contra ius belli interfecerunt. Baliolanus fuga seruatus. Interfecti toto numero circiter trecenti, capti quadraginta. Inde Mortaniæ Hanonius & Valentianenses tentauerunt, ubi præsidio præfuit Dominus à Bello loco, sed firma & inuicta stetit Mortania. Et quoniam Elnonenses Hasnonium euastarant, eo se cum Valentianensibus conuertens Hanonius, oppidum capit & populatur, vnaque cum diui Amandi monasterio miserabiliter incendit. Hic Carcassenus Præfectus sub signo suo militari occubuit cum ducentis amplius pugnatoribus viris. Interfecti promiscue omnes in oppido inuenti. Campanæ quarum bella erat copia, omnes confractæ, templa dispoliata, aræ euersæ. Simili furore Orchiacum, Landæ, Chellæ, parua oppida capta, combusta, euersa. Scarpa quoque traiecto Marcianas cum monasterio diuæ Rictrudis miserandum in modum inuaserunt. Interfectus mox est Præfectus Aymericus Vernallus, capti Monachi, Abbatia direpta, & incensa. Alio tempore Ioannes Brandenburgenfis & Arnulfus ab Backenghem cum Iuliacensibus & Gelriis, valida manu excursionem quoque fecerunt in Pabulam: quos cum impedire Galli nituntur, Vulfardum quidem Gestellanum ceperunt, sed victi tamen ac dispersi centum & quadraginta bonos ex suis pugnatores amiserunt, captique sunt Carolus Momorenciacus & frater eius Bilibaldus cum aliis nobilibus. LXXX. In fine autem Augusti Angli, Hanonique, Reginaldo Falcoburgensi, Ioanne Bellomontano & Galtero Mannio ducibus, cum. x. milibus pugnatorum castris egressi Bouinas contra Gallos petierunt, ubi pugna in itinere cum hoste conferta superiores initio fuere,

Visconia.

Oppugnatur Turnacum.

Flandri Turnacensibus maxime infesti.

Miraculum

Dux Brabantie misericordia.

Hanonius vincitur.

Enlona incenditur occisus defensoribus.

Orchiacum euersum.

Constitus alter ad Pabulam.

Pugna ad Bouinas.

fuere, captusq; est ibi Engelbertus Leodiensis Electus, sacerdos quidem nomine, sed re ipsa latro: Instauratibus autē fortiter certamen Comite Sabaudia & filio eius Ludouico, rursus superati sunt Angli & Hanonii, interfectusq; est Senescalius Lundunensis cum viris aliis pugnatoribus quadringentis, Et Engelbertus liberatus est. Sed quis omnes incursiones seu potius latrocinia longe lateque vtrunq; tum facta satis perscripserit: præsertim cum à rerum vsque primordiis nunquam nostra hæc Belgica tantam vidisse credatur calamitatem, adeo vt completum tunc dixerunt Hildegardis sanctæ femina vaticinium, quæ hæc omnia longè ante futura fore prædixerat. Inter hæc Philippus Rex vt cognouit quanta obfessi Turnacenses premerentur angustia, nihil inexpertum reliquit, quod ad eorum liberationem pertinere arbitratus est. Sed quando armis experiendum non existimabat, subornat Ioannam Valesiam sororem suam (quæ cum bona opinione sanctimoniam post viri Guilelmi Comitis Hanonia obitum, sumpto velo castitatis apud Fontanellam in Camera censibus sacerdotio fungebatur) eandem Eduardi socrum, atque cum magnis donis Gandauum mittit ad filiam suam Reginam, vt illa apud maritum Regem, vel pacem vel saltem inducias impetret: multaque præterea Philippus munera alia aliis spargere, nihil pensi habere quæ quantaque pollicitaretur ac daret, dummodo tam copiosum tamq; inexpugnabilem exercitum dissolueret, Turnacensesq; quos vnice amabat eximeret obsidione. Tantum igitur valebant Valesiæ preces, cum apud filium Guilielmum Comitem, tum apud Philippam Reginam suam filiam, tantum preces & intercessio ipsius Reginae apud maritum regem, tantum regale numisma Philippi vt compotes voti eaderent Galli, vt inducias vnus anni Eduardus concederet, vt tam fortis inuisusq; abiret exercitus exhausta iam crumena quam bene nummatam secum Anglus attulerat. Priusquam tamen colloquium absolueretur, Arteuelda Flādrorum dictator de suis sollicitus in præsentia Regis Angli totiusque consilii concionatus: Domine, inquit, Rex, virique Principes curare vos decet vt nos Flamingi intra pacis placita contineamur, ita vt Rex Francorum ab omnibus nos obligationibus, debitis, sententiis, & censuris absolutos reddat, & quicquid siue in eum siue in Comitem commisimus, remittant ac condonent. Quod si aliter rex pacisci velit cum Francis, nos Flamingi nullo modo acquiescimus nec Regem à iureiurando absoluemus. Hæc præfatio quanquam Ioannæ Valesiæ pacificatrici verenti ne pacem turbaret & ingrata admodum esset, profuit tamen mirum in modum Flandris, quibus nihil quicquam ex omnibus quæ petebant negatum est. Harum autem per leges induciarum omnē Vasconiam, Aquitaniamq;, & Pictones & Pontacenses Angli Gallus reddidit, Flandris omnia æris non soluti debita, omnes multas, omnia onera ac grauamina, omnes obligationes quorumcunq; præcedentium fæderum, tractatumque, atque offensas vniuersas tam in Regem quàm in Comitem remisit: Vincula ecclesiæ solui iusq; sacrificiorum reddi curauit, omniumque obligationum literas ac tabellas restituit, sanctoq; iureiurando confirmauit nunquam post hac neque ab se, neque à successoribus suis curatum iri vt Flandriæ amplius sacris interdicaretur. Hæc Arteueldæ industria peracta, qui chartas tabulas codicillosq; omnes frustatim coram omnibus dirupit ac combussit. Eum in modum Ludouicus Comes domum restitutus Gandauum Eduardum Regem officiose salutauit, & grande illi conuiuium dedit, perinde ac officiis vincere cuperet, quem armis nequiret. Delecti autem his componendis iudiciis magnates

S. Hildegardis vaticinium.

Gallus inducias petit Ioā. Valesiæ sanctitas.

Largitio Gallica.

Induciæ vnius anni.

Soluitur obfidio Turnacensis.

Oratio Arteueldæ.

Regis libertas in Flādris.

Interdictum tollitur.

Lud. Comes in Flandriā restitutus.

gnates Regis Philippi nomine fuere Carolus Rex Boemiae, Carolus Comes Alenconius frater Philippi, Engelbertus Leodiensis, Comes Flandriae, Comes Sabaudiae, Comes Armeniacus, & Milo Noierius: & Angli nomine Guilelmus Clycon, Ioannes Dux Brabantiae, Episcopus Lincolnienfis, Duces Hantongius, Geltrius, & Iuliacensis, & Ioannes Hanonius, Godefridus Scorpis Dominus Cuchus. In his autem Flandri quancquam omnia quae petebant obtinerent, parum tamen mores suos emendabant. Mirum autem est non coactum fuisse Arteveldam dominatu se abdicare. Sed nihil urgebant Galli: satis in praesentia habebant salvo Turnaco liberari ab hostibus. Relicta Eduardus Flandria ex portu Brugenfi remeavit in Angliam. Turnaci ingens laetitia magnaeque Deo habitae atque gratiae. Tenuerat enim obsidio hebdomadas decem, & dies quatuor. In Flandria magno gaudio aperta templa, ritus caeremoniaeque sacrorum instauratae: sed Comes parum cultus, parumque feriatu erat, qui postquam cogere Arteveldam non posset ut dictaturam dominationemque deponeret, Flandria rursus decessit. Post haec Atrebatum indictus conventus de pace. Eo venire Cardinales ab Pont. Max. Neopolitanus & Claromontanus, Carolus Alenconius, Ludovicus Borbonius, Comites Flandriae & Blesensis, Archiepiscopi Senonum cum Episcopis Bellouacensi, Sacrocasariensi, Lincolnienfi, Dunelmensi, Comes item Varuicus, Robertus Atrebas, Ioannes Hanonius, Henricus Flandrensis. Hic adeo multa Angli postulabant, ut nihil actum sit praeterquam quod induciae in duos annos fuerint prolongatae. Dum hunc in modum nostri inter se principes tam turpiter digladiantur veri hostes, hoc est, Barbari ab vera religione alieni piorum regna evertunt. Saraceni tribus ex Africa regibus irruerant in Hispaniam. Horum maximus ac nobilissimus Balmarimus erat. Ab his semel atque iterum victi erant Hispani, ideo quod per nostrorum socordiam nulla acceperant auxilia. Tandem hoc anno Christiani clarissima potiti sunt victoria: fusi fugatique Barbari a tribus Hispanorum regibus Alphonso Castellae, Alphonso Lusitaniae ac Philippo Nauarrae. Eodem anno Ioannes dux Britanniae tertius eius nominis mortuus est absque liberis filius erat ducis Arturi, frater eius Guido Comes Pontiberiae mortuus erat ab hinc annos (ut ostendimus) decem, relicta Ioanna filia gibbosa, quae Carolo nupsit Blesensi. Ioannes alter frater Ioannis iam defuncti Comes Montisfortis qui Margaretam Comitis nostri Ludouici sororem habebat in matrimonio, mox fratri defuncto successit in Britanniam. Erat is natus ex secunda vxore ducis Arturi Iole filia haeredeque Almerici Comitis a Montisforti. Statim maxima turbatio coorta, cum se competitor obiceret Britanniae Carolus Comes Blesensis iure vxoris suae Ioannae gibbosae: qui quidem Blesensis nepos erat ex sorore Margareta Philippi Regis. Ad Curiam Parisiensem delata contentio. Dicebat Blesensis in Britannia communi authoritate ac consensu gentis sancitam legem, ut filii filiaeque parentes defunctos repraesentarent, eodemque semper essent loco quo defuncti parentes forent si viuerent. Vxorrem suam Ioannam Guidone secundo filio Arturi esse natam, ideoque potiorrem esse Ioanne filio tertio Arturi. Ad haec Ioannes non aliam esse legem aut consuetudinem Britanniae, quam totius Regni. Neminem id quod non habet relinquere posse suis haeredibus. Guidonem Ioannae patrem nunquam fuisse ducem Britanniae, quo igitur iure filiam illam transcriberet? Suam causam decissam esse in praedicio Atrebatensi, quo Mathildis Roberto patri successit, non autem Robertus Philippi defuncti filius, quanquam si Philippus superstes fuisset

*Eduardus
in Angliā.
Laetitia
Turnacen
sum.*

*Conuentus
Atrebaten.*

*Induciae in
duos annos
prolongantur.
Saraceni in
Hispaniam*

*Cōtrouersia
de ducatu
Britanniae.*

*Sententia iudica de du
catu Britā
niæ.*

*Bellū Britā
nicum. 24.
annorum.*

*Artevelde
insolentia.*

*Belli Britā
nici initium.*

*Ioan. d. Mō.
testi ca
pitur.
Margareta
uxor Ioānis*

*Exercitus
Anglicus
pro Marga
retæ.
Mors Rob.
Atrebatæ.*

*Ducēti Frā
ci Britones
totidem
vincunt.*

*Gallorum
crudelitas.*

*Obitus Lu
dovici pri
mi ducis
Borbonii.*

fuiſſet abſque vlla controuerſia ſucceſſurus erat patri Roberto. Dum ita in
ter ſe contendunt, ſententia tandem lata eſt à iudicibus contra Ioannem ad
iudicataq; Bleſenſi Britānia in gratiam (vt videbatur vtq; Ioannes interpreta
tus eſt) Philippi Regis qui auunculus erat Bleſenſis. Hinc bellum mox ortum
Britannicum, quòd annos perſeueravit quatuor & viginti, donec Ioānes quin
tus filius huius Ioannis ex Margareta Flandrenſi prælio victo atque occiſo
Bleſenſi Britanniam ſuam quietus obtinuit. Per eos dies Artevelde in ſuper
biam, & arrogantiam intolerabilem extolli cepit, magnasq; opes ſibi cumula
re, adeò vt ædes etiam magnifice ædificaret ad locum, qui Paddenhouc Gan
davi nominatur, hoc eſt, Buſonum ſeu rubetarum angulus: vnde murmur &
inuidia orta dicentibus pleriſque contra fidem ſuam ipſum facere, vtpote
qui talia ſe nunquàm facturum promiſiſſet, & initio gubernationis ſuæ ſoli
tus eſſet dicere, quando videbitis me magnifice ædificantem aut filias meas
nobilibus viris nuptui tradentem, tunc me mutatum dicite, nec amplius mi
hi fidite.

M CCC XLI. Paſcha. VIII. Aprilis. Ioannes dux Britannia & Margare
ta eius vxor, quam magno errore Æmilius & Polydorus Claudiam vocant,
Nanetes Lemouices aurumq; ibi fraternum, Breſtanos, Dinanos, Redones,
Venetoſq; fauore procerum ſibi adiunxerunt. Philippus rex Carolus Bleſen
ſi nepoti ſuo adſuit, miſitq; filium ſuum Ioannem Normannia ducem & fra
trem Carolum Alencouiam in Britanniam cum præcipua nobilitate ac iuue
tute totius regni. Ingens tota Britannia aſit bellum. Tandem Ioannes tantis
impar viribus captus eſt in Nanetibus ductuſq; Lutetiam in arcem Luparam.
Nec ideo Margareta vxor fortis feroxque mulier deſpondit animum, ſed Bre
ſtum fortiſſimum oppidum quo & aurū deſuncti cōtulit Ducis, Inſulam itē,
Garūdā & Redones magno animo defendit. Et cum iterum Rex validiſſi
mas cōtra eam copias mitteret in Britanniam, ipſa cum Ioanne paruo filio in
Angliam ad Eduardum tranſmittit, fidem illi de Britannia præſtat, filium Io
annem Maria eius filia promittit, exercitum .XL. milium armatorum duci
bus Roberto Atrebatæ ac Guilhelmo Sarisberiēſi in Britanniam adducit, quo
tempore Atrebas accepto in Venetis lethali vulnere recurrens in Angliam
moritur, relictiſ liberis ex ſore Philippi regis Ioanne & Carolo in Gallia
diſtentis. Tum rex ipſe Eduardus cum maximo bellatorum numero applicat
in Britanniam. Vix perſcribi poſſet quàm durum quàmque calamitoſum bel
lum hoc Britannicum fuerit. Quàm autē cruento à Gallis ſit geſtum, hinc vi
deas. Ad Caſtellum quod non habet Vallum Granarii ducenti Britones, Frā

cos ducentos ad pugnam pronocabant, ea conditione vt ſi Britones vincerēt,
Franci obſidionem Caſtelli relinquerent: Sin vincerentur in victorum forent
potestate. Accepta conditione Franci vicerunt Britonesq; omnes prælio in
terfecerunt præter triginta quos captiuos ceperunt. At Ioannes dux Nor
mannia cruentus carnifex in Nanetenſi obſidione omnes illos. xxx. decolo
lauit, capitaq; per murum in urbem proiecit. Eodem anno incendium acci
dit Gandavi in prædio anſerum. Ita locum vocant vbi nunc monaſterium di
uæ Agnes. Ludouicus dux Borbonii primus, Comes idem Claromontanus
nepos ex filio diui Ludouici obiit, tumulatuſq; eſt Lutetia apud Minoritas.
Eodem tempore ſaccos lanæ amplius mille miſit Eduardus Rex in Flandria
am, vnde quæſtus bonus, læta tempora, grandisq; lætitia vbiq; orta.

M. CCC. XLII. Pascha. XXXI. Martii. Sub exitum mensis Aprilis mortuus est Auenione Benedictus. XII. qui Pont. Gallis non multum charus erat: ideo (puto) quod ausus sit illis nonnunquam quedam denegare. Querebantur enim de seueritate ac rigore eius quod per Epitaphium illi scriptum satis indicant, placuitque illud inferere. Hic situs est Nero, Laicis Mors, Vipera Clero, Deuius à vero, Cupa repleta mero. Huiusmodi ineptias passim inuenias in Gallorum historiis. Successit ei Petrus Rogerius Theologus qui Clemens sextus dici voluit, cuius supra in anno. XXX. titulos explicauimus. Is amabilior ac iucundior Gallis erat, fuisseque dicitur totus Fratricola. Conuenit inter Triadem Flandriæ, hoc est, Gandauum, Brugas, Hypram, vt Ludouicum principem domum accitum secum retinerent. Non probauit tamen id consilii Arteuelda qui nullos fugitiuos aut exules admittendos arbitrabatur. Sedato nihilominus omni tumultu receptus est princeps in omnibus suis oppidis cum pace & gaudio, sed tria oppida id priuilegii ab eo requisierunt, vt extra oppida libera nusquã fieret lanificiũ. Ea res statim per castella ac præfecturas grandẽ exciuit perturbationem: delatumque est ad Arteueldam. xiiii. aut eo amplius per castella signa facta militaria, motumque grandem à multitudine parari. Profectus igitur Arteuelda manu valida Ecloniam, statim inde accessit Erdenburgum, vbi Petrum Lammins probum ac nobilem virum ante proprias aedes interfecit: mirantibus autem & rogantibus cur hoc faceret. Introite, inquit, domum & inuenietis paratum vexillum quo homo seditiosus motum excire statuit: quæsitum est vexillum, & in ædibus inuentum, alioqui vix placabilis fuisset fremens turba. Inter querelas de ministris Arteueldæ ex Flandria inferiore allatas, quum alienos supplicio afficeret, suos verò familiares locobus vellet defensare, incidit Gandauum rixa grandis cum Ioanne ab Steenbeka claro viro, qui violasse iuramentum suum Iacobum dicebat, sed mentiri eum Arteuelda respondit, illumque conatus est trucidare, id quod è vestigio fecisset nisi Senatus ac populus impediuisent: fugit Steenbeka in aedes suas quas statim Arteuelda obsedit cum. XXVI. vexillis. Prohibuit Senatus ne aedes nobilis viri violaret. Propinqui item & amici Ioannis maximo numero conglobati incedentes ad forum Veneris atque ad Prætorium, magnis conclamabant vocibus se præter principem nolle amplius vllum rectorem: Arteueldam cum cohortibus ac centurionibus amouendum, symbolum vestitus eius tollendum. Quod quidem vt motus sopiretur factum est, datusque vterque ceu in voluntariam custodiam, Arteuelda in Petram Gerardi diaboli, in Petram verò Comitis Steenbeka tanquam sua vterque purgaturus facta. Sed mox per totam Flandriam circummittit Arteuelda vt quicumque ipsum amassent, ad suam mortem Gandauum properarent. Brugeses, Hyprenses, Curtracii, Aldenardii, Alostani, Vvasiani, Dixmudani, Gandauum concurrunt vt suppetias illi ferant. Erigunt Gandauenses sua vexilla ac portas aperiunt. Vincit Arteueldæ factio, rursusque surgit eius regnum. Innouatum publice iuramentum. Creati Tribuni Iacobus Arteuelda, Guilelmus ab Vvarneviic, Ghelloor van Léyns, Petrus Caudenthovius & Iudocus Apere. Noua symbola instituta. In integrum restitutus Arteuelda, sed Steenbeka virique alii cum eo. LII. & matrona quædam honesta exulare iussi quinquaginta per annos: & mox alii quoque vigintiseptem in simile missi exilium. His peractis quies aliquandiu parata, domum reditum: sed Hyprenses Longomarcios, Popringanos, aliosque

Mors Bene
dicti. XII.

Clemens. VI.

Land. Comes
recipitur in
Flandriam.

Discordia
ob lanificiũ.

Homicidiũ
Arteueldæ.

Rixa Arteueldæ cum
Ioanne Steenbeka.

Arteuelda
ex custodia
restituatur.

Tribuni Gã
densium.

T vicinos

Discordia ab Ianificiū. vicinos suos perturbabant, orto dissidio propter Ianificium, eamque ob rem cum impedire nequiret rursus Ludouicus Flandria decessit. Ardebat bellum Britannicum, quod præsens ipse Rex Eduardus administrabat cum Margareta Flandrensi nomine ducis Ioannis Luteciæ captiui. Contra quos Philippus Rex Ioannem misit filium & Carolum fratrem, Philippum Regem Nauarum, Ludouicumque Blesensem cum quinquaginta milibus pugnatorum. Apud Nanetes Ioannes ciues. XXVIII. decollauit, quod nisi essent prodere Anglis ciuitatem. Tandem dies dictus quo totis copiis ambo reges committerent: sed Anglus ad diem non venit. Paruo interiecto tempore missi de pace ab nouo Pontifice duo Cardinales, qui inducias annales pepigerunt. Eas per inducias Ludouicens Comes domum rediit, sed perficere non potuit obstitente dominatione Arteueldæ vt exules secum reduceret, quanquam in iis plerique essent qui leuibus de causis patria essent pulsi. Acceptus tamen est debito à Flandris honore, illique summam obedientiam promittentes nouum vt conuenerat iuramentum præstiterunt: sed nimis impatiens Arteueldicæ damnationis in Galliam abiit. Britanniam verò bifariam ferme diuisam Blesensis ac Margareta Flandrica tenebant, hæc Britonantem, ille Gallicam. In his omnibus nullum inuenio ab Ludouico latum sorori auxilium, metu (puto) offendendi Regis. Incendium fortuitum Mechliniæ magnum dedit damnum in feriis sacratissimi corporis Christi tertio Calendas lunias. Diuus Iuo vir sanctissimus natione Britannus inter Cēlites relatus est. Non inuenitur (inquit mater illa historiarum) inter omnes aduocatos & iureconsultos qui sit sanctus, nisi solus iste Iuo. Erat enim magnus iureconsultus, aduocatus & pater pauperum. Secundo die Ianuarii terra mouit in Hollandia & eius vicinia. Nouum illud iugum seruitutis, hoc est, tributum salis hoc primum anno excogitatum atque Gallis impositum: quæ quidem seruitus nisi populus acriter obstitisset, & in Flandriam tandem fuisset inuecta.

M CCC XLIII. Pascha. XIII. Aprilis. Arteuelda consensu ciuitatum Brugis Egidium ab Coudenbrouc & Hypris Ioannem Holtkeranum nobilem virum præfecit, vt quæque ciuitas suorum finium gereret curam. Totâ inferior Flandria cum Ripa amnis Lysæ Hyprensis subderetur: Francconates omnes tam orientales quàm occidentales septentrionalesque cum appendicibus, Brugicæ essent ditionis Quatuor Officia, Vvasia, Tenere munda, Alostum, Aldenarda, & Curtracum Gandensibus attribuerentur, vbi summus Præfectus Arteuelda. Ita ceu in Trierarchias Flandria diducta, ac Tripolitana facta, vt per pacem in quæstu quisque suo degeret: quæ quidem res quamuis Ludouico Principi vehementer displiceret, deuoranda tamen illi erat molestia, nam mutare non potuit. Oliverium Clissonem, Gotofredum Maletractum, Ioannem Talcarum, aliosque primarios satrapas Britannicæ ad duodecim per speciem equestris decursionis Luteciam excitos Philippus Rex securi percussit. Nonnullos præterea ex Normannia nobiles simili ratione decollauit: erat enim mirus decollator, homôque factus perfidus & sanguinarius. Inuenio qui ab Guilermo Sarisberienfi hos omnes accusatos de occulto cum Anglis federe refert, dum in Galliam transfugeret dolore stupratæ vxoris ab Eduardo Rege. Tum Oliverius filius Clissonis materque eius & Gotofredus ab Haricuria ad Eduardum transierunt. Eodem anno Philippum Regem Nauaræ accitum ab Hispanis vt suppe-

suppetias ferret piis in Hispania contra Barbaros pugnantibus in obsidione Argefillæ urbis decessisse tradunt. Ea est Argefilla quæ hoc ævo Caroli Augusti potentissimo exercitui exitiosa prorsus fuit.

Obitus Philippi Regis Navarre. Argefilla.

M CCC XLIII. Pascha. IIII. Aprilis. Sub Calendas Maias infensi Hyprenses Popringanis eo quod ad æmulationem pannorum Hyprensiu suos pannos conficerent, ita ut inter hos atque illos parum vidisses discriminis, duce Ioanne Holtkerkano seditionem moverunt, profectique sunt Popringam ut oppidum caperent: sed restiterunt fortiter Popringani. Superiores tamē fuisse Hyprenses, ac multos Popringenses & inter eos Iacobum Bets ipsorum ductorem occiderunt, captiuosque multos Hypram duxerunt, qui & eodem tempore Longomarcios propter lanificium diripuerunt, & fugauerunt. Castellū Reningense igni funditus cremauerunt: pagumque Reninghelst incenderunt.

Seditio ob lanificium.

Popringani victi.

Nuptiæ.

Luteciæ Philippus Dux Aurelianensis filius Philippi Regis puer adhuc decē annorum Candidam duxit uxorem filiam Caroli Pulchri Regis: factique sunt ludi, & certamina equestria, in quibus Magister equitum Rhodulphus Comes Vgellæ interfectus est. Ioannes Comes à Monteforti deprecantibus pro eo multis, sub natalem dominicum parisiaco carcere dimissus est, ea lege, ut Britanniam non repeteret, sed Carolum Blesensem Regis nepotem omni illa tempore in pace uti frui sineret. Et promisit quidem hoc Ioannes ut libertatem assequeretur: sed non seruauit. Reuersus ad Margaretam uxorem, quæ fauore causæ ac procerum auxilio in Britonante Britannia fortia multa tenebat loca, mox aptimum consilio Blesensi bellum intulit: sed morte præuentus persequi non potuit. De morte Ioannis hoc modo inuenio in Chronico Britonum Gallicè ædito: Captiuum fuisse Luteciæ in Lupara adusque annum

Rhodulphus m. equitum. Ioan. à Mōteforti carcere liberatus.

M CCC XLV. Tunc inde aufugisse, redisse ad suos, & statim in morbum incidisse: atque apud Henboldum oppidum obiisse: Sepultum apud fratres prædicatores de Kemperle. Quod quidē oppidū statim Blesensis de vidua cepit, & clarissimos quosque ciues trucidauit. Rochetessonem, & Guilielmum Bachonem, Richardum Parhiacum, & Henricum Maletractum, magistrum antea supplicum libellorum, Hos quatuor insignēs equites Luteciā duxit, qui pridie Paschæ securi percussi sunt præter Maletractum carcere necatum Carnutensi, quod clericus esset. Sed tantō ardentius, pertinaciusque Margareta auxilio Anglorum bellum continuauit, femina fortis & cordata, necnon cum quouis claro duce comparanda, quāquam ab fratre suo Ludouico nihil prorsus haberet subsidii.

Mors Ioan. à Mōteforti.

Margareta à fratre Comite Flandriæ destituta.

M CCC XLV. Pascha. XXVII. Martii. Sexto Nonas Maii. Malus dies lunæ, quo die Gandau in magno foro pugnabant Textores contra Fullones ac paruum Quæstum. Dux Textorum Geradus Dionysius erat: quibus & Artevelde accessit. Fullonum verò Ioannes Baka. Adeo ea pugna ardens erat ac pertinax ut nec per præsentiam sacratissimi corporis Christi, quod sacerdotes attulerunt, dirimi posset. Ceciderunt viri paulominus quingenti, maxima pars Fullones, paruique Quæstus. Occisus cum liberis suis Ioannes ille Baka Decanus parui Quæstus. Victor Dionysius cum Textoribus, quorum erat Decanus. Causa motus, quod quatuor crassulos amplius quam ferret consuetudo, de singulis panis exigeret Fullones pro suo salario, quos soluere Textores detrectabāt. Hinc tota ciuitas cōturbata, sed sopita utcumque res est per Tripolim Flādræ.

Præliū ciuile Gandau.

Fullonum clades.

Teneremū de rebellio contra Tripolim ob lanificium.

Teneremūdani eodē tempore rebellionē mouerūt cōtra Tripolim, propterea quod in lanificio Gādēses illis nouas vellēt præscribere leges, quibus solito angustioris

Dux Brabā
tie pacis an
thor in Flā.
dria.

Edu. descen
sus in Flan.

Eduardi po
stulata.

Arteueldæ
studii erga
Eduardum.

Mentio ex
heredandi
Comitis.

Arteueldæ
vim parat.
Gerar. Dio
nyfii factio.

Impetus in
Arteueldā.

Arteueldæ
Gandavi oc
ciditur.

Edu. ob coe
sum Artes
ueldæ dolor.

Flandri me
tuunt vindic
tā Eduar.

stiores minorisque pretii pannos suos conficere deberent. Eam ob re auxilia-
rem sibi Ludouicum Comitem adsciscunt, ac mœnibus recipiunt. Et Ioannes
Dux Brabantie studiosè dat operam vt fracto tripolitano fœdere pax in soli-
dum componatur, totaq; Flandria Comitem recipiat. Eius rei gratia vocat ad
se Bruccellam Flandriæ legatos. Hic Flandri dicto se Comiti audientes fore
promittūt, cumq; domū vt redeat inuitāt: sed accessus Eduardi Regis intertur-
bat omnia. Applicatis multis nauibus principio Iulii in Calantū & Slusam.
Igitur Arteueldam Eduardus Slusam ad se accersit, postulatq; supremum in
Flandriam ad se transferri Imperium, vt ita desertis Gallorum partibus Lu-
dovicus fidem ipsi præstare cogatur: quod quidem si facere recuset, tū Flandri
eo deserto atq; adeò exhæredato Eduardum principē Valliæ Comitē sibi re-
cipiant. Has res vt perficiat omnem daturum se operam Arteueldæ promita-
tit: Gandauumq; reuersus in celebri totius Flādrig cōuētū, iuculēta oratione,
Regis postulata exponit. Hic Flādri id quod de supremo Imperio fideiq; iura-
mento cōmemorabat, admittere: ceterum exhæredationis illa mentio vniuer-
sis ingrata, fœdæq; visa est atq; hætenus inaudita. Recurrit ad regē Arteueldæ:
renūtiatq; ad cætera quidem Flandros annuere, sed exhæredationis mentionē
prorūsus execrari. Vrgēt nihilominus Anglus, selectosq; ex Valliensibus ad
quingētos Arteueldæ dat corporis custodesq; Gādavi inimicū se habere dice-
ret Gerardū Dionysii, Decanū Textorū, hominē factiosum, ac nouarū rerum
cupidū. His duces Valliēsis Ioanē Mantranerū & Gulielmū Sturinū Edu-
ardus præponit. Ea circumstipatus cohorte Gandauum repetit, instatq; vt vel
exhæredetur Ludovicus: vel fidei sacramentum Anglo iuret. Tunc Gerardus
cum per se, tum authoritate (vt quidam referunt) Ludouici principis, vniuersa
fœ ciuitatis coniurationem excitat aduersus Arteueldam. Ingente statim mul-
titudine circumuallatur ille in ædibus suis. Hic strepitus, furor, infansq; cla-
mor, occidatur, occidatur falsus ille sigillifer qui illustrē exhæredat principē,
postquā eius furatus est thesaurum. Eam populi rabiem ex alto de fene-
stra Iacobus blanda allocutione, multisque lachrymis mitigare conatur: sed
nihil hic promouet eloquentia, nihil suorum in Rempublicam beneficiorum
commemoratio, nihil preces, nihil lachrymæ, effractis ianuis ædiū Iacobus in-
terficitur, Thoma Dionysio (inquit Froissardus) vulnus infligente lethale. Res-
fert tamē alius quidā cū fugeret ex ædibus Iacobus in stabulū equorū suorū,
ponē raptim secutum quendā sutorē veteramentariū, cuius antea patrē Arte-
ueldæ occiderat: illum magna securi Iacobo fuisse caput, vt & parentem vlcis-
ceretur, & patriam tyranno liberaret. Occisos quoque referunt ex iis qui erāt
illi a consilio viros decem ac Galenses nonnullos, reliquis ad regē Eduardum
recurrentibus. Iacobi sociorumque eius interfectorum ædes omnes dirutæ in
argumentum proditiōis. Eduardus autem ira doloreq; valde permotus, iurat
se propediem acerbis sumpturum pœnas de iis qui charissimum compatrem
suū tam inhumaniter ausi essent occidere. Flandri verò, Brugenses, Hypren-
ses, Casletani, Curtracenses, Aldenardensesq; cum reliquis omnibus præter
Gandenses legationem ad Eduardum mittunt, conscios se minimè esse factæ
cædis, dolere quòd prudentis viri consilio auxilioque essent destituti, quòd
fortissimo Tribuno spoliati. Proinde orare ne toti Flādrig id facinoris
imputetur: non idè alieniores se fore ab Anglicano cōmercio, amicitia per-
petuam cum Anglis se cupere, fauorem, opem, transitum, comitatumq; per-
finēs Flādrig parata semper Regi esse quandocunque venisset, sed gentem
Flan-

Flandricam de exheredando Comite nihil posse audire: nihil ipsis esse antiquius & charius vetustissimo principum suorum stemmate: filiam esse Regi, posse per illius connubium æternam amicitiam & fœdus confirmari, si Ludouico Iuueni Principi nuberet: easque nuptias si Regi videatur se confecturos esse confirmant. Eum in modum purgatos se Flandri utcumque reddiderunt: coepitque leniri sensim iracundia, dolorque regius. Adiecerunt insuper, se Comitem non recepturos nisi Eduardo tanquam Francorum vero Regi faceret Homagium, quod tamen Ludouicus semper recusauit dictitans non prius id facturum, quam Regni Francici Eduardus esset possessor. Incidit autem mors Arteueldæ in diem decimum septimum mensis Iulii pomeridiano tempore, qui dies dominicus erat, ne quis varietate tradentium amplius erret. Eduardus nouo sibi Gandensibus, Flandrisque omnibus sacramento deuinctis slusa decessit, bellumque in Vasconiam transtulit.

Eduardus placatur.

Venit Ludouicus Comes ex Bruccella Teneremundam, vnde Florentium ab Brugdam, & Franciscum Villanum, cum parua manu Halostum misit, & Axellam, ut militem sibi scriberent: sed intercepti sunt ab Gandensibus, victique & interfecti, quod grande erat damnum. Nam viri erant apprimè nobiles, & ordinis ambo equestris. Ità Ludouicus milite cassus exules sibi adiunxit, qui mala per multa patriæ intulerunt. Gandensium ductor tum erat Gulielmus ab Varnevvic, quo duce Teneremundam obsederunt. Aderat quoque Gulielmus Hastingsensis, cum multis Anglis, totaque Flandria imperio Gandauensium Teneremundam conflouit. Comes vero cognita hostium multitudine priusquam vndique concluderetur, cum domino Ambasiensi cuius tunc Teneremunda erat ut habet Historia Atrebatensis, retrò abiit in Brabantiam. Qui reliqui erant propugnatores, eruptionem fortiter fecerunt, ac pugnaverunt viriliter: sed coacti sunt desideratis aliquot in oppidum se recipere. Tandem dux Brabantiae petentibus suppliciter ciuibus intercessorem se præbet: illiusque arbitrio controversia decidenda, paxque concilianda committitur. Exiit absque noxâ præsidium, petiitque Angiam oppidum Hanoniæ. Obsides Teneremundani dederunt XXXII. Octo Gandensibus, octo Brugenibus, Hyprensisbus totidem, ac totidem duci Brabantiae. Fugitiui & exules nouo edicto pulsî. Facta oppidanis potestas ut pannos conficerent veteri consuetudine, sed quinque duntaxat quartis latos cum aspectu reuerso. In mœnibus autem suis Flandriam versus tria coacti facere foramina: quæ singula paterent spatium pedum quadraginta, quæque nunquam claudî possent, nisi de trium oppidorum Flandriæ consensu, fidemque suam Teneremundani Tripoli Flandricæ obstrinxerunt: quicuique dehinc tota Flandriarum ciuitas ad usque Natalem diui Ioannis Baptiste insequentis anni. Comes autem inter hæc pacem omnibus quaesuit modis, sed adeo erant Flandrorum animi agglutinati Anglis, ut auelli ab illis non possent.

Ludouicus Teneremundani se iungit.

Teneremundam obsessa à Gandensibus.

Comitis fuga.

Teneremundani leges accipiunt.

Eodem anno Gulielmus Comes Hanoniæ, Holladiæ & Zelandiæ, duobus Traiectenses vicit præliis. Traiectum obsedit, ac redegit in potestatem, sed profectus mox contra Frisios victus est ab illis, & interfectus die. XXVI. mensis Septembris. Quam quidem mortem prædictam illi tradunt ab Comite Gelriæ Reginaldo, dum à sacris eum leuaret fontibus. Successit in principatus eius Margareta soror eius Augusta, vxor Ludouici Imperatoris, illisque filium suum Gulielmum statim præfecit. Motus terræ horrendus octauo Calendas Februarias, multa in Germania loca grauiter concussit ac prostrauit.

Traiectenses victi à Comite Hollandiæ.

Gulielmus Comes Hanoniæ occisus. Margareta Augusta.

Philipp. Bru
gundio Cos
mes Bonon
niæ moris
tur.

Ioanna Bon
onica.

Phi. Regina
Angliæ Hy
pram venit

Obitus Ioa.
Duci Bra
bantia.

Mechlinia
tota cedi
tur Bra
bantio.
Engelber. à
Marca Epi
scopus Tun
grorum.

Eduardi
clasis in
Norman.

Eduardi
successus.

Nobiles
captivi.

Eduardus
Lutetiae
propinquat

Godofre.
Haricuria.

Eduardus
reprocedit.

Philippus filius Odonis ducis Burgundie, dotali iure Comes Bononiæ super mare, defunctus est in Aquitania lapsu equi sui, ubi cum Ioanne Normannorum duce Aguilonem oppidum obsidebat. Reliquit ex Ioanna uxore filium Philippum, pro cuius mox tutela controuersia orta inter Ioannam matrem eius ac Margaretam nostram principem, materteram patris eius Philippi, sed matri Ioanne tandem adiudicata est tutela. Erat ea filia Roberti Comitis Bononiæ, & Aruerniæ ex Blancha filia Roberti Claromontani, qui filius erat diui Ludouici: nupsit autem paulò post Ioanni duci Normanniæ futuro Regi, qui & Philippi pueri Comitatusque eius Atrebatensis tutor euasit & gubernator. Decimoquarto die Octobris Philippa Regina Angliæ cum sorore sua Margareta Augusta per portam butyricam intravit oppidum Hyprense, introduxitque secum multos exules, perinde ac princeps ipsa fuisset Flandrica: quæ quidem duæ Heroinæ die. XVII. Octobris discesserunt, atque altera mare repetiit, altera verò Hanoniam, erant enim germanæ Comitis Hanoniæ in Frisia iuxta Staueram desiderati. Sub Calendas Februarias Ioannes Philippi Regis filius de Anglis recuperavit ciuitatem Engolismorum: ubi fessum aliquamdiu recreauit exercitum. Obiit Dux Brabantia Ioannes No nis Decembribus.

M CCC XLVI. Pascha. XVI. Aprilis. Mechliniam Ioanni Duci Brabantia Ludouicus totam cessit, pro. LXXXVI. milibus aureorum regalium iuramento à Clemente Pontifice solutus, quo tenebatur id oppidi nunquā alienare, sed priusquā Ioannes numeraret, Ludouicus in uiuis esse desit. Interea Riolam aliaque minoris nominis oppida in Aquitania Angli capiunt. Engelbertus à Marca Episcopus Tungrorum bellum cum suis gessit, victusque est, quamuis Ioannem Boemia Regem, Carolumque eius filium, Comitem præterea à Marca fratrem suum, aliosque eminentes viros auxiliares haberet. Occisi hic Reginaldus Comes Falcoburgius, & Guilielmus Longaspata socii Engelberti, cum aliis nobilibus circiter centum mense Iulio. Sub Calendas autem Iulias cum nauibus amplius mille Eduardus Rex in Normanniam applicat, qui repulsus primum ab Cæsaroburgo, Harfletum portum obtinet. Carentanum occisis Normannis ad mille ducentos capit atque euertit: cuius defensores Nicolaus Gronsiacus & Rolandus Verdunus de vendito oppido insimulati Lutetia capite plexi. Post Constantiam multaque alia capta loca Cadomum insigne oppidum & opulentum capit ac diripit, ditemque admodum prædam cum captiuis multis in Angliam mittit. Rhodulphus Vgellanus Magister equitum qui filius erat Roberti Atrebatensis, Ioannes Comes Tancredi Villæ, & Ioannes à Meleduno eminentissimi inter captiuos fuere, magno postea redempti. Ædita longè lateque grandi vastitate Angli Somonam, Ilaram, Sequanamque flumina superauerunt, atque in agrum usque Parisiorum peruenerunt. Fanum Claudii, Fanum Germani in Laia, Pisciacum cum Parthenone, Roiam & suburbanum regium incenderunt, ductu præcipuè Godofredi Haricuria, qui ad Anglos transfugerat. Exercitum habebat Rex Philippus sexaginta milium armatorum, hostemque per Episcopum Cænomanensem ad pugnam inuitabat. Nec detrectabat Eduardus, Dies statutus & locus in Valle Gerardi iuxta Antoniacum in conspectu urbis Parisiorum, sed ponte ad Pisciacum à Gallis rescisso, cum sentiret id ab hostibus agi ut flumen transgressus commeatu prohiberetur, timore perterritus magna celeritate pontem reficit interfectisque ac pulsus Ambianis qui transiitum

tum conabantur impedire, flumen transmittit, seque in Bellouacos confert: quorum iuxta moenia ædem sanctissimi præsulis Luciani cremat: inde nihil cunctatus Somonam petit, præmittitque decem milia virorum qui transitum tentent fluuii. Sed & ad Hangestum & ad Remigii pontem fortiter à Gallis reiecti, Arenas ad eum reuertuntur: certiorque tum factos Philippum Regem cum omnibus copiis acriter insequi, nec procul abesse, ipse cum toto exercitu quantum potuit ad Aquas candidas contendit, ubi fortissimè cum hoste dimicans ferro transitum aperuit, interfecitque captisque multis qui fluminis habebant custodiam. Notatis Godomarus Faya, qui quamuis milia aliquot haberet pugnatorum, fugam tamen cepit: quanquam socios Ioannem Piquiniacum Calmontanumque, cui Eremitæ cognomen, ac Ioannem Changium quæstorem militarem strenue decertantes videret. Nec vel fusis ita hostibus Anglus transisset, nisi (vt ubique fortunatus erat) recessu marini ætus, amnis propemodum siccus ea hora fuisset. Contrà post horas plus minus ternas quando adfuit Philippi exercitus, reuerso iam æstu adeò flumen intumuit, vt omnibus sui ingressum negaret, necesseque haberet rex cum toto exercitu Abbæ Villam proximum oppidum petere vt hostem insequeretur. Volebat nimirum amnis ille temerarium Gallorum suorum impetum sistere, ne tam præcipientes in interitum ruerent: sed stulti homines salutaria monitoris sui signa non intellexerunt. Eduardus postquam talem per fugam in Pontacum maternam ditionem peruenisset, operiendum ibi in solo cæloq; suo hostem ratus, ad syluam Kersiacā haud procul Abbæ Villa castris fortiter munitis confedit. Nec quicquam magis Galli metuebant quàm ne dilaberetur, eorumq; manus effugeret. Interea Minoriacū, Gorgani, Fanū Venantii, Stærgiacum cum pagis circumiectis circiter viginti Flandri præcipue Gandauenses de Gallis recuperant. Betuneā per tres circiter hebdomadas obsidēt ducibus Henrico Flādrēsi & Odardo Rentiacēsi pulso à Rege Philippo in exiliū, auxiliante vicina gente, quæ Alencia vocatur, Ioānes Castellionensis Gotofredus Danekin, Rolādus ab Pouckis, Gotofredus Charnyus, & Eustathius ab Ribomōte id oppidi pro Rege Philippo tutabatur, igneq; crebro à Flādris iaculati, ictusq; terribiles tormētorū sustinuerūt gnauiter, nōnunq; & cū his per eruptiones dimicantes. Habebant secū præter alios centū circiter & sexaginta arcubalistarios Atrebato missos. Instante autē pugna Regum omīssa obsidione Greueningā Flādrī concesserūt, vt si fortē Angli succūberēt eū tractū, quē iam nūc vrgebant Galli, tueretur. Fama nēpe pro victo Anglū habebat: fugāq; fecisse quatenus poterat diuulgabat. Nihilominus tamē Angli Croteiū & Domartiū capiūt, diripiūt, incēdunt. Et mutuis se cōuitiis Reges proscindūt, Anglus mercatorē satis authorēq; Salie legis Philippū appellare, Philippus vero lang mercatorē vocare Anglū, qui quū nihil illo anno fecisset lucri: veniret populatū alienos agros. Die sabbati post ferias diui Bartholomei, hoc est, die xxvi. Augusti factū est funestissimū illud prælium Kersiacēse in Pontaco: cui quinque interfuerūt Reges, Philippus Gallorum, Eduardus Anglorum, Ioānes Boëmorum, Carolus Romanorum iam electus, & rex Insularum Baleariū. Hic Eduardus nusquā vinci solitus, egregiē vicit. Triginta milia hominū cæsa scriptores memorāt. Inter autē mortuorū nobilium capita inuēti Principes (teste Frossardo) vndecim: Barones octiginta, quæ signa militaria vocantur: & equites balteo donati mille ducēti. Ex his nobilissimi rex Boëmię, Dux Lotharingię Rhodulphus, Carolus Comes Aléconii germanus Philippi regis: Comites

Philippus
Eduardum
insequitur.

Edmundus
Somonam
transit.

Pontacum.

Flandri Be-
tuneam obsi-
dent.

Comitia re-
gū mutua.

Pugna &
clades funes-
ta ad Kersia-
cium.

Victoria
Eduardi.

Nobilissimi
interfecto-
rum.

Ludo. Co. interitus. Blesensis, Haricuriæ, Sacrocasariensis, & Comes (proh dolor) Flandriæ noster Ludovicus.

Nobilis ben. Princeps, nimium confidere Gallis

In miseram mortem te Ludouice rapit.

Cladis Tante cladis causas quasdam Galli ineptas adferunt: Ego autem non alias, quam supra commemorauimus, citandas puto: Ius nepe Gallorum friuolū, cōtrouersum, incertum, & ut nō dicā falsum, certē rāto crude longē indignissimū. Calamitatem adhuc sanctæ Ecclesiæ Catholice, quā Reges illi intulerunt, dum pastores eius summos non alios nisi Gallos, nec nisi in Galliis creādos habendosque curarent, cum tanta quinis religionis pietatisque iactura, ut nemo unquam Cicero aut Demosthenes dicere sufficeret. Et hæc sunt quæ Helena, quæ fuit illa Galharum, Isabella orbi in nexit mala.

Isabella altera Helena O quantum patriæ portauit adultera luctum!

zulu Quam præstiterat sponsam duxisse Philandram.

Gallorum discordia. Est qui captum tradit Principem Valliæ Eduardi filium à Comite nostro Ludouico; sed liberatum statim ab Anglis. Sunt qui tanta laboratum apud Gallos discordia, ut Ludouicum non ab hostibus, sed ab Carolo Alenconio Regis fratre occisum referant, Alenconiumque vicissim ab Ioanne Ghistellano dominum suum vindicantē: sed & Ghistellanū ab Galtero Grynæo, Flandris & Normannis inter se diuicantibus. Ortum odium, quod Principes ferme omnes Regni (ut moriens Milo Noerius Regi aperuit) monera ab Eduardo accepissent, exceptis Ioanne Regis Philippi filio, & Comite Flandriæ. Decretam insuper fuisse Flandro primam equitum aciem, quam sibi deberi Alenconius contendebat.

Sagittarii Anglici. Hic arcus manuarius victoriam Eduardo quaesuit.

Anglorum rigidis cecit ballista sagittis. Quamuis sexaginta milia pugnatorum dicitur habuisse Philippus contra decem, aut paulo amplius milia Anglorum.

ds Palma Dei donum est. Anglorum milia dena.

in Hic sexaginta Gallorum milia vincunt.

Flammula Gallorum. Genenses arcuballistarii partim ab Anglis victi, partim ab ipsis Gallorum equis prostratiq; in fogam cōpuli. Fugit multo maxima pars plebis Gallicanæ, ex quibus tamen postero die multi innocenter perierunt. Flammulam illam victoriosam gessit eo die Milo Noerius, qui non diu post fuit in humanis. Authore est Polybius Gallos olim Insuabres signa habuisse quædam aurea, quæ immobilia vocitabant, non nisi in extremo periculo ex Mineræ templo promissita. Ab his puto auream Gallorum flammulam promanasse, quæ ex penetralibus templi Dionysiæ promittitur cum extremum timetur discrimen.

Comitatus Nulla autem inter Anglos discordia, sed summus consensus erat, magnaq; prouidentia & maturitas consilii. Castra ita ordinata erant ut à tergo fossam haberent, ac velut murum ex carris, aliq; materia factum. Tres erant acies, Sagittarii, Hastati, & Equites. Hanc pugnam pulchrè Paulus Æmilius conscribit, sed & ipse & Polydorus Virgilius pluresque alii ab ipso quo profligata est die aberrant, decimū statuentes Calendas Septembris, quum septimo facta sit Calendas Septembris, die sabbati à meridie: ut cum nostris quibusdam rectè habent Chronica Brabantia, & Atrebatensia, & Ioannes Nauclerus, & chronicon Vascosani, pluresque alii. Porro omnem tollit ambiguitatem inscriptio sepulchri Ludouici, quæ Brugis in Principis ade ante aram maximam est

huius

huiusmodi: Chi gist noble puissant Prinche de bone memoire mon seigneur Loys Conte de Flandres, de Nevers, de Rethers, qui trespassa en lan de grace Mil trois cents quarante sys le. xxvi. iour dou mois Daugst, pries pour lame de ly: sunt q; eo quotannis die eius anniuersaria exequia, sparsa circum sepulchrum viridi gramine.

Heu nimium presto Gallis nimiumq; fidelis

Gramine sub viridi sanguinolente iaces.

Ni tua cum Gallis te Regna Niuernia ligassent,

Non foret hostili vita perempta manu.

Omnia cura tibi, labor omnia, rara voluptas,

Raraq; pax toto tempore, rara quies.

Pax ex summus honos tibi celo fulgeat alto,

Sceptraq; cum Superis commodiora geras.

In libro autem obituum diui Donatiani hoc modo scribitur: Septimo Calendas Septembris obitus illustris Principis domini Ludouici Comitis Flandrie, qui dedit duodecim libras parisi, assignatas super bona de Zoudcote. Sepeliuit autem patrem suum filius Ludouicus Centula in monasterio diui Rocharii, donec tandem sexto post anno Brugas transferret. Tridui induciae ad sepelienda corpora datae. Nobilitas fere omnis aut oppidis propinquis condita, aut certis signis discreta: factaq; potestas cuilibet suos quo vellet asportandi. Corpus Ioannis Luceburgensis regis Boemiae Luceburgum delatum ac magnifice sepultum: ubi & facies (vti lego) quinquaginta nobilium, qui cum eo occubuerunt, calata in marmore visuntur. Pugnatum autem est vsq; ad noctem: sed postero die (ne semper Galli non essent infortunati) pernebulosum celum, magno numero ad Gallica quae hostes erexerant confluentes signa, tamquam pecudes maculantur. Quicquid delirant Reges, pleuntur Achiui: Saepo potentum crimina luunt innocentes. Simon Pollitus ciuis Compendianus Lutetiae manus pedesq; truncatas ad patibulum vincto trahitur, illiq; suffigitur, quod ausus esset palam praedicare, potiore iure Edwardum quam Philippum Regem de regno contendere.

T. FLAN.

Epitaphii
Ludo. Co
mitis.

Sepultura
Ludouici.

Ius Eduar
di in regni
Gallicum.

Flandricorum Annalium

LIBER DECIMYSTERTIVS.

Lud. a Ma-
lea Comes
Flandriae
XXVII.

Alea locus natalis iuxta Brugas Ludouico Iuniori cognomen de-
dit. Ex pugna Kersiacensi fugit cum rege Philippo, ad oppidum Am-
bianorum Samarobrigam, ubi curato quod acceperat vulnere, bal-
teo à Rege donatur, illique se iuramento deuincit, & Comes appella-
tur Flandriae. Ioannes Philippi regis filius, qui in Aquitania adhuc sedebat ad
Aguilsonem, certior factus de accepta clade, ad patrem se recipit. Tum Co-
mes Darbuis qui Burdegalam tenebat, Santonas, Fanum Ioannis Angeliaci, Mi-
rabellum, Osnacum, Fulgerias, Benonem, Mortaniam, Lufigniacum, Tallibur-
gum, necnon & Pictonum ciuitatem cepit. Incredibile autem memoratu quan-
tum in Pictonibus aurum, argentum, pannorum, aliarumque rerum pretiosarum abstu-
lerit praedam. Edmardus Fannus Iudaei Strapulas Ieiunium antiquitus dictum,
Suburbia Bohoniae, Markisiam, & Villantunus, multaque alia cremat. Venit obses-
sum Calesiam principio mensis Septembris, quod per mare ad eum omnis gene-
ris commercatus, magnusque numerus militum subiechitur. Ioannes Viennensis
Burgundio seu Allobrogeum Arnulpho Andreghemensi Calesie habuit custo-
diam. Hic omnem inopem atque inbellenturbam, quae toleranda obsidioni non
esset idonea, oppido emisit, omnesque Eduardus dato illis largo prandio incolu-
mes abire permisit. In Flandria aduentus Ludouici noui principis magno desi-
derio expectabatur, sed quoad illi omnia paululum forent sedatiora, continuit
eum Rex penes se in Galliis. Florētissimus erat ad olescens, sed sextumdecimum
duntaxat agebat aetatis annum. Interea Flandri auctoritate ac decreto trium op-
pidorum adunatum exercitum duce Henrico Flandrensi ad nouam Fossam mo-
uent. Arkas depraedantur ac comburunt, Rutholt obsident & capiunt, percur-
sisque circumcirca agris Odomarones obsident, ut saltē Gallorum eo ex oppido in
Flandriam incursiones impediāt. Comes Northantoniae dum & ipse ex Atre-
batibus ageret praedas, Taruannā venit. Eam urbē Episcopus Morinorum Ray-
mundus, quod sedes sibi esset episcopalis, utcumque munierat, habebatque secū alī
quantum peditatum cum paucis equitibus, & horum ductorē Arnulphū Andre-
hamū, sed aduentibus Anglis timore perterritus statim fugit ad Fanum Odo-
mari. Andrehamus autē restitit fortiter hostibus quoad potuit, donec multis
ex suis interfectis, ipse grauitur vulneratus capitur. Taruannā autē captā An-
gli diripiunt, direptaque incēdunt. Templū quoque despoliari ceptū, sed cum Anglus
quidā iactu sagittae coronā Deiparae imaginis, quae sublimi quodā stetit pegma-
te, conatur deicere, fractus arcus circumstantes grauitur fragmetis suis vulnera-
uit. Tum parsitū templo, creditūque diuinitus direptionē prohiberi. Religiose
supplicatū ac dona ab Anglis arae Virginis collata. Discedunt Angli, sed pra-
datoria mox accedit manus Flandrorum ab Fano Odomari, ut si quid in deser-
to restaret oppido raperent. Hi Canonicorum stantia adhuc aedificia incen-
derunt, nec à direptione sacrarum rerum abstinuerunt. Misera & calami-
tosa erat tota ea regio, nihil integrum, nihil inuiolatum mansit exceptis iis
quae in fortiora essent collata munimenta. Dum haec aguntur Philippus rex
de Calesia liberanda sollicitus mittit in Scotiam militum aliquantam ma-
num: iubet Dauidem Regem sibi foederatum, bellum quantum maximum
posset Anglis faciat, ut Calesiacam linquere cogantur obsidionem.

Scotus

Anglorum in
Aquitania
successus.

suburbia
Bohoniae.

Edu. rex Ca-
lesiam obsidet.

Eduardi in
hostem libe-
ralitas.

Raymundus
Episc. Mori-
norum.

Angli Tar-
uannam ca-
piunt.
Miraculum

Foedus in-
ter Gallum
& Scotum.

Scotus grandem sibi pollicitus victoriā, quod robur ferè omne Anglicanę iu-
uentutis esset in Gallis, Anglorū fines, Dunelmum, nonnūq; Castellum vsq;
euasat, sacris profanisq; iuxta infestus. Hic Philippa regina, Regis implere vi-
cem necesse habuit. Cogit exercitum quantum valet quem Scoto ferocissimo
opponat. Veruntamen inducias prius à Scoto petit: Beruicum oppidū, ac Edu-
ardum Baliolanū authorem primi belli Scoto offert, si domū redeat ac sangui-
ni parcat. Hæc David ad timorem pertinere ratus, sauius quàm ante grassari
cepit. Regina verò (quando declinare non posset) decernere cum illo statuit:
prius tamen rursus mittit ad hostem si Anglia decedere integer velit, per se il-
li adhuc licere: Sin obstinatus in tanta pergat iniuria, Deum, diuosq; quorum
templa arasq; violasset, ultores fore. Sed omnem prorsus pia mulier lusit ope-
ram, apud homines superbissimos, qui omnia hæc scemineo tribuebant pauo-
ri. Haud minus hic Scoti, Galli; vani atq; amentes erant, quàm fuerant in pu-
gna Kerfiacensi: sperabantq; se dedecus Kerfiacum hic egregiè delituros. Regi-
na ad nouum Castellum secessit, fidis suis Ducibus negotio permissio. Atrox
committitur pugna: Angli egregiè vincunt, Scoti miserabiliter cæduntur, ita
vt ad. xv. milia mortalium cæsa inuenirentur. David rex fortiter pugnans ab
Ioanne Coppolando equite capitur: iussuq; Eduardi Regina redditus ducitur
Landunum, vbi ad decem amplius annos egit in custodia. Hoc temeritatis sue
Scotus tulit præmium. Factum est hoc prælium pridie Calend. Octobris die
sabbati. Ita intra vnum fermè mensem duas splendidissimas adeptus est Edu-
ardus victorias. Alii tamen in annum mox insequentem hæc transferunt: Sed
Frossardum sequimur, qui tunc vixit. Miror ab Hectore Boethio tribui anno
xlvi. obsidente Eduardo Calestia, manifesto errore: Nam Calestia anno. xlvii.
mense Augusto capta fuit. Post hæc Regina dispositis in Anglia rebus tanta
insignis victoria ad Regem venit Calestiam tertio Calendas Novembris.

*Philip. Ang-
licæ regina
Scotis occu-
rrit.*

*Victoria
Regine.*

*David rex
Scotie cap-
tū.*

Sub Calen. Octobris totos octo dies pluebat, & frigus hyemis cepit appe-
tere. Eam ob rem Flandri consensu Eduardi tam Calestia quàm Odomaroni-
bus relictis, domum se receperunt, testante Anglo satis se virium habere quan-
vis vel acie fortassis decernere Gallus statuisset. Cum autē suburbana crema-
re, atque abire pararent: ea ipsi Odomarense facta eruptione cremant. Nostri
absq; vllō graui damno discedunt, reuersuri primo vere. Erant autē apud Odo-
marones in præsidio nomine regis Philippi Comes primum Montis Beliard
cum Atrebatibus, & Flandris illic habitantibus. Accessit inde Guido Nigella-
nus cum trecentis equitibus, in quibus eques erat Hispanus Gratianus Sibylla
dictus: Morellus item Fiennensis cum aliis multis limites regni defendere pa-
ratis. Atrebatī verò erat Arnulphus vocatus Dux Athenarū, Apud Bononiā
Comes Iuniacus, & Carolus Hispanus vnā cum domino Belli Ioci, Ariaci do-
minus Vidonius, Montrolī Comes Salabruisius. Hos oēs pluresq; alios An-
glis Flandrisq; Rex opposuit. Hybernāt rex Eduardus in Castris ad Calestiam,
vbi ædificia ad hoc cōstruit. Castra fossis cingit. Vxorem & liberos ad se euo-
cat. Natalem dominicum magna lætitia celebrat: regiāq; redimitus tiara re-
gale suis dat conuiuīū, cum magna pompa & ambitione. Principio Nouem-
bris rogatus instanter à tribus ciuitatibus venit Ludouicus Comes in Flandriā
suam, in qua vel iussu Eduardi regis vbique debito est honore acceptus, quan-
quàm perficere nullo pacto posset vt Anglis relictis Gallicarū Flandri fierent
partiū, nisi Insulam, Doacum, & Orgiacum Gallus redderet, de cuius rei men-
tione nihil potuit audire. Profectus circū oppida ac castella, leges, priuilegia,
& con-

*Præsidia
Gallorū in
oppidis Flā-
driæ finiti-
mis.*

*Castra Edu-
ardi ad Cal-
lestiam.*

*Lud. Malea-
nus in Flan-
driā venit.*

& consuetudines gentis se diligenter conseruaturū promittit, ac iurat. Fidem & iusiurandū à nobilitate recipit. Nouos vbiq; magistratus creat. Leges quasdam nouas Reipublicæ salutare condit: quas quidem Flandri parnifacere & malè seruare. Inde de matrimonio eius grandis orta contentio, ac plures habiti conuentus. Philippus rex filiam ducis Brabantia petente patre collocare illi studet: adiecta lege vt ab Anglicano foedere Brabantus imperpetuum abstineat. Cōtra Eduardus qui eam ob rem venit Gandauum, filiam illi suam copulare contendit, veritus ne Flandrorum perdat societatem. At Comes adulescens edoctus à Gallis, negat se ducturum esse eius filiam, abs quo pater ipsius bello esset occisus. Excitare se Anglus de parentis morte, omnem culpam in Gallos reuicere, ab illis fuisse coactum prælium committere, maluisse in Angliam reuerti absq; pugna. Insulam, Duacum, totamq; Flandriam Gallicam se illi recuperaturum, alia præterea multa pollicitari. Flandri autem cum Eduardo per omnia consentire, polliceri Regi vel inscio adolescente se totum negotium confecturos. Reuertit Rex ad castra Calesiana. Flandri Ludouico quid Regi polliciti essent exponere: orare vt suorū sequatur consilium, Reipublice consulendæ causa. At ille contrà, rogare ne quid se indignum eorum persuasione adductus cogatur facere. Nolle se Angli filiam, etiam si dimidium regni sui dotem daret. Marchio Namurcæus, Arondellus & Northantonia Comites, simul Reginaldus ab Gobega commemorare apud Flandros coram Principe adolescente: Memoria tenere Flandros debere, quod iam inde ab Huguonis Capeti temporibus semper conati essent Galli, Flandros, Normannos, Anglos, aliasq; Germaniæ nationes Gallis extrudere, nec vnquam cessaturos donec oppressis incolis Flandriam rursus regno (si queant) asserant, vniantq;. Necessarium igitur esse Flandriæ Anglicanum foedus, si scutum inexpugnabile, si certam galeam aduersus Gallorū iniuriam habere velit. Nihil autem horum Flandri inficias ire: quippe qui multos per annos omnia certis experimentis verissima esse didicissent. Nihilominus tamen Ludouicus princeps persistit in sententia, nolle se parentis sui occisoris habere filiam. Ad hæc Flandri, parentem eius nimium Gallis fuisse addictum, culpa occisum esse sua. Si suorū fuisset secutus cōsilia: multos adhuc annos potuisse vivere. At nihil nec per hæc, nec per his similia Flādri proficere: respondēte identidē adulescēte Brabantinam se ducere velle, nullo autem modo Anglam. Creditum est captum Brabantinæ amore ob formæ præcipuam commendationē. Ceperunt dehinc Flandri custodiam Comiti adhibere, ne fortè se clanculum ad Philippum regem aut Brabantinum proriperet. Ad Calendas Februarias conuocatis trium ciuitatum primoribus Comes paterna secutus vestigia, requirit vt relictis Anglorum partibus pax integra ac firma cum Gallis componatur. Contra Flandri Anglorum amicitiam, necessariò retinendam esse confirmant, absq; qualanificium in Flandris constare non possit. Perituram fame multitudinem, nisi lanificio subleuentur. Postquam inter se Reges bellorum suorū nullum facerent finem, multò facilius, ac damno minore resisti posse Gallis quàm Anglis. Perditam planè esse Flandriam si Anglos inimicos habeat. Eduardū vbiq; esse scelicem, vbiq; superiorē: Gallos infortunatos, debiles, pauperes, & miseros esse. Nulla ratione ab Anglis discedendū, nisi fortè reddere Flandriam Gallicam Philippus velit, petūtq; supplices ab eo vt regi Eduardo iuramentū fidelitatis faciat, velitq; esse eius Beneficiarius nomine Flandriarū. Miratus adulescens rei nouitatem negat se vnquam hoc facturū: donec more Francorum Regum

Eduar.

Contentio de
Lud. Comitis
matrimonio.

Anglica af-
finitas pro-
ponitur.

Legati An-
glicani.

Lud. Angli
filiam repu-
diat.

Flandri-Comi-
ti suo cus-
todes adiu-
gunt.

Discordia
Comitis cū
gēte sua de
foedere An-
glico.

Eduardus Remis sit coronatus. Sub Calendas Martias indictus conuentus Bergis in cenobio diui Vvinnoci. Eò cum Regina ac filia Isabella ex Castris Eduardus venit. Eò & Gandenses triumq; ciuitatum rectores Ludouicū quauis inuitum perducunt, atq; cum Isabella filia Eduardi sponsalia celebrare cōgunt. Obsequitur pro tempore adulescens tacitus, atq; Isabellæ dat fidē de futuro matrimonio: quod mox post finitam hebdomadā Paschæ se perfecturum cum illā promittit: latusq; ac hilari (vt simulabat) omnia in eam diem apparari iubet, quæ ad nuptias tam celebres pertinere iudicabatur: interim ab Gandensibus diligenti custodia seruatur. Sed præter custodes suos qui ex multitudine erant, duos habebat secum viros nobiles Ludouicum vanden Vvalle & Rolandum à Pouckes. Horū consilio postquā maxima dissimulatione bonam apud Gandauenses assensus esset opinionē, nuptialisq; festiuitas Gadaui diligenter pararetur, hac arte euasit. Die Mercurii ante Pascha, hoc est quinto Calendas Aprilis cū custodibus quidem, sed absq; dictis nobilibus expatiatur in venatum auium. Vbi ventum est in campum, Falconem quem habebat in ardeam forte visam dimittit, illumq; se sequi simulat. At postquam ē conspectu euadit custodū, concitato equo quāmaximō valet cursu ad flumen Scal dem contendit, vbi vt preparatum Vvallum Pouckiumq; inuenit, eo loci qui fluctus vocatur Finensis, vbi super equos transnato fluuio, raptim se propriunt in Galliā ad Philippū regem, abs quo quanto fuerint accepti gaudio, vix perscribi possit. Contrā in Flandris atq; apud Eduardū omnia irā atq; tristitia permista fuere.

Conuentus Bergen. vbi Comes per mittit filie Anglica fide dem.

Lud. decepta custodia fugit.

Ludouici consilarii.

M CCC XLVII. Pascha prima Aprilis. Fuga Comitis omnia in Flandris reddidit perturbationis plena. Eduardus rex adeò fuit animo iracundo vt de bello Ludouico faciendo cogitaret: Isabella eius filia plena tristitiæ nupsit postea, vt refert Polydorus, Comiti Bethfordio. Quidam perpetuam seruasse tradunt virginitatem: quòd fidem Flandro datam nollēt violare. Gandauensium autem dolor eò processit insaniæ: vt pessimè cœperint mereri de Republica. Ad quinq; aut sex milia perditorū hominum conscribunt. Magistratus passim ab Ludouico constitutos reiiciunt: Exules, homicidas, adulteros, decoctores, & asotos in loca illorū sufficiunt. Audent graues pecuniarias collationes; non modò plebi, sed Ecclesiæ etiam ministris imperare: vt eorum qui non statim paruissent bona licentius raperent. Testis eius rei Lantbertus abba Dunensis, qui quòd cum Comite profectus esset ad Regem, conuentusq; eius nō satis in tempore soluisset intolerabilem exactionem: villas eius Zandam, Northhoueam & Lepam direptas incenderunt: Molam apud Heyndiick pariter concremant. Gabriëlis Placentini Canonici diui Donatiani Brugenlis ædes & bona Brugis inuaserunt, ideo quòd insciò fratrum collegio discessisset. Satis peccarat qui Comitis factum probare audebat. Et quicumq; diues erat, partim Comitibus esse notabatur. Eo tēpore Flandri iussu regis Eduardi tum per se tum Anglis quoq; iuncti, Gallorum limites pro viribus infestauerunt. Contrā Guido Nigellanus cū Gratiano Sibilia, & Morello Fienno, trans nouā Fossam incursu faciunt: agrumq; Casletanū depopulantur. Tum Flandri duce Odardo Rentiaco patria à rege Philippo pulso, Gallos acriter insequuntur. Arkas incendunt. Tria habebant milia peditum: sed equites non amplius sexaginta. Ad nouam Fossam hostem recurrentem operiuntur. Fortiter ibi pugnatū est. Circumcincti ab Hispano & Fienno Flandri, tandē cedere coguntur. Nigellanus in fossam quandā deiectus est, & grauitè vulneratus: eluctatus est tamen

Gandensium motus propter fugā Comitis.

Odardus Rentiacus. Pugna Arkenensis.

& euas

& euasit periculum. Ex Flandris septingentos cesos fuisse refert scriptor Atre-
 batenſis quidam: ac pridie Idus Aprilis hæc ita geſta memorat. Ludouicus Co-
 mes conſilio regis Philippi ceſſit Ioanni duci Brabantia omni iure ſuo quod
 in Meehlinia habuit, abſq; vlla petitione pactæ pecuniæ. lxxxvi. milium au-
 reorum regalium, quorum ſuprà facta mentio eſt. Actum ad Auguſtam Vero-
 manduorum, hoc eſt, Fanum Quintini menſe Iunio. Eodem menſe nuptiæ
 cum Brabantina proceſſerunt. Ità Angli ſpe ſua fruſtrati ſunt. Nec ab hoc ſo-
 lum, ſed omni matrimonio Gallico Philippus Rex & Pont. Max. (qui niſi an-
 nuente Gallo neminem ſoluebat legibus) Anglos excluſerunt: quo factum vt
 domus Brabantica neceſſe haberet cum Gallis ſcedus ferire, vt liberis ſuis ma-
 trimonia inueniret. Igitur Rex hûc in modû ſtirpem Brabantia elocauit. Hen-
 rico neptem ſuam ex Ioanne filio quanuis nondum maturam, Godofredo au-
 tem filiam ducis Borbonii nuptum dedit. Sed & hi duo & Ioannes natu maxi-
 mus abſq; vlla ſobole deceſſerûnt. Margaretam verò inter filias natu ſecundam
 Flandro, Reginaldo Geldero Mariam, ac maximam nato Ioannam Guilielmi
 Hanonii viduam Veneſſeſlao Boëmo collocauit Caroli Imp. fratri. Apud Vil-
 fordium tam Gelrii quàm Flandri nuptiæ factæ ſunt. Obiit Ioanna filia re-
 gis Philippi Longi, vxor eadem Odonis ducis Burgûdiæ Comes Atrebatium
 & Burgundiæ: vnde duo illi Comitatus Burgundicus & Atrebaſius Philip-
 po venere nondû vnius anni puero nepoti Ioannæ ex Philippo filio, quem ad
 Aguilonem Normannia occubiſſe ſuprà retulimus, qui quidem infans Phi-
 lippus poſtea duxit vxorem Margaretam Ludouici principis vnicam filiã &
 heredem. Imperator Ludouicus ſentiens ſe hauſiſſe venenum mortiferum,
 quum vomere nequiret, venationis exercitio frangere malum conatur. At tan-
 ta vis erat toxici vt omne remedium ſuperaret. Inter venandû paralyſi per-
 cuſſus cecidit de equo in tetram: nec ita multò poſt expirauit. Datum illi ſuſpi-
 catur ab Ioanna vidua Alberti ducis Austria. Hæc ad quintû Idus Octobris
 poſtquam annos imperaſſet. xxxii. Succceſſit Carolus rex Boëmia filius Ioan-
 nis. Menſe Decembri ſceneratores qui Longobardi vocabantur Galliis ex-
 pulſi: Bona illorû illata ſiſeo pauperi tunc & exhausto. Harle Hollandiæ oppi-
 dum combuſtum ferme totû. Peſtilentia multò maxima hoc anno graſſari cœ-
 pit: quæ toto orbe terrarû per trienniû ſæuiit. Ea lues Auenionē (vbi in per-
 niciē Eccleſiæ ſummi Sacerdotes velut exulabāt) adeò vaſtā fecit, vt bonorû
 ibi poſſeſſio cōfunderetur ac periret. Florētię. lx. Lubece. xc. apud Pariſios. xl.
 hoim milia abſumpta. Numerata Lubece inter primā & ſecundā veſperā diuū
 Laurēti milie & cccc. funera. Leodiēſes ex ſuperiore victoria tollētes aios,
 ædes nobilitatis per fines ſuos diripiūt & incendūt. Engelberto epiſc. ſuo pa-
 rere detrectāt. Iungit ſibi Epiſcopus Ioan Brabatiæ ac Reginaldi Gelrię ducū
 auxilia. Facto praliō Leodiēſes grauiter cedūt: perdūtq; ad. xv. hoim milia,
 die ſabbati pridie feriārū diuæ Mariæ Magdal. Hoyum dehinc & Thuinū ab
 Epiſcopo capiuntur. Sarcinium, id eſt, Fanū Trudonis in fidē redit: & Leodien-
 ſes pacem petentes imperatā faciunt. Epiſcopi Leodiēſes vſq; ad poſteriora
 iſta tempora ſemper vocati ſunt Epiſcopi Tungrēſes, à gente & ciuitate Tun-
 grorū, quā Atuacutū vocabat antiquitas. Margareta Ludouici principis
 amita, & filius eius Ioannes dux Britannia, cōtra Carolum Bleſenſem auxilio
 Anglorū inſigni potiti ſunt victoria ad Rupem Arianam in Britannia. Ea pu-
 gna Galli primum cum ſuo Bleſenſi victores erant: ſed iuſſu Margaretæ Gare-
 nerus quidā fortiffimus cum centū nō amplius equitibus pugnā inſtaurauit,
 feſſumq;

*Meehlinia
 Brabantia
 ceditur.*

*Matrimo-
 nia domus
 Brabatiæ*

*Lud. Mar-
 garetā Bra-
 bantiā du-
 cit vxorē.*

*Ioanna Co-
 mes Burg-
 moritur.*

*Lud. Imper-
 ator mori-
 tur.*

*Peſtilentia
 vbiq; ma-
 xima.*

*Leodiēſes
 viſi à ſuo
 epiſcopo.*

*Epiſc. Tun-
 grēſes.*

Atuacutū.

festumq; hostem ac securum, nullasq; agentem vigilias primo mane inopinatum aggreditur, obruit, confundit, atq; ad interuiccionē cedit. Hic omnis Caroli nobilitas aut caesa aut capta. Ipse plenus vulneribus cum liberis Ioanne & Guidone captiuus in Angliam abducitur. Occisi magnates Rohanus Laualus Rupensis, Quintinæus Briandus, Vagionus aliiq; complures, triumphante de hostibus Margareta, quæ nimirū mulier (si ethnico liceret bellare ritu) fortissima erat dicenda, ac Zenobia & Semiramidi comparanda. Hæc. xx. die Iulii. Flandri ad duo circiter milia per pontem Varne tunicū Lysam amnem transeunt & in agrum Insulanū se effundunt. Contra hos veniunt Ioannes Lucemburgensis, Castellanus Insulensis, & Carolus à monte Morēcy præfectus ibidem cum regii præsidii quadringentis equitibus ac peditibus circiter quingentis. Conuenerunt ad Quercetum Eulæ fluiui. Flandrorum dux erat Odardus Rentiacus vir Francus nothus & exul. Pugnatum est utrinq; haud segniter: sed Flandri ex suis mille ducentos amiserūt, si veri sunt Insulani scriptores. Quot autē ipsi ex suis perdididerint reticent. Arbitror igitur utrinq; toto prælio circiter mille ducentos cecidisse. Addunt autem Rentiacū à Flandris grauiter ferientibus reiectum fuisse, ideo quod non solum hic sed & alibi eodem ductore infelicitè pugnassent. Odardus autem breui post cū Rege in gratiā rediit, putabātq; nostri dolo malo ab Rege fuisse possum & subornatū ut Flandros proderet. Talibus enim artibus sæpenumero utebantur Galli. Egit adhuc Ludovicus extra Flandriam cum Rege. Flandri autem absente Principe seipsos rexerunt. Anglis mordicus adhererūt nec ab illis quauis multū rogati discedendum putauerūt: sed pars iuxta Greueningam Anglo si quando opus esset auxiliaturi confederunt, alii magno numero confinia Atrebatū prædis & incendiis grauiter vrgebant. Philippus rex ut auxiliū ferret Calesianis fame iam prope eneētis, Flammulam suā depromisit, illamq; Godofredo Charniaco Burgundioni impigro viro gestandā dedit atq; ad Pentecosten numerosissimas copias in Ambianos conuenire imperauit. Summi in iis duces erāt Odo dux Burgundiæ; Ioannes dux Normanniæ filius idem Regis, alterq; eius filius Philippus Aurelianensium dux, Ludovicus dux Allobrogum, Ioannes Hanoniensis, Armeniacus Comes aliiq; complures quos nominatim recensere nullum est pretium operæ. Laborabant vehementer & Rex & ipse Comes, Flandros alia qua ratione placare atq; ab Eduardo remouere, ut ex Flandria patēret aditus exercitui ad Eduardi castra. Sed frustra omnia sunt conati. Nimis arcto fœdere erant Anglo astricti, nullamq; fidem Gallis habendam existimauerūt, quicquid pollicitarentur & iurarent. Igitur Rex ut Flandrorum prædas & incendia ab finibus Atrebatū auerteret, Casletum mittit Carolum Hispanum, Guidonem Nigellanū, Iacobum Borboniū, Matthæum Roianū aliosq; claros duces cum bona parte exercitus, ut id oppidi funditus incenderent, Flandrosq; inde fugarent. Sed aliter atq; ratus erat accidit. Gandauenses Casletum fortiter munierant illudq; strenuè defendebant. Acriter quidem Galli oppugnant: sed occisi sunt ad magnū numerum. Egidius Ripegherste, hoc est (si veritas) maturum hordeum textor Gandensis Præfectus præsidii eruptionem fortissime fecit, hostesq; complures cecidit, adeoq; diu cum illis dimicauit ut in tanta multitudine vix se in oppidū reciperet, nihilq; erat propius quā ut oppidum caperetur. Molas tamen duntaxat extra murum hostis incendit, nec aliud grande damnum inferre potuit. Multis carris clariorum suorum cadauera secum ad Odomarones auexit, Casletumq; inglorius reliquit. Nec ob hanc

Carol. Bles
sensis victus
& captus à
Margareta
Flandrensi.

Garneri cui
iusdam fore
titudo.

Pugna ad
Quercetum
Eulæ fluiui

Flammula
vexillum.

Exercitus
Philippi re-
gis ad succ-
currendum
Calesie.

Flandris so-
licitantur.

Casletū opa-
pugnatum.
Egidius Ri-
pegherste
Casletum
defendit.

oppu-

oppugnationē Flandros, ut sperabat, ab Eduardo retrāxit. Postquam ex Am-
 bianis Rex peruenisset in Atrebatē, audissetq; Flandros in Aleuciis seu Allo-
 diis esse, ac vidisset fumum & incendia quæ circum Betuneam & Ariacum ede-
 bant, magnam exercitus sui partem in eos duci iubet. Ductores erant Iacobus
 Borbonius & Marefcalus Fani Venantii, Galterus Dux appellatus Athenarū,
 Matthæus à Roia. Hi per Basseiam venerūt & præter Gallos Genuenses quo-
 que adduxerunt. Ex Fano autē Odomari accesserūt Carolus Hispanus & Do-
 minus à Bello loco: Ex Insula Carolus à Monte Morency cum multa alia no-
 bilitate. Conserto prælio Flandri statim occisa parte peditatus reliquos pedi-
 dites in fugam coniecerunt. Equitatus autem Gallorū stabat in lata quadā pla-
 tea quæ vtrinq; grandes habebat fossas: qui dum obruere atq; conficere hostes
 suos conantur, tuo ipsorū tumultu ac multitudine seipsos opprefferūt: quo fa-
 ctum est ut à Flandris ad magnū numerum interficerentur. Occisi ad. xvii. in-
 signes equites, & plurimi scutiferi (quos vocant) ut ipsi testantur Gallici scri-
 ptiores: quorū in numero cæsorū Gerardū Alchiacum, Cononem Straseliū,
 ac Dominum Sulliacensem nominatim referunt. Sed non contenti Flandri ea
 victoria pars hostem insecuti multos in fuga prostrauerunt, ita ut per totū mi-
 liare viæ sternerentur mortuorū cadaveribus. Alii in quibus præcipuē Hy-
 prenses spoliis Gallorū onusti postquam in æquum locū peruenierunt, à Gal-
 lis sunt circumuenti & abiecta præda pugnare coacti sunt ab equitatu Belli Io-
 censi pugnam fortiter instaurante, vbi maxima pars superati ac cæsi prædam
 oēm amiserūt. His in pugnis tres nobiles pagi Nieukerc, Nipker, & Stevverc
 & Ioānes Holtkeranus Hyprensiū præfectus, Ioānes item Hamma, Pascasius
 Hamma & Petrus Hamma germani fratres magna laude rem gesserunt. Occisa
 à quibusdam memorantur ad. xii. Gallorū milia. Ager tamē Aleuciorum pri-
 usquā huiusmodi conflictuū esset finis, maxima calamitate direptus & vltus
 est à Gallis. Et Stenfordium pluraq; Flandriæ loca incendiis deformata. Fros-
 fardus refert Minoriacum, Stegriam, Gorgam, Calonem, Venticum combus-
 ta fuisse à Flandris. Suspicio igitur occupata prius fuisse à Gallis. Inter hæc
 classē multarū nauium cum grandi commeatu Calesiam importando mittit
 Philippus rex ex Harfieto Bononiam: cuius tamen classis Præfectus cognita
 Anglorum etiam in mari potentia & munitione ad portum Calesiacum facta,
 nō ausus ultra progredi Harfietum cum omnibus nauibus rediit. Post hæc
 ex Atrebato Hisdinum Rex mouit cum ducentis (ut traditum est) pugnatorū
 milibus: ut obsessæ Calesiæ suæ succurreret. Reperio oppidanos adeo domi-
 tos fuisse fame, ut non modò equis sed etiam canibus, muribus, felibus, & arbo-
 rum corticibus miseram vitam tolerarent. Ex Hisdino per Blangiacum Fru-
 gias, Falcobergam, Lumbrias & Ghifnas vsq; ad montem Zantgarā inter Vvis-
 tantum & Calesiam peruenit, ibiq; castra fecit & acies instruxit. Quāto autem
 exultabant gaudio obsessi cū tantū viderent exercitum sibi auxilio venien-
 tem, quis eloqui possit? Milliario duntaxat distat mōs ille ab Calesia. Primam
 aciem Marefcali, Secundam Magister balistariorum & Carolus à monte Mo-
 rency cum peditatu, Tertiā rexit dux Normanniæ Ioannes cū plurima no-
 bilitate. In quarta Rex erat cum signis militaribus. Lxiii. eratq; plene armatus.
 Ioannes Hanonicus & Comes Namurcensis cum alia sequebantur acie. Postre-
 mæ verò præfuit dux Borbonius. Interea Flandri quos Galli finibus suis non
 egressuros arbitrabantur, relicta Gredeninga castris se Anglicis coniunxerūt.
 Recentem quoq; militem Dux Lancastris ex Anglia adduxit. Venerunt & ex
 Germa-

Germania Eduardo quædam auxilia. Inter leuia quæ committebantur prælia mittit ex primis proceribus celebrem Philippus rex legationē ad regem Eduardum, qui postulent oppidum relinquat procedatq; in apertum campum ac pugnandi faciat potestatem. Respondet Eduardus nō se arbitrio hostium bellum gerere: annum se fermē totū magnis hic sumptibus cōsedisse, semper fuisset paratū & adhuc esse ad pugnandum, sed se loco mouere nolle donec oppidū ceperit. Si Philippus vir sit, veniat & ab oppido depellat. Non poterat adiri facile Eduardus nisi à mari & ponte quē Millanū vocant. Et vtrobiq; præsidium habebat quod validum satis ratus est, grandi ad mare excitata turre quē obsessis omniū erat perniciosissima. A Flandria transitus clausus erat & reliqui aditus seipsos per paludes suas tutabatur. Nec Galli seu per portū seu per pontē penetrare magnopere tentabāt nō secus atq; imbelles & ignaui hoīes de victoria desperantes: sed cum omniū ingēti admiratione tam immensum Rex exercitum reduxit atq; Hildinū Atrebatumq; repetiit, postquam duo vocati ab eo presbyteri Cardinales per plures dies frustra conati essent concordia aliquam aut inducias fabricare ad eximendū oppidum obsidione. Tunc vidisses alios, carros suos & impedimenta relinquere, alios vina sua effundere, multos tabernacula incendere, pro se quenq; certare ne in extremo esset fugientiū agmine, neu terga sibi cederēt ab hostibus. Deceuerāt Galli & irrūpere in Flandriā, eamq; in rem plurimus cōmeatus ad Odomarones & Fossam nouā missus erat: sed illo quoq; omisso consilio vnīuersum exercitū Rex dimisit & magno cum dedecore absq; vlla pugna, vlla pace, vllis induciis se domum recipit. Quanto autē tunc miseri obsessi essent in dolore & animi angustia, nemo facile perscripserit. Post Gallorū discessum Eduardus cū perdere ferro & igni minaretur obsessos ob longinquam obsidionē & maximos sumptus, flexus tandem precum suorū precibus has illis imponebat cōditiones. Sex præcipui totius oppidi ad suppliciū producerētur si reliquam multitudinē saluam vellent, alioqui oēs ferro perituros. His in oppidū nuntiatis fletus & ciulatus ortus incredibilis, adeo vt nec ipse Præfectus Ioannes lachrymas teneret. Conuocato Senatu vt consuleretur qui forent producendi, ceteris cunctatibus Eustathius à Fano Petri oppidi totius facile Princeps surgit, seq; pro misera multitudine deuot, ne tam multi pereant, dicens se certō scire inuenturū suam mercedē apud Deum. Huic se iungit Ioānes ab Ariaco: Surgit & Iacobus à Vvissanto vir locupletissimus, dicitq; se velle adiūgi suis duobus cognatis pro ciuiū salute. Idē facit Petrus à Vvissanto Iacobi germanus, quintusq; & sextus quorū non inuenio edita nomina. Hi laqueos collo, claues oppidi manu gestātes in amictu interiori capita pedesq; nudi ad pœnas producti necari à Rege iubentur. Intercedit vehemēter nobilitas ne victoriam crudelitate maculet, foedum fore exemplum & haud dubie in se aliquando versurum: dignos esse vita qui tanta charitate ad liberandos cōmunes ciues se offerrent: orare suppliciter pro illorum salute. At ille pertinaciter preces omnes reicere. Tum Philippa regina vterum gestans ac partui propinqua, patria Hanoniensis Belgarumq; amans, honesta ac pia matrona cum lachrymis ad Regis se proiicit pedes. Domine (inquit) postquam huc domo euocata ad te veni, nihil abs te quicquam petii. Nunc autem propter amorem Iesu Christi dona mihi istos sex homines. Ad hæc Eduardus non tenens vltra lachrymas (vnicē enim eam dilexit.) Vellem (inquit) non adesses. Habe eos & hinc faceffant ex meo conspectu.

Legatio Philippi ad Eduardum.

Eduardi castra.

Galli turpi ter Calefiam deserunt.

Cōditiones obsessi impositæ.

Exemplum pietatis in patriam.

Philip. Reginae miseræ cordia.

V Regina

*Sex ciues q
se deuotes
rat pro om
nibus seruā
tur.
Calesianorū
miserabile
exilium.* Regina acceptos ciues in ædes suas introduxit, ablatis laqueis prandio refecit, singulisq; senos nobiles aureos donauit & liberos dimisit. Ioannes Viennensis aliq; Praefecti ducti captiui in Angliam pecunia redimendi. Miseri popula- res postquam cibum acceperant cum singulis vestimentis discesserunt: quod quidem quàm triste erat visu, facile potest intelligi. Cæterę ciuitates capte quauis nonnunquam & bonis spoliata, patriam tamen retinent: Isti non mo- dō fortunas, sed lares focosq; in summa miseria relinquere coguntur. Pars ad Fanum Odomari, alii aliō deueniūt. Nobiles tandem ære redempti hoc apud Gallos solatii inuenēre, vt ante alios ad honores & dignitates promouēren- tur. Sed plebis nulla habita ratio est. Hunc in modum dedita Calesia mense Augusto. Colonia ex Anglia eō deducta, in qua opulentissimi ex Lunduno ad xxxvi. mercatores. Tres omnino iiq; senes ex veteribus ciuib; retenti, Sacer- dos vnus, & duo Iure consulti, vt nouæ Coloniae essent vsui. Errant qui Cale- siam Icium vocant, cuius meminere Romani scriptores. Nam Icium illud vbi vbi sit, procul distat à Calesia occidentem versus vltra Bononiam, vt alibi di- ximus. Bononia verō Gessoriacum illud est, cuius & antiquitas facit mentio- nem. Historia Bertinica Calesiam Scalas vocat. Ioannes à Bellocampo & Lu- douicus germanus eius Praefecti ab Eduardo Calesiæ constituti: & Aymerico Ticinensi arcis custodia demandata. Mansit autem Eduardus Calesiæ donec ibi Regina peperisset filiam, quæ Margareta appellata est. Guidone Cardinale Bononiensi dante operam induciæ inter Reges in fine Septembris pactæ sunt vsque ad Natalem diui Baptistæ insequentis anni, non comprehensa in iis Bri- tannia in qua duæ mulieres altera Caroli Blesensis, altera Ioannis Monfortii defuncti tanquam duæ Amazones inter se dimicabāt. Blesensis cum rege Sco- tia & Comite Moreti Lunduni egit in custodia, sed breui tempore Regina cō sanguinea eius libertatē illi apud Regem obtinuit, retentis eius liberis Ioanne & Guidone. Sub. vii. Idus Octobris Eduardus victor more triumphātis ex Ca- lesia in Angliam nauigat: sed orta tempestate ventorū amissis aliquot nauibus vix ipse periculum euasit.

*Colonia ex
Anglia Cal
lesiam dedu
citur.
Icium.* M CCC XLVIII. Pascha. xx. Aprilis. Tenentibus adhuc Regum induciis, in quibus & Flandri continebantur, Ludouicus Comes conciliatis sibi om- nium ferē nobilium animis, vt popularium suorum componat rebelliones, Brugenses sibi primum adiungendos curat. Omnia illis delicta remittit: Pri- uilegia ac leges tam illis quàm Franconatibus confirmat. Sed Gandenses alie- niores ac ferociores erant. Illi enim nihil quàm raptus, stupra, & latrocinia exercere, præcipuē in Alustensium agris: quibus de rebus dum Alustani ad Comitem querelas deferunt, Gandenses per iram barbarico more excurrere, magnoq; numero Alustum obsidere. Comes copias ex Brabantia Teneramun- dam promouere: Brugenses & Franconates ad se vocare. His sibi iunctis in Gandenses mouere, vt Alustanos liberet: quod postquam vident Gandenses, relicta obsidione Gandauum se recipiunt. Tum Ludouicus precibus Brugen- sium ex Bruccella venit in Flandriam, in qua vbiq; præterquā Gandau & Hy- pris debita obedientia & honore acceptus est. Profectus circum oppida Præ- tores & Magistratus constituit qui iura genti dicant, iustisq; legibus rebellio- nes coërceant. In Casletanis exulum & fugitiuorum grassationem oppressit. Capitis sententia multos damnauit ex textorum imprimis famulis, aliisq; ser- uitiis. Idem autem cum Brugis tentaret, multosq; perditos in carcerem con- iecisset, Textores aliq; nonnulli plebei armati in forum concurrunt, magnis clamoribus

clamoribus postulantes vt eorum socii captiuitate dimitteretur: quorum Comes improbitate exacerbatus, conuersus in illos multos interfecit; reliqua omnem turbam fugat, & dissipat, capitaq; conspirationis quotquot apprehendere potest gladio punit & in rotas agit, multosq; textores pellit in exilium. Profectus Hypram postquam intelligit Gandauenses & Hyprenses pacem facere nolle absq; Rege Angliæ, Henricum Flandrensem Henrici filium cognatum suum in Angliam ad Regem de pace mittit, atq; conuentum indici apud Duynkerck curat, vt cum Anglo de consensu etiã Philippi regis paciscatur. Eo ad ipsum mittit Eduardus rex nepotem suum Ducem Lincestrum. Queritur Ludouicus de morte patris sui, deq; occisis nobilibus ac popularibus suis in Insula Cadfanto. Lincestrus item de Anglis variis incurfibus interfectis queritur. Tandem pacis conditiones hæ pactæ: Vt fundet Anglus in Insula Cadfanto nobis Carthusiense. xiii. fratrum, illiq; reditus assignet arbitrio trium Flandriæ ciuitatum. Hospitale præterea in Flandris fundet vnius antistitiæ & septem religiosarum mulierum: cuius domus dispositionem ac collationem Comes Flandriæ habeant. Vt Ludouicus tenente Regum bello arma contra Anglos nō ferat. Vt fœdus & amicitiam cū Anglis contractam ac iuramenta illis facta seruari illibata Flamingis liceat. Gandauenses, Brugeses, & Hyprenses in gratiam recipiantur, omnibus offensis condonatis, priuilegiisq; & consuetudinibus quibus hætenus fruebantur confirmatis. Hæc acta Duynkerckæ mense Nouembri sub ferias diuæ Catherinæ. Principio Ianuarii Ludouicus Gandauum venit, vbi Ioannes Veldius seditionem ob causam, nescio quam, mouere ausus sexcentos amplius Textores explicatis vexillis in forum Veneris adduxit, magnisq; clamoribus hortatur vt qui saluam velint Remp. se sequantur. Tum Lanii, Fullones, Catarii, simul Magistratus & primores ciuitatis quibus chara erat vrba quies, in forū se profundunt contra insanam Textorum audaciam. Audent tamen Textores priores pugnam aggredi, id quod magno suo malo fecerunt: Interfecti enim sunt ad vnum omnes. Nec tuti erant qui domi remanserant aut fugerant: extracti violenter & mactati. Hic interfectus Gerardus Dionysius Textorū Decanus. Tum & exules & fugitiui aliiq; quicunq; factiosi ac perditii homines conquisiti, comprehensi, ac iussu Comitum interfecti. Eum in modum Flandriam aliquanto quietiorem Ludouicus habuit: fuitq; iste annus Textoribus vbiq; calamitosus: Nam & Hypris quoq; multi pœnas dederunt. Per eorum nempe potissimum factiones hætenus Comes Flandria sua fuerat exclusus. Inter inducias tentant Galli Aymericum Papiensem arcis Calesianæ Præfectū, si vendere fortè velit Calesiā. Longobardus dolo vtus vendit illam viginti milibus scutorum aureorū. Emptores erant Gotofredus Charniacus regius Præfectus apud Odomarones gēte Burgūdio, Henricus à Bosco & Carolus à mōte Morency. Postremus Decembris celsionidictus dies. Interea Eduardo regi rem omnē Lōgobardus per literas aperit. Venit Rex clanculū cū equitibus trecētis & sexcentis sagittariis. Aderāt ante lucem tempore constituto Galli armati circiter mille quingēti. Odardus Renatiacus qui pecuniam attulit, primum intromissus est, soluitq; viginti milia aureorum & mox cum sociis captus est. Tum Rex cum suis erumpit. Pugnatum fortiter, resistentibus gnauiter aliquandiu Gallis: sed victi tandem sunt, & ad sexcētos circiter occisi: in quibus nobiles præcipui Dominus Kerckiaceris, Pipinus Vvarius, Henricus ab Bosco. Capti Charniacus & Eustathius ab

Consuetus
Duynkerck
nus. Vbi
pax inter
Eduardū &
Maleanum

Conditio
nes pacis.

Reconciliatio
Triadis Flā
driæ cū Co
mite.

Textorū se
ditio Gandā
u.

Textores
caduntur

Calesiæ do
losa vendi
tio.

Perfidia Ay
merici Papi
ensis.

Ribomonte, cum aliis, quorum non inuenio nomina. Morellus Fiennius, Ioannes Landensis, Carolus à monte Morency pluresque fuga seruati.

Cōstituerat Charniacus se Caleham Philippo regi redditurū pro xenio ac fēlicitate noui anni: sed cōputauit sine hospite vt in Flamingorū est prouerbio.

*Induciae inter Reges
prorogantur
Furnesius in
gratiam recipiuntur.
Hymbertus
Delphinus.
Delphinus
tū videtur
Philippo
regi.*

Post hæc induciæ inter Reges in trienniu prorogata. Die. xx. Octobris remisit Ludouicus Furnensibus omnia quæ & in ipsum & in patrem eius & auum proauumq; & abauum cōmiserant, confirmauitq; eorum priuilegia præsentibus fœdero eius Duce Brabantia & Henrico Flandrensi Niniutarū Domino, & Sigerō Angiensī. Hymbertus Delphinus Imperii Beneficiarius, malè doctus & prauo (nisi fallor) vsus consilio principatum suum Gallis Imperio nunquam non rebellibus vendidit, & monachus factus est Lugduni in conuentu Predicatorio. Hoc autē fecisse traditur vt heredes suos quos ob offensam (nescio quā) oderat, fraudaret. O mira hominis religio. Volebat religiosus & vir bonus haberi sine charitate. Hanc autē rem ita fabricari passa est Caroli Imp. tarditas, pacta conditione vt duntaxat Regum Gallicorū filii Delphinatū possideant, idq; in fide ac clientela Imperii, illumq; ab Imperio nunquā alienent.

*Delphinatus
provincia
Imperialis.
Vienna.*

Erat enim Delphinatus vna ex septem provinciis regni Arelatensis Imperio subiecti: Eius metropolis Vienna est vrbs nobilis. Accepit autem à Philippo rege Hymbertus præ manu quadraginta milia coronatorū aureorū, & decem milia florenorū annua dum viueret, factusq; est postea presbyter Cardinalis. Primus Delphinus ex Galliis factus Carolus Philippi regis filius. Hæc quidā

*Obitus Odo
nis Ducis
Burgundia.*

tribunt anno sequenti. Odo dux Burgundia filius Roberti in vrbe Senonum naturæ concessit, sepulturamq; habuit apud Cistercium. Cessit Ducatus Burgundia Philippo nepoti eius ex Philippo filio, qui iam per obitum matris suæ Ioannæ (vt superiori ostendimus anno) factus est Comes Atrebatium & Burgundia, qui vt omnes eius principatus cum Flandria coniuncti manerent copulatus est matrimonio Margareta filie hærediq; vnicæ Ludouici Comitis Flandria, sed antequam puber esset in rebus desit esse humanis, & Margareta vidua & virgo nupsit dehinc alteri Philippo duci Burgundionum cognomento forti, filio minimo nato regis Ioannis.

*Margareta
f. Maleani
duobus Bur
gundia duci
bus nupta.*

*Iudeorum
maleficia
puniuntur.*

*Cruciferi
flagellatores
res malefice
fata.*

M CCC XLIX. Pascha. xii. Aprilis. Pestilentia in Flandris vicinisq; regionibus sæuiit. Asserebant pleriq; ortam esse à Iudeorum maleficiis, qui fontes aquarum & puteos veneno infecerant. Eam ob rem vbiq; ferè terrarum sæuitum in Iudeos, præterquam Auenione, vbi eos Papa protexit. Profecta ex Germania superiore mala quædam & miseranda mortalium secta, qui fratres Cruciferi & flagellatores vocabantur. Crucibus rubris erant signati à fronte & à tergo. Vagabantur per varias classes. Bis se palam de die, semel de nocte clam nudos ad sanguinem vsq; flagellabant. Nemo ex illis mendicabat. Nemo in consortium admittebatur omnino inops. Nemo nisi peccata sua confessus, nisi de consensu suæ vxoris, nisi iniuriam omnem inimicis remisisset. Hos adeo sunt admirati initio Germani, vt certatim omnes vbique ad mensas suas inuitarent. Sed nusquam bis pransi sunt, aut morati vltra diem, aut noctem vnā. Cœpit se illis iungere ex omni ferè ordine & ætate magna hominum multitudo. In Flandria se illis sociabant sectæ quædam nouæ, quæ Lollardi Cellani, & Beggardi vocabantur. Simul monachæ quædam quas Lutas ea appellabat ætas. Cœperūt & cōcionari apud populū: sed nec sacerdotes, nec Euāgelium, nec re diuinā ipsūq; corpus Domini reuerēbatur. Soli suę fidebāt infanice.

Assere

Asserebant inter alia sua deliria, si quis eam flagellationē per dies. xxxiii. continuasset, omni crimine esse purgatum, omnem illi pœnam & culpam esse remissam. Finxisse & quędam mendosa referuntur miracula. His se quoq; adiunxerunt in Flandris perditissimi quicq; , vt exules, fugitioi, seditiosi, decoctores, adulteri & adulterę, scortatores, scorta, & qui ære alieno nimis premebantur. Fures præterea, & homicidę, & periuri, & latrones, ex quibus multi statim peste mortui sunt. Sæuit enim inter hæc maximè pestilentia. Tandem consilio & opera Pontificum & Principum dissipata & oppressa est vbiq; ea clementia.

Cruciferi
opprimuntur.

Eodem anno Philippus Gallorū rex defuncta Ioanna vxore, quę soror erat Ducis Burgundię Odonis, alteram ducit vxorem Candidam filiam regis Navarrę Philippi eius qui in Hispania contra Saracenos bellū gerens occubuit. Comes Flusatum ducit vxorem filiam reginę Navarrę Ioannę, quę filia erat regis Ludouici Hutini. Obiit Ioāna regina Navarrę filia Hutini mense Octobri. Obiit Bona filia Ioannis regis Boēmie vxor Ioannis ducis Normannię, quę sepulta est apud Vestales Malidum iuxta Pontem Isarę, duxitq; dehinc Ioannes dux Ioannam Comitem Bononię viduam Philippi ducis Burgundię, quem mortē obisse diximus ad Aguilonem Normannię. Obiit Ioannā regina, quę vxor fuerat Caroli Pulchri filia ducis Burgundię Roberti, insigni fœmina pietate. Margareta vxor Ludouici principis filia ducis Brabantię in Flandria magno gaudio suscipitur. Pestilentia Slusę primū, inde Brugis grauitè grassatur. In Vangionibus magnus numerus Iudæorum combustus idē q; fontes aquarum veneno infecerunt.

Ph. regis fœ
cudum m
trmonium

Bona Boē
mica vxor
Ioanis Nor
mannię d
cis.
Io. Normā
nus ducit Io
annā Comi
tē Bononię

Iudæi cō
busti.

M CCC L. Pascha. xxviii. Martii. In Hollandia duę ortę pestifere factiones Houe & Cabeliau. Houe hamus est, Cabeliau trisyllabon piscem asellum sonat qui hamo capi solet. Et reuera miseri erant aselli, qui tam stultas & insanas excitauerunt factiones. Dissidium grande tum erat inter Guilielmum Comitem & matrem eius Margaretam viduam Imp. Ludouici de possessione Hollandię. Pars nobilitatis quę Cabeliauci vocabantur, filio, Houci verò matri adhærebant. Factio ea calamitosa imprimis terrę illi erat. Clemens Romanus Pon. Iubileum Bonifacii Octauī propter breuitatē humanę vitę ad quinquagesimum quęq; annum reduxit. Maxima frequentia Occidentale vulgus Romam concurrunt, sed vix decimus quisq; domum reuertit, partim pestilentia, partim longinqui itineris labore absumpti. Eodem anno nascitur Ludouico filia Margareta, quę vnica ipsius euasit hæres. Eius rei memoriam apud quendā hoc modo inuenio: Magister Ioannes Pittin abbas Blandiniensis iuxta Gandauum leuauit de sacro fonte Margaretam de Male Comitissam Flandrię ad Malam Anno M CCC L. xv. die mēsis Aprilis, qui fuit annus Iubileus. Ad quintum Calend. Septembris Philippus Galliarum rex moritur. Ioannes eius filius cum coniuge Ioanna Bononiensi mense Octobri Remis coronatur. Eis in cæremoniis Ludouicus princeps interesse noluit ideo quod Rex illi Insulam, Doacum, & Orgiacū restituere recusaret. Mense autē Nouembri Rhodolphus Nigellanus Magister equitū, Comes idē Vgelli & Ghisnarū, ex longa Anglicana custodia postliminio reuersus Lutetię iussu noui Regis in ædibus Nigellanis indicta causā decollatur. Itē inauspicatū regni initū tanti viri sanguine Ioānes polluit. Monachus quidā Paulus nomine (vt refert Henricus ab Assia) cū Cracouię in sacra ad populū concione ausus esset dicere Deiparā Virgine conceptā fuisse in peccato originali, subito cecidit & expirauit: quę res aliis multis eadem in materia disputantibus grandem incussit metum.

Factiones
Hollandię.

Dissidiū in
ter Guil. Co
mitē Hollā
dię & ma
trem eius.

Iubileus re
ducitur ad
annū quina
quagesimū.

Natalis
Marg. Ma
leanę.

Ph. Gallia
rū rex mori
tur.

Ioan. cor
onatio.
Crudele sup
pliciu Rhod
olphi Nig
gellani.

Infortunū
monachi
Cracouiē.

Solonis de Deo sententia. Angli pyratæ. Complures (proh dolor) stultos concionatores ea ætas habuit, qui in arcana Dei nimis curiose inquirebant, nulla interim solida doctrina populū imbuentes. Præclare in tales Solon ille philosophus, De Deo (inquit) credendum nō inquirendū. Mouit terra hoc anno præcipuè in Germania. Classē mercatorum Hispanorum ac Flandrorū Angli per mare intercipere nituntur. Magna utrinq; damna accepta: sed cedere tamen coacti sunt Angli.

Flobecæ Ludouicus sibi asserit. Ordines Stellæ & Garterii. Ghisnæ oppidum Angli venditur. M CCC LI. Pascha. xvii. Aprilis. Ludouicus per Guilielmū ab Reyngers Vliet magnū Prætorem suum Aloftensem manus iniecit ditioni Flobecensi, amotisq; Præfectis Comitatus Hanoniæ suos in illorū locū constituit, sibiq; eam terram asseruit. Ioannes rex Lutetiæ in æde diui Odoeni ordinem Stellæ instituit: Eduardus autem rex apud suos ordinem Garterii, id quod ligaculum sonat tibialis virilis aut muliebris. Inter hæc Angli Ghisnæ oppidum corrupto per pecuniā Præfecto capiunt. Expostulant Galli cum Anglo de violatis induciis. Respondet ille rerū emptiones per inducias non tolli. Exemplo Galli id se facere, qui per Charniacum paulò ante Calesiam (malo licet euentu) emerat. Finitis Regum induciis Fanum Ioānis Angeliaci per Gallos recuperatur de Anglis. Gotofredus Charniacus, Eustathius ab Rupimōte & Odardus Rentiacus ex Anglicana captiuitate ad Fanum Odomari redeūt: iussi à Rege eum custodire limitem. Angli die Mercurii post sanctū diem Pentecostes ex Calesia erumpunt ducibus Ioanne à Bellocampo & Ludouico eius fratre, prædatū fines Audomarenses. In eos Gallorū Præfecti præsidium suum educunt. Cadit ibi Bello locus Mariscalus: sed frater eius Guischarus Morellusq; Fiennensis ac Charniacus Rentiacusq; fortiter pugnā instaurant, vincuntq; Anglos & ad septingentos interficiūt. Captus & vulneratus Bellocampus: Captus Aymericus Papiensis arcis Calesiæ Præfectus, ductusq; ad Fanū Odomari ac in quas ternas partes sectus per Charniacū propter perfidā venditionē Calesiæ de qua supra meminimus. Arnulphus ab Audenhem, quē vocat Æmilius Doderegū, fit Mariscalus pro Bello loco occiso. Galterum dominum Halov vinum fratremq; eius dominū Spirensē (cuius nomen nō inuenio) Gandenses, Brugeses, & Hyprenses Magistratus, Curtraci captos & de tyrannide & oppressione in plebem accusatos causam dicere cogunt, & securi percutiūt pridie Natalis Domini. Haloinus ille ordinis erat equestris, qui à suis (apud Haloinā in choro) celebri honoratur epitaphio, magnisq; effertur laudibus. Gandenses ad Viuam diui Eligii ab propinquis eorū vindicibus interficiuntur, Brugeses Hypranīq; euadūt: sed optarem rem melius explicatam. Cū Ludouicus cū Flandris suis Lutetiæ esset, ut fidē præstaret Regi, deessentq; magistratibus Brugesibus inter prandendū puluinaria, togas suas quas mantelas vocabāt, de consilio Simonis Artricensis Burgi Magistrī sui sibi subiecerunt, interrogatq; cur ibi illas relinquerent, dixerunt non consueuisse asportare secum sua puluinaria. Siccitas eius anni & inauditus calor æstatis effecerunt ut fruges terræ exarescerent, magnaq; insequeretur fames. Hollandia Zelandiaq; grauibus bellis quatiuntur. Quarto die Iulii pugna navalis in amne Mosa inter matrem & filium, qui Hollandiam Zelandiamq; cū Hanonia vel vna matre sibi vendicabat. Hic Costus Renessius, Florentius Hamsteda, multiq; alii nobiles & numerosum sine nomine vulgus, Angli item auxilio missi intereunt. Victa Augusta in Angliam ad sororem Reginam fugit. Re dehinc utcunq; pacificata, Hanoniam sibi Augusta in vita retinet. Erat Ludouici Imp. vidua. Leodienses Episcopo suo Engelberto rebellant, ac primū vincūt, inde victi oppressiq; parere coguntur.

coguntur. Mense Martio nocte diui Gregorii ingens ventorū tempeſtas multum damni attulit. Nam turreſ, molaſ, arbores, domoſq; proſtravit & naves in mari ſubmerſit.

M CCC LII. Paſcha. viii. Aprilis. Ex Monafterio diui Richarii Pontacenſis Ludouicus patris ſui funus deportat Brugas, magniſq; exequiarū cęremo- niis ante aram maximā magnifico condit ſepulchro in Principe æde, transla- to ſepulchro Margæræ Elſatienſis ad ſiniſtram partem altariſ ubi adhuc viſi- tur. Gandavi menſe Aprili feſto die diui Georgii motus denuo excitatus abs Textoribus aliq; ſeditioſa plebe. Textores oppreſſi fuerant & ſub iugū miſſi (vt ante retulimus) tributūq; illis impoſitum per machinationē Fullonum, vt quicunq; textrinulam faceret penderet hebdomadatim. xii. mitas. Eam col- lationem abrogatā cupientes coniunctis ſibi molitoribus armati progrediun- tur à monte Gabali uſq; in forū tritici. Et quāuis tum præſens adeſſet Comes, magnis tamen conclamant vocibus vt veſtigal tollatur. Ludouicus cū nobili- bus ſuis & magiſtratibus ſe obuiū illis dedit. Præferebatur quidē militare eius ſignū, ſed ipſe quod paludatus ſolito more non eſſet, à plebe nō agnoſcebatur: quę res grandi propemodū malo illi erat. Quidā nempe molitor ignarus quiſ- nam eſſet, verberare illum conabatur, aliumq; intercurrentē grauitur vulnera- uit. Tum ad rumorē vulnerati Principiſ fuga plebeiōrū repente facta. Multi molitores capti, multi exilio damnati aliisq; modis multati. Huius motus præ- cipuus author & dux erat Lantbertūſ ab Tydegheſ molitor ac decanus parui Queſtus. Menſe Nouembri Innocentiūſ ſextus patria Lemouix defuncto Cle- menti pontifici ſucceſſit, qui ſtatim per Gallias decimā ab Eccleſiæ miniſtris exegit, quā tamen non obtinuit. Tam enim Sacerdotiū erat promptū in ne- gando q̄ ipſe in petendo. Dictuſ fuerat ante Stephanuſ Aubertuſ, Epiſcopuſ Claromontanuſ primū, inde Cardinaliſ Oſtienſiſ. Galli Menſe Auguſto in Britannia vincūtur ab Angliſ. Occiſuſ inter alioſ Guido Nigellanuſ Mareſcal- cuſ regiuſ.

M CCC LIII. Paſcha. xxiii. Martii. Leſſiniæ pax facta inter Ludouicum & Margaretam Auguſtam Comitem tunc Hanoniæ de controuerſia & diſcor- dia Flobecenſi & Leſſinienſi hunc in modum: Vt Margareta Flobecam Leſ- ſiniamq; poſſideat in fide ac clientela Comitiſ Flandriæ, ſed vt cōgnoſcat ta- men Comes Flandrię de cauſa & offenſa domini Ioanniſ ab Aubiella. Item vt Comes Flandriæ præſtet fidem Hanonię de Blatonio & Tigniaco & eorum appendicibus. Actū. xiii. die Aprilis præſentibus Ioāne epiſcopo Tornacenſi, Domino Pratenſi, Domino Pouckenſi, Domino Maldegheſi, Domino de Reyngers Vliete, Domino Ludouico vanden Vvalle equite, Domino Malino ab Niepa Cancellario Flandriæ, Teſtardo ab Vvoeſtina cū aliis pluribꝯ. No- mine autē Domine Hanonię præſentes erant Ioanneſ Hanonięſiſ & Do- mini Balliolanuſ, Moriānuſ, Haymediuſ, Boſſutuſ, taleſq; alii. Caroluſ Rex Nauarræ idem Comes Eburrouicuſ & gener Regiſ Franciæ, cum Philippo & Ioanne fratribꝯ ad Aquilam Normanniæ vicum Caroluſ Hiſpanuſ Magiſtruſ equitum in lecto ſuo dormientem occidit, eaq; tam atroci ac fce- da cæde tanti viri totum Galliarum regnum grauiffimē perturbauit. Ludo- uicuſ princepſ cū eſſet in flore etatiſ ſue, ad oēm ſe voluptatē ac delicias (proh dolor) cōuertit. Cantoribus imprimiſ oīſq; generiſ muſicis, ingenioſiſq; volu- ptatū inuētoribꝯ maximē delectabatur. Quicquid libitū erat licere ſibi puta- bat. Scortationeſ & adulteria pro ludo duxit. Secūta reſ triſtiſ & probroſa.

Translatio
corporiſ Lu-
do. Niuer-
nenſiſ.

Seditio Tee-
xtorū Gan-
davi.

Periculū
Comitiſ.

Innocent.
ſextuſ.

Controuerſia
Flobecenſiſ
cōponitur.

Car. Hiſpa-
nuſ M. equi-
tuſ occidi-
tur.

Lud. Comi-
tiſ moreſ.

Marg. prin-
cipi crude-
lit.
Tornaci di-
luuium &
incendium.
Profectus in Galliam gratiosam quandā puellam ex se gravidam reliquit, deq;
prole honorificē baptisanda, puerpera q; iuuanda negotiū dedit. Verū vbi pri-
mum id rescivit Margareta eius vxor, dolo ad se vocata puella nares detrūcat,
vnde intra dies tertios prepropero partu gemellos masculos enixa statim vna
cū infantibus obiit. Incredibile memoratu quanto dolore simul & ira ob hęc
permotus Ludouicus. Hęc apud Maleam acta ædes Principum. Tornacen-
ses duabus cæduntur virgis, diluuiū & incendio. Mense Augusto mirū in mo-
dum Scaldis accreuit, seq; extra alueum suū profudit, & ciuitatē ad forū vsq;
inundauit, multumq; damni dedit. Inde festo die diui Michaëlis ortum in Cu-
ria diui Brixii incendiū domos ter (inquiunt) mille ducentas absumpsit cum
damno incredibili. Tres tamē non amplius homines periere, Vir vnus & mu-
lier vetula & paruus puer. De locustis quoq; huius anni quę grauitē terrę fru-
ctus depascebant scriptores mentionem faciunt.

Matrimo-
nium Mar-
garætæ Flan-
drensis.
Phil. Bur-
gundus.
M. CCC. LIIII. Pascha. xiii. Aprilis. Factum est matrimoniū inter Philip-
pum filiū Ioannæ reginæ Franciæ & Margaretā Flandrensem vnicā filiā hæ-
redemq; Ludouici. Agebat Margareta quartū duntaxat ætatis annum, Philip-
pus verò circiter septimum. Erat autem Philippus Dux Burgundiæ, Comes
item alterius Burgundię & Comes Atrebatū, statimq; post obitum matris Co-
mes Bononię super mare & Comes Aruerniæ. Hęc eo cōsilio per Regem Re-
ginamq; & Ludouicū matremq; eius agitabantur, vt Gallica potentia Flandris
dominaretur, neue se amplius cum Anglis coniungerent. Pactum autem vt si
fortē prę Margareta Philippus moreretur, retineret illa pro dote sua vitali
xiiii. milia librarum turonensium. In ducatu Burgundię quatuor milia, In Co-
mitatu Burgūdiæ quatuor milia, In Comitatu Atrebatensio & in Comitatibus
Bononiæ & Aruernię bina milia. Obiit Lantbertus Vppenbrouc abbas Du-
nensis qui primus indulsit monachis vt vinum biberent. eisq; singulas pintas
quotidie attribuit. Successit Galterus Stryc Capriacensis, qui dictam vini por-
tionem duplicauit. Hinc celebris & pergrata eo in cœnobio optimorum illo-
rum abbatum permanet memoria. Gandavi coortum incendium ad Petri vbi
cum templo Virginis Deiparæ nongentę perierunt domus decimo octauo die
Iunii, seu (vt alia habet memoria) secundo die Iulii qui Visitationi beatę Ma-
riæ sacer est. Regnabant ea ætate pro eruditione incertia, pro virtutibus vitia,

Incendium
Gandau.
Ætas in-
felix.
plenaq; malorum erant omnia. Bellis, fame, pestilentia, incendiis, diluuiis, fru-
gumq; calamitatibus mundus premebatur: nec mores tamē longē deprauatis-
simos emendauit, sed indies auxit scēdam vitiorum colluuiem. Per hęc tem-
pora (vt in Crantzii legimus Saxonia) Mercatores Orientales ex Flandria de-
migrauerunt, sed statim tamen reducti fuēre. Addam Alberti verba, nō enim
aliū habeo authorem. Hoc est illud tempus (inquit) quo tristis vbiq; regna-
bat erynnis. Nam & Mercatores Orientales Brugis in Flandria residere con-
sueti propter quasdam tunc exortas inter se & oppidanos causas populariter
emigrarunt, in Dordracum Hollandiæ se conferentes. Sed Flandrenses in vr-
bem Lubicam misere Oratores, & causa ad plenum liquidata complanataq;
per quosdam in Flandriam remissos, de Lubica deq; Turriano Prusiæ vrbe to-
tius nationis Oratores in Flandriam sunt reducti mercatores. Hęc ille.
Moritur Balduinus Treuironum Pontifex filius Henrici ducis Lucenburgen-
sis frater Imperat. Henrici. vii. nepos Isabellæ Comit. Flandriæ quæ vxor
erat Comit. Guidonis. Vir erat senex. Pater eius Henricus dux defunctus est
anno M. CC. LXXXVIII.

Pascha

M CCC LV. Pascha. V. Aprilis. Mense Octobri Rex Eduardus ex Anglia Calesiam venit, terrasque Ghisnensem, Bononiensem, Atrebatensemque, Hisdinum vsq; diripuit ac vastas reddidit. Eduardum principem Valliæ filium suum in Vasconiam misit, isq; cuncta euastando Tolosam, Carcasonam, ac Narbonem vsque penetrauit. Ioannes Rex exhausto fisco ab omni ordine mortalium toto regno subsidium rei pecuniariæ petit. Apud Atrebates eam ob rem morus excitus. Multitudo conferre detrectat, quæstæ per iniquam colationem diuites leuari, pauperes premi. Ad duodeuiginti primorum suorum occidunt. Quapropter missus eò Arnulphus ab Odenhem Marscalcus regius, paulominus centum ex plebeis necauit, motumque grauissimum compescuit. Habebant tunc Atrebates principem, vt diximus puerum, & tutelam eius Rex gerebat qui matrem eius habebat in matrimonio, regebanturq; more omnino gallico, alienati iam diu à Flandrica libertate. Hæc acta. XVII. die Aprilis ante pascha. Quinto autem die Aprilis capti Rotomagi à Ioanne Rege Carolus Rex Nauarræ & complures alii ex præcipuis Gallorum proceribus, ex quibus Ioannem Comitem Haricuræ ac Ioanem Gravillam cum aliis duobus mox capitis pœna Rex puniuit. Nauarrû in Luparam parisiacam misit. Porro in Odomarensum vsque fines descendit, vt cum Eduardo Rege decerneret. Sed retraxit se Anglus Calesiam & inde in Angliam. Obiit Margareta Augusta Comes Hanoniæ pridie Calend. Octobris, estq; Valentianis sepulta. Obiit dux Brabantia Ioannes Nonis Decembribus, conditus in cœnobio Villariensi Cisteriensis ordinis. Incendium Gandau ad Bauonis.

Angli in Gallias descendunt.

Atrebates Regi rebelles puniuntur.

Carolus Nauarræ Rex capitur.

Obitus Margaretae Augustæ.

M CCC LVI. Pascha. XXIII. Aprilis. Belli Brabantini duæ erant causæ: Mechlinia empta à patre Ludouici: sed post eius mortem persuasione Philippi Gallorum Regis alienata, vt retulimus suprâ. Altera, quod decem annua milia nummum Florentinorum dotem Margaretae principis à Ioanne ducè promissam Vencelaus dux penderere recusaret. Armat Ludouicus omnem Flandricam iuuentutem. Aduerere Gandenses, Brûgenses, & Hyprenses, & cætera Flandriæ præfecturæ. Mechlinia timore perterrita in deditionem venit. Priuilegia illi confirmata, Nundinæ piscium Salis & Auenæ concessæ. Inde occurrit Vencelaus cum magnis copiis. Prælium factum iuxta Bruccellam ad Scotam arborem (vbi nunc Cartusiense cœnobium) ibi Flandri egregiè vicerunt. Fugatus Vencelaus. Occisi permulti Brabantii: cæteri in syluas & paludes coniecti, complures Zenna fluuiio submersi. Signifer Aschanus ignominia notatus quod ad primam Flandrorum impressionem signum ducis præmetu abiecerit, fugaq; facta reliquos traxerit. Capta nullo ferè negotio Bruccella & direpta partimq; incensa. Capta quoq; Louanium, Niella, Fura, Leueacum, Tilmontium, aliaque loca absque vlla ferme oppugnatione. Hæc XVII. die Augusti. Vicere rursus Brabanteros Flamingi ad Zantfletû, id est, portum arenæ, interfectis captisq; multis. Capta Zantfletû, Putta, Lillo, Meretena, & alia. Captus Philippus ab Vvedergrate vir nobilis cum vxore. Totam sibi Brabantiam Ludouicus asseruit, ac titulum nomenq; ducis Brabantini assumpsit tum iure armorum tum gratia connubii cum Margareta contracti. Præsidii vbique dispositis rediit in Flandriam. Tum Bruccellani sollicitante eos Euerardo Serclasio fratre Episcopi Cameracensis impigro & magni animi viro, à Ludouico defecerunt seque Vencelao tum Traiecti super Mosam agenti reddiderunt, & Flamingos à se fugauerunt partimque occiderunt. Dehinc ducta est noua expeditio in Brabantiam. Vencelaus fœdus facit cum

Bellum Brabantium.

Vencelaus Dux Brabantia.

Victoria Flandrû.

Brabantia subacta.

Lud. titulum Ducis assumpsit.

Euerardus Serclaius.

Flan. Bruccella expulsi.

Vencelaus
dotalē Bra-
bantia gene-
ri suo trans-
scribit.

Pugna Pi-
ctauensis.

Edua. Vual-
lia Princeps.

Gallorum
vanitas.
Angli sup-
plices.

Anglorum
periculum.

Anglorum
Victoria.
Principes
occisi.

Ioā. Rex ca-
ptiuus cum
filio Philip.

Nobiles
captiui.

Carolo Imperatore fratre suo vt ipse Vecelaus sit procurator Brabantia Lo-
tharicii & Léburgii nō modo dotali iure, sed vt proprietarius excepto qd nihil
posset vendere & alienare absq; consensu vxoris. Quod si Vencelaus & con-
iunx. eius Ioanna absq; liberis decedant, tres dicti principatus veniant Carolo
Cæsari iure cognationis Luxelensurgensis. Hæc acta Brucella consensu triū
ordinum Brabantia. Itā Flandrum in totum excludere conati sunt. Tota hye
me per varios vtrinque incursus continuatum bellum. Lembeca, Gaesbeca,
Anderlecht, Lombeca, Hellebeca, & Affliginja incensa. Pugna Pictauica
pugnata fuit. XIII. Calendas Octobris, in qua milia Gallorū circiter septem oc-
cisa. Capti viri nobiles ad mille septingentos, in quibus fuere. XVII. Comites
præter complures primi ordinis equites. Signa militaria centum amplius amis-
sa. Captiui Anglorum numerum duplicasse dicuntur, itā vt quisque Anglus
binos haberet captiuos Gallos. Constabant copiae Anglorum ex octo dunta-
xat pugnatorum milibus, quorum tria sagittarii, contra quinquaginta ampli-
us Gallorum milia depugnantes. Dux Anglorum Eduardus Vallie Princeps
Eduardi Regis filius cum fratribus Leonello Duce Clarentia & Ioanne Gan-
densi, qui Comes erat Lincestria, cum Comite Noruicensi, Ioanne Chandeo
aliaq; alia multa nobilitate. Paratis iam ad pugnam exercitibus Cardinalis Pe-
trocoriensis missus ab Pont. Maximo pro pacificatione plurimum laborauit.
At Galli solita vanitate infatuati oblitq; victoriam à Deo dari, Cardinalem
facessere illinc iusserunt. Obtulit Anglus præter milia nummū quinquagin-
ta omnium quæ per totam ceperat Galliā restitutionem, si sui incolumes abire
permitterentur, seq; ipsum pro iis obsidem & vadem tradere voluit: nihil ta-
men promouit apud Gallos, quibus occulto Dei iudicio sana mēs erat adem-
pta. Volebant vt princeps cum suis omnibus sese traderet victum & captiuū
ipsum voluntati, nullamq; aliam admittebant conditionem. Haud minus
excecati quā antea patres eorum fuerant prælio Cortracensi flagrabant vin-
dictæ cupiditate certamq; occasionem vlciscendi Anglos diuinitus sibi dari
existimabant, fisci; suis viribus & tantæ multitudini adeo præsentem sibi pro-
mittebant victoriā vt fama esset consilio confirmasse se Anglos partim per va-
rios cruciatus necaturos, partim præcisis dextere pollicibus domum remissu-
ros. At Angli tanto constituti in discrimine ad Deum corda conuertebant eli-
gebantq; fortiter per virtutem emori potius quā venire in hostium ludibria
& seruitutē. Castra sua vallo, fossis, sepibusq; cladebant aduersus innumerū
hostium equitatum: prælioq; commisso octo milia vicerunt quinquaginta.
Occisorum nobilissimi fuere Petrus Dux Borbonicus, Galterus Dux nomina-
tus Athenarum Comes idem Conuersanus & Brianæ qui Magister erat equi-
tum: Ioannes Claromontanus Marscalcus, Gotofredus Charniacus sacræ
Flammulæ gestor, Reginaldus Episcopus Cathalaunensis, Bernardus Morel-
lus, Ioannes à Castello Villano, Gulielmus Nigellanus, Ioannes Landas, Gui-
schardus à Belloioco, Ioannes Borbonius, Ioannes Montiniacus, Eustathius
Ribomontanus, Gulielmus Barensis, alique ad octingentos equestris dignita-
tis. Inter captiuos eminentissimi rex ipse Ioānes, Philippus eius filius natu mi-
nimus Dux Turonorum, postea Comes Flandriæ, qui nullo potuit modo à pa-
rētis auelli latere: Iacobus Borbonius Comes Pontacensis germanus Petri occi-
si, Ioānes Atrebas Comes Vgellæ cum Carolo fratre Comite Longæ Villæ,
Archibaldus Doglassens Scotus, Ioannes Comes Tancardi Villæ cum Ioan-
ne filio, Ludouicus Comes Stampensis, Gulielmus Archiepiscopus Seno-
num,

num, Simon ab Dominico Martini, Arnulphus ab Odenhem Marscalcus, Comitesq; Salebrusius Ventadorus, Vallomontanus Antifiodorensis, Ioniacus Vindocinensis, Rhodulphus Cociacus, Henricus Barenfis, aliiq; equites ad mille septingentos, præter vulgus militum pergrande partim captum partim occisum aut in fugam coniectum. Fuga autem seruati sunt tres filii Regis Carolus Dux Normanniæ idem Delphinus, Ludouicus Andegauorum Dux, Ioannes Comes Pictorum & Philippus Dux Aurelianensium Regis frater qui ad prima Anglorum tela cū suis copiis terga verterunt. Captus est autem rex ab Dionysio Morbecano equite Flandro. Morbeca pagus & nobilis dominatus in agro est Casletano non procul ab sylua Niepenfi: quæ quidem domus per cursum longæ ætatis complures Dionysios Morbecanos tulit. Frossardus tamen eumq; secuti equitem nominant Atrebatem. Et fieri potuit vt in Atrebatibus vxorem & fortunas suas habuerit, ideòque dictus Atrebatensis. Natus numenq; Dei hic Anglos seruauit. Volebat enim vanitatem superbiamq; Gallorum castigare vt in se descenderet deq; sancta matre Ecclesia melius mereri discerent quam per Pontifices suos Auinionenses totam confundebant. Hic præter Morbecanum ex Flandria cum Anglis fuere Ioannes Gestellanus & Daniel ab Daysella, nisi fallor, is qui Frossardo Phasella vocatur. Ex Hanonia verò Eustathius ab Auberti Curia. Hic Galli nescio quo malo genio lanceas suas in medio decurtabant & ita omisissis equis veluti fustibus decertare sibi sumpserunt. Erant enim propter peccata sensibus suis spoliati. Hæc die lunæ. XIX. Septembris. Primus autem omnium qui fugam ceperunt, Dux fuit Aurelianensis Regis germanus. Poterant facile Angli intra paucissimos dies fame domari, ita vt ne vnus quidem euasisset: At non ita visum est Superis Gallicæ superbix nimis infensis. Constat autem Regem ipsum Ioannem tantam in prælio præstitisse virtutem, vt maiorem vix miles vllus aut Imperator posset. Et haud dubiè victoria fuisset potitus, si vel quarta (vt inquit Frossardus) suorum pars fideliter illi adhæsisset, qui à fratre imprimis & tribus filiis turpiter fuit desertus, qui & fratrem suum minimum parenti mordicus adhærentem odisse cœperunt. Magnitudine aquarum. XXII. die Decembris laboratum est in Flandris. Apud Basileam urbem motu terræ multa corruerunt. Obiit Bartolus nominatissimus ille Iureconsultus.

Dionysius Morbecanus.

Ioan. Rex culpa suorum captus.

Bartolus.

M CCC LVII. Pascha. IX. Aprilis. Die. XII. mensis Aprilis, id est, die Mercurii in feriis Paschalibus ex Burdigala soluit Princeps Valliæ, Regemq; Ioannem in Angliam perduxit, vbi incredibili gaudio & lætitia summoq; apparatu est exceptus. David rex Scotiæ Anglica captiuitate liberatus. Ludouicus autem princeps tam acre cœpit bellum facere Brabanteris vt dux Vencelaus eiusque vxor Ioanna coacti sint pacificationem petere. Delectus Gulielmus Bauarus Comes Hollandiæ cuius arbitrio pax composita est his legibus. Louaninum, Bruccella, Niuelia, & Tilmontium, quoniam Ludouico iurabant fidelitatem, militare illi debebant singulis annis dum viueret per senas hebdomadas impensis Ducatus Brabantix, cum. XXV. cataphractis sub singulis ipsorum militaribus signis. Mechlinia in perpetuum Flandro adjudicata Comiti ideo quod empta esset (vt alibi ostendimus) LXXXVI. milibus & sexcentis regalibus coronatis. Titulo ducis Brabantini in vita Ludouico vti licuit. Pro dote vxoris (cuius dotis supra fecimus mentionem) Andouerpiam sibi hæredibusq; suis accepit, non tamen scribere potuit Marchio sacri Imperii, sed id tituli Duci mansit Brabantico. Actum apud Atham Hanoniæ tertio die Iulii.

Ioan. Rex perducitur in Angliam. David Scotus liberatur.

Belli Brabantini finis.

Andouerpia Comiti attribuitur & parere cogitur.

Venit

Venit dehinc Comes cum Margareta coniugis Antuerpianam vbi iuramentum fidelitatis à ciuibus acceperunt, vbi & ternas eas (quarum suprà meminimus) nundinas Antuerpianis adeptas Mechliniensibus attribuerunt. Sed quum contra hæc nimis contumaciter Antuerpiani niterentur, ducentos & quinquaginta illis obsides Ludouicus imperauit, abductisq; illis in Flandriam præsidium in oppido reliquit donec per omnia ipsius obtemperarent voluntati.

*Parisiiorum
duæ factio-
nes.*

Parisi in discordiis suis ciuilibus, quarum caput erat Rex Nauarræ, bicoloribus vsi sunt capitiis partim rubris partim persicis, taleq; capitium vel ipsum Delphinum gestare coegerunt. Non enim pileis ea ætas sed paruis duntaxat capitiis utebatur. Carolus nempe Rex Nauarræ qui captiuus tenebatur iuxta Cameracum in Castello Alleuico per fraudem Ioannis Pinciniaci procuratoris Atrebatensis custodia eductus modis omnibus Regnum perturbauit. Ioannes Comes Stampensis vxorem duxit Ioannam filiam Rhodulphi Comitis Vgellensis Magistri antea equitum decollati, eandem iam viduam Galteri Ducis Athenarum, quo de suprà sumus locuti. In Flandria sancta nocte

*Philippi ere-
ga Ioanem
Regē patrē
obseruatiā.*

Natalis dominici Plenime, hoc est, maris inundatio & diluuium quatuor Officia submersit, hominesq; nimis multos cum aliis animantibus magno numero extinxit. Quodam in Anglia prandio dum recumbentibus Regibus Philippus filius parenti & Anglus quidam nobilis Regi suo ministrarent, & Anglus prior Eduardo ministraret, Philippus iratus colaphum illi impegit. Ministrabis (inquit) tu prior Regi Angliæ, vbi simul accumbit Rex Franciæ?

*Philipp. cur
Audax cog-
nominatus.*

Minister cæsus vlisci se ferro parabat, sed acriter Eduardus Rex prohibuit & collaudato Philippi facto Gallicè adiecit. Vous estes Philippe le hardy, factumq; est vt ea ex die id cognominis retineret, vt Philippus Audax vel animosus diceretur. Obiit Regina illa Angliæ Isabella Pulchri Regis Philippi filia, ad summam Galliarum calamitatem nata & nupta.

*Templum
sancti Sera-
uatoris Bru-
gis ardet.*

M CCC LVIII. Pascha prima Aprilis. Arsit Brugis templum sancti Seruatoris postridie octauarum Paschæ, id est, quinto Idus Aprilis. Eius tectum templi reficiebant plumbarii, ignemq; super turrim incustoditum reliquerunt, vnde flante magno tum vento incendium conflatum. Is dies genialis quotannis est potioribus, tantumque damni ex negligentia plumbariorum compotantium accidisse traditur. Sed quidam contigisse referunt postridie

*Emporium
Brugense cō-
firmatur.*

sanctæ Trinitatis, alio scilicet die Lunæ Baccho similiter dicato. Ludouicus Comes Brugenibus confirmauit stabilem sedem mercaturæ promisitque se nunquam alibi statuturum sedem huiusmodi vllam quæ nocere possit ciuitati Brugensi. Porro mox officiis amoturum omnes eos prætores & aquarum Præfectos quicunque hanc constitutionem auderent contemnere.

*Turbatio
Galliæ.*

Actum die secundo Augusti. Magna seditio per Gallias, qua in seditione plebs à nobilitate secessit & plerosque nobiles occidit: eaque tempestate tanta calamitas totius erat Galliæ vt nec iura nec leges vllæ seruarentur. Nihil

Nauaræses.

*Vimiacum.
Morellus
Fiennensis.*

nisi crudelis vbiq; inuicem grassatio, cædes, rapinæ, vincula, carceres, stupra, latrocinia. Nauarense (itâ Regni hostes nominabantur) oppidum diui Vallerici, quod Vimiacum dicitur, adulta hyeme ceperunt, sed Morellus Fiennensis Magister equitum & Comes Fani Pauli Guido postea illud obsederunt & receperunt adiuti abs tota ferè nobilitate Atrebatensis, Pontacensis, Bononiensisq; & à ciuitatibus Tornacensis, Insulensis, Doacensis, Betuniensis, Odomarenensis, Fani Quintini, Peronenfis, Ambianensis, Corbeiensis, Abbæ Villæ, & aliis, itâ vt ad duo milia nobilium haberet exercitus & XII. milia ex communitatibus

ciuita.

ciuitatum. Longa erat obsidio. Ab introitu Augusti tenuit obsidio in qua dragesimale ieiunium. Domiti tandem fame reddiderunt Nauarenfes oppidum, id quod aduentati in auxilium Philippo Nauareusi plurimū displicuit.

Mense Septembri apud Samarobrigam Ambianorum oppidum vxor Vicecomitis Pisciacensis & vxor Ioannis Pinciniaci, qui partium erant Nauarrensum, captæ erant. Repetebant coniuges suas hi equites. Firminus Cocke-
rellus prætor ciuitatis reddere volebat, sed obstitit ciuium multitudo. At nocte intempesta auxilio prætoris Pisciacus & ille alter magna cum manu fortim intromissi occidere, diripere, & incendere cœperunt. Sed forte fortuna statim ex Corbeia accurrerunt Morellus Fiennus Magistrequitū & Guido Comes Fani Pauli cum multo milite qui victos Nauarrenses ex vrbe eiecit. Firminum Prætorem cum aliis eiusdem factionis compluribus capite ple-
xit ciuitatemq; liberauit. Obsessi erant Nauarrenses in castello, quod mali dicitur consilii, sed maiore manu obsidentes egebant. Tornacenses duce Petro Flauiacensi eo sunt profecti numero quingenti, sed omnes occisi fuere ab Rege Nauarro obsessis suppetias accurrēte. Eodem anno mense Aprilis feriis diui Georgii martyris Gulielmus Bauarus Comes Hanoniæ & Hollandiæ phrenesin & amentiam incurrit, ita vt claudi ac feruari per totam reliquā vitam deberet, eoq; statu perseuerauit per annos triginta ad vltimum vsque vitæ diem. Vltio diuina fuisse putatur propterea quod tam asper, durus, ac rebellis fuisset matri suæ Margaretæ Augustæ. Magnum exemplum pro reuerentia obseruantiaq; parentum.

*Nauarēses
ceduntur
Ambiani.*

*Tornacen.
ceduntur a
Nauaro.*

*Guli. Battus
ri phrenesin*

*Impietas ex
ga parentē
puuta.*

M CCC LIX. Pascha. XXI. Aprilis. Externi & mercenarii milites ex Germania, Boëmia, Brabantia, Flandria & Hanonia aduentum Eduardi Regis apud Calesiam grandi numero expectant, ab initio Augusti adusq; ferias diui Lucæ & vltra. Præcessit ex Anglia Henricus Dux Lencastriæ qui per Atrebatē præter Fanum Odomari Ariacum Betuneamq; populabundus adusq; monasterium diui Eligii pulchrum & opulentum peruenit, vbi pabuli, cibariumq; bonum inuenit modum. Inde ad Somonā mouit & Brayum oppidum obsedit, sed capere non valuit. Henricus Flandrensis ea in incurfione Lencastrio adfuit cum equitatu ducentorum virorum præter peditatum. Fortia habebant Galli omnibus in oppidis præsidia quod pugnandum cum Anglis nullo modo existimabant. Guido Comes Fani Pauli Atrebatum, Morellus Fiennus Magistrequitum Samarobrigam Ambianorum, Odardus Rentiacus & Engerrannus Hildinensis Bapalmas, Balduinus Danus Magister Balistarium Fanum Quintini, aliq; alia custodiebant oppida. Nihil quod tam numeroso exercitui vsui fore credebant Angli prætermiserunt: adeo vt vel molas & clibanos comportarent. Carrorum multitudo ingens erat. Ioannes quidam frater Minorita hæc omnia mala annorū imprimis. 46. 47. 48. & 49. prædixisse traditur: quem tamen Innocentius Pont. Apud Auenionem in carcerem ob vaticinia coniecit. Tandem Rex cum quatuor filiis Eduardo, Leonello, Ioanne & Aymundo vniuersisq; Angliæ viribus Calesiam applicuit sub Calend. Nouembreis. Erat ea hyems perpetuis ferè hymbribus aquosa & madida Anglisq; multum incommoda. Duxit Rex per medios Atrebatē ac Veromanduos ad Remorum vsque ciuitatem, quam per sex circiter hebdomadas obsedit ibiq; natalem dominicum celebravit. Inde Cathalaunicos, Niuernēses, Tricasses, Meldosq; peruasit, rediitq; in Parisios quorum per dies circiter. XL. obsedit urbem, Gallisque potestatem pugnandi fecit. Sed nusquam ferè illi

*Henri. Lencastrius Gal-
lias inuadit*

*Henri. Flandrensis Anglorum socius.
Præsidia Gal contra Anglos.*

Ioan. Minorita vates.

Edu. in Belgas Remos vsq; incurrit.

Remi obsessi.

occur-

occurrerant, nusquam populationes & incēdia prohibebant, visaq; tum Gal-
lia est nec Regem nec Ducem nec exercitum habuisse. Erat tum Philippus Iu-
uenis Dux cū matre sua Ioanna Regina in Burgūdia, qui de consilio Anselmi
Cancellarii Iacobi Viennensis, Hugonis Viennensis & Ioannis à Monte Mar-
tini primatium Burgundiæ missa ad Eduardum grandi pecuniæ summa effe-
cerunt, ut ab vrendis diripiendisq; eorum finibus abstineret. Dehinc in Cars-
nutibus fusa de cælo tam bymbrium quàm mirandæ grandinis horrida tem-
pestas graviter Anglorum copias verberavit, visumque est orbatae atque op-
pressa Galliæ cælum venisse suppetias. Ea nempe res haud paruum hostibus
dicitur incussisse metum, multaq; damna passus est exercitus.

M CCC LX. Pascha. v. Aprilis. Pax coit inter Reges (sed brevis erat)
Britiniaci propè ciuitatem Carnutum. Cedit imperpetuum Anglis Aquis-
tania, hoc est, Vasconia, Pictones, Sanctones, Petrocorii, Lemouices, Cadur-
ci, Engolismenses, & Ruteni, adhæc Pontacenses, Ghisnensesque cum omni
iure imperioque supremo. Pendit Gallus pro redemptione treis milliones
auri, hoc est, tricesies centena milia coronatorum. Obsides ut ea comple-
rentur dati quidem complures, sed eminentissimi tres filii Regis, Ludouicus

Dux Andegavorum, Ioannes pro Pictonibus Dux Biturigum, Philippus
Audax Dux Turonorum, Philippus Dux Aurelianensium Regis germanus,
Philippus Dux Burgundiæ Comes idem Atrebas & Burgundiæ nondum pue-
ber, Ioannes Atrebas Comes Vgellæ cum Carolo fratre Comite Longæ Vil-
læ, Ioannes Comes Pontacensis, Ludouicus Dux Borbonii, Petrus Comes
Stampensis, Guido Comes Blesensis, Guido ab Lutzelenburgo Comes Fani
Pauli, Ioannes Comes Tancardi Villæ. Item Comites Ioniacus, Antisiodo-
rensis à Dominico Martini, Ventadourus, Salebrussius Austuriæ ex Hispania,
Vindocinensis Haricuria, Valentineſii, Briæ, Grandis Prati, Vallemontanus,
Forettanus, Carolus à Monte Morencii, Gulielmus à Monte Morencii, Ioan-
nes Ligniacus præfectus idem Insulensis, Morellus Fiennus Magister equi-
tum, Gulielmus Haricurius, Arnulphus ab Dodonehem Mariscalcus, & plu-
res alii. Inducta ac deleta omnia fœdera Anglorum cum Flandris facta: cau-
tumq; ne amplius Flandros ad rebellandum concitent. His sanctissimo vtrin-
que iureiurando confirmatis redit Ioannes Rex Calesiam. Inde petit Bononi-
am supplicatum ad Deiparæ Virginis memoriam. Hinc redit Hisdinum, quò
ad eam profectus est Comes Flandriæ Ludouicus. Nam inter eum & Regem
(inquit Frossardus) mutuus amor & summa erat beneuolentia: Inuisitq; Rex
Odomarones, tandemq; mense Decembri peruenit Lutetiam Parisiorum ubi
Isabellam filiam Galeatio Mediolanensium Duci dedit uxorem illiq; pro do-
te Comitatum virtutum assignauit, accepitq; ab Galeatio sexies centena du-
catorum milia in solatium suæ redemptionis. Priusquam autem Lutetiam
perueniret, defuncta est vxor eius Ioanna in Burgundia, factusq; tunc est Phi-
lippus filius Ioannæ. XIII. circiter agens annum Comes Bononiæ & Aruera-

niæ, cui nupta erat Margareta Flandrensis, sed statim vidua. Eodem anno
graviter grassata sunt apud nos incendia, mense Febuario Gandavi ad Bauo-
nis: Rursus Gandavi mense Aprili ad portam Arenæ. Item Aloſti mense Mar-
tio adeò immanis ignis ut vsque in oppidum Gandense conuolarent cineres.
Mense Febuario ingens frigus ita ut notatus sit frigidus dies Mercurii. XIII.
Celend. Februarii. Pestilentia item extinxit multos. Et pretium tritici grauis-
simum erat in primis in Gallia ob intermissam agricolationem.

M CCC LXI. Pascha. XXVIII. Martii. Oliuerius Steenlandius vir nobilis patria Hyprensis cepit iuxta Tornacum quendam seditiosum hominem & exulem Hyprensem nomine Florentium Malgevvaert qui in motibus Flandriae & seditionibus fuerat dux praecipuus seditiosorum. Hunc defendere ac liberare conabantur Tornacenses & Ioannem à Furno Oliuerii famulum patibulo suffixerunt. Oliuerius tamen exulem Teneremundam perduxit ac Comiti Ludouico tradidit. Gaudius Comes misit hominem sceleratum Hypram iussitq; ibi decollari. At Oliuerius ob mortem famuli plenus irae ac doloris petiit ab Ludouico vt Tornacenses vlcisci liceat. Annuit Comes. Profectus Oliuerius Tornacum cum sexaginta pugnatoribus equestribus ex sua duntaxat progenie delectis ad portas vsque ciuitatis hostiliter incurrit ac patibulum prostermit vt ciues ad pugnam eliciat. Erumpunt tandem magno in eum numero Tornacenses. Fugit ille vsque ad pontem qui non procul est, reuersusq; tunc ad primos qui pontem post eum transierant repente ad. XXXVI. occidit, seque recipit ne vno quidem ex suis amisso. Postea Rex mittit Tornacum Arnulphum ab Reyneualle & alios quosdam qui iuncto sibi Officiali Tornacensi pacem cum Oliuero composuerunt. Remissa à Rege Oliuero omnis noxa. Numerata ab Tornacensibus centum librae crassorum Flandriae ad fundandum Sacellum pro anima Ioannis à Furno quem nobilem dicebat Oliuerius esse virum. Soluti ipsi Oliuero sexcenti Francici. Adiectum vt ex ciuib; Tornacensibus viri. XXXVI. ad Comitem certo die vocati venirent in Flandriam quos mitteret peregrè quò placitum ipsi foret. Quod si non venissent, multam. XII. milium aureorum Francicorum incurrerent. Philippus Dux Burgundiae maritus Margaretæ Flandrensis ætatis circiter. XIII. annorum reuersus ex Anglia obiit. XXI. die Nouembris apud Rouerium iuxta Diuionem Burgundiae. Hæc vltima progenies erat Odonis Ducis Burgundiae. Robertus Dux Burgundiae ex Agne diui Ludouici filia liberos sustulit treis, Odonem, Margaretam, & Ioannem. Odo ex Ioanna filia Regis Philippi Longi genuit solum Philippum qui Philippus ex Ioanna Bononiensi Comite reliquit & ipse vnicum hunc quo de agimus Philippum defunctum. Itaq; Margaretæ Flandrensis vidua & virgo adhuc intacta mansit in Flandria in potestate parentum. Nata erat tunc annos. XI. Habuerat Philippum sponsum suum annis circiter septem. Tum opes locupletissimi Philippi defuncti trifariam diuisæ. Comitatus Atrebatensis & Burgundie cesserunt Margaretæ matri Ludouici Principis, quod esset magna amita ipsius defuncti. Bononia & Aruernia ad magnum auunculum eius reuerterunt Ioannem Borbonium seu Aruernium. De ducatu Burgundiae controuersia & contentio orta. Odo Dux Burgundiae cuius stirps in isto defecit Philippo, Duas habuit (vt iã diximus) sorores Margaretam & Ioannam. Margareta nupsit Ludouico Hutino Regi Nauarrae per matrem suam Ioannam, qui & Rex postea erat Gallia. Hinc orta Ioanna Regina Nauarra Philippo nupta Eburouicum Comiti, vnde Carolus prodiit Rex Nauarrae. Ioanna verò minor filia Roberti Burgundionis & soror Odonis ob singularem pietatem sancta dicta, nupsit Regi Philippo Valoisio, vnde nati Ioannes Rex & Philippus Dux Aurelianensium. Igitur Carolus Eburouix Rex Nauarrae defuncto isto paruo Philippo Ducatum Burgundiae sibi deberi affirmabat per matrem suam Ioannam à Francia filiam Regis Hutini ex maiore filia Roberti ducis Burgundiae progeneram. Et hic potior erat, nisi obstitisset Ioannæ matris ambiguus ortus, quā Rex Ioannes incerto patre

*Oliuerius
Steenlādus
Tornacēses
vlciscitur.*

*Obitus Phi-
lip. duci Co-
mitisq; Bur-
gundiae.*

*Eiusdē Phi-
lippi opes
trifariam
diuisæ.*

*De ducatu
Burgundiae
controuersia.*

*Ioan. Rex
ducatus Bur-
gundie ad
se trahit.*

*Burgundia
regno vni-
tur.*

*Incendia va-
riis locis.*

*Marg. Flan-
dren ab An-
gli filio an-
bitur.*

*Iudei in re-
gnum ad-
missi.*

*Mulantur
Tornacen.*

*Vrbannus
Quintus.*

*Ioan. Cam-
pion.*

patre dicebat natam ideo quod mater eius Margareta Regina vxor Hutini de prehenſa fuerat in adulterio & ob id omni iure hæreditario intra Regnum Gallie priuata & per longum carcerem necata, quamuis filia eius Ioanna ſuccederet Hutino patri in Regnum Nauarra nupta (vt dixi) Philippo Eburo uici. Hac igitur ratione Ioannes Rex per matrem ſuam Ioannam minorem ſiliam Roberti Burgundionis vita ac moribus ſanctam Ducatum Burgundie ad ſe traxit, non autem iure aliquo regio vt poſtea mortuo ad Nanceium duce Carolo quidam fingere & ementiri cœperunt. Quorundam tamen conſilio Ioannes Rex Ducatum Burgundie regali vniuit coronæ & in Regnum velut incorporauit, cuius in tabulis vnionis aperte nihilominus teſtatur Ducatum eum non ratione coronæ aut iure regio ſed iure duntaxat proximitatis ad ſe fuiſſe deuolutum, vt oſtendat ſe nullo iure aut conſuetudine coactum, ſed ſua ſponte ac mera liberalitate Regno eum principatum coniunxiſſe. Ea tamen vnio quoniam abſque conſenſu trium ordinum Burgundie recla mantibusq; filiis Regis Ioannis facta erat, perſeuerare non potuit ſed ſtatim ſoluta eſt. Philippo itaq; defuncto vidua puella Margareta noſtra redditus ſuæ viduitatis retinuit in vtraq; Burgundia, in Atrebatelio, Bononiaq; & Aruernia, vt ſuperius eſt à nobis relatum. Incendia partim hoc anno partim ſequenti accidiſſe inuenio. Menſe Aprili Gandau ad montem Gabali, Mechliniæ menſe Maio, Gandau ad Petri ſabbato Palmarum, Gandau item ad prædium anſerinum ſecundo die Maii: Brugis verò principio Maii per quatrimum, vbi ab Groninga ad portam vſque diuæ Caterinæ, atque hinc ad portam vſque Gandauentem abſumpta omnia. Sluſæ præterea pluribusq; locis orta eodem tempore incendia partim oblata partim fortuita. Aymundus filius Regis Angliæ Margaretam noſtram in matrimonium petiit, quæ res multum placuit ciuitatibus Flandriæ: Sed Rex Margaretaque puellæ auia facta iam Comes Atrebatium & Burgundie, omnisq; ferè nobilitas contrà nitebantur. Ea ſuper re per varios conuentus diſceptatum eſt per. VII. aut octo annos, intereaq; puella ad pubertatem ac nubileſ peruenit annos. Eodem anno ne plus ſatis vbique eſſet malorum Galli hiſco iam exhausto regnoq; depauperato Iudeos pecuniæ gratia ruſus in regnum admiferunt: quam quidem gentem non lego habitari in Flandria, quo nomine Flandriæ noſtræ gratulor.

M CCC LXII. Paſcha. XVII. Aprilis. Ludouicus Comes. XXIX. die Maii nominauit ac vocauit ad ſe Teneramundā. xxxvi. dictos ciues ex Tornacenſibus, vt peregre illos mitteret. Sed multam. xii. milium aureorum malebant incurrere, quam peregre proficiſci. Itaque ad Comitem die conſtituto non venerunt, ſed Petro lanſonio quaſtori Comit. xii. illa milia ſoluerunt, vnde die xviii. Auguſti ſyngrapham ſolutionis à Comite acceperunt. Menſe Decembri defuncto Pont. Innocentio ſexto Vrbannus quintus ſucceſſus eſt, dictus ante Gulielmus Grimouardus patria & ipſe Lemouix & abbas diui Victoris Maſſeliensis. Hic de bello in Barbaros ſuſcipiendo principes hortatus eſt. Ioānes Rex Cruce ſe ſignauit, ſed vana euasit præparatio. Idibus Auguſti horrēda vētorum tempeſtas, templa, molas, turres, arbores, domosq; grauiter proſtrauit. Pari modo. xvii. Cal. Februariæ ab vētorum fluctuumq; marinorum inſania terra mariq; maxima accepta damna. Hoc tempore obiit Canonicus diui Donatiani Brugenſis vir literis inſignis Ioannes Campion: vnde hæc ad verbum extat memoria. Obitus cōmendabilis rhetoris & poëtæ domini Ioānis Campionis Scholaſtici & Canonici huius Eccleſiæ qui dedit. LIII. ſolidos.

M CCC LXIII. Pascha. II. Aprilis. Poscentibus sibi Burgundionibus peculiarem principem consensu nobilium derogatum est cōstitutioni prius factæ de Ducatu Burgundiæ Regno imperpetuum vniendo. Dicebāt enim Burgundi Robertum olim Regem quando iure hereditario Burgundiā adiit, non illā Regno adiecisse, sed petētibus popularibus peculiare ducē suo minori filio Roberto illū dedisse ceu partitionē quandā hæreditariā: equum igitur esse vt & nunc itā fiat. Sua quippe natura Burgundiā principatum esse per se: Nunquam ex Regno Galliæ natum, ideoq; quum ipse Regnum antea fuerit nulli Regno posse vniri. Facta est igitur commutatio ducatuū Burgundiæ & Turonorum. Ioannes Rex cupiens ornare filium suum Philippum ob præclara ipsius in se merita, Ducatum illi Burgundiæ hæredibusq; eius ex proprio corpore legitimoq; matrimonio procreandis (itā tabulæ loquuntur) attribuit: re-tento sibi Ducatu Turonensi. Huius rei causam in tabulis Ioannes explicat ad hunc modum: Desiderantes affectuosius grauamina & oppressiones à sa-
Burgūdi pe-
culiarem fa-
bi petunt
ducenti.
Philip. Au-
dax fit Dux
Burgūdiæ.
Tabulæ don-
nationis.
Mátrona
qui ex Má-
terna.
Philip. Bur-
gundia pos-
titur.
Petrus Lus-
nianus Rex
Cypri.
Monasteriū
virginū Car-
thusiēsum
Brugis.
X M CCC LXIII.

Ioan. Rex moritur. M CCC LXIII. Pascha. XXIII. Martii. Mense Aprili Ioannes Rex Lun-
Carolus Quintus. Regni. XII. Patritii. duni in Anglia moritur referturq; funus ad Dionysii Parisiorum. Mense Ma-
 io in feriis sacratissimæ Trinitatis Carolus Quintus coronatur : peractæ ce-
 remoniæ ab. XII. Regni patriciis sua quoque munia magna celebritate obeun-
 te. Ioannes Archiepiscopus Remorum Regem sacrauit & inunxit. Episcopus
 Laudunensis portabat ampullam cum sacro oleo. Episcopus Lingonum ges-
 sit Regis sceptrum. Philippus Dux Burgundiæ tiaram Regis capiti imposuit.
 Ludovicus Dux Andegauensis vicarius ducis Aquitaniæ primum gessit Re-
 gis vexillum quadratum. Vencelaus Dux Brabantiae auunculus Regis, vicarius
 ducis Normanniæ secundum gessit Regis vexillum quadratum. Episcopus
 Bellonacensis gessit togam regiam. Episcopus Nouiomagensis regiam ges-
 sit zonam. Episcopus Cathalaunensis regium gessit anulum. Ludovicus Co-
 mes Flandriæ regium enssem Regem accinxit. Robertus Dux Ambarorum vi-
 carius Comitis Tholosani regia portabat calcaria. Dux Lotharingiæ vicarius
 Comitis Campaniæ gestauit signum militare regium. Adfuere pariter in fre-
 quentia nobilitatis Petrus Rex Cypri & Margareta Ludouici mater Comes
 & Burgundiæ & Atrebatensi. Inde nouus Rex Donationem Burgundiæ fa-
Cōfirmatio donationis Burgundiae. ctam à genitore suo Ioāne charissimō fratri suo Philippo cōfirmavit hoc mo-
 do scribens. Amore speciali quē ad ipsum fratrem nostrū semper habuimus, &
 adhuc gerimus & habemus, dictā Donationē Ducatus Burgundiæ & cetera om-
 nia rata habentes & grata laudamus, approbamus, & de speciali gratia autho-
 ritate nostra regia & certa sciētia, tenore præsentium confirmamus, volentes &
 concedentes vt ipse frater noster dicto Ducatu & aliis sibi donatis suisq; here-
 des ex suo corpore in recta linea & legitimo matrimonio procreādi gaudeāt &
 vtātur, iuxta præscriptarū seriem literarū domini nostri genitoris. Et vterius
 donum & gratiā dicti domini genitoris nostri prædictā & nostrā præsentē am-
Domus Burgundiae Parisiis. pliantes, domum Burgundiæ sitā in monte S. Genouesæ Parisiis, quā à longis
 citrà fuit ducum Burgundiæ, eidem fratri nostro pro se & suis hæredibus dona-
 mus de gratia & authoritate prædicta tenendam cum suis pertinentiis eo mo-
 do & forma quibus dictus vltimus Dux Burgundiæ eam tenuit, quoad vixit.
 Datum in Lupara propè Parisios die secunda Iunii anno domini M. trecen-
 tesimo sexagesimo quarto. Sic signatum super plicam per Regem Yuo.
An filia Caroli Burgundis debuerit spoliari Burgundia. Hæc cum ita se habeant, mirum est quā fronte quidam discordiarum fabri
 post mortem ducis Caroli ad Nanceium, interpretari conarentur Hæredes
 hîc duntaxat accipi pro hæredibus masculis, itā vt si Philippus Audax filias
 solum reliquisset, spoliatę omni hæreditate nihil prorsus à patre accepissent.
 Papę quanta absurditas. Nunquam cessant Galli machinari res non modò ri-
 diculas, sed etiam planè iniustas & detestabiles. Mense Augusto habitum
 inuenio conuentum Aldenardæ in æde diuæ Vvalburgę de matrimonio Mar-
 garetę Flandrensis. Quo tempore & grauem lego motum excitatum fuisse
Hypręsum motus oppressus. Hypris, in quo prætorem suum Prisenarium appellatum per fenestram præ-
 torii eiectum occiderunt, simul cum illo Georgium Bellam nonnullosq; alios
 crudeliter interficientes; ideoq; fortem armatorum manum ab Rufelardo fra-
 tre Ludouici Comitis notho equite Flandro adunatam, qui iussu Ludouici
 per Popringam ac Flambertingam profecti Thomam Zemale decanum Tex-
 torum cum textoribus aliisq; plebæis obuiam habuere : sed pugna conferta
 statim victi ac prostrati fuere plebæi. Zemalius & frater eius capti decollati-
 que & in rotas acti, aliq; ad millo quingentos qui palam qui clām capitis
 dam-

damnati: si modò verus sit scriptor laicus. Textores Fullonesq; omnes fermè patria pulsi exilioq; multati. Mense autem Decembri in feriis diui Nicolai Furnense oppidum ad dimidium combustum est fortuito incendio. Famulus quidam Ioannis Insulensis nobilis viri oblitus extinguere candelam suam, vbi erat in hospitio. Dum dormit ille incidit candela in fœnum, vnde mox adeò est atrox conflatum incendium vt restingi nullo posset conatu.

Furnense oppidum combustum.

Terrio Cal. Octobris die dominico, qui & diuo Michaëli sacer erat, in Britannia ad Castellum Danetū prælium cōmissum inter Carolum Blesensem & Ioannem à Monteforti de Britannia possessione cōtendentes, ibiq; bellū finitum, quod viginti amplius tenuerat annos. Occisus cum cū Ioāne filio notho ac multa alia nobilitate in acie Blesensis, sepultusq; apud Gingātū sancta apud suos memoria. Aderāt Monteforti Ioānes Chandæus cum Anglis: Robertus Canolus, Oliuerius Clifsonus Oliuerii decollati filius: Blesensi Carolus Rex Bertrandum Clesquinū virū cum primis strenuū, Oliuerium Manniū & cum aliis multis nobilibus Comitē Sacri Cæsaris miserat, qui Comes post amissum alterum oculum captus est. Simul captus Clesquinus & Comes Ioniacus, Oliuerius Mannius, aliq; complures: eratque occisorum numerus (proh dolor) grandis nimis: nec vltra inuentus est qui in Britānia Monteforti resisteret, omnes deditionem fecerunt. Erat is Montefortis cognatus patruelis nostri principis Ludouici ex amita eius Margareta (vt alibi diximus) oriundus. Hæc pugna securica dici posset: Nam securibus potissimum res acta est. Per octo magna miliaria strata iacebant cæsum corpora. Blesensis miraculis inclaruit, relatusq; est inter cœlites ab Urbano Quinto. Fulsit cometes comis sursum erectis capite pendente deorsum.

Belli Britannici finis. Ioan. Blesensis occiditur.

Ioan. à Monteforti iunior.

Ioan. Blesensis inter duos relatus.

M CCC LXV. Pascha. XIII. Aprilis. Bertrandus Nicolaiolus genere Britannus adunauit exercitum ex milite gregario & exauthorato per Galliam feretotam vagabundo (societates vocabantur) vt contra Saracenos Petro Regi Cypri ferret suppetias. Sed consilio Gallorum duxit in Hispaniam contra Petrum Regem Castellæ, qui tyrannidem exercere, vxoremque suam Blancam Petri ducis Borbonii filiam non modò repudiasse sed etiam interfecisse dicebatur, ob Pallidæ pellicis amores. Vultus igitur castæ ac probæ mulieris ignominiam Petrum Regno pepulit, eiusq; fratrem spurium Henricum nomine ad Regni solium perduxit. Burgis tres incolebant nationes, Christiani, Iudei, & Saraceni. Capta vrbe Christianis parcitum: in reliquos sæuitum. Ioannes Craonus Remorū Pont. & Ioannes Mengre cognomēto Bocicaldus missi à Rege in Britanniam pacem inter Ioannem à Monteforti & viduam liberorūque Caroli Blesensis composuerūt. Mutata sententia abhinc annos, XXIII. in magno Gallia Concilio per Arestum lata. Ducatus Britannia non Blesensi (vt antea) sed Monteforti adiudicatus. Viduæ autem assignatus Comitatus Pontiberæ & Vicecomitatus Lemouicensis cū aliis aliquot dominatibus: fidemq; nomine Britannia Regi præstitit Montefortis. Seruitia & grassatores per Gallias, qui se Bonos homines nominabant, cum duce suo Iacobo in Sabaudia per Carolum Regē Nauarræ & alios oppressi sunt. Ludouicus princeps in Angliā ad Eduardū Regē traiecit. Indictus cōuētus est apud Duberim portū, vbi filiā suā petētibus Flādrice ciuitatibus (quāuis Margareta eius mater pertinacissimè reclamaret) Aymūdo Eduardi regis filio despōdit: quæ tamē despōlatio, q̄ facta esset inuita penè omni Gallica dignitate, nō seruata est: fingebatur enim quoddā obstaculū cognatiōis q̄ soluere nollet Urbanus. V. ne

Bertradi Nicolaioli exopeditio.

Petrus Castellæ tyrannus regno pellitur.

Burgi oppidum captū.

Pax Britannica.

Grassatores qui boni homines.

Margareta Aymundo despōdetur.

nihil haberet excusationis pacti rescissio. Aduit pariter Duberi dum hæc agebatur Ioānes ille Dux Britanniæ Ludouici cōsanguineus, cuius potissimū persuasione ad hæc sponsalia adductus fuisse memoratur. Sexto Cal. Aprilis obiit Elisabetha filia Ludouici Comitiss Niuernensis notha, quæ vxor erat Simonis à Mirabello. Iacet sepulta Gandau ad Pharahildis. Erat is Comes Niuernensis auus huius Ludouici, filius natu maximus Roberti Betuniensis Comitiss Flandriæ. Sub mense Februario incendium Gandau ad Bauonis.

Bellum Han-
nonicum.
Ioan. Angi-
ensis miura
obstruatur.

M CCC LXVI. Pascha. V. Aprilis. Renatum bellum prædēq; ac latrocinia cum grandi mercatorum præcipuē dispendio, inter Flandriam & Hanoniam. Causam ex eo natam lego, quod Ioannem Angiensē Ludouici cognatū Albertus Bauarus procurator Hanoniæ capite truncasset apud Quercetum Hanoniæ vltima hebdomade ieiuniorum in cena Domini, ob leuē (vt referūt) causam, postquam accepta fide eō ad Albertum fuisset profectus. Sed historiam huius rei satis certam non habeo. Erat autem hic Ioannes (vt apud quemdam inuenio) filius Philippi Angiensis. Nam Iole filia Roberti Betuniensis Comitiss Flandriæ nupta (vt alibi ostendimus) Galtero Angiensī Philippū (vt ille ait) peperit. Philippus verò ex Helena filia Galteri ducis Athenarum Magistri equitum sub Rege Ioanne, Ioannem hunc tulit, qui Ioannes ex Comite Licensi filia Comitiss Fani Seuerini in Apulia Galterum Angiensē genuit bello Gandensi in florentissima adolescentia anno. LXXXI. interfectum.

Cædes Angi-
ensis expia-
tur ab Han-
nonio.

Veruntamen nec huic satis genealogiæ fidere auiam. Caterum pacificatum tandem lego, cædemque Angiani ab Alberto maxima pecunia expiatam ac redemptam. Hollandi tradunt Angianum sui vindices habuisse sex fortissimos fratres. Eduardus Princeps Valliæ profectus in Hispaniam Petrum Regem Castellæ, qui ad ipsam pro auxilio in Vasconiam refugerat, victis Gallicis, pulsoque Henrico notho domum restituit. Bertrandum Nicolaiolum, Arnulphum ab Odenhem, aliosque Gallorum duces captiuos secum in Vasconiam duxit. Petrus Rex Cypri de Saracenis victoriam retulit, & cum Sultano Ægypti inducias pepigit. Incendium Gandau ad Bauonis quod secundum vocant in fine Aprilis.

Petrus Cas-
tellæ Rex
restituatur.

Victoria de
Saracenis.

M CCC LXVII. Pascha. XVIII. Aprilis. Cum Petrus Rex Hispaniæ pacta pro milite stipendia non solueret, nihil amplius auxilii à Principe Valliæ accepit: quapropter Henricus germanus eius ille nothus auxilio Gallorum rediit, victumq; fratrem ac in potestate redactū securi percussit, & Regnū occupauit. Vrbatus quintus Romā profectus est: Sacrum ibi fecit: Apostolorū capitibus, vix inuētis pristinū honorē instaurauit. Nullus summorū sacerdotū à tempore Regis Pulchri Romę fuerat: vnde iste cum numē ingēti vrbis Romę toti usq; Italiæ gaudio & latitia acceptus est, sed rediit in Galliā. Vir sanctus fuisse traditur. Mense Decēbri ad ferias diui Nicasii per noctē tāta inhorruit tēpestas ac furor ventorū vt dies mūdi nouissimus adesse videretur. Et notādū est vehementissimū oīm ventorū Flādiæ esse Corū seu Caurū, qui eā tenet celi plagam quę inter Occidentem est & Septentrionē. Boreas autē quanuis sit omnium multo frigidissimus, tāta tamē vix nunquā flare visus est vt omnia more Cauri passim percelleret, turres, molas, arces perrumperet, arborumq; robora prosterneret. Ea Cauri insania tantam quoq; nobis plemiram, hoc est, æstum Oceani concitauit, vt proxima quæq; maris absorberet. Naues nempe tot ea nocte in mari perierunt, vt vix numerus damniq; æstimatio iniri posset. Inter alia terrę prodigia Gabalum Tornacense iuxta Happardum prostratum est:

Corus vterus
concitator
maximæ
tēpestatis.

& tura

& turris diui Nicolai & turris campanarum oppidi Orchiacensis parsq; eius turris quæ Belfroy vocatur Tornaci. Post homines enim natos talem ventum viderat nemo. Orta ad hæc pestilentia magnum extinxit mortalium numerum apud Flandros & Brabantos eorumq; vicinos.

M CCC LXVIII. Pascha. IX. Aprilis Margareta Brabantina vxor Ludouici Comitis hoc anno defuncta est: sed quò die aut mense non inuenio. Sepulta est Insulæ ad Petri. Inde Ludouicus tota reliqua vita egit celebs: sed liberos complures habuit illegitimos, vt Azam, Ludouicum, Ioannem, Hectorem, Victorem, Ioannam, aliosq; mihi non compertos. Mense Aprili statim à Pascha venit Lutetiam Leonellus filius Regis Angliæ: multaque magnificentia à Gallis acceptus, Duxit ibi vxorem filiam Ducis Mediolanensis Ioannis Galeatii. Ad Calend. Septembris Carolus Rex venit Tornacum cum comitatu insigni, exciuitque ad se Ducem Brantiæ, Comitem Hanoniæ, & Ludouicum Comitem Flandriæ, ad conciliandum matrimonium inter Philippum fratrem suum Ducem Burgundiæ & Margaretam filiam vnicam Flandriæ: sed quum ea res parum cordi esset Ludouico, simulauit aduersam valetudinem, seque ita excusauit, & Tornacum non profectus est. Ciuitates enim Flandriæ vrgebant & supplices eum flagitare non cessabant, vt nunquam eas admitteret nuptias, nisi Insulam, Doacum, & Orchiacum oppida tam diu per iniuriam occupata Galli redderent. Egerrimè hoc Galli ferre: eius rei mentionem abominari. Et iam per septem totos annos sponfam petierant: sed ad oppidorum tamen restitutionem adduci non poterant; ideoque illam Aymundo Cantabrigiensi Flandri paterq; promiserant. Mater autem Ludouici, quæ tota Gallorum erat, mirum in modum filium sollicitabat vt rescissa desponsatione Anglica Burgundica quoquo modo admitteretur: eiusq; rei gratia postquam cognouit filium finem nullum facere tergiversandi, adeo vt Tornacum vel ab ipso Rege euocatus non iret, concessit euestigio ad eum Mechliniam: vbi postquam de obstinato ipsius animo & nuptiis Anglicis multa graueret esset quæsta, eumq; graueret increpasset, tandem reiecta superiore veste dexteram matrem illam exerit, tenensq; illam in manu, Ego (inquit) tua genitrix & Comes Atrebatensis te deprecor vt de his nuptiis & Regis tui & matris tuæ facias voluntatem. Quod si recuses, hanc quæ te & non alios lactauit mamillam in opprobrium tuum ferro abscissam canibus obiciam, nec vnquam Comitatu meo Atrebatensi fruëris. Ad hæc tam commotæ matris verba flexus naturali pietate ad pedes se illi proiecit, modesteq; eam allocutus, Mater (inquit) volo in tua manere potestate, tuæq; ac Regis obtèperare voluntati. Sic placata utrunq; mater: nuptiæ attamen in annum adhuc proximum extractæ, comitantibus interim vltro citroq; Anglis, vt cum Aymundo suo res transigeretur. Brugis locisq; aliis iussu Ludouici ludi certaminaq; equestria exhibita. Vbi multa nobilitas Flandrica, Anglica, Gallicaq; se strenuè exerceuerunt, quæ omnia in gratiam & honorem tam illustri facta sunt sponsæ, quæ Flandros, Brabantos, Atrebatenses, Burgundos, Salinas, Niuernios, Rastellanos, Antuerpianos, Mechlinianosque sponso dorem erat allatura: ea enim omnia defuncto parente possedit præter Brabantiam, quæ diu expectata aliquantò tardius venit. Et nimirum dignus erat Burgundio qui tam splendidum inueniret matrimonium, quod tam fortiter tamque fideliter summis in periculis suo adfuisset parenti.

Postquam iam obsides omnes redierant ex Anglia, pacem Galli ruperunt, renatumq; est de integro bellum inter Reges. Excusabatur intolerabile Principis

X ; Vvallia

Obitus Margaretæ vxoris Maleanensis.

Meleani liberi illegitimi.

Leonelli affinitas cum Mediolanensi.

Carolus rex fratrem Maleano generum obtrudit.

Mater Comitis Audaci impetrat neptem Margaretam.

Ludi & certamina in honorem sponsæ.

Dos Margaretæ.

Bellum inter Reges renatum.

Gallica
fides.Angli &
Galliarum
et discordes

Vvalliæ in Aquitania avaritiam & immodica vectigalia. Siquidem fœdus illud Galli non fecerant, ut servarent, sed duntaxat ut sese ex angustiis liberarent. Primi omnium desciverunt ab Anglis Pontacenses cum suis oppidis Abbat Villa, Croteio, Noyella, Fano Richarii & Ruella: deinde alii atque alii in Aquitania. Difficile imperes inuitis. In Galliis Imperium constituere nunquam poterunt Angli nisi violentum. Et omne violentum Imperium breve esse solet. Tritum est, facilius inter lupum & agnum quam inter Anglum & Gallum conciliari posse amorem. Florentissima ambo forent Regna, si ut natura discreta sunt, ita à mutuis dissidiis abstinere possent. Eduardus Rex graviter permotus, postquam (inquit) nullam pacem, nulla promissa, nulla fœdera servare norunt, ius omne meum in Galliarum Regnum mihi resumo. Andegauensem vnum obsidum fidem fallere, atque ex Calesia Bononiam fugere docuerunt. Sponsam filii Flandri sobolem interceperunt, denique & pacem quam æternam fore sperabam, turpiter violaverunt: quid igitur restat nisi ut iam acrius quam vnquam ius meum prosequar? Author est scriptor quidam Tornacensis, quosdam in Flandria clanculum conspirasse in Comitem magnumque numerum exulum conduxisse, ut adunatos Greueningam occultè perducerent, Anglisque iuncti in Flandriam populabundi incurrerent, sed detecta coniuratione, multos capite luisse tam Tornaci quam in Flandris aliisq; locis. De Flandris nempe Eduardus iam malè cogitare coepit, ideo quod spem amplius non haberet sponsæ Margaretæ assequendæ.

Pestis.

Hoc anno (inquit scriptor Hollandiæ) mortua sunt Traiecti vndecim milia hominum. Et in Flandria inruduit item pestilentiae lues mense imprimis Novembri: medioq; mense Iunio magnitudine aquarum laboratum est. Incendium Gandavi id quod à porcello quodam exortum memorant. Puto eos porcum quempiam occisum cremasse, ignemq; in tectum aliquod stramineu involauisse. Tertio die Decembris quæ prima dominica Aduentus erat hora tertia post mediam noctem Luna. XIII. & Luna in Virgine nascitur Carolus sextus Galliarum futurus Rex Lutetiæ in ædibus Comitis Fani Pauli.

Natalis Caroli
sexti.Conuentus
super matrimonio
MargaretæTria oppida
da reddimus
tur certa
lege.

De Clamecy

M CCC LXIX. Pascha prima Aprilis. Gandavi vltimus coactus conuentus super matrimonio Margaretæ Flandrensis. Legati Regis fuere Petrus Episcopus Antissiodorensis, Galterus Castellionensis & Everardus à Crobeia. Comitis verò Henricus Beuerensis Dixmudæ Castellanus, Balduinus Dominus Pratenfis & Rolandus Dominus Pouckenfis, consilarii Principis. Insula, Duacum, & Orchiacum cum suis omnibus agris Comiti reddita sunt his legibus. Debebat Rex Ludouico Comiti decem milia nummum perpetui redditus per Ioannem Regem pacta. Debebat horum reliquamenta. Debebat eidem centum milia coronatorum pro compensatione monetæ ipsius Cluniacensis. Debebat insuper illi magnam summam pro certo numero armatorum quos tenuerat contra Anglos in præsidio Greueningano. Hæc omnia coactus est Ludouicus remittere ut oppida sua reciperet. Adiectum ut quandocunque deficiente hærede masculo Comitatus Flandriæ post hanc Margaretam ad fœminam deuolueretur, tum Galli dicta oppida recipere possent, si tamen ante Comiti decem milia nummum plenissimè assignassent: quia quidem ex articulo, desiderato Duce Carolo ad Nanesium discordia orta est, sed statim tamen aliis pactis sopita, ita ut nulla manserit controversia. Hæc acta Gandavi. XII. die Aprilis post pascha propter incomparabile commodum Regni Gallici, ne scilicet tantæ Anglis opes accederent.

Ita ad

Ita aduersus Anglorum vim, & crebros Flandrorum motus ædificata domus Burgundiæ, seu plurimum saltem amplificata, inuictum futurum (vt sperabatur) propugnaculum. Recepit itaque statim abscedentibus Gallorum præfectis sua oppida Ludouicus. Deinde. XIII. Cal. Iulias die Martis in feriis sanctorum martyrum Geruasii & Protasii Gandaui ad Bauonis maxima celebritate & magnificentia nuptiæ celebratæ operante Philippo Episcopo Tornacensi, vocato ad nuptias Duce Brabantia Venceslao & Ioanna eius vxore matertera sponse cum alia maxima nobilium frequentia. His peractis Philippus vxorem suam ex Flandria mox abduxit in Burgundiam atque in oppido Diuione stabile fixit domicilium. Extorserunt autem Galli apud Peronâ ab Philippo seorsum literas contrarias quas vocant, quibus horum restitutioni oppidorum aperte renunciat, eaq; vbi primum defuncto socero dotalia acciperet, Carolo fratri aut eius successori Regi redderet: quæ quidē techna & fraus magno illis postea extincto Duce Carolo cessit dedecori irrisa & explosa ab omni Iurisconsultorum coetu, æstimatq; Galli malæ fidei homines.

Nuptiæ celebrantur.

Gallica fides.

Tanta molis erat male partam reddere prædam.

Eis de nuptiis & Rege Carolo Sapiente, hoc est, Carolo Quinto Paulus Æmylius. Fuere (inquit) qui hac in re sapientiam Regis desiderarent, qui cum initio optionem habuisset, vtrum filiam Ducis Borbonii formosissimam, an Flandram pulchram quidem sed multo minoris venustatis vxorem duceret, amores affectusq; suos communi vtilitati antetulerit. Hæcille. Sed fides penes autorem sit. Mihi sane fabulamentum esse videtur. Nam si Dux Audax se ptem & amplius annorum proci vix illam potuit assequi, ideo quod timere tur ab illo seruitus, quanto minus ipsum sibi Regem admisissent generum qui omnes simul principatus ad Regni corpus voluisset annectere. Mense Iulio Angli, Belge, & Germani Duce Ioanne Lancastrio Eduardi Regis filio Calesiam magno numero applicant: Ghisnenses omnesq; Atrebatenses miris modis vexant, omnia ruinis & incendiis vsq; ad muros Taruannæ & Ariaci permiscunt: omnem agrum fani Pauli Hisdinensemque ditionem & trans Somonam Vgellanos Vimiaceses & Caletos euastant. Contra eas Anglorum grassationes exercitus Gallorum Duce Philippo Audace quamuis nouello marito Somonam fluuium transit, atque ad Monstrolium oppidum descendit. Guido Comes Fani Pauli cum Valerano filio Taruannæ in præsidio erat. Angli cognito Gallorum aduentu in valle Toruahemenfi castrametati sunt, ad quos accessit Robertus Comes Namurcæus cum centum suæ gentis equitibus. Dux Burgundiæ montem Toruehanicum occupauit. Comes Fani Pauli & Morellus Magister equitum ad eum venerunt. Magna erat prælii expectatio. Postquam tamen ambo ibi exercitus aliquandiu consedisent, contra omnium opinionem discessum est absque certamine.

Carolus, V. formosam vxorem dotata prætulit.

Ioan. Lancastrius transiit in Galliam.

Philip. Audax se Anglo opponit.

Disceditur absque certamine.

Priores autem vel de Regis consensu abierunt Galli de tertia vigilia, ignominiose quidem sed fructuose: grandesque ignes & fumum in castris excita uerunt vt tegerent discessum. Angli illuciente die cū magna admiratione collem ascendere conati igni & fumo sunt prohibiti: sed ad vespertā ascenderunt & ibidem cœnauerunt. Philippus ad Odomari exercitū reduxit, & Angli postero die Calesiam se receperunt. Hic prudēter fortunæ aleā Burgūdio vitauit. Videbat Gallos toties victos, armis, viribus, animisq; inferiores: nihil immemor quā turpiter in Pictonibus ipse parensq; eius vel à summis viris fuerāt deserti. Hoc enim habent Galli, vt post acceptā cladē aliquādiu bene caueāt.

*Tornacenses
Regē sequūtur
Francū.* Haud erant eo tempore Angli feles (vt in proverbio est) absque chirothecis capiendi . Eam expeditionem Tornacenses iussu Regis ducentos balistarios ac totidem fossores impensis suæ ciuitatis Philippo miserunt , qui mense Septembri domum reuerterunt incolumes . Angli autem in Pontaco in Bononiis vicinisq; populis nihil integrum reliquerunt . Inter hæc Nicolaus Louanien-
*Nicolaus
Louanien.
Hugo Cas-
tellionensis.*

sis strenuus eques cum paucis Belgis & Germanis rediens ex Caletis Hugonem Castellionensem Abbæ Villæ præfectum incautè oppido prodeuntem cepit quem postea mercator quidam Flandricus arte quadam (inquit Frossardus) liberauit : illumq; Rex Abbæ Villæ rursus præfecit , omnesq; reliquos illius oræ præfectos vt Bononiensem , Dieppanum , Taruannicum , Odomaren-
*Iudeorum
impietas.
Miraculum
in corpore
Christi.
Obitus Phil-
Regine An-
glorum.*

tem , Ciokensem , Fiennium , Montorientem , Ardensēque illi subiecit . Mense Iunio Iudæi Brucellæ venerabile corpus Christi pugionibus & gladiis transixerunt , vnde cruor copiosè effluxit : quod ob scelus eodem in oppido viui fuere concremati . Obiit Philippa ab Hanonia Regina Angliæ antiquæ pietatis scēmina , magnisq; laudibus digna . XIX. Calend. Augusti pridie feriarum assumptæ Deiparę .

M CCC LXX. Patcha . XIII. Aprilis . Mense Septembri Angli adiunctis sibi aliquot Belgis & Germanis ducibus Roberto Canolo & Thoma Granfone ex Calesia se in Atrebatem effundunt . Erāt non amplius pugnatorum milia XII . Suburbanum vrbs Atrebatium (quam Nobiliacum quidam dictam putant antiquitus) incendunt . Veromanduos , Nouiomagios , Parisiosq; , vel ad portas vsque vrbs percurrunt . Non oppida , non flumina , non homines , infan-
*Rob. Canolus
cum Angli in Gal-
liam.
Nobiliacū
Atrebatium
vrbs.*

num eorum impetum tardare valent . Nulli sexui , nulli ætati , nulli ordini par- cūnt . Dicas veteres esse Normannos aut Gothos aut Vandalos , adeò nihil sa- uitiæ , nihil atrocitatis prætermiserunt . Morellus Fiennus Magister equitum magistratu se abdicauit . Suffectus in locum eius Bertrandus Gesclinus humi-
*Bertrandus
Gesclinus
M. equitū.*

li quidem natus loco , sed vir bello fortissimus . Is vna cum Arnulpho ab Audenhem , Morone Blauilla , & Rhodulpho ab Rana Valle per Andes , Pictones , Sanctones , & Cænomanos cominus persecutus Anglos perfecit vt eorū numerus indies redderetur minor . Congressus cum illis in Cænomanis mul-
*Gregorius
vndecimus.*

tos cecidit . Thomam Gransonem , Gotofredum Onelayum , Richardum Greuium , Thomam à Villa forti , compluresq; alios captiuos ad Carolum Regem in Parisios adduxit . Canolum Gallia effugauit , locaq; compluria in Cænomania de hostibus cepit : sed Arnulphū ab Odenhem desyderauit ex vulnere accepto morientem . Mense Decembri defuncto Urbano Quinto successit Gregorius vndecimus origine & is quoq; Lemouix & Auenionicus filius Co-
S. Brigitta.

mitis à Bello forti , quem vt Romam repeteret & alii quidem multi , sed impris-
*S. Brigitta
liberi.*

mis diua Brigitta , cuius tam magna erat fama sanctitatis , valde hortata est . At Galli quantumuis magnis ac grauib; attriti cladibus in cecitate tamen sua perseuerabant , pessimeq; (proh dolor) mereri pergebant de Repub. Christiana , dum Pontifices in Gallis retinerent , nec nisi ex suo ipsorum corpore illos crearent , perinde ac soli Gallia opus esset summo Sacerdote . Erat autē Brigitta ex Sueuis oriūda Neritiæ (vt reperio) princeps . Hęc (inquit Volaterranus) octo liberos oēs sanctos habuit , quatuor mares ac totidē feminas . Vidua facta cū filia Caterina Hierosolymā profecta est , reuersaq; Romā scripsit Gregorio Dei esse volūtātē vt Romā rediret . De aqua magna æstiuā in Flandris quidā loquuntur , & de cēnobii Grouebrili exordio . Et vrbs Lemouicum tot
*Lemouicū
vrbs diris
pittur.*

M CCC LXXI. Pascha. vi. Aprilis. Angli iam in numero hostiū Flandros quoq; habuerunt propter fidem nuptiarū non seruata. Nusquam mercatores piscatoresq; nostri tuti erant in mari. Classis quādam Flandrica rediit cū vino ex Rupella, vt & in Baya portu quodam Britanniae salem coēmeret. Superuenerūt Angli ducibus Herfordiensi Comiti ac Richardo Sturio, nostrosq; protinus ante portū inuaserūt. Tribus hic totis horis fortissimē (inquit Frosfardus) in mari pugnatum, multiq; vtrinq; occisi & vulnerati. Tandem victoria Anglorū erat. Flandri omnes ad vnum aut interfecti, aut submersi aut capti. Captus Ioannes Petrosenius eorū ductor seu nauarchus, atq; cum aliis ductus in Angliam captiuus. Rex Angliæ mox classem militarem in mare misit contra Flandros, ac transitū Oceani inter Duberim & Calesiam itā frenauit vt vix tuta vlla esse posset nauigatio. His rebus grauitè permotæ ciuitates Gandauum, Brugæ, & Hypra legationem in Angliam mittunt, pacemq; cū Rege confirmant certis conditionibus quas nusquam inuenio editas. Nolebant enim propter Gallos aut Comitem suum Anglos sibi habere inimicos, cum quibus quotidiana habebant rerum commercia quosq; vt vicinos itā amicos ac veluti fœderatos habere consueuerant. Hac pace certis vtrinq; literis roborata legati acceptis captiuis domū cum gaudio & gratulatione reuersi sunt.

Angli Flandris infesti.

Flandrica classis victa diripitur.

Flandri Anglo reconciliantur.

Eodem anno Galli auxilio classis Hispaniæ ab Henrico rege missæ Anglos prælio nauali ad Rupellam superauerunt: qua pugna si non fractæ certè laxatæ plurimum fuerunt Anglorum vires, Galli q; eam victoriam Hispanis acceptam tulerunt. Et ne nō vbiq; civilis discordiæ plena essent omnia, Dux Vencelaus Brabantiæ leui de causa ditiones Guilielmi Iuliacensis hostiliter inuasit, propter damna quæ passi essent Brabantiæ mercatores in finibus Iuliacis, quæ Guilielmus (vt conuenerat) præstare recusabat. Dimicatum crudeliter apud Baesvilder inter Rhenum & Mosam. Hic captus Dux Brabatiæ Vencelaus, occisus Guido Comes Fani Pauli, qui cum Roberto Namurcæo & Petro Barenfi ab Brabantino stetit. Occisus Eduardus dux Gelriæ, quāuis ipse Iuliacusq; victores essent. Captus cū multis aliis nobilibus Valeranus filius Comitis Fani Pauli occisi. Hæc. xi. Calend. Septembris, hoc est. xxii. Augusti die veneris. Neomagium Gelriæ Vencelaus ductus captiuus: sed in gratiam Caroli Imp. fratris sui paulò post dimissus. Ex nobilitate Brabantiæ externisq; auxiliis fusus multorū nobilium virorum sanguis. Itā tum vbiq; locorū in interitū suum mortales ruebant præcipientes. Mensis Maii die. xxviii. hoc est, quinto cal. Iunias die Mercurii Margareta Flandrensis Diuione in Burgundia primum peperit filium suum Ioannem, quem Carolus archiepiscopus Lugdunensis sacro tinxit baptisate in feriis sacratissimi corporis Christi, Nonis Iuniis. Susceptores fuere Ioannes dux Biturigum patruus eius & Ioannes episcopus Carpentoracensis missus ab Papa Gregorio. Susceprix Margareta à Francia mater Ludouici Comitis. Mensis autem Martii die. xiii. Natalis Ludouici Aurelianensis qui filius erat Regis Caroli Quinti. Itā Ioannes Burgundio & Ludovicus Aurelianus ambo in extremam penè calamitatem totius Galliae eodem anno nati sunt. Incendium Gandauī ad Petri Dominica Palmarum.

Anglos vincunt Galli ope Hispanorum.

Discordia inter Brabantum & Iuliacensem

Præliū cruentū quo captus Vencelaus.

Natalis Io. Burgundio.

Natalis Ludouici Aureliani.

M CCC LXXII. Pascha. xxviii. Martii. Turlupinorū damnata & aboletā est secta, dicta alio nomine Sodalitas paupertatis. Cremati eorū libri Lutetiæ palam in Grauiā. Diua Brigitta Romæ obiit mense Iulio, cuius corpus relatum ferunt in Sueuiam. Ioannes ab Mandeuilla Anglus professione medicus ma-

Turlupinorum secta. Obitus D. Brigittæ. Io. ab Mædeuilla.

*Bona pars
Aquitaniæ
recuperatur
à Gallis.*

*Collegium
Bellouacense
se Lutetie.*

*Curtracenses
multati à
Gandensibus.*

*Io. Gandauensis
transit in Galliam.*

*Ph. Burgundio
Gallie
assertor.*

Panni Hondescotani.

*Secula amen-
tiū hominū*

gnus ille orbis peragratior Leodii defunctus est mēse Nouembri, habetq; sepul-
turam ibidem in conuentu Guilielmitarum. Rupella, Fanū Ioannis Angeliaci,
Engolismenses, Sanctones, Pictones, Lemouices, & Thouartium in fidem redie-
runt Gallorum. Ioannes Dux Britannia cognatus patruelis Ludouici nostri
cū Anglicam nollet relinquere amicitiam, desertus à nobilitate suæ gentis
totoq; ferè principatu exutus fugit in Angliam. Collegium Bellouacense Lu-
tetia à tribus fratribus Ioāne Guilielmo & Milone Dormanis magni tunc no-
minis viris institutum est. Traiecti in Frisia grande incendiū nocte diui Odul-
phi qui postridie Barnabæ apostoli suas habet ferias. Curtracenses ciuem Gan-
densem Simonem vander Vere nomine decollauerant. Rixa & discordia ob
hoc orta, ideo quòd iuxta Gandauorū libertatem & privilegia nullus ipsorum
ciuium iudicari ac pœna capitis plecti potuit nisi in oppido Gandensi. Tandē
arbitrio Comitiss tota controuersia cōmissa. Arbitrio Comitiss solutę propin-
quis decollati Simonis à Curtracensibus quinquaginta libræ grossorum. Exe-
quia anniuersaria institutæ apud Minoritas, Gandau vbi sepultus est. Missa
quotidiana fundata in prætório Scabinorum Gandau. Hæc omnia ex multa
Curtracensiu. Actū hoc anno. xv. die Aprilis quæ erat sancta Parasceues præ-
sentibus domino Scorissio Maldeghemenfi, Gerardo ab Resseghem, Philippo
ab Masseme & Præposito S. Donatiani Brugēsis Cancellario Flandrię, Præposi-
to S. Pharahildis Gandēsis, Magistro Testardo à Vvoestinia, Ioāne ab Sicklele,
Guilielmo ab Alsest & Quæstore Flandriæ Henrico Lippens.

M CCC LXXIII. Pascha. xvii. Aprilis. Horrida tempestas rursus irruit ab
Anglia. Triginta armatorū milia per Calesiā in Atrebatem effunduntur. Apud
Corbeiam Somonā fluuiū transmittūt. Royan oppidulum concremāt, quòd
sacrā ædem cōtra eos munitam capere nequirēt. Isaram, Albam, Mātronā, Se-
quanam, Ionamq; flumina transmittūt. Eorū duces erant Ioānes Gandauensis
qui Dux erat Lancastrię, & Ioānes dux Britānię. Dux Burgūdię Philippus po-
nē secutus cū exercitu cōmeatu eos prohibuit, fameq; adeò extenuauit vt vi-
ris, equis, armisq; perditis tandē quos diximus Duces Burdegalam necesse ha-
berent se recipere cum milibus hominū circiter senis, qui ex triginta milibus,
inedia, labore & miseria absumptis vix superfuere. Hoc anno Ludouicus Co-
mes Hondescotanis cōcessit sigillū quo suos consignaret pannos, quos Sayas
vocabāt, præsentibus Præposito S. Donatiani Brugenfi, Præposito B. Mariæ
Brugenfi, Præposito S. Pharahildis Gandēsis, Philippo Masminēsi, Magistro
Testardo ab Vvoestinia, Hostelardo Tornacensi Henrico Lippin Quæstore
Flādrię & Thoma Kempe. In Februario abundātia aquarū dulciū: hyems enim
erat peraquosa. Ad cal. Februarias ex rigidissimo gelu fissæ arbores. Ex finibus
Rheni & Mosæ magni grēges ceu amentium hominū venerunt in Flandriam
choreas ducentes ac continenter saltantes & canentes haud secus ac furiis qui-
busdam exagitati: sed & ea demētia quo pacto finē acceperit nō reperio. Autu-
mo talia rudibus accidisse mortalibus, propterea q̄ ab pueritia legem Dei nō
docerētur: Erāt enim tenebricosissima tēpora. Tradūt in Parisiis per treis to-
tos menses Sequanę tenuisse diluuiū, certum (vt reor) prodigiū subsequētium
malorū. Obiit David rex Scotiæ successore Roberto secundum Frossardum:
sed Maior dicit obisse anno. lxx.

M CCC LXXIII. Pascha. ii. Aprilis. Apud Furnēses lex sancita, vt nō nisi
Furnensibus & Neoportanis vendant suos fundos. Vt colonis agri Furnensis
ciuiū fundos & gdes ciuibuscq; reciproce illorū liceat emere. Actū Gādaui. xii.
die Aprilis.

die Aprilis coram Præposito diui Donatiani Brugenſis Cancellario Flandriæ, Philippo Maſminio, Goſſino Sylueſtri, Colardo ab Clito, Teſtardo ab Vvoſtina, Nicafio Auriga, Henrico Lippyn Quæſtore Flandriæ & Thoma Keempe. Indictus Brugis conuentus de pace Regum. Adfuit magna frequentia nobilitatis Archiepiſcopus Rauennatum & Epicoſus Carpentoracenſis Gregorii Pont. Legati, Ducis Burgundiæ & Andegauorum Epicoſus Ambianorum Electus, Vellocaſium Comes Sallebruſius. Ex Angliſ Ioānes dux Lencaſtriæ, Epicoſ. Lundunenſis, Comes Saleberienſis, Aymūdu Cantabrigiuſ. Hic multa & varia quanquā de pace habita ſint colloquia, nihil attamen conuenit. Volebat Angluſ poſſidere liberè Aquitaniam cū omni eiſ ſummo Imperio, quod quidē Imperiū nullo Galluſ pacto cedere illi voluit. Annales duntaxat compositæ induciæ maximè in Atrebatibuſ viciniſq; gentibuſ ab Cal. Maii vſque ad Maium anni inſequentiſ. Eodem anno. xvii. die Nouembris Goſſuinuſ ſylueſtriſ eques Flandruſ inſtitutuſ eſt à Ludouico Comite ſummuſ Prætor Flandriæ ſeu vindex reruſ capitaliuſ. Ea prætura hætenuſ fuerat adminiſtrata ab Quæſtore Flandriæ quem Receptorè Flandriæ vulgò vocamuſ. Sed quia diutiuſ ab vno vtrunq; munuſ obiri non potuit, ea cauſa erat cur ſeparatio facta ſit. Comprehendebatur enim initio ea quoque prætura Mechliniam & Antuerpiam cum eoruſ limitibuſ. Salariuſ autem illi conſtitutuſ ſexcente librè Pariſieſeſ annuæ. Præfuit annuſ circiter decē. Succēſſit ei anno M CCC lxxxiii. ſeptimo die Auguſti Ioāneſ à Iumonte eques Flandruſ Merlemontiſ Dominuſ qui cum geſſit magiſtratuſ mēſeſ circiter ſeptemdecim, vſq; ad octauuſ diem Ianuarii anni M CCC lxxxv. Hic tota Flandria ſe metuenduſ reddidit per magnā ſeueritatē ſuam, præcipuè in Gandenſeſ, quuſ ob aſſiduouſ eoruſ motuſ aſperiuſ perſequebatur. Ioanneſ ab Sacello eques Flandruſ eandē adminiſtrauit præturam annuſ quinq; inſtitutuſ. xxvii. die Ianuarii anno eiſ ſeculi. lxxxv. vſq; ad. xix. diem Septembris anni. xc. quo anno ſubmotuſ eſt. Guillibertuſ Dominuſ in Leuvverghem eques Flandruſ adiit dignitatē die decimo Octobriſ anno M CCC xc. Rexit annuſ ſex vſq; ad octauuſ diem Ianuarii. xcvi. Iacobuſ Lichterueldanuſ eques Flandruſ Coolſcampi Dominuſ ſuſcepit die. ix. Februarii anno. xcvi. Rexit vſque ad diem. ix. Ianuarii M CCCCI. quo anno proſectuſ eſt peregrè Hieroſolymam. Alexander filiſ Ioanniſ Spierinc conſiliariuſ Philippi Ducis Burgundiæ & Comitiſ Flandriæ creatuſ. xviii. die Februarii anno M CCCC I. præfuit vſq; xxix. diem Martii anni M CCCC II. quo obiit. Nam cū quendam reuſ abſq; iuſta cauſa (vt reuſ dicebat) capite plecteret, citatuſ ab illo eſt intra dieſ octo ante conſpectū Dei. Cum autem octauo poſt die apud Tiletuſ vbi habitabat, luſiſſet pila inter conſabulandū, eram (inquit) vocatuſ ab illo reo intra octo dieſ ante thronuſ Dei: Et ecce hodie octauuſ adeſt dieſ, & videtiſ me adhuc incolumem. Vix hæc locutuſ erat cum in grauiffimuſ incidit morbuſ, & mortuſ adhuc eſt priuſquam idem octauuſ ille dieſ terminaretur. Queſ reſ tanto miraculo ac ſtupori omnibuſ erat vt in hæc noſtra tempora apud Tiletanuſ viuatur perſeueretq; ea memoria. Sepultuſ autem eſt in æde Tiletana iuxta Ioanneſ Spierinc parentem ſuū ad Auſtrale latuſ chori. Vacauit inde prætura vſq; ad Calend. Maiuſ anni M cccc. iii. Monfranduſ Eſnenſiſ eques Flandruſ creatuſ anno M cccc. iii. Calend. Maii. Functuſ eſt duntaxat vſq; ad Calend. Octobriſ inſequentiſ. Iacobuſ Lichterueldanuſ eques Flandruſ Colluſcampi Dominuſ poſt redituſ ab Hieroſolymis recepit magiſtratuſ Cal. Octobriſ M. cccc. iii. rexitq;

Conuentus
Brugis de
pace Regū.

Annales
induciæ.

Goſſin de
vilde.

Cataloguſ
Archipræa
torū Flan
driæ vſque
anni. 1343.

Vā Eeſſene.

rexitq; vsq; xi. diem Augusti insequentis, quo die ob alia certa negotia depo-
 suit. Monfrandus Esnenfis rediit ad dignitatē anno M. cccc. liii. die. xi. Au-
 gusti vsque ad. xvii. diem Augusti anni M. cccc. v. insequentis, quo die fuit ab
 officio remotus. Felix eques Flandrus Dominus Steenhufius & Auelghe-
 mius præsuit annos. xviii. ab die. xvii. Augusti anni M. cccc. v. vsq; ad octauū
 diem Maii anni M. cccc. xxiiii. quo vltimam reddidit suam rationem. Ioan-
 nes Cominii Dominus eques Flandrus creatus. xiiii. die Maii anno M. cccc.
 xxiiii. præsuit vsq; ad diem octauum Octobris anni M. cccc. xxxv. quo defun-
 ctus est. Colardus Cominius, Ruschurius, Buschurius, & Vvatenensis Do-
 minus, germanus Ioannis Cominiensis defuncti admissus. xiiii. die Octobris an-
 no M. cccc. xxxv. administravit annos. xviii. vsq; ad sextum diem Ianuarii anni
 liii. quo die exiuit hominem. Iudocus Halovvinus eques Flandrus Domi-
 nus Penensis institutus die octavo Martii anno. liii. tenuit annos. xii. vsq; xvi.
 diem Maii anni. lxxv. illiq; legationibus Comitibus occupato substitutus est Gal-
 terus Dominus Fossanus. Galterus Fossensis & Morselanus Dominus crea-
 tus in absentia Halovvini die. xvi. Maii anno M. cccc. lxxv. administravit vsque
 ad sextū diem Octobris anni. lxxvi. ad reditum vsq; Halovvini, qui rursus præs-
 fuit vsq; xxv. diem Decembris eiusdem anni, quo tempore missus est à Comi-
 te Legatus in Angliam. Theodoricus Halovvinus eques Flandrus & Consi-
 liarius Ducis creatus in absentia Iudoci Halovvini Domini Penensis die. xxv.
 Decembris anno M. cccc. lxxvi. gubernavit vsq; xxv. diem Augusti insequentis
 anni. lxxvii. quo tempore reuersus est Penensis à legatione Anglica. Iudocus
 Halovvinus eques Flandrus Dominus Penensis, Buggenholtensis, & Bassero-
 dius Consiliarius & Cubicularius Caroli Ducis Burgundiæ & Comitibus Flan-
 driæ rursus eandem gessit præturā vsq; ad. xxiiii. diem Septembris anni M. cccc.
 lxxii. quo die obiit in bello Leodiensi relicto hærede Ludouico filio. Galte-
 rus Fossensis Morselius Vveuelghemi & Berlinghemi Dominus eques Flan-
 drus, Consiliarius & cubicularius ducis Burgundiæ Comitibusq; Flandriæ, crea-
 tus. xxvi. die Septembris anno. lxxii. administravit vsque vltimum diem Maii
 lxxiii. Ioannes Halovvini Dominus & Vicecomes Rolariensis eques Flan-
 drus, Consiliarius & Cubicularius Caroli ducis Burgundiæ & Comitibus Flan-
 driæ, creatus calend. Iuniis anno. lxxiii. præsuit vsq; ad. xxiiii. diem mensis De-
 cembris insequentis, quo die obiit vacauitq; archiprætura mensibus tribus &
 amplius. Iudocus Allanus eques Flandrus Dominus Montiniacus Consilia-
 rius & Cubicularius Ducis Burgundiæ, creatus. xxviii. die Martii anno. lxxiii.
 ante Pascha, qui cum profectus esset ad Nouesianam obsidionē impleuit eius
 vicem Ioannes Dadisellanus vsque ad. xv. diem Septembris anni. lxxiiii.

Ioannes Dadisellensis eques Flandrus Consiliarius & Cubicularius Ducis
 Caroli Præfectus rei bellicæ in Flandria, idemq; Archiprætor loco Iudoci Al-
 lani præsuit ab. xv. die Septembris anni. lxxiiii. vsq; ad diem. xix. Aprilis anni
 lxxvii. quo tempore rediit Lalanus ab obsidione Nanceia ad eandem prætu-
 ram quam. xiii. die insequentis Iunii resignavit Antuerpiæ Ioanni Burgundio-
 ni, factusq; tum est Dadisellanus archiprætor Gandauensis, quo in magistratu
 Antuerpiæ rediens ab quadam cœna per quorundam insidias atrociter inter-
 emptus est. Ioannes Burgundio eques Flandrus Dominus Eluerdinganus,
 Flambertinganus, Spirensis, & Merschius, Consiliarius & Cubicularius Ducis
 Austriæ & Mariæ eius coniugis, creatus Andouerpæ. xiii. die Iunii anno
 lxxvii. præsuit vsq; ad. xix. diem Augusti anni. lxxix. & occubuit pugna Taruan-
 nensi.

nenſi. Iudocus Allanus Dominus Montiniacus Conſiliarius & Cubicularius ducis Aſtriae & dominae Mariae Burgundae creatus Hypris die. xix. Auguſti anno. lxxix. reſignauit Iacobo Gheſtellenſi equiti Flandro domino Motano in Haga Holladię die. xix. Maii anno. lxxx. Iacobus Gheſtellanus eques Flandrus dominus Motenſis Conſiliarius & Cubicularius ducis Aſtriae Maximiliani & Mariae Burgundae creatus ad Hagam Hollandiae poſtquam admi niſtraſſet annis quatuor, ſubmotus eſt anno. lxxxiii. Ioannes ab Hames dominus Sangatenſis Betencurius & Boduenſis eques Flandrus Conſiliarius & Cubicularius Ducis creatus die. xvi. Nouembris anno. lxxxiii. preſuit uſque ad diem. xliii. Iulii anni. lxxxv. quo ſubmotus eſt. Daniel ab Praet dictus Morkerca dominus Mervvedius eques Flandrus conſiliarius & cubicularius archiducis Aſtriae Comitſ Flandriae creatus Mechliniae die. xii. Aprilis anno. lxxxv. perſeuerauit uſque ad diem. xv. Ianuarii anni. lxxxix. Adrianus Villanus dominus Likercanus & Leenuve Vicecomes Lombecanus Scouteta Aſſenedanus conſiliarius & cubicularius archiducis Philippi, creatus die no no Iulii anno. lxxxviii. continuauit uſque ad. ix. diem Iulii anni. lxxxix. nomi ne Mervvedii. Daniel a Praet dictus Morkerca eques Flandrus Dominus Mervvediae rurfus creatus Brucellae ultimo die Nouembris anno. xc. conti nuauit per annos. xxii. uſq; ſecundum diem Octobris anno M. ccccc. xii. reddi ditq; in conclauſi Inſuleni. xxvii. rationes. Iacobus Thiennenſis eques Flan drus dominus Caſtrenſis, Rumbecanus Bertenenſis, & aliorum Conſiliarius & Cubicularius Imp. Caroli Quinti Praefectus idem militiae Flandrenſis, crea tus die quarto Octobris M. ccccc. xii. fuit Archiprator per annos. xxii. uſque ad. xxviii. diem Auguſti anni M. ccccc. xxxiiii. quo die Brugis obiit ſepultuſq; eſt apud Rumbecam, reſiſto omnium dominatuum ſuorum haerede Thoma filio qui iam liberos habet Iacobum, Thomam, Ioanne, & Iſabellam. Gerar dus Straginus Prator Hondelſcotanus & Scabinus Franconatium, creatus per quandam prouiſionem ab Maria Procuratrice Belgarum die. xxix. Auguſti an no. xxxiiii. continuauit annos nouem uſq; ad. xxviii. diem Iulii anni. xliii. tan quam Vicarius domini ab Bredain veri Pratoris, quo anno obiit ſepultuſq; eſt Rupelmunda unde erat oriundus. Fernandus a Berra Scutiſer dominus Moucronius gener Iacobi a Thienis in prima iam iuuetute nondum equeſtrem adeptus dignitatem, creatus die. xxiiii. Ianuarii anno M. ccccc. quadrageſimo tertio, ſuſſectusq; in locum domini ab Bredain defuncti archipraturam nunc gerit.

M CCC LXXV. Paſcha. XXII. Aprilis. Rurfus Brugis conuenerunt Legati (de quibus ſumus ſupra locuti) de pace inter Reges componenda: ſed nihil pa ctum eſt preter inducias prolatas aduſque Natalem diui Ioannis Baptiſte anni lxxvi. Et habebat Magiſter equitum exercitum in finibus Flandriae Occiden talis perinde ac Ludouico Comiti parum Galli eſſent fiſi. Siquidem Ludoui cus nunquam ad conuentus iſtos Brugenſes accedere uoluit, ſed alibi in Flan dria cum cognato ſuo Ioanne duce Britanniae maximis ſumptibus atate tran ſegit nulli parcens auro. Simul dux Burgundiae, ceteraq; tum Galliae tum An gliae nobilitas Brugiſ regalia inter ſe agitabant conuiuia: plenumq; erat oppi dum nobilium virorum magnificentia. Egit autem Britannus annum totum apud Ludouicum in Flandria. Et Legati utriuſq; Regis totam item Brugis age bant hyemem. Suſpicor mali neſcio quid Ludouicum ſibi a Gallis metuiſſe. Non enim tam Gallorum ſtudioſus erat quam fuerat eius pater: grauiterq; Galli

Induciae Re gum profe runt.

Conuentus Brugenſis a quo Ludouicus abſti nit.

Britannus

Castm Vilfordium ex truitur.

Fran. Petrarca.

Galli tulere, quod Britannum (qui totus erat Anglorum) vsque adeo magnifice tractabat. Quarto die Maii incendium maxime damnosum Mechlinie. Inter Mechliniam autem & Bruccellam eodem tempore extructum castrum Vilfordium. Franciscus Petrarca hoc anno obiit vir nobilis per literaturam, iudicii que haud contemnendi, vnica ferè stellula quæ inter densissimas ignorantie tenebras emicare coepit, veluti præsagium quoddam futuri luminis.

Vetus apud Brugis prætorium & nouum.

Ioan. Bocatius.

Edu. Vallia princeps moritur.

Insula Vecta.

M CCC LXXVI. Pascha. xiii. Aprilis. Brugis & apud Bononiam actum de pacificatione inter Reges, & induciæ productæ sunt vsq; ad Natalem diui Baptistæ anni. lxxvii. De matrimonio item filii Principis Valliæ & Caroli Regis filia: sed nihil processit. Duci Lancastriæ Gandavi filius natus Ioannes cognomine Gandæsis. Ludouicus Comes Brugis in castro vetus prætorium (Ghyelhus nominatum) diruit & nouum ibidem exædificauit, primumq; iecit fundamenti lapidem: Domum vocant Scabinorum. Ioannes Bocatius Florentinus discipulus Petrarchæ tantis in tenebris eruditione claruit: Rara avis in terris. Eduardus Valliæ princeps sexto Idus Iunias sacratissime Trinitatis feriis defunctus est non absq; Eduardi regis totiusq; Angliæ graui luctu. Amiralii Gallia & Hispania Insulam Vectam de Anglis ceperunt. Oceanus quatuor Officia & Franconates Orientales inundauit. Gregorius Pont. postquâ pacem inter Reges conciliare nequisset, nec seditiones Italicas quiescere, coepit aliquanto melius cogitare de rebus Christianis, meditariq; quonâ pacto immensus ille gurgis auaritiæ & simoniæ adauctus tantopere in Galliis si nō tolli prorsus, minui saltem posset. Ad quam rem perficiendam è Galliis demigrandum arbitrabatur tanquam è Babylone. Vt autem Romam sedem reduceret optimi quique hortabantur. Sed ad eam rem (inquit Blondus) imprimis cum traxere verba cuiusdam Episcopi qui ad Ecclesiam suam ab ipso Gregorio redire monitus, familiaritatis confidentia: Et tu (inquit) pater sancte cur non tuam Ecclesiam petis? Paratis igitur in Rhodano vna & viginti triremibus, aliâ rem simulans profectionem aggressus Genuam primo, inde Cornetum ac postremo Romam terrestri itinere mense Ianuario peruenit anno Millesimo trecentesimo septuagesimo sexto, Pontificatus sui septimo, & relegationis in Gallias Romanæ Curia septuagesimo. Blondi verba recenseo. Mirum est Blondum & Platinam & Volaterranum nō notasse eum redisse anno. lxxvii. (vt facit Sabellicus) postquam ab calend. Ianuariis suos ordiuntur annos. Intrauit autem Româ Idibus Ianuariis, hoc est, die decimo tertio illius mensis feriis diui Hilarii episcopi, totamq; suo aduentu exhilarauit urbem.

Greg. xi. ex Auenione Romam migrat.

Eduard. rex Angliæ moritur.

Franconum successus.

Britanniam Galli occupant.

Privilegia Insulensium.

M CCC LXXVII. Pascha. xxix. Martii. Eduardus rex Angliæ defunctus est pridie Natalis diui Ioannis Baptiste, ætatis suæ anno. lxxiii. regni. lii. Successit illi in regnū Richardus nepos eius per filium Eduardū principem Valliæ. Philippus dux Burgundiæ Ardam & Plancam & Balingham cū aliis quibuscū in Comitatu Ghisnensi de Anglis cepit: Ardam quidē dedere eā domino Gomezienli loci Prefecto. Alius itē exercitus regi Caroli totū fermè Ducatū Aquitanie & Petrocoriensem ditionē Anglis ademit. Oliverius Clissonus excepto Bressio in Britania oīa occupauit, Duxq; Ioanes hereditate exutus in Flandriā venit ad amicum suū Ludouicū Comitē. Mese Septēbri Lud. princeps sua Insulensibus rata fecit priuilegia cōcessa olim ab Margar. Cōstant. per quæ priuilegia ab oībus erāt vectigalibus immunes. Suas præterea illis leges cōfirmavit reseruatib; sibi casibus oībus qui ad ipsius celsitudinē & dignitatē pertinebāt.

Eodem

Eodem anno decimosexto Nouēbris qui dies lunę erat post ferias diui Martini episc. Plamme, hoc est, accedēs æstus Oceani vëtorū tēpestare mirū in modum adauctus Plamingis seu Flamingis suis grauē intulit calamitatē. Foramen quod Birsflitense vocabatur negligenter munitum Oceanus vi sua interrupit, pagosq; septemdecim & eo amplius inundauit. Damnum hic acceptū vix æstī mari posset. Extincta omne genus animantia quis quiret dinumerare? Domus & horrea fortunæq; hominum super aquas fluctuabant. Imputatum auaritiæ eorum qui Consules aquarum nominantur, qui in cogendo passim vectigali illo marino (quod diicghelt appellant) satis erant strenui: sed pecuniam in priuata vertentes commoda, aggeres & claustra marina negligebāt. Pagi submersi fuere Isandica, Fanum Nicolai ad Hameram, Elmetra, Roslaria, Oostmanskerck, Pieta, Fanum Catherinæ iuxta Ostburgum, Fanum Ioannis in Heremo, Scoondica partim, Hughenfliet, Pars Fani Marię Birsflitensis, Bochohta, Monasterium Guilielmitarū, Volmerbeke, Hamergate, Crusscha, Gateruesia, & Zeghervvilghe. Quidam addūt Niniuen. Sub Natalem Dominicum rursus Brugas conuenire vtrinq; pacificatores, vt concordiam aliquam inuenirent inter Reges. Verum ea res non admodum vrgebat Carolum regem, quippe qui iam per Gallias quinq; habebat exercitus viriliter instructos ad opprimendos Anglos. Actum item de Capitali Buziorum qui captiuus tenebatur Lutetiæ redimendo: verum cūm is adduci non posset vt promitteret se nunquam contra Gallos arma laturum, mansit captiuus migravitq; tandē ē vita in ea custodia. Octauo Calend. Aprilis quæ feriæ fuere dominicæ Annuntiationis incēdium Gandavi post hominum memoriam longē maximum, quo templum curiale diui Petri, totaq; ea regio conflagrauit. Referūt periisse domos quinquies mille: qui numerus fidem mihi excedere videtur. Pax facta hoc anno per Margaretam à Francia Ludouici matrem inter Ghildolphum ab Gruthuse & dominum Gruthusium cum suis ex vna, & Ioannem Bouin heere van Muelenbeke & eius propinquos alia ex parte, & sedatæ domesticæ eorū rixæ & inimicitie. Erant Bouini potens admodum & superba familia. Apud Muelenbecam iacēt nonnulli sepulti. Ea in discordia Ioannes Ghistellanus dominus ordinis equestrīs aduersarius erat partibus Bouinorum. Carolus Imperator ex Brabantia, vbi egerat apud Ducem Vencelaum germanū suum, Cameracum venit, ibiq; Natalem dominicum celebravit. Dehinc per Fanum Quintini, Hannas, Nouiomagium, & Compendiū Lutetiam petiit Parisiorum, vbi ab Carolo rege auunculo suo magnificē acceptus est & cultus. Ferunt aduenisse vt pacem inter Reges faceret. Verum Galli, quorum tum res superiores esse videbantur, de pace parum erant solliciti, eratq; Imperatoria maiestas apud vtrumq; Regem parua nimis existimationis. Simul Ioannæ reginæ immatura mors omnia perturbauit, lætitiāq; in luctum vertit. Vigesimo octauo die Martii Romæ obiit Gregorius summus Sacerdos. Contentio orta de Pont. eligendo. Sacerdotium populusq; Romanus diligēter cum Cardinalibus agebant vt vel ex Romanis vel Italis eligeretur, ne cum tanto Ecclesiæ detrimento rursus Galliam Pont. nouus peteret. Erant purpurati patres natione Itali omnino quatuor, ex Gallia autem tredecim: sed Galli discordes inter se erāt dum alii Lemouicem, alii verō Gallum quidem vnum aliquem, sed non Lemouicem creandum contenderent. Simul metus eos prohibuisse dicitur ne Gallum constituerent: ideo quod ciues Romani armati circum conclaue incederēt Romanum sibi postulantes. Igitur declaratus tandem Pontifex est nō ex Cardinalibus quispiam, sed Barthol

Inundatio in Flandria.

Consules aquarum

Pagi submersi.

Conuentus pacificatorum.

Capitalis Buziorum.

Incendium Gandavi maximum.

Discordia inter Gruthusios & Bouinos. Carolus. 4. Imp. Cameraco Lutetia proficiscitur.

Gregorius xi. moritur.

Discordia Cardinaliū

ANNALIVM FLANDRIÆ LIB. XIII.

*Vrbani
Sextus.* tholomæus archiepiscopus Barenſium patria Neapolitanus, dictusq; Vrbani
Sextus, quanuis tunc Romæ non eſſet.

M CCC LXXVIII. Paſcha. xviii. Aprilis. Cardinales lecto Vrbano Pars in
molem Adriani, alii ad montana confugerunt furentis populi (inquit Platina)
impetum vitaturi, queſtiq; inter ſe ſunt quod velut inuiti ac ciuium importu-
nitate coacti Vrbani declaraffent: qua quidem in fluctuatione animorū Car-
dinalis Vrbani magna adhuc ſpe Pontificatus aſſequundi docebatur. Verum
non ita multo poſt pœnitentia ducti reuerſi ſunt in urbem, Vrbaniq; ante
electum confirmauerunt, conſalutaueruntq; vt verū Pontificem decebat, atq;
*Vrbani p
totū mun
dū habitus
ſummus
Pont.
Veneficium
punitum.* in die Paſchæ magna ceremonia coronauerunt, ita vt per totum orbem Vrbani
nus habitus & cultus ſit ſummus Sacerdos. Brugis, teſte Brandone, rursus col-
loquium coit ſuper cōcordia Regum: ſed rebus infectis diſceſſum. Iacobus ab
Platea & Petrus Tertræus familiares Caroli regis capite truncati atq; in qua-
ternas partes ſecti: quod ad dandum Carolo venenum ſuam operam Nauarregi
Regi locaſſent. Oppida & caſtella tenta in Normannia ab Nauarro, capta per
Philippum Burgundionē omnia vno excepto Caſaroburgo. Menſe autē De-
*Dux Britā
niæ in Flan
driam.* cembri Ioannes Dux Britannia quum ab Anglico ſcedere retrahi non poſſet,
bonis ſpoliatus hoſtisq; regni iudicatus ad Ludouicū amitiū ſuum venit in
Flandriam, magnoq; honore ab illo eſt acceptus. Per idem tempus Petrus Bor-
*Petrus Bor
neſelius.* neſelius homo vanus miſſus à Carolo rege Sluſam vt inde legatus nauigaret
ad regem Robertum in Scotiam. Erat is homo diues mirusq; diuitiarum oſten-
tator. Egit Sluſæ dies. xv. expectans idoneam nauigandi tempeſtatem: nec in-
terim Comitem qui cū Britanno Brugis agebat interuiſit, ſed regio ſerē cultu
Sluſæ ſe geſſit. Inſiſit illi Prætor Sluſanus Brugas ad Ludouicū ſe cōferret: quō
vt venit prouolutus ad genua Principum, En (inquit) ad ſum vester captiuus.
Indignari vehementer Principes quōd ſe captiuum diceret. Veniet breui (in-
quit Britannus) tempus cū ſuspendendis huiusmodi adulatoribus vix pati-
bula ſufficient. Hæ ſunt dominatrices linguæ, quæ Regis poſſident aures ſoma-
moſq; viros ab illo auertunt. Et Ludouicus ſcurram illum vocare quod ſe ca-
ptum diceret. Itā Bornefelii humiliata ſuperbia. Ipſe autem quanta potuit mo-
deſtia ſe excuſans Sluſam rediit, omiſſaq; propter Anglorum inſidias nauiga-
tione ad Regem ſe recepit, grauiterq; tum de Flandro tum de Britanno queſtus
eſt. Itā Ludouicus in offenſam incurrit Regis, eratq; pseudopapæ Clemēti val-
*Lud. in of-
fenſam Re-
gis incur-
rit.* de inuiſus, ideo quōd obedire illi nollet, Brabantisq; & Hanoniis author eſſet
vt Vrbano ſe ſubmitterent. Volebant tamē Hanonii neutrales eſſe, eamq; ob-
*Clemēs ps-
dopapa.
Hanonii
neutraleſ
in ſchiſ-
mate.* rem Ioanni Epifcopo Cameracenſi annuos redditus denegabāt. Rex autem ſe-
mel atq; iterum minaciter Ludouico ſcripſit ne diutius Britannum regni ho-
ſtem apud ſe haberet, alioqui in hoſtinū numero habiturum. Ioannes Geſtel-
lanus Ludouici conſanguineus ob Bornefelii querelas ex aula Regis domū ſe
contulit relictis partibus Regis. Bornefelius impeditam ſuam legationem per
Flandrum calumniabatur. Niſus eſt Ludouicus ſe apud Regem per literas ex-
cuſare, ſed nihil profecit. Inſtigante Antipapa non procul à bello res abeſſe vi-
*Poſterna
Gandau
ædes Co-
mitis.
Gandenſes
Comitē con-
tra Regem
confirmāt.* debatur. Ludouicus cum Britanno Gandauum conceſſit, vbi Poſternam ædes
ſibi pulchras ædificabat. Hic cū apud Senatū quereretur de minis Regis
quōd Britanno cognato fauiſſet, Gandauenſes & ipſi Britanno beneuoli. Do-
mine (inquiunt) ſi eam ob rem bellum Rex inferat, ducenta armatorum milia
parata tibi in Flandria tua inuenies. Gratias liberali populo ſuo Comes egit,
Brugasq; cum Britanno ſe recipit, paucisq; diebus intercedentibus Greueningam

gam Britannus petiit, vbi occurrens illi Comes Saleberius cum magno equitum sagittariorumq; numero Caleſiam perduxit, vnde poſt dies quinque ſolu-
uit in Angliam. Valerannus Lutzelenburgius Comes Fani Pauli & ipſe Co-
mitatu ſpoliatus Anglis per idem tempus adhæſit, nec cum Carolo Rege in
gratiam redire quiu- Schiſma Eccleſiæ per annos trigintanouem.

*Valerannus
Lutz. An-
glis adhe-
ret.
Schiſma Ec-
cleſiæ p an-
nos. xxxix.
Cauſa ſchiſ-
matis.*

Cauſa tam longi ac pernicioſi in Eccleſia ſchiſmatis timor erat reforma-
tionis morum ac reditus Pontificis ad propriam ſedem ex Galliis. Impera-
bat Vrbanus Cardinalibus vt pompam, ſaſtum, ſuperbiam, & ambitionem
ſuam minuerent, ſuperuacaneam domeſticorum turbam equorumq; ſtrep-
tum decurtarent: Simoniam non proferrent, ſed coartarent pomaria. Vin-
dicem ſe futurum in quocunq; ſimoniacos. Bonam partem pecuniæ, quam
per luxum & ſuperbiam turpiter profundebant, velle ſe pauperibus & tem-
plis collabentibus attribuire. Romæ quæ ſummæ ſedi natalis eſſet locus,
ſe permanſurum. Nemini ſe obtemperaturum ex iis qui diſceſſum ſuade-
rent. At Cardinales Galli qui Pontificatum ad quæſtum duntaxat & ambi-
tionem petebant ſuam, grauiter his rebus permoti frendere, fremere, capi-
ta conferre, Vrbanum calumniari non liberè eſſe creatum, nò eſſe verum Pon-
tificem, ſed ſolium vacare: cumq; nec adducere Vrbanum in Gallias poſſent,
nec vlllo pacto reformare deteſtabiles ſuos mores vellent; freti fauore Ioan-
næ Neapolitanæ Reginæ, Ananiam & Fundos clanculum petunt (erant
enim numero octo) factaq; (conniuentibus quoque Galliarum poteſtatibus)
turpiſſima ſeceſſione, alium ſibi ex ſuo corpore ſummum (vt dicebant) Sa-
cerdotem creauerunt. Is erat Robertus Cardinalis Gebennensis Comit-
Gebennæ filius. Hunc menſe Septembri electum, tandem Calendis No-
uembribus coronauerunt; Clementem Septimum appellauerunt, totumq;
orbem Chriſtianum in grandem perturbationem, magnamq; pietatis iactu-
ram coniecerunt. Erat tum Chriſtiana Reſpublica, inſtar domus quæ pa-
trem familiâs non habet. Quod ſi Carolus Imperator vir fuiſſet, non ex-
tra ſuâ Italiâ ceu exulaſſet, Eccleſiam (quod minus illi erat præcipuum) de-
fendiſſet, illuſores illos facile compẽſuiſſet, Gallorumque inſanis cupidi-
tatibus frenum inieciſſet. In tanta Eccleſiæ perturbatione poſtquam iam
per menſes amplius ſex totus orbis Vrbanò paruiſſet, omnis Gallia ad ſu-
um Clementem adulterinum Pontificem deſciuit. Idem fecit Ioanna Sici-
liæ Regina, magna & ipſa cauſa ſchiſmatis, mulier ingenio malo, prauoq;
maritque ſui Andree Regis parricidio infamis & execrabilis. Rex item
Caſtellæ & ipſe fraterno pollutus ſanguine initio Antipapæ adhæſit, quod
amicus & fœderatus eſſet Gallorum, ſed poſtea ſapienter reſiliit verum ſe-
cutus Pontificem. Scoti perpetui Gallorum ſocii, amore Gallici fœderis
ſchiſmatici facti ſunt. Reliqua Regna & Principatus Vrbanò vero Sacer-
doti paruerunt. Ludouicus autem Princeps noſter quanquam Gallicæ ef-
ſet nationis, ſub Vrbanò tamẽ cum Flandris ſuis vſq; ad vitæ exitum conſtan-
ter permanſit. Nec cogendi erant ad hoc Flandri: ſed pedibus ibant in eius
ſententiam, quippe qui iam inde ab initio rerum, nunquam proni fuerunt ad
Gallicas iniquitates. Scripſerat autem ſtatim poſt Urbani electionem ad Lu-
dovicum Comitem Cardinalis iſte Gebennensis Vrbanum iuſtè ac legitime
fuiſſe electum ac tyara redimitum: eaq; cauſa erat cur Ludouicus ad terminum
vſq; vitæ ſuæ mordicus adhæreret Vrbanò: quanquã haud parum Rex Burgun-
Y dioq;

*Cardi. Galli
ſchiſmatis
authores.*

*Io. Regina
Neapolis
tana.
Robert. Gea-
bennensis pri-
mus Anti-
tipapa.*

Clementini.

*Lud. cū Flā-
dia Vrbanò
adhærent.*

*Litteræ Gea-
bennensis ad
Comitem.*

dioq; eius gener, alique fratres Regis eam ob causam illi succenserent.
*Lud. testis
fictio.* Nam Comes apud familiares, iste (inquit) Clemens quum Morinorum prius
 ac inde Cameracensium esset Episcopus, familiaritate & amicitia coniunctus
 mihi fuit, tantoq; libentius illi hærerem, nisi suo ipsius testimonio in hisce ad
 me literis suam ipse damnaret causam. Scribit enim (vt videtis) Urbanum
 rectè atque ordine esse creatum. Si igitur (infit) Urbani legitima est electio,
 iustus sit ipse Pontifex, Clemensq; pseudopropheta sit oportet. Non enim
 duos summos sacerdotes capit orbis. Similiter & alii Gallici Cardinales ad
 suos quisque Principes (vt mos erat) scripserunt, ritè atque canonicè Urbanum
 fuisse electum: quanquam postea metu reformationis conuersi sint re-
 trorsum. In tanta nihilominus animorum perturbatione Ludouicus coac-
 tæ Gandauum totius Sacerdotii sui conventui, consultat vtri potius Papæ
 parendum existimarent. Verum quum obtare sententiæ viderentur, com-
 muni consilio missi sunt viri aliquot literati Bononiam Italiæ (vbi tum Scho-
 la percelebris erat) ad Theologum quendam Claudium Lygianum nomine,
 cuius tanta erat fama vt facile sapientissimus totius orbis prædicaretur.
*Claud. Lygi-
anus Theos-
logus Bono-
niensis.* Hic audita Flandrorum legatione Urbano adhærendum asserbat: eoq; mo-
 do nostri in Urbani obedientia confirmati fuerunt. Lutetiæ coacta Syno-
 dus Gallici Sacerdotii, in qua quauis sententiæ variarent, Decretum
 Urbani electionem fuisse non liberam, sed coactam: ideoque Clementem
 summum esse Sacerdotem. Hinc Carolus Rex edictum per Regnum mit-
 tit, vt reiecto Urbano, Clementi obediatur. Sed Flandri ab Urbano resili-
 re, nequaquam volebant: quapropter Cardinales Agreulla & Pictatiensis
 mittuntur à Clemente in Flandriam ad Ludovicum vt se cæteris Regni Prin-
 cipibus conformet: sed tantum abfuit vt audirentur, vt ne admissi quia-
 dem fuerint, sed reiecti ac facessere iussi, nisi sibi vincula mallent expecta-
 re, ita vt admirati Gallici homines, censerent Ludovicum natura esse Fla-
 mingum, virumque ceruicosum ac duri capitis. Tornacum solum non pro-
 prius accesserunt. Inter hæc Pseudopapa ad arma se quoque conuertit.
*Pseudopa-
pa Urbanæ
armis petit.* Colligit in Italia Gallicum militem, maxime Britones tum ibi militantes.
 His præficit Robertum Budæum fortem virum, vt vi Urbanum euertat:
 sed victus in Galliam suam ad Auentionem fugere coactus est, Budæumque
 suum securi percussit, causatus malè illum administrasse bellum.
 Sexto Calendas Aprilis obiit Carolus Imperator. Successit magna lar-
 gitione & emptione filius eius Venceslaus: qui omnium qui vniquam regna-
 uerunt longè erat inertissimus & socordissimus. Erat itaque Respublica
 Christiana domus absque capite. Siquidem Imperium erat nullum. Ca-
 rolus Rex apud suos sapientis sibi quæsierat nomen, quod absque magnis
 præliis & sanguine Anglos didicerat vincere: at hic omnem suam sapien-
 tiam & laudem amisit. Biturix, Andegauus, Burgundio, germani eius, si-
 mul tot Præsules, tot Abbæ, alique proceres Sacerdotii, auaritia omnes oc-
 cæcati delirauerunt & stulti facti sunt. Sola quoad potuit Antipapæ tyran-
 nidi restitit literaria Schola Parisiorum. Obiit octauo Calendas Augusti
 Philippus ab Arbosio Episcopus Tornacensis natione Burgundio, laudatæ
 vir vitæ, qui antea fuerat Episcopus Nouiomagensis: fuerat item Ludouici
 nostri Comitis Eleemosynarius, ac Decanus nostræ Ecclesiæ Brugensis, edi-
 um sacrarum plurimum author, vt alibi scripsimus. Subiit in locum eius Pe-
 trus

trus ab Auxcio, cui propter schisma præter Tornacenses (qui & ipsi Clemens tinerant) obediebat nemo. Flandri partim eius competitorem Ioannem cognomento ab Vvest pro Episcopo suo habebant. Defuncto quoq; mense Iunio Gerardo Episcopo Cameracensi Ioannes eius successor patria Bruccellenfis, neutri horum Pontificum Romanorum parèdum esse censebat: ob quam rem apud multos malè audiuit, doctorumq; virorum censura reprehensibilis iudicatus est.

Ph. ab Auxcio Episcopi Tornacensis.

Io. Cameraensis episcopi. neutri Pontifici parendum censebat. Bellum civile in Flandria. vii. annorum. Morum corruptionem.

MCCC LXXIX. Pascha decima Aprilis. Ortum bellum Flandricum septem annorum, quod tamen bellum dici non debet, sed discordia civilis, seditio domestica, gentis insania, pestis Reipublicæ: & numinis flagellum propter nimiam morum corruptionem irati. Incredibilis erat vanitas & abusus vestium, non modò per opulentas ciuitates, verum etiam per viros, per pagos, villasq; rusticorum hominum. Iuramenta, periuria, & blasphemiae, adulteria, iurgia, odia, similitudines, rixæ, cædes, rapinæ, furta, latrocinia, ludi aleatorii, scortationes, comestationes, auaritia, pauperum oppressio, vis, raptus, ebrietas, taliaque alia tam multiplicia ubique locorum regnabant, ut à nemine satis valeant enarrari.

Ex hoc licet cognoscas Gandauensium grassationem, quod decem circiter mensium tempore intra eorum oppidum & territorium inuenta sint quadringenta supra mille & eò amplius homicidia, per thermas, per lupanaria, scholas aleatorias, tabernas potatorias, locaque alia atrociter facta. Ad hæc Sacerdotium, unde bona manarent exempla, suis vitiis laborabat. Nobiles boni probique pauci numero, reliqui autem fastuosi, vani, superbi, prodigi, rapaces, immités, veneratori, scortationibus & adulteriis Principis exemplo dediti. Regis ad exemplum totus componitur orbis, inquit ille. Ità omni labefactato ordine regnabat ubique Satan. Et quanquam subinde fames, bellum, pestilentia, incendia, marisq; diluuià irruerent: parua tamen mortalium resipiscentia erat.

2400. homicidia.

Prima autem malorum occasio ipsum (proh dolor) Comitem habuit authorem. Erat sua in dignitate valde magnificus, superbus, & sumptuosus. Deliciis & voluptatibus mirum in modum addictus, equestribus decursionibus, aliisq; ludis, cantoribus, mimis, choreis, comestationibus, omniq; leui iuventutis stultitia se oblectabat. Senectus grauiumq; virorum maturitas non perinde illi arrisere. Innumerabilem pecuniam talibus rebus insumpsit. Semel iterum ac tertio exhaustum ærarium Flandria subleuarat. Tandem Gandauenses, qui primas tenere solent in collationibus concedendis, conferre amplius grauantur. Brugenfes verò promiserunt ea conditione ut Reyam fluuiolum suum vsque in Lysam annem perducere liceret. Venit Comes statim post Pentecosten Gandauum, quo ad edendum simulachrum equestris certaminis omnem vicinam nobilitatem ex Flandria, Hanonia, Brabantia, Hollandiaq; & Atrebatibus euocabat. Hæc in foro Frumentario agebatur, iisq; pro sumptibus grandem petebat collationem pecuniæ per totam Flandriam cogendam, adeò ut de singulis agrorum iugeribus (ut tradunt quidam) certum exigeret vectigal. Sed media in concione surgens Gossuinus Mulardus cinis Gandensis clara voce, Populus (inquit) Gandensis ne minimū quidem obolum in huiusmodi voluptates & delicias Principis amplius contribuet. Satis superq; illi collatum: ad vectigalia cogi libera ciuitas nescit.

Belli Flandrici occasio. Lud. Comitum mores.

Exactiones

Gandenses tributum negant.

Eare grauiter Ludouicus consternatus & offensus ad Brugeses opulentam
 ciuitatem confugit. His quanquam nec probante nobilitate, nec de Con-
 cilio sui sententia, potestatem tamen per codicillos suos fecit fodiendi Roy-
 am Brugensem adusque Donsam in flumen Lysam, vt inde aquam dulcem,
 qua maximè egebant, ad se deriuarent: eoq; pacto magnam illi summam nu-
 merauerunt. Fremère grauiter & indignati Gandenses, & sic rem interpre-
 tari, quasi totum fluium à Gandauo cuperent auertere, naturalemq; eam
 commoditatem intercipere: quanquam non totum Brugeses, sed partem
 duntaxat fluiui peterent. Gandenses & in contemptum sui & in graue dam-
 num hæc agitari facile intelligebant. Et ignominiosam illam repulsam Co-
 mitis generosus animus ægerrimè tulit. Ea tempestate Gandauì Ghiselber-
 tus, Mathias, & Ioannes Heynsius clari potentesq; ciues graues inter se exer-
 cebant inimicitias. Hyons (qui & Heynsius) Comiti percharus erat. Per
 eum quendam sibi magni nominis aduersarium occiderat: eamq; ob eadem
 pulsam ciuitatis legibus à Duaco, vbi exulabat, reducerat, ac nautarum
 Collegio præfecerat, sperans per eum perfici posse, vt quod ab illo Colle-
 gio exigere vectigal decreuerat, assequi valeret. At ea res quum non satis
 feciliciter procederet, Ghiselbertus callido vir ingenio, quotidie apud Co-
 mitis familiares calumniari, per vnum stare Hyontem quo minus tributum
 Comes obtineret: seq; si in eo esset magistratu, facile id Comiti confectus-
 rum. His artibus Hyons quanuis vetus amicus ab imprudente Comite de-
 iectus est, & Ghiselbertus ad Præfecturam Nautarum admissus. Erat is ma-
 gnæ in ciuitate cognitionis & authoritatis ob amplitudinem Mathianorum
 familiæ. Itaque quanuis cum grandi dolore Reipublicæ fieret, obtinuit ta-
 men Comes id quod affectabat vectigal. Et iam totum terræ tractum aluco
 faciendo Brugeses emerant & fodere cœperunt, cùm consultantibus Gan-
 densibus qua potissimum ratione rei tam nouæ occurrerent, Hyons maxi-
 mus iam hostis Comitæ Albatorum institutum suo consilio introduxit.
 Confecta statim magno numero alba capitia: eaq; viris quibusque robustis-
 simis seditiosissimisq; ex plebe distributa. Horum Præfectus constitutus
 Hyons: qui & sibi Vicarios, Tribunos, Gosuinum Mulardum, Arnul-
 phum Clericum, & Simonem Colpardum creauit. Iam ad Fanum vsque
 Georgii ad Carduos peruenerant Brugesium fossiores: & fines Ganden-
 sium attingebant. Profectus Hyons cum suis Albatis, interfectis fossori-
 bus aliquot, reliquos omnes Brugas fugauit: nec ex ea die ad fodiendum
 amplius prodire Brugeses ausi fuere. Iam fiducia ac viribus Capitiatos-
 rum fortis clarusque factus Hyons, vt erat singulari præditus facundia,
 concionari quotidie ac criminari Ghiselbertum, hostemque communis sa-
 lutis ac patriæ proditorem vocare: quod propter indicti vectigalis mole-
 stiam minor iam fieret mercatorum frequentia, quinimò nonnunquam
 vel ipso audiente Ghiselberto, postquam (inquit) publica officia adeò
 cœperunt esse vilia ac venalia, vt vel per iniquorum inuentionem vecti-
 galium comparentur, actum prorsus est de libertate ac salute Reipub-
 licæ. Occidere hunc concionatorem Mathiani magnopere optabant:
 sed quam parte adirent non videbant. Non prodibat in publicum Hy-
 ons nisi ducentis aut trecentis constipatus Capitiatis. Rogerius Outen-
 nius vir nobilis, Prætor Gandensis Capitiatis obistere conatus quendam ex
 illis

Brugesius
 ducendi Roy-
 am in Lysa
 à Comite re-
 dimunt.

Dissidia du-
 orum ciuium
 Gandensium
 Io. Heyns-
 ius.

Ghisel. Ma-
 thias sit præ-
 fectus nauti-
 tarum loco
 Heynsii.

Royas fodi-
 tur à Bru-
 gensibus.

Albatorum
 institutum.

Conatus
 Brugesium
 irritus.

Heynsii
 factio.

illis seditiosissimum per Petrum cognomento de Coene ministrum suum in carcerem coniecit: qua mox audita re Liuinus Vvalrauius Textorum Decanus suos armavit, reddiq; Capitiatum ferociter postulauit. Augebatur indies Albatorum numerus ex parui penſi hominibus: quippe quibus omnis vrba quies odiosa erat, rebusq; nouis semper erant intenti. Ad hæc Prætor Comitis Ecloniæ contra ciuitatis priuilegia quendam nautam Gandensem tenebat captiuum: quem & ipsi quoque Albati pertinaciter repetebant, vt de eo iuxta leges ciuitatis statuerent, seruarenturq; sibi priuilegia illibata: alioqui arma minimè posaturi. Primores autem viri ciuitatis videntes ex his rebus terribilem instare motum, nisi per prudentiam bonorum occurratur, Maleam profecti ad Comitem, postquam se illi ad pedes proiecissent, Tui (inquiunt) Comes sumus, Ne libertatem tollas quam à maioribus acceptam Gandensis populus tueri instituit. Cogi vectigalibus nescit. Si rebus tuis per aliquam necessitatem opus est pecuniarium subsidium: id tibi, non coactione, sed sua se sponte daturum liber populus offert. Vides quanta toti Flandriæ tuæ immineant pericula, nisi tuorum consiliis auscultes, ac nobiscum in commune consulas. His Comes Legatorum verbis vtunque placatus, simul Albatorum metu perterritus, tributum se nautis remissurum promisit: vtrunque captiuum dimitti iussit: Brugenſibus fossionem interdixit, ea tamen lege vt Albatorum mox factio prorsus aboleretur. Et iam absque Ioanne illo Heyns spes bona erat quietis. Verum is veritus ne dignas Comiti penderet pœnas, simul ablati muneris memoria iracundiâq; percitus, Capitiatos omnino retinendos suavit, eosq; ad maiores motus omnibus modis inflammavit. Iam (inquit) viri Gandenses in pristinam estis restituti dignitatem: quod si vtilissimum hoc institutum ante tempus sustuleritis, flocci non fecerim omnem vestram libertatem. Breui post Rogerius Prætor iuncto sibi Gisilberto Mathia ac nautarum lanionumq; Collegio, cum fortâ tam equitum quàm peditum manu Arcam eam maximam, quam Cultam vocant, occupat, vt victo captoq; vel occiso Heynsio omnes raperet ad supplicium, factionemq; euerteret. Verum Heynsio harum rerum præscio nec vires nec consilium defuere. Prodit obuiam cum suis Albatibus. Pugna conferta. Mathiani Prætorem deferunt. Textorum Collegium Heynsio se iungit. Victus prostratusq; Prætor occiditur. Comitibus vexillum pedibus calcatum particulatim diripitur: direptæ Mathianorum ædes, & dirutæ. Magistratus omnesq; Comitibus fautores cum familia tota Mathianorum profugere ex oppido coacti. Sepultus Prætor apud Franciscanos. Hæc die lunæ Nonis Septembribus. Eum Prætorem adeo arrogantem & proteruum fuisse tradunt, vt sæpe solitus sit rogare, vbinam satis restium inueniret quibus Gandenses ante ipsorum fores strangularet. Post hæc magnam Albatorum & Textorum turbam Hyons eduxit, & Vvandelghem quod prope est vbi ædes splendidissimas sibi Comes extruxerat, diripuit & cremavit. Is ignis feriis Natiuitatis beatæ Mariæ tantus erat vt ab quinque aut sex miliaribus cerneretur. Incenderunt quæquæ ibant & aliorum Nobilium ædes, quos pro Comitibus stare partibus cognouerunt. Grassati dehinc toto mense per fines Gandensium, Hulstium, Teneramundam, Alustium, Niniuen, Donſam, aliaq; loca sacramento se obstringere contra Principem coegerunt.

Primores ciuitatis Gandensis seditio ni occurrunt.

Oratio legationis apud Comitem.

Comi. moderatio quiescit causa.

Heyns. auctor discors die.

Prætor Gandensis cum Albatibus pugna & casus. Seditio inualesce.

Roger. prætor Gandensis ciuibus iniussus.

Albatorum insania & successus.

*Cœcilii No-
bilitatis in-
sulis contra
Albatos.*

*Brugenses
Heynsio cō-
iunguntur.*

*Heyn. mor-
bus & inte-
ritus.*

*Novi Gan-
densium tri-
buni.*

*Hypræsum
motus &
defectio.*

*Aldenardā
Comes præ-
sidio firmat*

*Comes mili-
te Germa-
nico vitur.
Gand. Alde-
nardam &
Nobilitatē
obfident.*

Interea Ludovicus ex Mechlinia Insulam concessit, eoq; ad Concilium om-
nem Flandriæ convocavit Nobilitatem, receptamq; Teneramundam, Rupel-
mundam, Alostum, Gaveram, & Aldenardam firmis præfidiis munit.
Heynsius cum novem aut decem milibus coniuratorū Donfam, ac inde Bru-
gas petit. Cum autem obsidere oppidum pararet: perterriti vehementer Bru-
genses de concordia agere cœperunt, pertractiq; sunt quanquam inuiti in il-
lorum factionem. Portæ apertæ, introducti Gandenses: qui pulchro ordine
Consulem civitatis Heynsumq; eius in latere cum albo in manu equitantem
baculo ad forū vsq; sunt secuti. Ecedus in foro ictum inter vtramq; civitatem.
Edictum ex Falis pronuntiatum: vt ciues in ædes quisq; suas cum pace rede-
ant, vicinosq; suos & amicos Gandenses liberaliter accipiant. Ita Brugis fuere
summa concordia duos dies. Inde profecti Dammum duos item ibidem dies
humaniter fuere habiti. Tertio autem die Heynsum morbus corripuit: post-
quam nocte præcedente cum primariis ibi sceminis cenauerat: à quibus toxica
cum accepisse rumor erat. Lætica portatus Rodenburgum, seu quando va-
riant Ecloniam, ibi moritur, cum maximo dolore ac lamentatione Ganden-
sium. Portatur Gandauum. Obuiam procedit Sacerdotium haud minore cœ-
remonia quàm si Comes fuisset Flandriæ. Exequiis item amplissimis funera-
tur Gandavi ad Nicolai. Acceperunt obsides Gandenses ab Brugensibus de-
icto cedere: & Gandauum miserunt. Comes Hypram & Insulam nobiles vi-
ros misit in præsidium. Gandenses novos sibi duces legerunt quatuor ex au-
dacissimis fortissimisq; totius civitatis, Ioannem Prunellum, Ioannem Bos-
lam, Rasonem Herzelensem, & Petrum ab Bosco. Hi cum duodecim milibus
armatorum Curtracum profecti: eam sibi gentem dicto sacramento coniun-
xerunt. Franconates quoque ad cœdus partim sponte, partim metu impule-
runt: & Toraltanos, Rosilariosq;. Hyprenses autem non statim aperuerunt
portas. Nobiles qui præsidio erant, Comiti oppidum servare conati sunt.
Sed vulgus promiscuum civitatis auctore Decano opificum ad quinq; milia
adunati forum occupaverunt, contraq; præsidium Comitis pugnare cœpe-
runt. Non enim vos estis (clamitabant) Domini nostræ civitatis. Volumus
Gandenses socios amicosq; nostros intromitti. Longè autem numero erant
inferiores qui Comitis nomen defendebant. Occisi hic quinq; equestris or-
dinis viri: in quibus Robertus & Thomas ab Houverdria (alius liber habet
Hulart ab Houverdria) Henricus Antonienis magno erat in periculo: sed
servatus tamen est ab honestis & diribus aliquot civibus. Reliqui nobiles
equis armisq; perditis fugerunt. Portæ à multitudine apertæ, & admissi
Gandenses, qui nihil damni oppido intulerunt: sed accepto & hic & Gerar-
dimonte, & Dammi locisq; aliis, sacramento cœderis & obsidibus, Gandauum
reuerfi sunt. Iam omnis Flandria Flamingans, hoc est, Teutonica, Comitem
reliquerat præter Aldenardam, Alostum, & Teneramundam. De Aldenarda
Comes valde sollicitus, maximam partem omnis nobilitatis ibi collocavit: ne
quid per fluvium Scaldem mercaturæ aut commeatus à Tornacensibus Gan-
denses acciperent. Sed habebant Tornaci suos amicos & confœderatos, à
quibus, quoad fieri potuit, clam iuvabantur. Ex Germania stipendiarium
sibi militem Comes accersivit, illosq; Teneramundæ locavit: vt ita vtrunque
Scaldem coniuratis obstrueret. Ad medium Octobrem Gandenses cum
Brugensibus, Franconatibus, Hyprensibus aliisq; cœderatis ad sexa-
ginta

ginta armatorum milia (sed Frossardus centum milia scribit) Aldenardam obsederunt: quam Comes volentibus nolentibus ciuibz per fortissimum præsidium suum tenebat. Nam tantum erat ibi præsidium, vt octingentas equitum lanceas (vt vocant) constituerent. Hi nihil fidebant oppidanis, sed diligentissimas seruabant vigilias. Mulieres & pueros oppidi omnes in templa & monasteria coniecerunt, ne quid præberent impeditenti. Tecta muris proxima cooperire terra cogeantur contra crebros hostium ignes quos incendiis excitandis iaculabantur. Crebris oppugnationibus & excursibus multi hic coniuratorum perierunt: qui nimia sæpe audacia & temeritate periculis se obiecerunt. Postquam Aldenardæ aliquot sedissent diebus, partem copiarum Teneramundam vbi se Comes continebat, miserunt Duce Rasone Herzelenfi. Multas habebant naues, & oppugnationem tum aqua tum terra tentauerunt. Quodam die prima luce priusquam propugnatores forent parati, vi oppidum capere aggressi sunt. Sed Theodoricus Bredorodius Hollandus Præfectus vigiliarum, strenua opera sua omne mox præsidium ad defensionem maximo strepitu impulit. Ludouicus Comes, qui in arce dormiebat, terribili sonitu tubarum excitus, absque vlla mora arrepto vexillo suo ad murum accurrit. Gossuinus Sauius Prætor supremus Flandriæ, Richardus ab Raseghem, Ioannes Villanus, Philippus Masminius, Philippus Rongiacus Burgundio, cum multa alia Nobilitate fortiter hostem exceperunt: fidelissimamq; eo die operam omnes Ludouico præstiterunt. Multi vtrinque vulnerati, sed plures ex Gandauensibus qui nimis ardentem ac temerem se ingesserunt. Tenuit oppugnatio à prima luce vsque in meridiem. Cecidit hic Hugo Roniacus nobilis Burgundio. Post meridiem Herzelenfis vbi se nihil videt proficere, sed frustra contra tot fortissimos pugnatores conari, retraxit se vt miles diurno labore fessus refocillare se posset: dieq; postero Aldenardam se recepit. Obsidio Aldenardensis longa erat. Oppugnationes variæ & acres, in quibus multi ex plebe ceciderunt, sed parui admodum id damni æstimabant: quippe qui militum habebant satis amplam copiam. Obsessos verò maxime vrgebat quod ita essent inclusi vt nihil ad eos posset importari, nisi fortè ab parte Hanoniæ, sed & id cum maximo periculo. Scaldis enim omnem possessionem habebant coniurati. Omnium autem longè acerrima oppugnatio ea erat quæ facta fuit pridie Nonas Nouembres die veneris à quatuor oppidi partibus toto die continuata, ita vt nihil propius esset quam vt oppidum caperetur, nobilesq; illi omnes vt oues mactaretur, nisi incredibili virtute oēs qui intus erant propugnassent, hoc certò scientes aut vincendum esse aut moriendum, furore plebeio nemini parcente quando vi expugnatur. Eo die qui omnium erat obsessis laboriosissimus, equestri sunt dignitate ob virtutem ibi præstitam donati, Arnulphus Scornacæus, Galterus Halouinus: Simul Domini Morkercanus, Galterus Morsledanus, Theodoricus Fossanus, Franciscus Haeskercanus, Guilielmus Niueliacus, Ægidius Scouteta, Florentius ab Heula, Philippus Beukemarius, Balduinus Crana, Theodoricus ab Hamiedda, Frossardus Stainborgius, Rhodulphus Flandræsis, Gerardus Markellius, Ioan. Stegrianus, Ioānes de Beufromez, Ægidius Vicôte, Guil. ab Heetvelt, Ravvellijs Loniaeus, Percheualius Hokeron, Iacobus ab Cohé, Ioānes nothus Angiæsis, Ioan. Dostreec, Ioānes Bellorenus & Ioānes de Grec. Porro equites barones facti dominus Scornacæus & dominus Croyllius. Alii

*Præsidium
Aldenardæ*

*Comes Teneramundæ
obsidetur à
Gandensib.
Theod. Bredorodius.*

Oppugnatur Teneramunda.

Oppugnatio Aldenardæ acerrima.

*Nominatio
bilitatis ob
fessæ.*

item tres signiferi facti equites, Guido Gestellanus, Aza Flandrensis Ludouici nothus, & Vicecomes Bergensis. Sed commeatus & pabulum equorum ceperunt eis deficere, & recipere nihil potuerunt. Ad hæc erant & in oppido præter iam dictos alii viri nobiles adhuc plurimi, quorum ex numero hi mihi lecti sunt, Galterus Angiensis, Gerardus Heetveldius, Colardus nothus Flandriæ, Ægidius Fauelius, Ioānes dominus Ghistellanus, Rogerius Ghistellanus, Gerardus Ghistellanus, Gheldolfus Gruthusius, Guilielmus Platelius, Ioannes Morseledanus, Ioannes Sporkin, id est, paruum calcar, Monfrandus Esnefis, Ioannes Bernagius, Hector Vorholtanus nothus Comitum, Gerardus Vvterkeranus, Ioannes ab Heyla, Raso Mulardus, Ægidius Papa, Gerardus Spirensis, Petrus Delfius, Behordius ab Fano Venantii, Alemanus ab Fano Venantii, Moton Versseyus, Galterus dominus Halovvinus, Oliuerius Halovvinus, Galterus Hemfrodus, Rogerius Lichterveldius, Daniel Halovvinus, Tristannus Halovvinus, Gerardus Halovvinus, Rogerius Lembecanus, Raso Montiniacus, Petrus Vvertanius, Arnulphus Archiensis, Robertus Blekyacus, Mattheus Vvarlenius, Bernardus Edelerius, Henricus ab Heya, Ioannes Pouckenfis, Raso Ligniacus, Gerardus Rassegheensis, Arnulphus Scornacæus, Gislebertus à Masseme, Galterus Halovvinus Rosebecanus, Ioannes Damman, Gerardus Damman, Ioannes Aldenardensis, Hermannus ab Gheem, Ioannes Rodiensis. Eorum autem quorum nomina non inuenio propria, Domini Vichtanus, Iseghemensis, Vvaurinius Vileriensis, Zueueghemius, Antoniensis, Auelinus, Bouduanus, Ronniacus, Gomeginus, Montiniacus, Mastangius, Spinoctius, Vvadripontius, Pouckenfis, Eykelbecanus, Liderkeranus, Hondscotanus, Reningensis, Herfellanus, Calonius, compluresq; alii mihi vel non lecti, vel non intellecti, propter multiplices scriptorum mendas. Cum igitur tanto in discrimine fame etiam laborarent obsessi, & e contrario nullius rei egèrent coniurati: Ludouicus vehementer anxius ac sollicitus nihil intentatum reliquit. Ipse materq; eius Margaretæ filia regis Franciæ Comes Atrebatium magna celeritate Ducem Burgundiæ Philippum Ludouici generum demissis precibus euocauerūt. Venit statim Dux Atrebatium ad Margaretam ac cum eo Guido Trimolius, Ioannes Viennensis Amyralius Galliæ, Guidoq; Pontalierius, aliq; complures. Postquam exposuisset illi Margaretæ quāto versabantur in periculo tot nobiles viri Aldenardæ circumclusi: Philippus nihil omitendum existimauit quod ad eorum liberationem pertineret. Concessit Turnacum, cuius ibi aduentus longè erat gratissimus, ideo q; Turnacenses, propter cessantem mercaturam, ac flumen sibi clausum concordiam maximè appetere: quam per ipsius auctoritatem compositum iri sperabant. Mittit igitur Philippus abbatem diui Martini Turnacensis ad Flandros ante Aldenardam tentatū num in colloquium aliquod de pace vellent cum ipso venire. Respondent Flandri causa honoris ipsius ducis, colloquium cum illo se non detrectare. Erat autem Philippo in rebus agendis singularis quædam dexteritas. Simul Flandri naturali quadam beneuolentia erga illum afficiebantur. Pons Ronæ inter Aldenardam & Turnacum locus colloquio constitutus. Eò Flandri suos miserunt: sed pacem paruifecerunt, superbi adeo ac feroces, vt rogari propemodum vellent. Dux Comesq; comiter cū illis agentes ac familiariter, omniū malorū veniā & cōdonationē obtulerūt, pollicebaturq; Comes se Gandauum translaturū aulam, habitaturumq; in Posterna quā nouam sibi ad hoc edificarat: sed eas conditiones nisi aliis quibusdam adiectis non acceperunt.

Hic

Phil. Burgundie Dux
euocatur
Turnacum

Conuentus
de pace ad
Ronæ pontem.

Hic frenum (quod dicitur) mordere Ludouicus coactus est: ac inter populares populariter agere. Gandauensium, Brugenſium, Hyprenſium, Cortracenſiumq; primatibus magnum ac ſplendidum dedit conuiuium, multamq; beneuolentiam & amorem (vt videbatur) oſtendit, lætitiā & popularitatē quam potuit ſimulans: vt neceſſariam pacem à ſuis velut eblandiretur. Eſt igitur composita pax his legibus. Vt æterna ſanciretur omnium iniuriarum obliuio. Et quicquid in Principem & nobilitatem commiſſum erat, toti Flandriæ condonaretur. Ædes Comitis apud Vvandelghem Gandenſes intra anni ſpatium repararent. Vt eadem libertate, iſdem legibus & priuilegiis fruere-
 tur: quibus & in ipſius Ludouici iucundo aduentu, & Comite Roberto Niuernenſi filio Guidonis fruebantur. Vt ſi quæ tabulæ in contrarium eſſent factæ abolerentur. Vt ii quorum culpa ipſorum libertas & priuilegia concuſſa & temerata erant, in perpetuum exularent. Vt Prepoſitus diui Donatiani Brugenſis poſthac non eſſet Cancellarius Flandriæ, nec Comitis intereſſet Concilio. Vt fugitiuis in ſua loca redire liceret. Vt Comes domicilium & habitationem ſuam haberet Gandau. Vt Germani in auxilium à Comite acciti iurando confirmarent ſe nihil Flandris in Germaniam venientibus noſciturus. Vt hæc omnia prius ſcripta ſignisq; principum haberent corroborata, quam caſtra mouerent ab Aldenarda. His ita peractis die ſabbati tertio No-
 nas Decembris ſoluta obſidione domum ſe contulerunt: eamq; concordiam plariq; pacem dixerunt duorum vultuum, pactam à Comite propter nobilitum duntaxat ſalutem, non autem vt ſeruaretur. Venit Ludouicus Brugas vbi diu ſe continuit: Sed Gandenſes poſtulabant vt iuxta pacis placita Gandau figeret ſedem domicilii. At mirum in modum eum pudebat neceſſariæ quidē illius, ſed ignominioſæ pactionis: & Brugis manſit. Videbantur ſibi Gandenſes veram non habere pacem, niſi Comes vt promiſerat Gandau habitaret. Lecti tandem. XXIII. ſeniores, miſſiq; Brugas pro principe: quem occurrentem haud procul à Donſa Gandauum comitati ſunt. Gandauenſes quanto poſſent honore eum receperunt. Ipſe in Poſternam ſuam ſe recepit: quo Senatus & reliqui optimates ad eum acceſſerunt. Cœpit de iniuriis acceptis multa refricare: Sed illi omnia remiſſa eſſe dicebant, orâtes ne vltrâ eſſet memor. At Comes quanquam coactus condonarat, obliuiſci tamen non potuit. Con-
 cione in forum aduocata, poſtquam multa de principum in populares ſuos officio, deq; illorum in eos amore & obſeruantia diſſeruiſſet, omnia quidem maleſicia ſe remittere dicebat: ſed Capitatorū inuentum ſublato velle, cædemq; Rogerii prætoris flagitantibus eius propinquis expiatam, vt Froſardus refert. Alii attamen commemorant, fœdus omne contempſiſſe ac reſciſiſſe, niſi complures certi homines ſeditionis authores ex tribus primariis ciuitatibus noxæ ſibi dederentur. Ad cuius rei commemorationem commoti Albatorum præfecti, tantum abſuit vt Albatoſ ſuos tollerent, vt vel in forum (vbi concionabatur) eos adducerent: perinde ac metum illi vellent iniicere. Erant autem turba viliffima ex fece ciuitatis collecta facinoroſa colluui-
 es: qui ſtantes ibi in conſpectu tanti Principis, nihil illi honoris habuere. Poſt dies circiter decem Gandauo Comes iratus deceſſit, nemini valediſto: atque Inſulam petiit. Eam ob rem probi honoratq; ciues plurimum dolebât: contra improbis talis deceſſus placebat. Ioannes Prunellus & Petrus à Boſco, Raſo Herzelēſis, alique præfecti, quibus omnis grata erat ciuiliſ diſcordia, gaudere. Per eos dies Ludouicus Lutetiam Pariſiorum, quo ſæpe fuerat vo-

Pax Aldenardēſis.

Pax duorum vultuum.

Comes Gandauum miſerat ex pacto.

Comitis inſtepeſtina cū Gandēſibus expoſtulatio.

*Albati inuito Comite ſuam ordi-
 nem cūctur.*

Comes Gandauo diſceodit.

catus, ad Regem Carolum profectus est: sed non absq; multo metu vt narrant quidam: ideo quòd propter Britannia ducem diutius cultum & honoratum in Flandria Regem sibi haberet infensum: Simul quòd propter obedientiam Pontificis Urbani, Clementi Antipapæ valde esset inuisus. Sed ibat cum illo mater eius Margareta filia Regis Franciæ, mulier magno natu, cordata & prudens: qua agente Regi est reconciliatus, ac cum muneribus domum dimissus. Brugenses Atrebatum ad eum legatos suos obuiam miserunt, gratulatum ipsi foelicem reditum, oratumque vt Brugis suam Regiam figere stabilem vellet: quæ res Gandauenfibus plurimum displicuit. Oliuerius Outriue, Philippus Masseuius, Gallus Masseuius, alique nobiles, propinqui Rogerii prætoris occisi, Gandensibus bellum indixerunt, vt eadem eam vindicarent: quosdamq; nautas in Scalde inuentos qui frumētum ciuitati subuehebant, manibus truncatos atque oculis priuatos Gandauum miserunt: quam quidem rem Gandenses pro magna acceperunt iniuria, constansq; rumor erat iussu Comitis id facinoris fuisse perpetratum. Eam ob rem Ioannes Prunellus absq; vlla Senatus autoritate quinque milia ex Albatis suis Aldenardam celeriter duxit, oppidumq; parua custodia munitum, nihilq; tale metuens cepit in feriis diui Petri apostoli mense Februario: portasq; duas Gandauum respicientes cum magna parte muri & turribus demolitus est. Quo in opere perficiendo mens sem vnum totum insumpfit: aiebatq; Prunellus hoc se facere per auctoritatem & iura prærogatiuarum ciuitatis Gandensis. Erat autem Prunellus textor pannarius. Comes eo nūcio grauiter offensus mittit Gandauum qui de pace fracta apud Senatum expostulent. Excusat Senatus, Prunellum id fecisse se prorsus inscio: adiicitque pacem potius fractam esse à Comite cuius permissu Oliuerius Outriuius nautas Gandenses partim occiderit, partim turpissimè truncatos domum miserit. Ad hæc dicere legati, iniuriam eam esse priuatam: debuisse Gandauenfes de illa querelam detulisse ad Comitem, & Prunellum prohibuisse. Comes denunciauit Gandensibus vt Aldenardam redderent nisi bellum sibi intolerabile expectare mallent. Igitur diligenti opera Ioannis Fof sani, Gisleberti Gruteri, Simonis Bettæ, aliorumq; bonorum ciuium qui paci studebant, ex Senatusconsulto reddita est Aldenarda Comiti, post diem duodecimum quàm Prunellus illam ceperat. Prunellum verò quòd tale absque vllò communi consilio ciuitatis designasset facinus, in perpetuum Senatus egit exilium, tanquam hominem seditiosum ac pacis perturbatorem. Consimili modo Oliuerium Outriuuium, Philippum Massiminum, Gallum Massiminum, aliosq; omnes qui nautas in Scalde violarant, exilio multauerunt, æternam cum Comite pacem & concordiam flagitantes. Prunellus Atham Hanoniæ concessit, Philippus à Massime Valentianas, cæteri in Brabantiam exulatum abierunt. Prunellus petente Ludouico captus à Comite Hanoniæ, missusq; Insulam cum aliis aliquot capite luit, & rotæ insertus est. Apud Hymprenses item nonnullos ex plebe qui Gandenses motu facto intromiserant, nobilesq; occiderant, securi Ludouicus percussit. Hæc audientes Gandensium Tribuni Petrus à Bosco, Ioannes Bolla, Raso Herzelensis, Ioannes ab Alueto, Arnulphus Clericus & Petrus Vvintere, collatis simul capitibus, certum est (inquiunt) nunquam nos pacem habituros cum isto Comite, & nisi viri sumus, acerba illi omnes pendemus supplicia. Post hæc sumpta audacia Albatos oppido educunt, omnesq; per totum agrum Gandauenfem nobiliū ædes diripiunt, incendunt, atq; ad terram prosterunt. Ruricolæ omnia sua

Comes Lute
tiæ Regi res
conciliatur.

Outriue.

Culpa Nobiliū
seditio
renouatur.

Aldenarda
capitur à
Capitiatis

Aldenarda
restituatur.

Io. Prunellus
seditiosus
poenas exsoluit.

Albatorū
nouus
motus.

suam in oppidū conferunt. Gandauenses frumenti quantum valent, cæteraq; sibi necessaria vndique ad se important. Tum Nobiles accepta à Comite potestate belli Gandauensibus faciendi, Ludouicum Hasam Comititis filium notum, ducem sibi præficiunt: amicos & consanguineos suos ex Hanonia aliisque gentibus ad se accersunt, aliiq; Aldenardam, alii Gaueram, pars Alustum & Teneramundam sibi sedes deligunt, incursusq; ad portas vsq; Gandauensium faciunt. Molas ferè omnes in circuitu oppidi prosterunt. Ex nobilitate autem Hanoniæ Iacobus Verchinus, Hugo Antonienſis, & Galterus Angienſis adolescens primi adhuc floris, maximè omnium infesti erant Gandauensibus. Antonienſis autem & Castellanus Gandensis erat, cumq; hortatus esset ab Gandensibus vt eorum esset Dux, nisi sua omnia mallet perdere, respondit non se in ipsorum sed in clientela duntaxat esse Comititis, eaque causa erat cur ædes eius apud Vianam funditus demolirentur. Scripserunt autem Gandenses ad Carolum Regem orantes eius Regiæ maiestatem, ne bello Flandrico quod contra Comititis iniuriā pro libertate gerere cogeatur, se interponeret. Rex autem non ita multum Ludouici amans, res eius neglexit. Simul Pseudopontifex ille Clemens & Dux Andegauorum, famam sparserunt eam aduersitatem meritò Ludouicum pati, propterea quòd spreto communi Concilio Galliæ Urbano Romanorum Antipapæ adhereret. Ludouicus fortem armorum manum duce Gallo Massimino inter Aldenardam & Cortracum habebat treis circiter hebdomadas contra Rasonem Herzelium Capitatorum præfectum. Exules præterea totius Flandriæ omnes ad se adscitos Lisam transire iussit: totamq; Flandriam Cymbricam diripiendam illis dedit. Et hi quidem multum damni intulerunt, maximè Hyprenſibus, & mercatoribus quosque exteris (quòd nulli adhuc fecerant) infesti erant: sed viribus debilioribus fuere quàm vt diu possent durare. Erant enim non amplius octingenti, sed fortes omnes & bene armati. Hi quodam tempore haud procul Popringa ab Hypranis, illorumq; vicinis circumuenti, ad vnum omnes occisi sunt. Ita Flandria illorum grassatione liberata. Decreuerant Gandauenses obsidere Insulam, vbi Comes erat: sed consilio Brugenſium destitisse feruntur: veriti simul ne Carolus Rex suppetias veniret Comiti. Dies huius pugnae civilis per hunc versiculum memoriae data.

Ludo. Hasa
Dux Nobiliſſim
lum contra
Gandenses.

Hugo Antonienſis.

Litteræ Gallo
dēſū ad Car
rolū Regē.

Lud. à Gallo
lis negligē
tior.

Octingenti
exules caſa
duntur.

Insurgunt catuli, cupiunt spoliare Leonem.

Eodem anno Bononiæ & Odomaropoli de pace regnorum frustra habitus Conuentus. Moritur Gulielmus Comes Hanoniæ successore fratre eius Alberto.

Guliel. Hanonii mors.

M CCC LXXX. Pascha. XXV. Martii. Ludouicus postquam partim ex Flandris partim Atrebatibus, Hanoniis, Brabantisq; & Burgundionibus magnum contraxisset exercitum, plebeiosq; aliquot seditiosos poena capitis plexisset: dissidium inter Brugenſes consurgere coepit: pars pacem cum principe seruandam, alii cum Gandauensibus pro libertate (vt dixerunt) certandum censebant. Ditiores honestioresq; ciues & qui nihil adhuc fide sua indignum erga principem egissent, Gandauensibus se coniungere recusabant. Mercatores item externi qui ex septemdecim Regnis Christiani orbis sedem suam Brugis habebant, præter negociationes suas nihil aliud spectantes, quietem vehementer optabant: quæque pacis erant Brugenſibus valde suadebant. Idem Tornacenses, Duacensesq; & Insulani fecere: qui vias & flumina propter mercaturas suas dolebant aut clausa esse aut armis infesta. Emulatio item Regiæ prin-

Nut at ciuitas Brugēſis

*Brugenses cū
Franconati-
bus in offi-
cio conti-
nentur.*

*Teneramū-
da defendi-
tur à Ger-
manis.*

*Alustū des-
ditur Gan-
densibus.*

*Pugna in
foro Brugē-
si ubi Gan-
denses succu-
munt.*

*Tenera-
munda deli-
tur Gandē-
sibus.*

*Popringa
oppugna-
tur à No-
bilibus.*

principalis, quam vtraque ciuitas sibi vendicabat, discordiam aluit. Has na-
ctus Ludouicus commoditates Brugenſiū optimatibus pollicetur maximam
omnis temporis partem Brugis se habitaturum, si ab Gandensium commu-
nitione & fœdere abſtinerent: ſperans futurū vt ſi Brugenſes ſubducere à Gan-
dauis poſſet, reliqua omnia oppida & præfecturas non ita difficulter ſibi ad-
iunctum iri. Interea Senatus Brugenſis in quosdam ex plebe, qui in officio cō-
tineri non poterant, poena capitis animaduertit. Et Ludouicus multo potens
milite cum Gulielmo Namurcenſi aliaq; non pauca nobilitate Brugas venit:
ciuesq; amplius quingentos partium Gandensium ſtudioſos in vincula conie-
cit: ac ſubinde omnes deinceps decollauit. Quo terrore iniecto & Francona-
tes quoque (qui Brugenſium ambaſti ſunt) vel beneficentia vel metu ſibi ad-
iunxit, factus ita indies auctior & potentior. Principio Maii Gandauen-
ſes duce Raſone Likerkano Teneramundam tentant, ſed repulſi à Germanis,
qui præſidio ibi erant fugatique vſque ad eum locum cui Atrebatō malo no-
men eſt, ubi quinquaginta interfecti, ac vexillum veſtiariorum captum. Alu-
ſtū inde aggreſſi per deditiōē obtinuerunt: iurantibusq; Aluſtanis in illorū
verba nihil prorsus nocuerunt. Dehinc ſtatim Teneramundam obſederunt:
quā ad obſidionem præter Aldenardanos omnes eorum conueniēre clien-
tes. Brugenſium item & Franconatium adſuēre auxilia, ſed non ita magno nu-
mero. Nam maxima illorum pars Comitē ſequebatur: quapropter pars co-
piarum Gandauenſium Brugas mouentes, Arenam (quod & forum Veneris
dicitur) occupauerunt, idq; in modum caſtelli munierunt: Volebantq; por-
tam quæ Gandauum reſpicit demoliri, ideo quod Brugenſes pacem (vt con-
tendebant) fregiſſent, obuiamq; Comiti habendæ Regiæ Atrebatum vſq; oc-
curriſſent. At Brugenſes ſumpto vexillo militari Comitē, in forum ſuum ma-
gnū conuenerunt, congreſſiq; fortiter cum Gandauenſibus, quorum maxi-
ma pars Textores erant, victoriam obtinuerunt: poſtquam ex illis ad ſexcen-
tos occidiſſent, trecētosq; circiter cepiſſent captiuos: qui læti ea victoria mox
ex Inſula Comitē ad ſe accerſiuerunt. Hæc Brugis tertio Calend. Iunii. Ca-
lendis autem Iunii Gandenſes qui Teneramundam obſidebant certiores facti
de victoria Brugenſium & cæde ſuorum, maiore quā antea ardore oppidum
oppugnauerunt: ſimul crebris iniectis ignibus dimidiam eius partem combuſ-
ſerunt: ita vt maxima pars defenſorum animos deſpondentes fugerent, reli-
qui vitam fortunāq; pacti deditiōem facerent, atq; obſides Gandauenſibus
darent. Iam res Brugenſium qui Comitē ſouebant partes validiores indies
eſſe cœperunt, ſed Hyprenſes trepidabant: & qui illorum Teneramundæ cū
Gandenſibus fuerant, de reditu in patriam ſoliciti erant: ſed primum vſque
Cortracum, atq; inde domum ab Gandenſibus ſunt deducti. Nobiles ſub Caſ-
ſeto adunati Popringam acceſſerunt vt diriperent, incenderentq; quod cum
Hyprenſibus eſſet colligata: ſed viriliter reſtiterūt Popringani, ſeq; ſuumque
oppidum, Hyprenſium auxilio defenderunt, fortiter cum nobilitate depug-
nantes, cædentesque & fugantes eorum exercitum. Brugenſes & Francona-
tes Gandenſes per literas orauerunt vt pacem à Comite demiſſe peterent: fo-
re ſe apud illum deprecatores, pacificatoresque. Igitur Gandauo legati Bru-
gas ad Ludouicum miſſi: ſed interea Gandenſes rursus arma ſumpſerunt, ma-
gnūq; numero porta Brugenſi egreſſi Brugas mouere grandi omniū rerū ap-
paratu cœperunt, coniurantes ſe veniam ac pacem à Comite obtenturos non
minus quā Brugenſes, alioqui funditus Brugenſium ciuitatem euerſuros.

At

At Comes precibus Brugenſium inductus mittit qui illis perſuadeant vt armis poſitis in oppidum ſuum redeant, ſe mox poſtquam Rodenburghi ad aram Deiparae votum ſoluiſſet, venturum Gandauum ad pacem componendam. Parent itaque Comiti, reuerſiq; ad quietem, venientem principem honorificentiffimè excipiunt. Sacerdotes cum velamentis obuiam longa pompa procedunt, procedit Senatus, optimatesq; nihil honoris principi habendū omititur. Omnia lata erant: niſi quòd hymber denſiſſimus de cœlo fuſus nescio quid ominis mali portendere videbatur. Condonata omni rebellionē pax conuenit, cuius plures leges nondum inueni: quippe quæ ob breuitatem ſui temporis vix pax dici meruerit. Tenuit enim omnino hebdomadas ſeptem: facta. XIII. Calend. Iulias, SS. Gervafii & Protafii martyrum feriis, ſed ſexto Idus Auguſti rursus turbata & fracta. Nam Brugis cum Comitibus prætor quædam in rixa & pugna inter quosdam nobiles, quosdamque Textores, puniret quidem Textores, ſed nobilibus parceret, Gandenſes imprimis Capitati Textoribus ſtudentes ea de iniuria plurimum querebantur. Cùm autem compertum eſſet Textores Brugenſes pugna illa ad Arenam Gandaueniſibus fauiſſe, ſuſpectiores quàm vnquam ante nobilitati eſſe cœperunt: quapropter omnia illis telorum genera interdicta, vetitumq; ne quicquam omnino armorum apud ſe domi haberent. Non erat Textoribus vllum aliud inter opifices Collegium ſuperbiæ nobilitatis magis infeſtum, nec ſeditioſum vllum magis, nec quòd maiores motuum ſuorum pœnas principibus ſæpius dependerat. Itaque cum turba Gandaueniſium opificum moleſtiſſimè ferrent amicam ſibi Textorum nationem tam Gandau, quàm Brugis ita eſſe ſubactam, pacem frangere auſi fuere, egreſſiq; Donſam, Tiletum, Roſilariam ſecum iurare coegerunt, iunctisq; ſibi Cortraceniſibus & Hyprenſibus, pars ex oppido Hyprenſi Dixmudam mouerunt vt & id oppidi ſibi adiungerent, aut alioqui captum diriperent. Ea re cognita Comes cum Brugenſibus & Franconatibus ex Brugis aduſq; Toraltum mouit, ac Furnenſes, Neoportanos, Berganosq; ad ſe acciuit. At Gandaueniſium alia manus cum nouem pugnatorum milibus Curtraco Rollarium concedunt, mittuntq; Hypram Ioannem Boulam & Arnulſum Clericum vt Hyprenſium ad ſe militem perducant, vt ita coniunctis copiis cum Comite decernant. Comes aduentantibus Hyprenſibus, magna parte ſuorum quibus Aſam filiū Galterumq; Angienſem præfecerat, inſidias ſtruit. Duſtores Hyprenſium in diſidio erant, Boula Toraltum verſus ducendum cenſebat, vt (nescio quo ſiniſtro præſagio) in monte aureo iuxta Roſebekam quieſcerent: Clericus autem recta Roſilariam ad Gandaueniſes mouendum ſuaſit. Sed vicit Boulæ ſententia, incideruntq; de improviſo in præparatas à Comite inſidias: ac mille ducentos ex Gandaueniſibus, ac totidem fermè ex Hyprenſibus amiſerunt. Nam proditos ſe eſſe clamitabant: ſolaq; fuga ſalutem quaſuerunt. Qui reliqui erant pars Hypram, alii Rollarium peruenerūt. Tum Comes recto itinere ad eos qui Dixmudam obſidebant proceſſit: quos ad Vvomam qui iuxta eſt pagum aſſecutus magna ſtrage cecidit, atq; Hypram vſq; fugientes perſecutus Cortracum fugauit. Complures cepit: quos partim decollauit, partim in cuſtodias coniecit. Prædam omnem quam circum Dixmudam raptierant Brigas miſit. Tunc Brugis ex ea præda bos. XII. ſus. VII. ouis tribus duntaxat ſtuferis veniit. Eam cladem accepere Gandaueniſes ſexto Calendas Septembres pridie feriarum diui Auguſtini Episcopi, eratq; dies Lunæ. Creati ibi virtutis ergo noui equites à Comite Balduinus Vulpes,

Comes ad
miſſus Gan
dauum ciui
bus ignoſcit

Textores
Brugenſes
ſuſpecti.

Gandenſes
pacē fragmē

Clades con
iuratorū in
agro Toraltano.

Gandenſes
cedunt in
agro Dixmudano.

Noui equi
tes.

Mat.

Matthæus van Scathille, Franciscus hauerkeranus & quidam alii. Est qui refert hîc ex Gandensibus & Hyprensibus cecidisse vltra quinque milia viro-
 rum, ducentosq; carros captos commeatu onustos. Cortraci autem Ioannem
 Boulam proditionis suspectum, eò q non rectâ Rosilariam ad suos venisset,
 Gandauenses haud secus ac furentes beluæ membratim dilaniauerunt. Hy-
 pris maxima erat trepidatio: quapropter cū obsidere oppidū Comes statueret,
 ciues locupletes ac honesti nominis, plus numero trecenti, oppido egressi Co-
 miti ad pedes procubuerūt, tradētesq; clauēs oppidi deditionē fecerūt, ac de-
 mississimè veniā & gratiā petierunt. Fecit illis Comes gratiā, ingressusq; oppi-
 dū mansit ibi hebdomadas treis, ac trecētos amplius necauit ex seditiosis qui
 Gandēsis aperuerāt portas, & nobiles eius interfecerāt. Adhæc trecētis ad-
 huc aliis ex splēdidioribus ciuibz vitā quidē dedit: sed captiuos Brugas mi-
 sit in custodiā. Fama est hîc Gandenses supplices decreuisse petere veniā: sed
 cruetissima Ludouici animaduersione deterritos, desperasse, nihilq; petiisse.
 Postquā iā Gandēses Cortracū reliquerant, Curtracenses de rebus suis valde
 solliciti, Hyprensiū secuti exemplum se Comiti reddiderunt. Comes ducētos
 ex melioribus ciuibz cepit, eosq; tanquā obsides Insulam & Duacū misit in
 custodias: & post diem sextum quā venerat Curtracum Brugas se contulit.

Sub Calendas Septēbres euastato Comes toto agro Gandauensi, magno cū
 exercitu ex Brugēsis mouet Gandauum, vt oppidū obsidione premat. Ad-
 fuit ei mox Robertus Namurcēus Gulielmi Comitis frater in Galliis tūc agēs-
 tis. Galterus autē Angiensis nondū egressus primā adolescētiā fortis & nimis
 animosus magister militiæ seu Marscalcus (vt vocant) totius erat Flandriæ.
 Hunc Angianum propinquū suum mittit Comes ad Gerardimontē, vt quos-
 dam capite plectat quos scripto illi dedit. Vadit ille cum trecentis equitibus.
 Receptus nomine Comitis incipit decollare duos aut tres. Tunc ciues cōcur-
 santes clamant trahi, trahi (verba sunt scriptoris Gallici) & inuadunt Angia-
 nos, omnesq; occidūt, exceptis Angiano & duobus equitibus. Obsidebat autē
 Comes ad portas Brugēsem & Cortracensem, sed impedire nō potuit quo mi-
 nus treis aut quatuor alias portas ciuitas sibi haberet vnde cōmeatū omniāq;
 necessaria acciperet. Sexaginta armatorum milia hac in obsidione Comes ha-
 buisse traditur. Brucellani & Leodienses plurimum fauebant Gandensibus,
 eosque per literas suas animauerunt, optimam eorum iudicantes esse causam,
 quamdiu pro libertate ac veteribus legibus pugnabant. Censu virorum
 actus Gandau. Censa. LXXX. (quod vix credo) milia pugnatorum, supra quin-
 decim & infra sexaginta annos. Brugeses, Hyprenses, Franconates, Cortra-
 censes, omnisq; Flandria Cymbrica præter Gerardimontem & Vvasienses hîc
 aderant Comiti. Vvasiani autem ad longum pontem sedebant: iussi ab Ganda-
 uensibus transitum illum custodire, ne ab illa quoq; parte ciuitas obsideretur.

Inter hæc Gandauenses quāuis obsiderentur, tantos tamen sumpserē spiri-
 tus, vt magno egressi numero Alustū & Teneramundā obsiderent. Sexto Cal.
 Octobris ad Alustum ingressi sunt quoddam pratum ex quo capi oppidum
 posse videbatur: verū oppidani apertis claustris & cataraētis quibus Tenerā
 fluuiū intra oppidū retinebant, pratum subito inundauerūt, magnumq; nume-
 rum hostiū submerserūt, ac cōplures qui ab aquis euadere conabantur occide-
 rūt. Venerāt autē penē omnes qui pratum tā temerē intrabant ex sacra Curia
 diui Nicolai Gandensis. Inter hæc tamen Ninuen oppidum diripuerunt &
 incenderunt, arcemque eius euerterunt. Dehinc sexto die Octobris Raso

Herze

Herzelenfis, Arnulphus Clericus, & Ioannes Alnetanus sex milia armatorum Alustum duxerunt. Nobiles qui præsidio inibi erant quamvis mediocriter oppidum esset munitum, videntes tamen se esse impares Bruccellam fugerunt. Ardentissimè Gandauenses oppugnauerunt, telisq; missilibus ignem tectis iniecerunt: ità vt oppidani desperantes de salute aufugerent. Hic prædā maxima potiti Gandauenses oppidum totum cremauerunt, & reliquerunt. Inter eos autem & Comitissæ vires crebra quidem commissæ. leuiter prælia: sed nihil aliud intra iusti mensis spatium actum lego. Septimo Idus Octobris, feriis SS. Dionysii & Rustici martyrum Gandenses Petro à Bosco & Iacobo Berstano ducibus obsessum Teneramundam proficiscuntur. Hic nobiles in præsidio multi erant, multusq; miles ex quatuor Officiis aliisq; tractibus, qui fortiter erumpentes, acriter hostem exceperunt. Pugnatum est vtrinque magna virtute, & cæsi hinc inde complures: vulnerati ambo Gandensium duces, quorum & Berstanus oculum alterum amisit: sed nobilium maior iactura erat, ex quibus Gulielmus ab Reyngaers Vliete, & Ioānes ille Galleffius, Ioānes cognomine vanden Berghe, cū multis fortibus viris ceciderūt. Capta ab Gandensibus signa militaria aliquot. Reliqui nobiles in oppidum se receperunt. Sed Hulstani dum sequi illos instante hoste satis celeriter nequeunt, omnes occisi sunt aut submersi, exceptis paucis per muros funibus in oppidum tractis. Hæc quinto Idus Octobris, quo die Gandenses oppidum obsidere cœperunt, & tandem (nisi Frossardus fallat) obtinuerunt excepta arce, occiso nobili viro Philippo Namurcæo domino Vinderholtano arcem egregiè defendente. Eodem mense Octobri Gandauenses Herzelenfi & Clerico ducibus Zvvalmam petunt vt Aldenardam obsiderent. Munierant autem valde eum locum contra nobilitatis incursus qui Aldenardam & Enham olim castrum nūc vicum & monasterium in ripa Scaldis, fortiter tenebant. Hyprenses, Insulenses, Orchiacenses, & Betunienses duce Domino ab Vvaterfliet Enham tutabatur. Gandauenses vt inde nobiles eiiceret gnauiter oppugnare cœperūt, cadenteq; Theodorico ab Vvaterfliet, atque Hyprensis, Insulanis, Betunianisq; multis in Scalde submersis locum obtinuerunt, mille circiter & ducentis ex aduersariis occisis aut submersis, in quibus Petrus ab Sconebrud vir nobilis, quē per fenestram quandam salire cōegerunt & hastis transfixerunt. Nec contenti ea victoria Edelariam super montem omnes accesserunt spe bona ducti Aldenardæ capiundæ. Sed Hafa Flandrensis præfectus præsidii vir apprimè militaris & Galterus Angianus quicquid haberent virium tam equitum quàm peditum fortiter eduxerunt, atque hostem omni ex parte circumuenerunt. Conclusi ità Gandauenses sublatâ voce clamitabant fugite, fugite, sed serò clamatam. Hafa cum reliqua nobilitate vndique eos aggressus magno numero profligauit. Hic transfixus duabus hastis Arnulphus Clericus Capitatorum Decanus, missumq; cadauer Gandauum in castra Comitissæ decollarum est ac sublime erectum in rotam ante portam Gandensem. Eius pugnæ dies erat VIII. Calendis Nouembreis. Hoc audito infortunio qui Teneramundam sedebant obsidionem soluerunt. Frossardus refert Gandenses ex XII. milibus vnde decem hæc milia perdidisse, quod quidem simile verò fuisse mihi vix videtur. Postquam duos circiter menses Ludouicus ad Gandauum sedisset, nullumque magnum damnum intulisset inimicis Brugenses, Franconates, Hypranosq; duce ludoco Halov vino nobili ac strenuo viro, ad longum mittit pontem versus Everghem, vt eo obtento transitu Vvasiam ingrederetur, urbemque qua

Alustum crematur.

Pugna Teneramundana.

Enham Gandenses ex pugnant.

Clades Gandensium ad Aldenardam

Arnulphi Clerici digni exitus.

maxi

maximè proficere posse videbatur obsideret. Tuebantur eum pontem Gandenses cum Vvasianis, ad quos cum maioribus copiis cognito Comitibus confilio, mox Petrus à Bosco, Raso Herzelensis, & Petrus Vvinter accesserunt.

*Ludocus Halo
lovinus occi-
ditur à
Ganden.* Hic utrinque colubrinis & ballistis acerrimè res gesta est, multiq; eo armorum genere utraq; ex parte prostrati, occisi, & vulnerati. Sed Comitibus exercitus occiso Halo vvinio (quod grande erat damnum) cedere debuit. Capta ab adversariis eorum signa, & Gandavi ludibrio exposita. Ex Brugenfibus Fabri lignarii Cœmentarii & vinorum Censores præcipuè hic claruerunt, pontemq; ali-

*Gandensium
victoria ad
Euerghem.* quandiu contra omnes adversarios soli tenuerunt, immunitatibus ob hoc (ut fama est) postea ab Ludouico donati, quas suo sanguine quæsisse dicuntur.

*Gerard. mōs
ad Comitē
deficit.* Nam plurima ipsorum pars hinc occubuerunt una cum Franconatibus, Hypranis, Curtracensibusq; permultis. Ex Fabricis similiter aurariis Brugenfium multum desiderati: quorum vexillum captum & in flumen proiectum periit. Re malè gesta nobilitas ad Comitem rediit: pons in Gandauensium mansit potestate. Hæc ad Calend. Nouembres. Secundo autem die Nouembris Hafa filius Comitibus & Galterus Angiensis Gerardi Montem, qui hætenus cum Gandauensibus rebellis fuerat principi, per deditiōem obtinuerunt. Nam cum obsidere pararent mox intus discordia orta. Optimates forum cum Comitibus signis occupauerunt. Pars bona civium cum Gandauensibus fugam ex oppido fecerunt, & primates Hafa portas aperuerunt. Post hæc quinto die Nouembris Gandauenses rursus de Brugenfibus & Franconatibus, qui adhuc apud Euerghem sedebant ad obsidendum Gandauum victoriam reportauerunt. Templum autem curiale diuo sacrum Christophoro tenebant circiter

*Pugna
apud Euer-
ghem.* mille Gandauenses. His clam media ferè nocte Petrus à Bosco & Raso Herzelius cum parochiis diui Michaelis & diui Iacobi Gandauensis suppetias venerunt: ac de improviso, de tertia vigilia hostes aggressi adeo oppresserunt inopinatos, ut facta quoq; eruptione ex sacra illa æde, breui tempore fuso fugatoque hoste victores euaderent. Hic ex nobilibus occisus fuit Tristannus Halovvinus eques insignis. Signa militaria multa relata, & super muros oppidi Gandauensis in risum & opprobrium Brugenfium erecta.

*Pax Gandē-
sis quæ
Martiniana
na.* His ita gestis honestos quosdam pacificatores pro pace Gandenses ad Ludouicum miserunt: qui tot fessus malis, & ære exhaustus videns plus se damni quam lucri facere, pacem rursus illis dedit, obsidionem post decimam hebdomadam soluit, magnoq; gaudio in urbem receptus est, Conuenit ea pace ut exules ab Gandauensibus reuocati Flandria decederent. Verum tamen nullas Olympiadas, nullos consules ea sibi concordia numeravit, sed hebdomadas duntaxat quindecim. Crediderim vniuersas infernales furias ea tempestate fuisse emissas. Nondum enim malorum finis. Ea pax Martiniana dicta est, pacta in Nouembrio die qui diuo sacer est Martino Episcopo: sed mense statim Ianuario iterum affici ac refrigerare cepit. Controversia magna oborta ob Brugenfium bona bello capta atque Gandavi hæc subiecta: quæ quidem Bruges per Comitibus ministros repetebat ac distineri curabant: simul Brugis quicquid Gandauensium esset per prætorem oppidi distinetur: ea causa erat cur pax concussa sit, atque dehinc ad sextum Calend. Martias rursus bellum vel ut rectius dicam mera vulgi seditio ubiq; locorum surrexerit. Defendebant Gandenses pacem fractam esse à Brugenfibus, Contra illi sua sibi licere repetere absq; pacis violatione contendebant. Ex his pacem & quietem suamque principem, utraque gens quanti fecerit facile licebit æstimare. Gandenses

Hypram

Hypram petunt, sibiq; plebem ibidem foedere associant. Quinto Calend. Martias arma Gandenses resumunt, redeuntq; ad ingenium, octauoq; die Martii contemptis omnibus quæ de prædis reddendis magistratus imperassent, Donfam profecti sunt, oppidumq; vteunq; munierunt, & vallis aliisq; munimentis omnes per agrum Gandensem transitus & pontes firmos reddiderunt: quæ res Principem non mediocriter commouit. Inquilinos vrbis suæ nondum ciuitatem adeptos Donfæ præsidio locauerunt. Simul Albati ex Gandauo Curtracum vsque excurrere cœperunt, rapinis & cædibus grassantes, ex quibus capti aliquot decollatiq; Curtraci. Creatus Gandavi Tribunus plebis Raso Mulardus legem tulit, vt quicumque equitem cepisset duas libras crasforum, qui verò scutiferum vnam libram pro mercede acciperet. Complures lucri gratia excurrerunt: quorum nonnulli domum reuertere nequiverunt. Apud Arteueldam Simonem Rym civilem declinantem discordiam ceperunt, cumq; ciuem quanuis bonæ famæ, omnisq; factionis insonantem, vnâ cum famulo decollauerunt: vnde omnis Rymorum progenies quod ceu columem illius esset domus vehementer conturbata. Angli hoc anno per Calesiam erumpunt, Atrebates, Veromanduos, Sueffiones, Catalaunos, Tricasses, Senones, Carnutes pluresque ciuitates percurfant, damna plurima inferunt ac tandem in Britanniam ad Ducem Ioannem semper sibi amicum se recipiunt, prohibente Carolo Rege ne vllam statariam pugnam proceres regni cum illis committant. Mense autem Septembri defuncto Rege Carolo Philippus Dux Burgundiæ, filii eius Caroli adhuc impuberis tutelam suscepit. Dux verò Andegauenfium regni adiit administratio- nem. Defuncto quoque Bertrando Geselino Magistro equitum tantus honor habitus est vt inter Regum sepulchra ad Dionysii Parisiorum condere- tur. Monasterium diui Vrsuarii Abbæ iuxta Alustum transfertur intra op- pidum ad domum hospitalem. Apud Lutetiam Parisiorum Iudæi à ciui- bus spoliati sunt.

*Donsa mu-
nita à Gân-
densibus.*

*Lex Rasos
nie Mulard
di.*

*Simonis
Rym india-
na mors.*

*Anglorum
in Galliam
incurfio.*

*Mors Caro-
li Quinti.
Philip. Bur-
gundio Tria-
tor Caroli
sexti.*

Obiit sancta illa virgo & vates D. Catherina Senësis nonodecimo die Aprilis, quæ & aliam Catherinam filiam diuæ Brigittæ sodalem in sanctimonia habuit. Magno hæc dolore affecta propter tantos Ecclesiæ labores in schismate, pronuntiauit Vrbani verum esse Pontificem, Clementemq; debere in ordi- nem redigi.

*D. Catherina
Senësis.*

*Senëtia D.
Catherina
de schisma-
te.*

M CCC LXXXI. Pascha. xiiii. Aprilis. Principio Maii Gandauenfes quinque legiones in totidem regiones emittunt Teneramundam, Gerardimontem, Curtracum, Donfam, & in quatuor Officia. Suburbia Curtracensium incendunt: quatuor Officia inuadunt: Vvasiam totam sibi adiungunt præter arces Beuerensem & Rupelmundensem. Donfam quoque capiunt. Ad omnes transitus Præfectos constituunt. Cereuisiam, pisces, aliaque cibaria ex Zelandia Hollandiaque accipiunt. Apud Alustum quod desertum iacuit præsidium imponunt, vt patentes sibi aditus habeant in Brabantiam & Hanoniam. Aduentante cum suis Rasone Lidekercano, nobiles qui Gerardimonte erant, quod munitio nulla esset locum deferunt, Raso occupat ac munit. Ad hæc omnes exules Flandriæ ad se Gandauum accersunt, illisq; Ioannem vander Elst damnatum ab Curtracensibus exilio Præfectum statuunt. Hi mox mala permulta patrant. Domos Vvondelghemam & Vianensem direptas demoliuntur. Aedes Zotteghemensis capiunt ac custodiunt. Sed Hasa filius Comitis mox obsidet, illosq;

*Quinq; legi-
ones Ganda-
uones excu-
runt.*

*Exulū ope-
ra Gandena-
ses vntur*

*Hasse Flan-
drensis vira-
tus.*

Z partim

partim in oppugnatione conficit, partim in potestatem redactos capite truncat. Tum in partes nobilitatis omnia concedunt oppida, vno excepto Gerard Monte. Aldenarda autem Teneramunda, Poucka, Vvoftinia, & Hansbe-
Exercitus Ludouici. beca quotidianum prope Gandauenfibus negotium faceffunt. Interea Ludouicus Brugis exercitum ad viginti milia armatorum adunat. Aderant ei Brugeses, Hyprenses, Cortracenses, Franconates, Insulani, Duacenses, & Aldenardani, præter Atrebates, Brabantos, Hollandos, Zelandos, & Hanonios, quos auxiliares adseuerat. His copiis Galterum imprimis Angiensẽ præponit, atque in agrum Gandauensem Niuellam vsque mouet: abs quo loco Raso Herzelius alio cognomine Lidekeranus & Ioannes Lano-
Raso, Herzelii temeritas. ius, cum sex milibus Gandensium non procul absuerunt. Petrus quoque Boscanus certior factus de Comitis aduentu, relicto Curtrato cum suis sex milibus Niuellam versus reflexit: Dictum enim erat in discessu ab vrbe vt cum Comite non committerent nisi copiis iam simul iunctis: sed Raso Herzelius superbia inflatus, mente sana captus, honoris victoriæque nimis audus, temeraria ambitione ausus est solus cum vna legione congregi cum tanto exercitu. Treis instruit acies, duobusque pugnatorum milia in vnaquaque collocat, principemque ceu suis agentibus eum furiis ad dimicandum lacescit. Gaudere Comes tantam sibi datam oportunitatem. Nam per eum nihil properantem, Boscanum operiri licuisset. Habuit Comes turmam equitum quingentarum lancearum, quas vocant, cum plurima secum nobilitate. Postquam novos quosdam creasset equites, quinque ordinat acies, quarum qualibet quatuor continebat armatorum milia. In prima acie Brugeses cum Domino Gestellensi eiusque fratribus statuit. In secunda Franconates: Hypranos autem & Cortracenses in tertia. Casletanos, Baliolanos, Popringanos, Berganos, ac Bruchburganos in quarta. Insulanos verò Duacenses & Aldenardenses secum in quinta retinuit. Alia ex parte Herzelensis, qui erat & audacissimus & cupidissimus inanis gloriæ, primam suorum rexit aciem. Com-
Pugna Niuellana in agro Gandensi. misso prælio pugnavit homo ille superbissimus cum omnibus suis ardentissimè: nec minus strenui militis quam fortis Imperatoris officium impleuit. Erant enim omnes bene armati atque instructi. Marte prorsus æquo diu (quod mirum erat) certatum: His Flandria Leonem, illis Ganda Ganda clamitantibus. Fuisse Comitis partes aliquandiu maximo in periculo, mirabile Herzelianis illis præstantibus robur. Boscanus autem eminus huius ludi spectator erat cum sua legione: sed intercedere grãdi paludẽ auxiliũ ferre quanvis maximè optaret nõ potuit. Igitur Gandauenfes postquam diu fortiter sustinuisent, tandẽ vt numero (habuit enim Ludouicus quatuor ferè contra vnum) ita & viribus longè impares cedere sunt coacti: fatiscentesque eorum ordines equites Comitibus interruperunt, multosque occiderunt. Prostrata prima ac secunda ferè acie, reliqui fugam spectantes in templum irruerunt, cuius in ingressu complures trucidati. Raso dum fortiter dimicat ac templum defendere conatur, hastis ex transuerso confixus cecidit. Lanoius cum aliquot turrim ascendit. Templum Comes, quod complures in illo adhuc essent propugnatores, incendi mox iubet: Ibi fœda coniorati occidione perierunt intus cremati aut fumo extincti, & si qui erupissent trucidati & in igne proiecti. Lanoius correpta flammis turre, clara exclamat vocẽ ranchon, ranchon: suumque paludamentum plenum florenorum obtulit: sed irrisus ab inimicis descendere si quam norit artem, atque effugere iubetur. Cum autem vim amplius caloris ferre nequiret,
Lanoius cum multis inclusis templo flammis periret. eiecit

eiecit se ex alto deorsum in medium inimicorum: quorum hastis exceptus est & transfixus in ignemque proiectus. Sic & exul ille Ioannes vander Elst, & Iacobus Berstanus, Mathiasque Coluinus inferiores Tribuni cum multis in templo perierunt: Crematusque incolis fugientibus totus pagus. Tanta erat strages ut ex senis milibus Gandauoeductis vix trecenti euaserint. Multitudo occisorum hinc colligi potest, quod ex vna illa Curia diui Ioannis Gandensis plus mille ducenti desiderati fuerint: quorum bona pars ditēs ac probi erant ciues. Sic castigata obcæcatorum hominum arrogātia: qui quauis certō scirent se rem habere cum robore totius ferē Flandriæ, sperabant tamen adeo infelicem fore nobilitatem, ut ab vna sola legione viginti pugnatorum milia vinci posse confiderent. Hic Deus (ut mihi videtur) stultissimos populares punire voluit, & seruare nobilitatem, siquidem ipsius solius muneris erat quod cum Rasone Boscanus non coniungeretur. Igitur Boscanus ordine militari Gandauum suos reduxit. Tanto Gandauenses accepto damno, graui afficiebatur dolore, pessimeque de Boscano suspicati instituerant eum interficere, seque submittere Comiti. Quod si fecissent, simile veri est facilem inuenturos fuisse reconciliatorem: sed nondum malorum erat terminus. Reuersus Petrus in urbem facile se purgauit, quum vulgatissimum inter omnes esset culpam omnē hāsisse in Rasone, qui infatuatus victoriæ libidine homo vanissimus sibi persuaserit, tantam Principis potentiam copiis tam exiguis superari posse. Hæc eo die lunæ qui tertiusdecimus erat Maii diuino sacer Seruatio episcopo. Tum raptim Donianicum Gandauensibus colligati quicquid rerum suarum agi ferrique posset, Gandauum conferunt. Victores oppidulum direptum vnam cum templis funditus cremant. Coniurati per impotentē iram ut suum vindicarent Rasorem, Ecloniam, Ursulam, Halteram, Maldegham, Maleam, aliaque loca incendunt. Captiuos sex & viginti ex Brugenibus & Franconatibus, quanquam inculpatæ famæ viros in forum Gandense productos malleis & fustibus tanquam canes mactant: quod quidem facinus præter omnia nimis turpe, crudele inhumanumque meritō iudicatum est. Simili ferē atrocitate Scornaco tredecim adducti captiui, eodemque in foro confecti. Altera ex parte euastato Gandauensium agro nobiles quatuor Officia inuadunt, despoliant & incendunt, vnde valde perterriti Hulustani & Honteniessii, qui Comitis signiferum Iacobum ab Eggherlo sub ipso vexillo Hulusti interfecerant, cum pluribus illius tractus in Zelandiam fugerunt ne in Comitis nobiliumve manus deuenirent. Mense Iunio prædam bouum, equorum, & ouium, prægrandem ex Franconatibus Gandauenses retulerunt: Duo nobiles Rasovordius & Franciscus Agricola de nocte Monasterium Bodelonense inuadunt, ac quicquid pulchrum ibi & pretiosum inuentum per vim diripiunt, adeo ut ne ipsum pastorale pedum relinquerent Abbati. Exules Gandauiturbiter grassati in alto portu ædes quibus nomen de Rym inuitis bonis omnibus sibi ad habitandum vendicant. Duo noui Præfecti in loca occisorum creati Iacobus Dines & Galterus Husius homines obscuri & plebei. Die dominico sanctæ Trinitatis, grandis Gandauit tempestas fulguris & tonitruum: quo idem tres viri in turre diui Nicolai qui campanas pulsabant, quo & turricula Iacobitarum deflagauit. Senatus Gandauensis bonique ciues plurimam tantam miserati Reipublicæ calamitatem, simul recordati quantas in miseriis Ioannes Heynsius & Ghiselbertus Mathias suis priuatis simultatibus

Niuella crematur.

Boscanus suspectus Gandensis bus se purgat.

Donsa funa diuina deletur.

Gandensium in captiuos crudelitas

Gandensium rapina & sacrilegia.

totum nomen Gandauenſe adduxiſſent, multa quotidie ſecum voluere, multa meditari, lamentari, conſultare, & quo tantis tandem malis mederi poſſint conſilium inire. Poſt multa atque varia ſtat tandem communis ſententia pacem de integro petendam à Principe, cauendumq; vt ea firma ac rata demum permaneat. Igitur Albertum Comitem Hanoniæ adeunt, petuntq; ſupplices ab eo, deprecator eſſe pro ipſis velit apud Ludouicū principem pro pace tandem firma æternaque ſancienda. In Alberto quidem nulla erat mora, quominus omnia quæ peterent libenter ab eo perficerentur. Sed Comes daturum ſe pacem negauit, niſi obſides ſeu vades quotquot vellet, quosque ipſe eligeret, paci ſeruandæ ſibi darentur, qua quidem in re conuenire cum illo Gandauenſes nequiuerunt. Manſit itaque res infecta, malisque glifcentibus maiora indies incrementa calamitas accepit. Cætera oppida ab Gandauenſibus ad principem omnia redierant præter Gerardi Montem. Igitur de extremo illius excidio actum, decretumque vt funditus euerteretur, vt aliis eſſet exemplo. Eam prouinciā ſuſcepit propinquus Comitis Galterus Angienſis, totius rei bellicæ ſub eo præfectus, adoleſcens genere, opibus, facundiâ, gratiâque apud omnes præſantiſſimus, ſed (vt plerumque fert ea ætas) ſuperbus, levis, audax, & temerarius. Gandauenſes haud multo ante hoc oppidum de nobilitate ceperant ac munierant, tentatumq; erat ante hac ab Angienſi, ſed repulſus fuerat: Nunc autem maxima potentia, præcipuè equitatus obſedit. Aderant Brugenſes, Hyprenſes, & Franco-nates. Gandauenſes autem magno numero Harſeliam vſque mouerunt, vt miſero oppido ferrent ſuppettias: ſed territi tanto inimicorum equitatu, orta que inter eos diſcordia, quum alii reuertendum, alii proceſſum cenſerent, tandem diſſociati domum ignominioſè redierunt. Et Horenbekam cuius ſacram ædem nobiles tenebant, miſerandum in modum cremauerunt: vbi Northos Stenhufios, alioſque quosdam nobiles interfecerunt. Nonis Iuliis qui dies tunc dominicus erat, oppugnatum eſt oppidum quadraginta amplius locis, in qua oppugnatione primus ſemper erat ipſe Angienſis, quamuis primæ lanuginis adoleſcens vix agens vigefimum ætatis annum. Tam acriter, inquam, oppugnatum, vt ſub horam meridiæ captum fuerit. Nonnulli ex oppidanis per fugam euaserunt: promiſſa fuit aliorum cædes & ſcæda occidio virorum, mulierum, infantium: nulli enim parcitum eſt nec ætati, nec ordini. Plus quinque milia hominum hic perierunt in quibus magnus numerus ſenum & impuberum. Nec ſceminæ quidem puerperæ euadere potuerunt, quin in ſuis lectis arderent. Ignis enim in locis amplius ducentis ſubmittebatur. Totum oppidum aſſit cum omnibus templis: Nihil incolume manſit, ne vna quidem domus. Decollatus Gulielmus cognomento Rinviſch, quem præfectum fuiſſe arbitror. His peractis Gandauum Angianus in caſtra ſe contulit: iam enim obſidionem Comes inceperat, ad quem vbi peruenit, Maſte (inquit Ludouicus) virtute belle fili ſic clarus euades: & clarus quidem Angianus euasit, ſed haud alia (proh dolor) ratione quàm ille olim in Græcia qui Diana templum incendit vt nomen ſibi quæreretur. Ego nempe nihil addubito quin vindicata ſit à numine ea crudelitas, quam in miſero illo oppido Angianus exercuerat: eamque cauſam fuiſſe puto, cur paulò poſt tam miſerè interierit. Plenæ ſunt Hiſtoriæ, ſemper à Deo vindicari crudelitatem. Obſidebatur Gandauum ad portam Brugenſem, & ad por-

ad portam Cæsaream quæ & Bruccellana. Comes agebat apud monasterium quod Sylva Nonnarum dicitur, ad quem præter Hanonios & Atrebatenses Guilielmus quoque & Robertus Namurcenses propinqui eius accesserunt.

In oppido tumultuatum. Liuinus Vvalrauius Textorum Decanus capitis accerfebatur ab Iacobo diuite, quod prodere ciuitatem Comiti voluisset. Is dicere causam coactus, confessum sententia secuta est vt securi percuteretur. Ad Pharahildis in area Castri decollatus est, qui cum & Rasoni Lihercano author fuisse diceretur vt solus pugnaret ad Niueliacum, mulieres quorum mariti ibi ceciderant truncum eius cadauer præter ipsius parentumque eius ædes vnco traxerunt, detestabilem esse proditorem conclamitantes: qua de re certior factus Ludouicus multum indoluisse traditur.

Tumultus in oppido Gandensi. Vualrauius Textorum Decanus proditoris poenas luit.

Fiebant quotidie eruptiones, & leuia prælia in quibus & Ludouicus quidem Hafa, sed omnium semper primus & audacissimus erat Galterus Angianus: qui die quodam excurrentes circiter sexaginta Albatos vicit, maximamque partem illorum interfecit. At Gandauenses & nonnulli qui ex Gerardi Monte euerso aufugerant, nihil tam optantes quam vlcisci Angianum, exploratumque habentes quàm esset vitæ suæ prodigus, quàmque temerè se periculis sepe numero obiiceret, maiore quàm ferret consuetudo numero bene armati & hastis nigris instructi ad portam illi insidias tendunt, venientemque cum multa nobilitate intercludunt, longisque hastis suis ipsum nobilesque alios quorum nomina non inuenio confodiunt.

Sic periit ille pulcherrimus, nobilissimusque adolescens, cuius ex casu haud minus doloris Ludouicus concepit, quàm olim Augustus Octavius ex Quintilii Vari Legionumque Romanarum interitu, cum caput crebro ad parietem quatens exclamaret, Quintili Vare redde legiones. Siquidem & Ludouicus vel de nocte in somno sæpius clamabat Galtere Galtere, vbi nunc adulescentia est tua? quomodo in flore occidisti tuo? Heu belle fili cur ita interisti? bellum nempe filium solitus erat illum appellare. Occisus cum eo est Ioannes frater eius nothus, Ægidius Toisson & Eustathius Montiniacus præcipue hæros nobilitatis: ad quem Galterus cum se interceptum videret, Montiny (inquit) amice quid nunc agendum? Domine (inquit ille) fortiter pugnemus oportet, Non est aliud consilium, conclusi enim sumus.

Galteri Angiensis cades

Eustathius Montiniacus.

Tunc signo sanctæ Crucis frontibus dato, longè licet impares essent numero, in hostes ferebantur. Illi suos aperuerunt ordines, ingressosque nobiles infano odio, & absque vlla misericordia contrucidauerunt, redemptioni seruantes neminem. Mox tamen cum occupati essent in dispoliandis equitibus, Huttinus Douayus se periculo exemit Michaëlemque Hameidam in fossa quadam penè extinctum liberauit. Hæc die Iouis quintodecimo Calendas Augusti ad portam Cæsaream accidisse reperio, iuxta Parthenouen diuæ Claræ. Tantu erat Ludouici luctus ira permixtus, vt statim obsidionem solueret exercitum dimitteret, ac se Brugas reciperet, iurans Gandauensibus extremum exitium, aut multum saltem adeo memorabilem, vt æternam apud posteros retentura esset famam. Victores nobilium corpora cum gaudio in oppidum intulerunt, atque in cenobiis sepelierunt: quæ tamen postea reddita sunt propinquis. Galteri corpus ab Gandauensibus (vt Frossardus refert) Angiensibus venditum, & Angiæ tumulatum. Nolebant (inquit ille) reddere corpus nisi acceptis pro illo mille Francis: quam pecuniam cenpradam inter se diuiserunt. Receperunt & suos ciues vbilibet detentos

Lud. luctus ob mortem Angiani.

Angiani corpus magno redemptum.

priusquam redderent mortuum Angianum. Ludouicus fortia præsidia Al-
 denardæ, Gaueræ, Teneramundæ, & Contraci disposuit, legatosq; Leodium
 misit expositum cum ea ciuitate quod comitatu Gandauenses inuaret, sed
 nihil ea legatione mouebantur Leodienſes: perfecit tamen vt ex Brabantia ni-
 hil vltra nisi furtim subueheretur. Et Albertus Comes Hollandiæ precibus
 eius adactus per prætorem suum Simonē Lalanū prohibet ne quid Gandauen-
 sibus seu frumenti seu aliarū rerum deportetur. Veruntamen Hollandi Lalanō
 non obediūt, sed volēte nolente vel ipso Alberto Gandauo necessaria mittūt:
 egressiq; Tiletum Gandauenses cremant, prædamq; omnem eius regionis secū
 reportāt. Simili modo monasteria Ecloniæ & Bodeloniæ Axellā omnemq; ter-
 rā quatuor Officiorum duce Ægidio Fullone diripiunt, spoliāq; Gandauū ad-
 ferunt. Ex ditione quoq; Angibos magnū armētorum gregē abigunt. Princi-
 pio Augusti magnus numerus nobilium cū vexillo diui Georgii accedūt vsq;
 ad portam Cæsareā vt oppidanos eliciant, laceſſuntq; per quatrīdū, sed con-
 tinent se Gandauenses, nullamq; eruptionem faciunt. Sub medium Augu-
 stū cum fames inciperet vrgere, oppidani cū principis vexillo in foro aduna-
 ti, omnes exules sub capitis pœna ante solē occasum exire ciuitatē iubēt, scri-
 buntq; mox Comiti se honoris ipsius causa id fecisse: simul obtenta ab eo fide
 publica mittūt ad Albertū Comitē Hanonię petentes ab eo vt rursus pro ip-
 sorum pace velit deprecari. Igitur conciliante Alberto Brugis indictos cōuen-
 tus, ad quē omnia Flandriæ oppida suos mittunt procuratores. Hic quingen-
 tos sibi tradi vades ex Gandauo Comes volebat, trecentos ex his qui Textri-
 nulam faciebant, centū ex ciuibus & centū ex Quęstu, itā vt si quis moreretur
 alius mox in locum eius submitteretur, ne mācus vnquam esset numerus: sed
 eam conditionem cū Gandauenses accipere recusarent, irrita cecidit tota con-
 gregatio. Tunc nobiles omnem agrū Gandauensem cremant. Gandauenses ex
 quatuor Officiis multos carros plenos frumēti adferunt. In agro Teneremun-
 denſi septem pagos comburunt, prædam captiuosq; multos miserē secum tra-
 hentes. Hęc principio ferē Octobris. Inde maximo numero duce Rasone Vor-
 dio Donsam petunt, oppidumq; pertinacissimē oppugnant. Defendebat gna-
 uiter Heylardus Pouckenſis Præfectus præsidii. Munitum erat a nobilitate
 valde fortiter: & aqua per catarractas detenta ex Lysa in fossas erat deriuata.
 Sagittarii Brugenſes & Franconates magna cum laude inter propugnatores
 hic rem gesserunt. Refertum erat oppidum fortissimis defensoribus. Toto die
 Veneris qui vigesimus quintus erat Octobris, ardentissimē vndiq; est oppu-
 gnatum, in tantis hymbribus grandine mistis, vt cœlum pro obſeſis pugnare
 videretur. Sub vesperum Gandauenses grauiter vulnerati comportantes su-
 os mortuos domum se receperunt. Raso eorum ductor tot acceperat vulnera
 vt vix mortem euaserit. Mense Nouembri rursus in quatuor Officia in-
 currentes tritici & vini magnam vim reportant. Simul Ostburgum bonis spo-
 liatum ac direptum cremant. Sub natalem dominicum mercati in Braban-
 tia frumenti vini & salis bonam copiam trecentis onustis curribus Ganda-
 num reuertuntur. Simon ab Varneviic Ægidium molitorem aduocatum
 Gandensem pacem impediuisse dicebat: eumque idcirco occidit. Tumultus
 hinc grandis subortus: nec cessauit Communitas donec Varnevicus perpe-
 tuo damnatus esset exilio propter eam cædem: quanquam tamen satis con-
 staret eundem molitorem Iacobum diuitem, Petrum Boscanum, & Francis-
 cum Agricola pacē obstaculum & impedimentum dedisse.

Interea

Interca grauitèr populus conqueri quòd præfectis idoneis carerent, quòd omnium rerum caritate premerentur, quòd ad pacem nulla pateret via. Quo (inquiunt) per Hyontis Ghiselbertique infanias sumus prolapsi: quo tandem pacto ex hisce calamitatibus emergemus? quum bonis omnibus oppressis, mali Rempub. habeant. Tales continenter querimonie inter pacis amatores bonosque ciues audita. At perditì homines quibus res nulla ante fuerat, iam rapinis diuites, dominique ciuitatis facti, auro argentoque abundantes, in malis suis obstinati erant, nihilque peius quàm pacem oderant, quum persuasum haberent, nullam pacem impetrari posse, nisi reservatis ac raptis ad supplicium coniurationis capitibus. Hii dices ac simplices homines indignis modis vexabant & expilabant, dictitantes opus sibi esse pecunia bello gerendo. Equum esse vt qui populi libertatem tuerentur à populo alantur. Ità ciues quantum illis liberet, conferre coacti. Nam si quis recusasset, tanquam proditor & hostis Reipublicæ occidebatur. In culpa fuerat Senatus quòd non in tempore huiusmodi malis obuisset, quum in rebus eiusmodi principiis obstandum sit semper. Serò medicina paratur, cum mala per longas inualuere moras. Fuere ex bonis qui patriam quietis gratia fugerent. Ioannes Falcula ciuis probatissimus ne particeps videretur conspirationis aduersus principem, in Hanoniā se contulit: postea tamē Insulæ quo iure quaq; iniuria tanquam seditiosus à nobilitate necatus. Principio quoq; Ianuarii Ægidius Fullo vnus ex Tribunis ob causam nescio quā interfectus est. Igitur Petrus Boscanus videns Gandauenses velut vacillantes & dubios, pacem ne peterent an bellum continuarent, sollicito secum reputans animo nullam pacem inueniri posse per quam ipse salutem consequeretur, omnem suam cogitationem ad belligerendi rationem vertit. Quarendus erat vir strenuus, boni nominis, claræq; authoritatis, cui rei summa deferretur. Petrus nulli melius quàm Philippo Arteueldæ id conuenire arbitrabatur. Audiuerat à maioribus suis nunquam tanta iustitia, pace, tranquillitate & honore Rempublicam floruisse, quàm quo tempore parens eius Iacobus Arteuelda eam per septem totos annos gubernaret. Quin quotidiano adhuc ciues inter se sermone differentes. O si Iacobus Arteuelda nunc viveret, quàm bono res statu esset, quàm faciliè pacem vel ad votum nostrum assequeremur. Itaque Boscanus de populari aura bene sperans, Philippum adit, magnaque illum spe replet atque ad Rempublicam gerendam animum illius accendit. Vivebat is priuatus ad Petri cum matre sua honesta ac diuite matrona. Nomē olim ab Philippa Regina Angliæ ad sacros fontes acceperat. Re familiari satis ampla ad vitam honestam fruebatur, atque ex domo Halovvinica uxorem habebat. Erat autem satis cupidus honoris, sed armis reique militari parum assuetus, multisque verbis se initio excusare. Rem esse arduam plenamque periculorum multitudini in bello præesse. Parentem suum postquam diu omnia bene administrasset, ab ingrata & insana plebe fœda cæde interemptum. Eam pro tantis laboribus ac periculis tulisse mercedem. At Petrus præterita illa minimè in memoriam reuocanda esse prædicabat, persuasitq; toti ciuitati, vt Philippum supremū præfectum tanquā Dictatorem perpetuum sibi eligerent cum propter eius famam ac nomen bonum, tum ob parētis eius tan præclara in Rempublicā merita. Summo igitur consensu electus est Philippus. Petrus autē Boscanus & Dominus Herzelésis, Petrus Vvintrius, ac Decani. X. aut. XII. Collegiorū opificū ad edes eius accedunt,

Gādaui dominum minantur pessimi quique.

Principis obstandum erat per se natum.

Io. Falcula.

Petrus Boscanus seditionē alit.

Iacobi Arteueldæ regnum.

Philippus Arteuelda dictatorem creatus.

adunt, orantes vt munus honoremq; à tota ciuitate delatum accipiat. Ipse multa prudenter excusare, sed perductus tamen in forum, iuramentum à populo accepit, illiq; suum vicissim præstitit, gratiamq; apud populum inuenit, quòd benignus esset & prudens & valde liberalis. Partem reddituum eorum quos Comes in ciuitate habuit, Domino Herzeleni assignauit: quòd vir esset nobilis, & bona illius essent à Comite omnia Fisco adiecta. Regnauit igitur Philippus ab nono Calendas Februarias, & timebatur, amabaturq; præcipuè à militibus. Sed postquam bonum sibi nomen comparasset, saeuus euasit. Duodecim ciues (inquit Frossardus) statim ab inito regimine in conspectu suo decollandos curauit, partim quòd Comiti fauerent, partim quòd restantem in illis quandam adhuc paternæ necis memoriam vlcisci vellet. Per idem tempus conueniunt rursus pacificatores statuto Conuentu apud Harlebecā. Adfuit Comes cum omnibus præfectis & rectoribus oppidorum Flandriæ, quò & ad eum Brabantia & Hanonia Leodiensiumq; conuenire legati oratū omnes pro Gandauensium pace. Ex Gandauo autem adfuerunt duodecim Senatores, quorum principes fuere Simon Betta & Ghiselbertus Gruterus, qui duo vt erant optimi ciues, ita pacis erant longè studiosissimi. Conuenit igitur pax ad hunc modum, vt viri ducenti ex Gandauensibus Comiti traderentur ducerenturq; ad arcem Insulensem in custodiam. Hos ducentos intra dies quindecim scripto Comes nominaret: Verum ea re Gandani exposita in frequentati Senatu vbi & Arteuelda & Boscanus cum Decanis opificum interfuerunt, accensus furore Boscanus, eris ne tu Ghiselberte (inquit) vnus ex iis qui Insulam ibunt in carcerem: scio quòd non eris: quo pacto ergò audes talem componere pacem? eductoq; gladio Ghiselbertum trucidat, Bettamq; Arteuelda similiter occidit. Nondum belli finis (inquit Boscanus) Nondū Ioannes Hyons satis vltus est. Cupiunt opulenti isti pacem facere, & nos in ergastula mittere. Certum habeo nunquam Comitem daturum pacem nisi nos Philippe & Dominum Herzelensem interficiendi facultatem habeat. Capitales adhuc inimicos nostros Ghiselbertum Matthiam & fratres eius Præpositumq; Harlebecanum consanguineum suum apud se habet, qui vt exitium nobis fruant nihil prætermittunt. Ità duo illi laudatissimi viri, duo lumina ciuitatis, à duobus illis latronibus cum maxima Reipublicæ iactura sublati. Ità Arteueldæ Dictatura à tyrannide accepit initium, certo argumento quòd nō diu esset duratura. His cognitis rebus Comes qui Brugis erat, petentibus (inquit) amicis & propinquis meis facillè concessi in concordiam: Nunc autem volo vt intelligant, nunquam posthac pacem se inuenturos, nisi de illis omnem meam ad votum habeam voluntatem. Interea Arteuelda nouas tulit leges quæ erant huiusmodi. Quicumq; homicidium faciat, capite truncator. Omnes inuicem inimicitia adusque quartumdecimum diem post pacem cum Comite factam suspenduntur. Quicumq; absq; vulnere pugnet, quadraginta per dies pane tantum & àqua pastus in carcere clauditor. Quicumque in cauponis permictis enormiter iuret, aleam ludat, aut turbam ciat, pane similiter & aqua dies XL. pœnitentiam in carcere agito. Ad commune Concilium tam pauper quàm diues accedito, sententiamque dicito. Vnus duntaxat in vrbe trapezista, quiq; iustus sit in officio, statuitur. Ratio bonorū Reipublicæ singulis mensibus habetor. Omnis ciuis inquilinusq; Gandensis manicam sibi albam in qua sit pictum Iuua Deus, conficito. In his omnibus summum sibi populi consensum Arteuelda habuit. Omnem præterea ciuitatis administrationem

immus

immutat, Decanos nouos creat, Quatuor minores Tribunos secum legit, qui
fuere Petrus à Bosco, Iacobus diues Decanus Textorum, Ioannes ab Heyft, &
Raso Vordius. Mathiam verò Coolman Almyralium, hoc est, Præfectum ma-
ris instituit: vt inde rem frumentariam procuraret, ex Hollandia præcipuè &
Zelandia, hostesq; à mari arceret. Manum prædatoriâ trium milium inque-
tissimorum hominum ordinat: qui vndiq; commeatû adferant. Hos Reyfers
appellat, id est, Excursores, illisq; Franciscum Agricola Præfectû præponit.
Reliquam plebem & turbam opificum quotidiana sua opera in quiete exerce-
re iubet. Ioannem Romerium, Ioannē Matthæum, & Ioanem Sleipstaf amicos
nobilitatis capite plectit. Nobilitas ex Aldenarda, Teneramunda, Doynsa, ali-
isq; locis à se munitis Gandauensibus plurimum facessunt negotii, eosq; in an-
gustias coartant. Castellum tamē ad Hansbecam, vbi Daniel Halovvinus præ-
fidiû locarat, Artenelda milite abire permissio, capit, diripit, & euertit: quâuis
neptem Halovvini ex fratre haberet vxorē, sed ad septem Quercus malè Ar-
teueldani pugnauerunt nonodecimo die Februarii, qui dies cineritius erat, &
caput Ieiunij. Hic septingenti occisi ex Gandauensibus, & transitus ille captus
à nobilitate. Inter tot prædas vtrinq; actas & leuia prælia inuicem commissa,
semel atq; iterum apud Sledingam pugnatû inuenio. Priore congressu nobi-
les qui cum tribus armatorû milibus venerant, fusos lego, fugatosq; ad sua præ-
sidia, caesis vtrinq; non paucis, sed multò pluribus ex partibus nobilitatis. Po-
steriore verò conflictu Goshum prius præuentum quàm auxilia Gandauen-
sium adesse potuerunt, occisumq; cum suis omnibus, nobiles cum præda in
præsidia reuersos, Luctum eo ex damno permagnum Gandau exortum.

Nobilitas quæ omni ope nisa est Gandauēses domare fame, Brabantos Ha-
noniosq; furtim lucri gratia commeatum Gandauum portantes equis, carris,
cibariisq; sæpenumero spoliatos aut occidunt, aut in custodias alios aliò tra-
hunt. Comes autē in terra Alustensi agros, ædificia, vicos, pagosq; omnes pro-
miscuè incendit: ideoq; Gandauum lac, butyrum, caseum, panemq; clam por-
tarent. Fecit autem hoc Ludouicus per præsidium inprimis Teneramunden-
se. Aloftenses relictis agris suis in Brabantiam & Hanoniam miserè fugerunt.
Non valuerunt tamen omnino impedire nobiles quin ex quatuor Officiis ali-
quid Gandauensibus veniret dulcedinis, quauis tãtam multitudinem parum
ad modum iuuaret. Brabantia Dux adiecta capitis pcenâ suis interdixit ne vl-
lo Gandauenses iuuarent commeatu. Idem fecit Albertus Hanoniensis vt
Ludouico gratificaretur. Multi fame & miseria Gandau perierunt. Pistoris
prohibere famelicam turbam non potuerunt quo minus vi refractis ianuis ir-
rumperent, coctosq; panes auferrent: granaria oppidi vacua erāt. Accessit Ar-
teuelda ad granaria monasteriorû, ac ditium quorundā ciuium, certoq; pretio
pauperibus frumenti nonnihil metiri iussit. Nonnunquam ex Hollandia &
Zelandia allata est vasis inclusa farina ac paniscoctus, quæ res plurimum iu-
uit. Quod si Hollandi hoc nō fecissent, haud dubie Gandauum fames vastum
reddidisset. Itā Hollandi quatenus valebant optimè meriti sunt de Gandauen-
sibus. Ex Brabatia nihil adferri potuit: sed si Gandauenses suo periculo in Bra-
bantiam venissent, dare illis aut vendere nemo prohibebatur. In quadragesi-
mali ieiunio multò maximâ passi sunt necessitatē. Eo tempore Duce Fran-
cisco Agricola egressi sunt ex Gandauo vsq; ad duodecim milia fame ferè ene-
cti Bruccellâ versus, quibus portæ claudebantur, sed præmiserunt ex suis exar-
matos aliquot oratum obnixius vt moti misericordia succurrerent esurienti-

Castellū ad
Hansbecā
euertitur.
Arteueldā
ni caditur
ad septem
Quercus.

Ager Alus-
tensis vastus
fit.
Multi Flan-
driam relin-
quunt malo-
rum perasi.
Fames ma-
xima Ganda-
uensi.

Frans. Agri-
cola xii. mi-
lia hominū
educit. Gan-
dauo mendic-
antium.

Brabantorū in famelicis beneficiis. bus. Bruccellani misericordia moti cibariorum satis miserunt ad transeundum, & recreauerunt se ibi in circuitu Bruccellæ tres circiter hebdomadas, sed nullum oppidum intrauerunt. Progressi sunt Louanium vsque, quæ ab ciuitate benignè iuuabantur. Leodienses quoque missis ad eos Legatis beneuolos & propitios senserunt. Arnulphus ab Hercla Episcopus Leodiensis pollicitus est se pro pace apud Comitem intercessurum. Leodienses sexcentos carros frumento & farina onustos illis tradiderunt, quos actis maximis gratiis tam beneficæ ciuitati, inter Louanium & Bruccellam transeuntes Gandauum saluos perduxerunt. Accessit quoque Agricola ad Ioannam principem Brabantia, vt pro pace apud Comitem agere dignaretur. Respondit Ioanna se conatam longè ante omnem discordiam apud fratrem suum Ludouicum componere, sed nunc se rogaturam vt ipse concedere velit Tornacum: eò se missuram suum Concilium, curaturamq; vt & Hanonienses Leodiensesq; eò conueniant vt simul omnes orent pro Gandauensibus. Actis quantas posset Ioannæ gratiis, reuertit Agricola ad carros, Gandauumq; introduxit. Exultauit magno gaudio ciuitas viso comœatu: quanquam toti oppido vix in dies quindecim sufficeret. Quinq; milia hominum obuiam venèrè curribus Bruccellam vsque ingentesq; gratias Leodiensibus mercatoribus egerunt. His cognitis rebus Comes (qui Brugis erat) constituit maioribus quàm vnquam antea viribus Gandauum obsidere, terramq; quatuor Officiorū funditus comburere: quod illa adhuc præcipua restaret vnde subinde Gandenses cibaretur.

Seditio per Gallias. Pudet me atque miseret infinitorum malorum, quorum tamen pars saltem mihi memoranda est, nisi mendax historicus haberi velim. Magna Galliarum portio rebellare & insurgere cœpit contra nobilitatem. Causa erat inexplebilis Principum auaritia, qui alia super alia quotidie noua vectigalium genera excogitabant: nec id quidem ad vtilitatem aliquam Reipublicæ, sed vt libidinem duntaxat ambitionemq; suam explerent. Væ terræ cuius Rex puer est. Pudor & reuerentia (inquiunt Galli) exulabant. Omnia misera erant Rege isto puero, qui ad xii. ætatis annum diadema acceperat. Verum ea potius totius calamitatis causa, quòd nullum caput, nullum monarcham Christianus haberet orbis. Imperii titulum occupabat Venceslaus, quo homine magis socors & iners nemo regnavit vnquam. Ità nihil opis, nihil præsidii habuit Ecclesia: sed ab illusoribus (proh dolor) & Antichristis miserabiliter dilacerabatur. Ludouicus Andegauensis defuncti Caroli Regis ærariū, quod ingens erat, ità vt octodecim miliones auri fuisse referant, diripuit: nec vel militi tamen soluit stipendia, vnde grandem cum fratribus suis partem potentibus discordiam habuit. Ocitauorum præfecturam pulso Comite Flus-

Ioā. Biturigis auaritia. satium genti pergrato, Ioannes Biturix vi inuasit vt eam expilaret provinciam, quemadmodum Pictones spoliarat. Malleati Parisienses motu facto exactores collationum & vectigalium mactauerunt. Iudæos & vsurarios mensariosq; & publicanos diripuerunt. Montis Pessulani ciuitas Rectores suos omnes interfecerunt, acerbissimè ab Andegauensi à quo æs imperatum erat multati. Eadem quoque de causa Rotomagenses magno erant in tumultu. Ad expeditionem suam Italicam ingentem pecuniam conficere Andegauensis studebat: vt Ioannæ Regina Siciliæ auxilium ferret contra Carolum Vngarum ad Regnū Siciliæ ab Urbano Papa euocatum. Erat Ioanna Roberti Regis Siciliæ ex Carolo filio defuncto neptis ea quæ virum suum Regem Andream Vngarum in vrbe Atella quam nunc Auerfam

vocat;

vocant, strangulandum curarat, vltraq; illud parricidium abominandi schismatis præcipua author fuerat, suspectam habens Urbani Pontificis potentiam. Andegauensem autem Antipapa Clemens infatuarat, salutando eum vana auctoritate Regem Sicilia Neapolitanumq; & Hierosolymorum, adoptatū ab Regina Ioanna in filium. Perduxit igitur in Italiam exercitum ille ex Gallis innumerabilem, vt duas simul res conficeret: Ioannæ sibiq; regnum Sicilia vendicaret: & Urbanū Pontificem in gratiam Antipapæ euerteret, tollereturq;. Verum longè aliter visum Superis. Quod homo proponit, Deus disponit. Triennium aut eò amplius in Italia bellum gessit. Post nonnihil prosperæ fortunæ, victus ab Carolo & Urbano, redactusq; ad inopiam & miseriam in Italia obiit. Exercitus partim cæsus, partim armis per inopiam venditis, mendicando domum rediit. Capta est Ioanna illa regina: quam ob fratris sui Andreg regis necem Carolus occidit. Strangulauit enim eam eodē illo loco quo antea virum suum Regem strangularat. Sic mulier & parricida & schismatica vindice Deo periit. Sic iustam suæ stultitiæ mercedē Andegauensis inuenit, qui per immodicam regnandi libidinē Ecclesiæ illulit, abusus nimis turpiter Antipapæ infamia. Vna liberalium artium Schola apud Parisios tanta conata est malis obfistere, sed tam amplè tamq; potenti tyrannidi cadere cogebatur. Ludovicus enim Andegauensis, qui omnium prædæ erat particeps, quiq; per impubertem Regis ætatem Rector vocabatur Gallie, vi & armis decimas Ecclesiarum abstulit, expostulationes Sacerdotum appellationesq; omnes facile perfregit. Ioannem Roncæum Mosei nomine, expostulare ac conqueri ausum in carcerem coniecit, nusus & scholæ Rectorem comprehendere. At is cum recepto e custodia Roncæo, ac Ioanne Gersono, Egidioq; Ecclesiæ Parisiensis Cantore fuga periculum vitauit. Romam ad Urbanum Pontificem fugerunt, magnaq; pars studiosorū relicta Lutetia alii aliò se contulerunt. Sic Andegauenses cœgit infelix illud decumanum aurum, quod infelici, vt dictum est, rerum euentu malè disperiit. Eo de Antipapa, vt liqueat quanti vel ipsi Galli illum fecerint adscribam verba Nicolai Clemægis archidiaconi Barocensis, qui in libro suo de corrupto Ecclesiæ statu sub eiusdem schismatis tempora edito, hunc in modum loquitur: Postquā importabili sarcinā peccatorum exigente, furiale malum schismatis irrepsit in Ecclesiam, vt taceā de aliis de Papatu contendentibus, quid Clemente nostro quoad vixit miserabilis, qui ira se feruor Gallicis Principibus adiecerat, vt eas ferret iniurias & contumelias (quæ ipsi quotidie ab aulicis inferebantur) quas vix deceret in vilissimū mancipiū dici. Cedebat ille furori, cedebat tēpori, cedebat flagrantium importunitati, fingeat, dissimulabat, largiter promittebat, diē ex diē docebat, his beneficia dabat, illis verba. Omnib. quos aut arte assentatoria, aut ludicra in curiis amicos sibi fecerat, summo opere placere studebat, eosq; beneficiis promereri, quo talium patrocinio, dominorum gratiam & fauorem assequeretur. His itaq; atque iuuenibus nitidis & elegantibus quorū maximè consortio gaudebat, singulos ferè vacantes episcopatus, ceterasq; præcipuas dignitates impendebat. Deniq; vt Principum beneuolentiam facilius assequeretur, affectam foueret, totam conseruaret, cōseruatā amplificaret, plurima vltro donaria atq; xenia illis dabat. Quascunq; super Clero exactiones petere voluissent annuebat, vltro sæpius etiam ingerebat, sicq; omnem Clerum secularium Magistratum dispositioni ita subiiciebat, vt magis quilibet eorum quam ipse putaretur Dominus. In hac tristissima seruitute (non dico præsentia) tria vel supra temporū lustra cum incre

Antipapa
femina disc
cordiam.

Andegau
sis in Italia
moritur.

Io. Regina
necatur.

Scholæ Pa
risiensis in
tegritas.

Turbatur
schola Pari
sienfis per
Andegauē
sem.

Nicol. Cle
magis de
Antipapa
Clemente

incre

*Ioan. Britan-
niae dux suo
am obtinet
ditionem.*

*Gandesium
Episcopus.*

*Lud. appar-
ratus ad ex-
pugnandum
Gandavum.*

*Conuentus
Tornacen.*

*Comes in
Conuentu
nō adfuit*

*Marg. Co-
mitis ma-
ter die suū
obit.*

*Dura pacis
conditio.*

incredibili Ecclesiæ attritione consumpserunt. Hactenus Clemangis eius tem-
poris æqualis. Eodem anno mense Septembri Ioannes Britannia dux Ludo-
uici nostri propinquus, pacem cum nouello Rege solidam impetrauit, nouoq;
iureiurando fidelitatis se deuinxit, sed peruinci nulla vi (inquit Æmilius) po-
tuit ut de Clemente idem quod Franci sentiret, quod fide humana se Francis
obligari testaretur, religione animi soli tumini addictū. Est qui tradit Ganden-
ses hoc anno sibi constituisse Episcopum Ioannē cognomento van Vvest, qui
vir (inquit) erat valde literatus. Etenim Flandri Episcopo Tornacensi quod
Clementinus esset, obedire detrectabant.

M. CCC. LXXXII. Pascha. vi. Aprilis. Ludouicus Comes de obsidendo rur-
sus Gandauo consilium cepit, omnibusq; Flandriæ conuentibus edixit ut ad
Calendas Majas ad hoc essent parati. Finitis enim annuis Brugenium suppli-
cationibus Gandauum mouere decreuit: quippe qui sciret Gandauenses in ex-
tremis esse angustiis & famis magnitudine deficere. Ad hanc expeditionē no-
bilitatem quoq; omnem paratam esse iussit: amplissimum nempe congregare
exercitum voluit. Nihilominus tamen inter hæc Ioanna Brabantina, Alber-
tus Comes Hanoniæ & Arnoldus Episcopus Leodiensis intercessores (ut pro-
miserant) pro Gandauensibus conuenerunt, & ita cum Ludouico egerunt ut
colloquium & conuentus de pace apud Tornacum haberetur. Igitur Idibus
Aprilibus octauo post Pascha die adfuit Tornaci cum suis Episcopus Leodi-
ensis. Simul conuenere tam Brabantiæ quàm Hanoniæ primores, quos Ioanna
Albertusq; Principes miserunt, in quibus Simon Lalanus Prætor Hollandiæ
inter eminentissimos habebatur. Gandauenses Senatores miserunt. xii. quo-
rum dux caputq; Arteuelda. Miserunt & Comes & Conuentus omnes Flan-
drici suos certos Legatos. Exeunti Gandauo Arteuelda ut Tornacum pete-
ret, omnis ciuitas ad pedes illius prouoluta, sublata voce conclamat, Philippe
reporta nobis qualemcunq; pacem, ut liqueat quàm grata dulcisq; pax sit in
angustiis. Ea ex re Arteuelda misericordia erga plebem motus omnia præter
ius mortis Comiti in colloquio pernitebat, exilio fortunisq; aut carcere
quoscunq; vellet multaret. Cruori miserorum supplicumq; parceret. Expecta-
batur Tornaci Ludouicus, & honestissimam ad eum Conuentus misit legatio-
nem oratū ut adesse velit. Legatis placide quidē respondit, sed Brugis se conti-
nuit. Interea Idibus Aprilis die dominico obiit eius mater Margareta à Fran-
cia filia Philippi Longi quondam Gallorū Regis, mulier laudata, magniq; na-
tu, quæ annos vixerat in coniugio sex & viginti, ac dein cœlebs sex circiter &
triginta, cuius vite tempus anni erant plus minus octoginta. Comes erat Atre-
bas, Burgunda, Palatina, ac Domina Salinarum, quæ omnia eius morte Ludo-
uico accesserunt, gaudentibus Flandris præcipuè ob redditum Atrebatium, per
quos iam opes Flandricæ rursus in vnū corpus reuerterant. Sepulta est cū ma-
ioribus suis ad Dionysii Parisiorū: cuius exequiis Ludouicus (quod sciam) nō
interfuit. Ea erat Princeps quæ duo illa Sacella Artesiæ Brugis ad Donatiani
fundauit, donatis ad hoc redditibus quos habebat apud Zoutcotam prope
Duykerkam, quem locum in tabulis oppidū suum appellat. Ludouicus prin-
ceps iam ingens factus, sed nihilo mitior in Gandeses, per antiquitatem Harlebe-
canæ Ecclesiæ, extremam pacis renuntiari iussit conditionem. Ut sine vlla ex-
ceptione ipsa vita mortisq; omniaq; alia sibi permitterentur. Simul viri mulie-
resq; omnes cum singulis vestimentis vrbe exirent, resti ceruice inserta pro-
cumberent supplices, tunc demum constituturū se. Suasit Prætor Hanoniæ ut

cam

eam Gandenses (quanuis perduram) acciperent conditionem, oratores se omnes pro illis fore, spem esse vt visa tanta suorū humiliatione misericordia Comes commoneatur. Arteuelda autē de suo imprimis sollicitus capite eam conditionem inconsulta ciuitate accipiendam esse non arbitrabatur. Sed ibimus (inquit) domum, & ostendemus ciuibz nostris Comitibz placita, & extremam voluntatem. Vobis autem agimus summas gratias de vestra charitate diligentia & labore. Eum in modū solutus conuētus. Nec enim Comes nesciebat bellum Gandauenses vltra ferre non posse, decreuitq; eos ita punire, vt alii æternum inde sumerent exemplū. Philippus Gandauum redit, legationem renuntiat, vocatq; in forū Veneris ad concionem plebe Comitibz voluntatem exponit. Tunc miserabilis fletus, huiulatusq; mulierū maximē & puerorū ortus. Et Philippus, Charissimi (inquit) ciues sunt hīc. xxx. hominū milia qui intra dies. xvi. non gustauerūt panē, eoq; iam res nostræ sunt statu, vt ex tribus quodnam potissimum eligendū sit dispiciamus, sacra ne confessione purificati & templis inclusi moriamur, an illaqueatos irato nos Comiti tradamus, an armis adhuc fortunam experiamur Brugasq; petamus: quodcunq; optimū factū censeritis, ego ad id exequendum me ducem profiteor, primusq; pro Republica me offero. Tum misera concio, dedisti inquit optionem, elige igitur tu ipse & te sequemur. Eligo igitur (inquit ille) quod virorū est vt ferro vincamus aut cū gloria virtuteq; cadamus. Miserebitur nostri Deus, Nam vt pacem redimeremus nihil omisimus. Ex omni igitur numero lecta sunt quinq; circiter hominum milia qui & animorū magnitudine ac corporū robore viri præstātes adhuc erant. Ducenti circiter carri, bombardis, tormentis, colubrinis, aliisq; armis onusti, quinq; currus pane, & duo vino. In vrbe nihil ferē remāsīt quo miseram vltra vitam tolerare possent. Miserabilis planctus eorū qui remanserūt ad cælum vociferantiū, vt Deus Opt. Max. pugnatorū virtuti scelicem exitū daret. Secundo die Maii, qui in orbe hebdomadæ Veneris erat, Brugas mouentes adeo prope peruenerūt, vt postero die manē in eo castra locarent campo, qui à sylua proxima Beuerholtanus gentiliter appellatur.

*Soluitur
Conuētus.*

*Conditio
Gandau
exponitur*

*Consultatio
Gandensiu.*

*Necessitas
pugnandi.*

*Gandenses
vltro Comi
tē lacescūt.*

Dies sabbati serenus illuxit. Is erat dominicæ Crucis inuentioni sacer, quo die solennes Brugensium supplicationes & annua amburbalia ob reuerentiam sacri sanguinis Christi celebrantur. Nuntio Brugas allato ad Comitem de hostium aduentu, & quod iam ad Beuerholt sua munit castra, Væ (inquit) stultæ ac vesanæ genti, quam ad interitū mala fortuna ducit. Iam video tempus quo bello isti terminus statuatur: quidāq; nobiles illi assentati, ibimus ibimus (inquiunt) & statim vilem & infortunatā eam gentem opprimemus. Ad quos Comes, Adhuc (inquit) strenui sunt, quia eligunt potius ferro mori quā fame. Missi quidam equites vt eorū ordinē viresq; cognoscant, renuntiant, curribus vna ex parte circumspicere castra quæ alia ex parte palude perenni erāt munita. Interea Brugeses partim se ad pugnandū instruunt, partim sacra illa amburbalia religiose peragunt. Arteuelda spem omnem mentemq; ad Deum erectam suos habere iubet, in eo omnem fiduciam victoriæ ponendam, nō autem in propriis viribus aut sapientiā, opēue humana. Hæc & similia concionatus, iubet omnes sacra confessione coram Sacerdotibus se purificent. Ad hæc septem locis rem diuinam fieri per fratres Minoritas secū adductos, sacras conciones haberi, pro venia, misericordia, victoriāq; ad Deum clamari. Hīc Minoritæ persuadent multitudini, similes eos esse filiis Israel quos Rex Pharaon subdura ac diuturna tenebat seruitute: sed qui Deo donante fuere tamen liberati,

*Amburbalia Brugensium.
Gandenses cōueniuntur.*

*Gandensiu
modestia.*

*Minoritas
apud exera
citron concionantur.*

& in

Arteveldæ
ad milites
verba

& in terram promissionis deducti per Moſen Pharaone cum omni exercitu in mari extincto. Ita vos (inquiunt) per Comitē in ſeruitute eſtis, ſed brevi Deo iuvante liberi eritis. Nec formidate hoſtium multitudinem. Victoria donum Dei eſt: non fortunæ nec humanæ indiſtriæ. Confidite ſoli Deo: quando cauſa veſtra (qui pro ſola pugnatis libertate) iuſta ſit & bona. Simul ipſe Arteveldæ in locum editiorē ad concionem vocat, exponitq; quonā pacto ſatis Comitē pro venia & miſericordia omnib. modis deprecari fuerint, quodq; nullā prorsus (niſi cū ſumma coniunctam ignominia) apud illum gratiam & miſericordiam impetrare potuiſſent. Quod igitur apud hominē non inueniſſent, id omni fiducia à Deo petendū potente omnium rerū, nec vllam in reditu ad urbem (niſi parva victoria) ſpem eſſe: ideo q; tēplis ibi eſſent duntaxat includendi, illiſq; incenſis, pariter flammis abſumēdi. Hiſ aliisq; verbis, per ſummā quæ pollebat ſacundia, animos eorum confirmavit, moxq; cibaria domo allata, vinumq; illis in morē ientaculi diuiſit. Poſt ientaculum acies inſtruxit. Omnes ſe retraxerūt intra ſuos ribaldellos (genus erat haſtarū ferratarum quibus ſua ceu conſāpire conſueverunt caſtra.) Hoc ſtatu eos inuenerunt tres exploratū miſſi equites: numeroq; eſſe circiter quinq; milia renuntiaverunt. Finitis omnibus ſacris, ac pretioſo ſanguine Chriſti circum urbis mœnia de more portato, iam præſi Brugenſes Comitē ad eunt petuntq; ab eo vt progrediētes ex urbe Gandauenſes adorianur, ſacilem de tam paucis fore victoriam. Fuēre tamen qui die tam ſacro pugnandū non putabāt, ſed in diem Lunę expectandū, præſertim cū ciues amburbalibus & æſtu eſſent fatigati, ac pleriq; nō ſatis ſobrii, ſed bene poti. Et nobiles quidā ex cōſilio Comitis in ea omnino erāt ſentētia vt nihil opus eſſet cōiuratos per ſeipſos perituros adoriri, certū eſſe vix per quatrīdium poſſe eos famem tolerare. Quod ſi oppidū oppugnare tentēt, quid ſacilius q̃ talem paucitatē mœnibus arcere? Hæc præcipuē ſuaſit Heylardus Pouckius prudens ac fortis eques: qui tunc Comitis noīe Præfectus erat oppidi Brugenſis. Sed erant hæc nimis ſana cōſilia. Aliter (proh dolor) viſum eſt Superis, qui Brugenſes qui & Comitē punire voluerunt. Adeo morē impatientes Brugenſes erāt vt pars abſq; vllō ordine excurrētes mox velut oues & gallinarū pulli fuerint ab hoſte maſtati. Iam verò cepit adueſperāſcere cū Comes ad. xxx. milia armatorū oppido eduxit dimicaturus cū Gandauenſibus. Et quāuis iam hoſtē in cōſpectu haberet, hortatus tamē eum eſt quidā nobilium, vt in oppidū reuerſus extraheret pugnā in vnum aut alterū diem, donec illorum ardor animiq; deſeruerēt: quos fames ipſa aut frāgeret & diſpergeret, aut certē abſq; ferro necaret. Probauit cōſiliū Comes, ſed Brugēſium preces clamoresq; pugnā poſcentiū obſtiterūt, qui hoſtē proſternendū & poſt (velut intra horā) domum redeundū clamitabāt. Præcipui autē inter illos fuēre Proxenetæ, Lanii, Pelliones & Piſcarii. Habebat Comes amplius octingētos equites quę ferē nobilitas eſt. Ceperūt Brugēſes iactare lapides per tormēta ſua. Simul Gandauēſes trecētos miſerūt iactus ſaxorū, verterūtq; ſe circū paludē vt aduerſariis ſolem darēt in oculos: quę res Brugēſibus admodū grauis erat. Igitur ad primū clamorē & impetum iactumq; ſaxorū Brugēſes velut laſſi homines qui vires nō habent, diſiungebātur ac perrumpi ab hoſte ſuos ordines permittebāt, intrātibusq; fortiter Gandauēſibus armis proiectis terga dederūt. Tunc cōiurati ordinibus ſuis bene diſpoſiti & vniti duobus lateribus eos cēdūt, plurimosq; interficiūt. Nec plus q̃ ipſum vulgus nobilitas præſtitit virtutis. Ois ſe vnā cū Comite turpi fugę mādauit: quanq̃ magno admodū eſſent numero.

Brugēſium
temeritas
perniciōſa.

Heylardi
Pouckii ſa
nim cōſi
lium.

Comes aſſe
ſitur Bru
genſibus.

Cōmittitur
pugna in
agro Bru
genſi.

Fuga Co
mitis.

Fortis

Fortiter aliquādiu pugnavit ad Affenbrouc Heylardus Pouckius: sed cū multis (quod grande damnum erat) ibi occubuit. Ecce qualiter à Deo venit victoria. Comes dispersa huc illuc nobilitate cū .xl. non amplius viris oppidum intrat, statutisq; ad portam custodibus, mandat sub pœna capitis vt omnes aduati in foro oppidū saltem defendant. At Gandauenses acerrimè rem gerentes per miliare cum dimidio ponè sequuntur, terga cadunt, ad portam interfectis multis oppidū vi intrant, forumq; omni interfecto aut pulso obstaculo occupant. Robertus Marscalcus gener Comitissæ ad portam missus deiectam renūtiat seq; vix seruat. Fabri ferrarii, Textores, & Fullones perspecta Gandauensium felicitate ductore Simone Cokermosio in forum prodeunt, eosq; amicos & fratres consalutant fidem operamq; suam pollicitantes. Comes nihilominus omnia reparare conatus cū funalibus accēsis magno numero in forum se dare putat. Viso autem funalium lumine, ecce (inquit Artevelde) Comes venit in manus nostras. Capiemus eum honestè ducemusq; Gandauum, & pacem ad votum nostrū habebimus. At Comes vbi frustra se niti, omniaq; perdita esse videt, vt festinant eximat discrimine, agmen sistit, extinctisq; facibus ac valedictis omnibus iubet vt pro se quisq; salutem quoquo modo quærat. Ipse sumpta seruili veste, solus à Sacello diui Amandi per viam argenteam ac cœmiteriū Seruatoris in eū vicum qui pratū dicitur peruenit, ponè sequentibus qui summa diligentia eum quærebant. Etenim Artevelde partem copiarum in foro retinuit: partemq; alteram duce Francisco Agricola per totam circummisit urbem, vt Comitem nobilesq; omnes caperent. Errauit Comes (inquit Frossardus) de via in viam, vsq; ad noctem mediam, coactus tandem ingredi pauperule scemine domū ne agnosceretur. In summa trepidatione mulier (inquit) serua me. Agnouit dominū suum scemina solita ante ades eius sedere pro eleemosyna, quæ grauiter consternata, Domine (inquit) quid faciam? At ille, absconde (inquit) me, reddam tibi meritū. Tum mulier, Ascende (inquit) tabulatum, & absconde te in lectulo liberorum meorū. Vix se Comes inter stragulum ac stramina pauperuli lecti absconderat, cū grassatores, vbi (inquiunt) mulier vir ille est quem vidimus iam ostium tuum intrantem? At illa (sedebat enim cū filio in cunis ad focum) per fidem meam (inquit) hodie non vidi virū huc intrantem, sed paulum iam aquæ eieci, & protinus occlusi ianuam. Ecce videtis omnia quæ hîc sunt, Ecce meus lectulus, ecce hîc iacent liberi mei. Tunc vnus accepta candela saltans super sellam introspicit super tabulatum, lustratisq; diligenter omnibus, eamus eamus (inquit) perdimus tempus, pauperula verum dicit, hîc nemo est præter eius paruulos. Ita sola voluntate nūminis seruatus Comes qui omnia hæc audiuit verba. Sic velut altera Raab mulier illa abscondit & seruauit Comitem: quomodo autem illi remunerarit nō lego. Post discessum militū illorum, deuenit Ludovicus ad Aquas amoris, vbi per paruā scapham incertū solus ne an ab aliquo adiutus fossam oppidi transmittit, peruenitq; ad proximū pagum cui Fanū Michaëlis in Vinebriga nomen, vbi rusticum nactus iumentū, solus an rustico (vt quidam narrant) comitante Rollarium fugit, atq; inde Insulam. Interea Agricola tenente Artevelde forū per Byrsam aliq; compita & vicos celebriores, quoscunq; obuios occidit. Texit tamē nox permultos. Quaterna illa in primis Collegia, Lanios, Proxenetæ, Piscarios, & Pelliones, quod semper Comiti fauissent, indicio Textorum vbi vbi inuentos crudeliter mactauerūt. Lamentabile verò id erat, quod non modò Brugeses à Gandauensibus, sed etiā ab externis famulis suis trucidarentur.

Capitur oppidū Brugesense.

Comitis periculum.

Comes latuit in tugurio.

Sola voluntate dei seruatus Comes.

Brugeses miserabiliter cedunt. Seruorum perfidia.

darentur. Externa enim seruitia ex Brabantia, Geldria, Leodio, Hollandia, Zelandia, Vestualia aliisq; vicinis vt videre captam esse ciuitatem, per noctis tenebras in dominos surrexerunt, eosq; rapinæ gratia iugulauerunt, furantes diripientesq; quæcunq; possent, ne minus verum hoc esse videretur, quot seruitor fures. Ita permulta latrocinia ea nocte perpetrata. Multæ matronæ, multæ virgines captæ, spoliatae, stupratae. Temperatum tamen est ab externis mercatorum nationibus iussu Arteueldæ: ne & exterarum gentium odia vindictamq; in se cōcitaret. Non enim per omnia promiscuè, sed per destinata loca certosq; homines grassatum. Mille ducenti & eo amplius sola nocte ea in oppido perierunt. Postero die qui dominicus erat, in nobiles, in Senatores aliosq; Magistratus & publicorum munerū ministros sauitum. Cæsi inter alios (quod erat dolendum) duo fratres strenui viri Thillo & Eligius Licherueldani. Cæsi vbiq; locorū Lanii, qui noctis beneficio euaserant, & Pellionæ & Piscarii cum Proxenetis. Regia Principis totumq; oppidum quod tunc opulentum erat, direptū spoliatumq; ac bona omnia Gandauum missa. Quadraginta dolia rubri vini in ædibus Principis confracta, vinoq; effuso cellaria inundata. Edixit voce præconis Arteuelda vt quicunq; salui esse cuperent ac fecerint ferire vellent cum Gandauensibus, conuenirent ad Fanum Catherinæ extra muros ac iurandum ibi præstarent. Exiuerunt permulti atq; in verba viatorum iurauerunt: ceteri interim qui in vrbe remanserant, ab Agricola occidebantur. Numerus occisorum intra oppidum tria aut eò amplius milia viorum. Extra portam & in ipso campo Beuerholt plus minus sex milia. Tunc factæ multæ fossæ, in illasq; coniecta mortuorum funera. Apud Iacobitas iuxta portam Ianitoris vna in fossa centū & xvi. sepulti. Sepultus Heylardus Pouckius Præfectus Brugenſis in templo fratrum Prædicatorum intra chorum. Ad portam Brambergam sexagintaquinque in fossam aliam cōdita honestorum ac ditium ciuium corpora, qui Senatores, qui Consules, qui Decani opificiorum suorum fuerant. In primis ea in fossa sepultus est eques Flandrus Ioannes Bouin, Burgimagister, hoc est, Consul Brugenſis cum fratre suo germano Galtero Bouin. In veteri quod vocant cœmiterio quadam in fossa vnus & nonaginta sepulti. In campo autem diuersis in fossis quatuor circiter milia tumulati, præter eos qui alii ad alias Ecclesias aut monasteria à propinquis sunt elati. Die Martis venere Brugas omnia ferè Collegia opificum oppidi Gandauenses cū suis quæq; signis & vexillis militariibus forum occupantes, Præfectumq; Brugenſibus de Arteueldæ sententia Petrum Vvintrium statuerunt. Die Mercurii qui septimus erat Maii, tres portas Gandauum respicientes, hoc est, Gandauam, Cruciam, & Catheriniam prostrauerunt, murosq; solo adæquarunt, fossam ita materia ea replentes vt omni tempore liber ingressus egressusq; pateret. Obsides ex clarioribus ciuibus quingentos ceu captiuos Gandauum miserunt. Mirabile dictu quanta præda Gandauum auecta. Quinq; totos dies nihil nisi naues per Liuiam flumen, nihil nisi carri ac plaustra cum spoliis & prædis via militari inter Brugas & Gandauum currebant. Sic diuinæ placitum voluntati Comitem Brugenſesq; flagellare, qui per suam illam fossionē, primam accenderant facem tam luctuosi belli ciuilibis. Leodienſes, Rotomagenſes, Parisi & aliæ pleræq; ciuitates gauisæ sunt ob Ludouici Comitis infortuniū & Gandauensium victoriam. Nam & ipsæ contra superbiam & auaritiam nobilitatis arma sumptuerant. In primis autem gaudebant Louanienses qui eodem tempore contra ducem suum excitant motū. Quod si Gandauenses (aiebant) tam vicini

Regia Principis cū toto oppido diripitur. Edictum Arteueldæ.

Numerus occisorum.

Petr. Vvintrius Brugenſis oppido præficitur.

Gandenses subito distantur.

Multæ ex tere ciuitates Gandensibus fauēt.

vicini nobis essent quàm Brucella est, vnū corpus vnaq; anima essemus: quæ res Duci haud parum displicuit. Clemens autem Antipapa Ludouicum huiusmodi flagro dicebat percussum, propterea quòd Urbanista esset: quem & Principes pleriq; parum lamentandum putabant, idè quòd adeò superbus & arrogans esset, vt præ se reliquos omnes contemnere videretur, nullūq; vicinum magnopere amaret. Inter hæc haud segniter Arteuelda vsus victoria Hypram, Furnas, Bergam, Bruchburgum, Neoportum, Curtracum, Oldenburgum, Rodenburgum, Damnum, Slusam, Ostburgum; totamq; Pleumosiorum Flandriam, præter Tencramundam & Aldenardam, sibi subiecit, Prætores suos vbiq; constituit, locisq; omnibus obsides imperauit quos secum duxit. Regio more vixit. Ministrari sibi voluit auro & argento, tanquam Comiti. Inuitabat clariores fœminas ad cœnas more Comitum. Vestitu utebatur vt Comes. Ludos choreasq; exhibuit præ ædibus suis tanquam Comes. Gazam omnem Brugis in Principis ædibus repertam in potestate habuit. Ædes item Principis apud Maleam per suos prædones diripuit, & solæ æquauit. Multa ibi inuenta bona ac Gandauum asportata. Nec ab illo nouo baptisterio, quo sacris Ludouicus fuerat ablutus vndis, abstinerunt, sed subuerterunt & confregerunt: tanto flagrabant in Principem suum odio. Profectus Hypram Arteuelda totam occidentalem terram in suam coëgit potestatem. Acceptus ibi haud aliter ac Comes nouus accipi solet. Senatū, rectoresq; oppidorū innouauit. Fidelitatis iuramentum ab illis accepit, & vicissim illis præstitit in morem Principis. Post dies octo eodem honoratus modo Curtraci, mittit Aldenardam, vt aliarum ciuitatum secuti exemplum deditiōem faciant. In præsidio ibi erant præter alios viri nobiles Theodoricus Damman, & Florentius Heula. Hi ex templo respondent nihil se metuere eius minas, qui filius esset confectoris mulsi. Non posse hæreditatem Principis sui alteri dare: sed se paratos esse illam custodire ac defendere vsq; ad mortem. Hoc responso ira accensus excidium Aldenardæ iurat. Ex Curtraco Gandauum redeunti occurrit omnis ciuitas effusissima læticia. Sacerdotalis omnis ordo supplicationum more, & Senatus Populusq; Gandensis obuiam procedit. Adorant, maximisq; laudibus in cœlum tollunt: Liberatorem, Seruatorem, Patrem patriæ appellant: Tantum non Deum suum prædicant. Iam ciuitas omnibus leuata angustiis in statum pristinum erat restituta. Iam commeatus omnisq; rerum copia non defuit: quæ Slusa, quæ Dammo, quæ terra mariq; affatim venit. Vinum vnico iam stufero veniit, quod paulò ante constarat duodecim. Tanta erat abundantia vt quicquid ad victum pertineret, vilius quàm Tornaci aut Valentianis emeretur. Arteuelda ædes suas regio more habuit instructas. Prætores Quæstoresq; tota Flandria habuit, qui singulis hebdomadis æs illi militare copiosum attulerūt. Vestitus incessit pallio sanguineo quisquiliato instar Ducis Brabantiae aut Comitum Hanoniæ. Cum primoribus viris conuiuia agebat, ad quæ & mulieres insigniores vocabat. Nec auro nec argento pepercit. In literis suis Regentem se Flandriæ appellauit. Insignia autem gessit scutū nigrum in quo tria pilea aurea: Pileum antiquitus libertatis symbolum erat. Et cum quidem in modū Arteuelda regnauit, non tamē per consules multos, sed per menses paucos. Inter hæc. xii. Calend. Iunias die Mercurii ante Pentecosten horrendus terræmotus non solum in Flandria, sed per totam etiam Galliam multum damni ac pauoris intulit: quanquam ad morum emendationem non ita multum conferret.

Lud. parū
gratiosus
princeps.

Flandria fere
tota subi
gitur ab Ar
teuelda.

Phil. Arte
ueldæ mag
nificentiæ.

Odium.

Arteuelda
pro Princip
pe se gerit.
Aldenardæ
frustra sol
citatur a no
bilibus ciu
soditæ.

Art. a suis
prope ados
ratur.

Vilitas an
non sub
ta apud Gā
denser.

Arteuelda
Regem se
Flandriæ ap
pellauit.

Terræ
motus.

Lud. Comes
genero suo
felix.

Daniel Halovvini.

Aldenarda
per sex men-
ses obsessa.
Arteueldæ
exactio.

Fame non
vi oppugna-
tur Aldenarda.

Obsides Cur-
tracenses à
Comite ob-
truncantur.

Nobilium
virtus.

Teneramunda
frustra
à conturbatis
tentatur.

Saftinga.
Mathias
Coolmanus.

Ludouicus Princeps Insulæ tunc agebat, haud plus feriatus à Cymbris suis, quam si nunquam fuisset eorū Comes. Multa secum volutabat animo & quo potissimum pacto se restitueret consilium quæsiuit. Fortunatum (vt res erat) se æstimabat, quòd eum haberet generū, qui non modò Regem, verum etiam regnum totum in sua haberet potestate. Igitur Danielem Halovvinum strenuum equitem Aldenardam mittit, vt præsidium confirmet, sitq; præcipuus eius oppidi Præfectus, quod Theodoricus Damman & Florentius ab Heula diu fideliter custodierant. Daniel itaque Aldenardam ingressus, com meatum omniaq; necessaria secum intulit: nempe abs Tornacensibus omnia huiusmodi accepit. Habebat sub se centum & quinquaginta equites, centum balistarios, cum ducentis aliis peditibus.

Arteuelda autem in fine Maii ex omni Flandria Cymbrica copias cogit, ducitq; Aldenardam, atque oppidum obsidet, iurans se inde non discessurum donec cepisset, omnesq; nobiles simul & ignobiles occidisset. Pro ære militari tributum omnibus per Flandriam focis indixit quatuor crassulos singulis hebdomadis, vnde immensam conflavit pecuniam. Fama erat habuisse in ea obsidione ducenta milia hominum. Fame obsessos domare per longam obsidionem constituit, quòd in oppugnationibus militem nimis multum frustra perire diceret. Magnas trabes in fundo Scaldis fluminis infixit, eòq; modo nauigationem impediuit, ne quicquam à Tornaco amplius ad obsessos subueheretur. Porro Comes infensus Curtracensibus quòd ad Gandauenses transissent, obsides quos complures ab illis habebat Bapalmis capite plexit. Simul Hyprensum obsides quos Doaci habebat in custodia, Bapalmas & Hildinum transtulit, veritus ne Gandauenses ad liberandum illos Doacum peterent, omnemq; regionem euastarent. Interea Aldenardam magna cura Halovvinus custodiuit: omnem ætatem imbellem vt senes & pueros & mulieres in templa reiecit: ædificia nimis propinqua muris aut diruit aut terra intexit ne ab hostibus incenderetur. Pamella tamen, quæ pars Aldenardæ est transscaldana, quinto die Iulii tota à Coniuratis fuit incensa. Excitabant Flandri Arietes. xl. in longitudine, & in latitudine. xx. pedum. His atque aliis instrumentis (Sues vocabant) balistisq; & bombardis grauerit oppidum concusserunt: sed imperterriti nobiles viriliter defenderunt. Bis terve in hebdomade eruptiones fecerunt, maiore compendio quàm damno hostem ferientes. Interim tamen pestilentia quæ & locis multis aliis accensa erat, populari eos cepit. Tentauit & Arteuelda Teneramundam, ac misit qui obsiderent: sed quum pauciores essent quàm qui crebras nobilium sustinerent eruptiones, non diu perseuerauerunt, sed omnes Gandauum recurrerunt. Responderunt enim defensores cum Arteuelda exigeret deditionem, clauis sui oppidi in Aldenardensi iacere foro. Rupelmunda quoque & Saftinga in Principis partibus perstiterunt fortiter. Hector Verholtanus filius nothus Principis cum auxiliis Zelandorum Saftingam quam Mathias Coolman obsidebat, grauiter tuebatur. Etenim Coolmanus ille cum Præfectus esset maris tractu illo Zelando nomine Principis, propter ædes suas aliaq; bona quæ Slusæ & alibi habebat ad Gandenses transfugit, decollatus postea Slusæ ob eam perfidiam. Classen enim in mari inter Slusam & Hontam Gandauenses habebant, & fortiter tam mari quàm terra bellum cum nobilitate gesserunt, perfeceruntq; vt nobilitas prohibere nequiret, quo minus ab Zelandis & Hollandis com meatum acciperent, Duceq; Rasone Vordio Rupellam vsque nauigauerunt

ac vina

ac vina sibi Gallica inde attulerunt. In Castris ante Aldenardam omnibus sabbatis mercatum habebant earum omnium rerum quæ vñi esse videbantur. Tabernas habebant vinarias instar vrbánarum. Ex vicinis quoque pagis omnia dulcia, vt lac, caseum, butyrum, poma, acceperunt: In oppido te versari putasses. Ea inuisere castra licebat Brabantis, Leodiensibus, Hannoniis, Hollandis, Zelandis, omnibusq; Germanis: sed Gallorum nemini licuit. Nulli enim homini linguæ Gallicæ fidem habebant. Ea in obsidione perseverauerunt sex totos menses, vt fame tandem obsessos opprimerent. Et Coolmānus eorum Amyralius cum laude rem in mari gessit, quanvis tamen Saftingam expugnare nequiret, atque abs Teneramundanis, Rupelmundanis, & Antuerpianis, quod esset transfuga, multa quotidie pateretur. Guilielmus Boterman Casletum cum Hyprensium auxiliis tenebat, sed nobiles quadam nocte oppidum ceperunt, interfectoq; Botermano & aliquot Hypranis, discesserunt. Hypris autem Petrus Paludanus, Belgioli Petrus Oliuerius, Cominii Franciscus Bueyts Præfeti ab Arteuelda erant constituti.

Eodem tempore Donsam Gandenses ceperunt de nobilibus, omnibusq; portis & ædificiis prostratis & incensis solo æquauerunt, haud immemores quanta inibi sæpius acceperant damna. Ex castris autem Aldenardensibus mittit Arteuelda manum prædatoriam mille circiter prædonum, vt ædes vilulasq; nobilium, qui patriam fugerant, omnes ad vnam diriperent & incenderent: quod quidem mandatum adeo diligenter executi sunt, vt ne vna quidem prætermissa sit domus quæ non sit depopulata ac combusta. Apud Maleam ædes Principis ac cunās infantie eius, Repositorium quoque armorum ex argento fabricatum proterunt, Sacellum diruunt, deportantq; campanam Brugas, vbi ab Petro Boscano & Petro Vvintrio Præfets bene accepti ac collaudati sunt. Profecti inde ad fluuium Lysam per pontem Varneftunis cum in agrum Insulanum incurrunt, pagos aliquot cremant, & molas prosterunt frumentarias: nihil adaciæ, nihil licentiæ, nihil malorum prætermittunt. Nonnullos subinde Insulani erumpentes deprehendunt, & in cruces sustollunt. Et quanquam regia diceretur clientelæ, iidem tamen grassatores ab agro Tornacensi non abstinunt, sed Helchinum castellum Episcopi Tornacensis incendunt, magnaq; cum præda Aldenardam reuertunt.

Hæc Dux Audax qui tum in Atrebatibus erat, postquam Regi eiusq; Concilio nuntiasset, interdictum mox est ne quis commercium aut mercaturam commisceat vltra cum Flamīngis. Ludouicus Comes ad generum suum Philippum Audacem Burgundiæ ducem confugere cogitur: Regemq; atque alias regni potestates supplex opem flagitare. Habebat adhuc in diuersis custodiis ad panem & aquam ducentos amplius viros, obsides ex Flandria acceptos, de quibus in dies singulos suppliciū sumptū iri expectabatur, sed Comes bonorum quorundam precibus mutata sententia, omnes ad honorem Dei ac Virginis matris liberos dimisit, missisq; literis ad Brugeses Hyprensesq; hortatur vt consilia referāt in melius quæq; pacis sunt & concordie cogitent, priusquā omnino tandem perdantur. Fuere complures qui Arteueldæ suaderent vt pacem peteret, atq; in his præcipue Dominus Herzelensis, sed obsecratus erat, spoliatusq; mentis intelligentia: quem enim Deus punire decreuit, intellectū illi auferit. Quicquid à bonis illi suaderetur, dissuasit ac peruertit quidam eius scriba (Henrico Carpentario nomen erat) qui homo fuit ingenio malo, prauoque. Interea apud Aldenardam Lantbertus Lambrius & Tristannus

Castra Arteueldæ opido coparanda.

Casletum à Nobilibus capitur.

Donsa à Gandensibus capta diruitur.

Villæ nobilium direptæ cremantur.

Ager Tornacensis regie clientelæ. Helchinum castrum Episcopi Tornacensis.

Comes obsides liberos dimittit.

Arteuelda cæca superbia.

Cives. *Alda*
nardani
bilibus suis
speculi.
 eius frater equites Atrebates, pluresq; alii in castra Flandrorum eruptiones magna sæpe cum laude fecerunt. Tentabant fasciculis lignorum Elandri fossas replere, sed non successit. Intus de coniuratione & infidelitate oppidanorum magnus erat metus. Tædebat cives tam longæ obsidionis: dominationemq; ac libidinē nobilium ferre non poterant. Erant enim ceu serui ipsi sua in patria, inclusi intra muros ceu captivi, atq; adeo sub iugo ut nemini nec die nec noctu liceret absq; arbitris ad incenia commeari, interdictis pœna capitis omnibus conuentibus inter illos ac colloquiis, ne quid arcani inter se aut facerent aut loqueretur. Artevelde tandem multis precibus exoratus paret bonorum consiliis, ac literas valde honeste ac suppliciter de pace scriptas mittit Syluanectum ad Regem & eius Conciliū. Literis redditis, tabellarius mox in carcerem coniectus. Literæ tamen publicæ lectæ: sed irrisus Artevelde. Perebat supplex ut pacem Rex firmam & veram inter Ludonicum Comitem & Flandros facere dignaretur. Eum simul & gentis & Comitis supremum esse Dominum. In publicis discordiis consensisse populum Flandrensem ad Reges consurgere: ut eorum autoritate pacificatio fieret. At ubi vidit prauo quorundā consilio (nam Rex ipse puer erat) nuntium captū, nihilq; superbam nobilitatē responsi dignatā, mox se ad Anglorū protectionē convertere festinat. Viros honoratos. xii. in Angliam legat ad Regem Richardū, ut scedere aeterno renouato, opem Flandriis ferat contra intolerabilem Gallicæ nobilitatis tyrannidē. Accepti humaniter in Anglia Legati. Auxilia illis promissa: sed hoc visum incivile, quod ducenta seniorū veterū milia quæ parens eius Iacobus quondam ante Tornacū illis comodarat, nūc Philippus ab Anglis repeteret, alieno utpote tempore, eum & auxilium exposceret. Ioānes van Vvest electus Gandauensibus in Episcopum coram duce Lancastriæ Comite Salaberiæ aliisq; magnatibus verba fecit: convenit ut in Gallorū aduentū auxilia decreta mitteretur. Ex. xii. illis Legatis sex fuere Gandauenses, Franciscus Agricola, Raso Vordius ordinis equestris, Ludouicus de vos, Ioannes Serutellarius vir nobilis, Martinus vanden Vvaterre, & Vvestius ille nominatus Episcopus. Ioannes enim Alberus Decanus Ecclesiæ Tornacensis Gandauī instituere Episcopi Legatum quærebatur ut ea emolumenta reciperet quæ Episcopi Tornacenses Gandauī recipere consueverant, ne redditus scilicet perderentur. Interdictum Tornacensibus ne absq; fide publica amplius Aldenardam venirent: ideo q̃ dolum Gallorum suspectum Artevelde semper haberet. Artevelde cum Gandauensibus in monte Aldenarden sitendit, Brugenses vero ad portā quæ Brugas respicit, iuxtaq; eos Hyprenses, Francionates, Cortracenses, Popringenses, & Casletani: adeoq; paritē toto in circueo oppidum concluserunt ut vix ex illo lepus exire posse videretur. Steterat enim Artevelde fame eos cogere ad deditiōē, certum habes quod diu tolerare obsidionem non possent. Inter hæc postquam legationem Flandricam in Angliā esse Galli cognouissent, fama q; volaret breui Anglos adfuturos, regemq; Richardum sedem sibi certam Gandauī delegisse, mutato consilio, nuntium Artevelde quem Syluanecti captū esse diximus, Aldenardam in castra remittunt, celebrisq; ab eis legatio mox Tornacū venit, ut eō evocatis Flandris colloquiū & pacificatio haberetur. Principes legationis erāt Milo episc. Bellouacens cum Episcopis Sacrocasariensi & Laudunensi, Reginaldus Corbeiensis Præses Curia Parisiacæ, Guido ab Honcuria, Rhodolphus Rayneuthus & Tristānus Syloanus. Hi Legati Gandauum, Brugas & Hypram liceras suas de pace conciliandā mittunt. Simul ad Arteveldam scribunt

Literas Artevelde mittit ad Regem pro pace.
Legatio Artevelde ad Anglos.
Legatio Regis in Flandriam.
Alfisiorensis.

bunt se pacis faciendæ gratia cum Flandris, missos esse ab Rege Francorum Tornacum. Famam esse velle Flandros ferire scedus cum Anglis regni hostibus: quam rem quod contra omnem rationem sit, & in Republicæ detrimentum, Regem ferre non posse: quapropter orare vt fide publica data & accepta de pace conuentus statuatur. Datum Tornaci. xvi. die Octobris. Erat tum Rex Peronæ, & responsum ab Arteuelda expectabat. Pœnitebat grauitè Gallos pacem quam Arteuelda petierat, reiectam fuisse. Et haud dubie tempus tunc erat amplexandi de pace colloquium, sed haud ita visum cœlestibus puto: maioribus calamitatibus Flandriam manentibus. Pacem Arteuelda ante orabat, sed reiectus erat. Idem postea pacem oratur: sed reiecit. Haud video quonam cacodæmone hæc omnia sint machinata: vel quo potius occulto Dei iudicio omnia disposita. Pax Flandriam fugisse ac iprenisse videtur. Arteuelda fiducia Anglorum infatuatus erat totus, suisque in malis obduratus. Nemo illi persuadere potuit, legationem Gallicam ex animo exque fide bona venisse, sed pro dolis, pro technis, proque strophis dumtaxat duxit. Dicebat cætera se fortem esse satis, si modo Gallorum calliditates & fallacias cauere posset. Reddita illi erat epistola Gallorum Gandau per quendam Tornacensem, quem in custodiam (vt factum Brugis & Hypris erat) duci iussit, propterea quod Tornacensibus esset prohibitum ne in Flandriam venirent. Reuersus Aldenardam lectisque Domino Harzeleni literis, Videntur (inquit) Galli isti nos ridere: nec dubito quin fucum aliquem insignem facere nobis studeant. Qui enim fieri possit vt cum illis de pace prius agamus, quam Legati nostri ex Anglia reuertantur? Cupiunt nos per fallaciam ab Anglis retrahere: fractisque mox promissis incautos, infirmosque opprimere. Itaque captiuo cuidam Atrebatii literas perferendas, tradit: quibus hunc in modum Legatis qui Tornaci erant respondet. Literas illorum de pacis mentione Flandris sibi que esse redditas, sed nihil de pace audire vel le priusquam Aldenarda & Teneramunda sibi reddantur. Non ignorare à Gallis contra se parari exercitum, sed sperare se iam quoque victores fore, quemadmodum ante fuissent. Quod autem ad foedus attinet Anglicum, se prius ad Regem supremum Dominum confugisse, pacemque orasse, illum vero per prauum consilium rem fecisse tanto Rege maximè indignam, nempe in carcerem tabellarium coniecisse nihilque responsionis Flandris pacem simpliciter petentibus dedisse: eam esse iustam causam cur ad Anglos se conuerterint, nec posse iam facta infecta reddere: Alienum iam esse tempus colloquio. Non se Anglos Flandrorum protectores ridere atque offendere vel le. Tornacenses custoditos esse ideo quod inhibitu illis esset ne in Flandriam venirent. Timere se Gallorum fraudes & insidias magis quam vires: certum esse Comitem nihil præter dolos & supplicia cogitare, Gallosque omnes fraudibus magis quam virtute niti. Datum ex Castris ante Aldenardam vigesimo die Octobris. Hoc accepto responso Legati Tornaco Peronam repetunt, vbi Rex, Burgundio, Biturix, Borbonius, totumque Conciliū erat. Ibi & Ludouicus Comes questus grauitè de suis Flandris & opem miserè implorans in verba Regis iurat, ac de Atrebatibus morte matris successis iuramentum fidelitatis præstat. Et quanquam iam tempus anni parum bello esset idoneum, vt tamen Anglis anteuertetur, Flandriique prius opprimi possent quam ab illis auxilia acciperent, magno omnium consensu Flandrica expeditio decreta est.

*Arteuelda
pacem obla
tam repus
diat.*

*Suspicio
Art. de do
lo Gallico*

*Respondet
Arteuelda
Legatis.*

*Rex cum su
is proceris
bus Peronæ.*

*Expedi-
tio
magna Gal-
lorum in Fla-
ndriam.*

Tanta Flamingorum arrogantia ac superbia rudimento nouelli Regis in-
digna atq; intolerabilis visa. Conuocantur in Flandriam vel ab remotissimis
Galliarum finibus vniuersi Galliarum populi, Aruerni, Aquitani, Vascones,
Tholosani, Lingones, Ocitani, Ligures, Lemouices, Pictones, Xantones, Bri-
tanni, Borbonii, Normanni, Forestani, Burgundiones, Hedui, Allobroges, Sa-
baudi, Ambari, Remi, Lotharingi: quicquid roboris, quicquid in Gallis esset
nobilitatis, ad Regem properant in Veromanduis agentem & Atrebatibus.

*Flammula ve-
xilla depro-
mitur.
Arteuelda
resistere pa-
rat ad Lysā
præfidiis dis-
positis.*

Flammula (quod non nisi extremo discrimine fieri solitum) ex penetralibus
Dionysiæ cœnobii deprompta Petro Villerio fortissimo viro tradita. Arte-
uelda autem horum omnium minimè ignarus Dominum Harselensem Gan-
dauo præficit. Brugas profectus cum signo militari ante se explicato instar Co-
mitis Petrum Boscanum, Cominium: Petrum Vvintrium, Varneftunum mittit,
vt transitus illos custodirent. Pontes omnes Lysæ intra Curtracum & Mino-
riacum solui curat, atq; Hypram se confert, niscus omnibus persuadere ita Lysam
flumen esse custoditum vt eo præsertim anni tempore minimè Galli transire
possent, spem ponens magnam in Anglis, quorum tamen auxilia eo anno non
venerunt. Ludouicus Harsa filius Comitis nothus & Ioannes Lumontus cum
centum & viginti equitibus missi à Comite vt pontem Cominiensem pro
transitu occuparent. Vicinos agros pontem transgressi populantur: sed con-
fluentibus statim Flamingis timore perterriti per eundem pontem iam semi-

*Harsa Flan-
driæ pericu-
lum et fuga*

fractum fugiunt: qui pons postquam iam Harsa cum triginta circiter equitibus
transisset, pondere ac mole transeuntium in flumen concidit, desideratiq; sunt
ibi equites sexaginta, bona pars Flandri, partim submersi in fluuio, partim in
ripa ab aduersariis interfecti. Quorundam illorum nomina memorat Fros-
sardus, sed adeò corruptè vt vix quisquam intelligat. Circumclusi enim ab
rustica erant turba ita vt quauis pars in amnem se præcipitarent, aufugere
tamen non potuerint. Ioannes à Lumonte in grani erat periculo: Cecidit
cum multis aliis de ponte in flumen cum equo, sed præter spem tamen emer-
sit multò saucius vulnere. Guilielmus item Lingonensis nothus valde vul-

*Arteuelda
augetur cœ-
fidentia.*

neratus euasit. Ea victoria exultans Arteuelda, confidite (inquit) bonam
spem capio hoc anno Gallorum Regulum Lysam non transiturum: At breui
post longè aliter euenit. Inter hæc incendium per Flandrorum (vt narrant)
exploratores Insulæ submissum partem aliquantam oppidi, hospitiumq; à Co-
mite Regi parata deuorauit, quæ res Comiti magnam iniecit conturbatio-

*Rex Atre-
batum intrat*

nem. Sub Calend. Nouembris Atrebatium urbem Rex intrauit. Variatum
inter sententias procerum, an ipse qui puer adhuc esset, vna ducendus esset
vsq; in prælium. Fuere qui non ita consultum arbitrabantur, propter ingens
quod imminere videbatur discrimen, Regem tenellum in terram tam muni-
tam, gentemq; adeò feram & indomitam ducere, præsertim tempestate hyemis,
cum pleriq; Regum ac Ducum vel mediæ ætatis tempore nihil illinc præter
damnum ac dedecus retulissent. Post multa tamen habita colloquia conue-
nit Regem interesse prælio debere, ne fortè inter proceres illo absente, de sum-
ma Imperii contentio oriatur: sed cum uni decreto Ludouicus frater eius du-
ctus est Peronam, ibiq; à certis hominibus asseruatus, vt si quid fortè Regi acci-
disset, stirps Quinti Caroli incolumi Ludouico minore filio non deficeret.

*Regis præ-
lio interesse
placet.*

*Gallorum
feliciter.*

Vix vnquam alia expeditio tanta à Gallis cura ac diligentia peracta fuit. Vix
vnquam ad Dionysii atq; alibi maiore religione omnia curata. Laborabant
inter se domestica discordia Comes Armeniacus & Comes Flusatum, sed eò
profe-

profectus Biturix maximo studio & cura perfecit, vt rebus inter illos compo-
sitis, omnes earū gentiū vires ad Regem perducerentur. Nihil enim toto re-
gno dignitatis relictum est, quod nō ad hanc expeditionē (præter Andegauen-
sem qui bellum adhuc in Italia gerebat) conveniret. Cum enim de communi
nobilitatis salute ageretur, æquum erat vt nemo deesset. Postquā omnes ferē
Regni provinciæ per avaritiā & iniustas eorum exactiones irritatæ conspira-
re cœpissent, summo consilio, maximisq; viribus opus erat. Quod si hic infce-
liciter pugnassent, actum erat de vniuersa Galliarū nobilitate. Videbant se
tum per suos tum per Antipapæ sui detestabiles abusus in extremū prope dis-
crimen adductos. Veruntamen quauis schisma tam dulce venenū nollent ab-
icere, minus tamen in hac expeditione quā in superioribus dementati erāt.
Nam conuersis præ metu ad Deum animis victoriam ab eo sollicitē petebant.
Porro tamen iam hyems esset, proximam tamen æstatem minimē operien-
dam rebantur, ideo quod maturitate opus esset; quum certō scirent Flamin-
gos nullo modo fore vincibiles si cum Anglis coniungerentur: quapropter
his omnibus perspectis, nisi Flamingis per iram summi numinis mens sana
fuisset adempta, veniam pacemq; petissent, quam haud dubie non ita difficul-
ter obtinuissent, præsertim cum ducem Audacem, cuius omnia ferē confi-
lio agebantur, pronum ad hoc maximē haberent: nec Comes Ludouicus im-
pedire potuisset, utpote qui parum apud Gallos erat graciosus, nec multum
habebat authoritatis. Nihil enim tam nobilitas metu propemodum trepida
desiderabat, quā sopitam tot tantarumq; ciuitatum coniurationem, quæ
fontem suum exemplumque ab Flamingis potissimum traxit. Conuene-
runt Gallorum copiæ Siclinium, inde per oppidum Insulam nihil ibi mo-
ratæ ad monasterium Markettam. In primo agmine equites mille septin-
genti, balistarii septingenti: & à Flandro missa quatuor milia peditum.
His Magistri militum Flandriæ, Franciæ, & Burgundiæ præfuerunt. Iuxta
hos duxit suum exercitum Ludouicus princeps, sexdecim milia pugnato-
rum, partim equitum partim peditum: vt illorum alis si opus esset occurre-
ret. Habebat secum ex Flandria omnem pulsam nobilitatem, omnes exu-
les, aliosq; multos: quibus omnibus non nisi Gallica vti licebat lingua.
In acie Regis sex milia equitum & duo milia balistariorum, in quibus per-
multi Lygures. Hic cum Rege Biturix, Burgundus, Borbonius, Ioannes Bo-
noniensis, Comes à Dominico Martini, à Sacro Cæsaris, Claromontanus,
Aruernius, Iacobus Borbonius, cum talibus multis aliis. In postremo agmi-
ne duo milia equitum & ducenti sagittarii, quorum erant Præfecti Ioan-
nes Arrebas is qui Comes erat Vgelli, Guido Comes Blesensis, Valerannus
Comes Fani Pauli, Guilielmus Haricuriæ, multiq; alii. Petrus Villarius
Flammulam (vt dixi) gessit. Iudocus Halovvinus & is Heros quem Ram-
burum vocant, cum mille sexcentis operis ad æquandas vias præmissi.
Tempus erat valde pluuiosum, ineptumque bello præsertim in Flandria
gerendo. Nihil quicquam præter summam ignominiam & calamitatem
reportassent, nisi cœlestis ira Flandrorum immodicam superbiam arrogan-
tiāq; humiliare decreuisset. Decimo die Nouembris iterum pugnatum ad
pontem Cominium. Oliuerius Clifonus Magister equitum, & Heros Sym-
piacus cum magna Gallorum multitudine scaphas multas curribus aduexe-
runt vt Lysam ponte iam fracto transmitterent. Adfuit Petrus Boscanus
cum nouem Flamingorum milibus ad custodiendum illum transitum.

*Communis
nobilitas
lus ab euen-
tu expediti-
onis Flādræ
cœ pendet.*

*Metrunt
Galli soci-
tatem Ana-
glorum.*

*Dux Aud.
ad pacē dare
dam propo-
sua.*

*Copie Gal-
lorum.*

Clif. Lysam Clifsonus in speciem reficiendi pontis leuibus præliis Flandros laceſſiuit: par
transit, adio timq; stantes partim pugnantes distinxit: donec alii inter Cominas & Viros
sumq; pate uiacum scaphis suis flumen tranarent. Ita tandem grauis commissa pugna: sed
facit. superati Flamingi, occisiq; ad tria vel quatuor milia. Boscanus in capite alte-
 roq; humero ita vulneratus ut pugna Rosebecana interesse non posset. Inter-
 fecta hic maxima pars Textorum Brugenſium, Pons reſtitutus, Capti reliqui
 transitus, Varneſtunius, Virouiacenſis & Meninenſis, totuſq; exercitus Regis
 reſectis pontibus vnâ cum impedimentis traductus. Reliqui ex nouem illis
Captum milibus Flandrorum pars Hypram, alii Cortracum Brugasq; fugerunt. Ca-
Cortras ptum & tunc Cortracum, totoq; ibi die ac nocte hoſtes in præda & cæde, stu-
cum. prandiſq; matronis & virginibus occupati: quorû pars ſtupratorum Hypræ
 paulo poſt fuere decollati. Eo die ſexcenti circiter ex flore totius Gallicæ no-
 bilitatis cum Ludouico Comite Sacrocaſarienſi & Parceualdo Rayneuallio
Boscan. rei per ſcaphas valde temerè tranſmiſerunt, ex quibus ne vnus quidem potuiſſet
militaris euadere niſi aut numen pro eis ſtetiſſet, aut rei militaris Boscanus fuiſſet igna-
imperitus rus. Nemo enim altera ex ripa auxiliari illis potuit: ſed Boscanus illorum pau-
 citatem contempſit, ſuoſq; ſub veſperam quietos tenuit, qui tota nocte pluen-
 te ſubinde cælo ſtabant vigilēs, ut ſub auroram de improviſo hoſtes ut ſpera-
 bant imparatos inuaderet. Sed nõ ita euenit: Vigilabāt & ipſi iubere præcipue
 Sympiacenſi valde ſoliciti, tãtoq; numero tranſeũtes accreuerũt ut Flãdros om-
 ni ex parte circumuenirent. His Boscanus adeo pertinaciter dimicauit, ut vi
Gallim Flã ſuorum extractus manibus illorum auferendus eſſet, alioqui periturus. Occu-
rian irru buit hic germanus eius Ægidius vanden Boſche, Præfectus caſtelli quod Gaue-
 ra dicitur in ripa Scaldis. Vaſtatus & incenſus omnis ille Lyſæ tractus, Comi-
 nium, Meninum, Virouiacum, Varneſtunum, aliaq; loca bene opulenta.
 Maximum tunc exercitum ac quæſtus Flandris erat in lanificio: qui fatui ho-
 mines ſiſ fluminis munimento ac vanis Arteueldæ promiſſis, fortunas ſuas
Diripitur copioſas in tutum non contulerant. Plurima ac varia genera pannorum in
omni Lyſæ primis hic hoſtes obtinuerunt, maximè Virouiaci oppido tunc ſatis amplo
tractus. (inquit Froſſardus) ac diuitiis pleno. Fuere qui ſpretis pannis, præter aurum
 & argentum nihil abſtulerunt, ſed alii pannos quoq; plurimos curribus im-
 poſitos miſerunt domum. Britones, Burgundi, Normanni populatores maximi
 fuerunt. Britonum maxima erat non modò direptio, ſed etiam ſæuitia: quo-
Virouiacũ rum de crudelitate etiamnum per manus tradita memoria reſtat. Virouiaci
 nemini pepercerunt, direptumq; oppidum combuſſerunt. Vetusſiſſimus lo-
 cus eſt ita ut Antonini Itinerario memoretur, nunc templo viſendo Virgi-
 ni Matri poſito præcipue inſignis. Tranſmiſſo Lyſa Hypram totus exerci-
 tus mouet. Interdictum autem pena capitis ne quis Flandrorum, quos
Edictũ de multos Ludouicus Comes ſecum habebat, teutonicè loqueretur: Time-
lingua ten bant neſcio quid mali ab ignota ſibi lingua. Suam tantum Galli norunt
tonica. linguam quam mirum in modum ſolent extollere, quum tamen ſpuma
 duntaxat ſit linguæ Latinæ, noſtramque licet perfectiſſimam odiſſe, ideo
 quod aſſequi illam facile nequeant. Nonodecimo die Nouembris Hy-
 præ diſcordia grauis orta. Senatus primique ciuium Regi deditionem fa-
 ciendam cenſebant. Petrus autem Præfectus ſtatutus ab Arteuelda ope-
 riri volebat obſidionem. Reſpondent ciues obſidionem abſque Anglo-
 rum auxiliis, vnde nihil certi audiebatur, ferre non poſſe. Eo con-
 ſentientis res proceſſit ut Præfectus rectoresq; ac nobiles aliquot occideren-
 tur:

tur : atque Hyprenses ad Regem duos Iacobitas de venia & deditio-
 terent. His reuerfis ciues duodecim cum Abba quodam (Formoselenfi
 puto) ad Regem profecti, procumbentes ad eius pedes oppidum dedunt, pa-
 cti solvere quadraginta Francorum milia pro belli impensis, laticque inuitant
 Regem vt Hypram veniat, seq; exercitumq; reficiat, numerantq; quadraginta
 illa milia antequam Rex ciuitatem attingit. Hypræ nihil populari, nihil ciui-
 bus nocere Gallicis licuit prædonibus: sed exiit prædatoria manus in loca cir-
 cumiecta, quæ damni dedit quantum valebat: id autem erat plurimum.
 Inter alia Popringa ab Britonibus præcipuè tota populata & vsta, omnibus
 interfectis qui fuerant reperti: Britones enim nusquam vlla vfi sunt miseri-
 cordia: Popringa magna erat ac lanificio diues. Oderant Galli Flandros ante
 omnes nationes, propter immodicam eorum superbiam, ac magnam liberta-
 tem: quam ita mordicus semper tueri nitebantur, vt emori multò magis op-
 tarent quàm illam perdere. Inter hæc Malleati Parisienses Castellum Pulchri-
 tudinis in Sylua Vicenna, Luparam aliasq; omnes munitiones circumcircuita Lu-
 tetiam Parisiorum constituerant diruere: sed vnus ex illis (Nicolaus Flamin-
 gus nomen erat) Domini mei (inquit) non aggrediamur eam rem priusquàm
 audiamtis quomodo Regi nostro succedat in Flandria. Si Gandauenses voto
 potiti fuerint suo, tunc tempus erit ea quæ proponitis exequi. Non commit-
 tamus vt rem vllam incipiamus cuius statim nos peniteat. Ità per Flamingum
 pessimi consilii facinora reiecta. Parata tamen in vrbe habebat Malleati plus
 triginta milia hominum ad occidendam vbiq; gentium nobilitatē. Similem
 coniurationem Remi, Cathalauni, omnes Matronæ accolæ, Aurelianenses,
 Blesenses, Rotomagenses, Bellouaci, multaq; aliæ ciuitates fecerant ob iniusta
 vestigalia ac tributa illis inflicta: sed ludi Flandrici omnes spectatores erant,
 euentumque illum expectandum existimauerunt priusquam in apertum rue-
 rent: adeoque infesta nobilibus qui domi remanserant turba erat rustica,
 vt ne ab illorum quidem vxoribus & liberis pulsandis, diuexandisq; tempera-
 rent. Casletenses, Bergenses, Brucburgenses, Greueningani, Fūrrienses, Duyn-
 kerckani, Popringani, Toraltani, Rolarienses, Baliolenses, & Mesinenses cog-
 nita Hyprensi deditio, suos præfectos ab Arteuelda acceptos vinctos ad
 Regem duxerunt eius misericordiam implorantes. Eo modo gratiam inue-
 nerunt, pacta conditione vt omnia eorum pecuaria, & quicquid fortunarum
 haberent, militi in direptionem cederent: ipsi autem nec occiderentur, nec ca-
 perentur, nec eorum oppida ac villæ incenderentur: Ita miseri homines om-
 nibus bonis exuti. Et hæc omnia regis sua auctoritate fecerunt. Comes autem
 Ludonicus nulli adhibitus est consilio, nihil interrogatus: dixisses non fuisse
 Dominum Flandriæ. Præfectis in ponte Hyprensi cervices cassæ. In monte au-
 tem Hyprensi forum suum statuerunt rerum venalium. Hic omnis præda ve-
 nit. Tornacentes, Insulani, Doacenses, Atrebatensesq; emptores erant. Pannos
 Virouiacenses, Mesinenses, Popringenses, Baliolensesq; hinc vili vidisses com-
 parari precio; vtpote pannum integrum vno Franco. Britones autem aliique
 cautiore conuatores pannos suos tam lineos quàm laneos in carros & plau-
 stra coniectos vltra Lyfam in loca tuta miserunt donec domum asportarent.
 Auro, argento, stanno variaq; alia suppellectili complures ditati sunt: sed quia
 malè partum malè dilabitur, eas diuitias breui periisse puto. Rex oppidum
 Hyprensi ingressus est, egitq; ibi quatuor aut quinque dies. Brugesenses quoq;
 cum Rege pacisci vehementer optabant: sed propter obsides quos Gandaui

Hypra à ci-
 uibus Regi
 deditur, oco-
 cisa præs-
 fecto.

Popringa
 in prædam
 data.

Malleati
 Parisienses.

Nicol. Fla-
 mingi comes
 filium.

Plebs Galli-
 ca nobilibus
 infensa.

Occidentalis
 Flandria in
 Regis pote-
 statē venit.

Comes Lu-
 do. nullius
 apud Regē
 autoritatis.
 In monte Hy-
 prensi vedia-
 tur præda.

Rex Hypræ
 ingreditur.

ex præcipuis Brugenſibus Arteuelda habebat, ſimul quòd ad ſeptem ferè miſia Brugenſium cum illo eſſent ante Aldenardam, nihil facere audebāt. Et Petrus Boſcanus interim Brugiſ civium animos quoad potuit confirmabat. Arteueldæ potentiam iactabat, lingua ſua omnes Gallos occidebat. Nolite (inquit) formidare, Meminiſtis Gallos omnes Cortraci caſos fuiſſe, & nunc ſperare debetis neminem ex illis ruriſ Lysam tranſiturum. Iuſta eſt noſtra cauſa. Ipiſi iniuſti inuẽtores tributorum ſunt, tyranni ſunt, ſchiſmatici ſunt. Et ſic quidem illuſor ille illuſit Brugenſibus. Interea reuerſa eſt legatio Gandaueniſium ex Anglia Caleſiam, cum Gulielmo Frentone, vt foedus firmarent quod Rex Richardus cum Flandriſ fieri cupiebat, ſed à Ioanne præfecto Caleſiæ diſtenti ſunt: perſuaſit ille non poſſe eos tranſire poſtquam à Gallis Hypra occidentaliſq; terra occuparetur. Nec opus eſt (inquit) celeritate. Nam ſi Arteuelda vincat omnia noſtra ſunt, ſin autem contingat eum ſuccumbere, nihil tum vobis negotii eſt in Flandria. Aſſenſi ſunt facile Angli, manſeruntque Caleſiæ. Arteuelda ex Gandauo milia hominum circiter nouem eduxit. Ex Brugenſibus, Franconatibus, Dammo, Ardenburgo, Cluſa, Gerardi Monte, Aloſtanis, Quatuor Officiis, Vvaſia, aliisq; maritimis magnam multitudinem, adeò vt ad quadraginta milia totus numerus dicatur creuiſſe. Galli ex Hypris mouerunt vt Brugas peterent: Apud Roſebecam pernoctabant. Magnus erat illis labor: Iugibus ferè hymbribus ſtillabat cælum: Eos ſemper paratos eſſe oportebat quaſi iam eſſent pugnaturi. Quòd ſi Arteuelda ante Aldenardam manſiſſet, Galli ea anni tempeſtate illuc non perueniſſent, vel ſi perueniſſent non abſque maximo labore & periculo ſoluere potuiſſent obſidionem: ſed Arteuelda per victoriam Brugiſ habitam, quam non Deo ſed ſibi tribuit, tanta arrogantia erat inſatuatus vt ſperaret ſe futurum totius Gallicæ Domini: Gallorum nempe potentiam contempſit, propterea quòd per longum tempus nuſquam cum Angliſ totam percurſantibus Galliam auſi eſſent congregi. Arteuelda ſolicitus ne Galli Bruganos quoque muro portisq; nudatos facile ſibi adiūgeret, relicto Aldenardæ quantū ſatis arbitrabatur robore ad cōtinuandū obſidiū, cū reliquis omnibus Cortracū indeq; Rollarium petiit, vt Regi intrepidus occurreret. Obſeſſi autem Aldenardæ iam exhausti omni re cibaria propemodū erāt, ſcripſerantq; duci Audaci coactos iam eſſe ad deditiōē niſi ſuccurreret, victūq; iuuaret. In diſceſſu ab Aldenardæ cornicū greges ſupra Flandros cōuolitabāt, inſclamabātq; de muro obſeſſi, ite, ite ad mortem coruorū futuri eſca, ecce veſtri eſores ſupernè vos deducūt. Brugiſ propter aduētū hoſtiū ingēs trepidatio erat. Dominus Herſelēſis aliisq; qui per incōmoda & tēpeſtates hyemis Gallos (vt res erat) debilitatū iri arbitrabatur, pugnā diſſuaſerunt: ſecus tamē ſentiēte ſcriba illo Henrico Carpētario, cui plus fidei quàm bonis omnibus Arteuelda attribuit. Simul timebat nimium ne Brugenſes, vt valde cupiebant cum Franconatibus ab eo deſicerēt. Dominus Herſelanus ſeiſpſum altero in pede vulneraſſe traditur, ne pugna intereſſet, rediitq; Gandauum vt curaretur. Ex Rollario obuiam Arteueldæ proceſſit hoſtibus ſuis atq; ante diē ſextum Calend. Decēbriū non procul Roſebeca locum Caſtris delectum egregiè muniuit, ita vt ſi illam intra munitionem ſe continuifſet vinci niſi magna hoſtium ſtrage nō potuiſſet: ſequēbaturq; abūde cōmeatus. Ea nocte quæ diē pugnae præceſſit Arteuelda cū præſentis ſuis largiter epulatus, vt eorū cōfirmaret animos: Nihil (inquit) moleſtum vobis ſit q̃ Anglos nō habeamus: Nam ſi adeſſent totā ſibi tribueret victoriæ gloriam:

gloriam: Nunc autem nos inter omnes mundi principes laudabimur. Habemus hinc omnem penè Galliarum nobilitatem. Volo ut vnusquisque vestrum suis imperet sub capitis poena, ne quenquam accipiant captiuum nisi forte ipsum Regem. Illius respectum haberi volo: quod adhuc puer sit. Parcendum est illi: nescit quid agit: Vadit quò ducitur. Nos ducemus eum Gandauum ut addiscat loqui Flandricè. At duces, Comites, omnesq; reliquos occidite, rem pergratam vniuersis Gallie ciuitatibus factori. Certum enim est nihil tam illas optare quàm ut nemo illorum domum reuertatur. Nocte concubia auditus est in monte aureo, qui inter vtrumq; intercessit exercitum, ingens tumultus, stridor armorum & voces instar virorum praeliantium. Hæc vigiles Arteueldæ exaudientes veriti ne de improviso ab hostibus obruerentur exploratores ad montem mittunt (editior duntaxat campus est cum mola frumentaria) Sed cum ventum eò esset nihil visum, nihil auditum. Arteuelda expergefactus ab muliere quadam quæ cum illo venerat, eundem audiuit tumultum, audiuit mulier omnesq; qui vigilias egerunt. Admirabatur Arteuelda vehementer, sed postquam nihil ibi esse cognouit quieti se reddidit. Creditum caecodæmones fuisse pro ludium facientes praelii propter speratam ibi prædam. Nullo vnquam praelio tot prodigia euenisse legimus: Cornices ab Aldenardæ Flamingos comitatas, pro ludium illud nocturnum, Coruorum gregem magnum ac densum supra vtrumque exercitum, Atram discussam caliginem per Auri flammam: Ad explicationem eiusdem flammulæ Flandros ceu de cælo tactos concidisse Regiam aciem loco motam, donec clamatum à quodam milite ô virgo Maria pugna pro nobis. Sex sunt miracula, putoq; omnia nonnihil habuisse veritatis. Sunt qui septimum addunt mentem Regi ad ostensionem flammulæ motam: qui non ita diu post in apertam incidit phrenesin. Octauū penè oblitus erā, Flammulā nescio quò raptā nunquā postea compa-
ruisse, sed confictam fuisse aliam ad illius similitudinem: Idem refert Gaguinus, sed locum vbi amissa sit non edit. Nonum addit Frossardus visam abbatem columbam supra Gallorum aciem volitantem eamq; quiescentem tandem super signum militare quoddam Gallicum. Timuerunt tota nocte Flandri ne ab hostium insidiis opprimerentur. Itaq; paulò ante lucem se armant, ientaculum sumunt: ciborum enim satis magna portabatur copia. Inde relicta munitione sua in montem illum procedunt fatalem. Fossam ante se fodiunt, omnes in vnā aciem bene densam se constituunt, numero circiter quadraginta milia, delecti pugnatōres, viri robusti, arrogantes, audaces, non de salute solliciti, sed vitæ prodigi. Statuit se Arteuelda inter nonem milia quæ habebat Gandauensium: quibus magis cæteris fidebat. Habuit sagittarios Anglos sexaginta mercenarios. Stabant primi Gandauenses, Inde Aloftani, Gerardimontani, Bruggenses, & Franconates, maxima pars loriceis armati & pileis ferreis, chirotecis ferreis cum magnis cultris in zonis. Syluæ præbebat speciem hastarum multitudo. In Gallorum exercitu Ludouicus Comes tota nocte excubias egit cū sexcentis equitibus. Rex & procures primo diluculo rei diuinę operam dederunt orantes pro victoriā: sed nihil tale à Flandris factum lego. Clifsonus Magister equitum, Matthæus Viennensis & Gulielmus Pictauius Flandrorum exercitum adequitant: qui ut vident egressos castrorum munitione, magno opere gaudent. Hactenus omnibus praeliis curarant ne à tergo circumueniri possent ab equitatu, sed hinc omnino dementati & excecari persuadent sibi vel absq; tali adminiculo se satis fortes esse. Vide qualiter Deus sapientiam
illis

*Prodigia
ante pugnam
Rosebecæ,
nam.*

*Arteueldæ
dementia.*

illis adimit quos vult punire. Errauit in hoc Arteuelda (inquit Frossardus) quòd non continuit suos in loco munito: vbi aut planè inuincibilis fuisset, aut saltem nisi maximo hostium labore ac damno non potuisset vinci. Verum ex ea pugna pendebat omnis salus aut perniciēs totius Gallicæ nobilitatis.

*Gallorum
summa pro
sudentia.*

Volebat Deus Opt. Max. Gallis adhuc parcere. Nondum dies ultionis, qui iminebat, adfuit. Eo die ante pugnam quadringentos & sexaginta septem novos creauerunt equites rebus in omnibus contra morem suum valde prouidi ac solliciti: ideo quòd eam vt dixi scirent esse pugnam, vnde tota aut salus aut perniciēs pendebat. Incidit disputatio de Flammula explicanda ideo quòd ad eam diem (vt quidam confirmabat) nunquam fuerat explicata con-

*Vrbaniſtas
Galli schiſ-
maticos ap-
pellant.*

tra Christianos. Vicit tamen eorum sententia, qui explicandam in Flamingos censebant, propterea quòd Vrbaniſtæ (vide amentiam) & schismatici essent (vt dicebant) Erat autem vexillum quoddam rubri seu aurei coloris. Nebulosum adeò erat eius diei principium, vt vix per pedes viginti pateret prospectus: vnde non parum tristabantur Galli haud immemores talem fuisse aërem in pugna illa Cortracensi cuius nunquam potuerunt obliuisci. Flandri qui-

*Pugna &
clades Ro-
sebecana.*

bus tediosum erat cunctantibus Gallis tam diu stare in frigore, balistis suis grandes iactando lapides prælium inceperunt. Prima processit Regis acies vt Flammulam explicaret: Ea ostensa discussa (vt tradunt) nebula & reddita clara lux. Regis acies à Flandris loco mota est, interfecti q; aliquot equites quorum nomina corruptè habet Frossardus: sed id apud regios malum (inquit Æmilius) in bonum vertit. Dum instat ferox hostis se victorem vniuerso prælio ratus, duæ reliquæ Francorum acies dextra leuaq; hosti circumfusa non tam ferro dimicare quàm vrgerè, premere, impellere in angustum, in arctum cogere eum cœpère: ne impetu animi roboreq; corporis fretus expedire tela, pugnareq; pari atque regii fortuna, conditione, locoque posset. Suomet ipsorum tumultu laborabant: alii alios interturbabant. Dum sibi quisque viam facere in hostem, eximere à suorum trepidatione conatur, consternatio vesana augetur. Alii hostium dextra cadunt, alii concursatione suorum ruinaque oppressi procumbunt, conculcantur: Non minus negotii à se ipsi quàm ab hoste habent. Hæc Gallorum narratio: abs qua nostri tamen annales paululum discrepant, qui Flammulam non prius explicatam volunt quàm mota iam atque grauiter concussa Regis acie, tunc demum ab ipso Rege propter præsens periculum explicatam & ostensam, Flandrosq; alios subito concidisse, alios stupidos & attonitos nec brachia nec pedes mouere potuisse: partem autem in quibus Franconates perplexos fugisse: qui tamen in fuga omnes ferè fuerunt interempti. Verum utcunque sit, constat Flandros vel eorum testimonio qui ex fide scribunt, ad viginti ac paulò etiam amplius milia occubuisse, præter sexcentos circiter in fuga interemptos. Gallici autem scriptores suo more numerum duplicantes quadraginta interfectorum computant milia.

*Numerus
caſorum.*

Ità diuinitus humiliata Flamingorum arrogantia, qui vel per Flammulae miraculum prostrati, vel per Dei voluntatem ita ab hostium multitudine circumsepti & oppressi perierunt. Pugnatum paulò amplius horæ dimidiæ spacio. Nulla virtute, nullo labore quaesita victoria: Nusquam minus fluxit cruoris. Suffocati Flamingi non interfecti: maxima saltem pars. Qui fugientes persequiebantur, soli pugnare videbantur: alii cogere duntaxat in vnum, instar pastorum gregem suum cogentium. Extinctus inter suos Arteuelda cum Iacob diuite & Ioanne Hermannò aliisq; Tribunis suis. Cadaver eius alii furcæ

*Arteueldæ
mors.*

datum

datum, alii nusquam inventum fuisse memorant. Cecidere nobiles Galli Ludovicus Gonsalus Biturix, Eletonus Reuellius Dominus Vaneriacus Flan-
drus (Insulensis habet ita) & quidam alii, sed non multi. Miror Gaguinum
& Emiliū ita hallucinatos ut hanc pugnam factam referant anno octoges-
simo primo, facta autem est octogesimo secundo, quinto Calend. Decembris
die Iouis qui, primam præcessit dominicam Aduentus. Qui Aldenardam ob-
sidebant certiores facti de suorum clade, omni ferè bellico instrumento reli-
cto Gandauum se pauidi receperunt, cæsiq; nonnulli feruntur ab insequente
nobilitate. Sic Aldenarda post sextum obsidii mensem liberata saluq; abi-
ere nobiles fame propemodum enecti. Occisus à Gandensibus Henricus ille Car-
pentarius, quod præcipuus Philippo fuisset author ut ibi pugnaretur. Bru-
genses quanquam ex suis ea pugna multos desyderarent, læti tamen quod
Gandavensium iugo essent liberati, ad Comitis partes mox se vertunt. Chris-
tophorus van Schöten eodem illo die Iouis ad vesperam cum principis vex-
illo in forū prodit. Sacerdotiū totaq; ciuitas mox concursat. Conclamāt Flan-
dria Leonem. Ingens tamen metus ac trepidatio toto oppido erat, extremūq;
excidium timebatur. Alii aurum, argentum, resq; alias præciosas in terram fo-
dere, alii sarcinis collectis fugam in Zelandiam Hollandiamq; parare. Hæc per
triduum aut quatrimum magna tristitia & metu agitare timore maxime Bri-
tonum & Burgundionum opulentissimam à Brugenibus prædā sperantiū.
Inter hæc Petrus de Vvintre Præfectus ab Artevelde Brugenibus datus &
frater Nicolaus Craya confessarius eius, correpto thesauro suo clam de no-
cte Gandauum fugiunt. Fuerat autem Vvintrius ante exul, egeratq; in exilio
IX. per annos propter varia homicidia ab Brugenibus pulsus. Missi duo fra-
tres Franciscani ad Comitem veniam ac gratiam oratum. Ludouicus ad gene-
rum suum de salute Brugenium quos ante alios semper amabat, diligenter
agit. Burgundio cuius ex voluntate agebantur ferè omnia sibi perire ratus
quicquid Flandria perderet, Brugeses conseruat. Missi Cortracum ciues
XII. pariter cum Comite ad Regis pedes procumbunt, deq; rebellionē se ex-
cusant, non sua sponte Arteveldam recepisse sed Gandavensium impotentia
fuisse coactos. Data venia solvunt pro Britonum stipendiis centum & vigin-
ti milia Francorum anteorum. Totalitum vsq; & ultra accesserant Britones,
auditaq; redemptione fremebant fredebantq; dentibus mirum in modum,
quod ab direptione tam diuitis oppidi secluderetur: iunctisq; sibi Burgundiis
& Allobrogibus Hanoniam depopulari constituerunt: sed id quoque præ-
ceptis maxime Comitis Blesensis prohibicum est. Tectus & ab Blesensi Alber-
tus Comes Hanoniæ, eiusq; oppidum Valentiana, cui vñ adferre Henrichus
Dixmudanus conabatur propter cognatum suum Danielē Buxam inibi
occisum. Pro Cortrace Ludouicus ad Regis genua procubuit, sed nihil pro-
fecit. Magna hinc facta ciuium cades: quanquam pars maxima Gandauum au-
fugerat. Oppidum depopulatum & exustum per vetus odium ac memoriam
cladis Groningane. Simul quod oppidani quotannis mense Iulio barbarico
quodam ritu saltantes carminaq; ignominiosa decantantes victoriam de Gal-
lis ibi partam celebrarent: quodq; quingenta amplius paria auratorum calca-
rium suspensa in templo inuenta sint eorum nobilium qui anno M^o CCC^o II.
ibi perierunt. Adhæc in archiuis inuenta litera Malleatorum Parisiensium
ad Albatos Gandauenses Cortracensesq; de federe ac coniuratione inter se
facienda. Hæc causa fuisse calamitatis Cortracianæ principio Decembris ac-
ceptæ.

of haidla
dauy ant
minali
Solutio ob
fido Alden
nardsis.

Brugeses
ad Comitis
partes se
vertunt.

Pet. Vvint
trius præfe
ctus Bruga
rum.

Brugeses re
conciliatur
principi.

Britonum
rapacitas.

Imo dno
est h. m. d.
m. d. d. d.
m. d. d. d.

Cortracem
excision ob
memoriam
cladis Grou
ningane.

anno d. h. d.
m. d. d. d.
m. d. d. d.

ceptæ. Magno gaudio exultabant Brugeses ob pacem tam facile adeptam, suasque portas ac muros reficere ceperunt, putoque ex eius pacis ortum memoria, quod etiamnum Rosebecam mense Iulio quotannis profecti Virgini matri Rosebecanæ novam calanticam deferant. Cæteros Brugani præfectos suos ab Arteveldæ obtrusos occidunt. Petrus autem à Bosco nuncio Brugas allato de euentu Rosebecano, quamvis nondum satis curatis vulneribus Communi acceptis, lætica tamen vinctus Gandauum properat. Gandauenses ita animis consternati ita erant attoniti ac tristes ut si ante Boscanum Gallicus accessisset exercitus, vrbe potitus fuisset absque vlllo obstaculo. Tantus tota vrbe erat plangens & desperatio ut nihil defensionis pararent, portas non clauderent, quanquam in horas singulas aduenturos hostes formidarent, nihilque præter mortem imminere putarent. Itaque per totum triduum summa intrepidatione fluctuabant, adeo ut quid agerent nescirent, nullamque rationem Herselanus Dominus ut eos consolaretur inueniret. Amiserant enim nouem milia suorum ciuium præter externa aliquanta auxilia. Expectabant magnates Gallorum postquam pax data esset Brugesibus, venturos & Gandauenses ad deditionem faciendam, sed dum hæsitant illi quid agant an patriam fugientes relinquunt, an veniam se dedentes petant, triduum abiit. Post triduum venit Boscanus, qui quod nec portas clauderent nec vllam custodiam adhiberent vehementer miratus est, & graviter eos increpitans animos eorum fando cepit erigere. Non esse vllam causam cur spem totam abiciant. Nondum finem esse belli. Arteveldam per meram superbiam suam & temeritatem exercitum amisisse, inuincibilem fuisse si in munitione se continuisset. Nihil timendum esse tali anni tempore venturum Regem ad obsidendum Gandauum, se ante instantis Veris initium ex Hollandia, Zelandia, Brabantia, Geldria stipendiariam militum copiam satis magnam habituros. Franciscum Agricolum prudentia virtuteque bellica Philippo longe potiore, futurum ducem. Bellum grandius facturos quam vnquam antea, nunquam tanta belli gloria præ ea quæ futura erat inclariuisse, Gandauorum nomen. Talibus verborum ludibriis Boscanus perfecit ut neminem ad Regem mitterent, fieretque arrogantiæ & audaciæ maior priore. Dum adhuc Cortraci agit Rex, consilium coit de Gandauo obsidendo. At quia hyems esset plueretque iugiter, proceres veriti ne operâ luderent, nihil ad eam rem habuerunt animi, sed data est vltro Gandauensibus publica fides ad accedendum agendumque (si velent) de pace. Volebat autem Rex ut ante omnia ab obedientia Urbani Papæ Flandri discederent, Clementique adhererent: Ut simili modo discederent ab omni federe ac societate Anglorum. Ut tria milia nummum pro impensis bellipenderent: Ut leges omnes ab Arteveldæ scitas abicerent. Comitibus Ludouico ad ipsius voluntatem de rebellionē satisfacerent. Ad hæc implenda obsides quos quotque Rex vellet darent. Hæc nisi sponte sua fecissent, se eos bello coacturum. At horum nihil prorsus Gandauenses admiserunt sed spem totam fiduciamque ponentes in Anglorum auxiliis de bello instaurando solum cogitauerunt. Tota Flandria in fidem rediit Ludouici sequi Regi cuiusque Curia Parisiæ subiecit excepto Gandauo. Dicebant enim Gandauenses paratos esse ut se Regi eiusque Curie ac resortitioni submitterent: sed malle omnia extrema pati quam vnquam Ludouicum pro Principe recipere, propterea quod nunquam cum illo amicitiam & pacem essent habituri.

Vide

Calantica Vo
rina quotan
nis soluitur
d. Brugesib.
Virgini ma
tri Rosebec
canæ.
Gandenſiu
trepidatio.

est quid
amino ha
et vltim
amino

Gandenſes
per Boscanu
confirmatur.

et quid
amino
liquor
amino
amino

Pacti condi
tiones à Re
ge Ganden.
propositæ.

mutatio
do milia
rationem
et vltim
amino
Lud. Comes
Gandenſibus
inuſus.

Vide incertam fortunæ aleam, variamq; humanarum rerum vicissitudinem. Ludouicus qui tanta superbia se Gandauum excisurum iactabat, quicquid egerit quicquid molitus sit, Gandauum ne oculis quidem cernere vnquam vltra potuit. Rex antequam Tornaco decederet, Ioannem Ghistellanum cum parte exercitus Rectorem Flandriæ ac Brugenſibus præfectum constituit: Hy prenſibus Dominum Sympiacum, Cortraci verò Ioannem Iumuntum & Aldenardæ Gulielmum ab Landeghem aliosq; alibicum bonis vbiq; præſidiis præfecit. Ducentos item equites ex Britonibus & aliis Ardenburgum miſit, vt id oppidi tutarentur. Ità Regis nomine Flandria gubernata. Natalem dominicum celebrauit Rex Tornaci, quo ex Cortracenſibus captiuos multos locupletes ſecum duxit, vnde grandem extorſit pecuniam. Non modò viros ſed eorum quoq; vxores & paruos liberos tam fœminas quàm mares Galli auaritiæ cauſa aſportauerunt. Nihil erat in Flandris quod non in ſuam rapaciſſimam raperent prædam. Rex hoſpitium ſuum Turnaci habuit in cenobio diui Martini: Ioannes Byturix in ædibus Episcopi: Borbonius in Corona: Burgundio in capite aureo: Clifſonus Magiſter equitum in capite diui Iacobi.

Io. Ghistellanus Rex Flandriæ ab Rege conſtitutus.

Horologium Cortracenſe ſe inſigne.

Urbanitas Gallis vexantur.

Horologium Burgundio ſecum ex Cortraco aſportauit inter omnia longè pulcherrimum, quod Dinioni poſuit in Burgundia. Id interdum noctuque XXIII. ſonabat horas. Valerianus Comes Fani Pauli à Rege accepta poteſtate. Urbanitas vbiq; perſecutus eſt, magnamq; tyrannidē in eos exercuit qui ſe ſuaq; non grandi arē redimerent. Tornaci tam ex Sacerdotio quàm ex ciuibus apprehendit multos, quos grauiffimè multauit: adeò vt ex ea ſolum ciuitate ſeptem milia aureorum auaritiæ ſuæ corraderet. Ita pii ab impiis oppreſſi atque ad impietatem coacti. Nitebantur rotis viribus Galli Antipapæ Flandriam totam ſubiicere: Sed Urbano Eccleſiæ iam pridem nomen dederant. Promiſerunt nihilominus Flandri & ipſe Comes, ſe deliberaturos & ante proximum Paſcha Regi reſponſum daturus. Angli qui duce Gulielmo Frætono Caleſiæ euentum expectabant pugnæ Roſebecanæ, cognita Gandauenſium ſtrage domum reuerterunt. Nec dolebat ob hoc Anglica nobilitas, quæ & ipſa plebem in Anglia defectionem meditantem timebat. Franciſcus Agricola & Raſo Vordius cum ſuis ex Caleſia per Zelandiam Gandatum reuerterunt: creatusq; mox eſt agricola in locum Arteueldæ ſummus præfectus, tribuniq; cum eo Iacobus, Theodoricus, Arnoldus Ianſonius, & prætor Dickeſlanus. Ioannes autem Vordius factus præfectus Gauerenſis. Captus autem à nobilibus Bartholomæus Colmānus Gandauenſium Almyralius, & Sluſæ decollatus. Simul Henricus Agricola præfectus Bergenſis aliq; præfecti Occidentis ſecuri percūſi. Priuſquam Flandria Rex decederet, Brugas cum Ludouico Principe inuiſit vbi Britones complures in foro ſtrangulati, ideo quòd contra Regis edictum à direptione ciuium non abſtinerent queſti grauiter de Flandro, quòd ab illo in Flandriam vocati ſtipendia promiſſa nō acciperent: qui & eandem ob rem Cortraci eius ſacellum euerterunt, & inſignia vbi vbi inuenta tranſfixerunt aut lacerarunt. Decollati tota Flandria per Comitum edictum qui Aldenardam obſederant, atque officia aut regimen aliquod ibi habuerant: ſed cæteris ad ſua cuique redire loca abſq; noxa licebat, dummodo vellent, & propter vicinos ſuos auderent. Gandauenſes verò ſuo edicto omnes ad ſe vocauerunt non auſos ad ſua loca reuerti, eoſque ciuitate omni que libertate donabant, quo edicto factum eſt vt ſtatim tanta eſſet mortalium frequentia ea in ciuitate, quanta vnquàm ante fuerat. Tunc maxima pars

Franciſcus Agricola Præſes Gandenſium loco Arteueldæ.

Gandauum aſſu aperitur, vnde magnus hominum conſpectus.

Cortra.

ANNALIVM FLANDRIÆ LIB. XIII.

*Saxonia hos
stium.* Cortracensium ac Donfanorum cum vxoribus & liberis Gandauum se con-
 tulerunt. Quàm autem inhumaniter & quanta tyrannide grassati sint vbique
 Britones, Burgundi, Flamingi; ii qui Comitibus erant partium, vix perferri à
 quoquam posset. Nulli enim ordini, nulli ætati paritum: Senes, iuvenes, pue-
 ri, infantes promiscuè trucidati, matronæ virginesq; stupra pati abominanda
 coactæ. Reuersus Rex in Atrebatibus vix Britones prohibere potuit ne ciuita-
 tem diriperent: ideo quòd stipendia sibi, vt dicebant, non soluerentur. Seda-
 uit furorem vtcunque Clifsonus Magister equitum pollicitus largam illis so-
 lutionem vbi Lutetiam Parisiorum reuertissent. Parisii, Rotomagenses, Remi,
 Catalaunii, Senones, Aureliani, aliaq; conspirantes ciuitates subactæ sunt ac
 grauiter multatæ, diuidentibus inter se pecuniarum acervos Biturige & Bur-
 gundo. Lutetiæ Nicolaus Flamingus pro vita sua quadraginta milia nummum
 obtulit, sed mori debuit. Ioannes Marefius vir prudens & probus trium re-
 gum deinceps à consilio, quanquam nullius conspirationis reus, indicta ta-
 men causa cum grandi totius ciuitatis dolore decollatus est nulla eius culpa,
 sed solo odio Biturigis & Burgundi, quòd iusti esset pertinax: qui cum ad sup-
 plicium duceretur, continenter recitabat psalmum ludica me Deus & discer-
 ne causam meam, de gente non sancta, ab homine iniquo & doloso erue me.
 Profligata omnis libertas Galliarum. Incredibile est relatu quantum post hæc cre-
 uerit in vestigalibus nouis excogitandis nobilium auaritia. Sed Flandri alia
 quandiu adhuc tuti agebant partim sua ipsorum ferocia, partim Anglorum
 vicinitate protecti. Principio Ianuarii Franciscus Agricola & Prætor il-
 le Dickelanus cum milite mercede conducto ad tria circiter milia pugnato-
 rum Ardenburgum mouent, vbi Britones & Burgundi ad custodiam erant
 constituti. Hi oppidum oppugnare orsi primum ex suis multos amiserunt,
 acriter se Gallis defendentibus. Nihilominus tamen interfectis ex defensori-
 bus circiter trecentis vi tandem expugnauerunt, nulliq; sexui aut ætati par-
 centes diripuerunt: combustaque magna eius parte cum præda bene magna
 Gandauum reuersi sunt. Hic præter alios octauo die Ianuarii occubuisse re-
 perio nobilem equitem Robertum ab Reyngaerds vliete: qui cum Agne Har-
 leboutis vxore sua ante aram Deiparæ Virginis in æde maxima iacet sepultus.
 Hic etiam occubuit die octauo Ianuarii Galterus (Mervvouter) vanden Ver-
 ue eques auratus, sepultus ibidem in æde Deiparæ. Die autem vigesimo septi-
 mo eiusdem mensis rediit Agricola cum suis ad idem miserum oppidum, &
 quicquid restabat adhuc incolume cremauit, portas & muros prostravit, ac
 prædam Gandauum misit. Ità bis vno mense direptum & destructum Arden-
 burgense oppidum, quod Rodenburg vetustiori dicitur vocabulo. Hic tem-
 plum Virginis matris totius Flandriæ pulcherrimum. Inter hæc Iacobus Theo-
 doricus, Arnoldus, Ioannes & Prætor Dickelanus, Ostburgum, Quatuor Of-
 ficia, Franconates boreales cum monasterio (quod Colonia dicitur Balduini)
 populabundi percurrunt, multosq; agricolas ad extremam inopiam redigunt.
 In agrum quoq; Alostanum ac Rupelmondanum inuolant, omniaq; Aldenar-
 dam vsque deprædantur. Interea ab Richardo Rege Angliæ literæ Gandauum
 allatæ de certa spe auxilii: quæ res magno ciuitatem affecit gaudio. Misit item
 literæ ab Petro Episcopo Tornacensi, quibus inuitabantur Gandauenses vt
 ab legitimo Principe suo pacem peterent: certam esse spem de gratia ac pa-
 ce assequunda. Igitur colloquium indictum est apud vicum & monaste-
 rium Eynham super Scaldem iuxta Aldenardam die sancto Parasceues: ad
 quem

*Gallia ciui-
tates rebel-
les subigun-
tur.*

*Nicol. Fla-
mingus &
Ioan Mare-
sius suppli-
cio afficiun-
tur.*

*Ardenburgi
his Gandau-
enses ca-
piunt.*

*Templum
Virginis ma-
tris Arden-
burgi.*

*Literæ Ri-
chardi regis
Angliæ ad
Gandenses.*

*Conuentus
Eynhamen.*

quem diem Episcopi Tornacensis & Leodiensis, & Gandensium veniēre legati: sed quia obsides de pace nullos dare voluerunt, rebus omnibus infectis solutus est conuentus. Interdictum Gandavi erat ne ea hebdomade vlla excursionēs propter sacrum tempus fierent. Nihilominus tamen perditorū quādam manus die Iouis excurrit per Aloftanos, atq; Rotornacum cum pagis aliquot vicinis diripuit. Reuersi vsq; Merlebecam non procul Gandauo propter Scaldem, dum ibi eo sancto die Parasceues prædam suam diuidunt, aleamq; pro illa ludunt, circumuenti de improviso à nobilibus omnes ferè aut ferro occisi aut flumine demersi sunt. Ioannes Suplemon diues mercator Anglus qui iam Brugis habitarat. XXIII. per annos, accusatus apud Ludouicum Comitem quòd Agricolam re pecuniaria iuuisset, Insulam vbi Ludouicus erat ad causam dicendam citatur. Fremitus atque ira ingens oritur inter mercatores maximè Anglos, qui Comiti neutiquam fidentes clanculum per Slusam se in Angliam proripiunt. Tum Comes bona illorum omnia Brugis dolente ciuitate hastæ subiecta vendidit, & Suplemonem eiusque socios exilio perpetuo damnauit. Id factum apud Anglos maximum odium Ludouico conflauit, molestissimè ferentes mercatores suos, qui annos plus triginta Brugis habitassent, tam turpiter expelli: Simul victoriam Rosebecanam Galis maximè inuidebant.

*Impietas
successu
carec.*

*Angli mercatores
Brugas relin-
quunt metu
Comitis.*

M CCC LXXXIII. Pascha. XXII. Martii, quòd est omnium infimum. Gandenses ducibus Agricola & Domino Erseleni omnibus ferè copiis suis Brugas veniunt. In bello prato metantur castra ad portam Sanctæ Crucis. Oppidum arietibus, balistis maioribus, aliisque instrumentis totas nouem per horas acriter oppugnant. Brugeses cum præsidio suo ac Ioanne Ghistellano præfecto nobili & impigro viro fortissimè resistunt, adeo vt videntes se nihil proficere Gandenses domum redirent. Ante tamen discessum Turrim S. Crucis omnia hospitia illa pulchra intra templum Crucis & portam oppidi, multaq; alia circumcirca ædificia cremant. Hæc tertio Calendas Maias die lunæ ante ferias Ascensionis dominicæ. Interea dum Gandenses domo absunt non mediocriter in oppido trepidatum: Nam nobiles ex Aldenarda & Teneramunda adusque Gandauorum mcenia hostiliter accedunt, prædæque abigunt. Gandauenses principio Maii prædatoriam mittunt manum intra Lisam & Scaldem frumentatum ac prædatum: qui dum præter Donnam domum redeunt intercepti à nobilitate quæ in Anglos se præparabat, pars bona fusi interemptiq; fuerunt.

*Fr. Agricola
la Brugas
oppugnat.*

*Nobilitas
cū Ganden-
bellū gerit.*

Non satis vbique turbatus erat mundus, nisi & ministri Ecclesiæ inter se insanirent. Urbanus Pontifex vt Antipapæ Gallorum noceat, codicillos & diplomata multa mittit in Angliam, omnibusq; delictorum veniam à culpa & poena pollicetur qui aut contra schismaticos Clementinos arma sumant, aut pecuniam (quæ neruus belli est) bello gerendo contribuant. Simul satrapis ac belli ducibus eam expeditionem professis decimas ac proventus Ecclesiarum per Angliam concedit. Sumpta expeditio in Clementinos haud secus ac fieri solet in hostes religionis. Prædicatur per omnes Ecclesias sacrum bellum, salutaria arma, desideratissimæ veniæ, benignissimæ indulgentiæ, annus plusquam Iubilæus. Sumuntur Cruces, Peræ, Baculi: Credit simplex turba saluam se fieri non posse nisi in tam pium negocium elemosynæ non nihil contribuat: Beatos se putant quibus mori contingit talium indulgentiarum tēpore. Lundunicadus Vasconicus auro argentoq; refertus:

*Diplomata
Urbanū in
Angliam.*

*Anglorū li-
beralitas in
oppugnato-
res Clementi-
nū.*

BB breuiq;

Henri. Epi.
Norducen-
sis Dux et
Legatus
Vrbani.

brevique tempore per Regnum Angliæ vicies & quinquies centena milia francorum aureorum collecta. Lectus & Dux idoneus ad tam sacram expeditionem homo iuuenis & vanus Henricus Episcopus Noruicensis familia nobili Spenferiorum ortus. Nihil tam egebat populus Christianus quàm Monarcha forti ac cordato, qui sublatis illuforibus summum creasset Sacerdotem Christianum, mores & vitam ministrorum Ecclesiæ reformasset.

Angli Cale-
fiā appellūt.

Valde reprehensibiles erant graviterque peccabant Burgundio & Biturix quibus in manu erat tollere Schisma si voluissent: sed propter priuatas cupiditates nihil boni in Repub. egerunt. Talibus simplex popellus infatuatus ludibriis statim ad quindecim milia peditum, duoque amplius milia equitum conuenerunt, præter multam ministrorum Ecclesiæ turbam, qui omnes paribus votis in naues illas stultiferas ascendentes Calesiam appulerunt sub finem Aprilis. Henricus Spenferius Episcopus (vt dixi) Norducensis Legatus Vrbani Pontificis & supremus erat Dux. Ex Anglis illi adiuncta nobilitas, Hugo Spenferius nepos eius ex fratre, Gulielmus à Bellocampo, Hugo Chauerellus cum filio Hugone, Dominus item Bellomontanus & Thomas Triuetus & Gulielmus Helmanus aliique complures. Accesserunt & capita Gandensium, Franciscus Agricola, Rafo Vordius, Iacobus Scutellarius & Petrus Vvincke dictus Vvestfalus. Hi vsque ad medium Maium Calesiæ suum magistrum militum Gulielmum à Bellocampo expectant. Longa fit consultatio vbi primum bellum incipiatur ideo quòd Richardus Rex præcepisset in eos duntaxat mouendum quos constaret esse Clementinos ac schismaticos. Hic Hugo Chauerellus vir senex & experiens in Gallos, Episcopus verò suggestionem Gandensium in Flandros mouendum censebat.

Sed Hugo bella Regum nihil ad hanc pertinere expeditionem. Videndum ne cui iniuriam faciant. Flandros Vrbánicos esse, Anglis nihil mali intulisse. Iam per annos quatuor bello exercitados, nec Flandriam facile persequitari posse: periculum esse ne non fortis satis sit exercitus. At in Gallos Clementinæ impietatis prauos sectatores, iusta Vrbani Pontificis causa Anglos vocari. Adhæc Episcopus persuasus à Gandensibus Hugonem (aiebat) adeò ditatum prædis Gallicis, vt reliquis omnibus illas præuerteret. Ecquo (inquit) maiore commodo incurrere possemus quàm in maritimam ac propinquam istam regionem? Bergam, Furnas, Neoportum, Dixmudam, Casletum, Baliolum, quæ quidem oppida (vel testibus his Gandensibus) toto bello Flandrico nullum magnum damnum senserunt? An Flandria non satis sit Clementina, quæ iam tota in ditionem cecidit Regis Franciæ, quæ non Comitis sed Regis nomine gubernatur? An nihil iniuriæ accepimus à Comite Ludouico, qui mercatores nostros vniuersos tam turpiter rota Flandria expulit? Eam Episcopi consultationem postquam Gandauenses multis verbis collaudassent, modis omnibus odio Comitis Anglos in Flandriam concitantes, cedere Hugo coactus est. Igitur duodecimo Calendas Iunias consilio Gandensium Greueningam primum mouent oppidum paruum, debile, nihilque ferè munitum. Nullum erat præsidium. Oppidani ferè omnes piscatores erant armorum inexperti. Restagnarat tum æstus, portusque hostibus peruius fuit. Nihilominus Oppidani ducibus Galtero Veyfio & Bladelino quodam fortiter se defenderunt, donec aqua ex fossis mare spectantibus emis-

Angli Flan-
driam inua-
dūt consilio
Gandensiu.

sa, mu-

sa, muròque ligneo ab hostibus suffosso vi oppidum caperetur. Tum Gal-
 terus & Bladelinus cum oppidanis in templum adhuc confugiunt, auxilium
 ab vicinis suis sperantes, à quibus tamen postquam nihil auxilii venisset,
 ambo capto templo cum multis occisi sunt, totumque oppidum direptum.
 Capta ità Greueninga. Mox Bruchburgus (id est Castrum paludis) vicinum
 oppidum vita fortunisque saluis deditiōem fecit. Inde Angli ductu Gan-
 densium Duynkerca mouentes statim & illud oppidum nihil fermè mu-
 nitum, sed diues & opulentum paruo negotio capiunt, prædæque hinc in-
 genti multisque captiuis ditantur. Nec mirum oppida illa tam facile fuis-
 se capta. Ludouicus Comes Insulæ ceu securus agebat: Nihil præsidii ea
 in oppida miserat, & festa erat pax. Angli nullum adhuc bellum illi indixe-
 rant. Missi tandem sunt à Comite Ioannes Villanus ac Ioannes Mola-
 nus equites Flandri expositulatum de iniuria apud Episcopum: quibus
 mox ille cum se missos dicerent à Comite Flandriæ: quo, inquit, Comi-
 te Flandriæ: quum Flandria Comitem non habeat: seque Regi Fran-
 ciæ dediderit: Respondent equites Ludouicum Tornaci Flandriam su-
 am à Rege recepisse. Tum Episcopus, sumus nos, inquit, milites Vr-
 bani Pontificis Maximi, Bella Regum nos nihil tangunt. Inferimus bel-
 lum Regi Franciæ ac Dominae Barenfi; quæ proculdubio & ipsa Cle-
 mentina est, ditionemque Casletanam cum vicinis istis castellis & agris
 possidet. Ad quæ Villanus Ludouicum Principem totamque Flandri-
 am absque vlla controuersia Vrbaniæ esse sectæ, nec veri esse simile, da-
 tum Episcopo ab Rege Angliæ negotium illam infestandi absque vlla
 denunciatione belli: quapropter habere se in mandatis vt accepta pub-
 lica fide ad Regem Richardum transmittant. Tum Noruicus ira accen-
 sus, redite (inquit) ad Comitem vestrum: fidem publicam non do:
 quòd si quis vestrum in Angliam trahere cupiat, aliam quærat viam ne-
 cesse est. Nam nec per Greueningam nec per Calesiam transibit.
 Eo cum responso equites ad Fanum Odomari se contulerunt, omisso transi-
 tu in Angliam.

*Greueninga
capitur*

*Bruchburgus
deditur.
Duynkerca
diripitur.*

*Legati Comitis
ad ducem
Anglorum.*

*Domina
Barenfi.*

*Legati Comitis
in An-
glia traues
re prohiben-
tur.*

Duynkerca capta & direpta hostes Greueningam ac Bruchburgum re-
 uertunt, ambòque illa oppida præsiidiis & munitionibus firmant. Mardi-
 cam nullo muro nec fossa clausam capiunt. Ingens toto Occidente tumu-
 tus & trepidatio. Alii Hypram, alii Brugas, & Bergam, nonnulli ad fanū Odo-
 mari fugiunt: pars fortunas suas in loca fortia conferunt aut terræ visceribus
 mandant, patriamque defensare statuunt. Bergenses, Casletani, Baliolani, Po-
 pringani, vicinique populi iussu Comitis se armant. Omnes Bergam conueni-
 unt. Ioannes Sporkin vir nobilis procurator terræ Barenfis, id est, Casleten-
 sis, & Hafa Flandrensis Ludouici filius, duces (vt volunt quidam) constituti.
 Hi Duynkercanis exprobrantes præmaturam deditiōem plus damni infe-
 runt, quàm ipsi Angli intulissent. Inde Bruchburgum mouentes transito am-
 ne Columna ad pontem Lobergam confederunt: hostem ex Bruchburgo ac
 Greueninga cupientes expellere. Postquam inter leuia prælia capti hinc ali-
 quot essent, Flandri ad pontem Columnæ, quem Miliatū vocant, se retrahunt.
 Dissidii hic nonnihil incidit. Exercitus moræ pertæsus hostem aggredi cense-
 bat. Nobiles verò Anglos timebāt: verebanturque ne exercitus occultè cū illis
 colluderet. Nec nobiles popularibus nec populares nobilibus fidebant.

*Angli terro-
bant Fland-
occidentale.*

*Flandri se ar-
mant contra
Anglos.*

Discordia in exercitu Flandrēsi. Amor & concordia inter eos coalescere non potuit. Revertitur totus exercitus discors & confusus Bergam. His rebus cognitis Angli, Greueningæ ac Brucburgi præsidio relicto, per Mardicam Duynkerkam versus redeunt. Tum Furnenses, Neoportuenses, Dixmudani, ac Fræconates occidentales magna ferocia adunati Duynkerkam petunt, ingressiq; oppidum socios qui Bergis erant ad se vocant, vt manus cum hoste conserant. Erant numero circiter XII. milia, egressiq; oppido Greueningam versus aciem constituunt, hostemq; aduentantem colle quodam iuxta oppidum occupato præstolantur. Thomas tamen Diaconus Bergensis ad orientalem oppidi solem pugnatum refert. Angli viso Flandrorum exercitu de negociis suis consultationem ineunt. Episcopus præcipiti animo iuuenis dimicandum protinus iudicat, Chauerellus autem turpe censet prælium incipere ante bellum indictum. Flandri (inquit) Vrbani sunt quemadmodum & nos. Nullam illis adhuc inimicitiam denuntiavimus: mallent fortassis nobiscum in Gallos ducere, vt fratres, cognatos, parentesq; prælio Rosebecano desideratos vindicent. Aderat Caduceator duccis Britannia nomine Monfortis: cōuenit vt is tanquam Fecialis ad Flamingos mittatur sciscitatum vtri Paparum obedirent. Si Vrbano dicerent, an scedere id eo cum Anglis in Atrebatenses cum illis proficisci vellent. Crediderim à Deo Flandris stragem & calamitatem fuisse decretam. Appetentē Fecialem cupientemq; ad nobilem aliquem se applicare vesana quadam stoliditate ac socordia nihil interrogantes, nihil loquentes circumcingunt & interficiūt, nihil memores se ius gentiū turpiter violare. Hoc cognito coniurant maxima iracundia Angli aut vniuersos se ibi loci perituros, aut Caduceatorem suū insigniter vindicatuos. Frossardus tradit nobiles Fecialem nō valuisse à furore plebeio defendere, Nothumq; Flandriæ cum aliis quibusdam nobilibus adfuisse. Thomas autem Diaconus tumultuario concursu absque vlllo certo ductore rectorē nostrū gregariū militē conuenisse. Nobiles quidē secutos, sed ad promontoria maris recessisse, euentū rei duntaxat spectasse, nutibusq; & signis eiminus significasse vt Caduceator occideretur. Erasmus Vordius Gādaus donatus hīc dignitate equestri: primus omniū pugnam prælusit: qui quanquam bis terve equo esset deiectus, non tamen periit. Episcopus in medio equitū se collocat. Peditatum cum signo S. Crucis cornu acuto iubet præcedere. Sagittarios vtrumq; latus tegere. Præcessit & vexillum clauibus depictum quod S. Petri vocabatur. Canentibus signis nostri priores impetum in hostē faciunt, pugnatq; æquo aliquandiu Marte fortissimē: sed crebra Anglorum tela horrendum in modum ex transuerso missa diu sustinere non potuerunt. Prior acies multis amissis cedere loco cogitur. Tum altera perturbata terga vertit: sed equitatum ferociter insequentem effugere nequit. Oppressi, obrutique magno numero perierunt. Hæc conspicati nobiles (inquit Diaconus) ex montanis maris fortiter fugerunt. Gallicus quidam qui Insulensis esse videtur, quinque, Thomas Diaconus circiter sex, Frossardus verò cum aliis nonnullis nouem Flandrorum milia occubuisse memorat. Dum spoliandis mortuis Angli dant operam, pars nostrorum pugnam instaurat: sed illos Vordius reuocatis reductisque Anglis statim fundit ac conficit. Alii Cippo quodam apud Tetinghem occupato defensare se ex illo conantur: sed & hos quoque Vordius prosternit. Pars porro in oppidum confugiunt, quo se protegant: sed hostes adeo illos acriter confectantur, vt pariter cum illis ingressi omnes ferè interimant. Ceciderunt ex Anglis

Anglis plus quadringenti, teste Frossardo. Angli (inquit Brando) Raso de Vorde, Franciscus Ackerman, & plures alii Greuelinghes, & Brugburch Territorium Casletense statim ceperunt, & vsque Duynkerk venerunt, oppidum etiam capientes, vbi occurrerunt eis nobiles mandato Comitum cum Furnensibus, Bergensibus, & tota Vvestfandria, & illis de Franco & Nouo portu. Hæc ille. Constat nullum nostris fuisse equitatum, sed gregarium & rusticum duntaxat peditatum, quem quidam nullos habuisse rectores referunt. Potuisset Ludouicus facile adunasse equitatum si voluisset: aut si nobilitas non nimis Anglorum sagittas adeo penetrabiles metuisset. Eo ex prælio Erasmus Vordius pedem ita faucium retulit, vt rota deinde vita claudicaret. Occidui Franconates, de quibus sumus locuti, Isara amne qui ad Neoportum mare influit, à Furnensibus determinatur, & his ferè vicis & pagis continetur Aldenborgo, Ostenda (quæ duo inter oppida censentur) Ghistella, Couclaria, Bredena, Moera, Zeuecota, Guyfa quæ baronem habet, Slipia, Vvestenda, Vvilaraphi Ida, Lombardi Ida, quod olim oppidum nunc ferè nihil, Scora, Zantfordia, Lessinga, Stena, Zanda S. Crucis, Leka, Clayhem, Vlareldi Colonia vbi Heya castellum, Viruli Traiecto, Bersta, Zarra, Vverkem, Vvoma, Clerchem, Esna in qua Dixmuda oppidum ad confluentem Isaræ & Zarrae. Notandum autem est eos vicos & pagos causa lanificii tum longè plures habuisse colonos, quam hodie habent desito iam lanificio. Eius pugnae dies octauus erat ante cal. Iunias qui diui Vrbanus Episcopi habet ferias. Pugnatum autem est sub horam tertiam pomeridianam. Eo damno principi Ludouico nunciato parum visus est indoluisse. Si nunc (inquit) victi sumus, aliàs fatiente Deo vincemus. Prælio interesse noluit: Insula desidebat, suosque perire passus est, veritus ne ab illis proderetur, aut reuera Anglicarum sagittarum nimis timidus. Tentabat si populares per se resistere possent. Nam si verum fateri licet, nobilitas contra Anglos venire non audebat. His de rebus ad generum suum Audacem Duicem statim mittit nuncium: Ille fanum Odomari, Ariacum, Fanum Venantii, Balliolum, Casletum aliaque nonnulla bonis munit præfidiis, donec rursus cum rege & exercitu in Flandriam descenderet. Oppidani Bergenses, qui teste Diacono pugnae non interfuerant, magni timore perterriti Duynkerkam profecti ad Legatum deditionem rebus omnibus saluis faciunt, magno gaudio ab illo accepti. Puto inscio Ludouico hanc deditionem fuisse factam, ideoque in Bergenses adeo postea sauitum. Agebat Legatus Duynkercae diebus circiter quindecim. Per triduum oppugnant castellum Drincham, interfectisque plus. CC. hominibus, qui præsidio ibierant, obtinent, reficiunt, ac nouo præsidio firmant. Inde Casletum oppugnant, magna ibi potiti præda: vbi & præsidium imponunt. Ariacum profecti oppidum duntaxat eminus contemplantur, ac præter illud transeunt: nec Ariacenses in illos erumpunt. Bene munitum erat illud oppidum, habebatque præfectum Robertum Betunensem Vicecomitem Meldensem cum Ioanne à Roya, Ioanne Betuniano ac. C. XX. equitibus strenuis viris. Electunt ad Fanum Venantii, vbi Gulielmus à Mello Picardus præsidio erat. Oppidum palis tantum & fossis munitum facile capiunt. Arx per largas & profundas fossas sua tuta erat. Templum quamuis ab oppidanis fortiter defensum expugnant, præfectumque Gulielmum capiunt. Inde hospitatum veniunt in sylua Nipensi: quæ ex sylua simul & ex Rutholtana sylua magnam pecuariorum ac hominum prædam abducunt, quæ Bergam ac Brucburgum mittunt. Egerant eas in syluas incolæ: sed prædonibus

Occidui Frā
conates &
eorū pagi.

Lud. Comi
tis interpesti
um ocium.

Anglica
sagittæ.

Gener Cos
mitis oppi
da quedam
munit.

Bergens. Lea
gato Vrba
ni se dedant.

Drincham
castellum.

Fanū Venā
tii capitur.

Flādi ne
in syluis
tuti.

Bona pars
Fladriæ ab
Anglis occu-
patur.

nihil erat inuium, nihil inaccessible. Omnis terra Casletensis, Baliolensis, Mœscinensis, Popringensis, Furnensis, Neoportuensis, Ostendani, occidui Francconates, Blankenbergæ, totumq; littus Clusam vsque, in Anglorum venit potestatem. Ingens trepidatio Brugis, adeo vt si recta eò duxissent, verisimile sit non ita difficulter potuisse capi: sed consilium erat prius Hypram obtinere, quam protinus se expugnatos sperabant, Brugas inde petitori.

Hypra obsessa ab Anglis et Ganduensisibus.
Murus cepit.
Suburbia Hypranæ cōburnuntur.

Hypram venerunt ad octauum diem lunii, vbi totas nouem sederunt hebdomadas. Pridie Barnabæ (inquit quidam) coepta obsidio. Munitum erat oppidum magnis fossis, muro cespitio, ac sepibus ex spinis flexis, quemadmodum antiquitus teste Strabone Belgæ sua oppida firmabant. Suburbia oppido erant longè maiora cum quatuor templis, Briella diuæ Virginis in Septentrione, Fano Ioannis ad Ortum, quæ duo adhuc supersunt: in Meridie Fano Michaelis, Occidente Fano S. Crucis, quæ duo interciderunt. Ea delubra cum totis in circuitu suburbiis funditus comburant, seq; omnes cum fortunis suis in oppidum conferunt: quæ res quamuis hosti magno cederet incommodo nihil tamen territus quinq; locis oppidum in circuitu cinxit. Gandenses cum XX. (vt Frossardus refert) pugnatorum milibus ad Fanum Ioannis incensum & portam Orientalem castra locant. Duces eorum erant Franciscus Agricola, Petrus Boscanus, & Petrus Vvintre. Vix canis excurrere posse videbatur ex oppido taliter obfesso. Audita enim prospera fortuna Norduicensis, multitudo mortalium aduenerat ex Anglia: ita vt Occidentalis Flandria tota Anglis esset referta. Pars armis erant instructi, pars ad solam prædam accincti, alii Cruce, pera baculo insigniti, ceu religione moti. Dicebant Flandriam esse terram promissionis, melle & lacte manantem. Habebat Hypra præter oppidanos præsidium non poenitendum, ac nobiles aliquot egregios viros: Veruntamen metus grandis erat ne plebes præcipuè illa suburbana cū hostibus conspirationem faceret: sed nobiles aduocata concione postquam de fide & concordia multa differuissent, coniurat vniuersa ciuitas se patriam vsque ad mortem vnanimiter defensuram. Tanta tamen Episcopo erat fiducia vt nihil dubitaret quin ante calendas Octobreis totam sibi subiiceret Flandriam: quod quidem ope Gandensium nimirum fecisset, nisi Rex & Dux Audax rursus cum omnibus Galliarum viribus succurrissent. Erat tum Præfectus Hyprensis eques cum primis prudens ac strenuus Ioannes van Oultre Procomes Hyprænsis cum filio Balduino Domino in Eluerdinghe, cui à Duce Audace ac Comite adiuncti erant Petrus à Zipa, Magnates item Iseghemensis, Stadenfis, Rolleghemensis, Ioannes Blanchardus, Ioannes Morseledanus, cum Ioanne à Zipa Petri nepote, Nicolaus Bella, Franciscus Bella, Georgius Bella, alii que nonnulli: qui maximè metuebant ne ciues occultè aliquid tractarent cum Gandensibus, ad quorum factionem fuerant propensi. Hi nobiles maximis laboribus & inuidiis animis Anglorum Gandensiumque oppugnationes sustinuerunt. Contracum incensum, euersum, ac desertum erat. Ciues calamitati superstites Gandauum alioqui fugerant. Non erat ex nobilitate qui eum locum ac transitum custodire auderet: custoditum tamen ac transitum illum Anglis clausum Ludouicus maximè optabat. Et quamuis nihil esset munitionis, ac vix vbi equi stabularentur: accepit tamen eam custodiam ab Duce & Comite Ioannes Lamontus vir impiger gente Hanonius, atq; oppidum reparare coepit. Mittit ad eum Dux Burgundiæ sexaginta equites Britonas. Hi ex Insula Cominium veniunt, vt inde petant Contracum.

Duxor

Ductor illorum erat Dominus à Fano Leodegarii. Incidunt in ducentos equites Anglos, qui prima luce Cominium venerant, ut pecuaria aliamque prædam conquirent. Defendunt se Britones viriliter: sed numero pauciores erant quam ut hostium vires possent sustinere. Fugam capiunt, Insulam recurrunt: sed insequentes Angli Leodogaricum cum aliis ferè omnibus occidunt. Hyprense obsidium durum cum primis erat, multæque graues fiebant ab hostibus oppugnationes. Zipanus minor præfectus cum Dionysio Pael-dinc antistite Martiniani cœnobii fide publica in castra ad Norduici accedit colloquium. Ibi exponit Hyprenses iam inde ab initio Urbano Pont. semper obediuisse, Anglis nihil nocuisse, sed amicos illis fuisse, oratque ut pro sua clementia ac iustitia gentem insontem nihilque mali meritam vexare desinat, exercitumque reducat: Pro belli impensis æquam summam æris civitatem numeraturam. At ille oppidi potiundi nimis cupidus in proposito perseverare, Clementinos usque vocare, nolle aliud credere, nolle nisi oppido capto vel pedem vllum discedere: Se fidem Gandensibus habere, sed præterea nemini. Propter magnam mortalium multitudinem fame domari oppidum facile poterat: quapropter Ludovicus Comes valde sollicitus per colloquium aliquod pacisci cum Anglis mirum in modum cupit. Ad eam rem perficiendam precibus suis ad se Insulam accersit Arnulphum Episcopum Leodiensem, eumque ad Anglum mittit, pollicitus si Flandriam reliquisset se illi impensis suis cum quingentis equitibus per treis menses in quoscunque Clementinos militaturum: sed hoc vanum esse Anglus facile sensit, præsertim Ganduensibus illi confirmantibus pro comperto se habere omnes Comitum pollicitationes plenas esse fraudis, nullaque in re fidem habendam Comiti. Re infecta Leodiensis Insulam ad Comitem, indeque domum per Hanoniam rediit. Ludovicus Insulæ in tuto se continebat. Accepit Menini super Lisam templum esse forte ac munitum: timebat ne id in Anglorum veniret manus, nostrisque graueret noceret, atque Insulam usque incurrerent Angli. Mittit eò filium suum Ioannem cognomèto sine terra (cui postea cecidit Drincham) vix adolescentiam egressum cum Ioâne Molano strenuo equite & LX. equitibus cum totidè sagittariis, ut templum demoliretur ac prosterneret. Sed eodem die duceti circiter Angli eò venerunt frumetatum: qui audita templi demolitione statim accurrunt. Nostrum fortiter se tuetur: sed victi tamen sunt, amboque duces filius ille Comitis & Molanus in hostium venerunt potestatem, magno postea redempti: Templum mansit superstes. Eodè tempore Teneremundani agrum Ganduensem incurstantes apud septem Quercus (pagi nomè) aduersarios multos occidunt. Boscanus ab Hypra cum Anglorum manu raptim eò profectus hostibus occurrit. Pugnatur acriter. Multi utrinque cadunt: sed interfecto à Teneramundanis nobili quodam Anglo Boscanus se Gandauum recipit, & Teneramundani domum reuertunt. In quatuor Officiis Arnulphus Ioanes, qui nomine Comitum Præfectus fuerat Sastingensis, sed ex partibus Comitum ad Ganduenses transfugerat, Moeram castellum iuxta Axellam tenebat, ut comitum ex Zelanda, Hollandiaque acceptum Gandauum mitteret. Sed Raso Mulardus vir nobilis & Comiti fidelis, qui in Osseassa ad portum Halustanum castellum quoddam tenebat, continenter cum Ganduensibus dimicabat, habebatque socios suos Adrianum Tant, Petrum Poelin, & Ioannem ab Zelegthem cum nauibus aliquot in mari: qui pro sua virili omnem Ganduensium comitum auertebat, mercatoresque intercipientes spoliabant. Venerat Gandauum quidam presbyter

*Conflictus
Britonum
cū Anglis.*

*Obsessi lega-
tos mittunt
ad Nordu-
icum.*

*Norduici
pertinacia*

*Arnulphus
Epif. Leodiē-
sis legatus
ad Anglos
pro Comite*

*Conflictus
ad Meninū
vbi Angli
victores.*

*Conflictus
ad septem
Quercus
vbi Ganda-
uenses victi.*

*Raso Mus-
lardus.*

Anglus Ioannes Boringus nomine cum quingentis fortissimis sagittariis. Hunc sibi Arnulphus postquam adiunxisset, aduersarios suos aggressus est. Dimicatum eo in littore vtrunque fortissime, sed auxilio Anglorum Arnulphus superior euasit: Zeleghem occisus est. Capti Polinus & Adrianus Tant, & Gandauimox decollati: capitaq; super portam Gallicam spectaculo exposita. Fugerunt ad naues suas circiter. XXV. & euaserunt. Inde mercatores merces varias omneq; genus ciborum per Saxhauene, hoc est, Sacciportum Gandauum importauerunt: quod tamen haud satis liberè facere licebat. Nam Hugle Vliet, Bier Vliet, Saftinga, & Slusa Comiti omnes fideles, inimici fuere Gandauensium. Slusani vsque sub Angliæ littora nauigantes prædas ex mari egerunt. Ab Aldenarda, Teneramunda, Poucka, & templo Ardenburgensi, quod Virgini matri dicatum nobiles pro castello tenebant, permulta Gandauenses passim sunt incommoda: qui & ipsi Moeram, Perbom, Vvostiniam, Meram, templum Donsense, Louendeghem, Vvaerscotam, Schendelbecam, Vianam, Gaueram, aliaq; castella templa & transitus contra nobilitatem tuebantur. Boscanus cum variis instrumentis bellicis oppido expugnando Hypram in castra reuertit. In oppugnationibus eius oppidi multi cadunt multi vulnerantur. Concordia inter obsessos perseverat. Præcipua virtute Petri præfecti oppidum seruatur. Dux Audax cui res Flandrica curæ imprimis erat, effecit ut rursus Rex maioribus quàm antea viribus in Flandriam descenderet. Fama erat in nullo vnquam Gallorum exercitu tantam fuisse nobilitatem. Septem erant Duces, & XXIX. Comites, Byturix, Burgundio, Borbonius, Lotharingus, Britannus, Barenfis, & Fridericus Bauarus. Comites verò Flandrus, Sabaudus, Namuræus, Moretanius, Vgellensis, Marchius, Blesensis, Bononienfis, Bellouacus, Aruernius, Fani Pauli, Haricurius, Suesionensis, Druidarum, Altisiodorensis, A Dominico Martini, Tonnorius, Porcienfis, Iugniacus, Conuersanus, Insulanus in Vasconia, Valentinensis, Francenbergius, Sauiniacensis, Tancarvilla, Longauilla, Bellofortis, Gebennensis, & Lantgravius. Totus exercitus ducenta milia hominum: in quibus equitum milia. XX. Postquam Hypram nuncius peruenit de tanto Regis exercitu, omnes repente templorum campanas obsessi pulsare cœperunt præ gaudio, hostibusq; de muro inclamabant venire ingentes Gallorum copias solutum obsidionem. Postquam autem Angli iam Regem in Atrebatibus esse cognouerunt, defungi maxime cupiunt negotio, oppidumq; capere ac diripere. Igitur sexto Idus Augusti cœpta longè omnium asperrima oppugnatio, in qua & lignorum fascibus fossam implere nituntur, atq; aquam ex illa deducere. Tanta volabat vis sagittarum, ut nemo defensorum in summo aggere aut muro posset consistere. Nemo nisi bene armatus iuxta moenia esset tutus. Non tamen obsessi adhuc diffidunt, quamuis ob nimiam multitudinem breui essent fame perituri. Summa concordia viriliter propugnant. Tenet oppugnatio ab mane vsque ad vesperam. Eo die virtutis causa equestri donantur dignitate Ioânes Zipanus præfectus oppidi, Frâciscus Bella, Georgius Bella, & Ioânes Bella, fortissimi fidelissimiq; viri. Occiditur quidâ nobilis ac strenuus Angelus Ludovicus Linus nomine. Multi vtrinq; vulnerantur & nonnulli cadunt nimis se ardenter exponentes periculo. Redeunt ad vesperam Angli Gandauensesq; bene fessi in castra, qui toto illo die duabus aciebus pugnarat. Obsessi quoq; plurimū erant fatigati: sed spiritus ipsis creuerunt: hostes autē despondebant animos, postquā potentissimū illum Gallorum exercitum tam propè esse audissent. Extrema erat

Arnulphus
Ioan. vincit
Nobiles.

Boscanus
in castra
Anglorum
cum instru-
mentis re-
uertitur

Exercitus
ab Rege Se-
cto in Flân-
driam.

Hypra acer-
rimè oppu-
gnatur.

hæc eorum oppugnatio. Soluta obsidione Casletū, Bergam, Dixmudam, Neoportum, Duynkerkam, Brucburgum, & Greueningam repetunt. Tunc Episcopus suæ expeditionis grauitè cœpit poenitere, attonitusq; & confusus Greueningā se proripuit: qui pessimè apud suos audiuit, quòd auxilia quæ ad mille equites & duo milia sagittariorū ad Duberim parata stabant, recipere recussasset. Chauerellus ad ceteros proceres, Credidistis (inquit) semper isti Episcopo, qui prius volare voluit quàm alas haberet: redeamus nūc domū, nunquam vllus Dux, nunquā vllus exercitus tanto cū dedecore in Galliam traiecit. Igitur in maritima Angli, & Gandauenses maxima pars domū redeunt. Ita Gallorum beneficio & optatissimo aduentu Hyprenses liberati. Placuit tamen vitoriā acceptam ferre Deiparę Virgini: cuius opem & tutelam multitudo eo præcipuè die multis precibus & lachrymis flagitasset. Erat dies sabbati & octauus Augusti, qui memorabilis etiā nūc ibi manet per ferias Sæpis, & annua amburbalia Virgini matri instituta, ideo q̃ ciuitas intra sæpem seruata sit. Habebat enim (vt diximus) sæpem spinosam ac densam cum muro cespitio & altis fossis. Gandenses in itinere suo molas frumētarias multas cremāt, prædamq; bouum amplius mille secum abigūt. Rex venit ex Atrebatō ad cœnobium Montis diui Eligii, inde Ariam & Fanum Odomari. Oliuerius Clifsonus Magister equitum Casletū ducit ab Anglis occupatū: sed fugiūt illi Bergam. Clifsonus oppidum captū diripit, totumq; incēdit. Ager Casletanus tum ab Anglis tum à Gallis totus depopulatus & combustus. Rex sexto die Septembris, qui dominicus erat, venit ad cœnobium Rauesbergam. Magister equitū Drincham castellum vbi ducenti erant equites Angli, oppugnat & capit, omnesq; defensores interficit. Alius tamen refert Anglos facta deditione saluos cum fortunis abiisse, sed Flandros qui simul erant, omnes occisos aut captos. Repertus ibi equus albus quo pulchriorem nemo vnquā viderat. Dedit Clifsonus Regi: illoq; Rex toto die dominico vsus est. Postquā tanto cum exercitu Rex, Dux, & Comes iam essent in Flandria, nonnulli qui coacti Anglis se subdiderāt, repente ad Comitē partes reuoluuntur. Inter quos Neoportuenses, accitis in auxilium vicinis sibi Franconatibus magnū conciunt motum. Vexillum Comitē arripiunt, conclamātesq; Flandria Leonem Anglos ab Hypra eò reuersos adiungunt, magnamq; illorū partem cū aliquot pariter Gandauensibus occidūt: quę res illis in maximā perniciem celsit. Concurrent eò vndiq; Angli Gandauensesq;, & suos grauitè vlciscuntur. Magna fit cædes Flamingorū. Vniuersa oppidi bona tam sacra quàm profana direpta & distracta partim nauibus in Angliam, partim Bergam carris auhuntur: dehinc totū oppidum locis amplius triginta submisso igni funditus incenditur, adeò vt nec domus, nec templum cūiale, nec ædicula aliqua sacra incolumis remanserit.

Angli Gandauensesq;, qui Bergas fugerant, carros omnes totius territorii Bergensis in oppidum congregant, quandamq; ex illis munitionem per fossarum circuitum faciunt. Portas omnes præter eam quæ Duynkerkam respicit, muro ac terra congesta obstruunt. Firmant quacunque ratione locum, vt Gallis resistent. Eò permulti ex agris se suaq; conferunt. Maxima calamitate Flandri omnes occidui premuntur. Leuia fuere omnia damna ab Anglis illata præ iis quæ à Gallis nūc patiuntur. Ab Britonibus multò maximus metus, qui non milites & prædones tantum erant, sed adeò etiam fœdissimi supratores & latrones tam crudeles vt ad illorū nomē omnis horreret regio. In aliis quædam nonnunquā honestas & misericordia: sed isti nec sacris nec

*Soluitur
obsidio.*

*Norduecem
sem suæ ex-
peditionis
poenitet.*

*Feria sæpis
apud Hy-
pram.*

*Casletū Gal-
li obtinent
incendūq;
Drincham
castellum.*

*Neoportus
enses tamen
re Anglos
lancescit.*

*Neoportus
incendio de-
letur.*

*Bergā mu-
niunt Angli*

*Britones
Flandriæ
grauiores
q̃ Angli.*

*Flandri ma-
gno nume-
ro patriâ re-
linquunt.*

profanis, nec viris, nec mulieribus parcere. Casletani, Baliolani, Duynkerca-
ni, Hondescotani pars Bergam cōfugere: pars se in sylvas, paludes, montes, fos-
sas, & arundineta abdere: alii in Atrebatēs, Zelandiam, Hollandiam, & Angli-
am fugere: complures aut Gallis aut Anglis se sociare, ac simul grassari. Fame
Bergis orta multi inopia perire. Pletus, planctus, clamor, hululatus plebeio-
rum auditu visuq; miserabiles. Percyus, Hugo Chaverellus cum filio Hu-
gone, Thomas Trinetus, Hugo Spenserius, & Ioannes Bellomontus Ber-
gam contra Gallorum vires defendere statuunt. Cremata ea quæ extra por-
tam hosti vsui erant futura, vt nouum monasterium Vestalium, & edicula bea-
tæ Mariæ ad Rorem. Vestales in oppidū receptæ. Tentatū à Flandris qui cum
Comite venerant, si Bergenses inuitis Anglis portas Principi suo aperire vel-
lent: quod quidē quāuis multitudo facere peroptaret, ab Anglis tamē & Gan-
dauenſibus prohiberi sunt. Inter leuia prælia occisus quidā insignis Gallus dū
portā obsessos ab eruptiōe secutus ingredi vnā cū illis nititur: lapsu enim pon-
tis in altū sublatus interiit: ob cuius casum Rex dolore affectus toto exercitu op-
pidum cingit. Ipse à meridie cū Philippo Burgūdione, Ioan. Biturige, & Caro-
lo Borbonio castra locat. Ludouicus princeps cū Flandris suis & Ioan. dux Bri-
tonum ad Orientē contra cœnobium diui Vvinnoci. Ioānes Viennēſis cū Co-
mite Cociacensi & Normānis ad portā tendunt Occidentalem. Septentrio pa-
lustris & fossis plenus castra ferre recusauit. Cœpta est oppugnatio die sabba-
ti, in qua fortiter pro se quisq; obsessi propugnāt. Duynkercani aperto septo-
maris castra inundare nituntur, sed parum id nocuit: Nam missi mox sunt qui
clauſerunt. Sub solis occasum emittunt Angli ſecialem ad Ioannē ducem Bri-
tanniæ. Is amicus erat Anglis ob multa quæ apud eū erant Anglorū beneficia.
Impetrasse igitur apud Regē dicitur vt Anglis absq; noxa abire liceret. Vide-
bant se Angli nullo modo posse resistere tantæ Regis potentia. Et oppidanis
pacem cum Comite suo petentibus nō fidebant. Igitur vix prima peracta no-
ctis vigilia Angli cū omni præda quā ferre possent, per portam Duynkercanā
cum Gandauenſibus fugiunt, ac per Duynkercam ad maris littora Greuenina-
gam petunt. Sequitur eos magna multitudo ciuium & eorū qui eō confuge-
rant, viri, mulieres, pueri, cum grandi fletu ac planctu. Nam Britonum & Bur-
gundionum inhumanam libidinem & ſauitiam nimis horrebant. Horum alii
in Angliā, alii aliō deueniunt: pars per agros paſſim inedia & miseria pereunt.
Ingens tunc metus & trepidatio eorum qui in oppido remanserāt. Sperabant
in clementia Comitis: sed ſcelices fuiſſent ſi cum aliis fugiſſent. Missi cum cla-
uib; oppidi Prior diui Vvinnoci, & Prior fratrum Dominicanorū vt dedi-
tionem facientes veniam ſupplices expoſcerent: sed repulſi sunt ab iis qui ad
portam Meridianam obſidebant. Galli enim nimis inhiabant prædæ earum
rerum quæ in oppidum per ſe opulentum vndiq; ex agris erant congeſtæ: ideo
deprecatores illos in oppidū ferociter reiecerunt. Tum luctus ortus & fletus
omniū qualis in extrema deſperatione ſolet. Ad templa, ad monasteria aliq;
loca quibus ſe abſcondāt miſeri confugiūt. Sub mediā noctem Normanni qui
ad portā Occidentalem ſedebāt, conclamātes Vienna Vienna, per foſſas & mœ-
nia nemine prohibēte tranſeūt. Normānos alii ſequūtur. Cædes promiſcūe fa-
cta oīm qui inueniri poſſent. Mulieres, Froſſ. refert, miſſas ad Fanū Odomariæ
sed viros ferē oēs interfectos. Vestalib; fortē cū paucis aliis captiuis datū id be-
neficii. Nā Diaconus viros, pueros, infantes, mulieres promiſcūe tradit interē-
ptos. Fuiſſe ex gravidis quæ eo in metu abortos facerēt, ſimul quæ poſtq; ante tē-
pus peperiſſet raptō ſecū fētū mox fugerēt, aliis in partus anguſtia pereūtibus.

*Berga obſeſ-
ſa à Gallis.*

*Angli Ber-
gam relin-
quunt.*

*Calamitas
Bergensiū*

*Berga ca-
pitur.*

Vndiq;

Vndiq; luctus erat & plurima mortis imago. Prædam exoptatam satis adhuc magnam inveniunt: Non enim omnia comportare Angli poterant. Templâ quoq; omnia funditus despoliata. Erat dies dominicus festus etiam Natiuitati beatæ Mariæ. Media nocte dū monachi diui Vvinnoci ad Matutinas vadunt, nobiles audita fama diuitiarum templi effractis foribus irrumpunt. Simon ab Haringha Prior conuentus cum suis ad pedes se illis prostermit, vitamq; conuentui expetit. Accepti omnes in tutelam Ioānis Viennensis: sed alii ferè omnes deceptis custodiis suis euadunt: solus Simon ductus captiuus in Normanniam. Erat ista Ecclesia inter omnes occiduas longè ditissima. Igitur hostes cupiditate prædæ omnia penetrant, omnia effringunt, evertunt, polluunt, profanant, per omnia cubicula grassantur, omnia auidissimè diripiūt & conuasant: quicūq; ex turba imbelli huc cōfugerāt partim obtruncāt, partim pecuniæ spe captiuos ligāt. Erat ibi monachus quidā Gallicus homo perfidus, qui indicium fecit thesaurariæ in fine Dormitorii, quā muro lapideo obstrui ac recludi curarant. Hic oīs thesaurus Ecclesiæ & cœnobii inerat: qui quidē grandis erat. Eam ob rem Iacobus abbas, qui tunc Antuerpiæ erat, multò plurimū indoluit. Rex ipse dilucente iam die oppidū intrat. Feretra sanctorū Vvinnoci, Osvaldi, Levvinnæ, & Hydalberge Atrebatum asportata: sed detractio omni auro & argento postea cum corporibus reddita. Sacre vestes, donaria, aliæq; templi ornamenta, quæ multa erant & pretiosa, prædonibus cedunt. Duo area pulpita, alterum euangelicū, alterum epistolicū, hoc in speciem griphonis, illud in modum quatuor Euangelistarū miro opere fusa, abstulit Ioannes dux Biturigum: sed postea pro illis misit Ecclesiæ ducentos Francos. Magna pars sanctorū reliquiarum redempta ad Fanum Odomari centum Francis. Cambuca diui Vvinnoci sublata quidē, sed & illa postea redempta in vrbe Lutetia centū Francis. Libri multaq; vasa argentea redempta sunt: sed plura cum libris multis & reliquiis perdita manserunt. Calix quidā ex solido auro pro horum redemptione venditus. Prior ille Magister Simon ab Haringha, Decretorū doctor, qui apud Hondestutum Normanniæ tenebatur in vinculis, quingentis & .xx. Francis redemptus. Thomas autē diaconus Bergis oriundus & monachus diui Vvinnoci, qui de hac calamitate scriptū reliquit libellum, in nocte illa Natalis B. Mariæ primū à Normannis, iterum ab Burgundis captus ac Brucburgum ductus per Ludouicū Comitem liberatur: sed cū Fanum petit Odomari, ab aliis Gallis rursus capitur, trans Somonā & ad Abbæuillam Hisdinumq; trahitur, vbi prope diuinitus, vt ipse ait, euadit, & ad Abbam Blangiacensem peruenit, tandemq; domum restituitur. Ad cal. Decembres monachi diui Vvinnoci redire ceperūt, atq; in adibus Prioris sui cantare horas canonicas & sacra facere, donec templum esset à cadaveribus & sanguine repurgatū, ac per Episcopum reconciliatum, quòd factū est sub initium quadragesimæ. Templum item diui Petri & Conuentus fratrum Dominicanorū direpta prorsus sunt: multisq; in locis subdito igni, eodē die dominico sub horam tertiā à meridie miserum oppidum Bergenſe iussu Regis funditus combustum est, exceptis templis diuorum Vvinnoci & Petri apostoli, ac Conuentu fratrum Prædicatorum. His enim duntaxat parcitū. Senes, pueri, debiles, claudi, ac quicunq; per atate aut morbum fugere nequirent, incendio ruinaq; domorū sunt absumpti. Eum in modū hostes vbi quicquid libéret Bergis perfecissent, Brucburgū petūt. Decimooctauo cal. Octobris die sabbati feriis S. Crucis primum agmē exercitus Brucburgum venit. Ductores erāt Ludouicus Comes Flandriæ, Ioannes dux Britannia, Oli-

*Monasteriū
D. Vvinnoci
diripitur.*

*Thesauraria
D. Vvinnoci.*

*Sacrilegia
Gallorum*

*Simon ab
Haringha
Prior D.
Vvinnoci.
Thomas
diaconus.*

*Berga incē
dio vastatur.*

*Brucburgū
Galli petunt.*

uerius

Anglicum
præsidium
Brucburgi

uerius Clifsonus, & Valerianus Comes Fani Pauli. Eo die creati noui equites plus quadringenti. Magni quippe & superbi Duces isti ostentatores fuere suis quisque dignitatis ac viriū. Erat oppidum non nisi fossa ac muro terreo ligneoque palis compacto munitum. Angli per murum in quaternas se diuiserunt custodias. His Henricus Bellomontanus, Guilielmus Helmon, Ioannes à Castro nouo & Ioan. Ferrerius præfuerunt. Matthæus verò Rademontius, Guilielmus Feren-tonius, & Nicolaus Tarenson cum. cc. equitibus ac totidem sagittariis templi custodiebant planiciem. Institutus & alius Præfectus qui ignis haberet curam, quod sudum tum esset cælum, & ædificia omnia straminibus tecta. Rumor erat Britonum Ducem ac Comitē Flandriæ de pacatione cum Anglis collocutos ut absque oppugnatione discederēt. Eapropter Britones, Burgundi, & Normani, qui rap-tam sibi è faucibus putabant prædā, ignē ex Flandri castris per iram tormētis in tecta iniecerūt, ut ventus ab Oriente perflans incendio oppidum absumeret.

Ardet Bruc-
burgus, nec
tamen capi-
tur.

Arfit itaque oppidum locis plus. xl. ideoque sub horā tertiam à meridie cœpta acris-ter oppugnatione in qua Guilielmus Namurceus & Philip. Atrebas qui Comes Vgelli erat, ut primi ita & fortissimi fuere. Propugnatum ab Anglis & Gadauis (omni neglecto incendio) egregie, complures vulnerati, nonnullique ex Anglis cæsi. Namurceus quoque & Vgellanus absque detrimento non redierunt: siquidem omni ex parte pugnabatur, tecta quoque interim ardebant, creuitque incendiū valde: nec ideo tamē à muro ac custodiis suis obsessi discesserūt. Nox oppugnationē finiuit. Quod si prius ea incepta fuisset dimicatio, haud dubie captum fuisset oppidum. Galli mortuos & saucios habebāt multos, in quibus ipse Amyralius Ioannes Viennēsis in pede vulnus acceperat. Ea nocte obsessi magna cura in-cendium restringunt, palos murosque diligenter refarciunt, ac firmant in posterū diem, qui dominicus erat, magnā vim expectantes. Transiit dies ille dominicus absque ullo certamine, sed iussi milites fasciculos lignorum quisque sibi parare, quibus postridie fossas replerent. Die lunæ deprecatore Britanno ventum est ad colloquium: concessum in gratiā Britanni ut Angli incolumes discederēt, re-

Colloquium

lictis ibi Gandauensibus: sed instant Angli ut pariter & Gandauensibus abire liceat. Dissuadere plurimum Britannus oppugnationē. Non tanti esse pauper oppidulum ut tam graui se nobilitas exponat periculo. Guilielmus Helmon, Thomas Trinetus, Nicolaus Tarenson, & Matthæus Rademanus in regium ve-nere tabernaculum, vbi Biturix, Burgundio, Flandrus, Britannus, Clifsonus, Lu-douicusque Borbonius Petri ducis filius adfuere. Omnia tandem Anglis magnam

Angli Gan-
dauiensesque
Brucburgum
decedunt.

ostentantibus ibi superbiam auctore Britanno concessa. Die martis multa onu-sti præda & ipsi & Gandauenses Greueningam incolumes abeunt, quo mox op-pido omnino cremato Calesiam profecti sunt. At in exercitu ingens fremitus indignatioque & ira exorta in Britannū. Bona pars nobilitatis magno odio An-glos persecuta molestissimē ferre talem discessum. Porro milites præda frus-trati Britannum non modò Anglorum amicum, verum etiam patriæ hostem ac Reip. proditorē appellare. Dum hæc aguntur, Franciscus Agricola cer-tior factus de discessu Ghiselberti ab Leeuverghem Præfecti Aldenardensis (Guilielmum Fross. vocat) quē ad se Ludouicus princeps accersierat Brucbur-gum, cœpit secum accuratius cogitare de Aldenarda, dum abesset Præfectus, intercipiēda. Aderat quidā Aldenardanus Balduinus nomine, qui certo affir-mabat Aldenardam tunc posse capi. Præfectū abesse paucis ibi relictis quibus admodum parua esset cura oppidi. Fossam Borealem emissā ad piscandū aqua iam siccam propemodum esse, per eam patere transitum ad murum qui facile

pate-

Britannus fa-
uet Anglis

pateretur ascensum. Igitur Agricola iuncto sibi Simone Bramo decano ciuitatis cum quadringentis armatis, quibus maximè confidebat, prima face noctis Gandauo profectus sub mediam noctem peruenit in prata Aldenardesia ante oppidum. Erat nox illa serena & suda. Mulier quæ scenū fortè ibi colligebat, auditu militum strepitu visisq; Gandauensibus, currit properanter ad portam inclamatq; vigiles, adesse Gandauenses. At illi ludo aleæ nimis intenti mulierem ridere dicereq; boues pro hominibus illā vidisse. Explorat diligēter Agricola quandiu custodes vigilarent. Postquā sopitos cognoscit, præcedente Balduino illo Indice fossam cū suis tacitus transit, ad motisq; muro scalis ad eum locum cui Vallis virginea nomē, murum superat, & cum viris circiter sexaginta in forum peruenit. Bramus autem cum reliquis stabat ante portam, quam quidam eius famulus intrinsecus aperuit, occisus ibi ab vigilis qui iam expectati, interfecto quoq; Ioanne Vordio Bramum paulum coegerūt secedere, sed mox tamen foro iam ab Agricola occupato intrauit. Clamore sublato Franciscus Crupemingus cum Principis vexillo nudis pedibus sicut ex lecto salierat, in forum prodit, sed mox interficitur. Florentius ab Heula vicarius Præfecti cum triginta armatis ad ostium eius viæ quæ Heinstrata appellatur fortiter pugnavit, sed superatus est & obrūcatus. Sic capta Aldenarda die Martis xv. cal. Octobris, qui ferias habet diui Lantberti episcopi & martyris. Gandauenses effractis domibus imparatos ciues in lectis suis occiderūt. Multi ea nocte absumpti. Die illucente mulieres & pueros imbellemq; omnē turbam nudam ferè oppido eiiciunt: qui Tornacum, Valentianas, aliq; aliò deueniunt. Inuentus frumenti, vini, & auenæ magnus numerus. Gallorum omnia bona & Flandrorū & Tornacensium ibi reperta in prædam cessere. Hanoniensium autem occupata non reddita nisi iusto pretio soluto. Magna lætitia Gandavi, mirumq; in modum laudatus Agricola qui dehinc sibi Aldenardam custodiendam accepit: sed postquā primarios locupletioresq; viros bonis spoliatos oppido pepulisset, omnē meliorem prædam in Gaueram castellum cōgessit, ibiq; sedem fixit, ac Gandauenſi Reip. Aldenardam reddidit, testatus se satis habere negotii si Gaueram bene custodisset. Missi tunc Aldenardā noui Præfecti, abs quibus triplo grauiora q̄ Principis tempore, imposita miseræ genti vectigalia. His apud Bruchburgum nuntiatis indignati sunt vehementer. Igitur. xiii. cal. Octobris die iouis Gallorū direptioni datum oppidū Bruchburgensium. Hic Britones in prædando, trucidando, & stuprando primas tulerunt. Viri, mulieres, pueri, partim trucidati, partim stuprati, partim pretii gratia seruati. Nihil inter sacra profanaq; discriminis: sed volebat diuina bonitas nimis turpem illorum avaritiam castigare. Cū miles quidā in templo Deiparæ Virginis, imagini (quidam diui Baptistæ tradunt) pretiosum margaritū conatur detrahare, imago se vertens tergum illi ostendit, caditq; miles retrorsum ac collum frangit. Addit Froſſardus cū idem tentaret alius miles, campanas sponte oēs sonuisse, eaq; ob miracula Regem, procereſq; attonitos templum religioſe inuiſſe, ac trecentos amplius francos illi donasse. Vbi autem nihil præterea restaret nec diripiendū nec ligandum, iussu Regis subiecto multis locis igni oppidum funditus comburunt. Simul monasterium Benedictarum Virginum pari modo direptū flammis tradunt, dieq; martis inſequenti Flandria decedere cœperūt, iussu ſanè à Flandris in mille malas abire cruceſ. Manſit aliquādiu Burgundio cum ſocero ſuo Ludouico apud Fanū Odomari. Cociaceneſeſ aliq; nobileſ ex Pontaco & Vimiaco Greueningam relictam ac deſolatā ab Angliſ re-

*Aldenardā
Gandaueneſeſ capiūt.*

*Franc. Crupemingus.
Flor. ab
Heula.*

*Bruch. diria
pituſ et cre
matur.*

*Galli Flan
dria deſe
dunt.*

parare

parare ac munire contra Anglos ac Calesiæ præsidium cœperunt, Præfectusq; ibi institutus est à Principibus Sympiacensis Dominus. Duynkerani, Furnenses, Bergêses, Dixmudani, Neoportuensesq; qui omnia perdiderant, redire ad sua loca subinde cœperunt. Thomas Triuetus, Guilielmus Helman, aliq; Anglorum Duces cum summo dedecore domû reuersi, in vincula sunt coniecti, de venditis Brucburgo & Greueninga insimulati. Miser ille Episcopus Noruicensis, qui pro clerico militè, pro pastore furem, pro Episcopo latronem egerat, quo deuenit non lego: Puto malè periisse. Ioannes Dux Britannia cum Ludouico propinquo suo mansit apud Fanum Odomari & ipse aliquandiu.

*Fran. Agricola minor
Tornaco
imminet.*

Franciscus Agricola minor, alterius nepos, & cum eo Prætor Dickelanus ingenio vir malo prauoq; ex Aldenarda Tornacum vsq; excurrêtes suburbium cremant, signum quoddam militare porta detractum referût. Pontem Mayræ ea maximè parte qua Gallici esset iuris, totum incendunt die quodam veneris paulò post mediam noctem, multaq; talia circumqua; facinora faciunt. Erat is Dickelanus ob indignum quoddam ac turpe facinus Gandauo pulsus, & factus ab Agricola Præfectus Peteghemensis, quem per insidias apud Petegham circumuentum Curtracenses cum bona parte Cohortis ipsius interfecerunt.

*Eras. Mulardus se
Agricola dedit*

In quatuor Officiis Agricola maior castellum Erasmi Mulardi qui Gandensibus commeatum intercepit obsedit, magnoq; tormento Gandensi Aldenardè recepto ad terram fermè prostrauit: sed Mulardus perspecto periculo vita fortunisq; saluis se dedit. Agricola resecto castello Arnulphum Ioannem præposuit. Ità ex Zelandia commeatus turò Gandauum aduectus. Quodam die Gandenses Cortracum, Meninum, & Virouiacum frumentatum profecti postquam cum præda sua recurrere absq; ordine cœpissent, in nobilium præcipitati insidias, pars in Lysa submersi, multi occisi, aliq; capti sunt tractiq; à nobilitate Cortracum, & ibidem decollati. Ad Cal. Octobres inter Calesiā & Bononiam delectus locus (Lelleghem nomen) colloquio habendo de pace Regum. Legati Angliæ Ioannes à Gandauo dux Lancastriæ, Ioannes Hollandius Richardi regis frater, Thomas Percyus & Comes Bochyngamiæ cum vno aut altero Episcopo. Ex Gallis, Biturix, Burgundio, Episcopus Laudunensis regni Cancellarius, Britannus item & Flandrus: & Legati Regis Hispaniæ, Episcopus vnus, Diaconus vnus, & equites duo cum Gandauenfium quoq; Legatis.

*Lud. Comes
Angli ientaculum
exbibet.*

Treis totas hebdomadas hoc colloquium tenuit. Hic tensum grande tentorium Brugeshum, in quo Ludouicus princeps Lancastrio, Bochyngamio aliisq; Anglis magnificum dedit ientaculum. Galli totam Aquitaniam cū Normannia, Xantonibus, Pontaco, Calesia, Cæsaroburgo multisq; aliis reddi sibi postulant. Sed adduci nullo possunt modo Angli vt Aquitaniam, Cæsaroburgum, Brestum Britannia & Calesiam restituant. Ita de pace parua spes. Inde de induciis illatus sermo. Comes Flandriæ siue pax siue induciæ fiant, ante omnia Gandauenses vult excludi. Contra Angli nullam pacem, nullas inducias absq; Gandauenfibus se facturos confirmant. Gandauenses inter hæc (teste Froiss.) colloquia Scornacû capiunt, captûq; diripiunt & Aldenardâ incolames magna cū præda reuertuntur: quapropter iurat Arnulphus dominus Scornacius nulla se pacta quæcunq; inter Comitem & Gandauenses coeant seruaturum, sed dum viuat spiretq; Gandauenses persecuturum, vtpote qui bonis suis omnibus ab illis esset spoliatus. Inter multam rixam de induciis Lancastrius ceu certâs pro patria (fuerat enim natus Gandau) Gandauenses tegebat. Ludouicus oēs mordicus reiecit inducias quibus Gandauenses cōplecteretur.

*Scornacû à
Gandensibus
capitur.*

Tum

Tum Biturix ad Flandrum, cognate (inquit) agas velim temperantius. Ganda uenses non excludentur. Coniecisti ipse te tuosq; per imprudentiâ in grauissi-
ma damna ac dedecora. Quocirca ponenda tandem ira, aliudq; consiliû capiun-
dum. Ea tam acri ac libera castigatione perstrictus, ager animi magnoq; dolo-
re affectus ad Fanum Odomari cuestigio se contulit. Induciæ spe futura pacis
ab cal. Octobris annalis pactæ. In his Galli, Hispanos, Castulones, Gallicos &
Scotos, Angli verò Gandanêses cõplexi sunt. Secundo die Ianuarii obiit Ioan-
nes abbas diui Bertini patria Hyprêsis, qui tam crassus erat (inquit Diaconus)
vt vix posset incedere, nec dormire posset nisi sedendo. Hic (vt Bertinici mihi
retulerunt) vir erat cum primis industrius, pius & literatus, qui studio delecta-
tus historico Chronicon sui cœnobii ab initio conscripsit ad usq; annû salutis
M CC XCIII. quatuor & quinquaginta Abbates cõplexus. Incidit contentio
inter Ludouicû & Ioannê Biturigem de Comitatu Bononiæ, quæ iure vxorio
tenebat Biturix. Atrebates & Bononia ad corpus Flandricû olim pertinebant.
Possederant longo tempore Comites Bononiæ suam ditionem in fide & clien-
tela Comitum Atrebatîû. Nunc autê natalium suorû splendore superbiês Bi-
turix soli volebat fidem præstare Regi. Ludouicus autê Comes Atrebas id sibi
iure fieri debere contendebat. Eò discordiæ controuersia processit, vt pugio-
nem suam Biturix Ludouico in pectus proiiceret. Accidit id die festo Epipha-
niæ Domini, eoq; ex vulnere tertio post die Ludouicus obiit. Addâ verba Gal-
lica ex Chronico quodam manu scripto. Le conte Loys morut a saint Bertin
labaye, car le duc de Berry luy iecta sa dague en son cuer, pource quil ne le
voulloit laisser possesser la conte de Boulongne, dont il auoit espouse la dame,
et le Conte voulloit quil luy en faisist hommaige comme appertenoit, et cela
ne voulloit point faire. Multi rectè habêt defunctû die. ix. Ianuarii, sed & mul-
ti malè die. xxix. eiusdē mensis. Sepultus est Insulæ ad Petri magnifico mau-
solæo & amplissimis exequiis. Funus vxoris eius Margaretæ longè ante defun-
ctæ ex Registeto deportatû Insulam & eodem die iuxta eum cõditum. Archi-
episcopus Remêsis exequias celebrauit. Aduère Episcopi Parisiensis, Torna-
censis, Cameracensis, Atrebatensis, & Abbates quinq;. Ardebant septingentæ
candelæ, singulæ libræ vnus. Inter signa militaria Flandricum in medio, A dex-
tris Atrebatensium, A sinistris Bononicum, Niuernense & Registetense. Om-
nis nobilitas Flandrica & Atrebatensia multaq; Gallica pullata adfuit. Tecta ac
dissimulata videtur cædes à Biturige facta: Quis enim vindicasset? Burgundio
Biturigis frater lætus in tantas successit opes. Sola (nisi fallor) idq; tacita pa-
trem luxit Margareta Flandrêsis Burgûdionis vxor. Reliquit Ludouicus præ-
ter alios, liberos illegitimos septem, Ludouicum qui & Aza, Ludouicum Friso-
nem, Ioannem sine terra, Hectorem Vorholtium, Victorem quoq;, & Ioannam
Theodorici Hondescotani vxorem & aliam Roberti Vaueriacensis Maresca-
lli Flandriæ vxorem nomine Margaretâ quæ obiit anno M CCC LXXXVIII.
mense Martio. Cudit inter auream monetam suam galeas Flandricas, leones
aureos duorum generû, scuta Gandensia & scuta Mechliniana. Cudit & fran-
cos quosdâ, & præterea argenteos nummos dictos Rosebecanos. De hoc Co-
mite Baptista Fulgosus de rebus memorabilibus hoc modo scribit: Persepe cõ-
tingit vt prælio vincantur qui honestis conditionibus pacem abnuunt, quem-
admodum Ludouico Flandriæ Comiti euenisse parentû nostrorum ætas vidit.
Nam cum Gandauensem urbem, q; ab eo rebellauerat, non longè ab ea positis
castris

Biturix cas-
tigat Ludouicum.

Induciæ Re-
gum quibus
comprehēsi
Gandenſes.

Io. abbas di-
ui Bertini.

Contentio
inter Bituri-
gem & Flā-
driam.

Lud. mori-
tur ex vul-
nere. *gallica*

Sepulchrū
Lud. Ma-
leani.

Exequiæ.

Liberi Co-
mitis Ma-
leani.

Moneta.

*Brenis narratio
ratio victoris
rie Gandensium
de Comite Malea
no ex Euforgio.*

castris obsideret, in magnâ populum Gandauensem rerum necessariorum egestatem coniecerat. Itaque cum missis Oratoribus lachrymantes errori suo veniam peterent, Ludouicus superbè respondit, se id nunquam facturum nisi pedibus nudis, abiectis exterioribus indumentis, aperto capite, extra urbem hunc in collum accepto ad petendâ veniam venirent. Tunc igitur, cum id egissent, se responsurum dicebat. Hoc responso commota ciuitas, cum nullum iam nisi audendo remediû salutis suæ superesse putaret, decreuit armis sumptis potius in acie cadere, quàm per hunc modum venia petita ludibrio haberi. Egressi igitur ad eruptionem cum quinque milium numerû non excederent, magnamque tormentorum vim in curribus, & simul quatuor dierum cibaria secum deferrent, prius Christiana confessione lustrati aduersus Comitem qui in urbe Bruggensi cum suis agebat, agmen direxerunt. Cum non longè ab eo abessent, munitionis iam castris, in eos Comes cum circiter triginta hominum milibus impetum fecit. Ipsi autem omnibus tormentis vno tempore in Comitis exercitum usi, & vna omnes castris egressi ingenti sublato clamore, tanto animorum ardore in eum irruerunt, ut temporis momento omnes eius copias funderent. Fugientes autem infecuti superueniente nocte cum eis Brugensem urbem ingressi sunt. Nec multum abfuit quin Comes in ea clade caperetur: qui cum se in furnarii lecto abdidisset, proxima nocte urbem pedes egressus, vix ad Insulam (ea urbs est) tutum in locum recipere se potuit. Cum autem post paruum tempus sine liberis decessisset, gener eius Philippus Burgundie dux, vir socero longè temperatior, omnem eum motum atque controuersiam composuit. Hactenus Fulgosis. Fertur Ludouicus seu penitentia seu misericordia motus, omnia Gandauensibus remisisse, ac pro illorum pace generum suum moriens orasse, unde postea obsignatas tabulas quidam boni ciues Philippo duci exhibebant. Moritur die octauo Decembris eodem anno Venceslaus Luceburgensis dux Brabantie, qui auunculus erat Philippi Audacis Burgundionum ducis: Natus enim Burgundio est matre Bona Luceburgensi Ioannis Boemie regis filia, sorore istius Venceslai. Huic anno tribuunt Historici exemplum horrendum de Ludouico Magdenburgensi Archiepiscopo, qui dum inter mulierum choreas ad mediam usque noctem saltaret, ipse mulierque quam manu trahebat subito in terram corruerunt & colla fregerunt.

*Lud. moriens
omnia Gandauensibus
remisit.*

*Ph. Burgundionum
ducis mater.*

*Lud. Magdenburgensis
archiepiscopi casus.*

FLANDRIA

Flandricorum Annalium

LIBER DECIMVSQVARTVS.

MARGARITA MALEANA.

CCC LXXXIII. Pascha decima Aprilis. Post iussa Ludouico patri honorificentissimè facta Margarita Princeps cū Philippo marito Duce Burgundiæ principatui Flandrico inauguratur in oppido Brugenfi. xxvi. die Aprilis. Reddita & confirmata Brugenfibus sua privilegia quibus Ludouici temporibus fruebantur. Distributa ciuitas in sex regiones. Creati totidem Tribuni Reipublicæ gubernandæ. Præscripta lex vt bona sua omnia committant, eaq; fisco inferantur, quicunque posthac de mota aliqua seditione in iudicio sint conuicti, eaq; de lege confectæ à Ciuitate tabulæ Principi traduntur. De oppidis Dammo & Slusa Brugenfi Reipublicæ subiectis, De Emporii stabilimento omniq; mercatura certæ sancitæ leges, quæ in teutonicis scripte sunt annalibus. Interdictum petitione Brugenfium ne posthac Franconates per pagos suos lanificium faciant: quæ res tandem plus ipsi oppido quàm pagis nocuit. Successit autem patri Margarita vnica filia in quinque Comitatus, Flandriam, Burgundiam, Atrebatensium, Niuernium, Registetum, Dominatusq; Saliniam & Mechliniam.

Capta est de Gandauensibus Aldenarda per Arnulphum Toparehum Scorinacensem. Is valde infestus Gandensibus, quod opibus per eos esset omnibus exutus, die noctuq; secum cogitat de oppido illo capiundo: prædixerat enim inimicis se inducias non seruaturum. Agricola autem filius induciarum securitati Gandauum redit ad nuptias Francisci Agricolæ, qui fratris eius erat filius, relicto cum paucis Petro Vvincka ad oppidi custodiam. Scorissius ea cognita re manè prima luce mulieres puerosq; aliquot præmittit cū ouis, butyro, casco, lacte, pullis gallinaceis, omnisq; generis commeatu, subsequentibus quaternis curribus sceno oneratis, cum armatis sub sceno latentibus. Porta quæ Montem Gerardi spectat aperiuntur. Ingrediuntur mulieres. Vectigali recipiendo quo omnis grauitèr oneratus erat commeatus intentis custodibus, duo priores carri portam absque vlla suspitione occupant. Soluunt aurigæ iumenta & fugiunt, armati exilientes custodes obtruncant. Scorissius qui in proximam syluam se abdiderat raptim secutus oppidum interceptit. Habebat enim manum paratam. cccc. armatorum, in quibus Ioannes Molanus, Iacobus Trimolus, Ioannes Cabeliau, Rolandus Spirensis, Blanchardus Columna aliiq; viri nobiles. Foro capto quicunque obstitunt obtruncantur. Ex Gandauensibus partim occisi partim submersi ad. ccc. si Frosardus rectè supputat. Multum pecuniæ prædamq; aliam hic magnam Agricola perdit & Scorissius inuenit. Petrus Vvinka cum vexillo in forum quidem prodit, sed pulsus flumē Scaldem tranat & fugit. In porta Beuernensi multi occubuerunt, fugere cupientes ponte nondum demisso. Ciues qui ab Gandensibus fuerant pulsi, magno gaudio in patriam reuersi, quos Scorissius reuocatos strenuè tutatur. Sic recepta Aldenarda. viii. Cal. lunias in feriis diui Urbani martyris, die Mercurii ante Pentecosten. Hic notandum pro Ioānes Cabeliau positū in Frosardo Ioannes Caquelay. Scribenti historiā harū gentiū vtraq;

CC lingua

Margarita
à Dominico
Petri, qua
et à Malea,
Comes Flā.
XXVIII.
Resp. Brus
gēsis ordina
tur.

Lanificium
Franconat
bus interd
ctum.

Patrimonia
nium Mara
garita prin
cipis.

Aldenarda
per nobilita
tem recepta

Arn. Scor
nacensis str
tagena.

Gandenses
ceduntur.

lingua necessaria est. Galli imperitia linguæ nostræ multa corrumpunt. Eo Gandauenses damno grauer conſternati, fremunt, tumultuantur, rixantur. Expoſtulant apud Principem Scoriffiumq; de fractis induciis. Reſpondet Scoriffius ſe illis prædiſſe nullas inducias ſe ſeruaturum. Nunc autem Aldenardam ad finem vſq; belli poſſeſſurum, bellumq; illis pro viribus facturum.

*Erfelen dñs
Gadaui in
terſicitur.*

*Bald Dñes
dictator Gā
denſis.*

Menſe Iulio Dominus Erfelenſis (nuſquā nomen inuenio) vir nobilis & probus, ordinis equeſtris, accuſatus ab Agricola de Textoribus pellendis & Rep. Principi reddenda, à furente plebe interficitur in medio foro ſub vexillo Regis Angliæ. Captus Petrus Vinca. Agricola & Boſcanus exauſtorati. Creatus nouus Dictator Balduinus dñes, magnus inimicus nobilitatis. Is nouos quoq; Tribunos creat, & menſe Auguſto nouos Senatores legit: veteres in cuſtodiam ducit, donec magnam ab illis pecuniam extorſiſſet. Simonem Braem & Iacobum Theodoricū comprehendit: ſed Iacobus cuſtodia eluctatur, fugitq; ad ſocerum ſuum Franconem Boſſalium in Zelandiam. In quātuor Officiis Arnoldus Ianſſonius commeatui proſpiciēdo Præfectus cauſatus ſibi ſtipendia non ſolui, hoſtis Gandauorum efficitur, illisq; iam nomine Principis damna multa infert. Eandem ob cauſam in Zelandia minatur defeſſionē Franco Boſſalius: ſed illi ſoluitur. De Aldenarda capta non modò Tornacenſes & Teneramundani, ſed & aliæ pacis cupidæ gaudent omnes ciuitates. Tcedere Gandauenſes cepit tam longi belli propter grauiffimas impenſas, animiq; illis cadere ceperunt. Balduinus Dictator Aldenardam primū, inde Caſtellum Arnoldi Ianſſonii tentat: ſed redit vtrinq; inglorius, ac iuſſu populi Dictaturam deponit.

*Agricola
dignitati
reſtituitur.*

*Oſtburgus
diripitur &
crematur.
Prædones
male per
eunt.*

Agricola & Boſcanus, qui vrbe deceſſerant, reuocantur. Ad ferias diui Dionyſii paratis ad Sacciportū nauibus Birſletum Agricola obſidere ſtatuit. Apud Arteveldam copias ſuas pedefſtres recenſet, eaſq; Franciſco & Ioanni Agricolis nepotibus ſuis & Gallono Erfelenſi Birſletū ducendas tradit: ſed ii ex itinere Oſtburgum prædæ gratia diripiunt & incendunt. Oſtburgenſes aggerem quendam marinum rumpunt, ſuumq; agrum inundant vt prædones abigant. Tum magna pars Gandauenſium cum præda domum fugiunt: ſed ceteri dulcedine prædæ tardiores ab Oſtburganis ad vnum omnes cæduntur. Ex Ardenburgo vacuo tum ac deſerto à ciuib; oppido nobilitas Brugenſis & Slufenſis erumpunt, tergaq; tranſeuntium Gandauorum grauer cædunt, multosq; inopinatos interficiunt. Agricola ex Sacciportu cum ſeptem nauibus bene inſtratus ſoluit, ac Birſletum petit: ſed orta grandi ventorum & hymbrium tempeſtate portum Birſletanum intrare nequit, reiectusq; magna vi tempeſtatis, tandem ingenti labore per eundem Sacciportum Gandauum nulla re geſta reuertit.

*Ger. Groet
author monachorum
qui Fratres
dicuntur.
Rei literaria inſtauratio.*

Peregrinatio ad Vuilſenacum.

Decimotertio Calend. Septembris in feriis diui Bernardi obiit Dauentriæ Gerardus Groet author eorum monachorum qui Fratres ſcholas literarias propemodum deſitas aperire cœperunt: ſed cū præter inſormem æui illius ruditatem nihil ſcirent docere, parum profecerunt, donec primum per Italos priſcus ille literarum decor inſtauraretur. Dauentriæ tandem ſcholam ſua eruditione pulchrè illuſtrauit Alexander Hegius diſcipulus Rhodulphi Agricolæ, & præceptor incomparabilis viri Eraſmi Roterodami. Tales ſcholæ fuere Dauentriæ, Gandau, Brucellæ, Cameraci, & Gerardimonte. Cœpta hoc anno peregrinatio illa ad Vuilſenacum oppidum Prigniſſæ propter repertam hoſtiam (vt quidam tradunt) ſanguine tinctam templo combuſto ſuperſtitem. Duxit uxorem Richardus Rex Angliæ Annam Vincelſlai Imper. filiam. Sexto Calend. Octobris inter duos claros

ros ciues Gandenses Simonem Rīm & Ioannem Falculam vulgò Zickele, ortum duellum, ideo quòd Ioannem arcani consilii nobilitatis Gandauensibus proditi Simon insimularet, adiceretq; authorem fuisse patruī sui Gandauī iniuria decollandi. Pugnatum in oppido Insulensi; reusq; Falcula viātus & occisus. Inducias inuenio factas inter Reges consortibus Flandris ab Idibus Octobris vsque ad Calend. Maias: sed veredarium Regis Gallicae cum suo ductore Iacobo Euerbòlde Brugenfi, qui ex Calefia id nuntiū attulerunt, captum Gandauī, donec Franciscus Agricola, qui tum aberrat, domum redisset. In Galliis propter intolerabiles Principum exactiores quorundam erat consilium vt Ecclesiae opes trifariam partirentur: In ministrorum honestum victum: In templorum sustentationem, & in Principum subsidia: quanquam sancti olim Patres melius diuidentes pauperum quoque rationem habuerunt. At quonam pacto tale institutum ferre posset ea belua quae auaritia vocatur.

*Ioan. Falcu
la duello vi
ctus à Simo
ne Rīm.*

Sub Calend. Ianuarias missus Gandauensibus Praefectus ab Richardo Rege Angliae eques strenuus Ioannes Borseleyus, qui vir probus & honestus ab omnibus nostratibus nominatur scriptoribus. Huic tantus honor à Gandensibus habitus vt in illius verba haud secus atque in verba sui Comitis iurarent: vnde grauius permotus Philippus Dux Bruccellam, Mechliniam, Andouerpiamq; venit, perficitq; vt nec Brabantī nec Hanones nec Tornacenses quicquam frumenti Gandauum subuehant. Flumina omnesq; transitus circumcirca claudit. Toto circuitu vicis & castellis fortia praesidia disponit. Ipse Ioannaq; Brabantina nouam cudunt monetam, quae tam in Brabantia quam Flandria communiter cursum habeat. Teneramundani, Aldenardani, Brugenſes, Cortracenses, Slusani, Rodenburgenſes, nullo habito induciarum respectu adusque Gandauorum portas incursant, magnisq; damnis illos afficiunt. Arnulphus Iansoniū iuncto cum suis praesidio Saffringensi ad portum Sacci Gandauensium conuectum quotidie intercipit. In die cenae Dominicae ad eundem portum Gandauenses rem frumentariam curantes omnes ad vnum interficit: naues eorum cereuisia onustas partim deprimit, partim capit, defensoribus occisis. Et quia Teneramundani duas molas sub moenibus Gandauorum vſſerant, Borseleyus Gandauenses educit, omnesq; molas inter Aldenardam & Cortracum cremat. Petegham Monasterium Vestalium depopulatur, boumq; & ouium & porcorum magnum numerum Gandauum reportat. Et Arnoldus ille Iansoniū inſanus praedo nihil pensi habet quonam modo conata perficiat. Insensus vehementer Gandauensibus ob pecuniam quam sibi deberi dicebat, non solutam, nihil sceleris, nihil perfidia praetermittit. Fidem Principi debitam maleficiis suis obtendit. Aggerem in Orientali Hontenessa mari obiectum frangit, totumq; agrum illum cum templo curiali inundat, vt suam inibi munitionem contra Gandauenses tueatur, portumq; Zaxhaueu suae dominationi subiiciat. Mansit itaque ex ea die ager ille ita inundatus per annos plus minus centum, donec Abbas Dunensis Ioannes Crabba, qui multas ibi habuit possessiones, reſecto magnis impensis aggere Oceanum extruderit, ac Poldrum recuperatum siccaret. Poldros maritimi eos vocant agros, vnde mare per aggeres obiectos excludunt.

*Ioan. Borse
leyus Prae
ses Gandem
ſuū Anglus*

*Phil. Dux
Gandauo
domando
accingit
tur.*

*Res Guden
ſu labascit.*

*Ager Hont
enessa in
undatus.*

*Ioan. Crab
ba Dunensis
abbas.
Poldri.*

Nuptiæ Io-
annis Bau-
gundionis.
Guil. Bau-
ri nuptiæ.

Cameraci ce-
lebratur nu-
ptiæ.

Nic. à Spine-
to eques.

Quinq; si-
gna militæ-
ria profertur
tur Ganda-
vi.

Angli disti-
ncti bello
Scotico ne
succurrant
Gandaui.

Præsidia cõ-
tra Ganda-
uos per Au-
dacem disposi-
ta.

Prælium no-
bilitatis cõ-
Gandensibus

Ardenburgi-
um muni-
tur à nobil.

Ioan. Iunio-
ri crudelis-
tas.

M CCC LXXXV. Pascha. ii. Aprilis. Die octavo post Pascha, hoc est, quinto Idus Aprilis, Ioānes filius ducis Audacis uxorem ducit Margaritam filiam Alberti Bauari Comitis Hanoniæ, Hollandiæ & Zelandiæ. Simul Guilielmus filius Bauari ducit uxorem Margaritam filiam Philippi Audacis. Hæ nuptiæ apud Cameracum maxima nobilitatis frequentia celebrantur Ioanne episcopo Cameracensi sacris operante. Adfuit Rex Carolus Sextus, Ducesq; Burgundus, Borbonius, Bauarus, Guilielmus & Ioannes Namurcensis. Ædita equestrium certaminum pulchra simulachra, in quibus & ipse Rex nobiliter decurrit contra equitem Hanoniæ Nicolaum à Spineto virum strenuum: qui tantam eis in ludis à Rege iniit gratiam ut pro censu suo equestri mille annuas libras parisiacas in vita ab illo acceperit. Effecit enim ut Rex adolescens septemdecim annorum insperatum ibi assequeretur honorem. Intererant & foemina primariæ Margarita Flandrica, Ioanna Brabantina, & Margarita Bauara. Dotem dedit uterq; pater filiae suæ centum milia francorum. Et sponsi honoribus magnis aucti. Ioannes Comes Niuernensis, Guilielmus creatus Comes Osteruandiae. His nuptiis qui interfuerunt rem visu rarâ viderunt, Duas sponsas Margaritas duasq; earum sponsarum matres Margaritas. Inter hæc Borislaus Gandauensium Præfectus Schendelbecam, Niniuen, Doynsam, Niveliacum, Querneram, Vvarscotam, Vvostiniam, Hansbecam, Saemslacht, Moeram, Perboom, Larnam, aliaq; castella presidiiis munit. Gandauum eductis nouis aliis quot turribus communit. Quinq; signa militaria profert, Signum Urbani Papæ, Signum Regis Angliæ, Signum oppidi Gandauensis, Signum diui Georgii, & signum sibi priuatum suæ familiæ: sed præcessit reliqua omnia Urbani Pontificis. Qua quidem re declarare volebant Gandauenses se catholicos ac iustos esse filios Ecclesiæ, aduersarios autem gentem schismaticam. Richardo regi paranti suis in portubus classem auxilio Gandauensibus Scoti graue bellum mouent. Ioannes Viennensis Gallorum Thalasarchus magnas in Scotiam copias transportat, ut inibi Scotis belli socius Anglos domi contineat. Magna prædonum procella ex Alusto, Gerardimonte vicinisq; locis in agris Atensi, Flobecensi, Angiensi, & Lessiniensi, sub nomine Gandauensium grauius grassantur. Philippus dux Ioannem dominum Ghistellæ insignem equitem Brugis, Cortraci Ioannem Iumontium, Dammi Rogerium Ghistellanum, Hypræ Petrum à Ziepa, Ardenburgii Guidonem Pontalerium Burgundiæ Marefcalcum (is est Tribunus militum) Rissliardum Flandresem, Henricum Antonienssem aliosq; nobiles ad. cc. equites collocat, ut Marte indefesso Gandauenses exerceant, & quatuor Officia, unde imprimis Gandauenses accipiebant alimenta, funditus euastent. Quodam die duo Gandauensium milia Duci Agricola nobilitati illic occurrunt. Mox fit prælium ardentissimis utrinq; animis: Sed Gandauenses & numero & virtute superiores fuere. Pugna erat omnino pedestris: sed coacti sunt nobiles paratos ascendere equos suos, & Ardenburgum se recipere: alios qui ad unum omnes fuissent confecti. Desiderati sunt (inquit Frossardus) Ioannes Bernecte, Petrus Belle forierre, Philippus de Gaucii, Raulinus de la Folle & alii complures. Dehinc Vicecomes Meldensis cum multis strenuis equitibus Præfectus Ardenburgii constitutus oppidum refarcit, contraq; incursus inimicorum quam fortissimum potest reddit. Supremus Prætor Flandriæ Ioannes Iumontus Gandauensibus ante omnes infestus & crudelis, quoscuq; comprehendere potest aut statim necat, aut luminibus auribusve priuat, suaq; sauitia celebrem se reddit, adeo ut omnium volitet per ora eius inhumanitas.

Eodem

Eodem tempore Agricola & Boscanus Aldenardam mouent, si fortè clanculum irrumperè possent in oppidum: sed irrita cadunt vota, nisi quòd pecoris grandem prædam Gandauum secum minarent. Sub medium mensem Maium Classis centû nauium missa à Rege Angliæ Cadsantum Insulam inuadit, diripit, incendit, trucidatq; & capit incolas, eodemq; spacio temporis adfuere mercatores Orientales vulgò nobis Osterlingi dicti cum Hollandis & Zelandis merces suas aduehentes, qui statim demissis velis suis cum Anglis & Gandauenibus se coniunxerunt. Slusani & Normanni ad portus custodiam à Duce constituti, id grauitè ferentes vnam ex eorum nauibus surripiunt, occidentes capientesq; aliquot Orientales, quam tamen nauem statim recuperantes Angli mercatoribus reddunt, Normannosq; quotquot ceperant securi percutiunt, relictoq; littore Flandrico ad ostium Somonæ reflectunt contra Gallicos ibi classem mercatorû iter in Flandriam parantium: ex qua quidem classe grandem numerum frumenti ac vini ceperunt. Interea ex Sacciportu Gandauenses duce Prætorè suo Iacobo Scotellario cum. xxx. soluunt nauibus, vt Andouerpianis amicis quibusdâ suis proidentibus caperent. At Prætor maris adeo se fortiter illis obiecit vt nonnullis ex suis amissis domû reuerri cogerentur. Hic Guido Trimolus captiuos ex oculauit, atq; ita Gandauum remisit. Et Gandauenses vt ultionem sumerent quotquot haberent Gallos decollauerunt. Brugeses, Slusani, Birsletani, Teneramundani, Antuerpienses, Saftinganiq; iunctis simul nauibus classem pulchram constituunt vt Gandauenibus primum à mari claudant. Præterea in Honta locatæ quaternæ naues capitales à Principe quæ omnem intercipient commeatû. Ita Neptuni beneficium ademptum Gandauis. Simul terra quatuor Officiorû militibus in direptione concessa, in usq; prorsus excindi & euerti propterea quòd continenter Gandauos aleret. Et Guilielmus Osteruandius nouellus Philippi ducis gener per Hanoniam & Hollandiam militem legit, vt socero veniat suppetias, cuius præcursor Ghiselbertus Gruter Traiectensis cum selectissima Hollandorû manu ad Hansdicam applicat, cædibusq; & incendiis quatuor Officia aggreditur. Sed Ducibus Simone Parisio Præfecto Moeræ ac Richardo Terline Præfecto Perbomeni Gandauenses fortiter resistunt, pugnaq; cõserta Gruterum cum filio omnibusq; Hollandis fundunt & occidunt: vt Brando refert Dunensis.

Franciscus Agricola, Raso Vordius, & Petrus Boscanus cum septem milibus Gandauenium Ardenburgum veniunt, vt fortim ibi nobilitatem opprimant, maximè autem Ioannem Iumontum quem præter ceteros omnes oderant. Erant hic Robertus Betunienfis, Risflardus Flandrensis, Ioannes Iumontus, multiq; alii nobiles, quatuor Officia Gandauenium promum obsidentes, omnesq; securi in lectis suis dormiebant fsi suis vigiliis. Et iam pars Gandauenium fossas transierant & muros ceperunt scandere, cum fortè fortuna tres omnino milites diutius solito vigilantes adhuc per mœnia deambularent. Hi hastis suis nigris duos aut tres de muro reiecerunt, tantumq; sustulerunt clamorè vt excubias aliosq; excitarèt. Horû noia Engerranus Zendeka, Gossuius à Fano Albani, & Gossui. à Fano Martini, qui maximè ab oibus collaudati & magnis donati muneribus, quòd soli ea nocte cõseruatores fuissèt tãtè nobilitatis. Nã nisi Deo volète isti adhuc vigilassèt, haud dubie oppidû tûc captû fuisset, scedaq; cædes facta nobiliû virorû. Hæc sub finè Maii die quodâ Mercurii. Frustrati & repulsi Gandauenses abscedunt ordine militari & Ostburgum diripiunt. Anglorum auxilia in Sacciportum applicant, iunctaq; Gandauen-

*Cadsantus
Insula à
ripitur ab
Anglis.
Osterlingos
tū classis.*

*Angli Gale
licæ classis
merces diripiunt.*

*Oceanus
clauditur
Gandensibus.
Quatuor Officia exci-
piuntur.*

*Hollandi duce
Guil. Bas
uaro nobili
tati subue-
niunt.
Ghifel. Gruter
cum suis
occiditur.*

*Ardenburgus
negligentia
nobilitum
periclitatur.*

ANNALIUM FLANDRIÆ LIB. XIII.

Birfletū obsesū à Gandensibus.

Orientalis Flandria diripitur ac inundatur ab Anglis.

Dammum captum ab Agricola.

Agricolæ inuestigia erigunt nobiles matronas captivas.

Dammus oppidū diues.

Dammī statio vini.

Carolus VI. Rex rursus descendit in Flandriam.

fibus Birfletum mouent, quod terra mariq; obsident ac fortiter oppugnant. Tenebat hoc oppidum Aza Flandrensis filius nothus Ludouici Comitis, vir bello præstantissimus, cui & auxilio venit Guilielmus Offeruandius Audacis gener cum Hollandis. Hi ita oppidum defenderunt vt Gandauensibus nihil ipei loci potiundi relinquerent. Cum autem nec maiora ex Anglia accipere possent auxilia, quod bello Scotico Rex distineretur, Birfletū spe irrita abscedunt: Angliq; tunc Hugosletum, Isendicam, Ostburgum, bonamq; partem Orientalium Franconatum cædibus, rapinis, & incendiis deformant, fractisq; passim (grauī damno Flandriæ) septis & aggeribus maris terram inundant, ac cū quanta possunt præda domū nauigant. Promiserat Agricola non prius se Gandauum reuersurum quā oppidum aliquod cepisset. Igitur vbi certior esset factus per exploratores Rogerium Gestellanum Dammī Præfectum cum suis ferre omnibus esse Brugis, clam de nocte Dammū accedit, inuentisq; nauibus aliis quot in Liua fossas transit, muros transcendit, oppidum capit, armatos omnes trucidat, cæteris parcat. Ioannes Vincka & Laurentius Durla vt suam ciuibz suis probarent virtutem, delerentq; dedecus Aldenardæ acceptum, primi hic per murum in oppidum euaserunt, portamq; Frisiam effregerunt qua totum agmen intrauit. Perdiderāt hi sua incuria Aldenardam absente Agricola, detentiq; erant in custodia iussu populi: sed hac expeditione precibus Agricolæ dimissi. Ingēti hic Gandauenses potiti præda omnis generis diuitiarū. Inuentæ septem insignes mulieres, omnes equitum auratorum coniuges, quæ venerant visum Dominam Gestellanam vterum ferentem ac partui propinquam. Has ante omnia ab iniuria omniq; dāno custodiendas Agricola curauit, illisq; splendidum conuiuium perinde atq; in festa pace dedit, religiose iurans nihil eas prorsus mali passuras. Vir (inquit) sum, cum viris bellum gero: sed mulieribus parco. Et quanquā nostras mulieres aduersarii nostri turpissimè tractent, ego tamen vos omnes non secus ac filias meas conseruabo. Et hæc quidē Agricola non magis sanctè promisit, quā integrè præstitit, eaq; probitate & temperantia gratiā apud plures nobiles iniit ita vt à multis amaretur colereturq;. Erat enim vir quanuis planè militaris non tamē sæuus aut impudicus, sed bello fortis, & cōsilio bonus ingeniosusq;. Ita Dammū prima nocte captum. xvii. cal. Augusti die dominico. Accersit mox Gandauo Agricola maiores copias. Iacobus Scutellarius Prætor Gandauensis cum Anglicis aliquot sagittariis, atque aliis delectissimis viris euestigio venit. Magno ciuitas Gandensis gaudio lætitiq; recreatur. Omnes Agricolam in cælum ferre. Accurrunt ex templō Brugeses & Orientales Franconates, Dammūq; oppugnat vt Gandauenses pellant: sed certiores facti de aduentu Scutellarii à Gandauo mox maiore cum damno quā lucro recedunt, de Dammo recuperando aliam iniri rationē. Ea nempe captione consternati sunt vehementer Brugeses. Dammus enim clauis est & ostium maris, clauditq; & aperit Brugesibus, mercatoribusq; omnibus Oceanum, eaq; tempestate oppidum erat populo frequentissimum & valde opulentum, quanquam nunc alienata iam mercatorum frequentia instar vici sit. Gandauenses optimo illo vino ibi inuento adeo se ingurgitant inebriantq; (erat enim vinorum statio) vt magnam oppidi partem per meram intemperantiam incenderint rapientes magna violentia bonorum ciuium fortunas. Tanta vbique orta turbatio ob portum tam repente captum & præclusum, vt rursus Sextus Rex in Flandriam descenderit cum lxxx. milibus armatorum. Erat tunc in Ambianis: vbi annum iam agens septis

septimumdecimum vxorem duxit Isabellam filiam Stephani ducis Bauariæ. Venit per Atrebatas Insulam, Hypram, & Brugas, & sub Calend. Augusti Damnum obsedit, vbi totum perseueravit mensem. Agricola autem Damnum fortiter tenuit per sex totas hebdomadas. Delectos secum pugnatores traditur habuisse ad mille quingentos. Erant hic cum Rege frater eius Ludovicus Aurelianus, & Biturix, Burgundus, Borbonius, Britannus, aliiq; summi Duces. Habuit obsidio centum milia virorum. Brugenses, Hyprenses & Franconates vnâ aderant. Horum duces Sympiacus & Gestellanus fuerunt. Hic Guilielmus Hanonius Comes Osteruandiarum equestri à Rege donatus est dignitate. Brugenses à latere obsidetur Septentrionali, fossamq; oppidi aqua subtilitereducta siccant ac terra replent. Regii aggere per transversum iacto portum claudunt, ita vt nihil à mari accipere queant obsessi. Fontem aquæ dulcis ex Maleano deductum viuario intercipiunt. Ita fecerunt oppidana capit aqua, morbosq; vtentibus gignere. Erat aura cæli serena, sicca, & calida.

*Damnum
rex obsidet*

*Portus clau-
ditur &
fons intere-
capitur.*

Ventus obsessis contrarius fecit vt nullum ex Anglia acciperent nuntium. Ad hæc ita acriter quotidie oppugnabatur vt neq; noctu neq; interdiu vllam haberent requiem, tantaq; densitate volabant lapides tormentorum vt vix videretur nisi subter mœnium aggeres latere possent. Tanta in difficultate nõ despondent tamen animos, sed viriliter propugnant, multosq; hostium per sagittarios Anglos ac tormenta sua, quorum magnam habebant copiam, interficiunt. Occisorum ibi facile clarissimus fuit Clariacensis dominus lapide ictus tormentario: qui Comitis Cociacensis erat familiaris. Ex equorum foris morientium & canum intus cæforum fetore plurimi ex Gandauensibus cœperunt ægrotare. Simul nobilium complures qui continuabant obsidionem, eodem fetore ac cæli illius gravitate in malam valetudinem prolapsi pars Brugas alii aliò secedere cogebantur. Rex apud Maleam agebat. Intercessere breues induciæ, per quas Ioannes Atrebas à Rege, certiq; homines ab Agricola Gandauum missi de rebus componendis. Sed cum Galli nihilominus continenter munimenta facerent contra oppidum, obsessi eos tormentorum iactibus occiderunt. Sic fractæ induciæ & Atrebas Gandauum captus, oppugnationesq; de integro instauratæ. Inter hæc coniuratio Slusensium cum Gandauis facta est huiusmodi. Vt quadam certa nocte Præfectum suum in lecto occiderent: Oppidum suum Gandauis traderent: Naues regias stantes ibi in anchoris incenderent: septa maris frangerent: Exercitum Gallorum Dammi submergerent, Gallosq; aut caperent aut occiderent. Sed detecta per quendam sociorum tam fœda conspiratione, præuenti sunt omnes, vnâq; nocte per Præfectum capti, iussuq; regio capitis poena multati. Cæterum coniuratorum istorum nomina nusquam inuenio. Iam res cibaria obsessos prorsus cœpit deficere: ea propter cum nihil subsidii accipere possent, neq; ex Anglia neque à Gandauo, cogitare cœpit Agricola, quonam pacto se suosq; eximere posset periculo.

*Clariacensis
dñs occiditur.*

*Morbo laboratur &
in castris et
in oppido.*

*Coniuratio
Slusensium
atrox, sed
vana.*

Ad sextum Calend. Septembres persuadet ciuibus Dammenfibus prima luce longè maximam futuram oppugnationem, ideoq; ne damnum acciperent, neue impedimento forent pugnantibus, mulieres, omnemq; imbellem ætatem, vnâ cum multis ex aliis ciuibus in templum introduxit iussos ibi se tenere. Ipse clam cum suis familiaribus, cum Anglis, omnibusq; præcipuis Gandauensibus paulò ante lucem Gandauum aufugit, domumq; incolumis peruenit. Mirandum prædicandumq; viri ingenium, quòd tam diu tanti Regis potentia resistere, tandemq; ita se absque magna noxa saluare valeret.

*Agricola
evadit cū
suis.*

Dammum riosus capitur per Regem. Dammenses parsq; vulgarium militum videntes se deceptos, fugere partim & ipsi ceperunt Gandauum: sed à Gallis iam doli gnaris in itinere ad sexcetos intercepti sunt, captoq; mox oppido cedens promiscuè facta eorum qui adhuc remanserant. Liberatae nobiles illæ sceminae quarum supra meminimus, nihilq; illis illatum mali. Galli sperantes se inuenturos in oppido tam diuite magnam prædam frustrati sunt: Nam præter vinum nihil ferè reppererunt. Omnia Gandauenses vel ante Regis aduentum Gandauum contulerant. Capti circiter. cc. lx. Gandauenses & Angli, Brugisq; ferè omnes per Ioannem Valkur Praefectum ciuitatis securi percussi, ac sepulti extra portam Boueriam ad Magdalena in arena. Quicunq; enim exules erant aut locis etiam aliis sub Gandauenfibus meruissent, nullam obtinere gratiam. Iacobus Scotellarius cum Agricola quidam euasit: sed morbo contracto statim obiit Gandau.

Iac. Scotellarii mors.

Ad tertium Calend. Septembres direpto & incenso Dammo, itum ad quatuor Officia & Gandauum. Rex apud pagum Arteveldam milibus passuum duobus à Gandauo castrametatur. Populus quatuor Officiorum se suaq; ferè omnia Gandauum, Antuerpiam, & in Zelandiam & Hollandiam contulerant. Quicunq; verò non fugerant, miserabiliter sunt trucidati: nulli ætati paritum. Cædibus & stupris non modò hic Galli grassati, verum etiam Flandri à Gallis (puto) talia docti, abs quibus rarò quicquid didicerunt boni. Omnia ædificia totius terræ & templa & castella incensa, prostrata, terraq; ferè æquata, propterea quòd hinc iugiter sua Gandauenses acceperint alimenta. Inter sacra profanaq; nihil discriminis. Omnia funditus euasitata: adeò vt vel arbores omnes fructiferae passæ sint excidium, omniaq; crescentia adusq; portas vrbis Gandauensis deleantur. Qui Samslacht Castellum tenebant subiecto igni suffocati & combusti sunt. Rex ab Artevelde Gandauo obsidionem quidem minatus est, sed non accessit propius. Castellum Arteveldanum, quo erat usus hospitio, incendit & euerit. Arcem templi occisis defensoribus cum toto pago cremat. Gallici scriptores hic fabellam (vt mihi quidem videtur) assunt, Gallos etiam in Zelandiam penetrasse, ibiq; fuisse quosdam qui securi percussu maluerint quam in Franci Regis iurare verba. Res plena periculi erat degere tunc Gandau, propterea quòd discordia disunctionesq; animorum per omnia essent, aliis pacem, aliis bellum suadentibus. Pars aperire Regi nouoq; principi portas, illorumq; implorandam clementiam censent: alii suis indurati malis, assueti cædibus & rapinis, nihil spei habentes veniæ, ferrum mortemq; pacis suatoribus ministrari. Rex princepsq; Audax gentis miserati amentiam, vtrò de pace literas occultè ad primarios probosq; ciues miserunt: sed quanquam plurimi pacis essent amantes, minimè tamen erat tutum de illa quicquam colloqui: Quicquid boni ædificare, improbi destruere. Iam fessi erant Galli ob coeli soliq; Flandrici gravitatem, fama; erat Gandauenfibus in sex menses satis esse commeatus. Itaque postquam iam de Anglis nihil amplius periculi timebatur, Rex Flandria relicta ad nouam nuptam suam annos natam sexdecim concessit, omni cura Flandricæ prouinciæ Philippo demandata Duci. Richardus enim Rex remissiore erat animo, quam vt cum Flandris Gallos bello aggrediretur. Simul Ioannes Viennensis postquam in Scotia more Gallorum militiæ suæ gloriam adulteriis maculasset, pulsus à Roberto Rege, ipse quidem per portum Slusam in Continentem rediit: sed orta in mari sua tempestate pars suorum in Danemarchiam alioq; terrarum delati, non nisi post longos errores multamq; miseriam domum potuerunt reuerrere.

Et Lva

Quatuor Officia vastata ab exercitu regio.

Gandauo obsidione Rex minatur.

Rex exercitum reducit.

Ioan. Viennensis pulsus à Scoto, cui militabat.

Et Ludouicus Andegauenſis deluſus ab Antipapa, vbi in Italia cum exercitu tam numeroſo (vt ſuprà oſtendimus) hoc anno periſſet, qui reliqui erant miſlitum, nudi, laceri, inopes, mendici domum tandem reueniunt. Reuerſo domum Rege, Epiſcopus vnus, Dux vnus, & duo Comites Legati Hungariæ in Galliam veniunt pro Ludouico Regis fratre ſponſo filiæ herediſq; Hungariæ. Ità apud quosdam inuenio: quanquam ſatis conſtet Mariam filiam herediſq; Ludouici Regis Hungariæ per eos dies defuncti pactam fuiſſe à pueritia Sigifmundo Lutzelenburgenſi, futuro Imp. cumq; tandem cum illa regno Vngariæ potitum. Sed defuncta illa abſq; liberis duxiſſe quandam Barbaram multa libidine & adulteriis ſcedam mulierem, moribuſque vt nomine planè barbaram. Pacem Flandriæ multis rationibus Philippus & Margarita principes optabant, maximè autem propter cenſum, qui rebus ità turbatis totus illis deperiit: ſimul ob bellum quod inſtabat Anglicum: decretum enim omnino Philippo erat in Angliam ducere expeditionem. Adhæc Gandauenſes longo exhausti bello pacem rebus omnibus anteferebāt extra eos qui deſperata venia obdurati erant in malis. Omnium rerum apud eos graua cceperunt eſſe precia, Quatuor Officia Hollandiæq; & Zelandia adempta illis erāt. Ex Hanonia & Brabantia nihil ſerè importabatur. Vndique erant obſeſſi, ſame propediem perituri. Petrus tamen Boſcanus Anglorum adhuc ſiſus auxilio, tanta perſeuerabat peruiſſa, vt crudeliter necandos curaret, quicumq; de pace facerēt mentionem. Graſſabatur perditorum hominum improbitas. Malorum tyrannide oppreſſa erat Reſpub. Pro viris primariis ac bonis regnabat vulgus & ſæx ciuitatis. Terra mariq; mercatura, rerumque commercia & quaſtus peribant. Non ſolum totius Europæ mercatores, verumetiam ipſi Turcæ aliæq; ſepoſitæ nationes ob bellum iſtud Flandricum magno afficiebantur dolore. Erat nempe Flandria totius propè orbis ſtabile mercatoribus Emporium. Septemdecim Regnorum negotiatores tum Brugis ſua certa habuere domicilia ac ſedes, præter complures incognitas penè gentes quæ vndique conſluebant. Itaq; ſingulari quodam Dei beneficio tandem inuenta pacis via. Subornat Philippus Princeps Ioannem Heylam probatiſſimum equitem, qui primatibus boniſq; ciuib; promittat, impetraturos ſi ſuppliciter petant à Principe pacem, vel omnibus inductis remiſſiſq; delictis. Is eques tantis præditus erat virtutibus vt tam Gandaueniſibus quàm nobilitati multò eſſet gratiſſimus. Accedens igitur ad fanum Claræ, euocat ad ſe occultè Rogatorium Euervuin & Iacobum Eertburium, hunc Laniorum, illum verò Nautarum præfectum, qui vt optimi ciues ità pacis erant ſtudioſiſſimi. Primatum facile obtinent inter omnes opifices hæc duo collegia. Apud hos diligenter Heyla Principis exponit mentem. Nautas Euervuinus ſeu Ebrouinus, Lanios autem Eertburius in ſuam adducit ſententiam: eademq; de re cæteros opificum Decanos & ipſos pacis appetentes conueniunt. Omnes pacem cupidè amplectantur: occultè tamen propter Boſcani aliorumq; deſperatorum ſauitiam. Proſectus in Galliam Heyla renunciat Principi Nautas imprimis & Lanios quorum maxima erat authoritas, nec non & alios Decanos cupidiffimos eſſe pacis, ſi condonatis omnibus offenſis leges eorum & priuilegia ab allis Principibus data, ipſe confirmet, idq; vt per ſuam gratiam & Rex & ipſe facere dignentur ſubmiſſiſſimis omnes precibus depoſcere. Luteriam Pariſiorum & in Tricaſſes miſſæ Gandaueniſium legationes ad pacem ſuppliciter depoſcendam. Trimolus Vienneniſis, Clifſonus, Cociacus, aliique magnates qui in

Legati Huius
gariæ ad Se
xtu Regem

Sigifmundo
per uxorem
Hungariæ
Rex.
Barbara vx
or Sigifmundo
di Imperato
ris adultera

Petri Boſc.
tyrannus.

Emporium
Brugis cea
leberum.

Ioā. Heyla
gratiſſimus
eques.

Laniorum ac
nautarum
collegia G
dau præ
cipua.

Legationes
Gandaueniſium
pacis cauſa.

Tricassibus aderant magno consensu Duci suadent ut pacem illis det, ne quicquam impacati transire in Angliam à tergo relinquant. Rogat Dux an & Agricola Heyla conuenisset. Respondet, nec se vidisse illum, nec Gandauim degere, sed apud Gaueram. Tum Dux, aperi(inquit) illi omnia, certò scio pacem non auersaturum. Reuerso Heyla cum codicillis pacis maximè gaudet Agricola, confirmatq; se in æternum Principi suo fore obsequentissimum. Euervinus & Eertburius inter se coniurant aut pacem se obtenturos aut mortem appetituros. Postero die, qui Iouis erat, sumptis vexillis Burgundiæ & Flandriæ in forum Veneris prodeunt. Idem facit Petrus Boscanus cū vexillo Anglico & Borselæo Præfecto, certior iam clanculum factus quid Nautæ Laniiq; molirentur. At illi cum exclamarent pacem dare principem omnibus absq; exceptione condonatis maleficiis, ciues ferè omnes sub Flandriæ ac Burgundiæ signa concurrunt, adeò ut ex centenis vix Boscanus acquireret XX. quapropter diffusus suæ paucitati furtim à foro se proripit. Ioannes Borselæus vir per omnia probus honesto comitatu Calestiam vsque deducitur. Hæc in fine Nouembris, à quo tempore pactæ induciæ in Calend. Ianuarias. Literæ Ducis de pace maximo gaudio recitatae & audita. Lecti quinquaginta ex primoribus viris ciuitatis, quorum Heyla & Agricola cum Euervino & Eertburio principes fuere. Profecti Tornacum in vico diui Brixii se continent, hospitio maximè vsi Salmonis. Die quinto Decembris Philippus & Margarita principes cum Margarita Niuernensi noua nuru sua adueniunt ex Atrebatibus. Obuiam illis Gandauenses omnes in equis suis procedunt extra portam Insulanam, illosque absque descensu apertis capitibus reuerenter & officiosè salutant. Hospitatur Dux in ædibus Episcopi. Præcipuus omnibus in negociis Gandauensium aduocatus erat Agricola, vir comis, eloquens, experiens, aulicis gratus, ac bene amatus à multis. Eodem venit die Ioanna princeps Brabantia magno natu celebriq; nomine mulier, quæ & ipsa in hospitio erat in ædibus Episcopi. In monasterium diui Martini omnes conuenerunt. Hic adeò superbi & obstinati fuere Gandauenses teste Philippo Vvielandio, ut procumbere Duci ad pedes mordicus detrectarent, dicentes id se non habere in mandatis à ciuitate, quæ res Duci valde displicuit: sed consilio Alberti Hanonii Ioanna Brabantina & Margarita Niuernensis nomine Gandauensium sese Duci ad pedes proiciunt: quod cernens princeps Margarita, à latere eius surgens pariter ante eum prociuit deprecata pro sua ciuitate Gandauensi. Igitur condonata tandem delicta omnia, & maleficia. Leges, consuetudines, iura, & privilegia omnia comprobata. Facta omnium exulum & fugitivorum reductio. Captiui vtrinq; redditi. Arces munitionesq; restituta. Rescissum à Gandauensibus foedus Anglicum. Nouis principibus iurata perpetua fides. Bonorum mobilium pacta restitutio non quidem coacta, sed voluntaria duntaxat. Fractoribus pacis lex sancita ut vita bonisq; priuentur. Cortracensibus, Aldenardanis, Gerardimontanis, Teneramundanis, Rupelmundanis, Alostanis, Hulostanis, Birsletanis, & Donsanis, sua confirmata privilegia. Consignatores pacis erant Legati Caroli Regis, Philippus & Margarita Principes, Scabini, Decani, Consilium & Communitas ciuitatis Gandauensis, Ioanna Dux Lutzelburgii, Brabantia, & Lymburgii, Margarita Comes Niuernensis noua nura Flandriæ, Albertus Bauarus Prætor & Rector Hanonia, Comes Hollandiæ, Zelandiæ, Dominus Frisiæ, Gulielmus filius natus maximus Comitis Namurcæ, idem Dominus Slusiæ, Hugo Dominus Antoniensis,

Agricola pacem admittit.

Boscani fœderis impari multitudini pacem petenti.

Pax Flandriæ Tornaci facta.

Gandauenses Duci ad pedes procumbere dedignantur.

Consignatores pacis.

toniensis, idem Vicecomes seu Castellanus Gandauensis, Ioannes Dominus Gestellanus & Harnæ, Henricus à Beuerna Dominus Dixmudanus, Ioannes Dominus Grimbergenfis & Gruthufius, Arnulphus à Gauera Dominus Scorsia seu Scornacius, Philippus Dominus Axellanus, Ludonicus dictus Haffa nothus Flandriæ, Gerardus ab Raiffeghem Dominus Basserodii, Gualterus Halovvini Dominus, Philippus à Maſſemey Dominus Ekanns, Ioannes Villanus Dominus fani Ioannis ad Lapidem, Ioannes ab Oultre Vicecomes Hyprenfis, & Ludouicus Dominus Boulariensis, viri omnes ordinis equeſtris, Optimates item Brugenſium, Hyprenſium, Mechlinienſium, & Antuerpienſium, & Scabini Franconatium tres equites Flādri, Philippus ab Zedelghem, Monfrandus ab Esna iuxta Dixmudam & Philippus Buckemarius. Actum Tornaci in cœnobio diui Martini. XVIII. die Decembris, die Lunæ. XV. Cal. Ianuarias. Is terminus fuit ſeptennii bello Flandrico, in quo milia hominum amplius. CC. periſſe traduntur. His rebus ſceliciter peractis recitati ſunt *Codicilli pacis.* dicilli pacis, ac tria facta exemplaria, quorum vnum Duci, alterum ciuitati Gandauēſi, tertium traditum Frāciſco Agricola. Inde magna modeſtia Gandauenſes principes inuitant vt Gandauum venire dignentur, illiſq; valedicentes, quantas maximas poſſunt agunt gratias. Simul Ioannæ Brabantinæ, pro tantis ipſius laboribus omnibuſq; ab ea acceptis beneficiis immortales agentes gratias ſe in æternum illi deuinctos eſſe profitentur. At illa admonet eos oratq; vt firmam ac ſtabilem ſeruent pacem, iugiterq; in quiete & principum ſuorum debita obedientia perſeuerent, magnaq; beneuolentia ac verborum ſuauiſſime eos dimittit. Ioannes Borſelæus præfectus ille Anglus deductus eſt *Ioan. Borſelæus Caleſtiā deducitur.* ab Ioanne Heyla vſq; Caleſiam. Petrus Boſcanus quanquam & ipſe precibus Agricola pacem haberet, non auſus tamen Gandauo manere Angliam cum Borſelæo petiit, vbi & à Rege & Ioanne Gandauenſi Duce Lancaſtriæ bene acceptus eſt, aſſignatq; mox illi redditus annui centum marchæ argenti Londonii ex lana venalitia. Niſus autem eſt Agricola illi perſuadere vt Gandauo maneret. Contra ille Agricola ſecum ducere in Angliam conatus eſt. Dicebat enim Agricola omnia eſſe condonata omnia eſſe tuta & ſecura, poſſe in patria ſine periculo manere, pacem æternam literis & ſigillis eſſe roboratam. At ille, Franeſce (inquit) Vera remiſſio non eſt ſita in literis, Ore remittimus, tabellas conſicimus: ſed odium tamen in pectore reſidet æſtuatq; domo exili Gandauo natus ſum. Extant complures claræ potentesque familiæ, quarum parentes propinquosq; occidimus: putas non exorituram vindictam? Fido (inquit Agricola) paci à Domino Burgundiæ datæ. Tum Boſcanus, pacem (inquit) Burgundio, omniſq; nobilitas bene ſeruabunt: ſed nihilominus tamen priuata inimicorum noſtrorum odia, nos abſument. Ego in patria pro mundo aureo manere non auſim. An putas Ghifelberti Gruteri, Simonis Betæ, Dominiq; Herſelenſis cædes à nobis factas poſſe manere inultas inter eorum liberos, nepotes, & propinquos? Ferent illi ante ſuos oculos noſtra hîc ora abſque vindicta? Confirmo tibi Franeſce, ſi manſeris interficiſeris. Ità Boſcanus cum Borſelæo diſceſſit, cuius abſceſſus lætior erat ciuib; quàm triſtis or veritis ne per eum noui exiſterent motus. Agricola manſit in patria, ſed ſuo malo. Statim poſt hanc pacem Philippus Dux cum vxore venit Gandauū paulò poſt ſerías Epiphaniæ, vbi ab omnibus magno honore acceptus eſt. *Agri. patri am relinque rerecuſat.*

Poſthæc Audax quò liberius portu frueretur, excluſiſque Anglis ſuos in fide contineret, cœpit de aſſerenda ſibi prorſus Sluſa cogitare: erat enim propin-

*Slusam Namurcensis re-
stituit pro
Betuneæ.
Opera publi-
ca Ducis
Audaciæ.
Arces Slu-
sane.* propinqui eius Gulielmi Comitis Namurcæi. Facta est commutatio. Cessit Namurcæus Philippo Slusam, pro qua Burgundio Betuneam illi dedit. Tum condita ab Audace in portu Slusano turris illa Burgundica, Castellum minus vulgò dictum. Conditum & impensis Caroli Regis Castellum maius, quod adhuc permanet: sed domus illa Burgundica nostro hoc ævo à Carolo Principe demolita est, quanquam (si vera loquuntur) multò firmior esset castro maiore. Voluit Rex ut castro, suo ære condito semper præessent Galli, Anglosq; à Regni finibus arcerent. Simul Slusense oppidum muro Audax lapideo clausit impensis publicis. Contra Gandauenses Cortraci arcem nouam super Lisam & Aldenardæ aliam super Scaldem eduxit. Hyprense oppidum muro itè lapideo cinxit impensis Hyprensiū, quod oppidum hætenus non nisi cespitio muro fuerat munitum. Suburbia Hyprensiū bello Anglico incensa restitui non fuit: sed incolas Popringam, Meninum, Virouiacum, Cominium, aliòq; misit, ubi lanificium suum exercerent. Nam ex illis suburbanis præcipui semper motus & seditiones Hyprensiū extiterunt. Apud Neoportum ab Anglis crematum ex templo diui Laurentii, quod curiale erat, arcem exci-tauit, oppidumq; nouis fossis & muro saxeo circumdedit nouumq; tunc conditum ibi templum ac Virgini Deiparæ dicatum, remanente turri diui Laurentii, quæ etiam nunc in arce extat. Simili modo Furnas, Bergas, Brucburgum aliq; munivit. Dixmudæ portas solum fecit è lapide, muro manente cespitio. Cum prætoria Legale & rationale minimè viderentur sufficere, instituit Insulæ nouam quandam Curiam consiliariorum & magistrorum Rationum, quibus fecit potestatem de omnibus cognoscendi rebus quæ ad ipsius celsitudinem & dominatum attinebant, non abolitis tamen veteribus Curiiis Legali & rationali. Sed breui tempore perseuerauit hoc nouum prætorium. Flandri teutonici ut illi subiicerentur adduci nulla ratione potuerunt, quauis toto ingenio suo ut id perficeret Philippus vteretur. Et Insulani, Duacensesq; litigabant adhuc in Curia Parisiensi, quò tracti fuerant à Rege Philippo Pulchro. Eius noui Concilii primus præses institutus à Duce Petrus cognomento vander Zipe eques Hyprensis. Per continentes Christianorum Principum discordias ità Turcarum creuerunt opes ut Græcos ipsamque regiam Constantinopolin redderent tributariam. Leo Rex Armeniæ pulsus à barbaris pro auxilio venit in Galliam & Angliam ad Reges: sed tanta erant (proh dolor) inter nostros domestica mala, schisma pestilentissimum, superbia, auaritia, vetusta odia, ut nihil animi, nihil ocii haberent de rebus bonis & laudabilibus cogitandi. Quinto Calend. Octobris feriis Cosmæ & Damiani martyrum, die Mercurii visus horrendus cometes per aëra volitans, rubri, nigri, viridis, & liuidi coloris. Hyems multæ niuis.

*Pet. Zi-
panus.
Constantino-
polis reddi-
tur tributaria.
Leo rex Ar-
menie in
Galliam.
Cometes.* M CCC LXXXVI. Pascha. XXII. Aprilis. Post natam Capeticam progeniem nunquam maiore Galli vñ sunt vanitate quàm hoc anno. Quicquid nauium esset ab littoribus Hispaniæ vsque ad Rhenum cogunt in mare Flandricum, incredibilemq; belli apparatus faciunt, ut nauigantes in Angliam Insulam totam quanta est absorbeant, suis maioribus sanguine Anglico parentent, viros omnes occidant, fœminas & pueros in Galliam abducant in seruitutem. Parturiunt montes nascitur ridiculus mus. Numeratæ mille ducentæ &. LXXXVII. naues mense Septembri iuxta Slusam & Blancobergam, præter eas quas parabat in Britannia Oliuerius Clifsonus, qui & muros ligneos quibus castra circumcludenda crant, ædificatos nauibus imposuit. Tornacum,

Insula,

Insula, Duacum, Atrebatum, fanum Odomari, Ambianum, Betunea, Taruana, aliaq; vicina oppida nihil quàm molere & panem nauticum coquere. Con-
sule lector Frossardum, si commeatus incredibilem numerum, si inenarrabi-
lem armorum, omniumq; rerum copiam cupis cognoscere. Ex omnibus oppi-
dis Hollandiæ & Zelandiæ naues Slusam adductæ: sed eæ gentes quòd Gallici
non essent imperii, stipendia facere recusant, nisi præ manu accepto argento:
eamq; ob rem plus reliquis omnibus sapere dicebantur. Gallicus enim mi-
les stipendia non recepit nisi valde malignè, vt nonnunquam octo dierum
postquam meruerant octo hebdomadas, eamque ob rem prædones facti sunt
omnes. Quidam clam domum fugerunt, multi furtim à Flandris trucidati
sunt. Depauperatur tota Gallia dum æs militare cogitur, quod satrapè turpi-
ter profundunt: inter quos non tam de hoste vincendo quàm de nauibus pul-
chrius instruendis certamen erat. Trimolus vni instruendæ naui duo amplius
milia Francicorum impendit. Inaudita illa vectigalia non minus à sacerdotio
quàm aliis extorta nihil pensi habent qualiter dilapident. Mirum in modum
intenduntur omnium rerum precia, adeò vt quod vnum valuit aureum qua-
ternis emeretur. Auro tamen & picturis exquisitis totas naues exornant mi-
rificum in modum: nonnullis cum risu confirmantibus, contra Anglos veris
opus esse hominibus, non autem viris pictis. Interim eos Flandri ob caritatem
rerum omnium aliaq; granamina diris imprecationibus deuouent. Si Galli
(inquiunt) domi suæ vincere Anglos nequeunt, sed fugiunt illos velut lepo-
res venatorem, quomodo in Anglia eos superabunt? Non quærunt Angliam,
sed Gandauo quærunt excidium: vnde ob huiusmodi rumorem Gandauos
non mediocris incelsit metus: sed vana erat prorsus fabulatio, siquidem præ-
ter pacem ac summam fidem Gandauenfibus Burgundio nihil cogitabat.
Totam æstatem adusque Calend. Nouembres ea præparatio tenuit. Brugis
non modò rem cibariam sed virgines etiam & matronas ceperunt rapere.
Brugenses talium rerum impatientissimi propulsare iniuriam statuunt. Tu-
multuantur opifices, concurrunt, conspirant, armant se magno numero vt fo-
rum occupent. Miserat (inquit scriptor) saluti Gallorum diuina prouidentia
Ioannem Toparchum Ghistellæ, alioqui absq; vlla misericordia veluti canes
fuisent mactati: eos enim tum ob fœdos mores, tum propter recentem me-
moriam cladis Rosebecanæ valde oderant: sed occurrens illis Ghistellanus,
O viri (exclamat) Brugenses, ciues & vicini mei, cur vos itis perditum, quæ
vos nunc concitant furia? An non videtis vniversas Galliarum vires vestris
imminere humeris? Vultis omiſſa Anglia in vestram omnes conuertere perni-
ciem? Quænam (malum) ratio nouam iam concitare rebellionem, cui nun-
quam posset inueniri venia? Num extremum vobis quæritis excidium? Re-
uertite quæso charissimi amici mei in domos vestras, & arma ponite. Nihil
hic motus adhuc fraudi vobis erit, breuiq; tempore à Gallis eritis liberi. Tan-
tum valuit nobilissimi viri eloquentia ac purus ad eos Flandricus sermo, vt
illorum infaniam verborum dulcedine fregerit. Tanta in trepidatione in-
terim erant Gallorum primores vt hospitii suis inclusi in latibula & pene-
tralia se abderent expectantes suam fortunam. Hinc minor Brugis grassatio.
In Atrebatibus & Veromanduis maior licentia. Omnia exesa, omnia depo-
pulata. Non hostis Anglus maiora poterat inferre damna exceptis cædibus
& incendiis. Vna res solatio erat Flandris quòd eorum piscatores in mari
vtrunque essent tuti: Erat enim tempus Harengarum. Magister equitum Clis-
sonus

Hollandia et
Zelandia im-
perii non
Gallici.
Gallicis mi-
litibus mali-
giæ solutio-
tur stipendiis

Trimolus
gnificentia
prodiga.

Præpara-
tio longa.

Tumultus
tur Brugens-
es ob Galla-
lorum libe-
dinem.
Ioh. Ghistel-
le Domie-
nus tumula-
tum sedat.

*Cliffoni-
claf
fis tepestate
dificiunt.*

*Anglorum
trepidatio.*

*Dissuadet
Biturix ex-
peditionē et
persuadet.*

*Gallorū
leuitas.*

*Armeni-
aci
profusio.*

*Anglia sol-
uitur metu.*

*Gulie. Dux
Gelrie Bra-
bātos bello
laceffit.*

*Ioan. Lan-
castrius in Hi-
spania foeli-
citer belli ge-
ratur.*

*Pugna na-
ualis, qua
Flandrici
mercatores
ab Anglis
grauē detri-
mentum ac-
cipiunt.*

fontis cum. LXXII. nauibus onerariis ex Britannia soluit, vt & ipse Slusam ve-
niat: verūm orta granditempestate vix. XX. cursum tenent, sed huc illucque
disiecta pars in portū Tamisiā delata Londonii magno ludibrio fuere. Se-
ptem in Zelandiam appulsa & ab Insulanis direpta: cum parte aliquanta Clif-
sonus Slusam peruenit. Ea fortunaterrere Gallos cepit. Dubitant Angli an
terra mariq; obsidere Galli Caleſiam cogitent. Ideo præſidium fortissimum,
omnesq; res necessarie, & præfecti nominatissimi eo missi. Ter in hebdoma-
da per Regnum Angliæ supplicationes indictæ, vt auertere Deus dignetur pe-
riculum a patria. Septem portus suos quātis possunt præſidiis summa ope cus-
todiant. Ex agris omnia in oppida conferunt. Ea tueri omnino statuunt, Gal-
losq; ab agrorum ingressu non prohibere, sed naues eorum omnes incendere,
vt intercluso illis reditu fame & miseria ipsi sese conficiant. Ioannes Biturix,
cui minimē expeditio erat animo, mora & cunctatione sua omnem tantum ap-
paratum vanum & irritum reddit. Is vbi Lutetiæ inter muliebres delicias diu
tempus truiſſet, tandem mense Nouembri Slusam venit. Consilio conuoca-
to inconsultum arbitratur Regem tam iuuenem eo tempore anni Angliam
adire: Certum esse ex mille quingētis adunatis nauibus vix trecentas eundem
posse tenere cursum: Non media hyeme, sed æstate media talem expeditionē
suscipi debere. Itā expeditio in proximam æstatem extracta: & ingens illa mo-
lis belli veluti nebula sole discussa euauit, quanquam iam Robertus Atre-
bas, Philippus Atrebas, Henricus Barenſis, Petrus Nauarrus, Petrus Allebre-
tanus, Bernardus Armeniacus soluerant ē portu vt primi Angliam inuade-
rent. Valde malē audit apud omnes Biturix quod sua autoritate totum con-
siliū discussisset. Sæpe de rebus arduis Galli consilia capiunt, quorum mox
eos pœnitet, vt veteres scribunt Historici. Dolebant imprimis Sabaudus, Ara-
uernus, Armeniacus, atque alii complures qui ex tam remotis venerant ter-
ris, tantosq; sumptus nequicquam fecerant. Decem milia aureorum in ſolum
commeatum inſumpſerat Aruernus, quem non potuit mille Francis reuen-
dere, partimq; iam erat corruptus. Itā & hic & in Scotia, Italia, Hispaniaq; Gal-
lis omnia inſolentiter ceſſerunt, nūminis nimirum vindicta, quod de catholica
religione peſſimē meriti, non ceſſarent pernicioſiſſimum fouere ſchiſma.
In Anglia Calend. Ianuarii. feriæ ſolennes indictæ, supplicationes decretæ,
Gratiæ Deo Opt. Max. actæ, quod tantas Gallorum minas irasq; aberuncasset:
aiebantq; Biturigem plus omnibus ſapere, totamq; Galliam debere illi pluri-
mum, quod veluti ab inferis illos reduxisset. In diſceſſu bonam partem oppi-
di Slufenſis diripiunt. Brugis idem conati, interfecti clam nonnulli, palamque
maximē nonnunquam pulſati, adeo vt ipſe Biturix ſuper pontem Carmelita-
rum magno fuerit in periculo. Quod autem magis diſtineantur Galli ab An-
gliæ inuaſione, Gulielmus Dux Geldriæ conductus ab Anglis bellum mouet
Ioannæ Brabantinæ. Grauiam oppidum Brabanti obſidēt: ſed victi à Geldriis
repelluntur. Simul Ioannes à Gandauo Dux Lancaſtriæ in Hispania res mag-
nas gerit. Compoſtellam diui Iacobi cum pluribus oppidis vi capit, ita vt ne-
ceſſe habeat Gallus noua auxilia ſociis ſuis Hispanis mittere. Octauo Calend.
Aprilis feriis dominicæ annūciationis dum claſſis mercatorum Flandriæ re-
dit ex Rupella, incidit in inſidias Anglorum, qui duce Richardo Arondello
in portu & oſtio latebant Tamisiæ. Nauale certamen acriter committitur.
Erant ſimul mercatores Flandri, Hollandi, Zelandi, Oſterlingi, Leodiēſes,
Brabanti, & Hanoni. Habebant & Hispanos nonnullos: comitabantur &
Gallicæ

Gallicæ aliquot naues vt Brugis negociarentur. Nihilominus tamen ab Anglis vbiq; tunc ferè victoribus superantur. Longè enim nostros & nauium & pugnatorum numero exceſſerunt. Captus eſt claſſis præfectus Ioânes Buyck, qui quòd vir eſſet totius maris noſtri multò fortiffimus, Philippus Princeps pro illo Anglis obtulit fratrem nothum Regis Luſitaniæ captum à Gallis: ſed Angli haud immemores incommodorum quæ ſæpius ab eo in mari acceperant, commutationem pertinaciter reiecerunt. Capta ad nouem milia vaſorum vini præter multas naues, maximamq; earum ſupellectilem, aliaq; quæ uehebant bona. Complures vtrinque naues perforatæ ac depreſſæ. Tenuit præliū quatuor circiter horas. Perſuga ille Petrus Boſcanus naualium certaminum (quòd nauiculariam ante fecerat) peritus, virum ſe fortem contra patriam præſtat, dolenterq; patitur quòd tantum damni priuſquam pervincere poſſunt Angli accipiunt. Partem claſſis Blancobergam ac Sluſam vſque perſequuntur. Nihil Sluſæ præſidii erat. Maxima orta trepidatio. Arnulphus prætor Sluſenſis cū aliquot paruis nauibus ex portu prodit noſtris ſuppetias laturus: ſed nihil propius erat quàm vt caperetur: beneficio paruarum nauium, quas inopia profunditatis ſequi magnæ nō poterāt, euasit. Facile tum Sluſa capi poterat: & Anglis Boſcanus conſuluit vt eam inuaderent. Veruntamen timore Brugenſium vicinorumq; populorum veriti ſe intercluſum iri, abſtinuerunt: ſed per minores naues deſcenſum facientes Mudam, Oſtburgum, Houckam, Monacharedam, Coxidam, alioſq; vicos & pagos direptos incenderunt. Robertus cognomento Mariſcallus eques Flandrus, qui Margaritam filiam notham Ludouici Comitſis habuit in matrimonio, raptim Brugis Sluſam proſectus oppidanos vtcunq; confirmat: & Angli nihil amplius cunctati cum magna præda domum recurrunt. Puto hunc fuiſſe Robertum Vaueriacum Mariſcallum Flandriæ ac Dominum Lilarienſem. Hoc anno Ioannes filius Regis Luſitaniæ quamuis illegitimo natus thoro, & monachus eſſet ordinis diui Iacobi Compoſtellani & Hypodiaconus permiſſu tamen & aſenſu Vrbanſi Papæ monaſterio educitur, Rex Luſitaniæ ſalutatur, acceptaque vxore Philippa filia Ioannis Ducis Lancaſtriæ: filios filiaſque procreat, quorum ex numero Eliſabeta tertia Philippi Ducis vxor poſtea in Flandriā adducta eſt.

Ioâ. Buyck
peritus nauar-
chus.

Capta
9000.
vaſa
vini.
Petr. Boſc.
impius erga
patriam.

Angli ad
Sluſam deſcē-
ſu facto tra-
ſum illum
Flandriæ
euasunt.

Rober. Vau-
ueriacus.
Ioâ. nothus
Luſitaniæ
ſit Rex.

Frâ. Agric.
occiditur.

M CCC LXXXVII. Paſcha. VII. Aprilis. Vndecimo Calendas Auguſti in quem diem diuæ Mariæ Magdalenæ incidunt feriæ, Franciſcus Agricola Gandaui extra portam diui Petri ab Gallodino notho filio Domini Herzeleſis occiditur. Inhibitum erat ne quis niſi vnico cum famulo incederet. Taliter Agricola monaſterium petiit diui Petri apoſtoli, quem inſecutus nothus, defende te, inquit, tu qui occidiſti patrem meum. Nam & hic te occidam: ita reſpicientem Agricolam gladio obtruncat. Ceſus cum eo Ioânes cognomento van Liberſie. Ità inuenio, putoq; aut comitem eius aut ſeruum fuiſſe. Eadem Agricola minor aliiq; propinqui vlcisconi conati exilio multati ſunt. Ità periit Agricola, qui à dulcedine patriæ auelli non potuit: nec inter auſlicos Philippi verſari & militare voluit, quamuis ad hoc à Duce eſſet inuitatus. A collega ſuo Boſcano qui hæc illi prædixerat parum deploratur. Moriens Petrus Rex Arragoniæ Ioannem & Martinum ſuperſtites liberos ſeruare iuſſit medietatem Eccleſiæ, quemadmodum ipſe pro ſecuritate conſcientiæ ſemper ſeruauerat, ita vt non magis Vrbanſo quàm Clementi adhæreret: ſed Clemens euſtigiò ſcribit ac mittit ad Carolum Regem, ad Biturigem, Bur-

guna

Arragones ab V. bano ad Clemētē deficiunt. gundum, Barensem, eiusq; filiam Iolanthidem nouam iam Arragoniæ Regiam, multisq; pollicitationibus perficit, vt relicta neutralitate, suæ Arragoniæ iunxerit factioni: quemadmodum Angli suos quoque socios & fœderatos sub Urbani trahebant obedientiam. Sic abominabile illud schisma perseuerauit, culpa (proh dolor) Biturigis & Burgundionis quorum erat in manu melior: sed excecati fuerunt, ideoq; nihil feliciter Regno cessit Gallico. Carolus Rex Nauarræ numinis diram sensit vindictam, miserandis in eiulatibus per triduum ambustus, dum effictum corpus lintheo insuit aqua, quam viuā vocant, intincto, quod lintheū candela negligēter admota incendit. Misereatur illius Deus. Erat homo oppletus maximis sceleribus, magnusq; plebis oppressor: Miro popularium gaudio periit. Lutetiæ Iacobus Grisæus adulter ab Ioanne Charongio duello occisus & cruci affixus, nec ab vlllo lachrymatus, quod præter adulterium homo esset multis aliis nominibus scelestus. Quid enim non audet adulter? Gandavi per Philippum & Ioannam Brabantinam cusi noui nummi tam aurei q̄ argentei, quibus Rosebecani nomen inditum. Inhibitum edicto per totam Flandriam mense Aprili ante Bruges annuas nūdinas, ne vllus alterius pecuniæ esset vsus, omni moneta Ludouici Comitis ad mentas nummulariorum damnata, quæ res inter populares magnam peperit confusionem. Obiit feliciter Auenione Petrus Cardinalis Lutzelburgensis frater Valeriani Comitis Fani Pauli, filius verò Guidonis. Sepultus ibidem in sacello diui Machaëlis, clarus multis miraculis. In Anglia grandis coniuratio plebis abolitionem nouarum exactionum obtinet. Per Oliuerium Clissonum Magistrum equitum redempti Ioannes & Guido liberi Caroli Blesensis ex Anglica custodia. C. XX. milibus nummum post vnum & XL. annos quàm fuerant capti. Margaritam Clissoni filiam Ioannes accipit uxorem, ea spe & conuentione vt foceri auxilio pertineat adhuc ad Ducatum Britanniae victo & extruso Ioanne à Monteforti: At Monteforti cognatio Flandrica saluti fuit: Magnitudo Audacis faciliè eum protexit. Margarita princeps pro cognato suo Britanno sollicita magnopere erat, cœpitq; Clissonum magno prosequi odio. Tandem in Venetis Clissonus à Duce Britanno in vincula coniicitur. Tum Dux à Rege perduellionis accersitur: sed Audaci agente pax composita est. Pugnatum in mari inter Gallos & Anglos: Victi Angli. Hugo Spēserius Classis præfectus Anglicanæ captus: sed statim modico ære redemptus.

Grania obsessa à Brabantis. M CCC LXXXVIII. Pascha. XXIX. Martii. Gulielmus Dux Geldriæ filius Ducis Iuliacensis multis milibus nummum conductus ab Anglis acre bellum mouet Brabantis. Grauiam oppidum Geldriæ ad Mosam Brabantibus obsident. Dux Audax suppetias mittit Ioannæ Brabantinæ. CCCC. equites ducibus Gulielmo Trimolo Burgundo & Geruasio Miranda. In obsidione Grauiæ XL. milia pugnatorum fuisse traduntur. Victi tamen & fusi fugatiq; Brabantis à Gelderis: Multi cessi: Multi Mosâ flumine submersi. Capta. XVII. signa militaria, quæ Neomagii ad aram Virginis matris in perpetuam memoriam Gelderus fixit. Dux Audax, vt Brabantinam, cuius ipse hæres erat, tueretur: Simul vt Gelderos Iuliacosq; ab Anglis distineret, rursus omnem prope Galliam armat, Regemq; & Biturigem, & Borbonium, Lotharingum, Turonensem, aliosq; Galliarum satrapas in fines Iuliacensium duxit, magnisq; laboribus ambos duces patrem filiumque ab Anglis auertit & inducias inter illos & Brabantiam composuit. Venit quidam magni nominis Anachorita ad Carolum Regem

Regem, dixitque diuinitus se missum de vestigalibus miserisque populi leuandis, alioqui breui tempore iram Dei in Regem sauituram esse. Verum iste concionator ab auaris Principibus Biturige & Burgundo, qui & Regem & Regnum gubernabant, tanquam homo delirus reiectus est, sauique ira Dei in Regem intra annos plus minus quatuor. Ludouicus frater Caroli Regis postquam Mariam Hungarani Sigismundi Luceburgensis sponsam intercipere non poterat, ducit uxorem Valentinam filiam Ioannis Galeatii praefecti Mediolanensium, veneficam plane mulierem. Gallis ab irato (creditum est) numine in vindictam scelerum suorum missam: nempe incredibile narratu est quantam illa Gallicis rebus inuenerit turbationem. Ea erat quae filium suum penè infantem ipsa necauit hoc errore. Dedit illi in manum venenatum malum, ut traderet illud suo aequali, Delphino filio nato maximo Caroli Regis. At puer abstinere non potuit, quin mox admotum ori suo malum dentibus morderet, quo ex morfu intoxicatus subito expirauit. Studuit enim Valentina & maritus eius omne genus Regium maleficiis extinguere, atque ita ad Regale solium peruenire. Ad Dionysii Parisiorum exequiae fiunt Bertrandi Glesquini magni bellatoris qui ab Episcopo Antissiodorensi mirum in modum laudatur.

Valentina
uxor Lud.
Aureliani.

Valentina
paricidia.

Bertrandus
Glesquinus

Scriptor Tornacensis author est, hoc anno pulsos fuisse multis ex locis monachos Dominicanos propterea quod perseverarent in concionibus suis asserere Deiparam Virginem conceptam fuisse in peccato originali, adderentque alioqui seruatorem mundi non potuisse concipere, qua tamen stulticia coacti fuere desistere.

Hoc anno Carolus Rex imprudenti quorundam consilio, non modò tutelam deposuit, sed suos etiam patruos Biturigem & Burgundum à se dimisit, sibiq; assumpsit treis equites Nouiantum, Ruerium & Mercirium, quorum consilio per se omnia administraret.

Car. Rex tu
telā deponit

M CCC LXXXIX. Pascha decima octaua Aprilis. Isabella Regina maxima pompa accepta Lutetiae vrbe Parisiorum. Decursiones equestrium certaminum multae ac celebres factae. Inter domesticos primas tulit ipse Rex Carolus, Inter externos Ludouicus Aza frater nothus principis Margaritae. Decurrebant autem. XXX. proceres in quibus praeter Regem Ioannes Biturix, Philippus Burgundio, Carolus Borbonius, Ioannes Borbonius, Iacobus Borbonius, Gulielmus Namurcaus, Oliuerius Clifsonus, Ioannes Viennensis, Iacobus Viennensis, Guido Trimolus, Gulielmus Trimolus, Philippus Ambarus, Gulielmus Osteruandus, Aza Flandrensis, Engerrannus Cociacus, Geruafius Miranda, Anselmus Trasinius & alii. Instituta feria Visitationis beatae Mariae ab Urbano Papa, ut ipsa virgo Deipara intercedere dignetur pro pace & concordia Ecclesiae. Compositae inter Franconates & Slusanos controuersiae de aluco Royae & legibus ipsorum, quas Curas vocant, eamque compositionem Philippus Dux confirmauit.

Aduetus regina in urbem Lutetiam.

Ludo. Aza
palma equo
stris.

Feria Visitationis.

Apud Diuionem Burgundiae, Regem & Biturigem fratremque Regis Ludouicum Aurelianum, Ludouicum Borbonium, aliasque Galliarum potestates Dux Audax & eius filius Ioannes magnifice & liberaliter accipiunt. Inde simul omnes Auenionem profecti Antipapam inuisunt. Horum omnium propinquus & familiaribus per expectatiuas suas omnia pingua toto regno sacerdotia

Burgundio
Regem cōi
uio excipit.

Rex Clemens
sem inuist.

DD accus

accumulauit, ut ita Regem & satrapas inescaret, atque in gratia & amicitia contineret. Hinc maximæ querelæ proborum virorum, qui literarum studiis nauantes operam, ad nullos honores potuere pertingere. Omnia erant venalia. Omnia nobiles obtinebant, eaque Pseudopapæ simonia statim per totam terrarum orbem sparsa, adeo in immensum creuit ut inter Ecclesiæ ministros nihil quietum, nihil honestum, nihil iustum, nihil sanctum relinqueretur.

*Clementis
Simonis.*

*Bonifacius
nonus.*

*Gunnildis
Augusta
munificia
in ædē D.
Donatiani.*

Sub Calend. Nouembres Romæ obiit Papa Urbanus succedente mox in locum eius Bonifacio nono, māsque eodem quo fuit statu Gallorum schisma. Brugis cum templum diui Donatiani vetustate sua penè corrueret, vendita est preciosa auri & argenti supellex pro templi reparatione, quam olim Ecclesiæ dederat Gunnildis Augusta, vxor Henrici Imperatoris filii Conradi quæ nupserat illi anno salutis M. XXXVI. filia Canuti Regis Danemarchiæ & Angliæ ex Emma sorore Richardi Ducis Normanniæ, quæ quidem Gunnildis Brugis obiit sub annum Domini M. XLIII. ut alibi fusius per Dei gratiam explicabimus. Sepulta est ad Donatiani iuxta ostiū Septentrionale templi: vbi nunc visitur imago beatæ Mariæ, eius superimposita monumento. Polydorus in rebus Angliæ, & Cuspinianus in Cæsare Henrico, Gulielmus item Malmesberiensis in historia Angliæ, aliique scriptores mentionem de ea faciunt: sed nemo omnium quo deuenit vel vbi sepulta sit, nouisse videtur.

*Gunnildis
falso adulterii
accusata*

Venit enim ad consanguineum suum Balduinum Pium Comitem Flandriæ, postquam iniuste à marito accusata adulterii, iustum per duellum innocentis am suam defendisset, repudiumque iniusto marito misisset. Quidam enim ex eius ministris Anglus origine adhuc penè puer accusatorem eius gyganteæ stature bellatorem Deo volente duello interfecit, ut scriptores assatim testantur. Duxit autem post hanc Henricus uxorem Agnen filiam Gulielmi Comitis Pictauorum in Galliis.

Obiit Gunnildis Brugis. XII. Calend. Septembris, quo die solenniter fiunt quotannis anniuersariæ eius exequiæ. Vixit in castro Brugenfi iuxta templū diui Donatiani, vbi totam se religioni dedit. Nulla adhuc Brugis erant monasteria, nec virorum, nec mulierum, nec Ecclesiæ regularis disciplinæ præter vnam diui Donatiani. Reliquit Ecclesiæ inter alia psalterium, quod & hodie vocamus psalterium Gunnildis, Latinū quidem, sed cum enarrationibus linguæ Saxonice, quas hinc nemo satis intelligit. Polydorus scribit Gonnilda, sed alii ferè omnes Gunnildis per vltimam vocalem, non penultimam.

*Lu. Trimolus
Episcopus.
Tornacen.
Inducie
Regum.*

Obiit Lutetiæ Episcopus Tornacensis Petrus ab Auxilio, qui totam per Flandriam propter schisma quod Clementinus esset nihil habuit obediētiae: sepultus inibi est in conuentu Fræscianorū, factusque post eum Episcopus consiliarius Philippi Ducis Ludouicus Trimolus iuxta atque ille Clementinus. Inter Bononiam & Calesiam ad pagum Lolinghæ factæ triennales induciæ inter Reges nunquam bonos amicos.

*Thinisia
Africa obs.
fessa per Lu.
Borbonum*

M CCC XC. Pascha. III. Aprilis. Tenentibus Induciis Ludouicus Borbonius & Engerrannus Cociacus mille quingentos ducunt cataphractos magnūque peditatum contra Africanam barbariem. Thinissam urbem regiam Africæ obsident: sed multis ex suis desideratis inglorii domū reuertunt: quam P. Æmylius ac Polydorus Virg. aliter narrant. In eadem fuere expeditione Guido Trimolus, Ioannes Viennensis, Henricus Antonienfis, Philippus Atrebas qui Vgelli erat Comes, Philippus Barenfis, Ioannes Haricuria,

Hen-

Henricus nothus Ducis Lancastriæ cum multis sagittariis Anglicis: quorum virtute (inquit Æmylius) effectum, vt descensio pateret. In vnica oppugnatione Thinissæ commemorant scriptores vigintiquatuor viros equestris ordinis aliosq; nobiles vsque sexaginta ex nostris cecidisse. Precibus Genuensium, quorum littora infestabant Afri, ea erat sumpta expeditio, qui tum præfectum ac Comitem habebant fratrem Clementis Antipapæ, vt refert Brando Dunensis.

Anglici sagittarii.

Mense Maio Ioannes Bauarus nouellus Episcopus Tungrorum cum patre Alberto Bauaro ac germano suo Gulielmo Comite Ostrouandiæ magna ambitione Leodium ingreditur cum mille equis. Tertio Calend. Iunias magnus terræmotus Leodium concussit & grauiter conturbauit, teste Ioanne Placentio. Furnenses eodem anno oppidum suum muro lapideo cingunt, eiusq; fossas ampliant. Ad hoc opus perficiendum institutus à Philippo Duce Richardus Berstanus eques Flandrus cum magistratibus Furnensibus, quorum præcipui fuerunt Iacobus Piscis prætor Communitatis, Iudocus Veyla prætor Senatus, Curatores præterea oppidi & terræ Furnensis, Item Balduinus Crana, Theodoricus ab Leinsela equites Flandri, Gulielmus Comes Osterbanti gener Philippi cum Comite Fani Pauli Valeriano, qui habebat in matrimonio sororem Regis Richardi, per has inducias in Angliam transmittit ad ludos equestres ibique ordinem diui Georgii accipit ab Rege, qua in re parentes suos ac Regem grauiter offendit, sed ignorantiam suam excusauit, paceque per Philippum facta fidem Carolo Regi præstitit nomine Osterbanti. Flandros variis modis Philippus conatur ad sectam traducere Pseudopapæ Clementis: sed numerant illi sexaginta milia nummum, eamque molestiam ita redimunt, tacetque Dux illa de re ad tempus. Simul de moneta Ludouici Comitis prohibita murmurant & grauiter queruntur, nec minor querela de noua arce Slusana à Gallis infesta: petunt vt ea Flandricæ sit omnino ditionis atque à Flandris non Gallis custodiatur, eamque rem tandem obtinent.

Ioan. Bauarus Episcopus Tungrorum.

Furnese oppidum muro lapideo cingitur.

Ordo D. Georgii in aula Anglica. Flandri ducem pecunia placare ne cogantur agnosce re Clementem.

M. CCC. XCI. Pascha. XXVI. Martii. Iacobus Comes Armeniacus conductus mercede à Florentinis magno cum numero Gallorum superatis alpihus Alexandriam urbem homo vanus obsidet: sed commisso acriter prælio Alexandrini magnam stragem fugamque Gallorum faciunt, & Armeniacum interficiunt: Ita nusquam feliciter pugnant schismatici.

Iaco. Comes Armeniacus obsessa Alexandria interficitur.

Ludouicus Dux Borboniensis ex Galliis auxilia ducit Ioanni Regi Castellæ contra Anglos in Hispania: sed sero venit & inanis reuertit, coactum Ioanne pacem facere cum Ioanne Gandauensi Duce Lancastriæ, per patris nuptias inter Henricum Ioannis filium Regni hæredem & Caterinam Lancastrii filiam: statimque post Ioannes Rex qui se fœderi schismaticæ Gallorum dederat, inter venandum equi lapsu fusus in terram collum frengit. Defundo Philippo duce Aureliano, Ludouicus Caroli Regis frater, cui Valentina Mediolanensis erat nupta, Dux fit Aurelianus. Ioanni à Monteforti Ducis Britannicæ filio, Margaritæ cognato, pacis gratia desponsa est Isabella Caroli Regis filia, quam postea tamen consensu parentum duxit Richardus Rex Angliæ: data Ioanni quod loquimur altera filia Regis Ioanna.

Ioan. Rex Castellæ infeliciter moritur.

Ioā. à Chalo
ne Ducem
offendit.

Discordia
in Fland. ob
schisma.

Gandauens
sua cōstitia.

Conuentus
Ambianen.

Calesia elat
us Galliarū

Regis phre
nesis.

Belfridum
turris.

Comitatus
Blesens. vēdi
tur Ludov.
Aureliano

Iac. à Iuliao
epif. Tra
iectensis sup
plicio capi
tali afflic
tur.

Famulum quendam Ioannis à Chalone nobilis viri Philippus patibulo suffixit. Ioannes famulum ausus est refigere ac patibulum comburere, ob quam rem Insula est in custodiam coniectus, nec nisi magna multa tandem liberatus. Philippus Princeps autoritate sua ac terrore nominis multos in Flandria à Romani Pontificis obedientia in suam trahit factionem. Hinc discordia grauis & seditio inter populares orta, alii Urbanistæ, alii vocabantur Clementini. Hi non plus communionis inter se habebant, quam olim Iudæi & Samaritani. Sacerdotibus Urbanistarum aut eorum sacris Clementini non utebantur, nec Urbanistæ Clementinorum. Multis locis cessatum ab omni diuino cultu. Sed Gandauenses quicquid Philippus ageret constanter in obedientia Urbani eiusque successoris perstiterunt. Pauci erant nobiles qui non essent Clementini: sed maxima longè pars multitudinis Urbanistæ erant. Ad conuentum Ambianensem media quadragesima conueniunt. Carolus Rex Ducesque Aurelianus, Biturix, Burgundio, Borbonius, & Ambarus. Pro Anglis verò Ioannes Gandauensis Dux Lancastriæ cum mille ducentis equis impensis Caroli Regis. Cum eo Episcopi Eboracensis, Londinensis, Dux Eboracensis, Thomas Dux Clocestrius, Thomas Percius cum multa alia Anglorum nobilitate. Poscunt Galli Calesiam ita demolitam vt inhabitabilis & deserta imperpetuum maneat. Pernegant Angli se vnquam hoc esse passuros. Nam quamdiu habeant Calesiam, habere se clauem Galliarum in zona sua. Britinias cum foedus istum in Carnutibus seruandum & ipsi Angli contendunt. Post dierum quindecim altercationem disceditur, rebus omnibus irritis, nisi quod induciæ in aliquod tempus sint productæ. Soluta conuentu facta simulachra certaminum equestrium. Rex discedens incidit in calidam febrem cum phrenesi quadam coniunctam: vnde nonnulli toxicum accepisse arbitrabantur. Ita diuina ultio Gallias tentare ccepit. Tentatus & Biturix, sed Ambarus morbo absumptus. Apud Cameracum per Comites Fani Pauli & Ostrouandiae equestres tales decursiones magna superbia factæ. Turris Tornaci in foro rerum venalium quam Belfridum vocant decimatertia nocte Februarii fortuito igni deflagauit, adeo vt campanæ in illa liquefactæ sint, intactis tamen circumstantibus ædificiis: quod nox ea esset quieta, omniq; vento careret. Moritur hoc anno Ludouicus vnicus filius Guidonis Comitis Blesensis ex Maria filia Gulielmi Comitis Namurcensis superstiti adhuc utroque parente. Habuit hic Ludouicus uxorem Mariam filiam Ioannis Ducis Biturigum, sed nullos inde liberos. Guido autem eiusq; coniunx Maria ætate iam confecti, casiq; spe prolis, quanquam fratres Guido haberet Ludouicum & Ioannem, Comitatum tamen suum Blesensem Ludouico Aurelianorum Duci vendiderunt ducentis duntaxat milibus aureorum.

M CCC XCII. Pascha. XIII. Aprilis. In ciuitate Traiectensi (Erisia puto) quidam frater Franciscanus Iacobus à Iuliao nomine falsus Episcopus postquam decem per annos sacramenta in Episcopatu ministrasset, exutus sacerdotio decollatur. Non cessat Dux Audax autoritate, gratia, minis, potentia, allicere, trahere, cogere Flandros in suam prauam opinionem, vt ex Urbanistis Clementini fierent & schismatici, multosque ad hoc perducit: quapropter complures ex sacerdotio viri mulieresq;

resque, multique ex laicis, relictis Brugis sacerdotiis ac bonis suis Coloni-
am, Leodium, aliasque in ciuitates commigrant, moti maximè concionibus
& assertionibus Ioannis van Vvaes pastoris diuæ Vvalburgis Brugenfis, &
Iacobi ab Ostburgo presbyteri, qui in concionibus ad populum constanter
affirmabant omnes Clementinos excommunicatos & maledictos esse.

Perturbatio Brugensis ob schisma.

Eos concionatores si compræhendere Audax potuisset, haud dubiè necasset:
sed clàm fugerunt Gandauum, & inde Leodium, spretis quæ Brugis habe-
bant sacerdotiis. Domesticus item motus Brugis ortus ob eam Philippi
persecutionem, captusque ab eo Petrus Rollariensis ciuis Brugenfis celebris
ac primarius, portatusque Insulam ac capite ibi truncatus. Ioannes Hey-
la laudatissimus ille eques ob eandem causam Insulæ datus in custodiam in
qua obiit. Ità vi & tyrannide Flandros schismaticos esse Audax coëgit.

Petr. Rollariensis capite truncatur. Io. Heyla in carcere moritur.

Magna pars Brugenfium in fine ieiuniorum instante Pascha Gandauum pe-
tunt, ibique peccata confitentur & sacram ineunt communionem. Bru-
gis autem dominicis festisque diebus vacua stabant templa, nolentibus illa
subire ciuibus, ideò quòd sacerdotes essent Clementini, coacti scilicet per
Principem ac Nobilitatem. Appetebat tempus quo de superbia, tyran-
nide, & abominabili Gallorum schismate sensim pœnas exigere volebat
Deus. Ludouicus Aurelianus Valentina vxore non contentus, cum mulie-
re quadam Parisiensi adulterii habuit consuetudinem. Id indicio Petri
Craonis Valentina ferox mulier rescivit. Craon ob factum indicium agen-
te clàm Aureliano aula eiicitur, ignarusque se proditum à Valentina, hosti
suo Clifsono magistro equitum ignominiam suam totam imputat, insidias
illi struit: redeuntem ex aula pluribus vulneribus prostermit, fugitque in
Britanniam mortuum esse ratus. Interpretatur Clifsonus inimicum suum
Ducem Britannia tam atrox facinus, Craoni fuisse authorem, iramque
Caroli Regis cum in Craonem tum in Ducem mirandum in modum accen-
dit. Paratur expeditio Britannica ab irato valetudinarioque Rege.

Lud. Aureliani adulterium.

Cliffo. graniter à Craone vulneratur

Eam Biturix & Burgundio magnopere dissuadent, censentque priuatas il-
lorum inimicitias non ita multum ad Rempublicam pertinere. Rex Pa-
truos non audire, Britannilegatos pertinaciter reiicere, nullam excusatio-
nem accipere. Sexto Calend. Iulias die Mercurii in magno solis æstu dehor-
tantibus medicis, omniq; reclamante consilio, ex Cœnomannis profiscitur.
Fit obuius illi seu homo seu cacodæmon humana specie, qui prehensio equi
fræno, quò ruis (inquit) Rex miser: proderis. Ad eam vocem furore perci-
tus stringit ensē, obuios quosque vulnerat. Nihil erat propius quàm vt
fratrem suum Aurelianum occideret. Quidam ex cubiculariis eius Gu-
lielmus Martellus gente Normannus homo robustus eum tandem compre-
hendit. Ex equo depositus mortuo similis iacuit. Ità omissa expeditio Bri-
tannica. Liberatus omni periculo Britannus. Clifsonus inimicus eius ca-
pitalis Magisterio equitum deiectus. Nouantius & Riuarius amoti.

Rex infesto exercitu Britannia petit

Regis moribus augebitur, & omisitur expeditio.

Patruis rerum administratio reddita, reclamante licet Aureliano fratre Re-
gis: vnde odiorum inter Burgundum & Aurelianum nata origo. Iam inde
ab initio à Britanno isto eiusque parentibus cœlestia numina stetisse viden-
tur. Rumor & suspicio fœda spargi cœpta de Aureliano atque Valenti-
na vxore, Regem per eos incantatione & arte magica ità fuisse affectum,
consilio Galeatii patris Valentinae.

Valentina neficii suspecta.

Bo Regis casu gavisus Episcopus Romanus Bonifacius flagellum Dei esse dixit (vt res erat) ideò quòd toties admonitus vt Antipapam suam desereret ac Schisma tolleret , audire noluisse : quanquam multò maximum inde Christiana religio caperet detrimentum . Antipapa verò Clemens & eius pseudocardinales sinxerunt Regem promississe Romani Antipapæ euer-

*Antipapæ
callidam
præcatio
maliregii.*

sionem , in eamque insaniam ideò incurrisse , quòd promissis non stetit . Hunc in vulgus sparsere rumorem , Gallicæque simplicitati illuserunt . Alii arbitrabantur à Deo ita percussam , quòd vectigalia populique miseras non leuasset , quamuis per sanctum Eremitam (vt retulimus) fuisset admonitus . Nonnulli quòd bellis civilibus implicitus Christianis in Græcia nihil auxilii tulisset . Vtunque sit , manum Dei fuisse constat , maximè propter schisma . Gulielmus Harfellius Laudnensis , alique magni nominis medici vndique vocati , longo tempore in Rege latuisse cum morbum asser-

*Guliel. Har
sellius me-
dicus.*

*D. Aychardus
apud
Asperiam.*

*D. Hermes
apud Rotor-
nam.*

bant . Missus Rex cæcus Asperam in Cameracensibus ad memoriam diui Aychardi . Missum & tale simulachrum ad diuum Hermetem Rotomagensem , vt hi diui pro Regis sanitate apud Deum deprecatores existerent . Et recuperavit Rex sanitatem : quanquam per crebras vices & intervalla maneret phreneticus , adeoque laboraret vt neminem agnosceret . Diuum Aychardum Pictonem genere fuisse inuenio , tempore Ansoaldi Pictonum Episcopi , parentibus Anchario & Ermina : Discipulum & successorem diui Philiberti primi abbæ Gemeticensis monasterii in Normannia : quod quidem cœnobium authore Rege Clodoneo & Batilde Regina Philibertus condiderat : Præfuisse Aychardum ibi monachis . D. CCCC. præter eos qui famuli vocabantur , quorum numerus erat mille quingenti : Multa illi cum malis dæmonibus fuisse certamina , in quibus gloriosus euasit victor : Ex arboribus illusores cacodæmonas fugasse : Vsum aduersus illorum astutias hoc hymno : Protexisti me Deus à conuentu malignantium , à multitudine operantium iniquitatem : Eius in cœnobio quodam tempore intra triduum obiisse . CCCC. & XLV. monachos , quorum mortem illis prædixerat , sanctoque Viatico eos munierat : Hugonem Caroli Magni filium archiepiscopum Rotomagensem , Constantinum Episcopum Belouacensem , diuum Peregrinum Anglorum Episcopum , & diuum Flauium , testatos ad horum monachorum sepulchra vidisse se prodigia & certa miracula . Obiit autem sanctus abbas Aychardus decimo septimo Calendas Octobris . Flandri eius colunt memoriam apud Morseledam in agro Hyprensi , vbi sacellum illi dicatum . De dino Hermete meminimus alibi . Iam omnis administratio Regni penes Burgundionem & Biturigem erat , nomen Regium duntaxat Carolo obtinente . Simul omnis functio spiritualis penes eosdem fuit Regis patruos . Quod ipsi factum volebant fecit Antipapa , sed præterea nihil . Si qui gratia matrimonii soluendi legibus erant , solvebat quidem Clemens si patruis placuit sed non aliàs .

*245. mona-
chorum in-
teritus.*

*Sacellum D.
Aychardi
apud Mor-
seledam.*

*Authoris
patruos
Regis.*

*Marg. Flan-
dren. autho-
ritas apud
Reginam.*

Margarita Princeps apud Reginam erat ceu altera Regina , nec cuiquam nisi per eam ad Reginam patebat aditus . Oliuerium Chissonum , Ioannem Mercerium , & Ioannem Riuarium & Nouiantum , non modò ipsa Margarita , quòd authores fuissent Britannicæ expeditionis , sed etiam Biturix quòd Betisacum prætorem eius in Ocitanis igni cremari curassent , maximo prosequiebantur odio . Capti Mercerius Riuarique ac bonis spoliati , qui foeda necati fuissent morte , nisi tantopere Ioanna Bononica vxor Bituri-

gis in-

gis intercessisset. Clifsonus repetundarum damnatus & exulare iussus. Re-
 liquit is testamento vulneratus à Craone prætermagnam pecuniam Britan-
 no pro sua libertate solutam, præterque ingentem summam pro Carolo Ble-
 sensi Anglis pensam; decies & septies centena milia nummum peculatu fe-
 rè omnia parta. Philippus Atrebas Comes Vgelli accepta vxore Maria Bi-
 turigis filia factus est Magister equitum in locum Clifsoni. Incidit conten-
 tio inter duas Heroínas vtra illarum videretur esse maior. Inuidebat ma-
 ximè Valentina Aureliana Burgundæ primum locum apud Reginam.
 Ego (inquit) soror sum Regis, fierique Regina possem: quæ ergo poterit Bur-
 gunda me præcedere? At Burgunda & ipsa per se patricia, & primati duode-
 cim Patriciorum nupta, primum illum locum iure sibi debitum arbitraba-
 tur, illumque Valentina nequaquam cessit. Quinto Calend. Februarias die
 Martis media nocte factus ille ludus Luteriæ; in quo syluestrium hominum
 specie morèque satyrorum quinque nobiles choream ducebant, Regemque
 ne satis insanire viderentur, ita personatum secum habebant: sed iocone
 an dolo malo Aureliani facem in illos iactantis, combusti sunt ex eis qua-
 tuor. Regem autem quædam nobilis mulier complexa chlamide sua in-
 cendium restinxit. Erant enim omnes nudi præterquam quoddam villos li-
 neos pice sibi haberent ita agglutinatos vt syluestres viderentur esse viri.
 Carolus Pictaunus, Iobanus Flusas, Comes Iuniacus, quarti absumpti nomen
 non inuenio. Quintus (Nanterellus nomen) aquam forte nactus mortem
 euasit. Hæc stultitia qua post Gallos natos nulla maioria adibus Regina
 in suburbano diui Marcelli contigit, quæ ades ob eum casum demolitæ
 sunt. Aurelianus se excusauit, dolum malum deprecatus, sed iocum con-
 fessus. At quum magnus esset Regni affectator, mala suspitione non caru-
 it. Et vxore eius Valentina veneficiis mentem Regi excantasse ferebatur,
 idèoque aula abstinere iussa est: quapropter pater eius Galeatius iracun-
 dia accensus bellum Gallis indixit, Christianorumque consilia Turcis pro-
 didit. Irà vndique veluti agentibus furiis Gallorum perturbatæ mentes,
 nihilque illis nec domi nec militiæ foeliciter cessit. Pontifex Romanus
 hoc secundum signum esse confirmauit quo Deus Gallos ab insania vellet
 reuocare; vt sublato tandem Antipapa schisma tollerent, pacemque &
 vnionem Ecclesiæ redderent, præsertim quum certum esset Clementem ni-
 hil nisi illusorem esse. Comes Fani Pauli ob pecuniam quam eius pa-
 ter Regi Boemiæ mutuam dederat cum recipere non facile posset, Comi-
 tatum Luceburgensem Gallorum auxilio incendiis & rapinis nimis fœ-
 dis incurfat, vigintique supra centum incendit pagos, & castra quædam
 capit, quibus Ludouicum Quercetanum & Theodoricum Dixmudanum
 præficit, domumque reuertit. Luceburgenses verò animis receptis,
 eos præfectos ambos eiiciunt ac propellunt. Repetit Comes Lucebur-
 gum infestis signis: sed pax tandem conuenit. Gulielmus Comes Ostre-
 banti Aleydam Arberti patris sui concubinam occidendam curauit, vnde
 magna perturbatio exorta: sed duxit vxorem Albertus filiam Ducis Cli-
 uienfis, paxque per illam facta est. Antipapa & proceres Gallici pe-
 cunia semper egentes nouam decimam per vim extorquent à sacerdotio
 Gallico, sub velamine auxiliandi Ludouico Andegauensi iuniori quem
 Regem Neapolitanum facere conabantur. Indictus conuentus apud

Clisso. opes
peculatu
collectæ.

Phil. Atre-
bas M. equi-
tum.

Ludus syl-
uestriū ho-
minum Lue-
tesia.

Regis peris-
culum.

Aurelia. res-
gni affecta-
ti suspectus

Galeatii
impietas

Comitatus
Luceburgæ.
vastatur à
Comite Fani
Pauli.

Sacerdotiū
Gallicū ex-
pilatur ab
Antipapa.

Abbæuillam & Bononiam de concordia Regum, qui tamen quod Rex in suum morbum recideret irritus euasit. Habet Brando in conuentu quodam Insulensi Philippum ducem potestatem Flandris fecisse, ut utri uellent Papæ obedirent: sed erratum puto. Instituta iam primum Schola Erphordiensis Bonifacio Pont. priuilegio donante theologicæ facultati. Non vacat admiratione (inquit Crantius) Germaniam tam diu sine publicis egisse literarum gymnasiis.

M. CCC. XCIII. Pascha. VI. Aprilis. Philippus Dux per sententiam suam arbitralem correxit consuetudinem Franconatum qua in nonnullis casibus cessabant iure dicundo, constituitq; regulam & ordinem, quibus posthac modis procederent. Ad Pentecosten venit Dux Audax Brugas cum Ludouico Trimolio Episcopo Tornacensi Clementino, qui nouos sacerdotes cupiuit creare Brugis, sed postquam uidisset vacuas stare ecclesias, adeo ut ne ipso quidem die Pentecostes populus templum Seruatoris (ubi creandi erant sacerdotes) intraret, Slusam sunt profecti, uti inibi in æde Virginis matris Episcopus suos ordinaret sacerdotes. Hic conuocato conuētu Philippus perfecit ut Slusani verbotenus Urbani obedientiæ renunciarent. Idem quoque fecisse dicuntur Hyprenses cum infernatibus Flandris. Brugeses autem dubii titi habant. Gandauenses cum idem Ducis nomine quidam proponerent, motum conciuerunt, ad quem sedandum Ioannes de Vilde poëta & orator eloquentissimus productus in forum venerabili Corpore Christi, orationem ibi habuit ad populum, grauem, piam, & utilem Reipub. cuius initium erat. Hic est Deus Deus noster, qua quidem oratione populi seditionem compescuit. Præ die Calend. Iunias cum Slusæ in templo beatæ Mariæ Ludouicus episcopus creaturus esset sacerdotes, mane inter horam septimam & octauam, ortum est magnum in parochia beatæ Mariæ incendium, talisq; perturbatio totius oppidi ut Episcopus ordinare sacerdotes non posset, sed perplexus & confusus subito discesserit, imprecantibus illi oppidanis malam pestem, arbitrantibusq; tale sibi accidisse infortunium propter ipsius aduentum, ideo quod Clementinus esset & schismaticus. Plurimi his diebus ex Flandria in Brabantiam Leodium Traiectumq; migrauerunt. Omnes ferè Cartusienfes cum aliis multis ecclesiasticis Flandriam reliquerunt. Gerardus cognomento de Zipa doctor sacre theologiæ & abbas in Boudeloo, abbatiam tuam sicut plures alii reliquit & petiit Brabantiam. Gandauenses tamen quicquid Dux Audax & Episcopi molirentur, ad finem vsque immobiles & constantes in Urbani obedientia perstiterunt Gallos omnes deliros appellantes & impios. In conuentu Bononiensi de pace Regum, Calesiam Galli demolitam postulant & funditus sublatam. Reclamant Angli. Simul postulant Angli ut schisma Galli tollant, sinantq; Ecclesiam ad suam redire vñionem. Responsum est per Burgundionem cuius summa erat authoritas, temporaneos Regni procures non interfuisse electionibus Paparum, neque id negotii præcipuè ad eos pertinere, neque iudices illarum rerum esse, prius componendam esse concordiam Regum, quam de illis rebus fieret relatio. Optabat autem Burgundio imprimis pacem Regum, veritus si Flandri & Brabanti rursus se fortè cum Anglis colligassent, maximam iterum omnium fore rerum turbationem, censumque sibi omnem in Flandris decessurum. Hinc valde reprehensibilis Burgundio, qui quum esset Rex Regis, totumque Regnum gubernaret, facile vel intra mensem vnum schisma potuisset tollere, nisi illum auaritia trans-

transuersum egisset. Leo rex Armenia pro pace hic multū, sed frustra desudauit: qui vbi post longam moram, nihil cōtra Barbaros obtinere posset auxilii, Lutetia mortem obiit, sepultusq; est apud monachos Cœlestinos, vestitus indumentis omnibus albis. Vir erat vitæ bonæ & honestæ. Petrus Luna Cardinalis & Petrus ab Aliaco & Ægidius à Campis theologi, in schola Parisiensi multa de vnione Ecclesiæ disputant, sed nihil proficiunt. In Britannia Clissonus & Craon inter se digladiantur. Craoni Britannus, Aurelianus fauet Clissono: sed pacem tandem cōponit Burgundio. De Pazaita magno Turca eiusq; victoriis de Christianis partis tristes adferuntur nuntii. Apud Lutetiam Iudei de maleficiis quibusdam postulati, ad. xviii. milia nummū pendere coguntur. Brestum oppidum cum arce Richardus rex Angliæ duci reddit Britannia: vnde coorta mira in Anglia perturbatio, captusq; tandem & occisus rex Richardus.

Leo rex Armeniæ Lutetia moritur.

Schola Parisiensi. Vnios in Ecclesiæ studet.

Anglia perturbatur.

M CCC XCIII. Pascha. xix. Aprilis. Ad hoc Pascha tota ferè ciuitas Brugensis Gandauum petiit, ibiq; peccata confessi sacrā sumpsere Eucharistiam à Sacerdotibus Vrbaniſtis. Postquam per Galliam ob Regis morbum publico edicto prohibita essent omnia ludorū genera præter arcum ballistarium & manuarium, Tornacenses ludos fecerūt ballistariorū, conueneruntq; Tornacum oppida. xlviij. quæ principio mensis Iulij sortibus ductis iaculari cēperūt hoc ordine. Vrsigūdus, hoc est, Fanū Gisleni in Hanonia viris sex, Niuella Brabantie quatuor, Vilfordium. vii. Abbatilla. iiii. Castellum Cameracesii. vii. Halæ. vii. Melbodium. vii. Taruanna Morinorū. vi. Dixmuda. v. Veria. v. Augusta Sueſionū. vii. Basseia. vi. Fanum Amandi. x. Betunea. x. Atrebatum. x. Lutetia Parisiorum. x. Atha Hanonie. x. Mechlinia. x. Quercetum Comitum. vii. Doacum. vi. Pinciniacum. iiii. Nouiomum. x. Hypra. x. Bruxella. x. Mons Castorum. x. Moretania. viii. Cherua. x. Aldenarda. x. Gerardimons. x. Binchiū. viii. Cameracum. x. Angia. vii. Condatum. viii. Huesdam. vii. Antuerpia. x. Channiacum. v. Lyra. vi. Auennæ. vi. Bruga. x. Compendiū. vi. Insula Flandriæ. x. Namurcum. xiiii. Laudunū. x. Valentianæ. x. Samarobriga Ambianorum. x. Cortracum. x. Fanū Odomari. x. Slusa. iiii. Toto numero. ccc. lxxxvii. ballistarii. Ad hos ludos maxima pompa venere Brugeses, ciues mercatoresq; opulentissimi, byſſo, holoserico, damascenoq; vestiti, aureis torquibus magnis ac pretiosis ornati, vnde primam laudem præmiūq; de pulcherrimo ingressu reportarunt. Lutetia verò Parisiorū remotissima erat ciuitas omniū venientium, indeq; suum habuit præmiū. Hyprenses ex iaculatione primas tulerūt, duas argenteas amphoras deauratas, decem marcharū argenti & vnus vncia. Doacenses post hos breuissimas habentes mensuras secundas tulerunt, duas amphoras argenteas deauratas. vi. marcharū cum vna vncia. Tertias tulit Dixmuda, duos scyphos argenteos deauratos trium marcharū ac paulò amplius. Quartas meruit Bruccella, duos vſeolos argenteos deauratos duarum marcharum cum dimidia. Ad. viii. diem Augusti domum omnes à Tornaco reuertunt. Brugis quidā plebei quorū erat caput Petrus cognomento vander Schelle textrinulam faciens sub cal. Septembres cū Magistratum innouādorū haberentur comitia, omnem Senatū se occisuros coniurauerunt: sed indicio Galteri Scaec & Petri Zifelenſis conspiratione detecta quidam fugiūt. Petrus autem cum aliis septem in foro capite truncatur. Mense Septembri moritur apud Auenionem Clemens pseudopapa, aliūmq; mox sibi Antichristum Galistatuunt Petrū Lunam, appellantq; Benedictum: & continuant scdisſimum

Brugeses. Pascha Gandauum celebrant.

Ludi ballistariorū apud Tornacū. Nomina oppidorū ex quibus sagittarii ludis adſueſcunt.

Brugis summa pompa.

Hyprenses primas tulerunt.

Coniuratio facta de Senatu Brugis occidendo. Alii vander Scaec. Pet. Luna fit Antipapa.

schisma cum æterno suo dedecore. Natalis Caroli Aurelianensis & Michaëlis
dis filia regis Caroli mense Ianuario.

Conuentus
Odomaren.
amboru Re-
gum.

Inducia
xxx. an-
norum.

Per. Luna
calliditas.

Britani Vro-
bano adhae-
rent.

Apparatus
sacrae expe-
ditionis.

M CCC XCV. Pascha. xi. Aprilis. Carolus Richardusq; reges conveniunt
iuxta Fanum Odomari fixis ibi tentoriis in patenti campo. Signa amicitiae
permulta & magna inter eos ostenduntur. Isabella filia Caroli septem anno-
rum puella tradita Richardo in coniugium, qui annum agebat ætatis. xxx.
Inducia factæ in annos. xxx. sed fide Punica. Indictus Lutetiae conuentus de
adulterino Papa tollendo, sanciendaq; Ecclesiae vnione. Quippe Carolus Rex
morbo suo aliisque incommodis & certis flagellis admonitus manum Dei ti-
mere tandem ccepit. At Luna homo callidus & subdolus, rogatus vt concor-
diae gratia cederet pontificatu suo, mirum in modum tergiversatus toti concil-
io illudit, attribuitq; Regi vniuersum per Regnum Ecclesiarum decimas ad
suppetias ferendas Hungariae Regi contra Turcas. Ioannes Dux Britanniae
cum popularibus suis Pseudopapas istos fortiter contempsit, fisis literis ad
Comitem Flandriae Ludouicum à Clemente missis, quibus eum reddidit cere-
torem vt supra commemorauimus, Urbanum ritè & legitime fuisse creatum.
Debuerat Frossardus exemplum earum literarum suae inseruisse Historiae.
Richardus Rex tali infatuatus matrimonio domum traiecit, odiumq; & ma-
teriam coniurationis in se atrocissimae conflauit, maxime ob id quod Brestum
& Casaroburgum Gallis reddidisset. Dux Audax in Burgundionibus ad mit-
tendum filium in Hungariam sexcenta corrasit milia nummum. Simul à nobili-
tate, quæ domi mansit, milia nummum sexaginta, Flandris similiter maximam
contribuentibus pecuniam.

Ioan. filius
Aud. ducis
exercitu co-
tra Turcas.
Pazaitæ
Turcæ suc-
cessus.

Pugna &
clades ad
Nicopo-
lim.

Sigis. Rex
Hungariae
trahitur à
suis in su-
gam.

M CCC XCVI. Pascha secunda Aprilis. Philippus Dux qui Rege phre-
netico, instar Regis ipse erat, pulchro exercitui ex Gallis contra Turcas du-
cendo filium suum Ioannem praeficit. Erat is omni nobilitati gratissimus,
iuuenis fortis & industrius, indoleq; praeclara, natus annos circiter. xxv,
Turcarum autem Princeps Pazaites Amuratis filius postquam incredibili
successu omnem penè Thraciam, Thessaliam, Macedoniam, Phocidem &
Boeotiam occupauerat, iam Mysiam quam Bulgariam vocant Vngariae con-
tributam bello petebat: Vnde Sigismundo Regi Hungariae necesse fuit expe-
ditionem contra Turcas suscipere: habuitq; voluntarios belli socios, ex Galla-
lia Angliaq; plurimos illustri loco natos. Et iam Moesia fines agmen Sigis-
mundi tenebat, oppidaq; Oriszum & Biolinum de Turcis ceperat: cum cas-
tra circa Nicopolim posuerunt intra Calend. Octobris. Dum Galli primam
aciem (inquit Ritius) sibi expetunt, primumq; hostium impetum sustinere
pulchrum ducunt, anidius inchoato praelio, priusquam omnis acies explicas-
retur, ab equis desilierunt vt æquo Marte cum Turcis experirentur: cumq;
equi sine custodibus in castra redissent, Vngari Gallos ab hoste caesos rati, tu-
multuari coeperunt, ordinibusq; turbatis à Turcis grauitè insistentibus in fu-
gam coniecti Sigismundum quoque traxerunt. Is primò Constantinopolin,
deinde Rhodum, demum Croatiam Dalmatiamq; peruenit. Hæc ferè Ri-
tius. Crediderim numini non placuisse tales pugnatores, nempe superbos,
vanos, arrogantes, factiosos, discordes, luxui, libidiniq; nimis deditos, reli-
gionis exortes & schismaticos. Vix lego vnquam Capeticam illam pro-
geniem Ecclesiae quicquam profuisse: quanquam Ludovicus is qui coelum
meruit conatus sit, vir quidem ille bonus & sanctus, sed bello infelix.

Capitulum

Capti hic fuere nobiles plus minus trecenti, qui foedis omnes mortibus à ty-
 ranno necati sunt. Captus Ioanes noster, Ioannem Bussicandium, Philippum
 Atrebatem, Guidonem Trimolium, Engerrannum Cociacum, Ioannem Co-
 mitem Marchiae, Henricum Barensem, aliosq; ad. xxv. magnis precibus à tur-
 pissima morte eripuit, pollicitus pro sua illorumq; redemptione ducenta mi-
 lia ducatorum. Magna opus fuerat collatione pro Ioannis protectione, sed pro
 ipsius redemptione ac reditu longè maiore. Hic Gandauenses valde honestè
 se habebant conferentes liberaliter ad quinquaginta milia florenorum. Nec
 minus liberales erant Brugenses, Hyprenses, aliaq; civitates, vnde maximas gra-
 tias Philippus & Margarita Flandris egerunt. Non inuenio vnquam à Flan-
 dris denegatum suis Principibus pecuniarium subdium, quando vrgebat neces-
 sitas. Pendenda erant Turcae ducenta ducatorum milia, ac totidem pro aliis im-
 pensis colligenda. Atrebates, Burgundiones, Niuernensesq; oēs pro suis quiq;
 facultatibus contribuerunt. Quod autè Ioanni Burgundioni Turca pepercit
 iunxit multum fides & virtus Iacobi Helliaci equitis Atrebatis, qui paulò an-
 te Pazaita fuerat minister: cum enim linguae gnarus esset turcica, illisq; notus,
 multos ex nostris Turcae nominauit qui magnam possent pendere pecuniam.
 Ea res Ioanni sociisq; eius captiuis saluti erat, nec alioqui Burgundionis pre-
 ces quanuis Dux & Imperator esset exercitus, apud tyrannum fortassis valuis-
 sent. Non enim nisi per interpretem loqui illis nouerat. Itaq; Turca proceres
 xxv. secum duxit Byziam Thraciae olim regiam in custodiam minimè nimirum
 liberalem, sed vilem, miseram, calamitosamq; vt superbiae stulticiaq; suae iustas
 luerent poenas, misso interim Helliaco in Galliam pro pretio redemptionis
 qui sub Natalem Dominicum Lutetiam Parisiorum peruenit, maximae calami-
 tatis ingentisq; doloris nuntius. Extemplò vndiq; queruntur munera quae
 cunq; Turcae grata fore Helliacus arbitratur: Tapetes Atrebatice, in quibus
 intexta Alexandri Magni historia: Simul falcones albi Serica Remensia: Li-
 nei panni Hollandici & Cameracenses valde tenues & pretiosi: Rubri præ-
 terea panni quisquiliati. Sed passus non est Rex Hungarus, si Frossardus est ve-
 rus, vt ea munera ad Turcam deferrentur. Missi cū Helliaco ex Flandria Guil-
 libertus ab Leuerghem supremus Prætor Flandriae, ex Gallis Ioanes à Castro
 Morandi, Rogerius Pot Magister domus Comitum Niuernensis, ac Dominus
 Rochefordius Burgundio, vt cum Turca paciscantur. Pacta itaq; ducenta mi-
 lia ducatorum, pro quibus fideiussores erant quidam mercatores Genuenses
 Turcae noti. Dynus item cognomine de Rappondis mercator præpotens Bru-
 gensis Luca ciuitate oriundus, qui Brugis postea obiit eadem in re strenuam
 nauauit operam. Simul Graeci quidam proceres in quibus Matthelinus & Da-
 mianus cum Bartholomæo Pologrino Genuensi in gratiam Latinorum modis
 omnibus iuuabant. Interea dum Byzia agunt in arctissima ac vilissima cu-
 stodia, quanquam vt omnes interficerentur Turcae multi Pazaita suaderent,
 satis magno tamen omnes erant animo præter Cociacum & Atrebatem, quos
 inopia & mœstitudo animi prorsus consumplerunt, patriæ vxorumq; & libe-
 rorum nimio afflictos desiderio, adeo vt omnino in Gallias se reduces futuros
 desperarent quanuis ab Burgundione, Bussicando, Barensiq; plurimum conso-
 larentur. Itaq; Cociacus Byziae obiit, cuius corpus relatum & apud Nongen-
 tum sepultum: Erat autem Comes Sueffionum. Obiit & paulò post Atrebas
 Comes idem Vgellanus relatus Vgellum & in aede diui Laurentii tumulatus.
 Hic, vt diximus, omnino despoderat animum ideo forte quod ipse maximè
 culpa

Io. Burgun-
 dia vnus ex
 captiuis,
 egrè cū ali-
 quot nobilia-
 bus seruas-
 tur.

Liberalitas
 Gandensium
 & ceterarū
 Flādris ist-
 Ioan. redi-
 mendo.

Iac. Helli-
 acis fecit v-
 loā. Burgun-
 dia seruare
 tur.

Byzia Thra-
 cie regis

Munera
 queruntur
 Turcae de-
 ferenda.

Legati ex
 Flandria
 ad Turcā.

Fideius. pro
 Ioāne apud
 Turcam

Coci. in caro-
 cere obiit
 cū Phil. ap.
 Atrebatē.

culpa tam ignominiosa esset accepta clades. Quippe cū Rex Hungarus prohiberet ne præliū Galli adorirentur, donec ipse suos Hungaros in prima acie ordinasset, multisq; rationibus ostendisset aliter fieri non posse, aliq; Regi assentirentur: Ha (inquit Atrebas) Hungarus omnem nobis invidet honorem ac primam aciem: sed ita non fiet. Et quanuis Cociacus & Viennensis longè copudentiores plurimū dehortarentur, Regiq; rerum omniū gnaro parendum esse iudicaret, iste tamē cū esset Magister equitum cū Gallis, Germanis, Anglis, Flandrisq; Hungaris à tergo relictis stultè & arroganter prælium commisit. Turcæ cū essent numero ad centum milia & eo amplius pugnatorū, duabus suis alis nostram paucitatem circumcluserunt. Ita totus exercitus Christianus mox vndiq; stans in medio hostium oppugnabatur. Pugnabant tamen fortissimè, pluresq; longè ex Barbaris quàm ex nostris ceciderūt: sed nimis impar erat nostrorum paucitas. Castra & omnis thesaurus Sigismundi in potestatem venit hostium. Ioanni principi mandauerat Philippus pater vt Cociaci omnino consiliis acquiesceret, quod & ipse & Viennensis, aliq; ferè omnes fecerunt: sed Viennensis, Cociace (inquit) vbi veritas & ratio non audiuntur, necesse est vt regnet arrogantia. Postquam Magister equitū præcedit sequendum est nobis, sed longè tutius vnà cum Hungaris præliaremur. Vercor instare nobis grande malum per istius superbiam. Et Sigismundus ad magnum Magistrum Rhodiorum, natione Aquitanum, O me miserū (inquit) qui hanc mihi adiciui gentem. Omnia video perditum iri per meram ipsorum insaniam, pulcherrimam victoriam è manibus eripiunt, seq; ipsos pariter perdunt. Hæc valde dolenter Rex. Apud Gallos sæpe vsu venit, vt Magistri isti equitū, quos Comites Stabuli ipsi vocant, longè omniū sint arrogatissimi, nimirum immodica sua authoritate nimis elati. Secundus enim à Rege est quicunq; hunc gerit Magistratum. Guillibertus quem dixi supremus Prætor ille Flandriæ & Jacobus Faya Tornacensis (qui apud Tamberlanem Tartarorū Regem habitabat, linguamq; didicerat turcicam) apud Pazaiten tantam inuenerūt gratiam, vt milia francorum. xx. pro suis laboribus ab illo acciperent. Vxor Matthei ni Græci supra memorati singulari vsa humanitate proceres nostros nuditate ac frigore penè enectos, omnes vestimentis græcanicis valde bonis vestiuit. Apud Rhodum à Christianis ducibus humaniter quoq; fuere accepti, & pecunia adiuti. Sed Guido Trimollius ibi obiit, sepultusq; est in æde diui Ioannis. Guillibertus item ab Leuuerghem eques ille clarus ac fidelis tantis ex laboribus & nauigationibus morbo cōtracto in itinere obiit mense Ianuario. Tandem autem per Venetias partim hoc anno, partim proximo domum sunt reuerfi. Vulgus verò militum qui per fugam euaserunt, donec Viennam Austrig peruenissent vbiq; pessimè audierunt, ac fame partim perierunt, ne micam quidem panis ab iratis Hungaris assecuti. Non pauciores in fuga quàm in acie cæsi sunt maximè ad Danubium, quod flumē secuti Regem transmittere tentabant. Ceciderunt autem in pugna Philippus Barenfis, Ioannes Viennensis inuentus cum signo beatę Marię, quod explicarat, inter sua brachia. De flammula Gallorum hic nihil lego, putantq; quidam post prælium Rosebecanum nullam amplius fuisse. Desideratus & Guilielmus Trimollius Guidonis frater cum filio, & Guilielmus Vgellensis, & Reginaldus à Roia. Simul tres nothi fratres Margaritę principis nostrę fortissimi bellatores, Ludouicus qui & Asa, Ludouicus Friso, & Ioannes sine terra, cui datū erat Drincham: Dominus item Lembecanus, & Ioannes cognomine de Cadfant, Rolandus Houvveel cum aliis

Atrebas
arrogantia.Rursus de
pugna Ni-
copolita-
na.Cociaci pru-
dentia.Sigis. optas-
sit Gallica
auxilia ab
esse.M. equitū
dignitas.Turcæ libe-
ralitas in
Legatos.Reditus Io.
Burgundio-
rum.Reliquiæ ex
exercitus in
fuga per-
reunt.Nomina
nobiliū
prælio cæ-
sorū.Marg. prin-
cipis fratres
nothi occu-
buerunt.

aliis multis equitibus. Eorū autem captiuorū, quos tam atrociter Turca con-
fecit, præter vnius Henrici Antonienſis fratris Hugonis Procomitis Ganden-
ſis, nulla inuenio nomina. Henricus Barenſis Venetiſ defunctus eſt correptus
ibi peſtilentia. De notho autem Barenſi lego hæc, captum ibi fuiſſe ac caſtra-
tum. Alii enim captiuorum luminibus, alii teſticulis priuati, alii decollati, alii
equis fuere diſtracti. Captus Nicolaus Vtenhouius equeſtris ordinis, ac poſtea
forte fortuna liberatus, non autem redemptus pretio, factus Prætor Brugenſis
à Philippo duce Burgundia filio Ioannis, poſtquā longam apud Barbaros ſer-
uitutem ſeruierat. Captus & cum Ioanne redemptus Ioānes Dominus in Var-
ſenare iuxta Brugas, ordinis equeſtris. Captus item hic & redemptus Rupertus
Palatinus filius Imperatoris Ruperti Bauari cū multis proceribus Sueuia, Ba-
uaria & Auſtria, quorū nomina mihi in obſcuro ſunt. Gallici ſcriptores refe-
runt Turcas ſuperiore victoria captiuos à Gallis omnes contra datam fidē oc-
ciſos fuiſſe: quæ res ſi vera ſit, minus mirum eſſe debet Turcam in noſtros vi-
ciſſim captiuos ſauuiſſe. Pugnatam inuenio hanc pugnam pridie feriarum die-
ni Michaëlis archangeli, hoc eſt, quarto cal. Octobris die iouis. Albertus Baua-
rus filium ſuum Guilielmum Oſtrobanti Comitem quanuis Burgundionis ge-
nerum ab expeditione tamen Hungaria diſtinuit, arbitratus non pietate, non
amore religionis Gallos moueri, ſed humanam vanamq; gloriam ſolum ſpe-
ctare: nec dubium eſſe quin ob mores ipſorū deteſtabiles & ſchiſma Eccleſiæ
omnia illis malè eſſent ceſſura. Et vtinam non nimis vera hæc Bauari fuiſſet
censura. Erant nanq; Gallorū mores vel ipſo teſte Gaguino eorū præcone,
adeo corrupti ac ſœdi vt omnibus bonis in Græcia eſſent horrore. Igitur Baua-
rus cū filio bellum eodē anno potenter monit Friſiis Orientalibus nunquam
ſatis pacatæ genti. Hanonios, Hollandos, Zelandos, & Oſtrouandios armauit:
auxilia magna ex Galliis accepit, quorū erant duces Valerianus Comes Fani
Pauli & Carolus Alebritus. Ex Germania item & Anglia multi illi aderant.
Naues habuit ea in expeditione pene innumeras. Erat tum apud Friſios Dux
longè nobiliſſimus Iuo nomine vir bello egregius & prudens conſilio, qui in
Pruſſia & Hungaria res magnas contra Turcas geſſerat. Hic ſuaſit Friſiis vt cū
ſtoditis arcibus ſiſis, hoſtes in agros diſpergi ſinere, futurū breui vt abſq; gra-
ui incommodo reuerterentur, quod terra aquoſa magnisq; ſoſſis interſciſſa tan-
to exercitui alendo non eſſet. Sanum quidem conſilium, ſed à Friſiis tamen re-
pudiatum, qui ſumptis Crucibus & vexillis templorum ſuorum ad. xxx. milia
virorū obuſam hoſtibus prodeūt in treis acies diſtributi. Sub cal. Septembres
commiſſo prælio Friſii quanuis egregiè pugnantes victi ſunt, multaq; eorū no-
bilitas in Hollandiam captiua deportata. Cecidit autem clariſſimus dux Iuo
non abſque Chriſtiani nominis graui damno, Guilielmus Cruenburgius Hol-
landus cum filiis Ioanne & Henrico inter alios maximam hic virtutem præſti-
tiſſe traditur. Victores Hanoniensēs Encuſam redeunt. Facti ludī equeſtrium
certaminum apud Caſtrilocū metropolim Hanonia. Natalis ducis Philippi
Burgundionum filii Ioannis Niuernenſis à Turcis capti. Natalis Caroli Au-
relianenſis.

Nic. Vten-
houius.

Alb. Baua-
ri prudētia.

Alberti Ba-
uari expedi-
tio contra
Friſios.

Iuo Friſio-
rum dux.

Victoria
Alberti.

Creſpiacenſe
veſtigal.

Turbatus
Anglia.

M CCC XCVIII Paſcha. xxii. Aprilis. Lis mota in Curia Pariſienſi ob ve-
ſtigal Creſpiacenſe: ſed Philippus dux mercatoribus Flandris & Atrebatibus
immunitatem impetrauit donec lis ea penderet. In Anglia factionibus omnia
turbari ccepta, non minus quā in Galliis. Nō æquo ferre potuere animo An-
gli quod Richardus rex cū Gallis tam longum ſœdus, & affinitatem iunxiſſet,
illisq;

Tho. Gloce
strius strangu-
latus. illisq; Brestum & Cæsaroburgū reddidisset. Captus à Rege patruus eius Tho-
mas dux Glocestriae frater Ioannis Gandauensis, missusq; Calesiam atque ibi
strangulatus, ideo quòd foedus frangere Gallisq; bellum de integro facere
studeret: quippe Nicopolitana audita clade censebat Glocestrius non omitt-
tendam tantam occasionem. Bellum Gallis inferendum, dum Rex mentis
esset impos, dum proceres per superbiam dementati haud minus quàm Rex
insanirent, dum summi Dei numen poenas ab illis propter schisma expete-
ret. Certum esse donec talibus haberent vitiis, nulla victoria potituros.

Rich. Haro-
delius capi-
te truncat.
sur.
Aureliani
ambitio. Richardus quoque Comes Harondellius eandem ob causam Londini capite
truncatus. In aula Gallica quum frequenter sua Rex laboraret phrenesi,
implacabile natum odium Aureliani in patrum suum Burgundionem, pro-
pter Regni administrationem, in qua versari Philippum pati nullo potuit
modo, spe concepta se absque patruo tandem ad regale solium ascensurum.

Ioan. Bar-
rensis. Hinc putatur Ioannes Barrensis mulca vir (vt eo tempore) literatura, qui Bur-
gundicæ erat clientelæ, magicæ ab Aureliano arcessitus & igni crematus.

Gale. Medi-
olanensis im-
probitas. Inde duo monachi Augustinianæ nationis, exuti sacerdotio & capite plexi,
quòd vocati ab Aureliano, ausi leuamen polliceri Regi propemodum illum
interemissent. Galeatius autem Mediolanensis bellum Gallis indixit, eo-
rumq; consilia Turcis prodidisse traditur. Et Galli exercitum cogere coepe-
runt contra Galeatium, promissiq; Anglus Caroli gener auxiliares equites
mille, & sex milia sagittariorum, sed, Bulgarica illa fortuna omnia impedi-
uit. Monebatur autem Galeatius per iram quòd filia eius Valentina vene-
ficiorum suspecta, pulsa esset ex aula, dicereturq; Regem potionibus effasci-
nasse: tales quippe artes Valentina à patre suo didicisse ferebatur. Galea-
tius enim tyrannicè dominabatur in Italia, adeò vt ad regnum Italiæ perspe-
cta Imperatorum ignauia omnino aspiraret. Amicitias cum maximis Prin-
cipibus tam Barbaris quàm piis contraxit, magnisq; muneribus illos hono-
rauit: statura vir procera, aspectu pulchro, literatura & eloquentia haud
mediocri, ingenio callido, astuto, malo, prauoq; animo tam ambizioso vt
posthabito Dei timore, per proditones, veneficia, omnemq; tyrannidem
ad Regnum grassaretur. Priorem vxorem suam Isabellam Regis Gallorum
Ioannis filiam toxico necauit, quanquam duos ex illa procreasset filios.
Eodem modo suspectum sibi fratrem suum sustulit. Barnabonem Medios-
lanensem captum cum duobus filiis in carcere mori coëgit. Francisco Cas-
tariensi Paduam per vim abstulit, illumq; captum veneno extinxit. Petrum
Gambacurtum laudatissimum virum occidi per scelus curauit. Gallorum
Regem potionare tentauit, vt generum suum Ducem Aurelianensem ad
Regni gubernacula subueheret. Robertum Imperatorem per medicum
quendam suum magna corruptum pecunia virulento cibo conatus est ab-
sumere. Voluptatibus omniq; lasciuia vacabat, sicut equus & mulus qui-
bus non est intellectus. Hæc de illo Episcopus Florentinus. Venit Dux
Audax cum Antonio filio in Flandriam, inde profecturus in Brabantiam,
vt ibi Antonius (quemadmodum Ioanna Brabantina Margaritæ Principis
matertera petebat) Dux futurus constitueretur. Dum autem Gandau
adhuc Philippus ageret, venit ad eum Ioannes filius eius cum multis Gale-
liæ Angliæq; proceribus ex Mysia Hungariaq; postliminio reuersis, quos
omnes Philippus totaq; Flandria ingenti gaudio receperunt.

Pacem

Pacem Brabantia Guilielmus Dux Geldria fregit, propter Galterum cognomento TransRhenanum ministrum suum Buscoducis ob caedem in ebrietate sua ibi factam, capitali affectum supplicio. Fridericum Agrippinensem, & præterea Monasteriensem & Traiectensem titulos tenus Episcopos Gelderus sibi fœderatos secum adduxit. Ioanna auxilio nixa Philippi ducis Geldero diem statuit prælii, quod quidem faciendum ille non existimavit, sed agris circum Buscumducis direptis Mosam flumen transit & fugit. Nostri autem insecuti per agros Iuliacenses prædis & incendiis magnam edunt vastitatem. Eius autem exercitus quem hoc bello dux Audax Ioannæ misit ad Buscumducis, præfectus erat Theodoricus dominus Dixmudensis eques Flandrus, vir domi bellicus clarus. Iam tandè Carolus rex propter schismatis culpam à Deo se percussum esse credidit, auxilium illi vehementer eam opinionem, quòd Ioannes Audacis filius à clade sua Hungarica reuersus passim narraret, quãto omnis Græcia (quatenus pia adhuc erat) ob schisma Gallicum afficeretur dolore, quantisque & quàm ignominiosis cachinnis Barbari nostram irriderent religionem vanamque arbitrarentur, propterea quòd per ipsa sua capita tum sacra tum laica adeò turpiter contaminaretur scindereturque infinitis discordiis. Et gaudebant optimi quique quòd hæc tam ingenuè Niuernensis exponeret, sperantes tollendo schismati haud mediocre Regi fore incitamentum. Sed obstabant illi quibus quæstui tantummodo erat religio. Guido Pont. Remorū & archiepiscopi Rotomagensis & Senonensis cū suis Suffraganeis Regem in factione Clementina quoad potuerunt tenebant, propterea quòd tam dulcis illis esset præda quam toto sibi regno ex sacerdotiis maiorum Ecclesiarum accumulabant. Missa à Rege legatio in Germaniam: accitus Venceslaus Imperator in Remos ad conuentum de tollendo schismate: sed simulabat Rex nihil aliud actum iri præterquàm de matrimonio filie ducis Aureliani cū Comite Blancobergensi, ut defugeret molestas Episcoporum interpellationes, illusionesque qui omnibus se sanis obiecerunt consiliis ne fieret unio in Ecclesia, suumque quæstum perderent. Adfuere cum Rege in vrbe Remorum frater eius Ludouicus Aurelianensis, Ioannes Biturix eius patruus, Ludouicus Borbonius eius auunculus, Carolus rex Navarra, Valerandus Comes Fani Pauli, multaque alia nobilitas. Cum his Rex obuiam processit aduentanti Cæsari, eumque deduxit usque in templum Deipara Virginis & cœnobium diui Remigii. Carolus rex omnes Germanorum impensas luit. Singulis diebus decem vasa haringarū & octingentos carpciones præter alios pisces illis dedit: Erant enim dies ieiuniorū quadragesime. Dedit Cæsari conuiuium. Vna in mensa sedebant Patriarcha Hierosolymitanus primus, inde Cæsar, tertius rex Carolus, quartus Rex Navarra, nec plures. Ad alteram sedebant nobiles Germaniæ, sed nulli Galli: Nam mensis illi in honorem Cæsaris ministrabant. Aderat & Regis Angliæ compluriumque aliarum gentium Legati. De unione Ecclesie varia consilia & colloquia habita, sed nullo ferè fructu, ideo quòd Cæsar ille omnibus in rebus suis nimis esset somniculosus & ignauus: Et dux noster Burgundio cum schismaticis conspirans Episcopis conuentui interesse nollet, dictitans inanem esse laborē: Germanos sua promissa non seruaturus. Carolus rex in ædibus archiepiscopi hospitium habuit, omneque aurum & argentum cum tapetibus aliisque domus suæ rebus dono dedit Cæsari, quæ ad ducenta florenorū milia æstimabantur. Miror à Gaguino scriptum esse regem Boemiæ, hoc est, Cæsarem huc venisse tantum ut videret regem Carolum, quòd planè falsum est, ut liquet per Brandonem & Frossardum, ambos æquas

Bellum mouetur Brabantia à Guilielmo Geldero.

Theo. Dixmudanus.

Schisma gallicum Græcis dolori, impiis ludibrio.

Venceslaus Imper. Remos accitus accessit.

Conuentus Imper. & Caroli regis de schismate tollendo.

Decretū cō-
uentus Re-
mensis.

Pazaites à
Tartarorū
rege oppressi
sunt.

Guid. Bles-
ensis mori-
tur.

Maria vx-
or Gui. Bles-
ensis.

Rom. Ponti-
fex à schis-
mate alie-
nus.

Concilium Pa-
risiense quo
Benedictus
damnatur.

Ioan. Bussic-
caudus An-
tipapam ar-
mis persequi-
tur.

æquales eius temporis scriptores: sed obnubere studebant Gallici scriptores (per quos decipitur Gaguinus) veritatem, vt schismaticā suam prauitatem dis-
simularent. Decretū hic vt ambo Pon. Bonifacius Benedictusq; Papatu se ab-
dicarent, ac tertius vnus aliquis eligeretur, qui verus & certus haberetur Epi-
scopus vr̄bis Romæ. Nauarra rex vehemēter institit vt Normanniam & Ebu-
rouicas à rege Gallo reciperet, sed in cassum laborauit. Græcorum Imperator
acceptis à Latinis aliquātis auxiliis cū Vngarię rege Sigismūdo Turcis vtcūq;
restitit. Id autē salutem attulit Græciæ, quōd Tamerlanes Tartarorū rex lon-
gē lateq; gentes & regna armis horrendis proterens Pazaitem Turcam bello
victum ceperit, quē pelle indutum canina vinctumq; cathenis inter canes suos
habuit: panē quem manducaret sicut canibus illi obiecit. Ita Turca illo Chris-
tiani liberati. Pridie calend. Februariarum hora sexta ad vesp̄um submergitur
cum nauta suo Abbas Troncinien̄sis Gandau iuxta Vualportam dum ex op-
pido domū nauigat. Guido Comes Blesensis idem Dominus Bellomontanus
& dominus Aueniensis qui Blesensem Comitatum Ludouico Aurelianēsi (vt
supra retulimus) vendiderat in Castello suo Aueniensis in Hagnonia moritur.
Sepultus Valentianis apud fratres Franciscanos in sacello Atrebatēsi. Maria
Namurcensis eius vxor non ausa accipere ius testamenti omnibus mobilibus
bonis defuncti mariti cedit. Hāc Mariā sororē Guilielmi Comitis Namurcen-
sis obiisse lego anno M. cccc. quā tamē Monstreletus refert nupsisse Clugneto
cognomine Brabanto consilio ducis Aureliani, Guilielmumq; Namurcāū tan-
ta fuisse ob hoc ira accensum vt fratrem suum nothū qui vnā cum Aureliano
eas nuptias fabricarat, securi percussisset.

M CCC XCVIII. Pascha. vii. Aprilis. Missus Romam Petrus ab Aliaco
Episcopus Cameracensis, vt iuxta placita conuentus Remensis, ambo Papę se
Pontificatu abdicēt. Responsum est Romanos Pontifices omni schismatis ca-
rere culpa, eam ignominiam non esse miscendā, quippe quæ solius esset nomi-
nis gallici. Ecclesiam iam inde ab Bonifacii Octauī ætate, à Gallis fuisse miserē
conturbatam, modisq; indignis concussam. Igitur si iam rectius religioni con-
sulant, suamq; insaniam mutent, si Antipapam suū tollant, eius sceleratos Car-
dinales Gallis expellant, omne sublatum erit schisma, & pax Ecclesię reddita.
Hoc accepto responso, coit rursus Concilium Gallicanæ Ecclesię apud Lu-
tetiam Parisiorū, cui Concilio Episcopos Remensem, Rotomagensem, Senon-
ensem, Parisiensem, Bellouacensem, & Sacrocasariensem ob accepta benefi-
cia nimis mordicus hærentes Clementinæ factioni, Rex interesse non est pas-
sus. Hic post longam altercationē operam dāte maximā schola Parisiensis, quæ
semper in veritate perstitit inuicta, decretū vt Antipapa Pontificatu se ab-
dicet, sicut ante electionē se facturū concordie gratia promiserat, quōd si re-
cusasset, armis esse cogendū. Missi ad eum Petrus Aliacensis & Ioannes Main-
grius qui & Bussicaudus vir militaris. Respondet AntiChristus ille se Papam
esse & Papam moriturū, cāq; in responsione obstinatus perstat. Tum secessio
tandē à Gallis ab illo facta. Expectatiuæ gratiæ damnatæ, sacra beneficia à col-
latoribus accepta. Desertus & à suis adulterinis Cardinalibus. Obsessus in
Auenione à magno Regis exercitu, duce Bussicaudo, qui flumina, oppida limi-
tesq; regni clausit, ne quid Auenionem posset importari. Omnia circumcirca
quæ Antipapæ essent, direpta & euastata, eandem ciuium bonis calamitatem
nisi portas aperuissent minante Bussicaudo. A Genuensibus regēq; Aragoniæ
auxiliū obsessus petit, sedemq; sibi Perpiniaci aut Barcinoni flagitat: sed nihil
impe-

impetrat. Auenionenses timore perterriti portas regio duci patefaciunt. In palatium confugit Antipapa. Obsidetur potenter ab exercitu. Aurelianus dux impensus illi fauebat, nec minus Burgundio, quibus nimirum hic ludus minimè arrisit. Rex verò maximus eius hostis Bursicaudum perseuerare iubet: convenit atamen tandè, ut se in suo contineret palatio, donec facta foret concordia, cum studentibus cum Auenionensibus, qui receperunt se illum fideliter custodituros, vivumque vel mortuum si fortè fugisset retracturos esse: unde tamen furtim postea (ut refert Gaguinus) eductus est opera Petri Braquemontis. Inter discordias satraparum Angliæ Henricus Comes Derbii filius Ioannis Lancastriæ ducis, & Thomas Monbraius dux Northfolchiæ ab Richardo rege in exilium pelluntur. Erat is Henricus (inquit Polydorus) natura longè humanissimus, & ita omnib. charus, ut eum in exilium euntem perinde ac patriæ patrè & iam vita defunctum universus populus fleret. Venit autè in Galliam, estque à Carolo rege benignè acceptus. Monbraius in Italiam relegatus Venetias se contulit, ubi angore animi vitam brevi finiuit. Post hæc obiit eodè anno Ioannes Gandauensis dux Lancastriæ, huius Henrici expulsi pater, qui sepulturam habet Londini in æde diui Pauli iuxta Principem aram. Vvalrauium Comitem Fani Pauli cum trecentis equitibus dux Audax auxilio mittit Ioannem Brabantinæ contra Gelderos & Iuliacenses, quos Brabantii cum Leodiensibus fœderati miserè percurrunt & depopulantur. Maria soror Ioannæ Brabantinæ vidua Reginaldi ducis Geldriæ pia & religiosa mulier sine liberis Bruccellæ obiit, tumulata ad Franciscanos. Guilielmus Ostrouandius ducit rursus exercitum in Frisios: Staueram oppidum capit, Frisiamque totam imperata facere cogit. Ad octauum autem Calend. Augusti natalis Francisci Philelphi viri memoria digni.

*Benedictus
suadit.*

*Hen. Derbii
exilium.*

*Vvalrauius
Comes Pauli
mittitur
Brabantii
subsidio.*

*Frisia sub
igitur à Gu.
Ostrouandio.*

M CCC XCIX. Pascha. xxx. Martii. Iacobus Lichteruelldanus Colscampi dominus, eques Flandrus & supremus Prætor Flandriæ, relegatus à Gandauensibus in exilium quinquaginta annorum, propterea quod contra civitatis leges Ioannem Perrensonium ciuem Gandensem decollasset. Ita apud quemdam inuenio. Catalogus tamen illorum Prætorum refert Iacobum in eo fuisse magistratu usque ad annum M CCCC I. ac tunc petiisse Hierosolymam, reuersumque recepisse Magistratum. Hemanuel Chrysoloras Byzantius diuina providentia cepit docere literas græcas in Italia, quæ per annos septingentos & eo amplius temporum iniquitate conticuerant. Incredibile dictu quanta ex vno illo viro, doctorum statim virorum excreuerit seges. Guarinus Veronensis, Victorinus, Philolphus, Ambrosius monachus, Leonardus & Carolus Aretini, aliique plurimi græca latinaque facundia brevi tempore claruerunt: estque ars typographica peculiari dono Dei subsecuta, ne per humanam ignauiam, ac diaboli inuidiam, omnes simul liberales disciplinæ vnâ cum sacrorum thesaurorum bibliorum pereant, sed discussa tandem densissima tenebrarum caligine, crassaque humanarum mentium inscitia, sacrosancta literarum lux mundum tenebrosissimum illuminet, adeo ut (si fata sinant) bona spes sit sanctam Ecclesiam catholicam, suam tandè desideratissimam reformationem affecuturam, vel inuitis & fœditibus omnib. inferorum monstris, vniuersisque tenebrarum principibus. Duxit autem uxorem Franciscus Philolphus huius Chrysoloræ filiâ, quo ex matrimonio ortos puto eius liberos Marium Philolphum, Xenophora medicum, & filiâ Marietam nomine. Henricus dux Lancast. exul in Galliis, defuncto patre suo ex Britannia redit in Angliam, consensuque omnium ordinum regnare iubetur: non modò enim nobilitas,

*Iac. Lichter
uelldan. pro
scribitur à
Gandensibus.*

*Hemanuel
Chry. Italia
literas græ
cas restituit*

*Franc. Philo
lph. Chry
soloræ ge
ner.*

*Hen. Lanca
strinus fit rex
Angliæ.*

EE sed &

sed & populus vniuersus Richardo regi offensus, quod absq; illorū cōsensu fec-
 dus cum Gallis iecerat, Henricū coronant, ipsumq; Richardū in custodiam du-
 cunt. Fit Senatus, consultum quo perpetua Richardus damnatur custodia, cō-
 ditione adiecta vt si quis ob eius captiuitatem oriatur motus, ipse omniū pri-
 mus moriatur. Ioannes Hollandus eius frater, Ioannes Montacutus, Thomas
 Cantii & Hugo Glocestria Comites conpirationem faciunt vt inuitatū Hen-
 ricum regem ad ludos qui Oxonii fierent, inter ludorū pompam obtruncarēt:

*Henrici eius
 dem senutia*

sed ea coniuratione detecta, mox Henricus crudelissima grassatus sauitia die
 festo Epiphaniæ per Petrum Hoxtonē detestabilem latronē Richardū regem
 instar bouis in custodia maciat, dehinc Ioannem Hollandū quamuis sororē ha-
 beret illi nuptā, omnesq; coniuratos & familiares Regis foedissimis mortibus

*Fiala coelis
 tus missa
 Anglis.
 Ampulla
 gallica et
 oleum sa-
 crum.*

interemit. Thomas Cantuariensis Pont. homo impostor fialam quandā liquo-
 ris plenam cœlo datam mentiebatur, vnde Henricus vngeretur, quemadmo-
 dum de ampulla olim confectū esse legimus apud Gallos. Ad hanc crudelitātē
 exercendā fretus est Henricus fiducia furtiui foederis quod cum Duce habuit
 Aurelianensi. Cum enim quidam se vereri dicerent ne Galli existerent ultores
 propter regiam affinitatem, Respondit Henricus nihil esse ab illis periculi: Ha-
 bere se Aurelianensem deuinctissimū sibi amicum, sine cuius autoritate nihil
 Galli essent molituri. Hoc accepto in Galliis nuntio Carolus rex iracundia ac
 dolore attonitus, mox in morbum suum recidit, quo & diu & vehementer est
 afflictus. Vbi tandem meliusculē valuit, filiam suam ab Anglis repetiit. Leodi-

*Leodiensiu
 medietas in
 schismate.*

enses hactenus veritatem sectati, nunc autem decepti nescio quo cacodæmo-
 ne desciscunt ab obedientia Pont. Bonifacii, amplexi nescio quam medietate.
 Frossardus refert per Gallos fabricatum hoc fuisse missio Leodium Bala-
 duino à monte Iardino equite regis Caroli. Mox clericos suos omnes ex vrbe
 Roma domum Leodienses reuocant. Bonifacius per Legatos suos mederi ni-

*Albatorū
 secta mira-
 bilis.*

titur insanix: sed reiecti Legati, grauiq; sub pœna redire prohibiti. Hic de sup-
 plicationibus Albatorum nonnihil nobis dicendum. Quidam presbyter (nos
 men miror latere) ex Alpibus descendēs in Italiam, ante quartum mensem ad
 lxx. amplius hominū milia sibi adiunxit pro sancto ab omnibus habitus. Ima-
 ginem sanctæ Crucis in modum signi militaris prætulit. Albo vestitu ex lino
 omnes amicti: isq; talaris prope erat, velatū caput, faciesq; velata, duobus ante
 oculos tantum relictis foraminibus. Mares, scemina, nobiles, ignobiles, mona-
 chi, monialesq; ita incedere: Vbi nox eos oppressit ibi sub dio quiescere: Mi-
 sericordiā magnis vocibus inter eundem à Deo petere: Hymnos Christo ser-
 uatori Matriq; virgini canere: pacem & concordia conclamare: victum com-
 munem habere, gratis accipere, gratis dare, multis se ieiuniis macerare, Nemo
 à suis finibus hos arcere: sed certatim ciuitates se illis adiungere. Bellorū mo-
 tus per Italiam per se quiescere: paces innumeræ conuenire: induciæ pangi.

*Ductor se-
 ctæ à Boni-
 facio crema-
 tur.*

Mira vbiq; locorū hospitalitas, mira hominum charitas: confessions pecca-
 rum & communiones corporis Christi crebræ. Arcanum Dei opus creditum.
 Lucenses, Florentini, Ianuenses, Pistorienses, omnis ætas, omnis ordo, Episco-
 pi, sacerdotes, mercatores, ad hæc agmina se sociare: quocunq; venirent simili
 exemplo homines moueri. Ex Gallia per Ætruriam, Umbriam, Sabinos, Picen-
 tes, Marfos cæterasq; gentes ad extremas oras peruenerunt. Vbiq; pax & tran-
 quillitas tota ea profectio. Permulti à magnis scelerum criminibus ad pœ-
 nitentiam conuersi. Viterbii autem dum agunt ac Romam petere meditan-
 tur, Bonifacius Pontifex missa militum manu ductorem presbyterum illum

compre-

comprehendit, ductumq; Romam quo iure quaq; iniuria igni cremat. Fama erat suo timuisse Iubilæo, seu metuisse ne Romam ille veniens ad tollendum schisma, oppressurus esset Pontificem. Ita evanescere tanta Albatorum examina, rursusq; ardescere cœperunt per Italiâ seditiones quæ hoc toto pœnitentiæ tempore ceu festa quadam per se coalescente pace conticuerant. Obiit calend. Novembribus apud Nanetum Ioannes dux Britannia, charissimus ille Margaritæ nostræ cognatus, dictus à suis Augustus. Liberos reliquit Ioannem, Arcturum, Richardum, Egidium, & filias treis. Hos omnes tutelæ ac fidei commendavit Philippi Burgundionis. Eorum enim mater Ioanna vidua tum Britannia, filia erat Caroli regis Navarra ex Maria sorore Burgundionis. Turrim eo tempore Naneti Burgundio ad munitionem civitatis edificavit, quæ longo tempore turris Burgundica est appellata. Ludovicus Aurelianensis venit in Britannia ut liberos defuncti Ducis abduceret secum educandos in aula Caroli regis, sed denegati illi sunt, rediitq; inanis & irritus, nisi quod Ioanna Regis filia pacta sit Ioanni novo Britonum duci in matrimoniû. Hoc anno Maria Saxonis & Dania tanta glacie astricta ut ex Lubeca in Daniâ & urbem Sundensem sicco vestigio patêret transitus: qua usi commoditate fratres domus Teutonicæ per lacus, paludes, flumina, mariaq; gelu concreta transeunt & Massagetis bellum inferunt, victoresq; reuertunt. Groningam grande oppidû Frisia dux Bavaria, Comes idem Hollandia subegit. Pestilentia in Flandris omnibusq; ferè terris grassari cœpit.

MCCCC. Pascha. xviii. Aprilis. Motus rerum apice ob intolerabilem ignaviam Venceslaus Imperator, electusq; in eius locum Robertus dux Bavaria, Palatinus idem Rhœni, cognomento Parvus, vir belli pacisq; artibus iuxta clarus, cui statim Colonienfis Pont. Fridericus Imperialem tiaram imposuit. Multati gravibus incendiis & ruinis Aquenses & Gelenses, novi Principis rudimento rebellare ausi. Paleologus Imperator Græcus Lutetiam venit Parisiorum ad Regem, atque inde transmisit in Angliam ut discordiis Regum compositis tandem Turcis Respublica Christiana posset resistere. At inanem (proh dolor) sumpsit laborem. Principes odiis & cupiditatibus suis nimium occæcati, quæ religionis, quæ iustitiæ, quæ veritatis & pacis erant, parvipendebant. Lutetia sacerdotes Græci suo more rem divinam græcè fecerunt cum magna Gallorum admiratione. Utinam per totum terrarum orbem Hebraicè, Græcè, & Latinè, omnibus in Ecclesiis quotidie divina canerentur, legerenturq; laudes, easq; treis linguas à Deo consecratas Ecclesiæ ministri cogerentur discere literasq; & virtutes colere. Romam propter Iubilæum multicurrebant, sed magna pars pestilentia oppressi reditû perdiderunt: grassata est calues hoc anno per totum ferè orbem. Tornaci adeo erat crudelis, ut incredibile sit narratu: veruntamen cum initio, non nisi per plebeia & tenuia vagaretur capita, arbitrabantur opulentiores nihil esse periculi, dummodo non morerentur nisi potiores cerevisiæ, ut aiebât. At statim post ex æquo omnes de improviso inuasit, potiores vini, mercatores, nobiles, ciues primarios ac dites, nec nō & canonicos, pastores, sacellanos: nihil quicq; fecit discriminis, nemini perpercit, ne medicis quidē qui cæteris lucri gratia certa pollicebantur remedia. Currebât ad divos divasq; longè lateq;. Alii Adrianum, Sebastianû, Antoniû, Rochû, aliq; alios sibi propitiabât: sed parû profecerûnt. Ludovicus episcopus. maxima & celeberrima consensu totius civitatis instituit supplicationē, in qua ipse

*Io. dux Brit
taniae mori
tur.*

*Burgundica
turris Nane
ti.*

*Geluino
signe.*

*Massagetæ
vincuntur à
teutonica
fodaliitate.*

*Rob. Bava
ria Vences
laus successi
fit.*

*Paleologus
Imperator
Græcus.*

*Græcorum
res divina.*

*Iubilæus
Bonifacii.*

*Annus
pestilens*

*Tornacum
peste labo
rat.*

Supplicatio

Matth. Val
lensis cōcio-
nator.

cum toto cathedralis Ecclesiæ collegio, cū omnibus pastoribus Ecclesiarum, cum Abba & conuentu diui Nicolai, Augustinenſibus, Franciscanis, Præfecto ciuitatis, Senatu populoq; Tornacensi quā potuit religioſiſſimè ſacra circūibat loca. Matthæus Vallenſis Franciscanus concionem piam ac vtilem habuit, in qua perſpicuis ſcripturarum testimoniis declarauit propter multitudinem & enormitatem peccatorum, peſtilentiam aliasq; plagas à Deo hominibus infligi. Emendandos ergo eſſe mores, vitam nouam aggrediendam, eam eſſe veram pœnitudinem, eam eſſe quæ Deum reddere placatum, luemq; peſtiferam aberuncare poſſit. Sed nihil omnia iuuerunt, in cruduitq; malum, & atrocius quā ante, ſæuit, ita vt maximus hominum numerus abſumeretur.

Friſii victi
ab Hollandi-
dis.
Leopoldus
Dux Au-
ſtriæ.

Similes quoq; habite preces per multa alia Flandriæ loca, donec tandem peſtis ceſſaret. Victi ab Hollandis & eorum ſociis rursus Friſii. Brugis Nicolaus Pagant fundat xenodochium diui Nicolai. Obiit ſine liberis Leopoldus Dux Auſtriæ cognomento Superbus, gener ducis Audacis, tenens matrimonio filiā eius Catherinam. Sepulchus Viennæ in æde diui Stephani protomartyris. Obiit ſine liberis Catherina vxor Guilielmi ducis Gelriæ filia Alberti Bauari Comitis Hanoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ, & Friſiæ.

L. Aurelianus
aduſto
Geldero
Burgundio-
nem bello
petit.

M. CCCC. I. Paſcha. iiii. Aprilis. Reddita tandem Carolo regi filia ſua Iſabella ab Anglis, quæ Carolo poſtea nupſit Aurelianenſi. Ludonicus Aurelianus nunquā bonus integerq; nepos patruo ſuo duci Audaci omnib. modis negotium faceſſit. Luceburgenſis ditionis adminiſtrationem à rege Boemiæ impetrat, ſœdusq; cum Guilielmo iungit duce Gelriæ, vt patrum bello aggrediatur. Gelrium cum quingentis equitibus in Pariſios ſecum adducit. In agro Pariſiaco hinc nepos inde patruus copias adunant ad præliandum: ſed Biturix frater Audacis nepotis temeritatē caſtigat pacificatorq; intercedit. Et firma rataq; futura ſperabatur ea reconciliatio, ſed breui tamen tempore perſeuerauit. Reuerſus domū Gelrius diem ſuum obiit ſine liberis. xiiii. Calend. Martias, tumultus cum Catherina vxore apud Monachuſam, hoc eſt, Monachorum domū. Succēſſit illi in Iuliacum, Gelriam, & Zutphaniam Raynoldus frater eius quartus ſui nominis. Tonitruo, fulgure, grandine multis in locis flagellate Galliæ, Gandau pons diui Michaelis factus ex lapide.

Anto. Burgundionis
nuptiæ.
Henrici Lā-
caſtri regis
vxor.

M. CCCC. II. Paſcha. xxvi. Martii. Atrebat nuptiæ Antonii filii Ducis Audacis cum Ioanna Valeriani filia Comitſ Sancti Pauli. Simul Ioanna neptis Audacis, vidua Britanniæ, nubit Henrico Lancaſtrio, nouo Regi Angliæ, quæ cū ſecum in Angliam abducere cogitat liberos ſuos Ioannem, Richardum, & Arcturum, magna celeritate aduolat Andax eoſq; à matre retracts ſecum reducit in aulam Gallicam. De præfectura ærarii, totaq; Regni adminiſtratione rursus apud Gallos orta contentio. Rex recepta ſanitate fratrem ſuum Ludonicum Vicarium ſibi conſtituit. Is ſtatim nouam collationem indicit, nec Eccleſiæ miniſtros immunes eſſe ſinit, qui inter ſe diſcordes magnam conciunt turbam. Guido à Roia Pont. Remorum cum ſuis pendere detrectat: contra Archiepiſcopus Senonum contribuere recuſantibus aqua & igni interdicit. Rex in morbum ſuum recidit. Aurelianum magnates tantum per ætatem imprudentem & minimè idoneum rerū procuratione mouent, eamque Burgundioni eius patruo reddunt: qui vel ipſe nouam Collectam cogere conatur: ſed Remenſis nimis obſtat. A Gallis autem Henrico Anglorum Regi bellum indicitur quòd Richardum ſuum Regem ac dominum per ſummū ſcelus prodidiſſet & occidiſſet, Regināq; bonis ſuis ſpoliaſſet.

Anglus

Anglus percitus iracunda Gallis & ipse bellum indicit. Mare nostrū mox Angli infestum faciūt, nostrasq; naues Rupella cum vino redeuntē capiunt: quapropter Lutetiam Parisiorum ad Philippum Legatos Flandri mittunt, vt inter bella Regum ipsis mediis esse, atq; cum Anglis tam in Flandria quā Anglia suas exercere mercaturas liceat: sed eam rem in solidum non obtinuerūt.

Angli mare Flandris cum perturbant.

Mense Februario fulsit Cometes in Occidente ad usq; medium Aprilem, nuntius fortassis & index futuræ calamitatis in Galliis. Pridie Cal. Martias Natalis Caroli septimi regis postea Gallorum. Tertio Nonas, hoc est, tertio die Septembris moritur lue pestilentiali Ioannes Galeatius Dux ille Mediolanensis Ioanne Maria & Philippo Maria filiis relictis heredibus.

Cometes.

Ioan. Galeatii mors.

M CCCC III. Pascha. xv. Aprilis. Comes S. Pauli Valerianus Rector oppidi Greueningensis eò Anglis infestior quòd Richardi regis tam turpiter necati sororem haberet in matrimonio, quantum potuit belli illis fecit in nostro mari: eratq; tum mare, prædonibus adeò refertū vt Flandris mercatoribus nusquam pateret. Pridie Idus Nouembris magna tēpestas ventorū nostro in mari, altus admodum æstus: quo æstu octo ceti Ostendam appulerunt, destitutiq; maris profunditate capti sunt. Longitudo singulorū lxx. amplius erat pedū. Ex singulis collecta sunt. xxv. & eo amplius vasa plena adipis. Scalas ascendendi erant vt exollarentur: ventres singulorum. xii. viros capiebant operarios.

Val. Comes Sancti Pauli.

Ceti octo magnitudinis insignes.

Accepta tandem à Philippo potestate, postquā neutrales esse nō possent, Flandri suas bellicas in mare educunt naues, cum Anglis variè conflagunt nunc victores nunc victi, hodie spoliati, cras spoliis ditati. Hyems huius anni adeò horrida & atrox vt glacie pleriq; fluminum pontes frangerentur. Rursus Aureliano proteruo & seditioso nepoti Burgundio patruus obsidere cogitur, scribitq; uterq; copias: sed procerum intercessionē pacificatum est. Causa discordiæ præcipua quòd Rex ab Aureliano veneno potatus mortifero, diu in vitæ esset discrimine. Conabatur per summū scelus fratrem Aurelianos omnemq; eius stirpem extinguere, vt ipse regnaret. Audax iam inde ab pueritia Regno fidelissimus omni nisu scelestissimo homini donec vixit obstitit. Cometes visus, & mortuus est Tamburlanus Tartarorum Princeps, qui aliquādo duodecies centena milia bellatorum in Turcas eduxerat, Armenios, Persas, Ægyptios, & Syros debellauerat. In mari Hollandico tum admodum procelloso & alto, capta mulier marina, nuda & muta, portata in oppidum Edam & inde Harlem: vestita est, didicitq; edere panē & lactaria, & vixit annos multos semper muta. Didicit item nere, & honorē exhibuit sanctæ Cruci quauis muta.

Discordia inter Aureliam & Burgundionem.

Tamburlani mors.

Mulier marina.

Comes Hollandiæ per hebdomadas. xii. oppidū Gorichom obsidet. Genuenses hoc anno se in Caroli regis tradunt clientelam, ab eoq; Ioannem Bussicaudum Præfectū sibi accipiunt, ea in fide breui tempore perseveraturi. Lutetiæ Guilielmus Tigouilla Præfectus mercatorū, coactus est refugere à patibulo duos suspensos à se scholasticos Ligeriū Normannū genere & Oliueriū Britonē, illosq; osculari ac reddere scholæ ad Maturini vbi honorificè fuere sepulti: tantæ tum erat dignitatis ea schola. Bona Philippi Principis soror quæ vxor erat Roberti ducis Barensis, fato concessit, profectusq; Audax ad Barum ducis exequiis eius interfuit, rediitq; Atrebatū atq; ibi Pascha cū vxore celebravit: vocatus statim ab Ioanna Brabantina Margaritæ matertera vti eius principatus acciperet procurationem nomine filii sui Antonii: id quod mox facere neutiquam distulit: veritiq; ne quid in eam iuris deposceret Imp. Brabantiam ambo Antonio addixerunt, quanquam ante obitū Ioannē nō sit inauguratus.

Buss. Gentensium Præfectus.

Dignitas scholæ Parisiensis.

Brabantia Antonio addicitur.

ANNALIVM FLANDRIÆ LIB. XIII.

Cetus im-
gens. Apud Duynkerkam die sancto Parasceues inter concionandum de morte Seruatoris, appropinquat in mari maximus omnium cetus. Euolat populus ex concione ad mare, magnoq; labore illum capiunt: Erat pedum in longitudine. lxxx.

Ph. Burgun-
dia moritur M CCCC IIII. Pascha. xxx. Martii. Dux Audax dum ex Bruccella lectica vectus Galliam repetit, moritur in itinere apud Hallas oppidum Hanoniæ in hospitio Cerui, sexto Calend. Maias. Miror obitum istum à Gallicis scriptoribus reici in annum sequentem. Succedit mox maximus natus filius Ioannes in opes paternas, id est, ducatum Burgundiæ: illiusq; nomine in Regis verba iurat. Sepelitur Philippus Diuioni in Burgundia apud Carthusienses ab ipso institutos: præter intestina, quæ Hallis sunt tumulata in æde Deiparæ: & cor Regum sepulchris adiunctum ad Dionysii Parisiorum. Ante tamen corpus aromatibus conditum delatum est ex Hallis Doacum & inde Atrebatum, ubi tres filii iusta patri magnificè fecerunt. Et Margarita vidua propter magnitudinem æris alieni, renuntiavit omnibus bonis mobilibus de-

Clauis im-
ponitur se-
pulchro Au-
dacis. functi mariti sui: in cuius rei signum zonam, crumenam, & clauis solenni more posuit super sepulchrum. Fuerat Audax Regno suo semper longè fidelissimus: nunquam satis laudatus Princeps si ab Antipapæ Clementis schismate potuisset abstinere. Sunt qui apud Rinsbruc inter Bruccellam & Hallas obisse narrant, priusquam Hallas peruenisset. Quidam adiiciunt suspicionem

Piratica im-
ter Flādros
& Anglos toxicæ. Neoportuenses, Duynkercani, Greueningani, Slusenses, Birsletani, & Ostendani nauibus bellicis & prædatoriis contra Anglos procedunt. Mense Aprili naues ex Calestia Zelandiam petentes refertæ lana aliisq; mercibus à Neoportuensibus captæ: quarum rectores pars interfecti, alii ære redempti. Duynkercani per eas naues suas, quas barcas & excorbitas vocabant, piraticam quandam magnam capiunt: cuius possessores, quod piratæ essent securi percussi præter paucos ære redemptos. Capiunt & aliam nauem in qua Abbas quidam erat Angelus Regis consiliarius cum aliquot monachis, qui magno se pretio redemerunt. Classem Hispanicam cum vino in Flandriam venientem, hærentemq; iuxta Calestiam ob contrarium ventum Angli fundunt furgentq; ac. xvii. ex illa naues capiunt. Talia prælia & damna, cædes rapinæq; inuicem in mari factæ quotidie plurimæ. Ex Calestia Angli ex Greueninga Galli & Flandri inuicem ferè quotidie præliis leuibus concurrunt, terraq; Gisenensis misera vtrisque præda fuit. Mense Iunio Hollandiæ & Zelandiæ naues

Classis An-
glia fortis
cōductis vn-
dique nauib. conductæ ab Anglis classi Anglicanæ magnæ ac forti coniunctæ sunt. Ferebat ea classis in Angliam maximum numerum pannorum aliarumq; mercium quas Angli vel clam vel palam in nundinis Antuerpianis, Brugenfis, Hyprenfis, Toraltrenfis, locisq; aliis coëmerant: sed præterlegentes Flandrica littora cum ob multitudinem nauium nemo eam classem auderet aggredi,

Cadfantum
diripitur. Cadfantum ipsi Insulam prædæ cupidine inuadunt, partemq; illius incendunt ac diripiunt: eapropter, omnia bona Hollandorum & Zelandorum Margarita in Flandris distinuit: sed pax breui interuenit. Natio item Orientalium classe sua adueniens in Flandriam in prædones Anglicos incidit passa plurimum damni. Filii nothi Ludouici Comitis Robertus & Victor prædas cum Flandris in mari agebant. Iacobus Reymarius Neoportuensis nauem magnam de Anglis cepit quæ Crayere vulgò vocabatur, eamq; plus centum nobilibus Anglicanæ monetæ vendidit.

Principis

Principio Aprilis ventus adeò vehemens & algidus flauit ab Aquilone vt arborum herbarumque flores & cuncta virentia vredine sua depasceret: qua ex re omnium penè fructuum qui ex arboribus percipiuntur mira incelsit caritas: eoq; frigore humanis corporibus concepto tussis maxima atque raucitas orta, vnde nullus penè ordo, atas, & sexus liber euasit: quin & bruta animantia eodem corrupta malo, vaccae præcipuè fœtosæ miserabili cum mugitu moriebantur.

Ventus pestilens

Ad hæc tanta post hominum memoriam in Flandris nulla fuit inundatio & plamma, quanta hoc anno mense Nouembri feriis diuæ Elisabetæ, hoc est, decimotertio Calend. Decembris accidit. Per tria nostratia milia omnia Oceanus impleuit, homines aliæque animantia multa extinxit. Quatuor Officia, Slusa, Dammus, Rodenburgus, Ostburgus, Birfletum, Hugoflutum, Vvulpia, Cadfantum & Bocholta præcipuam passa iacturam: cuius etiam nunc agnoscuntur vestigia. Nunquam visum mare tam altè supra aggeres suos leuatum. Nihil septa, nihil claustra, montesque natura obiecti, quos Dunos vocamus, iuuare potuerunt: omnia interrupta, fractaq; & deiecta. Polri tum permulti perdit: Moles enim Oceani obstante à Septentrionibus valido vento refluxum habere non potuit.

Inundatio in Flandris memorabilis.

Quoties sub plenilunium per dies aliquot vehemens flat Aphricus, atque in Septentrionem se fortè mutat, tum æstuantis Oceani vndas per Aphricum vel ab Hispano vsque littore in nostrum adductas mare, adeò in nos Septentrio torquet, vt supra omnes aggeres, aliq; obstacula extollat, nostrosq; in agros ac pascua longè profundat: Vnde toto littorali isto tractu æstuarina nata, quæ prisca voce maiores nostri Flandras (vt mihi videtur) appellauerunt: omnisque regio huiusmodi inundationibus obnoxia pagus dici cceptus Flandrensis: quemadmodum & Plemosii antiquitus fortè dicti à πλέμην pleme seu plama, hoc est, inundatione & æstu maris accedente. In mediis rerum memoriis, omnis alta & nemorosa Flandriæ terra pagus vocatur Mempiscus: cæterum terra decliuis & litoralis arborum sylvarumque exors, plena fossis & æstuariis, pagus Flandrensis vbique nominatur: quatenus aquationem, hoc est, vectigal etiam nunc soluit aquaticum quod Vvateringhe gentiliter dicitur.

Causa inundationis Flandriæ.

Flandriæ prisca quid.

Plemosii unde dicti.

Mempiscus pagus. Pagus Flandrensis.

Has autem Flandrias puto eas fuisse Insulas æstibus maris conflatas, in quas olim Menapios confugisse refert Cæsar in Commentariis belli Gallici. Confueverunt inundationes adeò esse frequentes temporibus adhuc prioris Ludouici Comitis, vt fundi dominus in locationibus exciperet, sibi non fore fraudi, si fortè intra decennium mare locatum agrum aut percurreret aut possideret. Ende beliepe ioff besate de zee dit voorfs. landt. Ita vidi in pluribus tabulis. Nunc autem septis illis marinis fortius multò atque artificiosius constructis factum est vt longè rarius contingant.

Insula Menapiorum.

Notandum verò huiusmodi plemmyras maximè semper fieri mense Nouembri, perinde ac peculiariter illum sibi mensem delegisse videantur. Insuper notandum pagum Flandrensem nonnunquam antiquitus Flandras absolute dictum. Hinc legimus diuum Eligium episcopum prædicasse in Flandris. Seruorum coniurationem sub Ludouico Pio Imp. factam in Flandris & Mempisco, hoc est, in Flådria maritima & Flandria nemorosa. Pagum item Flandrensem bonitate soli longè antestare Mempisco ideo q; pinguisimus sit, omniūq;

Novembris periculosus & infamæ inundationibus.

frugum feracissimus, & pascuis optimis nobilis, laudatissimosq; equos, boves, ovesq; producat, lacte, caseo, butyro, caponibusq; primariis abundet.

Ioan. Leys Mense Ianuario inter Calesiam & Duberim captus ab Anglis Ioannes Leys cum grandi & inuicta (vt putabat) sua naui oneraria omnis generis referta mercatorum bonis, qua ex portu Slusensi in Hispaniã nauigare contendebat: redemptus tandem cū suis quotquot mortem euaserant grandi pecunia. Piscatores quoque Flandriæ quotidie capti & in Angliam cum scaphis suis abducti, mansitq; vix angulus vllus in mari tutus: omnesq; incolæ littorales se snatq; in proxima oppida & castella contulerunt.

Sigisf. Hungari ad Philippum litteræ de bello Turcico. Sigismundus Hungariæ, Dalmatiæ, & Croaciæ Rex Marchio idem Brandenburgensis, sacriq; Romani Imperii Vicarius & regni Boemiæ gubernator ad Philippum principem Legatos mittit Nicolaum Episcopum Vvatziensem, Hermannum Comitem Cili & Nicolaum de Cara regni Hungariæ Palatinum, per quos significat certas quasdam pactiones inter se & fratrem suum

Ostoya Rex Bosniæ. Venceslaum Romanorum & Boemiæ Regem esse factas. Item cum Ostoya Rege Bosniæ se pacem ac foedus habere, qui Ostoya cum suis & Hungarorum copiis contra Ladislaum filium Caroli à Dyrrhacio & Heyvvoyam,

Ladisf. Dyrrhaciensis. qui & ipse regi Bosniæ & Sigismundo rebellare præsumpsit, profecturus erat.

Steph. Despotus Dux Rasiæ. Porro Stephanum Despotum Ducem Rasiæ potestati & dominio Sigismundi se submisisse, & contra Turcos aliosq; inimicos crucis Christi magna potentia profectum, victorias aliquot reportasse, proximoq; cum illis congressu ad decem Turcorum milia occidisse: Constantinum Augustum & Vvayvvodam Vvalachie Transalpinæ pacem quoque & foedus cum Sigismundo fecisse, ac contra Turcas pulchra facinora facere: Illis se magna ex

Castrum Sokoy. suis misisse auxilia: Captum à suis castrum capitale Sokoy vocatum inter Slavoniam & Croaciam de dicto Ladislao Dyrrhaciensi. Datum (inquit) Posonii die. xvi. Aprilis anno Domini MCCCC quarto. Inter Ioannem Britanniae ducem Audacis nepotem & Ioannam filiam Regis Caroli sexti coit matrimonium. Carolus item Aurelianensis Ludouici filius vxorem ducit aliam Sexti Regis filiam Itabellam, quæ vxor fuerat Richardi Regis Angliæ. Valerianus Comes sancti Pauli in Insulam Vectam nauigat vt eam de Anglis capiat, aut certè diripiat: sed nullo facto operæ precio repulsus est ab Anglis. Creati ibi equites Philippus ab Haricuria & Ioannes Fossanus.

Alberti Bauarimors. Eiusdem liberi. Mense Decembri moritur Albertus Bauarus filius Ludouici Imperat. Comes Haynoia, Hollandiæ, & Zelandiæ: sepelitur apud Hagam Hollandiæ relictis liberis Guilhelmo Osteruandio omnium opum hærede, Ioanne sine pietate Episcopo Tungrorum, & Margarita coniuge Ioannis ducis Burgundiæ.

Conspiratio Antipapæ & Aureliani contra Burgundionē. Eodem tempore impetrat Aurelianus litteras quasdam ab Antipapa Benedicto, quæ perturbationem aulae nostræ haud mediocrem intulerunt. Continebant præter alia ne posthac Reipub. gubernandæ se Burgundio intromitteret: æquum esse vt sineret Aurelianus Regis fratrem pacis gratia solum versari in rerum administratione. Sed defuncto iam Philippo redditæ sunt Ioanni: quas vbi legerat grauiter consternatus mox matri in Atrebatibus agenti mittit. Mater Antonio filio, qui Brucellæ erat, communicat. Philippus moriens liberis mandarât, vt omnibus modis pro Regni salute laborarent: neue opprimi paterentur Caroli regis progeniem, ad quod scelus perficiendū Aurelianus maximo opere contendebat. Itaq; literis Antipapæ nihil honoris habitum, auctaq; mirum in modū Principum inimicitia:

contis

continebant enim litera preter hæc, nescio quid grande & horrendum, quod omnibus est scriptoribus mihi quidem lectis incognitum. Inter hæc dum reditus Margaritæ expectatur in Flandria, tristis repente adest nuncius de eius morte. Perculit ea res totam Flandriam eo grauius, quod de eius aduersa va-

*Margaritæ
Principis
mors.*

letudine nihil esset auditum. Obiit autem morte subitanea veluti apoplexia

in ædibus suis Atrebatî die. XVI. Martii, hoc est. XVII. Calend. Aprilis, anno

sua ætatis circiter quinquagesimo sexto. Condita iuxta paternum sepulchrum

Insulæ in dominico diui Petri Apostoli Sacello Deiparæ Virginis. Liberi eius

fuere Ioannes, Antonius, Philippus, Margarita, Caterina, Maria, & Bona.

Ioanni vtramq; Burgundiam Flandriam & Atrebatem, Antonio Brabantiam

& Lymburgum, Philippo Niuernium atque Rastellam Philippus pater attri-

buerat. Prior vxor Antonio erat Ioanna filia vnica & hæres Valerani Luce-

burgensis Comitis fanî Pauli & Ligniacensis, ex Bona filia Henrici Barenfis.

Hinc filii duo Ioannes Dux Brabantiæ & Luceburgensis, & Philippus Co-

mes S. Pauli & Ligniaci. Posterior vxor Antonii Isabella filia Ioannis Ducis

Gorliciensis, qui frater erat Venceslai & Sigismundi Imperatorum: quam fœ-

minam ducatu Luceburgensi iidem Imp. dotabant, ea conditione vt Anto-

nus & eius liberi ex priore coniuge eum ducatum possiderent. Ex hac natum

lego Antonium brevis æui puerum, Ducemq; Ioannem Isabellæ patrem, lon-

gè ante Venceslaum & Sigismundum germanos suos defunctum. Philippus

Niuernensis tertius Margaritæ filius vxorem habuit Mariam filiam & heredem

Engerranni Cociacensis Suectionum Comitis, bello Turcico multo nostrorû

dolore desiderati: vnde Philippus Niuernii Rhetelîq; Comes ortus: sed ea de-

functa duxit Philippus filiam Philippi Atrebatî, Comitis Vgellensis (Bona

nomen erat) Caroli Vgellensis sororem, ex qua genuit Carolum Comitem

Munnensem & Ioannem Comitem Stampensem. Prima filia Margarita &

ipsa nomine nupta Gulielmo Hanoniæ Hollandiæq; Comiti Alberti Bauari-

filio, vnicam enixa est filiam Iacobam, quæ nupsit Ioanni Aquitanie Princi-

pi Caroli Sexti Gallorum Regis filio: quem quod fœdus & amicitiam iunge-

ret cum auunculo suo Ioanne Burgundione Compendii pila ludentem toxi-

co necatum lego ab Aurelianis anno M. CCCC. XVII. sicut & ob eandem cau-

sam anno. XVI. Lutetiæ extinctus fuerat Ludouicus eius Germanus Turono-

rum Dux, qui Margaritam habebat in matrimonio Ioannis nostri Burgun-

dionis filiam: eodemq; genere maleficii Carolus filius natus maximus Sexti re-

gis fuerat sublatu: quæ omnia per Valentinam & Aurelianos designata tra-

duntur. Ità tribus Delphinis Sexti Regis phrenetici è medio sublatis quartus

tandem maximo labore ad solium peruenit Carolus vocatus sui nominis se-

ptimus. At filiabus Sexti quum de iure sceptri nihil ad eas attineret, nemo no-

cuit: Tutus est qui nihil possidet. Igitur iuvene extincto marito annum agen-

te circiter vigesimum Iacoba liberorum cupida Ioanni duci Brabantie, Hun-

fredo Glocestrie duci, Franconiæ Borsaliensi deinceps nupsit: sed nullo par-

tu facta mater ad Hanoniam, Hollandiam, Zelandiamq; & Frisiam propin-

quo suo Philippo Burgundioni aditum aperuit. Altera Margaritæ filia Ca-

tarina nomine enupsit in familiam principum Austrie cum Duce Leopoldo

cognomine Superbo, qui decessit absq; sobole. Mariam Allobrogum duci Ama-

deo reperio nuptam: indeq; ortum Ludouicum Sabaudie ducem, Mariam du-

cis Mediolanensis Philippi Mariae coniugem, ac Ioannam: quæ locata Ioanni

Iacobo duci Montis Ferrati Ioannem, Bonifacium Elisamque peperit. Bona

*Eiusdem
liberi.*

*Antonii
Brabantini
vxores.*

*Philipp. Niu
uernensis ma
trimonia.*

*Iacoba G.
Bauarîs fi
lia.
Caroli sexti
progenies
mascula.*

*Iacoba ma
trimonia.*

*Filie Au
dacis &
Margarite*

EE 5 autem

autem virginitate (vt feor) obiit: Iacet Atrebat. Gentis autem Philippi stir-
 pe ortum Regia: Ioannes Rex & Bona Luceburgenſis Regis Boëmiæ Ioannis
 filia parentes erant. Fratres Carolus Rex cognomine Quintus, Ludouicus
 Andegauenſis, Ioannes Biturix. Sorores verò Bona vxor Roberti Ducis Ba-
 renſis, vnde natus Eduardus Dux Barenſis pugna Azincuriæ deſideratus.
 Maria nupta Carolo Regi Nauarræ mater Ioannæ vxoris Ioannis Ducis Bri-
 tanniæ. Iſabella Comes Virtutum elocata Ioanni Galeatio Duci Mediolanen-
 ſi: vnde nata Valentina mulier illa peſtilentiſſima Gallis, vxor Ludouici Au-
 relianenſis ſeditioſiſſimi principis, occiſi à filio patruſi ſui Ioanne Burgundio-
 ne. Quarta autem ſoror Philippi Ioanna ſacerdos fuit apud Piſciacum. Inue-
 nio à Philippo emptum Comitatum Quadrilegium ſeu Carcellenſem de Co-
 mite Armeniaco: emptumq; ab eius coniuge Margarita Dominatum Noye-
 rium. Per hos dies Ludouicus Aurelianenſis Mediomatricos grauiter affligit.
 Cauſam non lego: ſed puto fuiſſe ſolam regnandi libidinem. Horum agros &
 vineas longè lateq; vaſtat. Omnia in circuitu vrbis caſtella capit & præſidiis
 firmat. Omnes tranſitus ita concludit vt nihil fermè comitatus inferri poſ-
 ſet in ciuitatem. Per annos plus minus quatuor hanc continuat tyrannidem:
 ad tantamq; famem illos adigit, vt omnem turbam inopem & imbellè coacti
 ſint ex vrbe dimittere. Veniſſet haud dubiè ea ciuitas in eius poteſtatem, ſi an-
 num adhuc vnum diutius fuiſſet ſuperſtes. Nam diſcordia (vt in fame aſſolet)
 orta eſt in ciuitate: motusq; factus in primores à minoribus: ſed ſuperati tamè
 plebæ multiq; ad pontem mortis in flumine Moſella extincti. Adhæc Luce-
 burgēſes idem Dux duro quaſſauit bello, ſibiq; quædam illorum caſtella ſub-
 iecit, vt viam ſibi ſterneret ad Anguſtale nomen, fretus debilitate virium im-
 perialium, & Venceslai Cæſaris ignauia. Vixit hoc tempore Nico-
 laus Clemangis Theologus Archidiaconus Baiocenſis:
 qui de corrupto Eccleſiæ ſtatu libellum
 ſcripſit plane aureum.

FLAN.

Flandricorum Annalium

LIBER DECIMVSQVINTVS.

CCCC. v. Pascha. XIX. Aprilis. Die. XXI. Aprilis Ioannes nouus Princeps Gandaui inauguratur. Quatuor Flandriæ membra ad eum conueniunt atque hæc quinque sibi concedi petunt. Vt in Flā- driis sibi Dux certam figat habitationem. Vt libertatē, omniumq; ciuitatum leges, consuetudines, & priuilegia more Maiorum cōfirmet. Vt per discordias regum liceat Flandris communionem habere cum Anglis: Lanam recipere, & mercaturam cum illis exercere. Vt Greueningam cum vicinis castellis à Flandrico separari Comitatu nullo modo sinat. Vt de dignitate sua superiore, qua de Flandrici non cognoscebant Magistratus, Curiam seu prætorium statuatur cis fluium Lisam in Flandria flamingante: eaq; in curia lites & reliqua omnia sermone transigantur teutonico. Responsum est per dominum Henricum vander Zype procuratorem terre Insulanę, hæc omnia Ducem admittere: constituitq; Dux domicilium apud Aldenardam. Brugenses præterea liberauit ab omni commissione seu confiscatione bonorum, inducto Philippi audacis decreto. Definitumq; quando & quas ob causas à iure dicundo foret cessandum. Dona nouo Duci plurima data à tribus ciuitatibus. Cum Gandaui à proceribus iuramentum fidelitatis acciperet inhiuit ne quisquā solueret collationem quandam pecuniariam Lutetiæ Parisiorum petitam. Hoc quidem gratum popularibus, sed odium vehementer auxit Ducis Aurelianiensis, qui eius collationis erat author: vnde ob eam causam conatus est impedire matrimonium quod tum parabatur inter Aquitanię Ducem & Burgundionis filiam. Simul Antipapa Benedictus decimas imponit Ecclesiæ ministris prætextu concordie ecclesiasticæ conciliandæ. Occiderat Sigerus Baronagius quendam cognatum equitis Hagnoniæ Borneeti nomine: Sed negat Bernagius. Duello decertant: Vincitur Bernagius & sententia Comitis Hagnoniæ capite luit. Apud fanum Odomari copias adunat Valeranus Comes S. Pauli procurator Picardiæ. In Anglorum ducit fines, & Markam Castellum ad grande miliare prope Calesiam obsidet. Quingentos equites, & totidem balistarios Genuenses, peditesq; hastatos ex Flandria circum Greueningam collectos circiter mille habuit. Expugnat, deprædaturq; inferiora illius loci. Angli ducē Richardo Aschthono præfecto Calesiæ facta eruptione fortiter cum nostris dimicant. Pars bona equitatus & Genuenses Flandriq; penè omnes fugiunt. Valerannus fusus fugatusq; Taruannam se recipit. Interfecti circiter. LX. in quibus Robertus Berengenilla, Morellus Sauensius, aliiq; nobiles quorum nomina lingua provinciali corruptissimè traduntur. Capti Senescallus Pontacensis & præfectus Bononiæ cum aliis multis. Ardā oppidulum Angli tentant: sed reiecti sunt à præsidio, non paucis ex suis desideratis, quos in vicinam congestos domum cremauerunt. Hæc ad medium Maium.

Ioannes Dux qui tunc Hyprę agebat repente collectum ex Balliolanis Castellanisq; militem Duce Ioanne vanden Vvalle Greueningam mittit ad oppidi custodiam, aliaq; præsidia Duynkerkam & in omnia littoralia oppida, ne hostes irrumpant. At Angli præda captiuisq; ditati Calesiam repetunt, mittuntq; ad Ducem se pacem cum Flandris cupere, & nihil hostile. Veruntamen in gratiā Aureliani occulti amici sui mox. XXII. die Maii magna classe littora nostra

Ioā. Burgundio Comes Flandriæ XXIX. inauguratur Gandaui.

Henricus Zypanus. Aldenardæ domicilium Dux legis.

Alias Bernagius. Sig. Bernagius cecidit cōuictus securi percussus. Marka castellū obsesum à Valeranno Lucemburgiensi.

Pugna qua Valerannus vincitur ab Anglis.

Angli mare infestant & littus Flandricum populantur.

nostra infestant. In portu Clusensi naues in anchoris stantes maximè Austras-
 fiorum mercatorum oppugnant: atq; arcem Clusanam obsident. Haud facile
Cadfant in propugnante viriliter præsidio arx capi potuit. Cadfant diuitem Insulam di-
sula diripi-
tur. riunt, & incendunt totam. Præfectus eorum erat Clarentiæ Dux Thomas
Comitis Pē-
nebrochii
interitus. Regis Henrici filius. Comes autem Pennebrochius præfectus maris ante Clu-
 sam ictu balistæ interficitur. Occiduntur & alii circiter. LX. Pennebrochius
 cum aliis nonnullis Mudæ sepelitur: ideòque templum ibi curiale non ince-
 dunt, sed tantummodo despoliant. Heysfiet quod & Coudekerca, aliàque cir-
 cum circa depopulantur omnia ac cremant. Magna per totam Flandriam &
Ioā. cū exor-
citu Anglis
occurrit. vehemens perturbatio. Ioannes toto littore dispositis præsiidiis Gandauenses,
 multamq; aliam iuuentutem armat. Clusam magno cum exercitu prælii con-
 ferendi cupidus proficiscitur, infensior ob hoc Anglis, quòd ipsius rudimen-
 tum Regni vel nullo denunciato bello ità furtim perturbarent. At Angli post
Angli cœ-
disunt ac dis-
labuntur. quintum quàm Clusam venerāt diem, territi nostrorum multitudine ac sum-
 mo consensu, Ducisq; magnanimitate, prædas quantas possunt agentes sensim
 dilabuntur, non aul cum nostris committere. Dux militem quoque Flandrū
 domum dimittit. Angli refossa Pennebrochii atque aliorum quorundam ca-
Galterus
Itānes na-
uarchus. dauera, quæ Mudæ tumularant, secum asportant. Galterus Ioannes clarus ex
 nostris nauarchus vnica piratica sua tergis eorum adnauigat: vnaique ex il-
 lorum nauibus priusquam in Tamisiæ portum peruenisset capit ac retrahit
 Duynkerkam. Habebat ipse secum pugnatores circiter. XL. Erant in Anglica
 illa naui viri circiter viginti. Hos partim capit, partim pugnando occidit.
 Rebus potitur preciosis ac nobili præda conualata ab hoste in Flandriis. In-
 uenta in iis Tabula altaris diuæ Annæ Mudensis, opus visendum, quod Eccle-
 siæ restituit. Captiuos secum. XII. viuos perduxit. Alii quoque Flandrorum
 multas & varias prædas ex mari referunt, bona præcipuè Anglorum, & mercia-
 monia Antuerpiæ aliisq; locis empta: nullique mercatorum nationi parcent.
 Mare infestum tanquam pyrata omnibus faciunt: vnde querelæ graues & ex-
 postulationes mercatorum ad oppida tria Flandriæ venientium, resq; repeten-
Pyratæ Flā-
dri exilio dā-
nantur. tium factæ. Igitur rectores oppidorum vt remedium adferant, pyratcos illos
 exilio damnant, patriaq; eiiciunt. Capita fuere Ioannes Blanckardus Præfe-
 ctus nostri maris, Sigerus Gandauēsis vir nobilis, Victor filius nothus piæ me-
 moriæ Ludouici Comitis Flandriæ auunculus idem Ducis Ioannis, Philip-
 pus Præfectus arcis Saeftingensis iunior, Ioannes Villanus, & Hæctor Vorhol-
 tanus filius & ipse nothus Ludouici Comitis. Die. XII. Iunii in Atrebatibus
 Ioannes delectum agit: omnemque iuuentutem contra Anglos armat. Classis
 autem illa Anglica Normanniam petit. Comiti fani Pauli maiora auxilia à
 Rege mittuntur. Magnus ab illo exercitus conflatur: sedetque inter Bononi-
 am & Greueningam, deuorans circum circa omnia. Mense Augusto Dux ad
 Flandros ex Atrebatibus redit. Aldenardam conuentum totius Flandriæ in-
 dicit. Eò venit ad illum Ioannes Episcopus Leodiensis frater Comitis Hol-
 landiæ. Seruitia in agris Bergensi, Casletensi, & Bruchburgensi clām conspiran-
Seruitiorū
coniuratio
in dominos tes cum Anglis, dominos suos dites illis vendunt ac prodituros promittunt.
 Sed detecta per quosdam coniuratione ceruicibus luunt.

Væ Regno cuius Rex puer est. Laborante crebra per interualla suo morbo
Lud. Aure-
lianēsis an-
bitio. Carolo Rege Ludouicus Aurelianensis per fas nefasq; fauente illi Benedicto
 Antipapa sceptrum affectabat. Constans fama erat fratrem Regem ab eo &
 Valentina vxore ità dementatum, Carolumq; regiam stirpem lento veneno
 neca-

necatum. Nunc autem per speciem venationis Reginam Delphinumque Ludouicum & Margaritam nouam eius nuptam regia vrbe elicit: vt per Carnutum fines in Germaniam abducatur, alienetque ac separet à Rege vxorem. Parisii qui saluam vehementer cupiebant regiam progeniem, Delphino plurimum timere: raptim ad Burgundionem in Atrebatibus agentem mittere: orare vt Reipub. subueniat. Ille haud minus quàm Parisii de filia generoque & Regni salute sollicitus, cum quingentis mox equitibus mense Augusto in Parisios maximis itineribus contendit affecutus iuxta Corbolum Delphinum lectica cum vxore vectum vel inuitum ad urbem retrahit: atque apud Luparam primum, inde suis in ædibus quæ Atrebatice vocantur, cum illo diuersatur: seq; vallis aggeribusq; extructis & catenis per vias tensis aduersum inimicos tuetur. Primores ciuitatis & Schola literaria officii gratia salutatum eum veniunt: ingentesq; gratias agunt pro reducto Delphino, atque vt pergat de Rege Regnoq; bene mereri supplices orant. Aurelianus grauiter turbari, fremere, copias vndiq; cogere: In agrum Parisiacum adducere vt bello Burgundionem quatiat. Nec Ioanni consilium deerat. Adducta sunt illi statim ex gentibus suis ad sex armatorum milia fortiter instructa: in quibus magnus equitatus. Brando. XVII. milia tradit pugnatorum: quibus copiis, Antonius Philippusq; germani eius, & Ioannes sine pietate, Leodiensis Episcopus, Comesque Cluuenfis Ioannes gener Burgundionis præfuere. Aureliani venere cum inscriptione in hastis suis le lenuie, id est, depono: quo viso Burgundiones scripserunt Flandricè Ichoud, id est, Teneo, lusorum scilicet more. Sed miseris agricolis, fortunis à milite spoliatis, seria erat calamitas, non autem ludicra. Vterque Dux parat se ad congregiendum. Multi scholasticorum veriti ne ab Aurelianensi impetantur, se armant. Ciuitas tota à partibus stabat Burgundionis. Pollicebatur enim illi Dux omnium vectigalium ac tributorum abolitionem. Ludouicus Rex Sicilia, Ducesq; Andegauensis, Biturix, Borbonius, & Cancellarius Ioannes à Monte acuto, pacem tandem inter superbos principes conciliant: quæ quidem pax vt stabilis ac sincera videretur, non modò eam iunctis dexteris, sed mutuis etiam osculis corroborant. Sed fucata nihilominus erat. Conuenit vt Aurelianus Aquitaniam, Burgundio Calesiam petat, contra Anglos militaturi. Hæc mense Nouembri. Factæ & inductæ inter Angliæ & Flandriæ mercatores, ita vt liberum inuicem & tutum haberent accessum. Mensibus Augusto, Septembri, Octobri, Nouembri, & Decembri continui ferè hybres: adeò vt messis valde agrè colligeretur, seminaq; vix terræ possent mandari. Dulcis aquæ magnitudo vbique locorum ingens. Petrus Luceburgensis postea Comes fani Pauli, Petri Luceburgensis filius ex Margarita quæ erat Comes Conuersanæ Briana & Domina Angiensis, ducit vxorem Margaritam sororem Gulielmi Ducis Andriæ in Sicilia: quo ex matrimonio prodeunt Ludouicus Comes fani Pauli Lutetiæ decollatus, Theobaldus dominus Fiennensis, Iacobus Comes Ligniacus, Iacoba vxor Ioannis Ducis Bethfordiæ, inde vxor Richardi Domini Riueriensis, Isabella vxor Caroli Andegauensis Comitis Cenomania, Caterina tertia vxor Arcturi Ducis Britannia, & Philippa sacerdos maxima Vestalium diui Maxentii.

M CCCC VI. Pascha. XI. Aprilis. Principio huius anni decreta Ioanni Duci procuratio & administratio Picardiæ. Ioannes Dux Biturigum Burgundi patraus apud Parisios Reipub. gerendæ eligitur. Gulielmum Viennensem

topar.

*Ioñ. Parisi
os. petit vt
seruet Dela
phinum.*

*Discordia
Aureliani
cū Burgun
dione & ap
paratus bel
li.*

*Pax inter
Principes
cōciliatur.*

*Annus plu
uiosus.
Petri Luce
burgensis vx
or et liberi.*

toparchum fani Georgii mittit Dux Calesiam versus cum quingentis equitis
bus multisq; balistariis Genuensibus ad limitis custodiam contra Anglos.

*Conuentus
Gallicorū
procerum
apud Com-
pendium.* Clugnetus Brabantus succedit in locum Reginaldi Triæ Præfecti maris. Con-
uentus coactus apud Compendium. Eò conveniunt Regina Gallorum Isabel-
la cum filio suo Ioanne Turonorum Duce, Isabella filia Sexti Regis, quæ fue-
rat Regina Angliæ: Duces Aurelianus & Burgundus Margarita vxor Guliel-
mi Comitis Hagnoniæ cum filia sua Iacoba, Carolus Comes Engolismensis

*Ioan. Turo-
nensis et Ca-
roli Engo-
lismensis ma-
trimonia.* filius natus maximus Ducis Aurelianensis, Legatus item quidam Papæ Roma-
ni, multiq; Episcopi. Bina hic facta matrimonia. Ioannes Dux Turonorum fi-
lius Sexti, ducit Iacobam vnicam filiam Gulielmi Comitis, Hagnoniæ, Hol-
landiæ, & Zelandiæ. Carolus Engolismensis Aureliani filius ducit vxorem
eam quæ Richardi fuerat Regis Anglorum Isabellam Sexti Regis filiam. Festa
lætitia aguntur cuncta. Pax confirmatur inter Burgundionem & Aurelianum.
Redit Regina Lutetiam, Margarita Hagnonica cum nouo genere filiaque in
Hagnoniam. Ioannes quingentos adhuc equites euocat ad se ex Burgundia

*Betunea Gu-
lielmi Ma-
murcen.* aduersus Anglos, qui multa quotidie inferunt damna. Agrum Betuncanum
depopulantur, minus ideo custoditum quòd Gulielmus Namurcensis, cuius
tunc erat Betunea, æs militare cum Atrebatibus conferre recusasset. Sed Betu-
nienses ne tales amplius paterentur incursiones, vtrò contulerunt. Coeunt

*Adul. pri-
mus Clui-
sum Dux.* præterea bina alia matrimonia. Maria filia Ducis Ioannis nubit Adulpho Co-
miti Cluiensium, Duci postea creato per Sigismundum Imperatorem in Con-
cilio Constantiensi. Et Isabella filia item Ioannis Comiti desponsata est Pon-
tiberæ. Conuētus apud Lutetiam Parisiorum de pace Ecclesiæ. Inhibitum ne

*Antipape
Benedicti
proscriptio* quis vltra cuiusvis ordinis sit obediat Petro à Luna Antipapæ: neve quid au-
xilii illi ferat. Ministeria Ecclesiarum vacantia à iustis collatoribus petantur,
non à Papis. Fama erat promississe Gregorium Pont. se pacis gratia cessurum
Papatu, si idem fecisset Luna, quem Benedictum vocabant: sed mansit in in-
sua peruicacia. Tales omnes illusores & pseudoprophetas si sapuissent Prin-
cipes domumq; Dei amassent, in vincula & carceres coniecissent & creassent
Ecclesiis veros sacerdotes quales præscribit Paulus apostolus ad Timotheum

*Bellū Aqui-
tanici Duce
Aureliano.* & ad Titum. Decretum Aurelianensi bellum Aquitanicum contra An-
glos, Burgundioni Calesiæ obsidium. Ducenta milia nummum à populo cor-
rala: quam pecuniam hi duo inter se diuidunt Duces. Magnum in Aquitani-

*Burgum op-
pidū Aqui-
tanici.* am Aurelianus ducit exercitum. Burgum oppidum valens super Garumnam
longo tempore obsidet. Tandem omni labore cassio, soluit obsidionem, exer-
citum dimittit, redit Lutetiā. Interea Burgundio nō minoribus copiis instru-

*Burgundio
Calesiā obsi-
re parat.* ctus mouet Calesiam versus: grandi spe ductus opidi potiundi. Ædificat in
sylua Belloensi turres ligneas prisco more grandes illas, quæ rotis subiectis ad
mœnia solent admoueri oppidorū. Balistas præterea maiores, scalas, crates,

tormenta, omneq; genus instrumentorum præparat. Flandros grandi nume-
ro ad Odomarones euocat. Quingentos Genuenses balistarios, sex milia equi-
tum, tria milia sagittariorum, quindecim balistariorum Rex illi mittit. Exer-
citus erat ingens, visusq; est inuincibilis. Vna res erat quæ euertit omnia, nem-
pe Aureliani implacabilis inuidia. Mirandum in modum inuidebat Burgun-
dionis gloriæ. Cognito tanto apparatu, tantisque animis Burgundionis & to-
tius exercitus, valde timere coepit ne oppidum caperetur. Quod si esset cap-

*Inuidia Au-
reliani in
Burgundio-
nem.* tum, videbat suam existimationem valde diminutum iri: famam autem Bur-
gundicam totam impleturam Galliam. Itaque cum dedecore malebat redire
ex

ex Aquitania, quàm timere diutius Burgundi triumphum. Malebat omnia
 perdi quàm salua esse per victoriam aliquam Burgundicam. Visus sibi est in di-
 uersum ablegatus vt Burgundico subseruiret honori. Subdola igitur fabrica-
 tione obtinet ab amente Rege vt totus apparatus Burgundicus dissipetur.
 Iubetur mox Burgundio coeptis desistere. Iubetur omnis nobilitas, totusq; ex-
 ercitus sub poena capitis domum reuerti. Excandet vehementi ira Burgun-
 dio, iuratq; se Aurelianum trucidaturum. Ad Regem proceresq; querelas de-
 ferre capitalem Regni hostem esse Aurelianum: diris incantamentis, & vene-
 ficiis mentem Regi abstulisse: certam collusionem habere cum Anglis: talem
 tyrannum non debere viuere: liberandum esse tanta peste Regnum. Sperarat
 enim plurimum Ioannes Calesiam, omnemque illam ditionem Ghisnensem,
 quæ corporis est Flandrici, se recepturum, paratissimis præsertim ad hoc Flā-
 dris: qui paruo negotio (quando propemodum domi essent) vel longissimum
 tolerassent obsidionis laborem. Proceres autem Regni (tanta visa simultate)
 Burgundionem quacunq; possent ratione placare, Aurelianum excusare, Re-
 gis motæ menti condonandum: curaturos se vt primo ineunte Vere nouum
 exercitum liceat Burgundo Calesiam reducere: quod hyems instaret inepta
 bello gerendo, regem reuocasse. Verum adeo erat exasperatum Burgundi odi-
 um vt parum admodum hæc omnia profuerint. Itaque nefariam Burgundi
 voluntatem de Aureliano occidendo, plurimum hæc frustrata Calesiæ expe-
 ditio augebat, & fortassis maturabat. Sed & aliam tantæ cædis causam ex
 quodam certo illius temporis scriptore multum in aula versato ad verbum
 subiiciam. Is loquitur in hunc modum:

*Causa odii
 Ioan. Burg.
 in Aurelianum.*

*Ghisnensis
 terra corporis
 in Flādris.*

*Causa cædis
 Aureliani
 per familiam
 rem Caroli
 quendam
 Septimi literis
 mandata.*

Carolus Septimus illustris Francorum Rex quem ipsi & sæpè vidimus &
 cum quo plures colloctiones familiariter habuimus, Caroli Sexti filius fuit:
 Hic aliquando ab Anglis adeo dēpressus fuit vt cogitaret cum aliquanta su-
 pellectile & pecuniarum summa fines Regni excedere, & in Hispaniam profi-
 cisci: vel vna parte Regni retenta, aliam hostibus cedere: quum eorum viri-
 bus & machinamentis obsistere minimè posset. Pater eius Carolus Sextus per
 annos plurimos antequam migraret è seculo, seu alicuius beneficii opera, seu
 naturalis lapsu complexionis, in furorem atque amentiam versus est: licet lu-
 cida haberet sæpè interualla: cuius occasione dissensiones ortæ inter Princi-
 pes de administrando Regno, præcipuè inter Duces Burgundionum & Aure-
 lianensem. Aliam causam odii inter duos illos Duces & causam cædis Aure-
 liani à viris magnis huiusce rerum verisimiliter non ignaris accepimus.
 Cum enim haberet idem Burgundionum Dux generosissimam dominam in
 coniugem, filiam vnius Ducum Banariæ, decore & elegantia formæ speciosif-
 simam, quæ & ipsa vt pleræq; fœminæ nobiles alti & magni animi erat: conti-
 git quadam die dum in palatio regali choreis & lasciuis (nocturnis iam ho-
 ris) plures tam viri quàm fœminæ procerum ac nobilium ex more sese re-
 crearent, vt Aurelianensem Dux (qui vt satis famosum est ad omnem fer-
 mē speciosam mulierem velut equus aliquis admissarius adhinniebat) in quo-
 dam abdito palatii, ipsius dominæ vestigiis insidiatus, & vt sua æstimatione
 reputabat loci ac temporis oportunitatem nactus, eam de stupro ac adulterio
 sollicitarit. Cui sceleri magno animo resistenti, vim etiam inferre attentare
 præsumpsit. Quam iniuriam agrè nimis & anxie ferens vt generosa atq; ma-
 gnanima domina, optimo & ardenti amore viro suo coniuncta, vi repulsa &
 nefando ipsius adulterii conamine depulso, se viro suo protinus querelam fa-
 cturam

Curam de tanta iniuria comminata est: quod & facere non omisit. Vir autem
 eius qui & ipse iuuenis (adhuc enim Dux Philippus pater ipsius vivebat) &
 magnanimus erat, & qui non imparem coniugi suæ referret amorem, mirum
 in modum aduersus præfatum iniuriatorem in iram atque odium exarsit: con-
 iugi suæ sacramento magno pollicitus quod hanc iniuriam morte ipsius faci-
 norosi ulturus esset: quod & postea dum iam pater eius obiisset, & paternorū
 dominiorum administratio omnis sibi confirmata esse, opere & facto adim-
 plere curauit. Priusquam verò vindictā huiusmodi ac tanti principis cædē
 exequi decerneret (qui Regis vnicus germanus, & eius iam vt prædiximus
 amentis in regalium dispensatione maximè tum præ cæteris principibus au-
 thoritate præcellebat) hac cautela vsus fuisse fertur. Postquam patri suo Phi-
 lippo exequias & solennia funeris ex more persoluisset: cōsiliarios ipsius præ-
 cipuos accersuit: consilium deposcens, quatenus ei aptiorem modum edice-
 rent, quo suæ voluntatis decretum de præfati principis peremptione (minori
 cum periculo) effectui mandare posset. Illi autem apprimè exterriti tam nefas-
 ria & periculosa voluntate, ab ea dimouere eum, & reuocare nitebantur: sed
 ab eodem sub vitæ suæ periculo interminati sunt vt quamprimum quod pos-
 scebat, curarent perficere: dicente non se ab eis, facturus ne id esset consi-
 lium expetere, quod perficiendum omnino statuisset: sed vt qua via & cautio-
 re potissimum, iudicaret. Ad quod vt consultius & sine præcipitatione (que
 in arduis cum super eis consulendum fuerit præcipuè obesse solet) intendere
 ac meditari possent, inducias triidui postularunt: quo effluxo spacio cum apud
 se grauitè & morosè reuoluissent magnitudinem facti: & quæ exinde verissi-
 militer mala atq; pericula essent euentura, huiusmodi consilium tradiderunt.
 Vt quoniam post personam Regis inter omnes principes Regni ipse maximus
 esset, haberetq; maiorem partem procerum Regni sibi obsequentem & deuo-
 tam, vtpote ex cuius arbitrio totius Regni & regalium moderatio atq; mini-
 stratio pendere videbatur: non id ante facere atq; exequi attentaret, quàm si
 bi ciuitatum & populorum Regni fauorem ac gratiam conciliasset: alium ve-
 rò ciuitatibus & Regnicolis inuisum redderet ac exosum. Id autem hoc mo-
 do efficere posset, si Parisius præcipuè (quæ tum mirabili populorum de om-
 ni conditione, ordine, & statu, multitudine referta erat, & de omnibus Regni
 nationibus ac prouinciis, Regnū ipsum quodā velut compedio referebat) &
 similiter in aliis quibusq; Regni nobilioribus ciuitatibus per biennium vel tri-
 ennium ante, per impositas personas vbique disseminari faceret: se maxime Re-
 gnicolis compati & condolare, quod tot tributis, & variis, & multiplicibus
 vectigalibus premerentur: seq; totis eniti conatibus vt Regno ad antiquas su-
 as libertates atque immunitates restituto, omnibus huiusmodi molestissimis
 grauissimisque exactionibus populus leuaretur. Sed ne sui optimi ac piissimi
 voti & affectus quem ad Regnum & Regnicolas gerebat, fructum assequere-
 tur, ipsius Aurelianensis Ducis vires & conatus semper obstitisse, & continuò
 obstare: qui omnium huiusmodi imponendorum & indies excrecentium no-
 tiorum tributorum atque vectigalium author & defensor maximus existeret,
 ac semper extitisset. Hoc igitur rumore per omnes penè ciuitates & prouin-
 cias Regni aures mentesq; popularium occupante, tanta inuidia apud plebē
 (quæ huiusmodi grauamina vectigaliū atq; exactionū altius sentit, atque sus-
 pirat) conflata fuit aduersus præfatum Aurelianensem ducem: tantus verò
 amor, gratia, atq; fauor omnium Duci Burgundionum accesserunt, vt interse-
 ctione

Consiliū ca-
 lidū extor-
 quet Ioānes
 a suis cōtra
 Aureliani.

fectione ipsius Aurelianensis ducis, modico post tempore subsecuta, omnibus penè ciuitatibus & plebibus Regni (quibus execrabile ipsius nomen ex ante dicto rumore effectum fuerat) ea res grata atq; iucunda existeret: tanquam merito & iustissimè extincto illo qui publicæ libertatis ac salutis & regni totius inimicus permaximus semper fuisset: Hæc ille. Omnia instrumenta sua Dux & machinas tam varias præparatas custodit intra monasterium Bertinicum. At quidā ex Odomaronibus prodiitores ære conducti ab Anglis pulnere tormentarium & ignem in illa coniiciunt: illaq; ferè omnia vna cū parte monasterii exurūt: deprehenſi eodē die & morte digna consumpti. Nomina nondū inueni. Nec reticendā reor inter Anglū & Aurelianū occultam collusionē. Coierat clā arctissima amicitia inter tria illa capita Galeatium, Mediolanensem, Henricū Lancastrium Regē Angliæ & Ludouicum hunc Aurelianē sem. Richardus Rex horum concurrente factione vt supra est narratum, occubuerat in Anglia: idē quod dū matrimonii gratia ageret in Galliis Sexto regi reuelasset ab Galeatii Aurelianiq; scelere profectā fuisse eius phrenesim omnēq; morbū. Eapropter exulante Lancastrio in Galliis foedus clam iētū cum Aureliano, odio Richardi & libidine regnandi. Sceptra Angliæ Lancastrius, & coronam Galliarū affectabat Aurelianus. Operā auxiliū ac fidem, vterq; alteri pollicetur, paruoq; interiecto tempore voti compos euadit Anglus. Aureliani autem progressui obstitit Burgundio, charitate stirpis regiæ quam incolumem semper optabat. Hinc illæ lachrymæ. Non igitur mirum si in Aquitania nihil actum. Nec mirum si ad Calesiam tale per foedus votis desideriiq; Burgundionis illud sit. Erat autem (si rectè perpendimus) Valentina illa Aureliani coniunx Megæra quædam ac vltix viciorum Galliarū, flagellum ab irato numine ob schisma præcipuè tam longum ac foedum Galliis ab Italia immisſum. Galeatius cū hanc mitteret Aureliano: Vade (inquit) filia, pete Galliam & age fortiter: te nunquam posthac videre volo, donec te videam Reginam Galliarum. Sperabat Aurelianus ea reuocatione à Calesia, se auersurum nobilitatem à Burgundione: sed longè magis à semetipso auertit. Qui enim procul maximis impensis venerant, non minus quàm ipse Dux hominem execrati sunt: quod cum ignominia post tantos sumptus cogerentur discedere. Simul Parisi propter immodica vectigalia iamdudum auersi ab illo prorsus erant.

Pridie feriarum beati Martini Episcopi cum Ioannes esset Taruannæ Angli ex Calesia, Ghisna, Martosio, Hoya, Vvisanto, Hamma, Zantgato, Balinghem, aliisque Castellis excurrentes in nostros fines, suburbana Fani Odomari populantur, captiuosq; locupletiores Ghisnas mittunt. In Conuentum Dominicanorum fratrum irrumpunt: sed flexi precibus Antistitis viri probi nihil mali intulerunt. Benignè & hilariter Antistes eos accepit: cibo ac potu largiter pavit: duos cados vini quos paulò ante Comes Conuētui miserat, illis donat, vt Martinatia hilares peragāt. Quod quidē fecerunt: & post diem dehinc quartū duodecim nobiles aureos pro vino sibi tā liberaliter oblato Monasterio miserunt. Motiq; humanitate ac precibus Antistitis ab incendio vici Bosfelarii, quem cremare decreuerant, abstinuerunt. Hic Antistes vir erat experiens memoriaq; dignus. Calend. Decembribus Ioanna Dux Brabantiarū vidua Venceslai multo confecta senio post alterum & quinquagesimum Imperii sui annum sine liberis moritur. Apud fratres Carmelitas Bruccella sepelitur: mulier sancta & omnium virtutum genere referta: quæ nocere

FF nemis

Proditio
punita.
Collusio in
ter Aurelia
nū & Hen
ricum An
glie regem.
Richardus
occisus.

Burgundio
tuetur stir
pe regiā ab
nisiū An
reliano.

Valentina v
rix viciosa
in Gallie.

Angli ex
Calesia in
Flandriam
incurrunt.

Anglorum
militū gra
titudo.

Ioan. Brabā
tiæ obitus.

Anto. Bur-
gundio Br-
batia Dux.

nemini, & prodesse multis semper studuit, chara suis popularibus, omniq; nobilitati venerabilis. Antonio fratri Ducis Ioannis iuxta voluntatem patris Philippi Brabantia obuenit, ideo quod hæc defuncta Ioanna soror esset eius avia, magnaque ipsius matertera. Ludouicus Comes huius Ioannæ sororem Margaritam tenuit matrimonio, inde orta Margarita mater Antonii. Igitur inauguratur Antonius apud Louanium publica lætitia Brabatiæ principatui: cessitque ut erat dictum Philippo fratri Comiti Niuernensi Rastellam, quæ & ipsa Comitatus est. Traiectenses super Mosam iurare primum in Antonii verba detrectabant: coacti tamen id statim facere postquam in illos duxisset exercitum, in quo Philippi fratris, Gulielmi Namurcæi, Valerani Comititis Fani Pauli, aliorumq; Principum fideli usus est opera.

Traiectes-
patere co-
guntur.

Leodien. su-
um pellunt
episcopum.

Per eos dies ceptus etiam motus Leodiensium, qui Ioanhem Bauarum, Gulielmi Comititis Hagnoniæ, ac Principis nostræ Margaritæ fratrem, qui tum nomen titulumque tenebat apud illos Episcopi, finibus suis hostiliter eiecerunt, propterea quod sacerdos fieri recusaret: quanquam se fore sacerdotem sapius illis promiserat. Ingens hæc discordia erat, ac bellum cruentum inde secutum, magnaque gentis calamitas: quam horrenda prodigia, co-

Prodigia ca-
lamitatis Le-
odiensium
nuncia.
Theodor. à
Parevis.

metes, motus telluris & insucta Mosæ fluminis inundatio præmonstrasse traduntur. Nisi præcedant delicta, non sequuntur flagella. Post expulsam Ioannem nouum sibi statuunt Episcopum Theodoricum à Parevis Henrici filium: quem quidē Henricum sibi Ducem quoq; & protectorem creant. Ab Gregorio Romano Papa nouelli Episcopi confirmationem petunt. Is quod de discordia factus esset cerrior, confirmare renuit. Mox ad Antipapam Lunam se vertunt: Ille omnia quæ petunt concedit, confirmatque traditis tabellis, diplomatis, ac bullis ut vocant. Hagnonii iussu sui Comititis eorum agros infestant. Resistunt fortiter ac fines Hagnoniensium vicissim depopulantur & vrunt.

Antipapa
alit discor-
diam.

Ioā. Abbas
Dunensis.

Pridie Cal. Nouēbris moritur Brugis Ioānes abbas Dunensis, is qui primus omnium gessit mitram: succedit abbas Thomas. XXI. eius domus. Pridie Calend. Ianuarias fulgura horrenda, & grandia tonitrua Flandros terrent. Tum turres, templa, aliæque ædificia de cælo tacta. Quarto Nonas Ianuarias furibundo urgente vento arbores radicibus euulsæ: domus, turresque prostratæ. Fulsit & stella crinita per idem tempus: & terra mouit locis nonnullis: quæ omnia terribilia erant portenta malorum imminentium toti Galliæ. Crebri conuentus coacti pro pace Ecclesiæ: sed paruo admodum cum fructu.

Ventus ve-
bemens.

Petrus ille Luna homo nunquam non lunaticus turbauit omnia. Simulauit cessionem concordiaæ amore, Quod & fecit Gregorius: sed ludificationes erant duntaxat. Inter continuas Regum insanias & seditiosas rapinas Flandri consensu Ducis cum Anglis pangunt inducias causa lanæ & mutua mercaturæ. Sub initium ieiuniorum Dux cum vxore redit in Flandriam ad sedandam discordiam natam inter Brugeses & incolas sui agri Vrilatates gentiliter dictos, de lanificio per pagos & totum illum agrum exercendo.

Inducias
Flādrī pan-
gunt cum
Angli.
Discordia
de lanificio

Annales in
ter Reges
induciae.

M CCCC VII. Pascha. XXVII. Martii. Principio huius anni annales conueniunt induciæ inter Reges, idque magno gaudio Flandrorum propter cursum mercaturæ. Statim post Pascha Dux cum fratribus suis, cum Namurcæo & fani Pauli Comitibus, aliisq; multa nobilitate, & omni concilio suo à Gandauo Brugas venit. Composita ibi controuersia inter Brugeses & Francos conates eorum de lanificio faciundo: statutumq; ut liceat in agro Franconas-

Discordia
de lanificio
cōponitur.

tum

tum lanificium fieri iuxta conditiones, leges & regulas à Duce illis datas. Actum presentibus Principibus Brabant, Pontibero, Namurcæb. & Fani Pauli: quæ tamen constitutio neutri placuit parti. Minime autem Brugen-
sibus: quapropter paulò post arma sumere ac tumultuari Brugenses coepe-
runt. Compescuit Dux tumultum & sex viros primores ciuitatis egit in exi-
lium, eorumque bona fisco adiudicauit, admirante tota mirum in modum
ciuitate, quam ob causam hoc Dux faceret, quum illi authores tumultus mi-
nime putarentur, essentque honoratissimi totius ciuitatis, qui toto ferè tem-
pore Philippi Ducis magna cum laude Rempub. gesserant. Portas Cruciam,
Gandauiam, Caterineamq; cum muris (quas portas bello Flandrensi prostra-
tas suprâ memorauimus) pulchrè reedificarant, grati vniuersæ ciuitati ob hæc
& alia multa ac præclara erga multitudinem merita. Nomina autem erant
Ioannes Cauphin, Ioannes Hoonin, Nicolaus Barbasanus, Sigerius van-
den Vvalle, Victor Artricanus. Artricani suam (vtri ego accepi) ad Vvan-
dalos referunt originem. Sextus erat Gerardus à Fano Odomari: sed do-
lo & inuidia hæc facta traduntur ab aliis quatuor, qui maiorem in modum
affectabant administrationem ciuitatis, eamque donis & promissis à Duce
obtinerunt, promittentes illi septimam partem omnium prouentuum ci-
uitatis: eaque de causa noua vectigalia introduxerunt, in quibus vnum odio-
sissimum Calliotam dictum, per quod cogebantur ciues de singulis pileis
tritici pendere vnum stuferum. Hi quatuor fuerunt Ioannes Biese, Nicolaus
de Zoutere, Liuinus van Melane, Ioannes Borton, accessitque quintus Li-
uinus Scutellarius. Dux enim semper egebat pecunia, alendis exercitibus su-
is, magnis itineribus suis, inter rixas illas & fœdas discordias cum Gallis. Vti-
nam se domi continuisset in tranquillitate. Ingentes fuissent eius opes, maxi-
meq; Regnum ipsius florisset. Reddit Dux opificibus Burgensibus sua vexilla
militaria, quibus longo tempore caruerant.

His ita Brugis peractis Dux Gandaui relicta coniuge Galliam repetit: vt
perficiat id quod diu animo conceperat, nempe vt Aurelianum occidat. Non
enim hoc parricidium casu aut mobili (proh dolor) ira, sed præfinito consi-
lio, concoctaue diu similitate patrauit. Conduxerat ad hoc Rauletum
quendam cognomine Antouillam sedum latronem. Is insidias cum suis Duci
struit ad portam Barbettam. Erat tum Dux in ædibus Tornelliis apud Regia-
nam puerperam. Mittit ad eum Rauletus ministrum quendam regii cubiculi con-
scium coniurationis, Duciq; notum, Thomas[†] Cortesius nomen. Is ad Ducem
Domine (inquit) Rex mittit vt euestigio pro certa re concedas ad eum. Crelu-
lus Aurelianus mulo vectus cum ministris sex duntaxat aut septem ad regem
tendit. Erat vesper hora circiter octaua. Consurgunt ex caupona quæ iuxta erat
parricide circiter XVIII. duces equo deturbant. Clamat se esse Aurelianum.
Respondent se illum quærere: ac fœdè miserandeq; occidunt. Clamabat (in-
quit Tornacensis) Quid agitis? Non sum Burgundio, sed Aurelianus. Altera
manuum eius detruncatur: cerebrum capitis per viam dispergitur. Incendunt
quandam domum, clamantq; ignem, fugiunt alii alio: sed pars ad ædes Atreba-
ticas, quæ Burgundi erant authoris cædis: sparguntq; post se ferreos murices
ne forte ab insequentibus comprehendantur. Præter Rauletum Normannum
genere tã impij parricidæ erant Gulielmus Cortensius & Thomas (quæ dixi)
Cortensius, Ioannes Motta, & alii ad XVIII. quorum non inuenio nomina.

*Brugenses
sex imma-
rito proscri-
buntur.*

*Brugenses
sex imma-
rito proscri-
buntur.*

*Alias Via
Flor van
Lessinghe.*

*Calliota
vectigal.*

*† Alias Cor-
tesius vel
Cortosius.
Cædes Au-
reliani fœ-
da Lutetia*

*Nomina
parricida-
rum.*

Hæc die. X. ante cal. Decembres pridie feriarum diui Clementis martyris die Martis. Rauleto ille officium habebat id in Curia quod generalium vocant, promotus per preces Philippi Burgundionis, sed submotus & depulsus ab Aureliano in odium Burgundionis. De cæteris vnde Ducem oderant, nihil lego. Puto tamen non modo precio ad tantum scelus concitatos, sed etiam odio. Intra horæ dimidium inuentum exanime corpus Ducis ab eius familia stratum in via. Multis cum lachrymis & planctu illatum in ædes proximas domini Rielli Marefcalli, dehinc in ædiculam Gulielmitarum. Postridie inuēta manus eius præcisa & pars cerebri. Ludouicus Rex Siculus, Biturix, Burgundio, Borbonius, Marchio Pontanus, Comites Niuernensis, Claromontius, Vindocinensis, à Fano Pauli, à Dominico Martini, Magister item equitum qui tum omnes in vrbe erant, planctum veniunt ad funus, efferturque tandem ad ædem Coelestinorum & ibi sepelitur. Quærebantur percussores & parricidæ. Suspectus valde erat quidam Albertus Cannius, cuius Dux uxorem rapuerat ac penes se tenuerat donec ex illa procreasset prolem. Ideò Cannius valde quidem infensus (vt par erat) Duci, sed insons tamē fuit cædis. Inuenio datum memoriæ & uxorem Autouillæ ab eo fuisse stupratam ipsumq; Ortouillam in Ocitanis spoliatū ab eo fuisse sua quadam prætura, quam authore Philippo Audace acceperat. Præterea rumorem per omnia volasse Autouillā ab Aurelianensi sollicitatum fuisse vt Burgundionē occideret: sed recusasse propter beneficia ab eius patre accepta. Adulteria pro ludo habebat nobilitas, nec horum vindicē esse Deū cogitabāt: Erant enim occæcati. Et alii quidē vulgares aut mediocres: at Aurelianus (proh dolor) vel primarias pudicissimas, illustrissimasq; Regni matronas & Heroinas ausus est sollicitare, quilli lethale erat. Adhinniebat enim ad quālibet formosam mulierē tanquam equus (inquit ille) admissarius. Talia à magnatibus in vulgus fluxerunt exempla. Quis enim cohiberet? quis puniret? Ante Natalem dominicum puniebantur acriter adulteri & adulteræ, nunc agunt sine metu, ludusq; est adulterium. O Christiani. Die Veneris patruo suo Biturigi & Siculo simul regi parricidium suum Burgundio fatetur, ac postridie per portā diui Dionysii se proripit ac paucis comitatus scisso post se ponte diui Maxentii fugit: nec desistit donec peruenit ad oppidum Bapalmas, quod est in Atrebatibus. Ministri vero sceleris & ipsi omnes vel præcesserant vel clām sequebantur. Postquam Bapalmis parum cœperat quietis, mox Insulam se contulit. Vulgata cæde Parisii qui propter graues exactiones & vectigalia Aurelianum valde oderant, clam inter se dicebant, Baculum nodosum factum esse planum. Proverbium erat apud illos, sed vana fabulatio: Longæ enim aliæ manebant eos calamitates. Simul tempus erat doloris & tristitiæ, non autem talium fabulamentorum. Continuum gelu ea hyeme per. LXVI. dies. Glacie dehinc soluta concidit pons Parisiacus cum multorum graui damno, vt prodigium esset imminentium malorum. Diem cædis quidam signant hoc modo: Contere brachium peccatoris. Commodum accidit mors Aureliani Mediomatrici, illiq; maximo omnium gaudio afficiebantur. Adeò enim ab eo (vt suprā narraui) oppressi erant: vt si paululum adhuc vixisset aut moriendum illis fuerit fame, aut veniendum in deditiōem. Mediomatrici temporibus Romanorum liberi erant: & regia postea erat ciuitas.

Valentina vidua cæsi ducis, Carolus, Philippus, Ioānes eius liberi supplices ad Regis procumbūt genua pro vltione mariti, pro vltione parentis, fidē eius

proce

Rauleto
quæ causa
fuerit odii
in Aureli-
anum.

Adulteria
Aureliani

Burgundio
fateretur cæ-
dem.

Parisii gau-
des sublati
Aureliani.

Mediomatri-
corū gau-
dium & libe-
ratio.

Aureliani
vindicare
conatur cæ-
dem Ducis.

procerumq; opem implorant. Dant literas ad Burgundionem quocunque fu-
geret se illum persecuturos: nec vnuquam cessaturos donec morti eum dedāt.
Iram ac minas Caroli Aureliani ac responsum Burgundionis Poëta quidam
explicat hoc modo:

Te licet atra palus Erebi septem plice muro

Ambiat, aut Phlegeton ardens, aut sedibus imis.

Inferni lateas caligine nubis opertus,

Aut si bella gerent pro te quicunque valebunt

Ferre manu gladios, validis torquere lacertis.

Spicula, vel celeres arcu iactare sagittas,

Te patris ad tumulum cadam casumq; licabo

Ante Iovem stygium, casti patris ultor & hares,

Si me fata sinant annos extendere factis.

Respondet Burgundio:

Si cecidisse tuum iussu a ratione parentem

Ambigis, ve fileam suadent pudor, horror, honestas.

Nam tuus ille pater, terris inuisus & astris

Ob scelorum sordes inopina morte peremptus

Occubuit: finemq; malis nox vna diebus

Mitius imposuit quamuis exposceret & fas.

Hinc mihi bella tamen cades variasq; rapinas

Sauus obique facis: sed si mihi iusta secundet

Bella Deus, scelorum penas in pondere pendes.

Dum agit Insule Burgundio ad se nobilitatem & sacerdotium accersit: à qui-
bus non minimè consolatur. Concedit Gandauum vbi vxor eius erat. Conuo-
cat tria membra Flandriæ, Exponit eadem Aureliani à se factam pro utilitate
& salute Reipub. Causas factæ cædis incerta digestas capita multitudinis tra-
dit. Auxilium petit contra hostium vires. Summo consensu ab omnibus Flan-
driis & Atrebatibus promissum illi omne genus auxilii. Eo gravior erat Flan-
driis hic Comes, quod inter continuas Regum seditiones non impediret com-
munionem Flandriæ cum Anglis, qua communionē ea tempestate vix potu-
erunt carere. Metus grādis erat ne fœdus feriret Burgundio eū Anglis. Accer-
sant eum Siculus & Biturix in Ambianos, si qua via inueniri possit pacis. Ad
hanc professionem postulatam ab eo summani pecuniæ Flantri Atrebatē-
que conferunt. Is conuentus frustra coactus: tantum enim abfuit vt veniam
Burgundio peteret, vt gratias etiam sibi agendas à Rege diceret pro occiso ty-
ranno. Ità erat obstinatus. Pulchrum se præstitisse Reip. beneficium arbitra-
batur: inquebatq; tatum per genus at morum se ad pacē & ad bellum iuxta esse
paratū. Habebat quosdā theologos qui causam eius magna (si verū fatemur)
vanitate egerunt. Vtinā à theologia & sacerdotali gravitate omnis abesset va-
nitas & aspernatio: Sed coguntur nonnunq; à principibus. Primus erat inter il-
los Ioan. cognomine Parvus gēte. Normānos sectæ Frāciscanę monachus astu-
tus & eloquēs. Hic toti principū consensui conatur illudere. Siquidē postquā
multa de facta cæde differuisset, colligit Burgundionem rem fecisse licitam, &
grauiter peccasse si nō fecisset: id q; cum suis associis paratus erat sustinere ad-
uersus quoslibet. Sustinebat enim fermè quidlibet eo tempore per concerta-
tiones verborum, quāquam à veritate damnatas. Verum enim vero Aurelia-
nus nec proscriptus, nec hostis Reipub. iudicatus, nec exul erat: quoniam ergo

Burgundio
populi cap-
tat beneuo-
lentiam.
Promittit
tur illi aux-
ilium.

Burgundio
nō veniam
sed gratiam
petit facin-
oris.

Ebeol. qui
dā iure cœ-
sum Aurea-
lianum deo
sediunt.

probasset Paruus syllogismo licitum fuisse Burgundioni illum occidere. Attoniti novitate rei proceres ante omnia admirabantur quod affirmaret Burgundio se gratiam, honorem, & diuitias meruisse, quod sustulisset e medio tantum tyrannum. Desperata iam via pacis postulant Nauarrus, Siculus, & Biturix ne dux Lutetiam veniat donec vocetur. Non assentit, dicitque se venturum quando sibi placeret. [¶] Num in se diuisum scinditur bifariam. Aureliani consentit ut Rex omnibus viribus Burgundioni moueat bellum fratri vindicando. At Burgundiones opibus, viris, armis, & clientelis haud illis inferiores, sed potius superiores diuersum sentiunt. Dux accersita ad se in oppidum Atrebatum nobilitate Flandrica & Atrebatensi, copias validas contrahit: Lutetiam versus mouet. Occurrunt illi ad fanum Dionysii Biturix & Siculus & Ioannes Britannia Duces: Nihil proficiunt. Ioannes cum Comite Niuernensi fratre suo, cum Duce Lotharinga & Adulpho Cliuensi multo milite confectus urbem ingreditur. Cives profusis gaudiis illum accipiunt: conclamantibus pueris per vias Noel: quod regina multisque magnatibus minimè placebat. Parisii magnum Dei beneficium reputabant quod a iugo Aureliani essent liberati, & remissa essent vectigalia intolerabilia, quae post mortem Philippi Audacis indixerat Aurelianus.

Ducis animus superbus & obstinatus.

Burgundio armatus Lutetiam ingreditur magno civium gaudio.

Purgatio Burgundionis de caede Aureliani.

I. Paruus Theologus Maleficia Aurelianiensis.

Octavo Idus Martias purgat se dux palam in senatu coram rege & principibus, Sacerdotio, Schola, & populo. Aderant praeter alios Ludovicus Delphinus, Ludovicus Rex ille nominatus Siculus, Cardinalis Barensis: Duces Biturix, Britannus, & Lotharingus. Locutus est Paruus ille Theologus hunc in modum: Primum omnium Aurelianum conatum fuisse omnem regiam stirpem per scelus extinguere, atque per artes diabolicas & maleficia ad Regni solum grassari auxilio socii sui ducis Mediolanensis, & Antipapae Petri a Luna. Tradidisse ducem gladium pugionem & anulum suum cuidam monacho Apostatae & focii eius ut ea dicarentur diabolicis praestigiis, incantarenturque ad maleficia per illa perficienda. Monachum illum in turre Mongeya iuxta Ligniacum, super flumen Matronam, per artes suas euocasse duos ad se cacodemonas, quibus gladium, anulum, & pugionem ut illis operarentur tradidit.

Ea instrumenta a cacodemonibus initiata incantataque & reddita monacho, atque per monachum Aurelianensem. Per ea instrumenta incantasse ac dementasse germanum suum Carolum Regem adeo subtiliter ut vix quisquam posset percipere.

Primam incantationem factam apud Bellouacum quae adeo erat virulenta ut Regi ungues & capilli deciderent. Alterum maleficium in Cenomanis, in quo tanta erat vis, ut nemo mortalium iudicare posset, an viveret Rex nec ne: lacebat enim absque ullo sensu, & spiritu vitali quantum cerni posset. At postquam ad se redire cepit, obsecro (inquit) auferte hunc gladium qui mihi corpus transformat: idque mihi facit germanus meus Aurelianus. Et haec quidem fecisse Aurelianum sola regnandi libidine inflammatum: Nihil enim quicquam in vita nocuisse illi Regem sed optime de illo fuisse meritum. Haec omnia maleficia authorem Aurelianensem genero suo fuisse Galeatium ducem Mediolanensem.

Galeatius autor genero peccandi.

Eum Galeatium patrum suum Bernabonem dolo cepisse & in carcere necasse, ut ipse solus ibi regnaret. Eum Galeatium affectasse vehementer ut generum suum Aurelianum perduceret ad Regnum Galliarum. Galeatium praeterea maxima pecunia hanc sibi Gallicam comparasse affinitatem: Qui cum filiam in Galliam mitteret, haec vltima locutum illi verba: Vale filia mea dilecta, cum primum te rursus videro, spero visurum Reginam Galliarum. His maleficiis fuisse illis adiutorem praecipuum, quendam equitem nomine Philippum Medes

Mederiacensem, magnum & detestabilem proditorem. Fuisse equitem Regis Cypri, quem scelestissimè prodiderat. Inde factum esse familiarem Bernabonis Ducis & Ioannis Galeatii Mediolanensis. Ab eo doctum nefanda maleficia Galeatium. Eum Philippum ut tectiore omnia fierent fraude, venisse Lute-
tiam, seque monachum fecisse Cœlestinum. Eum hypocritam, sicut se finxerat sanctæ esse vitæ ad fallendum Ducem Barnabonem, ita iam se finxisse monachum religiosum perdendo regi Carolo. Aurelianum singulis diebus frequenter com-
uentum illum Cœlestinensem, atque audisse ibi quotidie quinque vel sex missas, ut speciem præberet corde hypocritico pietatis. Sub specie enim illius religionis quodam in lalario suos composituisse execrabiles dolos, colloquia habuisse, & omne consilium, ut perueniret ad scelestissima sua desideria. De nocte Aure-
lianum moribus valde fuisse dissolutis, & rebus omnibus pravis & detestabili-
bus deditum, inter comestationes, aleas, scortationes, & adulteria. Antipapam Lunam promississe Aurelianensi consilium quo perueniret ad Regnum. Autoritate sua se Carolum regno pulsurum, eumque reiecturum tanquam inutile & non idoneum propter morbum & ob alias causas. Abhinc annos circiter, XVIII. quodam in
convivio apud Reginam Candidam noluisse discumbere, sed se ministrum mensæ fin-
xisse, ac sparsisse quendam album pulverem super cibum Regi & Delphino apponen-
dum. Reginam clam per coquum doctam repetere catinum positum ante Regem
removisse: ferri iussisse ad Elcemonem, cum interdicto ne gustaret: Elcemonem
mox cibum suis manibus ex catino eiecisse, ne quis gustaret: sed oblitum abluere
manus, postquam illotis sic manibus maducasset, inquinato quem sumpsit cibo mox
ægotasse: nec ulla ope medicinali potuisse liberari à veneno, extinctumque ita fu-
isse, sed priusquam moreretur excidisse illi barbâ capillos & ungues, nervosque il-
li fuisse mirum in modum contractos. Inde Aurelianensem authorem fuisse ludorum
illorum in quibus nefaria ducta illa chorea per homines in speciem sylvestres, ut su-
prâ meminimus. Habuisse quidem Aurelianum simile aliis vestem ut & ipse unâ
saltaret, verum excusasse illius angustiam, nec induisse: sed facere lusoribus voluisse
preferre: ut nefario scelere fratrem Regem incendio necaret. Unde valde suspen-
sum multis fuisse illum ludum, propterea quod Aurelianus qui author illius erat, unâ
saltare recusaret, quâvis ante promiserat se unum fore ex saltatoribus. Consi-
lium insuper dedisse ut saltatores simul colligaretur, ne rex quem flammis absumere
decreverat, ulla modo evaderet. Sed senem quendam virum, fidelē regis ministrum
hoc magnopere dissuasisse, propterea quod idem omnibus periculum videbatur futurum,
si ex funalibus vel cadelis quid accidisset. At hæc dicenti fideli viro Aurelianum
funale in faciem contrusisse, illique inclamasse Nebulo quid convenit suspicari ta-
lia: Reginam verò nullo modo passam ut simul colligaretur, ob timorem & suspi-
tionem senis quem noverat veterem ac fidelē fuisse Regis ministrum: sed multa po-
stica ob hæc passum bonum illum senem ab Aureliano. Nothum item Flusatē qui sal-
tas virtus est, prædixisse omnes qui vestirentur, se maximo exponere periculo, ideo-
que iussisse ministros suos iuxta se esse paratos cum lintheis madefactis in ca-
sum periculi ut madidis illis se involueret: sed accedere satis prope & satis in
tempore non potuisse, quin dominus intingeretur. Idem accidisse Comiti Lunia-
censi, Erardo Pietauensi & aliis nonnullis. Nam Aurelianum qui se ministrum
præbuit ad præferendam faciem iniecit ignem in unum ex saltantibus, ut re-
gem incenderet. Sed per Dei gratiam & nobiles matronas Biturigem & Bur-
gundam, aliasque primarias feminas Regem fuisse servatum: extincta per il-
las flamma priusquam perireretur.

*Antipapa
Carolus re-
gno monere
promisit.*

ANNALIVM FLANDRIÆ LIB. XV.

Richardum Regem Angliæ postquam Caroli Regis duxerat filiam aperuisse Regi, omnem dolorem & morbum quem pateretur ortum ab Galeatio Mediolanensi. Carolum ea re grauius commotum; grande odium cepisse in Mediolanensem: maximam ortam inter eos inimicitiam. Galeatium cum Henrico Lancastrio contra Carolum & Richardum conurationem fecisse. Socium coniurationis fuisse Aurelium contra fratrem occultè cum Lancastrio, ut Angliam Lancastrius, Aurelianus Gallias inuaderet: Hic Carolum, ille Richardum occideret. Fretum plæbea coniuratione à Lancastrio palam sublatum Richardum, Aurelium verò insidiatum clam fratri omniq; eius stirpi: ac futurum fuisse voti compotem, nisi Burgundiones pater filiusq; fortiter obstitissent. Scripsisse ad eos qui arcem Londoniensem tenebant contra Richardum regem ut nullo modo dederent: se omni ope illos adiuturum.

Capto autem Richardo cum de illo necando consultaretur essentq; qui ob foedus & amicitiam cum Gallis initam trucidare illum dubitarent, Lancastrius palam vetuisse ne metuerent. Habere se in aula Gallica certum & iuratisimum amicum ducem Aurelium qui nunquam passurus esset ut Galli mortem Richardi vindicarent. Aurelium seu Valentinam puero cuidam bellum possum sed venenatum dedisse ferendum soli Delphino, ut eo toxico illum necaret: sed forte nutricem infantis Aureliani extorsisse puero malum, idq; dedisse manducandum suo nutricio, qui postquam gustasset statim in morbum incidit, & extinctus est illo veneno. Tali errore Aurelium suum ipsius filium occidisse, dum Delphinum studet necare. Adhuc Aurelium apud Antipapas Clementem & Lunam conatum per falsas accusationes ut procures per Papas soluerentur iureiurando Carolo Regi præstito, iudicarentq; Carolum non esse idoneum tanto regno gubernando: sed cedere debere ius solii & coronæ germano suo Aurelianiensi: illumq; esse ab omnibus regni principibus & provinciis suscipiendum & coronandum, Carolo in ordinem redacto. Ad hoc persiciendum adhæsisse semper schismaticis illis Papis, cum magna iniuria & damno, horrendoq; & aeterno dedecore vniuersæ Ecclesiæ Catholicæ. Persuasisse reginæ adeo infensum fuisse illi regem ut de illa cogitaret nescio quid magni mali. Igitur anisum ducere illam ad quoddam Castellum terræ Lucemburgensis & alienare à Rege, filiumq; eius Delphinum eo in itinere perdere, sed Burgundionem mox aduolasse, Delphinum retraxisse & ab interitu liberasse. Per virgulam præterea quandam maleficiis iniciatam reddidisse quamcunq; voluisset sceminam suæ libidini obsequentem.

Eius per exercitus quibus inutiliter fiscum extenuasset, provincias Regni miserè fuisse oppressas: virgines, matronas, sacrasque Vestales absque ullo pietatis respectu violatas & stupratas.

Populum iniustis vectigalibus per longum tempus miserrimè vexasse. Regios thesauros per ministros maleficiorum suorum turpiter prodegisse. Hæc & plura Ioannes Paruus coram Rege & Principibus die octauo Martii: quæ quidem quanquam omnia fermè vera essent Burgundionis tamen facinus crimine carere non potuit. Licebat accusare, licebat legibus coercere: occidere per insidias non licebat. Et quamuis cædi purgandæ hæc omnia attulisset in medium: causam tamen præcipuam odii sui reticuit, nempe eam quam scriptor ille anonymus supra (ut ostendimus) memorat. Admiratio autem & quædam perplexitas incescit omnium Ordinum animos, quum nemo facile quæ dicta erant posset refellere: omniaq; aperta satis esse viderentur. Regina admirationis

Antipapas
autores disci-
cordiæ Gal-
licæ.

Burgundio
inexcusabilis.

tionis timorisq; plena, simul rex Siculus & Biturix cum Delphino se ex urbe Meledunum conferunt. Nec multò post Burgundio à Rege veniam ac pacem obtinet, eademq; fraternà Rex illi condonat, traditis inde tabulis, quas sua manu sigilloq; roborauit: affirmabat enim Burgundio, pro sola salute Regis & regni se facinus illud perfecisse. Mansit Burgundio Lutetiæ multò gratissimus Parisiis: valuitq; Rex à cæde Aureliani semper melius (inquit Tornacensis) quàm ante: gaudebatq; habere secum cognatum suum Burgundionem. Lego apud quendam gallicè scribentem tranſnominatum fuisse Burgundionem ab Aurelianensi, Ioannem dulcem, Ioannem simplicem, Ioannem bellum dominum, aliisq; inuidiosis nominibus. Præterea quodam tempore colaphum ab Aureliano illi infractū presente patre Philippo: dictumq; clam illi fuisse, me mor esset illius colaphi: venturum tempus quo pestifer foret verberatori.

*Burgundio
veniam à re
ge obtinet.*

*Aurel. Ioan
ni colaphū
infraxerat.*

Inter hæc tāta mala quid de rebus sanctæ matris Ecclesiæ? Horret animus, stupet calamus illas attingere. Induci non potuit Antipapa ille Petrus Luna, ut sua relicta peruersitate pacem redderet Ecclesiæ. Discelsio publicè ab eo facta. Destitutus à Rege, à Principibus, & à tota ferè Gallia: nisi quòd quidā Episcopi turpis lucri gratia, mendaciū adhuc præferrent veritati. Sed vindictam parare audet. Mittit diploma ad Regem: remouetq; piorum cœtu omnes per Galliam sibi non obediētes. Necessè enim erat impleri vaticinia de illis foribus nouissimorū temporum, canteriatas habentibus conscientias. Porro propter hoc schisma, sancteq; Ecclesiæ tantam perturbationem, quicquid iam inde ab rege Philippo Pulchro per centū & .xxx. amplius annos passi sint Galli calamitatū euenisse illis existimo: iustasq; pœnas, supplicia, ultiones, & piacula à Deo de illis sumpta fuisse puto, ideo quòd tam turpiter tanto tempore de sancta Ecclesia catholica essent meriti. Nam quanuis Bonifacius octauus multis in rebus esset vitiosus & reprehensibilis, quanquam non per omnia voris responderet Gallorum, non ideo tamen ad mortem vsq; erat à Gallis diuexandus: nec virgo item Flandriæ necanda. Ad hæc Romani Pontifices quāuis Carolus Valeſium ad Imperialis apicis maiestatem prouehere recusarent, non propterea suo pastore spoliāda erat antiqua & Augusta Pontificum sedes, Romaq; deferenda, ac summus Sacerdos in Galliam trahendus, tantoq; tempore cum interitu penè vniuersæ Ecclesiæ perturbatio & schisma pestilentissimū ob solam auaritiā & ambitionem alendū. Hinc cladem Curtracensem colligo: hinc Pulchrum regem tam scædè in venatione laceratū: hinc infamiam ipsius domus: ut uxoris nuruumq; flagitia: Filiæ Isabellæ adulterium: quæ & facem funestissimam Galliarū nupta Anglo peperit: hinc trium filiorū eius Regum mœstos & repentinos exitus: Caroli fratris miserabilem mortē: tam funestam discordiam pro iure regis successionis: tantos labores perpeſſos à rebellantibus Flamingis: hinc cladem Slusanam, Cladem Kerſiacam, & Caleſiæ perditionem: cladem Pictauicam, Regis captiuitatem, Valentiniæ detestandæ scēminæ infelicem & pestiferum aduentum, Regis Sexti delirium & amentiam, cladem Italicam, qua cum quadraginta milibus equitum Andegauenses interii: stragem Alexandrinam, cladem Nicopolitanam in Mœſia, cædem Aurelianensis, cladem Leodiensem, cladem Blangiacam in Morinis, cædem Burgundionis, nuptias luctuosas filiæ Sexti cum Anglo, Delphini exheredationem: regnum ac tyrannidem Henrici Quinti: indeq; vniuersalem totius Gallie calamitatem, euastationemq; sub Anglis & Burgundionibus. Hæc inquam omnia, & aliorum quidē malorum morū, sed abominabilis potissimum schis-

*Calamitas
Ecclesiæ.*

*Diploma
Antipapæ
Mala Gal
liarum ob
schisma.
De Pulchro
Rege.*

*Bonifacius
octauus.*

*Carolus
Valeſius*

*Enumeratio calamit
atum Gal
lie.*

matis flagella fuisse nihil addubito. Nec erat qui tantæ abominationi terminum poneret. Fractum ac deploratum erat Imperium. Rex Galliarum amentia laborabat. Sed non erat tum (proh dolor) nisi imago quædam & umbra regni aut Imperii. Pridie Idus Augusti moritur Ioanna à Fano Pauli vxor Antonii ducis Brabantie: qua de muliere inter liberos ducis Audacis supra meminimus fufius. Per hos ferè dies Robertus Cæsar propter ignauiam Venceslai Luceburgensis regis Boemiar, electus, cogere nititur Antonium ducem Brabantie, vt iuramentum fidelitatis sibi legitimo Imperatori præstet: asseritq; neminem possidere posse Brabantie ducatum, nisi in fide & clientela Romani Imperatoris iuxta formam & morem antiquorum temporum. Antonius autem hæc omnia negat: ducitq; exercitum contra eum usq; ad Traiectum Mosæ: sed Cæsar tergo Brabantie ostenso, in Germaniam se recipit. Quoniam autem ex re coriacea magnum Flandria capiebat: quæstum Ioannes dux rogatus à suis populis vetat per suas literas ne externi institores calciamenta coriacea, ocreas & crepidas, in Flandriam importent, venales, exceptis liberis oppidorum mercatibus, in quibus vendere omnibus licebat quidlibet. Mense Decembri vinea Brugis vbi Begguinæ degunt, Conuentus Dominicanorum & Franciscanorum, Parthenon diuæ Claræ, multaq; alia per oppidum decliuiora loca, aquarum dulcium magnitudine stagnant. Nemo nisi ocreatus per vias valet incedere: multiq; suis in tabularis habitare per dies plus decem coguntur. Tornaci Curia diuorum Nicolai, Magdalene, beatæ Mariæ, Petri, Brixii, Ioannis, Catharinæ, & Piatonis similiter magna ex parte fluctuabât. Tres duntaxat sacræ Curia ab aquarum altitudine liberæ steterunt, diuorum Quintini, Margaritæ, & Nicæsi. Sacra ædes diui Nicolai nauiculis tantummodo erat adeunda: resq; in illa quærendæ sub fluctibus: vixq; intelligi poterat vnde tâta aquarum moles afflueret, nisi ex occultis scaturiret venis terræ: illius enim anni hymbres tantâ aquarum vim nequaquam adferre potuisse arbitrabantur.

M CCCC VIII. Pascha. xv. Aprilis. Hoc Aprili Brugis per novos illos

oppidi rectores Ioannem Biese, Nicolaum de Zoutere, Liuinum van Melane, & Ioannem Britonem noua illa instituta vestigalia, decanq; opificum adducti vt inde literas sigillis suis munitas traderent. Sex quoq; priores Brugenfis oppidi gubernatores, de quibus supra fecimus mentionem, hoc quoq; anno pulsi in exiliu nonnullis referuntur: Variant enim Commentarii. Initio huius anni Conuentus apud Lutetiam Parisiorum de rebus Ecclesiæ. Hic schola Parisiaca per Ioannem theologum cognomento Cortohosam natione Normannum, exponit & declarat Petrum Lunam non modò obstinatum esse schismaticum, verum etiam hæreticum, turbatoremq; pacis & vnionis Ecclesiæ. Non nominandum esse Benedictum. Non illi obediendū tanquā pastori Ecclesiæ. Bullam eius seu diploma per Gallias missum plenum esse fraudis & perturbationis. Neminem posse eius obedire literis, nisi fautor esse velit schismaticis. In vincula coniiciendū, aut vi pellendum regno. Igitur ab omni ordine mortalium secessio ab illo facta: quod ibi cognouisset, plenus timore cum quatuor Cardinalibus suis per flumē Rhodanū fugit in Aragoniam, vnde erat oriundus. Vtinā sic egissent Galli in principio cū suo Roberto Gebennensi primo Antipapa, non incurrisset (vt reor) Carolus rex in suam phrenesim. Guido à Roia Papa Remorum, magnus simonista & schismaticus, ad hunc Parisiensem conuentum venire recusat, ac de sententia in Lunam lata appellat proximū Concilium.

Simon

Simon Cramandus Patriarcha Alexandrinus, & Petrus ab Aliaco Episcopus Cameracensis pro vnione & pace Ecclesie bonam nauant operam. Ludouicus rex Siculus Italiam petit contra competitorem suum regni Siciliae Ladislaum Caroli Dyrrachii filium. Ladislaus autem Romam concedit. Eum Gregorius Papa se pollicetur creaturum Imperatorem, si vicissim ille operam dare velit ut Pontificatus ipsi stabiliatur. Sigismundus rex Vngarie vir bonus literas dat ad scholam Parisiensem, in quibus illam mirifice laudat quod pro veritate constanter certarit. Orat ut fortiter perseveret: se omni ope annisurum ut illam adiuet in tollendo tam execrabili schismate. Carolus rex Legatos Scotorum & Vvalensium, qui Conuentui interfuerant Parisiaco, cum grandi pecunia dimittit ut Anglis faciat bellum. Burgundio Lutetia decedit quauis contra omnium Principum voluntate: repetitque Atrebatem: ubi nouum statuit Episcopum Martinum monachum Dominicani ordinis ex Conuentu Senonensi, confessorium suum. Inde venit Gandauum ad uxorem suam, accersitus ab illa & germano eius Guilielmo Bauaro Comite Hagnonie, contra Leodienses qui Ioannem Bauarum Guilielmi Margaritaeque nostrae germanum finibus suis deturbarent: propterea quod toties promiserat ordinem accipere sacerdotalem, sed semper fefellisset. Iam enim per annos. xviii. fuerat eorum Episcopus.

Pulsus Episcopus ille Leodio Traiectum Mosae fugit amicum sibi oppidum. Hic obsident & arctè circumcludunt eum Leodienses longo tempore, ducem habentes Henricum Paruissum virum nobilem patrem nouelli Episcopi sui Theodorici. Reliquis vero malis suis hoc adiiciunt, ut misso Iacobo Baldoro primario authore seditionis ad Lunam pseudopapam confirmationem ab illo petunt sui electi Theodorici: quam ut assequantur deserto Papa Romano, Gallico se Papae subiiciunt: illique fidem & obedientiam promittunt: vsi ad hoc (ut refert quidam) consilio Petri ab Aliaco Cameracensis Episcopi, irati Papae Romano quod aduersus fanens parti Bauarum confirmasset, illumque legibus solutum absque sacerdotio in Episcopatu tenere perseverasset, pecunia videlicet ab illo corruptus. Baldorus ille & Lantbertus Gregorius infestissimi hostes fuere Episcopi, totiusque motus antesignani. Guilielmus Comes Hanoniae germanus Episcopi omnem suam cognationem ad hoc bellum sollicitat. Burgundio opem illi promittit, pacta conditione, ut si forte capi ipsum contingat, ab Hanonio liberetur, eamque ob rem Hagnonia Guilielmus illi oppignerat. Omnes populos suos Burgundio armat. Tornacensis tamen scriptor refert eum Ioannes militem imperaret, respondisse Flandros se non armaturos contra Leodienses. At de Gandauensibus hoc maxime puto intelligendum, de quibus bello Flandrico optime Leodienses fuerant meriti, ut supra meminimus. Antonius Brabantus & Philippus Niuernicus germani Burgundionis, Petrus Luceburgicus Comes idem Conuersanus, Engelbertus Angianus, Guilielmus Comes Namurcensis cum Ioanne fratre, & Robertus Rouc, fortiter oes instructi adfuere. Niuernius quadringentos adduxit equites: Amedeus quidam nobilis Sabaudus equites trecentos. Ex Burgundia accessit duce Ioanne Chalono equitatus fortissimus. Nec tardant Flandri & Atrebatenses, sed pulchro numero adueniunt. In his Ioannes & Ludovicus Ghistellani, Ioannes Balliolanus, Colardus a Fossa, Ioannes Betunensis, Rhodolphus Flandrensis, Ioannes Villanus, Florentius Borsalienensis, Guischarius a Burgo, Engerrannus Bornouilla, Helliacus, Brimellus, Tempseca, Vueriacus, Alchiacus, Malliacus, Croyacus, Valerannus Comes Fani Pauli cum bello comitatu. Et quidam nobilis Scotus, qui tum Brugas venerat Comes Mar-

Simon Cramandus Patriarcha Alexandrinus. Discordia de Regno Siciliae. Literae Sigismundi Hungari ad scholam Parisiensem.

Io. Burgundio aulicam res loquitur. Mart. monachus episcopus Atrebatensis.

Belli Leodienensis initium.

Iac. Baldorus autor seditionis.

Nobiles in hac expeditione.

Comes Marroffius Scotus. Le Seigneur de March.

roffius

rosius nomine, cum aliis his non inferioribus penè innumeris. Marosius ille
 lxxx. adduxit equites solus. Numerus Hagnonii & Episcopi obfessi cum co-
 piis Conuersani, Namurcegi, & Salinienfis in Arduenna, mille ducenti equites,
 duo circiter milia peditum cū quingētis circiter carris. Totus exercitus quinque
 milia equitū, septingenti balistarii, & mille quingēti sagittarii, currus circiter
 mille quingenti, præter hastatorū peditum magnum numerū. Tornaci Dux
 cum omni nobilitate ac Ducibus consilium cōmunicat: Angiam inde petit: &
 ripam fluminis Sabis, vbi Florinas, Fossas, omniaq; oppida ac castella ad fluvium
 illum prosternt & incendit. Omnia ferro mandat, nemini parcat.

*Aurel. expe-
ditionem cō-
tra Leodien-
ses impedire
student.* Inter hæc cognito tanto Burgundionis apparatu veriti Aureliani gloriam
 ac potentiam eius vehementer auctum iri, si victoria potiretur, missa ad eum
 nomine Regis legatione expeditionem Leodiensem impedire student. Ioan-
 nes Trimolius Præpositus Parisiensis, Richardus Delphinus, & Guilielmus

*Burgundio
respondet Le-
gatis.* Tignouilla Principes legationis petunt à Burgundo vt bello abstineat: con-
 trouersiam inter Episcopum & Leodientes Regis arbitrio sinat componi. Re-
 spondet Burgundio serò iam fieri mentionem pacificandi, factis iam tantis im-
 pensis, paratisq; omnibus ad pugnandū. Sibi iam integrum non esse rompere
 ac dimittere tantum exercitū. Et quanuis ipse desisteret, Episcopū tamen ob-
 fessum germanumq; Hagnonium & alios regno Gallico nihil subiectos ceptū

negotiū statimq; ad exitū perducendū non intermissuros. Simul se non posse
 abiq; magno dedecore retrocedere: venturū tamen Lutetiam ad Regem, om-
 niq; cum Aureliani quæ bona viderentur tractaturū. Aureliani hunc in mo-
 dum repulsi vehementer apud Regem instant pro vindicta paternæ cædis.

*Criminatio
Aurelianos
rum in con-
fessu proce-
rum.* Cum equitibus circiter trecentis Lutetiam veniunt Parisiorum. Respondent
 capitibus quibus se purgare nifus fuerat Burgundio. Hæc coram Duce Aquita-
 niæ Regis personam sustinente, coram Biturige, Britanno, Borbonio, Alen-
 couio, Claromontano, Vindocinensi, aliisq; Principibus. Petrus dictus Auri-

faber, eorum Cancellarius de scripto recitat ea quæ exposita volebant. Sum-
 ma erat vt Rex iusto iudicio in Burgundionem parricidam animaduertetet:
 vel saltem ad iustam tantæ cædis expiationē satisfactionemq; illum cogeret.
 Multis verbis questi de cæde tam horribili, de parricidio tam crudeli & nefas-
 rio in tantum virum, in germanum vnicū Regis, in suū ipsius patruelem

*Postulata à
Burgundio,
ne coplenda* perpetratis, iussu edere ea quæ à Burgundione compleri vellent: Primum om-
 nium petunt vt ad pedes viduæ filiorumq; cæsi ducis Burgundio procumbens
 fateatur coram Principibus se per meram inuidiam, ingeniiq; prauitatem, &
 libidinem dominandi iussisse eam cædem, & non ob aliam vllam causam. Re-
 uocet omnia quæ pro se purgando affirmasset: illaq; contra veritatem allegas-
 se fateatur. Confirmet se perperam egisse, ac facti plurimū poenitere. Veniam
 oret & viduam & filios occisi propinqui sui, submissis precibus supplicans vt
 facinus tam atrox condonare velint. Eo loci quo occisus Dux est aperto capi-
 te in genua procumbat tantisper dum sacerdotes recitēt septem psalmos poe-
 nitentiales cum litanis pro anima defuncti Ducis. Terram inibi osculetur, pe-
 tens rursus veniam ab vidua ac liberis defuncti. Edes eius in æternam rei me-
 moriam Lutetiæ demoliantur nunquam reficiendæ: sed in earum arcibus cruces
 ponantur saxæ cum causa cædis inscripta: Domus ea vnde eroperant parrici-
 da, diruatur, eoq; loci Burgundio sumptu suo ædificet Collegium. vi. sacerdo-
 tum canonicorum. vi. sacellanorum. & totidem vicariorum. In urbē verò Au-
 relianensi fundet Collegium. xii. canonicorū dotatum duobus milibus num-

mum.

mun. Fundet Hierosolymis sacellum vnum & aliud Romæ bene instructa. Soluat idem milionem auri, xenodochiis, ecclesiis, pauperibusq; distribuendū pro anima interfecti Principis. Ad hæc perficienda, omnia sua bona in Regis tradat manus, donec consummata sint omnia. Inde exulet vltra mare. xx. per annos, defleatq; suum horribile parricidium: reuersusq; nunquam in conspectum veniat Aurelianorum. Iam Burgundio cum copiis suis omnibus per saxeam eam quam Brunichildis vocant, peruenit vsq; ad fines Tungrorū. Concedunt ad eum Namurcæus, Robertus Rouc aliq; cum suis auxiliis. Leodienses certiores facti de hostiū suorū aduētū, obsidionē Traiectēsem relinquūt, domum se recipiunt ac mox cum quinquaginta milibus pugnatorum ex Leodio mouent contra inimicos. Quingentos circiter habebant omnino equites & sagittarios aliquot Anglos stipendiarios. Consuluerat Dux eorum Henricus Paruissius non statim congregiendum, sed collocatis per omnia castella firmis præsidiiis bellum trahendū, moraq; ac tediū fatigandū hostem, sperans interim absq; magno sanguine discordiam aliquo modo posse componi. At sanum illud consilium minimè multitudini placuit, maximā ac certam fiduciam victoriæ in suo collocanti ingenti numero, ita vt se superari posse ab hostium exercitu non crederent. Dies erat. xxiii. Septembris isq; dominicus. Suasit Paruissius vt pugna in posterum diem extraheretur: Non obtinuit. Ardebant Leodienses desiderio committendi. Tulit patienter Paruissius eorū ruditatem & imprudentiam. Acies instruit, ad dexteram & sinistram atq; etiam à tergo carros obiiicit. In medio sagittarios & balistarios paruæ virtutis, præter Anglos paucos, quos locis magis necessariis distribuit: Equites à tergo locat: se verò cum filio electo Episcopo in fronte. Burgundio quingentos mittit equites qui à tergo illos inuadant. Fugere illos Leodii arbitrantur. Paruissius dux rei militaris peritus quid rei esset intelligit, illisq; aliquot equites opponi cupit: sed cōmunitas indocta proditionē esse arbitrata nō patitur. Stabant sub signo diui Lambertii aliisq; multis vexillis suorum opificū fortiter animati. Nostri vnicā instruant aciem: Burgundio in dextris, Hagnonius in sinistris cū sua vterq; gente. Iacobus Curtoiambo Burgundiæ gessit vexillū. Hora prima à meridie cœptum prælium. Pugnatū per horam circiter vnam gnaviter vtrinq; ac dubio ferè Marte: donec quingenti illi equites magno tandem labore per hostium carros à tergo irrumperent, adeoq; illos caderent vt sex circiter milia Leodiorum in fugam se darent, quos acerrimè insecuti equites omnes ferè conficiūt, reuersiq; aciem totam perrumpunt. Tunc magna facta occisio: per grandes cumulos hostes alius super alium succumbunt. Nam ancipitia coacti statuere signa ac tergis vertere terga, vndiq; circumclusi resistunt donec fortiter præliantes omnes ferè interficiuntur. Ibi iuxta vexillum Burgundicum vbi maior semper vis & impresio, Paruissius ante pedes Ioannis Ghistellani cum filiis duobus cadit: quorum alter nouus ille erat Episcopus Theodoricus. Cadit filius Comitis Salinientis signi gestator diui Lambertii. Occisus & Ioannes Collectus cum aliis circiter quingentis Leodiis nobilibus. Multi nobiles ex Arduenna & Bullione desiderati. Sagittarii Angli omnes interfecti. Duces autē quingentorum illorum equitum, quorū præcipua virtute stetit victoria, fuere Guilielmus Comes Namurcæus, Robertus Rouc, Ingerrannus Bornouilla, Elgyus Semontiusq; primarii equites. Occisorum fuisse. xxviii. milia tradit Monstreletus, quidam autē plus, alii minus: qui minimū. xvi. milia, qui plurimum xl. referunt. Inter hæc extrema alii. xxi. quidam. xxii. rursus alii. xxiiii. nonnulli

Copie Leodienſium.

Conſilium Paruiſſi.

Multitudo temeraria.

Leodienſes Ducem ſuum nō audiunt.

Pugna & clades Leodienſium.

Paruiſſi interitui. Nobiles occiſi.

Occiſorum numerus.

nulli. xxx. xxxii. & xxxvi. in literas regerunt. Varii enim mihi lecti sunt. Pro-
 fligata iam prope tota acie rogatus Burgundio an tum parcendum esset, iubet
 omnes ad vnum occidi. Tungri è portis suis subsidio Leodiis erumpentes for-
 titer mox repulsi sunt, atq; ab insequente equitatu magno numero tum in via
 tum ad portas cæsi & in fossis oppidi submersi. Captus Balduinus à mōte Gar-
 dini datusq; à Burgundione Guischaro à Burgo. Singularis diligetia Burgun-
 dionis multū ad victoriā profuit, qui paruo vectus equo ex vno in aliū decura-
 rit locū: fortissimū quēq; noīe appellat, instat, hortatur ad fortiter agendū, lau-
 dat, præmia promittit, disponit, ordinat, animatq; maximè pugnātes. Nō erat
 tamen victoria illi iniquēta. Amisit viros pugnatores paulo minus sexcentos,
 in quibus Ioannes à Cappella eques Flandrus eius consiliarius Florimundus
 Brimellus, Ioannes Trimolius, Hugo Maubon, Ioan. Vicecomes Brimequius
 Hagnonius, Rolandus à Mota Flandrus, & alii circiter centū & xx. viri nobi-
 les. Tornacensis scriptor narrat multas simul cū viris suis foeminas Leodiēses
 occubuisse, quæ partim maritis auxilio, partim spe prædæ, partim spectatū ve-
 nerant copias Burgundicas. Addit multas honestas matronas stupratas ab ho-
 stibus in cōspectu maritorū. Multos ciues, mercatoresq; & mulieres saccis ob-
 uolutos de ponte proiectos in profluentē, bonis illorū fiscis Principū illatis.
 Postridie venit Traiecto Ioannes episcopus in castra, germano sororioq; duci-
 bus multiplices actum gratias: caputq; Paruisii hastæ præfixum & toti exerci-
 tui ostensum mittit Traiectum, perinde ac pro trophæo statuere vellet suæ vi-
 ctoriæ. Prædixisse traditur Paruisius Leodiensibus ducum potentia longè vi-
 res omniū Eburonum fuisse impares, accepturosq; grande aliquod incommo-
 dum, ac prælium semper dehortatum, sed non potuisse hoc illis persuadere.
 Vxor autem eius non destitit hortari & inflammare eum vt Dux illis foret,
 mulier superba nimis & seditiosa. Multarum & ipse mortium reus Ioan-
 nem Horionem & filium eius Guilielmū, Nicolaum Tectorem, Ioānem Coua-
 renum, Ioannem à Fano Martini claros omnes viros iniuste decollarat. Sarcini-
 um, id est, Fanum Trudonis super riuum Cilindriam Episcopo fidele vi ce-
 perat, author præcipuus totius motus, virtamen senex & hactenus prudens &
 laudatus nobiliq; familia ortus. Captus Iacobus Baldorus (is quē supra retuli-
 mus profectū ad pseudopapam pro cōfirmatione electi) sectusq; quadrifariā.
 Niuernēsis & Sabaudienſis in tēpore nō venerūt, nec pugna interfuerūt. Con-
 dictus dies pugne die Martis. xxv. Septemb. sed Leodii certiores facti de maio-
 ribus hostiū auxiliis quæ erant in itinere, duos dies anticipauerunt. Per totos
 quatuor menses obsederāt Episcopū suum in Traiecto. Oēs aditus per fluuiū
 Mosam ac terrā, ne quid ad obsecros inferretur, clauſerāt: iamq; oppidū fame
 propemodū erat oppressum. Antonius quoq; dux Brabatię & Valerianus à Fa-
 no Pauli nō interfuerūt, ideo q; dictū prælio diē ita anteuenterēt mortē minati
 Paruisio nisi præliū præcipitasset. Attoniti fuere Burgundio Hagnoniusq; ea
 anticipatione, metuebātq; suis rebus, admirati illorū accelerationē ac signorū
 pugnatorūq; multitudinē, cū illos viderēt eo in mōte quē Tumbellā dicūt. Die
 martis Leodiēses, Hoyū, Dionantū, Sarciniū, Aruacutū Tungrorū, aliāq; oppi-
 da & castella Legatos suos mittūt ad duces veniā erroris infaniaq; suæ orātes,
 se suāq; dedētes. Animaduersum supplicio capitali in dominū Ioānem Roche-
 fordium, ac Ioan. Sarangiū nobiles viros, aliosq; xv. ciues Leodiēses. Submer-
 si in Mosā Canonici ad. xxviii. vt quidam refert, & mulieres multę coniura-
 tionis reæ. Huyensibus. xix. ceruices cæſæ. Hoyi, Dionanti, Sarcinii Tun-
 grorumq;

Tungri erū
 pūt suo ma-
 lo.

Burgundio
 nis diligetia

Victoria
 cruenta

obsidit
 alioquin

Paruisii ho-
 micidia

Malū consi-
 lium consul-
 tori pessiu-
 mum.

Traiectum
 per. 4. mens-
 ses obsessum

Leodiensium
 deditio.

Canonici
 xviij. sub-
 merſi.
 Conditio.
 nes pacis.

grorumq; præcipuæ munitiones prostratæ. Duæ turres Dionanti demolitæ. Sacellum in loco prælii condere Leodii coguntur cum piacularibus sacrificiis. Pendunt Burgundioni centum milia scutorum, Hagnonio totidem, atq; Namur cæo. xx. milia coronatorum certis pensionibus, pro belli sumptibus. Ioannē suum sine pietate recipiunt, pacemq; & quietem cum illo seruare compelluntur. Vexilla illorum bellica in foro exusta. Cervice quoq; luit Lambertus ille Gregorius socius Baldori, qui duo præbenda canonicorū Leodiensium, aliq; sacra ministeria possessoribus ablata pretio vendiderant, vel suis attribuerat amicis. Quingenti obsides paci seruandæ imperati. Pars horū ad Montem castrorum & Valentianas, alii Insulam & Atrebatum ducti, donec omnia complerentur. Leges, iura, priuilegia, diplomata quæ habebat omnia missa ad Montem castrorū Hagnoniæ. Leges nouæ illis positæ. Hæc omnia si non complerent, ducenta ducatorum milia persolueret, Imperatori. L. Regi Gallorum. L. Burgundioni. L. & totidem Hagnoniensi. Prostrata turris Dionanti ea cui nomen mons Superbiæ, propterea quod Namurcæis plurimū esset molesta: atq; ex alta illius specula facile cognosceretur quid Bouinienſes suo in foro & opido agerent. Hoc prælium factum nono Calend. Octobris, die (vt dixi) dominico qui & diuæ festus erat Tecle virginis. Præfulsit stella crinita cladis nuntia. Eo pacto Leodienses, Hasbanientes, Loffenses, & Bullionenses quos vno nomine Eburones appellasse dicitur antiquitas, pacem inuenerunt. Et restitutus est in locū suum Episcopus ille sine pietate, qui post annos aliquot postquam tot milia suarum ouium Orco miserat, reiecto omni ordine sacro ac spreto Pontificatu, duxit uxorem.

*Dionanti
turris.*

Eburones.

Nuntiata in Galliis ista victoria adeo fuere attoniti & perplexi omnes Burgundionis inimici, vt ab vrbe Parisiorū fugerent vniuersi. Rex ipse cum uxore & liberis Turonos peteret formidine aduentus Burgundici exercitusq; victoris, inuitus tamen Rex, sed à Principibus coactus. Quicquid de cadis expiatione statutum erat & compositū, per hanc victoriam cadit, dissipatur, euaneſcit. Reuocarat enim Rex fatigatus Aurelianorū precibus omnem gratiam & remissionē Burgundioni factam: decretumq; vt Rex omnibus suis viribus ad satisfaciendum illum cogeret. At crescentibus iam mirum in modum Burgundionis fama, gloria, & viribus, statuit bello omnes persequi aduersarios suos, obstinatus (proh dolor) & obcæcatus in peccatis. Quod si non nihil saltē facere voluisset luendæ tam turpi cadi, placasset fortassis Aurelianos iramq; fortē numinis à se auertisset, tantamq; mentis cæcitatem nō incurrisset. Dolebat autem Regem petisse Turonos veritus ne inimici illum à Lutetia elongarent, si biq; aduersariū redderent. Vocantibus eum per literas Parisiis statim per Veromanduorum fines cō profectus est, acceptusq; ibi profusissimo gaudio cum duobus nō amplius milibus pugnatorū. Inde mittit euestigio Comitē Hagnoniæ Turonos ad Regem de rebus omnibus componendis. Redit ad eum Ludouicus Bauarus Regina germanus, vt pro concordia sarcienda conuentus cogatur. Inter hæc Valentina vidua Aureliani tristitia & mœrore animi (vt creditur) moritur. Videbat enim vanē cecidisse paterna vaticinia, qui Regina promiserat illam futuram Galliarum. Sepulta est in oppido Blesensium. Ea mors gaudio fuit Burgundioni, aduersariis autē dolori. Carolus eius filius natu maximus Aurelianos, Valesios, Blesenses, Bellomontanos, Cociacensesq; adiit. Philippus ætate medius Comes fit Virtutum, & Ioānes natu minimus Comes Engolismorum. Redit Burgundio in Flandriam, sed statim reuocatur à Rege in Car.

*Turbantur
Aureliani
cū rege meo
tu Burgundionis.*

*Burgundi
notatur ferocia.*

Ioan. Lutetiam profectus.

Valentina obitua.

*Liberi Valentina ex Ludouico Aureliano.
Conuentus Carnutesis.*

in Carnutas cum sexcentis non amplius viris, in quibus centum nobiles. Si mul vocantur Aureliani cum sexcentis item viris, inter quos centum nobiles, Comes Hagnoniæ cum quadringentis militibus pro custodia Regis. Sub Cal. Martias Rex Carolus, Regina Iiabella, Burgundio, Hagnonius, Namuræus, Conuersanus, Saliniensis, Comes Pontiberæ gener Burgundi, Dux Aquitanie cū filia Burgundi vxore, Reges Siculus, Nauarrus, insuper Biturix, Borbonius, Cardinalis Barenfis, Comes Fani Pauli, Comes Vallis montiū, Eduardus Marchio pontis, Carolus Philippus Ioannes Aureliani multaq; alia nobilitas conuentum de pace in Carnutum ciuitate habuere. Hic Burgundio regem Aurelianosq; pro pace ac remissione orat cedis ab se factæ. Orant idem proceres ac Regina cum primariis Principum foeminis. Condonat Rex: iussuq; Regis Aureliani condonant ac remittunt. Tacu & osculo sancti Euangelii iurāt pacem vtrinq; se seruatuos. Filia Burgundionis Catherina Comiti Virtutum Philippo Aureliano in matrimoniū paciscitur. Dos quatuor milia librarum annui redditus, cum centum quinquaginta milibus præ manu. Dos verò vitalis sponsæ à marito futuro dicta quatuor milia nummū annui redditus. Inter hæc stabant Aureliani flentes iugiter ob memoriam chari sui parentis. In nobilitate alii aliter affecti. Murmur occultus & querela, summū ducum impunè per seclusus occisum: Rem esse nullo exemplo. Nec diu constare potuit gratia illa malè facta. Pax brevis admodum erat, metu dontaxat Burgundionis coacta, non autem ex animo composita. Post hanc etiam Burgundionis victoriam multorū fluctuabant animi: nonnulliq; apertè ad Burgundicas transibant partes ex his qui ante videbantur eius esse inimici. Longè enim viribus superior erat Burgundio: qui præter Parisios, aliasq; complures sibi per regnū amicas ciuitates, iam Flandros, Atrebatas, Morinos, Nervios, Brabatos, Hollandos, Zelandos, Hagnonios, Tungros, Niuernios, Registeteses, Sequanos, Burgundionesq; fortissimas nationes secum traxit. Sub medium tempus ieiuniorum Rex primatesq; regni Lutetiam Parisiorū, quò præcesserat Burgundio, reuertuntur. Maior pars Parisiorum obstinatè addicta erat Burgundioni, sperans tributa & vectigalia per illum sublatum iri. Interea Philippa filia Henrici regis Angliæ nubit Erico regi Dacorum. Magni ludii Balistariorum hoc anno facti Aldenarde mense Iulio. Loquunturq; memoriæ de magna grandine, quæ cecidit quinto die Septembris: necnon & de magna aqua, atq; magna hyeme istius anni.

M CCCC IX. Pascha. vii. Aprilis. Ioannes dux reuersus à bello Leodiensi postquam Flandros, Cymbricos, seu Teutonicos, vulgò Flamingātes, Insulam trahere nō valeret, Curiam seu prætorium iuri dicundo ex Insula Gandauum transfert, relicto Insulæ conclauis Rationum, vbi ad hanc diem perseverat. Sed nec ad hoc nouum prætorium Gandense nec ad alia postea instituta quatuor præcipuos Magistratus compellere potuit, verū exemptos & liberos se tenebant, quemadmodum factum est de resortitione Curie Parisiensis. Si quis autem cogere eos conaretur, vel appellabant, vel citatores ducebant in custodias. Gandauenses quorum tum multum pollebat authoritas, ob eam causam Præsidem Flandriæ in exilium protruserūt: vsuq; venit Regiis ministris ad Lutetiam Parisiorum euocantibus, vt vel in fossas vel in Scaldem fluuium precipitarentur. Odisse illos puto prolixas lites, quæ nunc cum graui multorū molestia ac damno in immensum creuerunt. Ad. vi. Cal. Iulias in Concilio Pisano submoti Gregorius. xii. & Luna papa Gallicus. Creatus Alexander Quintus gente Cretensis professionis Franciscanæ. Sed non proficit Ecclesia.

Nam

Pax inter
Burgundiu
& Aureli-
anum.

Burgundio
nisi potētia.

Ludi Bali-
stariorū Al-
denarde

Curia ex In-
sula Ganda-
uum trans-
fertur.

Regii mini-
stri Gadaui
violantur.

Concilium
Pisanum.
Alexander.

Nam Gregorius & Luna inuitis omnibus perseverant ac Pontificatu abire recusant. Sedet Alexander mensibus circiter decem, homo adeo liberalis ut nemini ferè quicquam denegarit: Etate septuagenarius. Eius creatione adeo legati sunt fratres Franciscani, ut cateruatim cursitarent per vias & vicos civitatis (inquit Theodoricus Niem) veluti esset mète capti. Ipse per nimiam suam liberalitatem & turpes abusus haud absque macula suae famae, multa multis concessit. Quatuor ordines fratrum mendicantium veniunt Lutetiam Parisiorum cum bulla ab ipso accepta ad Regem Carolum & magnates: qua quidem conantur bulla obtinere decimas Ecclesiarum parochialium: dicentes se praecipuos esse pastores, se verbum praedicare Dei & populum docere: Sibi confessiones licere laicorum audire, nec teneri laicos peccata illa rursus curionibus suis confiteri: Id se obtinuisse apud Papam Alexandrum. Haec per quas dragesimam ieiuniorum concionantur Lutetiae per omnes Ecclesias. Magna oritur perturbatio. Schola Parisiensis, quam contra quaecumque monstra veritatem semper defendisse video, huic se novitati magno conatu obiicit: praedicatque per suos omnibus in Ecclesiis contrarium. Diploma videlicet seu bullam malè impetratam: surrepticiam omnino esse: fratresque illos schola exclusit: & privilegiis scholae privavit. Quod ut viderunt Dominicani, ceteris ea in re (inquit scriptor) prudentiores, accedunt ad Conventum à schola congregatum, ibique publicè reuocant suam bullam & gratiam ab Alexandro acceptam: promittentes nunquam ultra se vsuros gratia & privilegio illius bullae. Ita sopita discordia & quies parata.

Quatuor ordines mendicantium tunc in Lutetia.

Schola Parisiensis contra stantia.

Per idem tempus Philippus Comes Niverniorum ducit uxorem filiam (Maria nomen) Engerranni Cociacensis Comitis Sueffionum. Nuptiae celebratae apud Augustam Sueffionum: quibus Burgundio, generusque eius Comes Pontiberæ interfuerunt nono Calend. Maii die Martis qui sacer erat diuo Georgio martyri. Decimo septimo Calend. Augusti die item Martis Antonius dux Brabantiae Brucellae ducit uxorem Elisabetam neptem ex fratre Regum Boemiae Venceslai & Sigismundi Vngariae: filiam verò Ioannis ducis Gorlicensis, Luzittii, & Marchionis Brandenburgensis. His datus à Venceslao Caesare ducatus Luceburgensis, Comitatus Cymiacus, & Tutela Elsatiae pro centum milibus aureorum bremensium. Robertus Bauarus alter tunc Caesar (nam & schisma inter Caesares erat) conatus est in Concilio Pisano impedire & subvertere hoc matrimonium, inimicus scilicet Venceslai ac Brabantini: sed totus labor eius cecidit irritus. Nuptiis illis Burgundio cum Philippo filio Comite Quadrilegii, Holladus, Namuræus, Nivernius, multique alii Principes viri interfuerunt. Ioannes praeterea Lusitanus Rex Cypri ducit uxorem Carolam Borboniam sororem Comitis Marchiae. Et filius domini Ioannis à Monteacuto magni Magistri domus regiae uxorem ducit filiam Caroli Allebreti Magistri equitum. Simul Ludouicus Bauarus frater Isabellae Reginae Galliarum ducit in matrimonium filiam Caroli Regis Navarrae.

Ph. Burgundionis nuptiae.

Anto. Burgundionis vxor.

Ducatus Luceb. donatus Ant. nio Brabantiae Duci.

Controversiam Burgundio componit inter Brabantum & Hagnum: qui Brabantum arbitrio Burgundionis soluit septuaginta milia scutorum veterum, debita Ioannae Brabantinae uxori quondam Guilielmi Comitis Hollandiae ratione dotis profectitiae. Pax facta inter seniores Comitem Pontiberæ sceminam & Ioannem Ducem Britanniae, qui auxilio Anglorum moverat illi bellum. Guido à Roia Papa Remensis cum Cardinale Barrensi & Petro Episcopo Cameracensi profectus ad Concilium Pisani

Controversia inter Brabantum & Hagnum componitur.

Guido Pontificus Remensis interitus.

ANNALIUM FLANDRIÆ LIB. XV.

in itinere prope Genuam interficitur ab hominibus plebeis, ex quibus vnum famulus quidam eius per iurgium occiderat, talem sortitus exitum ultione (vt putatur) numinis, quod tam magnus esset Clementinus & schismaticus. Sepultus est Genuæ.

*Ioan. Dñs
Montisacu-
ti capite ple-
bitur.*

Sumptum Lutetiæ capitis supplicium de Ioanne Domino Montisacuti Præfecto ærarii eodem regiæ domus magistro. Hunc iussu Burgundionis Petrus Effarus Præfectus ciuitatis iunctis sibi Helliaco, Robacensi & Rolando Vvtercano ceperat. Intercefferunt Borbonius, Claromontius, Aurelianus, & alii plerique proceres: sed auditi non sunt. Præcipua tunc administratio & auctoritas regii consilii penes Siculum, Nauarrum, Biturigem, & Burgundum erant. Damnatus pecuniæ interuersæ, magnique peculatus, nec non & maleficiorum & incantamentorum quæ exercuerat in Regem Aurelianus. Nihilominus tamen magnum sibi odium multorum Burgundio ea animaduersione conflauit. Vir erat amplæ cognationis filius Gerardi à Monte acuto scribæ regis Caroli Quinti. Vxor eius filia Stephani à Grangia Præsidis magnæ Curia Galliarum quod Parlamentum appellant. Geraldus frater eius Episcopus erat Pictonium. Alter frater Papa Senonum, Cancellarius idem Ducis Biturigis. Filius eius habebat vxorē filiam Magistri equitum Caroli Allebreti. Filia natu maxima nupta erat Hugoni Rossiaci Comiti: altera Ioanni Craoni, tertia desponsa Ioanni à Meleduno.

*Cognatio
dñi Montis-
acuti.*

*Solenne con-
uiuium Re-
gale.*

Ad natalem Dominicum Rex meliusculè valuit: vocauitque Lutetiam ad festum & solenne conuiuium maximam partem omnium magnatum totius regni. Conueniunt Biturix, Burgundio, Borbonius, Brabantus, Hagnonius, Lotharingus, Bauarus frater Regina, Carolus rex Nauarræ, Comites autem Moretanius frater regis Nauarræ, Niuernius, Claromontius, Eduardus Marchio Pontanus, Alenconius, Vallis montium, Vindocinensis, Pontiberus, Fani Pauli, Clinienfis, Tancarulla, Namurcaus alique ad. xix. Viri verò equestri ordinis mille octingenti. Sed tres fratres Aureliani, Dux Britannus, Magister equitum Allebretensis, Comes Flussatium, Armeniacus alique nonnulli adesse non luerunt. Hic omnes regii ministri tam spirituales quam temporales innouati. Statutum vt in morbo vel absentia Regis Dux Aquitaniæ Delphinus gener Burgundionis regnum gubernet consilio Biturigis & Burgundionis: Regisque personam representet. Distribuit hic Burgundio suæ nobilitati pridie calend. Ianuarias xenia ad. xiiii. milia florenorum æstimata. Magnam enim secum habuit corporis sui custodiam semper meticulosus minimeque sisus suis aduersariis.

*Burgundio-
nis munifi-
centia*

*Supellex re-
gia vindica-
tur.*

Ludouicus Siculus & Philibertus Magnus Magister Rhodiorum ad hos festos dies veniunt in feriis Epiphaniæ dominicæ. Renatus Por sit Procurator Delphinatus. Vasa multa aurea & argentea Regis, quæ magnus regiæ Magister Monsacutus tenuerat veluti oppignerata, ad hoc conuiuium reportata sunt, ex castello Marcossio vbi ab illo erant recondita: quæ res multis Regi fidelibus magno erat gaudio: ideo quod iam diu non visa veluti perdita putarentur.

*Fames &
et annus
pestilens.*

Gallum Duce suo Bossicaldo ex Genua, Mediolano, cunctisque finibus Insubrium pelluntur. Isabella filia Regis, vxor Aureliani Caroli, Regina prius Angliæ, dolore partus filiam enixa moritur. Fames in Flandria & multitudo mendicorum. Veniit ea mensura tritici quam rasiriam vocant xx. stufferis, quod pretium nunc leuissimum iudicaretur: tantæ temporum sunt

sunt mutationes. Famem pestilentia excepit, quæ primum Cortraci, inde per totam Flandriam grassata est subitanea & atrox. Moritur Nicolaus episcopus Atrebatensis Mechliniæ, & Louanii sepelitur: cui hoc adscriptum inuenio Epitaphium.

Nic. episcopus
Atrebatensis.

En alabastra, nitens & marmor, Episcopus olim

Eius epitaphium.

Qui fuit, egregii sunt monumenta viri.

Hic patria Germanus erat, natalibus ipsis

Lucenburgenfis, nomine Nicoleos.

Regi à consilio patriæq; negotia gessit:

Inter discordes vnio pacis erat.

Et miseros fouit, coluit cum templa deorum.

Huic erga cunctos mutus hæsit amor.

Annua non modici donauit munera census

Quæ diuinus erit nonnihil auctus honor.

M CCCC X. Pascha. xxiii. Martii. Catherina filia Burgundionis Ludouico nubit filio Ludouici Siculi Regis. Inuenio hanc repudiatam à Siculo ac postea nupsisse Philippo Aurelianiensi Comiti Virtutum. Burgundio cum maxima aduersariorum inuidia versatur in administratione Regni. Facta in eum coniuratio. Tres fratres Aureliani, Borbonius, Claromontius, Alenconius, Armeniacus, Vindocinensis, Allebretus equitum Magister, magnis animis in eum conspirant: ut ad luendam Aureliani cadem cogant. Biturix patruus erat Burgundionis: ut illum auertat, affinitatem cum illo Aurelianus contrahit, ducitq; uxorem neptem eius filiam Bernardi Comitis Armeniaci, eandem Sabaudia Comitis Amedai sororem. Eius coniurationis Princeps ferè erat Armeniacus, ideoq; Armeniaci dehinc vocati sunt omnes Burgundionis aduersarii nulla amplius mentione Francorum.

Coniuratio
in Ioannem
Ducem.

Armeniaci

Alexander Papa in Concilio creatus Pisano, tertio die Maii, hora quarta noctis moritur. Tumulatur Bononiæ in templo Franciscanorum. De eius obitu Petrus Episcopus Syluanetensis epistolam mittit ad Ecclesias Galliarum. Ladislaus Rex Apuliæ Romæ arripiens dominatum hunc Papam vrbe exclusit. Defuncti in locum electus Baltasar Cossa Neapolitanus tyram ac cepit octauo Calend. Iunias, die dominico qui diuo festus erat Urbano Episcopo & martyri. Petrus ab Aliaco Episcopus Cameracensis vir (ut ea tempestate) literatus, scribit prolixam epistolam ad Benedictum pseudopontificem de vnione facienda Ecclesiæ, quam apud Brandonem legas licebit.

Alexander
V. moritur.

Ladislaus
Rex.
Baltasar
Cossa.
Petrus ab
Aliaco.

Profecti ex Hagnonia vigintiquatuor nobiles viri in Prussiam contra Polonos, Lituanios, & Saracenos pugnaturi, qui reuertunt omnes incolumes, priusq; Saracenos, inde Christianos ad multa milia ibi profligatos nuntiant.

Hagnonii
nobiles
xxiiij.

Ioannes Biturix quannus patruus Burgundionis orto tamen nescio quo inter eos dissidio ad Armeniacos se transfert. Conuocat Burgundio sub velamine nominis regii magnas copias in agrum Parisiensem. Simul factio illa altera in Carnutibus exercitum habet. Vndiq; agri euastati, agrestes ad inopiam reducti. Rex Nauarrus, Dux Lotharingus, Antonius Brabantus, Valerannus Paulianus, Philippus Niuernius, Pontiberus, aliiq; Duces in agrum Parisiacum exercitum adunant quantum post hominum memoriam nemo vidit vnquam. Amedæus Comes Sabaudia sororem Burgundi habens in matrimonio sexcentos adducit equites: Episcopus Leodiensis suum numerum.

Io. Biturix
nepotis sit
inimicus.

Parisiacus
ager vastatus.

GG 2 Aderant

Aderant & stipendiarii aliquot Germani omnisq; nobilitas Flandrorum & Atrebatium, & Balistarii Tornacenses pulchro numero. Haud longè aberant Armeniaci: Biturix Vincestriam, Aurelianus Gentiliacum, Armeniacus Victoriacum, alii ad Fanum vsque Marcelli accesserunt. Britanniæ dux Armeniacis accessit, misitq; fratrem suum Arturum ad eos cum magno equitatu. Longè lateq; omnia depopulabantur. Schola Parisiaca agris & pagis circum Lutetiam tam latè perditis, discessum meditatur, ad quietior rem aliquam ciuitatem, quæta grauitè apud Regem de nunquam finita perturbatione & direptione patriæ.

Pax Vincestris.

Tandem mense Nouembri annitente Brabanto & maximè Biturige pax conuenit ea quæ vocata est Vincestris. Biturix & Burgundio ambo à Regni administratione amoti iussi ad suos redire donec à Rege vocarentur. Tribus statibus Galliarum omne regimen Regni demandatum. Petrus Essarus Præfectus Parisiacus dignitate priuatus: Brunellus à Fano Clari subit in eius locum. Rex in phrenesim suam recidit. Burgundio redit in Atrebatem & Flandriam cum Petro Essaro & Flandrica nobilitate re omni pecuniaria exhausta. Paulò post mittit Croiacum & Rhodulphum Mairum iureconsultum ad patrum suum Biturigem. In itinere capitur Croiacus ab Armeniacis perinde ac conscius cædis Aurelianensis. Duris admouetur quæstionibus, & tormentis examinatur. Interea Rex ad sanitatem reuertit & Croiacum repetit. Repetit eundem Biturix. Perseuerant tamen Armeniaci in peruicacia, ac reddere recusant. Igitur pax Vincestris turbatur & frangitur.

Croiacus in legatione violatur ab Armeniacis.

Pax turbatur.

Dant operam modis omnibus Parisi & aliæ quædam ciuitates vt Ioannes Delphinus Dux idem Aquitanis Regens constituatur Galliarum. Refragatur Biturix, negatq; se passurum, quandoquidem maximo iureiurando se fratremq; suum Philippum Audacem esse adactos custodituros se Carolum Regem nepotem suum vsque ad vltimum vitæ diem. Armeniaci Clarum montem in Bellouacis, Augustam Sueffionum, Valesium, Cociacum, Roisam, Mondiderium, Hanas, aliq; oppida & castella præfidiis fortibus muniunt, atque inde Atrebatem infestant: quibus de rebus Rex certior factus vetat Armeniacis Burgundionibusq; ne pergant mutuo parare sibi bellum, sed vt redeant vtrinque ad quietem, alioqui se illorum omnia bona fisco adiudicaturum. Sed parum admodum metuunt Regis lunatici minas. In Atrebatibus conuentum habet Burgundio nobilitatis, multum questus de Croiaco iniuste capto, tormentis admoto, pertinaciterq; retento quanuis insons prorsus foret. Opem ibi suorum implorat contra aduersarios. Omnes summo consensu promittunt. Nec sacerdotes immunes à collatione pecuniaria euadunt.

Regis edictum contemnitur.

Lud. Borbonii mors.

Finitis hoc anno Gallos inter & Anglos induciis vtrinque curritur ad arma, & ad prædas. Moritur Ludouicus Dux Borbonius Caroli regis auunculus annum agens ætatis. lxx. successore Ioanne vnico filio Comite iam Claromontano, qui se Armeniacorum adiunxit partibus. Moritur Rupertus Bauarus Cæsar contra Venceslaum Boëmum electus, ad quintum cal. Iunias: Tumulatur Heydelbergæ in æde S. spiritus. Sigismundus Luceburgensis Rex Vngariæ exasperiens & sanctus Princeps ad ingens nomen quanuis viuo adhuc Venceslao germano mox assumitur.

Sigis. Vngariæ rex, Cæsar designatur.

Querela Aurelianensium.

M CCCC XI. Pascha. xii. Aprilis. Carolus Aurelianus apud Regem multa de Burgundis conqueri. Eos esse primos aulæ, primos in administratione regni: familiares verò parentis sui à fauore aulici honoris, ab publicis muneribus excludi,

excludi, à Rege elongari: petere vt amier & familiares Burgundionis & illi omnes qui cædis parentis ipsius essent rei, ab omnibus publicis muneris & gratia aulica abiiciantur, deq; illis, maximè verò de Helliaco Nigellanoq; Ioanne supplicium sumatur. At Rex illius verba postulataq; floccipendere: de Aureliani morte parum dolere: sed gaudere potius tali se germano liberatum. *Hen. Baren- sis mors.* Moritur Henricus dux Barenfis vir strenuus & prudens. Succedit filius eius Eduardus Marchio Pontanus in opes paternas, atque adeò in ditionem Casletanam in Flandria: sed Varneftunum, Brucburgum, Dunekercam, & Rodas, assignarat Roberto Barenfi nepoti suo ex filio natu maximo Henrico defuncto, cuius Roberti mater erat Domina Cociacensis. Hæc autem (exceptis Rodis) possidebant Barenfes in Flandria per vnicam filiam Iolen Roberti Flandrensis, nuptam quondam Duci Barenfi, vt alibi diximus. *Robertus Barenfis.* Idibus Iuliis die Mercurii obiit diem suum Hisdini Theologus ille Ioannes Paruus, quem statuerat Aurelianus hæreseos arcescere in schola Parisiensi. Tumulatur Hisdini in æde Franciscanorum. Collatio pecuniaria indicta Sacerdotio Gallico per Papam cum graui querela tenuiorum. Agente Ioanne duce Brugis, Armeniaci in Veromanduos veniunt, Cociacum & Hanum Somonæ validè muniunt. Burgundio, ne in suas penetrarent terras, Helliacum, Bornouillam, Rontium, aliosq; nobiles cum forti armatorum manu illis opponit, iubetq; inter Bapalmas & Hanas confidere ad limitis custodiam. Non desistit Aurelianus vrgeremodis omnibus Regem pro vindicta aut expiatione paternæ cædis. Dant operam omni ope & Rex & Regina concordie sarcienda. Ea tamen sarciri nō potest, ideo quòd Burgundio præter pacem Carnutensem nihil agendū sibi esse persuadet fretus maiore fiducia quòd Regem Delphinumq; haberet in potestate, primoresq; aulicos longè magis sibi propitios quàm Aurelianus. Interea apud Calesiam inter Flandros & Anglos multa & varia colloquia. Tandem compositæ induciæ in quinquennium. Ita lana affatim, aliq; mercimonia in Flandriam aduecta. Decreuerat Dux obsidere Calesiam: sed eam rem Aureliana coniuratio remorata est. Indicunt autem Ioanni bellum Aureliani per literas suas hoc modo:

Nos Carolus Dux Aurelianensis, Comes Valesii, Blesensis, Bellomontis, & Dominus Cociacensis, Philippus Comes Virtutum, & Ioannes Comes Engolismorū fratres, tibi Ioanni qui te dicis Ducem Burgundiæ. Noueris quòd ob inæstimabilem prodicionem tuam, in qua parentem nostrum Ludouicum ad mortem vsque perduxisti, ex hac hora te persequi & oppugnare non cessabimus, atque in tuam internecionem procedemus omnibus nostris viribus, Deum cæli omnemq; viam iustitiæ cunctosq; iustos corde in nostrum auxilium conuocando. Datum Iargelli decimo octauo Iulii anno M CCCC XI. Has literas Burgundio Doaci accepit, responditq; ad hunc modū: Nos Ioannes Dux Burgundiæ, Comes Flandriæ & Burgundiæ Palatinus, Dominus Saliniæ & Mechliniæ, vobis Carolo Philippo & Ioanni fratribus qui vos dicitis Aurelianensem Ducem, Comitem Virtutum, & Comitem Engolismi. Accepimus literas vestras, quibus nobis bellum indicitis, ob parentis vestri horribilis proditoris cædē, quā cædem meritò propter inæstimabile cōspirationē, prodicionē & beneficia, artesq; malas ac diabolicas, quas in perniciē Regis exercuit, incurrit. Talia enim scelera fuerunt vt nemo iustus cum dignum vita iudicaret, & minimè nos qui Regis consanguineus, decanus parium, bisq; par sumus.

GG ; Quas

Quapropter pro nostra fide erga Regem non pati debuimus stirpis eius inter-
 necionem: sed talem sceleratissimum hominem, indignum qui vita fruatur ad
 meritam mortem perduximus. In quo Deo (vt credimus) ac Regi gratificati
 plurimum sumus. Et quoniam vos patris vestri detestanda facta sequimini vt
 in viis eius sceleratissimis ambuletis, vt ad talem finem ad quem ipse perue-
 nit, perueniatis, exultat cor nostrum literis vestris quibus bellum nobis in-
 dicitis, ideoq; nitentur vos, ad talem exitum perducere qualem vestra facta
 & opera merentur & requirunt. Datum apud Duacum. xlii. die mensis
 Augusti.

*Pecunia col-
 ligitur ad
 ce in bellum
 Armeniæ
 cum.*

Ioannes Dux quod æris inopia laboraret fiscus in Flandria totus intentus
 est cogendæ pecuniæ. Suos redditus pleriq; in locis partim vendit partim op-
 pignerat. Inter alia licitum facit Gandauensibus emere, acquirere, & posside-
 re quascunq; nobiles clientelas seu feuda, non obstantibus constitutionibus &
 prohibitionibus per præcedentes Comites factis. Prohibuerant enim hoc Co-
 mites Flandri, quo conseruarentur ab interitu nobiles familiæ, per venditio-
 nes & alienationes alioqui propemodum intercasuræ. Dona præterea nonnul-
 lis causa lucri concedit. Fuere quidam auari & ambitiosi qui prætoras & digni-
 tates ab indigo & auaro Principe in vitam suam emebant. Ea res quum è Re-
 publica non esset, coortum murmur plebis. Bergenenses & Furnenses scientes tu-
 multum nihil contribuere ad emendas dignitates aut privilegia, dona, & im-
 munitates in animum inducunt. Id enim agebatur vt nobilitas & rectores per
 oppida & præfecturas collectas pecuniarias Principi curarent, atq; ita pro mi-
 nimo præterea ære administrationes suas haberent ab illo confirmatas.

*Motus Fur-
 nensium ob
 exactionem
 Cancellarii
 Burgund.*

Exigit apud Furnenses Cancellarius Burgundiæ vt æs militare populus con-
 ferat pro privilegiis quæ Dux illi confirmet. Respõsum velle se Principi suo
 obedire, illumq; iuuare suis facultatibus, sed pro libertate & privilegiis taliter
 emendis nihil velle contribuere. Dum autem Cancellarius instat, & vrget
 etiam cum minis, ecce vniuersi populares excito tumultu, in forum armati se
 fundunt. Ex aduerso Cancellarius cum sua nobilitate ac milite partem quo-
 que fori occupat. Exin ciues quoque talibus consternati rebus, se armant ac
 tertiam fori partem tenent. Res ad maximum tendit periculum: sed Ioannes
 Ghistellæ toparcha & Guilielmus à Stauela Vicecomes Furnensis viri ambo

*Motus ses-
 datur per
 nobiles.*

equestris dignitatis persuadent Cancellario vt in alium diem negotium disse-
 rat, orantq; plebem vt domum quisq; suam sine tumultu repetant. Respon-
 dent se libenter discessuros, si nihil pendere per vim cogatur. Ita irritata mul-
 tudo placatur. Postero die idem Bergis per Cancellarium petatum, idemq;
 Responsum à populo datum. Tum Dux tam à popularibus quàm nobilibus
 ex Fano Odomari in Flandrias euocatur. Venit mox Furnas conuocataq; mul-
 titudine territorii, aduentus sui causam breui ac placido sermone exponit.

*Ducis comi-
 sas erga
 Furnenses*

Venisse se paci componendæ, ac quicquid esset inter illos discordiæ vt sedas-
 ret. Privilegia & libertatem se gratis illis dare & confirmare, nihil pro illis
 exigere. Tum populares moderatione & benignitate Principis exhilarati gra-
 tias illi magnas agunt de aduentu eius, tamq; amica allocutione, compositio-
 ne discordiæ ac privilegiis gratis concessis. Simul vt suam quoq; probent il-
 li beneuolentiam & liberalitatem, sponte promittunt illi decem milia coro-
 natorum aureorum, vnâ cum fideli opera quamcunq; illi possent præstare. Ber-
 giaci simili modo actum ibiq; octo coronatorum aureorum accepit milia.

*Liberalitas
 Furnensium
 & Bergensium.*

Ita dul-

Ita dulciter ac blandè tractatis popularibus, ingentem sibi Dux ex omnibus oppidis & castellis Flandriæ corrasit pecuniam. Circumtulit præterea per totam regionem Philippum filium, ostendens illis novellum suum Principem: vnde xenia ac dona honoraria multa & magna sibi conflavit. Ducendi enim tum erant Flandri potius quàm cogendi. Subscripsit ad hæc induciis quinquennalibus cum Anglis factis, vnde quæstus accessit Flandriæ haud modicus.

Xenia Philippi novello Principi conferuntur.

Dum hæc in Flandris agit Burgundio, rursus à morbo suo Rex invaditur: eapropter Lanii Parisienses cornua tollunt, armatiq; tumultum cient. Delphinum magnopere hortantur vt Regni procurationem accipiat veriti ne illam per Burgundi absentiam Biturix & Britannus per vim arripiant. Armeniaci omni nisu prævenire laborant Burgundionem. In Atrebatium fines nonnunquam incurrunt: simul Burgundiones in agros Claromontanos. Calamitas maxima inter agrestes. Vrgent Armeniaci: Adusq; portas Parisiorum sæpe incursant. Præcipua opera virtuteq; Valeranni Comitis Fani Pauli & Engerranni Bornouillæ servata regia vrbs, Rexq; in illa & Regina cum Delphino. Sperabant aduersarii Regem se recepturos in suam potestatem & abducturos ex finibus Parisiorum, vt desineret Burgundicæ esse factionis. Clugnetus Borbantus cum duobus milibus armatorum oppugnat Rastellam. Multi hic vtrinque interfecti & vulnerati. Repulsus tamen Borbantus in Veromandos se recipit. Inde Bapalmas cum octo milibus armatorum acriter tentat. Servatum oppidum per Helliacum Hugonemq; Bussinum Præfectos præsidii. Hanc aduersarii cum præda ex agris grandi capta reuertuntur. Interea cum Anglis firmatæ vnus anni induciæ. Petit Biturix vt sibi liceat in regia vrbe & ædibus suis Nigellanis se continere. At Parisii haud quaquam illi fidi pertinaciter negant, adesq; Nigellanas frangunt ac deformant, adesq; illius apud Vincestriam incendunt. Omnes pontes Sequanæ fluminis extra urbem rescindunt ne hostes transeant in Insulam Franciæ. Corbelium item capiunt & præsidio firmant. Edicto regio cautum ne quis Armeniacis, sed omnes nomina dent Burgundioni, illumq; colant, accipiantq; tanquàm ipsum Regem per totum regnum. Hoc edicto multi ad eum confluunt.

Lanii Parisienses.

Armeniaci Lutetie imminet.

Clug. Borbantus.

Io. Biturix Parisiensi.

Edictum Regis pro Burgundione.

Conscribitur in Flandria exercitus ex selectissimis quibusq; viris, non vt ante hac parum, sed omnibus modis armatis, ea conditione vt qui domineant suppeditent exeuntibus omnibus in rebus necessaria, id est, victum, arma, currus, equos, iumenta, omne bellicum instrumentum ac cætera cuncta. Armantur casside, collirio, lorica, pectoralibus, brachiis, manicis, chyrotheis ferreis, ac super hæc sinu ferreo super lorica ferè vsque ad genua deducto. Nulli armorum quicquam deest. Fvère autem supra. xxv. milia virorum pugnatorum, hastis, securibus, malleisq; instructi. Iustitium per totam provinciam indictum. Cessant opificia, mercatura, causæ civiles, ac lanificium magna ex parte. Commota tota Flandria quæ annis. xxvi. fuerat feriata. Graue erat tantum exercitum extra patriam alere. Carrorum erant vltra duomilia, quaternis equis aut iumentis, commeatum resq; alias trahentibus.

Exercitus ex Flandria trans Sommam.

Flandria commouetur apud paratum belli.

Duodecimo Calend. Septembris Gandauenses cum suis clientibus iter facientes per Aldenardam, haud procul Tornaco, loco cui Vvaves nomen, castrametantur, præmittuntq; manum quandam prædatoriam albis vestitam capitibus, qui immanes admodum erant grassatores. Hic Cortracenses pulchro se numero illis coniungunt.

Ita pariter Doacum ad Ducem perueniunt. Huiusmodi exercitum nulla retro ætas vnquam meminit ex Flandria progressum, adeo erant bene armati, bene ordinati, omnibusq; rebus perbelle instructi. Balistas maiores plurimas habebant, muris hostilium oppidorum grauissimè quassandis. Persuadebant sibi nullum oppidum nullam munitionem tantis viribus posse resistere. Adeo erant superbi, vt nullum nobilem virum sint reueriti. Vbiq; esse primi, vbiq; velle dominari. Rixas, iurgia, ac pugnas nonnunq; serere, imprimis cum Picardis, hoc est, Ambianis. Nec Anglis quorum in castris aliquantus erat numerus, quicq; deferre. Dux negotii satis habere in quiete & officio illos continere. Omnis item nobilitas Flandrica certatim se Duci probare studuit: nemo expeditioni deesse voluit. His copiis Dux in Veromanduos mouit vt in ea provincia aduersariorum vicos, castella, & ædificia quateret. Brabantus, Leodiensis, Sabaudus, Hollandus, Hagnonius cum suis viribus aderat. Ad Hanum oppidum ventum sub cal. Septembres situm super fluvium Somonam, duobus milibus ab Augusta Veromanduorum. Oppugnatum oppidum continenter per tres totas horas, tormentis Burgundorum & ballistis Flandrorum nimis dure concussum, propugnantibus fortiter obsessis. Nihilominus tamen Præfeti præsidii Clugnetus Borbantus & Manasses Queretus timore pauidi cum toto præsidio & multis ciuibus Caniacum & Cociacum fugiunt deserto oppido, ac plebe imbelli atq; agrestibus hominibus qui se suaq; tanquam in tutum illud contulerant. Erat quippe locus satis munitus. Mox pontes facti in flumine, fracti superatiq; muri & oppidum captum. Nulli ætati aut ordini paritum. Totum oppidum prius direptum, inde incensum est. Suffocati fumo in ædibus templisq; quo fugerant etiam inermes & ætate imbelles. Ex ea tamen Flandrorum crudelitate euaferunt sex vel septem monachi quorum antistes reuerenter Crucifixum manu gestans auxilio nobilitatis in castra Burgundionis est perductus. Mox viso incendio miseri oppidi Nigellense præsidium fugit. Tum Nigellani nihil cunctati Regi Burgundoq; se dedunt, portas suas prosternunt promittentes nunquam se Armeniacorum recepturos præsidium. Hoc pacto diligenter conseruantur. Roia præterea & Channiacum fugientibus pari modo præidiis in deditionem veniunt cum castellis circumcirca multis. Inde promotus exercitus & castra locata haud procul ab oppido quod mons vocatur Desiderii. Hic dum obsideri ceptum, Gandauenses (nescio unde moti) ad Ducem accedunt & missionem petunt. Dux mirabundus rogat quamobrem tam maturè Respondent pactum cum eo tempus militandi esse finitum. Attonitus Dux orat submississimis precibus vt otidium adhuc perseverent. Nam se nisi cum summo dedecore iam ceptum negotium non posse intermittere. Ad sint saltem ad dies sex repositurum se cumulatissimè meritum. Nunquam se rati opere eguisse illorum opera. Ne deserant tempore tam necessario. Gandauenses nullo dato certo responso dilabuntur. De nocte castra inquietantur, vasa conclamantur. Dux incertus, tristis, iracundus, perplexus mittit ex nobilitate quosdam Flandrica visum quid agatur. Hi ubi abitum parari vident quam maximis agunt precibus ne in animum populus Gandauensis inducat contra Principis voluntatem discedere, præsertim cum illorum auxilio maxime egeat quod aduersarii iacent prælio velle decernere. Dux certior factus de vasis conclamatis euestigio accurrit, libertatem, privilegia, aliaq; omnia promittere: aperto capite, iunctisq; manibus orare ne se deserant. Flecti poterat Brugenses, Hyprensesq; sed Scinditur incertum studia in contraria vulgus.

Ganda-

Ferocia
multitu
dinis.Hanum op
pidu oppu
gnatu &
capitur.Flandroru
crudelitas.Successus
Burgundionis.Gandensiu
fœdus dis
cessus.

Gandauenses in proposito peruicaciter persistunt, tentoria vellunt, carros onerant, nullisq; promissis aut precibus diutius retineri possunt. Siquidem hoc bellum ad Flandriam attinere non arbitrabatur: nec bellum esse, sed meras seditiones factionesq; Gallicas: nihil nisi furias vltices tam longi schismatis, tam fecdæ perturbationis & vexationis Ecclesiæ. Repetant ergo numina à Gallis poenas, exigant supplicia: bellent, pugnent, insaniant inter se Galli, edant consumantq; se mutuo, nihil sua referre, nihil Flandrorum interesse. Se non esse schismaticos: semper ab initio vel inuita omni Gallica nobilitate Principibusq; in veritate perstitisse, Urbano & aliis Papis Romanis paruisse & mordicus adhæsisse. Igitur Dux mordere frænum, deuorare molestiam iniuriamq; suorum cogitur. Vultu dissimulat premit altum corde dolorem. Maxime autem optabat cum aduersariis committere, vel saltem illos in fugam conicere. Aberant duntaxat vnius diei itinere habebantq; vt refert Engerrannus, sex milia equitum & scutiferorum, præter peditatum. Ostendebant se: Sed verisimile tamen non erat ausuros congradi, quod tam longè Burgundio antestaret viribus, facileq; illos dissipasset si Flandri egissent fideliter. Veruntamen Dei fortassis iudicio factum videri potest, vt ita nostri reuerterentur. Nam quoscunque superassent inimicos ad vnum omnes trucidassent nobiles inxtà & ignobiles. In re quippe bellica Flander redemptionem nescit. Itaque Burgundio coactus contra animi magnitudinem agere deducit suos (vt petebant) Flandros adusque Peronam Somonæ. Ibi comiter placat, que vultu gratias illis agit de ipsorum præstita opera, oratq; vt cum concordia domum suam quisq; repetat, deducente insuper illos germano ipsius Antonio Duce Brabantia vsque Duacum aut vltra. Metuere enim Dux ne forte sicut sub auo eius Endouico vsu venit seditiones intolerabiles moueant gens factiosa atq; ad rebellionem nimis propensa. Frendere interim gemereq; ob rei indignitatem omnis Flandria nobilitas, Centuriones præfectiq; ac rectores exercitus, ob tam infrenam multitudinem ac ceruicosi vulgi indomitos mores. Armeniaci autem post nostrorum discessum, castrorū Ducis quicquid relictum erat rapiunt. Simul institores acturbam imbellem occidunt. Literas ad Regem Parisiosque mittunt Burgundionem cum Flandris omnibus se ex regis ditionibus fugasse: trepidos illos in Flandriam ocys fugisse. Igitur Flandri deserto turpiter Principe suo ceteri quidem sub Calend. Octobres tranquilli suis in locis confederunt. Brugenses extra portam occidentalem intra Andreæ & Bauonis figunt tentoria, ac Dixmudanos, Slusanos, Damenses, Ostendanos, Toraltanos, Blancobergiōs, Aldenburgēses, Ostburgenses, Ardenburgenses, Monacharedos, & Houckios, qui sunt eorum viciniore clientes, secum ibi in tumultu retinent dies. XII. aut amplius, donec pellis illa vitulina (sic enim appellabāt) reddita illis esset in castris & mille in frustra dilacerata, atq; vectigal indictum tritico sublatum. Erat tabella quinquaginta & amplius roborata sigillis, cuius exēplū Insulæ seruabatur in archiuis. Adhuc menstruum ipsorum (nescio quod) salarium concessum. Domus nouo illi tributo colligendo in Branbergo malleis confRACTa atq; in profluentem abiecta. Ioannes Biese, Nicolaus de Zoutere, Liuinus van Melane, Ioannes Brito, Liuinus Scuettelare tributū inuentores exilio puniti. Sic finita strenua illa expeditio. Armeniacos grandis incessit libido trahendi Regis in suam potestatem. Ex Claromonte Bellouacorum in Parisios ducent. Fanum Dionysii eiecto Ioanne Cabillono Principe Arausiensi capiunt: occupant & pontem

*Causa repēs
tini discessu
sus.*

*Flandri dos
mū redeunt
deducētibz
ipso duce ac
fratre eius
Brabanto.*

*Armeniaci
tollunt anis
mos.*

*Pellis vituli
na redditur
Brugēsi bus
metu extor
ta.
Vectigal tri
tici sublatū*

*Fanum Dio
nysii occupa
tur ab Ara
meniacis.*

*Burgundio
ad Parisios
contendit.*

*Iaco Pont.
Senonum.*

*Burgundio
ni pericu-
li ab homi-
ne sicario.*

*Edictū re-
giū contra
Armenia-
cos.*

*Episc. Ara-
meniacorū
excommuni-
cāt suos ad-
uersarios.*

*Burgundio
Lutetiam
ingreditur.
Hugo Cape-
tus à laniis
oriundus.
Pugna ad
pontem D.
Clodoaldi.*

diui Clodoaldi. Valerannus Pauliacus & Bornouilla fortiter & fideliter vrbem Parisiorum Regemq; in illa & Delphinum custodiunt. Burgundio redeunte Brabanto ex Atrebato Peronam, indeq; cum. VI. milibus armatorum ad Pontem Isaræ mouet, quod oppidum Pontosam vocant. Accedunt illi Comites Pennebrochius, & Arondellus & Gulielmus Baldus Angli cum armatis mille ducentis. Hic agit Burgundio per ternas circiter hebdomadas. Edicto regio inhibita ne quisquam diutius per Regnum Armeniacis militet. Binetus Spinofus securi percussus & in monte Falconis suspensus, quod equos quosdam Burgundionis intercepterat ex Flandria missos. Hoc per Petrum Esarum rursus supremum iudicem apud Parisios. Iacobus Pontifex Senonum (inquit scriptor) vt partes iuuat Armeniacas, pro mitra galeam, pro dalmatica lorica induit, & pro pedo pastoralis securim gestabat. Non poterat ritè satis peragi fabula, nisi & ministri Ecclesiæ taliter personati prodissent in scenā. Hoc pacto Christianas ille paut oues. Ad pontem Isaræ homo quidam sicarius Burgundionem more arfacidæ inuadit, trucidassetque, nisi Dux ipse per scamnum obiectum impedisset: comprehensus mox latro capite luit. Comes Tonnorius ausus ex Burgundia prædas agere, victus fugatusq; est & sua ipsius ditione exutus. Edicto regio hostes regni iudicati & exilio perpetuo damnati, insuper excommunicati ceteriq; piorum moti per diploma Urbani Quinti Regibus Gallorum omnibus in tales rebelles datum, omnes Armeniaci, & eorum confederati, quorum erant capita, Carolus, Philippus, Ioannes Aurelianenses, Bernardus Armeniacus, Ioannes Biturix, Carolus Allebretus, Ioannes Borbonius, Ioannes Alenconius, alique omnes eius factionis. Fisco item eorum bona adiecta. Illud autem ridiculum, quod & Armeniaci (ne non continuaretur in omnibus schisma) per suos sacerdotes Senonensem, Carnutensem, Aurelianensem, aliosq; Episcopos vicissim excommunicabant suos aduersarios, hoc est, Burgundionem & eius fœderatos, & haud sat scio an & ipsum Regem. Hæc apud Aureliam postquam ex Parisiis fugerant damno accepto ad Pontem Clodoaldi. Væ terræ cuius Rex puer est, aut desipit & delirat. Regis morbus nihil aliud haud dubiè erat quàm Dei vindicta propter schismatam abominabile afflictionemq; & perturbationem sanctæ Ecclesiæ catholice. Principio Octobris Burgundio à Ponte Isaræ fluminis cum. XV. milibus armatorum Parisios petit. Per Pontem Melentum Sequanam amnem transit, totaq; nocte profectus urbem regiam ingreditur per portam diui Iacobi. Tum Noel symbolum lætitiæ clatum. Accedunt illi Pontiberus & Niuernius, Lanique Parisienses homines valde sanguinarii. Primum Gallorum Regem Hugonem illum Capetum originem ex laniis illis duxisse referunt. Dehinc Burgundio ducit in Armeniacos qui pontem adhuc tenebant diui Clodoaldi, urbemq; regiam inquietabant. Gnauiter hic vtrinque pugnatum: sed Armeniaci longè erant debiliores, Burgundisque impares. Per paucos ex suis Ioannes desiderauit. Cadunt ex altera factione nongenti, capiuntur quadringenti viri & mille ducenti equi. Cadaueracæ forum, quod excommunicati erant insepulta diu iacuerunt canibus auibusq; (crudele) deuoranda. Ea de pugna scriptor Caroli Septimi. Ea etiam (inquit) tempestate ad pontem S. Clodoaldi magnus conflictus inter vtriusque factionis armatos habitus est. In quo cum Burgundionibus præualentibus aduersarii retrò per pontem ad arcem quam ibi tenebant, sese recipere contenderent, illi verò qui in arce erant videntes cædem suorum atque fugam, pontem metu perculsi pro sui munis

munimine aduersum hostes leuassent, prosequentibus atque grauitè immi-
 nentibus Burgundionibus tot partes aduersæ de ponte cadentes in flumine
 suffocati sunt vt sub ipso pontis arcu fluminis cursus fermè impeditus fuerit
 & obstructus. Hæc ille. Armeniaci longè inferiores Burgundis, relictis Pari-
 siorum agris in fines se Aurelianorum recipiunt, Burgundosque (vt diximus)
 communione mouent, vt sibi persuaferunt. Fanum Dionysii abbatisq; loci
 Burgundi capiunt, oppidum depopulantur. Collinetus Pussetus captus & se-
 curi percussus, quod Pontem Clodoaldi aduersariis tradidisset. Ioannes Cro-
 iacus strenuus Iuuenis filius Croiaci capti (vt retulimus) ab Aureliano, cum
 octingentis armatis ad arcem se confert cui Monchas nomen in Vgellenfi Co-
 mitatu. Arcem vi & robore suorum obtinet. Duos paruulos liberos Ducis
 Borbonii masculum & fœmellam filiumq; Mansardi à Bosco cum tota fami-
 lia capit. Hos cum bonis omnibus ibi direptis assensu Burgundionis ducit in
 arcem Rentiacensem, seruatq; donec pater captiuus ab Aurelianis reddere-
 tur. Hoc facinus pulchrum & laude dignum: commendatusq; ab omnibus for-
 tis adolescens, quod de patre quem nemo liberare valebat tam præclarè mere-
 retur. Eo accepto Dux Borbonius nuncio magno dolore afficitur, vxorq; eius
 tantam concepit tristitiam, vt nihil propius esset quàm vt animi angustia mo-
 reretur. Pulsis cum in modum Armeniacis Comitatus Virtutum, Claromon-
 tanus, Bononiensis, Vgellensis, Gamathius, Valesius, Cociacus, nomine Regis
 recepti sunt in deditionem per Duces & Præfectos præcipuos Philippū præ-
 torem Vitriacensem, Ferricum prætozem Ambianensem, Valerannum Co-
 mitem S. Pauli, Ioannem Luceburgensensem nepotem Valeranni strenuum adu-
 lescentem. Anglorum auxilia à Burgundo domum remissa. Multi ex Arme-
 niacis capti, multi suppliciis affecti, alii magno liberati. Complures Insulam
 Flandriæ aliq; in loca missi captiui & seruati longo tempore. Petrus Episco-
 pus Nouiomenfis & abbæ nonnulli capti & multo tandem auro redempti.
 Comes Rosiacus captus. Archidiaconus Briæ filius nothus Regis Armeniæ
 captus. Gulielmus Cociacus ad fratrem suum Episcopum Mediomatricum
 fugit. Captæ Stampæ oppidum cum præfecto Ludouico Bordone in Flandri-
 am misso. Mansardus à Bosco decollatus & cruci suffixus quod transfuga es-
 set. Petrus Famechon ex familia Borbonica capite plexus, quem valde luxit
 Borbonicus. Multi miserabili periére morte. Vix quisquam ausus pro amicis
 orare qui partium fuerant Armeniacarum. Iacobus Comes Marchiæ missus
 vt nomine Regis ducatum quoque Aurelianum assereret, bello vincitur, &
 cum LXXX. fortibus viris captiuus in Biturigas ducitur, interfectis vtrinque
 circiter quadringentis. Hector Borbonius vir fortis filius Ducis Borbonii no-
 thus capitur. Missi Dominus Helliacus & Engerrannus Bornouilla cum bel-
 lo numero in Ocitanos, Aquitanos, & Pictonas, cœdè euasunt Biturigas, Ar-
 meniaci & Allebretani fines. Rex Siculus Ludouicus Burgundioni accedit.
 Parisii ope Burgundionis accipiunt à Rege libertatem & priuilegia sua vete-
 ra, ac Statum (quem vocat) ciuilem Parisiacum: quæ omnia adempta illis erant
 anno M CCC LXXXII. redeunte Rege à bello Flandrico. Hinc Burgundio in
 flagrantissima erat apud illos gratia. Missa in Angliā legatio assentiente Rege
 de matrimonio Henrici Principis Valliæ & filiæ Burgundionis. Principes le-
 gationis Martinus Atrebatium Episcopus & Præpositus S. Donatiani Bru-
 gensis magnificè accepti, multisq; donis honorati. Vocat Burgundio filium
 suum Philippum Comitem Quadrilegii ex Gandauo ad se Lutetiam, vt feriis
 ibi

*Ioā. Croiaci
virtus &
pietas erga
patrem.*

*Successus
Burgundio-
nium.*

*Iaco. Comes
Marchiæ
capitur ab
Aurelianis*

*Parisiorū
libertas.*

*Legatio in
Angliam.*

Valerianus Comes S. Pauli M. equitum Croiacus fecit liberari sur beneficio filii. ibi interfuit Paschalibus. Creatus Magister equitum Valerannus Comes S. Pauli Carolo Allebreto submoto. Per preces vxoris Ducis Borbonici liberatus Croiacus. Simul liberi Borbonii vicissim liberati ex arce Rentiacensi. Valerannus Magister equitum scribit exercitum Druidibus domandis, coercendoq; Comiti Aléconico. Imposita ciuitatibus eo pro bello collatio & assensu Papæ decuma Sacerdotio. Victi, interfecti, capti Aureliani ad oppidum Nomadum in ducatu Lutzenburgensi ab Antonio Duce Brabantia, qui eum ducatum (vt suprà memorauimus) ab Venceslao & Sigismundo acceperat Imp. Clingetus Borbantus præfectus Gallici exercitus cum paucis euasit, superatoq; Huvardo Elterano Aureliani prætor, Danuillerio, Momadio, Orchimonte, totaq; Lutzenburgensi prouincia Brabantus potitur.

Ducatus Lutzenburgensis assignatur à Brabato electo Gallicis. Decimosexto Calend. Martias obiit Margarita filia Guidonis à Flandria vxor Ludouici à Tamisia. Tumulata Brugis ad Donatiani ante Sacellum sanctorum trium Regum.

Armeniaco fedus cum Anglis faciunt. M CCCC XII. Pascha. III. Aprilis. Gallicis seditionibus nullus erat terminus. Anglos veteres suos hostes auxilio sibi Galli Armeniaci tunc dicti accesserunt, ac fedus cum illis pangunt: consultantq; de alio creando Rege, ciuitateq; Parisiorum euertenda, quòd illis continenter esset aduersaria. Prætor Cadomensis in Normannia legatos eorum intercipit, literasq; ad Sextum Regem mittit. Coacto principum virorum concilio orat Rex cum lachrymis ne se deserant. Procumbunt ad pedes eius magnates, ac suam quisque fidem operæque promittit. Victi Armeniaci in Comitatu Alenconio ab Valeranno Magistro equitum. Interfecti circiter CCCC. Capti ad CXX. Arx Fani Remigii recepta. Rhodulphi Gaucurti fusæ copiae. In Pictonibus fusi Bituriges ab Helliaco & Bornouilla. Pictones Regis Imperio subditi. Victus & Ioannes Barenensis filius Ducis: superati Armeniaci in Vasconia, & Aureliani iuxta Stampas. Ità coacti externorum implorare auxilia octingentos equites & quatuor sagittariorum milia ab Henrico Rege Anglorum accipiunt, quorum erant præfecti Thomas Dux Clarentia Angli filius, & Ioannes Cornubiensis. Per id fedus fracta pactio matrimonii inter filium Regis Henrici natu maximum, & filiam Burgundionis. Rex Sextus solito sanior mense Maio Senonas petit cum Burgundo. Legati trium ciuitatum Flandriae solliciti de periculo vnici filii Ducis, ne diutius tam propè inimicos florentissimus adolescens versaretur, profecti Lutetiam Parisiorum ipsum Philippum & nouam nuptam eius Michaëlidem filiam Caroli Regis secum in Flandriam adducunt, vt iussu patris Gandauī domicilium constituent. Petrus ab Aliaco Episcopus Cameracensis creatur Cardinalis à Ioanne. XXIII. Sufficitur in locum eius apud Cameracum Ioannes filius Domini Likercani: post quem fit Episcopus Ioannes à Burgundia filius nothus Ducis Ioannis qui moribus valde infamibus sedisse traditur. Præter alia vicia castum se minimè custodiuit. Reliquit nothas proles complures. Quàm sanctum putas seruauit ecelibatū discipuli, si talem duxerit vitam magister? Regis ad exemplum (inquit ille) totus componitur orbis. Tenuit sedem illam sexaginta fere per annos, nondum adolescentiam egressus cum Ecclesiæ præficeretur. Scribit Rex Angliæ Gandensis, Brugensibus, & Hyprensis, se intellexisse, quòd sub vmbra aduersarii sui Regis Francia Dux Burgundia decreuisset inuadere in suam terram Aquitaniam, vt eam vastaret & suos clientes destrueret, præcipuè Duces Biturigæ, Aurelianum, Borbonium, Alenconium, Armeniacum, & Alebretensem: unde

Armeniaco rum elades.

Philip Burgundio Gallicis relictis Gaudauī domicilium constituit. Pet. ab Aliaco fit Cameracensis.

Ioan. à Burgundia Episcopus Cameracensis.

Litteræ Henrici Regis Angliæ ad Flandros.

unde (inquit) si vester dominus velit perseverare in suo inuidioso & malo proposito, significari mihi cupio, an velitis servare inducias, inter nos & adversarios nostros factas, non auxiliando malo proposito vestri domini contra nos. Si velint communitates Flandriæ pro utilitate sua servare inducias, & nos instituimus servare eas. Datum. XVI. die Maii. XIII. anno nostri regni. Responsum per Flandros se ratas & firmas cupere inducias. Simul Regi Carolo ac Burgundo principi suo pro viribus opitulaturos, mittuntq; Anglicas literas ad Regem ac Ducem in Senonas. Munitionem apud Ballingahem intra Ardum & Calesiam, quæ domini erat Dixmudensis, Angli capiunt quamvis induciæ nondum essent inter Reges terminatæ. Fama erat eam arcem venditam multo auro Anglis à Præfeto Ioanne Stenbecano. Magister equitum Valerianus ad Fanum Odomariaduolat, indeq; Bononiam petit omnibusq; in oppidis & castellis illius oræ contra Anglos inducias violantes prædasque agentes disponit præsidia. Principio Maii Rex Dunum regium in Biturigibus capit. Inde obsidet Auaricum (Bourges Galli dicunt) metropolim Biturigum. In ea erant Ioannes Biturix, Ioannes Borbonius, Carolus Allebretenus, Ioannes frater Ducis Barenfis, Barbasanus Aubercuria cum Comite Antissiodorensi, Archiepiscopis Senonensium & Biturigum, Episcopis Parisiaco, & Carnutenfi, cum ingenti multitudine armatorum. Hi statim eruptionem faciunt & manus cum regis Burgundisq; conferunt. Multi utrinque vulnerati & occisi: sed repulsi tamen in oppidum, patentibus portis resistere contendunt. In prima Regis & Burgundionis acie rem gerebant Viscardus Offinus, Helliacus, Amadeus Viriensis, & Bornouilla. Secundam Ioannes Vergiacensis Marecallus Burgundiæ, Ralsius aliiq; complures regebant. In tertia Rex erat cum Burgundo, Aquitano, Barenfi, Mortanienfi, Niuernienfi, Ægidio Britanno, multisq; aliis. Hostes suburbana incenderant, puteosq; circum urbem veneno infecerant unde nonnulli prius perierunt quam fraus esset percepta. Tercio Idus Iulias die Mercurii precibus Ducis Biturigis & studio Delphini induciæ obsessis datæ. Per eas inducias regis exarmatis, dolo & perfidia Armeniaci rursus erumpunt ea mente & conatu ut Regem cum Delphino capiant, Burgundionem verò interficiant. Erant numero circiter quingenti equites. Consternati & attoniti nostri magna celeritate se armant, obviam mox vadunt hostibus, vincunt interficiuntq; ad. CXX. capiunt. XL. In numero cadentium erant Gulielmus Batillerius, & Gulielmus Challiacus, quorum cadavera expoliata proiecta sunt in vnum puteorum venenatorum. Capti inter alios Magister domus Biturigis & Gastardus quidam eques ex familia Allebretensis. Hic præfente Rege ac nobilitate indicat proditores à quibus evocati erant urbe. Capti mox Gotofredus Billonus scriba Ducis Aquitanie, Ægidius Tosiacus & Engerrannus quidam Normanus qui ceruice luerunt. Philibertus magnus Magister Rhodiorum, qui cum Rege venerat, & Sabaudi quidam nobiles pro pace inveniendi operam diligentem navant. Ioannes Nigellanus Cancellarius Aquitanie vir equestri dignitatis & insignis iureconsultus, pulchra facundia orationem habuit, in qua Biturigis defectionem, atque infidelitatem Armeniacorum graviter perstrinxit. Idibus Iuliis die Veneris pax convenit apud Antissiodorum. Proceres se mutuò osculantur. Biturigi lachrymæ in genas largiter cadunt, dum osculatur nepotem suum Ludovicum Delphinum, eundem Ducem Aquitanie. Hanc pacem maximè optabat Delphinus ne peritius in Aquitaniam penetrarent Angli. Ea tamen

Angli inducias frangunt.

Auaricum obsessum à Rege.

Eruptio & conflictus.

Armeniacorum perfidia.

Dolus caret successu.

Proditio punita.

Ioan. Nigellani laus.

Pax Antissiodorensis.

haud

haud satis ad stomachum Burgundioni fuisse ferebatur : sed Delphino nihil volebat obistere . Placuit vt pax Carnutenſis inter Burgundum & Aurelianum , firma ac rata maneret in perpetuum , procederetque matrimonium ante pactum inter Comitem Virtutum & Burgundi filiam . Vtrinque pax ad ſanctum Euangelium iurata . Statim poſthæc orta inter magnates dyſenteria ad mille nobiles viros (ſi Engerrannus verus eſt) abſumpſit , inter quos Egidium fratrem Ducis Britannię , Comitem Moretanię eundem Regis Nauarri germanum , Amedæum Viriacum , Ioannem Ghiftellanum , Ioannemque Diximudanum extinxit . Simul Carolus Rex morbo ſuo corripitur . Angli Duce Thoma Clarentiano , poſt Conſtantiennes direptos Turonos depopulantur , Bellum locum , aliq; oppida ac caſtella capiunt . Ludouicus Bordonus , Carolus Gerannus , Engerrannus Fontanus , aliq; nobiles apud Inſulam Flandrię captiui , per Comitem Marchię multo auro redimuntur . Captus Lordinus Saligniacus & miſſus in Flandriam . Fama erat pactum cum vidua Montaguti de trucidando per inſidias Burgundione .

Dyſenteria.

*Anglorum
maſſicia.*

*Pax Carnu-
tenſis inno-
uatur inter
Aurelianos
& Burgun-
diones.*

*Helliacus
capitur ab
Angliſ.
Pecunia
Angliſ par-
ta ab Au-
relianiſ.
Ioã. Comes
Engoliſmẽ
obſes apud
Angloſ.*

*Ioan. filius
Sexti fit Co-
mes Turo-
nenſis.*

*Henrici Re-
gis Anglo-
rum obitus.
Incendium
Brugiſ.*

Sub ferias aſſumptę Virginis matris , iurata rursus hæc pax , & Carnutenſis concordia ſuper codicem euangelicum iureiurando innouata per Burgundum & Aurelianum , qui ſigna multa amoris inuicem oſtendunt , per literasq; eorum toto pax regno diuulgatur , ſuſoſa tamen & minimẽ integra . Rex reuerſus cum Burgundo Meledunum , ſanitatẽ recepit . Interea Angli poſtquam audiunt ſartam vtcunq; concordiam , Turonos Bononiennesq; maritimos depopulantur , & Helliacum virum fortiffimum bello capiunt , vt ſtipendia ſua accipiant , reuerti domum parati , ſi ducenta illis ſcutorum milia ſoluantur iuxta factam pactionem . Sed extenuatus erat fiſcus : magnatesque ciuilibus inſaniis exhausti . Nihil erat auri . Partem pactę tamen pecunię Aurelianus luit . Pro reliqua germanum ſuum Ioannem Engoliſmorum Comitem reliquit Angliſ obſidem , qui per annos duos & triginta ſeruatus eſt in Anglia . Ita fœdus Anglicanum prorfus per Armeniacos abnegatum & reſciſſum . Simul Burgundio ſocios fœderatosque ſuos dimittit . Capita Cadaueraque Ioannis à Monte acuto & Bineti Spinofi reſixa & ſepulta . Bona Montaguti fiſlio reſtituta . Pax firma & bona æſtimata apud vulgus : ſed ſimulata & ſucata tamen erat inter Principes . Comitatus Turonorum datus Ioanni filio Regis Sexti precibus Gulielmi Hagnonii , cuius filiam Ioannes habuit in matrimonio . Caput truncuſque damnati Mauſardi à Ligno redduntur per Delphinum vxori eius & liberis ſepelienda ad Roſouallẽ in Ambianis cum maioribus . Complures regionum negociorum miniſtri pecunię interuerſę & peculatus accuſati , quorum alii capti ſunt , alii ſolum verterunt . Rationes accēpti & expenſi ab illis exactę . Ingens inter illos timor & turbatio . Quauis in pace iſta Antiſſiodoreniſ cautum eſſet vt vnicuique ad bona ſua redire liceret , fuiſſe tamen referuntur complures ex Armeniacis qui obtinere illud non poterant . Ideo odia occultẽ renata , timeriq; coceptum ne ſeditio atrocior quàm vnquam antea reſurgeret .

Moritur Henricus Rex Anglorum . Relinquit liberos Henricum , Thomam , Ioannẽ , Hunfredum , Candidam filio Ducis ſauarię , & Philippam Regi Dacię Erico nuptam . Incendium graue Brugiſ ſeptimo Calend . Auguſti , quo foci periſſe referuntur à ponte oleario vſque ad viam Arenolaſam mille quingenti . Nec vnicum hoc incendium , ſed plura per oppidum eodem anno acciderunt .

Quinto Idus Septembris arsit Dominicum beatæ Mariæ Slusensis fulmine tactum, ut quidam tradit. Paci Antissiodorensi interfuere rectores ciuitatis Tornacensis Marcus Villanus & Ioannes Vvettinus præfectus tunc ciuitatis. Aduere item ibidem pro Regis Burgundique partibus balistarii Tornacenses.

*Slusense tē
plū fulmine
tactū arsit.
Tornacēsis
ciuitatis res
ctores.*

M CCCC XIII. Pascha. XXIII. Aprilis. Saxum hoc cum grandi volu-
mus tœdio, dum nihil ferè præter insanas factiones seditionesq; occurrit scri-
bendum. Parisii ad. XII. milia hominum conglobati, albisq; capitibus amicti, se-
ditionem insanam mouent Burgundionis subnixi fauore. Capti Petrus Es-
tus præfectus ciuitatis, Antonius eius frater, Ioannes Valliacus, Eduardus dux
Barenlis cognatus germanus Regis, Iacobus Riuerius, Michael Vitriacus, Lu-
douicus Bauarus frater Reginæ, Carolus Villerius, Conradus Bayerius, Ioan-
nes Nella, Archiepiscopus Biturigum, Ioannes Vincentius, Gulielmus confes-
sarius Reginæ Manfredus præfectus ærarii Ludouici Delphini, multiq; viri
nobiles alii quos longum sit enumerare. Omnis nobilitas primarii ordinis col-
lachrymans orat plebem pro Bauaro Germano Reginæ. Ipse verò Bauarus pe-
tit ut si crimine aliquo teneatur, protinus tollatur: Sin insons sit repertus di-
mittatur, petiturus Bauariam & nunquam in Galliam rediturus. Nella Can-
cellarius Aquitanie statim liberatur suæq; dignitati restituitur. Hæc sedi-
tio motus dictus Laniorum. Capita præcipua foere ipse Burgundio, ad quem
Delphinus cum caperetur in ædibus Barenlis, Te (inquit) patroe huius mo-
tus aliquando penitebit. Tu enim huius author ludi es: Capita coniurationis
familiares sunt tui. Leon enim Iaquevilla Robinetus Malliacus, Carolus Len-
sius ordinis equestris viri Lanios armatos ad ædes Delphini duxerunt. Reli-
qui eminentiores Ioannes Cabochius Lanus, Ioanes Tricassius chirurgus, Di-
onysius Chomontius, Simon Cotelerius euiscerator, Balduinus Baldus & An-
dreas Rosselius. Interficiunt Rhodulphum Bridolium scribam Regis, & Mar-
tinum Danium aulaarium ditissimum virum. Portas vrbis claudunt Regem-
que & Delphinum in ædibus Fanī Pauli habitare iubent, tanquam captiuos:
conanturq; persuadere hæc omnia se facere pro vtilitate Reipub. Interdictum
nomine Regis ne quis se toto regno armet neve conspirationis quicquam fa-
ciat. Die. XVIII. Maii Rex morbo vtrunque leuatus petit sacram ædem Vir-
ginis matris religionis gratia, sed album indutus capitium sicut alii: Indigna
nimirum res tanto principe. At turpiter abusi sunt factiosi homines amentia
atq; innocentia sui Regis. Die. XXIII. Maii impetrant Lanii & euisceratores
isti literas à Rege, quibus vetitum ne fraudi illis sit secessionem fecisse, taliter
que in nobilitatem conspirasse, quandoquidem id pro Reipub. commodo fe-
cissent. Eas literas Rex, Biturix, Burgundus, Magister equitum, Pont. Biturix,
Episcopus Eburonicum, & Ioannes Episcopus Tornacensis Burgundi consi-
liarius subsignant. Philippus Comes Virtutum cum duobus solam ministris
clam se surripit, egressusq; vrbe ad Carolum fratrem Blesas se confert. Dolet
Burgundio. Sperabat enim nuptias iam confectum iri inter illum & eius filia-
am diu ipsi desponsatam. Iacobus Castellio filius domini à Dominico Petri,
Croiacus, Robacius, Iacobus Vetus villa, Rhodulphus præpositus Ecclesiæ di-
ui Donatiani Brugenſis, Petrus Præfectus mercatorum Parisiensium, alique
nobiles quibus ludus iste placebat minimè, exemplo Virtutum Comitum clau-
culum ab vrbe profugiunt. Captiuorum alii in amne Sequana extincti, alii ali-
ter absque misericordia, absque iudicio, & indicta causa interfecti, quidam in
Hallis

*Motus Pa-
risiensis cō-
tra nobilita-
tem.*

*Captiuorū
procerum
nomina.*

*Delphinus
vnius ex cap-
tiuis.*

*Populus im-
perat Regi.*

*Rex album
gestat capiti-
um.*

*Literæ Re-
gis pro sedi-
tiosis.*

*Captiuorū
supplicio affici-
untur.*

Hallis decollati. Capita longis cōtis ludibrio exposita: Cadatiera furcis data. Iacobus Riuerius frater Comitissæ à Dominico Martini in carcere mortuus, siue ob desperationem mortem sibi consciuerit, seu interfectus sit clam ab Leonte laquevilla: vacillat enim Historia. Inter hæc Ladislaus qui pulso Ludouico Andegauenfi Sicilia obtinebat Regnum, Romam capit. Ioannes Pontum Burgundionis frater in arce Bellomontana, ducit uxorem Bonam filiam Philippi Comitissæ Vgellani Caroli Vgellensis sororem, quæ per matrem suam Duce[m] Borboniæ ducta est ad oppidum Maseriam (Antonius Maderiacum vocat) super Mosam fluvium, Comitatus Rastellensis. Ludouicus Andegauus dictus Rex Siculus, Carolus Aurelianus, Philippus Vgellanus, Philippus Comes Virtutum, Ioannes Britannus, Arturus eius frater, Ioannes Borbonius, Ioannes Alenconius, apud Vernolium perdendo Burgundioni consilia conferunt. Ad hos scribit clam Delphinus se cum Rege Reginaq[ue] instar captiui teneri, omni libertate spoliatum, nihil sibi licitum nisi quod Parisiis placeret: orare quam maximis precibus Regem Delphinumq[ue] liberent. Igitur mandant potestates isti Parisiis Regem Reginam Delphinum, Duces Ambasum & Bauarum aliosq[ue] captiuos libertati restituant: quod si facere recusent, se mox cū omnibus regni viribus bellū illis facturos, nemini tota vrbe parcituros, excepto regio sanguine. Timore perterriti Parisii consilio Burgundionis legatos ad Principes illos mittunt Vernolium in Perchio, Ioannem Episcopū Tornacensem, Philibertū magnū Magistrum Rhodiorū & Petrum Marinium. Pax facta est ad Pontem Isaræ, quæ Pax quarta appellata est. Rex Regina Delphinus, Bauarus, Ambarusque Eduardus liberati. Ea tamen pax nullius fidei, nullius fuit momenti. Confirmatur pax Antisiodorensis, Caraculænsisq[ue], sed omnia dolo malo. Mansit eadem similtas, idem odium, eademque vindictæ cupido: sarciri casta integraque gratia nullo potuit pacto. Ludouicus Bauarus germanus Isabellæ Reginæ ducit uxorem vidoam Petri Nauarri, qui Caroli Regis Nauarræ erat germanus & Comes Moretaniæ. Primus dies Iulii, sanguine Petri Essari Præfecti ciuitatis pollutus. Is capite luit seu ob peculatum seu quod consilia Burgundionis coniuratis diceretur aperuisse se. Sepelitur ad Maturini. Antonius eius frater absolutus. Filii erant Philippi Essari ciuis Parisiensis. Iam factio Aureliana superior esse videbatur, permultis Parisiorum ad Delphinum à Burgundione deficientibus propter Laniorum & cuiusceratorum crudelitatem. Carolus Lensus frater præfecti oppidi Lensensis in ædibus Burgundionis capitur. laquevilla autem cum Lanis multis profugit in Burgundiam: Cabochius & Tricassius cum multis Parisianis in Flandrias. Fugit & Cancellarius Galliarum Eustathius Ladrinus. Nonnulli deserto Burgundione ad diuersam transeunt factionem: pars capti, alii trucidati. Igitur Ioannes Dux, siue metu territus, siue quod egentia laboraret fiscus, per speciem venationis educit Regem in syluam Villæ nouæ: ibi vale illi dicto, se cum paucis celeriter confert ad Pontem diui Maxentii. Ibi pernoctat, inde peruenit in Flandriam. Dolebant Parisii omnesq[ue] eius familiares & amici, quorum pars capti, alii occisi, qui fugam non satis maturassent. Duo nepotes Ioannis Cabochii decollati. Britannus Richemōtius, Eburouix & Comes Rostellandus Anglus Lutetiam Parisiorum veniunt de nuptiis Regis Angliæ cum Caterina Regis Sexti filia, ne Burgundionis filiam Anglus ducat. Iam res Aurelianorum florēt, Regem Delphinumq[ue] habent in potestate.

Omnia

Omnia per eos regni negocia administrantur: Burgundicæ factionis homines nullius sunt authoritatis, nulli consilio adhibiti, ubiq; eiekti, ubiq; irrisi. Conuentum nobilitatis ac trium ciuitatum Dux Insulam indicit. Gandenses, Brugeses, Hypraniq; statim adfunt, Duciq;æs militare cõtribuunt. Ipsi se in quib; etc continent cum Anglis inducias pacti, vt mercaturas cum illis exerceant. Nobilitas milesq; multus voluntarius Ducem sequuntur. Robinetus Malliacus, Leon laqueuilla, Ioannes Tricassius, Dionysius Chomontius, & Ioannes Cabochius exilio pulsi. Trecenti ciues Parisiani tanquam nimis Burgundionis amantes ciuitate eiekti. Magnus ac pulcher equitatus ex Burgundia accersitus per Campaniam Cameracum atq; inde in Atrebatas venit. Edictum Regis nomine circumlatum ne quis vlli potestati det nomen ad militandum absque Regis mandato. Petit per Legatos suos Anglorum Rex filiam Burgundionis sibi vxorem: sed de conditionibus inter eos non conuenit. Ad Calen. Nouembres Insulæ Burgundio dies festos & certamina equestrium decursum indicit, quo Brabantus, Niuernius, aliiq; nobiles conuenerunt. Veniunt Legati à Rege Toparcha à Dominico Petri & Episcopus Eburouicum, ne per matrimonium filiæ, neve alio quouis pacto, cum Anglis fœdus Burgundio feriat sub pœna commissionis omnium bonorum. Adhæc vt arces Cæsaro burgum, Cadomensẽ, & Croteium reddat, seruetque illibatam vltimam pacem ad Pontosam factam. Audita legatione Aldenardam se confert nullo dato responso. Veritus Rex ne pax rumpatur, iterum ac tertio verat ne quis se armet. Duodecimo Calend. Decembris Ludouicus dictus Rex Siciliæ remittit Burgundioni filiam (Caterina nomen) filio suo Ludouico desponsam: ob quam rem similitatem inter se per omnem vitam exercuerunt. Caterina autem innupta abiit Gandau gratiosa admodum virgo. Eius sepulchrum visitur ad Pharahildis virginis. Siculus quoque Mariam filiam suam Sexti Regis filio Carolo copulat vxorem. Comes tum erat Pontacensis, postea regnavit dictus Carolus Septimus. Coniurati per scholam Parisiacam assertiones adductas nuper abs Theologo Ioanne Paruo hæreticas condemnari contendunt: sed Schola damnare non potuit. Constabat Aurelianum reum fuisse perduellionis, sed interfici posse per insidias & scelus priuatim non constabat. Itaq; hæc duntaxat condemnatæ assertiones.

Rex in potestate Aurelianorum.

Equitatus Burgundicus.

Legati Regis cui mandatis ad Burgundionem.

Cater. Burgunda repeditatur à Siculo. Eiusdem obitus. Carolus Comes Pontacensis.

Assertiones Ioannis Parui examinantur per scholam Parisiacam.

Cuilibet licet occidere tyrannum. Diuus Michaël sine mandato Dei, sed motus solum amore naturali occidit Luciferum morte perdurabili. Phinees occidit Zambry sine mandato Dei, aut Mosis. Et Zambry non fuit idololatra. Moses sine mandato Dei aut alicuius occidit Ægyptium. Iudith non peccauit decipiendo Holofernem.

Ioannem Croiacum Iuniorẽ Delphinum inuisentem Coniurati capiunt. mittuntque ad montem Hericum in custodiam. Delphinus iam grauius queritur se tentum in seruitute, quàm ante quando cum socero suo egit Burgundione. Queritur se seruari in arce Lupara vel ponte ipso leuato, & arce clausa. Habebat enim ibi & vxore eius ad Pauli in ædibus Regiis. Semel iterum ac tertio ad Burgundionem clam scribit, vt vindicet ipsum atque asserat in libertatem. Obtenent nihilominus coniurati vt Veromanduis ipse Delphinus per literas suas inhibeat, ne transitum vllum dent Burgundioni. Simul vt idem scribat Burgundo, ne se moueat, sed in suis seditionibus contineat, ac pacem seruet. Postremarum literarum

Io. Croiacus Iunior captus. Querela Delphini de Aurelianis.

HH Delphi

*Litteræ Delphi
ad fo
cerum:*

Delphini adscribam exemplum. Charissime & amantissime pater, oraui & mandavi semel atque iterum ut venires ad me, de quo nihil fecisti. Nihilominus iam tertio tibi mandamus ut omnibus posthabitis quam brevissimè mè poteris ad nos venias optime comitatus pro tui securitate. Et in hoc ne desis, ob quasvis literas quas accepisti à nobis in contrarium, pro eo quo me amplecteris amore, ob certas causas quæ ad eò nos tangunt ut plus non possint. Scriptum mea propria manu. XXII. die Decembris.

*Burgundio
validis copi
is petit Pa
risios.
Litteræ Bur
ad Regē &
Parisios.*

His visis Veromandui literis nihil Burgundionem impediunt. Mense Ianuario progreditur adusque Parisios firmissimo cum exercitu ex Burgundis, Rastellanis, Flandris, Atrebatibus, Brabantisque collecto. Fremere ac timere graviter coniurati: sed in vrbe se continere, non ausi prodire. Simul vereri ne Parisii se illi adiungant. Scribere sæpe Burgundio ad Regem ac Parisios, se non manu hostili venire, pacem nolle frangere, nulli velle nocere, cupere duntaxat Delphino genero filiaque suæ gratificari, eosque ex custodia in libertatem vindicare. Summa autem erat se cupere Regem Delphinumque in suam manum ac potestatem reducere, omnesque eius ministros à coniuratis adscitos abiicere. Verum enimvero quicquid scriberet, quos

*Coniuratos
Parisii
ment.*

cunque mitteret, quoscunque rogaret, ne quicquam omnia. Siquidem ob multitudinem coniuratorum Parisii nihil audere. Delphinus sui iuris non esse, Regis amentia abuti ad suum votum coniurati. Claudere portas, vigilias agere, præsidia ad muros disponere, se continere, nihil mouere, nulla conditione Burgundionem admittere, nonnunquam telis ac iaculis nuncios eius propellere. Primus autem nuncius eius adusque coniuratos pervenit: sed literas quas ferebat videre non dignantur, Bernardo Armeniaco minante capitis truncationem si quis ultra venisset. Instruebant & treis acies. Primæ rector erat Philippus Comes Virtutum, Carolus Comes Vgellanus, & Arturus Comes Richemontius. Alteri, hoc est, magnæ præfuit Ludovicus Siculus, Aquitanus & Carolus Aurelianus. Postremam duxit Bernardus Armenia

*Burgundio
Lucretia ex
cluditur.*

cus & Ludovicus Bordon. Inter hæc Ioannes Croiacus pater hac arte Ioannem filium ex arce montis Herici liberat. Mittit viginti fortissimos equites Conflatium. Hi pernoctant in oppido Montis Herici: existimabantur esse ex turmis Aureliani. Sacerdos edoctus de negotio Croiacum in sacellum mane secum ducit tanquam ibi sacrum facturus: sed furrim nemine animadvertente contendunt ad turmam equitum. Illi accepto iuvene celeriter ad Sequanam recurrunt, transmittuntque, neciter intermittunt donec ad Pontem Isaræ perveniunt ad patrem: collaudati plurimum ac largiter remunerati non minus à Burgundo quam à Croiaco. Ita filius qui prius parentem, ut supra est relatum, liberarat, promeruit & à parente liberari suo.

*Croiacus iu
nior à patre
custodia li
beratur.*

Reuertit Burgundio magna flagrans ira Compendium, ubi ex suis reliquit præsidio Hugonem Alnetanum, Hectorem & Philippum Sauios, & Leonellum Maldeghemensum cum equitibus circiter quingentis. Simul apud Augustam Suefsionum, Engerrannum, Bornouillam, Colardum Fiennensem, Amonem, Alnetanum, Guidonem Botillerium, Normannum & Petrum Menaldum præfecit. Ad hoc Cameracum & Terrasciam per septingentos equites Burgundos occupat. Certiores facti coniurati de Suefsionum ciuitate & Compendio Burgundico præsidio firmatis, ex omnibus regni provinciis in Parisios armatam exciunt iuventutem. Lutetia catenæ viarum, omniæque arma in arces Luparam & Antoninam collata:

*Compendium
& Suefsio
nes præsidio
um accipiunt
Burgundicū.
Terrascia
& Cameracū
cū occupan
tur à Burgū
dione.*

*Coniurati re
cupere op
pida regia
moliuntur.*

lata : habitare interdiu & noctu ad portas murosque excubiæ , omnisque ar-
 morum vsus metu rebellionis ciuitati interdictus . Circummissæ toto Re-
 gno literæ quibus ciuitatibus significatum , confictum contra omnem veri-
 tatem : à Burgundo , Regem & Delphinum teneri in seruitute . Velle Bur-
 gundum populum seducere , sicut hæcenus seduxit . Multos ab illo in carce-
 ribus fame & squalore enectos . Quorundam infantes recens natos bap-
 tismo prohibitos . Rebellem ac contumacem esse Regi , Regno infidelem ,
 parricidam detestabilem , & alia huiusmodi quæcunque confingere possent
 coniurati , qui iam planè sibi videbantur triumphare . Simul imperatum Am-
 bianis , Atrebatibus , Veromanduis , & Tornacensibus vt arment suam iuuen-
 tutem soli Regi militaturam , neve sibi sumant maxima adiecta pœna nomina
 dare Burgundioni . In Parisios vndique confluyente milite maximus adunatus
 exercitus humiliando prorsus Burgundioni . Ad Calend. Martias coacto con-
 uentu magnatum sententias Cancellarius rogat , quid agendum aduersus Bur-
 gundionem , qui Sueffionas & Compendium Regis ciuitates præfidiis suis oc-
 cupabat . Post aliquantam deliberationem Siculus , Biturix , Aurelianus , Bor-
 bonius , Barënsis , Alencónius , Virtutum , Richemontius , Vgellius , à Domini-
 co Martini , Armeniacus , Vindocinensis , Marlius , Turonus , Alebretusq; per
 Senonum Papam respondent iusta ratione bellum illi inferendum . Rex igitur
 (volentibus ita coniuratis) se armat ad subiugandum prorsus Burgundio-
 nem . Simul Regina Delphinusq; coacti ab illis iurant , se nunquam Legatos
 aut literas ab illo recepturos , donec reductus sit ad obedientiam Regis & eius
 consilii . Carolus Allebretus Magister equitum in Sueffionum fines præmitti-
 tur cum magno equitatu . Hoc in exercitu Rex eiusq; comitatus insignia ges-
 serunt Armeniaci Comititis , Crucem albam rectam . Id signi gessit Armeniacus
 multæ nomine , qua dânnati fuerant eius maiores à Romano Pon. propter dâ-
 num ac dedecus quoddam illatum Ecclesiæ . Pascha celebrat Rex apud oppi-
 dum Syluanetum . Moritur Ioannes Brando monachus Dunensis Cisterciens-
 sis ordinis , qui hucusq; perduxit suum Chronicon ab origine mundi , q. Ægi-
 dius à Roya , eiusdem domus monachus per annos circiter . XVIII. cōtinuauit .
 Pestilentie lues maximè Tornaci , cuius initium erat morbus quidam gutturis
 & tussis quam vocabant la Heugnette . Moritur tertio Nonas Septembris Lo-
 nis (Thillo Latinè) van Moerkercke eques Flandrus Consiliarius & Cubicu-
 larius Ducis Ioannis . Iacet sepultus Dammi iuxta primarium altare cum Ca-
 terina vxore filia Balduini Marscalci quæ diem obiit suam . M. CCCC. XXV.

M. CCCC. XIII. Pascha. VIII. Aprilis . Coniurati cum Rege Com-
 pendium obsident . Nititur persuadere Dux vt Flandri educant exercitum
 liberando Compendio . Respondent se nolle armare contra Regem nisi Flan-
 dricos vrgeat limites : conanturque persuadere vt nobilitatem ex Compē-
 dio Sueffionibusque reuocet domum , seque Dux omnino intra suos con-
 tineat fines . Quod si coniurati Flandriæ inferant bellum , demonstraturos
 se satis habere virium finibus suis defensandis : interim Rex suas habeat ci-
 uitates , sinatq; Dux Gallos cum suo Rege Delphinoque viuere , ipseque gerat
 curam suorum : Regni administrationem contempnat : Satis superque pro il-
 la tumultuatum . Simul Gallica matrimonia despiciat , inuenturus apud alias
 nationes liberis suis splendida . Talia quidem Flandrorum fuere moni-
 ta , sed Dux occæcatus in rebus malis audire contempsit . Imperat tamen

*Accusatur
Burgundio
literis inimicis
corum.*

*Exercitus
Aurelianus
rum.*

*Bellū decernitur
Burgundicum.*

*Regis coacti
insuadent
contra
Burgundio-
nem.
Insignia Ar-
meniaci.*

*Chronicon
Ioan. Brandi.*

*Thillo ab
Moerkercke*

*Compendium
obsessum per
Armeniacos.
Consilium Flan-
drorum à Du-
ce repudiatum.*

*Compendium
Regi deditur.*

Præfecto præsidii apud Compendium conditionem à Rege Delphinòque accipiat, oppidumque illis reddat. Igitur octavo die Maii Compendium Regi Burgundiones relinquunt, vita fortunisque saluis, seque in Atrebatem recipiunt. Vtinam ita quoque actum fuisset in Sueffionibus. Dedito Compendio itum est ad Augustam Sueffionum, vbi præfectus præsidii erat Engerrannus Bornouilla vir bello maximè insignis. Dissidebant inter se ciues & præsidium. Ciues dedere, præsidium resistere volebat. Oppugnatur acriter oppidum. Tormentis & ballistis fracti prostratique muri. Maxima omnium oppugnatio die vigesimoprimo Maii, hoc est, duodecimo Calend. Iunias.

*Augusta
Sueffionum
capitur mis-
serabili ciui-
um clade.*

Erant in ciuitate cum nostris Angli aliquot. Horum præfectus effracta porta quæ proxima fluuius est, Armeniacos intromittit, seque cum illis coniungit. Sic ciuitas capta. Ciues militesque præfidiarii promiscuè interfecti, à nemine temperatum, nec templis paritum. Quicquid in illis preciosum erat, direptum. Sanctorum martyrum Crispini & Crispiniani, aliorumque diuorum pheretris aurum argentumque detractum. Stuprata matronæ in conspectu maritorum, puellæ virgines in oculis parentum: nec magis tutæ Deo sacratae virgines, raptæ, violatae, constupratae. Nobiles matronas quarum tum magnus in ciuitate numerus, postquam suam nobilitas cum illis turpitudinem explefset, famulis quoque suis constuprandas traderunt. Quædam de muris se proiecerunt in aquam vt euaderent, sed extinctæ sunt. Fuere nonnullæ insigniores sed paucae, quæ ad Regem Delphinumque amicorum ope perductæ seruatae sunt. Post homines natos nulli vnquam tam enormiter turpiterque se victores habuere, præsertim in tanta nobilium frequentia, ex quibus nullus inuentus qui sceleratissimam libidinem prohiberet. Gens enim Gallica talibus in rebus omnium longè sceleratissima est idcircoque legimus nonnunquam cū capiuntur à Turcis, castratos ab illis, metu tantæ impuditiæ. Hector nothus Borbonicus egregius pugnatior stans in colloquio cum Bornouilla captiuo (fuere partim interfecti, partim captiui mille ducenti) sagittam de improviso excepit in facie, quo vulnere mortuus est: vnde tanta flagrauit ira atque odio Dux Borbonius vt ipsum Bornouillam fortissimum totius Regni virum (quamuis reclamantibus multis) cum Petro Menone Guidoneque Plessio nobilibus captiuis decollaret. Facile occidere captiuos, sed turpe.

*Turpitudine
& libido
Gallorum.*

*Bornouilla
captiuus
truncatur.*

Verum ea tempestate nullma Galli turpitudinem fugisse videntur. Miles autem plebeius & Angli quidam cum ciuibus aliquot capti oppidi, crucibus dati, patibulis strangulati. Plerique nobiles & locupletes magno precio redempti, quorum in numero erant Alnetanus, Botellerius, Fiennensis, Menaldus, & alii. Nec satis hæc omnia nisi & miseram ciuitatem conuasatam & direptam incenderent. Eo modo Regia quondam & insignis vrbs, magnis pollens diuitiis, multis ornata sacris ædibus, amplo in circuitu muro munita, arcibus ac turribus superba, à sua ipsius gente, à suis Principibus & nobilitate tota propemodum deleta est. Rex tamen ante discessum suum statuit illam reparare, creauitque in illa novos magistratus, qui statim à militum discessu, dispersos reuocant ciues, veniamque illis dant, exceptis iis qui consensum dederant recipiendi Burgundici præsidii. Nunc de eadē capta vrbe adscribam verba cuiusdā historici Latini sub Rege Carolo Septimo. Inter alias (inquit) Regni calamitates non omitemus lamentabilem casum ciuitatis

*Historia cap-
ti oppidi
Sueffionum
ex scriptore
anonymo.*

Sueffio.

Suessionum referre antiquæ quidem & opulentissimæ urbis, & quæ olim caput & sedes Regni fuerit alterius filiorum Regis Clodovei primi ex Francorum Regibus Christiani. Erant enim loci ciues inter cæteros famati partium Burgundionum tenacissimi defensores, & in sua ciuitate munitionem armatorum de Burgundionibus receperant. Cum autem exercitus armatorum Regionum multus nimis, castra circa eandem ciuitatem per aliquot dies locasset, statuerunt tandem (diruptis ictibus petrariarum mœnibus, turribus & propugnaculis, ad munitionem loci paratis) eam viribus oppugnare: quam rem toto aggressi conatu, & simul iisdemque momentis in variis & diuersis partibus ciuitatis vallo & mœnibus superatis, eam vi & armis expugnaverunt, cæsum Burgundionibus, & trucidatis ciuibus maiore ex parte, aliis verò in captiuitatem abductis. Urbs itaque ipsa ante longa retrò ætate nobilis atque opulentissima in multis suis partibus concremata, & in totum direpta, & dehonestata in prædam militibus cessit. Sed nec Dei sacraria atque templa & nobilissima monasteria monachorum atque virginum quæ illic magnificentissima extiterant furor hostilis intacta reliquit. Fuerunt enim bonis penè & ornamentis omnibus spoliata atque nudata ita ut nec thecis aureis atque argenteis quibus sanctorum martyrum & confessorum ibi deuotissimæ reliquiæ & toto orbe venerandæ asseruabantur & tegerantur, parcitum sit, sed quicquid ad manum venire potuit in rapinam atque prædam miserabiliter abierit. Quantus verò abusus matronarum, atque virginum, quanta violentia, quanta ludibria de ipsis illic habita sint, ut vbique fermè ciuitatibus Regni ad quas scortandæ & prostituendæ abductæ sunt, quis narrare sufficiat? Plena erat de ipsis ciuitas Parisiensis, plena circumquaque oppida, plena militantium castra: ita ut eius calamitatis & miseriæ tota vbique regio testis esset. Et talem quidem plagam illa nobilis & antiqua Suessionum ciuitas accepit anno domini millesimo quadringentesimo decimoquarto, die sanctorum martyrum Crispini & Crispiniani, quorum corpora ibi in solenni cœnobio, sub eo titulo constructo, & à Deo dicato quiescunt. Cuius siquidem plagæ prodigium satis manifestum per annos quadraginta retrò præcesserat eadem ciuitate tum maximarum diuitiarum, lasciuiarum & luxus exuberantia affluente, cum ab vno puerorum ciuitatis (qui cum aliis loci pueris à magistro scholarum solatii & recreationis gratia adductus ad campos fuerat) tabula quædam ex metallo fuisset inuenta, in fundo amnis illic decurrentis, in qua antiquis Romanorum characteribus ac literis hoc inuentum fuit scriptum:

Væ tibi Suessio, peribis ut Sodoma quod tunc quidem omnes illius ciuitatis accolæ deterruit & ad agendam poenitentiam induxit. Sed modico post tempore, illius prodigii obducta memoria, in luxum & pristinos mores relapsi sunt. Nec tamen absque digna pro tantis excessibus mercede auctores huiusmodi immanitatum & sacrilegiorum diuina iustitia dereliquit.

Magna enim eorum pars reuoluto anno, ipso sanctorum martyrum die meritis poenas debitas exoluit, ut statim suo loco oportunius referemus. Hactenus ille scriptor mihi sane anonymus. Nam quod vidi manu scriptum exemplar nomine caruit. Testatur tamè suo in libro familiarè se fuisse Regi Carolo Septimo. Sed errat, dū tradit in feriis istorum diuorum Suessionas cladem illam accepisse. Nihilominus tamen verè scribit Gallos sequenti anno in feriis

Suessiones
Burgundio-
nis studiosi.

Prodigium
cladis Suessio-
nensis.

Talio reddi-
ta Galus di-
uinitus ob
immanitatem
Suessio-
nensem.
Error scri-
ptoris anony-
mi.

*Philip. Ni
uernius per
riclitatur
ob partes
fraternas.*

*Marg. Prin
ceps Hagno
niæ pro Bur
gundione
apud Regē
intercedit*

eorundem martyrum, id est, octauo Calend. Nouembres, graues dedisse pœnas, cum vincerentur & scedē caderentur ab Anglis. Ex Sueffionibus petit Rex Laudunum. Secutus Philippus Niuerniorum Comes frater Burgundionis: coactus est bona sua omnia Regis potestati permittere, obfides illi dare, & veniam petere quod partes secutus esset fraternas, alioqui consilio coniuratorum, dominatus ipsius & ditiones Rex inuasisset & fisco adiecisset. Pace cum Rege facta Maseriacum concedit oppidum fluminis Mosæ. Rex ad Terrascliam & Augustam venit Veromanduorum. Eò concedit Princeps Hagnoniæ Margarita ad Regem cum ducentis equis vt oret pro pace. Erat enim soror Burgundionis. Coniurati pacem impediunt. Galterus à Rupibus equites circiter ducentos ex Burgundia adducit. Hos intercipere nituntur coniurati. Per Marlam ad Sabim fluvium & Bellomontem Hallas vsque illos sequuntur. Goidonem Barentem (vt quidam refert) capiunt: ceteri omnes Brucellam incolumes perueniunt. Borbonius & Magister equitum Allebretus per Hagnoniam magno regionis damno reuertunt frustra Guisiam. Duaci à Burgundione accepti equites magno gaudio.

*Legati Flā
driæ libera
liter ab At
trebates ac
cepti.
Burgundi ex
Atrebates
Duci fideles
magis quā
Flandri.
Hanum dis
reptum.*

Pridie Calend. Iunias Peronam ad Regem Burgundio mittit rursus pro pace sororem suam Margaritam & Antonium germanum suum Ducem Brabantiae, vnā cum Legatis trium membrorum Flandriæ. At coniurati Regem habentes in potestate illiusque abusi nomine & autoritate perturbant omnia: concordiam reliiciunt, pœnas de Burgundione sumere dignas statuunt. Legati Flandriæ consilio coniuratorum comiter valde à Rege accepti, donatique vasis argenteis centum valentibus marchas. Sperabant coniurati ita muneribus delentos non sumpturos fore arma contra Regem. Profecto grande Burgundio accepisset vulnus, nisi Burgundi Atrebatesque Flandris multo fuissent fideliores, magisque Principi suo parati. Dux ad resistendum se accingit. Ioannem Lutzenburgensem Valerani ægrotantis nepotem acerrimum adulescentem Duaco; Galterum verò à rupibus Atrebato, aliosque aliis præfecit oppidis. Actæ hinc inde prædæ. Hanum quod esset Caroli Aureliani, rursus à nostris direptum. Sic & Blangiacum plenum opibus per Hectorem Sauosum & fratrem eius Philippum.

*Bapalmæ
oppidū Re
gi deditur.*

Obsidet Rex cum coniuratis oppidum Bapalmæ cliuo edito situm. Penuria aquæ valde laborat exercitus ob ardentem & siccam æstatem. Putet tandem facti supra quinquaginta, vnde extracta optima aqua. Ferricus Hangeftus, Ioannes lumontius, & Adam Danetus præfecti oppidi consensu Burgundionis, locum parum munitum paucōque com meatu & milite instructum Regi eiusque filio dedunt, seque incolumes cum fortune suis omni que milite Insulam recipiunt ad Ducem. Conuentus rursus de pace apud Cameracum, vbi ex nostris & multi quidem alii sed primarii Antonius Dux Brabantiæ, & Margarita Hagnontensis. Nulla pax conuenire potuit propterea quod coniurati iam potentia superiores nimis multa peterent. Atrebates expectantes obsidionem muniunt se pro viribus.

*Atrebatū
à Rege ex
comuratis
obfessum.*

Parant quisque sibi iussu Ducum in quaternos mentes cibaria. Complures civium Insulam, Doacum, Betuncam, & Ariam cum vxoribus & liberis se conferunt. Suburbana sua ne aduersariis latibulo sint, cum ædiculis & monasteriis, demoliuntur. Ad vigesimum diem mensis Iulii Rex Atrebatum cingit oblidione. Erant cum eo Delphinus, Aurelianus, Borbonius,

Ambas

Ambarus, Bauarus, Comes Virtutum, Alenconius, Richemontius, Vin-
docinensis, Sacrocesarinensis, Marchius, Marlius, Vgellanus, Rosiacus,
Armeniacus, Alebretanus, Iacobus Archiepiscopus Senonum & Episco-
pus Laudunensis. Eruptiones & leuia praelia continenter facta multi vtrin-
que cæsi, multi capti. Omni ex parte ciuitas obsessa. Septem circiter heb-
domadas obsidio tenuit. Prædæ à coniuratis vndique actæ vsque ab Hise-
dino: sed intercepti occisique sæpe multi. Arx bellæ Motæ, vbi præcipua
semper dimicatio, inuicta permansit. Comitatus Sancti Pauli vbi tum Va-
lerannus Comes ægrotabat, Ternensisque Comitatus depopulati euastati-
que. Militabat nobilitas, sed Flandricum vulgus his omnibus rebus nihil
moueatur. Pepigerant cum Rege se quietem seruaturus si à Flandria Rex ab-
stineret: quasi verò Atrebatenses nihil pertineant ad Flandriam, & non sint
scutum, vallum, & muri totius occidentalis Flandriæ. At Dux cogere
Flandrum non valuit, verebaturque ne motum concirent si quid fortè mi-
nus illis gratum imperasset.

*Flandri quæ
escunt duce
periclitæ.*

*Atrebatæ
vallū Flan-
diæ.*

Tertio Calend. Septembris accedunt Dux Brabantia & sororeius Legæ-
tique ciuitatum Flandriæ iam quarto ad Regem pro pace. Pactæ aliquot
dierum colloquio habendo induciæ. Septima obsidionis hebdomadæ die
Martis pridie Nonas Septembres concordia inuenta est. Nam orta inter
obsidentes dysenteria: quam homines non potuerunt, morbus pacem at-
tulit. Laborabant ea lue Ludouicus Bauarus Regina germanus & Caro-
lus Magister equitum, nobilesque alii multi. Amedæus Sallebrusius non-
nullique alii iam absumpti. Milicum morientium numerus iniri præ mul-
titudine non potuit. Ducenta hominum milia exercitus continere æsti-
mabatur, quem mox à pace vulgata fluxus ille ventris totum fugauit.

*Dysenteria
in exercitu
Regis.*

Atrebatenses tantam fortunam Deo tulere acceptam. Ante tamen eorum abi-
tum ignis siue fortuitus, seu clam submissus castra corripuit, iactatè popu-
latus est. Tormenta aliaque instrumenta belli vnà cum cibariis multo-
que vino, cum tentoriis multisque hominibus maximè captiuis cremata
erumpentibus inter conflagrationem obsessis qui prædam bonam igni sur-
riperunt. Quidam refert odio & iracundia Armeniaci incendium con-
flatum, illumque primum sua castra incendisse. Lego & Regem valde suo
laborasse morbo in eadem obsidione. Pacis verò author Delphinus ge-
ner Burgundionis fuisse traditur. Pactum ne Dux Burgundio fœdus vl-
lum cum Anglis fanciat. Vt pacem Carnutensem inuiolatam ipse Aure-
lianensisque seruent. Quatuor imprimis inuiti fecerunt vt in hanc iurarent
pacem, Aurelianus, Borbonius, Armeniacus & Papa Senonum frater Mont-
aguti decollati. Perseuerat dysenteria, compluresq; post solutum obsidium
extingit nobiles, in quibus Dominus Hangerius & frater eius Emenion Ale-
bretensis. His ita gestis Dux cum maximo equitatu Cameracū & in Tarrasciā
se confert vbi cū Antonio fratre de rebus gerendis capto consilio proficisci-
tur Maseriacum Rastellæ oppidum ad Mosā, vbi apud alterum germa-
num suum Philippum dies aliquot quieuit. Inde cum tentat primum apud
Catalaunum, dehinc ad Victoriacum Matronam amnem transmittere, iussu
regio prohibetur, portæque illi clauduntur. Transit tamen tandē ad Fanum
Desiderii ac pridie Calend. Nouembres Diuionem peruenit regiam Burgun-
diæ: quo tempore in Ambianis & Atrebatibus nobiles simul & ignobiles
complures ventris profluuiio interierunt. In Flandria tum erat Procu-

*Cōcordia
pax Atre-
batenfis.*

*Dux in Bur-
gundiā cum
exercitu.*

*Comitatus
Tonoris.* rator & Princeps rerum Philippus Comes Quadrilegii Ducis filius florenti
etate adolescens. Dux Comitatum Tonoriæ in fiscum redegit, Comitem fus-
gavit, oppidum cepit & prostravit. Erat is eius beneficiarius, sed perfidus &
perfuga. Cum coniuratis contra dominum suum conspirabat ac prædas age-
bat ex ditionibus Burgundicis. Castellum quoque Belinum Dux illi ab-
stulit, suoque filio Philippo attribuit. Mense Ianuario exequias Rex cele-
*Exequie
Lud. Au-
reliani.
Ioa. Gerson
Theologus.* brat Lutetiæ ad Virginis Duci Aureliano fratri suo cum nobilitate permul-
ta. Ioannes Gerson insignis sui temporis theologus concionem ibi habuit:
cui Rex Aurelianusque & omnis nobilitas interfuerunt. Inter alia conciona-
tur se non suadere mortem Burgundionis, sed ut se demittat & humiliet, pec-
catum agnoscat suum, proque salute animæ suæ cædem tanti viri digna satisfac-
tione diluat & expiet. Simultas continua ac iurgia perseverabant inter duas
factiones, duriterque se mutuò tractabant. Antonius Brabantus & Margari-
ta Hagnonica, Ioannes Episcopus Tornacensis, Gulielmus Bouverius Atre-
bas, Theodoricus Rex, & Legati civitatum Flandriæ profecti Compendium,
indeque Lutetiam Parisiorum paci confirmandæ. Ea convenit pace ut red-
dat Dux arcem Croteyam & Thinonem. Rex autem quingentos sibi viros
extra pacem reservat non nobiles, nec Burgundicæ ditionis.

Mense Februarii legati Angliæ Sexti Regis filiam Lutetiæ suo Regi petunt
uxorem. Facta simulachra equestrium certaminum, & festi dies. Rex Sex-
tus contra Alenconium, Brabantia Dux contra Aurelianum decurrunt.
Ioannes Valliacus præses Gallicanæ Curiae Tornacum venit mense Martio.
Ibi Brabantus, Margarita Hagnonica, Philippus Quadrilegius, nobilitas re-
ctoresque oppidorum Flandriæ omnes iurant in pacem Atrebatensem. Idem
mox factum apud Atrebatas & Gandavi & in Burgundia: distulit tamen Io-
annes Dux iuramentum suum, donec cum Rege Delphinoque esset locutus.

*De Franco-
natibus.* Franconates Dux ab omni poena liberat confiscationum, præterquam in cri-
mine perduellionis contra se vel eius uxorem aut liberos legitimos aut ipsius
Cancellarium. Actum Gandavi Calend. Octobris. Vendit iisdem scribatum
prætorii ipsorum septem milibus scutorum aureorum. Sancit ut exilibus
Brugensibus & aliorum oppidorum tutò liceat versari in Franco extra limi-
tes oppidorum unde exulant: neve distineatur ullus Franconas in oppidis il-
*Maria filia
Burgundio-
nis duci nu-
bis Cliviæ.* lis nisi prius in ius vocatus & convictus. Factum matrimonium hoc anno
inter Adolphum Comitem Cliuensem & Mariam filiam Burgundionis,
quo ex connubio liberi orti Ioannes Dux Cliuensis & Adolphus Rauestanus
pater Philippi Rauestani, & grex magnus filiarum de quibus alibi dicendum.

*Caterina
Burgundie
obitus.* Tertio Idus Iunias in feriis divi Barnabæ apostoli moritur Gandavi Cateri-
na filia Burgundionis, cui missum diximus repudium à Ludouico illo qui se
Siciliæ scripsit Regem contra Ladislaum Dyrrhaciensem.

*Dynus de
Rappondis.* Moritur Brugis Calend. Februarii celebratissimus ille mercator Dynus
de Rappondis Luca oriundus in Italia, civis Parisiacus, Consiliarius Philip-
pi & Ioannis Ducum Burgundiæ, ac Magister hospitii. Sepultus Brugis ad
Donatiani suo in sacello ad plagam borealem templi, iuxta Sacellum Vir-
ginis Matris. Hic præcipuus erat ex iis qui Burgundionem, ut supra scripsi-
*Orchiacum in
cendio con-
flagrat.* mus, liberaverunt ex captivitate Turcarum. Fride Calend. Maias Orchia-
cum oppidum totum propè conflagrauit incendio fortuito. Natalis Francise
ci Ducis Britannia.

M CCCC XV. Pascha. xxxi. Martii. Pridie Idus Aprilis apud Hyuodium (Yuois) in Comitatu Chinacensi migrat ex hac vita Valerannus Lutzenburgius Comes Fani Pauli & Ligniacensis, conditus ibidem, quanvis sepulturam cum maioribus elegisset in cœnobio Caricampi. Succedunt in opes auitas liberi Ioannæ vnica filię eius duci nuper nuptæ Brabantia Antonio, sed defunctæ, vt supra est memoratum. Vidua eius (Bona nomen) filia Henrici Comitis Ambari eadem soror Eduardi Barenfis, profecta Ligniacum in Ambaris, iuxta viro celebriter facit, retentaq; sibi dote profectitia, bonis & alieno æri defuncti mariti renuntiat, zona & oculis coram tabellionibus positis super funus. Inter hæc ægrotante Rege Delphinus regni adit administrationem. Burgundio in oppido Iprensi per dies. xx. cum Anglorum loquitur Legatis. Rex Anglus in Galliam parat expeditionem. Hollandi Zelandiq; naues illi pretio locant ad traiciendum. Legati Gallorum ex Calesia transmittunt in Angliam. Fuere autem primores Guilielmus Papa Biturigum, Petrus Episcopus Lexouienfis, & Ludouicus Comes Vindocinensis. Apud Vincestriam cum Henrico rege veniunt in colloquium. Offerunt Anglo Catherinam Sexti Regis filiam nuptui cum multo auro, nonnullisq; terris, si à bello Gallia inferendo abstineat. Anglus autem Catherinam cum Aquitania, Normannia, Andegauis, Turonis, Pictonibus, Cœnomanis, Pontacensibus, aliisq; omnibus quæ Anglici dicebat esse iuris sibi dimitti exigit, alioqui nō cessaturum donec illa omnia vi & armis sibi subdat. Eo cum responso Legati reuertuntur Lutetiam Parisiorum, eodemq; tempore Burgundio mittit ad generum suum Delphinum, pro reductione quingentorum exulum, quorum supra meminimus. Simul vt pellicem quandam ab se reliquat, suamq; renocet vxorem, quam ad Fanū Germani in Laya velut destitutam ac desolatam reliquerat, alioqui pacem se Atrebatensem non iuraturum, nec aduersus Anglos bellaturum. His adeo consternatus & perculsus Delphinus vt responsum dare nequiret: postea attamen Ioannes Valliacus Præses curiæ missus Diuionem ad Ducem pacis confirmationem obtinet vel absq; vlla in præsens exulum gratia. Finitis ad calend. Augusti Regum induciis, in agrum Bononiensem mox incurrunt Angli. Delphinus eiusq; consilium, q̃ intelligebant inter domesticas discordias egrè se posse Anglis resistere, ad aliam artem se conuertunt. Grandi pecunia Richardum Cantabrigia Comitem fratrem Ducis Eboracensis corruptum inflammant meritis se vxorem habere veram Anglici regni hæredem: facile Gallorum auxilio regnum obtenturum, si coniuratione facta Henricum è medio tollat. Igitur Richardus adiunctis sibi Henrico Scruppo, & Thoma Grayo coniurationem contra Regem facit. Verum fideli quodam indice statim fraude patefacta capti sunt & Richardus & alii ambo, & falsi se à Gallis conductos statuisse vel Regem in potestatem tradere hostium, vel priusquam Normanniam attingeret interficere. Affectabat nempe Cantabrigius regnū Anglię ideo q̃ Annam filiam Rogerii Comitis Marchia vnica hæredem Richardi regis per scelus interfecti haberet in matrimonio. Itaq; hi tres securi percussi sunt, & sopita conspiratio. Anglus soluit cum mille quingentis nauibus ex portu Hamptonia, statimq; Harfleu Caletorum oppidum ac portum ad ostium fluminis Sequanae obsidet. Pyratæ Normannici hoc ex oppido per longum tempus mare totum Britannicum infestant, magnasq; ac dites prædas spoliatis mercatoribus in idem oppidum congefferant. Cum autem Galli succurrere nequirent obsessis, venit oppidum portusq; in Anglorum potestatem dedente Prefecto

Valerannus
Lutz. mor
ritur.

Ioanna vxor
eiusdem.

Hen. Anglus parat
expeditionē
in Galliam.

Legati Gallici deprecantur bellum.

Postulata Angli.

Burg. legatio ad Delphinum.

Finitur induciæ cū Anglis.

Rich. Cantabrigia Comitem fratrem Ducis Eboracensis corruptum inflammant meritis se vxorem habere veram Anglici regni hæredem: facile Gallorum auxilio regnum obtenturum, si coniuratione facta Henricum è medio tollat. Igitur Richardus adiunctis sibi Henrico Scruppo, & Thoma Grayo coniurationem contra Regem facit.

Perduellio punita.

Harfleu portus deditur Anglis.

*Angli via
Stoen mos
deflita* Rhodulpho Gaucuria post trigesimumseptimum diem obsidionis. Potiti hic
præda omne genus bonorum tanta vt vix perscribi posset: nulla tamen vis stu-
prumve mulieribus illatum, vt ante hoc Rege sub pœna capitis. Cuius di-
tiores captos misit in Angliam, ceteros cum fortunis abire permisit. Simul
emisit sacerdotes ad vnum omnes, atq; Thomam Dorcestriæ Comitem oppi-
do præfecit. Sic ibat Harefluctus iuxta variciniũ (inquit quidam) Esaia: Væ
tibi qui prædaris, nōne & ipse prædaberis? Rectores ciuitatis Tornacensis Mar-
cus Villanus & Ioannes Vvettin regio iubente consilio quinquaginta mittūt
*Angli cum
præda res
revertuntur.* balistarios Regi militaturos. Dehinc Caletos, Bellouacos, Ambianosq; An-
gli populabundi peragrant, bonaq; cum præda & magno captiuorum numero
ad Bellam quercum inter Corbeiam & Peronam exercitũ suum Somonam am-
nem transmittunt, vt per Calesiam domũ reuertantur. Galli verò nimiam ve-
riti ignomiã si hostem tam infestum ita absq; vlllo obstaculo dilabi sināt, ma-
ximas omni ex regno adunant copias, decem milia equitum quæ ferè nobili-
*Copia Gale-
lorum An-
glis obsistit* tas est præter sagittariorũ, balistariorum, aliamq; peditum turbam penè innu-
ram. Quidam centũ quinquaginta scribunt hominũ milia, ita vt sextuplo An-
glorum excederent numerũ. Cum his copiis in Morinis confederunt vt post-
quam hostes Somonã transissent, Calesia prohiberent. Cætera omnis ferè no-
bilitas aderat. Regem verò ac Delphinũ Biturix apud Rotomagum distinet
nihil boni habens augurii de prælii exitu. Postquam autẽ Anglus fines attingit
Morinorũ, cognito tanto numero & viribus inimicorũ, misso caduceatore of-
*Anglus tra-
sit magna
mercede sili-
pulatur.
Gallorum
amentia.* fert Harefluctum restituere, omne damnum à se illatũ præstare, & nunq̃ sua æta-
te bellum Gallis facturum, si liber transire in Angliam permittatur. At Gallis
longè alia erat ratio. Iam pro victis, pro debellatis habebant Anglos. Intra an-
nos plus centum nullam reportasse ab illis victoriã mirum in modũ dolebāt:
nunc autem ob exiguum illorum numerum, nihil dubitare oportere de certo
triumpho. Tempus venisse quo de Anglis pœnas sumere liceret, omneq; de-
decus superiorum præliorum delere. Id tamen quosdam habebat malè quòd
in tanta equorum multitudine per totam noctem præcedentem vix vnus au-
ditus esset qui hinnitum miserit. Hoc enim Galli sicut reliquæ nationes obser-
uare solent. Mittit Atrebatum Magister equitum vt Philippus filius Burgun-
*Ph. Burgun-
dio inuitas-
tur à Gallis
vt prælio
interfit.* dionis pugnae interfit. At Dux vetuerat Robacensi & Visuillæ custodibus ac-
curatoribus filii ne vlllo hoc pacto paterentur, ideoq; Philippum celeriter ex
Atrebatu perducunt Ariacum. Sed eò mittit rursus Magister equitum qui no-
mine Regis Philippum venire imperent, verum nihil agunt. Iuuenis Ariæ cu-
*Idem Ariæ
custoditur
mandato pa-
tris.* stoditur: multa tamen nobilitas tam Flandriæ quàm Atrebatensi ad pugnam
mandato Ducis mittitur. Ipse verò Dux in Burgundia tum agebat, nec præ-
lio adesse voluit propter perpetuam simultatem & discordiam quam cū Au-
reliano, illiusq; sociis habebat: metuebatq; valde interfectum dolo illorum iri
filium suum si ire permisisset. Dolebat flebatq; multum Philippus quòd lu-
do illi martio sibi interesse non liceret. Agebat ætatis annum decimumno-
num, tantæque spei nemo alius tota Gallia adulescens esse potuit.

*Locus
pugne* Operiuntur Galli Anglos inter Taruannam Morinorum & oppidum Hise-
dinum iuxta Azincuriam qua postero die transitus illis erat ad Calesiam.

*Anglorum
supplicatio.* Octauo Calend. Nouembris prima luce supplices se Angli ad Deum con-
uertunt: Ab eo victoriam petunt, peccata sacerdotibus confitentur sua
quo maiore fiducia pugnent.

Nec desunt

Nec defunt qui & sanctum sumūt corpus Domini perinde ac moriendum statim foret. Galli nihil tale fecisse leguntur fili suis viribus & multitudine, qui & occæcati superbia, rebusq; omnibus malis quid esset à Deo petere victoriā ignorabant; quinimō misisse nuntios ad ciuitates traduntur de sua certa victoria, quod interceptos conclusosq; haberent hostes. Tota autē nocte variis musicę instrumentis animos oblectarant perinde atq; in morem cygnorum exequias præcinerent suas. Angli verò quanuis itinere fatigati maceratiq; fame & siti, tubarum attamen lituorumq; sonitu totum replebant cælum sic vt vastus vndiq; mundus reboare videretur. Acies ternas Galli ordinant. Totidem instruit Anglus, easq; ad vtrunq; latus præcutis palis sapiuit, ne tantus hostiū equitatus omni ex parte peditatum eius perumperet. Ientaculo suos refecit, eorumq; animos facunda concione confirmauit. Venisse diem quo non modò pro gloria victorię, sed pro ipsa quoq; salute esset pugnandum. Orent speretq; à cælo victoriā. Hostium maximam quidem esse multitudinem, sed inter illos romplures rei militaris imperitos, plenos vanitatis, malè armatos, malèq; ordinatos, longè plus habere iactantię quàm virtutis. Si primam illorū impressionem fortiter sustineant, certam fore spem triumphi. Nihil formidandā victam toties gentē, nec à multitudine, sed à virtute ac Dei imprimis dono venire victoriā. Stant vtrinq; parati adusq; fermè meridiem. Anglis mora nocebat quibus ferro aperiendus erat transitus. Simul quòd non nisi bidui itinere abesset Dux Britannię cū fortissimo exercitu vt se Gallis coniungeret. Itaq; lento gradu, magnòq; sublato clamore priores accedunt. Totum illorū robur fixum erat in sagittariis, quorū habebāt ad milia tredecim; equitum verò vix duo milia. Anglorum scriptor per treis totas horas fortiter refert pugnatum, adeoq; gnauius rem gessisse sagittarios, vt ab ingēti illo hostium equitatu interrumpi non possent. Pars bona illorum sagittariorū inermes erant ac penè nudi, thoracibus quidem pectora tecta, sed femoralibus defluentibus, capita pedesq; nudi pendente de zona securi aut gladio. Nam postquam aliquandiu sagittarū vsi sunt iactibus, magna pars (pro sua consuetudine) arcus abiecerūt & securibus hostes sunt aggressi. Galli primo congressu paulum retrocedere eos compellebant, sed sua ipsorum multitudine ac tumultu adedò comprimebantur, vt brachia expedire & exercere nequirent. Vt autem cæsa esset prima eorum acies, multiq; fugæ se mandarent, castra Anglorum absq; præsidio relicta pars vna spoliabant: conatiq; sunt à tergo hostem inuadere. Angli metu maioris prælii suos omnes captiuos, quorum magnus erat numerus, iussu Regis interfecerunt, quæ res cladem plurimū auxit. De hac pugna scriptor Caroli Septimi scribit hæc: Clamorem Angli horrendū tollentes, magnis viribus tela in hostes mittere cceperunt tanta quidē densitate, vt in modū cuiusdam nubis densitas eorū cælum obduceret: atq; ex tot sagittis velut seges quædam fertilis in campo repentē oborta videretur: procedentesq; sagittando ad hostes, tot ex equis hominibusq; Francorū vulnerauerunt, pluribus etiam occisis, vt priusquā manus cōserere possent, Francigenis terga vertētibus, & compressione mutua se inuicem suffocantibus, paruo postea labore, & nullo pene negotio victoria Anglis cesserit. Miserabile erat statim videre, vt ruptis ordinibus in ipso Francorū exercitu confusio facta sit, & eluctari per fugam plurimi conarentur. Quomodo decem Anglorum, centum prosequerētur & vnus decem. Qui cū ab Anglis comprehenderentur, nihil reluctantes, nec vllam spem defensionis nisi in sola fuga ponentes trucidabantur, vel gregatim vt pecora

Gallorum
victoria.

Oratio
Angli ad milites.

Pugna
Anglorum
in Mo-
rini.

Sagittarii
Anglici.

Narratio
pugne ex
Anonymo

cora

„ cora captiui ducebantur. Ceciderunt in eo prælio Dux Alenconius, Comes
 „ Dalbret, & aliorum Comitum, baronum, nobilium, atque militum magna multitudo.
 „ Cæsus est Dux Brabantiae Antonius cum gente sua, qui superueniens cum
 „ suis prælio iam penè confectio, occasionem dedit ut Angli plures ex iis quos ce-
 „ perant captiuos perimerent. Dux autem Britanniae Ioannes licet euocatus mi-
 „ nimè adfuit, sed cum Ambianos usque venisset, cum magno suorum Britonum nu-
 „ mero qui ad decem milia virorum aestimabantur, illic operiri maluit pugnae
 „ euentum, quam se propius periculo ad mouere. Confecto namque prælio, ad pro-
 „ pria non sine paruo locorum perque transitum faciebat detrimeto, ne visis qui-
 „ dem hostibus remeauit. Haecenus anonymus ille historicus. Numerus deside-
 „ ratorum ex Gallis decem milia, tantusque traditur fuisse captiuorum: sed fugien-
 „ tium iniri non potuit. Ex nobilitate quidam quadringentos, alii longè plures
 „ cecidisse memorant. Anglorum verò, alii ducentos, alii trecentos, nonnulli qua-
 „ dringentos referunt occubuisse, cum Eduardo Eboracensium Duce & Comite
 „ (ut Maior habet) Sunt sultia. Memorant nonnulli tanta hic amentia occa-
 „ catam Gallicam gentem, ut initio reiecta vulgari turba militum, non nisi per
 „ aurea calcaria quae octo milia fuisse dicuntur, vinci ac trucidari vellent An-
 „ glos, quae nihilominus vulgi turba nisi statim subuenisset multò adhuc plures
 „ periissent nobiles. Verum quid Duci Brabantiae illic fuerit negotii, aut unde
 „ Gallis sperarit victoriam qui iam per annos plus centum omnibus præliis ab
 „ Anglis fuerant profligati, vix diuinare queo: quum nihil opum intra regnum
 „ teneret. Solis Gallorum precibus tanquam belli socium aduenisse reor. Philipo-
 „ pus verò eius germanus (malis licet auribus) adesse cogebatur Regi in omnibus
 „ beneficiarius. Sunt qui motum putent Antonium, quod meminisset habuisse
 „ se à patre moriente in mandatis ut nulla unquam in necessitate Gallis deesset.
 „ Nemo sapietior Biturige viro sene & belli apprimè scio, qui procul extra om-
 „ nem telorum iactum sese Regemque & Delphinum Siculumque Rotomagi tenebat:
 „ satius esse iudicans, solum exercitum, quam ipsum Regem unam cum exercitu
 „ perire. Facile pro sua prudentia diuinabat quid vanitati impietatique Gallicae
 „ debebat accidere. Haec accepta clades in feriis sanctorum martyrum Crispini &
 „ Crispiniani: ut debita supplicia impii lucent qui eorundem martyrum vetus-
 „ ta loca, antiqua monasteria, verenda monumenta, sanctaque ossa manibus sacri-
 „ legis tam turpiter superiore anno violarant. Eminentiores autem Duces quos
 „ inibi desiderauit Gallia, fuere (proh dolor) fratres nostri ambo Brabantus &
 „ Niuernius. Præterea Eduardus Dux Barenfis cum Ioanne fratre, Ioannes Co-
 „ mes Alenconius, Robertus Barenfis, Carolus Alebretus Magister equitum, Ia-
 „ cobus Castellionensis dominus idem à Dominico Petri, David Ramburus Ma-
 „ gister balistariorum, Viscardus Magister domus regiae, Ludouicus Borbonius,
 „ Marlius Vallemontius, Grauilla, Ienuilla, Rosiacus, Bellomontanus, Trimo-
 „ lius, Falcobergius, Blamontius, & Iacobus ille Pontifex Senonum, qui quanuis
 „ & monachus & Episcopus esset, nihilominus tamen fundendo Christiano san-
 „ guini authorem se & antesignanum praeiuit, unde poenas sauitiae sacrilegii-
 „ in Sueffionibus patrati luculenter exoluit. O vetus & sancta olim Senonensis
 „ Ecclesia, O tu felix Agedicon: ubi nunc Sauinianus, Potentianus, Leontius,
 „ ubi Severinus, Vulfrannus, aliique sanctissimi tui pastores, sub quibustam cele-
 „ bri floruisti sancti monia: quomodo color optimus tantopere tibi mutatus: ut
 „ pro auro lutum, pro laudatissimis pastoribus fores, latrones, luposque rapaces
 „ acciperes? Intra trecentos retrò annos nusquam vno prælio plus haustu Chri-
 „ stiani

Numerus
caesorum.

Aurea cal-
caria.

Anto. Bra-
bantius sine
necessitate
suo malo
Gallis ad-
fuit.
Biturige
prudens.

Dies pugnae
prodigiosa.

Nobilium ce-
sorum nomi-
na.

Iac. Episco-
pus Senonum
Ecclesia Se-
nonensis.

stiani cruoris. O curas hominum, O quantum est in rebus inane. O Principes Christianos: sed nomine tantum & titulo Christianos, ideoq; Christo inuifos. Complures fortissimi viri ex Belgis hic mortem oppetierunt: sed paucorum habeo nomina, qui sunt: Ioannes Croiacus cum filio Ioanne, Guilielmus Sauosius insignis bellator, Ioannes Morellus, Ioannes Betunienfis, Philippus à Fossa, Iacobus Angiensis, Odardus Rentiacus cū duobus fratribus, Rhodolphus Flandréfis, Ludouicus Ghiftellanus, Rolandus Gruthufius, Colardus à Fossa, Percheualdus Richeburgéfis, Ioan. Balliolanus, Rhodolphus Nigellanus, Bertrandus Senescallus Hagnoniæ sepultus Tornaci apud Carthusienses, Philippus & Héricus Liekercani seu à Lensio fratres Ioānis episc. Cameracéfis, Leonellus à Maldeghé cū fratre, Colardus Fiennéfis, Rob. Mōtiniacus, Carol. Mōtiniacus, Arnulphus Corbeienfis, Ioānes Sconoueldius, Reginaldus ab Azincuria, Ioānes Noyella, Petrus Noyella, Lancilotus Noyella, Petrus Helliacus, Inghelbertus ab Kerstergate, Theodoricus Heetveldius, Ioānes Fontanus, Antonius Crainus, Reginaldus Griboual, Guilibertus Griboual Alciacus, Vauceriacus cū filio, Rontius, Hondescotanus, Pouckius, Hameydius, Ralsius, Quercetanus, Haucurius: qui plures cūpit, Engerrannū legat. Is author est decē milia virorum occubuisse, qui exceptis mille sexcentis famulis, omnes nobiles fuerint. Centum & eo amplius signa militaria cecidisse præter multa captiua. Captiuorū præcipui fuere Carolus Dux Aurelianus, Ioannes dux Borbonius, Carolus Comes Vgelli, quod Vggadē Antoninus appellare videtur, Arturus Comes Richemontius frater Ducis Britanniae, Ludouicus Comes Vindocinensis, Iacobus Haricuria, Ioannes Craonus, Bochicaldus Marefcallus, & innumeri penē alii inferioris dignitatis. Hugo Alhetanus, Philippus Alnetanus, Antonius Brimurus, Carolus Quercetanus, Helliacus, Ligniacus Hagnoniæ Royanus, Canniacus, Hamecurius, Noyella dictus albus eques, cū Baldo filio, Cornelius Liekercanus, Ioannes Glymes, Nicolaus à Fano Gaugerici, Rotfelarius, Fossanus, Humerius, quis omnes enumeret? Plena captiuorū habebant Angli sua castra: quibus cū captiuis & præda ditissima acceptū ingressi iter, Calesiam pergebant atq; inde in Angliam ingenti gloriā ac triumpho. In illorū autem albo qui se fugē statim mandarūt, Clūgnētū inuenio Borbantum cū Godefredo Boscicaldo cū Pichone à Turri, Aleamo Champeio, Ioanne Dangenio, Roberto Thralo, Trimolo, Gravilla & aliis grādi numero. Ex Britonibus qui sub Arturo Richemontio merebāt, mortui sunt Godefridus Malestratus, Bertrandus à Monte Albani, Ioannes à Coethem, Guilielmus Forestanus, Guilielmus Vayerius, aliq; omnes illius vexilli præter Eduardū rochanum, Olāueriū Feliseum, Ioannem Ghiffardum & Dominū Buffonensem captiuos. Comborius item Brito cum trecentis quos sub se habuit sagittariis occubuit. Hæc pugna Azincuriæ seu Blangiana à pagis vicinis ita dicta, in feriis sanctorū martyrum Crispini & Crispiniani, hoc est, viii. Cal. Nouembres profligata, die veneris: quas ferias martyrum Angli dehinc quotannis celebratissimas habuerūt. Britannia dux Ioannes tamerē multis nummorum, milibus à Rege conductus prælio non adfuit. Mouit quidem suitq; non longē dum pugnaretur: verū siue ex composito, seu quod pugnam Angli præcipitarent aduenit serō. Postridie Angli discesserūt. Tunc inuestigata inter cumulos mortuorū nobilium corpora, per dies quatuor aut quinque. Inuenta Brabanti, Ambari, Alenconii, Alebretri, Niuernii, Bellomontani, Vallemōtani, Falcobergii, Dompetra, multaq; alia: quæ lota omnia & honorificè cōposita, aliq; alia ab amicis & propinquis ad sepul-

*Belgæ nobis
les interfecti.*

*Captiuorū
illustrum
nomina.*

*Angli trās
mittunt in
patriam.*

*Capitulum
de
martyribus
et
sanctis*

turas

Cœmeteriū Gallorū iuxta Aquisgraniam. turas asportata. Philippus Princeps iunior motus pietate & commiseratione tot occisorum hominum, per Abbam Rossellæ villa: ac Prætorem Ariensem omnes sepulturae dari imperat. Tum putei magni defossi. Sepulti quinque milia & octingenti numerati præter asportatos, præterque vulneratos, qui in proxima oppida, vicos, pagos, xenodochia, sylvas paludesque se contulerant, mortuique sunt inuenti, quorum magnus erat numerus. Locus illius sepulturae consecratus, sepibusque ac dumis munitus. Multi ditati sunt spoliis mortuorum. Angli enim præter aurum, argentum aliasque res pretiosas, nihil detraxerant: sed vicini superuenientes ad nudum omnes despoliauerunt. Inuentus die dominico Antonius dux Brabantiae per Fanum Pauli Tornacum defertur. Episcopus cum omni sacerdotio honoris causa obuiam procedit funeri. Vniuersæ totius ciuitatis campanæ luctuoso concrépant sonitu. Portatur hinc per Halas Bruccellam, ubi in æde diuæ Gudulæ iustis magnificè persolutis Furnam est relatus, ibique multorum cum lachrymis iuxta Ioannæ coniugis monumentum conditus. Sic & Philippus eius germanus Niuernium vel Rastellam refertur. Misereatur omnium misericors Deus. Post hæc Ioannes dux quanquam ob amissos ambos fratres graui afficeretur dolore, nihilominus tamen omnibus viribus suis Lutetiam Parisiorum versus contendit vtri regni administrationem arripiat. Hæc res effecit vt Rex cum suis mox ex Rotomago Lutetiam recurreret, Burgundique portas clauderet. Venit mense Nouembri Burgundio per Tricassium fines Ligniacum super amnem Matronam, ibique in hybernis se continet, atque equitatum ex Atrebatibus & Flandris ad se accersit. Magna intercessit inimicitia inter eum & Siculum propter repudiū filiae eius Catharinae remissum, vt supra est memoratum. Petit Siculo vt Regis arbitrio pax componatur: reclamatione Burgundio, vindictamque grauem minatur. Siculo eger animi relicta aula Andegauum se recipit, veritus ne Parisiorum fauore aditum in urbem Burgundio (quod multum affectabat) inueniat. Non enim nisi cum simplici comitatu consilium Regis admittendum illum existimauit. Interea moritur Ludouicus Delphinus, Dux idem Aquitaniae. xv. Calend. Ianuarias die Mercurii. Nam toxicum illi datum est fraude ac perfidia coniuratorum debilitandæ Burgundionis factioni, cui cum illius esset gener semper fauebat: nec per omnia consiliis coniuratorum parebat. Eam ob mortem multos incessit luctus. Sepelitur Lutetiae in Principe æde, hoc est, in basilica Virginis matris. Iam Ioannes tertius Sexti Regis filius qui in Hagnonia apud socerum educabatur, nouus Delphinus esse debuit: sed dubitabat formidabatque Hagnonius deducere illum in Galliam. Idem enim imminere metuebat suo genero quod iam acciderat genero Burgundionis: nempe vt & hunc perfidia coniuratorum veneno necaret propter affinitatem Burgundionis, cum vxor huius Delphini Iacoba ex sorore Burgundionis esset nata. Missa legatione ad Hagnonium euocatur nouus Delphinus ad capefendum imperium Delphinatus, aliaque Regis beneficia: vtque Hagnonius eum adducat, modo absit, nihilque se intermiscat Burgundio: quæ res anxio Hagnonio maiorem iniecit suspicionem.

Car. Pontacensis Comitatus gratissimus. Volebant coniurati Delphinum ab omni Burgundica factione fauoreque alienum. Et iam Carolum minimum nati Regis filium Pontacensem Comitem quamuis modo quartumdecimum agentem annum, Praefectum crearent Parisiensem, haud obscure innuentes hunc sibi maxime optare Delphinum atque inde Regem,

gem, ideoq; nulla necessitudine Burgundū attingeret: ideoq; & generū Hag-
nonii necatum iri, nisi omnino Burgundicis abstinuisset partibus, quod ob po-
tentiam opesq; & affinitatem Burgūdionis vix fieri potuit. Inter hæc Fanum
Dionysii aliaq; loca contra Burgūdionem præfidiis tenentur: Sequana omnes
pontes rescinduntur. Tandem appetente Vere Burgūdio vbi se videt nihil pro-
ficere, excludiq; prorsus ab vrbis ingressu, relicto Matrona per Remorū Lau-
dunensiumq; fines proficiscitur, venitq; Cameracū, Doacum, & Insulam. Hinc
profectus in Brabantiam ad filios defuncti fratris, Philippū natu minorem se-
cum adsumit. Comitatus Fani Pauli, Ligniacensem, aliasq; illius ditiones per se
gubernat. Hinc ad Hagnoniū concedit. Multa ibi & varia consultatio super
Ioāne Turonensi iam nouo Delphino in Galliam deducendo. Tandem apud
Birofluctum finito colloquio Hagnonius secum generū suum in Hollandiam
ægro ac fugiēti similis ducit. Burgūdio Gandauum redit & Brugas & Insulam
ad decursionem Spinetanam cū filio Philippo, filiisq; fratris sui Antonii.

*Hagnonius
cum Delphi-
no in Hollā-
diā secedit.*

Menſe Ianuario in Synodo Constantienſi rursus probati articuli Ioannis Par-
ui Theologi Parisienſis, qui fuerant Lutetiæ cremati. Damnata ſententia ſcho-
læ Parisianæ contra illos lata. Hæc actum per diligentiam præcipuè Martini
Episcopi Atrebatenſis Theologi, auxiliantibus Iordano Episcopo Albanenſi,
Antonio Cardinale Aquilegiēſi, & Francisco Cardinale Florentiæ. Sigismun-
dus Auguſtus vir pius & ſanctus, qui nihil ſumptus & laboris, nihil periculi
adire formidabat ad ſarciendam ſanctę Eccleſiæ concordiam, in Gallias venit
pulchro comitatu. Regali magnificentia à Carolo rege mentis tunc vtcunq;
compote accipitur. Ibi Gerardus Machetus Theologus orationem habuit de
ſchiſmate tollendo cum Regi tum Cæſari cum primis gratam. Ludouicus Si-
culus, Carolus Pontacēſis aliq; magnates officii gratiā ſalutatū Auguſtū acce-
lerant. Profectus inde in Bellouacos debito honore ab Episcopo illorum om-
niq; gente exceptus apud Cæſaromagum illorū regiam Paſcha celebrat cum
Duce Mediolanenſi, Pontifice Remorū, multaq; alia dignitate. Inde dum per
oram illius littoris Caleſiam petit Albani & Bononienses admittere illū
(neſcio vnde) formidat: ideoq; miſſa quædam illorum munera ſubiratus ſper-
nit. Per Fanum Richarii, per Fanū Iudoci, & Stapulam dictam antiquitati lciū
portū Caleſiam peruenit, quem Præfectus Veruicus Comes obuiā proſectus
digno honore & gratulatione ſuſcepit. Inde ſtatim in Angliam ad Henricum
regem traiecit. In Hiſpaniā quoq; proſectus, nihil antiquius habuit quàm per
omnes rerras & maria volitans tandem impias Paparū ſopire diſcordias. Nec
minus pro Regum iſtorum pace laborauit, ſed irritus omnino erat ille labor:
manebant enim Gallos quodam occulto factorum ordine multo plures adhuc
calamitates: neq; compellendis illorum inſanis ſeditionibus potentia pii Im-
peratoris par eſſe potuit. Nimis alas truncata erat Aquila. Per idem tempus
Princeps Arauſienſis proſectus in Ocitanos perfecit vt partes Burgūdicæ om-
nes ſermè ſequerentur. Lutetiæ Regina Siculus & Biturix collationem magnā
pecuniariam ciuib; imperant. Fremūt Pariſii, pars maximè illa quæ Burgun-
dicæ erat factionis, conſultantq; de introducendo Burgundione, cui regni gu-
bernacula tradant. Ad eam rem perficiendam adiutores ab illo petunt. Mit-
tit Dux Ioannem Podienſem, Iacobum Foſſanum, aliosq; quosdam nobiles vi-
ros, quorū conſilio atq; opera iuuentur. Coniurant ſe die ſancto Paſchæ à me-
ridie Regem, Reginam, Siculum, Biturigem, Cancellariū, aliamq; nobilitatem
capturos: Prætorē vrbis ſi obſiſteret occiſuros, multaq; alia facturos tyran-
nicè:

*Articuli 10
annis Parui
probantur in
Synodo Cō-
ſtantiēſi.*

*Sigismundi
Imp. ſtudiū
concordiæ
ſarciendæ.*

*Coniuratio
Pariſienſiū
pro Burgū-
dione.*

nicè: sed cecidit irrita tanta impietas. Proditæ & detectæ per quandam scemiam conspiratio est. Deprehensæ insidiæ omnesq; preparationes. Capti complures coniurationis socii, animaduersumq; in omnes supplicio capitis, præter Almericum Orgemontiu Petri filium archidiaconum Ambianensem carceri perpetuo mancipatum. Nobiles tamen à Burgundo missi clam euaserunt. Hinc coniurati grauius permoti bellum apertè adornant: nec cunctantur se quoq; accingere Burgundi. In Caletis intercepta quadã prædatoria Anglorum manus ab Bernardo Comite Armeniaco nouo Magistro equitum: resistunt Angli ductore Dorseto Comite, sed desiderant ex suis circiter quadringentos, vt Gallici tradunt scriptores. Eam ob suorum iacturam aiunt ab Anglo Rege omnem reiectam mentionē pacis, pro qua precatus erat Imperator. In Chronicis cenobii Dunensis reperio hæc ad verbum: In Concilio Constantiensi Dux Ioannes Burgundus per Ludouicum Bauarum fratrem Isabelæ Reginæ, & alios quosdã nobiles, & imprimis per Ioannem Gersonem theologum Parisiensem, de hæresi seu errore nescio quo accusabatur: sed Dux per literas & Legatos satis se purgauit. Cameraci discordia orta inter ciues & canonicos diui Gaugerici Episcopi. Ciuitas videns grandia instare bella, munire oppidū suum ccepit, ex muris quorumcunq; hortorum, etiam sacerdotum. Ad hæc Canonicis inhihent ne posthac vinū vendant suis in cellariis. At canoci querelam ad Ducem deferūt tutorem Ecclesiarū Cameracensium ratione Comitatus Flandrici, vt alibi narrauimus. Dux qui tunc agebat in Burgundia Philippo filio negotium dat vt Ecclesiarum ministros tueatur. Philippus cum trecentis equitibus Hectorem mittit Sauosium eorum fines depopulatum: qui cum non segniter quod imperatū erat faceret, tandem bene multati Cameracenses pacem facere coacti sunt, reparato quod sacerdotibus intulerant damno, redemeruntq; à Canonicis vini venditionē censu annuo centum francicorū regiæ monetæ. Ita cessabant canonici caupones esse vinarii. Natalis Friderici Imp. eius nominis tertii.

M CCCC XVI. Pascha. xix. Aprilis. Principio huius anni de pace Regū grande colloquium fit in Angliā apud Londonium, vbi tum erat Sigismundus Imperator. Eò cum magno comitatu proficiscitur Guilielmus Comes Hagnoniæ, pacis valde cupidus & de Ioāne Delphino genero suo imprimis sollicitus. Eò quoq; Burgundio misit Legatos centū: sed omnia frustra. Siquidem Imperator orare seditiosos Reges potuit, cogere nō valuit. Vtinam totā Galliam Imperio, vnde ablata est, valuisset reddere, execrandisq; seditionibus tandem terminum ponere: magnā salutem Christianæ attulisset Reip. Lutetiæ damnati exilio Ioānes Podiensis, Iacobus Fossanus, Vgo Saliacensis, aliq; ex Burgundi familiaribus suspecti Parisianæ coniurationis. Idibus autē Iunij Lutetiæ in ædibus Nigellanis Ioannes Dux Biturigum idem Comes Pictonum postquam aliquandiu ægrotasset diem suum obiit ætate nonagenarius. Sepelitur apud Auaricū metropolim Biturigum. Patruus erat nostri Burgundionis, illiq; die iustifico imposuerat nomen. Quanquam autē duas relinquerat filias, alteram Bernardo Armeniaco, alteram Borbonio duci nuptam. Bituriges tamen & Pictones Turoniq; attribuuntur nouo Delphino, in Hollandia aut Hagnonia adhuc latitanti. Eo autem hoc factum consilio vt pluribus à Rege auctus honoratusq; beneficiis, à partibus Burgundicis prorsus alienetur, alioqui frater no more periturus. Conuentus coit apud Cæsaromagum Bellouacorum induciis inter Reges paciscendis. At quoniam Armeniacus Magister equitū ab

Areflus

Ber. Armeniacus M. equitum.

Burg. hæreses accusatus in Concilio Constantiensi. Discordia Cameraci inter ciues & canonicos S. Gaugerici.

Gaugerici. ni defenduntur à Comitibus Flandriæ.

Conuentus Londoniensis de pace Regum.

Ioan. Biturigi mors.

Delphinus à Coniuratis per munera sollicitatur.

Arefluus obsidio nollet recedere, nihil conuenit: sed Vernicus Gomes ab Henrico rege in Flandriam ad Burgundionem mittitur de induciis, quæ factæ sunt in conuentu Infulensi inter Anglos & Flandrôs à feriâ diuî Ioannis Baptistæ huius anni vsq; ad calend. Octobris anni insequentis: sed solû pro Comitatibus Flandriæ & Atrebatensium cum illorû appendicijs: quæ res valde noua & suspecta multis visa: sed latati sunt. Flandri propter mercaturam, Ioannes Podiensis, Ferricus Malliacus, Mauritius à Fano Leodegarii, Gastelmus Longobardus, Gotrannus à Fano Leodegarii, Ioannes Aubiniacus, Ioannes Fossanus, Hector & Philippus Sauosii, Leon Iaqueuilla, Lantbertus Sabaudus, Guilielmus Plancha Doacensis, hi & alii complures dicentes se factionis esse Burgundicæ, miserandum in modum Veromanduos, Ambianos, Cameracenses, Laudunenses, Bellonacos, Vgellanosq; incurfant, eorumq; agros scedè populantur & euasiant. Osiacum in Samarobrinis, Nigellam in Veromanduis, multaq; alia castella, vicos, arces maximè Archianarû partium capiunt, diripiunt, incendunt: vniuersiq; regio mandato, exilio damnantur proseribuntq; sed sub alis Burgundionis protegentur, propterea quod nullam ab initio pacem, nullamq; à coniuatis reductionem poterant assequi. Maria Biturigis vidua, eadem Comes Bononiæ, Domino cuidam Trimolio Burgundionis inimico nubit: quapropter per Guilielmum Boverium procuratorem Atrebatensium Bononiam Burgundio occupat, tanquam supremum in illam habens imperium. Est enim Bononia in clientela Atrebatium, portio olim corporis Flandrici. Thomas Dux Clarentiæ cum nauibus trecentis ex Anglia Caletorum littori adnauigat: cum Armeniaco Arefluum obsidente dimicat, eumq; vincit ac fugat: liberat oppidum obsidio, ac commeatum omnis generis importat. Sigismundus Cæsar & Rex Angliæ Calestiam veniunt. Eò se confert Burgundio, accepto prius obside Duce Clocestriæ, quem misit ad Philippum filium agentem in Odomaronibus.

Inducie Anglorum cum Flandris.

Exules Gallicæ incutunt.

Bononiam Burgundio occupat.

Armeniacus vincitur à Thoma Clarentia.

Conuentus Imp. Regis Angliæ & Burgundionis.

Fœdus Burgundionis cum Delphino.

Petit hic Angelus à Duce ne Regi Gallico auxilietur contra Anglos bellum illi facientes. Id Dux promittere detrectat: sed factas cum illo inducias prolongat ad usq; Calend. Octobris anni. xix. accipitq; magnificè Sigismundum Augustum. Iurat in illius verba fidemq; præstat de Comitatibus Burgundico & Aloftensi, eumq; reuertentem ad Synodum Constantiensem per Brabantiam dimittit. Profectus inde Valentianas ad Ioannem Delphinum Hagnonii generum, in cœtu frequentissimo nobilium fœdus cum illo ferit contra quoscunq; inimicos, omnemq; operam, officium, consilium, auxiliumq; sibi mutuo promittunt. Iurat persanctè Burgundio Regi Delphinoq; semper se auxiliaturum contra Anglos, quocunq; in bello. Petit insuper à Burgundo Delphinus vt pacem firmam & castam toto velit seruare regno. Id quoq; religiose promittit Burgundio: additq; cum nemine se inimicitias exercere, excepto Ludonico Siculo propter repudiatam filiam, cum quo Siculo pacem non velit. Hoc modo ictum fœdus, quod statim Delphino fuit lethale: sed Guilielmus Hagnonius se bellis Regum intermiscere recusat.

His ita peractis Ioannes Delphinus cum vxore per Augustam Veromanduos (dehortante licet Burgundione) Compendium à socero deducitur. Socer autem Lutetiam Parisiorum profectus nihil prætermittit quod ad extinguendam civilem toto Regno discordiam pertinere videretur. Quod si nulla ratione pax integra coire posset, testatur in frequenti procerum cœtu Delphinum in Hagnoniam reducturum. Comes Dorsetus ex Arefluu

Delph. Comes peditum deducitur.

Caletos graviter quatit, & diripit, quodamq; in conflictu quadringentos ex suis perdit interfectos vel captos à Gallis. Mense Februario captus Ostendæ porcus marinus longus vlnas quinque cū dimidia. Viuus portatus Tornacum venditusq; laniis & cetariis.

107. Delphi
nus toxico
moritur.

M CCCC XVII. Pascha. xi. Aprilis. Væ terræ cuius Rex puer est. Inter continuas seditiones initium huius anni innocentissimi Delphini mortē fecerunt. Socrus eius Hagnoniæ Comes, diu domi penes se illum educarat metuens semper periculum ab Aurelianensiū maleficiis. Nam quod præter vnicam illam filiam liberos alios non haberet, imprimisq; cuperet sobolem ex ea nasci, procul ab omni tumultu & Gallica seditione domi illum suæ continuit. Nunc autē sublati per scelus ambobus eius fratribus Carolo & Ludonico, postquā ius solii illi obuenerat, diutius distinere non potuit. In mediam Galliam deducendus erat, tradendusq; agnus in medium latorū. Burgundio non nisi cum exercitu iustisq; viribus ducendum censebat. Hagnonius verō initio re vir ingenio, pacem ac concordiam regni se compositurum sperabat. Eam in rem dum totus Lutetiæ incumbit, commeebat vltro citroq; iunior nobilitas Compendium ad Ioannem novum Delphinū, quō socer cum perduxerat, effeceruntq; ut ipse cum suis æqualibus, lufibus variis exerceretur. Interea socer eius dum pacis negotiū agrē valde procedit, protestatus est palam in frequenti consilio & cœtu procerum se Delphinum secum domum reducturū nisi pax inter cōiuratos & Burgundionē firma & rata coisset. Offensi libertate loquentis conbrati de distinendo & capiendo illo consilia agitant: quæ de re Hagnonius factus certior, clam cū duobus tantū famulis ex vrbe se proripit celeriter Compendiū, mox recursurus cū Delphino in Hagnoniā: sed repperit illum lecto decumbentem ac graviter ægotantem, toto inflato corpore, oculis velut sedibus suis emergentibus, atque ita toxico infectum referuntq; ut octiduum duntaxat superuiveret. Mortuus est octavo post Pascha die, hoc est, xiiii. cal. Maii. Siquidē dum fortē cum nobilibus æqualibus ludit pilam, quidā subornatus ambabus manibus venenatis per collum ipsum amplexus est, & mox ægotare infirmariq; toto corpore cepit. Quidam tamē torquem aureum inter ludendum tradunt illum induisse, quem torquem qui attulit dicebat missum muneri à matre eius, in illoq; fuisse venenū quo mox correptus intra octiduum aut paulò amplius perierit. Quod constat odio & perfidia coniuratorum necatus est ideo quod foedus icerat cum Burgundione. Malebant enim omnem regiam stirpem maleficiis extinguere, quā Burgundioni per foedus aliquod videre coniunctam, ideoq; spem suam ponentes in Carolo minimo natu Sexti filio Præfectum iam Parisiorum crearent, atque in spem regie successione servabant. Erat is ab omni affinitate Burgundionis alienus. Agēbat Delphinus dum moreretur annum ætatis plus minus vigesimum. Sepultus est Compendii in Dominico diui Cornelii martyris, plorantibus in primis Iacoba eius vxore, ac parentibus illius Guilielmo ac Margarita Comitibus Hagnoniæ. Apostema (inquit quidam) natum est illi ex toxico ad alterā aurem, quod intra corpus crepuit. Hoc ex casu tantū mœroris concepit Hagnonius ut & ipse statim moreretur. Obiit autem pridie Calend. Iunias die lunæ conditus Valentianis in ædícula fratrum Franciscanorū. Ita posteaquā Carolum, Ludouicum, & Ioannem parricidæ per scelus extinxerant, fratrem illorum minimum Carolum nomine Delphinum iam factum omnibus modis contra Burgundionē instigant, statimq; insperati regni gaudium, omnem

Libertas lo
quēdi in Ha
gnonio dis
plicuit.

Paricidū
Aurelianen
suum.

Car. Delphi
nus à Bur
gundione alie
nius.

Guil. Hagn
onii mori.

de mi

de miserando fratrum interitu luctum ab animo illius dispulit. Burgundio ad Atrebates & Ambianos eorumq; clientes dat literas doloris & lamentorū plenas de tam scedis parricidiis in totā stirpem regiam perpetratis: illosq; ad vindictam pro viribus stimulat: paces iam omnes Carnutensem, Vincestricā, Altisiodorensē, Pontis Isarā, Parisiacā, & Roueriemsem tali scelere ac perfidia esse fractas. Defuncto Guilielmo Hagnoniā Hollandiāq; Comite frater eius Ioannes Bauarus, xxviii. iam annum titulū gerens Episcopatus Tungrensis, post tot mactatas perditasq; Christiani gregis oues, in Concilio Constantienſi Episcopatum & diaconatum deponit, ducitq; vxorem Elisabetam Antonii Brabantini viduam Lutzenburgenſi ducatu dotatam. Iacobam verò viduam Ioannis Delphini suam ex germano defuncto neptem spoliare Hollandia Zelandiāq; nititur. Dordracum fauore ciuium occupat, auxilioq; Gelrorum, Egmondanorū, & Herculaneorum oppidum Hollandiē Gorichum nomine, præcipua opera Guilielmi Herculani capit. Iacoba autem strenua mulier haud segniter agit, sed Gorichum statim obsidet. Pugnatum est Calend. Decembribus: Iacoba egregiē vicit: mille circiter ex aduersariis interfecit ac totidem cepit. Interfecti Guilielmus Arckelus seu Herculanus, Otho Burensis, & Petersomius. Capti nobiles Comes Verrenburgenſis, Comes Vburgenſis, Alardus Burensis, Arnoldus Egmondanus, Ioānes Heterius, Henricus Homotius, Theodoricus Lindensis, Guilielmus Isendornius, Arnoldus Ordinus, cum fratre Rasone, Theodoricus ab Hemmen cum Domino Egmondano: sed Valerauium Brederodium, magno suo damno Iacoba desiderauit. Oppido tamen potita est: sed Bauarus quauis victus Dordracum retinuit. Burgundio nepti suæ Iacobæ succurrit. Coit Conuentus apud Birosfluctum. Ibi soluto per nouum Papam Martinum cognationis vinculo Iacoba Ioanni Duci Brabantiæ Antonii defuncti filio desponsata est agenti sextumdecimū non plus ætatis annum. Fremere & irasci Bauarus, conariq; Sigismundi Cæsaris fauore nepti Hollandiā Hagnoniāq; detrahere: sed Iacobæ causa opesq; & vires prævaluerunt. Missus à Martino Pont. Tugris nouus Episcopus Ioannes Vvalderodius, ex ordine Teutonicorum dominorū Archiepiscopus (inquit Hermannus Crantz) Rigenſis, vir sanctus & verus superintendens, dignus sanè seculo meliore, ac prisca illa sanctorum virorum ætate. Turpiter de illo Leodienſes meriti, venenū illi miscuisse dicuntur: obiitq; post mensem decimum suæ administrationis. Causa odii quod detestandis illorū moribus esset contrarius. Regina Isabella Blesis à coniuratis cū filia Catherina instar captivæ tenetur. Nō patiūtur vt illa se quicquā regni curæ intermiscat: illamq; à Rege separatam custodiunt, vt peculium eius rapiant. Ludouicus Bordon ab iisdem in Sequana fluuio extinctus est. Rotomagenſes fauore Burgundionis motu facto, Rhodulphum Gaucurium Prætorem suum, Ioannem Legerium, aliosq; decem ex rectoribus suis occidunt. Iacobus Borbonius arcis Præfectus quosdam à furore illorum protegit. Delphinus eò profectus nouum illis dat Prætorem: veritusq; maiorem motum offensas remittit. Andegauo Ludouicus Siculus moritur, relictis liberis Renato & Carolo, & vxore Caroli Delphini. Sepelitur in æde diui Mauritiū martyris apud Andegauos. Inter hæc vbique tumultus, luctus, cædes, rapinæ, nulla quies, nulla medicina, nulla malorum remedia, nullus ordo, vix facies vlla regni. Bononienſes tamen fortiter vtcunque agunt. Grassatoribus resistunt, eorumq; vnum ex Ducibus Laurentium Rosam interficiunt.

Literæ Burgund. & que reſe de parricidiis.

Io. Bauarus episc. Leodiensis vxorē ducit.

Io. Bauarus à Iacoba Bauara prælio vincitur.

Iacobanus bit Io. Brabantino.

Ioan. Vualderodius episcopus Leodiensis.

Motus Rotomagenſis

Lud. Siculi obitus.

*Angli in Gallias deſcēdūt, Nor-
manniā ſubiū-
gunt.* Sub Calend. Auguſti Henricus rex Angliæ maxima claſſe, maximoq; exerci-
tu in Normanniam nemine prope reſiſtente appellit: Tolcham, Cadomum,
Vellocaſſes, Lexouios, Conſtantiam, Faleſiam, Alenconios, Eburouices, om-
nemq; penè Normanniā excepto Rotomago capit. Aduētus iſte Anglorū tan-
tū Normaniæ metū incuſſit, vt. xxv. amplius milia virorū cū vxoribus & libe-
*Britones la-
niſciū docē-
tur à Nor-
manniis.* ris ex illa migrarēt in Britanniā proximā ſibi prouinciā, qui primū ibi artē la-
niſcii haſtenus incognitā Britonas docuerunt, vti illorum narrant annales.
De ſubacta eum in modum Normaniā audiamus Caroli ſeptimi ſcriptorem.

„ Anno Domini M CCCC xvii. cū fama conſtans eſſet Ducem Burgun-
„ diæ fœdus cum Anglis percuſſiſſe, Henricus rex magno exercitu & claſſe ad-
„ uenit in Normanniam menſe Auguſto. Niſi ſunt Franci ingenti multitudine
„ impedire deſcenſum, ſed fruſtra. Nam apud Tolcham villam maritimā in ter-
„ ram copias expoſuit: quantus terror & metus incolas regionis ex ſolo Anglo-
„ rum nomine inceſſerat non eſt facile dicere. Ita enim terra ſtatim tota exterrī-
„ ta eſt, vt nemo niſi in ſola fuga aliquid ſibi præſidii eſſe conſideret, æſtimanti-
„ bus plurimis Anglos nō homines, ſed immanes & ferociſſimas beluas eſſe, quæ
„ ſe ad deuorandos populos eſſunderent. Arx Tolqua in collis vertice ſita mox
„ Præfecto dedente recepta. Lexouium ſex Gallicis miliaribus à mari diſtanti
„ ciuitatem ſtatim receperunt: qui in ea ſolum vnicum inuenerūt virum, eūmq;
„ ſenem valde, & vnicam mulierculam. Cadomum opulenta ciuitas reſtitit ali-
„ quantum: ſed ſtatim capta & direpta eſt multis ex ciuibus trucidatis, & rebus
„ ſuis ſpoliatis. Alia oppida inferioris Normanniæ nullo penè negotio in dedi-
„ tionem venerunt: quia Armeniacis & Burgundionibus inter ſe omnibus locis
„ dimicantibus per ciuiles motus nemo Normanniæ ſuccurrit. Haſtenus illius
„ verba recenſui. Burgundio cum triginta milibus pugnatorum ex Atrebatī-
*Burg. exer-
citiū ducit
in Gallias.* bus Corbeiam, inde Samarobrigam Ambianorū mouet. Comitatur eum Phi-
lippus Brabantinus Comes Fani Pauli. Ab Ambianis magno gaudio accipitur.
Vox lætitiæ Noel frequens audita. Ea ciuitas aliæq; complures merito dole-
bant, Regem mentis impotem turpiter circūſcribi, eiſq; liberos ſcelere atq;
perfidia ita necari. Burgundionem primatem poſt Regem eſſe Galliarum, du-
plicem patricium omniumq; patriciorū caput ac decanum. Ipſi iure quo cui
optimo Rege ita affecto, omnē regni adminiſtrationē tradendam, remotis &
reiectis vniuerſis parū nobilitatis hominibus, maximè autē tam fœdis & atro-
cibus parricidis, qui regiam omnē propemodū ſobolem extinxiſſent. Deſta-
biles eſſe cruciarios, omnesq; furcis dandos. Ad Burgūdiōnē in Ambianis ad-
huc agentē mittūt parricidæ Albertū Cannium cū literis noīe Regis ſcriptis,
iubentes vt exercitū dimittat, reſcribatq; ac rationē reddat quanā fiducia con-
tra Regis inhibitionē audeat exercitū cōſcribere, atq; in regias ducere prouin-
cias. Inflammatus ira ac rei indignitate Dux parū abſuit quin Canniū ſecuri
percuſſerit: quod cū eſſet nationis Flandricę ac Varennę dominus, proditori-
bus ac parricidis ſe adiunxerit. Rurſus queritur & expoſtulat Rex cū Burgun-
*Burg. expo-
nit Legatū
regis ſcopū
ſue expedi-
tionis.* dione per literas à parricidis conſectas q̄ cū exercitu veniſſet. Reſpondet Dux
ſe copias aduſſe pro vtilitate & honore Regis & regni: propterea q̄ abſque
Burgundorum opibus nemo Anglis poſſet reſiſtere. Non dubiū eſſe quin pro-
ditores habentes Regem in poteſtate, poſtquam eius liberos necaſſent, & ip-
ſum hoſtibus eſſe prodituros. Oppida quæ ſibi adiunxerit, Regi adiunxiſſe.
Habere ſe ad. xxx. milia armatorum, vti Regem regnumq; à parricidis libe-
ret: vt digna ab iis qui ambos necauerunt Delphinos, ſupplicia ſumat:

vt res

ut regni totius gubernationem sibi Galliarum primati ante omnes debitam
punitis parricidis assumat. Senas ab illis iam fractas paces, nec satis eis fuisse
iam Ioanni Delphino sicut & paulò ante eius germano dedisse toxicum, nisi
& socerum eius Hagnonium capere ac interimere essent conati, quod qui-
dem perfecissent, nisi clam ille de nocte ex vrbe profugisset. Insuper Reginam
domo expulissent, à Rege remouissent, eiusq; bona per sacrilegium essent fu-
rati, adhibitis illi plebeis & prorsus indignis custodibus seu potius furibus.
Pacis turbatores inuentoresq; scelerum atque perfidiæ plusquam puniæ esse
Bernardum Armeniacum, Henricum Marlium, Episcopum Parisiensem, Ta-
neguydum à Castello, Burelum à Dominico Martini, Stephanum à malo re-
spectu, Philippum à Corbeia & alios complures. Nunquam se dum viuât ces-
saturum donec in hos dignis suppliciis animaduertat: illorumq; prodiciones,
tyrannidem crudelitatem inhumanitatemq; extinguat, regniq; pacem ac quie-
tem reducat, termino tandem posito tantæ calamitati. Tantus ob scelerum
conscientiam metus erat coniuratorum ne Regis Burgundio potens fieret ut
relicta tota Normannia furori Anglico Armeniacus caput sceleratæ factionis
Lutetiam Parisiorum festinanter recurreret pro custodia Regis. Ex Ambianis
Dux Corbeiam, Mondideriũ, & urbem petit Bellouacorũ: ubi ad eius aduen-
tum symbolum lætitiæ Noël omnibus compitis personabat. Inde Syluanetũ,
Bellomontẽ, Pontẽ Isaræ, aliq; oppida & castella Regis nomine de parricidis
capit. Apud Bellomontem ad quinquaginta capti pars auro redempti alii de-
collati, truncatiq; ab arboribus suspensi more perfidorum. Ioannes Villerius
magnus bellator Insulæ Adæ Dominus his diebus Burgundicis accedit parti-
bus. Dux apud Meledonum Sequanam exercitum traiecit. Montem Herium
aliq; oppida, castella, vicosq; cepit. Dum obsidet arcem Dorfaicam incommo-
dum sensit. Nam missa Armeniacus magna armatorum manu Gotofredum,
Villerium, ac tales aliquot alios cepit, nobilesq; nõnullos interfecit. Inde Car-
nutes, Stampenses, aliq; oppida compluria Burgundioni se dedũt. Omnibus
autem deditiõẽ facientibus tributa & vectigalia remisit, excepto tributo sa-
lis. Dat literas ad ciuitates querebundas de regni regimine eiusq; rectoribus:
asserit decretum à sancto Collegio Romano, ad se solum pertinere gubernacu-
la regni, non autem ad Armeniacũ obscuræ nobilitatis hominem: illumq; ad-
huc parere Petro Lunæ Antipape, ideoq; schismaticũ esse & hereticum: quod
ita se habere affirmabat Liuinus Neuelinus Legatus Curia Romanæ, doctor
idem decretorũ. Datum (inquit) ad montem Herium octauo die Octobris.
Obsidet Corbolum per hebdomadas ferè treis, continuis ferè in hymbribus,
ac populante exercitum pestilentia. Defendunt fortiter aduersarii id oppidi.
Relinquit obsidionẽ cum nonnullis impedimentis, magnisq; itineribus petit
Turonos: literis & nuntiis accitus Regina, quæ cum filia Catherina miserè &
magno animi dolore illic à proditoribus custodiebatur. Habuerat in variis
regni Ecclesiis pecuniam suam depositam, rata ut tunc mos erat, tutiorem fo-
re in Ecclesiis ciuitatum quàm vllis aliis in locis: sed Armeniacus eam omnẽ
rapuerat ac peculatus erat, militi (ut dixit) soluendo, sacrilegii pariter ac pe-
culatus reus. Hanc rem vehementer desolata captaq; matrona Burgundioni
quæsta erat obtestata cum lachrymis uti ipsam in libertatem vindicare velit.
Igitur per Carnutas & Vindocinenses sub Calend. Nouembres Burgundio
iter faciens in Turonos celeriter peruenit. Reginam cum filia liberat
& ciuitate potitur absque vlllo certamine. Custodes Reginae viles erant

*Armeniacy
neglectis
Anglis Bur-
gundioni ob-
sistunt.*

*Literæ Bur-
gundionis in
uestina.*

*Burg. Turo-
nos profes-
sus Regina
liberat.*

homines, Guilielmus Torel, Ioannes Picardus, & Laurentius Podius. Sub his veluti pædagogis coacta est vivere tam illustri fœmina. Torellum & Picardum Dux cepit. Podius pessimè sibi conscius arrepta fuga nititur per scapham transmittere fluuium: sed dum nimis festinat in flumen cecidit, & submersus est, luitq; dignas sua improbitate pœnas. Oderat hunc pessimè Regina: erat nempe impudētissimus nebulo, qui adeo parui tantum fecit Principem ut nunquam dignaretur aperire caput cum illi loqueretur: tantaq; illam pressit seruitute, ut nihil agere illi præter vilis hominis voluntatē liceret, ne epistolum quidē ullum scribere ad amicos. Habebat secum Regina. xx. fœminas, sed vnicum duntaxat virum nobilem fidelem sibi & strenuum Robertus Cyneus nomen erat. Regina cum in cōspectū venit Ducis Christianissime (inquit) cognate ultra regni homines te dum viuam amare debeo, quod mādato statim meo paruisti, omniaq; posthabuisti, ut statim venires me liberatū hac custodia. Quare charissime cognate nunquam tibi deero. Nunc apertè video, quod semper dominū meum Regem, eius progeniem, eius regnū omnemq; Remp. integerrimè amasti. Ita cum Regina ciuitatem Turonorum Dux ingreditur, cū qua statim in Carnutas reuenit præsidio apud Turonos regio nomine disposito. Quidā triobolares historici chartis illinunt, Reginā in fide coniugali non stetit. Sed an hoc sit nō stare in fide coniugali, si à furibus & latronibus à viri latere per vim auulsa, fortunisq; spoliata, atq; in seruitutē redacta, sese à tali ergastulo in libertatem per amicos vindicet? Regina optimè stetit in fide cōiugali, sed parricidæ haud vna digni furca, qui filios eius necauerunt in sua (proh dolor) fide malè steterunt. Siquidem à Rege licet amente Regina non discessit, sed abstracta est ab illo, ac procul in custodiam missa, ut tātō liberius eius pecuniam teterrimi peculatores ex sacris edibus conuasarēt ac depecularentur. Regina inquiunt non stetit in fide coniugali, quare non stetit? quia parricidas non amabat, qui duos eius filios eodē prope tempore toxico sustulerant. Magnam ac iustam habuit causam cur illos non amaret. Regina & Burgundio regni moderationē conantur assequi. Interdicit Regina ciuitatibus ne quicquam imperatæ pecuniæ soluāt Delphino aut rectoribus regni: sed sibi Burgundioniq; in omnibus obediant: nitanturq; magnam Curiam (Parlamentum vocant) apud Samarobrigam constituere Ambianorum. Interea Hæctor Sauosius Leontem Iaqueuillam, cum quo longas exercuerat similtates, in Carnutibus occidit, fugitq; Ducis cōspectum, donec illi tandem esset reconciliatus. Vtriusq; diu vterque Dux fidelis opera, ideoq; vehementer doluit Iaqueuillæ infortunium. Tandem tamen pacem obtinet Sauosius. Reuersus Burgundio ex Carnutibus Lutetiam ingreditur: sed tulit repulsam. Ioannem Luceburgensem in Atrebatas, Hæctorem & Philippum Sauosios in Bellouacos, aliosq; alio in hyberna mittit. Reuertit cum Regina in Carnutas. Hybernat dehinc in Tricassibus, ubi reiecto Armeniaco Regina euocatum Lotharingæ Ducem Magistrum equitum creat. Has inter discordias Cadomum splendidum Normanniæ oppidum Anglus diu obsidet: interfectisq; sexcentis amplius defensoribus capit. Cæsaroburgum maritimum oppidum post decem totos menses obsidii obtinet. Conuentus habitus apud Montrolium Ionæ amnis, concordia toto regno faciendæ: sed nihil actum. Rotomagenses interea Burgundos recipiunt, quorum erat Præfectus Guido Botillerius urbem contra Anglos defensurus. Hac expeditione militabant Duci ex Flandrica nobilitate nothi Flandriæ Robertus & Victor filii Ludouici Comitis, auunculi Ducis, Victor Rabbecanus, Robertus

Mami

Maminius, Henricus Dixmudanus, Rolandus Vtkeranus, Hector de Venaront Engerranno, sed puto legendum Vinderholt, Nothus de Collequent, puto scribendum Colicamp. Præterea Steephusius, Cominiensis, Gruthusius, Robacensis, multiq; alii Engerranno ignoti: non enim intellexit Flandrica cognomina: quamobrem omnia ferè misere corrupit, quemadmodum & Frosardus corrumpit. Oporteret historicum hisce in regionibus vtranq; callere linguam, sed Teutonicam Galli difficile addiscunt, quapropter contenti esse coguntur sola provinciali, quæ plurimis in verbis Romanam adhuc refert, aliis commistis vocibus ex veteri fortassis lingua Gallica. Nobiles autem Burgundos, Atrebatas, & Ambianos eodem in exercitu fortiter instructos, quorum magnus ac pulcher erat numerus, propter locorum incertitudinem Engerranno relinquimus. Antiquitus propria per Gallias nomina latinis scribebantur nominibus: nunc autem adeo corrupta sunt omnia ut nihil ferè Romani in illis agnoscas. Flandria huic alendo exercitui centum milia scutorum aureorum contribuit, iunxitq; equitatu & nobilibus viris aliquantum peditatum. In Concilio Constantiensi Adolphus Cliuensis gener Burgundionis & Amedeus Sabaudia eiusdem Ducis sororius, ex Comitibus creati sunt Duces per Sigismundum Imp. Elzighem in agro & decanatu Aldenardensi fieri ceptum monasterium Regularium. In Synodo Constantiensi pius Imp. Sigismundus schisma pestilentissimum terminavit relictis tribus Papis: electus Martinus quintus mense Nouembri feriis diui Martini Episcopi. Vir erat Romanus, nomen Otho Columna. Ceteri Pontificatu licet inniti abierunt. Petrus Luna latens in finibus Aragonia in peruicacia permansit. Malebat piorum cœtu excludi quam redire ad sanitatem.

Adolphus primus dux Cliuensis. Elzighem monasterii initium. Schisma tollitur opera Sigis. Imperatoris.

M CCCC XVIII. Pascha. xxvii. Martii. Sylvanetum Armeniacus obsidet. Fortem turmam equitum ductore Carolo Duliaco Burgundio subsidio mittit obsessis. Ipse relicta in Tricassibus Regina, Diuionem ad uxorem & filias, ac inde Montem Meliardi ad Cesarem Sigismundum proficiscitur. Interea in Atrebatibus capto consilio de liberando Sylvaneto, Philippus Ducis filius auxilio mittit obsessis omnem penè Ambianensem & Atrebatensem nobilitatem cum octo milibus pugnatorum. Latè horum aduentu obsessi facta fortiter eruptione Armeniaci castra dum ipse aciebus instruendis intendit, diripiunt & incendunt, multosq; captiuos & prædam bonam salui in oppidum referunt. Aderat iam dies. xix. Aprilis quo facere deditionem obsessi ex pacto debebant, nisi auxilium acciperent: sed aduentante iam auxilio cum dedere se recusant, quatuor receptos ab illis obsides securi Armeniacus contra datam fidem subiecit, duos in custodia misit. Hi fuerunt Guilielmus Mochelerius, & Rolandus Vinglius viri nobiles, & duo ciues Guilielmus Scalotus & Ioannes Bellofortius aduocatus regius ea in ciuitate: Ioannes autem Durandus sacerdos & sextus obses monachus quidam Fani Vincentii Lutetia custoditis pro quorum vindicta viros. xlv. ex Armeniacis cum duabus mulieribus interfecerunt: relictoq; oppido Lutetiam Armeniacus metu nostrorum fugit. Per idem tempus Martinus Papa Cardinales in Burgundiam, Lutetiamq; mittit Vrbanum, & diui Marci, si quo modo Gallicæ tandem seditiones componi possent. Paratus erat Burgundio æternam cum omnibus nemine excepto facere pacem. Indictus Conuentus Montrolii vbi Iona annis sex quana miscetur. Arbitrio Cardinalium controversia omnis submissa. Decreta omnium iniuriarum odiiq; ac simultatis obliuio.

Sylvanetum obsidium p. Armeniacos.

Eruptio.

Obsides supplicio afflicti.

Conuentus Montroliensis, vbi Cardinalium arbitrio res composita.

Supplicio

II 4 Pronun

Pronuntiatum ut absq[ue] vlla vindi[ct]a & noxa Burgundio, quod primus nobi-
 lissimus & potentissimus esset totius Gallia, regni administrationem dum vi-
 nat Rex Sextus, pariter cum Delphino accipiat. Plura capita eius pacis non le-
 gi. Gaudere ac lætari spe pacis Regina & Parisi, multaq[ue] alia ciuitates. At-
 frendere maiorem in modū Armeniaci, fidemq[ue] datam Cardinalibus fallere,
 omnes vocare proditores, quicunq[ue] authores fuissent talis pacis. Armeniacus,
 Taneguy, Marlius, & reliqui nolle paci subscribere. Ita res sine pace, sine indu-
 ciis, irrita infectaq[ue] mansit, cum graui dolore, luctu & lachrymis totius regni.
 Malebant sanè omnem pacem repudiare coniurati omnia perpeti, omnia con-
 fundi, omnia perire, quàm vultum præsentiamq[ue] ferre Burgundionis. Non du-
 bium est quin fato quodam tantam calamitatem ob criminū suorum scelera
 Galli paterentur: necdum finis erat malorum, maiores manebant illos clades.
 Armeniacū pessimè odisse cœperunt Parisi quod pacem eam Montrolicam
 tam turpiter repudiarat. Infinitam restare videbant miseriā, nisi inter Delphi-
 num & Burgundionem conueniret. Pacem à solo Burgundione dependere ar-
 bitrabantur: ideo quod nobilissimus potentissimusq[ue] esset regni. Introducere
 illum in urbem pacisq[ue] osiores vel pellere vel occidere maximè optabant: ve-
 rum adeo arctè custodiebantur, ut nec conuentus agere, nec consilia commu-
 nicare possent. Coniurationem tamen occultè faciunt ciues circiter quadrin-
 genti: mittunt Petrū Clericum ad Ioannem Villarium Insulæ Adæ toparchū,
 Præfectum præsidii apud pontem Isarę de eo in urbem introducendo. Villa-
 rius Guidonē Barensem, Leontem Bornouillam, Ferricū Malliacum cum no-
 bilibus aliis fortibusq[ue] copiis sibi adiungit: quarto cal. Iunias hora circiter ses-
 cunda post noctis mediū per portam diui Germani à Clerico intromittitur.
 Lento gradu omnes in equis procedunt vsq[ue] ad Castelletū magno metu per-
 territi ne proderentur, sed socios ibi (ut conuenerat) offendunt suos bene ar-
 matos circiter quadringentos, quaquā ibant Pacem conclamāt, adiungentes,
 Viuat Burgundia. Ad nomen pacis grandis se ciuiū multitudo associat. Primū
 omnium ex edibus Paulinis educunt Regem: hunc equo impositū vnā cū fratre
 Regis Cypri circumducūt per urbem, ut quicquid facerēt id Regis fieri noīe
 videretur. Raymundū Guatram in ædibus Cancellarii capiunt. Taneguy Præ-
 tor in propugnaculū Antoninam cū Delphino cōfugit. Duodecimo die Iunii
 qui dominicus erat, ad lx. milia Parisi in armis cōglobati, quicquid Armenia-
 ci esset nominis, aut capiūt aut crudeliter occidūt præter paucos qui aufuge-
 runt. Eo in motu occisi primores viri Bernardus Comes Armeniacus idē Ma-
 gister equitū, Henricus Marlius, idem Cancellarius Gallie, Episcopi Constan-
 tiensis, Vellocaßius, Eburouicū, Syluanetensis, Comes Magni prati, Raymun-
 dus Guerra, Abbas diui Cornelii Compendiensis, Hector Carnutensis, Enger-
 rannus Marconetus, Carolus Popardus argentarius Regis. Ad hæc Officiales,
 omnesq[ue] Regis ministri cū aliis multis nobilibus: Siquidē armata plebes nobi-
 litatis vires superabat: nec vlla ratione semel cōcitata placari aut cohiberi po-
 tuit. Plenæ capiuorū erāt omnes urbis custodia, ut Palatina, Magloria, Mar-
 tinica, Castelletū, & alia. Omnes ad vnum interficiunt. Parcunt tamen Card-
 nalibus Ambaro, & diui Marci, & Pont. Remorum, propterea quod paci fa-
 ciendæ aduenissent. Causa tanti furoris, quod pacem per Papam & Car-
 dinales compositam tam turpiter Armeniaci contempnissent. Omnes cru-
 cem adsumpserant Andreanā Burgundionis symbolū. Occisorum nu-
 merus quatuor milia fuisse traditur.

Quicquid

Quicquid plebes inhumanitatis poterat excogitare in Armeniacos exercebant. Exanima cadauera Armeniaci, Marlii & Guerræ, simul nuda colligata, & vnco impacta, totos treis dies pueris scurrisque trahenda demandant, per omnes vias, vicos, & compita ciuitatis: taliq; completo ludibrio extra muros in profanam & communem Armeniacorum sepulturam abiiciunt. Tergo Armeniaci Comitibus crucem inciderunt Andreanam pro benda vt dicebant. Quicunq; tota vrbe accusaretur de nomine Armeniaco, euestigio mactabatur. Carolum Delphinum quàmprimum ex arce Antonina Taneguy Prætor per pontem Charetonium & Meledunum ad Montem Argium mittit: conatusq; ciuitatem retinere, desideratis ex suis circiter quadringentis repellitur cadentibus ex Parisiæ circiter quadraginta. Qui Antoninam tenebant, vitam fortunâq; pacti deditiōem faciunt. Albertus Cannius hætenus apud Burgundos captiuus arci præficitur. Neomagus, Laudunum, Augusta Sueffionum, Perona cum suis castellis & clientibus de coniuratis recepta. His de rebus Burgundio qui Diuioni erat, accepto nuncio, celeriter in Tricasses ad Reginam proficiscitur, vt illam Parisum reducat. Cum in Tricassibus adhuc agit, cognoscit de morte Armeniaci & aliorum nobilium, doletq; grauitè & suis irascitur, quod viui non essent seruati. Sperabat enim per illorum redemptionem Delphinum omniaq; oppida ab aduersariis occupata se recepturum. Sed excusat se nobilitas eius, quod contra tantum populi furorem ne hiscere quidem fuerant ausi, alioqui & ipsi vltima passuri, quum nulla misericordia, nulla ratio in demente fuerit plebe. Burgundio magno armatorum stipatus numero Reginam Lutetiam reducit. Parisii flores largiter spargunt super currum Reginæ, Noel conclamant, signaq; lætitiæ permulta ostendunt, Andreanam crucem omnes induti. A Rege in ædibus Fani Pauli Regina & Burgundio magno accepti gaudio. Omnes ministri domus regię & officiales innouati. Præfecturam vrbis accipit ipse Burgundio. Ioannes Bertrandus ex laniorum collegio præfectus Fani Dionysii, iussu (vt erat iunior) Ioannis Luceburgensis occiditur. Eam ob eadem non modò lanii, sed tota Parisiorum ciuitas perturbata. Interea Anglus pontem Archæ capit, suosq; Sequanam traducit. Carolus Delphinus quancumq; a parentibus sæpè numero vocatus, rogatusq; vt pacis gratia Parisum reuerteretur, malo tamen vsu consilio, parentibus parere detrectat. Ioannes Vicecomes Narbonensis, Taneguy à Castello, Robertus Masson, Ioannes Lotietus, vt homines erant nullo genere, nulla ferè nobilitate, ita barbaris prauisq; moribus imbuti, imprudentem per æratem Delphinum, dolo, perfidia, omnibusq; malis artibus replent: iram, odium, similitatem, vindictamq; in Burgundionem, auribus eius instillant. Tales igitur homines clari effecti splendore nominis Delphini Regentem Galliæ ipsum appellant. Compendium per currum quendam in portam perductum (sicut Aldenardam aliquando captam supra ostendimus) capiunt: Burgundionis imprimis amicos diripiunt, & occidunt, omnesq; ciues depopulantur. Verebantur perperam sibi consilium, ne si ad patrem redeunte Delphino pax fieret, ob scelerum suorum crimina poenas persoluerent: idcirco dominationem arripere conantur sub velamine Delphini, suumq; sceleratum Armeniacum obsecra (præ Burgundione) nobilitatis hominem vlcisci. Duabus potissimum de causis Armeniacum tam turpi mortè defunctum esse existimo: vna quod conscius esset necis duorum Delphinoz florentissimorum iuuenum: altera, quod pacem à summo sacerdote & Cardinalibus facta, adeo ignominiose

Ignominia.

Taneguy
fugiens Delphinum abducit.Burgundio
Reginam Lutetiam reducit.Io. Bertr.
dus occiditur.Delph. cor
rumpitur con
sortio Ar
meniacorum.Compendium
capiunt Ar
meniaci.Delph. cor
rumpitur con
sortio Ar
meniacorum.

repulisset. Qui pacem non amplectitur, elongatur ab illa. Metu Anglorum mittit adhuc Burgundio quadringentos selectos equites Guidoni Botillerio Normanno Præfecto præsidii Rotomagensis. Ciues verò habebant in armis quindecim milia hominum. Emissi vrbe sunt imbelles omnes & quicunque in decem menses cibaria non haberent. Turba multa inopum, complures matronæ & virgines honesto loco natæ senes ætate confecti & pueri (miserabile visu) patriam relinquunt. Mense Iunio Rotomagum Anglus obsedit. Langius nothus Arliacus vnus ex vrbis Præfectis prouocatus à Ioanne albo Anglo Præfecto Harflei ad singulare certamen, occisum hominem in urbem secum traxit, eiusq; cadaver hostibus vendidit, quadringentis nobilibus Anglicis. Interea orta Lutetiæ Parisiorum pestilentia magnam mortaliū vim absumpsit. Ex Burgundis Princeps Arausiensis, Ioannes Podiensis, Fossella, Alchiacus, alique nobiles complures perierunt. Scuitum eadem in vrbe ab Armeniacis: cædes magna facta, & misera vrbis direptio. Eius tūrbæ ductor erat insignis latro Cappalucha nomine carnifex ciuitatis.

Nihil omisit Burgundio, quod ad pacificationem pertinere videretur: rursus accersit Cardinales, quorum supra facta mentio. Formula decreta concordie hunc in modum. Imprimis sancita obliuio omnium iniuriarum ac veterum simultatum inter primores Regni absq; vlla amplius prosecutio ne iuris, aut odii memoria. Vt Anglis vnanimiter resistatur. Vt omnia præsidia deducantur euestigio absque vllō damno. Vt contra Anglos præsidia augeantur. Vt bello gerendo duo constituantur Duces, Delphinus & Burgundio. Vterque à Rege accipiat stipendia iuxta numerum suorum militum. Simul duo creentur præfecti ærarii, quorum alterum Delphinus, alterum Burgundio nominabit. Vt ministros aliquot Delphini in suam familiam accipiat Burgundio, Delphinusq; quosdam Burgundionis. Functiones, ministeria, beneficiâque Regni penes Regem (vt decet) maneant, illaq; conferat de Delphini Burgundionisq; & aliorum magnatum consilio. Hoc in cōuentu interfuerunt cum Rege, Regina, Delphinus, Burgundio, Britanus, Aléconius, Borbonius, Cardinales Vrstinus & S. Marci, à Pont. Max. ob hanc causam Legati, aliiq; primates, necnon & magnus Senatus Gallicus. XVI. die Decembris. Hæc pax dicta S. Mauri Fossensis, quam tamen licet Regno perutilem & necessariâ Delphinus eiusq; factio, non admittunt, sed in extremam Burgundionis perniciem, omni dolo omniq; fraude vigilantius incūbunt. Burgundio sedâdo motui civili apud Parisios, septē hominum milia ex plebe educit ad obsidiū montis Herii, quo in oppido latebant aliquot coniurati. His præfecit Galterum à Rupibus ipse mox in urbē reuersus, in authores seditiōis capitis supplicio anīmauertit, inter quos Cappalucha lictor decollatus. Id vbi plebes educatæ rescit, relicta obsidione recurrunt ad urbem, vt suos vlciscātur, sed exclusi sunt & pulsi. Augustam SueSSIONUM capit. Boscicaldus quidam nomine Delphini, vix Roberto Sauosio & Longouallo præfectis se saluantibus. Direpta ciuitas rursus ferè tota. Inuenta inter captiuos Lutetiæ vxor Delphini filia Ludouici eius qui se Regem scripsit Siciliæ. Ea diligenter seruata & cum bonis suis omnibus honorificè missa Andegauum ad Delphinum, vt eo beneficio prouocatus parentibus tandem obtemperaret, relictisque patricidis ad Regem reuerteretur. Verum viles illi & improbi homines in quorum imprudens iuuenis erat manu, nulla ratione reditum eius passi sunt: quod certò scirent se fore in ordinem redigendos atque ab omni publico munere reiciendos.

Accedit

Rotom. obses-
sa ab Anglis.
Langius mos-
nomachia
vincit atq;
interficit
Angli pro-
uocantem.
Pestilentia
Parisii.

Formula cō-
cordie per
Cardinales
decreta.

Pax S. Mau-
ri Fossensis.

Seditiosos
Burgundio
tollit Paris-
ii.
Augusta
SueSSIONUM
capitur ab
Armenia-
cis.

Delph. vxor
sua à Bur-
gundione re-
stituitur.

Accedit cum sua nobilitate ad Delphinū nouus Comes Armeniacus de crudi-
 deli morte parentis sui grauitèr quæstus: Responsum, parentis eius aliorumq;
 cædes ultum iri dum se offerret primo quoq; tempore occasio. Iam enim ne-
 farii conspirare cœperunt, vt quantalibet perfidia aut dolo malo Burgundio-
 nem è viuistollerent: ideoq; mordicus seruabant Delphinum, eiusq; animū
 omnifaria inficiebant perfidia, vt tali authore ac capite ad nefandum parrici-
 dium vterentur. Turonos Delphinus recepit. Quæ Parisiis vectigalia remis-
 sa erant, iam rursus indicta succurrendæ ciuitati Rotomagensi. Simul à Pari-
 siis mutuò accepta centum milia francicorum. Ad pontem Archæ authore
 Burgundione conueniunt Regum Legati de pace. Petit Anglus cum Cateri-
 na filia Sexti Regis centum milia scutorum aureorum, Ducatum Normanniæ,
 Ducatum Aquitaniæ, Comitatum Pontacensem, aliasq; terras liberè absque
 villo in illas Galli imperio: sed nihil conuenit: quanquam omni ope Cardina-
 les suprâ memorati allaborarent. Dum hæc aguntur Ioannes Luceburgenfis
 duxit vxorem Ioannam Betuniensem filiam & hæredem vicecomitis Meldē-
 sis, quæ vidua erat Roberti Barenfis Comitis Marlii & Sueffionum. Reddit
 Burgundio huic sceminæ in gratiam Luceburgii Dunkercam, Casletum, Var-
 nestunum, aliosq; in Flâdria dominatus fisco adiectos, quòd Robertus ille Ba-
 renfis diuersam secutus fuerat factionem. Habuit quippe Ioanna ex illo par-
 uulam filiam. Rex, Regina, Burgundioq; copias grandes in Bellouacos ducunt,
 vt Rotomago subueniant: sed debiliores erant eorum vires, quàm vt cum An-
 glis committere, ac liberare vrbem possent obsidione. Omne Regnum in se
 diuisum desolabitur. Agebatur ea tempestate cum Gallia, sicut cum toto or-
 be Christiano: acephala erat, sine certo Rege, sine certo rectore, omni ex parte
 discordiis & factionibus perdita. Væ terræ, cuius Rex puer est. Rothomagen-
 ses fame prorsus domiti. XVII. Calend. Februarias, pridie feriarum diui Anto-
 nii deditionem fecerunt septimo mense obsidionis. Pendunt Henrico Regi
 trecenta. LXV. milia scutorum aureorum, tradunt treis viros illius volunta-
 ti, Robertum Linetum vicarium Pont. Rotomagensis, Ioannem Iordanū Ma-
 gistrum tormentorum, Alardum Blanchardum præfectum ciuium. Hæc qui-
 dem ne fortunis suis spolientur. Ducentos & .xv. per annos tenuerant Gal-
 lorum Reges hanc vrbem, ex ea die qua Philippus quem dicunt magnanimū,
 angustum & monoculū, abstulerat illam Ioanni Anglorum Regi. Blanchardo
 caput truncatum, reliqui duo redempti. Dimissi præfidiarii, vt erat pactum,
 sed fortunis spoliati. Botellerius Anglo se dedit Regi, vt suis in Norman-
 nia vnde erat oriundus frueretur opibus. Quæ nondum oppida fecerant de-
 ditionem capta Rotomago gentis capite, omnia in Anglorum venere pote-
 statem. Sub Calend. Februarias captum à Burgundis Cociacum, quod erat
 Caroli Aureliani in Anglia captiui. Petrus Santralla Præfectus occisus. Inter-
 fecti à Stephano Hyro. LX. captiui ex Burgundis antequàm arx redderetur.
 Leonellus tamen Bornouilla vir nobilis cum aliquot aliis liberatus. Ioannes
 Luceburgenfis arcem præsidio firmavit quo tempore vsque ad Pontem Isa-
 ræ, Claromontem, Bellouacum, Mondiderium, Bretolium, Samarobrigam,
 Abbæuillam & fanum Valerici igni ferroq; omnia euastant Angli, prædasq;
 magnas referunt: erat nempe toto Regno calamitas quanta nunquàm antea.
 Hector Sauosius captus ab Anglis in Comitatu Vggadis seu Vgelli, sed statim
 redemptus. Flussatium Comes in Ocitanis oppida quædam Arausiensi ade-
 mit. Gisortium contra Anglos Leonellus Bornouilla tenuit, quibus in finibus

*Nouus Co-
mes Arme-
niacus.*

*Conspiratio
in Burgun-
dionem.*

*Cōuersus de
pace Regū.
Angli pos-
sultas.*

*Ioanna Be-
tuniensis.*

*Roto. dedis-
tur Anglo.*

*Cociacum
Burgundi
captiunt.*

*Picardia va-
statur ab
Anglis.*

cum

*Hollandia
surbatur ab
Ioā. Bauaro*

cum illis congressus quadringentos interfecit, centum cepit. In Hollandia Ioannes Bauarus qui fuerat nominetenus Episcopus, Iacobam neptem ex fratre suo, gravibus affecit damnis, eamq; Hollandia, Zelandia, & Hagnonia extrudere nisus est: Dordracum & Roterodamum Brilamq; occupavit: Hadrianum nothum Hagnonia virum fortem bello interfecit. Nonis Aprilis die mercurii ante dominicam Palmarum in Britannia ciuitate Venetorum migrat fœ-

*D. Vincenti
us Confessor.*

liciter ex hoc seculo, diuus Vincentius confessor sanctissimus Christi, gente Hispanus, patria Valentinus, dominicani instituti monachus. Sepultus inibi in Ecclesia cathedrali, postea per Callistum tertium in Catalogum beatorum adscriptus. Hic per regna Occidentis nouus apostolus existimatus, quem Hispania, Aragonia, Catalonia, Castella, Sabaudia, Normannia, Britannia, Delphinatus, Pedemontani, Riparii, Iannenses, Borbonii, pluresq; Galliarum gentes, cum ingenti admiratione & amore verbum Dei prædicantem audierunt. Viginti quinque milia Iudæorum & Saracenorum ad Christum conuertit. Vtinam & Gallos conuertisset, eorumq; insanas factiones sedasset.

Mortuos multos ad vitam reuocauit, vt testatur Catalogus sanctorum Petri à natalibus. Prædixit Ioannam vxorem Ducis Britanniæ Ioannis cum ferret vteram, filium parituram qui vir sanctus esset futurus, eratq; verum illud vaticinium. Britones hoc versiculo diem notant:

Inclite Vincenti capis heu te mors in Aprili.

Obiit autem anno suæ ætatis. LXXV. Feriæ eius Nonis Aprilis.

Rex Regina & Burgundio Pascha celebrant in Tricassibus.

*Colloquium
Melentium
Angli.*

M. CCCC XIX. Pascha. XVI. Aprilis. Legati Anglorum in Tricasses ad Regem & Burgundionem profecti in Bellouacos eos euocant. Profectus Rex cum Regina, filia Caterina & Burgundione ipse quidē propter morbi incommodum ad Pontem Maræ restitit, sed Regina & Burgundio cum Caterina in colloquium apud Melentem cum Henrico Rege veniunt. Optabat enim maximè Henricus videre Caterinam, & habere sibi illam vxorem, verum iniuæ nimis visæ cōditiones quibus illius matrimonium ambiebat: tandemq; inflammatus ira minatur se filiam Regis & alia quæ petebat omnia habiturū, aut Regem Burgundionēq; alioqui Regno exacturum. Respondet ad hoc Burgundio, maximè fore illi sudandum priusquam hoc valeret perficere. Inter hæc coniurati veriti ne pax quam minimè optabant, conueniret: neve ob factam pacē populārē sibi Burgundio colligeret gratiam, mittunt maximum suum proditorem Taneguyum à Castello natione Britonem, vt omnia perturbet: offeruntq; iam Burgundioni pacem quam tantopere ab illis petierat.

*Anglifer
recia.*

*Colloquium
Delphini et
Burgundio
nis apud
Meledunum.*

Iam enim decretū illis erat per speciē pacis circumuenire Burgundionem, ac quantolibet scelere de terra eum tollere. Igitur rebus omnibus infectis soluto Melenti conuentu, apud Meledunum in agro Parisiensi colloquium indicitur habendum cum Delphino aliisque coniuratis de pace componenda, quo & Alanus Pont. Lugdunensis Martini Papæ Romani Legatus pro eadem pace mittitur. At Burgundio miratus, quod pacem quam toties essent aspernati, iam vltro idq; magno studio offerrent, suspicatus subesse fraudem, haud temerè cum Delphino congregiendum censuit, nisi contra omnem esset perfidiam munitus. Accersit extemplo Ioannem Luceburgensem ad se ex Atrebatibus. Is statim cum grandi numero armatorum adfuit. Delphinus ex Turonis venit multo & ipse stipatus milite. Medio spatium inter vtrunq; exercitum cum decem vtrunque Comitibus Delphinus Burgundioq; ad colloquium concedunt.

dunt. Vterque de equis defiliunt. Dux sæpius se inclinans prosternensque Delphinum salutatur: præhendit ille ipsius dexteram, eumque surgere iubet; ac de terra leuat: quicquid offensæ esse poterat remittit. Multa & magna signa & verba amicitiae amorisque ostensa. Inde in manibus Romani Legati, super crucem Christi, & sanctum euangelium, sub verbo suæ nobilitatis, sub parte sua futuræ salutis æternæ, sub verbo Principis (ita enim inuenio) per fidem & iurandum suorum corporum iurant quæ sequuntur. Nos Ioannes Dux Burgundiæ iuramus quod post personam Domini nostri regis, omni obsequio & seruitio honorabimus & amabimus, personam domini Delphini, & obedimus illi sicut eius dignitatem decet: nec patiemur ullam fieri rem quæ sit in eius damnum, & totis nostris viribus tuebimur & defendemus eius honorem & dignitatem, & prærogatiuas omnibus modis: & illi semper erimus ut verus & fidelis pater, procurando eius vtilitatem salutem & commodum, eius damnum & incommodum omni ope propulantes, & oppugnantes. Et si quis illi bellum inferre studeat, resistam illi tanquam meo inimico & tanquam proprio meo hosti. Altera ex parte iurat & peierat Delphinus his verbis. Nos Carolus Delphinus Viennensis antedictus, quam diu Deus nobis dabit hanc vitam, ad qualemcunque dignitatem aut statum poterimus peruenire, promittimus & iuramus quod omnia præterita odia & similitates trademus perpetuæ obliuioni, & amabimus omni nostro affectu & fide nostrum dilectissimum cognatum Ducem Burgundiæ antedictum, & in omnibus negociis eius iuabimus eum, tanquam nostrum proprium fratrem aut parentem. Eius honorem, vtilitatem, dignitatemque omnibus modis tuebimur. Et quicumque illi (quisquis sit) iniuriam facere velit, nos eum defendemus tanquam nos ipsos omnibus viribus nostris. Quod si quis fortè nostris sanguinis ob querelas & discordias præteritas illi vel eius ditionibus per bella velit nocere, in omnibus eum ipsiusque ditiones defendemus contra omnes qui eum grauare conabuntur, quæ omnia rata & firma per nos & ministros popularesque nostros omnibus modis seruare promittimus & iuramus. Et volumus ut omnes proceres regni nemine excepto, omnes ministri & officiales regii, omnes ciuitates & populi insignium ciuitatum & oppidorum, omnes status ecclesiastici eandem iurent pacem. Vltra submittimus nos & vterque nostrum pro obseruatione & complemento harum omnium rerum, correctioni & coactioni nostræ sanctæ matris Ecclesiæ, & sanctissimi patris nostri Pont. Romani, & eius missis & Legatis, ut via excommunicationis, anathematizationis, aggrauationis, regrauationis, interdicti in nostris dominatibus, & dominiis, & alio modo per brachium Ecclesiæ si amplius fieri possit. In testimonium horum, has literas signauimus signis nostrarum manuum & sigillis nostris roborauimus. Datum in loco nostri conuentus & congregationis super pontem qui est vno miliari ab Meleduno, recto itinere versus Parisium, satis propè Polliacum, die Mercurii. XI. die Iulii, anno gratiæ. M. CCCC. XIX. Hanc pacem Rex, Regina, Delphinus, Burgundio, Britannus, & alii primates regii sanguinis & status Ecclesiæ, nobiles & ciues oppidorum regni rursus iurant & confirmant. Et abolitio generalis omnium simultatum facta est veterum & præcedentium.

Volumus (inquit Rex) ut noster sanctus pater Papa possit fulminare excommunicationes & anathemata, in omnes & singulos fractores huius pacis. Hæc pax per totum publicata regnum, confirmata & sigillata. Actum die XXIX. Iulii anno gratiæ. M. CCCC. XIX. In eundem modum iurant & peierant omnes

*Iuratur
pax &
amnestia*

*Delphini
peruiri.*

*Regis testis
ficatio.*

Comites Delphini. omnes illi qui cum Delphino aderant, quorum hæc sunt nomina, Iacobus Borbonius, Robertus Machon Cancellarius Delphini, Ioannes Vicecomes Narbonensis, Barbasanus, Darpaton, Bostage, Belloual, Montenacus, Gamasius, Taneguyus à Castello, Ioannes Louetus Prætor Prouinciæ, Gulielmus Danagon, Hugo Noierius, Ioannes Mesuil, Petrus Foresta, Guischarus Besedunus, & Colardus à Vineæ. Ex parte item Burgundionis iurant, subscribit, roborant Comes S. Pauli Philippus, Ioannes Luceburgensis, Archenbaldus frater Comitum Flusiatum, Comes Friburgensis, Dominus Antonieus, Theobaldus à nouo Castello, Dominus idem Montis acuti, Ioannes Trimolius, Gulielmus Viennensis, Petrus Belfromontius grandis Prior Franciæ, Galterus à Rupibus, Carolus Lensius, Ioannes à Cotebruno Marecallus Burgundia, Ioannes Tholongius, Gulielmus Changoderus, Antonius Tholongius, Philippus Ioseguin & Nicolaus Rolinus. Huius conuentus præcipua erat author Domina Giaca mulier perfida. Causa tam subitæ reconciliationis, coniuratio fuit (vt dixi) clam in caput Burgundionis facta. Statutum erat parricidis sub velamine huius pacis Burgundionem in patenti campo trucidare, sed sola formidine Ioannis Luceburgensis abstinuerunt. Hoc tamen cognitum non est, nec detecta coniuratio, donec Dux esset occisus. Habebat Luceburgius secum florem militiæ totius Atrebatensi & Flandriæ, signoq; dando paratus astatat si quid fortè Duci accidisset: magna nempe erat nostris suspitio propter tam subitaneam mutationem Delphini.

Pons Isara captus ab Anglis. Pridie Calend. Augusti Pontem Isaræ Angli capiunt de nocte, dormientem Præfecto Ioanne Villario Insulæ Adami toparcha qui vix euasit, fugitq; Parisium, & cum eo ciues magnò numero cum omnibus quæ agi ferriue possent: sed qui ex illis Bellouacum petebant, intercepti sunt ab Anglis. Hic innumerus penè bonis Angli potiti. Grandis incessit dolor de perditione illius oppidi. Adamicus ob negligentiam suam apud omnes male audiuit: missus tamen est ad Cæsaromagum Bellouacorum, vt id oppidi melius custodiret. Gisfortium post treis hebdomadas obsidionis Thomas Dux Clarentiæ ad deditiōem compulit. Præfuit illi Leonellus Bornouilla, dēdere coactus inopia comعات. Postquam Delphinus inuississet Biturigas & Turonos, cum multis milibus armatorum confert se ad Montrolium Sequanæ. Statim misso in Tricasses Campaniæ Taneguyo à Castello Burgundionem ad se accersit, si quo pacto (vt simulabat) consilium capi possit Anglis Regno repellendis. Differt aliquot Burgundio dies profectionem, conaturq; persuadere Delphino vt in Tricasses veniat ipse ad patrem. Id magis conuenire, id magis esse decorum. Reuertit Taneguyus inanis Montrolium sed rursus misso statim eodem nuncio perfecit Delphinus vt Brayum vsque Burgundio accederet. Eò ad Ducē mittit Episcopum Valentianum fratrem Caroli Episcopi Lingonensis præcipui Ducis consiliarii. Tandem hi duo Episcopi (consilii scelerati minimè vt fama est conscii) pertrahunt Ducem vt ad Delphinum accedat. Omnia esse tuta, pacata, secuta, nihil subesse fraudis, nihil periculi, nihil Delphinum præter pacem fidam, ratam, perpetuam, & sanctam cogitare. Instabat hora fatalis Burgundioni. Iam aderat tempus quo parricidium à se factum talione lueret. Præmittit Montrolium Antonium Tholongonem & Ioannem Erniam cum exploratum quid rerum fieret Montrolii: renunciant fortes quasdam clausuras esse recens factas super pontem arcis, valde appositas Delphino, si quid fraudis machinaretur: etiam atq; etiam videndum ac deliberandū Duci an illuc

an illuc sibi esset ingrediendum, fore in periculo & manu inimicorum suorum
 se temere intrasset. Convocato Dux consilio, sententias rogat. Dissident inter
 se proceres, variantque opiniones. Erant qui maximè metuebant, ob ea quæ vi-
 debant & quæ in horas renunciabantur, prorsusque suadebant ne tanto se Dux
 discrimini committeret. Pars attamen tantum mali, tantum perfidiæ suspi-
 ci nullo modo poterant. Tum Dux auditis discordibus suorum sententiis cla-
 ra pronunciat voce, se iturum, præstolaturumque eum eventum quemcumque
 daturus esset Deus, additque nunquam sibi exprobratum iri, quod ob vitæ suæ
 periculum, pacem Regni, & Reipub. commodum retardasset. Erat is dies do-
 minicus decimus Septembris. Die Veneris præcedente qui sacer erat Virgi-
 nis matris Natali, omnia renouata fuerant de pace promissa, & iuramēta. Nec
 satis hoc, sed rursus eo die dominico priusquam Dux intraret, omnia parrici-
 dæ innouant, promittunt, confirmant, iurant, & peierant. Hic venit in men-
 tem cuiusdam mercatoris equorum, qui ad alium valde iurantem, Quanto
 plus (inquit) iuras, tanto minus tibi credo. Vtinam Burgundio eum habuisset
 sensum. Diligens adfuit internuncia illa Domina Giaca, quam Dux dilexit,
 illique in rebus multis crediderat. Hæc plurimam dedit operam ad omnem Du-
 ci remouendam suspicionem. Erat receptus in arcem, sed comitatu rebusque
 omnibus vacuatam: quæ res multis grandem iniecit metum: erantque & præ-
 ter claustra facta aliæ magnæ suspitiones: sed non est consilium contra Domi-
 num. Duci ademptus erat sensus, ablata mens, ibat tanquam bos ad locum
 occisionis. Et incertum vtrum Alanus ille Pont. Romani Legatus in cuius eo
 ipso die manibus renouata iuramenta, conscius esset scelerati consilii. Hora
 erat circiter quinta post meridiem. Parricidæ sibiundi cruoris, vltro citroque
 currebant nunciantes Delphinum operiri accessum eius in ponte. Prodit Dux
 ex arce, eligit decem Comites, vadit ad Victimarios. Comites erant Carolus
 Borbonius, Archenbaldus Flusias, Ioannes Comes Friburgensis, Antonius
 Vergiacus, Domini à Fano Georgii, à Monte acuto, Ancienfis, Guido Pon-
 talerius, Carolus Lensius, Petrus Giacus, & qui ei à secretis erat Petrus Segina-
 cus: cum his procedit ad primum vsque claustrum pontis. Occurrunt sicarii.
 Statur, innouanturque omnia iuramentum & fides publica, ne quid hæsitaret.
 Reuersis illis, postremum rogat Dux suos consiliarios quid illis videretur, an
 concederet ad Delphinum, confusus fidei datæ publicæ & reliquis omnibus:
 qui nihil mali suspicati respondent posse secure introire: audere se pariter
 cum illo ingredi. Eo accepto responso iubet ex suis quosdam præcedere, in-
 tratque primam clausuram. Stabant ibi quidam ex proditoribus, dicuntque in-
 gredere ad dominum, te enim operitur. Intrat secundam clausuram quæ con-
 tinuò claudebatur. Occurrenti illi Taneguyo, iniecta in humerum eius ma-
 nu, eccum inquit, cui maximè fido, intratque septum colloquio præparatum,
 quod mox prætor Senonensis clausit. Stabat Delphinus innixus clausuræ: cū
 eo decem eius familiares subtus vestitum bene armati, gladio Delphinus ac-
 cinctus, complures item in proximis ædibus armati vt securus eadem perfici-
 ceret. Procumbit illi Dux ad pedes, salutaturque. Respondet Delphinus, belle co-
 gnate gratissimus ades. Tum Dux, venio (inquit) domine mi loco domini pa-
 tris tui, supremi domini mei, vt iuxta voluntatem tuam pro salute Regni, co-
 siliū capiamus, vt Anglos à Regno remoueamus. Ad quod Delphinus, bel-
 le (inquit) cognate recte dicis, sed non esses bonus abbas. Quamobrem inquit
 Dux: Quia (ait ille) non tenes conuentum. At Dux, qui sic domine: Quum
 proxi-

*Ducis furo-
plex & syn-
cerus an-
ma.*

*Periuria
Armenias
corum.*

*Domina
Giaca.*

*Ducis leti-
mens.
Alan. Pon.
Romani Le-
gatus.*

*Comites
Ducis ad
Delphinū*

*Ducis cura
stationē tol-
luit sepius
repetita iu-
ramenta.*

*Dux ad Del-
phinū ingre-
ditur.*

*Delph. vero
ba ante cæ-
dem.*

proximè (infert ille) collocuti sumus, convenit ut utrinque deduceremus præsidia, qua tamen in re nihil adhuc abste factum est. Respondet Dux, sua ad id fundam diligentia & officio, nec per se stetisse quo minus fieret. Tum Delphinus verso illi tergo, strictoq; gladio, mentiris (inquit) perfide per guttur tuum. Rursus excusat se modeste Dux (videbat enim ob oculos mortem) sed repetit Delphinus, mentiris perfide per guttur tuum, dixitque tempus est (illud enim dare signum a latronibus erat edoctus.) Ad verbum tempus est Taneguyus parva securi ad hoc sub veste præparata Ducem in faciem verberat, cumq; instar bovis mactat. Cadit Dux. Quidam Ludovicus Lædus gladium in ventrem eius adegit ita ut ex vulnere intestina exilirent. Tum Delphinus tenens gladium suum nudum, puto (inquit) satis illum habere. Expoliant eum omnibus vestibus præter thoracem & ocreas, anulosq; præcidentes eius digitos furantur inspiciente Delphino, tenenteq; gladium suum nudum. Archenbaldus Flossas procumbens super Ducem ut protegeret, interficitur, alii nonnulli vulnerantur. Decem illi nobiles capiuntur. Pars militum maxima Brayum recurrunt. Sed multi interfecti sunt ab insequentibus sicariorum copis. Tractus Dux pedibus semel atq; iterum per torum cruentatum locum, ut Delphino ostenderetur mortuus. Iacet tota nocte ibi exanimis cadaver: postero die cum thorace & ocreis sepelitur in Dominico Virginis Deiparæ ante aram divi Ludovici: facta illi piacularia sacrificia. XII. pietate civium. Arcem obsident parricidæ. Obsessi vitam fortunasq; pacti reddunt. Hic latrones prædantur rapiuntq; preciosum Ducis torquem, magnamque copiam preciosarum vestium. Plenam literarum secum habebat Dux arcem. Has eius familiares ne quid in his arcani depræhenderetur a parricidis (pauca reservatis) igni dederant. Agebat tum Delphinus ætatis ætatum decimum octavum, nobilis quidem juvenis, nisi parentibus fuisset rebellis, & a perditissimis hominibus depræcatus, & seductus, illisque factus similis. Cum sancto sanctus eris, & cum peruerso peruerteris. Flandrenses annales diem notant parricidii hoc modo: *Impie Delphine cur occubuit Leo per te?* Sic manibus parentatum Aureliani. Sic periit longè nobilissimus Galliarum principum Burgundio, ut misera Gallia longè adhuc maiores inueniret calamitates, ob easdem (puto) quas supra satis commemorauimus causas. Hanc cædem apud Polliacum facere statuerant, sed solo metu copiarum Ducis destiterant. Id tamen Ducem (ut diximus) latebat. Præcipui parricidæ erant præter Delphinum Ioannes Louetus prætor Prouinciæ Phocensis, Ioannes procomes Narbonensis, Gulielmus Batillerius, Taneguyus à Castello gente Brito, Franciscus Grimaldus, Robertus Lora, Petrus Froterius, Oliverius Læietus, Pontius Namacius Senescallus Aruerniæ. Nonnulli tamen ex Delphini affeculis inscii latrocinii & expertes grauissimè dolebant lugebantq; regni infelicitatem, haud ignari quantæ calamitates, quantæ miseriæ vniuersæ essent Galliæ superventuræ. Hi grauitè repræhendunt latrones, quod omni in æternum honore per mala consilia sua imprudentem spoliassent Delphinum. In his erant Ioannes Haricuria compluresq; alii. Nec defuere seniores quidam qui ab Delphino prorsus deficerent, ne in senecta ætate famam honoremque suum illius consortio labefactarent. De genealogia huius principis alibi sumus nonnihil locuti, sed fusius hic narrabimus. Patrem habuit Philippum Ducem Burgundiæ comitemq; Flandriæ cognomento fortè seu Audacè. Auū Ioannem Gallorum Regem, Auiam verò Bonam Boëmiæ regis Ioanis filiam.

Matrem

Dux
Ioan. Bur
gundio trus
cidatur.

Archenbaldus
Flossas

Cadaver
sepelitur.

Ducis tor
ques.

Parricidas
nominat

Nonnulli Co
mites Del
phini faci
nus detes
stantur.

Genealogia
Ioan. Bur
gundionis.

61079

Matrem Margaritam Flandressem, & ipsam regia Gallorū stirpe progenitam. Auū maternum Ludouicum Flandriæ Comitē. Auīam Margaritam filiā Ducis Brabantiae Ioānis. Vxor eius Margarita ex nobilissimo Augustorū sanguine progenerata patrē habuit Albertum Hagnoniæ, Hollandiæ, & Zelandiæ principem, eundem Frisiæ dominum. Matrem Margaritam filiam Ducis Brydge seu (vt quidam narrat) Poloniæ. Auū verò paternum Ludouicum Imperatorem, Ducem eundem Bauariæ. Auīam paternam Margaritam filiam Gulielmi Comitis Hollandiæ & Zelandiæ. Cognata proxima erat Isabellæ Reginæ Gallorum. Siquidem Ludouicus Imp. ex priore vxore Beatrice filia Ducis Poloniæ genuit Stephanum Ducem Bauariæ cognomento fibulatum, patrem Isabellæ Reginæ: idemq; ex coniuge posteriore Margarita Hollandica Albertum sustulit patrem eius de qua agimus Margaritæ: quæ fratres habuit Gulielmum Osterbantii Hagnoniæq; Comitem eundem Ducē Bauariæ. Simul Albertum Ducem Bauariæ defunctum ante virilem ætatem, Ioannem Episcopum Tungrorum quo de satis suprā. Sorores verò Caterinam Gulielmi Iuliacensis Gelrensisq; Ducis vxorē, Ioannam nuptam Venceslao Imp. Regi Boemiar, ac Ioannam aliam filio nuptui traditam Ducis Austriæ. Liberi Burgundionis ex vnico suo matrimonio fuere, Philippus stirps vnica virilis. Filia verò Margarita, Caterina, Isabella, Anna, Maria, & Agne: quarū quæ erat ætate maxima Margaritæ primū Ludouicus Dux Aquitaniæ Caroli Sexti Gallorū Regis filius, inde maritus fuit Arturus Richemontanus frater Ducis Britanniæ, vtroq; matrimonio infœcūdo. Caterina in pace Carnutenſi despōsata filio Ludouici Regis Siciliæ, sed nuncio illi remisso, obiit Gandauī. Isabellam Comiti reperio locatam Pontiberg filio Ioannis Ducis Britanniar, ac decessisse absque prole. Annam tenuit matrimonio Ioannes Bethfordius Regis Anglorū Henrici filius thoro sterili. Quintā filiam Ioānis Mariā nomine duxit vxorem Adulphus Dux Cliuii. Hinc Ioānes ortus Dux Cliuiensis & Adulphus Rauestanus & filia septem. Ioannes Dux Cliuii vxorem habuit Isabellam filiam Ioannis Burgundi Comitis Niuernensis Rastellani, & Stampensis. Quinque ex ea procreauit filios & filiam vnā. In his fuere Ioannes Cliuiensis & Enghelbertus Comes Niuernensium. Adulpho Cliuiensi Domino Rauestano vxor erat Beatrix filia Ioannis Lusitani, qui Regis Lusitaniæ seu Portugalliæ Eduardi erat germanus, & Dux Cuymbriæ. Eduardus Rex Lusitaniæ Leonoram genuit Augustam Friderici Imperatoris coniugem. Ioannes verò eius germanus hanc Beatricem matrem Philippi Rauestani, eiusq; sororis. Habuit & Dux Adulphus Annam vxorem filiam notham Philippi Ducis Burgundiæ. Iacent hæc ambæ Ducis Adulphi vxores sepultæ Brucellæ apud fratres dominicanos. Prima Adulphi Ducis filia Margarita nupta Gulielmo Duci Bauariæ, vnde filius & filia orti, ante pubertatē defuncti: mortuoq; Bauaro iterat matrimoniū Margarita cum Duce Vvirtenbergensi, vnde nata filia. Secunda filia Ducis Adulphi Caterina vxor erat Ducis Ghelriæ Arnoldi. Hinc Adulphus progenitus Dux Ghelriæ & Gulielmus impuber defunctus, & Maria nupta Regi Scotorum Iacobo eius nominis secundo, cuius ex ea liberi Iacobus tertius, Alexander & Ioannes, ac filia duæ. Margarita filia Caterinæ in Bauaris nupsit. Tertiam Adulphi filiā Elisabetam habuit vxorem Comes Zvartenburgenſis, vnde bella progenies. Quarta (Agne nomē) locata est Carolo Regi Navarra. Quintam filiam Adulphi Helenam tenuit matrimonio Henricus Dux Brunouicensis, vnde prodiit filia.

Vxoris Burgundi genealogia.

Liberi Imperatoris Ludouici.

Liberi Burgundionis.

Generi Burgundionis.

Liberi Ioannis Cliuiensis.

Adulphus Cliuiensis filia.

*Nepotes
Burgundio-
nis ex Ag-
ne filia.*

*Carolus
Borbonius
Abbas*

*Noti Bur-
gundionis.*

*Ioan. eiusdē
præstantia.*

*Anonymus
scriptor de
eadem cæde*

*Delphini
adversarius*

*Adulphi
dux*

Mariam sextam in ordine accepit uxorem Carolus Dux Aurelianorum An-
glica captiuitate liberatus, eratq; mater Ludouici. XII. Regis Gallorum. Septi-
ma non perennauit. Duas adhuc quidam adiciunt æquantes plenum musæ-
rum chorum. Agne minima nati Burgundionis filia felix multiplici sobole
peperit marito suo Carolo Duci Borbonio, Ioannem Comitem Claromonta-
num Ducemque Borbonium post patris obitum, qui Ioannam duxit uxorem
filiam Regis Caroli septimi natam ex Maria filia Ludouici Regis Siciliae.
Petrum dominum Belliloci, & inde Ducem Borbonii. Iacobum Borbonium
Brugis sine liberis defunctum, & in Principe æde sepultum. Ludouicum Bor-
bonium Præpositum D. Donatiani Brugenſis & inde Episcopum Leodiensem.
Carolus Borbonius Abbas S. Vedasti Atrebatensis, inde archiepiscopum
Lugdunensem & Cardinalem. Ioannam Duci nuptam Calabriae. Liabellā Ca-
roli Burgundionis coniugem, vnde Maria Maximiliani Augusti uxor. Marga-
ritam Philippo locatam Comiti Brixienſi, Duci inde Sabaudiae. Caterinam
Adulphi uxorem Ducis Gelriae ante Tornacum occisi: vnde Carolus & Ana-
na nupta Renato Duci Lotharingiae. Inuenio & Agnen apud quosdam nup-
tam Ioanni Duci Calabriae filio Renati Regis Siciliae, ex qua stirps virilis Ni-
colaus. Reliquit insuper Burgundio filium nothum Episcopum Cameracen-
sem Ioannem, vt supra expositum est, & alium nothum Guidonem nomine vi-
rum militarem. Vir erat belli pacisq; artibus præstans, nobilitati iuxta ac po-
pularibus suis charus, cum quibus nihil habuit dissidii. Imperium eius æquū
erat ac moderatum, adeo vt nemo parere recusaret: dubium vtrum plus suos
amaret, an ab illis amaretur, felix ac florens si communem Galliarum calami-
tatem potuisset euadere. Anonymus ille scriptor vicinus eius temporis vel
æqualis potius, de eade eius crudelissima scribit hæc. Cum vterq; haberet ex-
ercitum Burgundus & Delphinus, omni fide publica data quæ dari posset, Ar-
meniaci simulant pacem se velle facere cum Burgundo, & eum vocant ad cō-
siliū in castrum Monasterioli super flumen Ionam, quasi de negotio pacis
inter se bona fide tractaturi. Quum autem illò aduentasset, nihil insidiarum
suspiciatus, & hoc quidem contra multorum ex suis opinionem, qui de dolo
atq; insidiis vehementem suspicionem habebant, in præsentia Delphini in
ceruice percussus, interemptus est miserabiliter. Suspectus de hoc habitus est
prædictus Tenequinus de Castro Brito, & alius strenuus miles gente Aquis-
tanus cognomento Barbasan, de quo se purgasse à multis assertum est. Con-
stat tamen quorumcunque manibus id factum sit in dicto
Castro sic euocatum in præsentia Delphini
crudeliter fuisse occisum. Hæc
illius sunt verba.

FLAN.

Flandricorum Annalium

LIBER DECIMVSSEXTVS.

PHILIPPVS BVRGVNDIO.

O die quo cædes crudelissima facta est, grande mendacium (vt in talibus assolet) parricidæ obtrudere nituntur ciuitatibus. Spargit mox literas Delphinus per regnum, se velle seruare pacem factam apud Meledunum & Polliacum, in qua omnium iniuriarum pacta sit obliuio, vt veteribus Regni inimicis possit resistere: exponitq; se dies. xviii. apud Monstrolium aduentum expectasse Ducis Burgundiæ capiendo consilio, de Anglis pellendis. Tandem Ducem venisse, superbe atque adeo cum contemptu locutum,prehendisse gladium,vt Delphinum feriret: sed per Dei gratiam Delphinum seruatum esse, atque imminens euasisse periculum perfidos ministros suos, ipsumque Burgundum eò loci esse interfectum. Se velle omnino memoratam obliuionem iniuriarum firmam in æternum & ratam tenere. Datum Monstrolii ad confluentes Sequanæ & Ionæ decimo die Septembris anno gratiæ. M. CCCC. XIX. O infelicem & ter quaterq; miseram Galliam. Quis vel ex hac vnica epistola non delucide perspicit Capeticam illam abominabilem perfidiam? Quis non videt hic de schismate tam fecdo, aliisque exitiis moribus dignas de Gallis pœnas expeti? O miserandam Galliam, quæ tam turpiter merita es de religione & Ecclesia catholica? Hoc initium tuæ intolerabilis calamitatis. Ex hac die pro perfidia, pro schismatibus, parricidiis, auaritia, simonia, hypocrisi, veneficiis, omnisque generis horrendis facinoribus tuam capies mercedem. Heu quod luere tot milia debent qui culpa carent. Et has quidē literas mittunt parricidæ ad ciuitates, sed nihil fidei illis habitum. Nam Theobaldus Montisacuti dominus, qui superato fortè quodam muro post cædem Ducis euaserat, Parisiis aliisque maioribus ciuitatibus omnem rem gestam & ordinem cædis factæ: fideli narratione, quemadmodum oculis conspexerat, explicauit. Ideo Burgundiones Parisique veras nomine Regis scribunt in omnem partem literas, quibus apertè & veraciter detestabilem parricidarum perfidiam exponunt, affirmantes quòd postquam parricidæ omnem pacem, omnem concordiam, vniouem, fœdera, iuramenta, & pacta, vertissent in perfidissimos dolos, omnem spem resistendi Anglis perturbassent, ex composito destinatoque consilio Ducem vocassent, vt per summum scelus occiderent (quod quidem facere decreuerant in colloquio Meledunensi, nisi cum exercitu Luceburgensis de improviso superuenisset.) non esse vllam commodiorem viam quàm vt per Caterinam Regis filiam (quam tantopere petebat Anglus vxorem) pax cum illo fiat, sitque per eam mulierem in Regnum successurus post socerum, reiecta omni gente Capetica, exheredatoque atrocissimæ perfidiæ homine Carolo Pontacensi, qui se Delphinum adhuc patrata tanta infidelitate auderet falsissimè nominare. Nam qui fidem suam periuriis tantis amisit, qui nomen nobilitatis taliter perdidit, qui partem paradisi ecclestis, qui spem æternæ salutis suæ ausus est abnegare, & reicere is nullam vnquam partem hereditatis habere potest, nulla successione dignus censi debet. Grande & sempiternum fore regno dedecus: & indelebile ignominiam, si tantis imbutus ac dānatus periuriis

Philip. Burgundio Comes Flandria. XXX

Literæ Delphini ad ciuitates.

Mendaciū.

Deploratio Gallie, propter cædem Burgundi euasitæ.

Theobal. à Montecacuto testis & nunciatus rei certus.

Literæ Burgundionum veraces.

Consiliū de exheredando Delphino.

nefariisq; sceleribus, regiam sumeret gestare tiaram. Itaque edicit Rex (do-
 ctus à Burgundica factione) ne quis pro Regente Galliarum Carolum illum
 agnoscat: sed tanquam damnatum & proscriptum latronem omnes æstiment,
 qui tam inhumaniter tam atroci latrocinio: pacem omnem sustulerit, om-
 nem concordia mentionem extinxerit. Specie boni, specie pacis, prætextu
 æternæ obliuionis omnium iniuriarum, velamine abolitionis tam longæ si-
 multatis, sub vmbra fidei tantam ausus sit committere perfidiam: cui qui-
 dem perfidiæ non modò in Galliis sed in nullo orbis terrarû tractu similis pos-
 sit inueniri. Victos hic omnium seculorum atrocissimos dolos. Si quis cum hac
 perfidia componere quampiã aliqua memoria studeat, operam certè illū om-
 nem suā ludere. Nam hanc non inter Ethnicos, sed eos qui se Christianos di-
 cunt factam. Centies Christus in testem vocatus. Centies si falleret regnum
 celorum, pars paradisi cælestis renunciata, exclusa, remota. Centies ipse Chri-
 stus nisi fide agerent, abnegatus, partiq; ipsius valedictum. At Deo Opt. Max.
 nullam grauiorem esse perfidiam, quàm quæ sub pietatis, religionis ac fidei
 prætextu, sub mente hypocritica, sub simulatione nefanda committitur.
 Iudæ proditoris Carolum perditissimum esse discipulum. Non posse illi hæ-
 rere, non posse eius tutari partes viros vllos nobiles aut probos (quicunque
 sint) nisi suam nobilitatem & honorem prorsus committant, commaculent,
 infament atque in æternum prostituant: nisi fures, latrones, periuri, fidefra-
 gi, omnique honore cassi velint vnà cum sua posteritate appellari & habe-
 ri. Constare omnibus modis omnium grauissimæ reos esse perduellionis,
 quotquot conscii sint tam nefariæ, fœdæ & abominandæ proditiōis. Om-
 nem si fallerent Ecclesiæ coërtionem, censuras, anathemata, sibi esse preca-
 tos: fœcellisse turpissimè, prodidisse perfidissimè: extrà ergò omnem Ecclesiã
 reiectos esse, repulso ab omnibus sacris, abstentos, excommunicatos, anathe-
 matizatos, ipsosq; esse anathemata vniuersos. Nec in cælo nec in terra par-
 tem habere vllam aut locū. Omnia commisisse, omnia suis ipsorum votis, pre-
 cationibus, conceptisque falsissimis iuramentis perdidisse, repulisse & abne-
 gasse Deo creatori suo, Christo redemptori suo fœdissimè esse mentitos.
 Spiritui sancto pacis præfidi, pacis custodi, pacis conciliatori mendaces
 & execrabiles esse inuentos. Quum vt socordem & vesanam suam omnibus
 seculis inauditam perficiant proditiōem, nullam cum cælo, nullam cum
 Christo, nullam partem cum Deo habere præligant, æquum est, iustum &
 par est, vt nec vllam in hoc regno partem obtineant. Censemus itaque ac
 iudicamus, prædictum Carolum qui se falsò audet adhuc nominare Delphi-
 num, omnesque eius fœderatos atque perniciosos latrones, omnibus suis
 ditionibus, dominatibus, ac clientelis, per totum hoc regnum, per totum
 hunc Christianum orbem prorsus excidisse illa omnia vacare aliisque esse di-
 stribuenda. Quòd si submissis clam percussoribus Ducem interemissent,
 multò tolerabilius videri possit eorum facinus. Videri possit Burgundio-
 talionem accepisse ab Aurelianensi cæso, quanquam vt id faceret multæ &
 & graues causæ hortabantur. At nunc intolerabilem atque irremissibilem
 esse eorum perfidiam. Vocarant enim multis nunciis Ducem ad commune
 consilium, ad commune Regni commodum, pro salute (vt dicebant) Reipub.
 Venit Dux bona fide, ne Reipublice deesse videretur, ne Delphino minus pa-
 rere putaretur, ne pacem fugisse quolibet modo diceretur, ad omnia quæ Del-
 phinus imperasset præstò ac paratus.

Igitur

Igitur quum nullo vnquam iure memoratus Carolus Pontacensis, ad soli-
um Regni, ad ius Coronæ aspirare vltra possit, quum pro reiecto, pro
damnato à rerum natura, à Deo, à parentibus, habendus omni ratione sit:
æquum esse vt in æternum isto sua spoliato hæreditate, Anglorum Rex Hen-
ricus pacis ac quietis gratia, quæ alioqui nullo possit modo parari, Rex
Gallorum pronuntietur. Filiam Caroli Regis vxorem ducat. Parricidæ quia
nihil quàm cruciarii sunt, vbicunque inuenti, vbicunque capti, crucibus
patibulisque suffigantur, quotquot nefariæ prodicionis rei comperiuntur:
simul quotquot illis adhærere, vel auxilii quicquam aut fauoris præbere au-
deant. Quancquam (inquit) Delphinus iuuenis adhuc esset, excessit tamen
eius vesania & prauitas ingenii, omnem ætatem: plus omnibus dolosus &
perfidus ad decipiendum nostrum cognatum fidelissimum Ducem Burgun-
diæ arguitur.

*ius Regni
transcribitur
Catarina
Anglo
nupturæ.*

Robertus Machon Cancellarius Delphini maximus & præcipuus patro-
num, ac caput ferè erat perniciosi consilii, atque atrocissimæ conspirationis.
Ita in æternam desolationem, miseriam & calamitatem Regnum totius Gal-
liæ Delphinus coniecit: vt dum stabit Regnum Gallorum senserit euidenter
huius foedissimæ conspirationis dispendium. Vltor erat Philippus Dux acer-
rimus paternæ cædis. Non potuit itaque vlla ratio aut via aut consilium in-
ueniri iam tranquillitatis. Feruebat vltio diuina in Gallos, quòd tam per-
uerse & infideliter meriti essent de sancta Ecclesia catholica. Ad hanc cala-
mitatem, ad hæc flagella, Gallis dedit Deus Regem fatuum amentem & fre-
neticum longo tempore. Dedit Delphinum pariter fatuum, ob iuuenilem
ætatem, ob ingenium nullis bonis artibus excultum, ob consiliarios stultos
& improbos, odio & invidia æstuantes, omnium artium bonarum rudes & in-
scios, in malis verò rebus ab adolescentia nutritos, imbutos, & educatos, pau-
perum oppressores, matronarum virginumque stupratores, seditiosos igno-
biles plerosque ac terræ filios, foeditragos, fraudis omnifariæ dolique mali
magistros, nihil minus quàm fidei custodes, quibus nihil gratius ciuili dis-
cordia, domestica inquietudine, sanguinisque Christiani fusione. Hi aures
animumque stulti & imprudentis possidebant Delphini. Horum pernicio-
sis consiliis omni tempore regebatur, parentibus suis, bonisque omnibus in-
obediens. Tales illi instillabant in aures, non posse vnquam sarciri concordi-
am, non posse parari quietem, & Regni salutem, nisi sublato Duce Burgundiæ,
vt eius sanguine Aurelianensi pareretur Duci. Hi sua dementes & obcecata
ti malitia, animorumque socordia, nihil considerabant quid futurum foret:
quantâque miseria ex cæde Burgundionis nasceretur, homines (vt Deus vo-
lebat) suis sensibus, sua prudentia cassi. Igitur cum Anglis percutiendum
foedus, vt parricidæ tanquam exules & proscripti, tanquam omni iure com-
muni, omni Reipub. societate exuti Deo hominibusque exosi de terra tolle-
rentur, donec illorum nulla restaret memoria.

*Robertus
Machon.*

*Deus Gallis
insensus ipso
sorum merito*

*Consiliarii
Delphini.*

*Decretum de
affinitate
Anglicanæ*

Datum (inquiūt) Trevis sub nostro sigillo ordinario in absentia magni con-
silio, die Ianuarii. XXVII. anno gratiæ M CCCC. & XIX. & nostri regni. XL.
Eum in modum rex, Burgundiones & Parisii foeditatem exaggerabant (nec ta-
men infideliter aut immerito) turpissimi, nulloque seculo auditi parrici-
dii: hisque creditum literis est per maximam partem omnium Prouin-
ciarum Regni, reiectis prioribus à Delphino scriptis. Philippus Ganda-
ui accepto nuncio de tali cæde patris, tantum concepit doloris vt per dies

*Dolor Phi-
lippi audito
tristissimo
nuncio.*

Michaëlis
Philippi
uxor, soror
Delphiui.

Cōsultatio
de vitione.

Legatio Pa-
risiorum ad
Philippum.

Exequiæ
Ioa. Bur-
gundionis

Mihi vindi-
ctam, aliter
theologus
aliter nobi-
les interpre-
tantur.

Legati Phi-
lippi ad Re-
gem Anglo-
rum.

Concilium
Atrebatu.
Promissa ci-
uitatum res-
pon-
dit.

Legati Re-
gis Henrici
ad Philippū

Exercitum
ducit Ioan-
Luceburgē.

aliquot nemo posset illum consolari. Tandem ad uxore Domina (inquit) Mi-
chaëlis, frater tuus patrem meum occidit. Mox illa illachrymata Chare domi-
ne (inquit) grauissimum mihi adfers nuncium: maximèq; consternata ac des-
solata fuit, verita repudium aut odium à marito: sed neutrum accidit, &
amor mutuus permansit: quippe mulier erat probitate morum sancta, magna-
que pace & amore cum Philippo vixit. Inde Comitatus Flandriarum accepit
possessionem, sed cum apud Maleam ageret nisus est reducere secum Rober-
tum Boudins Consulem (Burgi Magistrum vocant) Vrilingorum, & sex Sca-
binos Ziselanos iussos à Brugenſi Senatu esse exules: quorum resistente per-
tinaciter ciuitate reductionem obtinere non valuit. Apud Mechliniam cum
Ioanne Brabanto, Ioanne Bauaro, Ioanne Cliuensi, cum amita Margarita Ha-
gnoniensi consilium de rebus suis capit. Nobilitas vndiq; ad eum confluit fi-
dem operamq; suam pollicita. Mittunt Parisii legatos suos quorum Princeps
Philippus Moruillarius præses Curia (Parlamentum dicunt) omnem fidem
& obsequium, consilium, & operam, quæ patri eius præstiterant, pollicen-
tes omniæque eo seruant statu quo erant ante mortem Ioannis donec Philip-
pus adueniat. Tertio Idus Octobris, die Veneris iuxta Philippus patri ma-
gnificè fecit apud Atrebatens in æde diui Vedasti Episcopi. Interfuere anti-
stites Ambianus Cameracensis, Morinensis, Tornacensis, Atrebatensisq; cum
Abbis compluribus ex circumiectis regionibus. Pullati erant cum Philippo
Ioannes Luceburgius, Iacobus Haricuria. Rem diuinam fecit Episcopus
Ambianus. Concionem habuit Petrus Floræus theologus sectæ dominicanæ
inquisitor fidei prouinciæ Remensis. Hic quosdam è nobilitate concione sua
multum offendit, quòd dehortaretur nouum Ducem à vindicta sumenda de
paterna cæde, quam vindictam ad solum pertinere Deum asserbat iuxta il-
lud: Mihi vindictam & ego retribuam: sed nobiles contendebant Deum vin-
dictam velle retribuere per brachium Philippi noui Ducis. His peractis exe-
quiis Parisii eorumq; Præfectus Comes Sani Pauli Philippus iterum Legatos ad
Ducem mittunt rogatum quid imperaret. Erant capita Ioannes Senonensis,
Cancellarius Ioannis Ducis defuncti, Andreas Valinensis & Ioannes Orlus.
Mandat Philippus ciuitates omnes in fide contineant, donec conscripto ex-
ercitu se totis accingat viribus cædi vltiscendæ pii parentis sui. Martinum
Episcopum Atrebatensem, Adium Brunorium, & Rolandum Vtkerca-
num Rotomagum ad Regem Henricum Legatos mittit, fœdusq; cum illo fe-
rit. Ad diem XVII. Octobris, hoc est, pridie feriarum diui Lucae euangelistæ con-
uocat concilium, & omnem nobilitatem in ciuitatem Atrebatium. Huc con-
ueniunt Legati quoque ciuitatum Regni qui in Regis ac patris eius erant fi-
de, omnesq; suam fidem, obsequium, auxilium, operamq; omnem promittunt,
quæ patri eius præstiterant, modò inuicè defendat & protegat eos sicut fecis-
set eius pater. Ad hæc inducias ab Anglis Regi, sibiq; obtemperantibus ciui-
tatibus obtinet. Interea Stephanus Hyrus & Poton Santralla coniuratorum
Duces Crespiacum & Clariacum in Laudunensibus capiunt: quæ res dura val-
de & tristis illi accidit ciuitati. Sub Calend. Decembris venientibus Atreba-
tum Duce Clocestrio & Comite Varuicensi conuenit, vt Henricus Philip-
pusque in Tricasses ad Carolum Regem proficiscantur nuptiis conficiendis
cum eius filia. Delectus tota Flandria & Atrebatia habitus. Exercitus conscri-
ptus: Dux electus Ioannes Luceburgensis, qui adiunctis sibi Ambianis, Duacen-
sibus, Peronatibus, Quintinianis, Corbeianis, Nouiomis, & Mondideriis,
qui

qui omnes ferè balistariierant. Roiam à coniuratis paulò ante occupatam obsidet & capit fugientibus Compendium defensoribus, qui quanquam fidem ab Luceburgio publicam acceperant, intercepti tamen in itinere ab Anglis pars interfecti, alii capti sunt & in Angliam abducti. Captum & Mynnum castellum ab Ambianis, vnde eorum agros infestabant coniurati. Iacobus Haricuria Croteium à Philippo custodiendum accepit. Hector Sabosius coniuratis Crespiacum tenentibus opponitur. Fontanam arcem Comes Cornubiensis capit. Philippus Gandavo Atrebatum profectus est cum vxore ibique Cancellarium sibi creauit Ioannem Toisiacum qui Episcopus tum erat Tornacensis. Idibus Ianuariis induciæ pactæ per omnes principatus amborum Regum ac Ducis Burgundiæ vsque ad medium Martium. Philippus relicta vxore Atrebatum mouit Peronam & Augustam Veromanduorum, hoc est, Fanum Quintini, vbi facta aliquanta mora Crespiacum ab aduersariis infessum tendit & obsidet, cogitque facere deditionem Stephano Hyro & Potone Santralla Præfectis cum fortunis suis abeuntibus. Oppidum à milite direptum, portis murisque nudatum in gratiam Laudunensium.

Hic præter alios ex Flandria Felix Steenhuis toparchus, supremus idem prætor Flandriæ, Robacensis, Cominiensis, Halovvinus, Rolandus Vvtercanus, Ioannes Vvtercanus per dies. XIII. obsidionis fortiter rem gesserunt. Transiit Dux per Laudunum & Catalaunum, atque ad duodecimum Calend. Aprilis quando feriæ sunt diui Benedicti Abbæ, in Tricasses peruenit ad Regem. Hic in Burgundionis gratiâ fœdus cum Anglis percutitur. Caterina filia Caroli Henrico Regi despondetur, in illamq; & legitimos eius hæredes ius Regni transfertur, ex hæredato Carolo Pontacensi, omniq; sexu virili Capetici stemmatis. Omnia facile admittit Rex mentis impos, solitus facere quicquid voluissent eius rectores. His cognitis rebus Carolus dictus à suis Delphinus maiorem in modum commouetur: & qua potissimum ratione tantis resistat hostibus consultat. Distributis per oppida prædiis Barbarianum quendam Meledunum, Vvintriacum Montrolium Sequanæ, Robertum Loram Montem Argium, Petrum Luxellum Meldas in Brya, Gamachiū quendam Compendium mittit ad locorum custodiam, ipse maximam omnis temporis partem in Biturigibus se continet, septus magnis militum copiis.

Rursus nouam eamque grandem fabricant parricidæ fraudem. Oderant Ioannem Ducem Britannia, eo quòd sanguinis esset Burgundici: eundem & Comites Pontiberæ odio prosequiebantur ob veteres inter se discordias & lōgas contentiones de principatu Britannia. Delphinus consilio Ioannis Loueti præsidis prouinciæ Phocensis, nothique Aureliani, aliorumque perfidorum hominum, persuadet Margaritæ Pontiberæ, filiisque eius Oliuero & Carolo, vt Ioannem Ducem dolo capiant, regnumque eius inuadant. Aggreditur ferox mulier cum filiis præclarum illud faciū. Comiter in oppidum Chantocellum vocatum Ducem ad contiuuium, nihil tale suspicantem in arctam coniecit custodiam Idibus Februarii. Primores Britannia Principis sui amantes, vehementer rei indignitate permoti, absque vlla mora omnem suam armant iuuentutem, exercitum grandem adunant. Chantocellum illud, vbi captus erat Dux, omni ex parte circumcingunt, obsident, oppugnant, & capiunt. Ducem mense sexto captiuitatis liberant: diripiunt incenduntque per iram miserum oppidum, portas murosque prosterunt, incensumque & euersum relinquunt.

Roiam
capit.

Ioan. Toisia
cus Cancellarius
Philippus.

Crespiacum
recipit Phil
lippus.

Nobiles
Flandriæ.

Phil. in Tri
casses perue
nit.

Rex admittit
oia pos
sibilia Bur
gundionum

Delph. præ
sidia dispos
nit contra
hostes.

Io. Dux Bri
tanniæ insidi
æ petitur à
Delphino.

Capitulum Bri
tanniæ à
Margarita
Pontiberæ.

Liberatur si
de populi.

*Possessiones
Margaritæ
diripiuntur*

*Oliuer. Pon-
tiberus, Do-
minus Aue-
narum.*

*Incendarii
in Fladria.*

*Cōtrouersia
inter Brabā-
tum et Luā.
Bauarū cō-
ponitur per
Burgundā.*

*Venceslai
Boëmi obi-
tus.*

*Alboderia
castellum.
Lizelen-
burgius.*

*Henri. Rex
Caterinā Se-
xti filiā du-
xit uxorem.
Eustathius
Lactrius.*

*Montrolū
obfessionem
captum.
Petrus Vui-
trius.*

Margaritam ad Curiam Parisiacam in ius vocant: quæ dum non comparet, omnes eius per totam Britanniam possessiones inuadunt. Castella & ædificia diripiunt, incendunt, soloque æquunt, atque omnibus illam toto ducatu bonis exuunt. Sic ibat ambitiosa & perfidia mulier prauis coniuratorum consiliis credula. Filius Oliuerius spoliatus Pontiberæ Comitatu, patria profugus à Marchione Badensi capitur. Tandem magno redemptus apud Auenas Hagnoniæ suam Toparchiam tota se vita continuit, extorris & exul Britannia. Odium Delphini in Britannum, quod quamuis sororem eius filiam Regis haberet in matrimonio, minus tamen eius respiceret factione ob nimiam Anglorum vicinitatem. Hoc anno necnon & anno superiore cōducti & missi ex Anglia per fratres Aurelianos inibi captiuos, permulti incēdiarii in Fladriā. Hi Popringis, Furnis, Dixmudæ, Rollarii, Aldenburgii, Ecloniæ, Brugis, Viro-uaci, aliisque locis incēdia suscitant: sed complures cōprehenso grauissimas luunt pœnas. Erant ferè omnes Brabanti, Hollandi, Angli, & Hagnonii. Philippus profectus in Hollandiam sub initium ieiuniorum, omnē cōponit contro- uersiam inter Ioannem Ducem Brabantiae & Ioannem Bauarū Ducem Lize- lenburgicum, qui Episcopus fuerat Tungrorum, creaturq; idem Bauarus pro- curator vnacum Duce Brabanto Hagnoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ, & Frisiæ per quinque annorum spatium. Hoc anno die. XVI. Augusti, id est, postridie assumptionis beatæ Marię moritur Venceslaus Rex Boëmig, successore fratre eius Sigismundo Augusto.

M CCCC XX. Pascha. VII. Aprilis. Obsidet Philippus Castellum in Tricassibus cui Alboderiam inuenio nomen. Hic Henricus Chalfurius vir fortissimus interfectus est, & Ioannes Lizelenburgius (sic scribunt vetustiores) alterum amisit oculum. Tandem tamen Petrus eius frater Castellum cepit dedentibus illud obsessis pacta tantum vita. Oppugnant inde fortiter Tos- siacum, sed gnaviter defendentibus se ciuibus, capere non valent, ubi & vnum atq; alterum nobilem amittunt virum. Præcipui hinc Duces ordinum Philippi fuere Ioannes & Petrus Lizelenburgii, Ioannes Villanus, Antonius Croia- cus, Hector Sauosius, & Mauricius à Fano Leodegarii. Henricus Anglorum Rex Rothomago cum. XVI. milibus armatorum per Pontem Isaræ Fanum Dionysii, Pontem Charentonium, ad Carolum Regem in Tricasses profe- ctus Caterinam sponsam suam accepit uxorem. Agedicum Senonum urbem Reges Duxq; Philippus obsident. Deditionem Senones faciunt: abit præsidium incolume, exceptis iis qui rei erant proditi & cæsi Ducis. Moritur Eusta- thius Lactrius Cancellarius Galliæ, qui præcipuus erat inter eos quos Phi- lippus sibi habebat à consilio. Suffectus in locum eius Ioannes Clericus præ- ses Senatus Parisiaci. Obsessum dehinc Montrolium, ubi Iona Annis Se- quanam influit. Hoc oppidum quidam Petrus Vvitrius tenebat cum arma- tis circiter quingentis, qui quum gnaviter se defendunt, cecidit Butor no- thus Croiacus belli peritia clarus eques. Ad natalē diui Baptistæ captum op- pidum, nobilesque aliquot defensores. Petrus in arcem confugit. Offert An- glus si arcem dedat captiuorum vitam & libertatem. At ille magna vsus te- meritate conditionem repudiat. Tum Anglus per iram erecto gabalo, om- nes in conspectu propugnatorum strangulat. Post octiduum Vvitrius se lo- cumq; reddit cum grandi multorum indignatione, quod id ante non fecis- set, cum salute captiuorum.

Exhumatū cæsi Ducis Ioānis corpus, cū thorace & peronibus, sicut erat sepul- tum,

tum, Cōditū aromatibus, omniq; flente cū Philippo nobilitate auctū Diuionem, & situm apud Carthusianos iuxta patris monumentū. Montrolium relictum Anglis. Interroganti cur non incenderetur, respondit pius dux Oppidum culpa carere, nec esse parricidii reum. Capta & Villanova ad amnem Ionam à Burgundis, caesis captisq; aduersariis multis. Interea temporis in Ocitanis Delphinus oppidum Pontis S. Spiritus capit ad flumen Rhodanum, eiecto præsidio Principis Arausiensis, reditq; hinc in Biturigas suos Delphinus. Missa auxilia Sigismundo Augusto contra tumultuantes Boemos. Horū Duces Engerrannus fuisse narrat, Ludouicum Comitem Palatinum Rheni, Magonciaensem, Treuironum, Agrippinensem, Leodiensemq; Episcopos. Causa secessionis Boëmicæ perditissimi erant ministrorum Ecclesiæ mores & abusus.

*Funus Ioā.
Burgundio-
nis Diuionē
effertur.*

*Tumultus
Boëmorū.*

Dux Ambarus & Renatus eius nepos, fœdere iuncti Delphino Philippū Comitem Ligniensem deturbare Comitatu conantur, propterea quod nepos esset Ioannis Burgundionis cæsi. Ligniacum caput ditionis ad deditionem coactum, quod paulò tamen post Philippus recepit, pacta conditione ut in Ambari iuraret verba. Obsessum ab Anglis Burgundisq; Meledunū ripe Sequanæ fluminis impositum oppidum. Præfectus præsidii erat quidā Barbasanus Aquitanus genere, vir præstas in re militari, sed facultatibus tenuis. Hæc tenuit obsidio menses quatuor cum dimidio, illiq; ambo Reges, Burgundioq; & Isabel la Regina interfuere. Creati à Philippo equites noui Ioannes Hornus, Robertus Massiminus, & alii nonnulli. Petrus Comes Conuersanus germanus Ioannis Lizelenburgensis dum cum paucis ex castris domū repetit, capitur ab Petro Luxello Meldensis præsidii Præfecto, longaq; custodia detinetur. Extincto Imperio, nusquam quies, nusquā pax esse potuit. Siciliam Italiamq; Galli perturbant. Iacobus Comes Marchiæ ab vxore Ioanna regina Siciliæ fœmina exitiali capitur. Ludouicus Andegauensis Ludouici filius factione Romani Papæ Rex salutatur Siciliæ, Imperatore omniq; eius domo, sua Sicilia suaq; Italia excluso. Tenente Meleduni obsidione Thomas dux Clarétie Henrici regis germanus, Præfectus factus est Parisiorum. Philippus Comes Fani Pauli Ambianorum & Picardiæ procurator, creatusq; simul mox Rector Brabantie, ob tatem fratris sui Ioānis ducis, qui Iacobam Bauaram procacem morosamq; fœminam tenebat coniugio. Sed motus grauissimus ortus à Brabantis in nobilitatem ob noua quædam instituta, quibus se grauatos dicebant à Philippo.

*Ligniacum
oppidum.*

*Meledunū
obsidetur
ab Anglis.
Barbasanus.*

*Petrus Comes
Conuersanus
capitur.*

*Iac. Comes
Marchiæ.
Lud. Andegauensis rex
salutatur
Siciliæ.*

*Ph. Comes
Fani Pauli
Procurator
Brabantie.*

*Motus Brabantorū, quo
Philip. Præses capitur.*

Eo tumultu capto Præside Philippo capitalem ex nobilitate subiungere sententiam Ioannes à Frigido Monte, Euerardus Serclausius, Henricus Cluetinc equites Brabantii, Eduardus cognomento Dux, Henricus Dux, Guilielmus Montanus, Galterus Pipenpoy, Ioannes Leon, Ioannes Tseraet, Ioānes Cluetinc, Guilielmus Cluetinc, Ioannes de Vveert, Theodoricus de Lose, Euerardus Voete cum aliis nonnullis. Simul exulare iussi Ioannes & Galterus Heetveldii fratres ordinis equestris, Galterus vander Nood & Ioānes de Froyé equites, Gerardus Pipenpoy, Ioannes Roelebuc, item Toparchus Ascanus & frater eius Guilielmus, Ioannes Grimbergius, Cornelius eius germanus, Ioannes & Robertus ab Ascha fratres, Costus ab A, Ioānes Taye, Gheldolphus à Monte frigidus, filius Guilielmi, Iaspas & Melchior ab Arkenis fratres, Ioānes ab Ideghé, & alii. Sed viri illi clarissimi quos Ioannes dux secum Bruccellam adduxerat, in quibus Heinsbergius, Blanckenhemius, Burenensis, Comes Niuernensis, & Præpositus Aquensis, multiq; alii absq; vlla noxa dimissi: fuerant enim capti omnes à Bruccellanis. Hæc Bruccellæ mense Maio, ideo q; per praua quorundam

dam consilia, simplicitatemq; suam Ioannes Dux nimis fineret in suo Regno dominari Ioannem illum Bauarum, qui fuerat Episcopus Tungrorum, nunc autem iure vxorio Dux Lizelenburgius. Interea loci moritur Blesis Philippus Comes Virtutum frater Caroli & Ioannis Aurelianorum in Anglia captiuorum, qui magno per mortem illius destituti sunt auxilio. Eorum quippe administrarat tutatusq; fuerat fideliter ditiones. Luxerunt cum haud paruo temporis spatio. Meledunenses non valente illis succurrere Delphino, fame coacti sunt ad deditionem. Ductus Praefectus praesidii Petrus Borbonius cum clarioribus propugnatoribus in custodia Lutetianam, Barbasanus vero in Normaniam vbi per annos septem in Castello Gallardi retentus est captiuus. Securi percussus ab Anglo Rege Bertrandus à Chalmonte, quod pecunia corruptus saluasset quendam Amerionem consilii exitialis consciu. Remisit tamen Philippus Bertrando delictu, Anglumq; pro illo orauit, sed nihil profecit. Capto Meleduno venere Reges Burgundioq; Lutetiam Parisiorum, ingenti gaudio & laetitia, multisq; donis à ciuib; honorati: sed planctus ibi magnus à Philippo & matre eius multaq; nobilitate super morte ac cade nefanda Ioannis Burgundionis. Nicolaus Raulinus theologus, Petrus Marinius aduocatus, & Ioannes Larcher theologus orationes habuere de plangenda morte Ducis: in quibus perfidia crudelitatemq; parricidarum multis verbis enarrantes exaggerantesq; omni fere nobilitati lachrymas excusserunt: quippe Ioannes nobilitati suae charus admodum fuerat. In oppido Nancio Renatus Andegauensis, Marchio idem Pontis, frater Ludouici Regis seu potius competitoris Siciliae, vxorem ducit filiam Ducis Lotharingiae. Haec confecta nuptiae per Cardinalem Barensem, qui nepoti suo Renato ducatum attribuerat Barensem, factus ipse ex Duce presbyter Cardinalis.

Apud Regiam urbem Lutetiam Henricus Anglus magna superbia & pompa versatus, priusquam in Angliam transmitteret, omnia regni negotia disponit: Duces, Praefectos, Praetores, Officialesq; regios, suis quenc; locis praeficit. Philippus Caesaromagus Bellouacorum petit, ad inaugurationem noui Episcopi Petri Cochonis theologi. Inde Samarobriga, Dorleno, & Insula Gaudauum peruenit, vbi eius erat vxor. Anglus Lutetiam citat ad mensam matrem Carolum Turonensem Delphinum, dicturum causam de nefaria cade Ducis Burgundionum, sed cum non compareret, neminemq; suo nomine mitteret, exilio damnatur, iudicaturq; indignus qui patri in regnum succedat. Delphinus prouocat ad mucronem sui gladii. Tum Anglus apud Rotomagu, designato Vicario germano suo Thoma Clarentiae duce, per Caletos Samarobrigam venit pridie feriarum diui Vincentii martyris. Hinc Dorleno, Fano Pauli, Taruanna, Calesiam petit, vnde in Angliam soluit, Catherinamq; reginam Londonii coronandam curat, longè maxima omnium pompa & celebritate festa q; laetitia. Cogit pecuniam ingentem in belli vsum: omnem iuuentutem armat. Iacobum Regem Scotiae eius nominis primum captiuitate dimittit, post decimum quam captus fuerat annum. Pacem stabilem cum illo facit, datq; illi vxorem neptem suam Annam Clarentiae Ducis priuignam. Dum haec aguntur, orta grandis discordia, inter Ducem Brabantie Ioannem & vxorem eius Iacobam Bauaram, adeo vt diuortium cum illo facere prorsus veller, dictitans nunquam sibi cordi fuisse eas nuptias, sed coactam à matre Ioanni esse nuptam. Erat impar societas. Tenera admodum Brabantus fuit habitudine corporis, viribus non fortibus, hebetiq; & tardo ingenio.

At Iacos

At Iacoba femina præstanti animo, ingenio acri, florentissima ætate, forma egregia, succi plena, dotibusq; tum animi tum corporis scelix. Sæpe eius mater Margarita, sæpe Philippus dux frustra conati gratiam inter illos sarcire. Tantum enim abfuit vt placaretur Iacoba, vt ex Calesia transmitteret clam in Angliam oratū Henricum regem auxilium diuortio cum viro faciundo, cui contra suam (vt dicebat) voluntatem erat nupta: eoq; res processit, vt Hunfrido duci Glocestriæ regis fratri desponderetur, vel vxor futura, vel adultera. Ioannes Villarius Adami Insulæ Toparchus Lutetiæ ab Anglis in carcerem (causam nescio) coniectus, vsq; ad obitum Regis Henrici captiuus mansit: illumq; capitis supplicio Rex admouisset, nisi id Dux Philippus magnis precibus impeditisset. Ioannes Bauarusis qui fuerat Episcopus, Leydam Hollandiæ per totas nouem hebdomadas obsidet cogitq; ad deditionem. Hoc oppidū magnam habet vetustatem, dictum Ptolomæo Lugodinū Batauorum, Antonino autem Lugdunum caput Germaniarum. Dux Clarentiæ famæ cupidus illustrandæ, mouet Rege absente in Andegauos. Venerat suppetias Delphino manus aliq; quanta Scotorum. Hi cum Gallis apud vicum Bogiacum acriter Anglos excipiunt. Pugnatum vtrinq; fortiter. Succumbunt Angli, Cadit ipse Clarentius cum aliis aliquot nobilibus. Ioannes Comes Buchaniæ Scotorum ductor claua occidisse Clarentium traditur. Tota laus victoriæ Buchanio tributa, qui & Magister equitū dictus est à Delphino. Captus Comes Sommersetus, & Thomas à Belloforti, cū aliis nonnullis. Temeritatis suæ tradunt Clarentiū pependisse pœnas, quod cū numero longè esset superior, solo equitatu suo pugnare voluisset, relictis sagittariis & balistariis omnibus. Insuper exitiale illi quoque fuisse, quod auro gemmisq; ornatus, sese arroganter ostentasset, omnemq; hostium impetū in se vnum lacessiuisset. Corpus eius exanime ex hoste receptum, translatumq; in Angliam. Occubuisse ex Anglis circiter mille & quingentos: Captos ferè ducentos apud alios lego: sed Engerrannus qui in huiusmodi numeris immodicus semper esse videtur, ferè milia tria Anglorū cecidisse tradit: atq; ex Delphinicis plus mille, in quibus nobiles viros Carolum Botillarium, Garinum Fontanū, Ioannem Brellam, & quosdam alios. Hæc pugna Bogiacensis pridie Paschæ depugnata, quanq̃ Engerrannus tradat die ipso Paschæ. Die. xii. mensis Iunii motus quidam factus Curtraci, quo de nullam habeo explicationem.

Iacoba in Angliam.

Leyda Hollandiæ.

Angli vincuntur à Scottis Delphini sociis. Tho. Claretti mors.

Pugna Bogiacensis.

M CCCC XXI. Pascha. xxiii. Martii. Alenconium coniurati obsident: sed Anglorum armis repelluntur. Ex oppido Croteio bellum Anglis acriter facit Iacobus Haricuria. Ex portu Stapulensi nauem frumento onustam abducit. Ea erat Hemonis Bomberii nobilis viri Burgundicæ factionis: quapropter Bomberius iuuantē Guilielmo Præfecto Calesiæ naues omnes in portu inuentas Croteio incendit: Et vicissim Haricuria incursans in ditiones Bomberii, agros, vicos, pagos, diripit & incendit, magnamq; prædam Noyellam & Croteium refert. Nec cessat Bomberius, sed idem facit in Haricuri ditionibus. Superior tamen euasit Haricuria: opeq; Toparchi Ramburenfis Fanū Richarii, Pontem Remigii, Erramas, Morellum, Fanum Valerici, Ramburas, Gamachiamq; & alia Pontaci Vimiaciq; loca capit, limitesq; Burgundicos non segnitè inestit. Henricus autem rex tertio Nonas Decembris prima luce ex portu soluens Duberensi, eodem die hora secunda post meridiem Calesiam appellit. Aduexit ea classis ad. xxiiii. milia sagittariorū & circiter tria aut quatuor milia equitum, si verus sit supputator Engerranus. Inter hæc Bonam Vallem, Galars

Iac. Haricuria. Hemon Bomberius.

Hen. cū exercitu Calesiam appellit.

Galardonem, Rochebaronem, quædamq; alia loca Duce Bernardo Armenia-
Centula op- co capit Delphinus, & Autricum Carnutum ciuitatem obsidet. Henricus rex
pidum. Centulam, hoc est, Fanum Richarii capit, Abbavillam ad Philippum conce-
 dit, mouentq; simul per Bellouacos in Cœnomaniam, sed certior factus de eo-
 rum aduentu Autricum Delphinus tertia obsidii hebdomadę relinquit, & in
 Turonos se ocius recipit. Philippus fugato tam facile Delphino in Atre-
 batas reuertitur, contra Iacobum Haricuriam, qui iussus erat à Delphino
 bellum quantũ posset Atrebatibus Flandrisq; inferre, vt ita ab Anglo Burgun-
 dionem distineret: sed eo Philippus priusquam ex Cœnomanis posset perue-
 nire, Poton, Santralla, & Offomontius iussu Haricuri Centulam ceperant, fi-
 nesq; Atrebatium cremabāt. Philippus Samarobriga & Dorleno, Alchiacum,
 venit ad ripam Canthiæ fluiui ad tria milia prope Centulam, hoc est,
 Fanum Richarii. Hic triduum sedet donec Ioannes Luceburgius, aliq;
Ph. Fanum Duces cum copiis suis conuenissent. Primum omnium captũ incensumq; op-
Richarii ob- pidum Pontis Remigii: inde mox obsessum Fanum Richarii. Habebat Philip-
sider. pus ea in obsidione quinq; aut sex duntaxat armatorũ milia. Intus propugna-
 tores erant circiter mille ducenti Santralla & Offomontio Ducibus, qui qua-
 dam facta eruptione Edmundum Bomberium, Henricum Alemanum, Ioan-
 nem Corcellium, & Ioannem Creuecuriũ, nobiles viros ex nostris abduxerũt
 captos. Philippus tormētis suis, portas, muros, ædificiaq; oppidi grauit̃er quas
Ph. occur- sauit. Mox Haricuria petit à Delphino auxilia sibi mitti eximēdo oppido ob-
ris hosti. sione. Philippus certior factus de aduentantibus auxiliis, quę ad Aquas candi-
 das Somonam transire tentarēt, quā potuit occultissimē noctu obsidionem
 soluit, Abbavillam mouet, indeq; priusquam amnem hostes transmittere pos-
 sent, omni opinione celerius ad illos peruenit. At illi gauisi retrahunt se in pa-
 tentem campum, ordinesq; celerimē instrunt, rati optabilem adesse occasio-
 nem pulcherrimę victorię: Philippum vixdum adoleuisse, vsum in re milita-
 ri non habere, Imperio eius nondũ assuetam nobilitatem, Anglos omnes pro-
 cul abesse, Copias Philippi non esse magnas. Si interficere aut capere illũ pos-
 sent, actum esse de vliscendo amplius Burgundione: extinctam prope esse bel-
 licausam. Nihil reliquum futurũ liberorum virilis sexus in aula Burgundica,
 deiectam discissamq; valde fore omnem rem Burgundię. Et hæc quidem ho-
 stis sperabat, sed longē secus visum Deo, illustrissimũ Burgundię Imperiũ ser-
Ph. balteo uare volenti. Stetit enim Dei benignitas omni æuo vitę à Philippo. Hic Ioan-
cingitur nes Luceburgensis balteo equestri Philippum cinxit: erat enim prima eius ex-
equestri. peditio. Cinxit & Colardum Cominientem, Ioannē Steenhufium, Ioannem
 Robacensem, Hadrianum Villanum, & Ioannem Villanum, Philibertum Au-
 drenetum, Iacobum Pot, Guislenum Halovinum, & alios complures fortis-
 simos viros. Sed tanta celeritate & impetu nostros aduersarii inuaserũt, vt nec
Præliũ Vi- aciem extendendi, nec signa explicandi, spatium vllum daretur. Ita complu-
miacense. res de equis deiecti, hastę complures fractę, & cædes magna facta priusquā iu-
Impressiōe sta videretur esse pugna. Audaciores hostes fecit Anglorum absentia, pone-
valēt Galli. bantq; omnem spem in prima impressiōe, qua felices plerunq; Galli esse con-
 sueuerunt. Nec sua illos spes prorsus fefellit. Tantam quippe perturbationē
 trepidationemq; nostris iniecerunt, vt dimidia amplius pars nostri exercitus
 Ducem desereret, qui exclusi Abbevilla, per Pinciniacum fluiuium transeuntes
 fugerunt. Militare Ducis signum nondum explicatũ, nec vlli attributum, sub
 pedibus inuentũ. Erexit tamen illud vir nobilis Ioānes Rosinbosius, ad quod
 mox

mox aliquot nobiles rati illic Ducem esse, relicto per errorem Philippo, cōcurrebāt: sed Rex armorū Flandriæ nō minus q̄ alii attonitus, negat se quicquam scire de Duce: existimare aut cāsum esse aut fugatum, quamobrem territi & illi per Pinciniacū fugā se mandant, quos insecuti Ioannes Rauletus & Petrus Luxellus, aliquot interficiunt, aliquot rapiunt, rati se certa pōtitos victoria. At Dux & quingenti circiter fortissimi qui cum illo manserant asperē & valide cum hostibus praeliabantur, & ita rem gessere vt victores euaserint, locumq; obtinuerint captis, cāsis, aut fugatis omnibus inimicis. Sed Philippus dum vtrunq; & clari Imperatoris, & strenui militis obit munus, magno versatus est in periculo. Dum inter primos pugnam instaurat, primo aggressu, duas deinceps hastas ita in se excepit vt sellam qua sedebat à fronte penetrarent, armaq; lateris eius illiderent. Ad hoc comprehensus est per brachium à valido quodam bellatore de equo illum detrahere conante, sed equus fortis & pernix illum abripuit. Supra fidē est quanta virtute, quanto animo depugnaret, quanta verbera hostibus inflixerit. Duos suis ipse manibus equites cepit, longeq; quosdam fugientes insecutus est, ita vt vbinam esset aliquandiu dubitatū sit. Hostes victi fugatiq; alii ad Fanum Valerici, pars Aramas fugerunt. Hac pugna & omnes quidē qui cū Duce permanserunt, rem fortissimē gerebant: sed præcipuē commendatur virtus & robur Ioannis Villani, qui genere Flandrus equestri eo die donatus dignitate, nobili & antiqua prognatus prosapia, longa statura, vasto & valido corpore, forti infidens equo, maximā securim duabus ferebat manibus, primoq; cōgressu vbi maxima erat pressura, relicto freno sui equi, tantis ictibus hostes aggressus est, vt quoscunq; attingere posset, in terrā exanimis daret. Cū ad Potonem Trallani terribiliter feriendo peruenirēt, ille vt postea fassus est, timore perterritus, furibundos hominis ictus quā pōtuit ocysimē declinavit, ob horrore tāte eius securis. Villanos istos ex Gandē sibus prognatos lego. Guilielmus Budæus in Pandectas de Villanis scribit hæc: Villani dicuntur, quod Villæ ascripti & colonariæ conditioni addicti aut ipsi sint, aut eorū maiores fuerint: quarum rerū vestigia non obscura multis in locis extant: quod tamen nomen loquentium in scitia in contumeliā vertit, Villanū enim & vilem vernacula simplicitas cōfundit. Hactenus Budæus. Philippus re fœliciter gesta, nobilium cadauera colligi, aliorū sepeliri iubet: indeq; Abbavillam se cōtulit, vbi magno est gaudio exceptus. Habuit captos ex Delphinis Toparchum Constantii, Ludonicum Offemontiu, Egidium Gamachium, & Ludouicum eius fratrem, Ludouicum Thimbronium, Potonem Trallam Marchionem cognomento de Sera cū fratre, Philippum à Fano Saluii, Reginaldū Fontanum, Syluestrium Riuierum, Ioannem Prosiacum Procurorem Guyfiæ, Rhodulphū Gaucuriam, Ioannem Roganū, Bernardum à Dominico Martini, Ioannē Iouiacū & alios vsq; ad centū. xx. Ceciderunt vtrinque viri circiter quingenti: quo ex numero nostri xxx. in quibus duo nobiles Toparchus Villæ veteris & Ioannes Malliacus. Ex hostibus occubuerunt viri nobiles Petrus Argensiacus, Carolus à Fano Saluii, Galaldus Arfiacus, Theobaldus Gerincuria, Corbellus Riellus, Saracenus à Belloforti, Robertus Vercellius, Guilielmus à Ponte & quidam alii. Sex signa militaria ex Armeniacis (inquit quidam) relata. Ex nostris capti Colardus Cominius, Gislenu Halovvianus, Saliacensis & Lamon Alneranus. Ioannes Luceburgius in asperrimo cōgressu captus erat: sed statim à suis receptus, grauitè tamen vulneratus secundum nasum. Pari modo captus, vulneratus & receptus Toparchus Humbercuriæ.

*Turbantur
ordines Philippi.*

*Victoria
Philippi.*

*Philippi
pericula.*

*Virtus Ioannis
Villani.*

*Villani qui
dicuntur.*

*Capti nobis
ex Delphinis.*

*Casorum
numerus.*

*Io. Luceburgius
vulneratus.*

curiæ. Subiit Dux ædem Virginis matris apud Abbavillam, egitq; gratias Deo de sua prospera fortuna: sed offensus corū fuga qui turpiter eum deseruissent, nonnullis mox sua familia interdixit. Pauci tamen admodū erant clari nominis qui ita fugerant. Post triduum cū toto exercitu Alchiacum concessit præter Centulam, Ioannem Lucenburgium in lectica secum portans, qui propter accepta vulnera equo vehi nō potuit. Inde Hisdinum venit, locisq; hosti propinquis præsidia imposuit: nec obsedit rursus Centulam, sed maiorem copiarum partem dimisit. Omnes captiuos Delphinicos, reddito pretio suis nobilibus, sibi retinuit & Insulam misit in arce seruandos. Duo ex nobilibus Abbavillam (vt diximus) fugerunt, Toparchus ab Cohem, & Ioannes Rosinbosius signifer: sed Cohem vtcunq; per vulnera ante accepta in lustrandis vigiliis se excusauit, nempe Præfectus erat Abbavillæ. Nomina autem eorum qui fortiter cū Philippo perstiterunt & strenuè decertauerunt hæc sunt: Ioannes Lucenburgensis, Toparchus Antoniensis, Ioannes Trinitolius, Toparchus Croyacus, Dominus Veteris villæ, Toparchus Longavallis, Ienliacus, Robacenſis cū filio, Alchiacēſis, Sauosius, Creuecurius, Noyella dictus albus eques, Humbecurius cum duobus filiis, Petrus Quieretus, Ioannes Malliacus, Ioannes Fossilla, Monachus Rentiacus, David Brumorius, Andreas Vallinius Toparchus à Fano Simonis, Ligniacus, Framenson, Reginaldus à Longavalle, Obelerus Foldeuilla, Nothus Cociacus, Ludouicus à Fano Saluii, Ioannes Flauiacus, Andreas Tholongon, Philibertus Andrenetus, Mauritius à Fano Leodegarii, Andreas ab Azincuria, Toparchus Gominus cū Colardo germano, Ioanes Steenhufius, Ioannes Hornius, Rolandus Vytkercanus cum Ioanne filio, Gislenus Halovvinus, Ioannes Villanus, Hadrianus Villanus fratres, Daniotus Podienſis Toparchus Moyencuriæ, aliq; cōplures clari & laudati equites. De pugna diui Richarii pretium opæ puto audisse Anonymum nostrū, æqualem eius temporis. Pugna (inquit) S. Richarii initio dubia & ancops esse videbatur, nunc vna nunc altera parte vincente. In fine tamen cum satis magno hostium damno victor Philippus euasit, hostibus partim cæsis, partim fuis, & sibi per fugam necessariam consulentibus: ferturq; in illo prælio, milio effectus, cum primus ille confictus esset in quo armatus interfuisset. Hæc ille. Philippus Hisdino venit Insulam, atq; inde voti causa Hallas petiit ad memoriam Virginis matris supplicatum. Hinc reuertitur in Flandriam, vbi propter Flandrica negotia aliquandiu egit. Ioannes Blondellus reuersus ex Anglica captiuitate statim Philippi nomine arcem capit Douerariam. Hæc pugna concursus vocatus Montis Vimiacensis, facta pridie calend. Septembris die sabbati trans Somonam; hoc est, ad ripam sinistram illius fluminis in Vimiaco, Flandrici annales prælium sancti Richarii vocant. Interea Henricus Rex. xiii. Calend. Septembris de Delphino capit ciuitatem Druidum: committere maiorem in modū cupit cum Delphino ad vlciſcendum fratrem suum Thomam ducem Clarentiæ: sed Delphinus nusquam præbet faciem, nusquam præliandi facit copiam, solis latebris & fugæ confidit. Ad Ligerim vsq; flumen persequitur eum Angelus, captis Vindocino & Bogenciaco. In Belsia verò Rogemontem capit, & lx. Delphinianos in Ligerim demergit. Villam Nouam sibi subdit: Ligniacum peruenit super amnem Matronam. Sexto autem die Octobris Meldorum ciuitatem obsidet. Habebat hoc oppidum fortes complures propugnatores: Nihilominus tamen tandem ab Anglis expugnatur.

Nomina eorum qui pro Phil. fortiter rem gesserunt.

Io. Blondellus.

Delph. nuf. quā pugna re audet.

Successus Hen. regis

Mense

Mense Nouembri Philippus vt liberaretur ab incurfionibus inimicorum ex Fano Richarii, permutationē fecit captiuorū. Reddidit omnes quos in custodia habebat Infulana Delphinicos, Fanumq; Richarii ab Offemonto Praefecto recepit cū Edmūdo Bomberio, Ioanne Blondello, Ferrico Malliacenfi, Ioanne ab Bellorespectu, Ioanne Creuecurio, & nōnullis aliis ex suis ibi captiuis. Princeps Arausicenſis, Toparchi à Fano Georgii & Caſtello Villani, cum ſexcentis equitibus ex Burgundia per Campaniam, Veromanduoſq; descendūt in Flandriam deducendo Philippo in Burgundiam. Celebrato Natali Dominico in Atrebatibus Philippus Lutetiam petit Pariſiorū. Michaëlis vxor eius multis cum lachrymis vale illi dicto Gandauum reuertit. Lutetiae Dux Regem Regiamq; ſalutat. Inde per Ligniacum Matronae in Meldos proficiſcitur ad Anglum agentem adhuc ibi in obſidione. Statim Philippus ſalutato Rege in Burgundiam ad matrē ſororesq; tranſit. Concedit inde in Allobrogas ad ſalutandum Amadæum ducem, qui amitam eius tenebat in matrimonio. Reuerſus in Burgundiam aliquantam ibi fecit moram. Petrus Luceburgius Conuerſanus Comes precibus fratris ſui Ioannis per Regem Henricum liberatur Meldaeſi custodia, quem captū fuiſſe Petri Lupelli inſidijs ſupra retulimus, hæſitq; cū Henrico in obſidione donec ciuitas eſſet capta. Inter hæc Catherina, quam pregnantem Henricus reliquerat, pulchrum in Anglia parit filium. Hinc ingens lætitia. Hunc filium Iacoba Bauara agens adhuc in Anglia ad fontes ſacrarum lympharū tenuit, cuiusq; fuit ſuſceptrix: vocatus autem eſt nomine paterno Henricus. Per idem tempus redit ex Anglica captiuitate Arturus frater Ioannis Ducis Britanniae, proſectusq; Meldas ad Regem Henricum, adhæſit illi quādiu eſſet in viuis. Atrebat, Duaci, & Valentianis, quidā (inquit Engerrannus) igne cremati ſunt, qui ſectam & opiniones tenebant Boëmorū. Boëmi per id tempus ob deformatiſſimos mores clericorū vociferantur pro reformatione Eccleſiae: qui cū nihil obtinerēt, ſed tantummodo riderentur & criminarentur, multo plura mala quā ante cceperūt & dicere & facere, multos monachos ſacerdotesq; ocioſos ſuis locis expellere, bona illorū diripere. Tumultuari toto regno. Sigismundus Auguſtus omnibus ſe viribus obuiere, ſed parum proficere, crescente indies miſerandū in modum malo, vt noſtris (proh dolor) etiam nunc conſpicimus oculis. Mense Nouembri nocte diuæ Eliſabetae que. xiii. calend. Decembris illuxit, in Hollandia, Zelandia, & Flandria per maris tempeſtatem, horrendæ factæ inundationes. Inter Montem diuæ Gertrudis & Dordracū, tota illa fertiliſſima & ditiffima regio ſubmerſa eſt: quodamno cōplures viri nobiles viri locupletes ad inopiam & miſeriam ſunt reſtaſti: manetq; adhuc hodie regio illa cum ſuis. lxxii. pagis abſorpta in mari. Mense Auguſto cruce ſignati cōplures ex Flandria vicinisq; regionibus proſecti contra Boëmos ſeu Pragenſes vt vocant.

M CCCC. XXII. Paſcha. xii. Aprilis. Arramenſes Ioanni Lizelenburgio deditiōnem faciunt, præſidio incolumi abeunte. Quinto Idus Maias Meldas Anglus cepit. Praefectum præſidii decollauit. Cadauer ab eadem ſuſpēdit arbore, vnde ipſe quosdam ſuſpenderat Burgundos & Anglos. Inde Creſpiacum in Valeſiis, Petrae Pons, Merlonum, Offamons, Compendiū, Gamachia, Mons acutus, Moiacum, aliq; loca recepta. Regina Catherina ex Anglia redit Lutetiam ad Regem, coronaturq; maxima pompa. Omnis nobilitas deſerto Carolo Rege Henricum reſpicit, ad Henricum confluit. Carolus agit inſtar hominis priuati, relictus ab omnibus: vnde grauiter dolebant complures cordati.

Fanum

Fanu Rich.
à Philippo
recipitur.

Ph. in Bure
gundiam ac
ceſſitur.

Pet. Conuer
ſanus libera
tur.

Henrico fili
us naſcitur
ex Catheri
na.

De Boëmis.

Inundatio
Hollandiae
perniciſoſa.

LXXII. pa
gi abſorpti.

Meldas An
gulus capit.

Cather. Gal
liarū Regi
na coronas
tur.
Carolus
deſeritur.

Fanu' Vale-
rici capitur

Fanum Valerici marini littoris oppidum & portum Varuicus Comes Richar-
dus cepit. Jam oppida omnia & castella intra Lutetiam Parisiorum & Bono-
niam super mare habebant Angli Burgundiq; in potestate, præter Croteium
& Guyham in Terrascia. Ioannes Vergiacus capit oppidū Santizerium in Par-
thia. Delphinus Charitatem capit super Ligerim, & obsidet oppidum Conca-
sium. Philippus qui tum agebat in Burgundia, exercitum vndiq; cogit vt sup-
petias ferat Conensibus. Luceburgius, Croiacus, Hugo Alnetanus Magister
balistariorum in Flandria Atrebatibusq; delectum habent, militem conscri-
bunt, ducuntq; per fines Parisiorū vsq; in Tricasses Campaniæ, ac statim inde
Vizeliacum vbi eos Philippus operiebatur. Eo & Anglus affecta iam valetu-
dine Ioannem Betfordium & Richardum Varuicum cum militū supplemen-
to misit. Mouet Philippus mox Conum vt vel oppidū liberet obsidione, vel
cum hostibus prælio decertet. At Delphinus soluta obsidione ocyus in Bituri-
gas se proripit. Conenses permanent in Burgundionum potestate & obedi-
entia liberi ab omni hoste. Delphinus enim quanuis prælium Philippo condixe-
rat, diemq; statuerat, haud tamen ausus est nostrorū præstolari aduentum: sed
fugiendo tantū & latendo tempus transegit. Hæc mense Augusto: quo men-
se quarto calend. Septembris moriens Rex Henricus, fratribus suis interdic-
it ne Carolum Aurelianum, & Comitem Vggadensem, aliosq; nonnullos in An-
glia captiuos vlllo modo dimittant, donec Henricus filius ad puberem perue-
nerit ætatem. Simul diligenter vetat, ne quid vnquam habeant dissidii cū Bur-
gundis: sed amicitiam illorū retinere studeāt, Philippumq; nobilissimum Du-
cem obseruent iugiter ac colant. Redit statim Philippus ex Burgundia in Atre-
bates & Flandros. Ioannes Betfordius Rotomagum corpus defuncti Regis ma-
gna cæremonia delatum per Calesiam in Angliam misit, & Londonii magno
honore sepeliuit. Agebat nondum annum ætatis quadragesimum cū more-
retur: diciturq; perisse nescio quo vix cognito morbo. Mense autem Iulio, mo-
ritur primo flore ætatis Gandavi in Posterna, quæ tū aula erat Michaëlis Phi-

Conēses per
Phil. obsidi-
one liberant
itur.

Fien. An-
glorū regis
obitus.

Mandata
eiusdem.

De Betford

Mors Mi-
chaëlidis.

Michaëlis
obitus.

Vrsula vx-
or Dñi Vil-
le veteris

Venerificam
specula

Gandesium
erga Prin-
cipem suam
amor ac stu-
dium.

Id. m. d. c. d. d.
m. d. c. d. d.
m. d. c. d. d.

Id. m. d. c. d. d.
m. d. c. d. d.

lippi vxor, filia Regis Caroli. Ea mors non modò Gandauum, sed totam Flan-
driam reddidit attonitam & tristem. Amabatur quippe hæc Princeps ab omni-
bus maxime ob animi dotes, singularesq; eius virtutes. Pia cū primis erat, mo-
desta & religiosa, liberalis, eleëmofynis, aliisq; piis operibus continēter inten-
ta. Conditæ est in monasterio diui Bauonis ante maximum altare iuxta diui Li-
uini reliquias, quem in præcipuo habebat honore. Rumor erat datū illi roxi-
cum ab Vrsula Toparchi Ville veteris vxore, quæ admodū erat illi familiaris,
adeo vt anulus seu sigillum eius illi sit creditum. Hanc Michaëlis iam ægrotās
sua familia abdicarat. Patefacta impię rei fama Gandenses mirum in modum
consternati, centum & xx. euestigio armatos mittunt Ariam qui Vrsulam fu-
gientem retrahant, perducantq; Gandauum, vt dignum in illam ædatur exem-
plum: sed nihil obtinent armati. Gouinus à Veterivilla familiaris mariti Vrsu-
læ venericam protexit, illamq; se ductorum promisit ad Philippū Ducem, vt
ipse de illa quæ vellet statueret. Ita illusi milites Gandauum reuertunt, parsq;
illorum in custodias à Senatu conduntur offenso nimis quòd illam non addu-
cerent: nec minus offensi Gandeses Senatui ac Prætori Ariensi, quòd illam nō
curasset mitti. In exilium ire iussus à Gandensibus Dominus Robacensis, quòd
cum familiaris esset Principis, non diligentius eam custodisset, sed Philippus
illum redoxit nec suspectum habuit: grauis tamen de coniuratis ac parricidis
erat suspitio, qui nunquam non moliebatur graue aliquod malum domui

Burgun-

Burgundicæ. Ioannes Bethfordius Gallia, Hunfredus autem Glocestrius Anglia procuratores creantur. Duodecimo verò Calend. Nouembris decedit è viuis, Rex Carolus Lutetia in ædibus Fani Pauli, cuius principatus annos habuit. xlii. sed omnes ferè calamitosos. Factæ illi exequiæ ad Virginis, in quibus hostia fecit Constantinopolitanus patriarcha: sed nemo regii sanguinis adfuit præter vnum Bethfordiū. Interfuisse refert Engerrannus sexdecim milia inopum, qui singuli ternos albos acceperunt regales. Conditus cū maioribus ad Dionysii. Carolus Delphinus die vno pullatus erat, nullisq; iustis parenti factis, sumpta purpura se Regem dixit, vltima stirps Sexti Regis, reliquis toxicis sublati à parricidis. Ita rursus duos habuit Gallia Reges, quum & ab altera factione Henricus puer Rex sit appellatus. Ioannes Villarius Adami Insulæ Toparchus precibus Philippi liberatur Lutetia ex Antoniana, in quam ab Henrico fuerat Rege coniectus. Ioannes Graulla Melentū capit de Anglis in Normannia. Qui Lutetia facta conspiratione reddere urbem conati sunt Carolo, capti & securi percussi. In Guisæ finibus refrenati Armeniaci per Ioannē Luceburgium capto Bossiaco & aliis locis. Melentum Bethfordius obsidet, compellitq; ad deditionem. Captum ab eodem Marcosiacum Mons Herius cum centum nobilibus, inter quos Ioannes Graulla qui in illius iurauit verba. Domartum in Pontaco captum & direptum à coniuratis. xlii. calen. Martias. Hunfredus Dux Glocestrie ducit uxorem Iacobam Bauaram, viuo adhuc eius marito Ioanne Duce Brabantia: quæ res multis magnæ fuit admirationi. Ioanna Regina Siciliae vxor Iacobi Borbonii Regē Aragoniæ Alfonso adoptauit, & scripsit heredem, Siciliamq; Alfonso victis aduersariis sibi subiecit. Iacobus Haricuria Vimiacenses, Atrebatensesq; fœdis incursum vexat. Ex Guisā quoq; Carolini vicina populantur loca. Angli in Andegauos excurrunt: sed quodā conflictu ad mille ex suis & ducentos circiter amittunt cæsos aut captos.

Procuratores
res vtriusq;
regni.
Obitus Caro-
li. VI. Regis

Carolus
Septimus

Ioan. Villari-
us custodia
liberatus.

Iac. Bauara
Glocestrie
nubit viuo
priori ma-
rito.
Alfon. Rex
Siciliae &
Aragonie.

M CCCC XXIII. Pascha quarta Aprilis. Initio huius anni apud Samarobrigan Ambianorum Burgundio, Bethfordius, & Britannus cum Arturo fratres de rebus magnis conveniunt. Hic Annam Philippi sororem Bethfordius, & Arturus Margaritam aliam eius sororē, quæ fuerat Delphini necati, in matrimonium accipiunt. Regia magnificentia in Tricassibus factæ nuptiæ Bethfordii & Annæ, quibus præter multas alias insignes matronas & Isabella Regina, quæ Regis fuerat Sexti, interfuit. Engerrannus & alii nonnulli referunt Philippum nascituræ proli ex Bethfordio & Anna Atrebatensem promississe Comitatum, sed erat matrimonium istud perpetuò sterile, magno bono Flandriae. Nuptiæ autem Richemontii cum Margarita factæ sunt in Samarobrigan Ambianorum. Montem Aquilonis in Campania post sex menses obsidii Thomas Comes Sarisberienensis ad deditionem coëgit, acceptisq; duobus salutorū milibus Præfectos vita donauit: & arcem funditus evertit. Noyellam, quæ Iacobi erat Haricuria, Præfectus cepit Caletorum.

Conuentus
Principū.

Sorores Bur-
gundi locan-
tur Bethfor-
dio & Ar-
turo Britan-
ne.

Quinto Nonas Iulias apud Auaricum urbem Biturigum nascitur Carolus Rex ex Maria coniuge Ludouicus dictus postea vndecimus. Is natalis magna Carolinam factionem affecit lætitia, ceperuntq; per eos dies Belomontem Isaræ Belgici, sed mox Bethfordius miserum oppidum vi recuperat & evertit. Agente Philippo in Flandria Crauantum traiecto Ligeri Carolini obsident, auxiliis nixi Scotorum, quorum erat Præfectus Ioannes Comes Bochania. Ea re cognita Margarita mater Philippi

Natalis Lu-
douici. XI.

LL. mox

*Pugna &
victoria ad
Crauantum*

*Boch. Scoto
rū dux capi
tur à Bur.
gundis.*

*Galli bis
vincunt
Anglos.*

mox nobilitatem Burgundiæ subsidio mittit obsessis. Adfunt & Angli duce Thoma Sarisberienfi. Hic nostri capto ponte qui fluuium iungit Ionam, hostes fortiter aggrediuntur. Simul obsessi erumpentes illorum terga cadunt. Fit pugna acerrima, & magna cædes. Vincunt egregie nostri. Tria circiter hostium milia aut cæsa aut capta. Scoti qui primam tenebant aciem, interfecti penè omnes. Bochanus eorum Dux oculum alterum amisit & captus est cū multis equitibus maximè Scotis. Interfecti & multi nobiles Gallici sanguinis. Burgundi & Angli Crauantum ingrediuntur, gratiasq; Deo agunt de sua victoria. Hæc mense Augusto. Matisconem eiusq; agros & clientes nostri in potestatem redigunt. Philippus ex Atrebatibus cum Arturo Richemontano sororio suo proficiscitur in Burgundiam. Luceburgius interim in Cameracensibus & Hagnoniæ finibus multa sibi loca subdit. Landrecias Aueniasq; ditiosnes Oliuerti Comitis Pontiberę Britannia pulsi præfidiis occupat ne fortè interceptiant illa Carolini. In finibus Ccenomaniæ ad Grauellam vicum Angli ab aduersariis intercepti, victi fugatiq; sunt per Ambrosium Loram & Ioannem Haricuriam. Tradunt Galli interfectos amplius mille, ac Tholongonem Mareſcallum Burgundiæ captum, permutatumq; pro Ioanne Comite Bochaniæ creato Magistro equitum per Carolum Regem. Simul Thomas Pola Angelus frater Comitis Suffortię ex Normannia incursans in Andegauos capitur cum Thoma Clissetono & aliis nonnullis. Victores hic erant Carolini Ducibus Ioanne Haricuria, Ambrosio Lora, Ioanne Haya, Andrea Lauallo, Ludouico Lauallo, & Petro Alenconii notho. Tradunt interfectos ex Anglis quadringentos supra mille, & captos complures.

*Haricurii
perfidia.*

*Haricurius
interficitur
à Partenacensibus.*

Rhodolphus Botellerius Croteium terra mariq; obsidio pressum ad deditionem cogit. Promittit se facturum deditionem Iacobus Haricuria Præfectus, nisi intra certam diem auxilia inueniat, qui profectus ad Toparchum Partenacensem, auunculum seu patruum suæ vxoris, valde liberaliter ab illo acceptus, petit, magnisq; precibus flagitat vt quas tota secutus fuerat vita partes Burgundicas defereret, pollicitus se illum reconciliaturum Regi Carolo. Simul petit sibi tradi custodiam arcis Partenacensis. Verum postquam hæc Partenacus recusasset facere, Haricuria homo perfidus, auunculo manus hostiliter iniecit, cepitq; illum nomine Caroli Regis. Simul pontem Castelli per suos iubet leuari, claudiq; omnia atque auunculum benignum fidelemq; hospitem in vinculis seruari. At oppidani tanta de perfidia facti certiores, haud secus ac furore omnes perciti (amabant enim vnicè Dominum suum) arcem inuadunt, foribusq; refractis capiunt. Partenacum liberant & Haricuriam perfidum nepotem crudeliter occidunt, necnon cum illo Ioannem Herselamensem, Ioannem Fronſirium, Philippum à Nouavilla, aliosq; illius plures familiares. Ita fraus & perfidia in suum vertit auctorem, haud sanè immerito: siquidem Armeniaci illi talibus semper artibus studebant. Obsident terra mariq; Fanum Michaelis maritimum oppidum: sed Belliforus Amyralius Britannię Anglos fugat, oppidumq; liberat. Hagnonii ea tempestate in magna erant perturbatione, nec minus Hollandi Zelandiq; metuentes non ab re sibi calamitates, quod Brabantus Glocestriusq; ambo habentes Iacobam Principem in matrimonio, inter se grauiter digladiarentur.

*Conuentus
Ambianus
ad pacifica
tionē Brabantici
Glocestrii.*

Conuentus Samarobrigę Ambianorum coactus, quo discordiam illam Burgundio Bethfordiusq; nituntur componere: sed nullum habuit successum pacificatio. Multa leuia prælia agros vicosq; euastatos, castellaq; capta trans-

filio,

filio, apud Engerrannum (si quis velit) quærenda. Quis enim omnia persequatur? Bellomontem Isara Belgici, Armeniaci capiunt, sed mox Bethfordius vi recepit & evertit. Petrus Crassus capit de Carolinis oppidum ad ripam Ligeris quod Charitatem vocant. Tornaci ortus motus. In forum explicatis signis concursum. Causa, quod timerent ciues ne eorum Præfeci Moiacus & Conflantius præsidium introducerent fortius & potentius ciuibus, vnde ciuitas (quæ mordicus libertatem defendebat) opprimeretur, sed resedit motus absq; sanguine, relictoq; Tornaco Moiacus se Leodium contulit. Mense Octobri in Flandria laboratum hymbrium & aquarum dulcium inundationibus. Lisa amnis mirandum in modum intumuit. Scaldemq; Gandavi quæ miscetur superauit, atq; adeo cedere loco coegit. Prohibiti multis in locis aratores semina terris mandare. Horrea cū frugibus, stabulaq; cum pecoribus in vndis natabant. Quædam decliuiores in oppidis plateæ velut in stagna vel fluuios scaphis nauigabantur. Mense Ianuario rorissus in Ambianorum ciuitate coeunt pacificatores Burgundio, Bethfordius, Petrus Conuersanus, & frater eius Ioannes Lizelenburgius pro concordia inter Brabantum & Iacobam Bauaram eius coniugem: quæ tamen irrita cecidit. Ceperant paulo ante Carolini Compendium quod Bethfordius rursus recuperat, singulari virtute Ioannis Villarii, Leonelli Bornouilla, Roberti Savosii, Creuecurii, Prætorisq; Rotomagensis. Ad calend. Martias Croteium littorale oppidum in Pontacensis bus redditum Rhodulpho Botellerio nomine Bethfordii. Captum Oisiacum in Terrascia. Captum & Brosiacum, & strangulati ab arboribus per Luceburgium Armeniaci. lxxx. inter quos eorum ductor Crassus Brito. Fanum Amaldi Elnonensis in Pabula fortuito incendio deflagrauit. Castellum Vigias Luceburgius capit & solo æquat. Potonem item Trallam ex Guisia excursions facientem structis insidiis comprehendit. Hoc anno moritur Petrus Luna Antipapa obstinatus in praua sua opinione, rebellioneq;. Consuetudo erat Francorum vt rationem accepti & expensi redderent, mutarentq; suos Confules (Burgi Magistrorum dicunt) primo die Iouis mensis Iunii. Sed Philippus transtulit hæc in primum diem Iouis post Natalem Deiparæ Virginis in Septembri: ideo quod Iunius nimis instat mæsi, in qua iustitium est: simul quod facilius pecunia Comiti debita post mæsem colligi soleat quàm ante. Actum Brugis anno M CCCC XXIII. Mense Augusto quædam mulier ementita se esse vnam ex sororibus Philippi Principis venit Gandauum vestitu peregrino, vbi habita & culta aliquandiu est pro sorore Ducis: sed mense Octobri compertū est mendaciū eius: tunc quæstiones de ea habitæ, in quibus falsa est se esse monacham seu canonicam monasterii cuiuspiā ciuitatis Colonienfis. Igitur quinto calend. Nouembres quando sunt feriæ Apostolorū Simonis & Iudæ, Gandavi in foro piscario, super scalariū suggestum catamidiata & mithellata fuit, atq; inde tradita potestati Episcopi Tornacensis, qui vinctam remisit ad monasterium vnde fugerat. Finxerat se esse Margaritā viduam Aquitanicæ, quæ paulo ante nuptam diximus Arturo Richemontano. Nicolaus eius famulus mortem sibi in carcere dicitur consciuisse.

M CCCC XXIII. Pascha. xxiii. Aprilis. Principio huius anni Potonem Santrallam custodia Luceburgius dimittit, qui cum suis ex formula se retraxit vltra flumen Ligerim. Stephanus Hyrus & Ioannes Rauletus in finibus syluæ Arduennæ, terræque Rastellenfis, obsident Caroli Regis nomine in sua arce Oliuerium Scaneuellam.

Motus Tornacensis.

Inundatio Lisa fluminis.

Croteium deditur Botellerio eo Angli.

Armeniaci strangulati.

Obitus Petri Luna.

Confules Francorum conati.

Audacia mulieris.

Obsessa & Guisia in Terrascia à Lizelenburgio, Sauosio, Colardo Malliaco, Dauide Podiensi, Mauritio à Fano Leodegarii, & Leonello Bornouilla. Erat tum Guisia illa Renati Ducis Ambarorum. Ad hunc & socerum eius Ducem Lotharingæ Præfectus arcis Ioannes Profsiacus mittit pro auxiliis. At illi timore Anglorum & nominis Burgundici nihil mouere audebant. In Comitatu Virtutum Thomas Sarisberius capit oppidum Sedunum (Sedanam quidam vocat) occisis ducentis ex defensoribus, in quibus Guilielmus Marius oppidi Præfectus. Multi inibi capti & oppidū solo æquatum. Bethfordius capit Galonem castellum Episcopi Rotomagensis, quod liberè abeuntibus propugnatoribus demolitur. Idem Hyueriacum vi capit. Toparchus Longavallis cum fratre Reginaldo, Ioannes Blondellus Toparchus Fani Simonis, Ioannes Malliacus, Petrus Recuria, aliq; equites Veromandui qui hætenus factionis fuerant Burgundicæ, Ruie in Veromanduis consilio habito, ad Armeniacos seu Carolinos transfugiunt Ioannis Luceburgensis excusantes dominationem, per quam sub iugo tenerentur. Ad mediū Augustum cum ex formula Hyueriacum Angli deberent recipere, Carolini puce Ioanne Alenconio suppetias veniunt oblesis: sed cognitis Anglorū viribus mutata sententia Vernolium celeriter petunt, persuadentq; oppidanis se Anglos fudisse fugasseq;. Tali arte in oppidum recipiuntur. Bethfordius recepto Hyueriaco Vernolium mouet, vt hostes inde eiiciat. At illos pudor pugnare coëgit, quod absq; magno dedecore fugere prælium non possent. Remotis equis præliatum hic primū vtrinque pedestribus copiis: Vnicam instruxerāt Galli aciem, atq; vnicam similiter Angli, fixis ante se palis aduersus impetum hostium. Anceps diu erat pugna. Statuant equos suos Angli à tergo funibus colligatos, constitutis duobus sagittariorū milibus impedimentis equisq; illis tutendis. Hos sagittarios Galli Longobardiq; equites stipendio conducti fortiter aggrediuntur, vt peditatum Anglorum à tergo inuadant, sed fortissimè à sagittariis prohibiti interrumpere non valent: ideoq; captis aliquot equis & sarcinis fugæ se mandant: quod vt vident sagittarii spiritus maiores fumentes auxiliari suis viriliter ceperūt locantes se in fronte, noquūq; tollentes clamorem. Tum cadere Gallis animi ceperunt. Angli ferocissimè se intra illos ingerunt, eorumq; aciem pluribus locis interrumpunt, ac victoriam sibi multo labore & sanguine pariunt. Ex Gallis cadunt quinque ferè milia pugnatorum, in quibus Scoti permulti. Capti fuere circiter ducenti. Ex Anglis simul & Normānis interfecti circiter mille sexcenti in quibus duo ordinum ductores Dondelaus & Charleton. Gallosum Engerrannus connumerat sexaginta ex nobilitate mortuos, inter quos præcipui Ioannes Comes Bochania Scotus genere Magister equitum, Ioannes Procomes Narbonensis, qui sectus est quadrifariam ac patibulo apensus, quod conscius esset nefariæ cædis Ducis Ioannis: Comites Tonorius, Vantadorus, Glascuensis, cum Iacobo filio, Grauilla senior, & filius Comititis Haricuriæ, Guilielmus Paludanus, Ioannes Comes Albæ Malæ, Ægidius Martellus, Antonius & Hugo à Bello Saltu fratres, Ludouicus Campanus, Andreas Claromontanus, Bochardus Viennensis & ceteri. Captus Ioannes Dux Alenconii & nothus Alenconius & Ludouicus Vancuria cum aliis bene multis in Angliam asportatis. Ramburius Præfectus mox Bethfordio Vernolium dedit, abiitq; cum suis incolumis. Hæc est victoria Vernoliana die Iouis decimo septimo Augusti strenuè quæsitā. Præsidio ibi imposito Bethfordius victor redit in Normanniam.

Robertus

in Turoniam
Angliam

Sedunum
capitur ab
Angliis

Toparchus Longavallis cum
nobilibus aliis
quot ad Carolum
transiit.

in Turoniam
Angliam
Pugna Vernoliana
victoria
Anglorum

in Turoniam
Angliam

Sagittarios
in virtute

Cæsarum
Normannia

Io. Bochani
et M. equi
tū occubuit.
Io. Procomes
et Narbonensis
supplis
cium.

Vernolium
Angliis des
ditur.

Robertus Iunior Ambianorum Prætor capit eodẽ tempore Toparchum Mauriciæ transfugam à Philippo, quem statim Bethfordius Samarobrigæ securi percussit, furcæ dedit, bonaq; eius fisco intulit. Alius item transfuga Petrus Remcompus nomine captus & quadrifariam sectus Lutetiæ. Lego & apud quendam pugna Vernoliana Robertum Loram interfisse, socium quoq; nefandæ coniurationis. Pridie Idus Septembris motus excitus Tornaci in quo veteris ciuitatis foriq; habitatores cū Senatu forum tenebant, contra eos qui intra duos incolebant muros, qui ferè omnes ex collegiis fuere opificum. Horum ductores erant Michael à Gandauo decanus fabrorum, & duo alii decani textorū & operariorū vnā cū quodam Simone Carolo. Hi dicti à loco in quo stabant Becquerelli. Armati autem stabant & muniti vtrinq; per triduum. Postulabant Becquerelli reductionem quorundam exulum suorum collegiorū, quos Senatus in regnū Cypri relegarat. Iactata subinde saxa inuicē ex tormentis. Vulnerati quidā, sed nulli aut pauci interfecti. Inferiores erāt opifices post triduum discessum vtrinq; placatis vtcūq; Becquerellis. Guisnienses cū Lucenburgio paciscūtur deditiōē se facturos ad cal. Martias. Stephanus Hyrus Viçtoriacum aliasq; per Campaniam munitiones Burgundis cedit. Mauritius à Fano Leodegarii & nothus Fani Pauli ingentē ex Ambaris referunt prædā ne mine obstante. Iacoba Comes Hagnoniæ, Hollandiæ, & Zelandiæ filia vnica Guilielmi Ducis Baurariæ marito suo Ioāni Duci Brabantie sub vmbra cognationis nuntiū remiserat, nupseratq; Hunfrido Glocestriæ Duci in Anglia. Hac re grauiter offensi Brabantus, Burgundio, & Bethfordius frater Glocestrii. Lutetiæ consilio coacto vetant Glocestrio ne aspiret ad possessionem ditionū Iacobæ, donec per Martinū Pon. Romanū diiudicetur vtrum eius cū Iacobā verum sit coniugiū, necne. Sed ad hanc conditionē adduci Glocestrius & Iacobā nō potuerūt: menseq; Octobri cum quinq; armatorū milibus ex Anglia applicant Caleſiam, profecturi in Hagnoniā. Burgundio grauiter permotus apertè declarat Bethfordio Galliæ procuratori, se auxilium laturum cognato suo Duci Brantie. Succenset grauiter fratri Bethfordius, veritus ne ob eam discordiam fœdus cū Burgundis ictum infirmetur rumpaturve, quo tempore Philippus Lutetiæ in aula sua Atrebatensi suis impensis fecit nuptias inter Ioannem Trimolium & filiam Toparchi Rochebaronis, quibus in nuptiis Isabella regina Sexti defuncti Regis vxori Bethfordius cū vxore Anna Burgundica, Comes Sarisbericus, Suffortius, Ludouicus Episc. Morinorū Galliæ Cancellarius, multa; alia nobilitas interfuit. Ipse autē Philippus in fine Nouembris cōsensu Martini Papæ in Burgundia sibi iunxit vxorē Bonam Atrebatem Philippi Comitis Niuernēsis patruī sui viduam, filiā Philippi Atrebatis Comitis Vgellensis, eandē sororem Caroli Vgellani Comitis captiui ea tempestate in Anglia. Hac mulier morum sanctimonia cum primis conspicua nonnullis Elisabetha vocatur. Arturus Richemontanus frater Ducis Britannie, cui nupta erat Margarita Burgunda, orta nescio qua discordia inter eū & Bethfordiū, trāsfigit ad regē Carolū, & M. equitū ab illo creatur. Testatur annales Britaniæ diu ad hoc fuisse à Carolinis sollicitatū, sed nō prius dignitatē accepisse q̄ consensum habuisset fratris sui ducis Ioānis, ac Philippi ducis Burgundie. Nec accipere voluisse eum Magistratum, nisi prius Ioanne Præfide Prouinciæ, Ioanne notho Aureliensi, Guilielmo Aualgoro, proditoribus illis Ducis Britannie, simul Taneguyo illo parricida in exilium pulsus. Nonis Ianuariis, hoc est, pridie Epiphaniæ Dominicæ de nocte obiit subitanea morte Ioannes

Motus Tornacensis.

Gloc. imminebat Hagnoniæ & Hollandiæ.

Phil. vxorē ducit Bonā Atrebatem

Art. Richemontanus ad Carolū deficit, sitq; M. equitū.

Obitus Io. Baurari.

Bauarus cognomine sine pietate, Dux ille Lizelenburgius, procurator Hollandiæ & Zelandiæ, vmbatilis antea Episcopus Leodiensis, auunculus Philippī ducis, idem patruus Iacobæ Bauaræ. Natus erat Philippus ex Margarita eius sorore & Iacobæ ex Guilhelmo eius fratre. Philippus Guilhelmum Iacobæ patrem habuit auunculum, eiusq; matrem Margaritā habebat amitam. Scripsit autem Philippum heredem filium sororis, præterita Iacobæ filia fratris. Mortuus est apud Hagam Hollandiæ, & ibidem tumultus apud Fratres Dominicanos. Sunt qui toxicum bibisse putent datū per Margaritā Iacobæ matrem. In fine Nouembris Glocestrius & Iacobæ ex Calesia per fines Atrebatū cum suo exercitu absq; vlllo maleficio in Hagnoniam transeūt, admissiq; sunt absq; vlllo obstaculo in omnibus oppidis Hagnoniæ, præterquā Hallis, quod à Brabantio stetit, quemadmodū pleriq; nobiles vt Conuersanus, Angiensis, Ioānes lumontius, Engelbertus Angianus, cum suis omnibus Toparchiis, clientelis, & castellis. Iacobæ vt vires suas augeat, omnes exules Hollandiæ Hagnoniæq; ad se accersit. Philippus eodem tempore noua ducta vxore Matifconem venit, vbi colloquium habuit cum Duce Sabaudia & Legatis Ducis Britannia, quorū erat Princeps Arturus Richemontanus. Eō concessere & Carolus Borbonius Comes Claromontanus, Episcopi Remensis & Podiensis. Ibi factum matrimoniū inter Carolum hunc Borbonium & Agnem minimam natu Philippi sororē. Cognito Philippus Glocestrii aduentu in Hagnoniam, Flandris Atrebatibusq; & Brabantis grandes imperat copias. Brabantis Comes Fani Pauli Philippus frater Ducis, Flandris & Atrebatibus Ioānes Lizelenburgius Duces attributi. Cum Luceburgio Croiacus Adamæusq; cū Philippo Petrus Lizelenburgius, Vesemalius, Engelbertus Angianus, aliaq; Brabantia nobilitas coniungitur. Magna Angli damna circumcirca intulerunt. Idem vicissim fecere nostri. Inter hæc descendit Dux ex Burgundia in Flandriam, Brabantio se adiungit, crescitq; eorum exercitus vltra triginta pugnatorum milia. Obsessa Brenia Hanoniæ, quæ ab ardente milite cupiditate præde principio Martii cōtra Ducum voluntatem capta, direptaq; & incensa est: Angli multi, ciuesq; multi interfecti. Famam Glocestrius spargit Philippum suam fidem fregisse, qua se obstrinxerat Lotetia in fœdere Anglico sanciendo. Respondet Dux illum mentiri, prouocatq; ad singulare certamen. Accipit conditionem Glocestrius, locumq; statuit apud Fanum Odomari, reuersusq; Calesiam transmittit in Angliam, nec ad diem reuenit duelli, sed accipit postea vxorem Leonoram quandam Gobatriam Anglam, quæ Iacobam comitata fuerat ex Anglia in Belgicam. Tanta erat per Galliam calamitas & vastitas vt nemo satis possit explicare. Adiungam verba scriptoris latini eius temporis. In tantam (inquit) vastationem Gallia deuenit, vt à flumine Ligeri vsq; Sequanam, & inde vsq; flumen Somonam mortuis aut profligatis colonis, omnes ferè agri & sine cultura & sine populo à quo coli potuissent, per lōga tempora permanferint, paucis duntaxat portiunculis terræ exceptis. Vidimus ipsi Campaniæ totius vastissimos agros, totius Belciæ, Bryæ, Gastiniati, Carnotensis, Drocensis, Cœnomanie Pertici Vellocaffes seu Vulgacinos tam Franciæ quā Normanniæ, Beluacenses, Caletenfes, à Sequana vsq; Ambianos, & Abbatis Villam, Syluaneenses, Suefsionum, & Valesiorum vsq; Laudunum, & vltra versus Hanoniam, prorsus desertos, incultos, squalidos, & colonis nudatos, dumeris & rubis oppletos, atque in plerisq; regionibus quæ ad proferendas arbores feraciores existant, arbores in morem densissimarum sylvarum excreuisse. Si quid autem

Philippum
Bauarus hæ
redē Iacobæ
præfert.

Gloc. Hago
noniā ob
net.

Agne Bura
gūda nubit
Carolo Bor
bonio.

Ph. Braban
to auxilia
tur contra
Glocestriū.

Brenia cap
ta & incen
sa.

Gloc. à Phi
lippo ad mo
nomachiā
prouocatus
relinq; Ha
gnoniā cum
Iacobā.

De calamit
ate Gallia
scriptor
anony.
mus.

et vnde
duntaxat

tem

tem tunc in dictis terris colebatur, id solum fiebat in ambitu & contiguus locis
 ciuitatum, oppidorum seu castellorum ad tantam distantiam quantam de tur-
 ri vel specula alta speculatoris oculus prædones incurfantes intueri & specta-
 re potuisset, qui vel campanæ tinnitu, vel venatorio aut alio cornu dans soni-
 tum, per hoc ad munitum se recipiendi locum cunctis qui tum in agris agerēt
 vel vineis, signū dabat: tantoq; id vñ fiebat, vt iumenta & equi aratorii ipsi,
 absq; vñ ductore, audito speculatoris sonitu, ad castra vel munitiones ad so-
 num currebant, cum primum essent soluti aratro, quod & oues & porci quoq;
 fecerunt longo vñ assuefacti. Dux Glocestriæ Angliæ regnū, Dux Bethfordiæ
 Fræciæ administrabat, noīe Henrici impuberis Regis filii Henrici. Bethfordius
 strenuus erat, humanus, & iustus. Nobiles Francorum sibi parentes multum
 amabat, eosq; pro virtutibus, honoribus extollere studuit: vñe. quandiu vixit
 Normannis & Francis suarum partium satis charus & dilectus fuit. Accepit
 uxorem Annam filiam Ioānis ducis, sororem Philippi Burgundionum ducis,
 & magna amicitia inter ipsum & Philippum eam per affinitatē durauit, donec
 per obitum Annæ solueretur. Ampliauit Bethfordius fines Henrici valde in
 Galliis. Scoti pugnaces quidē & robusti, sed temerarii nimium ac superbi esse
 consueuerunt. Scoti ad Vernolium cū suis ducibus cæsi & extincti sunt ab An-
 glis. Comes Douglas, Comes de Boukan duces eorum erant. Cecidit ibi Co-
 mes de Alba Mala cum multis aliis nobilibus Francorū. Fusi, cæsi, fugatiq; vul-
 gares etiā Franci: victores rursus Angli. Captus dux Alenconius. Nō incruen-
 ta tamen celsit Anglis victoria. Nam & ex illis multi interfecti sunt. Horren-
 dum aspectu erat illic cæsorū intueri acervos magnos & densos, præcipuē vbi
 cū Scotis est pugnatū, ex quibus nullus vt captiuus abduceretur seruatus est.
 Aceruos auxerūt plurimū mixta cæsorū Anglorū corpora. Huic acerbitati cru-
 delitatiq; pugne Scotorū superbia causam attulit. Nā cū ante pugna dux Beth-
 fordus Scotos de cōditione pugne per nuntiū percōtaretur, respōderūt Scoti
 se eo die nec Anglum captiuum seruare, nec se viuos Anglorū captiuos abdu-
 ci velle: quod quidem responsum Anglorum animos in eorum odium atq;
 necem vehementer accendit. Ea infelicitas pugne commodum accidit Gal-
 liæ. Nam tanta erat Scotorū superbia, habebātq; adeo Francos cōtemptui, vt
 decreuissent clanculū si eo prælio victores potuissent euadere, nobilitatē oēm
 Andegauic, Turonorū, Biturigū & vicinarū regionū trucidare, eorūq; domos,
 terras, vxores, possessionesq; oēs opimas sibi subdere: quod proculdubio non
 difficile factu illis fuisset, si vt sperabāt Anglos hic vicissent. Inter hæc grassa-
 bantur Brigadi prædonū genus, à quibus nusq; pauperes agricultores tuti esse
 potuerūt. Milites itē Burgūdiones, Armeniaci, Angliq; pauperes in foueis per
 sua castra tenebāt, per centum, aut. l. aut. xl. aut. xxx. in vna fouea, quas foueas
 vel spelūcas faciebāt in castris, vt pecuniā ab illis extorquerēt: ex quibus mul-
 ti fame & miseria necabātur. A Brigandis multi de nocte ex lectis capti, in syl-
 uas densissimas portati, vt soluerēt redēptiones, qui nihil soluebāt fame ene-
 cti, vel manu occisi. Ita pauper rusticus nusq; tutus. Brigadi adeo inualuerūt in
 Normānia, vt quāuis quotidie multi capti à ducibus patibulis strangularētur,
 purgari tamē regio, ac opprimi ea prædonū manus nullo modo posset. Decem
 milia Brigandorū ab Anglis vno anno supplicio fuisse affectos memoriæ man-
 datū est. Nō tamē purgari potuit terra. Certū salariū ei cōstitutū erat quicūq;
 Brigandū cepisset in syluis vel alibi. Coactus ab Anglis quidā presbyter dicere
 suā sententiā, qua ratione Brigadi opprimi possēt, atq; liberari Normānia ab
 illis. Liberabitur (inqt) ab illis Normānia si vos ex ea discedatis. Hactenus fami-

*Bethfordii
ingenium.*

*Scotorū su-
perbia à pu-
gna Vernos
liana.*

*Scotorū ne-
saria conspi-
ratio.*

*Brigadi ge-
nus prædo-
num.*

*Liberè dis-
cretum.*

ANNALIVM FLANDRIÆ LIB. XVI.

liaris ille Caroli Septimi. Magni ludi balistariorum Slusæ mense Augusto.
Moritur Ernestus Dux Austriæ pater Imp. Friderici Tertii.

*Bellū inter
Brabantos
& Hagnonios.
Mōs Castro
rū obsessus.* M CCCC XXV. Pascha. viii. Aprilis. Post discessum Glocestrii Brabant
auxilio Philippi bellum acre faciunt oppidis Hagnoniæ quæcunq; partes se
queretur Iacobæ. Multa loca direpta, vastati agri, cæsi aut capti incolæ. Mons
Castrorum, regia Hagnoniæ obsessa. Cum matre Iacobæ & Legatis Ducis Bra
banti colloquia varia habita, plures conuentus acti, vt Insulæ, Duaci, Aldenar
dæ. Conuenit tandem vt tota Hagnonia redeat in potestatem Ducis Braban
tiæ condonatis omnibus offensis. Iacoba autē in Philippi Ducis manu sit do
nec per Papam Martinum controuersia de matrimonio Glocestriæ sit decisa.
*Iacoba Ha
gnoniā Bra
banti relin
quere cogi
tur.* Montenses postquā commeatus inopia laborare ccepissent, minantur se Iaco
bam Duci Ioanni tradituros nisi pacem hanc probet: capiūt eius ministros &
familiares Bardulphum à Porta & Colardū eius fratrem, Ægidium à Porta, Io
annem à Bosco & alios plurimos. Idibus Iuniis ex Monte Castrorū Iacoba Gā
dauum à Principe Arausiensi deducta, vt honesto cultu in aula Ducis eo loci
se contineat adusq; sententiā Martini Pont. Hagnoniæ administratio Braban
to reddita, dimissis præidiis & exercitu, veniaq; data rebellionī. Ioanni Duci
*Alenconii se
des erga Ca
rolum.
Gloc. malē
audiat apud
Anglos.* Alenconio apud Crœciū capto offert Bethfordius libertatē si se Henrico Re
gi iurando astringat: sed ille se hoc facturū pernegat. Glocestrius autē mas
lē audit in Anglia apud nobilitatē. Expostulant cū eo Angli, facta illius vche
menter reprehendūt & damnant, quod iuxta mandata vltima fratris morien
tis Philippum nobilissimū Ducem non obseruasset, amicitiam concordiamq;
non coluisset: periculum esse ne ob tale dissidium à fœdere Burgundio aliene
tur, quod nō nisi maximo malo rei Anglicæ fieret: negatūq; illi publicē tam pe
cuniarium q̄ militū auxilium. Primariam ciuitatē Cœnomaniæ capit Comes
Sarisberiensis, obsessosq; dimittit liberos postquā quinq; scutorū milibus se re
demissent. Cepit item Fanū Susannæ, atq; id oppidi quod feritatē vocant Ber
nardi. Ad cal. Septēbres Iacoba animosa virilisq; animi fœmina auxilio Theo
dorici Mervēdii sumpto virili habitu de nocte cum paucis Gandauo fugit,
nec cursum intermittit donec Antuerpiam, indeq; perueniat in Hollandiam.
*Iacoba viri
li habitu
profugit.* Philippus grauiter permotus, à Brabato accipit procurationē Hagnoniæ, Hol
landiæ, & Zelandiæ, atq; euestigiō Iacobam sequitur. Dordraci, Roterodami,
Leydæ, Delfis, Amsterdami, Haghæ, Harlemi locisq; nonnullis aliis liberaliter
excipitur. Tornaci inter hæc cōmunitas motū facit. Textores, Fullones, Fabri
ferrarii quædamq; alia opificū collegia aduersus rectores consurgunt, ideo q̄
*Motus Tor
nacensis.* Ioannem Cauetū eiusq; socios liberare ab exilio Senatus recusaret. Ea ciuitas
quadā pertinaci temeritate infatuata Philippo duci parēre detrectabat, ideoq;
crebris motibus dānisq; plurimis est quassata, quæ & hoc anno redimere cogi
tur à Phil. inducias mercaturæ exercēde in Flandria. vii. milibus coronatorū.
*Nuptiæ
Agnes Bur
gundæ cum
Borbonio.
Obitus Bo
næ vxoris
Philippi.
Bethfor. co
natur tolle
re inimicit
as inter Glo
cestrum &
Burgundio
nem.* Quintodecimo cal. Octobris Augustoduni in Burgūdia nuptiæ celebratæ Ag
nes sororis Philippi cū Carolo Borbonio filio Ioan. Borbonii in Anglia adhuc
captiui. Interfuit his nuptiis Elisabetha seu Bona vxor Philippi, soror ex matre
Ducis Borbonii, quæ inde reuersa Diuionē ægrotare cepit, diēq; suū obiit, ela
ta ad Cartusianos & inibi tumulata, cū magno Burgūdorū desiderio, q̄ mulier
esset prudēs ac piē laudatēq; vitæ. Lutetiæ cōsilio Bethfordius cōuocato, irritū
curat iudicari duellū inter Philippū & Glocestriū conditū. Talē causam du
ello nihil egere transmittēsq; in Angliā, fratrem grauiter increpat, de duello ini
micitiisq; cū Burgūdione susceptis, totūq; negotiū illius certaminis impedit.
Philippus

Philippus ducenta milia nummum petit à Flandris pro sumptibus bellicis. Centum illi milia tradita, ea lege ut pacem & mercaturam Anglicam Flan-
dri sibi retineant, quod missis in Angliam Legatis curatum est. Bellum cœ-
ptum inter Philippum & Iacobum, in quo Cabeliauci altera Hollandorum fa-
ctio Philippo, Houcci verò Iacobæ potenter adfuerunt. Sconhouia, Gouda,
Oudevvater, Viana, Monfordia, Camerlandi, Alemarii cum ditione Ecclesiæ
Traiectensis, à Iacobæ quoque partibus steterunt, à quibus nec alienus erat Rho-
dulphus Traiectensium Episcopus. Mittit præterea Glocestrius tria circiter
milia Anglorum Iacobæ suppetias. Horum dux erat Dominus à Filvvatere.
Appellunt in Scaldiam seu Scandiam (vulgo Scauven) Zelandiæ Insulam.
Burgundio procurator Hollandiæ & Zelandiæ: haud segniter suas adunat
copias, illisque occurrit inter Quamaia & portum vulgò dictum Brauvers-
hauen iuxta Zirixæam. Pugnatum haud procul ab illo portu. Vixdum parati
erant nostri, dum ab hostibus ardentissimè inuaderentur: nemo tamen fugam
arripuit. Adeò ardentè ac densè tela sua mittebāt Angli in prima sua acie ut
primos in genua iuberent procubere, quo liberius sequentes tela torquerent
quæ tanto impetu ac densitate conuolabant, ut Hollandi cedere loco parum
per cogerentur, quod cernens Philippus ex prætoria naui quæ aggeri adiace-
bat, aduolare suis auxilio non distulit. Nam quamuis nobiles quidam ex Atre-
batibus ob metum Anglorum conarentur illum in naui retinere, arrepto ta-
men signo ipse suo exiit à naui super aggerem claraque clamat voce, qui amici
mei sunt me sequantur: ascensoque equo mox inter primos cum Dordracensi-
bus se adiungit: quæ tamen tam fortis magnanimitas propemodum exitio illi
fuit. Premebatur valde ab hostibus grandi-que erat in periculo, donec Ioannes
Villanus omnium fortissimus, magna impressione cum suis patentem illi lo-
cum expedisset, prostratis ac cæsis ante eum Anglis aliisque hostibus permultis.
Vasto enim & robusto vir corpore cædem fecit grandem, clamitans continuo,
iugulate vos fortiter, ego satis multos prosternam. Visuntur adhuc arma eius
in Lillo castello, longè maiora quam cuiquam magno iam viro conueniant.
Nostri viso Duce cum suo signo mirum in modum excitabantur. Incredibi-
lem tradunt hic Ducem præstitisse virtutem, adeò ut omnes ad fortissimè
agendum permoueret, quoad egregiè præliando victoria sit potius. Cecide-
runt ex nobilibus equitibus Hollandiæ, qui pro Iacobæ venerat, Costus Ham-
steda, Ioannes Renesius, Ioannes Hoenpyl, Andreas van Vvalims, Nicolaus
Soë. Ex Hagnonia Colardus Arbaldus præpositus Malbodiensis, Stephanus Ge-
blodianus, & Egidius à porta. Ex Zeladis Florētius Håsteda, Raso Håsteda, Ra-
so Cruningus, Ioan. Sapinus, Cosmus Hernesius. Ex Anglis Domini Falbar,
Fenar, Fouvvatere, Ioannes Arondellus, Gulielmus Granfier, Thomas Ar-
borchus, Ioannes Aker, Rolandus Ectin, & Simon Præston. Ex parte philippi
desiderabantur Andreas à Salinis, Andreas Belliacus, Philippus à monte Mo-
rencey, Gulielmus Lalanus, Robertus Brimellus, Hadrianus Villanus, Iacobus
Borsaliensis, Gulielmus Baufmontius, Theodoricus Bossutus, Theodoricus
Gerbodius, Gulielmus Dauenton & cæteri. Multi hic Angli spe cæsi salierunt
in aquam seipsos demergentes clamantesque Christe bohor myn sol, hoc est, Chri-
ste serua meam animam. Euaserunt quidam ex Anglis ad naues suas confugi-
entes, sed vix trecenti quanquam selectissimi omnes essent pugnatores. Houc-
ci & Zelandi Iacobæ militantes permulti interfecti. Ex Zelandis Philippo
ante alios fortiter adfuerunt Zirixæi & Verienses & Borsalenses, qui Ham-

*Æs milita-
re Flandri
conferunt.
Bellum Hol-
landicum.*

*Iacobæ
partes.*

*Angli subfi-
dio missi Ia-
cobæ.
Philip. Ang-
liæ occu-
ris.
Præliū Zi-
rixæanum.*

*Philip. ma-
gnanimitas*

*Ioan. Villan-
ni virtus.*

*Villan-
ni arma.*

*Victoria
Burgun-
dionis.*

*Nobilium ca-
sorum no-
mina.*

*Equites à
Philippo
creati.*

stedam, ac Dominum quoque van Cato interfecerunt. Multi à Philippo balteo equestri donati ob insignem hinc nauatam operam, ex quibus inuenio Franconem Borsalium, eundem dominum aggeris Sancti Martini, Henricum Veriensem toparchum, Ioannem à Flandria Dominum de Praet & vander Vvoestyne, Ioannem Egmondanum, Ioannem Halovvinum, Ioannem Vvitonem Orscampi & Heylæ Dominum. Sic pugnatum Idibus Ianuariis quando feriæ sunt diui Hilarii Episcopi. Capti memorantur Angli circiter ducenti, reliquis occisis penè omnibus. Ducem eorum supra memoratum Engerrannus refert aufugisse. His ita gestis Philippus dispositis per Hollandiam præfidiis in Flandriam reuertit, nouum delectum habet, augetque exercitum reuersurus ad ulto Vere in Hollandiâ. Hyems eius anni magna erat, continuo gelu à Nonis Decembribus ad usq; Nonas Februarias. Inter hæc in Campania Moyennas Sarisberius diu obsidet ac tandem capit, solòque æquat, qua obsidione occubuit præclarus vir Valerius Bornouilla, frater Leonelli. Mauritius de Vleschhauv vere equestris vir dignitatis occubuit cum aliis pugna ista Scaldienfi, sepultus Brugis ad Saluatoris. Erat enim Brugenfis.

*Hyems
acris.*

*Valerii Bor
nouille in
teritus.*

*Iacoba obsi
det Harlem
oppidum.*

M CCCC XXVI. Pascha. XXXI. Martii. Quarto die Aprilis Iacoba Bauara fortis & animosa mulier auxiliatibus Scõhouiis, Goudanis, Oudevatriis, Kernrelandis, & Clientibus Ecclesiæ Traiectensis, obsidet per spacium quatuor hebdomadarum oppidum Harlem, nihilque tutum, nihil inconcussum in circuitu relinquit. Pagos multos incendit, multos item circum Delfos corruptis maris aggeribus & septis demergit. Præfectus præsidii apud Harlem erat Rolandus Vvtkercanus fortis eques cum filio Domini Isambergensis & aliquanto numero militum. Ioannes autem Vvtkercanus cum Flandris, Hollandis, Zelandisque circiter octingentis Rolando patri opem laturus priusquam Dux esset paratus in Hollandiam præcedit, atque Leydam vsque peruenit: sed quum inde Harlem petit, Iacoba omissa obsidione occurrat illi ad Alphen vicum super Rhenum iuxta Lugodinum Batauorum Ptolomeo, nunc Leydam, vbi circumuentus hostium insidiis, loco iniquo pugnare cogitur, amissisque ex suis circiter quingentis ipse ægrè cum paucis euadit. Ex Leydanis cecidisse præterea referunt ad. LXXXV. Creati equites ab Iacoba quæ pugna aderat, Ioannes à Vvassenar, Ioannes à Longoraco, Henricus Craneburgensis, Euerardus nothus Hollandiæ, Theodoricus ab Merevveda, Gerardus Polgeest, & Arnoldus Gandensis. Hæc pridie Calendas Maias mane prima luce. Iacoba victrix Goudam se recepit. Ad Philippum in Flandriam Princeps accedit Arausiensis cum pulchro equitatu ex Burgundia. Iacoba suos mittit ad Hornas in finibus Frisiorum, ut id oppidi capiant, vbi præsidio erant Ioannes Villarius & nothus Fani Pauli cum quingentis selectis pugnatoribus, qui summa virtute erumpentes cum hostibus dimicant &. CCCC. circiter interficiunt vulneratis grauitè permultis. Nothum Veteris Villæ ex suis amittunt cum decem duntaxat sagittariis. Multa alia facta parua prælia, quæ longum sit narrare, sed vincens tibus ferè Burgundis, exercitatissimis ad arma, habentibusque satis bellicorum tormentorum, quibus carebant Hollandi. Tum quoque plura loca Frisiæ & Hollandiæ vltro in Philippi venere potestatem. Ea tempestate Cypro domestica laboranti discordia Sultanus Aegypti, Saraceni, aliiq; Barbari grauitè imminebant.

*Ioa. Vvtker
canus cū Ia
coba puge
nant vni
citur.*

*Equites ab
Iac. creati.*

*Hornæ op
pidum.*

*Pugna Hor
nensis.*

*Cypro im
minens Bar
bari.*

Rex

Rex Principes Christianos opem orat. Philippus pius princeps quanquam aliis bellis impeditus fortem tamen manum ex suis ditionibus conscriptam Regi mittit, illique Guidonem fratrem suum nothum præficit. Confluunt item ex Germania, aliisque provinciis multi pugnatōres. Nihilominus tamen longè superiores erant Barbari. Cypriis omnia cadunt infelicitē. Rex in prælio capitur, & abducitur à Barbaro Sultano. Nicosia pluraque oppida Cypri capta, direpta, incensa. Habebat pulchram Christiani in mari classem. In hac cum Guidone erant Flandri, pugnavitque ea classis fortiter cum Barbaris, illisque terrori admodum erat. Sed Barbarus per literas denunciat nostris se Regem captivum mox interfectorum, nisi classis nostra cessasset ac reuertisset. Et Rex de vita sua erat sollicitus. Ità nostri absque magna aliqua re gesta domum se recipiunt. Cincti tamen sunt virtutis ergo equestri balteo Guido notus Burgundie Philippi germanus, Simon Laudunensis, Robertus dominus Rebekanus & quidam alii. Quinque milia ducatorum annui tributi, & ducenta milia præ manu redemptio erant Regis. Tornacenses vix quicquam habere quietis. Quidam ex eorum exulibus conspirant ut die dominico tertio Idus Octobris furtim oppidum capiant, inimicos suos ad unum occidant, Ducemque Burgundie civitatem tradant: sed detegitur conspiratio. Iacobus Specerius & Ioannes Falco capita consilii cum aliis nonnullis decollati ac secti sunt quadriduam. Civitas pacē vnius duntaxat anni à Philippo emit quindécim scutorum aureorum milibus. Hoc anno inchoata à Ioanne Duce Brabantie Schola literaria apud Louanium, clarum opus, & æternum monumentum pio Duci. Martinus autem quintus libertatem & privilegia adiecit. Mouet Philippus in Hollandiam, oppidumque Zeuēbergam nomine terra marique potenter obsidet. Loci dominus (nomē nō lego) fortissimo præfuit præsidio, ac partes Iacobæ acerrimè defendit contra vicinā oppida, quæ Burgundioni se subdiderāt. Hic nec precibus nec precio ullo flecti potuit à sua pertinacia. Pro ductū obsidiū in treis totos menses & amplius tandē coacti inopia ciues, secessionē à Præfecto suo faciūt & cum Philippo paciscuntur, dedūtque illi oppidū vita fortunisque salvis principio Aprilis. Naues omnes armaque illorum Duci tradita: captivi ex Burgundis redditi, in quibus Moyencurius, Herclius & quidam alii. Zeuēbergenſis captivus missus in Flandriam & Insulæ servatus. Exercitum Philippi pestilentia tentare coepit, nobilesque viros Hymbercurium, & Mauritium à Fano Leodegarii cum nonnullis aliis absumpsit. Hæc in hyeme gesta referunt annales Hollandie annum exordientes à Calend. Ianuariis. Zeuēbergius questus graviter de conditionibus nonnullis sibi malè servatis, patria extorris, ad inopiam devenit in qua vitam finiuit. Bethfordius septem egit menses in Anglia discordiis componendis inter fratrem suum Hunfridum Glocestriū & nobilitatem Anglicā. Inde Insulam venit ad Philippum inter quem & eundem Glocestriū frustra pacem facere tentavit. Siquidem Glocestrius statim post fratris discessum, copias in Anglia conscribit, ut transmittens in Hollandiam Iacobæ succurrat, quam suam assererat esse uxorem. Cum eo se Sarisberius alique nonnulli primores Angliæ contra Philippum colligant. Hac re audita mox Bethfordius, missa legatione in Angliam fratrem in Hollandiam traicere vetat atque inducias inter illum & Burgundionem componit sperans se pacem brevi facturum. Martinus Episcopus urbis Romæ quem Papam vocamus, iudicat matrimonium Glocestrii cum Iacobæ Bauara contractum, nullius esse momenti, sed adulterium esse, ita ut si

Phil. Regi
Cyprio me
sit subsidium.

Rex Cyprio
us capitur.

Equites
creati.

Seditio ex
atrox conspi
ratio apud
Tornacem.

Schola Lou
anensis
instituitur

Zeuēberga
obsessa per
Philippum.

Zeuēberga
infortuna
niūm.

Glocest. bel
li parati cō
tra Burgun
dionē obstat
Bethford.

Martini Pa
pe censuræ
super matri
monio Glo
cestrii & I.
Bauari.

mors

Angli vin-
cuntur ad
Montargium.

Mors Ioa-
ducis Brabantiae.

Scandorum
datur Luce
burgenfi.

Kermerii
rui grassatio

Ioan. Dux
Alenconii
liberatur.

Gerardus
Crassus.

Malado-
mus castella
Episc. Came-
racensis.

Britones cu
Anglis pa-
ce faciunt.

Malado-
mus euer-
titur recep-
ta ab Ioan.
Blondello.

Amerfor-
dia obsessa
Philippo.

Philip. mag-
nammitas.

mors fortè Brabanti intercedat, haud tamen licere Glocestrio Iacobam habere uxorem. Eo Glocestrius audito nuncio Leonoram Cobatriam matrimonio sibi iungit, quamvis natalibus longè sibi imparem, quæ eius fuerat amica, de qua & fama erat à pluribus viris fuisse cognitam. Obsidet Bethfordius cum Varuico & Sufforto Montargium. Ioannes nothus Aurelianensis Comes factus Dunensis & Stephanus Vinolus eò mouent cum iusta militum manu, Anglosq; plus mille interficiunt, oppidumq; liberant obsidione. Quintodecimo Calend. Maias, qui erat dies Iouis Cæna dominica, moritur Ioannes Dux Brabantiae Brucellæ sub horam decimam ante mediam noctem, piè quidem ac modis omnibus christianè. Sepultura datus est apud Fuernam iuxta patris Antonii tumulum, florente ætate, annum agens ætatis vigesimum quartum. Cessit tum Brabantia Philippo eius fratri Ligniæensi faniq; Pauli Comiti. Ità altero abiudicato, altero defuncto ambos amittit Bauara maritos. Scandorum uerò in Cameracensibus quod erat Ludouici fratris nothi Iacobæ, datum Ioanni Luceburgenfi. Erat nothus ille Philippo inuisus propter partes quas tuebatur Iacobæ. Eodem anno Kermerii & alii quidam magna coacta manu, munitiones multas prosterunt ut Heinskerck, Brederodum, Assendelft, Hillegersbergam, Cralingam, Spangam. Simul iidem Kermerii in Vvaterlandia Monachodam, Edam, Purmerendā, Medenblick & Enchuydam oppidula capiunt. Hornas obsident sed capere nō valent, suumq; Tribunal Gulielmum Naghel ibi amittunt, interfectum ab erumpentibus oppidanis. Ioannes Dux Alenconii, qui captus fuerat prælio Vernoliano, ducentis milibus nummum redemptus reuertit domum ex Anglia. Duodecimo Calend. Octobris defunctus est Gerardus Crassus patria Colonienfis, magna atque insigni vir sancti-
monia.

M CCCC XXVII. Pascha. XX. Aprilis. Ioannes Blondellus Caroli Regis miles capit Castellum Ioannis Episcopi Cameracensis, cui nomen Maladomus, quo ex fortissimo loco Cameracensem totum infestat agrum. Erat is Episcopus Toparchus quoque Likereanus. Post decessum Ducis Brabantiae, procurationem Hagnonia accipit Dux Philippus. Varuicus Comes octauo die Maii capit oppidum pontis Vrlonis in confinio Britanniae. Eo capto oppido Britones perterriti relictis Gallis cum Anglis pacem faciunt principio Septembris. Subscribunt Franciscus filius Ducis, Richardus frater Ducis, Ioannes Episcopus Nanetensis & Stephanus Episcopus Dolensis, idem Cancellarius Britanniae. Ioannes ille Episcopus Cameracensis acceptis à Philippo auxiliis obsidet Domum illam Malam. Adfuerunt illi Gulielmus Lalanus prætor Hagnonia, Balbus Alnetanus. Blondellus arcem reddere cogitur, pacta conditione ut pacem, ac bona sua fisco ab Henrico Rege adiecta recipiat, quatuor milia nummum illi pendantur. Sic vita fortunisque saluis exit. Episcopus funditus arcem demolitur, quanquam validissimam ac pulcherrimè exadificatam. Quatuor illa milia ciues sacerdotesq; Cameracenses luere coguntur, quamvis non libenter. Ducit dehinc Philippus ex portu Slusa exercitum in Hollandiam, ut rebellionem, defectionemque quorundam compescat qui in eius prius iurarant verba. Obsidet oppidum Amerfordiam nomine tum situm defensoribus munitissimum. Cinctū erat dumis densissimis, fossisq; perenni aqua stagnantibus. Hec oppugnatio diu tenuit aspera & terribilis. Hic se Philippus magno exposuit periculo. Transiit aquā & fossas, pugnabatq; sua manu in propugnatores, qui magno erant numero, & viri robustissimi pro patria
aris,

aris, focisq; & vita decertantes. Amisit hinc Philippus Ioannem à Bosco telo balistario interfectum, cum aliis quibusdam nobilibus impigrè dimicantibus. Coactus tandem est canere receptum, seq; propter ingens periculum ab oppido retrahere. Amsterdami Philippus grandem ædificat nauem, quæ instar valli esse videbatur: Catum illi dixere nomen. Hunc Catum per mediam hyemē in Emma fluvio locat contra Traiectenses: illumq; obsident Traiectenses, sed capere non valent. Traiectenses cum Iacoba fœdus fecerant. Delphis & Roterodami, quod & ipsi lubrica agerent fide, ac Iacobæ se reddere tentarent, securi Philippus multos percussit. Camerlandos, Vvesturos, & Teslandos seu Texandros subiugat. In Dordracenses quoque nonnullos capitali supplicio animaduertit. Delfis quidam Mosellani Ioannem Egmondanum Scultetam Delphensem cum ciuib; interfecerunt, quam cædem viri ex illis. xii. capite luerunt. Hinc Duces Gelriæ & Cliuii Philippo militabant. Commissa & apud Vvieringam pugna navalis inter Gulielmum Brederodium Iacobæ Ducem, & Harlemenses, Horneses, Amsterdamos aliosq; Burgundioni fœderatos, quo prælio victus & captus est Brederodius cum multis suæ factionis, ex quibus. LXXX. decollati: sed Brederodius gratiam obtinuit. Ea rempestate Dux Mediolanensis Nouariam aufert Amadæo Duci Sabaudie. Hinc orto bello Philippus quingentos bene instructos pugnatores Amadæo mittit auxilio maximè ex Atrebatibus & Picardis, quod Mariam amitam eius Amadæus haberet in matrimonio. Horum erant duces Carolus Moyencurius, Matthæus Humerius, & Ioannes à Longa Valle, quorum ope acre factum bellum, receptaq; Nouaria cum aliis, & coactus ad pacem Mediolanensis reuersi Atrebates cum victoria, multis ab Amadæo honorati donis. In Hollandia omnia Philippi erant præter Sconhouiam, Oudevatriam & Goudam vbi se Iacoba consobrina eius continebat. Contra ea oppida Philippus Ioannem Villarium Adamæum, & Leonellum Bornouillam cum prædiis satis magnis relinquit, seq; in Flandriam recipit. In Hispania & Ocitanis terribiles motus terræ grandem metum hominibus incutiunt. Simul Baldadochus Sultanus missis literis, interitum minatur omni populo Christiano, nisi illius se omnes subdant imperio. Hoc factum esse existimare libet, vt se emendarent principes Christiani tandemq; positis simultatibus & regnandi libidine à perpetuis abstinerent seditionibus. Angli Sufforto duce incurrunt valde hostiliter in Britanniam, frustra obsistente Arturo Richemontano. Philippus deletum habet, copiasq; Slusam conuenire imperat, vt rursus traiciat in Hollandiam. Cominium ad amnem Lisam incendio deflagrauit die. XVI. Martii dominico. Dux quidam Michaël ex Ægypto venit Gandauum. Dux Henricus Slesuicensis dum Vlensburgum obsidet miserè moritur. Ità scribendum est melius, quàm Flensburgus. Vlens (si satis dispicio) æstus, fluctus, recessusq; maris est.

M CCCC XXVIII. Pascha. IIII. Aprilis. Bellomontem in Argonio obsidet Lizelenburgius per Atrebates & Picardos, quod oppidum Gulielmus Flauiacensis in fine Maii dēdere coactus est. Valerium Bornouillam Luceburgius Præfectū ibi statuit. Dux Ambarus in ripa Mosæ de eodem Flauiacensi capit Villanouam, eamq; ad solum vsq; prosternit. Ex portu Slusensi, magnis Philippus copiis petit Hollandiam, statimq; Goudam oppidum & in illo Iacobā Principem obsidet. Goudani timore perterriti consilium dant Iacobæ vt cum Philippo plenam ac solidam faciat pacem. Igitur Iacoba Philippum verum

agnoscit

Catus
nauis.

Securi per
cussit ob par
tes Iacobæ.

Delfensis
motus.

Gulil. Brede
rodus vino
citur pugna
navali.

Phil. Amadæo Sabaudia
do subsidia
mittit contra
Ducem
Mediolanensem.
Nouariā re
cipit Amadæus
opera Atrebatum.

Sulta. Chris
tiani per
literas minatur.

Cominium
incendio deo
flagrat.

Vlensburgus

Bellomontē
capit Io. Lizelenburgius

Villanoua
euerfa.
Goudā Phil
lip. obsidet.
Iacoba Phil
ippo se sub
misit.

agnoscit suum heredem, ut morte eius in Hagnoniam, Hollandiā, Zelandiam, & Frisiam succedat, ipsumque horum principatum præsidem ac procuratorem creat. Promittit insuper se nulli nupturam, nisi de consensu Philippi, & civitatum suorum principatum. Sibi pro victu ac dignitate sua reditus & vestigia ampla retinet, possidendaque accipit in vita Comitatum Osteruandiam, Zutbenelandiam, Terram Brilensem, Vorensemq; & quædam alia. Compositis item rebus cum Episcopo Traiectensi Franconem Borsaliensem Philippus pro se constituit præsidem Hollandiæ, Zelandiæ, & Frisiæ, atq; in Flandriam exercitum reduxit. Ioannes Hackardus præfectus Tornacensis & Michael Gandensis pro fide publica & induciis huius anni Brugis apud Philipppum diligentem navant operam, sed quia paulò ante Mortaniam Tornacenses conati erant furtim intercipere Philippus audire dedignatur, illosq; ab se reiecit. Non desistunt tamen illi tum pretio tum precibus defatigare Ducem, donec in sex annos inducias, pacem & fidem mercaturæ impetrent, pendentes illi pro primo anno. XXI. milia scutorum aureorum, & singulis aliis quinque annis decem milia. Tum plebes authore Ioanne Mortanensi grandi Decano seu Tribuno motum facit. Forum cum signis militaribus occupat, ideo quod nimis magno pacem à Philippo redemisse viderentur, adeò ut vel ab servitiis nomini illi luendo pecuniam corradere. Tandem tamen prudentium consilio placati forum relinquunt.

Ioannes Isacius aurifaber cuius factione Arnulfus Musius & Lotharius Villerius fuerant decollati, patibulo datus, turbata civitati poenas persolvit. Rex Portugalliæ Ioannes retulit victoriam de Saracenis, Turcis, Tartaris, aliisque Barbaris. Cepit Regem Albastæ victorq; domum rediit. Arturus Richemontus Magister equitum Pontem Versonis reparat munitque. Varuicus & Ioannes Talbotus impediunt, cæsisque Gallis multis oppidum retinent. Henricus Episcopus Vintoniensis Cardinalis S. Eusebii ex Italia reuertitur, Brugasque accedit ad Philipppum. Cum eo Legatus quidam apostolicus, qui Philippi obtento consensu bellum sacrum prædicat Brugis in Hussitas, veniasque magnas largitur omnibus, qui vel armis vel ære suo militaturi essent in illos hæreticos. Philipppus autem Houccos & Cabeliauhos pessimas factiones Hollandiæ compescuit. Thomas Sarisberienfis Magduno, Lauallo, Gergello, aliisque in ripa Ligeris captis locis, duodecimo die Octobris Aurelianum obsidet. Civitas suburbana sua prosternit & incendit cum Dominico & Collegio diui Aniani Episcopi, templisque & ædiculis viginti (in quibus conventus quatuor mendicantium ordinum) multisque pulchris ædificiis. Hic Sarisberius iactu tormenti percussus interiit. Ingens metus incessit Carolinos. Actum erat de illis si hanc urbem perdidissent.

Carolus Rex spoliatus fermè omnibus ad tantam erat reductus paupertatem ut instar priuati hominis viuere videretur, deque fuga in Hispaniam cogitaret. Interea frater Thomas Conecta gente Brito, ordine Carmelita, maxima populi admiratione, fauore, & concursu, sacras habet conciones Cameraci, Tornaci, Atrebat, Samarobrigæ, in Pontaco, Taruannæ aliisque locis, ita ut sæpius in vna haberet concione circum se. XVI. aut viginti milia hominum, quod vix videtur credibile, funeq; tenso viros à mulieribus discesceret. Grauiissimè autem inuectus est in velamina illa foeminarum, quæ turrata eo tempore super capita gestabant, sic ut in tanto mortalium numero, ne vna quidem sic ornata conuenire sit ausa ad eius conciones.

Inceitabat enim pueros vt tñres illas de capitibus quarumcunq; detraherent, illasq; conuiciis incesſerent. Simul in ſacerdotum impudicitiam & auariciam vehementer quoque detonabat. Ita regnauit per meſes quinque vel ſex, re-
prehendens etiam quãdam, quæ nunc friuola viderentur. Verum vbi ſacer-
dotum in ſe odium adeo concitatum intelligeret, vt metuendas exiſtimaret
eorum inſidias, aſcenſo nauigio, ex portu Fani Vvalerici, in Britanniam
vnde venerat facceſſiuit. Fuſus hæc Engerrannus, qui poſtea tradit
eum Romæ fuiſſe crematum igni. Brucellæ ludi facti equeſtres, in qui-
bus adfuit Philippus Dux cum multa nobilitate. Carolus Rex cuius res
itã fractæ erant vt fermè deploratæ viderentur, ſæpe ad Philippum de pace
miſit valde ſuppliciter Legatos excuſans ſuam adoleſcentiam, reiiciensque à
ſe omnem culpam ceſſi Ioannis nobiliſſimi Ducis in eos quorum tunc erat in
potestate: ſed nihil profecit, nihil obtinuit præterquam quod ſenſim pii Du-
cis dolorem iracundiamque mitigaret. Moritur per hos dies Ioannes Comes
Namurcenſis, idque Philippus abſque vllò obſtaculo in poſſeſſionem illius
Comitatus. Siquidem illum Ioannes quum nec liberos nec vxorem haberet,
paulò ante Philippo vendiderat ea lege vt poſſideret illum donec ageret in
viviſ. Inuidebant illam Philippo ſcælicitatem Leodiennes, opes eius & poten-
tiam formidantes. Tenebant tunc turrim Bouinis vicinam quæ corporis erat
Comitatus Namurcæi. Hinc natæ inimicitia cum Leodianis. Mittit Dux ali-
quantã manũ duce Ioanne Blondello vt turrim illã capiat: ſed reſpuſus à Leo-
dianis qui præſidio erant reuerſus eſt in Flandriam. Quingentos carros com-
meatu onuſtos ex Pariſiis vehunt Angli Aurelianum in caſtra. Galli ducibus
Borbonio, Potone Santralla & Stephano Hyro ad Genuillam in Belſia inſidi-
as ſtruunt, cum quatuor milibus pugnatorum, quorum bona pars Scoti. An-
glos propter paucitatem Galli habebant contemptui, ratiq; ſunt in manu ſe
habere victoriam, ſed diſcordes erant. Scoti pedibus, Galli ex equis pugnan-
dum arbitrabantur. Interfecti omnes penè Scoti cum Struato ſuo M. equi-
tum. Fuſi Galli partimq; caſi partim capti, itã vt centum. XX. nobiles perie-
rint viri. Borbonius tamen & Hyrus per fugam ſaluati. Cadit ex Angliſ nobi-
liſ tantum vnus, nepos Simonis Morherii prætoris Pariſiorum perductusque
commeatus in caſtra. Hæc pugna Halecica dicta, quod curruſ nihil ferè aliud
præterquam hæc piſcis genus, aliumq; cibum quadrageſimalis ieiunii vehere-
rent, quorum ductor præfectuſq; erat Ioannes Faſtoluſ ſtrenuus Angluſ. Hæc
decimo Calend. Martiaſ die ſabbati poſt diem ſacrorum cinerum. Principio
Martii acceſſit ad Carolum Regem apud Chinonem agentem Ioanna illa
virgo Gallica annos nata circiter. XVIII. Marella vico in Mediomatricis ori-
unda, dicta ob intactum pudorem puella, equiſonis inſtar ſolita cuſtodire &
adaquare equos, pauper tamen & modiciſ orta parentibuſ. Hæc ſe diuinituſ
aſſatam dicebat, pulſuram ſe Anglos ab vrbe Aurelienſi Regemque perdu-
cturam in Remoſ ad ſacram vñtionem. Irrifa primum habitaque pro fatua:
tandem tamen, morum ſuorum ſancimonia ac prudentia fidem fecit, ac quic-
quid verbis erat pollicita, factiſ cõplenit. Quis nõ videt hoc Dei fuiſſe opuſ?
Quis dubitare poteſt quin facta hæc ſint per immenſam Dei clemẽtiã? Ipſe
enim eſt qui non imperpetuum iraiſcitur, neque in æternum comminatur.
Regem vehementer pœnituit morum anteactæ vitæ, quotidieq; precibuſ ac
lachrymiſ veniam à numine poſtulabat. Crebras ſupplicationeſ per omneſ
Regni Eccleſiaſ indixit. Crediderim per Galliaſ píoſ fuiſſe homineſ quorum
erant

Thomas ſa-
cerdotio in-
uiſuſ.

Caroli 7. poſ-
nitentia.

Mors Io. Co-
mitiſ Nam-
urcenſiſ.
Philip. Nam-
urcum
adit.

Leodii Phi-
lippo inui-
dent.

Pugna Hale-
cica & vi-
ſtoria An-
glorum.

Ioan. Faſ-
toluſ.

Ioã. puella
Franciæ.

Eiuſdem
promiſſa.

Deuſ miſer-
tuſ Galliaſ
miſiſ illiſ 10
annũ regni
vindictam.

erant precēs ante Deum exauditz. Dederat enim Gallia horrendas pœnas, adeo vt à nemine perferri satis possent. Ostendere Deus Opt. Max. volebat, ab se vno omnem dari victoriam. Eam per sceminam, per sexum fragilem vel le operari, quo vanitatem superbiamque Gallicæ Anglicæq; gentis retunderet, ne diutius suis duntaxat fiderent viribus, suæ inniterentur prudentiæ, sed à cœlo petere victoriam discerent, eamq; nec sibi nec suæ fortunæ, sed soli numinis benignitati ascriberent. Nihil enim vanius Gallica leuitate, nihil aut parum admodum Deo, sed sibi omnia ipsi tribuere solita. Missa legatio ad Philippum cuius Princeps Poton Santralla. Petunt Aurelienses facere illi deditionem, ne in Anglorum veniant ludibrium & tyrannidem, sed vt nobilissimus totius Galliæ princeps conseruare dignetur miseram ac supplicem ciuitatem. Philippus pro sua iustitia ac pietate non recusat, si modò ad idem annuas Galliarum Rector Bethfortis. Cursum Lutetiam Parisiorum ad rectorem.

*Alienatur
Phil. ab An
glis propter
deditionem
oppidi Au
relianen.
Tēpestas.*

Ille autem pernegare, dicereque non se plagas tetendisse, vt alius capiat aues: quod quidem superbum responsum Galliæ commodum accidit. Nam Philippi nonnihil saltem animum ab Anglis alienauit. Nono Calend. Iunias ingens grando Gandau atq; in terra Alosteni, horrendaq; tempestas Brucellæ, locisq; alis, qua verberata segetes arboresq; , templa aliaque ædificia grauiter concussa. Magni facti ludi arcus manualis Gandau, & Aldenardæ, & apud

*Brando
Dunensis.*

Fanum Odomari. Obiit Brando Ioannes monachus Dunensis Hontenessa oriundus, qui Chronicon scripsit ab origine mundi ad hæc ferè tempora.

*Io. Clericus
Abbas Dun
ensis.*

Ioannes de Clerc monachus diui Vedasti Atrebatensis, abbas à conuentu eligitur, magnaq; cū laude præest per annos. XXXIII. multis virtutibus, sed electiōis imprimis clarus.

*Finis An
glie felici
citatis.*

M CCCC XXIX. Païcha. XXVII. Martii. Hic finem capit felicitas Anglorum in Galliis. Hucusque nemo illorum telis resistere valuit. Hactenus non vinci, sed vincere sueti. Grandis nunc mutatio, in qua virtus, robur, fortuna, victoriæq; eorum abiit retrò, vt manifesta appareant opera Dei, vt intelligamus, quàm fortes foelicesq; sint à quibus stant numina, contrà quàm debiles & elumbes quibus cœlum non fauet. Principio huius anni Philippus cū sexcentis armatis Lutetiam petit Parisiorum. Conuentus habitus de vrbe Aurelianensi. Contendunt Galli neutrum esse debere, donec liberentur Carolus eius Dux, germanusq; illius ex Anglica captiuitate: petuntq; vt Burgundio tali tenendam iure illam accipiat. Respondent Angli non æquum esse vt postquam ipsi omnem sumptum & laborem impenderint, fructum honoremq; victoriæ accipiat Burgundio. Ingrata ea res Burgundioni, qui mox rebus infectis in Flandriam se recepit, vbi graui statim corripitur morbo, sed ope diuina, atque arte peritorum medicorum reualuit. Aurelienses iam fame prope domiti, ita rerū omnium laborabant pœnuria, vt in extrema agerent, necessitate. At iam omni humano destitutis auxilio, diuina benignitas succurrit: quod homo non potuit Deus suppleuit. Ioanna virgo Dux Gallorum non ascita, non creata, non electa, sed à Deo data, potestate à Rege accepta, copias quas potest adunat, copiosum omnis generis com meatum inuitis hostibus in urbem importat. Dehinc eruptionem fortissimè facit, omnes munitiones, vallos, fossas, palos, aggeres, excitata castella tam multa dissipat, prostermit, incendit, hostes in fugam propellit, urbem obsidione liberat, mense Maio, haud absque multo hostium sanguine. Inde Magdunum, Gergellum, Bogenciacum, Genouillam capit: vincit, fundit, fugatque Anglos. Ad Patacum in Belsia signis collatis

*Ioan. Aure
lianum obsi
dione liberat.
Eiusdem
successus.*

Anglos

Anglorum exercitum profligat, Ioannem Talbotum summum ducem cum aliis multis capit interfectis compluribus. Dehinc Altissiodorenses, fanū Florentii, Tricasses, Cathalaunosq; recipit, Regemq; Carolum Remos ad sacram vñdionem perducit: quam vbi ab Reginaldo loci Pont. mense Iulio accepisset, statim veluti altera Pentefilea aut Semiramis Velliacum, Priuinum, Laudunum, Augustam Suefsionum, Briæ castella & oppida, Crespiacum, Compendium, Caesaromagum Bellouacorum victis pulsisq; hostibus recipit. Ad hæc autem perficienda socii adiutoresq; illi fuere Rex ipse Carolus, Carolus item Dux Borbonii, Arturus M. equitum, quanquam hic Remis non aderat, Ioannes Alenconius, Stephanus Hyrus, Poton Santralla, Ioannes Aureliensis nothus, Reginaldus Pont. Remorum idem Cancellarius Gallia, Vindocinensis, Laualus, Ambrosius Lora, Renatus Barenfis, Gaucuria, Grauilla, Carolus Alebretus & quidam alii. Henricus Cardinalis Angliæ collectum pugnatorum numerum in Boëmiam ducendum in Galliam adduxit auxilio suis Anglis. Sylvanetum puella tentat, sed propter vires Burgundorum à pugna abstinet. Non enim eadem illi fœlicitas erat contra Burgundos quæ contra Anglos, vnde quidam. Anglos (inquit) vicit, Burgundos vincere nequiuit. Sylvanetum tuebantur præter Anglos Ioannes Villerius Adamæus, Ioannes Croiacus, Ioannes Crequiacus, Antonius Betuniensis, Ioannes Fossella, Hugo Alnetanus, Ioannes Alnetanus, Simon Lalanus, Sauosius cum septingentis equitibus. Dubia Ioanna, nunc pugnandum, nunc non pugnandum suavit. Trecenti circiter leuib; præliis interierunt, & ita discessum. Sed de Puella Synchronum puellæ scriptorem audiamus loquentem.

Carolus. 7.
Remos per
ductus coro
natur.

Duces Ioan
ne auxilia
res.

Ioā. Burgū
dos vincere
nequit.

Ductu (inquit) Puellæ Franci victoria potiuntur, & Clafidas Dux Anglorum submergitur in aquis Ligeris, ex turri in profluentem salire coactus ardente turri. Ductu Ioannæ puellæ Francus vnus mille fugauit Anglos, & duo fugauerunt decem milia. Dei voluntas erat victoriam ponere in sexu fragili. Castra hostium expugnata, Turres fractæ. Sagittæ Anglorum nihil non ante penetrantes, retusa acie nihil amplius potuerunt. Repente fortunæ immutatus cursus. Francorum res quæ hætenus deiectæ, prostratæ, ac miserrimæ erant, erectæ protinus sunt, affulsetque diuinitus fœlicitas. Anglorum verò res hætenus secundissimæ retrò dilabi ceperunt. Tantus solo Puellæ nomine eorum animis incessit pavor, vt magno eorum plurimi firmarent sacramento, quòd solo audito eius nomine aut signis eius conspectis, vires animumque perderent, ita vt nec arcus tendere, nec iacula vlla mittere valerent, nec ferire hostem (vt soliti erant) haberent potestatem. Mirabilis Deus in sanctis suis. Ioannes nothus Aureliensis idem Comes Dux nensis in Carnutibus & Ioanna Puella duces præcipui omnibus in rebus, & bellis erant. Angli omnibus locis excussi, fusi, fugati, cæsi. Carolus Rex Puellæ ductu Remis inunctus & coronatus. Trevis Regem honorificè suscepit Ioannes acutus Episcopus loci laudatissimus. Remi, Cathalaunum, Compendium, Bellouacum, Laudunum, Suefsiones, Senones, Carnutes, aliq; ciuitates & populi pulsi Anglis in fidem redeunt sola Dei gratia & benignitate. Hæc ille.

Anonymus
de puella.

Nomē Ioā
næ Angli
formidabile

Ioā. notus
Aureliensis

Reginaldus Pon. Remorum & Christophorus Haricuria principes fuere legationis ad Philippum missæ Atrebatū à Carolo Rege pro pace, per quos mittitur multis modis se purgare de cæde Ducis Ioannis, iuuenilem ætatem suam, mala consilia, quibus regebatur, multa; huiusmodi excusans, multis

Legatio Ro
gæ Caroli
ad Philippū

ANNALIVM FLANDRIÆ LIB. XVI.

orans verbis ne propter priuatam iniuriam imperpetuum pergat Philippus esse Reipublicæ hostis. Responsum est Legatos à Philippo ad Regem venturos, quæ tamen res per Ioannem Episcopum Tornacensem & Hugonem Alnetanum remorata aliquamdiu est contendentes nihil de pace audiendum, sed fœdus integrè seruandum cum Bethfordio pactum. Igitur Ioannes Luceburgius, Hugo Episcopus Atrebatensis, David Brimæus qui capita erant legationis mittendæ ad Regem, domi continebatur. Puella capto fano Dionysii, urbem regiam, hoc est, Lutetiam Parisiorum oppugnat. Præfectus tum urbis erat loco Bethfordii in Normannia occupati Ludouicus Luceburgius Episcopus Morinorū, sed carnalis magnusq; satrapa, quem & Anglorum factio Can cellarium sibi crearat. Simul præsidio ibi erant ex nobilitate Philippi Ioannes Crequiacus, Ioannes Villerius, Simon Lalanus, & Ioannes à Bona Valle. Pugnatum egregiè per horas quatuor ad portam diui Honorati, sed Puella in crure vulnerata postquam bene multos ex suis amisisset ad fanum Dionysii se recepit. Sub finem Septembris Philippus magno armatorum numero ex Abbatia Villa Parisios petit. Maximo cum gaudio & gratulatione Parisii excipiunt orantq; ut urbis præfecturam impedito satis in Normannia Bethfordio accipere velit, se non minus illi obsequentes fore quàm eius fuissent parenti. Ur gentibus illis, paruit dux eorum voluntati, quamuis ferè inuitus. Conuenière ad eum Legati Regis, pactaq; sunt induciæ adusq; Pascha insequentis anni, inter Regios & Burgundicos: quanquã de nullis audire induciis vellent Angli. Philippus verò quo quietius priuatis quibusdam vacaret rebus, non repudiandas illas existimauit. Hæc mense Septembri. Rex autem in Turonos & Bisturigas redit relictis in Bellouacis Carolo Borbonio, Compendii Gulielmo Flauiacensi, Crelii Iacobo Chambano. Statutum ab Bethfordio & Philippo, post Pascha omnia capta oppida recuperare. Post treis hebdomadas quibus Lutetiæ egerat, statuto Philippus inibi Ioanne Villario ad ciuitatis custodiam, dicto vale Isabellæ Reginæ quæ fuerat Regis Caroli Sexti, in Flandriam se recipit, cum quo multi ciues mercatoresque Parisii demigrauerunt. Opibus, diuitiis, omneque genus mercatura florebat tum Flandria: Gallia autem ita erat desolata, ut non modo seminari non possent agri, sed sentibus dumisq; crescentibus sylvarum speciem induerent, lupis aliisque feris vel ex domibus sicubi erant homines rapientibus. Per has inducias multi Burgundorum pugnis rapinisq; affueti Anglis nunquam quietis se sociauerunt. Sed quis eorum grassationes pugnasq; vel cognoscere posset, vel cognitæ plenè percurrere? Philippus mittit Parisiis suppetias quingentos equites bene instructos contra quotidianos Carolinorum incurfus, ducibus Sauosio & Ioanne Brimæo: sed Sauosius & Ioannes nothus fani Pauli capti sunt, nec redempti nisi auro plurimo. Fano quoq; Dionysii recens capto Burgundiones eiiciuntur, ubi Theodoricus à Maldenghem captus, interfectiq; & capti alii quidã nobiles Flandri quorum nimis corrumpit Engerrannus nomina. Oppidum tamen mox recuperant Burgundi virtute Gulielmi à Bella Valle, fugientib; Syluacnetum Gallis. Albā Malam capiunt Angli, Ramburūq; eius præfectum per annos senos seruant in Anglia captiuum. Interea loci Philippus aliis intendit rebus, nouam nempe ducit vxorē Elisabetā Ioannis Regis Lusitanie filiam. Ea sub natalem dominicū Slusam applicuit adducta ab vno fratrum suorum, & per legatos missos ex Flādia, quorū erāt principes Ioannes Robacensis & Egidius Scornacensis idē præpositus Ecclesiæ Harlebecensis. His celebrandis nuptiis

nouas

nouas ædes Philippus Brugis in Regia exedificat. Semel atq; iterū ante hac nuptias celebrarat, sed nullo ferè apparatu si cū hisce cōferas. Brugēses ad portā vsq; obuiā sponsæ procedunt. Sexaginta quatuor habebāt tubas & lituos, quibus quanta melodia canebant haud faciliè posset enarrari. Quam visendus ornatus ille omnium, quā transit sponsa, viarum, quæ vtrinque vestitæ erant tā variis ac preciosis tapetibus pannisq; variorum colorum, quis valeat exprimere? Negociabantur tum Brugis nationes mercatorum totius ferè orbis terrarum, quæ inter se omnes certabant aduentum honorificare tantæ sponsæ. Ante regiam factus Leo lapideus, qui altero suo pede anteriore tribus ex meatibus optimum rhenense fundebat vinum, bibentibus omnibus quantum volebant. Intra regiam iuxta Sacellum Ceruus lapideus posterioribus sedens pedibus, anteriore suo dextro pede fundens omnibus rubrum vinum optimum belnense. Monoceros in grandi aula, cuius ex pedibus rosacea abluendis manibus dulcissimè scaturiit, variaq; vina cōmutatis vicibus, vt hypocraticum, Maluisæam, Romanæam, Muscadetum, aliaq; deliciosa & exquisita suo ex cornu omnibus sitientibus profudit. Ad mensam sponsæ aulæ deaurata, aliasq; preciosas vestes quibus aula vndiq; erat exornata: Vexilla signaq; militaria ceteramq; omnem plusquā regalem pompā aliis scribendam relinquimus. Erat is nuptialis ac triumphalis dies decimus Ianuarii. Habebat secum Dux sorores suas Annam Bethfordii & Mariam Cluiensis, cum alia nobilitate permixta. Habebat. XXIII. proceres suos eodem die à se in ordinem amplissimum aurei velleris allectos. Conuiuia per octiduum omnibus tam ciuibus & aduenis, quā nobilitati parata, ludos, simulachra certaminum equestrium ac cetera omnia breuitatis gratia præterimus. His Philippus Brugis peractis cum noua nupta sua Gandauum aliaque ad oppida profectus magna vbique gratulatione ac donis honoratur. Gerardimontani conspirant in rectores suæ ciuitatis, propter vitales quosdam redditus super oppidum à Senatu diuenditos. Armant se ac tumultuantur, sed prætor oppidi Gisleñus Halovvini Principes motus iussu Philippi gladio puniuit, eorumque capita longis hastis super portas spectaculo exposuit, capita inquam Ioannis à Bocholto & Colardi tonsoris. Ioannes autem Ganshoen panni tonsor cum aliis nonnullis exilio punitus. Ordinem aurei velleris primum instituit Philippus eo ipso die quo celebravit nuptias suas, sed prima comitia tamen habita sunt post annos duos Insulæ in feriis diui Andreæ apostoli. Eo de ordine hunc in modum loquitur Philippus suis in tabulis.

Philippus Dei gratia Dux Burgundiæ, Lothricii, Brabantia, Lemburgii, Comes Flandriæ, Arthesii, Burgundiæ Palatinus & de Namur, Marchionus sancti Imperii, Dominus Salinarum & Mechliniæ, Notum facimus omnibus præsentibus & futuris quòd propter magnum & perfectum amorem, quem habemus erga nobilem statum & ordinem dignitatis equestris, cuius honorem ardenti & singulari effectū exoptamus augere, per quem ordinem vera fides catholica, status nostræ sanctæ matris ecclesiæ, & tranquillitas, prosperitasq; Reipublicæ sit (vt esse potest) defensiva, custodita, & conseruata. Nos ad laudem & gloriā omnipotentis creatoris & redēptoris nostri ad reuerentiā matris eius gloriosæ virginis, & ad honorē domini nostri sancti Andreæ gloriosi apostoli & martyris: Ad exaltationē fidei & sanctæ Ecclesiæ, & excitationē virtutū & bonorū morum, Decimo die mēsis Ianuarii anno domini nostri M. cccc. xxix. qui erat dies solēnisationis matrimonii inter nos & nostrā cha-

*Nuptiarū
magnificen-
tia in oppi-
do Brugēsi.*

*Emporium
Brugense.*

*Seditio pro-
nita apud
Gerardio-
montem.*

*Ordo velle-
ris aurei in-
stituitur.*

*Tabula Phi-
lippi super
institutione
ordinis.*

rissimam & amantissimam coniugem Elisabet in oppido nostro Brugēsi, accepimus, creauimus, & ordinauimus, & per has presentes accipimus, creamus, & ordinamus ordinē & fraternitatem dignitatis equestris, & amicabilis societatis, certi numeri equitum, quē volumus appellari ordinē velleris aurei, sub forma, cōditionibus, statutis, modis, & articulis, qui sequūtur. Primò ordinamus

*Numerus
equitū au-
tū velleris.*

*Officiales or-
dinis qua-
tuor.*

*Nomina
equitū pri-
mi cōtū.*

ut in ordine antedicto sint vnus & triginta equites viri nobiles nomine & armis & sine reprehensione, quorū nos tēpore nostro erimus caput & supremus, & post nos successores nostri duces Burgūdiæ. Datū in nostro oppido Insulēsi xxvii. die Nouēbris anno gratiæ. M. CCCC. xxxi. Hactenus Dux. Reliqua legis capita quæ sunt toto numero. xciiii. breuitatis causa amittimus. Quatuor habet ordo iste. Officiales Cancellariū, Præfectū ararij, Scribā & Regē armorū. Nomina autē. xxiiii. tunc electorū procerum hæc sunt. 1. Primus omnium Philippus Dux caput & Princeps. 2. Gulielmus Viēensis dominus S. Georgii & S. Crucis Philippi cognatus. 3. Raginerius Pot dominus Rupellæ. 4. Ioānes dominus Robacēsis & Harzelenfis. 5. Rolādus Vtkeranus dominus Hāstro dius & Eesterti. 6. Antonius Vergiacus Comes dominici Martini, dominus idē Champlitæ & Rainiacēsis propinquus Philippi. 7. David Brimæus dominus Ligniācēsis. 8. Hugo Alnetanus dominus Santēsis. 9. Ioannes dominus Cominiēsis. 10. Antonius Tholōgion dominus Trauēsis & Bastiēsis Marefcallus idē Burgundiz. 11. Petrus Lucenburgēsis Comes idē fani Pauli, Cōuersanus & Briennus dominus idem Angianus Philippi cognatus. 12. Ioānes Trimolius dominus Ionellæ Philippi cognatus. 13. Guillibertus Alnetanus dominus Vvilleruallis & Trochinienfis. 14. Ioannes Luceburgensis Comes Ligniacus dominus Bellireuorii & Bohani Philippi cognatus. 15. Ioannes Villariū dominus Insulæ Adami. 16. Antonius Croyus & Rentiacus Philippi cognatus. 17. Florimundus Brimæus. 18. Robertus dominus Masemeus. 19. Iacobus Brimæus. 20. Balduinus Alnetanus dictus Balbus, dominus Molēbacensis. 21. Petrus Bessromontius dominus Charniacus. 22. Philippus dominus Tervantius. 23. Ioannes Croyacus dominus Turris super Matronam annem Philippi cognatus. 24. Ioannes dominus Crequiācensis.

*Insigne
ordinis.*

Singulis dedit Dux Collyrium aureum dependente ab illo aureo vellere, quæ post mortem cuiusque ad ordinem redeunt aliis distribuenda. Reliquos autem sex equites Dux sibi eligendos reservauit. Creuecurius & Robertus Sauosius portantes cibos quadragesimalis ieiunii ex Ambianis Claromontem occurrentibus Carolinis pugnare coguntur. Theodolphus Valeperga, Reginaldus Fontanus, Ludouicus Vaucuria duces hostium fusi fugatique.

*Conflictus
quo superio-
res Burgun-
di.*

Vulnerati multi, occisi aliquot. Burgundi cum carris & comœatu Claromontem perueniunt. Philippus Peronam contrahit magnas copias. Celebrat eo loci Pascha cum vxore. Inde concedit Mondiderium. Carolus Rex capit Meledunum ad Sequanam. Henricus puer tiaram regiam accipit Londoni. Latiniacum quoque ad Matronam à regis captum. Moritur insignis theologus Ioannes Gerson Cancellarius Parisiacus, quinto Idus Iulias apud Lugdunum Rhodani, vbi in æde diui Pauli eius visitur sepulchrum. Tradunt Galli propter defensionem ab eo veritatem omnibus bonis exutum, eò concessisse veluti in exilium.

*Obitus Ioā.
Gersoni.*

*Gulielmitæ
Brugenses
quando cœ-
perunt.*

Hoc anno Brugis inchoata domus Vallis diui Antonii, ordinis Gulielmitarum cœnobium. Et Gandavi domus fratrum Ludus ille literarius, factus vti ego accepi ex ædibus nobilis viri Gerardi diaboli, quem quidam Gerardum

Villas

Villanum appellant. In agro Casletensi pago Bullizelia, coepta feri (vt quidā notant) miracula & prodigia in honorem Virginis matris. Moritur pia cū primis & religiosa mulier Cimbarga filia Alexii Ducis Massonia, eadem vxor Ernesti Ducis Austriae, ac mater Imperatoris Friderici tertii.

Virgo mater apud Bullizeliā. Cimbarga mater Lud. tertii.

M CCCC XXX. Pascha. XVI. Aprilis. Initio huius anni Philippus Mōdide rio profectus Gornacū, arcē obsidet, quāvis sororij sui esset Caroli Borbonii. Tristānus Maueleius loci praefectus promittit deditionē se facturū ad calen. Augusti, nisi auxilij satis inueniat, interimq; Burgundis nihil facturū se belli. Montē Acutū obsidet suo Podiēsis, sed Philippi aduētū fugatur cū Georgio Crucio praefecto impigro viro. Philippus per Nouiodunū monēs capit Chosi acum Isarae ac solo equat, coacto ad deditionem Ludouico Flauiacensi loci custode. Puella inuadit Anglos ad locum cui nomen Pons Episcopi. Cadunt Angli. xxx. & Galli aliquot. Ioannes Brimæus captus à Potone Santralla & magno redemptus. Puella haud procul Latiniaco ad annē Matronā capit Franciscū Atrebatē dictū fortissimū Burgūdicæ partis virū, quē interfectis multis Burgūdis securi percussit haud scio quā ob causam. Eū virū maximē plāgebāt Burgundi, ceperuntq; ob eā rē puellā magis odisse. Renatus Dux Barēsis & Lotharingiæ Chappas in Tricassibus magnis viribus obsidet: quā arcē Amonius quidā vir egregius Burgundi nomine tenebat. Antonius Marefcallus Burgundia magna cū manu pugnatorū suppetias tulit: sed vicit Renatus arcēq; cepit & demolitus est. Captus cū fratre Amonius. Capti & interfecti simul Burgundiones circiter. lx. in quibus Plausiacus & Carolus Rochefordius. Philippus cū esset apud Condinū iuxta Compēdium, cōsiliū capit de Compēdio obsidēdo. Pridie feriarum ascensionis dominicę, quę tum incidit in. ix. cal. Iunias, hora quinta pomeridiana Ioāna puella & Potō Sātralla cū quingētis circiter pugnatoribus ex Compēdio erumpunt, vt apud Mariniacum obruāt Bodonē Noiellam: sed Angli & Ioannes Lucēburgius qui cum cohortibus suis nō procul aberant, foriter Bodoni accurrunt auxilio. Pugnatum est acriter apud Clariacum, sed Galli cum crescentem hostium suorum numerum perferre nequissent, Compendium se recipiunt. Burgundiones propter necē Francisci Atrebatensis puellæ magis infesti acriter insequuntur, illamq; suos ante se ducentem priusquam peruenire posset in oppidum, equo deiectā capiunt, ductamq; Mariniacum tradunt suo duci Ioanni Luceburgensi, qui primum apud bellum locum, dehinc in arce Bellorauorio diu illā tenuit captiuā. Memorāt quidā ab Gulielmo Flauiacēsi oppidi praefecto hostibus venditam eamq; prodicionem suam statim secuturam mortem puellam praedixisse confirmant. Obsidet Philippus fortiter Compendium, suisque tormentis muros turesque grauiter quatit. Ludouicus Flauiacensis frater Gulielmi ictu bombardico interficitur. Ioannes Luceburgensis cuniculos agit vt itā oppidum capiatur, sed parum promouet, interficiunturq; eo in opere plurimi. Inter hæc Leodienses qui propter cladis memoriam à Duce Ioāne acceptę Philippum impēdio oderāt, consilio Euerardi à Marchia, aliorumq; sociorum Delphinicę factionis, in Comitatum Namurcæum coeperunt incurrere, vicosq; & pagos cremare, vt Philippum à Compendio auerterent, quamuis Ioannes eorum Episcopus, Raso Rabellus, Ioannes à Valle, Ioannes Gemblacensis, aliq; nobiles ac boni viri magnopere illos dehortarentur, niterenturq; perficere vt ne Gallis crederēt, sed à tam fatuis coeptis desisterent. Missus contrā illorum motum Antonius Croiacus cum copiis, quę satis magnæ videbantur, statim Fossas oppidulum seruato duntaxat templo totum exussit, aliq; illis incommoda multa intulit.

Arx Gornacensis.

Chosiacum Isarae euera sum.

Franciscus Atrebas securi percussus à puella

Conflictus quo Renatus Ambasius vincit Burgundos.

Pugna Clariacensis.

Puella capta à Burgundis.

Compendium obsidetur à Philippo.

Leodii in agrum Namurcensem incurrunt.

Leodii versa vice Bellofordium capiunt & cremant. Apud Florinas capti ab Croiaco Leodienses. XL. & quinquaginta interfecti. Habebant Leodienses si rectè supputat Engerrannus, cum suo Episcopo in armis ad quinquaginta hominū milia. Polnacham item interfecto præsidii præfecto capiūt: Golefmā captam direptamq; incendūt: Bouinas oppidū obsident. Ad Dionantum arduā habebant turrim, vnde quid Bouinis gereretur facile speculabantur, hominesq; per forum deambulantes cognoscebant. Turris superbæ illi erat nomen multarum discordiarum genitrix. Philippus Dux Brabantie pacificatorem agit, conaturque motum sopire, omnemque discordiam componere: quod tamen quanquam perficere nequiret ad inducias tamen rem perduxit. In ea Leodiensium insania ceciderunt præter alios ex Flandria duo eximii equites Robertus Massemeus eques aurei velleris, & Ioannes Ghistellanus Dudzelenis dominus, cum multorum luctu. Mittit Philippus Dux Brabantie ad ciuitatem Remorum splendidam legationem, cuius Princeps erat Engelbertus Angiensis cum triginta equitibus pro sponsa sua Iolenta filia Ludouici Regis Siciliae Renati Barenis sorore, eadem sorore Mariae Reginae: sed priusquam adduci posset ægrotare Brabantus cepit ac Louanii vitæ suæ finem clausit, pridie Nonarum Augusti, cuius de morte certior factus Burgundio, relictis qui Compendii continuant obsidium, ipse celeriter in Flandriam se recipit, vt Brabantie Lothrici & Lymburgii accipiat possessionē. Erat nempe Philippi patruelis sui defuncti proximus hæres. Verum enimvero duos totos consumpsit menses priusquam hoc posset peragere, obstaculū præbente Margarita eius amita filia Philippi Audacis vidua Hagnonia, quæ se potiorē esse hæredem frustra conabatur astringere. Itaq; receptus est Philippus illos in principatus ad quartum Nonas Octobris quando feriæ sunt diui Francisci cōfessoris: quæ quidē res Carolinis & Leodiensibus aliisq; Philippi inimicis ingrata erat ac minimè iucunda, nostris autē hominibus valde plausibilis & læta. Ditiones autem fani Pauli & Ligniacensis cesserunt Margaritæ Comiti Conuersanæ magno natu fœminæ Petri Luceburgensis quondam vxori, quæ quidem Margarita maiori filio Petro Comiti Cōuersano & Briennæ Comitatum fani Pauli, minori verò Ioanni Luceburgensi Dominatū tradidit Ligniacensem in Ambaris. Interea dum in Brabantia agit Philippus, Princeps Arausiacus qui in Ocitanis ac Delphinatu tot castella ceperat, ab ducibus Caroli regis vincitur fugaturq; Augustodunū. Interfecti Burgūdi circiter trecēti, in quibus fortissimus vir Ludouicus à Sacello. Capti autē plus centū, quorū multī nobiles, vt Ioānes Viēensis, Theobaldus à Rubromōte cū filio Gulielmi Viennēsis. Fugit Ioānes à nouo Castello dominus Montis acuti, cui ob hoc vellus aureū ademptū. Multum hīc Philippus accepit damni. Adfuit Principi Amadæus Allobrox. Conabantur Viennam, Granapolim, montanaque omnia Gallis auferre. Princeps Rhodanum transiit, sed oppressus & penè captus ab inimicis cogitur ex alta ripa salire cum equo in Rhodanū armatus & hastā tenens manibus. Fortissimus autem equus eius itā cū homine armis graui flumen profundissimum ac rapacissimū tranat & se dominumque saluat, id quod grande visum omnibus miraculum. Gallorum duces hīc erant Gaucuria præses Delphinatus, Hymbertus prætor Lugdunensis, Rodrigo Villandras Hispanus cū primis fortis. Hæc iuxta Augustodunū & Rhodanū in feriis sanctissimæ Trinitatis, quæ tum inciderunt in tertiu Idus Iunias quando sunt feriæ diui Barnabæ Apostoli. Venit Cardinalis S. Crucis Altissidorū mendendis

*Turris sua
perbie apud
Dionantiū.*

*Robert. Mas
semei & Io.
Ghistellani
casus.*

*Mors Phil.
Ducis Bra
bantie.*

*Phil. Burgū
dio hæres
Brabantie.*

*Marg. Co.
Cōuersana.*

*Pugna Au
gustodunū.*

*Principis
Arausiaci
periculum.*

*Conuentus
Altissido
rensis.*

dendistā longis miserisq; Galliarum infantiis. Eo concedunt Gallorū, Anglo-
rum, Burgū dionumq; Legati, sed frustra: Nihil enim actum est. Sub Caleni. No-
uembris dum adhuc in Brabantia agit Philippus, Compendium Carolini ob-
sidione liberauerunt, postquam iam obsessi ad extremam propē famē erāt re-
dacti. Centum. xx. interfecti ex Burgundis & Anglis, quorum erāt eminentio-
res Archēbaldus Brimeus, Gulielmus à Polliaco, Leonellus Toteuilla. Capti Ia-
cobus Brimeus Marescallus, Florētinus Brimeus, Valerannus Betualus, Arnul-
fus Crequiacus, Colardus Betēcuria, Reginaldus à fano Theodorici & multi
alii. Interfecti stipēdiarii aliquot Genuēsēs & Portugallēsēs, quos teste scripto-
re Tornacēsi Elisabetha Philippi vxor ex Lusitania exciuerat. Tornēta belli-
ca & bōbarda Philippi hīc omnes perditā & captā ab hostibus. Castella mul-
ta circū oppida & super fluiuij constructa, capta & incensa. Omne bellicum
propē instrumentum Burgundorum perditum. Tanto Luceburgius Ioannes
accepto detrimento cum Comite Hotintone Anglo & Bodone Noiella fu-
git de nocte Nouiomum quod & Nouiodunum Nouiomagunūque appellat
antiquitas. Hostes insecuti, pagos vicosq; incendunt. Castella quādam metu
perterrita capiunt. Accepto Philippus tanto incommodo cum quingētis cir-
citer equitibus reuertit ex Brabantia in Atrebatēs, mouetq; Peronam, cum eo
Thomas Quierellus Anglus, Iacobus Helliacus, David Podiensis, Antonius
Viennensis, & alia quādam nobilitas. Mittit autem aliquantam manum Gera-
miniacum, quos improvisos in itinere adortus Santralla fandit fugatq;, mul-
tosq; interimit, quorum praeipui fōere clari nominis Iacobus Helliacensis,
Antonius Viennensis atq; cum illis tam Burgundi quā Angli circiter quin-
quaginta. Capti circiter. LXXX. in quibus nobiles Thomas ille Quierellus
Anglus, David Podiensis, Gerardus nothius Brimeus & alii. Magno Philip-
pus afficiebatur dolore imprimis ob mortem Viennensis & Helliaci. Victi itē
Angli & Burgundiones in Cathalaunis ad locū eū quē Crosetta vocāt à duci-
bus regis Barbalano & Eustathio Conflatio. Interfecti multi. Capti amplius
quingenti. Duces autem hostiū Boscealdus Vindocinēsis, Iacobus Chabanus,
Gulielmus Flauiacus, Potō Santralla, Reginaldus Fōtanus, Ludonicus Vaucu-
ria Roiā petūt vbi tūc erat Philippus, eūq; ad certamē prouocāt. Habebāt cir-
citer mille sexcētos pugnatores. Despexit eos Philippus, responditq; se Luce-
burgēsem Ioannē missurū, se autem nolle eū illis cōmittere, ideo q; nullū insi-
gnē haberent secū principē. Dilabūtur hostes spreto Luceburgēsi. Abbā fani
Pharaonis Meldensis Philippū nomine satrapam agentē Philippus capit, se-
cumq; ducit in Atrebatas. Decimo sexto cal. Februarias quādo feriæ sunt diui
Antonii Abbē nascitur Bruccellē Philippo ex Elisabetha vxore primogenitus
suus, nomenq; accipit Antonius. Treis eius susceptores lego fuisse Cardina-
lem Angliæ, Comitem Ciliæ germanum Barbarā Angustā, & Toparchum
Heynsbergensem: Susceptrices Mariam Ducem Cluiensem & Comitem Na-
murcā. Dictum à loco natalis sui Antonium Caudenburgensem: sed pro-
ximo anno finem fecit viuendi: Ioannes episcopus Cameracensis sacris eum
tinxit vndis. Hūc natalē Engerrānus tribuit vltimo die Septēbris, sed puto eū
falli. Eodem mense Ianuario quāuis magno frigore ac gelu Philippus Casle-
tum mouet, vt popularem ibi tumultum competcat. Conspirauerant in Sena-
tum ac Prætorem suum Colardum à Clyto dominum Cominii equitem Flan-
drum. Armati ad. XXX. milia, (quia perditissimi quiq; ex omnibus fere pagis
se illis adiungebant) multa damna & mala inferebant.

*Compendium
obsidione li-
beratur.*

*Conflictus
quo Burgun-
di vincuntur*

*Phil. prouo-
cantes hos-
tes contem-
nit.*

*Anto. Burs-
gundionis
natalis &
obitus.*

*Tumultus
Casletanus
rū cōpesci-
tur à Phila-
ippo.*

Cogit Philippus ex Atrebatibus & aliis exercitum. At coniurati non aui ad manus venire partim dispersi sunt: reliqui Philippi se voluntati dedunt. Multi capti sunt in castro sylvæ Nipensis, quod montem in sylva appellant. Multi capti Ariæ & Odomariæ. Captus ac Duacum ductus Balduinus Bapenchovius vir nobilis, bonis fisco illatis. Hunc enim præfectum sibi stasuisse ferebantur præter Gaimarum quendam. Veniam quàm demississimè orabant, tandem deprecatore Victore Flandrensi Philippi patruo vel patris (quod magis reor) auunculo assecuti sunt: sed armis spoliati sex milia nobilium aureorum pependerunt. Capite luterunt principes motus qui fuere Arnoldus Kieken, Iacobus Lotten, cum aliis nonnullis. Causam motus tradunt quòd Clytus ille eorum Prætor, homo seuerus grauioresexigeret pœnas ab pugnantibus, qui se mutuo in rixis domesticis soliti erant vulnerare: & quòd edicto Philippi cōsuetudines quasdam veteres damnatas abolere conaretur. Antonius Bethuniensis sua in arce Auchella capitur à Comite Vindocinensi, atq; à plebe interficitur: vnde grauitèr dolet Vindocinus qui fidem illi dederat suam. Antonii ob casum grauissimè permotus est Ioannes Luceburgius, qui matrimonio tenebat sobrinam eius Ioannam Betuniensem Procomitem Meldensem: eratq; dominus & Comes Ligniacensis in Ambaris, & Bohani, Ceruizæ, Helnicuriæ, Marconii, & aliorum dominatuum in Cameracensibus.

M CCCC XXXI. Pascha prima Aprilis. Victi Burgundi ab Laudunensibus. Engerrannus Gribanual & Engerrannus Crequiacus, aliq; ex numero Ioannis Luceburgensis, monasterium diui Vincentii Laudunensis diripere ac spoliare conantur. Vincentius sanctissimus Christi martyr, solitus in vita vincere ac triumphare de hostibus, hîc quoq; quamuis secundum carnem mortuus, vicit. Accurrunt Laudunenses duce Pensaco, despoliatores fundunt surgantq;. Captus Griboual, què quamquam ingens pro se offerret preciū, plebs tamen occidit per odium q̄ longo tempore multa ab illo hostilia essent passi. Ioannes Lalanus captus seruatusq; incolumis: Captus & Crequiacus: Interfectus Bertrādus Maucanus. Ex Laudunensibus occubuit Ioānes germanus Pésaci. Carolus à Marescho pro Rege cepit arcem Ramburensem, cui erat custos Ferricus Malliacensis. Ea ex arce Carolini continenter infestant Vimiacenses. Ex Cæsaromago Bellouacorum cum octingentis armatis Carolini incurrunr Gornacum vsque in Normanniam. Occurrit cum sexcentis armatis Comes Varuicus Anglus. Hîc victi Galli, captique Poton Santralla & Ludouicus Vaucuria præcipui duces cum aliis circiter. LX. sed Boscardus & alii auferunt, paucis mortuis. Duodecimo Calend. Iulias Atrebatu duellum inter Malinum à Burgo, & Hectorem Flauiacum Burgundici ambos nominis.

Causa, quòd Hectorem apud Philippum Malinus accusarat de transfugiendo ad Regem Carolum. Spectatores eius ludi multi erant nobiles ac clari viri, vt ipse Philippus, Comitesq; fani Pauli & Ligniacus, Ludouicus & Theobaldus à fano Pauli, Ioānes Flauiacus Hectoris frater, Vgo Alnetanus aliq; cōplures. Postq̄ pugnassent aliquādiu, neutro adhuc vulnerato capi illos Philippus iussit. Crimē si quod erat remisit, pacēq; inter illos cōcilauit. Anglorū arcē de Burgūdis capit Barbasanus procurator Briē, Laudunensisq; ditionis. Tertio cal. Iulias pridie feriarū sanctissimi corporis Christi Rothomagi in veteri foro rerū venaliū cremata igni est Ioāna puella, ob nullā quidē iustā causam, sed per odiū solū Anglorū. Ausus est Petr. Cochō Anglus genere Bellouacorū Episcopus in gratiā Bethfordii Rectoris Galliz innocētē virginē morti adiudicare.

Quid

Colardus à
Clyto domi
nus Comini

Anto. Betu
niensis à ple
be interfici
tur

Sacrilegiū
punitum.
Engerr. Gri
boual in
terficetur à
Laudunen
sibus.

Galli victi
ab Anglis
apud Gorn
nacion.
Duellum in
ter duos no
biles Burgū
dos.

Philippi
moderatio.

Ioan. puella
immerito ab
Anglis hæc
refeōs dāna
tur q̄ com
buxitur.

Quid enim nō designant tales Episcopi, seu vmbra potius Episcoporum? Ec-
clesia Rotomagensis Episcopo tunc carebat. Puellæ nec advocatū, nec patro-
num suam in causa habere licebat. Simplicem ac illiteratam virginē multis Epi-
scopus eiusq; collegæ interrogationibus de fide catholica fatigabant, vti illa-
quearent ac circumuenirent illam aliquo in lapsu, sed frustra hæc omnia. Re-
spondet enim sapiēter valde & catholicè. Et quanquā famam spargerent, ma-
gam esse & maleficam, nihil tamen tale poterant in illa deprehendere. Sed il-
lud in crimen vocabant, quod virili vteretur veste: quod tamen facile purga-
uit, nec vfa est eo amictu nisi solum in rebus bellicis, quemadmodū diuinitus
dicebat sibi præceptū. Habebat sibi assessores ille Episcopus Ægidium Abbatē
Ficicampi theologum, Nicolaum Abbatē Gemeticensem iureconsultum, Pe-
trum Priorem Longavillæ & alios complures: quorum nemo ne hiscere qui-
dem ausus est contra Anglorū voluntatem. At inquisitor fidei per Franciam
Frater Ioannes cognomento Magistri, scrupulo conscientie prohibitus, sapi-
enter ab horum confesso abstinuit, quod nō æquè integrè Nicolaus Raulinus
scholāq; Parisiensis fecisse videntur. Bethfordius autem vt Philippum ducem
placaret, hæc ad eum scripsit mendacia. Ioannam neminem super terram vo-
luisse agnoscere præter solum Deum & sanctos paradisi. Reiecit statuta Pa-
pæ, & iudicia conciliaq; Ecclesiæ, cumq; videret se morituram, confessam esse
spiritus illos qui sæpe illi apparuerant, mendaces & falsos esse. Per eos se spi-
ritus esse deceptam, qui polliciti erant eam liberare. Est qui refert proditam
ab ipsis Gallis propterea quod quicquid illi gloriose gererēt, scemine ascribe-
retur. Sic perit vindex Galliarum. Nobiliter olim Porsena Rex qui Chloes-
liam virginem Romanam obsidū liberatricem non interfecit, sed muneribus
donatam domum remisit, laudata virtute eius ac pietate in patriam. Cineres
crematae virginis sparserunt in flumen: nec vnquam ea ex die victoriam ali-
quam insignem retulerunt ex Galliis. Polydorus in rebus Anglicis narrat se
inxisse gravidam vt tempus mortis extraheret, quod quidem argumento sit,
quā multa & varia de illa Angli confingerent mendacia. Scriptor autem la-
tinus eius temporis de eadem virgine tradit hæc: Compendiū ab Anglis ob-
sidetur. Puella eruptionem facit, & capitur, ducta Rothomagum vbi tunc erat
Rex Henricus adolescens. Petrus Cauchon Bellouacorum tunc erat Episco-
pus, cōsiliarius præcipuus Regis Angliæ. In eius dicecesi quoniam capta Puel-
la erat, conuenit vt ipse inquisitionem faceret de Puella, quam maleficam esse
per inuidiam insimulabant & hæreticam. Quæstio habita à multis Theologis
& iureconsultis Lutetia euocatis: per multos dies interrogationes & respon-
sa ab tabellionibus diligenter conscripta. Admirationi omnibus erat, quod
puella rusticana de fidei rebus tam sapiēter tamq; catholicè loquebatur & re-
spondebat. Hoc autem inquisitores (qui Anglicæ erant omnes factionis) im-
primis curabant, vt callidis, versutis, & fucatis verbis & inquisitionibus & in-
terrogationibus captiosis, sanctam Christi virginem caperent, & de hæresi ac-
cusarent: sed non potuerunt. Data sunt illi à Domino verba quæ loqueretur,
nec spiritui eius qui loquebatur potuerunt resistere. Insuper Angli per obste-
trices suæ etiam factionis inspicere curabant virginem. Nec mulieres illæ quan-
uis maximè cuperent, ac virgini grauissimæ hostes essent, aliud potuere affir-
mare, quā quod intemerata claustra virginalia seruata in illa reperirent. Di-
citur enim suam integritatē Deo vouisse, cum adhuc patris sui gregem in agris
pasceret, quibus in agris ad eam religioni erat addicta vt quoties sonitū audiret

*Pe. Cochon
episc. iniqui
iudicii Præ-
ses.*

*Puella sim-
plex prudē-
tia.*

*Mendaces
Bethfordii
ad Phil. de
puella lisen-
re.*

*Anony. de
Ioana vira-
gine.*

*Religio &
pietas Pue-
llæ.*

campanæ de consecratione corporis Domini, religiosissimè prosterneret se in
Excusatio terram diu multumq; orans, laudans, ac benedicens Deum. Virilem habitum
virilis habi excusavit, ne scilicet militū incontinentiā provocari in illā posset, si scemineo
tus. vsa fuisset habitu. Vna nihilominus omniū Anglorum sententia erat, & vox
 „ vulgaris, nunquā se posse sceleriter cum Gallis dimicare, aut victoriā reporta-
 „ re, quandiu puella illa quā veneficam & sortilegam vocabant, viueret. Tollen-
 „ dam esse de terra. Hostes eius iudices erant. Pars eius aduersa qui eam accusa-
 „ rat, tulit sententiā. Squalore carceris & inedia eam macerabant. Ferunt eam
 „ tandē ab iudicibus adductā vt si vellet abiurare reuelationes quas asserbat si
 „ bi factas, eam absoluerent & abire permetterent, quod fecisse eam tradunt: sed
Reuelatio cum tamē nō dimitteretur, valde increpitā fuisse se dixisse, quod reuelationes
nes Puellæ abnegasset, iterum sibi in carcere apparuisse scilicet diuās Agnetem, Margari-
 „ tam, & Catherinā, ab illisq; quod hoc fecisset obiurgatā. Hæc fuit causa mor-
 „ tis. Dicebant hostes eius qui iudices erant, relapsam esse in abiuratā hæresim:
 „ adduxerant enim eā vt iuraret se vltra nō dicturā sibi reuelationes factas esse.
 „ Data brachio seculari Rotomagi cōbusta. Collecti cineres vniuersi & de pon-
 „ te in Sequanā demersi, ne quid fortè reliquiarū seruari aut coli possit. Postq;
Processus Normannia pulsus Anglis in fidē rediisset, vidimus enim processum & exami-
seu causa nauimus: ex quo quidē processu, non sufficienter constabat ipsam de alicuius
Puellæ à erronei dogmatis cōtra veritatē doctrinæ catholicæ assertionē conuictam vel
Gallis res in iure confessam: & per hoc hæresis atq; relapsus satis manifestè fuisse funda-
tractata. mentum: quanq; etiam præter hoc poterat processus huiusmodi ex multis ca-
 „ pitibus argui vitiosus, corā capitalibus inimicis sæpe per eam recusatis, dene-
 „ gato etiā ei omni consilio, quæ simplex puella erat, factus & habitus: quemad-
Libellus modum ex libello quem desuper ab eodem Carolo, expetito à nobis consilio,
anonymi edidimus, si cui ad cuius venerit manus legere vacauerit: latius poterit patere.
de puellæ Pulsus enim de Normannia Anglis idem Carolus rex per plures regni sui Præ-
innocentia latos, & diuini atq; humani Iuris doctos homines diligenter processum prædis-
 „ ctum examinari & discuti fecit, & de ea materia plures ad eū libellos conscri-
 „ pserunt, quibus coram certis à sede apostolica ad cognoscendū & iudicandū
 „ de huiusmodi materia iudicibus delegatis, exhibitis & maturè perlectis, per
 „ eosdem iudices in sententiam quam prædiximus extitit condescensum. Et sen-
Sententia tentia contra eam data sub Anglorū imperio, cassata & reuocata. Missa erat à
Anglorū le Deo ne quis ponat carnem brachium suum. Ne Anglorum superbia suis nimi-
gitimè reuo um fideret viribus. Gloriabantur in suis viribus. Deo non attribuebant suas
cata. victorias. Ostendere illis Deus voluit, quod stultè & impiè fecerunt suis duno-
 „ taxat fidentes viribus, & victoriam ostendit in sexu fragili, sicut in Delbora,
 „ Iudith, Hester. Hæc & plura de virgine ille Anonymus Synchronus puellæ.
Alius. ij. Mense Augusto sub ferias diui Bartholomæi apostoli Antonius Comes Vale-
die Iulii. lis Montium egregiam refert victoriam de Renato Duce Barenfi filio Ludouici
Victoria Co ci Andegauenſis competitoris regni Siciliæ. Discordia erat de Ducatu Lo-
mitis Valle tharingiæ. Moriens Carolus Dux Lotharingiæ, nullum filium, sed filiam vni-
mōti de Re cam reliquit Isabellam, quam Renatus tenebat matrimonio. Antonius fra-
nato Siculo ter Caroli defuncti Ducatum dicebat esse suum. Contra tendebat Renatus
 „ iure vxorio. Synodus Basiliensis secundum Renatum tulit sententiam.
 „ Obsidet is oppidum gentis Vallis Montanæ. Auxilia accipit Antonius à
 „ Philippo sagittarios imprimis Atrebatenses, & Antonium Tholongium
 „ Præfectum Burgundiæ strenuum virum.

Prælio fortiter conferto, vincit Vallemontius. Oppidum quod egregiè per menses tres se defenderat, obsidione liberatur. Captus Renatus, missusq; in signum gratitudinis Burgundioni, & seruatus Diuioni longo tempore. Dederat enim se in acie Martino Fouardo clienti Petri Luceburgensis. Captus Conradus Beyer Episcopus Mediomatricorum asinus inter simias, cum aliis circiter ducentis, inter quos nobiles complures. Occubuit magnus ille pugnatior veteranus miles Barbasanus, & tres Comites, quos quidam nominat Salinensem, Salernitanum, & Lymachum, cum Ioanne Haricuria, Henrico Bareario, & Theodorico eius germano, duobusq; fratribus Episcopi Metensis, & aliis ad tria circiter milia teste Engerranno. Ex factione victrice desiderati circiter. xl. quorum splendidissimus Girardus Marinius. Hic summam tulere laudem Atrebatibus Ambianisq; sagittariis, eorumq; singulari virtute stetit victoria, sed audiatur scriptor illius temporis.

*Ren. captus
& Burgun-
do deditus.
Barbasanus
occubuit.*

*Atrebatibus
Ambianisq;
sagittariis.*

Per idem (inquit) tempus Renatus Rex Siciliae idem dux Andegabensis & Comes Barenensis graviter contendebat cum Comite à Vallemontium de duca tu Lotharingae. Vterq; eum sibi vendicabat. Rex ad bellum processit. Philippus Dux Burgundiae Comiti dicto à Vallemontium quatuor milia armatorum auxilio misit. Renatus rex habebat adeò magnum exercitum vt paucitas Comitibus illi omnino esset contemptui. Vicit tamen Comes. Interfecti ad octo milia hominum ex Lotharingis, Alemannis, & Francis. Barbasan veteranus miles, eorum dux occisus. Captus ipse Rex Renatus, & cum eo Episcopus Metensis. Habebat enim Renatus (vt fama erat) amplius. xx. milia hominum, multosq; in iis nobiles ex finibus Rheni Germanos & Lotharingos. Metensis Episcopus adduxerat Regi auxilia & nobiles multos, ex quibus multi capti cum ipso Episcopo. Ea captiuitas Renati causa erat vt regnum suum auitum & patrum Siciliae seu Neapolitanum ad hostem suum Alphonsum Regem Arragonum deueniret, eoq; hactenus priuatus exutusq; maneret. Hæc ille.

*Idem narra-
tur per ano-
nymum.*

*Renatus cō-
tempnit co-
pias Valles-
montii.*

*Renati
copie*

*Alphon. ob-
tinet Sicilia
& Neapoli-
tan capti-
uo Renato.
Hen. An-
gulus Lutes-
cie coronatur.*

In fine Nouembris ductus Henricus puer nondum natus annos. xii. Lutetiam Parisiorum & à Cardinale Vincestræ in æde Deiparæ coronatus. Comitabantur cum imprimis Henricus Cardinalis Angliæ, Episcopi Ludouicus Morinorum, Petrus Bellouacorum, Ioannes Nouiomagensium, necnon & Parisiorum & Eburonicum. Luceburgensis Ioanes in Campania & Rastellio tyrannidem exercet, dum vicos castellaq; prosterbens, capit, occidit, strangulatq; aduersarios inhumaniter. Cum mille circiter armatis Philippus ex Atrebatibus petit Burgundiam maximè ab hostibus vexatam. Concedunt ad eum Legati Regis Caroli Reginaldus Episcopus Remorum & alii pro pace, sed nihil actum est: ordinatisq; in Burgundia rebus, reuertit dux in Flandriam. Ropertus Agripinensis Ecclesiæ Episcopus author erat pacis mense Decembri Leodiensibus à Philippo data. Ioannes ab Heynsberga Episcopus Leodiensis Comes idem Lossensis, simul Decani & Capitula ciuitatis Leodiensis, Nobilitas rectores & Senatores Praefecti omnium oppidorum Leodiensium seu Eburonum, quæ sunt Huyum, Dionantum, Atuacutum Tungrorum, Fanum Trudonis, Fossæ, Thuinum, Cobinum, Laus, Hassellum, Eyka, Breda, Belisia, Berniga, tota comunitas diocesis Leodiensis & Comitatus Lossensis pacem sunt assecuti deprecatore Colonienfi: cuius per placita pacis Turris illa superbæ initium malorum funditus est euersa & demolita. Dictum ne posthac vnquam Turris aliqua inter Dionantum & Bouinas liceat excitari. Soluta Duci centum milia nobiliū auri anglicani, eo pretio quo tum cursum habebant in Brabantia & Flandria.

*Io. Lucebur-
gensis tyrannus.*

*Pax à Phil.
Leodiensibus
datur.*

*Turris su-
perbiæ euer-
sa.*

dria. Aedificatum Sacellum apud Borsiriam cum sacris quotidianis, pro cæsis eo loci Burgundicis. Hanc pacem signis & sigillis roborauerunt Ioannes Episcopus & nobiles Arnoldus Hamallus, Arnoldus Ordiningius, Thiericus Monnallius, Iacobus Fossanus, Guilielmus Halstrensis, Henricus Bascongius, Carolus Riuerius, Arnoldus Couarennius, Rasso Gugonensis, & complures alii.

*Galli Somo
nam transse
unt.* Datum (inquit). xv. die Decembris anno M. CCCC XXXI. Mense Februa-

rio Galli Duce Reginaldo Versellio ex Bellouacis Somonam petunt, illumq; ad Pinciniacum traiciunt. Domartiam in Pontaco capiunt ac diripiunt: Iacobum Craonum loci Præfectum abducunt, qui postea quidem rediit, sed grandi soluto pretio. Et Autricum Carnutarum ciuitatem Ioannes nothus Aure-

*Io. Saraceni
monachi
chus proditor.*

*Autricum in
Carnutibus
diripitur.*

liensis, Gerardus Felinius, & Stephanus Hyrus capiunt, proditione Ioannis Saraceni monachi sectæ Dominicanæ, qui doctor erat Theologiæ. Adeo tunc in rabiem efferebantur animi mortalium, vt & monachi sanguinarii fierent, nefariisq; seditionibus sese inimicerent. Victus Guilielmus Nouavilla præfectus præsidii. Interfecti ciues circiter. lx. cum Ioanne Episcopo suo Burgundici sanguinis. Direpta ciuitas, & stuprata mulieres more Gallico. Nicolaus Cardinalis S. Crucis Legatus apostolicus de pace Regum venit in Galliam, sed postquâ pax componi non posset, inducias fecit in sex annos, quæ tamen statim sunt ruptæ. Ququam cessare cuperet nobilitas, miles inops cessare nesciuit, rapto viuere solitus. Solitudo erat agrorum, arua absq; cultu deserta. In oppidis famines grauis. Fanum Celerini in Andibus ab Anglis obsessum, Galli liberant. Latiniacum ad Matronam obsidet Ioannes Bethfordius: sed & hoc Galli fortiter liberant obsidione, viciis Gauouria, Hyro, Potone. In Bellouacis captus ille Poton Santralla à Thoma Comite Arondellio, redemptus postea & commutatus pro Ioanne Talboto Anglo apud Patacum (vt diximus) capto.

*Turbatur
totus orbis*

Ambrosius Lorus ex agro Cadomeni, maximam refert prædam præcipue captiuorum hominû. Turbatus erat totus ferè Christianus orbis. Italia, Sicilia, Gallia, Boëmia & Anglia bellis insanis, id est, domesticis seditionibus ardebant. Ecclesiarum per omnia ministri suis quoq; morbis laborabant, auaritia, ambitione, & scissionibus. Ad duodecimum calend. Martias decedit Martinus Romanæ ecclesiæ Episcopus: creatur paulò post Eugenius quartus. Synodum alii

*Eugenius
III.*

*Novum schisma
ecclesiæ.*

Basileiam alii Florentiam conuocant, de moribus malis sacerdotum (vt fama erat) reformandis. Iulianus Cardinalis S. Angeli accepta potestate citat Eugenium ad Concilium Basiliense. Ille Florentiæ Concilium celebrat: vbi concordia coisse dicitur inter Orientalem Occidentalemq; Ecclesias. Sed alii tamen duntaxat tradunt victos disputatione Græcos, confusos discessisse. Eugenius à Synodo Basiliensi reiicitur. Amadeus dux Sabaudia Sacerdos Maximus eligitur. Itaq; duo rursus extiterunt Romani Pontifices. Hoc nouum satanicumq; schisma annos tenuit. xvi. & amplius. Erat Christiana Resp. veluti schola literaria puerorum, quæ nullum habet rectorem, nullum caput. Si princeps fuisset aliquis Augustus & monarcha, haud tales passus fuisset mores ministrorû Ecclesiæ, haud tale fecisset vbiq; pietas naufragium. Succurrat reformator Christus, cuius in manu sunt omnia. Pridie calend. Decembris quando incidunt

*Prima Comititia
aurei
Velleris.*

feriæ diui Andreæ apostoli, habita à Philippo duce prima comitia, seu primû Capirulum & festum (ita enim vocant) Velleris aurei Insulæ in Ecclesia diui Petri apostoli, per triduum, vbi in locum Roberti Masminensis interfecti apud Bouinas, subfectus est Fridericus Comes Murensis. In locum autem Ioannis à nouo Castello (quem submotû & erasum diximus ex ordinis albo) Simon La-

lanus

Ianus Dominus Hautensis electus est. Schola literaria apud Pictones hoc anno ccepit exordium.

Pictorum
schola.

M CCCC XXXII. Pascha. xx. Aprilis. Iam tertio post Carolum Regem Remis sacratum Latiniacū ad Matronā annem obsident Angli Ducibus Bethfordio, Ioanne à Fano Pauli & Ioanne Villario, cum sex milibus pugnatorū. Defendūt Ambrosius Lora & Ioannes Focaldus fortiter ac strenuē, obsessisq; auxilio venit Ioannes nothus Aureliensis vir bello egregius. Cogitur tandem relinquere Bethfordius obsidiū, reuertiq; Lutetiam Parisiorū inglorius. Hæc principio mensis Augusti. In Flandria maximus tumultus propter nouam monetam, quæ dū cuditur, vetus moneta adeò deprimitur, vt tertia in auro, quarta verò in argento perdatur. Opponunt se Communitates, præcipuè Gandenses tantæ paucorū iniquitati & avaritiæ: exponuntq; tantum intertrimentum iniuriāq; se non passuros. Non nisi sextam ad summum se velle perdere.

Latiniacū
obsessum.

Bethfor. res
pellit. Lutetiam.

Tumultus
in Flandria
ob nouam
monetam.

Quod vbi non conceditur, Textores Gandavi, pluresq; opifices ad arma conuolant: Ioannem Leydanū pharmacopolam qui & Boele, Decanum suum, Dannielem van Zeuerne Senatorem & Iudocū Haesbiit (Haesoyt habet Vvilandus) insignem ciuem interficiunt. Henricum Vtenhouium, & Ioannē de Graue per fugam dilapsos inuenire nequeunt, sed ædes eorū diripiūt & demoluntur. Custodias publicas effringunt, captiuosq; maximè Georgium Godscalc suæ factionis hominem educunt. Pars Senatorū metu plebis fugit ab vrbe, sed post dies circiter. xii. consilio quorundam prudentum, motus quodam modo compositus desedit. Nam veniam illis omnium horū pacificatores promittūt.

Gandensium
motus.

Simul Philippus princeps aliis multis rebus implicitus, non punit illos in præsentia nisi multa aliquanta pecuniaria. Hæc pridie Idus Augusti, quando feriæ sunt diuæ Claræ virginis. Mense Septembri Ligniacum in Ambaris quod Ioannis Luceburgensis erat, Toparchus quidam Comarcus odio Luceburgii diripit & incendit, saluusq; cum captiuis ac præda discedit, priusquam Luceburgius suis suppetias adesse potuit. Thomas Carmelita concionator ille Britannicus postquā Remis conciones habuisset, Romam est profectus captusq; ibi & igni crematus, inuentus (vt Engerrannus refert) hæreticus. Hæreseos genus tamen non explicat. Odiosus valde erat avaris & simoniacis Ecclesiæ ministris. Eos nimium (puto) taxauit. Moritur soror Philippi principis Anna, vxor Ioannis Bethfordii, qui ob id grandi dolore afficitur, veritus ne charitas quam valde hæc mulier alebat, inter eum & Philippum frigeret. Rursus Legati Caroli Henriciq; Regum ac Ducis Burgundiæ apud Altrisiiodorum de pace conueniunt, sed nihil inter eos concordie pangitur. Poscebat adeò multa Philippus pro expiatione cædis paternæ vt intolerabilia visa sint Carolinis.

Ligniacum
diripitur.

Tho. Britan-
nus Carme-
lita, pro hæ-
retico Ro-
mæ crema-
tur.

Anna Beth-
fordii vxor
moritur.

Conuentus
de pace.

Anglusq; omni ope curabat ne seiungeretur abs se Burgundio, id quod impri-
mis cupiebant Galli. Inter Renatū Barensem & Antonium Comitem Valle
montanū Philippus pacem componit: accipitq; filius Antonii natu maximus
maiorē filiam Renati sibi vxorē Iolantillam nomine. Liberos enim habuit
Renatus ex Isabella Lotharinga Ioannem, Ludouicum, Iolantillam, & Marga-
ritam. Ex his Ioannes natu maximus Dux factus est Calabriæ, sed solo ferè no-
mine, quemadmodū pater Renatus rex Siciliæ. Nam Sicilia & Neapolis perue-
nerunt ad iustos heredes Friderici Augusti, nempe Aragonas in Hispania, qui
bus Renati aliorumq; Gallorum arma neutiquam erant paria. Auctus est Phi-
lippus filio, ex coniuge sua Elisabeta, qui natus est Gandavi in aula cui nomen
Vvalla, sed non perennauit. Susceptores eius fuisse lego Ioannē Episcopum

Pax inter
Renatū Bar-
ensem &
Ant. Valle-
montianum.

Iodoci Bur-
gund. natu
lis & obis
tue.

Camera.

Cameracensem, Petrum Comitem Fani Pauli, Ioannem Comitem Ligniensem, Ioannam Procomitem Meldensium, eandem dominā Ghistellanam, vñā cum vxore Ducis Gheldriæ Arnoldi Catherina Philippi nepte. Iodocus à successoribus dictus est, quanquā in nullo maiorum suorum stemmate repertum sit hoc nomē. Philippus (vt dixi) monetam eudit nouam, in quibus nummos aureos quos nominauit Riders, hoc est, equites, interdita & diminuta grauius ter veteri moneta, vnde motum diximus ortum. Pax inter Renatum Barensem captiuum & Comitem Fani Pauli & Ligniensem fratres: quam per pacem Guisia in Terrascia Ioanni cessit Luceburgensi, Ligniensem Comiti, quæ fuerat antea Ambari. Inter discordiam grandem Ioannis & Antonii Vergiacensis cum Domino Castelli Villani, cum resistere Villanus hostiū suorum viribus non posset, ad Carolum regem vñā cū Leodegariensi, Totevilla, & Ioanne Verpellerio nobilibus viris transfugit. Tum Burgundi Castella omnia Villani vt Granfiacum, Flongiacum, Challanciacū, Villerium, Nulliacum, Fanum Urbani, Blaisam, Varuillam, Cassacū, Romacum, Vallemontem, Losoncuriam aliq; demoliti sunt. Ad calend. Decembres feriis diui Andreæ apostoli celebrata comitia seu Capitulū (quod vocant) secundū Velleris aurei à Philippo grandi frequentia & magnificentia Brugis in æde diui Donatiani episcopi. Hic in locū Renati Pot domini Prugnæ, & Rupelle in Nolaco, defuncti sufficitur Andreas Tholongon peregrè tum profectus in terrā sanctā, qua in professione obiit, nec torquem ordinis gessit. In locū autem Antonii Tholongonis Marefcalli Burgundiæ defuncti inscribitur Ioannes à Meleduno, Dominus Antoniensis. Motus hoc anno in Brabantia, quo Bruccella & Andouerpia, cōtra Mechliniam se armabāt. Prædæ vtrinq; actæ & factæ cædes: sed Philippus discordiā sopiuit. Thomas Comes Arondellus copioso exercitu Bomolinas, Orlam, Louerias, & Fanum Celerini, vbi interfecti loci Præfecti Ioannes Alemanus & Guilielmus à Fano Albini, capit. Silliacum quoq; & Mellacū, Celiacum, Fanumq; Laurentii sibi subdit, sed tandē apud Geoberoiam accepto vulnere interiit. Ad ludos arcus manuarii Gandauum conuenerūt vnde sexaginta Collegia ex totidem oppidis & vicis.

M CCCC XXXIII. Pascha. xii. Aprilis. Initio huius anni Ioannes Dux Bethfordii Taruannæ ducit vxorem Iacobam filiam maximā Petri Luceburgensis Comitis Fani Pauli, neptem eandem Ludouici Episcopi Morinorū, & Ioannis Luceburgensis. Philippo Duci in Burgundia tum agenti non admodū placuere hæ nuptiæ, quod se infcio proculq; absente coissent. Factæ autē sunt in ædibus Episcopi magna pompa. Agebat sponsa annum ætatis decimum septimum forma prorsus liberali & gratiosa. In harum memoriam nuptiarū donauit Bethfordius Ecclesiæ Taruannensi duas campanas magni ponderis & pretii, quas suis impensis adferri curauit ex Anglia. Fanum Valerici ad ostiū Somonæ Ludouicus Vaucuria & Reginaldus Versellius de nostris capiunt, victo Ioāne Brimæo oppidi Præfecto. Eo ex oppido plurima nobis dāna Galli intulerunt. Ioānes Toysiacus Episc. Tornacensis etate cōfectus Insulæ obiit. Grādis oritur cōtentio de substituendo Episcopo. Ioānes Haricuria Episc. Ambianorum Romæ iuuantē Simone, nō Petro, episcopatū obtinet, vel vt duos simul iungat, vel vt pinguiorē teneat. Philippus dux se obiicit illius auaritiæ, nititurq; introducere Ioannē Ceuerotū Archidiaconum. Rotomagensem suū cōsiliariū, eiusq; iussu Haricurio nō est obeditū: sed redditus episcopales tota Flandria fisco Principis adiecti. Māsit tamē Tornaci Haricuria spe cōcordiæ inueniēde.

Accidit

Accidit vt paruo interiecto tēpore vacaret fortē Ecclesia Narbonensis, quam Papa in gratiam Philippi Haricurio dedit, sed ne sic quidem cedere voluit & abire Tornaco, fauore nixus ciuium. Pinguior vīsa Flandrensis quā Narbonensis praeda. Philippus infensus Tornacensibus quōd fouendo illum perti-
naciter contra se agerent, sub pēna capitis interdicat, ne quis commeatū aut rem vllam importet Tornacū, in fiscumq; suum refert vniuersos ciuium Tornacensium redditus tam in Hanonia, quā in Flandria. Mittit præterea quendam Stephanum Viuium vt possessionem capiat nomine Ceuerotī. Cum eo vadit Ioan. Comes Strāpanus milite satis multo stipatus. Tanta erat Tornacensium malitia, vt in mediis cæremoniis factō motu Stephanū ex cathedra episcopali, sacris eius vestibus laceratis raperent: quem & occidissent, nisi per op-
pidi Prætorem ne id accideret, captus esset & custoditus. Ita Stampensis nihil profecit, Atrebatumq; ad Philippū rediit. Tandem tamen Haricuria postquā nullam valeret assequi pacem, Narbonam concessit. Ceuerotus Tornaci se-
dit annos vndeiginti. Carolus Borbonius quāuis Philippi sororius Burgundis tamen grandia infert damna. Eam ob rem nuntii veniunt à tribus statibus Burgundiæ ad Philippum in Atrebatibus tunc agentem. Conscriptū exerci-
tum præmittit per Rastellensium fines, ipse mente Iunio cum .vi. milibus pug-
natorū & Isabella vxore per Campaniam prætér Remorū urbem Tricastas, indeq; in Burgundiam pertransit, statimq; Herniacū, Corsanum, Maligniacū, Sabelliacū, aliq; castella ad .xxiiii. ab hostibus occupata recipit, ad quod perficiendum fortissimos habuit ordinū ductores Croiacum, Hornium, Crequiacum, Nothum Fani Pauli, Creuecurium, Robertū à Nouavilla cum alia multa nobilitate. Vxorem autem pregnantē Diuionem misit. Per idem tempus decollatus & quadrifariam sectus Ægidius Postella gente Hagnonius, qui promiserat se occisurū Philippum principem in sylua quadam vbi venationi inten-
deret. Educatus is fuerat apud Margaritam Philippi amitam Comitem Hagnoniæ, matrē Iacobæ Bauaræ. Ambæ & Bauara mater, & Iacoba filia ob hanc rem suspectæ, sed magis mater. Crespiacum in Valesio Carolini capiunt, gra-
santurq; more victorū. Pridie Ascensionis dominicę Gandauī opifices rursus motum suscitant, aduersus suos rectores & primores ciuitatis. Iudocus Vitus & Simon Betta, qui tum erant in Magistratu, cum insignibus Flandriæ forum præoccupant, cū bonis plurimis pacis quietisq; studiosis. Igitur cōiurati vt vi-
dent se præuentos dilabuntur, seq; in latebras abdunt. Retracti septem follo-
nes præcipui authores coniurationis, & securi percussi super pontem capita-
lem, & repressus tumultus. Petrus Comes Fani Pauli Fanū capit Valerici post-
quam Ludouicum Vaucurium & Reginaldū Versellium ad deditiōē cōegisset. Profectus inde in Vgellanos vt Mochas obsideat Blangiacy correptus pe-
silentia moritur, sepeliturq; cū multis lachrymis in Carocampo monumento maiorum. Succedit Ludouicus filius eius natu maximus, annum agens ætatis quintumdecimū. Mondiderium inter hæc gnaviter defendit Philippus Sauo-
sius. Auennæ oppido Hagnoniæ moritur Oliuerius Comes Pontiberæ longē ante Britannia exactus. Sæuit pestilentia per totam prope Galliam, tantaq; in ciuili discordia, nec Dei nec Ecclesiæ, nec legum vlla erat reuerētia aut timor inter mortales. Omnia penē per Galliam inculta iacebant, lūporū magna erat sequitia. Mense Iulio Iacoba Bauara clam nobis Franconi Borsaliensi ex nobili-
te Zelandica. Pactū erat ne inconsulto Philippo nuberet. Hinc offensus Phi-
lippus Franconem capit, ac Rupelmondæ custodit. Rumor erat decollatū iri.

Ioan. Haricuria episc. Narbonensis
le Ceuerotus Episcopus
Tornacensis.

Burgundia
turbatur à
Carolo Borbonio.

Ph. amissa
in Burgundia
recupera-
rat.

Ægidii Postella
supplis
ciuium.

Crespiacum
capitur ex
pugnato
rū à Gale-
lis.

Motus Gā-
densium.
Seditio pu-
nita.

Fanū Valesio
rici recipi-
tur.

Mors Petri
Comitis Fa-
ni Pauli.
Lud. Comes
Fani Pauli.
Mors Olive-
rii Comitis
Pontiberæ.

Franco Borsaliensi
ducis
Iac. Bauaræ
uxorem.

Iacoba

Haplincur
ria hinc capio
sur.

Iacoba valde sollicita intercedentibus amicis virum liberat: sed Philippo Hag
noniam, Hollandiam, Zelandiam, & Frisiam transcribit. Ostrouandiam cum
aliis supra memoratis Borsaliensi Philippus assignat, qui Iacobam sibi retinet
vxoꝛē cum omnibus vefigalibus Hollandiæ & Zelandiæ. Mense Septembri
Haplincuriam arcem Martinus quidam Langobardus pro Carolo rege capit,
pulso Petro à Bello Saltu nobili imprimis & magno natu viro, sed statim reci
pit eam Ioannes Luceburgius cū Ludouico nepote Comite Fani Pauli, Philip
po Sauosio & Simone Lalano, multosq; (quod visum crudele) Gallos strangu
lat. Langobardus auro se redimit. Ioanni Haplincurio arx committitur. Pen

Penfacus
vincitur à
Luceburgio.

facus Laudunensium Præfectus Vervinū capere nititur, quod erat Ioannæ Ba
rensis. Luceburgius & Lalanus Comesq; Fani Pauli cū trecentis equitibus eò
profecti hostes vincunt fundūq;. Interfecti Gallardus Insulanus & Antonius
Bellogardius cum aliis. xl. Capti circiter. lx. magnaq; pars resti dati. Simon La

Crudelitas
Luceburgii

lanus Rosseletū Præfectum Laudunensium seruare conatur, seruatus ante ab
illo in cœnobio diui Vincentii Laudunensis, sed crudelitas Luceburgii nō est
passa, vnde grauiter indoluit Lalanus. Hic Luceburgius nepotem suum Ludo
uicum quosdā occidere ac iugulare iussit, vt cædibus & latrociniis tenellam
eius ætatem dicaret. Altera parte ex Bellouacis Hyrus, Chabanus, Flaviacus,
Rochefordius, & Longavilla Cappiaci Somonā transmittunt, magnamq; præ
dam & captiuos multos ex Atrebatibus referunt. In Cameracenses quoq; in
currunt: Asperam vicum, cœnobiumq; diui Aychardi Abbæ incendunt, præ
das captiuosq; abducunt. Quarto Idus Nouembris, hoc est, pridie feriarū diui

Gallorum
inuisio in
ag. in Came
racensem.
Natalis Ca
rol. Burg.

Martini episcopi natalis Caroli Burgundionis, quē Diuioni Philippo pepe
rit vxor Elisabetha, quem Carolus Comes Niuernensis Carolū die iustitico ap
pellauit, donatū à patre ordine equestri & Comitatu Quadrilegiensi ad fontē
sacri baptismatis. Carolum Martinū quidam dictum refert, seu Carolo Marti
num. Alter susceptor eius Ioannes dominus Croiacus. Susceptricem nondū
legi, nec amplius peperit Isabella, sed habuit Philippus ex mulieribus nescio
quibus filios nothos septem, Dauidem, Cornelium, Antonium, Balduinū, Io
annem, Raphaëlem, & Philippum cum sceminis nothis aliquot. Pridie Cal.

Philippi li
ber. illegiti
mi.

Decēbris in feriis diui Andreæ apostoli habita à Philippo Comitibus aurei velle
ris Diuioni in Burgundia. Hic in locum Andreæ Tholongonis defuncti in
itinere terræ sanctæ surrogatus Iacobus Creuecurius. In locū autem Petri Li
zelenburgensis Comitis Fani Pauli & Conuersani, dominiq; Angiensis defun
cti surrogatus Ioannes Vergiacus Vignoriaci toparchus. Simul vt numerus

Comitia au
rei velleris.

xxx. equitum impleatur, sex præterea noui additi Guido Pontalerius, Bodo
Noyella, Ioannes nothus Luceburgensis dominus idem Habordini, Carolus
Burgundio in primo adhuc mense sue ætatis Philippi filius Comes idem Qua
drilegii, Robertus Comes Vernenburgensis, & Theobaldus dominus Novi Cas
telli. Inde Philippus sub cal. Februarias cum ducentis nobilibus viris profi
ciscitur in Sabaudia ad nuptias cognati sui Ludouici Comitis Gebennensis,

Noui equi
tes octo.

qui Annam duxit vxorem filiam Iani Regis Cypri apud Cambracum Sabau
diæ. Aderant in nuptiis Cardinalis Cypri auunculus sponsæ, Regina Siciliæ
vxor Ludouici Andegauensis soror sponsi, Dux Ambarus, Dux Sabaudia
Amadæus pater sponsi, Comes Niuernensis, Comes Friburgensis, Princeps
Arausiacus, Filius Ducis Cluii, & alia nobilitas vnā cum Cancellario Sabau
diæ. Donauit Philippus sponsæ vnionem valentem tria milia aureorum fran
cicorū. Inter hæc Fanū Valerici Carolus Rex per Carolum Marefium capit,

Nuptia Lu
douici Ge
bennensis.

absente

Vnio Philip
pi pretiosus

absente

absente propter luem pestilentiae Roberto Sauosio loci Praefecto. Vicarius au-
tem Sauosii nothus Frennensis captus. Moritur in Anglia captiuus Ioannes dux
Borboniensis pater Caroli Claroniotam, cui Agne erat nupta soror Philippi.
Sepelitur Londini apud Carmelitas. Succedit in ducatu Borbonicu Carolus.
Moritur item Lugduni Maria Ioannis ducis in Anglia defuncti vxor, filia Io-
annis ducis Biturigum, mater Caroli ducis. Et naturae concedit Ioanna Caroli
regis soror, Ioannis vxor Ducis Britanniae, apud Venetos in Britannia. Decimo
sexto die Octobris Ioanna Regina Scotiae parit marito suo Iacobo Regi filios
vno partu duos Alexandrum & Iacobum. Turris templi S. Martini Hyprensis
hoc anno cecidit.

Mors Ioan.
Borbonii, et
Mariae eius
vxoris.

Reinatus
regis S. Marti
ni Hyprensis

M. CCCC XXXIII. Pascha. xxviii. Martii. Tercio die huius anni in Hol-
landia oppido Schieda obitus & sancta memoria Lydvviidt virginis mirande
patientiae & sanctimoniae. Philippus tota Burgundia dispositis praesidiis ibique
relieta vxore cum parvulo filio, in Flandriam redit cum sexcentis cataphractis. Io-
anni Niuernensi Philippi filio Comitatu donat Stampentem. Nouam pecuniam
belli neruum per Flandriam colligit, ut reuertatur in Burgundiam. Arcem cen-
onii diui Vincentii Laudunensis Ioannes Luceburgius capit, interfecto Ioanne
Pensaco & Eustathio Valda Praefectis. Captus ibi Antonius Cramallius vir
nobilis & strenuus, quem Rupelmunde Luceburgius securi percussit haud scio
quam causa. Capta arx Morella a Ioanne Croiaco, Valeranno Morello, Sauo-
sio, Humerio, Bodone Noyella. Capta & arx mortui maris. Hac Duce Ioanne
Stampano procuratore Picardiae a Philippo creato. Philippus iuncto sibi Si-
mone Lalano, Robertoque Sauosio, cum duobus milibus pugnatorum Burgundiam
reperit. In Laudunensibus paulum remoratur, quod Galli arcem obsidere pa-
rarerent diui Vincentii, sed res composita est, & arx prostrata ac demolita. In Comi-
tatu Quadrilegii qui in Burgundia est, capit Dux Chaumontum, furemque dat cen-
tum circiter Gallos qui ad oppidi occupant. In his erat filius Rodini Vilan-
drii nobilis viri. Ioannes Talbotus reuersus ex Anglia cum exercitu Bellomon-
tem Harae Belgici capit, pulso Amatore Vignolo fratre Stephani Hyri. Cre-
lium quo fugerat Amator obsidet, ibique Amator cum sagitta interficitur. Cre-
liani deditionem faciunt. Captus & Ponsidii Maxentio Gellone Ferrerio ad de-
ditionem compulso. Captum Crespiacum in Valensio & Clarosmos in Bellouacis:
tentatum Caesaromagus Bellouacorum, sed non captum. In his cum Talboto adfuere
Ioannes Villerius Adae Insulae Toparchus & Ludouicus Morinorum episcopus. Can-
cellarium Franciae Angli vocitabant. Captum & Fanum Valerici a Ioanne Bur-
gundo Comite Stampano. Episcopus ille Morinorum duxit Anglostrum Somo-
nam & Monchas arcem expugnavit argenteis & aureis hastis, annumerata pe-
cunia Praefecto Reginaldo Fontano. Arx ea solo aquata, quamvis pulcherri-
ma esset totius terrae Vgellanae. Attutus M. equitum Stephanus Hyrus & Io-
annes nothus Aureliensis Hannas ad ripam Somona capiunt. Atrebatibus, Ve-
romandis, & Cameracensibus grandem metum incutunt, sed statim Lucebur-
gius oppidum vna cum Bretolio recepit emptum ab hostibus xl. milibus scutorum
aureorum, quod nomen Atrebatum, Ambianum, Pontacenium, & Veromandum uere co-
acti sunt, quanquam id facerent valde iuviri. Capta ab Philippo Villa Nona
vnde Borbonius Burgundiam valde infestum. Comes Eriburgensis & nothus Fani
Pauli omnem Rhodani fluminis regionem in iussu Philippi cum vicis & castel-
lis euastant. Captum Fanum Celorinum ab Anglis. Galli Duce Guilielmo Blef-
seto quadringentos quodam concursu prosterunt interficiuntque Anglos.

S. Lyda
vivi
virgo.

Io. Niuern
sis donatur
Comitatu
Stampano.
Io. Pensaco
interficitur.
Anto. Cra
mallius secu
ri percussus.

Io. Stamp
anus Proc
rator Picar
diae.
Copie Ph.
Burgundiam
repetentis.
Chaumont
tum captu
Io. Talboti
res gesta.

Moncha
arx pulcher
rima dirui
tur.

Hannas capi
unt Angli.
redimit. Luce
burgius.

Bellum in
Burgundia
cum Borbo
nio.

Aliaque
eueniunt
huius anni

NN Stephan

Claromontem Angli capunt. Stephanus Hyrus de nostris capit Claromontem in Bellouacis, nec Ansemon tanum Praefectum loci dimittit, nisi solutis. xliii. milibus salutorum aureorū & .xx. eadis vini. Idem Bretolium capit pulso milite Sauosii Praefecti. Marisco ni colloquium Borbonii cum Philippo de pace cōcilianda. Diuioni celebrat Dux Natalem dominicū & Epiphaniā grandi magnificētia. Apud Niuernium agente Philippo inuist eum soror eius Agne cum duobus paruis filiis. Hanc iam diu nō visam valde comiter & benignē Dux excepit. Accessit maritus eius Carolus Claromontanus iam Dux Borbonius. Accessit & Arturus Richemontanus M. equitum, qui & ipse vnā Ducis sororum habebat vxorem Margaritam nomine: cum eo Reginaldus Pon. Remorū. Hic post multa & longā de pace colloquia conuenit de die statuendo in vrbe Atrebatium toti negotio transigendo. Amadēus Dux Sabaudiaē annos natus circiter. lvi. defuncta Maria vxore, Philippi amita, Ludouico filio commendat ducatum Sabaudiaē. Ipse apud cenobiū diui Mauricii solitariam eligit vitā cum Claudio Sextio & Henrico Columberio. Nihil tamen quod cuiuspiā esset momenti absq; con filio suo & filiis in ducatu fieri permisit. Viginti sibi prācipuos retinuit ministros, cibo potuq; exquisito & opiparo vixit, electusq; est in schismate Papa Romanus & Felix appellatus. In Normānia plebei Duce Thoma à Ligno consurgūt in Anglos maximo conglobati numero, sed suo hoc damno tentabāt. Nam statim oppressa est ab Anglis eorū coniuratio. Quidam Gandauī fullo nes conspirant vt quaternis oppidi locis summitterent incendiū, sed capti sunt ac capite plexi die mercurii ante Pascha. Memorabilis huius anni hyems ob diurnitatem & magnitudinem frigoris, quod à cal. Decembribus vsq; in mensem Martiū perseuerauit: adeo vt spissitudo glaciē vlnā mensuram excederet. Moritur Ludouicus Andegauen sis titulum vsurpans regni Siciliaē. Moritur & Ioanna regina Siciliaē prostituta mulier pudicitiaē. Renatus Andegauen sis Ludouico fratri succedere conabatur in regnū Siciliaē, sed captus ad huc tenebatur à Philippo in Burgundia. Alphonsus aragonensium Rex Siciliaē & Neapolitanum obtinuit regnū, tenetq; etiam nunc eius posteritas. Hoc anno Comitia aurei Velleris non sunt habita.

Pax cum Borbonio. Th. familiā trāsfert in Flandriā. M CCCC XXXV. Pascha. xvii. Aprilis. Liberata ab hostibus Burgūdia, pace facta cū Carolo Borbonio, Philippus cū vxore & paruo filio in Flandriam redit. Occurrit illi ad Altrissiodorū Ioannes Croyus Prætor Hagnoniē, Philippus Sauosius, Iacobus Brimaus, & Ioan. Brimaus cum mille pugnatoribus ex Picardia, quos pro reditu suo euocarat. Ioanni Vergiaco Burgūdica tutela cōmendatur. Traicit Sequanam ad ostium lonæ amnis, vbi proditus fuerat eius pater, concedit Lutetiam Parisiorum, vbi donis multis ipse vxorq; honorantur. Postquam peruenit in Atrebatē, ex Flandria Brabantiaq; excit nobilitatem vt ad sit ad cal. Iulias Atrebatī ad diem cōstitutam de pace: quam diem & Anglis denuntiat, missa ad hoc in Angliam legationē, cuius principes erant Vgo Alnetanus, Iacobus Creuecurius, & Quintinus Mainardus Praefectus Ecclesiaē diui Odomari episcopi. Interea Galli ducibus Bertrādo Martello & Carolo Manesio Somonam ad Aquas candidas traiciūt, ac Ruellam oppidum capiunt, aliis occisis, aliis auro redemptis Anglis qui fuerō praefidio. Ea res non modō Atrebatibus, sed etiam Morinis, Pontacensibus Ebonisq; metum iniecit, qui eo ex loco per Gallos ferro & igni perdebantur, qui & Stapulam oppidum & portū direptum incenderunt: Is olim erat portus Icius. Tributū à mercatoribus quoddā Andouerpiānis Philippus exigit. Ad arma rōunt ciues:

Tribus

Tributum detrectant: Ccenobium diui Michaelis Præmonstratenfis nominis inuadunt, q̄ Abbam haberent suspectum. Eum tumultum postea Antuerpiani multo luunt ere. Fanum Dionysii Parisiani de Anglis captum per duces Caroli regis Ioannem Focaldū & Ludouicum Vaucuriam. Eo ex oppido Galli com meatū qui ex Rotomago Sequana subuehebatur Parisiis interceperunt. Mis- si Ioannes Villarius, Nothus Fani Pauli cum fratre Ludouico, Valeranus Mo- rellus, Ferricus Malliacus, Robertus à Nouavilla cū magna militum manu Pa- risiis auxilio. Oruillam, hoc est, Auriniacum (nisi fallor) cepissent Galli nisi Io- annes Talbotus viriliter fuisset tutatus. Stapulam rursus capiunt, diripiūt, in- cendunt: atq; per omnem agrū Bononiensem incendia & vastationes circum- ferunt. Mense Iuliq; Nicolaus Albergatus Cardinalis titulo S. Crucis missus ab Eugenio Papa Romano, & Cardinalis Cypri missus à Synodo Basiliēsi, Atre- batum veniunt cum multis Episcopis & Theologis paci conciliandæ. Deci- mofexto cal. Augusti (qui dominicus erat) apud Bohanum Hagnoniæ factæ nuptiæ Philippo auctore Ludouici Luceburgensis Comitis Fani Pauli, qui & Comes erat Conuersani, Briane, & dominus Angiensis. Duxit vxorem Ioan- nam Barensem vnicam filiam Roberti Barenfis Comitem Marliæ, & Suefsio- num, dominam Duynkercanam, Varneftuni, & multarū aliarum ditionū. Ma- ter huius sponsæ erat Ioanna Betuniensis, Procomes Meldensis, domina Ghi- stellana, Duynkercana, Bruchburgensis, Greueningensis, & Varneftuni. Septem liberi hoc ex thoro procreati, Ioannes, Petrus, Antonius, Carolus, & tres filiæ. Iuo Podiensis ex finibus Remorū in Rastellam incurrit & prædam refert: sed nothus illam Humerius intercipit, Iuonem in fugam propellit. Ad Conuen- tum Atrebatensem conueniunt Henricus Cardinalis Vintoniensis, Henricus Pon. Eboracensis, Guilielmus Suthfolchiæ, Ioannes Hantintoniæ & Richar- dus Varuicensis Comites, Philippus Dux forti cohorte sagittariorū stipatus pro corporis sui custodia. Cum eo Arnoldus Dux Gheldriæ, Comes Nassoui- ensis, Ioannes episc. Cameracensis, Comes Falcoburgensis, Ioannes episc. Leo- diensis cum ducentis equis albis, primoribusq; viris totidem albo amictu, An- tonius Comes Vallemontensium, Carolus Comes Niuernensis, Ioannes eius frater Comes Stampanus, Abbas Vezeliacensis, Daniel filius Principis Arau- siacensis, Comes Salinarū, Ioannes Luceburgius Ligniaci Comes, Ludouicus Luceburgicus Comes Fani Pauli, Theobaldus Luceburgēsis filius Petri domi- nus Fiennensis, Nicolaus Raulinus Philippi orator cū aliis multis. Pridie cal. Augusti adueniunt Legati Caroli regis, Carolus dux Borbonicus, Arturus Ri- chemontanus Magister equitum, Ludouicus Comes Vindocinensis, Reginal- dus Pont. Remorum, Guilielmus episc. Parisiorū, Christophorus Haricurius, Adam à Cameraco Præses gallicanæ Curiae, Guilielmus Faietta, Guil. Hugo archidiaconus. Metensis, multiq; alii experiētes viri. His Philip. dux cū Gheldero, Niuernensi, aliisq; obuiā processit. Inde aduenit Isabella Philippi vxor, quæ lectica sumptuosissima vehebatur, sequētib; in albis gradariis insignibus ali- quot mulieribus. Huic oīs nobilitas Legatūq; honoris causa obuiā prodibant. Ibar ipsa salutatū Cardinales, indeq; in suas ædes concessit ad Ducē. Adfuit cū Cardinale S. Crucis Thomas Sarzanus venerabilis theologus, postea Pon. Ro- manus Nicolaus Quintus dictus. Adfuerūt quoq; Legati Sigismundi Augusti, Regumq; Cypri, Lusitaniæ, Siciliae, Hispaniæ, Nauarreg, Poloniæ, Daciæ, Ducū Britanniæ & Mediolanensis, cum Legatis Burgundiæ, Flandriæ, Brabantiae, Hagnoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ, Namurcensis omniumq; terrarum Philippi. Instituit Dux pro sui custodia centum nobiles viros & ducētos sagittarios, in

*Tumultus
Antuerpiae*

*Fanū Dionysii
Angli
amittunt.*

*Ager Bono
niensis vas
statur.*

*Legati Pō.
Max. Atre
bation.
Nuptiæ Lu
douici Luce
burgensis.
Io. Barenfis*

*Liberi Lud.
Luceburgē
sis.*

*Legati An
glie Atre
batum.*

*Philippi
Comitiss
tus.*

*Legati Car
oli Regis
Atrebatū*

*Pompa Isa
bellæ Phil.
vxoris.*

*Tho. Sara
zanus.*

*Custodia
Philippi.*

quibus præcipui Croiacus, Hornius, Creuecuria, Charniacus, Ioannesq; Bris
maus bene armati, & in omnē (si opus esset) occasionē intenti. Minimē enim
Conuentus
Atrebatens
sis.
Duellum.
Io. Marlius
Hispan. nos
bilis eques.
Gallis fidendum existimauit. Hic Conuentus Atrebatensis omnis æui tota in
Gallia erat celeberrimus. Numerati sunt in eo vltra decem milia equorum.
Tertio Idus Augusti equestri duello inuicem decertabant Ioānes Marlius Ba
ro gēre Hispanus, & Petrus Charniacensis Burgūduſ, eques ordinis aurei vele
leris. Hispanus pugnabat viſura quā vocant leuata, hoc est, oculis reſectis, quę
res vt noua & ante nō viſa, ita laudi & virtuti illi veria Charniacum fortiter
decertās in altero brachiorum vulnerauit. Philippus illum donauit haud pœ
nitendis muneribus, quę impensas eius tanto itinere factas luerent. Cœno
bium diui Vedaſti epiſcopi locus colloquendi diſceptandiꝫ delectus. Ibi Ni
colaus Cardinalis S. Crucis antea monachus Carthuſienſis, comi ac benigna
Postulata
Anglorū.
oratione Principes ad ea quę pacis erant hortabatur. Galli imprimis petebāt,
ne ſe vltra ſcriberet Anglus Regē Francorū, ſed certis ſibi conditionibus Nor
manniam & Aquitaniam acciperet, ea contentus parte Gallię. Econtrariō An
gli Henricum ſuum regnare in Galliis volebant: Carolum autem conſtituere
eius Beneficiarium, ſi partem aliquam regni voluiſſet retinere. Talibus diſpu
Angli con
uentum re
linquunt.
tionibus poſtq̃ nihil proficerent, principio menſis Septembris nulla Angli re
conſecta diſcedunt. Burgundio poſtquā de cæde parentis tam acerbas per lon
gum tempus ſumpſiſſet pœnas, conſiliū tandem in melius retulit, mitiorem ſe
præbuit ſanandis Reip. calamitatibus, præſertim quando videret id vico eſſe
curæ. Reginaldus Pont. Remorū, Carolus Borbonius, Arturus Richemontas
nus, Ludouicus Vindocinenſis, Chriſtophorus Haricurius, Adam præſes Cu
riæ Pariſiæꝫ accedunt ad ædem diui Vedaſti, vbi in ſuo erat oratorio. Hic ad
pedes eius procumbūt, orantꝫ noīe Caroli regis, vt dignetur parentis ſui cę
dem Regi remittere, quandoquidē id facinus per imperitiā adoleſcentiæ
perq; conſilia improborū hominum, quorū tum erat in poteſtate, designaſſet.
Dolere Regem grauiffimē quōd ita accidiſſet. Quōd ſi factū non eſſet, omni
ſe ope anniſurum ne vnquam fieret. Dux vltra nō tenens lachrymas, ſe remit
tere reſpondet, paſtis conditionibus: Vt ædificet Rex Sacellum in ſacra æde
Monſtrollienſi, vbi quotidie ſacra in perpetuum fiant pro defunctis. Crucem
idem ſtatuat æternæ memoriæ ſuper pontem quo loco cædes facta: Cœnobiū
iuxta id oppidi Carthuſienſe idem extruat. xiii. monachorū iuſtis adiectis redi
tibus. Diuioni verò ad ſepulchrum ducis Ioannis atq; Archembaldi Floſſatis
domini Noyellę cū Duce occiſi ſacrum pro defunctis curet quotidie imperpe
tuum decantari. Soluat idem Rex pro bonis ducis Ioannis ea cæde perditis, vt
anulis, catenis, rebusq; aliis quinquaginta milia ſcutorū aureorum iuſti pon
deris, excepto pretioſiſſimo torque Duci detracto, pro quo Rex facta æſtima
tione iuſtum reddet pretium. Damna Rex præſtet luatq; accepta ab omni
bus Ducis nobilibus ea in abominabili cæde. Vniuerſi qui cædi cum Rege in
terfuerunt, extra hanc pacem imperpetuum ſunto. Rex toto ſuo imperio il
los comprehendito, duciq; Philippo tradito. Quos comprehendere nequeat,
exilio perpetuo damnet, illorumq; bona fiſco Ducis adiudicentur. Vt Co
mitatus Matifconenſem, Fani Gangonis, Altiſſiodorenſem, Barumq; Sequas
næ cum omnibus appendicibus Dux eiꝫ poſteritas tam ſceminæ quā mā
res imperpetuum poſſideant. Vt iura omnia regalia & emolumenta ciuita
tum Lingonum, Heduorum, & Cathalaunenſium, Burgundiæ accedant Du
cibus. Vt Ioannes Burgundus Philippi filius, Comes Stampenſis, Stam
pas Gie

pas Gienasq; super Ligerim Ioanni duci Burgundiae per ducem Biturigum venditas sibi retineat. Vt eidem Ioanni & fratri eius Carolo Comiti Niuernensi reddantur à Rege. xxxii. milia & xl. scuta aurea, quæ fuerant Bone Atrebatensis eorum matris, sed ablata à Rege ex Ecclesia Rotomagensi ubi erant deposita. Vt accipiat Dux à Rege pro se & hæredibus suis recta linea maribus tantum Peronam, Mondiderium, Roiam, cum omnibus appendicibus. Vt cedat Rex Duci & eius heredibus, Fanum Quintini, Corbeiam, Samarobrigam Ambianorum, Abbavillam, Comitatum Pontacensem, Dullendium, Fanum Richarii, Creuecuriã, Aleuias Moretaniãq; redimenda per Regem quadringentis milibus scutorum aureorum. Vt à Tornacensibus Dux consuetum recipiat tributum per certos annos cum illis pactum. Simul quoniam in Comitatum Bononiensem ius se Dux habere diceret, vt illum pro se suisq; heredibus procreatis masculis duntaxat possideat. Vt Dux tota vita liber sit, ab omni omaggio quod vocant faciendo, sed heredes eius in Regis iurent verba. Vt Rex omnibus fœderibus cū Ducis inimicis factis renūtiat, Nēne cum Anglis Duce excluso pacem ullam faciat. Vt Ducis clientibus si Regi militent, crucem ubiq; Andreanam gerere liceat. Vt Dux dū viuat, omni re sortitione sit liber. Ante hæc oia Dux solutus erat à Cardinalibus, ab oībus iuramentis, pactis, promissis, & fœderibus Anglicæ genti factis. Pactum & hac pace matrimoniū inter Carolum Philippi filium, & filiã regis Caroli Catherinã, æquales tunc ætate, promittente Rege præ manu pro dote filiæ. lx. milia scutorum aureorū, simul die nuptiarū, alia. lx. milia. Hanc pacem super crucem tenētibus illam Cardinalibus Philippus pro se, Borbonius Richemotusq; pro Rege iurabant: quæ pax. xi. cal. Octobris totam per Galliã publicè denuntiata innumeros mortales miro affecit gaudio. Habet autē si oia adnumerentur. xxxi. capita. Inter hæc Angli Fanū Dionysii iuxta Lutetiã obsident Ducibus Talboto, Ioanne Villario, Georgio Richamæo, Valeriano Morello, Ioāne notho Fani Pauli, & Ludouico Co. Fani Pauli eius germano, Ferrico Malliacensi, Roberto Nouavilla cum sexcentis armatis. Defendunt Ludouicus Vaucuria, Ioan. Focaldus, Arturus à Turre, Reginaldus à Fano Ioannis. Ludouicus autē Luceburgensis Morinorū Episc. Anglici nominis cancellarius interim urbem Parisiorū rexit, obsidentesq; plurimum iuuit. Pugnatum ad Dionysii acriter. Quadam oppugnatione Nothus Fani Pauli Ioannes Humerius, Rob. Nouavilla equestri sunt ordine ob virtutē donati: quata men pugna ad. lxxx. fortes viros amiserunt. Obsessi quoq; multos perdidērūt plurimum defatigati. Interfecti Ludouicus Vaucuria & Reginaldus à Fano Ioannis, & Arturus à Turre, vnde fracti propugnatores, dedere Anglis oppidū coguntur. Ambiani Atrebatensq; ad famā pacis Atrebatensis Anglis dicunt vale, & domū se recipiunt, idq; cum grandi Anglorū dolore. Galli pontē Meduntē capiūt, impediuntq; ne Lutetiã ex Rotomago cōmeatus subuehatur, vnde Parisii graui affecti dolore. Pridie cal. Octobris Isabella regina mater regis Caroli Lutetiæ in ædibus Fani Pauli defungitur tenui admodum statu. Sepulta ad Dionysii nulla pompa, sed instar priuatæ fœminæ, haud scio an maiore Caroli an Henrici regis dedecore. Nuntio de eius morte allato statim Philippus Atrebatam amplas illi exequias fieri curauit, in eade diuī Vedasti, quibus ipse pulchatus incessit cū Ioāne Stampensi, Ludouico Vindocinensi, Ioanne Cluiensi, multisq; aliis atratis proceribus, sacrum faciēte Hugone episc. Atrebatensi. Misit Phil. in Angliã legatione Regi scribit se precibus Cardinaliū, authoritatēq; Eugenii Pon. & Basiliensis Synodi, pacē cū Rege Carolo fecisse, amore Dei ac

Bononiensis
Comitatus
Philippo
accedit.

Isabella Regi
filiæ Carolo Burgundionis desponsatur.
Pax illustratur.

Fanum Dionysii Angli recipiunt

Pons Meduntæ.

Isabelle Regina obitus.

Exequiæ eiusdem Atrebatam

Legatio Philippi in Angliam.

*Ira Anglos
rū in Philip
pum ob pas
cem Acres
batensem.*

*Ambiani
cōspirāt in
suos rector
res.*

*Seditiosi ca
pite plectū
tur.*

*Io. Villari
us Anglos
rū Maref
callus.*

*Consultatio
de obsidēda
Calesia.*

*Obsidio Cale
siana tempe
re decernit
tur.*

*Pb. auxilia
tur Frācis.*

*Regis filius,
noīe Burgū
dionis appel
latur.*

*Io. Bethfor
dii mors.*

*Genuensū
victoria ad
Caietam.
Pb. Medios
lanēsis comi
tas in dimit
tendis Regi
bus captiuis*

Reip. orans vt & ipsi mutare consilia, ac pacē Christiano orbi reddere velint. Lachrymas misisse dicitur iuuenis Rex cum videret in Philippi literis nō scribi consueto ritu sibi domino. Dici nō possit q̄ ingrata ac molesta hęc legatio Anglis, quæve probra, quas contumelias in Philippū fando iecerint. Nihil rescribere dignati domū remiserūt Legatos, hoc duntaxat verbis denuntiantes, Philippū esse periurum, & perfidissimū proditorē. Verū postea eos pœnituit oblatas nō accepisse pacis cōditiones. Quas ad Cæsare, ad Ghelderos, Leodien ses, Agrippinenses, Gandensesq; pro fauore & auxilio contra Philippū mittebant literas, Philippus intercepisse dicitur. Tanta illorū erat iracūdia vt Flan dros, Brabantos, Hollandos, Zelandos, Hagnonios, toto regno Anglico ciecerint, nōnullosq; interfecerint. Ambiani ob grauitatē vectigaliū in rectores suos conspirāt. Petrum Clericū interficiunt ædesq; eius diripiunt: Tristandū aduocatum vrbe expellūt. Mittit eō Philippus Stephanū Croiacum, Ioannē Brimæū, Philippū Sauosium. Securi percussi Honorius Coquinus, Petrus dictus à Catalauno capita motus cū aliis nōnullis, missi cōplures in exiliū. Ita tumultus sedatus. In Caletis captum oppidū & portus Dieppa de Anglis per Galte rum Bosacū & Carolum Marefium. In Campania ex Nongento & Montinia co Ioannes Vergiacus, ex Ponte Isaræ Ioānes Villarius Anglos extrudunt pel luntq; Villarius ante eorum Marefcallus, iam factus eorundē hostis. Dux quorundam præcipiti consilio statuit obsidere Calesiam. Non omnibus tamē placuit hoc consilium, alii suadebāt, alii autē quod nihil nisi pacem quæreret dehortabantur. Ioannes episc. Tornacensis, Dominus Croiacus & Ioannes eius frater, Ioannes Hornius Senescallus Brabantia, Ioan. Brimæus Prætor Ambianorum, Creuecurius, Charonius, & quidā alii id Philippo fuere authores. Ioannes autē Luceburgenfis, Nothus à Fano Pauli, Vidamæus Ambianorū, Sauosius, Alnetanus, Malliacus, Antonianus, aliiq; cōplures ad id consilii nō erant accersiti, quā rem egrētulerūt, minusq; idcirco ad idem negotii erāt propensi. Gandauum Dux profectus per Gosinū Syluestrem cōuocato consilio, sentētię rogatur. Gandenses absq; vlla deliberatione cū ceteris membris habita, in expeditionem assentiuntur. Idem cætera fecere membra, vt Brugeses, Hypprenses, & Vrylatæ. Ostētare vires opesq; suas optabāt, maturē absorpturi (veluti iactabāt) Calesiā. Hollādī quoq; gēs rebus assueta marinis, naues nauarchosq; obsidendo per mare oppidū portuiq; claudendo promiserūt. Inter hęc mittit Philippus Simonē Lalanum cū sexcentis pugnatoribus auxilio Ioanni Villario Pontē Isaræ recens captū, contra Anglos defendenti, quanq; per pacis placita liber esset ab omni auxilio Regi administrando. Dum hęc aguntur, Maria Andégauensis soror Renati Barenfis vxor Caroli regis filiū enixa est, quē Rex noīe Philippi ducis leuari ad sacrum fontē curauit, per Carolum Borboniū, dictusq; est Philippus: quapropter Philippus valde gauisus nuntios eius rei magnis donat muneribus, sed puer nō vixit nisi quatuor circiter mēses. Exitu anni cogit Dux pecuniā bello Anglico. Moritur Rotomagi sub hanc initam pacem Ioānes Dux Bethfordius maximo detrimento rei Anglicę. Hic annus est quo Alphonsus rex Aragoniæ atq; eius germanus Rex Nauarræ, terra mariq; Caietam oppidū portumq; obsidētes, nauali pręlio ab Genuēsibus victi, ambo capti sunt cū ingēti alia nobilitate Hispaniæ. Nihilominus tamē gratis (quod mirū erat) à Philippo Mediolanensī dūce, cui & Genuenses parebant, dimissi Caietam, regnumq; Neapolitanū & Apuliæ pulso Renato Andégauensī tandē asseruerunt. Hęc insignis victoria Genuensium fortiter parta Nonis (vt lego)

Augusti

Augusti, quando incidunt feriæ diui Dominici Hispani. Nonis Augusti grandinis quæ cecidit magnitudo omnē memoriam hominum superauit, calamitatemq; frugibus attulit. Comititia ordinis aurei velleris habita Bruccellæ in Dominico diuæ Gudolæ in feris diui Andreæ apostoli.

Grando memorabilis. Comititia aurei velleris.

M CCCC XXXVI. Pascha. viii. Aprilis. Receptum de Anglis Fanum Dionysii Parisiensis. Hoc Galli Burgundiq; iunctis simul viribus perficiunt. Arturus Magister equitum, Ioannes Aureliensis nothus Gallorum, Ioannes Villarius & Simon Lalanus præcipui Burgundionū fuere duces. Occisi Angli circiter ducenti. Capti. lxxx. quorum in numero Thomas Bellomontanus eorū ductor. Per eosdē recepta & regia vrbs Lutetia Parisiorum eodem mense Aprilis. Ceperat eam ante Ioannes Villarius pro Anglis, nunc recipit idem pro Gallis. Nam postq; Michael Lalerius, Ioannes Fontanus, & Nicolaus Louerius ciues de reddenda ciuitate ad eum clam scripserant, ostendit ille mox literas Regis Caroli de remissione omnium offensarum, promittitq; illos fore sub potestate Burgundionū ducis, cuius semper partes fuerat secuti. Paratis scalis primus murum ascendit euaditq; in ciuitatem Villarius. Portæ aperiuntur. Aureliensis nothus, M. equitum aliq; summates Introducuntur. Ludouicus Morinorū Episcopus, Lexouienfis Meldensisq; Episcopi cū Vilbio & Simone Morherio Præfectis in propugnaculum Antonianum trepidi fugiunt, vitamq; pacti per posticum discedunt, irrisi & probris affecti. Morinenfis fit deinde Pont. Roto magensis. Creati noui equites Sanson Lalanus frater Simonis, Robertusq; Noua Villa. Philippus Teruantius creatus Præfectus Parisiorum. Erectum in vrbe signū militare Philippi ducis ad gratificandū Parisianis, vtq; ob hoc in officio quietiores persisteret. Mense Maio in Bruchburgenses, Bergenses, Casletanosq; Angli incurrunt, magnāq; pecudum vim abducunt. Casletani cū vicinis suis temerē conglobantur. Duces eorū erant Valrauius (alius habet Vultrandus) van Huchin, Georgius ab Evveda, Philippus à Longo prato & Theodoricus Hazebrucanus. Pugna cū hostibus prohibente quāuis nobilitate cōmittunt. Duces cum cæteris per fugam se saluant. Quingenti circiter fugere recusant, victi sunt cæsiq; circiter trecenti. Capti centū & xx. ductiq; Calesiam cū grandi præda. Cæsi ex Anglis. lxx. Curiam sacram Lonensem in agro Bruchburgensi, quo se suaq; contulerant multa imbellis turba, Angli obsident: vbi postq; iactu lapidis quidā nobilis Anglus occubuisse, templum incendūt, obsessosq; cum mulieribus & pueris suffocāt & cremāt. Apud Greueningā captus quidā præpotens Anglus grāde pretiū offert si dimittatur: sed mox ab Casletano quodā cuius germanus in pugna erat cæsus, interficitur. Obrūcare captiuū nulla gloria, sed dedecus. Hac pridie Idus Maias. Gandēses postulante duce ad nouem milia (Engerrannus. xvi. dicit) virorū armāt, magnāq; carrorū multitudinē cogunt obsidendæ Calesiæ. Incesserat libido Philippū Calesiæ capiundæ tam lōga arate ab corpore Flandrico auulsæ: sed errauit quod cōfusam multitudinem, rudē cōmunitatē, ac promiscuū vulgus ciuitatū ad hoc vocaret. Ceciderat id malē patri eius Ioanni in Veromāduis. xxv. ante annis. Mirū quod eius rei nō meminisset. Ex tot suis ditionibus facilē coëgisset numerū satis magnū exercitatorū militū. Vulgus tyrones erant quorū plurimi nunq; bellum viderant, nunq; arma induerāt, nec vllius imperio ductoris obsequi didicerāt, opifices rei militaris prorsus ignari, suiq; sensus hoies, nobilitati insueti parere, bene quidē armati ac satis nūmati, sed ideo superbi, vani, inconstātes, ac intemperantes, ad hæc crapulæ ebrietatiq; dediti. Hanc expeditionē Ioannes Episcopus Tornacensis quidamq; alii Philippo suasisse authores fuisse referuntur.

Fanū Dionysii recipiunt Galli.

Lutetia recepta prodicione.

Ph. Teruantius Præfectus Parisiorum.

Conflētus quo Casletani vincuntur ab Anglis. Curia Lonensis crematur.

Gandēsum copie Calesiam ituræ.

Philippi erratum.

Autores expeditionis.

*Calesia diffi-
le capi pos-
tuit.*

*Io. Leon
pyrata.*

*Rob. Borno
nulla cadit.*

*Duces ci-
uitatum*

*Gandensium
agmen.*

*Theod. Hae-
zebruccensis.*

*Discordia
Slusæ inter
mercatores
& ciues.*

*Eligius tur-
lan. supplis-
cio diuinis
eius eripitur*

*Brugensium
agmen.
Slusa Bru-
gensis sequi
detrectat, q̃
causa lōgæ
discordiæ.*

Rarò in re bellica rectè consulunt sacerdotes, qui inter milites veluti afini ha-
bentur inter simias. Vtinam spiritualem amplecterètur potius militiam, suaq̃
onilia à lupis defenderent. Persuasum habebant cum Philippus tum Ganden-
ses, Calesiam mari posse obsideri Hollandorū Zelandorumq̃ viribus: sed ea-
res fefellit. Quis enim Calesiam capiat, nisi imperiū habeat maris, Anglosq̃ di-
stineat? Tanta erat difficultas obsidendi, vt ne terra quidē posset id oppidi vn-
diq̃ claudi. Ioānes Leon exul Gandensis Duynkerca oriūdu pyrata magnus,
tempestare quadā maris cū suis submergitur. Octo vel nouem habebat in ma-
ri pyratas. Dicebat se Deo amicū, reliquis omnibus hostē. Flandris, Hollan-
dis, Zelādusq̃ formidini erat, fecitq̃ per mare multa latrocinia, sed exitu se di-
gno perijt. Ad Greueningam equitatus noster Anglos vincit, fugatq̃. lxx. oc-
cisis. Paulò post nostros Angli ad portas vsq̃ Ardæ fugant. Centū aut plus eò
interficiunt, in quibus cadit Robertus Bornouilla. Capti clari aliquot equites
ex Flādris & Atrebatibus quorū nomina corrupta. Fugati Robertus Sauosius,
Bodo Noyella, Heula, Variniacus & alii nobiles. Principio Iunii Philippus
Gandensim copias recenset. Ad eos conuenerant ambacti eorū Aloftani, qui
lxxii. habent pagos: Simul Grandimontani, Niniuite, Bolarii, Sotinghem, Scor-
nacum, Gauera, Roda, Rotornacū. Præfectus Gandensium erat Colardus Eli-
tus Cominiēsis dominus, Brūgensiu Ioānes dominus Steenhufius, Curtracena-
sium Gerardus Ghistellanus, Hyprensiū Ioānes Cominius, Franconatum seu
Vrylatarū dominus de Merkem. Gandenses Calesiam versus mouent. Prima
nocte hospitatur apud Donsam & Petegham die dominico post serias corpo-
ris Christi. Indè per Curtracensiu fines & ripā Lysæ Armenteriā perq̃ medios
Aleucos Hazebruc vsq̃ perueniūt, vbi possessiones Theodorici Hazebruccen-
inuadūt, edes molamq̃ eius frumētariā prosterñūt, q̃ causa fuerat (vt dicebāt)
incōmodi accepti apud Greueningā, vbi quingētos Flandros cōtra tria milia
Anglorū pugnātes deseruit, ex quibus trecenti interfecti, cæteri se in syluas &
paludes abdiderūt. Apud Drinckam Philippū principem, Arturū M. equitum,
aliāq̃ inuenerunt nobilitatē. Ad Greueningā molam frumentariā proster-
nunt Georgii Evvedii, q̃ Casletanos cū Hazebrucano deseruisset. Dum hæc
aguntur, apud Slusam rixa orta inter mercatores Orientales, & quosdā ciues.
Orientales ad. xl. partim interfecti partim vulnerati. Capti & securi percussi
ob hoc ex cinibus Ægidius Meenx, Iacobus Pilse, & alius vulgò Cæsar dictus.
Eligius autem Iurdanus oculos velatus, dum flexis genibus expectat ictum li-
ctoris, repente è cælo factum tonitruum lictorem aliosq̃ oēs attonitos reddi-
dit: aufugitq̃; nemine vidente Iurdanus, atque euestigio peregrè profectus est
Vvilsenacū ad memoriā sacri sanguinis Christi. Hoc miraculi loco habitum.
Brugenses ad tertiū Idus Iunias quando feriē incidunt diui Barnabæ apostoli,
mouere cœperunt. Sequuntur eorum ambacti seu clientes, Dammus, Ostbur-
gus, Rodenburgus, Toraltum, Ostenda, Muda, Monachareda, Houc, Blanco-
berga, Ghistella, Dixmuda: sed Slusa spreto eorū imperio sequi detrectat, quæ
res perniciosam peperit discordiam. Dux eorum erat Ioannes Steenhufius
clarus eques. Ioanni Gruthusio custodia ac præfectura vrbs mandata. Adeò
ob eorum contumaciam Slusanis infensi erant Brugenses, vt nisi præsentem
Philippum Isabellāq̃ principes adfuisset, nō petitori essent Calesiā, sed Slusam
mox se cōtulissent. Signū militare oppidi Brūgensis hoc bello gessit Ioannes
Mulardus cetarius, sed Principis vexillum Ioannes Blanckardus vir fortis &
balteo insignitus. Consules seu supremi Magistratus eo anno Brugis erant
Philippus

Philippus Metteneye & Georgius Ruebs, vir probus & charus ciuitati. Aestas valde calida erat, adeo vt aestu ac siti nonnulli in armis expirarent. Non desuere Franconates Brugenſium fratres seu ſocii, qui bene inſtructi mox ſequabantur Bruganos. Mechliniani quoque numero quingenti Brugas venerunt omnes equites Caleſiam petentes. Iter Brugenſium erat per Aldenburgum, Slipias Nouamportam, Dunenſe Monasterium, Duykerkam & Greueninagam, ſeq; ibi cum Gandenſibus, Hyprenſibus, & Cortracenſibus coniunxerunt. Carrorum penè innumeram habebant multitudinem, balistas tormentaq; bellica compluria. Philippus Dux & Arturus M. equitum, omnes copias recensuerunt, delectati earum pulchritudine. Erant capita armata (inquit Engerrannus) circiter. XXX. milia, plenis armis more gentis. Eo die lupus per Brugenſium tranſiit caſtra, vnde turbatio, & mali ominis ſuſpicio. Prodigio quoque habitum quod ignis magnus viſus ſit propendere in aëre ſupra forum ac Belfridum quod vocant Brugenſe antequam exirent, veluti minitans ciuitati, quanquam nihil mali intulerit. Hæc enim Caleſiana expeditio magnorum malorum erat initium, quæ propter vicia & peccata (vt facilis coniectura eſt) cœlitus immittebantur. Traiecto fluuio Rœmula ad Tornahè omnes conſederunt, quod ad eos & Comes Stampenſis venit aliaq; nobilitas. Oyam Caſtellum obſident & ſtatim capiunt. Defensores Anglos ad. LIII. dant furcis, arcemq; ſolo æquant. Inde Marka capta, cuius propugnatores duci omnes Gandauum pro noſtris commutandi captiuis. Erumpunt Angli ex Caleſia, ſed mox reieſti in oppidum per equitatum. Capta Zantgata & Balinghem. Oppugnata acriter Caleſia. Occiſi & ſubmerſi. Stephanus Hyrus qui viſum venerat Philippum grauiter vulneratus. Bombardis noſtri mures quatunt. Angli ſtrenuè propugnant. Maluiſſent omnia perdere quæ. XXX. iam annis ceperant per Galliam, quàm vnica ſpoliari Caleſia, quæ vnicus illis portus & deſcenſus in continentem eſſe ſoleret. Verebantur tamen Gandenſes rerum bellicarum ignari ne deſerto oppido profugerent cum rebus ſuis in Angliam. Tanta eſt vulgi imperiti iactantia. Sæpe eruperunt Angli fortiter cum equitatu noſtro pugnantes, à quo reieſti in oppidum, ſed Flandrorum iactantiam non admodum metuebant. Decimo quarto Cal. Auguſti. XXXVI. ex Brugenſibus partim interfecti partim capti. Contemplante Duce cum paucis ſitum oppidi, petra fortè tormento miſſa ex muro, ante eius pedes treis aut quatuor occidit. Alio tempore dū ſpaciatur Philippus in littore maris, nihil propius erat q̃ vt ab hoſte in inſidiis latète caperetur. Captus eſt Ioânes Plattellus vir nobilis, dimicās tantisper cū hoſte donec Dux euaderet. Murmur ortū quod ab Holládica claſſe oppidū à mari (vt dictū erat) nō clauderetur: accipit enim fermè quotidie commeatum, nouumq; militem, arma, aliaq; omnia ex Anglia. Nec ita obſeſſum erat, quin pecora quotidie paſtum educerentur quæ obſeſſores tutantibus Anglis capere non valebant. Atrebates tamen quædam ceperunt, quorum exemplum ſecuti Gandenſes dum capere conantur. XXII. interfecti & XXXIII. capti ſunt. Venit nuncius ab Hunfrido Duce Gloceſtrio, ſe propediem adfuturum vt manus cum Philippo conſerat. Reſpondet Philippus ſe illum operiri, promittuntq; Gandenſes omneſq; reliqui Flandri liberaliter ſuam opem. Euocat vndique Dux nobilitatem ſuam vt prælio adſint, locumq; idoneum præparat. Simul propugnaculum grande erigit, vnde hoſtium mores actioneſq; contempletur. Flandri cum nobilitate aliquanta fortiter hoc propugnaculum tuentur. Octauo Calend. Auguſti

*Franconates
ſui agmen.*

*Mechliniae
niequites.*

*Copiarum
numerus.*

*Prodigia in
caſtris.*

*Oyam caſtellum
ſolo æquantur.*

*Oppugnatur
Caleſia
Caleſia opus
portum
Angli.*

Duci periculum.

*Hunfridus
Philippo de
nūciat prælium.*

*Classis Hol-
landica.* quando feriæ sunt diui Iacobi apostoli, accessit tandem classis Hollandica diu desiderata. Naues sex saburra onustæ claudendo portui deprimuntur: quas tamen naues æstu defluente obsessi incendunt, partimq; frangunt, atque ea fragmenta absque obstaculo ad se in oppidum conferunt. Est qui tradit non loco satis idoneo depressas, sed aberratum nonnihil ab faucibus portus, fraude nepe Leontis piratæ cuius supra meminimus. Postridie Hollandi qui duce venerat Ioane Hornio, nuncio accepto de aduentu classis Anglicæ cui longè erant impares, in mare se extra omnium conspectum retrahunt, domumq; latenter reuertuntur. Horum discessu concidit Flandris animus, maximè verò Gandensibus. Inanis enim erat omnis labor, nisi & à mari obsideretur & Anglicana prohiberentur subsidia, quibus rebus perficiendis nulla duci erat idonea classis. Obsessi fortiter eruptionem faciunt. Propugnaculum à Flandris tentum oppugnant. Centum & LX. occidunt, multos capiunt, quorum maximam partem ad portam oppidi interimunt, quod nobilis quidam Anglus ab illis esset captus, quem Atrebatenses ceperant seruareq; viuum decreuerant. Hoc accepto danno tumultuari grauitè Flandri, conqueri de obsidione, non seruari sibi pacata: ita vt obstinatissimo animo quidam concurrere vellent ad Ducis tabernaculum, vt dominum Croiacum, Bodonem Noyellam, Ioannemque Brimæum prætorem Ambianorum huius suasores expeditionis interficerent: qua cognita re Croyus, Noyella, Brimæusq; illorum declinantes insaniā ad Ioannem Croyum se contulerunt, qui tum Ghisnas oppidum obsidebat. Tanta erat socordia vt Gandenses se proditos esse clamaret per Principis ministros, vasaq; conclamarēt, tentoria vellerent, ad discedendum. Accurrit Dux, accurrit nobilitas, multis verbis ac precibus dehortantes tantum dedecus. Expectandum esse Glocestrii aduentum, alioqui nullo æuo deleri posse ignominiam. Nihil nobiles proficiunt: Nihil promouet Princeps. Gandenses nemine cogente recedunt, haud minore dedecore quā Ioanne Duce ex Veromāduis vix vllō viso hoste principem suum deseruerunt. Idem aliæ faciunt communitates sumpto à Gandensibus exemplo. Tanto Dux afficitur dolore, vt metus esset & periculum ne in grauem aliquē incideret morbum ex animi molestia: sed consolabatur utcumq; à nobilitate. Temerè à Duce eiusq; consilio sumpta erat expeditio. Haud taliter capienda Calesia est. Debebant tamen Flandri expectasse Glocestrium. Nihil ab illo victo ante ac fugato erat periculi. Satis habebat Dux virium, si fideles fuissent Flandri. Non Glocestrium puto descensurum fuisse in arenam. Præcipuus author discessus Iacobus de Zaghere cæmentarius, magnus Gandensium Decanus: qui ob perditos in pugna propugnali centum & viginti Gandenses tanta inflamabatur ira vt nulla ratione posset flecti. Ghiselbrechtus Pateet hisce in rebus Decano isti mordicus adhærebat. Remiserant maximā Flādrī partē carrorum ac iumentorum domum. Ea causa erat cur cōmeatum ac maximā partem impedimentorum ante Calesiā relinquerēt: vnde letati hostes. Soluta obsidione haud diu post adfuerūt Anglorum decem vt Engerrānus, vt alius nō nemo xxiiii. milia, ducibus Glocestrio & Eboracensi, classemq; tradūt fuisse trecentarum & amplius nauium. Bifariam autē se partiti sunt. Glocestrius & Eboracensis cum milibus circiter. xii. Flādrīā Occidentālē percurrūt, prædā pecoris innumerā fermè auferūt ex Greueningensi, Brucburgensi, Bergensi, Casletensi, Baliolensiq; & aliis agris: sed paucō inuēro pane famē gradē passi sunt & in morbos inciderūt. Captiuos paucos assecuti sunt præter pueros: alii fermè oēs fugerāt. Berga, Brucburgus, Greueninga, Furne, Dixmuda, Duynkerca, Neoportus munita erant. Non

*Fuga classis
Hollandicæ.*

*Gandenses
tumultuantes
sur & fugā
spectantes.*

*Soluitur ob
fidio Calesiā.*

*Glocestrius
Flandriā occidentalem
impune vastat.*

Non patebant illorum direptioni. Popringam & Baliolum non illis minora quidem oppida, sed nec muro nec fossis cinctā, vacua defensoribus inueniunt. Ad votum potiti opima praeda, ambo illa oppida incenderunt. Baliolum cum magnis illis circumiectis pagis direpto & incenso per Casletanorum fines transeunt. Casletenses ad quinque pugnatorum milia conglobati pradam illis auferre statuebant: sed Colardus à Clito Prætor supremus Flandriæ, id fieri prohibuit, metuens (credo) ne succumberent, quod essent pagani. Pueros quinque milia secum Caleſiam traxisse traduntur, quos pro captiuis habebant. Postquam Rusehuram, Sacellum Valonis, Arkas, Blendecam, Brede nardam, multaq; circumcincta alia populati erant, Caleſiam se receperunt cum mille ducentis curribus praeda refertis & onustis. Inter alia pannorum magnus numerus direptus. Altera eorum pars classe legebant littora Flandriæ, præter Ostendam adusque Vvalachriam. Vvalachrii nihil hostile cum illis volebant. Panem, salem, vinum, aliaq; necessaria illis vendiderunt, & Ioannē Riin Magistrum reddituum Zelandiæ interfecerunt. Concurrunt tumultuariè rustica turba Ostendam contra Anglos ibiq; virum nobilem balthæo donatū Ioannem Hornium præfectum maris interficiunt, propterea quod nihil strenuè, nihil fideliter (vt dicebāt) curaret. Hunc grauitè luxit Philippus. Sepultus est Brugis ad Donatiani. Reuersi Brugenses castra sunt metati ad Bauonis, nolebantq; subire oppidum, nisi prius Slusensium haberent punitam contumaciam. Simul Gandenses introire recusant, nisi (vt mos erat) singuli nouam acciperent vestem. Responsum per Senatum, ac primores, nihil accepturos, non vestem sed restem potius meruisse qui principem tam turpiter deseruissent. Eo responso quamuis malè placati iratiq; optimatibus, urbem tamen ingrediuntur. Erant ea tempestate Flandri tam in ocio tumultuosi quàm in bello segnes. Sub ferias diui Laurentii martyris Angli quamuis pauci numero, nauibus tamen egressi Grudam, Gaternessam, Scondicam, Neoclesiam, Cadſantum, Vvulpam, aliosq; eius regionis pagos diripiunt & incendunt. Concurrunt vt resistent Vrylatæ orientales, vt Eclonia, Rodenburgus, Maldegghem, Heyla, fanum Laurentii, Adeghem, Coxida, Ostburgus. In Poldero Brixii congregantur. Accedunt & Slusenses, vt Anglos intercipient: sed Guido Piscis Slusensium ductor metu ac fuga sua perturbat omnia. Conati quoque Angli descensum facere non procul Hulusto, vt ditem illam terram diriperent: sed Hector Vorholtanus cum Vvassis, Axellanis, Hulſtanis, & Hontenesiis eos repulit. Precibus Isabellæ principis Brugeses, qui adhuc ad Bauonis tumultuosè conſidebant, Ostburgum petunt, eumq; tractum ab Anglorum incurſu tuentur. Dux eorum Steenhufius erat cum multis ex primatibus Brugesium, inter quos Egidius ab porta Flaminga, Iacobus Breydel, Iacobus ab Byrſa, Ioannes ab Horno, Martinus Houin, Ioannes Parlant, Ludouicus vanden Vvalle cum filio Iudoco, Vincentius Scotelare, Nicolaus Cannelius, Nicolaus de Calckere, Ioannes Gherbodius, Iudocus à monte Iuporum, Petrus Bul, Iodocus Bul, Iacobus Ruebs, Iacobus Reyngoot, cum aliis multis. Hortata quoq; princeps Elisabeta vt Anglicam classem incenderent, sed nondum paratis ad hoc Gandensibus & Brugesibus. Brugeses per Slusam transire ac præcedere volebant. Admiserunt Slusenses Steenhufium præfectū ac summates ad. XL. viros, cæteros autem excluderunt: omnesq; Brugani sanguinis inquilini Slusa expulsi sunt. Ea ex re grande natum odium plebis in Rolandum Vvterkeranum insignem equitem, qui tum oppidum custodiebat Slusense.

Popringa et
Baliolum diri-
piuntur incen-
dunturq;.

Pueros An-
gli pro cap-
tiuis abdu-
cunt.

Præda
ingens.

Vvalachrii
Anglos com-
mitate plas-
cant.

Ioā. Horni-
us occiditur
à multis
dine apud
Ostendam.
Seditio Bri-
gensium prop-
ter Slusam.
Mos Gan-
densium acci-
piendi nouā
vestem post
militiam.

Fland. ori-
entalis vas-
tatur.

Hector Vor-
holtanus et
Ioā. Steebus
suis Anglos
repellunt.

Brugen. in-
quilini Slus-
sa excludun-
tur.

Rolan. Vvter-
keranus
Brugesib.
inuisus.

Angli

*Brugenses fo-
rum arma-
ri occupant*

Angli verò nati idoneum ventum post dies quindecim quàm orietales ter-
ruerant Flandros, reuerſi ſunt cum claſſe Caleſiam. Brugennes domum repe-
tentes, forum occupant: Clientes ſuos ac ciues externos ad ſe accerſunt, nec
arma ponere in animum inducunt, quanquam non modò ab optimatibus, ſed
etiam à Principe quitum Dammi erat, rogarentur iuberenturq;: ſed ab Vt-
kercano abs quo Sluſa fuerant excluſi genſq; ſeditioſa appellati, pœnas utiq;
ſumere anhelabant. Sluſam obſidendam cenſebant, portisq; & muris nudan-
dam: puniendos illos eſſe qui muniri illam paſſi eſſent contra Brugenum
Rempub. Nec permittendum arbitrabantur vt Franconates qui eorum ſub
eſſe imperio conſueuerunt, quartum conſtituerentur membrum Flandriæ.

*Euſtat. Bri-
xius Scouteta ante ſi-
citur.*

Ænea ſibi tormēta tradi iubent, metuētes ſibi à nobilitate quæ ex Dāmo in ci-
uitatē venire cœpit. Nihil erat propius quàm vt Ioannes Mil ſcriba interfice-
retur, ſed tormēta ille non habuit in poteſtate. Obſidēt ædes Dolini à Tileto
ſcribæ ærarii publici, vbi prætor aliq; proceres ciuitatis tum cœnabant.

*Tormenta
Ænea plebs
in poteſtate
reſigit.*

Ioannes Gruthuſius Præfectus oppidi, Nicolaus Vtenhouius Prætor, & Sta-
ſardus Brixius Scouteta prodeunt, vt inſanias clamantiū quieſcant, vnāque
cum illis forum petunt. In ingreſſu fori ad pontem capitalem, funalibus diſ-
cuſſis Scouteta à furibunda gente ſcœdē mactatur. Grandi in periculo erant
Gruthuſius Vtenhouiusq; probatiſſimi equites, ſed ii ciuitati chari. Scouteta
omnibus inuiſus & odioſus ob ſordes & auaritiā. Charus tamen erat Prin-
cipi, ac quæſturam aliquandiu cum laude geſſerat. Iacebat in foro Scouteta
mortuus. Omnia tormenta clauesq; omnes oppidi ſeditioſæ plebi traduntur,
horrendumq; in modum cœpta exonerari tormenta. Ea nocte Gruthuſius
Præfectus ciuitatis Falarum ſuggeſtum aſcendit, multisque verbis comiter ac
benignè plebem allocutus præfectura ſe abdicauit, populoq; Vincentium Sco-
telare commendauit. Is ſtatim accepit dignitatem, ſed inauipicato. Staſardū

*Io. Gruthu-
ſius præfec-
tura oppi-
di Brugē. ſe
abdicat.*

Scoutetam ad Donatiani ſepeliendum cyrauit, dictitans nemini vni, ſed om-
nibus ſimul aſcribendam eſſe eius mortem. Itā adulatus ſeditioſæ plebi. Is die
es erat ſeptimus ante Calend. Septembres. Adhæc ædes Gerardi Ruebs inuas-
dunt. Magnum ibi vinorum numerum fractis vaſis corrumpunt, & prægran-

*Gerardus
Ruebs peti-
tus oppido
profugit.
† Forte, Dā-
mum.*

de probo viro inferunt damnum. Ipſe clām ab amicis adiutus † Inſuſam fugit
ad principem: ſic mortem euasi. Tenebant armati forum ab præuigilio diuī
Bartholomæi apoſtoli aduſque quartum diem Octobris: multisq; magnam fe-
cerunt iniuriā. Nec abſtinuerunt quin & Eliſabetæ Principi profanas ac
violentas iniicerent manus. Agebat tunc Brugis, ſed crescente indies perditio-
rum hominum audacia diſcedendum exiſtimauit, parua manu comitata, quā
quā Gulielmum & Simonem Laſanos Engerrannus illi aſuiſſe referat. Cur-
rum aſcendit cum paruulo filio in ſinu, cum domina Eſtrutii Rolandi Vutker-
cani vxore, & cum vidua Ioannis Hornii equitis in littore maris ab ruſticis ſe-
ditioſis interfecti, ob cuius mortem prægrandi Philippus afficiebatur dolore.

*Princeps
Eliſabethe
contumelia
afficitur.*

Vt ventum eſt ad portam Cruciam, quo itinere Dammum (vbi tum Philip-
pus erat) peteret, ecce accurrit duce Ioanne Louckardo factioſa turba, am-
baſq; domicellas Vutkercanam & Horniam, violenter reclamanteq; Prin-
cipe ex curru rapiunt, retentaſque in cuſtodiam ducunt, ingentem edente plo-
raturum Carolo infante Principe quum ipſe materq; talem ignominiam inie-
riamque à ſcleratis hominibus paterentur. Dimittunt tamen Principem cū
filio. Ea poſtquam itā conturbata Dammum peruenit, grandem Duci quere-
lam de ruditate viliffimæ gentis (vt par erat) detulit. Gandauum multis
plici

plici discordia æstuat, ob Calesianum dedecus, dum quisque se purgare, ali-
usque in alium reicere culpam nititur. Necesse habebat Dux eò proficisci vt
turbatam componeret ciuitatem. Ad eius aduentum de Calesia mari (vt con-
uenerat) non obfessa cum eo expostulant. Responsum, non posse nisi difficil-
limè Calesiam obsideri à mari, Hollandosque qui id se facturos receperant,
non potuisse præstare. Inde percontantur cur non fuerat incensa ad Birsfluctū
classis Anglica? Responsum, non potuisse id fieri, quòd dies omnino trede-
cim ea classis in mari Flandrico manserit, quo tempore nostris quæ Slusæ erāt
nauibz nullus propitius flabat ventus, sed semper aduersus. Cum autem ne-
que hæc omnia sufficerent, coactus est quietis gratia bonus Dux suo ore pro-
fiteri, se nullas de illis habere querelas, nec expostulare cum illis propter Ca-
lesianum discessum, nihil se ab eis petere, nisi vt quietem inter se habeant pa-
cemq; & amicitiam colant. Interea redditæ Gandensibus Brugenſium literæ
turbatiora reddunt omnia: Petunt Brugenſes foedus, amicitiam, societatem
fraternitatemque cum Gandensibus. Simul vt intercessores esse velint apud
Principem pro pace, sic vt Rolandus Vvtkercanus puniatur ob ignominiam
nomini Brugenſi inflictam, vt Slusenſes agnoscant Brugenſe imperium, redu-
canturq; ad obediētiam iuxta placita veterum privilegiorum. Vt libertas, ho-
nos, priuilegiaq; in omnibus illibata constent Brugenſi Reipub. Et orant qui-
dem hæc Ducem Gandensēs. At Dux iratus floccipendere: velle Brugenſes
punire propter contumeliam iniuriamque factam vxori & filio, velle de cæ-
de Eustathii seu Stafardi Scoutetæ dignum sumere supplicium. Eo Ducis res-
ponſo non contenti Gandensēs, die lunæ tertio Nonas Septembris in duas
& quinquaginta opificum classes distributi, cum signis suis militaribus forum
Veneris armati occupant, Brugenſibus opem promittunt, seq; prius arma po-
situros pernegant quàm de Slusanis supplicium sumatur, Brugenſibusq; sua
priuilegia confirmentur: post quintum tamen diem suæ conspirationis preci-
bus optimatum forum relinquentes quietiores aliquanto sunt redditī, pro-
mittente Duce omnibus in rebus quantū sua pateretur dignitas, placabilem
se præbiturum. Tum & res Flandrica ordinata. Steenhufius supremus crea-
tus gubernator: Cominius Gandavi, Gerardus Scornacius Aldenardæ, Gerar-
dus Ghistellanus Curtraci, aliiq; locis aliis Præfecti constituti. Edictum ne
quis ob belli metum patria profugiat. Oppida accuratè visitata & munita.
Dammi à Philippo forte locatum præsidium, mandataq; Ioanni Villario in-
signi equiti loci custodia: iuncti illi Pratenſis & Lichterveldanus. Miles om-
nis linguae prouincialis, ex Picardia, Atrebatibus & Hagnoniis. Accessit Ve-
rienſis toparchus veluti mari Brugenſes obſeſſurus cum Zelandis & Hollan-
dis. Inter Slusam & Damnum trabibus magnis immisis conclusus portus, ne
quid commeatos aut mercaturæ mari Brugas deferatur. Ad quartum Idus Se-
ptembris die lunæ damnati centum annorum exilio & proscripti à Gandensī-
bus Colardus à Clyto Prætor supremus Flandriæ, Rolandus Vvtkercanus,
Ingelrauius Hauvveel, Ægidius à Vvostinia, & Ioannes à Dammo, adiecta
conditione vt si quis quem ex illis vel viuum vel mortuum Gandauum de-
portasset, trecentas libras Turonenses pro mercede acciperet. Brugenſes vſi
intercessoribus Ioanne Gruthuſio, Ludouico vanden Vvalle, tum Consule
Brugenſi, & Antonio Choen Theologo Dominicanæ domus, à Natali Deipa-
ræ adusque ferias diui Matthæi Apostoli pro pace suisq; priuilegiis Ducem
continuis fatigant precibus: qui nihil tamen se facturum respondit, donec
foro

*Discordia
Gandavi
sedatur à
Duce.*

*Brugenſiū
literæ ad
Gandensēs.*

*Gandensēs
forum occu-
pant.*

*Toan. Steen-
hufius ſuo
premius præ-
tor Fladiæ
Apparatus
belli.*

*Portus Bru-
gēſius in-
tercluditur.*

*Colar. à Cly-
to cū nobili-
bus aliquot
proſcribitur
à Gandensibus.*

foro cederent, domiq; sua opificia diu intermissa exercerent. Vocarant autem
Cliētes Bru omnes suos socios seu cliētes ex suis finibus in urbem, stabantque vnā suis
gensium. cū signis in foro. Tredecim minora oppida Dammus, Monachareda, Houc,
Oppida. Ostburgus, cum suo agro, Ardenburgus, Muda, Blancoberga, Ostenda, Alden
Pagi. burgus, Toraltum, Ghistella, Loo, Lombarsida. Pagi verò suprà triginta. Hos
 Vincentius Scuetelare & Ioannes Bouin, pagatim cum cohorte militari pro-
 feci Brugas omnes citarant. Sed Neoportani, Furnenses, Dixmudani, Ber-
 geneses, Brucburgenses, Duynkerani, & Greueningii quamuis Brugenſium
 Conuentui attribuantur, Imperium tamen cum aliis multis inter Francona-
 tes contempserunt, aliter à nobilitate edocui. Odio Brugenſes proſecuti quos-
 dam ex Franconatium optimatibus, ades Ioannis à Lyzen, Henrici Merker-
 cani, Iacobi Balduini, Gerardique Merkerani effringunt & diripiunt. Equi-
Equitatus tatus haud pœnitendus adducitur Philippo ex Burgundia per Petrum Char-
ex Brugu-
dia. niacum Anglis opponendus ne fortè inter intestinas nostras discordias Flan-
 drica rursus tentent littora. Brugenſes videntes se in arcum coactos, consi-
 lio tandem bonorum vtuntur virorum, atque post sextam quàm stare cœpe-
 rant hebdomadam foro cedunt, omnibusque modis Principem placare stu-
 dent. Dammum venit Philippus magno comitatu. Ibi demississimè veniam
 orant Brugenſes. Dehinc sextodecimo Calend. Nouembris Senatus & De-
 cani opificum, Consules, Prætores, omnisque dignitas oppidi Brugenſis ad
 centum quinquaginta numero, Gandavi in Vvallo (id regie nomen est) Phi-
 lippo se proiciunt ad pedes veniamque ac remissionem omnium offensarum
Princeps ex magnis precibus flagitant. Dux multiplici expugnatus intercessione optima-
oratus Veni
am dat Bru
gensibus. tum, omnia illis absolutè remittit. Ad hoc vectigal anno eius seculi septimo
 à patre eius introductum abolet, illisq; tabulas inde confectas & Insulæ seruas-
 tas reddit. Deprecatores tum Dammi, tum Gandavi præcipui erant Ioannes
Interces-
fores. filius Adulphi Ducis Cliuii nepos Philippi ex sorore, illique admodum cha-
 rus, Præpositus diui Donatiani Brugenſis, Archidiaconus Rotomagensis,
 Robertus Robacenſis, Hugo Alnetanus Santenſis idem dominus, Philip-
 pus Terauntius equites aurei ordinis, Ioannes Vindegoet Theologus Domi-
 nicanorum antistes, Antonius Choen & ipse Theologus sectæ Dominicanæ,
 Nicolaus Lambertus Brugenſis. Insuper nationes mercatorum Brugis ne-
 gociantes diligentissimè pro ciuitate orabant, quarum eminentiores erant
Mercatorū
nationes. Germani Orientales, Hispani, Aragonenses, Scoti, Langobardi, Genuenses,
 Veneti, Lucenses, Mediolanenses, Placentini, Florentini, Lusitani. Senato-
 res præterea Gandenses & Hyprenſes, totumque concilium sanctius Ducis
 pro Brugenſium precabantur pace. Erat Dux vir mitis, multisque pollebat
Philippi
lenitas. præclaris naturæ dotibus, suorum popularium apprimè amans, nihilque tam
 optabat quàm illorum quietem, sed peccata sunt quæ hominibus flagella ad-
 ferunt. Dimisit cum pace Brugenſes, illisque nouum dedit Scoutetam Bar-
 tholomæum de Voocht.

Duodecimo Calend. Nouembres die dominico supplicatio Brugis habita
 ad Donatiani Deo Opt. Max. gratiæ pro pace actæ. At Brugenſes indigni ve-
Slasenses ci-
uitatis Bru-
gas in iudi-
cium. nia ac tanta clementia pii Ducis pacem non seruant. Mox Slutenses citant
 Brugas in iudicium tanquam suos cliētes dicturos causam contumaciæ & ini-
 uriarum factarum Brugenſi Reipub. At illi & iussa & minas illorum contem-
 nunt. Ad nobilitatem confugiunt. In iudicio die statuto non comparent. Bru-
 geneses iracundia accensi exulare, propter hoc iubent per annos quinquaginta
 sub

sub poena capitis, imprimis Rolandum Vtkercanum, & Nicolaum à Comi-
nio supremum Flandriæ prætorem equites magni ordinis. Cum his. XVI. pri-
marios ciues oppidi Slusensis, omnes Senatores aut rectores Reipub. Adhæc
armati in Castellum concurrunt. Iacobum Ruebs filium Georgii, Iacobum
Biese, Iacobum Hagelsteen, Cornelium à Merendra, & Petrum Curium, ac cū
his. XIX. rectores aut Senatores veteres in custodiam ducunt. Slusenses con-
silio nobilitatis exilium in se pronunciatum nullius æstimant momenti, ideo
quod omnes Principis essent vel fuissent ministri. Nihil obediunt, patriam
non relinquunt, sed vt prægrandi afficiant Brugeses damno, portum inter
Dammum & Slusam trabibus arboribusq; contipant & claudunt, sic vt om-
nis Brugesibus auferatur nauigatio: qui ne fortè à nobilitate præueniantur,
quadringentos stipendiarios Dammi, ac totidem Ardenburgii præsidio col-
locant. Ioannes Vtkercanus præfectus Neoportanus capit quandam nauem
gentis Hispanicæ, ex qua quosdam Flandros & alios capite plectit tanquam
piratas, vnde Hispanorum Brugis grauis querela. Et male audit obiurgaturq;
domina Ghistellana, quod mare non redderet tutum à piratis, quum tamen
eo nomine acciperet magnum vectigal Brugesense. Dux Brugesibus infensus
exilium in suos pronunciat irritum, neminemq; patitur exulare. Brugeses
iustitiam indicunt. Ius reddere recusant donec multati exilio imperatum fa-
ciant. Stipendiarii Brugesium ex Dammo & Rodenburgo plurima perpe-
trant mala, miserè agricultores diuexant. Aedes Guidonis de Baenst, simul
ædes Leuini Ruebs qui filius erat Gerardi Ruebs, inuadunt & diripiunt. Ho-
rum antesignanos Iacobum Edeline, Bernardum Mattheum, & Danielē Key-
nerium, cū sententia capitali Bartholomæus Scouteta damnados censeret,
prope erat vt à Decanis opificum interficeretur, arbitrantibus omnia cessare
debere iudicia donec exules Slusenses patria excessissent. Offendebatur im-
primis ob hæc (vt par erat) Philippus voluitq; nobilium ac ministrorum suos
rum cognitionem ad se solum, non autem ad Brugeses pertinere. Reuersa
est perdita illa manus Brugesium ex Dammo & Ardenburgo mense Nouem-
bri domum, atq; sunt postea in feriis natalis dominici Iacobus ille Edeline-
gus & socii eius, in exilium quinquaginta annorum adiecta capitali poena.
Octauo Idus Octobris finem viuendi fecit illustris scemina Iacoba Bauara
absq; vllis liberis, adiitq; Philippus proximus eius hæres oēs ipsius ditiones,
hoc est, Hagnoniam, Hollandiā, Zelandiā, & Frisiā. Sepulta est apud Hagā
Comitis in Hollandiā. Legati trium ciuitatum Flandriæ Brugis diligenter
excutunt ea quæ in Slusanos Brugeses habebant priuilegia, vt tandem dis-
cordia componatur. Et Philippus Idibus Decembris Brugas venit cum sep-
tingentis sagittariis. Obuiam procedunt Vincentius Scutelare Præfectus, Ni-
colaus Vtenhouius Prætor, Mauritius Varsenarius, & Ludouicus vanden
Vvalle Consules, Bartholomæus de Voocht Scoutera, Senatores Capitales
regionum, Præfeti ærarii, Decani opificum. LII. Collegiorum cum tota di-
gnitate ciuitatis. Ioannes de Mil seriba Principi splendida oratione expo-
nit, gratissimum ciuitati eius esse aduentum, oratque nomine ciuitatis vt dis-
sidia omnia componere dignetur, saluis Brugesium priuilegiis præcipuè in
Slusanos. Respondet Dux paci se faciendæ aduenisse, seq; in Regiam confert.
In pacificatione reservat sibi absq; vllius in illa iure aut priuilegiis Aldenar-
dam, Slusam & Neoportam. Exilium Slusenium rescindit & delet. Francona-
tium gentem separatam à Brugesibus, statuere vult quartum membrum Flan-
driæ.

*Seditio ra-
nouatur.*

*Slusani por-
tu obstrunt.*

*Domina
Ghistellana
custos
maris.*

Seditio.

*Obitus Iaco-
bæ Bauaræ*

*Philipp. Brue-
gas intrat.*

*Ioā. de Mil
oratio ad
Principem.*

*Responsum
Principis.*

driæ. His rebus si non repugnassent, se noua illis delicta remissurum ac pacem redditurum. Consultant diu atq; multum Ioanne Vindegoet Theologo antistite Dominicanorum comiter atq; vrbane cum illis agente hortanteq; ad pacem. Interea Dux Insulam proficiscitur, quò ad eum venit Renatus Dux Barenfis, idem Dux Lotharingæ, qui & Regem se scripsit Siciliæ. Cum eo Carolus Dux Borboniensis sororius Philippi, cum Cancellario Gallico, aliq; multa nobilitate magnifice à Philippo accepta. Hic Renatus omnem agrum ac ditionem Casletanam pro sua redemptione Philippo cessit. Magnam pecuniam intra certum tempus pendere promisit, pro qua arces illi quaternas Nouum Castellum, Claromontem, Princhiacum & Louiacum oppignerauit, quas arces & oppida mox suis Philippus muniuit prædiis. Sic filios suos Renatus quos Philippus habebat obfides, recepit. Captus erat (vt retulimus) à Burgundis anno huius seculi. XXXI. Casletum cum toto agro Iole filia hæresque vnica Roberti Casletensis Roberto Duci Barenfi marito suo dotem attulit, mansitq; in hanc vsque diem in familia Barensum, vt alibi meminimus. Erat autem Robertus Casletensis filius Roberti Dampetræ Comitæ Flandriæ.

Conuentus
Insulanus
vbi Renatus
Barenfis reci-
pit filios ob-
fides.

Pons Isaræ
capitur per
Anglos.

Mole Blan-
cobergicæ
seruitus.

Iudicium
Senatus
Brugensis
contra Vt-
kercani.

Seditio re-
nouatur.

Quar-
terium
membra
Fladriarum

Capitur Pons Isaræ ab Anglis Duce Ioanne Talboto, vbi Ioannes Villarius Præfectus erat prædii, seq; saluauit. In feriis natalis dominici consensu Brugensium Slusanorumq; portus sublatis trabibus aperitur. Privilegiis nihil detrahitur. Negocium de quarto membro Flandriæ differtur. Exilium causa honoris Principis remittitur. Iudocus Halovvinus dominus Vtkercanus, simul Vtkercam & Blancobergam per id tempus tyrannide preffit. Molitus ras habebat Vtkercanā & Blancobergicam. Coëgit gentē illam ne alibi morerent, neve alibi panem emerent. Sextam molitæ farinæ per suos molitores sibi desumit, quum tamen ius haberet duntaxat in quartamdecimam. Opponunt se Blancobergii Vtkercaniq;. Lata est à Senatu Brugensi contra Halovvinum sententia. Facta potestas vbi libet emendi panem, dominoq; moliti frumenti duodecima solum pars permessa, coacto soluere Blancobergiis & Vtkercanis trecentas libras Parisienses pro multa, coacto item quinque viri gas muri adificare ad mœnia oppidi Brugensis. Hæc. XII. Calend. Februarias quādo sunt feriæ diuæ Agnes virginis & martyris. Brugenses quieti degere nō potuerūt. Ad. xii. cal. Ianuarias quādo adhuc Philippus erat Brugis, nocte in tēpesta ad eū delatū est quaterna opificū Collegia quæ inter alia obtinet principatū, in armis esse ac forum occupasse. Turbatur mirandum in modum pius Princeps, suosq; omnes excitari armariq; mandat: accersitq; ad se Scutellarium Præfectum ciuitatis, ex quo intelligit neminem omnino esse in armis. Principi falsa denunciatione esse illusum, qui agerrimo tale mendacium ludificati onemq; tulit animo, cepitq; quosdam suspectos habere. Septimo autem Cal. Februarias Colligia opificum rursus armata in forum concurrunt, sciscitatum quisnam ille fuerit qui Principi de nocte mendacium illud denunciasset, unde quatuor Collegia veluti suspecta & inuisa haberi cœpta. Vincentius præfectus & Ioannes Parlant in suspicionem venerant. Rapti ambo & in Falas ducti: vixq; temperatum ab illorum cæde, qui tamen tam luculenter se purgabant vt breui post dimitterentur. Mauritius verò Varsenarius Consul Brugensis propterea quod sapius vltro citroq; ad Philippum commearet in iussu ciuitatis, multitudini venit in suspicionem de occulto aliquo cum Principe contra communitatem consilio. Tertiō Idus Februarias decreto Ducis creati Franconates quartum membrum Fladriarum, idq; inuisa reclamanteq; Brugensium

gensium ciuitate. Decimo Calend. Martias qui dies erat Mercurii in ieiuniis quatuor temporum nocte concubia Iacobus Rex Scotiæ à suis dolo interficitur. Parricidæ erant Galterus eius patruus Comes Atholiæ Regni affectator, Simul Robertus Grauius, aliiq; latrones ab his conducti ad. XIII. qui omnes capti, dirisq; suppliciis absumpti. Successit in Regnum Iacobus secundus eius nominis filius interfecti adhuc puer. In feriis diui Andreæ apostoli celebrata comitia ordinis aurei velleris Insulæ in Dominico diui Petri apostoli. Apud Turonos Ludouicus Delphinus Caroli septimi filius ducit vxorem Margaritam filiam natu maximâ Iacobi Regis Scotiæ, hoc anno (vt diximus) per scelus cæsi, sitq; ex ea die grande & fidele fœdus inter Gallos & Scotos. Moritur Caterina regina Angliæ filia Caroli Sexti Gallorum Regis, vidua Henrici Quinti Regis Angliæ, quæ defuncto Henrico rege, furtiuo concubitu duos genuit filios Edmundum Comitem Richemundiæ & Gasparem Comitem Penbruchii, ex Ouino vestiario suo, iuvene quidem formoso, sed plebeio, Therici Tyderii cauponis cereuisiarii in oppido Vvallia Sulcypa filio notho. Huic Ouino Caterina postea nupsit, vt legitimos faceret liberos, sed Ouinus consilio procerum securi percutitur. Edmundus Richemondius maior Caterinæ filius ducta vxore ex domo Lancastriæ Margarita vnica filia Ioannis Comitis Sommerseti Henricum septimum sustulit, qui quod auiam haberet Caterinâ Gallicam, auxilio Gallorum factus Rex Angliæ, vt ambo stemmata coniungerentur, tollereturque discordia disceptantium de iure coronæ, consensu omnium ordinum, duxit vxorem ex domo Eboracensi Elisabetam maximam natu filiam & hæredem Regis Eduardi sexti, quæ mulier prima ac Princeps erat Albarum rosarum. Hæc genuit Henricum Octauum, qui Eduardum filium reliquit breui tempore regnaturum. Lutetiæ Petrus Mangerius Canonicus beatæ Mariæ Parisiensis, Iacobus Rosselius, & Milo Desfaulx aduocati dominica Palmarum quum sacræ intentus esset populus religioni conati sunt Anglis prodere ciuitatem, sed non processit dolus. Compræhensi sunt: Canonicus carceri mancipatus, duobus aliis ceruices cæsæ. Stephanus Hyrus & Poton Santralla tentant Rotomagum vt furtim capiant, sed victi sunt à Ioanne Talboto, captique nobiles magno numero. Accidit hoc anno æstiuua inundatio dulcium aquarum: Tercio enim Calendas Iulias quando sunt feriæ sanctorum apostolorum Petri & Pauli, tantæ erant aquæ fluminum, vt Hamum Aldenardæ ad portam Pratensem superarent. Frigidus autem dies Iouis quando ventus in campis eradicabat triticum, vltimus erat Ianuarii.

M CCCC XXXVII. Pascha. XXXI. Martii. Secundo die huius anni Calen. Aprilis Brugis Iacobus Adorne vir probus Capitalis Sextæ Carmelitane mæstatur, ideo quòd toto conamine suaderet ea quæ ad pacem & concordiam pertinebant. Septimodecimo Cal. Maias die lunæ Gandavi in motu plebeio interfectus supremus Opificum Decanus Ghiselbrechtus Patteyt propterea quod cum Iacobo de Zaghere author fuisset tam turpis à Calesia discessus, nisaque plebs est in quotidianis iurgiis & rixis ob eum discessum, plures ex primoribus interficere. Ad horum exemplum Brugis quartodecimo Calendas Maias die Iouis sub vesperum fabri ferrarii forum armati occupant, trahuntque ad se reliqua Opificum collegia, clamitantes acturos se more Gandensium, qui quandocunque ex magnatibus quenquam suæ vident libertati inimicum, protinus illum tollunt.

Iacobi Scotiæ Regis cædes.

Nuptiæ Ludouici. XL.

Obitus Caterinæ Regiæ Angliæ.

Caterinæ eiusdem filii notbi.

Caterina Regina nupsit vestiario.

Hen. 7. Anglorum Rex.

Domus Eboracensis seu Rosæ albæ. Henricus. 8.

Proditio punita.

Io. Talbotus vincit Gallos.

Inundatio.

Iac. Adorne interitus.

Ghisel. Patteyt interficitur Gandau.

Fabri ferrarii Brugis se dirione reintegrant.

Ea in re Brugeses magnos nimis esse cessatores. Tali in furore accersunt ad se in forum Mauritium Varsenarium Consulem eo anno Scabinorum.

*Mauritius
et Iac. Varsenarius
interficiuntur im-
petu plebeio*

*Gertrudis
Scutellaria
seditiosa
mulier.*

Venientem cum Iacobo fratre graviter obiurgant, quod nunc Insulam nunc Atrebatum, nunc Bruccellam toties inconsulta ciuitate ad Principem concederet: & mox Iacobum pro fratris causa loquentem interficiunt: Mauritium fugientem in ædes Groenefordias retrahunt in forum, atque ante Falas iuxta fratrum funus maciant. Hæc acta detestabili factione Gertrudis uxoris Ludouici vanden Vvalle Consulis Communitatis. Cupiebant optimates ciuitatis mercatoresque iniurias plebis seditionesque, Principis ope opprimere, eosque ad hoc Philippus sollicitabat. Itaque ambotiosa & scelerata illa Gertrudis, rata se gratiam apud Principem inituram, exaltatumque in Scotelarem familiam, datis ad illum crebris literis pollicetur, quandoquidem Ludouicum Consulem haberet maritum, vrbisque præfectum, Vincentium Scotelarium haberet fratrem, filiumque Iodocum vanden Vvalle gratum ciuitati virum, se omnibus in rebus illi auxiliaturum, tanta diligentia vt breui de rebeli multitudine omnem suam haberet voluntatem.

*Causa cæsi
Mauritii.*

*Cōsilio Ger-
trudis vxor
is Ludo-
Vvallanus
Mauritium
furori ple-
bis obicit.*

Ccepit Philippus inclinare aures ad detestandæ sceminæ pollicitationes. Ludouicum eius maritum ad se Atrebatum accersit, qui mox paratus profiscitur, ac promittit Philippo omnem suam operam rebellanti plebi coërcendæ, traditque super hoc literas sua manu sigilloque roboratas. Euocat dehinc Philippus Mauritium alterum Consulem, Ludouici collegæ promissa literasque ostendit, hortaturque & imperat vt & ipse suæ fidei nihil detrahat. Ille ad Ducis pedes mox procumbens pro gratia ac venia ciuitatis supplex orat. At Dux, volo (inquit) facinorosos dignis plectere pœnis, tu fac vt morigerus ac fidelis mihi permanear. Ità Mauritius tristis à Philippo dimissus postquam Brugas reuersus est, anxius animi ad Ludouicum, O collega (inquit) quid apud Principem fabricasti, quid illi promissisti? Perimus funditus si vulgus resciscat. Tum ille consternatus miransque Ducem arcana retexisse, omnem rem Gertrudi vxori aperit. At illa ferox atroxque mulier, agite (inquit) si viri estis, tollite euestigium Mauritium. Nihil aliud est consilii. Nam si pluribus conspirationem retegat, nulli sumus, omnibus moriendum est nobis: accersitoque Vincentio fratre coniuratio fit in caput Mauritii. Inquietissimos quosque ac sceleratissimos Scutellarius, Vvallius, filiusque Iodocus in cædem Consulis viri probi clam subornant, forique occupationem suadent, conficta criminis causa quod sæpius iniussu multitudinis ad Philippum commeasset. Mauritium enim quamuis mariti cognatum atque in dignitate Collegam pessimè tamen praua mulier illa oderat, propterea quod in muniis & honoribus Reipublicæ maritum semper præcederet, dignioreque loco sederet. Stetit instar coniurationis alienus Ludouicus Vvallanus sub alis opificum protectus. Iacobus Adorneus malleum leuarat ad occidendum percussorem Mauritii: sed intercursum quorundam impeditum est. Ob has cædes Nicolaus Vtenhouius Prætor & Bartholomæus de Voocht Scouteta ab vrbe fugerunt, sicut quidam mercatores, pluresque honorati ac locupletes ciues plebis insaniam declinantes.

*Optimates
ab vrbe Bru-
gensi profu-
giunt.*

Fugit & Præfectus Scutellarius totius mali magister. Fugiant Capitales regionum Georgius Flandroporta, Ioannes Vvallanus filius Ludouici & Iacobus Adorneus. Dux vehementer exacerbatus iubet rursus portum claudire, vt vndique factiosam frenet ciuitatem.

Brugens

Brugenses Gandauum mittunt, vt ab iis quorum erant secuti exemplum, consolationem accipiant: sed tepidè admodum solati redeunt. In feriis sancti Cruoris amburbalis supplicatio, nec Prætorem nec Scoutetam habuit. Præfectus ludorum Iacobus metteneye filius Georgii iussus est locum tenere Scultetæ, armatusq; equitare cum primariis civium liberis. Missi à ciuitate præcipuæ nationes mercatorum ducem oratum veniam. Respondit Philippus se prius proficisci velle in Hollandiam. Nihil aliud habuere responsi: sed duodecimo Calend. Iunias tertio die feriarum Pentecostes ex Insula mouit Rolariū. Habebat secū (vt Engerrannus) mille quadringentos fortes viros, nostri tamen annales cum duobus aut tribus milibus venisse tradunt. Erant cum eo viri nobiles inter alios Rolandus Vtkercanus, Colardus Cominius Brugesibus valde exosi. Erant & Ioannes Comes Stampensis, Ioannes Villarius Insulæ Adami Toparchus, Ludouicus Haueskercanus, Iacobus Creuecurius, Philippus Tervantius, Petrus Robacensis, Iacobus Quiriellus, Ludouicus à Vvallo Consul Brugenſis, Ludocus Lichteruelldius Huelæ Dominus, Humerius, Habordinus, Sauosius, multique alii. Præmittit nonnullos preparandis hospitiiis. Magnam habebat manum sagittariorum provincialis omnes linguæ: Brugeses Vvalen vocabant. Igitur die Mercurii in feriis Pentecostes Rolario Philippus Brugas venit, sub horam tertiam à meridie. Collegia Ecclesiarum honoris gratia cum velamentis obuiam ad portam vsque bouericam procedunt. Idem facit Senatus & Decani Opificum, sed videntes tantam equitum sagittariorumque multitudinem territi, vehementer obtestantur Principem vt cum sola nobilitate & parte militum (vt Consuli Ludouico promiserat) ingrediatur: reliqui Maleam petant, prandium illis ibi esse paratum (erat enim dies ieiunii) & Hollandiam se petere Dux simulabat, qui stabat cum suis in porta horas circiter duas & amplius. Contendebat suos omnes introducere, ipse vltimus esse volebat. Carolum Rochefordium & Ioannem nothum Dampetræ cum parte militum portæ præficit, tandemq; ingreditur. Postquam autem bona pars militum cum illo esset ingressa, Brugeses insu Senatus & Decanorum reiecta Ducis custodia per vim portam claudunt, maximamq; partem exercitus excludunt. Dux ad forum vsq; diei Veneris peruenit, ratus suos omnes subsequi: vbi ante eius pedes duo honesti ciues Raso Yvveyns vir senex & Martinus vander smesse Ducem salutantes interficiuntur. Erant Brugeses imparati, iussuque Senatus quieti feriabantur vt aduentum Ducis parati exciperent: quamvis plerique malè sibi conscii in magno essent metu. Sagittarii Ducis sublato clamore iaculari cœperunt, multos vulnerant, decem aut duodecim interficiunt. Feneſtras tignaue domorum sagittis complent, conclamantes maximis vocibus Urbem captam. Ad eam vocem Brugeses pro se quisque celerare, dum volare, arma corripere, cum framearum genere (ribaudekins & voghe laers dixerunt) duabus viis lapidea & arenica Duci se obuiam obicere. Iodocus ab Huelæ equestri vir dignitate ad hoc præmissus, illorum aduentum furoremq; nunciare. Horum viribus vbi suos Dux intelligebat exclusos, cedere cogitur. Portam repetit, magnosq; in periculo versatur cum suis omnibus. Nam ægrè cum paucis tantæ resistit multitudini: nec portam (cuius potentes iam erant ciues) aperire valet. Pugnatum fortiter ad portam & ante Sacellum diui Iuliani haud procul à porta illa bouerica. Cadunt ex sagittariis Ducis centum & amplius.

*Portus rursus claudis-
tur iussu
Ducis.*

*Legatio pro
pace.*

*Comitatus
Philip. euno-
tis Brugas.*

*Iudocus ab
Huelæ Do-
minus Licht-
teruelldius.*

*Ingresso Du-
ce, militum
maxima
pars exclus-
ditur à Brus-
gensibus.*

*Conflictus in
quo Philip.
retrocedere
ac fugere co-
gitur.*

Ioā. Villarii interitus. Cadit illorum rector vir nobilissimus Ioannes Villarius Dominus Insulæ Adæ & ipse pedes pugnans. Torques aurei velleris illi detrahitur. Hic interfectus ab notho Sancti Pauli filius Ioannis vander Haghe clari ciuis. Tanto in discriminē dum acriter vtrinque dimicatur Iacobus ab Hardoya caput intercessorum damni, adducto celeriter cum instrumentis fabro quodam ferrario, fortē fortuna fregit claustra portæ, Ducemque cum nobilitate emisit: sed capite ipse faberque luerunt secti quadrifariam à Senatu: quod crudele visum ac barbarum. Nam omni crimine facinus illud præclarum caruit: manetque omni æuo Hardoyo fabroque gloriosum. Ità Dux cum nobilitate euasit.

Iac. ab Hardoya opera Dux periculum euasit.

Capti ad triginta ex familiaribus eius in quibus & dominus Simon confessarius Habbellæ Principis & duo cantores sacelli: sed hi omnes absque vlla noxa statim dimissi. Fugerunt cum Duce Ludouicus vanden Vvalle Burgomagister Brugenſis, Rolandus Vvtkercanus, Nicolaus à Clito Prætor suæ premus Flandriæ, & alii complures Flandricæ gentis. Interfecti per noctem milites etiam inuenti in hospitiiis. Quidam tranantes fossas oppidi submersi. Cæsi ex ciuibus ad eam portam omnino duodecim. Collecta mortuorum cadauera sepultaque omnia in xenodochio diuini Ioannis Euangelistæ, ubi & Villarius ad tempus sepultus, cuius ob mortem Philippus incredibili afficiebatur dolore. Vir erat fortissimus & multis victoriis insignis.

Ioā. Villarii res gestæ.

Bis ceperat ciuitatem Parisiorum vti supra commemoratum est, priore victoria sub Ioanne Duce magna grassatus crudelitate, vnde & ipsum cruentus mansit exitus. Ex. C. LXX. captiuis die Veneris eiusdem hebdomadæ. XXII. decollati, cæteri magnis precibus procerum Ecclesiarum & mercatorum condonati: qui per omnia opificum vexilla circumeuntes magna difficultate obtinuerunt ne in omnes sciretur. Clausus portus ab irato Principe, omnique comœatu & mercatura Brugenſes exclusi. Nationes mercatorum, Senatus Gandensis, Hyprensisque frustra pro pace Principem fatigant.

Slusæ obsessa à Brugenſibus.

Ad Calendas Iulias Brugenſes magno apparatu Slusam obsidere audent, quam Simon Lalanus & Rolandus Vvtkercanus Philippi nomine custodiebant. Oppugnant portas murosque, leuibusque præliis nonnullos ex suis amittunt. Portam occidentalem domosque multas tormentis suis prosternunt.

Guliel. Carre interficitur pro patria pugnas.

Gulielmus Carre Consul Slusensis inter medios propugnatores interficitur. Fugam ciues meditantur partimque faciunt, videntes sibi imminere periculum. Gulielmus Morellus & Nicolaus Canelius præcipua inter Brugenſium oppugnatores virtute enitebant: sed post diem decimumoctauum obsidionis, timore Philippi conscribentis in eos exercitum domum reuertunt.

Slusensium grassatio per agrum Brugensem.

Heylam, Maldeghe, Morkercam, Ramscappellam, Ostkercam, Slusenses populantur: & Mudam incendunt. Ghistellanos cum vicinis Ioannes Vvtkercanus Neoportuensium Præfectus diripit. Philippus Slusæ, Ostburgi, Neoportæ præsidia disponit: vndique Brugenſes coartat. Syluam Tilleghem Brugenſes cædunt Castellum eius prosternunt: Moenia sua portasque præmuniunt. Insulæ, Curtraci, Tenremondæ, Alusti, locisque aliis per ordines Flandriæ conuentus de pace indicti: sed Philippus contemptis omnibus nusquam comparuit. Sub Calend. Octobres Ioannes Vvtkercanus, Iudocus Bruno, & Philippus à Longoprato ex Brugenſibus maximam abigunt pecuniariorum prædam. Sed secuti Brugenſes bonam partem recuperant. Castellum apud Coukelare, quod Petri Baliolensis erat, expugnant & diripiunt.

Lauren.

Laurentium nothum Balibolanum virum nobilem Henricumque ab Reyn-
gers Vliet presbyterum in Coukelare Decanum eundem spirituale Alden-
burgensem capiunt: seruantque diu captiuos. Comperta perfidia conspi-
rationisque in Mauritium Consulem captus Vincentius Scuvelarius Bru-
gensium Praefectus: missusque iussu Principis Vilfordiam Brabantiae custo-
diendus. Captus Ludouicus Vallanus Consul cum Gertrude vxore. Con-
sul in eius postea locum successit Aegidius Laurentius: In locum Mauricii
Aegidius van Vlamincporte: duoque creati noui Scabini Ioannes Atricen-
sis & Iacobus Blanderelius. Ad natalem diui Baptistae precium tritici valde
cepit intendi. Orientales mercatores, hoc est, Lubecenses eorumque vici-
ni tritici magnum modum Brugae attulerunt vsque ad sena milia pileorum.
Coitio fabrorum ferrariorum Gandae facta est quartodecimo Calend. No-
uembres. Huius author erat quidam faber Ioannes Cachtele nomine.

Fabros postquam in foro erant reliqua Collegia Opificum consequuntur.
Nam & supremus Decanus (Petrus Heuribloc nomen) faber ferrarius erat.
Habebant ibi ad septuaginta vexilla militaria. Aderat enim & Senatus cum
signo Flandrico. Legunt sibi ducem Rasonem Onredene virum honoratum
& probum: sed is provinciam accipere recusat, donec consensu etiam Phi-
lippi Principis esset authoratus. Consensit Dux pactis certis conditionibus
& accepto illius iuramento. In castris quoque iurauit coram pratore &
magistratibus se bonum fidelemque ministrum permansurum Principi: Iura
dominatus & privilegia illius se defensurum: Ciuitatem Gandensem in pa-
ce, concordia, & iustitia seruaturum. Consilarii duodecim illi adiuncti qui
eadem per omnia iurauerunt. Placuit ducere in fines Brugenium & Slusen-
sum. Causae hae fuisse referuntur, vt Brugenfes ab Franconatibus separa-
rent, fieretque ex illis quartum Flandriae membrum sicut à Duce erat consti-
tutum. Vt Slusanos cogerent remotis trabibus stipitibusque portum ape-
rire, quo mercatura quaestusque rediret: neve à Flandriis negotiatores alias
petitum sedes discederent, quemadmodum facere consultabant. Adhuc vt
Slusanos coërceant qui ex finibus Gandensium praedas abigere ceperant.
Vt Brugenfibus Slusanisque persuadeant suas controuersias omnino iusti
Principis arbitrio, vita priuilegiisque saluis, submittere concordiae facien-
da gratia: ne in famis angustia, nulla iam mercatura, nullo quaestu populus
pereat. Simul vt tandem (aliquo inuento consilio) ex Anglia importetur la-
na: cuius penuria pauperes mediocresque premebantur. Oppido egressi
omnes ad fanum Mariae haud procul à mœnibus confederunt: suosque so-
cios seu clientes ad se conuocarunt.

Dum hic sedetur, cogitur Dictator in urbem redire: & Ludouicum van-
den Hole qui primus Scabinus fuerat anno. XXIX. Liuinum de Iagher, qui
saepius Scabinus & Praefectus fuerat ararii, Aegidium de Clerc aduocatum,
Iacobum de Iagher qui supremus fuerat Decanus, & alios quosdā qui Rem-
publicam gesserant in custodiam publicam ducere. Hos enim iecoris es-
ores communitas appellabat. Inde mouent Ecloniam vbi colloquium habue-
re cum Legatis Brugenium, quorum fuere capita Ioannes Velghereet De-
canus fabrorum ferrariorum, & Adrianus vā Zebrouc Decanus Tinctorum.
Post longam disputationem de quarto membro Flandriae conuenit, vt
iuxta decretum Principis Franconates quartum fierent membrum.

Vincen, Scu-
telarius, Lu-
doui. Vuala-
lanus cum
vxore Ger-
trude capio-
ntur.

Exercitus
ex Gandesia
bus duce Ra-
sone Onrede
nediscordiae
opprimēdae
educitur.

Causae edus
Eli exorcis-
tus.

Iecores
esores.

Legati Bru-
gensium Ecloniam
Gandae
uenies con-
ueniunt.

OO; At hac

Oratio Iaco-
bi Messema-
keri ad pop.
Brugensem

At hæc postquam duo hi Decani civitati Brugensi renunciaissent, totaque multitudo propemodum acquiesceret, exorsus Iacobus Messemaker, Ostul-
ti (inquit) & ignavi, quis vobis permittet vel metu vel persuasione Ganden-
sium, Rempublicam Brugensium evertere? qui membra à capite, territorium
ab oppido, agrum à civitate, Colonos à dominis, clientes à beneficiariis, Ma-
trem à liberis, totum denique corpus à corde auellitis. Agite egregii tota-
tores Reipublice, quæ hinc inde ab exordio rerum vel ipsa natura coniun-
ctissima fuere, diuidite, dispescite, separate.

Caput galea, pileoque spoliare, armis omnibus nudate, vt exitiis omnium hostium pateat telis. Arborem sua cortice omni-
que vestitu retegite, vt maturè arescat. Quæ natura vel ante Christi natalem coniunxit ea nunc solo vel metu, vel consilio Gandensium soluite: quod quidem maiores nostri vt facerent, à nullis regibus, nullisque Principibus hætenus cogi potuerunt: quodque & vos ipsi nobilissimo potentissimoque Duci Philippo nun-
per constanter denegastis. Duas ciuitates ex vna habebitis, pro amicis ini-
micos, pro vicinis hostes, pro pace sæpe bellum, pro quiete turbas, pro ami-
citiâ inimicitiam, dissidium & odium. Maiores nostri integrum corpus, fortes, strenui, inuicti fuere. Nos autem caput sine membris, mater orbata fi-
liis, cor sine sanguine, imbelles, inermes, ignauique erimus.

Decretum de
quarto me-
bro Flan-
drie reu-
citur.

Ad hæc vnus hominis verba, tota repente multitudo mutata, laudare om-
nes sententiam, Messemakerum in cælum tollere, seruare velle maiorum
instituta, illorumque sequi vestigia, hostes iudicandos esse, qui mutilandum
debilitandumque ciuitatis corpus vniionemque censerent. Sic omnia irrita
quæ Ecloniæ erant acta, virique XVI. Genteronum re infecta abeunt: sed
XVI. obsides Brugensium Ecloniæ retentos non reddunt, qui tamen dum par-
na cura custodiuntur, orto fortè iurgio & pugna inter Genterones & Cor-
tracenses, omnes fugerunt, ac per sylvas & saltus incolumes Brugas reuer-
sunt: sed postea Messemakero consilium suum & eloquentia exitio fuere.

Vastatur
ager Bru-
gensis.

Interea Toparchus Veriensis cum manu aliquanta Zelandorum Slusensibus
venit suppetias. Horum auxilio Heys, Blanckenbergam & Ostkerkam Slu-
sani depopulantur. Apud Lisvvegam conflictus Brugensium & Slusensi-
um: interfecti vtrinque aliquot. Lapscura, Morkerca, aliique Slusensium
frumentatores à Dammenibus deprædati, cædesque vtrinque factæ. In agro
Rodenburgensi Petri Bladelini & Nicolai Veldii à Gandensibus demolia-
tur ædes. Apud Morkercam Heylam & Maldegam dumici ciues Brugens-
ium ab Genteronibus capiuntur. Octo Slusanos quod prædas contra edi-
ctum agerent, securi Gandenses subiecerunt. Rodenburgii hærent Gan-
denses dies quatuordecim, aguntque cum Slusanis de portu aperiendo: sed
nihil promouent. Iussu Principis clausus erat, nec sine eius arbitrio reclu-
di potuit. Genterones relicto Ardenburgio Ecloniam reuertuntur. Vetant
& Philippus & Elisabetha Principes Brugensibus, vt si quid pacis assequi spe-
rent, ne colligationis aut foederis quicquam cum Gandensibus faciant.

Emulatio
vetus inter
Ganden- &
Brugenses.
Genterones.
Grudii.

Metuebant Principes ne socia iungerent arma: quod si fecissent, non vinci-
biles nisi difficillimè fuissent: sed nihil erat periculi, ob innatam quandam
harum inter se ciuitatum discordiam, veteresque similitudines: quæ quando
aut vnde primam traxere originem, non lego. Antiquitus eos reor fuisse Ner-
uorum socios, qui in Cæsaris commentariis Genterones & Grudii appellan-
tur mutata iam paululum scriptura.

Centroni

Neruii

Neruii ad dexteram vsq; Scaldis ripam pertinebant: Gorduni, nunc (nisi fallor) Cortracenses in sinistra erāt: & Gentrones quoq; in sinistra, quemadmodum etiā nunc sunt omnes: sed Grudios Pleumosiosque maritimos fuisse existimo, vbi nunc aestuaria sunt Flandriarum. Si quis tamen quid certius & verius adferat, cedo.

*Neruii.
Gorduni.
Pleumosii.*

Sub Canlend. Decembres quando vrgere cœpit hyems, ex Eclonia Gandenses se domum contulerunt: egitque ita Raso Dictator vt Rolandi Vt-kerani, Colardi Cominii, Ægidii à Vvoestinia exilia inducerentur: simul vt Ludovicus vanden Hole, Levinus de Iagher, & alii suprà memorati custodia dimitterentur: promisso vadimonio, vt se in foro sisterent quodocunque citarentur. His peractis Dictaturam seu Tribunatum deposuit, absolutus & per Ducem iuramento: curauitq; vt & alii eodem damnati exilio, Ioannes à Dammo, Gerardus à Maldeghem, Ioannes à Papenghem, Petrus bonus vicinus, Petrus Brixius, Iudocus Beys nonnullique alii reducerentur. Brugenses videntes se famis angustia domitos, optimum factu iudicant vt ad Elisabetham Principem (amans illa erat ciuitatis) pro via pacis confugerent.

*Ganden. do-
mū rediūt.*

Primum omnium ad eam mittunt cum aliquantis muneribus quatuor quic-
tissimos & optimos ciues Gulielmum Gherolf, Petrum Burggraue, Iacobum Zuetuagher, & Balduinum van Leene supplices oratum veniam ac pacem.

*Brugen. per
Elisabethā
Principem
pacis cōpo-
tes fiunt.*

Scripserat Isabella vt si quam spem pacis haberent, ne se Gandensibus con-
iungerent. Ea in re sollicitē obediuerant, quocircā magis illa propitia,
promittit se operam suam illis daturam. Et quanquam initio valde se dif-
ficilem Philippus præberet, tandem tamen septimo die Decembris do-
mum reuertuntur cum XIII. capitibus pacis, ac nominibus XLII. virorū quos
omnino suæ Philippus reseruabat voluntati. Tum eodem die Decembris
truncantur capite Ioannes Vvelghereet Decanus fabrorum ferrariorum, &
Adiranus Zecbruc Decanus Tinctorum, quod absque Senatus autoritate
Gandensium admisissent postulata apud Ecloniam de quarto creando mem-
bro Flandriæ, quodque ea de re mox ad Messemakeri orationem sententiam
mutassent, qua inconstantia Philippi Ducis animum grauiter exacerbassent.

*Seditiosi ps-
nuntiantur.*

Decollati & in Principis quoq; gratiam idem ille Iacobus Messemaker & Io-
annes Niger tonsor panni, præcipui eius turbationis authores. Nono cal. Ia-
nuarias quando sunt vigiliæ Natalis dominici, nauem grandem ex Neoportu
Slusam cū multo cōmeatu petētē Brugenses aliquot Duce Ioāne Veldio capi-
unt: Nauti cibariisq; ac bonis omnibus potiuntur. Sexdecim Slusanos magnas
redēptiones soluere cogunt. Luit enim pro se solo Ioannes Scillebeca quæstor
ærarius Slusensium eam nauē captus. c. xvi. librās crassorum Flandriæ. Septi-
mo Idus Ianuarii, hoc est, postridie Epiphaniæ domini Brugis inauguratur Io-
annes Burgūdio nothus Philippi Ducis filius Princeps sacerdotū (Præpositū
dicimus) Ecclesiæ D. Donatiani Episcopi. Quarto Idus Ianuar. accisis deplora-
tisq; iā rebus Brugenses. xiiii. legunt ciues de pace Atrebatū ad Principē mit-
tendos, permittuntq; se suaq; omnia ac totā ciuitatē Principis simpliciter vo-
lūtati. Viri missi hi fuēre Iacobus Zuetuagher, Iacobus Basseueldius, Iacobus
Blandérellus, Eligius Reynardus, Ægidius Laurentius, Ioannes Volkardus, Io-
annes Baeraoet, Michaël à Tempseca, Iacobus de Vilde, Iosephus Reyfin, Ri-
chardus Heyns, Ioānes à Stēburgo, Antonius Coen, & Balduinus vandē Lee-
ne. Prædie Idus Februar. Brugētes in gratiā Principis. xxvii. Picardos Brugis
adhuc captiuos, viridibus palliis, pileisq; cinericiis cōuestitos liberē dimittūt.

*Iac. Messer-
makeri sup-
plicium.*

*Legati ciui-
tatis Brugæ
sis ad Phil-
ippum.*

In hos Agne Domina Gruthusia fuerat multum benefica. His trecentos aureos Philippus distribuit. Tertiodecimo Calend. Martias Atrebatii Philippus pacem Brugenſibus dedit, deprecante Iſabella Principe cum Catolo filio, *Interceſſor.* Ioanne Cluienti, Sacerdotio Atrebatenſi, Mercatoribus omnium nationum, ſimulabbis Aldenburgenſi, Andreano, Thoſano, Echoltenſi & .XIII. Brugenſium oratoribus. Hi omnes eius rei gratia ad Philippi ſe proſtrauerunt pedes. Numerabant Brugenſes Philippo intra breue tempus. CC. milia nummum (rideros aureos nominabant.) Omne imperium in oppidum Sluſam amiſerunt. Filio domini Inſulæ Adæ Brugis occiſi decem milia aureorum coronatorum pependerunt. Mortē fabri ferrarii decollati, qui Principi aperuerat portam, luerunt, debitam multam viduæ eius & liberis exoluentes. Viri. XLII. primarii authores motus pace excluſi: & vbiſque inuenti capti capiteque truncati: bona eorum ſiſco illata. Bona ciuium nothorum ſine liberis morientium poſthac Principi ceſſerunt. Francum Brugenſe tribus Flan-
Capita pacis. driæ membris acceſſit quartum, ſeparatum in æternum ab oppido Brugenſi. Signum militare, & ſigillum illi datum more aliarum ciuitatum.

Funus Ioannis Villerii reſoſſum ex cœmiterio hospitalis diui Ioannis, ſepulchrumque ad Donatiani cum ſolemnibus exequiis, quæ quotannis anniuerſarię ſunt vndecimo Calend. Iunias cum .XXIII. funalibus accenſis impenſis ciuitatis. Iacobus Scaec datus à Philippo nouus Brugenſibus Scouteta. Hęc pax ſuum habuit initium ſub Calend. Martias: Tabellæ de ea à Duce datæ: Apertus portus, ingreſſusque & egreſſus liber mercatoribus datus. Pridie Idus Martias Laurentius Baliolanns & Henricus Aldēburgicus Decanus cū aliis apud Conkelare (vt diximus) captis cuſtodia Brugenſi dimittuntur. Octauo Calen-
Comitatus Ghisnienſis vaſtatur. Aprilis Ioānes Comes Stāpanus & Antonius Croyus cū quinque milibus pug-
Ioan. Episc. Tornacenſis Brugis ſacros ordines celebrat natorum ingreſſi Comitatum Ghisnēſem Caſtellū Zantgatā proſtraverunt. Magnum pontem in agro Caleſienſi refrugerunt: & aggerē quē magnū vocāt perforauerunt vt terram illam inundaret Caleſiæ ita capiūdæ: ſed irritus cecidit
Stephanus Hyrus capiſtur. omnis conatus. Eodē die venit Brugas magno comitatu Ioannes nouus Episcopus Tornacenſis, ſacrosque inibi ordines celebravit. Obuium itum eſt illi honoris gratia à Sacerdotio ad portam vſque Bouericam vbi deſcendit equo, & pedes ibat, deductus ad ædē vſque diui Donatiani Episcopi. Petrus Beſſfromotius idem Charniaci dominus, heros ordinis aurei velleris Stephanum Hyrum in oppido Bellouacorum pila ludentem cepit, ac vi eduxit ex ciuitate ad arcem Moiacum ac inde Anchrias. Fuerat ante captus ab Hyro Charniacus. Turbatio magna ob hæc orta. Rex Hyrum à Philippo Duce repetiit: quod non iuſta nec militaris eſſet huiusmodi captio. Conuenerunt partes apud Doacum: vbi ita actum vt tota controuerſia Philippi arbitrio ſit delata: per quod arbitrium Hyrus in gratiam Regis dimiſſus eſt modico ſoluto ære: Pax inter eum Charniacumque conciliata. Concordia quoque facta per Philippi moderationem inter Hyrum & Ioannem Luceburgium capitales inimicos. Hęc res Regi admodum grata, multa apud eum prædicante Hyro de pietate ac iuſtitia Philippi. Menſe Nouembri Carolus Rex cum Ludouico filio & Regni nobilitate ciuitatem Pariſiorum ingreditur, quam annis vndeſiginti non viderat: Magno honore (vt par erat) acceptus. Comes Marchiæ Bernardus funus patris ſui Bernardi Comitis Armeniaci ciuili inſania interfecti exhumandum curauit, iuſtisque illi factis, aſportauit ſecum in Comitatum Armeniacum. Croteium maritimū optimū in Pontaco occupatū ab Anglis Philippus obſidere ſtatuit.

Duces

Duces ad hoc delecti Dominus Alciacensis qui tum Præses erat Pontacensis, Florimundus Brimellus Senescallus Pontacensis, Ioānes Soya strenuus eques, Ioannes Croiacus Prætor Hagnoniæ, Ioannes Brimeus Prætor Ambianorum, Bodo Noyella, Iacobus Brimæus, Valeranus Morellus, Gallus Rentiacus, Robertus Sauosius, Iacobus Craonus, Ioannes Arliacus. Creati ibi à Duce noui equites cōplures: sed aduentantibus Anglis Duce Ioāne Talboto nescio quonam modo hic omnis apparatus euauit: Nostri enim omnes fugerunt. Angli Alchiacum & Augiam iuxta Hisdinū aliosq; ibi pagos direptos incenderunt. Inde traiecto Somona amne ad Fanum Valerici vna nocte confederunt, nulloq; accepto damno in Normanniam redierūt: sed & Broyam pagum magnū super Anthiam flouium inter alios incenderunt. Philippus ex Abbavilla rediit Hisdinum, & exercitum dimisit. Ea tempestate per Galliam perdita quædam manus crudeliter grassatur, Deglubitores seu vulgò excoriatores dicti. Colluuius erat inopum militū: qui vnde famem tolerarent non habebant. Hi duces sibi similes ex nobilitate nati, primū ex Normannia Vimiacenses, trāsmissoq; Somona Pontacenses, ditionesq; Comitum S. Pauli depopulantur Cameracenses inde & fines vrgent Hagnoniæ. Colardum Prætorem Lesisinæ cū centum .lx. circiter viris interficiunt. Pulsi ex Hagnonia impetum in Campaniam fecerunt: eratq; tum tota Belgica tanta annonæ gravitas vt plurimi mortalium fame absorberentur. Quinto Idus Decembris Sigismundus Augustus finem fecit viuendi anno Imperii sui. xxvii. Regni Hungariæ quinquagesimo primo, Boemiæ decimosextimo, ætatis verò suæ nonagesimo. Mater eius Bona soror erat Ducis nostri Philippi Audacis. Constitutus nouus Imperator xvi. cal. Aprilis Albertus Dux Austriæ, qui Elisabetham Sigismundi filiam tenebat matrimonio. Hanc ex Barbara vxore filia Comitum Ciliæ Hermannii tulerat. Per Mariam verò priorem coniugem Ludonici regis Hungariæ & Poloniæ filiam, nullam prolem, sed regnum consecutus est Vngariæ. Hic satis magno fuit animo, sed bello parum fortunatus, cætera quidem pius, sed adueteriorum infamia grauitè (proh dolor) contaminatus. Crebrò (inquit eius scriptor) alienos violauit thoros, suamq; vxorem Barbaram sepissimè in adulterio deprehendit: sed adulter adulteræ ignouit: in exhaustæ enim erat Barbara libidinis, atq; inter greges adulterorum concubinarumq; consensit, Messalinæ Claudii (inquit Cuspinianus) quàm simillima. Erant tunc duo Oecumenica Concilia Basiliense & Florentinum, quæ adeò nihil habebant concordie vt vtrunq; alterum schismaticum, diabolicum, synagogamq; Satane nominaret. Vnde hæc tam effrenata Sacerdotii licentia: nempe quòd orbis Christianus acephalus nullum haberet supremum Principem qui tantis valeret mederi malis. Toto autem affectu orandus Deus vt quemadmodum iam per Carolum Quintum inuictissimum Augustum ceptum est, Resp. Christiana nō nomine tantum, sed etiam re, pium potentissimumq; semper habeat caput, totaq; Ecclesia ad reformationem piosq; mores tādē redeat. Nam si Imperium non resurgat, quonam modo Ecclesia resurgere possit? Quòd si Christianus orbis pium monarcham ferre nolit, certum est ab impurissimo tyranno, magno Turca occupatum iri: cui nisi singulari Dei providētia sola obstitisset hæc nostra ætate inuictissima Caroli Quinti pietas, iam Germania Italiaq; tota immani subiaceret tyranno. His in schismatibus Philippus princeps Eugenio adhæsit, Carolus verò Rex magis Felici, seu Concilio Basiliensi: vnde & suam sanctionem pragmaticam Galli deriuarunt. Pestilentia, fames, & tremenda lu-

*Dux Cro-
teu obfessu-
rus aduersu-
Anglorum
fugatur.*

*Ager His-
dinenfis va-
statur.*

*Excoriatores
res perdita
quædam ma-
nus Belgas
turbant.*

*Obitus Sigis-
mundi Augu-
sti.*

*Alber. Aus-
triacus Im-
perator.*

*Barbara vx-
or Sigis. libi-
dinosæ mu-
lier.*
*Duo Oecum-
enica Con-
cilia.*

*Caroli Q.
Imp. Augu-
sti laus.*

*Sanctio pra-
gmatica.*

porum scuitia in finibus vrbeq; Parisiorum incruduit. Ioannes Dux Calabriae filius Renati Ducis Barenfis ducit uxorem filiam Caroli Ducis Borbonienfis, vnde natus Nicolaus Marchio Pontis. Ea filia Borbonii nata est ex Agne filia Ioannis Burgundionis, sorore Philippi. Moritur in Anglia Ioanna Navarrae Regis filia, senior Regina Angliae, mater Ioannis Ducis Britanniae & Arturi Comitis Richemondii. Visuntur Brugis ad Vvalburgis in choro sepulchra Mauritii Varsenarii Burgimagistri Scabinorum, & Iacobi fratris eius primi Praefecti regionum, qui ambo in Principis ministerio occubuerant, quartodecimo calend. Maias, die iouis, quanuis apud multos id factum legamus quarto calend. Maii; vnde deceptus Christianus Massæus. Nihil difficilius in tanta scriptorum oscitantia, q̃ res gestas in suos quasq; annos, menses, & dies incorruptè redigere. Comititia aurei velleris hoc anno nō sunt habita, quanquā Atrebatii celebranda ad ferias diui Andreæ indicta.

Fames & pestilentia

M. CCCC XXXVIII. Pascha. xiii. Aprilis. Principio huius anni maxima fame multi pereunt: grandi pestilentia multo plures. Hæc tota quidem Gallia sauiuerunt, sed maxime in Flandria: pestisq; plus Brugis, quam alibi: arsitq; multis locis bellū, seu seditiones potius, grassationes, rapinae, latrocinia, & stupra; multaq; alia mala quorū bellum est parēs. Trita calamitatibus omnis Gallia. Perdita illa manus excoriorū fines Burgundiae duriter afflixerunt. Dolebat multum Philippus omnes ferè ditiones suas, peste, fame, belloque atteri.

Brugensium calamitas

Refert quidā ea lue pestilentiae Brugis extincta. xxiiii. milia hominū: fama q; erat quosdam velci non modo fabis, pisib; auena, sed etiam libis illis oleaceis quæ in trāperis conficiūtur. Ita modis omnibus flagellati Brugesenses, quæ in calamitate, nusquam gentium solatii subsidiiue aliquid inuenire: præterquam quod Orientales mercatores nonnihil subinde mitterent frumenti ac farinae: quod quidem tantillum suauitatis non nisi valde difficulter (portu clauso) accipere poterant, slusensibus impedire interciperetq; omni nisu conantibus. Gandenses parum admodum officii præstiterunt: Hyprenses quieti prorsus egerunt. At Vrilatē consanguinei viciniq; dies noctesq; erant intenti, vt illos caperēt, expilarent, commeatumq; interciperent, quanuis tamen abundē potens erat Princeps, Brugesibus sibi subiiciendis absq; illorū opera, tantaq; in fratres ac parentem ciuitatem duritia. Iussu Principis capti omnes Franconenses seu Vrilatē à Senatoribus suis, quicunq; absq; illorum consensu Brugesibus nomen dederant, aut ciuitatem sibi compararant. Hi centum milibus riederorum à Philippo multati: vnde pars bona ad inopiam redacti. Alii enim centum, alii. lx. pars. xl. atque vt minimum. xxx. libras crassorum soluere cogebantur: habebatq; Philippus quodam in rotulo. xxi. quos vtique extra pacem suæ seruare volebat voluntati.

Multati Francoenates.

Quarto Calend. Maias Oratores Brugesium redeunt Atrebatum cum pace manu signoq; Principis confirmata. Venit & loco Ducis Ioannes Cluiensis cum bello nobilium comitatu Brugas vt ea quæ ad pacem attinerent perficerentur. Huic Senatus, Consilarii, Praefectiq; Regionum, Decani opificum viriq; xxiiii. Reipublicae gerendae electi prodeunt obuiam: atque in patenti campo diuæ Mariae Magdalena omnes se illi ad pedes proiecerunt, gratias illi agentes de pace quam eius aliorumq; intercessione essent assecuti. Pridie calend. Maias die Mercurii erectum scalarium in foro ante Falas, atq; praesente Cluiensi capite plexi. xi. viri reseruati extra pacem, ludocus vandē Vvalle filius Ludouici Consulis, Guilielmus Moerman, Dionysius Vulpes, Ioannes Brickla

Io. Cluiensis Brugesius pacem portat.

Seditiosi pacem exoluit

Brielman, Lamsin metten ghelde, Ioannes Scaersliper, Cornelius van Zarren, Petrus Tente, Ioanes Tarvin, Georgius Vvouters, Georgius van Riede. Hæc per Colardum à Clito supremum Flandriæ Prætorē. Die veneris sexto No-
nas Maias reductus ex Vilfordia Vincentius Scueterlare, qui Præfectus fuerat
Brugensis, & pari modo decollatus: ideo q̄ reus esset cædis collegæ sui Mauri-
tii Varsenarii. Eius corpus funusq̄ Iodoci vanden Vvalle sepulta mox ab Au-
gustinensibus in ipsorū conuentu: reliquorū capitā super portas hastis infixā,
trunci rotis inserti. Alii eiusdem albi ad xvii. necdum capti, pulsi sunt in per-
petuum exilium, capitāq̄ truncati sicubi possent comprehendī. Dammati præ-
terea capitis Ludouicus Vvallanus & vxor eius Gertrudis: Sentētia illius hæc
erat, vt capite truncaretur instar viri & in medio foro sepeliretur, sub lapide
orbiculatæ formæ cum hac inscriptione. Gertrudi vxor Ludouici Vvallii exi-
abili sceminæ, quæ nobilissimū Principem sua fraude in extremum adduxit
discrimen, ac Remp. Brugensem in summam calamitatem: sed hanc sentētiā
vt mutaret induceretq̄ cōplures primariæ sceminæ ac heroīnæ à Cliuensi im-
petrauerūt: missiq̄ sunt Ludouicus Gertrudisq̄ Vvinendaliā in perpetuum
carcerem, vbi tandem ambo vitam (vti ego accepi) finiuerunt. Secundo die
Maii obuiam itū à Sacerdotio, Senatu, omniq̄ oppidi dignitate Elisabethę prin-
cipi venienti Brugas: vbi magno gaudio & digno honore accepta, supplicatio-
nes annuas postridie lata spectauit. Quarto die Maii per Colardum à Clito
decollatus Arnoldus Bets (Galterus quibusdam) vexillifer Orscampanus ad
pontem lapideum extra portam diuæ Catherinæ. Truncatus autem cum ser-
to rosaceo in capite, ideo quod ita fuerat coronatus à Brugensibus quādo pri-
mus ex Franconatibus cum vexillo accessit in forū. Truncus rotæ impositus,
caput hastili præfixum cum serito illo rosaceo auriculis hincinde assuto.
Octauo Idus Maii introitus noui Præpositi Ecclesiæ diui Donatiani Episcopi.
Is erat Ioannes Burgundio, acceptus à Principe ac nobilitate honorificè. Pax
per Philippum facta inter Orientales mercatores ciuitatemq̄ Brugensem: man-
serūtq̄ mercatores Brugis, qui ob quosdam ex suis Slusæ (vt supra tetigimus)
occisos, aliasq̄ causas Flandriam relinquere decreuerant. Mense Iunio Caro-
lus Gallorum rex mittit filiam suam Catherinam desponsam Carolo Phil-
ipi principis filio Cameracum. Deduxerunt eam Pontifex Remorum, Comes
Vindocinensis, Domina Rutsefordiæ, aliæq̄ multa nobilitas. Suscepta Came-
raci Ducis nomine à Comitibus Niuernensi & Stampesi, Cancellario Burgun-
diæ, Domina Namurcensi, Creuecuria, Habordina, & aliis. Erat annorum cir-
citer decem. Suscepit eam digno honore Philippus apud Fanū Odomari: sed
breui superuixit tempore. Brugis nouum indictum omnibus rebus venalibus
præcipuè cibariis vectigal, soluendo Principi. cc. milia nummū vt in pace
erat dictum. Vinum, ceruisia, triticum, siligo, sal, fabæ, pisa, hordeum, athena, car-
bones, armenta, pecora, ligna, halec, aliæq̄ omnia grauiter onerata, per annos
quatuor. Hæc mense Nouembri. Duacum veniunt Legati Regis Nauarræ ad
Philippum pro nepte eius filia Ducis Cliuensis, tradenda in matrimoniū fi-
lio & heredi illius Regis. Nuptiæ factę sunt, filiaq̄ ad Regem Nauarrę per fra-
trem suum deducta. Legationem Philippus mittit ad Eugeniū Papam cuius
erāt principes Quintinus Moyardus antistes Ecclesiæ S. Audomari in Sithiu,
Simon Lalanus, Guilielmusq̄ Iunior frater Cardinalis Morinorum. Causam
legationis non lego. Philippus quanquam Amadæo Sabauda affinitatis
quadam necessitudine iungeretur, alienior tamē erat à Synodo illa Basiliensi
& fu-

Vincentius
Scueterlare
capite trun-
catur.

Lud. Vual-
lanus cum
vxore capis-
tis dammati
perpetuo
carceri mā-
cipantur.

Supplicium
Arnoldi
Bets.

Catherina
Car. VII. fi-
lia mittitur
in Flandriā
ad Carolum
Burg. spon-
sum.

Legati Re-
gis Nauarræ
ad Phil-
ippum.

Legatio
Philip. ad
Eugeniū.

Car. Comes & fugitans schismatis Eugenii partibus fauebat. Carolus Comes Vgelli libe-
Vgelli libe- ratur ab Anglica captiuitate per Comitem Sombressetum, quem Dux Borbo-
ratur angli- nius frater Vgellani habebat captiuum. Fuerat detentus ab Anglis per annos
cano carce- xxiii. ab anno CCCC XV. à prælio nempe illo Azincuriæ in Morinis. Accē-
re. sit Bruccellam ad Philippum quem fratrem nominabat. Habuerat enim eius
Car. Comes sororem Bonam Atrebatem dux in matrimonio. Honoratus est ab eo magnis
Vgelli libe- & pretiosis muneribus. Ortum inexprabile odium inter istum Vgellanium &
ratur angli- Ioannem Luceburgensem Anglis semper deuotū, propterea q̃ Bretiniacum
cano carce- & quosdam grassatores cepisset Nouiomagēsis nimis infestos, in quibus Io-
re. annes erat Insulanus necessarius Luceburgensis, quem Vgellanus cū aliis. xx.
Car. Comes Nouiomagi iussit decollari. Simul grassatores illi excoriatōres dicti Basileam
Vgelli libe- vsq; (vbi Synodus erat) incurrerūt, perinde atq; schismaticā illam colluuiem
ratur angli- inde deturbaturi. Francofordiam vsq; grassantur: Burgundiam, Niuernium,
cano carce- Aruerniamq; affligūt. Eorum duces Stephanus Hyrus, Antonius Chabanus,
re. Petrus Reginaldus, Blācofordius, Bossacus, aliq; qui Carolo Regi militarant,
Car. Comes regiis ditionibus non minus quā aliis infesti. Veromandia seditionibus fla-
Vgelli libe- grabat. Mondiderium Ioannes Comes Stampanus in sua habuit custodia.
ratur angli- Moiacus arcem propinquam Roletū nomine cepit. Valeranus Morellus Vi-
cano carce- doq; à Roya eam recuperant: pariunturq; plus prope calamitatis Vero-
re. mandui, quā ante pacem Atrebatensem. Lamentabile & horrendum quid-
Car. Comes dam accidit iuxta Abbavillam: quædam mulier infantes plures occiderat, se-
Vgelli libe- tosq; sale condinerat, tanquam carnem cibariam: comperto facinore crema-
ratur angli- ta est in oppido Abbavillæ. Inter Bruccellanos, Louaniēses, & Mechlinianos
cano carce- grandis discordia propter frumentū. Eos tandem Dux inuicem conciliauit.
re. Sub Calend. Ianuarias conuenerunt Oratores Regum inter Calesiam & Gre-
Car. Comes ueningam de pace ac liberatione Caroli Ducis Aurelianensis. Primarii erant
Vgelli libe- Cardinalis Vincertrig, & Elisabetha Dux Burgundiæ: sed nihil conuenit, extra-
ratur angli- ctq; res est in annum proximum, ad alium quempiam conuentum. Ioannem
cano carce- Vutkeranum quauis suum à sacro fonte filium Philippus apud Saestingam
re. in arce cū aliis duobus decollari iussit. Conuictus erat de peccato indicibili:
Car. Comes & bis illi Dux ignouerat. Sic notat quidam monachus Dunensis. Puto autem
Vgelli libe- fuisse masculorū concubitum. Duo Iacobi filii gemelli Petri Portugallensis,
ratur angli- ad Elisabetham principem amitam suam in Flandriam deferuntur, cum eorum
cano carce- sorore, quam Adolphus Cluiensis duxit uxorem. Mense Iulio apud Gallos
re. edita est Sanctio pragmatica: quæ licet capita quædam contineat bene vtilia,
Car. Comes tanquā heresis tamen mala ab Romanis Episcopis semper vapulauit: Est enim
Vgelli libe- illorum moribus valde contraria. In Parisiorū finibus lupi deuorauerunt ho-
ratur angli- mines amplius. lxxx. nec ab ipsa ciuitate rabies eorum abstinuit: qua insuper
cano carce- in vrbe dira lue pestilentia quinquaginta hominū milia extincta referuntur:
re. quippe quū ex longinquis belli malis & anni sterilitate in agris nihil esset reli-
Car. Comes quum, ad urbem magnā mortaliū multitudo confluxit. Et lupi gustatis per bel-
Vgelli libe- li rabiem hominum funeribus, mirandum in modū humanum sitiebant san-
ratur angli- guinem.
cano carce- M CCCC XXXIX. Pascha. v. Aprilis. Orta discordia inter Philippum &
re. Ioannem Luceburgensem: vnde grande metuebatur malum. Causa quod cū
Car. Comes Philippus quadā pecuniæ collationem Veromanduis indiceret, soluere Luce-
Vgelli libe- burgii clientes recusarent: quosdā Philippi sagittarios, ignominia ac verberis
ratur angli- bus afficerent: milites nonnullos Comitiss Stampensis interficerent. Excusat
cano carce- tamen

gius metten eye, & Ioannes vanden Vagheuiere, tulitq; Parlandus accipitrem. Atq; isti ludi quotânis ferè vtrobiq; celebrati sunt magno apparatu: semel tetigisse mihi sufficit. Duodecimo cal. Aprilis in feriis diui Benedicti Abbæ moritur eques auratus Ludouicus van Themseke: Sepultus Brugis apud fratres Franciscanos. Hic habuit uxorem Margaritam filiam Guidonis filii nothi Ludouici Niuernësis, qui pater erat Ludouici Kerhacensis Comitis Flandriæ. Mense Iunio ludi balistariorû Gandau, ad quos Aldenardenses ingressi sunt viri mille doceti albenti omnes vëstiti, tuleruntq; primas pulcherrimi introitus. Bergentes super Zomam primas tulerunt ex ludis.

Marg. Niuernësis vxor Ludouici Themseke.

Ludi balistariorum Gandau.

Conspiratio contra regem Carolum.

Ph. rebellio nē dissuadet remq; com. ponit.

Nigella direpta. Ghisel. Rob. chus inter. ficitur. Haresuctu Angli obtinent.

Auxilia Vallemōtio missa cōtra Renatū Siculum.

Concurfus ad indulgentias ad Aquas Grani.

Car. Aurelianus redemptus a Philippo liberatur Anglica custodia.

Car. Aurelianus neptis Philippi.

M. CCCC XL. Pascha. xxvii. Martii. Ludouicus Delphinus, Carolus Dux Borbonius cum fratre notho, Antonius Chabanus, Alenconius, Vindocinensis, Trimolius, Chomontius pluresq; alii contra Carolum Regem conspirant: illiq; regni administrationē adimere, ac filio eius Ludouico Delphino attribuer student: suamq; in factionē Philippū Ducem conantur allicere. At Dux vir prudēs & bonis omnib. modis paci studere, omnem perturbationē vitare, negare se vllam opem laturū filio aduersus parentē, reprehendere vehementer illorum consilium, quod fœdū & perniciosum foret regno. Legationē amplam ad Regem pro recōciliatione mittere: se pacificatorem fidelissimū interponere: eoq; multis laboribus rem perducere vt coniurati supplices ad Regis pedes procumberent, veniamq; peterēt: quam precibus nobilissimi Ducis sunt assecuti. Direpti Nigellani qui Ioānis Lucenburgii erāt, à p̄sidio Valesii & Crespiaci Duce Ghiselberto Rochio: sed Luceburgius prædam interceptit, Ghiselbertumq; priusquā Isaram valeret transmittere occidit, bonamq; partem captiuorū furcis dedit. Haresuctū Angli obsident. Conantur Galli liberare Duce Ioanne Aurehenfi notho: sed Angli validiores oppidū ad deditiōem tandem cogunt, quanvis Ioānes Storeuilla cum Roberto fratre fortiter defenderet. Missa à Philippo auxilia Comiti Vallemōtano Antonio ducibus Ioanne Croyo & Simone Lalano, cōtra Renatū regem Siciliæ, Ducemq; eundem Lotharingiæ ac Barensem. Crudeliter euastata terra Lotharingica Barensisq;. Sacris iuxta ac profanis vis illata: nulli ordini, nulli ætati Vallemontius pepercit. Marchio p̄oris Renati filius Barum interim tutatus est: sed suis auxilio nō prodiit. Mense Iulio ingens concursus hominū Aquas Grani pro indulgentiis. Ascendit populus tecta domorū, pompe supplicationis, reliquiisq; sanctorum spectandis, quæ circumferebātur. Quædam domus nimis onerata concidit, exanimati eo casu homines. xix. & ad lxxx. grauiter luxati, mutilati, vulneratiq;. Mense Nouembri Philippus princeps cupiens modis omnibus augere, confirmare, consolidareq; pacem & amicitiam inter Gallos & Burgundiones, omnemq; iniuriarū discordiarumq; memoriā delere, vt de Carolo Aurelianensi consanguineo suo bene mereretur, sibiq; illum beneficiis deuinciret, solutis pro illo. cccc. milibus anglica eū liberat captiuitate, vbi annos. xxv. fuerat detentus. Ingēs ob hæc vbiq; locorū gaudiorum, bonaq; spes solidæ ac firmæ pacis. Deducto ab Anglis Calestiā Philippus Isabellaq; principes, Pontifices Remensis & Narbonensis multaq; alia nobilitas apud Greueningam occurrunt. Scribæ vix possent oscula, amplexus omneq; genus signa amoris & beneuolentiæ, quæ inter duos illos Principes videbantur. Effusa lætitia ventum ad Faunum Odomari, vbi vt perpetuæ amicitiaē strictius adhuc firmarentur vincula, dedit illi Philippus nuptum Mariam Cliuientem neptem suam, quæ filia erat Adulphi Ducis Cliui ex Maria eius sorore.

Magna

Magna celebritas harum nuptiarum die dominico pridie Nonarum Decembris Pontifice Narbonensi caeremoniam celebrante, impensas omnes suppetante Philippo. Iurat ibi Aurelianus in pacem Atrebatensem, fœdusq; ferit indissolubile cum Philippo: atq; in summū ordinem, Collegiumq; aurei vel leris adscribitur. Habuit enim tum Philippus in oppido Odomarenfi sui ordinis Comititia, maxima celebritate & lætitia, ad ferias diui Andreæ Apostoli in ade Bertinica. Defuncti fuerant fratres sacri ordinis quatuor, Guilielmus Viennenfis Dominus Fani Georgii, Ioānes Villerius Dominus Insule Adæ, Guido Pontallerius Dominus de Tallemet, & Iacobus Dominus Crenecuriæ & de Thoisi. Electi & inserti in horum loca Carolus Dux Aurelianus Comes idem Valesii, Ioānes Dux Britannia Comes idem Montisfortis, Ioannes Dux Alenconius Comes idem Perchii, & Matthæus Flusas Comes Commingius. Brugeses suos Oratores mittūt Odomaropolin demississimè supplicātes vt ambo Duces Brugensem ciuitatem dignentur inuisere, pacem Philippus in solidum confirmare. Duces ambo cum Niuernensi, Stampensi, Cliuensi, Ligniacensi, Fani Pauli, Cancellario Raulino, Episcopo Tornacensi Ioanne, multisq; aliis Dammum veniūt, indeq; Brugas petunt. Omnis dignitas ciuitatis Brugicę, numero viri mille quadringenti, per portam Cruciam obuiam procedunt. Ad treis Reges Principum opperiuntur aduentum, discalciati omnes, apertis capitibus & discincti. Aduentanti omnes se Duci ad pedes proiciunt, clauces ciuitatis illi tradunt, tendentesq; manus magnis vocibus veniam orant. Dux parum per tacitus eos contemplatur, orāteq; Aureliano postulatis eorum annuit, surgere iubet. Clauces reddit præfatus se illis satis fidere, omniaq; esse remissa. Tunc Noel præ gaudio conclamatum. Dux in suam urbem quanto nunquam ante acceptus apparatu. Sacerdotalis omnis ordo cum velamētis & sanctorum reliquiis, celeberrimo incedens vestitu ad regiam vsq; Principes deducit. Aderant Abbæ Thosanus Quercetanus, & dulcis Vallis. Stabant ad portā lxxx. tubicines, qui argenteis suis tubis lituisq; admirando concentu omnia replebant. Suos quoq; hymnos Ecclesię canebāt multò suauissimè. Cāpanusq; sonitus longè iucundissimus per omnes templorū pyramidas celebriter iuauabat triumphum. Sublati ab omnibus templorum & turrium fastigiis indices aurarum, magnæq; laternæ cum grandibus candelis, in illorum loca suffectæ, quæ tota nocte ardentes mirum ac iucundum præbuere spectaculum. Ignibus fruendis, ducendisq; choreis & carminibus canendis proposita præmia: dulcēq; erat ambobus Ducibus circumire per compita & vicos, vt populi voluntatem lætitiāq; spectarent. Vici omnes & viæ pretiosis pannis conuestitæ. Ludi varii facti: Spectacula omne genus multa & varia: Personæ multiplices, vinum aliosq; iactantes liquores. Nationes mercatorum quotquot tunc aderant honoris & ipsę gratia obuiā procedunt quā pretiosissimo possent amictu: Teutonici qui Hansæ, id est, Socii vocantur viri omnes in equis. cxvi. rubro amicti panno, capitiis nigris. Hispani viri. xlviii. Mediolanenses & Venetii, in serico omnes damasceno. Lucani, Genuenses, Florentini, Catalani, & Lusitani, splendore & magnificentia veluti inter se certātes Ducibus omnes faustum latumq; precabantur aduentum. Hæc die dominico qui erat vndecimus Decembris, quo diui Damasi Papæ aguntur feriæ. Postridie simulachra fiunt equestrium certaminū in quibus Vaueriacus & Cliuensis Iunior laudem tulere: Cliuensisq; Dux Philippus eius auūculus hastam administravit. Choreæ celeberrimæ ductę, ad quas inuitatę omnes primariæ ciuitatis fœminæ.

Die

Fœdus inter
ter Philippi
pum & Au
reliam.
Comitia au
rei Velleris.

Novi
equites

Ph. cū Au
reliano Bru
gas inuissit.

Lætitia ci
uiū Brugen
siū in Prin
cipum adue
tu.

Mercatorū
studium erga
Principem
aduenientē.

ANNALIUM FLANDRIÆ LIB. XVI.

Die Martis post hastica certamina, omnis nobilitas dignitasque tam virorum quam mulierum cenabant in Curia Senatorum, ubi splendidissimum ciuitas illis dedit conuiuium. Die sabbati aduenit Carolus Comes Quadrilegius Philippi filius cum Catherina vxore filia Regis Franciæ. Obuiam profecti Aurelianus, multiq; alii nobiles. Magistratus ciuesq; Brugenses in Palatiū illos deducunt. Insequenti die dominico, ludi equestres, choreæq; editæ, quas referre vix quisquam posset. Nihil Brugenses omiserunt lætitiæ. Quicquid in honorem amborum Ducum excogitare possent, agitabant. Xenia, aliq; dona multum à Duce tum à ciuitate Aureliano data. Die lunæ quartodecimo cal. Ianuarias Aurelianus cū coniuge flentibus multis mulieribus discessit. Eos Philippus Gandauū vsq; deduxit, qua & in vrbe valde honorificè & liberaliter sunt accepti. Inde pars nostræ nobilitatis per Aldenardam comitata est illum Tornacū. Attributi illi custodes corporis. xxiiii. fortissimi sagittarii ex Bononiensibus ad hoc selecti. Confluebant ad eum eius procures propinqui, ministri & clientes, ita vt breui ad trecentos haberet secū equites. Ex Tornaco petit Valentianas, indeq; Quercetum Hagnoniæ visurus Margaritam cognatam suam vsufructuariam Hagnoniæ. Metuebat Augustam petere Veromanduorū, hoc est, Fanum Quintini, quod per ditiones & castella transeundum erat Ioannis Lucenburghensis cum Anglis adhuc colligati: sed eodem ipso tempore Luceburgius Guisq; ægrotauit & obiit, sepultusq; est Cameraci in æde Deiparæ cū maioribus. Hic per quinque totos annos in Anglicano manserat fœdere post pacem Atrebatensem, suasq; ditiones aduersus Gallos omnesq; aduersarios strenuè defensas. Decessit autem quantū colligo in præuigilio Epiphaniæ Domini priusquam in pacem voluisset iurare Atrebatensem. Aurelianus Quintinopoli, Nouiomago, Compendio & Syluaneto iter fecit, peruenitq; Lutetiam Parisiorū, ubi dies se aliquot refocillauit. Annus erat priusquam ad Regem accederet, ob quorundam aulicorū pueras suspiciones & odia, qui moleste ferebant fœderatū esse cum Philippo, illumq; necnon & Britannū Alenconiumq; accepisse ordinem aurei velleris dolebant. Regis instillabant auribus hæc suspecta esse debere Regi, perinde ac contra illum facta. Et Rex meticulosus suspiciosusq; fidem habuit viris mendacibus. Siquidem in Philippo nullus erat fucus. Omnia syncerissimo agebat affectu, vt vniuersa discordiarū semina extinguerentur: sed fecit æmulatio aulicæ quoq; gratiæ, vt nonnullis potentibus aduentus Aureliani non admodū esset iucundus. Nothus Borbonius Regi plurimū suspectus eo qd Delphino fuisset author à patre desciscendi, sacco apud Barum obuolutus demersus est in profluentem. Defuncto Ioanne Luceburgensi extra pacem Ludouicus nepos eius & heres Comes Fani Pauli Ligniacensis, Marlæ, Suefionū, Conuersanus, Brianæ, Guisæ, Angiensis, Insulensisq; sollicitus de successione & Regis gratia fidem mox illi præstat apud Laudunum de omnibus quæ in regno possidebat: eumq; sibi placatū habuit. Ioanna quoq; Bethuniensis Procomes Meldensis Domina Ghistellana vidua Lucenburghensis ibidem in Regis iurat verba, pacemq; ab eo redimit grandi pecunia, deprecante Elisabetha Philippi vxore: quæ & ibidem operam dedit componendæ controuersiæ de Castello Montis Acuti, quod Guilielmus tenebat Hagnonius in fide defuncti Lucenburghii nec cedere voluit illud Regi nisi assensu Philippi ducis. Pascha Lauduni Isabella celebrat de aliis quoq; rebus agens apud Regem. Grassatores ex Galliis nonnulli in fines Hagnoniæ incurantes Hausiacum capiunt: mox obsessi in illo ab Ioanne Croyo Prætoré Hagnoniæ

Carol. Quadrilegius. Bruggas cū vxore accedit.

Aureliani discessus.

Obitus Io. Luceburgensis.

Aurelianus Regi suspectus ob fœdus Burgundicū.

Nothus Borbonii supplicium.

Lud. Luceburgensis hæres Ioannis.

Hausiacum capitur à grassatoribus.

Io. Croyus Prætor Hagnoniæ.

gnoniæ pars interfecti sunt, alii magno redempti dum Laudunum repêrunt à Comite Fani Pauli ad vnum omnes trucidantur. Nonodecimo die Iulii Viromiaci sub vesperû orto (nescio vnde) incendio, domos amplius mille consumpsit. Postridie venit Brugas Archiepiscopus Remorû, cui obuiatum est honoris causa valde officiose. Gandani Ludi Balistariorum, vnde Fornenses quinque argenteas retulerunt kannas, id est, amphoras, magni pretii. Philippus Dux Curiam seu Conuentum Iuridicû ex Gandauo transtulit Curtracû: sed demississimis Gandensium precibus anno sequenti Gandauum reduxit. Gallia, Anglia, Hispania, Germaniaq; obedientiâ profitentur Papæ Eugenii, Amadeo seu Felici & Concilio Basiliensi. non credentes. Sub cal. Ianuarii Francofordiæ electus Imp. Fredericus tertius, qui defuncti Alberti Cæsaris erat patruus & pater diui Maximiliani Augusti, Archiducis Austriæ, Comitisc; Flandriæ. Imperauit annis. liii. De inuenta arte typographica hoc modo scribit quidâ Germanus:

Anno M. cccc. xl. Ioannes Gutenberg Argentinensis primus inuenit artē Im-
pressoriam, quā Latiniore Excusoriam vocat, in vrbe Argentinensi: Inde Ma-
gunciam veniens eandem feliciter compleuit. Interea Ioannes Mentel eandē
artem Argentinæ exercens factus est breui opulentissimus. Huic succedere
Adolphus Ruchius & Martinus Flachus. Sixtus Rufinger Argentinus Neapo-
li anno M. cccc. lxxi. libros quomodo imprimi possent monstrauit, Ferdinan-
do Regi ob id factus charissimus. Per idem tēpus Vvaldricus Haen, id est, gal-
lus gallinaceus hoc diuino opificio rem literariam ex inopia ad ingētem vber-
tatem perduxit: in quem Antonius Campanus hunc in modum est iocatus:

Anser Tarpeii custos Iouis, vnde quod ali-

Constrepere, gallus decedit, vltor adest

Vlricus gallus, ne quem poscantur in cosum

Edocuit pennis nil opus esse tuis.

Ioannes Prus hac arte factus ditissimus idem Argentinus. Beroaldus in
huius laudem

O Germania muneris repertrix

Quo nil vtilius dedit vetustas,

Libros scribere qua doces premendo.

In feriis diui Bartholomæi apostoli arsit Gouda Hollandiæ penè tota:

M CCCC XLI. Pascha. xvi. Aprilis. Lauduno redit Princeps Elisabeta

Quercetû Hagnoniæ ad Philippum, dolens qd nihil ex postularis suis apud Re-
gem esset assecuta, quanq Ludouicus Luceburgensis Fani Pauli Comes ac Ioan-
na Betuniana pro quibus intercesserat voti compotes redirēt. Postulata autē
Isabelle Historici non explicat. Tria tamen fuisse memorant, de pace inter Re-
ges, de rebus Aureliani & de arcē Montisacuti. Ita rem degustant duntaxat vt
canis ē Nilo iuxta prouerbiū. Plures ex eius comitatu minus Gallorū aman-
tes reuersi sunt q̄ ierāt. Sensit Philippus multos sibi aulicos aduersari: molestē
ferri ea oīa quæ cū Aureliano erāt transacta. Itaq; nō ignarus q̄ inconstātia es-
sent Gallorū consilia, oībus in rebus prudēter agendum existimauit. Videbat
metū duntaxat obstare Anglorum quo minus pacem frangerent, multosq; ca-
dibus & rapinis assuetos omni quiete seditiones habere potiores, quāuis Pon-
Remorū Reginaldus nōnulliq; alii probi ac prudētes hoīes pro pace retinēda
nihil prætmitterēt. Robertus Salebrusius dominus Commarci cū Rege
diligēter egit vt Mōsacutus sibi redderetur. Hunc oderat Phil. ob iniurias ab
illo acceptas, arcemq; illi reddi nullo modo passus est, sed demolitā volebat.

PP Tandem

*Virouia
incendio va-
statur.*

*Ludi Balis-
tariorum
Gandau.
Curia Ganda-
uano trans-
fertur Cur-
traciam.*

*Fred. tertius
Imp. elio-
gitur.*

*Inuentio ar-
tis Excusor-
iae.
Primi Typo-
graphi.*

*Gouda in-
cendium.*

*Postulata
Elisa. apud
Regem.*

*Carolus rex
metu Ang-
lorum pacem
Atres-
batensem nō
frangit.*

*Arx Mons
tuacuti per
Ph. euerfa.* Tandem Regi arx reddita, eiusq; consensu funditus à Philippo euerfa, vt Res
*Arx Mons
tuacuti per
Ph. euerfa.* mi Laudunenses Veromanduiq; petebant. Sita erat edito colle, valida & bel-
*Arx Mons
tuacuti per
Ph. euerfa.* lica, vicinisq; omnibus formidolosa. Inter hæc Creolium de Anglis Rex ca-
*Arx Mons
tuacuti per
Ph. euerfa.* pit, quorū ibi Prefectus erat Guilielmus Chamberlanus. Eum locū luoni à Po-
*Arx Mons
tuacuti per
Ph. euerfa.* dio custodiendū tradit. Inde Rex hospitatus in cenobio Vestalium Malodu-
*Arx Mons
tuacuti per
Ph. euerfa.* mo (Mabuffon vulgò) Pontem Ifaræ Belgici obsidet cū decem milibus arma-
*Arx Mons
tuacuti per
Ph. euerfa.* torū, plurimaq; nobilitate. Ioannes Thallebotus duxq; Eboracensis & Richar-
*Arx Mons
tuacuti per
Ph. euerfa.* dus Oudevilla (qui viduam Bethfordū, Ludouici Luceburgensis Comitis Fa-
*Arx Mons
tuacuti per
Ph. euerfa.* ni Pauli sororem habebat matrimonio) fortiter obsessis succurrebant: sed res-
*Arx Mons
tuacuti per
Ph. euerfa.* trocedere tamen in Normanniā sunt coacti, & oppidū Carolo redditū est. Ca-
*Arx Mons
tuacuti per
Ph. euerfa.* rolus autē Aurelianus redit ad Philippum Hisdinum, egitq; ibidem octiduum.
*Arx Mons
tuacuti per
Ph. euerfa.* Inde reuersus per Atrebatium vrbem, vbi benignè admodū acceptus donisq;
*Arx Mons
tuacuti per
Ph. euerfa.* honoratus Lutetiā suosq; in fines se recepit. Philippus manu valida proficisci-
*Arx Mons
tuacuti per
Ph. euerfa.* tur in Burgundiam. Occurrente illi nobilitate Burgundica Atrebatēs Picar-
*Arx Mons
tuacuti per
Ph. euerfa.* dosq; domum remittit imperans diserte vt absq; vllō maleficio quieti reuer-
*Arx Mons
tuacuti per
Ph. euerfa.* tātur. Apud Niuerniū rursus conueniūt Burgundio & Aurelianus. Multa cō-
*Arx Mons
tuacuti per
Ph. euerfa.* silia conferūt de pace Regum & ordinanda Rep. Postulata sua Regi mittunt.
*Arx Mons
tuacuti per
Ph. euerfa.* De pace complenda Atrebatensi Regem Philippus admonet. Benignè respon-
*Arx Mons
tuacuti per
Ph. euerfa.* det sibi imprimis curg esse vt omnia compleantur: sed hætenus quo minus fie-
*Arx Mons
tuacuti per
Ph. euerfa.* ret certa obstitisse impedimēta, curaturū tamen se vt omni ratione ea in re Du-
*Arx Mons
tuacuti per
Ph. euerfa.* cis satis fiat votis. Sugerūt interea Regi quidam maleuoli, conuentus horum
*Arx Mons
tuacuti per
Ph. euerfa.* Ducum Regi merito suspectos esse debere. Respōdet ille de integritate Philip-
*Arx Mons
tuacuti per
Ph. euerfa.* pi nihil se addubitare. Egit autē Aurelianus vt veterē locū & dignitatē apud
*Arx Mons
tuacuti per
Ph. euerfa.* Regem sortiretur proximus inter oēs regio sanguini: qua tamē in re quosdam
*Arx Mons
tuacuti per
Ph. euerfa.* magnos sibi habuit aduersarios. Carolus nihilominus Borbonius, Ludouicus
*Arx Mons
tuacuti per
Ph. euerfa.* Vindocinensis, Ioannes Niuernensis, Ioannes Alenconius, Ioannes Britannus
*Arx Mons
tuacuti per
Ph. euerfa.* Aureliano fauisse videntur. Philippus Montemacutū instauratū à Commer-
*Arx Mons
tuacuti per
Ph. euerfa.* cienti rursus euerit. Concordia quedam inita apud Coppenhauen, hoc est, Ia-
*Arx Mons
tuacuti per
Ph. euerfa.* cobi portū, inter Hollandos & Orientales, qui sunt Lubecenses, Hamburgen-
*Arx Mons
tuacuti per
Ph. euerfa.* ses, Luneburgensesq; cū aliis ciuitatibus, pactaq; induciæ in annos. xii. Cepe-
*Arx Mons
tuacuti per
Ph. euerfa.* rant hoc bello Hollandi totā classem Orientaliū sale onustam redeūtemq; ex
*Arx Mons
tuacuti per
Ph. euerfa.* Baia, teste Alberto Crantio. Nam Prussii (inquit) desertis sociis cū. xxiii. naui-
*Arx Mons
tuacuti per
Ph. euerfa.* bus fugere conati, primum in Hollandorū venere potestātē, dehinc & reliqua
*Arx Mons
tuacuti per
Ph. euerfa.* classis tota. Erant enim cū Prussis Liuonii & Vandali, cū Lubecensibus (pu-
*Arx Mons
tuacuti per
Ph. euerfa.* to) & Hamburgenfibus. Lege Crantiū lib. xi. cap. xxix. nauibus rebusq; omni-
*Arx Mons
tuacuti per
Ph. euerfa.* bus contenti Hollandi, neminem captiuum tenuerūt, nec victū interfecerūt,
*Arx Mons
tuacuti per
Ph. euerfa.* sed omnes in littora abiecerūt. Captum à Philippo oppidū Vvoerden cū ca-
*Arx Mons
tuacuti per
Ph. euerfa.* stello: obfessa Armerfordia, adeoq; gnaviter defensa, vt amisso quodam nobili
*Arx Mons
tuacuti per
Ph. euerfa.* viro, retrocedere Dux coactus sit, & obsidionē relinquere. Comitia sacri ordi-
*Arx Mons
tuacuti per
Ph. euerfa.* nis aurei velleris ad Andreg indicta quidem in Brabantia, sed non habita hoc
*Arx Mons
tuacuti per
Ph. euerfa.* anno, propter certa impedimenta Philippi agentis in Burgūdia. Conchæ hoc
*Arx Mons
tuacuti per
Ph. euerfa.* anno (Musselen vulgò) apud Slusani postq; earum collectioni impostum esset
*Arx Mons
tuacuti per
Ph. euerfa.* quoddam genus vectigalis, non comparuerunt, sed cessauerūt affluere: quæ res
*Arx Mons
tuacuti per
Ph. euerfa.* loco certū miraculi habita. Nam postq; sublatum est tributū, rursus aduenerūt.
*Arx Mons
tuacuti per
Ph. euerfa.* Pauperrimis vescuuntur loco piscium. In feriis Purificationis B. Mariæ vrbe
*Arx Mons
tuacuti per
Ph. euerfa.* Parisiorum obiit Margarita soror Philippi, vxor Arturi Richemontani Ma-
*Arx Mons
tuacuti per
Ph. euerfa.* gistri, equitum, tumulata inibi apud Carmelitas. Hæc primo thoro maritū ha-
*Arx Mons
tuacuti per
Ph. euerfa.* buerat Ludouicum Delphinum filium Sexti Regis, vt alibi memorauimus.

Rex

Rex ciuitatem Eburonicum per Ioannē Floquetum equitem Normannum furtim de nocte cepit. Septimo cal. Februarias apud Andegauum in Galliis tantus tremor terrę vt multi existimarēt supremū adesse vrbis diem, inciderentq; in graues morbos ob timorem.

Ciuitas Ebu-
ronicū furi-
tim a Galliis
recipitur.
Terras
motus.

M CCCC XLII. Pascha prima Aprilis. Ioannes Stampensis Præses Picardię in Bellonacos ducit & castellum Milliicum obsidet: vnde Petrus Reginaldus cū manu prædatoria, quoquouersum excurrerat, prædasq; vndiq; agebat haud minus ex Regiis q̃ ex Burgundicis ditionibus. Consensu amborū Regum Philippus qui tunc agebat in Burgūdia cū mille ducentis pugnatoribus Stampensem eō mouere iussit. Defendit se Reginaldus fortissimē: sed ob suorū paucitatē diu sustinere nō potuit: pacta lege vt cū milite fortunisq; abire liceret, locū dedit. Stampanus facem subdidit ac prorsus evertit, magnoq; oēs gaudio affecit vicinos, maximē verò Peronenses, Mondiderios, Royanos, Atrebatasq; quorū ex finibus fures illi quotidianas abigebant prædas. Hic cum Stampensi nobiliter egere Valeranus Morellus, Vido à Roya, Ioannes Angerius, Philippus Sauosius, Simon Lalanus, Ioannes Haplancuria, Carolus Rochefordius, Colardus Mellicus: sed ex nostris interfectus ibi est vir nobilis & fortis Matthæus Humerius. Carolus rex conuentum interea agit in ciuitate Biturigum. Aurelianum postliminio reuersum lætus ibi accipit, eiusq; dignitatem modis omnibus iuuat. Inde magnū ducit exercitum in Tolosates, contra Anglos, ac Tartas castellum capit: fugientibusq; Anglis Vasconiam ingressus Fanum Seueræ caput gentis recipit. Diepam maritimum oppidum Talbotus Anglus obsidet: sed Ludouicus Delphinus & Ioannes nothus Aureliensis obsessos liberant. Moritur mense Augusto Ioannes dux Britannię quintus eius nominis. Succedit Franciscus filius eius natus maximus, ducitq; vxorem Isabelam filiam Regis Scotiæ, sororem Margaritæ quæ nupta erat Ludouico Delphino. Comititia summi ordinis aurei velleris quauis ad Andreæ indicta, impedito tamen in Burgundia Duce non sunt habita, sed extracta in annum proximum. Hoc anno allata pars ligni S. Crucis ad pagum Zandam nomine prope Ghistellam per Gherardū Clemētis. Item octauo Idus Iunias, die mercurii capta Neapolis ab Alphōso rege Aragoniæ. Pulsus Renatus Andegauēsis dux Lotharingiæ & Barenis, qui se Regem dicebat Siciliae per quandam veterem duntaxat vlturpationē. Tenuit dehinc Alphōsus & eius posteritas regnum Siciliae & Neapolitanū in hac vsq; diem, deducta vera possessionis linea vsq; ab Imp. Frederico secundo Rege Siciliae & Neapolis. Obiit Petrus à Foro Abbas Dunensis, successore Euerardo à Campo. Per hos dies Petrus Pot ditiſſimus apud Antuerpiam mercator gente Burgundus, ob immensas diuitias per mercaturam quæſitas atq; insignem pietatem ac religionem eius, à Philippo equestri donatur dignitate: & cū tota posteritate sua nobilitatur dignus tanto honore ob pios præcipuē mores cū censu equestri coniūctos. Moritur Elisabetha regina Vngariæ, vxor Alberti Cæsaris defuncti, filia Sigismundi Augusti, mater Ladislai regis tūc infantis: ea mors toxici suspitione nō caruit. Sicca huius anni notata æſtas, in qua nō nisi sexies pluit intra cal. Maias & cal. Octobris. Secuta sicca hyems & gelida, in qua viuariis fundotenus cōgelatis pisces aque penuria moriebantur.

Pet. Reginaldus prædo in Bellosuachis.

Castellum Milliicum evertit Io. Stāpanus.

Matthæus Humerius.

Fanū Seueræ caput Vasconię.

Io dux Britannię V. moritur.

S. Crucis pars apud Zandam. Neapolita capta ab Alphōso.

Frid secunduſ Imperator Rex Siciliae & Neapolis.

Petrus Pot equestri donatur dignitate. Elisabetha Vngariæ mors.

M CCCC XLIII. Pascha. xxi. Aprilis. Elisabetha dux Lūcenburgēsis, quā primū Ioāni Brabātino inde nuptā diximus Ioāni Bauaro, per hæc tēpora multis iniuriis afficitur à suis popularibus: qui cōſuetos cēsus & redditus pendere

Elisab. dux Luceburgē. à suis patitur iniuriā.

illi detrectant. Viduæ & orphani oportuni solent esse iniuriis. Hanc rebellio-
nem ipsa regia Lucenburgus & Theonis Villa in primis inceptabant, suâq; do-
minam portis excludebant. Vidua misera ac desolata, nisi ad Philippum quò
confugeret nō habebat. Hunc igitur multis precibus sollicitat, vt pro honore
patru sui, simul & auunculi quos ambos deinceps habuerat maritos, auxiliū
præbere dignetur, alioqui viuendū sibi fore in inopia & miseria. Philippus cer-
tus sibi perire quicquid periret amitæ & materteræ viduæ, mox concilio suorū
coactō, auditisq; sententiis monet hortaturq; Luceburgenses, iniuriis desistāt,
debito suam dominā honore colant, nihil nouarū rerum moliantur, debitum
consuetūq; censum pendant, pacem cū illa custodiant, alioqui cōtra tantā in-
iuriam omni se ope illi auxiliaturū, se esse ex pactis eius vnicū & verū hære-
dem, se Principem ac Ducem futurū Lucenburgēsiū, non passurū se vt dam-
ni quicq; ducatu inferatur. His Philippi monitis minimè parendū Lucenbur-
gii existimant: sed ad Guilielmum Saxonie ducem, qui se eius ducatus dicebat
hæredem, cōfugiunt. Habebat enim Guilielmus in matrimonio neptem ex fi-
lia Elisabeta Sigismundi Imp. Elisabeta nempe filia illa Sigismundi ex Alber-
to Imp. viro suo liberos reliquit Ladislaum regem Vngariæ sine liberis imma-
turē defunctū, & duas filias, maiorem Guilielmo isti Saxonie duci, minorem
verò nuptam Caszimiro Regi Poloniae. Oīngentos circiter pugnatores ab
Guilielmo accipiunt Luceburgii, qui ductore quodam Comite de Clito adue-
nientes, bellum facere cœperunt, vniuersis castellis quæ adhuc in Elisabetæ
perstitebant fide. His Philippus cognitis rebus Ioannem Comitem Stampā-
num cum forti manu pugnatorū quos ex Ambianis, Atrebatibus & Mori-
nis conscripserat, ad se accersit in Burgundiam, præmittitq; Simonem Lala-
num cum quadringentis pugnatoribus, vt cum Comite Varnenburgenfi cum
domino Salucensi, & Henrico à Turre qui fideles adhuc erant suæ Dominae,
se coniungat, bellumq; facere ac resistere hostibus incipiat, ipse statim cum no-
bilitate Burgundica, cum Stampano, Valerano Morello, Guidone Royano, Sa-
uosio, Homerio, aliisq; nobilibus bellicosissq; viris subsequitur. Lalanus apud
Harlonem, Philippus statim adueniens ad luodium oppidum castrametatur:
& Villiacum prædonum receptaculum, vnde Iacobus Bellomōtanus vicinos
infestabat, cepit. Promouit inde copias ad Lucenburgum scalisq; de nocte mu-
ris admotis, haud magno negotio per fortissimos exercitatissimosq; milites
suos cepit. Primus Gauanus Quieretus murum cum suis superauit, in oppi-
dum euasit, portamq; effregit, per quam Sauosium, Guilielmum Greuantium,
Robertum à Miromonte aliosq; ductores cum militibus circiter ducentis in-
tromisit, forumq; occupauit. Ad clamorem oppidi capti Germani in arcem
confugerunt, incensis perpulchris circa illam ædificiis, cum grandi ciuium
damno. Stampanus oppidum ingressus arcem obsidet. Cives amisso oppido
trepidi fugiunt ad Theonis Villam desertis omnibus fortunis suis. Philip-
pus oppidum plenum, inuenit diuitiarum: Direptum ac deprædatum totum.
Rixa inter nobiles & militem orta, de præda ex æquo diuidenda, vt erat pro-
missum: sed nobilitas vbiq; superior lōgè meliorem tulit partem, militi quan-
quam grauius quiritanti non nisi viliora cesserūt. Comes Clitanus de nocte
se ex arce proripuit, fugitq; Theonis Villam. Obsidio arcistenuit circiter ter-
nas hebdomadas, in qua telo ictus & interfectus nobilis vir Ioannes nothus
à Dominico Petri: Sauosius grauius vulneratus, sed qui chirurgorum
ope reualuit.

Tandem

Mandata
Philippi ad
Luceburgē-
ses.

Guil. Saxo-
niæ dux dis-
tione Luce-
burgen. oc-
cupare nititur.

Comes de
Clito Saxo-
nis Legatus
cōtra Elisa-
betam Luce-
burgensem.

Phil. occu-
rit Saxonis
incepto.

Villiacum

Ph. Lucen-
burgum ca-
pit.

Luceburgū
diripitur à
militib; Bur-
gundo.

Io. nothus à
Dñico Petri
occumbit.

Tandem Clitanus suorū pactus duntaxat vitam arcem Philippo dedit. Ita Dux breui tempore, nullōq; magno suorū damno, toto ducatu potitur, Elisabetamq; amittā domum restituit vt omnib. emolumentis & fructibus, vt antea, in vita frueretur, accepturus quotannis ab illa quinq; circiter milia coronatorum. Ita assertus Lucenburchicus ducatus, quem etiā nunc nostri possidet Principes, iuxta leges sanctitas in huius qua de loquimur Elisabethē nuptiis. Corneliū filiū suū Philippus Luceburchensibus Præfectum statuit. Defunctus est decimo cal. Maias postridie Paschæ Ioannes dominus in Varsenare iuxta Brugas filius domini Yvvan, consiliarius Ducis Burgundiæ, Scabinus Terræ Liberræ: qui fuerat anno M. ccc. xvi. captus à Turcis cum Ioāne Burgundione Comite tunc Niuernensi, cū quo & redemptus fuerat: Captus autem die lunæ nono cal. Octobris. Sepultus in Varsenare cum Catherina vxore filia domini Nicolai Barbasani, quæ obiit M. cccc. xxxix. die. xiiii. Iunii. Mense Augusto Comes Sombressetus cum septem milibus Anglorū appellit in portum Cæsarienburgum, indeq; per Normāniam, Ccenomaniā, Andegauiamq; populabundus ducit. Oppidū Andegauorū adoritur: sed illo mox relicto Pouenciā ne quicquam obsidet: Vverchiam verò capit, reuertitq; cum præda in Normāniam. Comitia hoc anno aurei velleris nō sunt habita. Maxima nix cecidit hoc anno primo ac tertio die Maii, & grādo magna decimo die Maii. Bruccellæ mense Iunio magni illi ludi Sagittariorū. Turcarum Imp. Amurathes cū. c. milibus pugnatōrū irruit: & Vngariam sibi totā subegisset, nisi cōmeatus penuria ex anni sterilitate cum cohibuisset. Restitit ei Ioannes Huniades, qui leuibus præliis sepe dimicans prosperè illam à regno excedere coëgit. Paulò post alium misit Turca exercitum, cum quo Vngari confluere non dubitauerunt quibus & gloriosam Deus victoriā dedit. Cardinalis S. Angeli Iulianus qui in Vngaria Legatum Pon. Romani agebat, renuntiavit sex milia Turcarum in eo prælio cecidisse, ac signa militaria nouem capta fuisse. Hac territus victoria Turcarum Imp. missis ad Vngaros Caducatoribus pacem petiit. Vngari oblatas ultro conditiones pacis non recusarunt. Induciæ igitur factæ sunt in decem annis, ac iureiurando per sacra vtriusq; partis confirmatæ. Eugenius verò Papa hæc audiens, ac victoriæ carsum remorari dolens, scripsit Legato suo, nullum valere fœdus, quod seipso consulo cum hostibus religionis percussus esset. Regem igitur Vladislauinū à iuramento præstito absolui, & inducias rumpi iussit. Hæc Ioannes Cochleus in eo libro quem historiam vocat Hungaricam.

Arx Lucenburchen. deditur Philippo.

Elisabetæ domū restituitur.

Leges quibus Lucenburchi adiuuunt Flaudrie.

Ioan. dñi in Varsenare obitus.

Comes Sombressetus Gallias inuadit.

Amurathes Turca.

Io. Huniades, Vngarorū victoria de Turcis.

Amurath, pacem petere coactus. Eug. inducias rumpi iubet.

Lu. Delphinus milites Burgundiam vastant suo malo.

Discordia inter Lud. Delphinum & Phil. orientis sopitur. Comitus de pace Regum apud Turones.

M. CCCC. XLIII. Pascha. xii. Aprilis. Principio huius anni reuerso ex Ocitanis Ludohico Delphino in Turonos ad patrē, multi ex eius militibus conuertunt se ad limites Burgundiæ, vbi vt ante aliquādo fecerāt magnā vastationem incolis intulerūt. Id non ferens Bellomontius Burgundiæ Marescalcus, in prædones mouit. Acriter vtrinq; dimicātū, sed tandē victi fugatiq; Galli, virtute præcipua Bellomontii, multiq; ex grassatoribus illis occisi, multi capti: quæ res vt renūtiata esset Delphinio, iurat se suos vindicaturū. Pari modo Philippus se suas defensurū diuites confirmat: ceptūq; eū in modū nō nihil discordie inter hosce Principes, sed honorū tamē opera virorū recōciliati super, itaq; Delphinus posuit. In Turonibus Conuētus de pace Regū Principes Caduceatorū nationis Gallicæ Carolus Aurelianus, Lud. Borbonius, & Ioan. Vindocinensis. Anglicanæ Guilielmus Pola, Adam decahus Saleberienensis, & Comes Suffortus. Burgundiæ Ioannes Croys Prætor Hagnoniæ, Antistes Verglaciensis,

Inducie. & Odardus Caperellus: sed de pace nihil conuenit. Factæ tantum sunt indu-
 Hen. Sexti cie mensium circiter. xx. pactumq; matrimoniū spe pacis regis Angli Henrici
 matrimoni Sexti cum Margarita filia Renati ducis Lotharingie, qui se Sicilię quauis pul-
 um. sus scribere perseverabat Regem. Hoc matrimoniū putat sibi Angli fuisse exi-
 tiale, causamq; amissę Normannię, q; filiam Comitis Armeniaci ut erat consi-
 lium, rex ducere neglexisset. Inter inducias ut militū p̄donūq; colluue pur-
 garetur Gallia, Delphinus in Heluetiorū fines ducit: quod nō minus Anglicus
 q; Gallicus secutus est miles. Hi per Montem Belliardū Basiliensium, Argenti-
 nepsumq; fines grassati, incredibili prope dāno gētes illas affecerūt: consensu
 (ut quidā tradunt) Friderici Imp. ideo q; non satis dicto illi essent audientes.
 Dehinc deprecate Renato Duce Lotharingiæ Rex in Mediomatricos mouet,
 quos suo subdere imperio cōtra veterem consuetudinē Renatus contēdebat,
 quanq; de illo bene meritos, utpote qui bella eius Italica re pecuniaria affatim
 iuuissent. Mediomatrici (ut videre est apud Plin.) ante fractū Romanū Impe-
 rium liberi fuere: eorumq; ciuitas Diuodurū Ptolomęo, media antiquitate re-
 gni Lotharięsis sedes erat: nec iam inde à tempore Godefridi Bullionensis, Lo-
 tharingie (ut dicebant) Ducibus fuerāt subiecti. Per senos totos menses & eo
 Mediomat. amplius ad hāc ciuitatē sedit regius exercitus. Tandē in cōditiones descēsum.
 oppidū ob- sessionē à Re- Soluerūt Mediomatrici Regi pro factis sumptibus. cc. milia scutorū centū ve-
 gio exerci- rō milia Florenorū, quę mutuo ab illis acceperat, Renato remisērūt, manse-
 tu in grati- runtq; in sua antiqua libertate, nullū sibi dominantē agnoscentes Principem.
 am Lotha- Hoc anno mense Nouembri pridie feriarū D. Martini episc. accepta lamētabi-
 ringie Du- lis illa clades Varnensis, ubi tot (proh dolor) Christianorū milia à Turcis sunt
 cis. caesa, interfectus Vladislaus nostri exercitus Imp. Vngarię idem Rex. Caput
 Varnensi- eius hastę infixū primū per castra, inde per Gracię ciuitates ludibrio circum-
 Vngarica latum. Varna inter Constantinopolim & Hadrianopolim mons est. Vngarorū
 sua. autē culpa tantum acceptū detrimētū, q; pactas cū Amurathe Turca inducias
 Varna. tam turpiter violauerint, creduli nimis Eugenii Pon. Legato. Pietate non mi-
 Turce quo nus q; viribus cōtra Turcas opus est: hac si careamus, haud mirum si in illorum
 modo vinci posuit. degeniamus ludibria. Si Turcas velimus vincere, reformemus Ecclesiā. Tolla-
 tur ab illa radix omnium malorū avaritia, reformatur omnium mortaliū ordi-
 nes. Tunc nobiscū pugnabit Deus, omnēq; Barbarorū colluuiem procul à no-
 stris remouebit finibus. Turcas vincere est deprauatissimos prius nostros vin-
 cere mores. Quod si sapuissēt Vngari, Legatū Eugenii ad gladiū spiritus remi-
 sissent quod est verbū Dei. Rarō res bellica cedit fecelicer, cū se illi intermiso-
 cent Episcopi, qui nō iubentur bella gerere, sed prędicare verbum Dei, popu-
 lumq; docere merā Christi doctrinā. Interfectus enim & ille Iulianus Legatus,
 iusto Dei iudicio pœnas luisse videtur: qui ut prius author schismatis, ita po-
 stea authore Eugenio, huius publicę inuentor erat calamitatis. Volebat (ut mi-
 hi videtur) Deus Opt. Max. ostendere, fidē ac iusiurandū nunq; esse violanda,
 longeq; maioris esse pondetis q; nostri credere curant hoies. Nec à grāui culpa
 abesse videtur Vngari qui defuncto Rege suo Alberto Catre, & nobilissima
 regina Elisabetha Sigismūdi Cæsaris filia vterū ferēte, Vladislau hōiem iuuenē
 Vlad. Vnga- Casmiri Regis Polonie fratrem nō expectato Regine partu Regē sibi statuerint,
 ria iuniora possedit. eaq; in pertinacia, ubi filiū peperisset perseverarint, naturalē iū spernētes ab-
 negatesq; Principē. Decimo cal. Iunias pridie Ascensionis dom. obiit D. Bernar-
 D. Bernar- dinus Tuscus genere professione Minorita: qui institutū illud Franciscanū tā
 dini obitus. breuitēpore rotū ferē dilapsū reformauit. Mēse Nouēbri profecta Elisabetha

Princeps in Hollandiā compescēdo motui inter Houcos & Cabeliauhos excitato. Ibi in locū Guillelmi Lalani creatus Præses Hollandiæ Goeſſvini de Vilde. Houci ex Amsterdamo Cabeliauhos expulerāt. Habita non sunt hoc anno Comitia sacri ordinis aurei velleris. Apud Ostkeram in agro Brugenſi translatio corporis diui Gutagoni per Nicolaum Episc. Sareptanum, ordinis Franciscani, Suffraganeū Ioan. episcopi Tornacensis, cum maximū ibi altare consecraret, precibus magistrorū fabricæ Guillelmi Malin, Ioannis Houcelin, Laurentii Beyts, Petri Valke, Nicolai van Dudzele, & Iudoci Perdieu decani Christianitatis Brugenſis, vnā cū Ioanne de Braband & Georgio Ballinc presbyteris & pastoribus illius loci.

Houci & Cabeliaubi. Goeſſvini de Vilde Præses Hollandiæ. D. Gutagonus apud Ostkeram.

M CCCC XLV. Pascha. xxviii. Martii. Isabella Princeps Cathalaunum profecta ad Carolum regē, vt cū Renato Lotharingo dudum captiuo oīa componerentur. Tenebat Philippus pignori Nouum Castellū in Lotharingia, Clarum Montē in Argonio, & Vondrocuriā. Ea loca impensis Renati præſidiis firmarat: quæ præſidia ſi quando nō ſatis in tempore ſoluerentur iſtis ſtipendia, prædas ex Lotharingico Barenſiq; agebāt. Igitur pro oībus quæ debebat Renatus, Caſletum in Flandria cū tota valle & ditione Philippus ab eo accepit pro ſe & ſuis hæredibus in perpetuū. Ita Renato ſua caſtella obſidesq; redditu. Cathalauni in honorem Iſabellæ ludī pulchri & variū exhibiti. Comes Vindocienſis, & Pon. Remorū, Legati item Regis Caſtellæ Gallis fœderati, ſimul Oratores Regis Siculi Renati, Ducū Burgundiæ, Britanniæ, Alenconiūq; miſſi in Angliam de pace: Magno ibi honore accepti. Induciæ prolōgata ab Aprili huius anni in Aprilem anni proximi. Hic annus fatalis mulieribus illuſtribus. Defunctæ ſunt regina Luſitaniæ mater Principis noſtræ Eliſabetæ, & ſoror eius regina Hiſpaniæ. Simul obiit regina Scotiæ, & apud Cathalaunū menſe Auguſto filia eius Margarita vxor Ludouici Delphini. Duæ filiæ virgines Regis Scotiæ Brugas appulerunt profecturæ ad Margaritā ſororem ſuā in Galliam: ſed mox & de obitu matris in Scotia, & ſororis iugē in Gallia triſtes accepere nūtiōs. Nihilominus tamē ad Carolum regē Delphinūq; deductæ ſunt, debitoq; honore apud illos cultæ. Ternas Philippus triremes cū pugnatoribus bene inſtructis mittit Rhodū & ad limites terræ ſanctæ, noſtris ibi grauiter cōtra Turcas laborantibus. Horum dux erat quidā Ioannes Portugalleniſis vir ſtrenuus. Euerſum apud Hieroſolymā à Turcis Sacellum, quod in edito colle iuxta Dominicū ſepulchrū Philippus ædificandū curat: vnde grauiter indolens expeditionē ſumpſiſſet cōtra Barbaros, niſi tam variæ curæ domēſticæq; ſeditiōnes impedirent. Rex Daniæ Chriſtophorus apud Coppenhauen ducit vxorē Dorotheam filiā Ioānis Marchionis Brandenburgēſis. Ioanna à Francia promiſſa Comiti Claromontano, filio Caroli ducis Borbonienſis ex Agne ſorore Philippi. Hoc anno Philippus Curia Flandriæ iuridicam ex Gandauo tranſtulit Teneramondā, atq; inde ob bellum infeſcūtū traduxit Hyprā. Simul obtinet à Carolo rege, vt prouocationes litiū ex Flādria ad Curiam gallicā (Parlamentū) ſuspendātur ſpacio. ix. annorū. Id egit Philippus vt Flandri fruereſtur ſuis vetuſtis cōſuetudinibus & priuilegiis, iudicātes abſq; vlla reſortitiōne & appellatiōne. Actū apud Saarry iuxta Cathalaunū, quarto die Iulii anno xlv. Ad ſerías D. Andræ apoſt. habita Comitia ſummi ordinis aurei velleris Gādaui. Trāslata ibi Comitia poſthac habēda ſemper. vi. No. Maii, idq; ſemel duntaxat in triēnio, aut eo tardius, propter certas cauſas. Defuncti tūc fuēre proceres ordinis, Antonius Vergiacus dominus Champlitæ. Ioānes Luceburgēſis Comes Ligniatus.

Cōtrouerſia cū Ren. Lotharingo cōponitur.

Annus ſ fatalis mulieribus illuſtris.

Clasſis à Rh. Rhodis miſſa.

Curia Flandriæ Teneramondæ & Hypræ. Prouocationes ad Curiam gallicā ſuſpenduntur.

Comitia aurei velleris Gādaui.

Florimundus à Brimello, dominus Masincuriæ. Rolandus Vvtkercanus, dominus Hemfrodus. Ioannes Dux Britannia Co. idem Montisfortis. Ioannes à Clito, dominus Cominensis, Robertus Comes Vernenborgensis. In horum substituta loca, Alphonsus Rex Aragoniæ Sicilia & Neapolis. Franco Borsaliensis Comes Osterbantii. Reginaldus dominus Brederodius & Vianæ. Henricus Borsaliensis, dominus Veriensis, Ioannes Andreas Humerius, & Moritur in Anglia Henricus Chicheleus Pon. Cantuariensis vir tum pius, tum literarum longè amantissimus, Scholæ literariæ apud Oxonium valde beneficus. Duellum Gandavi Jacobi Lalani cōtra quendam equitem ex Cathalonia victum à Lalano. Apud Lugodinū nunc Leydam Hollandiæ magna seditione Houcorum & Cabbellachorum. Victi Houci in cœmiterium profugiūt diu Pancratii martyris: & multi vulnerātur. Philippus cō profectus, animaduertit in quosdam capitis supplicio, aliis se multo ære redimentibus: ordinatisq; Hollandiæ rebus reuertit in Brabantiam. Goesvvinus Hollandiæ Præses & Philippus Baenyaert Præfectus castelli Medenblic, ob quædam quæ sibi mutuo obiciebant crimina, ambo capti sunt. Post menses autem. xviii. Præses apud Loecsteyn decollatur, Baenyardus pristinae dignitati restituitur. Quartus Idus Aprilis dominica Palmiarū tempestas ingens ventorum, grandinis, niuis, & hymbrii, per Hollandiam, Zelandiam, Frisiam, Brabantiam, & Flandriam plurimum dedit damni. Addunt quidam maris stagnationem.

M. CCCC XLVI. Pascha. xviii. Aprilis. Franciscus Britannia Dux Agidii fratrem suum cepit & in carcerem coniecit: quo post annos quatuor atrocissimè necatus est vt suo dicemus loco. Sub cal. Iulias Catherinam filiam Ludouici Luceburgensis Comitis S. Pauli, ducit vxorem Arturus Richemontanus Magister equitum. Discordes inter se Genuenses Carolo Gallorum Regi se suam tradituros ciuitatem promittunt. Magnus fit à Rege apparatus accipienda Genua: sed deceptus per promissores nihil assecutus est. Quinto autē cal. Ianuarias auctus Carolus Rex nouo filio Carolo, qui dux primum fuit Biturigum, inde Normanniæ, postremum Aquitaniæ, toxico sublatus à fratre. Septimo cal. Martias pridie feriarū diui Mathiæ apostoli moritur Papa Romanus Eugenius. Eius epitaphium fertur huiusmodi:

Eugenius iacet hic Quartus, cor nobile cuius

Testantur vitæ splendida facta suæ.

Istius ante sacros se præbuit alter ab ortu

Alter ab occasu Cæsar vterq; pedes.

Alter vt accipiat fidei documenta latina

Alter vt aurato cingat honore caput.

Quo Duce & Armenij Graiorum exempla secuti

Romanam agnorunt Æthiopesq; fidem.

Inde Syri ac Arabes, mundi q; finibus Indi.

Magna, sed hæc animo cuncta minora suo.

Habuit ipse Synodum Florentiæ. Eo venêre Græci cum Imp. Ioanne Paleologo, & Iosippo patriarcha Constantinopolitano. Hic Græci reuocasse dicuntur suum errorem de processu Sp. Sancti, seq; coniunxisse cum Ecclesia Romana. Sed alii tradunt eos in errore perstitisse, quâvis Imp. & patriarcha recantassent. Eo in Concilio Nicolai Euboici mira floruit eruditio: qui vtriusq; peritissimus linguæ disputantium verba ac sententias tam Græcè quàm Latine fidelissimè excepit atque in memorialem regessit librum,

Clarus

Clarus & ibidem habetur teste Palmerio ob vtriusque lingue scientiam Ambr. Abbas Camaldulensis. Cœperunt enim tum reuiuiscere paulatim litera nonnullis Italiae locis maxime per Chrysolora & discipulorum eius diligentiam. Voluit autem Eugenius vt primariae Ecclesiae hoc ordine statuerentur, Romana, Constantinopolitana, Alexandrina, Antiochena, Hierosolymitana. Tradit quidam filiam vnicam & hæredem Regis Cypri, nupsisse Iacobobo fratri Elisabethæ Principis nostræ, eumq; ita regnasse in Cypro.

Ambr. Abbas Camaldulensis.
Chrysoloras

Ordo primarius ecclesiarum.

M CCCC XLVII. Pascha. IX. Aprilis. Carolus Rex, Ludovicus Cux Sabaudia, Electoresq; Germaniæ pro concordia vniōeque Ecclesiae laborant, & Nicolao nouo Pont. adherent: sed Felix nondum cedendum existimauit Papa vocatus à Sabaudis & Alpinis gentibus. Inducias Galli frangunt & Cœnomaniā de Anglis capiunt. Philippus Dux Mediolanensis Carolo Aureliensi attribuit Comitatum Astensem. Inde moritur, successore genero eius Francisco Sfortia, qui filiam eius Candidam habebat vxorem quamuis illegitimo procreatam thoro. Neopolitanus scriptor memorat Alphonsum Regem institutum fuisse à Philippo Duce ex affe hæredem. Gandavi Leo & Taurus in arena commissi, vbi cornibus suis mirum in modum depugnans Taurus Leonem vicit, quod præsagium (vt iudicabant) imminētis erat calamitatis. Obiit Gandavi sancta virgo Colera patione Burgunda, ordinis diuæ Claræ, quæ Vestales eius nominis reformauit, earum Conuentum ædificauit, clarusq; insigni sanctimonia. Tertio Calend. Maias moritur Richardus à Capella Iureconsultus Dominus temporalis Capellæ, idem Præpositus Ecclesiae beatæ Mariæ Brugensis. Sepelitur in Choro ad Virginis. Impetravit à Nicolao Quinto, sibi suisq; successoribus Præpositis collationes omnium Sacellorum eius Ecclesiae: cum certis tamen conditionibus, quibus debeant conferri. Comititia aurei Velleris non sunt habita hoc anno. Creatus est Pont. Max. Nicolaus quintus, quo etiam anno ipse Bononiensis factus erat antistes, rubroq; insignitus Galero. Per hūc Pon. lingua Latina magna ex parte tuū recepit cultū. Doctus enim ipse doctos coluit, & præmiis inuitauit ad Græcos scriptores in Latinum vertendos. Nullo vnquam seculo magis verum est compertum illud: Sint Mœcenates non deerunt Flacce Marones. Hæc Hadrianus Barlandus.

Schisma Ecclesiae.

Felix Antipapa.

Inducias Galli frangunt.

Comitatus Astensis.

Franc. Sfortia Dux Mediolanensis.

Taurus Leonem vicit.

Gandavi. S. Coleta.

Richardus à Capella.

Præpositus ræ S. Donatiani prius legum.

Nicolai V. doctrina.

M CCCC XLVIII. Pascha. XXIII. Martii. Philippus prauo quorundam vsus consilio, noua decreuit introducere tributa: exegit per totam Flandriam XVIII. solidos parisiacos de singulis faccis salis. Hæc noua, inaudita, valdeq; odiosa liberæ genti. Gandenses primum tantæ auaritiæ viriliter resisterunt, nihil illi concedentes, Gallorum regum auaritiam execrati. Imitari enim Philippus studuit Gallorū regū detestabiles mores, apud quos olim Philippus Valerius legem talem salicam ac tributum quamuis iniustū, introduxerat. Eā ob repulsam Philippus alienior fieri à Gandensibus, nasciq; discordia & malevolentia inter eum & Gandenses cœpit: quanquam iam inde à turpi illo discessu Calesiensi, vix satis vnquam pacato in illos fuerit animo, visusq; sit ambas ciuitates Brugas Gandauumque voluisse punire. Itaque ira & ignominia illa haud satis adhuc concoctæ tributum hoc excogitasse videntur. Comititia aurei velleris hoc anno nusquam sunt habita. Per hoc spacium temporis venit in hanc inferiorem Germaniam, quidam Cardinalis Nicolaus de Cusa nomine, vt quædam monachorum instituta reformaret, Vestalesq; virgines omnes recluderet. Concionabatur Colonia, Traiecti, aliisq; locis, veniam pec-

Tributū salis institutū negatur à Gandensib.

Lex Salica apud Gallos

Cause diffidii inter Philippum & Gandenses.

Nic. de Cusa Cardinalis.

catorum impertiens. Seditio Londonii in Anglia, qua Episcopus Glocestriae interficitur, Suffortus Comes capitur. Franciscus Aragonius Normannus Anglorum studiosus Fogiesum oppidum de Francisco Britonum Duce capit. Christophorus Rex Danorum moritur. Iacobus Iuuenalis Pont. Remorum ex gente Vrsina, pro vniione Ecclesiæ strenuè agit. Ioannes Godefridus postea Episcopus Atrebatensis, missus à Philippo Romam, vt Nicolao nouo Pont. congratuletur, prolixam ibi habuit sed ineptam totamque (vt video) adulatoriam orationem.

M CCCC XLIX. Pascha. XIII. Aprilis. Felix Antipapa Pontificatu se abdicat, desertus iā ab omni ferè natione. Creatur tamen à Nicolao Pont. Max. Cardinalis S. Sabinae, & Legatus Germaniæ, fecitq; gratiā Nicolaus Cardinalibus ab eò creatis. Ob hanc Ecclesiæ cōcordiam, ingēs vbiq; gentiū orta lætitia. Cessit autē Felix nono cal. Maias per Fridericū Imp. Carolū Gallorū Regē, aliosq; Principes cōpulsus. Itā post sextumdecimū q̄ cceperat annū, finē inuenit Schisma quod in ordine numerant. XXIII. Amadæus Sabaudia ducatū Ludouico filio assignauit, elegitq; quietem apud Ripalēse monasterium, quod splendide instaurauit, ibiq; post mortem sepultus est. Eodem illo die. ix. Cal. Maias in feriis diui Georgii martyris, die Mercurii magnus terramotus Flandriā totā vehementer terruit, Imprimis autē Brugeses, vbi bis accidit ille tremor, mane inter horā tertiā & quartā: itā vt salirent & quaterētur ædificia, naues in aquis saltarent sursum ac deorsum: quæ res Flādris valde noua, insuetā, & horrida. Secuta est perditio Constantinopolis quam secundum vocant mundi oculum. In Normānia Galli Burgundionesq; militātes Nongēto, Cōstantia, Medūta, Gisortio, Galliardo, Fano Laudi, Castro, Alenconio, Fecano, Nouo Castro, Luxouio, Vernone, Eburouicibus, Gornaco, Haricuria, tandēq; Rotomago positi sunt, victis extrusisq; vbiq; Anglis: quibus omnia cessere infelicitate, postquā virginē illā Ioannā diuinitus missā tā fcedo supplicio necassent: Nam & in Scotia bis eodē tēpore fuere victi. Hoc anno domus monachorum Cisterciensium in Vvarscot habuit initium. Comitia magni ordinis aurei Velleris non sunt habita. Mense Nouēbri Carolus Rex Rotomagum de Anglis captum ingressus est. Ad Calen. Ianuarias initium suum habuit annus Iubilæus, maxima hominum multitudine Romam confluēte, adeo vt mutuo se opprimerent, exanimarent, atq; in Tyberim protruderēt, interim multis pestilentia & inopia pereuntibus. Dominica Letare quæ tum Idibus erat Martiis, Nicolaus Pon. de more rosam consecrauit, illamq; misit Lantgrauio Thuringiæ Halsiæ Comiti, qui stirps sexta post diuam Elisabetham inter omnes Germaniæ Principes præcipua clarebat pietate, eamq; rosam gratāter ac religiose accepit. Pōtifex Nicolaus Ludouicū Epif. Arelatensem celsitibus annu merauit, retulitq; in diuorū catalogū beatū Bernardinū Frāciscanū, qui ordinis illius extitit reformator: cceperuntq; Odomaropoli, Duynkerce aliisq; per Flādriā locis fratres illi reformati suos cōstruere Conuētus. Quinto Idus Februarii moritur nobile illud scortum bella Agne quam Galli Dominam pulchritudinis vocant. Erat pellex Regiæ. Per medium Augustū Gandani quinquæ dies remorata sunt Comitia Consularia, propterea quod Philippus Princeps supremum Decanum alibi locare volebat, quā proximè primum Senatorem, vt consuetudo ferebat: nec procul à graui periculo ea aberat contentio, nisi à nouitate Philippus destitisset, insensu tamen Gandensibus, & in primis Danieli Sersandro: creati nihilominus Coss. Iudocus Triest & Io-

& Ioannes vander Zype cum Scabinis. XXIII. Eodem mense feriis diui Lau-
rentii martyris ludus Sagittariorum Curtraci. Pridie Idus Septembris Philip-
pus præter salistributum, in quo mordicus persistebat, exegit præterea vecti-
gal tritici: sed Gandenses omnia constanter illi denegauerunt, vnde ira accen-
tus ambos eodem die Prætores, & Senatores, aliosq; ministros nomine eius
creatos amouit: ita vt ciuitas absque magistratibus ageret, quod hætenus erat
inauditum: interdixitq; sexto Calend. Decembris ne quisquam obediret ciui-
tati Gandensi. Inde in feriis diui Nicolai Episcopi, venere tria Flandriæ mem-
bra Gandauum paci conciliandæ inter Principem & Gandenses, inspectis le-
gisq; consuetudinibus & prærogatiuis ciuitatis. Dehinc sexto Idus Martii
conuenit vt Senatus constituatur ex sententia Principis: factusq; est Gherar-
dus Ghistellanus eques Flandrus supremus Prætor Gandensis, creatiq; noui
Coss. Hector Vorholtanus & Iacobus Vtenhouius, illisq; XXIII. noui Sena-
tores attributi: sed exclusi eo ordine Daniel Serfander, Levinus de pottere, &
Leuinus Sneuoet, Philippo inuisi. Tunc exulare iussi authores dissidii inter
Principem & ciuitatem, Petrus Beyts, Petrus Suereblock, Liuinus vander Pa-
le, & Christophorus de graue.

*Tritici ues-
tigal nega-
tur à Ganda-
sibus.*

*Ciuitas Gā-
densis absq;
magistratu
bus agit.*

M. CCCC L. Pascha. V. Aprilis. Septimodecimo Calend. Maii pugna For-
miniaca, vbi victi Angli, ac quadringenti & amplius interfecti, multi capti,
multi fugati à Gallis, quorum duces præcipui Arturus Richemontius Magi-
ster equitum, Iacobus Luceburgensis & Carolus Comes Claromontensis. Hic
balteo donati ob fortitudinem inter alios Comes Castrensis filius Comitis
Marchiæ, Godofredus Bononiensis filius Comitis Bononiæ & Aruerniæ.
Hanc ob victoriam Lutetiæ Parisiorum habitæ supplicationes, in qua iussu
Gulielmi Episcopi Parisiensis, omnes pueri vrbis, à templo sanctorum Inno-
centium martyrum, ibant ad sacram ædem Deiparæ Virginis, traduntq; fuis-
se ad. XII. milia infra. XIII. annū ætatis, quæ res pia erat & laudabilis. Ciuitas
Vellocaesium, Cadomum, Falesia, Casaroburgus, aliq; in Normannia loca
de Anglis capta. Franciscus Dux Britanniæ fratrem suum Egidium post quā
per annos quatuor in arcta tenuerat custodia, scdē iubet interfici. Strangula-
tus est ad octauum Calen. Maias de nocte in carcere per mappam cernici eius
iniecram, quemadmodum diuam martyrem Godelepham legimus olim stran-
gulatam iussu mariti apud Ghistellam. Consilio Arturi à monte Albano. Frā-
ciscus hoc scelus perpetravit, conficta causa quod Anglis Egidius nimis fa-
uisset. Grauius suppliciiis postea sunt necati Oliverius de Mets & Robertus
Rossellius, aliq; parricidii ministri, præter Arturum qui ope amicorum au-
fugiens factus est Lutetiæ scelestissimus monachus Cœlestinus, posteaq; per
patronum malorum hominum Ludouicum Regem, Bardigalensibus obtru-
sus Archiepiscopus. Mortuus est & Dux Franciscus. XV. cal. Augusti die sab-
bati, citatus (vt asserunt Britanni) ab Egidio fratre ad tribunal magni Iudicis
Iesu Christi. Scripsit autem hæredem Franciscus Petrum fratrem suum, re-
lictis ambabus filiabus suis Margarita & Maria ex Isabella Regis Scotiæ fi-
lia sū sceptris, Angli tota Normannia extrusi sunt post annum. XXX. quam pos-
sederant. Præcipui eius rei Duces eminebant Ioannes filius nothus Ludouici
Aureliensis, Comes idem Dunelmus, Ludouicus Comes Niuernensis, Caro-
lus Atrebas Comes Vgellanus, Ludouicus Luceburgius Comes Sancti Pauli.
Arturus, Richemontius M. equitum, Franciscus Dux Britanniæ, & Comes
Claromontanus. Tornaci habitæ supplicationes pridie Idus Octobris, quādo
inci-

*Pugna For-
miniaca.*

*Agmē pue-
rorū ingens
in supplica-
tione Parisi-
ensi.*

*Parricidii
Francisci
Britanni.*

*Artu. à mō-
te Albano.*

*Franc. Bris-
tani obitus
& testame-
tum.*

*Angli Nor-
mannia ex-
uti.*

*Quibus duo
cibus An-
gli pulsi.*

*Supplicatio
nes annue
per Fran-
ciam.*
*Turbæ Gā-
densium.*
incidunt feriæ diui Callisti Papæ & martyris, feriæ diui Donatiani archiepiscopi Remorum. Decretæ enim sunt supplicationes tota Gallia gratis Deo agendis pro recuperata Normannia bis in anno. Pridie Idus Augusti feriis diuæ Radegūdis reginæ olim Francorū, & pridie Idus Octobris, quo tēpore Cæsaroburgus vltimum Normanniæ oppidum erat captum. Ad medium Augustum Gandavi missi exulatum Iacobus den Hane, & rursus Christophorus de graue ideo quod quosdam contra leges recepissent in Textrinulā: Factus & cū his exul Petrus bonus vicinus. Tunc renouatus Senatus vnanimi tū Principis tum ciuium voluntate: creatiq; Coss. Stephanus Liekercanus eques auratus, & Ioannes Vtenhouius. Quatuor inquietissimi homines Petrus Tincke, Ludouicus de Hāmere, Eligius Coolbrādus, & Leuinus Vincke, turbabāt ciuitatem, accusantes Ioannem bonum vicinum Decanum Tunc Textorū, & quosdam alios, quod externos (dumicos vocant) quosdam ciues pecunia corrupti in numerum admisissent Textorum: quas quidem turbas conuiunte Philippo quidam factas fuisse putabant. Comitia sacri ordinis aurei velleris hoc anno habita sunt nusquam. Sexto Calend. Maii obiit Brugis Nicor Gondisalui ingenua matrona, nutrix illustrissimæ Principis Elisabethæ: nostræ filiæ serenissimi Regis Portugalliæ: per quem Algarbi, & Cēptæ acquisitæ. Sepulta est Brugis apud Vestales diuæ Claræ.

*Nicor Gon-
disalui mu-
trix Elisabe-
tæ Principis*
M CCCC LI. Pascha. XXV. Aprilis. Hoc supremum erat Pascha, quando feriæ Corporis Christi & diui Ioannis Baptistæ coincidunt, quod raro contingit, ideoq; nostris hominibus erat nouum. Nemo enim tunc viuens viderat. Incidit autem sic anno Domini. M. C. IX. & M. CC. III. & M. CCCC. LI. de quo agimus. Et. M. D. XLVI. vt vidimus: incidetq; rursus ita. M. DC. XLII. Questus est Philippus quod externos illos ciues cōtra leges & priuilegia Gandenses defenderent, alienasq; laris dictiones violarent, quod quidem neutiquam diutius ferendum existimauit. Volebat igitur priusquam daret ciuitati pacem, vt Daniel Serfander supremus Decanus Opificum, Leuinus de Pottere, Leuinus Sneuoet noxæ sibi dederentur: His enim maiorem imputabat culpam. At postquam semel atq; iterū repulsam à Senatu tulisset, tandem per suasionem Colardi à Clito, Prætoris supremi Flandriæ, ac Gherardi Ghistellani supremi Prætoris Gandensis, Teneramondam ad Philippum sunt profecti, ibiq; reatu squalidi ad pedes se Duci prouiciunt veniam errori suo implorantes. Philippus exulare illos iussit Serfandrum. XX. annos & totidem milibus à suis terris, Potterium. XV. annos & XV. milibus à suis ditionibus, Niui pedem X. annos ac totidem procul milibus. His rebus exacerbati Gandenses Clitum Ghistellanumq; malæ homines fidei iudicare: illi verò pudeferi. Hæc ad exitum mensis Iulii. Pridie Idus Octobris capti Petrus Tincke & Ludouicus de Hamere, qui quæstione habita fatentur se quicquid fecerint turbarum, aut horibus fecisse Georgio Bul & Petro Bouvins, seq; de incendio locis aliquot submittendo consilium cepisse, vt plebes ad id concurrens interficeretur. Dissidebant enim nobiles potentesq; cum Opificibus aliaque plebe. Vocati mox in Curiam quicunq; Rempub. gesserant Scabini, Consiliarii, Scribæ, Prefectiq; ararii. Ex his capti ductiq; Iacobus Vtenhouius, Nicolaus Falecia, Stephanus à Formeliis, Iacobus de Zittere, Ioānes à Dammio, Balduinus de prateres, Gherolfus vander Haghe, Gulielmus Falco, Henricus Goethals, Philippus van Loo, Ioannes Leys senior, Petrus Liuesonius, Ioannes Notin, Petrus van Heruelde, Leuinus Faba, Laurentius de Vvale, & Balduinus de vobis eques

eques auratus nifus fugere ad Larnam Castellum suum, sed ad portam Tene ramundanam retractus. In hos plebes petebat vt capitali supplicio animadu- uerteretur: sed ambo Prætores cum bona parte Senatorum ex vrbe fugerunt. Biduo post captus Henricus famulus Petri Bouvvins. Inde Iustitium, ocium- que Publicum indictum, quod treis totas tenuit hebdomadas. Die Martis se- xto Calend. Nouembris notati diligenter fugitiui facta indagine totam per urbem. Edicto cautum vt intra triduum domum redirent quicunque disces- serant, alioqui patria priuarentur. Igitur spoliati patria ac instar exulum ha- biti Ioannes Alardus, Monfrandus Alaert, Ioannes ab Hufsia, Ioannes van Zickelen, Roberechtus de Zaghere, Simon Dooghen, Ioanes van Loo, Ludo- uicus Stemaer, Ægidius vander Zvvallemen, Iacobus Molitor, Ioannes van- den Hende, & Ioannes de Zaghere. Dehinc Ioanes van Zickele, hoc est, Fal- cula damnatus C. librarum Flandricarum repetundarum, Petrus Bouvvins C. XII. librarum Flandricarum repetundarum, Ægidius Hugaert L. librarum Flandricarum repetundarum, Petrus Hueribloc XL. librarum Flandricarum repetundarum, Philippus Serfander L. librarum Flandricarum repetundarum, Levinus vander Pale CC. XII. librarum Flandricarum repetundarum, Ioan- nes ab Hufsia XX. librarum Flandricarum repetundarum. Flandrica libra treis valet ducatos. Petrus autem Tincke & Ludouicus de Hamere post tertiã cau- sã dictionem decollati sunt in feriis diui Martini Episcopi post meridiem ne- minem mortalium accusantes præter Petrum Bouvvins & Georgium de Bul- conscios motæ seditionis. Post tertiam hebdomadam Iustitii. XVI. Calend. Decembris prodeunt armati in forum: ibi Levinum Vvillemets loco Præto- ris sibi constituunt, donec Prætor fugitiuus redeat, aut alium à Principe acci- piant. Tunc Iustitium finitum, cceptumq; rursus operari. Creatus Consul Cur- sus Guido Scouteta in locum Ioannis Alardi defuncti. Simul lecti viri XII. quasi Rectores ac superintendentes Reipub. Ingelrauius Hauvveel, Rolan- dus van Vvedergraten, Iudocus à Mola, Iacobus Vriend, Simon Buele, Lau- rentius Dullaerd, Ioannes vanden Poele, Iacobus van Crombrugghe, Ioan- nes Cloosterman, Ioannes bonus vicinus, Breuis Stephanus, & Ioannes vâder Svvallemen. Vndecimo Calen. Decembris mittunt Gandenses antistites cœ- nobiorum, ac nobiles aliquot viros suæ gentis oratores ad Philippum, ora- tum pro moderatione dissidiorum, pro Prætore qui ius reddat ciuitati, proq; via solidæ concordie inuenienda: qui post octiduum reuersi nihil consolatio- nis attulerunt. Quapropter rursus armati in forum procedunt. Levinum Fa- bam in locum Leuini Vvillemets proptatorem designant, Ioannemque van Heuerslaghem alborum capitatorum creant Decanum. Balduinum Vulpẽ virum nobilem balteoq; donatum, ex carcere ductum in Castellum, tormentis admovent, adeoq; cruciant, vt spoliatus omnium vsu membrorum, mensa im- poni deberet, vt reportaretur in carcerem. Præfectos autẽ sibi creant (Hooft- mannos dictos) Ioannem Villays ex ciuibus, Levinum Fabam ex Quæstu, & Euerardum van Botelare ex Textoribus. Nonis Decembribus dominico die lectica vectus Balduinus de vos in forũ dici Veneris. Cum eo Stephanus For- melius Præfectus ararii, Ioannes à Dammo & Balduinus de praterere. Hi super scalarium miserabiliter implorabant gratiam: sed nihil profuit, Ceruices cæ- sã sunt Formelico, Dammico, & Praterensi: Balduino autem octidui datæ in- duciã, adiecta conditione, vt sub pena capitis sui Petrum Bouvvins & Geor- gium Bulin manus Præfectorum traderet. Dammicus & Praterus sepulti

Bald. de vos
cũ pluribus
aliis captus
Gandau.

Iustitium.

Ciues exula
re iussi.

Ciues maga
na pecunia
multati.

Novi Reip.
Gand. recto
res, loco eos
rũ qui pro
fugerant.

Legatio
Gand. ad
Ducem.

Forũ occu-
patur ab ar-
mata plebe.

Tormenta
Balduini
Vulpis.
Præfecti
seu tribus
ni plebis.

Steph. For-
melius cum
aliis decola-
lati.

Blans

Blandinii ad Virginis, Formelius apud Carmelitas. Postridie faciem vsti caute
rio Iodocus Piil, Ioannes Comanus, & Iacobus Meyerardus, quasi de periurio
conuicti, quod exulibus quibusdam pretio ciuitatem dedissent insciis sociis.

*Leodii solici
tati à Gād.
se in quiete
continent.*

Recitatae literę Leodiensium, ad quos pro foedere & auxilio Gandenses misce-
rant: sed responderunt pacem cum Ioanne Duce à maioribus suis factā se nol-
le rumpere: suadentes Gandensibus vt demissius agerent cum suo Principe: se
operam sollicitę apud illum daturus, pro pacificatione: veneruntq; cum suo
Episcopo Ioanne Gandauum, atq; inde ad Philippum pro pace intercessores.
Verum adeo vtrinq; accensi erant animi, vt omnium labor pacificantium irri-
tus cesserit. Constituerat Philippus iam inde à discessu Calestienſi de vtraq; ci-
uitate diuisim sumere pœnas. Et Gandenses propter seditiones damna & rui-
nas superiorum temporum, omni nobilitati erant exosi, placuitq; (vt mihi vi-
detur) superno numini vt eorum superbia humiliaretur. Pridie Idus Decem-

*Episc. Leo-
dien & Co-
mes Stāpa-
nus interce-
dūt pro Bal-
vulpe.
Colard. Cli-
tus cū ple-
risque opti-
matibus ex-
ulare insi.*

bris die Sabbati redditę literę tam Episcopi quā ciuitatis Leodiensſis, Ioan-
nis item Comitis Stampensis aliorumq; nobilium, in quibus omnes orabant
pro induciis & ampliatiōe nobilis equitis Balduini de vos. Eodē die ad vespē-
perum interdicta ciuitas Colardo Clito, supremo pratori Flandrię, Ioanni
Vtenhouio Comiti Aquarum, Philippo Serſandro, Ioanni van Zickelen, Ge-
orgio Vtenhouio, Petro Hueribloc, Leuino vander Pale, Petro Beys, Iodoco
Trieſt filio Iodoci, Nicolao Trieſt equiti aurato, Christophoro Trieſt, Ludo-
uico Stemaer, Gulielmo de Zadelare, Monfrando Alaert, Georgio de Bul,
Ægidio à Vvoſſinia, Gulielmo de Vvale, Ghiselberecho Dammā, Ægidio Hu-
gardo, Ioanni ab Hussia, Iacobo den Hane, Christophoro de graue, Ioanni
bono vicino, Ioanni de Zaghere, Ioanni van Loo, Philippo van Loo, Ioanni
de Raed, Gherardo Ghistellano equiti Flandrō, & Nicolao de Smed. Ho-
rum bona fisco ciuitatis adiecta, propter damna Reipub. ab illis (vt aiebant)

*Steph. Lie-
kercanus cū
nobilibus
multis pa-
tria exas-
tus.*

illata. Erant omnes viri honorati ac primarii ciues, Principis amantes. Patria
præterea exacti Stephanus Liekercanus eques Flandrus, Ghiselbertus Vten-
houius, Iacobus van Steeland, Ioannes van Ouerbeke, Iacobus à Campo, Gu-
lielmus Vorholtanus, Ioannes vander Hoyer, Tristannus à Boscho, Ioannes
Hallinc, Rogerius de Mol, Arnoldus Paridanus, Ægidius Eueraert, Eligius
Coolbrant, multiq; alii quorum fortunę ad hastam vñundatę. Decimoquar-
to Calend. Ianuarias, die dominico, recitatae multitudini literę Comitum S.
Pauli, & Stampensis rursus pro ampliatiōe & gratia Balduini Vulpis, qui &
pollicitabantur omnem suam operam & auxilium pro pace apud Philippum
obtinenda. Obtulit autem Vulpes pro vita sua ciuitati mille libras Flādricas.
Obtulit insuper pauperibus alendis, mille alias libras Flādricas ciuitati mutu-
as. Igitur de Leuini Frisii archidecani triūq; præfectorū sententia ampliātū ad
huc Vulpi. Reductus ex Scalaria (vbi demississimis precibus petierat gratiā)
in carcerē. Pridie cal. Ianua. recitatae literę mittēdę ad iuuenē Principē Ca-
rolum Carolesium, & alię ad matrem eius Isabellam Principē pro pace & con-
cordia sarcienda: interim tamen cautum ne soluatur veſtigal quod ab aleci-
bus Slusę, quodq; de lana aliis locis Philippus exigebat. Tantę molis erat li-
beram gentem in seruitutem adigere. Petebant quidem pacem Gandenses,
sed nulla noua admittebant tributa, populiuoris (vt Homerus ait) soluenda
Principibus, Sexto Idus Februarias decollati in foro tritici ante carcerem In-
ghelramus Hauvveel Scriba Scabinorum (clerc vanden ghedecele vocant)
Xander à Fano Petri, Leuinus Masius, & Balduinus van Euerslaghen.

*Oblata Bal-
vulpis pro
vita.*

*Ciues des
collati.*

Sepulti

Sepulti omnes apud Augustinenses, Inghelramus in choro, Baldoinus in medio templi, reliqui duo in horto fructuum. Sexto Calen. Aprilis die lunæ decollatus ante carcerem Godenardus Braem Prætor Vvasiensis, quod in Principis persistens fide parere recusaret tribus Præfectis Gandensium. Decollatus cum illo Ioannes Hilbroec, sepultusq; ad Augustinenses: sed Prætor auctus est honorificè cum quaternis magnis cereis in terram Vvasiensem.

Godenardus Braem.

Quinto Calend. Aprilis fugitivi damnati exilio amplius. XX. Post tanta mala, supplicatio per urbem habita pridie Nonarum Aprilis, vt Deus Opt. Max. terminum dignetur ponere tanto dissidio. Simul Philippus Abbas, Blandinicus Poligniacus in Comitatu Burgundiæ oriundus, missus cum Legatis quatuor membrorum Flandriæ Bruccellam ad Principem oratum pro pace. Et quāquam difficilis esset ad Philippum aditus, die tamen Veneris (cui Parasceue nomen) promisit illis se intra octiduum, de omnibus ex concilii sui sententia statuturum. At interea dum de concordia agitur Gaueram parum à Philippo custoditam Gandenses ceperunt: pulsusq; omnibus qui principis erant, suos ibi præsidio imposuerunt. Itā res tota conturbata, principisq; ira exasperata.

Legatio Gand. ad Ducem.

Gaueram capta à Gandensibus.

Comitia auri velleris.

Novi equites.

Indulgentia apud Mechliniam. Motus Italiae.

Aquitania recepta à Gallis.

Frid. Tertius coronatur Romæ.

Frid. cum uxore ad Alphonsi aunculum.

Leonora Augusta.

Simon Allanus.

Remittit itaque oratores, omnemq; pacificationē in alium quempiā conuentum differt. Habuit Philippus sexto Nonas Maias comitia sacri ordinis auri velleris apud Castrilocom Hagnoniæ in æde diuæ Vvaldetrudis. Quinq; tum proceres ordinis erāt defuncti, Iacobus Brimeus, dominus Griguiacus, Fredericus Comes Murensis, David Brimæus, dominus Ligniatus, Ioannes Trimolius, dominus Iouellæ, Ioannes dominus Robacensis & Herzelenis. In horum inserti loca, Ioannes Dux Cluiensis, Ioannes Gauerus Comes Ariennæ, Petrus à Cardonia Comes Golizennæ, qui repertus est mortuus ab iis qui torquem illi tulerunt, ideoq; non recepit. Ioannes dominus Alnetanus, Iacobus Lalanus, dominus idem Bugnicuriæ, Ioannes à Nono Castello, dominus Montisacuti. Consensu Philippi Principis Nicolaus Papa indulgentias anni Iubilæi præteriti constituit Mechliniæ: persuasumq; voluit simplici vulgo, pecuniam ex veniis illis collectam conuersum iri in bellum Turcicum: quam tamē consumpsisse dicitur in seditionibus Italicis cōtra Mediolanenses & Comitum Carniolæ & Alfonsum Regem Neapolis. Nulla enim quies erat, nec per Italiam nec alias Europæ prouincias: vnde nihil mirum Turcas maxima sibi opum peperisse incrementa. Post captam Burdigalam & Bauonam tota Aquitania in Gallorum rediit potestatem, nihilq; tota Gallia præter vnā Calessiam Anglis mansit reliquum. Quintodecimo Calend. Aprilis ad mediam quadragesimam Fredericus Augustus, cum Leonora Lusitana Romæ quam ibi accepit uxorem, coronatur, vngitur ac benedicitur à Nicolao Quinto. Erat Leonora Eduardi Regis Lusitani filia ex Ioanna sorore Alphonsi Regis Aragoniæ Neapolis & Siciliæ. Vocatus Fredericus cum noua nupta ab Rege Neapolim: scribi à nemine (inquiunt) potest quanta magnificentia honore & liberalitate ab Alphonso auunculo sint accepti & culti. Isabella Princeps nostra soror erat Eduardi patris Leonoræ Augustæ. Pater eorum Ioannes nothus Rex Lusitaniæ, Mater Philippa filia Ioannis Ducis Lancastriæ. Itā Isabella Leonoræ Augustæ amita, Eduardus Rex Caroli Burgundionis auunculus, Maximilianus Cæsar & Maria eius vxor patruelium filii.

M CCCC LII. Pascha. IX. Aprilis. Orta rixa inter Simonem Allanum Præfectum præsidii Aldenardensis & incolas agri Aldenardani. Confluebant hi magno numero cum fortunis suis, quæ agi ferrique possent ad oppidum,

metu

metu instantis belli: Allanus infidelitatem suspicatus portas clausit, nonnul-
 losq; iam receptos cum bonis suis oppido eiecit. Cupiebant enim (vt erat ru-
 mor) specie fugientium ita subire oppidū, illudq; oppresso præsidio Ganden-
 sibus tradere. Itaq; fremere vehementer agrestes ac de magna iniuria conque-
 ri, primum precibus inde minis vrgeri. Allanus nihil moueri, in sententia
 persistere, neminem admittere. Agricola ad Gandenses se conuertere: eorum
 petere auxilium. Facile posse oppidum parum adhuc munitum paucosq; ten-
 tum præsidio capi si fortiter ageretur. Gandenses suppetias ire sociis statua-
 unt. Subito omnia quæ opus erant præparant: magnoq; numero Idibus Apri-
 lis die Iouis oppido egressi, temerario consilio Aldenardam mouent: eamq;
 die Veneris post Pascha obsident. Tribuni eorum erant Ioannes Vvilleys, Le-
 uinus Bone, & Euerardus van Botelare. Die sabbati Allanus Scornesiusq; in-
 eos erumpunt cremantq; suburbia, ne in illis lateant: sed mox ob multitudinē
 coacti sunt se in oppidum recipere. Tantus erat ille ignis vt Tornacenses se-
 ptem nostratibus milibus distantes terreret. Eodem die sabbati Ghellotus
 van Leys filius Ioannis Sanson à Boscho, & Gualterus Leenknecht, cum sex-
 centis gregariis ex terra Zotteghemensi, iussu Gandensium Gherardi Montē
 oppidum inuadunt & capiunt. Senatus oppidi perplexus attonitusq; de nocte
 profugit ad Principem, qui tum apud Angiam oppidum exercitum conscri-
 bebat. Die dominico sextodecimo Calend. Maii Leenknecht Gandauum pro
 maiore manu, instrumentisq; bellicis reuertitur: Nam Gherardomontani pa-
 rere detrectabant. Interim & Sanson portas claudit: custodiq; diligenter in-
 uitis oppidanis vetatq; ne quis ex oppido fugiat sub pœna capitis. Post meri-
 diem eodem die Ioannes Croyus Prætor Hagnoniæ mittitur à Philippo cum
 aliquanto Hagnoniorum numero vt oppidū recipiat: horum pars ad Huni-
 ghem mœnia ascendunt: alii per portam ab oppidanis vltro introducuntur.
 Sanson Ghellotusq; se fortiter hostibus ad Hunighem obiciunt, amboq; gna-
 uiter dimicantes interficiuntur. Tum fugiunt diuersa oppidi parte Ganden-
 ses. Potens sit oppidi Croyacus. Oppidani nihil resistunt, sed perstant in fide
 Principis, Hagnonios amicos esse rati, qui tamen spoliarunt illos bonis om-
 nibus. Totum oppidum direptum occisq; qui resistere conabantur. Nec sa-
 cris ædibus & monasterio diui Adriani martyris paritum. Multi captiui ab-
 ducti, in quibus & nonnulli sacerdotalis ordinis viri. Panno aliisq; bonis car-
 ri aliquot onerati. In ædibus cuiusdam sceneratoris preciosa imprimis & mul-
 ta inuenta supellex spoliatores ditauit. Onusti præda Lessiniam & Atham re-
 currunt: Croyacus domum captiuos remittit. Postridie eius diei infensi Gan-
 denses Gerardomontis quod Principis hærent partibus, cum duobus Deca-
 nis suis domo profecti, miserum oppidum (si quid restabat) diripiunt incen-
 duntq;. Inter hæc sextodecimo Calend. Maii Gandenses ballistis, bombardis,
 & colubrinis Aldenardam pertinaciter concutiunt: eodemque ferè armorum
 genere obsessi resistunt: ita vt sonitus & tonitrua tormentorum toto contia-
 nenter die per multa passuum milia exaudirentur. Erumpunt sæpe obsessi, vi-
 ctiores interdum, nonnunquam & victi. Adeo arcta erat obsidio vt ingredi
 egredive liceret nemini. Vndecimo Calend. Maii victi Gandenses à Ioanne
 Comite Stampensi ad pontem Spirensen cum auxiliis suis ex agro Cortracen-
 si collectis. Interfecti ad. C. XL. Templum Spirense, in quod confugerant, in-
 census. Capti item aliquot & magno redempti: Ioannes Botermanus ductor
 eorum cum paucis aufugit. Nam quamuis transitum illum fortiter munierat,
 Stama

*Agricolæ
Aldenarda
exclusi ad
Gandenses
se conuer-
tunt.
Aldenardā
Gand. obsi-
dient.*

*Alden. sub-
urbia cre-
mantur.*

*Gerardino
re Ganden-
capiunt.*

*Gerardi
mōs recipi-
tur per Ioa.
Croyum.*

*Ciues spo-
liantur.*

*Gerardi
mōs crema-
tur à Gād.*

*Spirenses tē-
plū Gandē-
sibus plenū
incendunt.*

Stampanus tamen cum Atrebatibus & Picardis, alio loco transmissio flumine à tergo eos inuasit & fudit: Castellumq; Episcopi Helchin nomine recuperavit: Inde per Petegham mouit Aldenardam: duosq; præmisit milites qui de nocte tranantes per Scaldem in oppidum Allano Præfecto aduentum eius significabant. Obsidebatur Aldenarda valde arctè sed qui in ripa dextra Scaldis sedebant, ferre opem non poterant sociis in ripa sinistra quod planè illis erat perniciosum. Aduentanti Stampano obuiam procedunt obsidentes qui ripam occupabant sinistram bellè instructi. Stampanus treis ordinat acies, quarum in prima Antonius erat nothus Bùrgundiæ: Alteram rexit ipse Stampanus: In tertia numerus erat sagittariorum. Stampanus creatus hic eques à Domino Sauosio, mox alios creat ad quinquaginta duos, in quibus Antonius nothus, Philippus Horneus, Antonius Herrinaus, Iacobus Stamborgius, Ioannes à Miromonte, Ludouicus Baliolanus, Ioannes à Boscho, Ludouicus de Brune, Vvallerandus Marrellius & alii vsque ad. LII. Habebat Stampanus in hoc exercitu octo plus minus hominum milia. Gandenses resistebant quidem, sed tanquam muscæ contra elephantos: nec poterant ab iis (vt dixi) qui in altera erant ripa, iuari. Omnes fusi fugatique in dumeta paludesque se abdiderunt: interfecti mille quingenti, & eo amplius, vt Tornacensis, sed Mōstreletus tria refert milia. Philippus autem apud Gerardi Montem magnas adunabat copias. Venerat ad eum Ludouicus Comes Fani Pauli cum duobus fratribus suis Theobaldo & Iacobo, Adulphus Cluiensis, Cornelius nothus Burgundiæ, Ioannes Croyacus, tum equitatu tum sagittariis instructissimī. Certior Dux factus de Stampani victoria, magna celeritate descendit secundum dexteram Scaldis ripam hostesque ab Aldenarda fugauit, magna cæde eos insecutus propemodum adusque Gandauum. Apud Marlebecam iuxta Gandauum acriter est pugnatum. Quidam lanius Gandensis (Cornelius Sneyssone nomen) signifer Gandensium diu cum paucis Ducis copiis restitit, adeo fortiter dimicans vt dolerent nobiles tam fortem virum debere interfici. Postquam ita erat vulneratus, vt stare diutius nequiret, flexis genibus vexillum suum altero brachio amplectebatur, altero pugnabat, donec vexillum adhuc retinens interficeretur. Inter hæc Stampanus occidentali lateri Scaldis pari modo Gandenses, agrestesque cum pecuariis aliisque rebus Gandauum fugientes obtruiuit.

Equites à Stampano creati.

Io. Stampani victoria de Ganden.

Cornelius Sneyssone vir fortis.

Simul Aldenardenses eruptione facta treis maximas Gandensium bombardas cum reliquo omni instrumento bellico bonisque plurimis obtinent. Cōturbati enim Stāpensi victoria ac trepidi aduētū potētissimi Ducis, relictis omnibus tumultuariam arripuerunt fugam. Hoc modo liberata Aldenarda VIII. Calend. Maii, pridie feriarum diui Marci euangelistæ, post decimum diem obsidionis: quæ cassa frumento aliisque necessariis diu perferre nō potuisset. Victoria potitus Dux in castris pernoctauit: postero die rediit Gerardi Montē. Septimo Cal. Maii capti ductiq; in carcerē ob rem male gestā tres Tribuni Ioānes Vvillays, Leuinus Bone, & Euerardus vā Botelare. Creati quinque noui Iacobus Meeus Zone, Ioānes vā Melle, Hadrianus Cappe, Petrus à Busco & Gulielmus vā Varvviic: vt quinque Ecclesiarum Curia suū queq; haberet ductorē. Capti & Ioānes Vvillebrādus & Ioānes Botermanus. Tercio Calen. Maii Philippus à Gerardi Monte venit cum suis Aldenardam magno gaudio exceptus. Pridie Cal. Maii die dominico decollati Tribuni Ioānes Vvillays, Leuinus Bone & Euerardus van Botelare. Leuinus sepultus apud Ackerghem

Aldenarda obsidione liberata per Ducem.

Novi Tribuni quinque que pro noua Curia sum.

Tribuni tres decollati.

QQ Botc.

Botelarius & Villays & frater eius apud Augustinenses. Hi in morte sua publicè facti sunt se parua admodum causa decollasse Stephanum Formelium, & Inghelramum Hauvveel nihilq; in Balduino Vulpe equite aurato dignū morte inuenisse, quanquam in prætura quam gesserat fuisset avarus: pluresq; alios se accusasse dānasq; iniuste testabatur. Simō Allanicus ad portā vsq; diui Petri Gandensis accedit. Occurrunt Gandenses decertatq; leuibus cum illo præliis. Cadunt vtrinq; aliquot, captusq; est minister quidam nothi LichteruelDani & mox capite truncatus à Gandensibus. Quinto Nonas Maias quando feriæ sunt Inuentioni S. Crucis apud Maeltam oppugnata à Stampiano domus Balduini Riims valde munita à Gandensibus. Propugnant viriliter obsessi, multos vulnerat. XV. circiter occidunt, inter quos (quod lamentabile) Ioānes à Mirandomonte nobilis eques, qui pectus telo ballistæ traiectus, post sacrā confessionem testamētumq; telo extracto mox expirauit. Huius casu ita permotus est Philippus vt euestigio duos Gandenses quos habebat captiuos securi percussit: proq; singulis captiuis (si Tornacensi credimus) adducendis, marchā argēti militibus pollicitus sit: vnde factū est vt cōplures adducerentur, moxq; capite lueret. Domus ea capta & prostrata, omnesq; defensores interfecit. Eodē die Ioānes vā Henerslaghem Præfectus alborum capitatorū excurret cum suis Donsam: sed neminem inuenit præter oppidanos qui portas illi clauserunt: idēq; ira accēsus superbiaq; inflatus Dōsam Peteghāq; ad Lisam grādi damno incēdit. Tercio Nonas Maii recitata literē Episcopi Leodiensis, qui fide publica de pace venit Gandauum. Philippus Teneramondā petit, vt in Vvasiā penetret fossis paludibusq; impeditā, Gandēsisq; affatim suppeditantē alimēta. Stāpanus Simpoliusq; Aldenarde māserunt, vt ea parte Gandensibus iuge facerent negociū. Pridie Nonas Maias venit nuncius, Philip-pum Vvasiā ingressum adusq; Lokeras. Māsi Gādauo aliquot Vvasianis subsidio qui apud Zelam Philippi Serlandti ades & molam prostrauerunt. Septimo Idus Maii die Martis ad portam vsq; diui Leuini miles Principis incurrit, prædamque grandem pecudum cogit. Ciues magno numero erumpūt, prædamque recuperant, quosdam occidunt, quosdam capiunt, eosque posttridie capite truncāt vnā cum cacula Comitissæ S. Pauli quē cum insigni equo ceperat. Tanta vtrinq; erat sauitia vt nemo redemptioni seruetur. Eodē die cōcursum rursus ad portam diui Leuini cōtra Picardos (itā appellabāt Principis partes) Gnauius pugnatum ad Leederbergam, vbi ad xxx. (alius habet xl.) occisi Gandenses. Nā pars fugiētes in aquā saliebāt mergebaturq;. Interfecti quatuor aut quinque tantum Picardi, captique eorū equi à Gandēsis. Quinto Idus Maii die Iouis decollati tres Picardi. Quarto Idus Maii ductus ad portā D. Leuini magnus numerus fossorū vt fossam Riidgracht nomine refoderēt præsidio ad custodiā illorum locato cum Præfecto Iacobo Meussonio. Pridie Idus Maii die dominico cremata à Philippo tota Rupelmōda præter arcē. Dimicatū ad portā diui Leuini cadētibus vtrinq; aliquot: sed Picardi suos ne iniretur numerus, in proximā leproforū domunculā iniecerunt & incēderūt. Ex ædibus enim Galboti vā Leys colubrinis sic verberabantur vt diū durare nequirit. Idibus Maii decollati Ioānes Creynerius & Ioānes Holādu, q; hostes aliquot ciuitatis in periculo seruassent. Truncati similiter Ioannes Stelādu & Petrus Vaenkin, quod conati essent quosdā pagos Vvasiā in Principis traducere potestatem. Septimodécimo Calend. Iunii die Martis, venit nuncius Gandauum de Simone Vtenhouio Legato ciuitatis Gandensis apud

Birsflu.

Birfluctum decollato, capite eius hastæ infixio, trunco in rotam acto: eodemque die stipendiarii ciuitatis variis ex locis prædas intulere ciuitati. Pridie Ascensionis dominicæ, hoc est, sexodecimo Calend. Iunias creatus Tribunus Curie diui Nicolai Ioannes de Vos Rotnaco oriundus, in locum Petri à Busscho ægrotantis. Nuncius adfertur Vallum Lokerense à Principe expugnatum, Gandenses treis aut quatuor interfectos, eamq; ob re Zelâ ab Præfecto illius Valli incensam. Quintodecimo cal. Iunias die sacro dominico Ascensui pugnatum apud Lokeras cū dāno Principis. Interfecti præter alios ad. xl. Gādeses, qui ad Principē transfugerāt. Captus Ioānes de Raed Magister præsentationū, atq; ab Michaelē Stopelare Capitatorum Præfecto decollatus. Hic equus Philippi Allani suffoditur. Iacobus Lalanus fortiter se gerēs Philippū fratrē periculo exemit. Sed Ioannes nothus Rētiacus ignauia notatus, qui duor & signifer sagittariorū quibus demandata erat custodia Ducis, relicto signo fugæ se mādauit. Reuersi tamē salui (inquit Engerrānus) Teneramondā, sagittariis amissis tantū octo. Sed Tornacensis refert ducētos ex Ducis sagittariis cū stipendiariis pluribus occubuisse. Lalanos, Alnetanum, Humeriū, Rētiacū aliosq; nobiles multitudinē hostiū non sustinuisse, sed oēs fugisse, interfectosq; complures ab insequēte acriter Flamingo: vnde Philippus graui affectus dolore, supplementū mox euocat ex Hagnonia, Atrebatibus, Insulaq; & Duaco, quibus omnibus vnus mensis soluit stipēdia priusquā se accingerēt. Postridie Ascensionis de quartā vigilia præsidium Cortracense Niuellam petit vt Gandenses inde expellat. At repenti ad classicum vicinarum Ecclesiarum congregati agrestes cum Gandensibus Niuellā custodientibus Cortracenses aggrediuntur, atq; in fugam coniectāt, Harlebecā vsq; illos persecuti, reuertentesq; Fiuia vicum (quæ Comitatus erat Stampēsis) vnā cum ponte Lisæ fluminis incendunt. Missus Ioannes van Melle Tribunus Curie diui Michaelis cum subsidio Niuellam. Ioannes Hardebolle Præfectus Lokernensis ex Vyasia cum suis Gandauum redit, atq; in carcerem ducitur precibus eorum qui sub illo meruerant.

Pugna Lokerensis.

Philip. supplementum euocat.

Fiuia vicina incenditur.

Decimo Calend. Iunias pugnatum contra Gandenses à Comite Fani Pauli apud Larnam iuxta Gandauum euentu nescio quo. Nono Calend. Iunias Vyasiam ex Teneramonda ingrediuntur cum validis copiis Comes Fani Pauli cum duobus fratribus Theobaldo & Iacobo, Adulphus Cluiensis, & Cornelius nothus Burgundiæ. Dux præcipuus Paulopolitanus, qui apud Ouermariam insignem pagū Cluiensem suūq; fratrē Theobaldum dominum Fienensem, simul Cornelium nothum procuratorem Lutzelenburgium, prudentem strenuumq; virum, Ioannem Castellerium, Præfectum Insulensem, cū aliis nonnullis equestri donauit dignitate: Gandenses prælio inito, magnis quidē viribus longoq; tempore restiterunt, sed ad postremum fusi fugatique sunt & ad mille quingentos & eo amplius interfecti: Multus fusus vtrinque sanguis. Nam recurrentium Teneramondā inimicorum terga rursus adunati Gandenses ceciderunt, interficientes haud paucos. Nobiles tamen euaserunt incolumes, triginta circiter adducentes Philippo captiuos ex quibus mox viginti quatuor decollauit. Alii verò qui Gandauos fugientes insequiebantur, Ouermariam Calkam aliaq; loca incenderunt. Octauo Calend. Iunias feriis diui Urbani martyris Stampus exacerbatus ob Fiuia crematam, omnem iuuentutem oppidi præfecturæque Cortracensis cum aliis suis omnibus ducit Niueliacum.

Victoria Comitatus Stampēsis de Gandensibus.

*Pugna Ni-
ueliaca qua
Stampanus
nō sine peri-
culo superis
or euadit.*

Gandenses Niuellaniq; cum pagis circumiectis fortiter resistunt, viasq; cæsis arboribus intercludunt. Octo milia pugnatorum, quorum pars bona equitas, Stampanus hîc habuisse traditur. Creauit equites aliquot ex scutiferis quibusdam Flandris. Ad pontem Pouccæ fluenti pugna est acriter commissâ: vbi Stampanus retrocedere coactus in patentem campum: sed interim pluribus locis Picardi fluuiolum transeunt, pluribusque locis cum hostibus pugnant, adeo vt crescente in immensum eorum numero Niueliaci pago suo cedere cogantur, & in campum se fundere. Picardi pago potiti prædæ auditate in agrum se spargunt, ita vt Stampanus præter nobilitatem paucos in pago secum retineret. Ea cognita re Niueliaci Gandensesque & proximi pagani euestigio conuolantes in vnum Stampanum eiusque nobiles ex parte diuersa pagi inuadunt, pontemq; de illis capiunt: sic vt pleriq; ibi nobiles submergerentur interficerenturq;: vbi & tanto Stampanus versabatur in periculo vt actum de illo esset, nisi robur exercitus in prædam effusum, maxima celeritate esset reuocatum, hostesq; à tergo fortiter inuasissent. Sic enim Stampanum nobilissimum virum liberauerunt: sed interfecti sunt ex eius cohorte &

*Ant. Herri-
mans occisus.*

familia Antonius Herrinæus quem diximus ad Aldenardam equestri donatū dignitate, Ioannes cognomento Præpositus, Ioannes Indius & Ciboyus Bochius Engerranno, aliiq; ad. xiii. (inquit) nobiles & quinquaginta sagittarii. Oēs (inquit) hîc cecidissent, nisi cōmodū illis venisset auxilio Dominus Sauosius, qui maxima virtute Gandauis restitit. Perniciosum autē erat Stāpanis qd cū recipere se conaretur vnde venerat, vias arboribus prostratis & fossis factis clausas reperirent. Engerranus refert occubuisse ex Gandauis mille ducetos, Tornacensis verò numeratos fuisse tradit mortuos vtrinq; duo milia. Niueliaci maxima pars profligati. Stāpanus mortuos suos colligi iussit in quoddā horreū, quod cum toto pago incendit. Nolebat enim numerū suorum casorum iniri aut conspici. Inde cū multis vulneratis prælio valde lassus, lentē se recepit Curtracū, obuiamq; habuit ad viam Lisæ (Leystratam vocat) rusticā turbam prohibentem illi trāsitum: sed fortiter dimicando penetrabat per pomarium Eustathii van Ouerbeken, donec in viam venissent militarem, occisisq; multis rusticis, ac desideratis ex suis aliquot, fessi defatigatiq; Curtracū intrauerunt circa mediā noctē, relictaq; ibi præsidio parte suorum, cū reliquis Stāpanus Aldenardā rediit. Septimo Cal. Iunias die veneris ante Pentecosten creatur

*Tiedericus
Schoonbrone
tribunus
Ganden.*

Tribunus Curiae diui Iacobi Tiedericus van Schoonbrouc in locum Hadriani Cappæ agrotantis. Eodem die Gandenses Duce Ioanne de Vos grandi numero Brugas petunt, tormentis, bombardis, ballistis, aliisque armis bene instructi: non vt oppidum obsideant, sed potius vt in suas partes Brugeses alliciant: ad omnes enim opificum decarchos iam literas de scedere faciundo miserant. Non deerant inter Brugeses permulti nouarum rerum studiosi factiosiq; homines qui se Gandensibus coniungere cuperent: quapropter Ludouicus Gruthusius & Petrus Bladelin præfecti ciuitatis, repente ad Gandensium aduentū omnes portas clauserunt: ne cuiquā facultas foret excurrendi. Responderūt de muro Gandensibus se Principis nomine custodire oppidū: nec licitū sibi tantæ multitudini armatæ portas aperire: si cibaria cuperēt, illa se assatim missuros. Hoc accepto respōso Gādēses pridie Pētecostes recesserūt pagisq; nōnullis in itinere incēsis, postridie Pētecostes domū peruenērūt. Gruthusius aliaq; nobilitas, & boni viri Brugēsis Frāconatibusq; persuaferunt, ne vllō se modo cum Gandēsis colligarent, memores nihil se auxilii ab illis

*Ludo. Gruthusius Præfectus ciuitatis Bru-
gen.*

acce-

accepisse, in superiore dissidio suo cum eodem Principe. Id valde commo-
 dum accidit Philippo, cui vtramque simul domare ciuitatem longè fuisset dif-
 ficillimum. Angli promittunt se missuros Gandēsis auxilio sex aut septem
 milia pugnatorum: sed vix miserunt sexcentos, eosque prædis magis quàm mi-
 litia deditos. Die sancto Pentecostes Christina Anglica mulier scelerata Gā-
 dau capta ductaque ad turrim rubrā, culeo insuta in profluentem abiecitur. Pri-
 die Calend. Iunias veliphis (vt alius habet) Calendis captum, direptum, in-
 censumque Zotreghem, quamuis domini esset Fiennensis. Hoc Stampanus no-
 thusque Burgundia iussu Philippi fecerūt, ideo quod præsidium illius loci cur-
 rum quendam interceptisset, qui arcibus, tormentis, puluerisque tormentario
 onustus Bruccellam ducebatur. Quarto Nonas Iunias die Veneris missi ora-
 tores Bruccellam ad Philippum pro pace, Abbā Bauonicus & Truncinicus,
 Antistes Cartusianus cum Legatis mercatorum oppidi Brugenſis: sed inanes
 reuerterunt non valentes flectere Ducis animū. Pridie Nonas Iunias interfe-
 ci à Gandensibus. C. XL. Hagnonienſes apud Deſtingam iuxta Gerardi Mon-
 tem, qui templū illius pagi despoliarant: sed præda recepta est, occisusque cum
 suis dū fugere conatur Christophorus à Foresta ductor Hagnonienſis. Nonis
 Iuniis die lunæ Balduinus de voseques Flādrus, qui mēſibus ferè nouē fuerat
 captiuus, dimissus est adiecta cōditione, vt traditis pro se sex prædibus, promit-
 teret se nō discessurū à ciuitate Gandēſi, sed permansurū apud Carmelitas, vbi
 domiciliū sibi delegerat. Simul trāscripsit ciuitati quingentos modios tritici,
 eodē quo emerat precio, recepitque se instructurum sex equites ad finē vsque hu-
 ius belli suis impēſis. Iacobus Meufſonius vnus Tribunorū pulchro equitatu
 exit per portā Mudanā, prosternitque edes Guidonis Scultetæ apud Vvaesmū-
 strā, adesque Danielis Riims & Ioānis Hufſiēſis apud Stekenā. Decollatus Eli-
 gius Baliolanus homo factiosus, quod are cōductus receperat interficere Pe-
 trū Bouvins & Georgiū de Bul, sed collusione fuerat vsus. Nec dehinc vllus
 trāſiit dies quo non decollarētur aut strāgularētur aliqui. Tanta crudelitate
 grassabantur Gandensēs, vt captiuum seruarent omnino neminem. Habebāt
 Capitiatos, habebant Tentorium viride, manum prædatoriam, perditorum
 que hominū colluuiem, qui nullo ferè nō die prædas captiuosque adducerēt.
 Philippus vt Gandensēs Vvasia eiciat, Vallos, propugnacula omnesque mu-
 nitiones eorū destruat, Balistariorū, sagittariorūque magnū numerū ex Atre-
 batibus Ambianisque accersit, præſidiaque ad se Cortraco, Aldenarda Alo-
 ſtoque euocat. Cognito Gandensēs tantō apparatu belli, magno numero cō-
 currūt ad aggerem quendā maris, vt eo rupto totā Vvasiam inūdarēt: sed mis-
 ſus contra eos Comes S. Pauli, fundit fugatque & ad quingētos plus minus in-
 terficit. Aggerē frāgi cœptū instaurat, reditque ad Ducē, ad quē & Ioānes Dux
 Cliuū equitatū pulchrū ballistariosque adduxit: quæ res perquam grata erat
 Duci. Venerat item ad patrem Carolus filius Comes Quadrilegius cum suo
 numero. Nec Gandensium obstinata stulticia toties victa, toties fugata, deſe-
 pondet animum. Grandē ac fortē tenebāt munitionē apud Vvazeliā in Vvas-
 ſia iuxta Rupelmundā. Philippus adunatis copiis ex Teneramōda ad eū ducit
 locū. Treis ibi ordinat acies. In prima Comitem Paulopolitanū Ludovicū cū
 duobus fratribus, Cornelium filium suum, Sauosium Allanicū aliosque statuit.
 Alteram ipse cū Carolo filio regendā accepit, iuncto sibi equitatu familiari &
 aliquot Picardis. Dux Cliui eiusque socer Comes Stāpanus tertiam duxerunt.
 Præmittit Dux partem primæ aciei quæ ex munitionibus Gandauos eliciat,

Christina
Anglica
mulier.

Zotreghe
direptum
incenditur.

Legatio ad
Ducem pro
pace.

Christoph. à
Foresta cū
suis occubuit

Bal. Vulpes
absoluitur.

Gandensium
crudelitas
in captiuos

Gandensēs
500. interfe-
ci à Stampā-
pano.

*Pugna Vva
zeliana qua
superior
Princeps.*

*Fig. no. 1
monstrat
curriculum*

*In otia
vni m. 1000*

*Cornelii
Burgundie
dux inter
ritus.*

*Fig. no. 2
monstrat
curriculum*

*Litteræ
Brucellensium
fili ad Gā
denses.*

*Fig. no. 3
monstrat
curriculum*

*Gandenses
Hagnoniæ
sem agrum
vastant.*

*In Vvasiam
Philippus
venit.*

non ostensis reliquis copiis. Gandenses bellicis instrumentis bene instructi, vt
feroces erant & superbi, contempta aduentantiū paucitate vallo erupunt. Præ
missi vt docti erant, in fugam se vertunt. Sequuntur Gandenses ad usq; copias
Ducis tribus aciebus progrediētes. Hic prælium initum crudum & imprimis
asperū. Colubrinis & tormētis Gandavi, Picardi verò sagittarum iactibus præ
liabantur. Erāt Gandenses ad quaternā pugnatorū milia: in quos ita acriter &
dense Atrebatēs Ambianiq; sua torquebant tela, vt quāvis diu fortissimē pu
gnarent, tandem tamen sustinere non possent: sed fugæ se mādare cogeātur:
quos rapidē insecutus equitatus sic cecidit vt visu res esset cum primis horrē
da. Cælorum numerus duo circiter milia, inquit Tornacensis. Addit Engerranus
supra duo milia amplius quingentos. Diarium Gandensē (nisi mēdolum
sit) tradit quatuor milia. Captus Vvalterus Leentghecht eorum ductor, quem
mox Philippus cū pluribus captiuis in arbore literā fecit longā: qui euaserūt,
ad alios fugerunt munitos pagos, ex quibus Vvasēmunstra à Picardis incensa
est. Ducis detrimentum paruum, nisi Cornelium filium suum clarissimum vi
rum, omnīq; nobilitati charissimum amisisset: cuius mors (sicuti lego) sic erat.
Sequebatur in viridi quadam platea quatuor vel quinque fugientes Ganda
uos, resecta præ æstu facie. Illi fermē oppressi ex platea fossam transiliunt fe
quentemq; in equo ardentē Cornelium, vnus illorum hasta in ipso saltu ex
cepit, figensq; illam in eius faciem caput totum transfodit. Sic cæsus fortissi
mus eques à plæbeio & vili homine, quem graui dolore pater diu luxit. Porta
tus postridie Brucellam, ibique tumulatus in æde diuæ Gudulæ Virginis an
te maximum altare. Ita pugnatum apud Vvazeliā iuxta Rupelmōdam. xvi.
cal. Iulias die Veneris. Interea temporis dominus Veriēsis Henricus Borucha
tum iuxta Antuerpiam incendit. Porro Brucellenses Gandauorum misera
ti, per literas eos adhortantur ad pacē, offerentes vnā cum tribus statibus Bra
bantia suam apud Philippum pro illis intercessionem: quæ res Gandensibus
admodum erat grata, eorumque ad omnem pacificationem petebant ope
ram, polliciti se gratiā reposituros. Dum hæc aguntur, Ioannes de vos & Ioan
nes Anshs Præfecti viridis Tentorii, Gerardi Montem mouent oppidumq; di
ripiunt & incendunt: Lessiniam quoq; & Akeram aliosq; complures pagos de
populantur & cremant, Atham vsq; in Hagnoniam incurstantes, reuertuntur
que incolumes Gandauum cum magno numero equorum, boum atq; ouium,
& cum curribus. xv. omni genere prædæ onustis. Philippus propter amissum
præstātissimum filiū graui dolore affectus, vt illum vlcisceretur. XII. cal. Iulii
Vvasiam ingreditur. Cum eo Veriēsis & Alnetanus procurator Holladiæ, cū
tribus milibus Hollandorum, quorum maxima pars balistarii. Pagos & munia
tiones ferē omnes Philippus absq; vlla misericordia incendit, omnesq; tandē
ad vnum deleuisset, nisi magno occurrissent numero agricolæ inermes, suppli
ces, nudis calcibus, veniam & misericordiam magnis vocibus flagitantes, quo
rum Dux motus precibus incendia iussit sisti. Ad Moerbekam multi vtrinq;
interfecti, sed plures longē ex Gandensibus, totusque pagus combustus: viro
rum duo milia iuxta Engerranum ceciderunt. Refert Tornacensis quaternā
amplius milia villarum seu habitationū ea expeditione fuisse consumpta. To
ta hebdomada Philippum ei fuisse negotio intentum, singulisque diebus sub
solis occasum in arcem Rupelmundam fortem ac tutam se recepisse, milite in
agris relicto. Inter hæc Carolus Gallorum Rex Archidiaconum Turonēsem

(archis

(archiepiscopum alius habet) cum supremo procuratore Regni Francici & Senescalio Pontacensi mittit ad Philippum Teneramondam. Summa Legationis erat, Regem vehementer admirari quid esset causæ cur Dux ita Flandrias Gallici regni beneficium inuastaret: Gandauos potentes, feroces, ac superbos homines fecius posse ferire cum Anglis maximo damno Regni Francici: quapropter pacem si fieri posset, cum illis sanciat, belloque terminum imponat, iustitiam exerceat, parcatque effusioni Christiani sanguinis. Respondet Dux nihil esse periculi ab Anglis, se iustitiam culturum nobilitatem promoturum, superbiam & rebellionem communis humiliaturum. Quod si Gandenses superbos demittant spiritus, delicta, offensas, criminaque agnoscant, supplices veniam petant ritus ac consuetudines suas prauosque abusus emendent atque abdicent: paratum se esse veniam pacemque illis dare: adhuc leges priuilegiaque ab Regibus Comitibusque accepta confirmare. Sin autem sua inperuicacia rebellique malicia perseuerent, nunquam cum illis pacem ullam facturum, donec ad suam illos voluntatem prorsus adigisset, quod quidem Dei amicorumque auxilio breui se perfecturum sperabat, vel alioqui in ipso conatu moriturum: Legati dehinc tridui inducias fidemque publicam à Duce accipiunt, Gandauumque profecti Ducis voluntatem ciuitati exponunt. Ea audita fremere grauiter Gandenses: dicereque difficilem, superbum durumque sibi nimium esse Ducem. Velle maiorum tollere libertatem, priuilegia ciuitati adimere, iniusta vectigalia introducere, quæ Gandenses ciuitas libera nunquam sint passuri. Tali responso Legati reuertunt ad Philippum. Vix vrbe erant egressi cum Gandenses mox ad quinque milia portis effusi, se ferociter accingunt in Ducem quoquo loco pugnaturi. Dux erant eorum quidam Cultellarius validi vir vastique corporis, quo de viro mira sibi fando pollebantur. Itaque Hultum ducunt, vbi paternis præfuit copiis Antonius notus Burgundiae, qui mox occurrens illis obuiam, prælium conserit, eosque non ita magno negotio vincit interficitque (si verus Engerrannus est) ad tria milia, quanquam Dunensis solum tradat occubuisse quingentos. Hæc sexto Cal. Iulias. Cultellarius captus est, multisque cum aliis ab Antonio missus ad patrem: quos omnes iussit Philippus strangulari: qui tanto in illum flagrabant odio (teste Engerranno) vt veniam cum orare detrectarent, quanquam vitam illis polliceretur si id fecissent: sed fides sit penes authorem: Incredibile enim esse videtur. Interea temporis Ioannes de vos cum suis prædonibus Boude-
loo aggressus monasterium Benedictini nominis, diripit, totumque templo excepto incendit. Agebat tum Dux apud Vvaelsemunstram grandem pagum, quo ad eum reuerterunt Gandauo Legati: quorum audito responso, iurat nunquam se daturum Gandensibus pacem, priusquam ipsius se prorsus permisissent voluntati: quod si facere recusassent, aut vi illos coacturum, aut eo in conatu vitam finiturum. Inter hæc exercitus eius ad Axellam vsque in quatuor Officiis penetrat, illamque à Gandensibus munitam capit, diripit, incendit: unde metu, perterriti pagi omnes quaternorum Officiorum, eò ad Ducem supplices accedunt, se suaque omnia dedentes. Hæserant nempe hætenus vicinis suis Vvaelis & Gandensibus. Ità Dux nactus calidam & siccam æstatem, fossis paludibusque peruiis, omnem eum tractum in potestatem redegit. Siquidem intra treis illos æstiuos menses vnum duntaxat aut duos hyemriferos contigit videre dies: eamque ob rem cõsilio Dei immortalis bellum gerere Philippum existimabant. Capta iam Vvaelia tota cum quatuor Officiis, famem

Legatio Caroli Regis ad Philippum.

Philippus Legatus respondet.

Gandenses pacem oblatam spernunt.

Anto. Butgudiu vincit Gandenses.

Gandensium peruicacia & odiu in Principem

Axella dirupta incenditur.

Quaterna Officia Principi se submittunt.

Æstas calida & sicca.

Gandenses timere coeperunt, quippe qui iam vndiq; ferè (quamvis eminus) cepti sunt obsideri. Porro Dux exercitum suū quarto Nonas Iulias die Martis ad usque Everghem promouit. Ad longum pontem metatus castra, inde quicquid extra moenia esset, Molas, castella, ædificia, funditus omnia absque vllō respectu combussit. Adhuc Gandauos grauem in modum cepit populari pestilentia, quæ & Tornaci saeuit. Eruperunt tamen Gandenses sæpe ferociter, leuibusq; præliis nunc victi, nunc victores euaserunt. Inter alia pridie Nonas Iulias die Iouis Iacobus Meussionius porta erūpens Bāuonica. xxxi. amplius Picardos ita omnes aduersarios suos Gandenses nominabant) inter fecit, rediitq; ad vesperum incolam cum magna præda in ciuitatem. Iisdem diebus cum Legatis Regis fide publica profecti sunt oratores Gandensium Teneramondam ad Philippum pro induciis. Itā enim egerant Gandenses cū Legatis, ut illos pro se intercessores haberent pro induciis. Et Philippus Regi honoris gratia non modo inducias, verum etiam colloquium de pace Legatis concessit. Viri Gandenses erant Abbas Trāncinicus, Prior Sancti Bāuonis, Prior Cartusiensum, Ægidius Bouvvin, Ioannes vander Eeke, Simon Borlatus, Hieronymus Coubrake, Holsto de Grutere, Michael Faytop, & Petrus bonus vicinus. Dedit Dux inducias sex hebdomadarum, quæ in feriis diuæ Mariæ Magdalænæ sumpserunt initium his legibus. Ut lueret ciuitas Gandensis per tempus induciarum militum stipendia, quos ipse Contraci, Aldenardæ, Alofti, & Teneramondæ habebat præsidio. Ut darent Duci obsides de induciis non violandis. Ut nullum comitatum per dies induciarum in oppidum suum comportarent. Reuersi igitur Legati Gandauum populum in forum conuocant, pacisque studiosos in vnam partem fori, belli verò amatores in alteram secedere ac separatim stare iubent.

Mox adunantur pacem petentes ad septem milia: sed alii qui petebant bellum conuenerunt in aliqd latoꝝ ad duodecim milia & amplius. Igitur nihil tunc actum: sed dimissi domum, reuersuri in forum postero die. Itaque postridie reueniunt pacis amatores soli, alii non comparent. Orat autem iste numerus melior, sed minor, Legati cum ciuibꝝ ad hoc ante delatis dignetur reuerti ad Principem de pace, si quo posset inueniri pacto. In Legatis nulla erat mora, nec defuit illis diligentia. Conuētus de pacē indictus in oppido Insulsi, quo Philippus cū suo concilio, legatibꝝ regii, & oratores Gandensiu numero quinquaginta conuenerunt. Igitur leges pacis quas ediderunt Legati, hæ erant: ut porta ea quæ spectat Aldenardam, omnibus diebus Iouis claudatur: quod tali die egredierentur ad obsidendam Aldenardam. Porta verò qua exibant ad pugnam Teneramondanam, perpetuò claudatur, muroq; obstruatur. Alba capita tollantur in perpetuum, damnenturq; tanquam ritus factiosus seditiosusq;. Cives externi nō cogantur Gandauo iura petere, sed solū oppidani & prætura Gandensi subiecti. Neminem posthac mittant exulatū, inuito aut in scio prætorē Comitis. In Comitibꝝ eligantur per Officiales Comitibꝝ, quatuor idonei viri ac totidem per multitudinem ciuitatis, magistratibꝝ innouandis. Consuetudo illa quæ legebantur in Senatum viri semper. xii. ex Collegio Textorum, prorsus maneat abolita. Ne posthac cum vexillis suis opifices in forum concurrant, sed claudantur in arca quinq; clauibus, quarū vnā Prætor Comitibꝝ, alteram primus Scabinus, terciā iupremus decarchus opificum, reliquas duo boni viri per oppidanos electi custodiant. Ne Scabinus posthac scribant suis in literis Domini Gandenses.

Ut ma

Vt magistratus & alii ad duo milia oppido egressi Principi procumbentes ad pedes gratiam & veniam implorent, fatentes se perperā atq; iniuste hunc motum concitasse. Vt de delictis Officialium & familiarium Principis posthac non cognoscant Magistratus, sed solum ipse Princeps aut eius Concilium. Gandenses de causis Vvasiensium, Aloftensium, Teneramondensium, Aldenardensiumq; nihil posthac cognoscant. Pro impensis belli soluant Duci ducenta quinquaginta milia riderorum. Hæ erant leges per Legatos pronuntiatæ, multò nimium mitiores quàm pro tantis delictis: nihilominus tamen Dux consilio cum suis habitis, promittit honoris regii gratia, eam se pacem habere ratam & gratam, eamq; absq; vlla diminutione integrè seruaturum. Debebant & Gandenses auidè gratanterq; eas acceptasse conditiones: quod quidem primarii honoratq; & omnes boni maximè cupiebant: sed maior illa pars vicit meliorem. Occæcati obstinatq; erant suis in malis, taliq; misericordia & venia indigni. Volebat (credo) Deus Opt. Max. longè alias de eis sumere pœnas. Pridie Idus Augusti feriis diuæ Claræ virginis, die sabbati, ortu Gandavi apud Meerhem incendium fortuitum, trecentas amplius vorauit domos, Sacellum item dolum virginis Matris, atq; omnia fermè via papica & Inghelandia. Pridie feriarum Assumptæ beatæ Mariæ, habitis Comitibus creati Coss. Gandavi Simo Borlutus Curæ cum suis collegis. xii. Bonis autem diuidendis Balduinis Rii cum suis. xii. Ad Natalem virginis Matris die veneris postquam allatæ sunt & lætæ leges pacis per Legatos (vt diximus) Gallicos pronuntiatæ statim classicum per campanam pulsatum. In forum cum omnibus signis Opificum concursum, vociferatum ab insana & seditiosa plebe, non placere leges contra maiorum instituta, contra priuilegia, libertatemq; impositas. Nihil omittendum, nihil non molendum, omnem mouendum lapidem commodo libertatis retinendo. Haud eò angustia redactam ciuitatem, vt vel animum despondeat, vel leges adeò iniquas accipiat. Talibus inter se sermonibus insipiens prauumq; volagus in domos reuertunt suas, armaq; ad tempus, sed perbreue ponunt. Sub ferias exaltationis S. Crucis, seu (vt alius) quintodecimo calend. Octobris Gandenses veluti fanatici & insani homines correptis armis se oppido effundunt, curruntq; Hulstum quatuor Officiorum, quod se Duci reddiderat, miserumq; oppidum diripiunt & incendunt, ita vt præter sacram ædem nihil reliquum relinquerent. Simul Axellam incendio perdunt. Ædes munitionemq; Hadriani Vorholtani eorum iugiter aduersarii prosterunt, pagos omnes sibi contrarios exurentes, crudeliusq; quàm ante in omnes promiscuè debacchantes. Ex Hulsto tormenta, colubinas, aliaq; Ducis armamenta Gandauum secum deportant. His cognitis rebus: Legati regii à Philippo principe discedunt: quorum pro sumptibus liberalis Dux sex milia riderorum illis annuerat. Erat ea Philippi noua moneta pulcherrimi nummi, puri & solidi auri, meliores paulò (si pretium spectes) scutis coronatis hodiernis Gallorum. Octauo calend. Octobris Gandenses iunctis sibi Capitaneis (quorum Dux erat nobisus blanchestrin) Aloftum obsident: sed capere non valent, strenuè illud defendente Antonio Vvisloco Philippi ministro. Suburbana tantummodo incendunt ac domum recurrunt incendentes pagos quoslibet sibi aduersarios. Creant Præfectos novos Ioannem de Vols, Ioannem de Vvint, & Ioannem de Graue: eodemq; tempore Corracum versus excurrentes Harlebecam vetus oppidum seu vicum ex æptio Canonicorum templo ac domo hospitali totum in cineres vertunt, vbi multos trucidatos mortales refert Engerranus, sed Tornacensis cui

Plures malis

Incendium fortuitum Gandavi.

Lætitia populi pacem aspernat.

Hulstum diripitur atq; inceditur à Gandens.

Ducis liberalitas in legatos regios. Rideri nummi.

Noui Gandens. Præfecti.

Harlebeca direpta incenditur.

magis libet credere neminem præter virum vnicum conatum pulsare classi-
cum, cæteros attonitos ac trepidos omnes fugisse cum de improviso Ganden-
ses irruerent. Hoc fecit viride Tentorium manus teterrima immanium latro-
num. Steenhuisiam iuxta Gerardi Montem iisdem diebus incenderunt Hagno-
nenses. Tercio Cal. Octobris die veneris Tentoriū viride & Angli ingentem
prædam variis locis direptā vbi intulerunt. Inter hæc Philippus Burgundis,
Hollandis, Zelandis, Atrebatibusq; magnas copias imperat, omne vndiq; no-
bilitatem conuocat, acrius q̃ vnquam ante facturus Gandensibus bellū. Bello
mōrāno Burgūdiæ Marefcallo summā mandat bellicæ administrationis, eūq;
Cortracum tenere iubet. Simonē Iacobumq; Alanos Aldenardæ, Antonium
Vvissocū Alosto præficit ipse cū Adulpho Cluiensi Insulā redit: erat quippe
tenui tunc valetudine. Zueneseliam Tentoriū viride diripere conatur: sed in
fogā conicitur, amittitq; ex suis. xxi. qui captiui ducti Cortracū ab Bellomon-
tio statim strangulantur. Mense Octobri Bellomōtiū cauet edicto vt quicūq;
Principis amēte parteis, bona sua in tutū conferāt, maximē intra quintū à Gan-
daui lapidē, sed maior pars nō confisa homini Gallo Gandauum se cū rebus
suis contulerunt. Tum Bellomontius quotquot habebat ex Gandauis capti-
uos necat: Iacobus Alanicus incurrit vsq; Gandauum. xv. carros tritici de il-
lis intercipit, & Aldenardā perducit incolumis. Pari modo Gandenses nemi-
nem seruabant redemptioni quantumlibet soluere posset: sed inhumanissi-
mē ad vnum omnes necauerūt, crudelius grassantes quā Ducis ministri, qui
nonnullis interdum pepercerunt. In agrum Gandensem hominibus penē de-
stitutum Bellomontius incurfat: referuntq; vna hebdomada octo amplius mi-
lia domorū illic incensa, adeo vt præter paucas arces nihil intra quintum mi-
liare remaneret. Turbam omnē imbellem, mulieres, pueros, non secus ac besti-
as & greges porcorū Cortracum Bellomontius agit. Itascuntur malūq; illi
minantur quidā Flandriæ nobiles, quorū ædificia absq; vllō respectu in agro
Gandensi incenderat. At si quid illi prætermiserant, ipsi Gandenses excurren-
tes cremauerunt. Vix vsquam legimus de bello tam atroci, tantāq; crudelita-
te gesto, grassantēq; tanto vtrinq; odio. Mitius tamen aliquantō agere Burgun-
di quosdam ex captiuis vendere, sed quos nemo emit omnes necare. Quinto
Idus Iacobus Meuszoniū ex Saeftinga & Hulsto trecentos amplius retulit bo-
ues cum equis agrestibus & iumentis multis, currusq; salis & tritici ad. xxviii.
ante eo amplius. Tertiodecimo Calend. Novembris Ioannes de Vos & Ioan-
nes de Vvint Præfecti Gandensium Maldeghe, Vvinghen, Ruseledam, &
loca alia multa in carbones & cineres redigunt, prædamq; multiformem re-
ferunt. Idem agebant altera ex parte Picardi, ita vt inter Cortracum & Gan-
dauium, in terraq; quaternorum Officiorum pluriusq; tractibus vix quic-
quam restiterit. Miseriam & calamitatem quam tunc passa est Orientalis
Flandria nemo explicare posset. Sexto Cal. Novembris Præsidium Alqstense Duce Antonio Burgundo ad
portas vsq; Gandēses incurrit: sed magno numero effusi ciues retrocedere co-
gunt, sequunturq; ad usq; locum Quæet Atrecht nomine, & xxv. aut. xxx. ob-
truncant: eratq; aliquandiu in periculo Antonius. Nam nisi accelerasset fugā,
Gandenses & aliquot equites Angli mercede conducti alia porta erumpentes
facile illū interclusissent. Coactus igitur est se suūq; equitatū magnā celeritate
saluare. Præsidium Cortracense Ducibus Bellomontio & Iacobo Alanico,
Beloniam veniunt, vbi se continebat magna manus Gandensium, qui timore
pertere

perterriti imparesq; se videntes fugerunt in propinquam syluam tardioribus in fuga circiter .xl. interfectis. Ecloniam Picardi incenderunt, eam potissimū ob causam quod com meatū Gandensibus iugiter mitteret, classicumq; sonaret, quoties Picardorum sentirent aduentum. Eandem ob causam omnia populata & euastata, quæ intra quintum à Gandauo fuere militare. Per hoc tempus circummissum à Philippo edictum per Flandriam & Hagnoniam, vt omnes cruce se signarent Burgundica, quæ quartam haberet vlnæ in longum: qui cunq; eam nō gereret habitum iri pro Gandensi atq; in hostium numero. Eam ob rem haud minus à mulieribus & pueris quam viris vbique locorum sumptæ cruces, ita vt res visu esset mira. Sub cal. Thiletum à Burgundis de prædatum & incensum est. Tercio Nonas Nouembris ab iisdē combusta omnia quæ adhuc stabant apud Assenedam in quatuor Officiis, vbi & Mola prostrata est. Nonis Nouembribus die dominico Simon Alanicus cum octingentis circiter pugnatoribus Vvaerscotam depopulabatur. Concurrit vicinus populus ex agris vt resisterent, pugnantq; acriter: sed cedere coguntur, vtpote numero longē impares: cæsiq; sunt agricolæ circiter .xxx. & multi captiui abducti. Septimo Idus Nouembris Gandauo ex singulis contuberniis seu manipulis lecti viri quinq; Profecti Rodenburgum & Ostburgum, ambo illa oppida diripiunt, direptaq; incendunt, cum vicinis pagis vsq; Slusam, referunt prædani incredibilem, ducentos amplius currus salis & tritici, aliorumq; bonorū, & pecudum grandem numerum. E diuerso apud Halteram, Ruseledam, Muntam, Sloedinghen illorumq; vicinos, prædas agebant Picardi, cædibus & incendiis per omnia grassantes. Decimotercio cal. Decembris Picardi Tronchinium venerunt despoliatum, partemq; bonam vici incenderunt. Duodecimo cal. Decembris, vbi Gandenses cognouerunt Antonium Vvissocum Præfectum Alostensem petisse Atrebatas, adunatis decem milibus peditum cum paucis equitibus Anglis mouent ad obsidendū Alostum. Antonius nothus Burgundia sub eorum aduentum Franciscum Aragonem strenuum virum ad se Alostum accersit ex Teneramonda. Arago vir impiger eruptionem facit in Gandenses, eosq; repellit. xviii. Anglos & xvii. Gandenses interficit; reuertuntq; domum Genterones inglorii cum multis vulneratis. Feriis diui Andrea apostoli refert Tentorium gradem prædam ex terra Alostenfi: eodem die Zomerghem & Viciniam depopulantur Picardi. Quarto Nonas Decembris Picardi Duce Philippo Alanico Marlebekam incendunt, acceduntq; ad mœnia vsque oppidi Gandensis. Viso igne erumpunt Gandenses cum equitatu peditatuq; multo. Insequuntur fugientes adusque Eenham prope Aldenardam: vbi pugnatum, multiq; vtrinq; vulnerati, cæsi aliquot Picardi. Magno in discrimine erat hic Philippus strenuus imprimis adolescens, sed auxilio venit illi Iacobus Alanicus ex Aldenarda, liberatumq; reduxit cum Picardis prope interceptis ab hostibus in oppidum. Ea nocte in monasterio Enhamensi Gandenses hospitantur. Nihilominus tamen in discessu vicum Enham incendit. Quarto Idus Decembris diripiunt cremantq; Picardi Hansebecam incolasq; trucidant. Tercio Idus Decembris magno Gandenses apparatu rursus Alostum petunt, sed statim reuertuntur. Frigus hyemis, maximaq; aeris intemperies, & densa nix eos repulit. Septimodecimo Cal. Ianuarias apud Larnam prope erat circumuentus Tiedricus van Sconbroue Gandensium Præfectus à Picardis qui ducentos habebant equites, ipse autem omnino .xviii. cum aliquanto peditatu: sed cautē admodum suos in oppidum reduxit omnes incolumes, excepto quodam

Eclonia à
Gallis in-
cenditur.

Phil. edictū
de cruce Bur-
gundica.

Rodenbur-
gus & Ost-
burgus ma-
le tractatur

Fran. Arago-
nis viro-
tus.

Ph. Alanici
periculū.

Enhamia in-
cenditur.

quodam Petro Toris capto, abductoq; Teneramondam, sed postea pro duobus Picardis commutato. Quintodecimo cal. Ianuarias apud Zelam in Vvasia pugnat Tentoriū in Picardos, cadunt Picardi aliquot, & sex capiuntur, reliqui fugati. Zelam & Hammam diripit exuritq; Tentorium. Eodem mense Gandenses Heghēm, Rosebecam, Molenbecā, aliosq; pagos inuadunt, conuulsant, & incendunt. Inghelmustram tentant, sed fortiter agentibus qui arcem præsidio tenebant, repelluntur: Louendeghem & viciniam deprædantur Picardi. Die cal. Ianuarii incendio vastauerunt Merendram cū vicinia Picardi. Gandenses erumpunt eosq; assequuntur apud Ghiseghem, ibi leuiter præliatum, cadunt Picardi nonnulli, captiq; nonnulli Gandauum necandi ducuntur. Ghiseghem Gandenses exurunt, & cū præda magna domum recurrunt. Suis agris haud minus parcebant quā alienis, quod visum turpe. Tertio Nonas Ianuarii apud Holthem diui Leuini pugnat Tentoriū cum Picardis: cadunt vtrinq; aliquot, quinque Picardi ducti Gandauū captiui. Pridie Nonas Ianuarii feriis diue Pharahildis virginis strāgulati aliquot captiui Picardi, quod singulis ferē fiebat diebus. Miseranda imprimis res, & crudelitas omnib. seculis inaudita. Pridie Idus Ianuarii oppugnant Gandenses in Vvasia Tempsecam castellum: sed maximam bombardam suam frangunt, luduntq; operam defendentibus se gnauiter Principis ministris. Sextodecimo cal. Februarii Motus civilis Gandauī. Transcaldani & Crommēheschii vi carcere educunt quemdam Petrū den Hane, & forum occupant. Postridie Nothus Blancstrain cum multis accedit. Præfecti Decaniq; opificū contra hos se armant. Vulnerantur plurimi. Blanstrinus capitur duciturq; in carcerem à Thiedrico Tribuno. Simul Ioānes de Vos Tribunatu remotus & in custodiam ductus. Statim creati duo noui Tribuni Inghelramus à Palude & Ioānes Strimerschius. Vndecimo Cal. Februarii die lunæ magnam referūt prædam Tentoriani ex Hardoya & vicinia eius abactam. Ioānes de Vos & Nothus Blancstrain custodia dimittuntur. In feriis diui Pauli apostoli Ioannes Fallotus Præfectus Anglorū cum Anglis quinquaginta traiecto Scalde Teneramondam transfugit ad Antonium nothum Burgundiæ: Principisq; sequitur partes gratus illis acceptusq; omnibus. Creditur ad hoc ab Antonio sollicitatus. Multi captiui Gandauum eodē die pertrahuntur ex Fano beatæ Mariæ Oldenhoniæ, atq; ex agro Slusensi. Thiedricus Sconbrochius ducit suos Teneramondam, incenditq; suburbana adusq; portam. Picardi erumpunt, sed fundūtur mergunturq; in Scalde. Reuertit Thiedricus cū aliquot captiuis, quos statim strangulat. Venit nuntius à Carolo Gallorum pro fide publica, colloquio de pace indicendo. Data fides publica tam ab Antonio Notho quā à Gandēsis, delectiq; viri aliquot ac missi si Teneramondam ad Antonium de pace. Ad cal. Februarias Gandenses cum Tentorio suo, & decem milibus pugnatōrū, in quibus nonnulli Angli, mouent Gherardomontem, vbi turrim quandam capiunt dictam Diercost. Ea ex turri grauiter vexabant Hagnoniēses nocte dieq; totā viciniā. Diu fortiter se defendunt Hagnonii, sed postquam ita circumfossa esset turris vt cadere inciperet, Thiedrico deditionem fecerunt: quos ille omnes in arcem misit Scendelbecam custodiendos. Ea de re certior factus Ioannes Croyacus ex Atha Hagnoniē mittit magnam & validam manum ad Gherardomontem. Hos excipiūt acriter Gandenses. Viriliter vtrinq; & cum laude pugnatum: sed multitudinem & vires hostium Hagnonii sustinere non valent. Inter Plancam & Sarlingam septingēti amplius Hagnonii Picardiq; occubuerūt, reliqui fuga saluati. Pergunt

Ganden, suos
is ipsi agris
infesti.

Motus ciui
in Gandauī

Io. Fallotus
Anglus, ad
Ducem defi
cit à Gando
den.

Car. rex pa
cem cōpone
re studet in
ter Ganden
ses & Prin
cipem.

Turris
diercost

Hagnonii
ceduntur à
Gandēsis
bus.

Pergunt Gandenses finesq; Hagnoniæ ingreſſi omnia cædibus & incendiis miſcent. Leſſiniæ quicquid remanſerat, reædificatumq; erat, vrunt. Pagos incendunt ad. xvi. vel. xvii. in quibus Florberga, Benrœ, Leſſenboſch, Euerbe-
ka, Goyka, Vanigiacum, Pepengium, Bixcia, Vvadripons, Frauia, Quarigium, Potta cum arce Voſſola, Galmarda & plures. Nam quicquid haberent obuium protriuerunt, domumq; incolumes reuerterunt cū incredibili præda. Famia erat vnicum duntaxat virum tota illa expeditione amiſſum, quod tamẽ cum Engerranno nõ concordat tradente plus ducentos prius ab Antonio nõ tho interfectos, quàm Gandauum reuerterentur, captis aliquot ductisq; Tene ramondam. Quarto Idus Februarii Oratores Gandenſium miſſi Dammum ad
Conuentũ & colloquium de pace, Prior Carthuſienſium, Balduinus de Vos eques auratus, Hieronymus Coubrake, Guilielmus Portarius & quidã alii nu-
mero. xii. Comes Stampanus eò venit nomine Philippi. Dammo translatus conuentus Brugas, in quo ſe adeò Gandenſes præbuerunt arrogantes & ſu-
perbos vt nihil ſibi viderentur peccaſſe in Ducem, omnemq; cauſam calamita-
tis, eius aſſignandam auaritiæ exiſtimarent, propter noua veſtigalia quæ co-
nabatur introducere, quanquam nulla prorius de ſalis tributo facta eſſet men-
tio in iis conditionibus pacis quas Gallici præſcripſerant Legati. Inanis igitur
euasit colloquii exitus. Et Balduinus Vulpes Brugis remanſit quanquam mul-
ta Gandenſibus de nõ diſcedendo ab vrbe promiſerat. Alii autem eorũ Legati
in itinere vſq; eo cunctati ſunt donec finita die publicæ fidei capti ſint à Picar-
dis (inquit Engeranus) & ducti Teneramondam. Gandenſe tamẽ diarium re-
fert omnes reuerſos præter Balduinũ, nec meminit vlliũ captionis. Pridie
Idus Februarii decollatus Petrus Vvammerſchius ideo q; cognouerāt ſeu ſtu-
prarat vxorẽ patruĩ ſui Iacobi Vvammerſchii. Sextodecimo cal. Martii Ioan-
Strimerschius Præfectus vnus Gandenſiũ & Tentoriũ viride ducunt rursus in
Hagnoniã aduſq; in agrum Angiehlẽ, incenduntq; Hernam, Tholenbekam,
Herſelingram, aliãq; loca. Inde cū ſpoliis opimaq; præda Scendelbekam reuer-
tunt, ſecumq; .xv. captiuos ad Caſtellum Diercoſt captos Gandauum ducunt, &
poſtridie præter vnũ inſontẽ oēs capite plectunt. Primus horũ erat Gerardinus
vãder Planke filius Galteri vãder Plãke Prætoris Arrieſis. Inde Sconbrochius
ex Hõtenefſa quæ quaternorũ eſt Officiorũ magnã abegit prædã. Octauo cal.
Martias quando feriæ ſunt diui Petri apoſtoli tres Tribuni Gandenſium In-
ghelram à Palude, Tiedericus van Sconbrouc & Ioannes Strimerschius legunt
ex ſingulis manipulis viros ſex, ac tribus aciebus petunt Cortracum. Erat tunc
Bellomontius Inſulæ apud Philippum, conſtituto Cortraci vicario Gauano
Quiereto Picardo. Hic cum paucis erupit, ſed ſubito repulſus eſt in oppidũ,
amiſſis equitibus duobus & ſagittario vno. Suburbana Gandenſes partim in-
cenderunt, nullaq; alia ferẽ geſtare cū præda quanta poterant domũ reuerterunt.
Tota æum in modũ hyeme omnem orientalem Flandriam partemq; Hagnoni-
æ percurrerunt nemine ferẽ prohibente. Dimiſerat enim Philippus legiones
ſuas propter hyemem vſq; in proximam æſtatem, diſpoſitis duntaxat præſi-
diis quæ Aloſtum, Teneramondam, Aldenardam, & Cortracũ cuſtodirent.
Nec valebant ea præſidia impedire Gandenſium graſſationes. Interea dum hi
agunt ad Cortracum, Decarchi Gandenſium educunt aliam manum Tenera-
mondam, Burgumq; ibi veterem & duas molas aquaticas incendunt, nonnullos
Picardos cédunt, quosdam cum nõ exigua præda Gandauũ perducunt. Quinq;
Zelandi ex numero Ioannis van Schengen cum Picardis aliquot ſtrangulati.
Id enim

Pagi Hagnoniæ
nomine incē-
ſi à Ganden-
ſibus.

Legatio Gã-
denſium &
conuentus
de pace.

Bald. Vulpes
ex legatione
domũ redire
nõ potuit.

Gerardus,
vãder Plãke
decollatus
a Gandenſi-
bus.

Cortracum
tentatur à
Gandenſibus.

Simonis La-
lani pericu-
lum apud
Zueue-
ghem.

Idcirco I-
ngelmu-
nus

Inghelmu-
nus

Inghelmu-
nus

Conuentus
de pace
apud Sic-
lium.

Id enim erat Gandavi quotidianum. Tercio Nonas Martias die lunæ pugna-
tum apud Zueueghem à Notho Blanstrino Præfecto viridis Tentorii contra
Simonem Lalanum. Habebat Tentorium equites tantummodo. xxx. sed sele-
ctissimos pedites octingentos. Hic Alanicus circumuentus & conclusus ab
inimicis, in maximo versabatur periculo, quo tamen singulari suorum virtu-
te, & auxilio domini Maldeghemenis liberatus est. Engerrannus refert Præ-
fectum tum fuisse arcis Slusensis, & occurrisse Elisabethæ Principi Brugas Insu-
la petenti, cui in itinere insidiabantur (vt aiunt) Gandenses, capere eam Gan-
daumq; ducere cupientes. Vt cumq; sit, pro peculiari habuit Dei beneficio, ma-
nus hostium eo die euasisse. Amisit equites & pedites vltra sexaginta fortissi-
mos viros, vt diarium meminit Gandense, quod maxime hic sequor, sed capti-
uos duntaxat. ix. Engerrannus autem narrat Brugas eum reuertisse amissis so-
lum tribus aut quatuor equitibus & .xvi. circiter sagittariis ex ducentis quos
habebat pugnatoribus, quod tanto in periculo paruum æstimabat detrimen-
tum. Vtri horum ergo credemus in tanta dissonantia? Redit Gandauum Blan-
strinus, sed in itinere. ix. illos captiuos strangulat in arboribus, equos complu-
res bonos & pulchros de Simone captos secum adduxit Gandauum: quapro-
pter inclinatur animus vt diario teutonico plus habeam fidei quam Engerrano,
qui nonnūquam odio Flamingorū à vero nō nihil videtur deflectere, id quod
ab plerisque reperio factū qui prouinciali quam Gallicam vocamus scribūt lin-
gua, ab illisq; deceptos esse Latinos historicos. Eodem tempore Inghelmu-
stram insignem pagum, quem tunc iure possidebat vxorio Ioannes Burgun-
dio Comes Stampanus, præsidium arcis Pouccanz direptum cremauit: sed ar-
ci forti & bene munitæ nihil potuit nocere. Pridie Idus Martias die Mercurii
Thiedericus Sconbrochius Gadauo cum suis excurrit ad usq; moenia portasq;
Teneramondanas, sed nemo facit eruptionem. In regressu autem occurrūt de-
improniso. xl. Picardi reuertentes ex populationibus agrorum. Cum his dimi-
catum. Gandenses qui magno erant numero, facile eos dissipant. Ex omnibus
sex tantummodo idq; magno labore euaserunt: reliqui aut cæsi aut fossis aquisq;
extincti. Capti. xlii. & Gandavi ab arboribus suspensi. Biduo post suspensus
quidam Zelardus qui pro vita sua centū præbebat libras Flandricas, hoc est,
trecentos Ducatos, sed nullam sciuerunt Gandenses redemptionem, omnesq;
inhumaniter necauerūt: ita vt per eorū crudelitatem, complures honestè nati
Principis aliorumve nobilium ministri absq; vlla ratione generis aut virtutis
turpiter perirent. Quartodecimo cal. Aprilis die lunæ rursus ad Conuentum
de pace Siclinii indictū proficiscuntur Oratores Gandensium Prior Carthu-
siensum, Ioannes van Eeke, Philippus Serfander, Ioannes de Raed, Hierony-
mus Coubrake, Ioānes vander Moere, Guilielmus portier, & Ioannes vandē
Poële: sed exitus erat solito more vanus, conatusq; omnis frustra. Duodecimo
cal. Aprilis Sconbrochius & Strimerschius ex singulis manipulis quos Cone-
stabulatus vocabāt, educūt viros senos, subsidio iis qui apud Hesschā templū
tenebāt. Hic acriter dimicatū, sed multitudini Gandensium Picardi cedere co-
gebātur: ambo tamē Præfecti Gandauorū vulnerati sunt: sed Picardi nō modo
vulnetatorū, verum etiā mortuorū passi sunt iacturā & fugerūt. Prælatū item
apud Lēdinghē. ix. cal. Aprilis: vbi Picardi cæsi & capti. xlviii. inter quos Vin-
cētius Prusschere Eclonianus cū aliis resti datus. Hyfthem & Desseldone diri-
piūt incendūtq; Picardi, incolas interficiūt & capiūt, brutasq; pecudes abigūt.
Tentoriū viride ex agro Brugenfi omne genus bonorū insignē refert prædā.

Burdi

Burdigalenses mense Octobri se reddiderunt Anglis, propterea q̄ minoribus vestigalibus, quāstq̄; huberiore sub illis agerent, q̄ sub Gallis: sed breui coguntur tempore sub Gallorū redire Imperium. Comitria aurei velleris habitata nusquam.

Burdigalenses Anglorum studiosi.

M CCCC LIII. Pascha prima Aprilis. Tertio Nonas Aprilis Gandēsum ductor Petrus Morellus Teneramondam mouet, eamq̄; oppugnat: sed nihil proficiens amissis. ix. aut. x. ex suis Gandauum redit. Hæc Engerrannus, qui & Morellum illum Gallum fuisse tradit, ac stipendii gratia venisse Gandauum. Postridie Iduū Aprilis egressi Gandēses ducibus Scōbrochio & Strimerchio, in Hagnonia aduſq̄; Scaldem ac mcenia Tornacensis ciuitatis omnia cædibus, rapinis, incendiis miscent: Maldam, Pontem Ronæ, quædamq̄; alia Hagnoniæ capiunt. In reditu autem Berghem, Sulsekam, Fanum Auberti, Quarmonitiū, Meldenam, Ethicoueam, Markam, Schorissam cū arce, Seghelscheen, Horenbecam, Roesbecam, Bouclam, ac ferè omnes pagos inter Pontem Ronæ & Aldenardam incenderunt, ac post quartū quam exierant diem cum præda inæstimabili absq̄; vllō impedimento domum reuertūtur. Nam Ducis Præfecti tepidius administrabant bellum, quod stipendia in tempore non acciperent. Exhaustum erat ærariū, milesq̄; sensim dilabi cœpit. Nihilominus tamen præsidia Principis ex Contraco, Aldenarda, Aloſto, & Teneramonda, toto agro Gandensi, nihil festum, nihil tutum relinquunt, diripiunt, incendūt, stranguant absq̄; vlla misericordia. Simul Gauera, Poucka, Schendelbeca, Niniue, Heschæ, Hescheghem, Laudum, Perbome, Braem, Velseca, Domus Balduini Riims, & Galloti van Leys, multaq̄; alię Gandensium munitiones, omnia percurrunt, infinita patrant mala, quę longum sit attexere. Vix vlla transit hebdomada in qua nō Hagnonii imperiū facerent in Schendelbecam, sed semper ferè frustra. Simul Poucka præsidio Contracensi sæpissimè ne quicquam oppugnabatur. Ita vt hincinde omnia longè lateq̄; perderētur, ac deserti ferè manerent agri. Quartodecimo cal. Maii milites quatuor Gandenses extra portā Mudæ gabalo suffixi, q̄ quodam ex templo sacrū calicem essent furati. Nam quanuis per omnia Gandenses insanirent, templorū tamen nonnunquam habuerunt rationem. Dimicatum à Sconbrochio apud Areghem sic vt duos aut tres amitteret, sed deportauit captiuos multos ex agricolis contra Gandenses armatis. Sexto cal. Maii die iouis munitionem Balduini Riim Picardi obsidēt. Gandenses excurrunt, eosq̄; fugant, ac treis ex equitatu capiunt, quos postridie cum alijs quinq̄; suspendūt. Cal. autem Maii Maleam iuxta Brugas Principis domum Tentorium Gandense despoliat & incendit. Interim & alia eorū manus Thileti locisq̄; vicinis eodē modo grassantur, ac prædā bene magnā reſerūt. Simul nothus Blanstrinus Lichterveldam & Coolscampum excurrrens, pagos illos ambos diripit & incendit. Tertio Nonas Maii Michael Osterzelius Rotnacō oriundus decollatur propterea q̄ literas ab Gerardo Schorissio nobili viro attulisset ad Ioannem de Vos de notho Blanstrino interficiendo. Nonis Maii Aloſtum Gandenses Duce Sconbrochio magno apparatū obsident. Præfectus ibi præsidio erat Principis nomine Ludouicus à Veteri Villa, loco Antonij Vvissoci tunc absentis. Oppugnāt valde acriter id oppidi, quod obsessi nobiliter defendūt. In vallo septentrionali tantā vi dimicabāt vt sex equites interficerēt, in quibus vir nobilis Levinus van Steland. Oppugnabāt autem quatuor locis per horas treis, sed frustra, domumq̄; reuerterunt sexto Idus Maii, quando erant feriæ dominicæ Ascensionis.

Pet. Morellus Gandensium ductor

Ager Tornacensis, vastatur à Gandensibus.

Munitiones Gandensium.

Sacrilegiū primitiū inter prædones.

Ger. Schorissius notho Blanstrain insidiatus. Aloſtum tenetur à Gandensibus.

Cecide.

*Io. Germanicus signis
fer Gaden.*

Ceciderunt vtrinque aliquot, & fortissimum signiferum suum Gandenses amiserunt cui nomen erat Hans de duytsche, signo capto, quod Aloftani Gandensibus ludibrio super portam statuerunt. Antonius Vviffocus cum sexcentis puginatoribus Teneramonda Alustum petiit: sed cum videret magno numero Gandenses instructis stantes ordinibus, pugna supersedendum existimavit usque in posterum diem, sed noctu (inquit Engerrannus) Gandenses recesserunt.

*Hadr. Vorholtensis
vin
citur à Gan
densibus*

Quarto Idus Maias Hadrianus Vorholtensis Praefectus Saeftingiae Hulstum cum suis profectus ut confirmaret id oppidi in fide Principis, cum Gandensibus fortuito occurrentibus pugnare cogitur: adeoque casus est ut cum septem omnino ex quadringentis vix evaserit. Cum eo salvatus est per aquam transiacobus But germanus Hadriani But monachi Dunensis historici. Alter Praefectus Saftingensis erat Ioannes ab Bercheem, qui filiam Hectoris Vorholtani Hadriani sororem tenebat matrimonio. Captivi. xxvii. Gandauum perducti, partim Saftingenses, alii Hontenessii, & Zelandi, postridie ab Sconbrochio apud Marlebecam omnes capite plectuntur, ibique sepulti sunt. Octavo cal. Iulias perfecerunt nationes mercatorum, qui Brugis negotiabantur ut fide publica Gandensibus data, Insula haberetur conventus de pace. Eo profecti sunt cum mercatoribus Gandensium Oratores Iacobus Ruebs antistes Carthusiensium iuxta Gandauum, Ioannes Moranus, Ioannes vander Eeke, Philippus Sersander, Aegidius Bouvins, Ioannes vander Moere, Hieronymus Coubrake, Guilielmus Portarius. Inter hæc dum non modo hic, sed toto ferè orbe Christiano, seditionibus domesticis sæuitur insaniturque, in fine Maii Constantino-

*Conuentus
Insularum
de pace.*

*Constantino
polis amissa*

polis mundi columen à Turcis (nec mirum) capitur. Tentorium viride ex agro Teneramondano prædâ reportat. Septimo Idus Iulias die iouis, reuertunt Insula Legati pacis. Conuocata multitudo, pacis leges recitantur. Conferunt capita, consiliū ineunt. Tandem vna omnium pronuntiatur sententia, nihil adhuc Principi super ea pace rescribendum, respondendumve: quod quidem maximo suo malo fecerunt. Obsecrati erant: Manebant quippe illos supplicia longè maiora. In ducatu Luceburgensi rursus Guilielmus Dux Saxoniae (quo de supra meminimus) Theonis Villam occupat, totumque nomen Luceburgicum grauitè infestat. Coactus est Philippus eo mittere exercitum, quamquam satis negotii facefferent Gandenses. Misit Duce Croyo octingentos sagittarios cum centum equitibus, inter quos viri nobiles complures. Itaque Croyus cum Germanis sæpe leuibus dimicat præliis, oppida & castella recuperat, eoque tandem illos adigit ut inducias peterent, intra quas nisi auxilia acciperent, totisque copiis cum Philippo pugnarent, relictis omnibus. Luceburgo decederent: quod quidem non diu post ita accidit. Quarto Idus Iunii die dominico ex Niniue Sconbrochius multum vini Rhenensis, aliumque retulit comeatum. Intercepti quoque currus Hagnoniensium, qui salem, corium, halec, aliaque ad Montem Castrorum vehabant. Redit ex agro Aldenardensi Nothus Blanstrain, cum bubus amplius. cc. & equis iumentisque multis. Pari modo ex agro Brugenfi relata prædâ. Septimodecimo & sextodecimo cal. Iulii Nothus ille cum suo Tentorio rursus in Hagnoniam incurrit, prædasque egit circum Florbergam, ubi egregie Tentorium illud vapulauit. Iam nobiles ubique suas pararant vires. Philippus maximas undique adunarat copias, ut bello imponeret finem. Rem pecuniariam per mercatores aliosque sibi confecerat. A Flandris haud adeo multum exegit, veritus ne Gandensibus se adiungerent, rebellarentque omnes simul. Itaque Iacobus Croyacus Praefectus Athenis cum forti sua manu Gandenses inuasit,

*Gaden. à pace
alieni.*

*Theonis Villam
occupata
à Guil. Saxo.*

*Saxo Luceburgum
cogit
sur relin
quere.*

*Flandri im
munes à tri
butis bello
Gandenfi.*

fudit,

fudit, fugauitq; ac quadringētos ex Tentorio aliisq; Gandensibus cecidit. En-
 gerrannus tamētrecentos duntaxat habet, sed diarium amplius. cccc. refertq;
 nothum grauiter vulneratum vix aufugisse, equo eius interfecto. Petrus Bar-
 ton & Hans Leodianus ex agris Brugenſium & Dammenſium magnam præ-
 dam boum, ouiumq; pinguium, aliarumq; rerū abigunt. Laudum, Hulla, Pouc-
 ka, Niniue ſub ferias diui Baptiſtæ, capta, direpta, incēſaq; à Principe: qui quā-
 uis tota hyeme quieuiſſet, iam potenter vndiq; bellū facere ocepit Ganden-
 ſibus. Apud Niniuen multi Gandenſium interfecti, decollati, & capti. Septi-
 mo cal. Iulias Scendelbeca vi à Principe capta & funditus euerſa. Centum &
 quinq; defensores abſq; vlla gratia ſtrangulati. Hector ab Vvilleghem & Pe-
 trus van Reys fuga ſaluati. Ioannes Vvaesbergius patria Lyranus vir nobilis
 cum aliis furcæ datus. Laurentius Præſectus Cortracum, Guilielmus van Loo
 portatus Caſtri locum. Præter hos Engerrannus tradit. xxxii. captos & ſuſpen-
 ſos, qui templum inibi tenebant. Ioannes enim Croyacus Prætor Hagnoniæ,
 multa & magna ab illis paſſus damna, perfecit vt nulli quicquā gratiæ fieret.
 Cal. Iulias Eclonia à Principe combuſta. Pouckam idem obſedit quinto No-
 nas Iulias. Hic interfectus tormento (Voghelare, id eſt, Aucupem nominant)
 clariffimus eques Iacobus Lalanus ſeu Allanus, grandi damno ac dolore Phi-
 lippi, qui ob eminentes eius virtutes vnice illum diligebat, dignitateq; eque-
 ſtri donarat Gandau, vbi Ioannem Bonifacium fortem ac ſuperbum Hiſpa-
 num duello vicerat. Interfecti cum eo eodem iactu quatuor ſagittarii ac vir
 vnus equo militans. Magno in periculo fuere Carolus filius Principis, Anto-
 nius nothus, Adolſus Cliuienſis, quidamq; alii proceres. Prominebat vltra ali-
 os Allanus proceritate corporis, vnde caluaria capitis eius ita ic̃ta eſt vt cere-
 brum in terram ſpargeretur. Dux cum lachrymis miſit corpus exanime Ala-
 niacum ſepeliendum, cepitq; Pouckam, & mox præſidium viros. lxxxvii. abſe-
 que vlla gratia cū Præſecto Laurentio Goethals ſtrangulauit, ſeq; Cortracum
 recepit milite per agros graſſante, rapinisq; viuente ob ſiſci tenuitatem. Non
 potuit reſciſcere Philippus, quis tormētum illud exonerarat, mortemq; Alla-
 no intulerat: ſed is aduleſcens erat, filius cuiusdam Henrici cæci, cui ob tenel-
 lam ætatem Philippus pepercerat, Cortracumq; rei inſcius illum duxerat, vnde
 aufugit clam Gandauum. Quintodecimo cal. Auguſti leuata iam difficulta-
 te rei nummariæ obſidet Dux Gaueram inter Gandauum & Aldenardam in
 ripa Scaldis caſtellum fortiſſimum à Gandauis inſeſſum. Hoc ſtatim Dux mi-
 rum in modum tormentis & bombardis verberat. Vndecimo cal. Auguſti die
 dominico, feriis diuæ Mariæ Magdalene Gandau clauſis ſepris fluuiorum
 ſtagnantur omnia decliuiora loca in circuitu intra primum ſere ab vrbe lapi-
 dem, ſed hoc nihil nocuit (vt ſperabāt) obſidioni Gauerenſi. Decimo cal. Au-
 guſti Iacobus Meuſſonius & Theodoricus Sconbrochius. xx. circiter milia
 Gandenſium educūt contra Principem, Gaueræ liberandæ: ſed eò priuſquam
 peruenirent deditionem obſeſi fecerant, erantq; omnes ad vnum ſuſpenſi &
 ſtrangulati, præter Arnulphū vander Specken Præſectū, qui de nocte fugiens
 venerat Gandauum pro auxilio dictitās cū paucis Ducem agere ad Gaueram,
 maximā partem militū abiſſe ob ſtipedia nō perſoluta. Hic ſtatim proſtigati
 ſunt. xv. aut. xvi. milia Gandenſiū. Nā priuſq; ſigna canerēt, preliūq; cōſerere-
 tur terga dederūt, & in fuga miſerandū in modū obtriti ſunt, multiq; in amne
 Scalde extincti. Fuge cauta hæc fuiſſe traditur. Cū per negligentia Matthei
 Kerchouii Magiſt. bellicorū tormētōrū, ignis in ſaccū pulueris tormētarii inci-
 diſſet, exclamat ille clara voce ne circumſtantes incēdio pereāt, fugite, fugite.

Tentorium
viride vinci-
tur ab Iac.
Croyaco.

Ph. acriter
bellū redim-
tograd.

Scendelbeca
per Principem
euerſa.
Defensores
ſtrangulati.
Ioan. Vvaes-
bergius nobi-
lis furcæ
datus

Poucka
obſeſſa.

Iac. Lalanus
interitus.

Gaueræ ob-
ſidet Princeps.

Gandenſes
inundatiōe
Principis ſu-
gare conantur.

Gaueræ
deditio.

Arnul. Spe-
cken aucto-
r cladiſ
Gauerenſis.

Gandenſium
fuga & cla-
des.

ANNALIVM FLANDRIÆ LIB. XVI.

*Ph. audacia
& periculū*

*Multitudo
caforum.*

*Mulierū im
portunitas
viros ad pu
gnā extru
dentium.*

*Car. Quid i
legiū indoles
ad bellige
rādum pro
pensa.*

*Anglorum
duces socios
Gandenſes
produnt.*

*Senatores
Gandenſes
ſi praelio Ga
uerenſi.*

*Lucius im
gēs Gādaui
a clade Ga
uerenſi.
Oliuer. Al
netanus ope
ciſua.*

Eam ad vocem (vt voluit Deus) magna pars timore perterrita abſq; vllō reſpe
ctu fugit, reliquosq; traxit. Admiratus Ducis exercitus qui tribus fortiter ſta
bat ordinatus aciebus, magno ſublato clamore acriter occēpit inſequi, eosq;
paruo negotio ad internecionē cecidit. Receperūt ſe circiter mille in pratellū
quod iuxta erat, vno latere Scalde fluuiō, altero foſſis ac dumetis munitū. Eo
ex loco reſiſtere fortiter cēperūt. Dux dolens tali modo ſuā remorari victo
riam, magno vitæ ſuæ periculo, vi adēgit equum vt foſſam tranſiliret, vbi pu
gnans magno erat in discrimine, eiſq; equus grauiter eſt vulneratus, ita vt ce
dere prato ruriſus per foſſam cogeretur, donec cum maiore numero ſagittario
rum, iterū foſſam cū Carolo filio tranſiliens conficeret oēs eos qui pratū tam
fortiter tenebāt. Nam & bombardas in eos exonerari iuſſit, quos ita verbera
uit vt vniuerſos diſſiparet. Adeō multi in Scalde ſubmerſi ſunt vt aquam cō
texiſſe fluuiūq; ſtitiſſe dicantur, qui tamen fluuius ſua vſus pietate exanima
viroſ cadāuera ſepelienda mulieribus Gandauum reduxit, tacitē illas obiu
rans q̄ tam temerē atq; impiē in Principem illos armarant. Nam quando Ar
noldus ille Specanus Præfectus Gauerenſis clam de nocte fugiēs veniſſet Gan
dauum, totamq; urbem cōmoueret, propter nō miſſum obſeſis auxiliū, fuiſſe
traduntur mulieres non paucē quę per vim maritos ad pugnā extruderent, ac
tantū non ſemetipſas armarent Gaueramq; haſtata concurrerent. Carolū fi
lium ne quid fortē illi accideret, Gauerā Dux Inſulam miſerat, per ſpeciem vi
ſendæ matris illic ægotantiſ. Verū vt Inſulam venit, videretq; matrem valen
tem, ſenſit ſe relegatū ne pugne intereſſet, nec potuit retineri à matre: ſed mox
recurrat ad obſidionē, nulloq; potuit pacto à paterno auelli latere. Refert En
ger. mouiſſe Gaueram Gandenſes duobus ducibus Angliſ Ioanne Vulpe & Io
anne de Hont, illoſq; à Philippo fuiſſe per promiſſa corruptos, vt totā multitu
dinem ciuitatis educerent ac proderent, eoſq; vbi Gaueram veniſſent, ſubito
tranſfugiſſe ad Philippū dicentes, ecce illuſtriſ. Dux, hic tuos tibi adducimus
Gandenſes ſicuti promiſimus, tuāq; illos tradimus miſericordiæ: ſed ea de re
nihil meminit Diarium, quanq̄ plurimū gauderet Philippus, iuſto eos exercitu
ad manū veniſſe, vt ſinē ſeditioni imponerent, memoretq; Tornacenſis Præ
fectum Gauericū. xi. cal. Auguſti exiſſe ad Ducem, ac diu multūq; cū illo fuiſſe
locutum, eademq; veſpera reuerſum in arcem ſtatim per tenebras clam fugiſſe
ſe Gandauum nō abſq; ſuorū graui ſuſpicionē. Præfecti Gandenſium cū equi
tatu qui modicus erat, euaserunt fugientes Gandauum. Capti fuēre amplius
ccc. quos Dux oēs forcis dari iuſſit: ſed pauculoſ ex illis ſurtim retraxerūt ſer
uarūq; Picardi pecuniæ gratia. Alii autē fuēre captiui plus minus M. ccc. qui
per pacē aſſecuti ſunt gratiā. Periere hic. vii. ex Senatoribus Gandauorū Mar
tinus Gheent, Ægidius Tant, Ioan. Oeſt filius Arnoldi, Leuinus vā Hauvvaert,
Hieron. Coubrake, Petrus Blomme & Ioan. Matthæus. Inter cęſorū cadauera
inuenti ſunt vt fama eſt (inquit quidā) ſacri cętus viri, hoc eſt, monachi ac ſa
cerdotes plus. cc. Quidā & minoritæ (fugitiui puto) ex præſidio Gauerenſi cū
aliis reſtiſuerunt. Dolorem autē, planctum, ſletum, lachrymas, lamēta, & angu
ſtias maximē mulierū viduarum, virginū, pupillorumq; cum nō vnus quauis
Liuius exprimere valeat, malo tacere, ac cuilibet animo ſuo reputāda relin
quere, q̄ de iſſdē frigide quid mandare memoriæ. Erat enim ciuitas plena in
genti mœrore, cum vix domus eſſet vlla, in qua non vel maritus, pater, filius,
vel frater, patruus, auunculus, aut propinquus lugeretur. Occiderūt ex Prin
cipis partibus valde pauci, in quibus nobilis adoleſcens Oliuerius frater do
mini Alnetani ſeu de Lannoy, qui equo ante pugnā ſuperbiens quem non ſa
tis va

his valebat regere, delatus est inuictus in agnien Gandensium & interfectus. Hanc cladē appellant plagā Gauerensem, imputabātq; Præfecto Gauerēsi Arnoldo Specano, qui latomus erat seu faber murarius Gandēsis. Hic ex Gauerā veniēs Gandauum cōfirmabat (vt diximus) Ducem ibi māsisse cū paruis admodū viribus, perinde ac desertū à suis ob malignā stipendiorū solutionē. Sic se proditos esse dicebant, sed reuera diuina iustitia punitos fuisse reor. Philippus intuitus cęsorū multitudinē lachrymas tenere nō potuit, gratulantibusq; ipsi victoriam respōdisse fertur, Quisquis lucretur, ego perdo, sunt enim oēs mei: postea rōq; die miseratus populariū suorū insaniā literas Gandauum misit in hac sententiam: Christo seruatori Opt. Max. se magnas agere gratias, de adepta victoria. Cæterū rebelles Gandauos latere nō posse, quā propensus oībus in cōuentibus semper ipse fuerit ad pacē, quāto tēdio motæ per eos seditioni coactus fuerit resistere. Debuisse Gandēses proximi saltē cōuentus æquissimas acceptasse cōditiones, quod quidē quanq; obcecari demētatiq; magno suo malo nō fecissent, multis modis crimē perduellionis incurrissent, vitā fortunāsq; cōmississent, Nihilominus tamē si nūc saltē ad cor redire, si crimina tam multiplicia agnoscere, si mores detestabiles emendare, atq; in fidē & obedientiā redire velint, se propter honorē clementis. creatoris Dei, paratū esse iisdē legibus & cōditionibus se pacē illis dare, vita prærogatiuisq; saluis. Ex castris ad Gauerā die martis. ix. cal. Augusti. Ea Ducis clemētia Gandenses magno metu, animorūq; angustia leuati, nuntiū Philippi valde humaniter ac benigne tractāt, mittuntq; Gauerā suos statim Oratores ac pacem cū Principe suo firmā ac solidā cōfirmant in hunc modū: Vt feruetur purē & pute lex de creādis Magistratib. anno M. ccc. I. per Regē Phil. Pulchrū lata; creēturq; viri honorati & idonei ex toto corpore ciuitatis, absq; vllō respectu Textorū, Opificū, aut triū mēbrorū ciuitatis, oēsq; abusus cōtra hāc legē per longā seriem temporū introducti abrogentur deleāturq; in æternū. Vt posthac Decani Textorū aliorūq; Opificū regimini ciuitatis & Magistratuū negotiis se nō intermisceāt. Vt nullū liceat Magistratib. decernere exiliū, nullū edictū cōstituire, absq; cęto cōsensu Principis aut eius Prætoris. Vt oīs cognitio Officiariorū & ministrorū Principis, oēs casus criminales & ciuiles respiciētes illorū officia, pertineāt tantūmodo ad Ducis cognitionē. Vt ciues Gandēses ob delictū foris cōmissum possint cogi in ius sine discrimine vel vbi delictū admissum esset vel ante Senatores Gandenses. Vt vexilla sua oīa bellica reddāt voluntati Ducis. Ne vllus posthac cōcursus & coitio Collegiorū cū vexillis fiat in foro. Ne vtantur vltra instituto albatorū militū, nec aliis hoībus talis cōditionis, quocunq; possent appellari noīe. Ne vltra euocent ad se causas pendētes ante iudices Scabinos aut Magistratus oppidorū & præfecturarū Aldenardę, Cortraci, Alofti, Vvasiæ, quatuor Officiorū, Birfluēti & Teneramōdæ. Vt hęc oppida & Castellaniæ seu præfecturæ liberæ maneāt & exemptę ab omni iurisdictione & authoritate ciuitatis Gandēsis. Vt, quādo Principi placuerit, duo vt minimū milia hoīm, procedāt ex vrbe in occursum Ducis vel eius filii, ad mediū miliare, vtpote Tribuni, Præfecti, & Magistratus, in vestib. suis tantū interioribus, cęteri discincti & apertis caputib. Qui oēs ad genua accidētes Ducis, dicāt per interpretē lingua Prouinciali, se falsē & malitiose creasse Tribunos, & Præfectos, armāq; sumpsisse cōtra suū naturalē Prīcipē, precātes gratiā, oēsq; vna voce clamātes veniā & misericordiā. Vt duę portę Percellica & quę dicitur Ouerportę, qbus die iouis post Pascha exiuerūt ad obsidēdā Aldenardā, singulis hebdomadis die iouis in perpetuū claudātur. Vt porta hospitalis, q̄ mouebāt Rupelmondā, pugnātū cōtra

Philippi misericordia.

Literæ Principis pacem offerentis.

Principis lenitas.

Pax Gauerensis.

Conditiones pacis.

Principem, perpetuo maneat clausa & muro obstrueta, nisi per gratiã Comitum Flandriæ aperiatur. Ut soluat pro multa. ccc. milia riderorũ aureorũ. Itẽ pro reparatione templi Rupelmondani, aliarumq; multarũ ædium sacrarũ incensarum soluant. L. milia riderorũ. Ad hæc vt compleant quædam antea pacta coram Episcopo Tornacensi & Concilio Ducis, signata per Scribas oppidi Gandensis Ioannem Riim, Egidiũ Pappal, & Petrum bonum vicinũ. Confirmata hæc pax tertio cal. Augusti apud Gaucram, presentibus ipso Duce Philippo cũ filio Carolo Charolesii Comite, Ioanne Burgundo Comite Stampensi, *Testes pacis.* Adulpho Cliuiesi domino Rauesteno, Ioãne Portugallensi, Theobaldo Luceburgenfi domino Fiennensi, Antonio notho Burgudiẽ, Iacobo Luceburgenfi, Theobaldo à nouo castello qui dominus Blaumotius & Marecallus Burgundix, Petro Bessfromotio qui dominus Charniacus, Ioanne domino Croyaco, Claudio à Monteacuto qui dominus Chauciacus, Ioanne à nouo Castello qui dominus Montisacuti, Ioanne Alnetano, Ioanne Luceburgensi notho S. Pauli, qui dominus idem Habordinus, Simone Lalano domino Montis Argiaci, Carolo domino Rotsefordii aliisq; nobilibus. Noie autẽ Gandensiu astabant Abbas Tronchinienfis, Iacobus Ruebs Prior Carthusiensium, Balduinus à Fossa aliàs à Niuella monachus S. Bauonis, Ioannes Moranus, Ioan. vander Eeke cui commissum erat loquendi munus, Ioannes de Raed, Antonius Serfander, Ioan. vander Moere, Ioannes vandẽ Poele, & Guilielmus Portier. Tabelliones fuẽre Ioãnes à Sconhouia Cameracensis diocesis & Ioan. à Malbodio Scriba Ducis, & consiliarius Petrus Goes. Pridie cal. Augusti accessit Dux cũ toto exercitu suo vsq; ad Lederbergam iuxta portã diui Leuini equo vulnerato insidens quo erat vsus in prelio. Processerũt illi obuiam Præfecti, Consiliarii, & ambo Decani & Senatores. xxvi. lineis duntaxat tecti, pedibus capitibusq; nudi: ceteri verò discincti apertis verticibus, iusto numero: vbi iuxta pacis placita se prosternentes veniã orabant, quam à clementissimo Principe solidam sunt assecuti, redditis illi oĩbus signis & vexillis militaribus quæ tota habebant ciuitate: ex quibus Dux nõnulla Bononiam, alia Hallas misit, atq; ad aras Virginis matris suspedit, veluti trophæa suę victoriæ. His ita peractis Princeps Gaucram repetit, indeq; cõcedit Aldenardam. Gandenses magno gaudio in oppidũ reuertuntur. Cal. autem Augusti, magna submersorum hominũ multitudo per flumen Scaldem annatauit Gandauum, sicut Gaucram salierant in profluentẽ, quæ res triste admodũ præbuit spectaculũ. Frenato ad portam Leuiniã flumine expiscatur quidem ex anima corpora, sed adeo deformata erant ac tumida vt internosci non possent, quapropter in prato adiacente humata sunt. Haud erit fortẽ alienũ paucis his veluti delibare de Gandauorũ legibus & prerogatiuis vnde tam crebri orti motus. *Gandensium se Principi submittere veniãq; obtinent.* Politicam Gandensium sæpe cõtigit mutari. Temporibus Balduini Hagnoniensis, hoc est, sub annũ Domini M. cc. à. xiii. perpetuis Senatoribus Resp. gubernabatur: quorũ è numero cũ quis moreretur reliqui. xii. alium mox in demortui locũ sufficiebant. Anno autẽ M. cc. xii. *Signa militaria adinueniuntur Gandensibus.* Fernandus Comes legẽ tulit, vt. xiii. illi Senatores qui hactenus fuerat perpetui, fierent annui, annisq; singulis habitis comitiis in feriis diui Laurentii martyris innouaretur, idq; per quaternos electores sumptos ex quatuor sacris Curii seu parochiis portus (ita nominabãt oppidũ) vtpote D. Ioãnis Bapt. diui Iacobi apost. diui Nicolai episc. & diui Michaëlis archangeli, sic vt ex Curia D. Ioãnis Senatores eligeret quatuor, Ex diui Nicolai totidẽ, Ex D. Iacobi tres, Ex diui autẽ Michaëlis quẽtũ minima erat sub Scabinatũ quẽ vocant, duntaxat duos. Hoc institutum annos omnino tenuit. xvi.

Nam anno M. cc. xxviii. postq̃ Fernandus Comes redisset ex captiuitate, insti-
tuit ordinē. xxxix. viratus Reip. multo vtilissimū, quō de ordine in Fernando
satis à nobis scriptū esse puto. Anno autē Mice. lxxv. Margarita Comes & fili-
us eius Guido, vidētes per hunc ordinem ciuitatē nimis esse liberā, sua absolu-
ta auctoritate illū abrogauerūt, statueruntq̃ Curatores Reip. tantū. xxx. Sca-
binos puta. xiii. Consiliarios. xiii. & Aerarios. iiii. quos in annos singulos pridie
fēriarū decollationis D. Ioānis Bapt. inuouari volebant, ea ratione vt. xxx. eā-
dentes, alios. xxx. in locū suū eligerēt, ciues oēs Gandenses ad socios seu fra-
tres Collegiū eius quod Comanorū appellatur (teutonice Comanfgulde) Hi
tertio gradu necessitudine cōtingere se nō poterant. Verū in hanc nouationē
nō consentientes. xxxix. viri appellabāt mox Curia Parisiensem, indicatūq̃ est
per arrestū. xxxix. viratū debere suū habere locū abolita noua cōstitutione.
Dehinc anno M. ccc. i. Phil. rex cognomine Pulcher seruans in custodia Comi-
tem Guidonē Gandauū venit. vbi recipi voluit tanq̃ proprius Flandriæ do-
minus, studēsque cōponere discordiā quæ grauis versabatur inter Comitem &
xxxix. viratū, curauit vt suo ipsius arbitrio oīs permitteretur controuersia, no-
tamq̃ statuit politicā & Senatū, qui per annos. plus minus. l. xx. conseruatus
est, quanq̃. xxxix. viratu longē esset utilitate inferior. Comitiam habebātur per
hanc legē pridie Assump. Deiparæ virginis. Comes aut eius Legati, quatuor le-
gebant, ciues Gandenses, Ciuitas legebat totidē: qui octo creati electores. xxvi.
honoratos & idoneos eligebāt Senatores, quem nūmerū. Comes aut eius vica-
rii in. xiii. Scabinos & totidem Consiliarios diuidebant. Sed hoc rerū statu
per tēporū successiones mirus ortus est ambitus inter ciues, quū pro se quisq̃
alius vt maneret, alius vt reciperetur in eū ordinē, decertarent: ita vt sapius
graues nunc cōtra Principes, nunc inter ipsos ciues, ortæ sint discordiæ & per-
turbationes: vnde cades Decanorū, Senatorum, & bonorū ciuium emanarūt:
eōq̃ cursu tēporis introductū est vt ciuitas in ternas partiretur partes, nempe
Ciues, Opifices, & Textores: Introductus est & iste abusus, vt externis illistri-
bus ciuitatis. xxvi. illi eligātur Senatores: ita vt in vtroq̃ scamno extēt tres
ciues, primus, quartus, & septimus: Quinq̃ ex Opificibus seu Quæstu, secun-
dus, quintus, octauus, decimus & duodecimus. Ex Textoribus item quinque,
Tertius, sextus, nonus, vndecimus, & decimustertius. Eo item tēpore inuenta
est creatio Decanorū de quibus in eam vsq̃ diem nulla fuerat memoria. Crea-
tus Decanus ciuium, Decanus Quæstus, & Decanus Textrinule. Decanus ciuiū
primus Senator est ciuitatis, imperatq̃ ciuibz oībz, qui viuunt suis prouen-
tibus, absq̃ vllō opificio, Decanus Quæstus præest. lii. Decanis totidem colle-
giorū opificum: ideoq̃ archidecarchus appellatur, creaturq̃ ad mediū Augu-
stum in feriis B. Mariæ, estq̃ Magistratus duorū annorum. Decarchus Textri-
nule annuus est: Creatur die octauo post Pascha: Imperat vicis seu tribubz
xxvii. qui & sua singuli habent vexilla. lii. autem Decani. lii. Collegiorū om-
nes annui sunt, & renouantur per Prætorem ac Senatū, vt pactum erat pace
Cadsanti. Creationem Archidecani confirmavit Philippus Princeps anno
M. cccc. xxv. assenseruntq̃ Principes vteunq̃ in Decanorum omniū creationē:
sed interea grandis & perniciosus introductus abusus, vt quoties turbatio ali-
qua oriretur in ciuitate, Decani isti perinde ac componēdi motus causa, cum
vexillis, oībzq̃ Collegiis opificū armati prodiret in forum, classicūq̃ Senatus
per campanā (Rolandus nomen) sonaret, sic vt primus Senator cū vexillis D.
Georgii, Flandriæ, atque oppidi Gandensis, Supremus verò Decanus cum. lii.

Ordo. 39.
viratus.

Politica à
P. Pulchra
instituta.

Ternæ paro-
tes ciuitatis
Gandens.

Origo Dec-
canorum.

Mos Gaden-
sum cū vex-
illis occu-
padi forum

Collegiorū vexillis, ad. xxv. & amplius milia hominū sēpē numero secum ag-
gregarēt. Eum ab usum Philippus Dux hoc anno. liii. sustulit & abrogavit, om-
niaq; illis vexilla ademit, ideo q̄ ritus ille planē barbarus esset & intolerabilis;
seditionesq; civiles, cades bonorū ac innocentium civium frequenter ex illo
nascerētur, taliq; modo Decanos, Prætores, Senatores, aliosq; rectores suos in-
terimerent: simul quoscunq; liberet, quo iure, quaq; iniuria, in exilium agerēt.
Imperavitq; Philippus vt quoties turbator aliquis cōsurgeret, ex templo à Ma-
gistratibus ad supplicium raperetur, vt ita anticipatus nullum tempus aut spa-
cium haberet, se suosq; coniuratos armadi. Nihilominus tamen Philippo de-
functo ad ingenium redierunt, rursusq; in feriis diui Liuii martyris eandem
barbariem innouabant: sed Carolus dux statim illos oppressit, profanūq; mo-

Pax anni
1485.

rem inhibuit. Post obitū Caroli rursus arripuerunt eam dominationem, quā
denuo sustulit diuus Maximilianus in pace anni. lxxxv. Veruntamen Maxi-

Pax Cade
L. Januarii
ad. l. l. l.

miliano Brugis detento, ad eundem reuerſi sunt motū, & albatos insuper con-
tra omnia iura & paces constituerunt: sed in pace Cadsanti funditus extincta
est detestabilis illa consuetudo. Inuenerūt & hunc nimis turpem ab usum, vt
Senatus, in scio vel reclamante Prætorē Comitū, quos vellent relegarent pel-
lerentq; in exilium. Definiebant enim in suo conclauī exilia, missosq; ad sugge-
stum scriba aliquo pronuntiabant: eamq; usurpationem Philippus aboleuit.

Per huiusmodi prauas ac pudendas cōsuetudines cōtra oēs leges privilegiāq;
introducētas, scēdissimis factionibus grassati sunt, non modo alienos, sed etiam
suos ipsorū vnde viuerent agros euastantes: vnde sēpius misericordiā Princi-
pū implorare sunt coacti, multaq; pecunia pacē redemerunt, magno suo ma-
lo, detrimento, dedecore, ac tædio, vt historiæ affatim testātur. Coactus est au-
tem Carolus Burgundio post Philippi patris mortem Institutū illud Philippi
Pulchri prorsus reuocare & abolere, sanxitq; vt Magistratus in annos singulos
innouaretur per Principis Legatos, seu Cōmissarios, vt in aliis sit ciuitatibus,

Privilegiū
Gandensib. a
Car. V. Au-
gust. datum

absq; vlla electione octo illorum electorū. Sed Carolo defuncto, arripuerunt
rursus eandē illam Pulchri legem quātumlibet perniciosam, eamq; tenuerūt
ad usq; annum. lxxxv. quo anno per pacis placita legem Caroli ducis Maximi-
lianus Cæsar reduxit. Sed capto Brugis Cæsare, mox vñ denuo sunt ea legē,
donec à diuo Carolo inuictissimo Monarcha grande atq; vtile illud acceperūt

acti 1480
1481

privilegium, nempe oīm privilegiorū abolitionem: quæ quidē abolitio, ma-
gnam quietem ac salutem adfert ciuitati. Philippus quoq; iniustum & profa-
num mutauit ritū, quo erat introductū, vt sentētiās Scabinorū Gandensium,
nemini per appellationē liceret reformare. Multa alia prauarum consuetudi-
num genera fabricauerunt, tenente ac vigente illa lege Pulchri regis, quanuis
noxia planē essent communi cōmodo ciuitatis, sed propter priuatū quoddam
lucrū, mordicus illa Opifices seruabāt, quibus ex abusibus graue detrimentū
in scis Principibus accessit ciuitati. At nūc per Caroli gloriosissimi Augusti
excellētē prouidentia, toti medicatū est corpori. Quarto cal. Iunias die mar-
tis Constātinopolis (vt supra tetigimus) capitur ab Machomete Turcarū im-
mani tyrāno. Hoc accidit (proh dolor) iusto dei iudicio, & nostra culpa. Ardē-
bat torus Christianus orbis seditionibus civilibus. Omne regnū in se diuisum

Græcorum
dissidia.

Fred. Cæsar
rū ignauia.

desolabitur. In Græcia tantū erat nostrorū dissidiū, vt Imperiū in tria regna
Constātinopolitanū, Hadrianopolitanū, & Trapezunticū distraherēt. His Im-
peratoribus ingēs erat socordia, & ignauia, nunq; pax mutua, sed continenter
odiū, simultas, seditio. Apud Latinos Fredericus Cēs. desidebat ignauus, nihil
altā

alti cogitabat, nihil nobile & magnificū aggressus est, ciuiliq; discordia labora-
 bat cū Ladislao Vngarie ac Boëmiæ rege. Totā Italiā, Siciliā, Neapolitanum
 regnū sua solita exercebat erynnis, Venetis cōtra Sphortiā, Alphonso rege cō-
 tra Florentinos belligerātibus. Quingētos iam & eo amplius per annos Italiā
 atq; adeo totus noster orbis, sine capite, sine Monarcha, sese mutuo cōtere-
 bat. Quis exprimat insanias inter Gallos & Anglos? Quis Ianienā ac
 diabolicā discordiā inter Gallos & Būrgūdiones? Vngaria latrociniiis æstua-
 bat. In Prussia verò. L. amplius oppida aduersus Magistrum ordinis S. Mariæ
 Teutonicorū coniurarant: illisq; oppidis Rex Poloniæ, ciuitatesq; Germaniæ
 Imperiales suppetias tulerunt. Anglia præter bellum æternū cum Gallis, do-
 mesticis scindebatur motibus. Danemarchia cū Suetia digladiabatur. Burgun-
 dio quāvis eminētissimus Princeps à suis tamē Gandensibus vexabatur: aliq;
 aliis implicabantur furiis. De miserrimo Ecclesiæ statu quid? Quis loqui de il-
 lo ausit? quū oīs à senioribus egressa sit iniquitas. Cuspiniani citabo verba.
 Religiosi autē Principes sacrosancti (de quibus loqui piaculum est) quibus in
 annuos redditus centena milia nummūm vix sufficiūt, ex pingui pane Christi,
 caudatis vestibus, & purpuratis galeris Christianā profitentur religionē, treis
 episcopatus cōnectunt, ac abbatias in comedēda (Comenda volebā dicere) po-
 tius catamitos ac scortā alunt, q̄ milites, qui pro Christi fide tutanda, arma in-
 duāt. Interim Turcus tāq; voracissima belua Ioniū mare ingressus, Asiæ primū
 littora depopulatus est, ac minorē Asiā occupauit, Ciliciā, Armeniā, Phrigiā
 possidēs. Traiecto mari Macedoniā, Thessaliā, Epirum, Dalmatiā, cū Illyrico
 depascitur: & Europe claustris fractis Hungariā mox ac dein Germaniā vora-
 bit. Nū id videtis Prīcipes? Nū clausis oculis more Andabatarū id cernitis? De-
 trahite nubē oculis qui ophtalmia laboratis, & videte primū Christianorū cū
 Turcis infelicē ad Nicopolim cōflictū duce Sigis. Hūgarorū rege, qui anno vir-
 ginei partus fuit M.ccc.xcvi. vbi magna Christianorū strages facta, multi Du-
 ces capti, Sigis. nauicula fugiēs salutē quæsiuit. Attēdite quid sub Alberto V. ar-
 chiduce Austrig, Romanorū, Hūgarorū, & Boëmorū rege anno Christi M. cccc.
 xxxix. acciderit, Christianis cū Turcis confligētibus, vbi penē oēs qui nō fuga
 euaserūt, corruerūt. Animaduertite deinceps ô. Christiani Prīcipes, crudelissi-
 mā cladē christianorū apud Varnā sub Vladislao Hūgarorū & Polonorū rege,
 quæ anno humani generis redemptionis accidit M. cccc. xliiii. quā mox subse-
 cuta est M. cccc. liii. Cōstantinopolitana ruina, sub Friderico III. quā iam scrip-
 simus. Quæ oīa negligentia & socordia nostrorū Principū euenerunt Chri-
 sto Deo nostra scelera sic puniente. Nā quid Imperii Principēs? quid agunt
 Sæpius vocati in comitia, & à Friderico Cæsare & Maximiliano, vt generalis
 in Turcos fieret expeditio, anteq; de sessione decernitur, vt alteri prælocan-
 dus, quibus subfelliis aliterū precedat, annus trāsit. Tum fiunt hastiludia, tum
 adipales cœnæ. Veniūt Oratores Romani Ponādhortātes, vt lapsē succurrāt
 Christianæ Reip. Offert Pō. Cruciatā, offert indulgētiās: vbi pecunie à misera
 plebe sunt corrasē, instāt sceneratores, qui paulò ante suos nummos in luxum
 Principū mutuarūt & vīrā mutuatę pecunie exposcūt. Soluūtur vestes scort-
 tis coemptæ, & sumptus hospitibus abliguriti. Tunc nulla postea Turcorū me-
 moria. Hungaris finitimi Germani in cōuiuīis bellaces & strenti, præsertim cū
 noctes & dies bibendo æquauerint ac oēs cyathos exiccauerint. Nullas possūt
 nuptias, nulla cōuiuia, nullos celebrare cōuentus, nisi ad extremā ebrietatē al-
 ter alterū ad pocula inuitet: atq; ita repleat, vt quod dictū etiā pudendū est, co-
 rā seruis & vernaculis rursus potū euomat vinū, sub mēsaq; impudicē meiat.

Italice seditiones.

Ordo S. Mariæ Teutonicorum.

Cusp. de statu Ecclesiæ.

Turcæ successus.

Cuspiniani vaticinium Clades à Turcis acceptæ.

Imperii Principes culpantur. Germanorū intemperantia.

„ Et cum semiamens, imò demens potius in stratum collocatur, tum triumphus
 „ ingēs excitatur, tum risus, tū cachinnus exoritur, atq; id inter nobiles, qui prę-
 „ esse debēt Reip. eamq; tutari atq; defendere, præcipuē fit: nemoq; censetur bel-
 „ licosus nisi fiat & ebriosus. O tempora, ô mores. His igitur artibus, his studiis
 „ vincemus Turcos? His moribus quibus hodie viuitur planē dubito ne breui
 „ Jares cogamur patrios trepidi relinquere, aut in miseram venire seruitutem.
 „ Hactenus Cuspinianus, qui vtinam (ô Deus) nō nimis verus esset vates. Non
 „ vixit ille cum Hungaria caperetur à Turcis, sed ita futurū prædixit. Fractis
 „ (inquit) Europę claustris Hungariam mox, ac dein Germaniam vorabit.
 „ De Hungaria vidimus euentum ac completum (eheu) vaticinium. De Germa-
 „ nia grauit̃ formidamus trepidamusq;. Vidimus beluam illam potentissimē
 „ Germaniam inuadentem, quam haud dubie simul cū Hungaria deuorasset nisi
 „ per diuinam adhuc miserationem, solus Carolus inuictissimus Imperator cū
 „ suis gentibus obstitisset, cæteris vel dormitantibus, vel apertē Turcis fauenti-
 „ bus, fœderaq; cum illis iungentibus, vt Christianam Remp. funditus euertere-
 „ rent. O homines labiis duntaxat Christiani, factis verò plusquā ethnici, plus-
 „ quā Turcę. Vnde obsecro Christianis tam horribiles mores: nimirū ob per-
 „ petuas horrendasq; ciuiles dissensiones. Quid Gallos Anglosq; tantopere effe-
 „ rauit, nisi annis iam plus quadringentis non bella, sed fœdissimæ inuicem se-
 „ ditiones. Nulla ex gente plures diuos diuasq; & pios produisse legimus homi-
 „ nes, q̃ olim ex Anglia. De vetusta Gallorū pietate verissimæ extant historiæ.
 „ Nunc autem ad omnē dolum & fucum, omnem tyrannidē & beluinā rabiem
 „ per continuatas tam longo tempore discordias vtraq; gens prolapsa est. Quid
 „ aliud Italos ita peruertit, tantisq; vitiis contaminauit, nisi teterrima illa bella
 „ ciuilia, quibus septingentos amplius per annos sic semper furit Italia vt furia
 „ rum potius quā hominū videatur esse terra. Post fractū enim Imperiū, post
 „ caput sublatum, & postquam sacerdotes à Deo defecerunt ad mammona, Im-
 „ periumq; Italiæ affectauerunt, nunq̃ in ea quies, pax, tranquillitas, iustitia, pie-
 „ tas, veritasq; locū habuerūt. O maxima laude dignissimus nūc inuictissimus,
 „ sanctissimusq; Imperator Carolus, qui tandem quod tanto tempore nulli pos-
 „ tulerunt, quietem reddidit quauis inuita Italiæ: quę tamen non diu (vt me-
 „ tuendum) durabit. Expectant enim suam semper Galli occasionē, qua Italiam,
 „ qua Imperiū, Ecclesiāq; totam perturbent. Non potest esse Italia quieta, nisi
 „ procul exclusis ab illa Gallicis nationibus. Eam enim iam inde ab Brenni &
 „ Camilli rēporibus (quanq̃ magno suo malo & ignominia) in hanc vsq; diem,
 „ vt legimus vidimusq;, fœdissimē perturbauerūt. Tria potissimū sunt (vt mi-
 „ hi videtur) propter quę à Turca tanq̃ flagello Dei flagellamur, Vitiōrū impu-
 „ nitas, Principū discordiæ, & sacerdotū simonia. Homicidia leuia iam & quoti-
 „ dianā vitia sunt: Parua admodū pecunia redimuntur. Adulteriū ludus est pe-
 „ nē oīm, sed maximē magnatū sacerdotūq;. Pro nihilo ducūt matrimoni leges
 „ à Christo sancitas. Hinc tot nothis, tot spuris suas replent familias. Vnicū no-
 „ bis à Deo præscribitur remediū turpitudinis, nēpe matrimoniū: quod dū per
 „ Satanā contēnitur, videmus quo deuenimus ignominia. Pupilli à fraudibus
 „ totorū, viduq; ab oppressoribus pauperū nō vindicātur. Leges nō vigilāt, sed
 „ altū dormiūt. Mercatura in vsuras fœdissimas trāsīit. Albū factū est nigrū, &
 „ nigrū albū. Dulce amarū, & amarū dulce. Bellū esse malorū oīm sentinā, à sapi-
 „ entibus definitū est, magis tamē est tolerabile, q̃ domesticę factiōes, quibus no-
 „ stri Principes totā Christianā Remp. cōmiserūt & atterūt, nec vllū norūt termi-
 „ num

Car. V. Im-
peratoris
laus.

Anglorū et
Gallorū an-
tiqua pie-
tas.

Seditionum
Italię cau-
sa.

Galli Italię
suo malo
semper im-
minent.

Propter
tria Christi-
ani à Tur-
ca flagella-
ntur.

Adulteriū
licentia.

Mercatura
corrupta.

num suæ infanæ. Certo tamē certius est nisi pacē tandē firmēt, Monarchamq;
 sibi constituāt, passuros brevi esse Monarcham, scēdissimam immanissimamque
 illam beluam, id est, Turcam, qui propter immania vicia nostra flagellum
 Dei esse putatur. O vtinam in hisce rebus falsum me vatem nominare ridere-
 que valeat posteritas. Sed reuertendum vnde sumus digressi. Mense Nouem-
 bri pridie feriarum diui Martini Episcopi Insulam ad Philippum à Nicolao
 Papa tristis venit nuncius, captam esse Constantinopolim, post quartum &
 quinquagesimum obsidionis diem: Ingentem eadem editam. In omnem sexū
 & ætatem seuitum: pueros, virgines, matronas, ad stuprum raptas. Templum
 augustissimum Sophiæ Iustiniani Cæsaris opus omnibus sacris profanisque
 rebus spoliatum, cunctis spurcitiis contaminatum, factum lupanar, & scortor-
 um, equorumque stabulum. Raptas sanctorum reliquias, Sanctorum marty-
 rum ossa canibus suisque obiecta. Signum domini crucifixi omni genere tur-
 pitudinis (horreo eloqui) conspurcatum. Per totum triduum scēdissime dire-
 ptioni nobilissimam urbem patuisse. Constantinum Augustum à scēdissimo
 tyranno securi percussum. Caput eius hastæ infixum ludibrio, per exercitum
 perque totam Græciam circumlatum. Rirelucam secundum à Constantino
 in conuiuio cum duobus filiis decollatum. Constantini coniugem ac filias
 aliasque splendidissimas matronas primū eodem conuiuio stupratas, inde fru-
 stulatum dissectas. Formosiores nobilium liberos abominandæ tyrannorum
 libidini Zodomisq; destinatos: omnem nobilitatem crudelissimè trucidan-
 tam. Multos Genuensium, Venerorum, aliorumque Latinorum partim ferro
 caesos, partim multo auro redemptos. Peram vicinum oppidum eandem tu-
 lisse fortunā. Hic Ioannē Iustinianū Genuensem, Theophilū Paleologū Græ-
 cum, & Ioannē Sclauū Dalmatā fortissimos Duces occubuisse. Isidorū Epif.
 Ruthenensem & Cardinālē patriā Constantinopolitanum à Papa Nicolao cō-
 missum veste mutata aufugisse: sed Gregorium patriarchā secundū quorundā
 narrationē cecum: quē domo tamen exactū, ob fidem orthodoxā ab Constā-
 tino quidam referunt. Sic sub Constantino Paleologo matre nato Helena ca-
 ptum Byzantium, altera Roma seu caput potius orbis: quod Constantinus
 Magnus Helena item matre progenitas, mirifico valde ornatu, nouum fermè
 ædificarat. Nefastus ille dies Martis, quartus, vt dixi, erat Calend Iunias, fe-
 rias antecedens sanctissimi corporis Christi. Itā alterum mundi oculum iam
 centum plus minus per annos, sub spurcissima immanissimaque gente, gente
 autem: imò potius scēdissimis bestiis, ex tartareo barathro emissis, relinqui-
 mus non absque grandi ac pudendo dedecore extremaque (metuo) nostra per-
 nicie. Nicolaus Episcopus Romanæ Ecclesiæ orabat Philippum; vt nomini
 Christiano succurreret, idē quod sciret illum esse virum bonum, amantissi-
 mumque religionis, ac potentissimum totius Christiani nominis Ducem. Phi-
 lippus grauisimo percūsus dolore, mittit euestigiō ad Pont. quatuor trire-
 mes, milite comiteatūque bene instructas, promittitque maiora auxilia. Dehinc
 paulō ante sacrum tempus ieiuniorum, grande dat Insulæ nobilitati suæ con-
 uiuium in quo ad appositum phasianum, conceptis verbis de more iurauit vo-
 uitque Deo Patri, & Filio, & Spiritui sancto, Gloriosæ matri Dei Virgini Ma-
 riæ, ac toticælestium choro, si Rex Gallorum velit ditiones ipsius seruare in
 pace, se profecturum cum omnibus viribus in Turcam, nec cessaturum donec
 aut omnibus copiis in illum pugnet aut duellum cum illo committat. Hoc fa-
 cto voto ac iureiurando, concidit omnis lætitia quæ toto die tenuerat. Proce-

*Predictio
de Turcæ
Imperio.*

*Nūtiū tri-
stis à Nic.
Quinto ad
Philippum*

*Turcarum
immanis se-
uitia in Co-
stantinopos-
itanos.*

*Pera op-
pidum.*

*Constantinus
Paleologus
vltimus
Græcorum
Imperator.*

*Nic. V. Phil-
lippūhorta-
tur ad bellū
Turcicum.*

*Phil. classis
ad Pont.
Max.*

*Votū Phil.
et studiū er-
ga Remp.
Christianā.*

res quoque alii alia voverunt. Peracto cōiuiuo redit lætitia, choreæq; ducuntur. Principio mensis Martii Carolus Comes Quadrilegius Philippi filius dat huiusmodi futuræ coniugi suæ Isabellæ filiæ Caroli Ducis Borbonii. Volebat enim pater ut intra fines Regni acciperet uxorem, amicitia pacisq; seruandæ gratia. Hæc Isabella erat ex Agnæ sorore Philippi progenita: sed Pont. Nicolaus leges cognationis mitigauit. Eodem mense Philippus profectus est in Germaniam ut Fridericum Augustum, proceresq; Germaniæ conueniret, caperetq; cum illis consilium de bello Turcis inferendo Constantinopoli recipiendæ. Honorificè exceptus est multis locis à Germanis: sed Imperator cui cordi non erat expeditio in Turcas, misit in occursum eius qui diceret illū ægrotare: nihilq; esse cur se tanto vexaret labore ut ipsum videret: spem tamen fecit conuentus agendi intra sex menses, ubi de omnibus tractaretur rebus. Ità frustratus Dux rediit in Burgundiam. Nescio quoniam fato tunc Principes nostros, imprimis Fredericum tanta ignauia socordiaq; obsedit: qui veluti lethargo vel Endimionis sepulti somno, expergisci non poterant. Qui primus postremusq; esse debebat, nihil animi Fredericus habuit: nihil magni nihil gloriosi cogitare potuit. Quod si quantum Philippus erat, & reliqui fuissent animati, non dubium est quin bestiam illam procul repulissent, totamq; Græciam liberasset: sed vereor irata nobis fuisse coelestia numina, propter nimiam nostram impietatem, moresq; Christianis hominibus multo indignissimos. Ferebatur Græci Augustusq; Constantinus rursus redisse ad vomitum, hoc est, ad prauam illam hæresim de Spiritu sancto, quamquam illam Ioannes pater eius in Synodo Florentina abiurasset: sedq; vniuersali adunasset Ecclesiæ. Fertur respondisse adhortantibus ad hoc bellum Fredericus Cæsar, nōdum venisse tempus, malis illis mendendi. Interea in Galliis Carolus Rex terra mariq; graue Anglis infert bellum: vixitq; nauibus & nauarchis Britannia, Pictauia, Hispania, Hollandia, Zelandia, & Flandria, Burdigalam totamque Aquitaniam, Ioanne Talboto Anglorum Duce cum filio interfecto, de Anglis recuperat. Philippus subactis iam cum tota Flandria Gandensibus, sanxit ut quatuor tribunalia Gandauum, Brugæ, Hypra, & Francum, nouæ Curia Insulensi subiicerentur, quemadmodum decretum erat à Philippo Audace Duce Burgundiæ, retenta tamen appellatione Curia Parisiæ. Henrico Regi Anglorum natus filius Eduardus, ex Margarita uxore filia Ducis Lotharingie Renati. Defuncta est tertio cal. Martias Isabella Lotharinga uxor Renati Ducis Andegauensis, cui titulum adhuc tribuebant Regni Siciliae & Neapolis: sepulta cum multis mariti lachrymis Andegauini in æde D. Mauritii martyris. Comitibus aurei velleris habita nusquam.

M CCCC LIII. Pascha. XXI. Aprilis. Tertio Calend. Nouembris, die Mercurii Insulæ factæ nuptiæ Caroli iunioris Principis cum filia amita suæ Isabella Borbonia. In Burgundia tum egit Philippus, & nuptiis non interfuit, sed uxor eius Elisabeth Caroli mater omnia administrabat. Aiunt Carolo has nuptias parum cordi fuisse, aspirasse illum magis ad filiam Ducis Eboracensis regnum Angliæ affectantis, sed patrem Borboniam illi sociasse, Carolum patri omnibus in rebus obsequerasse, tantaq; cum laude vixisse suo in matrimonio ut nunquam aliam cognouerit mulierem in tanta licet nobiliū licentia ac turpitudine. Ferunt in Carolo tum nihil fuisse vicii, præterquam quod nimis facile credebat delatoribus. Ad medium Februarium redit Philippus ex Burgundia in Flandriam magna congratulatione & gaudio ubiq; acceptus, quod incolumem viderent illum ex Germania reducem.

Mox cogenda rei pecuniariae pro Turcica expeditione operam dedit. *Turcica ex-*
 bates primum. XLII. milia Francorum monetae regiae promiserunt, adiecta *peditio pa-*
 conditione, vt nihil penderent nisi in Turcas proficisceretur. Respondit Dux *ratur a Phi-*
 nihil se velle si non proficisceretur. Ita per omnes ditiones & ciuitates gran- *lippo.*
 des promissae summae. Postquam iam Philippus in hisce inferioribus principa- *Phi. Conciliū*
 tibus suis esset pacificus, ob multitudinem causarum & litium, constituit quod- *sanctius.*
 dam penes se priuatum Prætorium, seu sanctius Concilium, procuratoremq;
 generalem dictum harum omnium ditionum. Quæstæ tamen est ea de re Cu-
 ria Parisiensis propter Flandriæ resortitionem, sed nihil profecit: Philippus
 eo Concilio omnes præcipuas expediuit causas. Cœpta (vt lego) fieri miracu-
 la ad Sanctam Mariam in Ceraso in parochia Elare iuxta Aldenardam. Mo- *S. Maria in*
 ritur Ioannes Castellæ Rex proauus Caroli Q. Christianissimi Augusti. Filia *Ceraso.*
 eius Elisabeth Fernandi Regis erat vxor, vnde Ioanna Caroli mater Nicolaus *Ioan. Rex*
 Quintus accepto (vt volunt) toxico, vitam finit octauo Calend. Aprilis, crea- *Castellæ*
 turq; post dies. XIII. Callistus Tertius vir senex gente Hispanus. Nicolai Epi- *moritur.*
 taphium videas licebit apud Platinam. Bonarum literarum magnus erat ama- *Nic. Quin-*
 tor, sed oderant illius virtutes mali homines. Anglia intestinis factionibus ar- *ti obitus.*
 debat, per Richardum Eboracensem Regnum affectantem auxilio. Richardi *Callistus*
 Varuicensis. Comitæ aurei velleris nusquam sunt habita. Septimo Cal. Apri- *Tertius*
 lis moritur Rhodolphus ab Diephout Episcopus Traiectensis, & mox Phi- *Richa. Ebo-*
 lippus contendit Dauidem filium suum substituere Episcopum. *racensis res*
 M CCCC LV. Pascha. VI. Aprilis. Secundo die huius anni, id est, septimo *gni affectas*
 Idus Aprilis postridie Paschæ Traiecti fit electio noui Episcopi. Philippus *for in An-*
 Comitem mittit Massouia oratum Canonicos pro filio suo Dauide Episcopo *glia.*
 tunc Morinorum. Arnoldus Dux Ghelriæ Stephanum Bauarum etiam atque
 etiam Collegio commendat. Neutrum horum, sed vnanimi consensu eligunt
 Præpositum suæ Ecclesiæ Ghiselbertum Brederodium. Tam Philippus impe-
 dita apud Callistum Pon. confirmatione Brederodii, promissionem ab eodem
 impetrat pro suo Dauide. Hunc spreuerunt Traiectenses, quod illegitimo na-
 tus esset thoro. Respondit Philippus id obstaculi solutum ac remotum esse ab
 Pon. magnisq; copiis mouet in Hollandiam, vt Dauidem recipere, illos cogat:
 egitq; pro eo negotio in Hollandia ab Calend. Octobris adusque finem fere
 insequentis anni. Itæ per grandem ambitionem Dauid Traiectensibus obtru-
 sus: quâquâ nō sola hoc faceret ambitione, sed quo maiore fide & quiete Hol-
 landos retineret, factionesq; gentis cōpesceret. In Anglia discordia civili gra-
 uiter laboratum auctore Richardo Eboracensi Regni affectatore. Decimo-
 octauo Calend. Iulias moritur insignis eques Iudocus Halovvinus filius Gu-
 lielmi, Dominus Vtekeranus Dominus idem ab Bugghenholt, & Dominus
 in Meseghem, Consiliarius & Cubicularius Philippi Ducis. Sepelitur Brugis
 apud fratres Augustinenses iuxta paternum monumentum. Fundator nempe
 erat pater eius Gulielmus gentilicii inibi sacelli. Bernardinus Senensis refor-
 mator Franciscanorum & Vincentius Valentinus Dominicani ordinis viri
 ambo sancti in diuorum relati numerum ab Callisto Pont. Nonis Aprilibus
 Vincentio indictæ feriæ. Comitæ aurei velleris nusquam habita.

Tertio Idus Augusti Tornacum ad ludos Balistariorum conuenerunt Col-
 legia. LIX. sua quæq; sorte ludentia hoc modo: Sonnegia viris. IX. Bethunia
 viris. X. Binchium. X. Angia. X. Hifdinum. VIII. Rollarium. VIII. Mons Ca-
 strorū. IX. Varneftunū. VIII. Bruccella maiore collegio suo. X. Melbodiū. X.
 Niuella

Turcica ex-
peditio pa-
ratur a Phi-
lippo.

Phi. Conciliū
sanctius.

S. Maria in
Ceraso.
Ioan. Rex
Castellæ
moritur.
Nic. Quin-
ti obitus.
Callistus
Tertius

Richa. Ebo-
racensis res
gni affectas
for in An-
glia.

Ghifel. Bre-
derodius eli-
gitur Epif.
Traiectensis.

Phil. in Hol-
lādia mora
causa Dau-
dis filii quæ
Epif. Traie-
ctensens vos
lebat.

Iud. Haloo
vvinus.

Diuorū Ber-
nardini &
Vincetii cō-
secratio.

Ludi balista-
riorū Tor-
naci.

Nivella maiore collegio. X. Comes Niuernensis. X. Teneramonda. X. Meni-
 num. X. Cherua. IX. Gandauum maiore collegio. X. Hypra. X. Atrebatum op-
 pidum. X. Condatum. VII. Brugæ maiore collegio. X. Dammus. X. Antuerpia
 minore collegio. VIII. Tilemotium. X. Fanum Odomari minore collegio. IX.
 Atrebatam ciuitas. X. Balliolum Flandriæ. IX. Nivella minore collegio. VII.
 Leuza. VIII. Leodium. X. Neoportus. X. Louanium. X. Fanum Odomari maio-
 re collegio. X. Aldenarda. X. Cortracum minore collegio. IX. Gandauum mi-
 nore collegio. VI. Virobiacum. IX. Antuerpia maiore collegio. X. Orchizacum
 X. Mechlinia minore collegio. IX. Insula. X. Valentiana. X. Mechlinia maiore
 collegio. X. Atha. X. Brucella minore collegio. X. Moretania. IX. Asscha. X.
 Senecalius Hagronia. X. Doacum. X. Hallæ. X. Sarchinnium, hoc est, Fanum
 Trudonis in Leodius. VIII. Auennæ. IX. Dominus Antonienfis. X. Brugæ mi-
 nore collegio. XI. Furnæ. X. Slusa. VIII. Numero viri iaculantes. D. LIII. Son-
 nogientes cœperunt die Iouis pridie feriarum assumptionis beatæ Mariæ.
 Slusenses clauerunt die Iouis. XIII. Calend. Octobris. Primastulere maius
 Collegium Mechliniense, treis amphoras marcharum argenti. XII. Secun-
 das minus Collegium Mechliniense treis amphoras marcharum argenti. IX.
 Tercias meruit Sarchinnium duas amphoras marcharum argenti. VI. Aueni-
 enses quartas retulerunt duas amphoras quatuor marcharum. Valentianen-
 ses scyphum tulere vnus marchæ pro. VIII. iactibus albis vnus manus. Sin-
 guli enim viri ludebant iactus. XII. Taceo supplicationes annuas Tornacen-
 sum pridie Idus Augusti pro Anglis Regno exactis. Non scribo Ingressus
 Collegiorum tertio Idus habitos, nec actas comœdias, nec ignes factos, omni-
 umque illorum præmia quæ Gallicis legas licebit libris. Illud adiciam, Insu-
 lentes cum Antonio notho Burgundiæ primas tulisse pulcherrimi ingressus
 & Aldenardenfes secundas: Insulanos pro comœdia Gallicè optimè acta scy-
 phum vnus marchæ, & Hyprenfes pro comœdia Flandricè optimè acta scy-
 phum vnus marchæ.

M CCC LVI. Pascha. XXVII. Martii. Philippus in Hollandia secum ha-
 bens. xiiii. milia pugnatorum, apud Hagam Comitibus sexto Nonas Maias Co-
 mitia habuit summi ordinis aurei velleris. Vocabant hæc Comitibus Capituli
 ordinis decimumseptimum. Vacuatam eo in Collegio loca erant quinq; per
 eos qui diem suum obierant, qui fuere Petrus Cardonius, Comes Golizennæ
 defunctus antequam torquem acciperet. Iacobus Lalanus dominus Bugnicu-
 riæ, Matthæus Flussas Comes Comingius, Philippus Teruantii & Motæ Do-
 minus, Hugo Alnetanus Dominus de Santes. Horum in loca inserri. Ioannes
 Burgundio Comes Stampensis, Antonius nothus Burgundiæ Comes Rochen-
 sis in Arduenna, Adolphus Cluiensis. Dominus Rauestanus, Ioannes de
 Coymbre regens Regni Cypri. Sed locus Comitibus Golizennæ mansit adhuc
 vacuus. His apud Hagam peractis Philippus Lugodinū Batauorum, hoc est,
 Leydam, ac inde Helsingum ducit, vt filium Traiecti statuatur Episcopum. Tum
 Brederodius metu potentissimi Ducis, per fratrem suum Brederodii Domi-
 num, ac Ducem Cluiensem colloquiū Philippi petiit de discordia dirimēda.
 Accedūt ad Ducē cū Cluiensī ac Brederodano Domino Ioānes Renesius, Io-
 annes Proys, Iacobus Proys, cum alia nobilitate. Coit concordia. Resignat
 Ghiselbertus electus Dauidi Burgundo suam electionem, sed manet Præpo-
 situs Dominici Traiectensis, Præpositus item veteris Ecclesiæ Traiecten-
 sis, creaturque Præpositus diui Donatiani Brugenfis, simul annum retinet
 reddit.

redditum ex Episcopatu Traiectensi, quatuor milium aureorum rhenensium. Pro suis factis sumptibus quinquaginta milia accipit Leonum aureorum. Ad-
dit Engerrannus ex Episcopatu Morinensi duo milia Francicorum aureo-
rum annui redditus. Mansit idem primus Consiliarius Ducis in Hollandia, vn-
de pro salario quotannis accepit mille florenos Rhenenses. Præfuit David
cum laude longo tempore, vtpote quadraginta plus annis, suis charus & Rei-
pub. utilis. Inde Dux trans Isalam amnem mouit, obseditq; Dauentriā (Ten-
sterorum vt fama est oppidum) per duos totos menses propterea quod Dau-
di parere detrectaret. Tandem tamen sub Calend. Octobres consilio Ducis
Cliuiensis Dauentria & reliqua trans Isalam oppida in fidem & obedientiam
venerunt, reduxitq; Philippus exercitum. Author Engerrannus est hac obsi-
dione Arnoldum Gheldriæ Ducem, ingratum & infidelem extitisse Philip-
po, in illumq; Frisios sollicitasse: quamuis Caterinam filiam Adulphi Cliuien-
sis Ducis, Philippi ex sorore neptem haberet in matrimonio, curassetq; Phi-
lippus suis impensis, vt Mariam eius filiam Rex Scotiæ Iacobus secundus du-
ceret vxorem: Caterinam verò cum filio venisse Dauentriam ad auunculum,
omnemq; mariti coniurationem & fraudem patefecisse, ideoq; celerius com-
positis rebus Philippum recessisse. Inter hæc Mahumetes Turca victoria sua
ferox crudelisq; in Vngariam irrumperere conatur. Hortatur magnopere Cala-
listus Pon. Christianos Principes ad communem in Barbaros expeditionem,
sed nihil proficit, suæ illos priuatæ cupiditates socordiaq; remorabantur. Le-
gatum Pontifex mittit Ioannem Carauagalam Hispanum Cardinalem San-
cti Angeli. Is Septentrionis vires in Barbaros concitat. Coactus est exercitus
(inquit Æneas) non tam armatus quàm fidelis. Vulgus incomptum, popula-
res, inopes arma sumpserunt, quos æternæ vitæ præmia commouerunt. Opulen-
ti homines præsentis rerum statu contenti domi manserunt. Barbarus Taurinum
vbi Sauus Danubium influit (Albam Græcam dicunt) obsidet, vt eo capto in
Vngariam penetret. Egregie hic à nostro pusillo grege pugnatum, repulsus
Turca, & victoria inclita Dei munere parta. Quatuor Duces Carauagala Car-
dinalis, Ioannes Huniades procurator Vngariæ, Gulielmus Albus, & Ioannes
Capistranus vir pius & sanctus diui Bernardini discipulus, magnam sibi lau-
dem pepererunt. Ladislaus autem Rex Vngariæ homo ignauus, spe omni ab-
iecta, suisq; desertis ante prælium fugerat in Austriam: Pedibus timor addidit
alas, inquit Poëta. Sic Dei auxilio pii ac strenui illi Duces paruis copiis quoad
potuere bestię illi restiterunt, spe ducti maioris auxilii. At Principes nostri ciui-
libus vbique distenti insaniis nihil boni agere potuerunt. Capite strennuo ca-
rebant: fecitq; discordia quo minus sibi Monarcham seu Dictatorem saltem
statuerent. Eam nostri potiti sunt victoria ad XI. Calend. Augusti feriis diuæ
Mariæ Magdalenz. Virtutem Gulielmi Albi maximis scriptores efferunt lau-
dibus: sed is postea accepto vulnere decessit: obierunt quoque statim diem su-
um Huniades, & Capistranus fidelissimi Duces. Vtricum Comitē Cilie auun-
culum suum Rex Ladislaus impiè occidit, nec minus turpiter Ladislaum præ-
stantissimum iuuenem Ioannis Huniadis tam præclare meriti filium securi
percussit, Mathiamq; eius fratrem arcto carcere tenuit omnia domesticis mo-
tibus miscuit, domi tumultuosus, in bello segnis. Suspectos ob virtutē hos ha-
buit, incessitq; illum metus ne propter ignauiam Regno priuaretur. Quis ve-
rò miretur nostris nihil ferè cessisse feliciter? Ne quid autem deesset infelici-
tatis, Carolus Gallorum Rex contumacem ac rebellem sibi filium Ludouicū
perse-

David Bur.
Episcopus
laudatus.
Dauentria
obsessa &
Dauidi pa-
rere coacta.

Arnoldus
Gheldriæ
Dux ingra-
titudinis er-
ga Philip-
notatur.

Turca in
Hungariā.

Victoria
Taurinensis
Christianos
rum.

Duces exer-
citus Chris-
tiani.

Gul. Albi
virtus.

Ladislaus
Gari crudeli-
tas et socora-
dis.

ANNALIUM FLANDRIÆ LIB. XVI.

Ludo. Delphi.
phi. à patre
hostili more
petitur.

Anto. Chab.
banus.

Lud. in Brabantiam
ad Philippum
confugit.

Philipp. erga
Delphinum
liberalitas.

Genapia.

Legatio Phil.
lip. ad Regē.

Croyani Ca-
rolo iniuri.

Phil. in filii
Caroli ira.

Caro. patri
reconciliatur
in gratiam
Delphini.

persequeretur, misitq; Antonium Chabanum Dominici Martini Comitem cum forti manu militum in Delphinatum, ut illum volentem nolentem ad se perduceret. Nisus erat antea Ludouicus patrem solio deicere, regnumque inuadere: fama q; erat neccatam ab eo per toxicum patris concubinam, quam formosam appellabant Agnen. Has aliasq; ob causas facta secessio. Habitarat iam Ludouicus decem circiter annos in suo Delphinatu. Certior autem factus de hostili Chabani aduentu, consciusq; quam duriter tractaretur si in paternas venisset manus, simulat se exire venatum, ac cum paucis perniciosissimis equis fugit maximis itineribus in Burgundiam, saluusq; peruenit ad Fanum Claudii, insequente adeo celeriter Chabano ut si vel minimam alicubi fecisset moram, captus ab illo esset. Ab Principe Arausiensi atque Marefcallo Burgundiæ humaniter ac honorificè exceptus est: atque mox (quod maximè orabat) in Brabantiam ab illis firma armatorum manu deductus. Fuerant hi duo superioribus bellis maximi eius inimici: Nihilominus tamen necessitas coegit uti ad illos confugeret. Philippus cum ageret adhuc in obsidione Dauentriæ certior factus de aduentu Delphini, rebus ibi celeriter compositis, rediit in Brabantiam, illumq; quam potuit amplissimo accepit honore. Tria in singulos menses milia florenorum vnde viveret illi assignauit: eumq; admonuit ut locum quemcunque vellet domicilio sibi deligeret. Elegit Genapiam valde amœnam (haud scio an Menapiam antiquitas dixerit) ad quartum ab Brucella lapidem, quam lubens Dux illi attribuit. Simul legationem mox misit ad Regem, sibi longè gratissimū esse (quamuis de improviso accideret) Regii iuuenis aduentum, se illum quam posset humanissimè Regii honoris gratia culturum. Legati quorum Princeps Dominus Chimacensis, diu apud Regem retenti sunt, priusquam responsum potestatemq; reuertendi acciperent. Misit Compendium Rex & Suefionem magnum militum numerum praesidio: vnde veritus Dux ne bellū vellet mouere, iubet Flandros, Hagnonios, Atrebatensesq; omni tempore paratos esse ad resistendum, si fortè bellum inferat. Delphinatum quoq; Rex filii rebellis hereditatem occupauit. Mense Februario incidit lamentabilis discordia in Regia apud Bruccellam inter duos cubicularios Comitis Quadrilegii, quod absente Alchiacensi primo cubiculario, vterq; proximus esse contenderet Comiti. Hæc ubi Philippus rescivit, iussit ut Quiecurain præferretur Aymerio (ea erant illorum nomina) At Carolus respondere audeat patri, dicereq; se id non passurum. Nec posthac Croynanorum familiam sicut hætenus fecerat sibi dominaturam: quo responso tanta Philippus accensus est ira, ut iuberet filium omnibus suis excedere ditionibus. Carolus autem Croyacis iratus, grauiter dolebat se parentem ita offendiffe. Narrat hinc Eegerrannus rem penè incredibilem. Ea nocte adeo perturbato Philippum fuisse animo ex concepta ira in filium, ut sumpto equo solus quamuis coelo bene pluyente, egressus sit in patentem campum, eumq; statim deuenisse in quandam syluam, amissoq; itinere & loci cognitione, vbinam esset ignorasse: sed fortè delatum ad casam pauperis cuiusdam viri, ibiq; ea nocte quieuisse. Postero die prima luce per hospitem illum suum, rectà deductū Genapiā: quo ubi peruenit dedit pauperculo octo florenos, eūq; dimisit: inuentusq; à sua nobilitate Bruccellam rediit: atq; deprecatore præcipuo Delphino, offensam Carolo supplici remisit: sed pepulit in exilium duos ex eis ministris quos de malo consilio habebat suspectos. Paucis posthæc diebus, intentis simul venationi Delphino & Carolo, accidit ut ita separarentur, ut de

alte

alterutro nihil nouerint. Rediit autem ad uesperam Carolus Bruccellam exitimans Delphinū iā redisse. Turbatus valde & iratus Philippus, mox Carolum tædis facibusq; accensis cum bono comitatu recurrere iubet ad syluam, non rediturum donec Delphinum inuenisset, qui tribus tantum comitantibus amisso itinere ad octauum ab Bruccella miliare errabundus deuenerat, re-
ducebaturq; abs quodam homine rustico cui scutum dederat aureum, eoq; casu factum est ut citius inueniretur, diu tamen intempesta nocte quæsitus. Eo reducto incredibili tum pater tum filius Carolus affecti gaudio: sed Rex quam variis ad eum missis legationibus non satis potuit placari, ferturq; scripsisse Philippo, videret ne lupum aleret, qui deuoraturus esset eius oues. Multa Philippus tulit, multa fecit, ut omnem præteritæ discordiæ deleret memoriam, malorumq; omnium sanciret obliuionem: quod tamen difficile erat factu. Nam post Anglos Gallia exactos, omnia intendebant Galli consilia sua ultioni sumendæ de Burgundionibus: bellumque illis inferre Rex statuit, sed expectabat donec prior moueret Philippus: qui quanquam idoneas videretur habere belli causas, maluit tamen multa dissimulare, multa ab Gallis pati, quàm pacem frangere quam ante omnia sartam tectam semper optabat. Post Delphini aduentum adeo quies vnanimitasq; domus Burgundicæ concussa est, uti Saranam turbatorem cum illo aduenisse nonnulli assererent. Sed pacis gratia Philippus ut dixi omnia fecit, sperabatque Delphinum memorem aliquando futurum acceptorum beneficiorum, quamuis secus acciderit, essetq; postea longè ingratisissimus, adeo ut euidenter impleretur, patris eius vaticinium, de lupo ab Philippo alito. In Anglia omnia intestinis discordiis turbata. Richardus Dux Eboracensis iuncto sibi Richardo Varuico, & filio eius cōiurationem in Henricum Regem facit. Prælio commisso vincit Eboracensis, Rex capitur: Edmundus Dux Sommerseti, Henricus Comes Northumbriæ necnon & alii quidam nobiles interficiuntur. Eboracensis se Regni protectorem, Richardum verò Sarisberiensem Regni Cancellarium, Richardum eius filium Comitem Varuicensem Calesiæ creauit præfectum spreto Henrico rege perinde ac misero ac infortunato homine. Idibus Februarii Isabella Caroli Principis vxor Bruccellæ peperit filiā. Hanc Delphinus die lustrico Mariā nominauit, in honorē Reginæ matris suæ Mariæ Andegauensis. Susceptrices autem fuere Isabella Princeps & Beatrix soror eius Domina Rauestana, Adulphi Ducis Cliuiensis vxor. Ob huius natalem Virginis, per omnes Philippi principatus magna agitata gaudia, Deoq; ingentes actæ gratiæ. Per hanc enim vnicam Caroli stirpem nobilissimè continuata est nostrorum Principum series in hanc vsq; diem. Moritur sub natalem dominicum Carolus Dux Borbonius, successore filio natu maximo Ioanne Philippi ex Agne sorore nepote. Theobaldus Luceburgensis frater Ludouici Comitis Fani Pauli, defuncta vxore filia domini Antonienfis, ex qua plures suscepærat libros, factus est monachus ordinis Cisterciensis. Idibus Iuniis apud Venetos Britannia corpus diui Vincentii confessoris leuatum de terra per Alanum Cardinalem apostolicæ sedis legatum, præsentem cum multa nobilitate Petro Duce Britannia, Archiepiscopis quatuor, & Episcopis decem. Nonis Decembribus & tertio Calend. Ianuarii horribilis terræ tremitus, variis accidit mundi regionibus, sed in Apulia præcipuè & Campania, Samnitibus Pelignisque complures vrbes, oppida, vicos, infinitumq; penè numerum mortalium extinxit. Simul mense Iunio visus cometes terribilis ad plagam solis occidentis longo tempore.

Philippi erga Delphinum fides.

Caro. Regis de filii Ludouici ingenio iudicium.

Gallorū Regis in Burgundionem si multas occulta.

Delph. inauspicatus ad Philippum aduentus.

Rich. Eboracensis Henricum Regem prælio victum capit.

Natalis Mariæ Burgundicæ.

Car. Borbonii obitus.

Theob. Luceburgensis monachus.

D. Vincetii corpus leuatur.

Italiae terræ tremor.

Cometes.

Inter

Prodigia alia. Interpretatum, hæc signa manifesta esse offensi & irati numinis. Addit Palmæ rursus Romæ sanguinē, in Liguria carnes pluissē: mansere tamen Principes nostri tam spirituales quàm temporales in cœcitate & socordia sua, adeo vetera no quodam consopiti ut expergisci nullo possent modo. Obiit diem suum vir optimus & fortissimus Ioannes Capistranus post relatam de Turcis insignem victoriam. Obiit Ioannes Huniades præstantissimus Vngariæ protector & vindex, relictis liberis Ladislao & Mathia, in quos modis indignissimis debacchatus est Rex ille socors Ladislaus. Decessit & Gulielmus Albus cuius insignem virtutem magnoperè laudant historici, sed nusquam tamen cuius fuerit adhuc mihi legitur. Alborum autem familia ampla & clara tunc erat Brugis, sed utrum ex illa fuerit non possum dicere.

Ioan. Capistranus & Ioan. Huniades Turcorum victores.

Alborum familia.

Lu. Delphinus aduersus in oppida Flandriæ.

Lu. Delphinus in periculum super Mocræ Brugensium.

Induciæ nouem annorum inter Anglos & Flandros.

Regis exhortatio.

Ludo. Delphinus ducit uxorem Namurci.

Præsidia ad Somonæ contra Regis copias.

Dordraci incendio deflagrauit.

Petrus Varennius.

M CCCC LVII. Pascha. XVII. Aprilis. Statim post Pascha Bruccella Philippus venit cum Delphino in Flandriam: qui primum Aldenardæ Cortraci Brugisq; perquam honorificè sunt excepti. Senatus Brugenſis, omnes mercatorum nationes & nobilitas, valde splendide obuiam illis processerunt. Stabant ab porta bouerica adusque Palatium utroq; viæ latere omnia Collegia Opificum, & ciues cum facibus ardentibus honoris Delphini gratia. Ludi ac spectacula varia ac pulchra exhibita: equeſtria certamina edita. Simili ferè honore in reliquis Flandriæ oppidis acceptus Delphinus: quanquam nihil commodi acceperit Flandriæ ex eius aduentu, sed graue (ut postea patuit) damnum. Putabant nonnulli callidè à patre missum tanquam exploratorem. Rumor erat Scapha piscatoria ludentem super Mocræ Brugensem penè fuisse submersum: quosdamq; doluisse quòd non perierit, scientes hominem esse pestiferi ingenii. Spectabat Brugis annuas supplicationes multum admiratus diuitias ac pompam ciuitatis. Ad Calend. Iulias Conuentus habitus inter Fanum Odomari & Greueningam: vbi Ioannes Comes Stampanus & Antonius notus Burgundiæ cum Richardo Varuicensi colloquium habuere de induciis Flandros inter & Anglos, ob crebras illorum in nostros fines eruptiones. Igitur pactæ induciæ nouem annorum inter Anglos & Burgundiones: quæ quidem induciæ Carolo Regi minimè placuerunt, nunciauitq; Philippo non licere illi inducias pacisci cum capitalibus Regni inimicis nisi aperto Regis consensu: qua super re quid responderet in promptu Philippus habuit. Carolus pacem cum Henrico Rege fecerat, ut nobis per Anglos noceret, sed prudenter sibi prospiciens Philippus Anglos per inducias ab humeris nostris excussit. Mense Iulio Carola filia Ducis Sabaudia deducta est à Domino Montisacuti ex Sabaudia Namurcum, vbi Delphinus nuptias cum illa celebrauit inſcio (ut fertur) patre suo. His Philippus nuptiis non interfuit, agens in finibus Somonæ fluminis, ut apud Fanum Quintini, Corbeiam, Samarobrigam Ambianorum, Abbæ Villam, & aliis locis præsidia disponeret, contra Regis copias in eos adductas fines, perinde ac bellum continuò facturos esset Duci, offensus illi (ut rumor erat) quòd Delphinum ab se non reiiceret: id quod se facere saluo honore suo non posse Philippus affirmabat. Engerrannus refert sub exitum mensis Iulii Dordracum Hollandiæ incendio fortuito deflagrasse, duoque milia domorum & multos mortales periisse. Sub exitum Augusti Galli soluentes ex Honſuctu Normanniæ, Santuicum Angliæ portum inuadunt diripiuntq; moxq; cum præda opulenta primo æstu recurrunt, veriti ne ab Anglis ingenti numero accursantibus circumueniantur. Dux hic Gallo- rum erat Petrus Varennius Senescalius Normanniæ. Mense Octobri veniunt

Legati

Legati Vngariæ, Boemiæ, Austriæ, & Moraviæ in Galliam vt Magdalenam Caroli Regis filiam Regi suo Ladislao accipiant vxorem. Principes legationis Vlricus Episcopus Pataviensis cum Vvradienti Episcopo, magnaque re-
gnorum illorum nobilitate. Sexto Idus Octobris. DCC. equites Praga profecti sunt pro hac Legatione. Vnâ aduenerunt splendidissimæ quæque Matronæ ac virgines in curribus deauratis, quæ sponsam erant recepturæ. Salua peruenit Legatio ad sextum Idus Decembris Turonos ad Regem, magnoque ab illo honore accipitur: sed mors interea Ladislai sponsi omnia dissipauit consilia.

Legatio Ladislai Vngari ad Regem Gallorum.

Nono Calend. Decembris quando sunt feriæ diui Clementis martyr Ladislaus mortem obiit: qui pridie duntaxat illius diei senserat morbi initium. Rumor erat toxicum accepisse. Aduersarios maximos habuit Georgium Podebratium præsidem regni Boemiæ, & Ioannem Rokyzanam Ducem, & antesignanum illorum qui Ecclesiam reformatam volebant, antiquitatem sanctitatemque primitiue Ecclesiæ reuocare conantes, contra totum ferè mûdum in contrarium nitentem. Periit autem Ladislaus in florentissima adulescentia nondum duodeuigesimum egressus ætatis annum: dignumque tali fortuna plerique arbitrabantur, ob nobilissimos filios Ioannis Huniadis seruatoris Vngariæ Turcarumque propulsatoris tam fœdè tractatos: quorum maiorem natu Ladislaum vix quarto ictu licet decollare valebat, timentans æstuanisque ac metuens spectatissimum iuuenem. XXIII. annos tantummodo natum, impio ferro attingere: necnon ob Vlricum auunculum suum (vt diximus) turpiter ac impiè necatum: quæ quidem scelera tam horrenda, suo pte ingenio an potius prauorum ac impiorum hominum consilio adulescens adhuc Ladislaus designauerit, non lego. Credendum tamen est malo consilio fuisse seductum. Testantur affatim historiæ semper malè periisse quicumque sic temerè in nobilissimorum virorum capita sæuissè leguntur. Sapientissimo agit consilio nunc Carolus Christianissimus Augustus qui duos illos hostes suos, eminentissimos viros, captiuos seruat. Eo accepto nuncio doluit Philippus, statimque post natalem dominicum Brugis regales Ladislao exequias fieri curauit.

Ladislaus obiit.

Ladislaus Huniades cum fratre decollati.

Caroli V. Imp. laus. Ladislai Regis exequias Brugis.

Erat ei nonnulla cum illo cognatio sanguinis per Bonam quondam filiam Regis Boemiæ Philippi Audacis matrem. Nihilominus tamen nō ignorabat Gallicas eas nuptias in suum detrimentum esse procuratas, statimque repetitum iri ducatum Luceburgensem ab Rege nomine generi ac filiæ suæ, quandoquidem Ladislaus ad se illum iure pertinere contenderet. Titulum autem Ladislaus hunc sibi scripsit.

Ladislaus Dei gratia Hungariæ, Boemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Rasciæ, Seruiæ, Galbitiæ, Lodomeriæ, Cumania, Bulgariæque Rex, Dux Austriæ, Stiria, Carinthiæ, Carniola, & Lucenburgia, Marchio Moraviæ, Dominus Marchiæ, Slauoniæ, ac Portus Naonis, Comes in Habsburg, Tirolis, & Feretis, Kyburgi, Tilsini, ac Lantgrauus Elzatiæ, &c. Calendis Maii die dominico Anianus patria Casletensis Abbas Aldenburgenfis, Ecclesiam Aldenburgensem plurimum auctam dedicari curat, per Gulielmum Episcopum Sareptanum Suffraganeum Ioannis Episcopi Tornacensis. Corpus beati Arnulphi Episcopi ex veteri lignea capsula, in nouum feretrum auro & argento decoratum transfert præsentibus Abbis Iacobo S. Andreæ iuxta Brugas, Nicasio D. Hadriani

Ladislaus titulus.

Anian. Abbas Aldenburgenfis.

Aldenburgenfis Ecclesiæ dedicatio.

SS marty

*Cōtrouersia
inter Regē
& Philippū
causa domi-
ni Rodomaci
cii.*

*D. Michael
in littore
Normanico.
Gelu mas-
ximum.*

*Ioan. Cuy-
brii mors.
Petri Ducis
Britanniae
mors.*

*Math. Huni-
ades fit
Rex Hun-
garie.*

*Georg. Poda-
bratius fit
rex Boëmiæ
Cōtrouersia
de abbatia
Dunensi in-
ter mona-
chos & Eli-
sabetā Prin-
cipem.*

martyris, Euerardo Dunēsi, Iacobo Thofano, Petro beatæ Marię Middelburgensis, Lymāno S. Nicolai Furnēsis, Hectore Prapósito Loenfi, Petro Prapósito Euerfamenfi, Iacobo Abba Zunnebecano, Antonio Abba Quercetano, Valtero Ecclesiarū beatæ Mariæ Brugēsis & S. Petri Casletēsis Prapósito, cū nobilitate Gandēsi, Brugēsi, Aldenburgēsi, Dixmudēsi, Neoportuēsi, Furnēsi, Ostendēsi, Bergenfi, Ghistellēsi, Ettelghemēsi & Lessingenfi. Erat autem antea Anianus monachus S. Vvinnoci Bergenfis. Carolus Gallorū Rex in Turonis valde ægrotauit: Nihilominus tamē vt primū cōualuit, misit ad Philippū certum nunciū, se in fiduciā ac custodiam accepisse omnes possessiones Domini Rodomacii tā extra regnū q̄ intrā. Respondit statim Dux nūcio, ditiones Rodomacii non in Regno, sed in ducatu cōtineri Luceburgēsi, illumq̄ clientem suū esse: Veruntamē se cupere certō scire an Rex sartā tectam tenere vellet pacem Atrebatensem, necne. Dic (inquit) me illum orare vt absolutē faciat me certiozem, & commenda me illi, certum habeo neminem ex eius consilio me multum amare. Veruntamen eo dimisso nuncio Dux postero die aliū secreto ad Regem misit. Rodomacius ille sua omnia habebat in ducatu Luceburgēsi: sed secutus semper fuerat partes Ladislai Regis cōtra Philippum. Hic est annus quo maxima turba mortaliū, pueri præcipuē, ex Germania Brabantia vicinisq̄ populis concurrebāt ad memoriā diui Michaelis archangeli quæ in littore est Normānico. Gelu hoc anno durauit à feriis D. Martini Episcopi men- se Nouembri ad usq̄. XII. Cal. Martias: itā vt cafros equosq̄ flumina ferrent. Tandē ex multa niue & hymbribus conflata ingens magnitudo aquarum. Simul ventus exortus qui domos, templa, turres, & arbores prostrauit. Moritur Ioannes Cuymbrius Lusitanus nepos Elisabetæ Principis, qui pactus erat matrimonium viduæ Regis Cypri. Ad decimum Calend. Octobris apud Nanetū moritur sine liberis Petrus Dux Britanniae, successitq̄ Arturus Richemontius eius patruus. Mathias Huniades Viennæ seruatus captiuus, eo ipso die quo Rex Ladislaus obiit, carcere educitur, & Rex Hungariæ ob præclara patris de- functi merita salutatur. Simul Georgius Podebratius factus est Rex Boëmiæ. Sexto Idus Nouembris Euerardus cognomento Ouertvelt Abbas Dunensis Brugis subitanea morte decessit. Creatur ex Collegio monachorum nouus Abbas Ioannes Crabbe Hulsto oriundus. Sed Elizabetæ vxor Philippi conata est abbatiam tradere Iacobo Cardinali Vlyssipponensi Lusitano origine, suo ex fratre nepoti. Magna contentio & rixa orta. Iacobus ab Drinchā Prætor agri Furnensis iussu Elisabetæ omnia bona monasterii fisco Principis adiecit: sed interim moriente illo Cardinale Crabba confirmationem à Principe magnis impensis obtinuit. Comitia aurei velleris celebrata nusquam.

*Triumphalis
Phil. ingres-
sus in Gandauum.*

M CCCC LVIII. Pascha secunda Aprilis. Continuis Gandenses precipibus Philippum fatigabant, vt dignaretur inuisere suam ciuitatem Gandensem. Igitur triumphalis ille ingressus Philippi in Gandauum hoc anno factus est nono Calend. Maias, die dominico, feriis diui Georgii martyris. Neminem vnquam Principum tanto acceperunt apparatu & honore. Peculiari opus foret libro si quis omnia vellet persequi: pauca delibabimus. Obuiam procedunt extra eam quæ Vualporta vocatur, supremus Prætor Gandensis, cui nomen Arnoldus van Goui Dominus Aubiacus eques auratus. Cum eo Prætor minor, & Prætor veteris Burgi. Delecti aliquot Senatores Mathias cognomento Grootheere eorum aduocatus & Scriba. Adhæc delectissimi ex ciuibus nigro omnes vestitu, numero. CCCC. pulchro ordine in equis.

Aduos

Aduocatus Mathias valde reuerenter lingua cum provinciali alloquitur, in hunc sensum: vt diceret eius aduentum toti esse ciuitati optatissimum. Iucundissima illius praesentia fieri vt dubitare ultra nemo possit de voluntate eius animoq; in solidū placato: gratiā publicē haberi, ciuib; se resq; suas illius permittentibus arbitrio ac potestati: vteretur, fruereturq; sua vrbe. Porta & via illa longa ad usq; palatiū vtroq; latere rubro cineritio nigroq; pāno erant conuestitae. Stabant primores Opificum omnium Collegiorum pulchra serie togistalaribus amicti funalia manibus tenentes ab vtroque latere plateae numero quingenti, qui omnes ingredienti Principi in genua procubuerunt. Ardebant super perticas vnde panni dependebant faces quatuor vlnis inter se distantes DCC.LX. Tota via praetensas habebat lineas panni. LXV. quarum singulae continebant. XXX. vlnas. Stabant ad portam quoque Principes sacerdotum Abbas Blandiniensis, Abbas diui Bauonis, Abbas Bauuvelonis, Abbas Geraldimontis, Abbas Niniuensis, Abbas Tronchinensis, Praepositus diuæ Pharahildis Gandensis, Decanus Christianitatis, Omnes pastores Ecclesiarum ciuitatis cum suis collegiis, Quatuor ordines mendicantes, Beghinæ vtri usque domus, qui omnes debitum honorem & reuerentiam Principi exhibuerunt. Venerunt cum Philippo Stampanus, Rauestanus, Theobaldus à nouo Castello, Antonius nothus, Adolphus Cliuensis, duo filii Domini Croiacensis, aliiq; viri nobiles. CCC. absque filio Carolo, & Ludouico Delphinno, & Domino Croiacensi, quos ob certas causas adducere secum noluit. Habuit circum se ad custodiam sui corporis quinquaginta sagittarios. Ingressi descendit de porta virgo decentissimè ornata ostendens scripturā hanc: Inueni quem diligit anima mea. Sed spectacula & theatra per viam per compta exhibita quis cōscripserit? Quatuor totas horas à porta ad usq; aedes suas haesit, dum spectacula contēplatur, Imprimis grādi spectauit voluptate C. Caesarē vrbs Gandensis (vt volunt) conditorem, sedentem in medio Senatorū, vbi à Marco Cicerone laudabatur eius clementia, dicente nullam virtutum illius clementia fuisse maiore. Et aliud in quo intuebatur quo pacto Cn. Pompeius captū habens Regē Armeniae libertati pristinae illū restituit. Super portā turritā minore precioso panno vestitā, ostensum nobilissimū vellus aureū, & ordo illius illustrissimus ab Philippo institutus, cum omnibus nominibus & insignibus procerum, qui eo tempore fratres erant & socii illius clarissimi Collegii, hac serie Tarraconensis, Aurelianus, Croyacus, Antoniensis, Vergiacus, Noyellius, Charolesius, Humerius, Ariennus, Golizēnus, Montisacuti, Stampanus, Cuymbrius, Vvilerualius, Alenconius, Blesus, Alnetanus, Molenbacijs, Alaniacus, Crequiacus, Noui Castelli, Hanbordinus, Ostrobantijs, Verianus, Brederodius, Alchiacus, Cliuensis, Alnetanus, Nothus Burgundicus, & Rauestanus. His subiectum erat carmen. Aduenisti desiderabilis quem expectauimus in tenebris.

Philippi Comitatus.

Equites alicui rei velleris.

Et alio quodam theatro de filio prodigo satis appositè Pater peccauit in cœlum & coram te. Ante regiam (dictam ten Vvalle) homo in formam leonis artificiosè effigiatus prænaso freno eius equi Principem intrò deduxit. Ibi Prætores & Decani Senatusq; rursus salutantes Ducem, gratias illi egerūt de eius clementia & iucundo aduentu, iisdem quibus suprà verbis, sed Flandrico idiomate, per Petrum Bierman aduocatū pronuntiatis: lachrymati sunt complures præ gaudio hæc omnia intuentes.

ANNALIUM FLANDRIÆ LIB. XVI.

Sed reliqua spectacula tam multa, conuiuia vicatim agitata, choros, tubarum melodiam, ignes, turrium illum celebrem sonitum, certamina in sequentibus diebus, per ludos, per ignes, omnium Opificum per sua Collegia, premia pro iis proposita, simulachra equestrium pagnarum inter nobiles, ciuesq; commissarum, Conuiuia data à Principe, data item à ciuitate, aliis commemoranda relinquimus, non rem absoluisse, sed attigisse contenti. Ad primum diem Calendarum Iulii in Nouo Castello iuxta Neapolim moritur Alphonsus Rex Neapolis, Siciliae, & Arragoniae anno regni sui Neapolitani. XXII. ætatis verò LXVI. Fernandum filium suum nothum Neapolitani Regni testamento scripserat heredem, Eugenii Nicolaique Pont. iuuantibus suffragiis: sed Arragoniam & Siciliam Ioanni fratri reliquit. Hic erat auunculus Principis nostræ Elisabethæ, absolutus omnibus numeris Princeps. Inter eum & Philippum mirus adoleuerat amor & amicitia, quanquam neuter vnquam alterum oculis conspexerat. Gessit Philippi ordinem, & Philippus vicissim illius. Huius Regis incredibiles virtutes, certatim scriptores ad cælum tollunt. Nemo vnquam alius magis religioni erat deditus. Quodam tempore quum inter sacra obeunda tremor accideret terræ, ita vt templum corruere timeretur, sacerdosque trepidus ab altari cum populo fugeret, Rex apprehensum illum altari reddidit, coëgitque sacrum perficere. Rogatus autem qua fiducia tanto auderet permanere in periculo, Respondit, Corda Regum in manu Dei sunt. Omnes enim præcipuas totius scripturæ sententias tenebat memoriter. Quater & decies totum vetus ac nouum testamentum diligenter perlegerat. Habebat quendam senem grammaticum (Martinus nomen) quem nunquam siue domi siue belli passus est abesse à suo latere, illoque ceu præceptore utebatur. Viros literatos cuiuscunque professionis maxime dilexit ac promouit. In re theologica grauitate ac doctè nonnunquam disseruit. Oratores, poetas, & historicos, maxime autem C. Cæsaris commentarios & Titum Liuium plurimum coluit atq; auidè legit, assecutus tantâ latini sermonis facultatem, vt Epistolas Annii Senecæ verteret omnes sceleriter in linguam Hispanicâ. Improbabat vehementer illorum sententiam, qui negabant literatos esse debere Principes: & frequenter hoc apophthegma habebat in ore: Rex illiteratus est asinus coronatus. Eo anno qui mortem eius præcessit nemo mihi crederet si motum tremoremq; terræ studerè perferibere, qui in eius regno Neapolitano vicinisq; terris accidit. Omnia grandiora ædificia, turres, palatia, tēpla, tā in vrbe Neapolitana q̃ alibi versa in acervos lapidū. Triginta amplius hominū milia sunt absumpta. Simul stellæ crinitæ quæ cometae vocantur, diuersis temporibus apparebāt. Vtinam multos tales Christiano nomini Deus daret Principes. Daret autem haud dubiè, nisi totus mundus in maligno posset. Ausus tanta sceleritate esset indignus. Audita Alphonsi morte Callistus Pont. tanto affectus est gaudio, vt sublati in cælum manibus clara voce exclamaret, Laqueus contritus est, & nos liberati sumus.

Oderat enim tanti Regis magnitudinem & virtutes, quanquā eius esset ciuis, & cōterraneus, cœpitq; omnia perturbationibus inuoluere. Fernandū nothum Regem diris fulminibus incessere, fingens Regnū ad Ecclesiā esse morte Alphonsi deuolutum, vt scilicet Petrolingio Borgiae, suo seu nepoti seu spurio illud attribueret, sæpe regnū aliquod illi pollicitus, sed eo in conatu Callistus capularis iam senex mortem obiit. Itā liberatus Fernandus ab Pio Pont. Callisti successore coronatus est, grauitate reclamantibus conuerentibusq; apud Pium

Alphonsi regis Neapolitani obitus.

Eiusdem heredes.

Alphonsi & Phil. mutui amor.

Alphonsi virtutes.

Prodigia ante Alphonsi mortem.

Cometa

Callisti Pont. gaudium à morte Alphonsi.

Fernandus Rex Neapolitanus.

Pium per suos Legatos Renato Andegavensi, & ipso Carolo Gallorum Rege Regni Neapolitani competitoribus: sed omnia frustra. Rumor erat magna vi pecuniæ veluti emptam de Pio eam confirmationē. Tradunt Alphonsum diuissimum Regem reliquisse Fernando filio sex miliones ducatorum, Sacellumq; tanta opulencia rerū omniū instructū, vt vltra vnum valeret millionē, qui decies continet cētena milia. Philippus quoniā primas erat. XII. patriciorum, ac bis patricius, vocatur à Carolo Rege ad montē Argiū, vbi in Ioannē Ducem Aléconii capitalis ferretur sentētia tanquā reū perduellionis, quod Anglis nimis fauisset. Respondet Dux quāquā per pacē Atrebatēsem, huiusmodi rebus exēptus esset, nihilominus tamē ad diē se adfuturū. Verū tamē vt securus esset cōtra Gallorū perfidiā, copias vndiq; quātas potuit cōtraxit. Idē fecit Rex rumorq; erat actimor pacē esse ruptā, moxq; ingēs futurū bellū. Sed Rex vidēs ita Ducē esse paratū, missis certis ad eū nūtiis, hortatur vt domi se contineat, exercitūq; dimittat, trāstulitq; Cōuentū ab Mōte Argio Vindocinum. Misit eō Philippus Ioannē cognomēto Aurifabrū præsidiē Luceburgēsem, qui apud Regē patriciosq; lōga oratione intercessit, & deprecatus est pro Aléconio, tā propinqua cognatione regi iūcto, tā praeclarē (sicuti & eius maiores) de Repūb. merito: qui quāuis nō nihil per errorē, imprudētiāve peccasset, nō cōtinuo capitaliter in tātū virū animaduertendū. Respondit autē Episcopus Constāntiensis, Regē optimē intelligere, cur tāto opere Burgūdio pro Aléconio intercederet: nec auditus est Philippus, sed sentētia capitalis in Aléconiū pronūciata est, sic tamē vt regis adhuc permitteretur arbitrio: quē postea rex motus (vt reor) Philippi precibus libertati restituit. Est qui precibus auūculi sui Arturi Ducis Britāniæ cōdonatū refert. Thomas Lexouijs eā de re scribit in hūc modū. Carolus Septimus in reos magnorū criminū mitis atq; clemētissimus fuit: & plusquā publica forsan exposceret vtilitas saepe criminū gratiā fecit. Duci Aléconii cōuictō, & in iure confessō, quod hōnullos de maioribus proceribus ac Principibus Anglorū sollicitasset de aggrediēda Normānia, pollicitus eisdē quod in oppida & castra terrarū suarū eos admitteret, & ea ipsis traderet, vitā donauit, cū tamē in solēni parlamēto, propter hoc à se cōgregato apud Vindocinū oppidū, per pares Frāciæ & cāteros illic in magno numero collectos, velut lāsā Ma. reus cōdēnatus fuisset. Ferebatur enim in suā excusationē eundē Ducē proposuisse, q̄ suāsu & in fauorē Ludouici Delphini degētis tunc apud Burgūdionū Ducē, dictā molitionē fecisset. Octauo Idus Augusti moritur Callistus Romanæ Ecclesiæ Episcopus. cui. XIII. cal. Septēbris successit Pius. II. Æneas Syluius, Scriba Frederici Cæsaris ad quē de more Legatos suos Philippus misit cōgratulātū: qui & pereos dies Bononiæ, Ardæ, Greueningis, Fiēnis, Fano Odomari locisq; vicinis præsidia collocare coactus est cōtra Anglos: qui quāq; inducias cū eo pepigissent, nō cessabant tamē ex Calesio in nostrās incurrere terras, prādasq; inde agere, operam ad hoc dāte Carolo Rege qui vehemēter optabat inducias illas ruptas, quod tamē nō potuit perficere. Septimo cal. Ianuariæ feriis, D. Stephani protomartyris moritur sine liberis Artūrus Dux Britāniæ successorē Frāncisco nepote eius ex fratre Richardo Britanno. Hic Franciscus se Comitē dixit Stampensem per matrem Margaritā sororē Ducis Caroli Aureliensis. Et Ioannes item Burgūdio frater Comitē Niuernensis, Stampanus appellabatur Comes. Rex tamē Comitātū Stāpensem occupabat, sed vtri horum fructum dederit non satis comperio. Per eos dies finito bello Anglico, pacem Atrebatēsem, quā Philippus infirmare nunquā voluit,

Alphonso diuitie.

Phil. accersitur à Rege ad iudicium Ioā. Alenconii.

Intercedit Phil. pro Alenconio.

Aléconius clemētia regis seruatur licet damnatus.

Alenconii crimina.

Callisti mors.

Pius Secundus.

Anglorū in Flātriā incursiones coercētur.

Artur. Britāniæ Dux moritur.

De Comitatu Stāpensi cōtrouersia.

Galliorū
era
ga Burgun
dos odium.

Galli modis omnibus frangere studebant, odioq; incredibili astuantes gentem Burgundicam omni conatu persequi. Nam quamvis pacem necessitate compulsi fecerant, odia tamen & similitates ponere non potuerunt. Vna autem res obstabat quod Rex timeret, ne magna pars nobilitatis ad filium eius, qui apud Burgundionem agebat, transfugeret. Non dubium tamen erat, quin pacem (nisi morte fuisset praeuentus) fuerit fracturus. Sed Deus ubiq; à Philippo stetit videtur. Quanto plus molestabant domum Burgundicam, tanto gloriosius ad ultimum usq; Philippi diem floruit. Sed quo omnia magis sint perspicua, historiā de hisce rebus à familiari Caroli Regis qui ad usq; mortē Ludouici vixit, ac de utroq; Rege haud cōtemnēda scripsit, attexere nō pigebit: praesertim cum plus semper fidei oculatis q̄ auritis tribuendū esse testibus nemo neget. Delphinus (inquit) ferē quinqueniū egerat in suo Delphinatu, nec ad patrē licet reuocatus redire curauit. Antea instigatore praeipuo Duce Borbonio patrē administratione regni deicere conatus erat: sed pater cōiurationē omniū cū illo nobiliū vicit ac perfregit filio ob id infensus. Ille Delphinus defuncta priore vxore filia Regis Scotie, in scio patrē Rege in Delphinatu suo exiēs duxit vxorē filia Ducis Sabaudie, nihil de paterno Imperio, vel debita illi obediētia ac reuerētia curare se indicās. Socero suo sine vlla causa bellū magno dāno intulit. Ecclesiae Romanae rebus Delphinatui propinquis dāna quoq; ingessit multa. Populo Delphinatui subiecto hactenus libero & opulento, nō minoribus exactionibus vestigalibusq; & tributis oppressit, quā hodie Gallicae oppressae sunt gētes. Assidue querelae de iniuria ipsius ad patrē deferēbātur, multosq; nobiles à regno patris in suā ditionē subduxit. Pater eam ob rē offensus cū exercitu Viēnam petit, vt filiū ad sui reuerētiā traheret, secumq; in Galliā duceret: sed nō fīsus patri, mēs cōscia mali mittit ad Mariscalcū Burgūdiæ rogās vt ipsum ad Philippū Ducē deducere vellet: quē ille benigne ac comiter acceptū vsq; in Brābatiā cū manu armatorū ad Ducē deduxit. Erat tūc cum exercitu Philippus apud Traiectenses Frisiae vt ibi filium suum Episcopum Morinorum Traiectensibus Episcopum praeficeret. Traiectenses & Frisones multū fauoris videbantur tribuere electo cui dā ex nobilitate Beroderode. Iussit suis Philippus vt omni cum honore Brucellae Delphinum traicerent. Reuersus rebus sceleriter perfectis ex Frisia Philippus Delphinum tanto excepit honore & humanitate vt ampliorem honorem nullo modo illi habere posset. Erat enim Philippus natura magnificus & honestatis cum ad omnes itum maximē ad magnos & illustres obseruantiſsimus. Vnde nunquam ad eundem dominum Delphinum (eō quod primogenitus domini sui Francorum Regis erat, & qui seruato communi ordine naturae eiusdem haeres, & per hoc dominus suus futurus sperabatur) accessit, vel locutus est, nisi cum genuflexione prauia, caput etiam nudatum haberet. Existimabat enim secundum sententiam philosophorum honorem etiam in eo esse qui eum merenti exhiberet. Nec simul quocunque adequirarent sen ambularent nisi ad dexterum latus eum stare permisit, ita etiam vt ipsius posteriora asseruans & vestigia sequens nunquam caput eius cui infidebat equi, permitteret caudam illius cui infideret Delphinus pertransire. Sed & cum ipse Delphinus omnibus esset praesentibus à patre sui Delphinatus priuatus, nihilq; omnino proprium haberet, talem subuentionem ab eodem Burgundionum Duce tamque honorabilem ac magnificam assecutus est vt profectio ad sumptus magni cuiusque Regis merito sufficere potuisset.

Ex Anos
nymo.

Delph. im
pietas in pa
trem.

Ludo. XI.
adhuc Del
phini im
probitas.

Causa qua
re Rex pere
secutus filiū
Delphinū.

Philipp. erga
Delphinum
proscriptū
liberalitas.

Philippi coi
mitas & re
uerentia erga
Delphinum.

Menstrua enim ab eo tria milia equitum seu Leonum percipiebat, quæ in annum. XXXVI. milium summam conficiebant: unde idem Delphinus cum tanta se benevolentia exceptum procuratumque conspiceret, suam etiam coniugem illò ad se adsciuit & attraxit, ex qua inibi nonnullas proles suscepit. Carolus verò Rex qui vix vnquã vera alicuius amicitie indicium predicto Burgundionum Duci ostendit, sed eum sibi inuisum suspectumq; potius semper existere putauit, talem filio suo inobedienti & sibi contumaci, beneuolentiam, honorem & beneficentiam exhibitam ægerimè tulit. Nam cum eiusdem filii sui sæuam erga se & intrastabilem animum agnosceret, quem ad nouas res moliendas procliuem esse satis compertum habebat, duplici angebatur metu, existimans quòd etiam cum ipse in iniuriam suam Burgundionum Dux callidè attraxisset: quemadmodum enim in superioribus tetigimus, etsi in Atrebatò iam olim inter Carolum Regem & eundem Burgundionum Ducem pax fuisset solidata & iurata, nunquam tamen propterea concordia seu vera charitas inter eosdem fuisse conspecta est: licet sæpe Burgundionum Dux eam se maximè captare velle ostenderit, quod vt non leui duntaxat coniectura approbemus, referemus casum ex quo vnicuique facillè constare possit, ipsum Philippum Regis beneuolentiam desiderasse, quodque de conuulsa gereret diffidentiam, sed plenè eius fidem vellet, indicasse.

Capta fuit (proh dolor) ab Imperatore Turcorum illa famata vrbs Constantinopolis orientalis quondam Imperii sedes, & caput, circa annum. M. CCCC. LII. diu antequam vlla apparentia aut suspitio haberetur, quòd dñs Delphinus cuperet ad Burgundionum Ducem confugere: quam Christiani nominis calamitatem anxio mœstoque animo percipiens, zelo christianæ fidei & religionis permotus, votum fecit & emisit cum omnibus ditionum suarum viribus se profecturum ad eandem urbem recuperandam, maximumque ac sæuissimum Christiani nominis inimicum expellendum, quoad sibi diuina pietate daretur facultas: maximè autem si interim terras ditionesque suas in tuto statuere posset. Non enim tam obtuso & hebeti sensu erat, vt Regis erga se animum ignoraret: qui naultis sæpe & manifestis indicis agnitus, sibi que spectatus fuerat. Igitur cupiens diuinitati oblatum à se pium executioni dare votum, quum aptiorem alium modum principatus suos & vnicum quem habebat vixdum puberem filium relinquendi sub tutela non existimaret se posse inuenire, apud Regem Carolum per suos oratores votum ac desiderium suum insinuare curauit, eum obnixè rogans atque obsecrans vt terrarum & dominatum suorum gubernationem atque administrationem, & dicti filii sui vnigeniti tutelam & curam assumere dignaretur, rogans item vt ad tam sanctum opus aggrediendum aliquem ex suis ducibus militaribus mittere vellet, qui vexillum & militaria Regis signa præferret, offerens sub eo Duce atque vexillo, tanquam regio missum nomine propriis sumptibus se militaturum. Magna hæc sanè & satis efficacia argumenta, quòd de sacra Regia maiestate diffidentiam minimè haberet sed eius omni via cuperet beneuolentiam adipisci. Nihilominus tamen oblationes eius attentæ non sunt, nec preces tantæ admittæ: sed agentibus malis & impiis quibusdam hominibus qui diffidentiam & dissidium inter Regem & Ducem foris uere iugiter & nutrire laborabant, vt suis prauis potirentur desideriis, tantumquam suspectæ spretæ fuerunt & contemptæ, suggerentibus ipsis fictè & maliciose omnia hæc per Ducem Burgundionum simulari, præsumitq; potius debere

*Prouentus
Delphino
assignati.*

*Carolus rex
semper alie
no in Phil.
animo.*

*Philipp. regis
gratia summa
mopere captauit.*

*Phil. voti
belli Turcici
inferendi.*

*Phil. Regi
ditionum suarum
tutela
tradere vult.*

ANNALIVM FLANDRIÆ LIB. XVI.

Postulatio Phil. in ma- lon partem accepta ab Rege. sub huiusmodi verbis veluti pacificis dolo exercitum magnum velle colli- gere, & regem circumvenire, vt improvifum & imparatum opprimere poffet, potius quàm quod ea quæ iactabat de expugnatione Turcorum vellet perfice- re aut tentare. Repulfam igitur paffus, cum nullo pacto fecuritati rerum fua- rum videret fe poffe confulere, fi tam arduam tam longam atq; difficilem ex- peditionem fufciperet, quiefcendum potius, & ad tuendos fui Imperii fines inuigilandum confultius duxit. Nectamen pofttea omifit (cum fœlicis recora- tionis Papa Pius Principes Chriftianos ad huiusmodi infidelium expugna- tionem cohortatus fuiffet, feq; præfentem cum quantis poffet copiis adfutu- rum obtuliffet, & comparata claffe adunatoq; exercitu vfq; Anconam ex Vrbe veniffet, vbi morte præventus eft) quin ad eam expeditionem magnas & va- lidas copias transmitteret, cum claffe optimè inftituta, cui rectorem ac du- cem filium fuum Antonium famatum ac ftrenuum virum præfecerat. Anto- nius autem audita Pontificis morte, cœptamq; expeditionem effe diffolutam, cum maiore claffis & exercitus fui parte domum fe recepit. Accidit item in- terea dum prædictus Delphinus fuum relinqueret Delphinatum, Ancelotū, feu Ladiflaum Regem Hungariæ & Boëmæ Magnum Auftriæ Ducem Mar- chionem Moraviæ, plurimq; aliarum terrarum dominum potentiffimum, qui filius erat vnicus Alberti Regis Hungariæ Boëmæ & Magni Ducis Au- ftriæ Romanorum Regis electi & filia Sigifmundi Imperatoris, filiam Franco- rum Regis Caroli Magdalenam nomine, in matrimonium fibi, fœdusque & amicitiam cum eodem Carolo Rege expetere. Erat autem is Hungariæ Rex propter ducatum Luxemburgenfem quem fui iuris effe dicebat, inimicus Bur- gundionum Ducis. Legatio ea celebratiffima venit in Galliam ad Regem qui tum in Turonibus agebat, deq; matrimonio promiffio facta eft. Sed repen- tē providentia illa quæ ex alto profpectans, omnia regit, moderatur, & guber- nat, Regum vniuerfa confilia irrita reddidit. Cum enim ei Hungariæ Legati complureis dies lati & hilares apud Turonos agerent, nihilque refaret nifi fponfam fecum domum deducere, lugubre ac trifte de improvifo de morte Regis fui nuncium adfertur, qui veneno factione cuiusdam competitoris Re- gni Boëmæ extinctus erat: vnde maximum profectò Reipub. Chriftianæ in- flictum vulnus. Erat enim fpes immodica de Ladiflao florentiffimo iuvene concepta. Euentus tamen huiusmodi non infaufus Burgundionum Duci fuit, qui cum acerbiffimo & potentiffimo hofte liberavit. Satis quippe con- fpicuum erat, ob id avidius fœdus illud à Carolo Regi amplecti, vt pro voto fuo Burgundionum Ducem vlcifceretur. Sed quum ibi effet frustrata eius ex- pectatio, non deftitit vbicunq; vtile fibi iudicaret, fœdera & amicitias, ad ean- dem rem perficiendam expetere. Nam & fœdus cum Dacorum Rege & cum pluribus facri Imperii electoribus atque Principibus fœdera fecit, maximè autem cum eis quibus inuifum vel odiofum Burgundionum Ducem cognof- ceret. Vnde & cum Leodiensibus, quod eos acerbiffimo ac fœuiffimo odio infectari Burgundiones ab antiquo fciret, fœdera copulavit. Vt enim qui ve- tuftiffimæ arboris molem, trunciq; robur ingens altis & extenfis longè radici- bus hærens folo, conatur euellere, procul primum per totius ambitum arbo- ris foffam ingentem effodit, vt ipfam pofttea fic circumfoffam, & iam vix vllis affixam fuis radicibus poffis profternere & excidere, fic ad excidendum & hu- miliandum domum Burgundiæ, (quæ tunc maximè præ cæteris Galliarum florere, rebusq; fecundis affluere confpiciebatur) Carolus Rex quafi circum- fodiens

fodiens

fodiens & radices procul denudans, & succidens quaquaversum poterat seu cum Principibus seu cum populis fœdera exquirebat. Habebat enim fœdus cum Duce Sabaudia, quem Lugdunum dum illic esset, huiusce rei causa accersierat. Sed & similiter cum Sutenfium populis fœdus copularat: qui inter cæteros populos (qui nullius pressi Imperio in libera Communitate degunt) viribus & armis potentes strenuq; habentur. Cum Henrico item Anglorum Rege sororis suæ filio, qui & in matrimoniū duxerat coniugis suæ neprem filiam Renati Regis Siciliae fratris Reginae Francorum, amicitiam quæsiuit. Et licet inducias cum Burgundionū Duce Henricus haberet, nisus tamen est illas frangere atq; cum ab amicitia Ducis retrahere. Ea amicitia Henrici & fœdus cum Carolo Gallorum Rege Henrico perniciosatandem euasit. Nam obeam rem ab Eboracensi Duce ac Comite Veruicensi regno tandē est deiectus & in Scotiam fugere compulsus. Dicebant enim hostes eius ipsum Aquitaniam & Normanniam Gallo Regi imperpetuum cedere, & filiū vnicū Eboracensis Ducis Eduardum Regem sibi elegerunt. Quæ res vt Carolo Regi infœliciter, ita Burgundionum Duci ex sententia planè ac fœlicissimè celsit. Accessit ad Caroli in Burgundionem simultatis cumulum, quod eius fauore atq; auxilio Eduardus Eboracensis ad regnū esset prouectus, pulsusq; ac deiectus nepos eius Henricus. Item quod Delphinum filiū eius contra suam voluntatē suscepisset ac confoueret. Igitur Carolus in omnibus locis Burgundionis ditionibus finitimis fortia præsidia imposuit, ostendens se de ipso Burgundione ac Delphino filio suo malè confidere. Sed ediuerso ipse Burgundionum Dux Philippus vir prudens & magnanimus, licet à multis vt idem faceret in suis oppidis admoneatur, id tamen minimè curauit facere, sapienter perpendens si ita fecisset, necesse habere gentes suas quas tranquilla cupiebat libertate regere, simul duo illa pessimæ seruitutis sustinere onera, tributū scilicet & militiam. Simul si & ipse iuxta præsidia Regis suis in locis collocaret præsidia, fieri vix posse quin vtrinq; cædes & incursationes fierent, ex quibus bellum quod vitare cupiebat, nasciturū foret. Vnde licet sæpe in Cūria Regis ac per totū regnum singulis annis verno potissimū tempore, rumor vulgaretur bellum gerendum esse cum Burgundionibus, nihil tamen permotus Burgūdio Philippus, nunquam copias conscripsit, nec præsidia disposuit, contentus tantummodo edicta circum ciuitates suas proponere, vt omnis nobilitas atq; clientelæ armis atq; equis paratæ forent & instructæ in quemcunq; euentum. Fertur autem à plurimis, quod si hospitii sui Delphini desideriis & hortatibus accedere voluisset, non solum bellum Regi intulisset, verum etiam Eduardū & Anglos ad idem aggrediendum concitasset. Sed nec id faciendum, nec tali iuuenili Delphini desiderio obtemperandū esse putauit: non immemor fœderis quod Atrebatum cum Rege percussisset: nec quantas suis terris regniq; accolis afflictiones & calamitates præteritorū bellorum tempestas attulisset. Subsistere igitur & ditionū tam Regis quàm suarum maluit tranquillitati ac quieti consulere, quàm rursus bellorū faces accendere, quæ vtcunq; extinctæ vel saltem sopitæ esse videbantur. Egit autem legationibus multis Carolus Rex quas Brucellam misit, vt filium suum ad se remittere, vel ditione sua pellere, nec ipsum in terris suis fouere vellet: increpans etiam eum grauiter & insimulans, quod ipse cū cliens & beneficiarius suus esset, cum vetustissimis regni sui hostibus inducias facere, & seruare præsumeret. Sed de filio quidem pellendo domo sua, ad quam patris timens inimicitias se nihil sollicitante nec procurante confugerat, Burgundio

Causa quare Henricus VI. regno apud Anglos exutus

Causæ odii exaggerati regis in Burgundionē.

Ph. prudentia in tuenda pace, & cura boni publici.

Delphinus & Burgundionē et Anglos in patrem sollicitauit.

Querelæ regis apud Philippū.

Philippi excusatio cum honestate sua Regis desiderium adimplere se minimè posse defendebat, ut cum vel inuitum patri redderet, vel terris suis expelleret. Nam ita perperum de decoris labem incurreret, illūq; sibi imperpetuum infensum redderet, quē secum dum solitū naturę cursum futurū sibi Regē ac dominū expectare deberet. Contra ius gentiū etiā fore si eū qui cōsilius de humanitate ac benignitate ad se cōfugisset, eūq; hospitalitatis officio tractandū procurandūq; suscepisset, postea prodere vellet, reddēs illi cuius ob meritū ad se sub fiducia humanitatis cōfugientem duxisset: qui si id vel tenui cōiectura suspicaretur, forsitan ad hostes pariter quoscunq; citius transfugeret. Regem nanq; debere intelligere honorem filio delatum, non tam filio quā ipsi Regi habitum esse. Ob honorem enim regii stemmatis vnde ipse haberet originem, Philippum id facere. Nec Regem vereri debere ne aliquo modo contra patrem quid vel eius regnū moliretur. Nunquam hoc Philippum illi permittiturum, sed suadurum ut in patrem obsequium, honorem, & reuerentiam debitam habeat. Persuadurum se quoq; filio ut de patris clementia & pietate nullo modo diffidat: ad quod omnem suam operam Philippus pollicebatur. Multas quoq; iustas Philippus causas se habere dicebat cur cum Anglis inducias fecisset, quas longum sit enarrare. Philippus Delphinum quasi pignus pacis & securitatis sibi esse existimabat. Verē batur enim Carolus pater Philippo bellū inferre, timens ne magna pars procerum regni ad filium deficerent Delphinū, quod maximè verisimile esse Carolus non dubitavit. Facere tamē Carolus Burgundioni ac filio Delphino statuerat omnino bellū: sed morte praeuentus non potuit. Sepe enim diuina providentia Regum ac Principum vanitatem irritam facit, cogitationesq; pravas dissipat. Obiit regni sui anno: xxxix. Ita Burgundio tribus magnis liberatus hostibus Ladislao Hungariæ, Henrico Anglię, ac Carolo Francorum rege. In quibus tribus casibus, videri potest Deus fuisse protector ac propugnator pii Ducis Philippi. Obiit autem Rex ætatis sue anno. lxi. in castro cui Modunum nomen est, quatuor miliaribus ab vrbe Biturigum, anno M. cccc. lxi. in die Marię Magdalenę mense Iulio. Nec sine veneni suspicionē mors ipsa contigit: quod ipse adhuc æger decumbens sæpissimè questus esse dicitur. Sed & hanc suspicionem non modicum auxit, quod nullum aut minimū de eius obitu diutius Delphinus eius primogenitus luctum habuit: sed ei qui primus de morte eius nuntium detulit, tanquam sibi iucundissima attulisset noua, donaria dedidit non contemnenda.

Primordia regni Lud. dotici. xi. Pro quo etiam cum statim apud oppidum Hanonię cui nomen est Avennæ Comitissę, vno die missas exequiarum more, mediocri & parua cum solennitate fecisset, eodem die post meridiem se tunica brevissima, & rubro & albo panno partita vestiens, & caput similibus partito coloribus pileo cooperiens, venatum perrexit suis omnibus simili amictu ornatis. Sed & medicum patris quem ob huiusmodi veneni suspicionem pater in carcere detinebat in arce Biturigum (cui nomen medico erat Adam Fumee) statim post patris obitum non modo liberavit, sed & honoribus adauxit. Quod & de quodam similiter patris Chirurgus fecit: qui patre viuentē se suspectum illi sentiens paulō ante eius obitum Valentianās aufugerat.

Lud. rex patris inimicos complēxit

Cum autem de domo patris & regno plures lugubres deferentes vestes ob defuncti Regis honorem simul & amorem, ad eum vndiq; confluerent, eos a suo conspectu prorsus reiecit: donec aliis amicti vestibus, huiusmodi latus habitum & moeroris exuerent.

Habuit

Habuit Carolus Rex in deliciis mulierculam quandam, pulchram Agnetem dictam: nec eam quippe solam, nec ipsa eum solum. Sed habuit eū ipsa quoque Rex copiosum gregem muliercularū omni vanitatis generi deditarū, qui pellicū grex (proh dolor) sumptuosus & onerosus regno tum pauperi erat. Nam quoquo ipse Rex pergeret, illo etiam cū apparatu, luxūque regali gregem illum aduehi oportebat: ad quarū vanitates pascendas infinita pecunia expendebatur: ut longē amplius quā status Reginae consumeret: quas licet sciret saepe numero in eodem quo ipsa castro aut domo hospitari, patientiam tamen ipsa habere debuit: ita ut non mutire ob ea auderet. Querelas item alicui deferre nisi cum periculo non potuit. Capitale prope erat de pulchra Agnete aliquid loqui. Cū homo quiuis malus inuidiam alteri apud Regem conflare vellet, accusaretque eū, dixisse mala vel risisse Agnetem, capitalis Regis erat inimicus. Ipsa autem Agnes postquā filiam vnam aut duas ex Rege (ut rumor erat) peperisset, obiit in flore iuventutis suae, in villa Abbatis Gemeticensis monasterii, quae Mesuillum vocatur iuxta ripas Sequanae in Normannia. Sepulta est in eodem monasterio Gemeticensi, magnifico desuper structo sumptu regali monumento, cui Rex ad perpetuas anniuersarias exequias attribuit monasterio Villam dictam Annae villam, iuxta idem monasteriū in altera Sequanae ripa. Iacobus ille Cordis argentarius, cuius apud Regem tanta erant beneficia praestita in Normannia recuperatione, ab inimicis accusatus falsō, quod dedisset scorto illi venenum, mirū dictū est quid in carceribus & vinculis passus sit. Mercator erat ditissimus & argentarius. Eius pecunia potissimū Regi commodata, recuperata est Normannia. Exemplum, quod periculosum sit versari in Regum aulis malorū, qui non nisi malis vtuntur hominibus, creduntque adulatoribus & perfidis. Fuit autem Carolus rex statura mediocri, facie satis venusta, aequis humeris sed cruribus & tibis iusto exilior, & subtilior. Cū toga tus esset, satis eleganti specie apparebat: sed cū curta veste indueretur, quod faciebat frequenter viridis coloris vtens panno, eum exiliras crurū & tibiarum, cum vtriusque poplitis tumore, & versus se invicem quadam velut inflexione, deformem vt eūque ostentabant. Cibi ac potus satis temperans erat: quod ei ad valetudinis bonae conseruationem plurimum conferebat. Rarō aegrotauit, eō quod dietam sibi communem a medicis indictam satis studiose obseruaret. Lasoinia non modō in prima aetate, verū etiam iam senex satis & supra quā fas honestumque dedituserat. Cū ob regni depauperationem per maxima bella, fiscus exhaustus esset, plurimumque egeret pecunia ad expellendū Anglos & liberandū Normanniam, & quidam Episcopus illi suassisset ut decimam a toto clero exigeret, ea erat continentia & reuerentia erga Ecclesiae ministros ut id recusaret facere, dicens non bene celsisse Principibus qui id aliquando fecissent. Item Constantinopoli capta, cū Papa decimam a clero per Gallias exigeret, atque misisset ad hoc Alanū Cardinalem Auenionensem, qui non secundum taxationē, sed secundū valorem verum beneficiorū eam levare & colligere voluit: nō permisit id Rex, sed colligi tantū permisit per taxam non vtique veterem, sed reductam. Haecenus ille Caroli septimi, & Ludouici xi. synchronus, cuius nomen nondū inuenire quini. Cū apud Harlem Hollandiae hoc aut superiore anno ministri Ecclesiae grauentur onere vectigalium, quas vocant assisas, Nicolaus uan Yperen Consol oppidi, & Gherardus Nostruicensis Senator cum Scriba Guilielmo Paed, ab Vvalrauto notho domini Bredenrodi interficiuntur, in scio patre Bredenrodio. Hunc morū Antonius nothus

Agnes Caroli Regis scortum.

Caroli regis impense concubinae.

Agnetis apud Regē auctoritas.

Agnetis sepulchrum.

Iacobus Cordus.

Periculosum versari in Regum aulis. Caroli regis statura.

Caroli erga sacerdotum reuerentia.

Motus Harlemi in Hollandia.

Burguna

Ætas Burgundiæ eò profectus cum exercitu compescuit. Nulla memoria visatam
secca. sicca ætas quàm erat hoc anno, quò ab Aprili vsq; ad medium Octobrem nul-
Corinthi lus visus hymer. Vina valde erant bona, & levis erat annona: sed pestis non-
us à Tur nullis locis sauiit crudelis. Corinthum (inquit Palmerius) Mahometus Tur-
co subasta ca expugnat, totamq; Peloponnesum tributariâ sibi reddit, Demetrio & Tho-
Templum ma fratribus Palæologis inter se de regionis Imperio discordantibus. Comi-
di Petri Lo tia aurei velleris habita nusquam. Louanii incēdio conflagrauit templum
uanien. incē diui Petri Apostoli.
dio cōflagra

uit. M CCCC LIX. Pascha. xxv. Martii. Conuentus apud Mantuam de bel-
Conuentus lo Turcico per Pium Pon. indictus. Ad eum profecti sunt Principum Orato-
Mantuanus res magno numero. Eò misit suo nomine Philippus Ioannem Ducem Clinien-
 sum & Guilielmum Episcopum Tornacensem consiliarium suum gente Bur-
 gundum, Abbatem ante diui Bertini virum doctū: sed nihil ferè successit. Nam
 Christiana res acephala, iugibusq; discordiis lacera, quid ageret? Ioannes Bur-
 gundio Præfectum capit Ambianorū, iussuq; Philippi ducit captiuum Vilfor-

Præfectus dium. Sollicitatus hic erat ab Carolo rege vt Ambianos dolo Gallis proderet,
Ambianus ceperatq; consiliū de perficienda proditione. Sexto cal. Iulias die veneris sub
proditiōis ortum solis Carola Sabauda Delphini vxor apud Genapiam Brabanticē nixa
reāt. est filiū, cui nomen dixere Ioachim: sed paucos vixit dies. Susceptor eius erat
Ioachim del Carolus Comes Quadrilegius. Ioānes autē Plasiacus auratus eques qui nūn-
phini filius. tium Philippo attulit de natiuitate huius pueri, accepit ab illo octingētos leo-
 nes aureos. Tertio Nonas Augusti Iacobus rex Scotiæ eius nominis secundus,

Iacobi II. re moto bello in Anglos, dūm Rexburgum castellū obsidet, & tormentū quoda-
gis Scotiæ dam exonerari iubet, incautē nimis prope astans rupto tormento volantibus
morā fragmentis interfectus est, quem vt patrem patriæ populus defleuit. Habebat
 in matrimonio Mariam filiam Arnoldi Ducis Gelriæ Philippi ex sorore ne-
 ptēm, liberosq; ex illa Iacobum, Alexandrum, Ioannem, & filias duas. Ita pe-
 riit in flore ætatis suæ annum omnino agens. vñ detrigesimum: successit Iaco-
 bus tertius maximus natu filius. Numinis fortassis vindicta Rex ita periit, pro-

Guil. comes pterea q; paulò ante Guilielmum Comitem Donglassiæ in colloquium ad se
Donglassiæ vocatum propter leuem quandam regni affectati suspitionem, fœda cæde in-
 terficiendum curasset. Atrebatī horrendū quid contigisse legimus. Complu-
Facinus ne res fuisse inhumaniter igni crematos, qui de nocte occultas coitiones habuere
fandū stre cum diabolo, vñde magnam accepere pecuniā. Viri primarii mulieresq; com-
bati. plures iudiciis crematorum deprehensi, pars capti & sequissimis tormentis ad-
 moti, alii vi pecuniæ redempti, nonnulli solum verterunt, quidam verò adeò

egre flom in precis constantes fuere vt nihil confiterentur. Fuisse referūtur quidam ex
indobes iudiciis adeò detestabiles, vt quosdam sibi inimicos indicari curauerint tan-
inimicis quam conscios, reis in tormētis ad hoc coactis. Addunt in nocturnis illis con-
 uentibus ex omni ordine statuq; mortalium viros mulieresq; interfuisse, eosq;
 ibi diabolū in humanam effigiem transformatū adorasse, cuius tamen nun-
 quam videbant faciem. In illius verba mandatq; iurasse. Conuiuio ab illo pa-
 rato largiter epulatos, inde extincto omni lumine quenq; cū sibi proximē ob-
 lata promissuē concubuisse. Sine opē diabolica, in sua vñde exierant loca re-

loia in uel situtos. Post conuētus habitos Cathalauni, Lutetia, Montebasand, & Vindos-
Legatio Ca cini venit Brugas legatio ab Carolo rege, cuius erat princeps Episcopus Con-
rolī ad Phi stantiensis, per quem questus est Rex de Duce, quòd filium eius Delphinum
lippum. non remitteret, sicuti facere promiserat. Respondit Philippus, non per se stare
 quo

quo minus ille rediret. Nam hoc se hortatum illum fuisse sæpe atq; multum: sed Delphinū ad hoc non potuisse adduci. Vt vim autem illi vllam faciat non decere. Ad hæc se illi suasisse vt Delphinatum in parentis sui id cupientis traderet potestatem, quo facilius illius recuperaret gratiam. Questus idem Constantiensis de Philippo, quod Curia regali (Parlamentū dicunt) non satis obediret. Respondit per Guilielmum Episcopum Tornacensem, ex eo tempore quo Reges sibi asseruissent quosdam ex patriciatibus, vt Normanniam, Aquitaniam, Campaniam, Tolosam, eos suo arbitratu omnia gubernare, sibiq; eam quæ ad patricos pertineret administrationē, arrogare, quanuis esset lege cautum, Vt patriciis sua esset Curia priuata, ex Rege & delectis proceribus, promissumq; à Rege conuentu quodā Parisiaco vt. xii. crearentur viri, ad quorū Conciliū Dux vt duplex patricius vocaretur, sed nunquam fuisse vocatū. Se exploratū habere ab Iudicibus Parlamenti, solum iudicari pro Rege, auctoritatem, dignitatemq; parium patriciorū, ab illis confundi, corrumpi, deleri. Neminem ibi audere prerogatiuas, & exemptiones Comitatus Flandriæ defendere, neminem Ducatus Burgundiæ priuilegia protegere. De iisdem ferè rebus & Delphini reconciliatione, eundem Episcopum Philippus paulò post misit ad Regem: illiq; tum dixit Rex Episcopo, Caueret Philippus ne lupū sibi aleret qui deuoraturus esset eius oues. Venit in Flandriam ad Philippum Patriarcha Antiochiæ Pii Pont. Legatus, vt eum ad bellum Turcicū protraheret. Venere Oratores Davidis Imp. Trapezuntii, & Georgii regis Persarū. Simul Michael ab Alguriis & Nicolaus Assenbechus, Oratores Regis Mesopotamiæ, Costoda Legatus Ducis Georgianæ prouinciæ, & Moratus Vantberchius Orator Regis Armeniæ minoris. Epistola Georgii Persarū Regis (vt inuenio) hæc erat: Georgius Dei gratia Persarum Rex illustrissimo Burgundiæ Duci Salutem. Ne te lateant ea quæ in Orientalibus regionibus gesta sunt, scias me & omnes Principes Christianos Orientis, fœdus iniisse aduersus eos qui apud Constantinopolim Christianis inimicissimi sunt. Ego enim ad hanc expeditionem cum. xl. hominū milibus me accinxi. David Trapezuntinus Imp. triginta triremes & xx. hominum milia delecta habet. Bendian Mirigrelia Rex suam nobis operam & potentiam offert. Gorgoria Georgianæ Dux cum xx. milibus equitū adierit. Rabia Dux Anacosia cum fratribus suis & proceribus nobiscum fœdus iit. Berdebechus Armeniæ Minoris dominus, etiam ad hanc pollicitus est expeditionem hominum. xx. milia. Sunt nobiscum præterea in dicto fœdere populi, præcipuè Githiarani, Sasoni, & tres Principes Turci potentes ac promptissimi mouere bellum domui Othomannorum, quorum nomina Garomannus atque Gismahelbelus, Tertius Assenibech Regis Mesopotamiæ filius, quondam Carailuci. Hi omnes ea conditione sicut Latini nobiscum inferre bellum Turcis promiserunt. Quamobrem omnibus rebus posthabitis te rogo velis attendere. Quod si ego rebus aliis intendere voluissem, nunquam ad te Patriarcham misissem: cuius opera & mandato hæc inter nos liga contracta est. Mitto Oratorem meum, ex quo cognosces opinionem meam clarius. Vale in Christo. Data in castris nostris propè Tentoriū, quinta Nouembris, anno M. cccc. lix. Ducis verò Georgianæ hanc fuisse comperio. Dux Georgianæ illustrissimo Duci Burgundiæ, Maximo Frixiæ ac Hierosolymæ Regi Salutem. Quia te intellexi fidelissimum esse Christianum, & desiderare semper aliquid gerere, quod honori & amplitudini fidei sit vtile, sicut tui fecerunt antecessores, ideo multum desidero tuam habere amicitiam.

Nam

Parlamēto
Phil. nō obe-
diūt.
Patriciorū
dignitas ab
Rege violata.

Legationes
varie ad
Philippum
quibus inui-
tatur ad bel-
lum Turcia
cum.

Epist. Georgii
Persarū
Regis.

Epistola du-
cis Georgia-
næ.

Nam & ego Christianus sum, nec quicquam libentius facio quàm bellum ge-
 rere cum infidelibus, maiorum meorū semitas imitando. Post obitum enim
 patris mei multas Turcis ciuitates intercepi, & nisi superioribus annis bella
 quædam orta inter finitimos & me fuissent, maiora fecissem, sed mandato su-
 perioris mei Ludouici patriarche pacem cum illis omnibus facere volui: pro-
 misitq; Azembech aditum mihi præstare, ad Turcum debellandum: vt & ipse
 Bursiam possideat & Nataliam. Quare cum eo & aliis Principibus pacem
 iurauimus: quæ res à quingentis annis in nostris regionibus non est audita.
 Persuasibilis igitur tum autoritate Patriarchæ, tum literis domini Papæ Pii
 secundi, quibus ad nos scribens dixit Mantuæ conuenire omnes Principes
 Christianos, vt exercitum colligant: hæc ad te scripsi sciens te multum & om-
 nes de domo tua desiderare, ac recuperare velle terram sanctam. Vobiscum
 nos vna ætate domum Othomanorum, qui Constantinopolim iam tenent,
 debellare concepimus, & auferre Nataliam, id est, partem vltra Græciam &
 aliam quæ sui domini est & mare Euxinum diuidit, expugnandam nobis re-
 linquimus. Sic ipse Turcus in medio duorum positus resistere non poterit: cu-
 ius nomen è terra facile delebimus: quas ob res te ante omnes alios Latinos
 Principes oro, vt super his velis tuam cogitationem & curam suscipere: &
 non finas hanc commoditatem, quam offerimus, præterire. Nec eos imitari
 dedigneris qui omnibus rebus postpositis, fidei vtilitati vacare, & superinten-
 dere cupimus. Quod si hoc neglexeris, nihil à nobis factum est. Nam hac con-
 ditione nos Orientales obligati sumus, si vos domini Latini vnà nobiscum
 bellum geritis: alioqui ab ista lege soluti sumus. Omnia enim nostra consilia
 & rationes dependent à literis domini Papæ per dominum Patriarcham no-
 strum ad nos allatis, & veras esse præsupponimus: eritq; non possibile vos in-
 terim istis in regionibus tam pronis vniri voluntatibus quàm nunc sumus.

Literæ Da-
 uidis Imp.
 Trapezunt
 tij.

Datum Carchelæ anno M. cccc. lix. xx. Nouembris. Literæ Davidis Imp. Post
 salutationē libenter ad te scribo illustrissime Dux. Nuper ego & reliqui Prin-
 cipes Christiani, fœdus iniuimus contra Turcos bellum gerendi. Et ego fili-
 am Cathoianis fratris ac prædecessoris mei dedi vxorem Assembech filio Ca-
 rialuci, vt ipse firmitus contra Turcos, cum quibus iam bellum gerit, & multas
 ei regiones & oppida intercepit, procedat. Itaq; nos & ipse parati aduentum
 expectamus vestrum: quemadmodū ad nos per suos Oratores dominus Papa
 nobis significauit. Ego enim cū triginta triremibus, & viginti milibus homi-
 num paratus sum. Azembech autē cum quinquaginta milibus parat se ad sub-
 iugandam Bursiam & totam Nataliam. Quapropter ego tuam dominationem
 rogo principiū aliquod huic bello dare placeat: q̃ si feceris, adeo ipsum Tur-
 cum vrgebimus, vt facile sit debellari destruiq;. Sunt nobis quauis infideles
 confœderati Caromannus & dominus Sinopi, qui transitū nobis præstabunt:
 & omnino querunt quò se vendicent à Turco Constantinopolitano. Datum
 xxii. Aprilis anno. lix. Engerrannus tradit hos Legatos in itinere fuisse, xvii.
 menses venisseq; ad Carolum Regem & Philippū anno. lxi. Venere & legatio-
 nes ad Philippum Frederici Augusti, Mathiæ Regis Vngariæ, Alphonsi Regis
 Lusitanæ, Paschalis Venetorū Ducis multorūq; aliorū. Thomas Palæologus
 & frater eius Demetrius Pelopóneso, vbi regnabāt, ambo pulsi ab Mahumeto
 Turca, cū aliis multis nobilib. ad Phil. veniūt: qui cū Brucelle ægrotaret, Lau-
 rentio Rouerelle Ferrariensi Episc. Pii Pon. Legato constāter vouisse traditur,
 si mortis periculū euaderet, suo ipsius ductu in Turcas ducturū se expeditionē:
 sed

Alie lega-
 tiones ad Phi-
 lippum.
 Thomas &
 Demetrius
 Palæologi
 ad Philippi-
 pum.
 Phil. ægro-
 tans vult

sed venit ad eum Agne soror eius, vxor Ducis Borbonii, mater Ludouici Episcopi Leodiensis, multiq; alii qui magnopere tam longinquam profectiōem dehortabantur. Nihilominus tamen postquam reualuit, Legatos suos Tibur misit ad Pont. promisitq; se ducturum Constantinopolim aut in itinere moriturum. Comitia aurei velleris nusquam transacta. Natalis diui Maximiliani Imp. Aug. quarto Idus Martias, quando feriæ sunt diuo Gregorio Pape. Parentes eius Fredericus Augustus & Leonora Augusta filia Regis Lusitanæ. Moritur Adolphus Dux Sleſſu vicensis & Comes Holsatiæ sine liberis: succedit in opes eius Christiernus Rex Danemarchiæ: eratq; hyems tam gelida, vt illi ex Noruegia vsq; ad Lubecam per glaciem pateret iter. Sexto Nonas Maii obiit Antonius Episcopus Florentinus historicus. Mense Iulio feretrū diui Piatī martyris Siclinio Brugas delatum, metu (puto) belli, depositumq; ad Donatiani.

Maximilianus Augustus talis.

Adul. Dux Sleſſu vicen. Hyems gelida.

D. Piatius martyr.

M CCCC LX. Pascha. xiii. Aprilis. In Anglia nec finis nec modus erat domesticarum seditionum. Tres Richardi quorū supra fecimus mentionem, vtpote Richardus Dux Eboracensis, Richardus Comes Sarisberiae, eiusq; filius Richardus Comes Varuicensis, Principes erant foedissimæ coniurationis aduersus Regem suum Henricum sextū. Dux autem Somerseti Henricus Edmundi prælio superiore cæsi filius, & Hunfredus Buchyngamiæ Dux, Henrici Regis Reginæq; Margaritæ partes defenderunt, materno genere Gallicæ ambo originis. In agro Lichefeldensi signa collata: Rex Henricus vincitur, regius exercitus prope omnis deletur. Postea agente Regina forti animo fecmina rursus pugnatū iuxta Northantonam, vbi Hunfredum Buchyngamiū, Ioannem Talbotum, Thomam Egromondium compluresq; procures ferro cæsos amisit. Henricus autem rex captiuus ductus Londinum, interfectis decem hominum milibus. Hæc cal. Ianuariis. Reparat tamen Regina inuidio animo exercitum Regi marito liberando. Pugnatū acerrimè in agro Eboracensi, vbi Regina egregiè vicit. Interfectus Richardus Dux Eboracensis caput totius factionis, interfectus & filius eius Edmundus Comes Rotlandiæ. Captus Richardus Sarisberienſis, sed aufugit eius filius Richardus Comes Varuicensis. Regina Londinū mouens Regem liberat. Hæc sub cal. Martias nisi per quosdam fallor. Eduardus autem Comes Marchiæ Eboracensis victi cæsiq; filius fretus favore populariū, de integro bellum instaurat: sed mittit prius duos paruos fratres suos Georgium & Richardum in Hollandiam ad Philippū Ducem, vt sua illos fide custodiat. Præstantissimus Dux honorificè illos excipit, ductosq; Brugas magnificè colit. Decernunt dehinc vtrinq; de rerū summa sub mœnibus ferè Eboracensis ciuitatis, die festo sacrarū Palmarum, qui tum incidit in quartum cal. Aprileis. Hic. xx. hominū milia tradunt desiderata. Victus Rex cum Regina & paruulo filio Eduardo & Henrico Somerseti, fugit in Scotiam ad Iacobum regem. Ea pugna mirandum in modū debilitata res Anglica est. Eduardus victor regnum inuasit. Caput parentis aliorumq; Eboraci ludibrio exposita refixit, amplasq; fecit illis exequias. Ea victoria Burgundicè valde commodum accidit domui. Fauebat Gallicus Rex Henrico, Burgundio autē Eduardo: nō modò Gallus, quòd Gallica Henricus procreatus esset matre, vxoremq; haberet Gallicam, verum etiam ante omnia quòd eius fœdere & auxilio speraret se Burgundionem egregiè humiliaturū: sed deus vbiq; Philippi erat. Quòd si vtrunq; pariter Regē æquè inimicum Burgundio habuisset, maximè fuisset Flandriæ Burgundiæq; laborandum. Margarita Regina cum filio in Galliam

Seditiones domesticæ in Anglia.

Clades Henrici Regis. Fortitudo muliebri.

Henricus captiuus.

Reginæ victoria & regis liberatio.

Edu. Comes Marchiæ filios suos apud Burgundionem deponit.

Eduar. Eboracensis victoria et Henrici fuga.

Eduardus regnum inuasit.

ad pa.

Conuerse
peccatrices
Brugis.

Pontū Tur
ca obtinet.

Edouardi
regis in fra
tres beneficia.

Comitia au
rei velleris
celeberrima

Noui
equites

Turca
parvus

Franciæ no
men Turcis
formidolo
sum.

Christianis
simis pri
mus dictus

Carol. Ma
gnus.

Capetici
progenies.
S. Ludov
icus.

Rob. Ca
petus.

Burgūdi ter
ris opulētis
Galli inha
bant.

ad patrem suum Renatum Andegauensem, atq; ad Carolum regem pro auxilio confugit. Henricus autē apud Scotum se continuit. Hoc anno Brugis fundatur Domus sororū Betaniensium, quæ conuersæ vocantur peccatrices. Et fratres Franciscani dicti de obseruantia Brugis habitare cœperunt. Comititia summi ordinis aurei velleris habitata nusquā. Turca Mahumetus nostris fretus discordiis Trapezuntii rege capto & interempto, Pontum obtinet.

M CCCC LXI. Pascha quinta Aprilis. Statim post Pascha Philippus petente Edouardo Eboracēsi fratres eius celebri comitatu deduci curauit Calensiam, vnde mox in Angliam nauigauerūt: vbi Rex appellatus Edouardus Georgium Clarentiæ, Richardū Glocestriæ creauit duces. Sexto Nonas Maii Comititia summi ordinis aurei velleris celebrat Dux magnificētissimē apud Fanum Odomari, in templo diui Bertini Abbæ, per triduum. Maxima pars omnium procerū illius ordinis aderant. Aurelianus adesse non potuit. Alenconium Carolus rex captiuū tenebat, sed iniuria, quemadmodū Philippus (teste Engerranno) eo loci declarari prædicariq; curauit, nec reiici illum volebat ab ordine quasi ignominia aut perfidia (vt Rex dicebat) notatū. Hæc Comititia vt celeberrima, ita & nouissima Philippo in vita fuerūt. Venēre ex Germania Angliaq; viri nobiles spectatū tam triumphalem celebritatem. Fato concesserant Ioannes de Coymbre Regens Cypri, Alphonsus rex Aragoniæ, Andreas dominus Humerius, Theobaldus à NouoCastello, & Ioānes Vergiacus: quorū in loca suffecti Ioannes rex Aragoniæ & Nauarræ, Adolphus Dux Geldriæ, Iuliaci, & Zutphanæ, Philippus Pot dominus Rupellæ in Noylaco, Ludouicus Brugenſis dominus Gruthusius & dominus de Rous ex Atrebatibus. Mense Maio apud Genapiam nata Delphino filia & Anna nuncupata.

Hoc anno venerunt Legati de quibus aīno. lxx. sumus locuti. Addit Engerrannus adfuisse quoq; Legatū parui Turcæ, illumq; obtulisse quinquaginta milia armatorū, si magno Turcæ Christiani bellum vellent mouere. Legatū item presbyteri Ioannis, seu Regis Indorū, virum admodū literatum. Hos omnes nullam petisse pecuniam: Exercitū autem petisse Christianorū, cum signo Regis Francorum. Ducem copiarū & signum regis Franciæ, plus prodesse posse quā centum milia pugnatorū alterius nationis. Nominabant Carolū, Regem Christianissimū. Vtinam id verē. Olim Carolo Magno Imp. Francorūq; Regi, hoc nomen ob singularia eius merita attributū memoratur: At cur hoc nunc Gallici vsurpant Reges non video. Non enim à Carolo Magno, sed ab Hugone Capeto originem ducunt: nec Francorū reges, sed Gallorum propriè vocantur. Nam perfidus ille Capetus stemma Francorū regum ex sanguine Caroli Magni deriuatū extinxit. Legimus Capeticam progeniem Christiano nomini sapius grauitè nocuisse, vix vnquā profuisse. Ludouicus is cuius consecrata memoria est vir pius & bonus, conatus quidem est Barbaros humiliare: sed bello infelix nihil præstare valuit. In cæteris omnibus (excepta religiosa & quieta vita Roberti Capeti) parum admodū inuenio laudis. Negat scriptor Gallicus compertū habere quidnam responsi Legatis Rex dederit. Ducem autem promississe suam illis opem dummodo aliqua posset ratione pacem impetrare veram ac solidam apud Regem ita vt dum ipse procul ageret, omnia tuta & secura sibi essent domi: sed id (proh dolor) nullo potuit pacto contingere. Omnia Gallorū studia ad hoc maximè tendebant vt de Burgundione vltionem pœnasq; sumerent, eiusq; ditionibus tam opulentis, non secus ac mortuo cadaueri, corui solent famelici, inhiabant.

Vnde

Vndecimo cal. Augusti quando sunt feriae diuæ Mariæ Magdalene Rex Gallorum Magduni in Biturigibus moritur magna suspitione toxici Delphini iussu dati. Chirurgus eius suspectus fugit Valentianas. Adam Fumatus eius medicus coniectus in carcerem: sed mox defuncto Rege ab Ludouico solutus & honoribus auctus. Hic est Rex qui dum adhuc esset Delphinus tam fecdo maculauit patricidio Ioannem nobilissimum Ducem Galliarum, primatem parliumq; patriciorum Decanum, quanquam in signum æternæ pacis venerabile corpus Domini ad altare coniunctionis sumpsissent. Hic donec Philippus erat illi hostis, in metuq; esset amittendi regnum, laudatæ satis erat vitæ postea verò in spurcissima deuolutus adulteria, omnium bonorum animos confudit, exemplumq; perniciosissimū Christianis præbuit. Eo ipso die quo obiit, nuntius de morte eius venit ad Ludouicum filium in Brabantiam. Festur præ gaudio eo loci quo nuntium tam lætum accepit Delphinus Deiparæ virginis Sacellum vouisse. Statim apud Auennas fiunt exequiæ. Atrati erant Delphinus, Philippus, Carolus, Iacobus Borbonius, Ioannes Burgundio, Adolphus Cluiensis. Finitis exequiis purpuram Delphinus mox sumit & Rex consalutatur, atq; euestigio Laudunum petit atq; inde Remos. Hoc eo fecit maturius, quod metu Caroli fratris angeretur, quem pater præ illo coronandum existimabat, nisi Pius Rom. Pont. eius consilium improbasset. Omnis ferè nobilitas Burgundici nominis cum Philippo comitata est nouum Regem, ad cæremoniæ inaugurationis. Vngitur in feriis adsumptæ Deiparæ ab Ioanne luenaie Pont. Remorum, prius tamen eques ab Philippo ibidem creatus. Adfuere pares patricii. xii. Remensis, Laudunensis, Lingonensis, Cathalaunensis, Nopiomensis, & Bellouacensis Episcopi, Dux Burgundiæ, Dux Aquitanie, cuius loco sedebat Ioannes Dux Borbonius, Dux Normanniæ, cuius locum tenebat Ioannes Comes Engolismensis, Comes Flandriæ cuius in loco Ludouicus Comes Niuernensis, Comes Campaniæ cuius in loco Comes Vgelli, Comesq; Vindocinensis pro Tholosano. Aderant item Ludouicus patriarcha dictus Antiochenus, Episcopi Constantiensis, Lugdunensis, Biturix, Burdegalensis, Leodiensis, Cameracensis, Tricassium, Carnutū, Tornacensis, Morinorum, Ambianorum cum alia nobilitate non dicendo penè numero. Proximi autem fuere Carolus princeps iunior, Ioannes Dux Borbonius, Ioannes Dux Chuiensis, Adolphus Rauestanus eius frater, Ludouicus Comes S. Pauli, Philippus Dux Sabaudie. Ex Flandria Iudocus Halovvinus Archiprætor Flandriæ, Theodoricus eius frater, Hadrianus Haueskercanus, Christophorus Villanus, Hadrianus Vorholtanus, Hadrianus Borsalius cū aliis penè innumeris. Expleto prædio. xii. pariū, Philippus nobili ac perpetua animi sui bonitate vsus, ad noui Regis pedes procubuit: eumq; orauit per summos Domini nostri Iesu Christi cruciatus, diramq; mortem, vt omnem iram deponeret, quā aduersus eos conceperat qui authores fuerant discordiæ inter ipsum & patrem eius Regem defunctum. Simul vt nullos patris sui ministros ab se reiiceret: sed sineret sua quæq; obire munia: nisi quis fortè de infidelitate apertè esset conuictus: eoq; loci in illius verba iurauit: fidemq; illi fideliter præstitit de Burgundia, Flandria, Atrebatensio, aliisque omnibus quæ sub illo intra regni limites possidebat. Hæc omnia fidelissimè fecit Philippus, vt ferum infidelemq; Regis animum flecteret: pacem cum illo sartam, tectam haberet, quo sibi in Turcicam barbariem liceret ducere expeditionem, vt rei consuleret Christianæ, quemadmodum Pio Pont. promiserat.

Caroli VII.
obitus.Carolus
VII. adul-
teris infa-
mus.Carolus fra-
ter Ludouici
XI.Coronatio
Ludouici.Patricii
xii.Ph. obtesta-
tio apud no-
uum Regem.

Ea de re Robertus Gaguinus hunc scribit in modū: Cum Philippus Burgun-
 dorum Dux domum repetere cuperet, Regem magnopere cohortatus est iram
 si quam animo in proceres concepisset, deponere: obliuisci prorsus atq; oblite-
 rare quæ præterita erant: satis admodum esse illi quod nullo tumultu Rex es-
 set & vocaretur. Et quia frater illi esset, debere adolescentem amare atq; am-
 plecti: & patris hæreditatem cum illo legitima portione diuidere. Hæc atq; si-
 milia multa locutus, Philippus Ludouicum dimisit Picardiam reuifurus. Hæc
 illius sunt. Nihil certè Philippus omisit quod ad pacem totiusq; Reip. salutē
 pertinere arbitrabatur. Verum apud hominem tali indole taliq; præditiō
 ingenio quis precibus aut monitis proficiat? Utatur hic Galli sua maleuo-
 lentia, fingentes illum prauos imbibisse mores ex Flandria & Brabantia: quasi
 verò bonus ad nos venerit, natus & versatus iam annos plus triginta apud Gal-
 los. Constat adēo malo prauoq; aduenisse ingenio, ut statim totam Philippi
 aulam domumq; perturbauerit: ita ut rumor esset pariter cum illo cacodemō
 na intrasse. Agebat Lutetia Philippus in ædibus suis quæ Atrebatenses vo-
 cantur, ubi quanta se magnificentia, diuitiis & pompis ostentabat, legat qui
 nosse cupit apud Engerrannum. Immodicus in talibus erat, magnorūq; Re-
 gum apparatus non modò æquabat, sed superabat etiam. Vertit in se totius
 civitatis oculos. Magnus erat concursus Burgundico vidēdo triumpho.
 Non prodibat aliquō nisi Principibus septem vel octo comitatus, opulentia
 & splendore vestium inæstimabili: habebatq; omni tempore pro custodia sui
 corporis, xl. armatos circum se sagittarios. Rex summis Duci actis gratiis testa-
 tusq; illius solius esse muneris quod ad regnū peruenisset, Ambasiam petit,
 matrem suam Mariam Andegauensem visurus. Dux Lutetia Parisiorum ma-
 net adusq; cal. Octobris. Exequias amplissimas facit ad Dionysii Carolo regi,
 omnibusq; Regibus ibi sepultis, abs quibus ipse erat prognatus, amplumq; no-
 bilitati dedit conuiuium. Inde ipse in Flandriam Brabantiamq; rediit. Caro-
 lus verò filius Burgundiam petiit quam à tempore suæ natiuitatis non viderat.
 Paruulus inde deportatus fuerat Gandauum ibiq; educatus. Ex Burgūdia
 in Turonos se contulit ad Regem. Sub cal. Octobres apud Remos quosdam ve-
 stigalium exactores, quæ remissa sibi putabant, plebs motu facto occidit: sed
 mox decollati sunt ex authoribus seditionis viri plebei. lxxx. quibus de rebus
 Anonymus noster oculus non auritus tantum testis hunc in modū scribit:
 Rex Remis vnctus & coronatus expleto conuiuiō in monasterio diui Theo-
 doricī, statim toga mutata, quam dum ageretur consecrationis mysterium, in-
 duerat: aliam bicolorem (ut antea) vix vsq; ad nates perueniētem assumpsit.
 Cum autem ciues se & urbem suam & patriam suam commendassent, suppli-
 citer rogantes ut tallias, gabellas, & alia genera vestigalium à patre necessita-
 te belli imposita vel remitteret, vel moderari vellet: se benignum ac clemen-
 tem ostentare volens, publicè dixit & coram omnibus pollicitus est se maxi-
 mē desiderare id efficere, velleq; tollere omnes huiusmodi exactiones de re-
 gno, ipsumq; regnum in veterem libertatem omnino restituere, illisq; magnas
 egit gratias quod de huiusmodi rebus ipsum commonefacerent. Se quinquen-
 nio prope egisse in terris Ducis Burgundionum, in quibus tam magnificas ciui-
 tates, & oppida tam opulenta, & omnium affluentia bonorum referta, tam ho-
 nestas domos, omni genere suppellectilis tā decenter instructas & ornatas, po-
 pulosq; tanta libertate gaudentes, tam honestis vestibus & amictibus cultos
 politosq; vidisset: ut felicitatis atq; libertatis quoddam specimen, cuncta quæ
 illic

Car. fratris
 rationē ha-
 beri Philo-
 pus orauit.

Ingeniū no-
 uū Regis.

Pb. Burgun-
 dionū mag-
 nificētia Lu-
 tetia.

ostentatio
 muneris

Exegat ad
 D. Dionysii
 Phil. defun-
 cto Regis ce-
 lebrat.

Car. Burgū-
 dio ubi na-
 tus et educa-
 tus.

Motus Re-
 mēsis ob ve-
 stigalia.

Ind. Regis
 similitudo er-
 ga Remēses
 liberalitas.

Testimoniū
 regis de opu-
 lentia & li-
 bertate Flā-
 drorum.

illic videbantur, praeferrent. Nec ruinae vllae aut macerier vlla destructa ibi cer-
 nerentur. Ediuerso autem cum primo regnū ingressus esset, ubiq; ruinas &
 diruras macerier inuenisse: squalentes agros & incultos, veluti desertū quod-
 dam intueri ibi posse. Sed & homines tam viros quam mulieres tum vultuum
 macie tum detritorum & laceratorum indumentorum vilitate atq; etiam nu-
 ditate, tantum ostentare paupertatem atq; inopiam, vt potius bonis nudati &
 spoliati, ac veluti ex specu seu tetro aliquo carcere recenter extracti aestiman-
 di esse videantur. Ideo se maximo affectum dolore, seq; ex animo illis toti q; re-
 gno compati: quod eos tantis obstitis malis, tantisq; miseriis & calamitatibus
 oppressos inueniret. Velle se omni ope grauaminibus & vectigalibus oppres-
 som populum in antiquam vindicare libertatē. Per hac & similia verba quos-
 dam in bonam spem adduxit. Alii qui mores eius probē norant, cumq; vel in
 Delphinatu, vel alibi nouerant, vana omnia esse & inania quae promittebat di-
 xerunt: sicuti & rei exitus ostendit. Nam tributa & vectigalia non modō non
 mitigauit, sed auxit. Remorum ciuitas adeo stulta erat, vt tyranni promissis
 mendacibus crederet, exactoribusq; vectigalium denegaret tributum dicens
 Regem firmiter promississe se aboliturum & remissurū vectigalia, tributaq; om-
 nia noua: & pulsare est ausa exactores & inuadere. At missus à Rege exercitus
 Remos afflixit magna clade, alios exulatum mittens, alios strangulans in pati-
 bulo, alios truncans manibus, alios bonis omnibus multans. Ea fuere commo-
 da à Rege promissa Remis in iucundo aduentu. Iste Ludouicus eos qui sub pa-
 tre eius magistratus gesserant & dignitates habuerant, gaudebat priuare & de-
 iicere. Honorabilem virum Guilielmum Iouenalem patria Parisiensem Can-
 cellarium reiecit, virum tamē laudatissimum. Praesidem item Parlamenti mu-
 tauit, & sic complures. Omnia acta patris cupiuit rescindere, illisq; contraria
 agere. Finxerūt quidam nebulones Carolus patrem nisi bonis & dignis non
 dedisse beneficia ecclesiastica. Hac arte plani illi assecuti sunt beneficia. Nam
 omnibus ferē in rebus Rex studuit contrarium paternis facere actis. Et non so-
 lum sacra, sed profana etiam penē omnia contulit indignissimis, bonis nobili-
 busq; viris contemptis. Dux Burgundiae tam pius eius hospes atq; amicus ro-
 gavit eum pro remissione onerum & vectigalium pauperis regni: sed & in hoc
 & in aliis repulsam tulit: immemor prorsus erat & ingratus tatorum & tot in
 se Ducis beneficiorum. Quidam ex Ducis familiaribus rogabant pro quibus-
 dam officiis, sed nihil obtinuerūt. Inhibuit ideo Dux ne quis quid ultra ab eo
 peteret. Promiserat Duci se fœdus non facturū cum Leodiensibus Duci re-
 bellibus & hostibus: omnia sua promisit contra illos Duci auxilia: imō se sua
 morte eorum domiturum rebellionem: misitq; ob hoc Maserias oppidum sta-
 tim post obitum patris quingentas lanceas paternae militiae. Ideo statim Leo-
 dienses missa legatione Parisium, petierunt cum eo amicitiam & fœdus quod
 pater eius cum illis sanxerat. Hic contra morem suum, patris acta, hoc est,
 fœdus cum Leodiis confirmauit, in inuidiam Burgundionis tanti amici, absq;
 cuius opera nunquam ad regnum peruenisset, inscio quidem Burgundione, &
 non praesente nec vocato, qui tamen adhuc in vrbe erat Parisiorum. Hac gra-
 tia relata tanto benefactori à tyranno. Hac Philippus ægerrimē atq; impatien-
 tissimē (vt par erat) tulit, pluribus nimirū admirantibus, quod tam citō talem
 Duci, quem parentem solitus erat vocare, referret gratiā. Paucis postea die-
 bus Dux Burgundionum Regi valedicens domum se recepit. Hac illius Ano-
 nymi sunt.

*Lud. Regis
 simulata er-
 ga subditos
 misericor-
 dia.*

*Remensium
 credulitas
 ipsi perni-
 ciosa.*
*Regis in Re-
 menses sae-
 nitia.*

*Lud. rex pa-
 tris actares
 scindit.*

*Regis in
 Burgundios
 nem ingra-
 titudo.*

*Lud. Regis
 cū Leodiis
 fœdus.*

ANNALIVM FLANDRIÆ LIB. XVI.

Agens Carolus princeps in Turonis apud nouum Regem, quadā in venatione aberrās a viā cum quinq; tantū comitibus coactus est pernoctare foris. Graui-
ter Rex permotus circummittit inuestigatum, iuratq; se non prius bibiturum,
quā Carolus sit inuentus. Faces accendi iubet pagatim in turribus cæca no-
ctæ. Sed Carolus mittit mox nuntium ad Regem de suo hospitio, posteroq; die
Car. Burgū
dio Præses
Normaniæ
missō honesto comitatu ad Regem reuertit. Creatur Præses Normanniæ. Pol-
licetur illi Rex annua milia sex & triginta. Concedit Blesas vt Ducem inuisat
Aureliensem Carolum, vbi comiter humaneq; habitus per Normanniā reuer-
titur, regio Rothomagi oppidisq; aliis honore acceptus. Abbavilla, Hisdino,
Ph. à gravi
morbo con-
ualecit.
Ariaq; vbi vxorē repperit, in Flandriam rediit, perexitq; Bruccellam ad pa-
trem. Ad cal. Februaris Philippus Bruccelle adeo ægrotauit vt medici oēs de
eius desperaret longiore vita. Vocatus filius Querceto Hagnoniæ, circummit-
tit subito per oīa oppida & oenobia ditionū, vt pro Ducis salute fideliter ore-
tur. Id Postq; grandi vbiq; pietate esset factum, Dux conualuit. Philippus enim
a suis popularibus quantum nemo vnquam alius amabatur. Creditum est bo-
norum precibus conualuisse. Obiit domina Rauestana Beatrix Adulphi Ra-
Beatrix do-
mina Raues-
tana.
nestani vxor, neptis Elisabethæ principis, gente Lusitana, mulier cū primis reli-
giosa, pia & pauperibus benefica. Sub cal. Martias obiit Ioanna Barensis, vxor
Ioannæ Bar-
ensis obiit,
mater, lu-
berit.
Ludouici Luceburgensis Comitis Fani Pauli, quæ filia erat vnica Roberti Ba-
rensis Comitis Martensis, ex Ioanna Bethuniensi, Procomite Meldensi, domi-
na Ghistellensi, Duynkerdana, Brucburgana, Greueningana, & Varneftunensi.
Reliquit liberos, mares quatuor ac tres fœminas. Augustoduni in Sequanis
Nic. Rauli-
nus.
obiit Nicolaus Raulinus primū aduocatus in Curia Parisiaca, inde Ducis Bur-
gundiæ Cancëllarius, qui multa cū laude vbiq; se gesserat, gloriāq; & diuitias
sibi liberisq; suis abundē quæsierat. Fato concedūt Floquetus & Pothon San-
trailla, qui cū Stephāno Hyro egregii fuere duces in recuperāda Normannia.
Et Gauanus Quieretus fortissimus bello eques obiit Abbaville. Mense Maio
Natalis Lu-
dovici. xii.
parentes.
natalis Ludouici. xii. Gallorū regis. Parentes Carolus dux Aureliensis, & Ma-
ria filia Adulphi ducis Cluiensis Philippi principis ex Agne sorore neptis.
Susceptor eius Ludouicus rex nomen illi indidit. Margarita regina Angliæ fi-
lia Renati ducis Andegauensis susceptrix erat, quæ regno pulsa in Galliā vene-
rat pro auxilio cōtra Eduardū Eboracensem regni inuasorē, cui oīs fauebat An-
glia, Henricū odio nominis Gallici execrata. Exulabat tū Henricus rex Mar-
Hen. Somer-
seti Dux.
garitæ maritus apud Iacobū regem in Scotia. Henricus Somerseti dux fugit si-
mili modo metu Eduardi ad Carolum regē ex Anglia, sed mortuū illū inuenit,
atq; ab Ludouico rege captus est, qui tamē Caroli Carolesii precibus liberatus
Scotiā petere decreuit: sed metuens nimis Eduardi insidias, deflexit in Flan-
driam, ac Brugis aliquādiu se cōtinuit, hospitaliter, humaneq; à Philippo opti-
mo duce tractatus. Oppidū Enchrie ad Somonā amnem paruo tēporis spatio
Io. Alencon-
inus carcere
liberatur.
totū ferē arsit. Solutus à nouo Rege Ioannes dux Alenconius captiuitate. Pius
Pon. Max. vbi audit nouum Regē acta oīa defuncti inceslere patris, instat mox
apud illū pro abolitiōe sanctionis Pragmaticæ. Rex vt paternis oppederet in-
stitutis: simul sperās fœdus se habiturū Papæ cōtra Burgundionē, reddit Prag-
Pragmatica
sanctio
aboleretur.
Io. Ioffre-
dus Cardis
nalis.
maticā Pio abrogatā. Haud cōtinuò tamē obeditū est per Gallias, schola Pari-
siaca proximā totius Ecclesiæ appellante Synodū. Ea in re Ioannes Ioffredus
Iureconsultus Episcopus Atrebatensis pro bona Pio apud Regem nauata ope-
ra Cardinalatu Albiensi ab illo donatur. Fuerat is monachus Benedictinus
& Abbas Luxouiensis Bisuntinæ diocesis homo bene carnalis. Pragmaticam
illam

illam omnes simoniaci & avari magnopere oderant, ideo & eorū frenabat nō
 nihil inexplibilem cupiditatem. In literis Regis ad Pium hæc lego verba:
 Itaq; sicut mandasti Pragmaticam ipsam à regno nostroq; Viennensi Delphi-
 natu, & omni ditione nostra, per presentes pellimus, deicimus, abrogamusq;
 Datū Turonis die. xxvi. Nouēbris anno Domini M. cccc. lxi. regni nostri anno
 primo. Pii verba hæc: Tolle vt facturū Oratori nostro spondesti. Pragmati-
 cam constitutionē: & hoc factio quod nō est difficile, erige te totū in auxilium
 Christianæ religionis contra Turcos. Stude vt expeditio aduersus hostes fiat.
 Philippus Burgundiæ Dux clarus & potens tibi obsequentissimus est. Cæteri
 Duces & Comites regni tibi sine controversia parent. Exhibe te huius rei du-
 cem & caput. Nec dubita: Cuncta tibi erunt prospera. Hoc est negotium te di-
 gnum. Tibi hæc gloria seruata. Nihil est in quo te laudabilius exercere potes.
 Hæreditaria hæc tibi prouincia est. Nam pugnare cū Turcis & vincere, & ter-
 ram sanctā recuperare, fidē seruare & Ecclesiam Ro. honestare, Francorū regū
 propriū est. Datū Romæ. xxvi. Oct. anno incarnationis dominicę M. cccc. lxi.
 Pōtificatus nostri anno quarto. At quicquid scriberet ageretq; Pius, nihil pro-
 fecit. Mōtes Pyreneos prius in Asiam, q̄ Regē in Turcas promouisset. Nam de
 periculo Christiani nominis nihil laborabat. Nihil piū cordi habuit. Id solū
 malo voluebat animo, quonā pacto (liber iam ab Anglis) Burgundiones humi-
 liaret, extingueretq; si posset: quāuis tam bona fide illū aluissent Regemq; feci-
 sent: habebatq; sibi similes secum cōsultores, qui talia iugiter in aures illi instil-
 labant. Odium Gallorū in Burgundiones nunquam potuit intermori, nec pax
 integra sarciri, quicquid Philippus bonus Dux ageret.

Pii Pon. ad
 Lud. regem
 literæ.

Lud. xi. alie
 nus ab expe-
 ditione Tur-
 cica.

Cōtrouersia
 de archiepis-
 scopatu Ma-
 guntino.

Pii Pon. ad
 Philippū li-
 teræ.

Freder. Co-
 mes Palati-
 nus Pontifi-
 ci & Impera-
 tori rebel-
 lis.

M. CCCC. LXII. Pascha. xviii. Aprilis. Auxiliares Philippus copias, equi-
 tes cataphractus centū & sagittarios quadringētos mittit Adolpho Nassoui-
 ensi Archiepisc. Magūtino cōtra competitorē illius Dietherū Isenburgēsem.
 Electus erat Dietherus & cōfirmatus. Nihilominus tamē Pius cū Pon. vi & ar-
 mis auxilio Philippi Pontificatu eiecit, Adolphumq; fecit Episcopū. Cōstitit
 hoc schisma (inquiunt) Maguntinis vicies amplius centenīs milibus aureorū.
 Dietherū Fredericus Palatinus, Adolphum verò Comites Vvirtebergēsis &
 Badensis tuebātur, sed capti tandē erant, quāuis factio Adolphi euaderet supe-
 rior. Ea de re Pius hunc in modū scripsit ad Philippū: Pius II. seruus Seruorū
 Dei dilecto filio & nobili Duci Burgundiæ Salutē & apostolicā benedictionē.
 Scripseramus charissimo filio nostro Frederico Ro. Imp. Augusto, quatinus
 defensionē Ecclesiæ Maguntinæ vellet amplecti, & operā dare liberationi ve-
 nerabilis fratris nostri Georgii Episc. Methensis, ac dilectorum filiorū Caroli
 Marchionis Badensis & Vlrici Comitis Vvirtenbergensis, qui rebus aduersis
 bello superiori anno capti fuerunt à Fred. Comite Palatino. Rescripsit super
 hoc nobis animū paratū idem Imp. & adiecit eundē Comitē accēsum nō solū
 contra honorē sedis Apostolicæ, sed etiā post inducias Nurenbergiæ initas, eū
 astu & dolo cū aliis Principibus Imperialē dignitatē damnabili sua dominan-
 di libidine pessum dare velle. Quapropter ipse Imp. suadet obuiandum tante
 iniquitati ad cōseruationē vtriusq; dignitatis: & vt cōmunī noīe cū ipso Imp.
 tibi ac filio tuo Carolo licentiā concedamus arma sumēdi contra Palatinū &
 Dietherū de Ysenberch ac Comitē Catsenelleboghe eiusq; cōplices & adhæ-
 rētes. Sed quia nescimus quē sit in hac re tuę volūtatis intētio, deliberauimus
 prius ad te scribere, vt nobis rescribas qd intēdas. Nā si nouerimus hæc rē tibi
 cordi esse, & Capitaneatū vt cēset Imp. tibi deferemus, & nobis gratū est supra

modum ut nobilitas tua & filius tuus onus ipsum assumant, hortamurque & affe-
 22 Quosè requirimus, dum propter hoc non deseras religionem, quin contra Tur-
 22 cos (sicut sæpe pollicitus es) oportuna præstes auxilia. Erit igitur prudentiæ
 tuæ examinatis rebus id cōsiliū capere, quod dignū est tāto Principe, & quod
 Pius Pont. tibi ac domui tuæ gloriam & laudem afferat. Cæterum ex ipsis Imperatoris li-
 Philippo re- teris accepimus, nostra cōtemplatione regalem tibi concedere inuestitu-
 galem inue- ram, & non solum hoc deliberasse sapius, sed etiam affinitatem tecum con-
 stitutam vl- trā promitte- trahere velle, ratione filiae nati tui Caroli cum filio eius, & Vicariatū Impe-
 tit. rii in terris Gallicanis ultra Rhenum concedere: quod profectō nobis est gra-
 22 tissimum, idque serenitati suæ, tuæque generositati prosperum & scelix esse opta-
 22 mus, ad augmentum pacis & perpetuæ consolationis. Datum Romæ apud S.
 22 Petrum. xiiii. cal. Februarii anno Domini M. cccc. lxii. Pontificatus nostri an-
 no quinto. Sub cal. Augusti apud Rupelmundam decollati Ioannes Cousteyn
 Ioan. Cou- & Ioannes Iniacus Burgundus, nobilis quidem, sed pauper. Cousteyn condu-
 steyn & Ia- ctus ab hostibus ut Carolo principi iuniori daret toxicum, misit Iniacum ad
 Iniacus de- Pedemontanos emptum venenum, quo hausto intra annum Carolus morere-
 collantur. tur. Reversus Iniacus cum Cousteyn iustum nollet persolvere pretium, scelus
 aperit. Erat Cousteyn homo plebeius, sed diues nimis factus in Philippi ducis
 ministeriis. Rumor erat ab eo necatam dominam Rauestanam, quod hæc fere-
 re nō posset pompam & superbiam vxoris eius, quæ se vel nobilissimis æqua-
 bat heroinis. Bona Coustani in fiscum redacta clemētia boni Ducis vxori eius
 & liberis restituit. In Ambianis & Atrebatibus furum, latronum, & grassato-
 rum frenata licentia. Mense Septembri obiit laudatissimus Abbas diui Veda-
 Io. Clericus stasti Atrebatensis Ioannes de Clerc anno ætatis suæ octogesimosexto, cuius
 Abbas D. Vedasti lau- pietas liberalitasque per summam rei frumentariæ difficultatem in alendis pau-
 datiss. peribus enituit. Memor enim erat idcō tanta bona collata esse monasteriis, ut
 in necessitate inopum miseriam subleuent. Idem nouis ædificiis valde deco-
 rauit monasteriū. Est qui Philippi quoque principis eleēmōnem fuisse tradat.
 Ducentis retrō annis non habuit ea Ecclesia tam laudabilem rectorem. Suc-
 cessit ei Carolus Borbonius Archiepiscopus Lugdunensis & primas Gallia-
 rum Abbas commendatarius, nepos ex sorore Philippi ducis, qui rexit per vi-
 carios, sed laude nulla. Ludouicus rex in ducatu Burgundiæ salis tributum ni-
 Salis tribu- sus est exigere, sed Philippus intercessit, nec passus est vllō modo hoc fieri. In-
 sti Regi de- ducias à Philippo factas cum Eduardo Anglorum Rege frangi voluit: sed & in
 negatur in hoc tulit repulsam: unde Rex eiusque consilium, omni ope studebant Burgun-
 Burgundia, dioni incommodare. Nam regnum florere nō posse arbitrabantur, nisi humi-
 liato aut prorsus extincto Burgundionū principatu. Sed non est consiliū con-
 tra Dominū qui Burgundicam domū conseruatam voluit. His de rebus misso
 ad Regem Simacensi regulō: rogat Rex num Burgundio ex duriore factus esset
 Simacensis chalibe quā cæteri Principes ad quod Simacensis, nisi esset (inquit) ex duriore
 reguli libe- chalibe non ausus fuisset te per quinquennium & alere & protegere cōtra vo-
 rum respo- luntatem patris tui. Conticuit Rex, seque abscondit, nec ultra Simacensem ad-
 sum. misit. Brucellæ, Brugis, aliisque in oppidis equestrium certaminū simulachra
 commissa in honorē Agnes sororis Philippi, quæ defuncto marito Carolo du-
 ce Borbonio cum liberis suis quorū pulchram habuit progeniem, visum venit
 Io. Stamp- fratrē. Capti Brucelle tres viri ex familia Comitum Stampani, cum quodam my-
 nus insidiat- ropola, qui quandam fascinationē parasse dicebantur per tres viriles ac toti-
 tur Carolo- dem muliebres imagines iuniori principi Carolo infascinando. Custoditi fuere
 Quadri- gio. longo

longo tempore apud Quercetū Haynoniæ, ac pariter cum illis Carolus Noyerius ex fuga retractus, qui & ipse e familia erat Stampēsi. Coniurationē myropola detexit. Moritur Iacobus Steenburgius Abbas D. Andreæ Brugēsis immatura morte. Hūc reiecto Abba Sigero intruserat Philippus princeps precib. filia suæ Annæ quā ex Iacobi sorore susceperat. Habuit autē Annam in matrimonio Hadrianus ab Bonsalia dominus in Brugdam, ordinis equestris. Comitia aurei velleris hic annus nō habuit. Ludouicus patriarcha Antiochiæ & Bessarion patriarcha Constantinopolitanus Brucellam ad Philippum venerunt de negotio belli Turcici.

Lud. Patriarcha Antiochiæ & Bessarion Cōstantinopolitan. Brucellæ.

M CCCC LXIII. Pascha. x. Aprilis. Tertiodecimo cal. Maii obiit Robertus Iunior Præfectus Atrebatium, natus annos. xcii. primum aduocatus Ambianorum, inde captus ab Anglis & equestri donatus dignitate ab Henrico rege. Post obitum Henrici creatus Prætor Ambianorū à Philippo: sed adeo sæuè & crudeliter eo functus est magistratu vt odiosissimus Ambianis factus transferreret se ad Atrebatē. Liberos suos ad magnos prouexit honores: ex quibus vnus (Ioannes nomen) Episcopus euasit Ambianorū & Cardinalis toxico (vt fama erat) sublatus. Principio Iulii Insulā Philippus ex Brugēsis proficiscitur, vbi maximus illi exhibitus honos ideo q̄ iam per longū tēpus ibi nō fuerat. Mittit Guilielmū Episc. Tornacensem cū domino Montiniaco ad Pium Pont. offertq; illi sex milia pugnatorū contra Turcas suis impensis Duce filio Antonio. Nam ipsi propter perpetuam Gallorū perfidiā proficisci nō licebat. Margarita regina Angliæ regno exuta cū paruulo filio, tribus oīno comitata viris & paucis ancillis, parua naue ex portu Londoniensi ingēti periculo & labore Slusam appellit, cōductoq; celeriter Flandrico carro ad Comitē Charolefiū contēdit, quē Insulæ tunc agere intellexit. Cūm Rollariū venit, præmittit Insulam qui Comiti aduentū ipsius nuntiet. Mox iussu Comitis multa nobilitas ac clarissimi quiq; ciuium obuīa effundūtur Reginæ, deducuntq; illam quanto valent honore in ædes Robacēses totius oppidi tūc pulcherrimas. Eō Comes ad Reginā se euertigio cōfert, solaturq; mœstā flentemq; quantū valet, donatq; illi in byrsa holoserica mille leones aureos Philippicæ monetæ, posteroq; die iubet illā per suos honorificè deduci ad Philippū patrem agentē tunc Hisdini. Philippus certior per filiū factus de eius aduentu mittit repēte illi obuīam Betuneam vsq; bonū numerum sagittariorū metuens illi ab Anglorū insidiis. Accepta est Hisdini à Philippo perquā humaniter ac benignè, multis verbis cōsolata, multifariāq; culta, donata in super duobus milibus scutorū aureorū. Donatus dñs Varēng comes eius M. scutis, donatq; singulæ pedisseque singulis e. scutis. Aliud tamē Chronicon, Iussus (inquit) Tho. Berlettanus Philippi grarius donare Reginæ. xii. milia scutorū, donauit dūtaxat sena milia inclusa quādā in cistella, reliqua sena sibi clam furatus, ob quod furtū postea strangulatus fuisset nisi lo. Croiacus incessabilibus precibus Philippū pro illo fatigasset flxissetq; qui cōsolatus quantū fieri potuit Reginā, iubet eā fideliter deduci ad usq; in Barēses ditionē fratris eius Ioānis Ducis Calabrie, vnde ad Renatū ducem Lotharingiæ patrē suū peruenit. Vix credi posset quātas Renatus tū Philippo tū filio eius Carolo egerit gratias pro tātis illorū beneficiis filię collatis: eaq; Philippi humanitas tanto gratior calamitosa erat Reginæ quanto minus expectata. Sciebat se Philippus ab illa ex animo nō amari, propter partes Eduardi eius aduersarii, quas cogeatur Philippus magis amplecti. Sed tanta erat eius ingenita bonitas vt nemo nobilis in eius veniēs ditiones nō amplissimo afficeretur honore. Dolo Francorū grādis nata discordia in aula Burgūdica.

Rob. Iunior eques.

Legatio Philippi ad Pium Pont.

Marg. regina Angliæ profuga.

Ph. in Regiā benignitatis.

Thomas Berlettanus.

Discordia in aula Burgūdica.

Io. Croiacus
& Io. Stampanus Caro
lo Principi
suspecti &
inuisi.
 Ioannes Croiacus educatus à pueris in domo Philippi gratiosissimus totius aulæ, maximis honoratus auctusq; prouëtibus transit ad Regē, amplissimo honore ibi cultus, qui tamen rediit postea ad Philippū, restitutusq; est in pristinā dignitatē. Ioannes Burgundio Comes appellatus Stampensis, suspectus de maleficiis supra cōmemoratis recessit. Non audebat Charolesius cū illo versari propter fascinationes & toxica. Ludouicus ab Lucenburgo Comes Fani Pauli Charolesii familiaris Croiacum Stampensemq; infensē oderat. Comitatus Bononiensem, ac Pontacensem cū oppidis Somonæ fluminis, hoc est, Samarobriga Ambianorū, Corbeia, Perona, & Augusta Viromanduorū Philippus obrutus continuis Regis monitionibus pacis gratia restituit, pro quadringentis & quinquaginta milibus coronatorū veterum: cuius quidē restitutionis author Croiacus esse ferebatur. Hęc apud Hisdinū, quō & à patre & ab Rege euocatus Charolesius venire recusauit, dictitans quādiu Croiacus Stampensisq; capitales eius inimici apud Regem agerent, se non venturū, simul addens minimē sibi gratam esse ditionū illarum atq; oppidorum restitutionē. Nec debere restitui donec Rex pacem Atrebatensem iuxta formulam compleisset: Ita enim esse pactum. Orat autem Philippus Regem, vt pacis fideiq; seruandę gratia, pacem illam compleat. Promittit ille id se primo quōq; tempore facturū, quod nunq; tamen fecit, nec fidem vllam coluit. Hinc odia, similitates, seditionesq; inter illos perpetuæ. Hisdinum Legatos Angliæ, Hispaniæ, & Lusitaniæ ad Philippum venisse lego, maxima autē celebritate Anglicos. Domino Sauosio Præfecto Ambianorum & Atrebatū & Castelli Dullendii Rex successorē dedit dominum Alnetanū, nepotem Croiaci, gubernatorē eundem Insulæ, Doaci, & Orchiaci, nomine Burgundionis, cui & præfecturā Moretaniæ reiecto Habor dino norho Fani Pauli adiecit. Præturā quoq; Ambianensem eidem attribuit Alnetano: præterq; hæc oīa dedit illi duo milia coronatorū annui redditus nō absq; maxima multorū admiratione, præsertim cū Alnetanus Flandrus esset, nostraq; in aula educatus nunq; se Regi sacramento vllō deuinxerat. Sperabat fortē Rex mira per Croiacum illumq; eius nepotē se fabricaturū esse. Repetebat enim & illa tria Flandriæ oppida Insulam, Doacū, & Orchiacum: sed respōdit Philippus id quod res erat, nihil Regi iuris esse repetendi, donec res Flandrica hærede careret virili, tum demum assignatis prius Flandro. x. milibus nummū annui prouentus ius fore, sed nullo modo aliter, vt patebat per pacta matrimonii Philippi Audacis & Margaritæ Flandrensis, quā tamen pacationem solutā puto & abolitam in pace Atrebatensi. Inter hæc moritur Maria Andegauensis, mater Ludouici regis vita fama q; laudata matrona. Iam cepta ferebatur clanculū coniuratio in Regem per Britannum, Borboniū, Charolesium aliosq; proceres, ob alienationē & iniurias ab illo acceptas. Visus est Rex solus velle regnare, cū infimę sortis ministris, cōtemptis spretisq; magnatibus, quibus adeo nihil reliquit authoritatis, vt venationē cui maximē dediti sunt, illis adimeret, retiaq; plagas & venabula toto regno concremaret. Homo erat miris & nouis moribus, indole mala, ingenioq; prauo, sed acuto tamen & vafro in rebus malis. Renuntiat Episcopus Tornacensis Pium Pon. suo decreuisse ductu mouere in Turcam cum. xl. milibus armatorum, si modō Philippus per se aut suū Legatū cum senis adesset milibus. Eo accepto nūtio, statuit Philippus se fore ad mediū Maium insequentis anni cum exercitu ad Aquas sextias. Mense Decembri Adulfus filius Arnoldi Ducis Geldriæ ducit vxorē Catherinam filiā Caroli Ducis Borbonii Philippi ex Agne sorore neptem.

Princis

Restitutio
oppidorū
*Somonæ.**Caroli indig-*
gnatio ob
prædictam
restitutio-
*nem.**Pax Atre-*
bat. nunquā
à regibus cō-
*pleta.**Dñs Alne-*
tanus à Re-
ge honorat-
*us.**Insula, Doa-*
cum, Orchia-
cū repetun-
*tur à Rege.**Maria An-*
degauensis
regina Frā-
ciz lauda-
*ta.**Coniuratio*
procerū in
*Regem.**Arnol. Gel-*
deri nuptiæ

Principio Ianuarii Conuentus statuum Brugis, in quo tres interfuere Episcopi, & Abbates. LX. aliorumque primorum virorum magna multitudo. Discordia erat inter Principes patrem & filium. Carolus scripserat patri, nolle se apud eum agere, donec adessent qui toxico ipsum peterent. Croiacum pessime oderat, quum ob alias certas causas, tum quod author Philippo fuisse diceretur reddendi Bononiam & oppida Somonæ, antequam pax Atrebatensis esset completa. Gandavi apud Legatos trium statuum queritur grauiter de Croiaco Carolus. Minatum sibi fuisse carcerem, vocatum ab illo magnum diabolum: quo viuo non esset futura quies in aula. Consuluisse Abbatem Vvatinensem magicæ artis peritum de maleficiis quibus ipse Charolesius necaretur. Compositas ab Croiaco Stampensiq; imagines quibus fascigaretur morereturque Charolesius. His Legati auditis grauiter perturbati orant ut velit vnâ cum illis Brugas proficisci ad patrem ac veniam orare, ne maior sequatur turbatio. Obsequitur Carolus Legatorum consilio, quorum erat Princeps Abbas Cisterciensis. Postquam ad patrem peruenit ter pronus ante eum in terram procubuit, orsq; de Croiaco & Stampano querelas exponere Philippus silentium illi imperauit. De omnibus (inquit) tuis excusationibus scio nihil esse, ne vtrâ loquaris. Sed postquam huc venisti pro venia, esto bonus filius: Ego tibi ero bonus pater. Inde eum apprehendit per manum, & condonauit illi omnia. Pacis enim gratia multa Philippus fecit, & multa passus est, plurimâq; dissimulauit. Eo ipso die quo hæc facta est reconciliatio Croiacus mane Brugis egressus ad Regem se contulit Tornacum, vbi tum Rex monstrum quoddam alebat. Aulam nostram turbare studuit vasisque artibus magnates nostros suas in parteis allicere. Mense Ianuario Rex & frater eius Carolus Atrebatum venerunt, vbi alba campana quam vocant. XVII. milibus amplius pondo grauis cum regii honoris gratia pulsatur, quorûdam incuria rupta est. Opus erat visendum. Tornaci autem maximo fuit acceptus honore. Ab porta descendit virgo (vide plebeiam stultitiam) quæ salutans Regem liliû illi magni precii dedit in manum, aitq; Magnificè Rex sicut ego virgo sum, ita & hæc ciuitas virgo est. Nunquam capta sed semper in fide Francorum inuicta, singuliq; ciues singula huiusmodi lilia in cordibus gestant. Quod tamen falsum erat. Nam Tornacum sæpe captum fuisse constat, ut ab Henrico Imp. Fernando Comite & aliis. Venit Rex Insulam quod & Philippus colloquio habendo profectus est. Mense Martio Insulæ conuentus trium statuum, in quo Philippus exposuit precibus præcipuè Regis, se retardatum esse ab expeditione in Turcas, sed decreuisse cum aliquantis ad Pium Pont. copiis præmittere Antonium & Balduinum filios suos, donec ipse anno. LXV. cum omnibus suis viribus sequeretur. Insulæ in decursibus equestribus filius Domini Croiacensis interfecit magnum diabolum, hoc est, quendam ministrum Regis, nomine Pollarium, quem ob magnitudinem ac robur ingens corporis ita Galli nominabant, iactabantq; esse inuincibilem, omniq; in certamine fuisse inuictum. Comitibus sacri ordinis aurei velleris nusquam habita. Apud Lisveghe in agro Brugenensi institutæ annuæ supplicationes ob miracula sanctæ parentis Virginis. Moritur Maria Regina Scotiæ vidua Iacobi Scotorum Regis secundæ eius nominis. Hæc defuncto Rege marito malè sibi imperauit, in adultério vixit cum Adam Hepburgenfi homine coniugato, quem ad stuprum pellexerat quamquam ex Rege plures susceperat liberos. Auiam habuit matrem nam Mariam Adulphi Cluiensis Ducis uxorem, Philippi sororem: Matrem

Conuentus
Brugæ, quo
Carolus res
conciliatur
patri.

Alba cāpana
na Atrebatensis.

Tornacenses
Regis aduentum gratias
latur.

Pollarius
eques interfectus à
Croiacis.

Maria Regina
Scotiæ
adultera.

ANNALIVM FLANDRIÆ LIB. XVI.

verò Caterinam habuit filiam Arnoldi Ducis Gelriæ. Rex aufert Carcellens
si administrationem Normanniæ.

*Lud. Regis
perfidia in
Philippum
Sabaudū.
Ioan. Niuernensis Comes*
M CCCC LXIII. Pascha prima Aprilis. Philippus filius Ducis Sabaud
diæ à Ludouico Francorum Rege dolo capitur ac duos totos tenetur annos,
quamuis fide publica vocatus ab eo esset in Galliam. Carolus Comes Niuern
ensis Philippi patruelis moritur, cui Ioannes frater succedit in Niuernium
Rastellam aliosq; dominatus. Antonium & Balduinum filios suos mittit Phi
lippus cum sex circiter milibus armatorum subsidio Pio Pont. in Turcas.

*Exercitus
ex Fladria
adducitur
Pont. Pio.*
Gandenses sua ex iuuentute mittunt milites. CCC. XXX. pulchrè instructos.
Solut Antonius ex Slusa portu Brugenſi cum. XII. triremibus. Cum eo Simō
Lalanus & filius eius Philippus eques clarus, qui in itinere obiit. Comitaban
tur & alii multi nobiles & aliæ naues, sed defuncto apud Anconam Pon. om
nia irrita ceciderunt. Veneti promiserant omne genus instrumenta & arma
menta ad hanc expeditionem: insuper pro com meatu. XXX. milia ducatorum,
sex milia equitum & totidem peditum. CCCC. triremes, æsq; pro illis milita
re in annum, in stipendium verò militum decies centena milia ducatorum.

*Venetorum
opera et im
pense in ex
peditionem
Turcicam.*
Ità inuenio apud quendam scriptorem Gandensem. In Anglia Henricus Dux
Somerſetus bellum instaurat nomine Henrici Regis cōtra Eduardum Eboras
censem, sed bello capitur à Comite Varuiacensi, ac iussu Regis Eduardi capite
plectitur. Principio Iunii opera Sauosii Carcellensis rursus reconciliatur pa
tri, sed inter eum & Croyū nemo solidam gratiam sarcire valuit. Volhel
mus Flauiacus adeò scelus adulter erat vt amicas domi suæ coram vxore fo
ueret: patremq; vxoris carcere necaret, quod vxor vlta Volhelmum maritum
dolo tonsoris interfecit conscio Petro Louanio: quapropter frater germanus
Volhelmi Rhodolphus Flauiacus Louanium trucidauit. Rex ad Fanum Pau
li venit vbi ab Ludouico Comite valde honorificè accipitur. Inde Hisdinum
itū, vbi rursus Rex petit à Philippo Insulā, Doacū, & Orchiacū data pignori
(vt aiebat) Comiti Flādriæ Ludouico. Alia insuper quædam repetisse dicitur
quæ non explicantur. Commendauit illi Philippus filium suum Carolum
orans vt illi quicquid esset offensæ remitteret. Ad hæc vt ea quæ implenda re
starent pacis Atrebatensis perficeret, sicut promiserat quando oppida recepe
rat Somonæ, ad harum rerum mentionem iratus Rex subito discessit absq; res
ponso, petiitq; Abbæ Villam: sed paulò post sub finem Iulii reuertitur ad syl
uam Creciacensem, eratque Philippus Hisdini, nec se mutuò inuiserunt: nisi
quòd Croiacus crebrò intercurrerebat internuntius. Ioannes de Lesquerre Gal
licè dictus, homo nobilis sed sceleratus patibulo Hisdinenſi à Philippo datur,
quamuis fortissimus totius terræ Atrebatensis esset pugnator. Obtinere ta
men amici vt apud Franciscanos sepeliatur. Mense Augusto Pius secundus
Anconæ moritur, conatus Turcæ inferre bellum: sed tantæ expeditioni ido
neus Dux esse non potuit. Non enim Ecclesiæ ministris gladius datus est ille.
Imperator stertebat tanquam ignauus. Rex Gallicus totus socors erat: illiusq;
insidiis impediabatur Burgundio. Propter perpetuas seditiones nostras ac
mores longè corruptissimos, vrbes, principatus, & regna amisimus. Nemo
emendare: nemo remedium quærere, omnes auaritiæ ambitioniq; studere.

*Ioā. de Les
querre sup
plicio affici
tur.*
*Pii Secundi
di mors.*
Citabo verba Ioannis Simonetæ ea de expeditione, quæ sunt huiusmodi in
historia Francisci Sphortæ. Per idem tempus Pius Pont. qui (vti ostendi
mus) posteaquam ad pontificatus fastigium euēctus est, omnes cogitationes
suas eò maximè contulerat, vt bellum aduersus Mahometum ab Christiana
Repub.

Repub. susciperetur, vbi Italiam extincto belli incendio pacatam vidit, rursus ad eius belli studia animum mentemq; conuertit. Quare non Italicos modo potentatus, sed cunctas propè Christianas nationes ad eroganda præstantiaq; iis belli auxilia qui pro tuenda Christiana religione arma sumpturi essent, epistolis legationibusque ingenti quodam animi ardore excitauit. Cum Venetis præcipuè, qui quod antea in Mantuano conventu renuerat spòte se facturos receperant. Cum Philippo Burgundionum Duce, & cum Mathia Hungarorum Rege foedus percussit: qui ei terra mariq; socii in bello forent. Hortatus est præterea longa & ornatissima epistola Franciscum, cui totius belli eius summam delaturus esset, vt ipse etiam Dei causam tuendam susciperet: ac tãpiã tam sanctã, tamque salutari expeditioni interesset. Franciscus etsi Pontificis consilium velut ab optimo pastore profectum probabat, tamen eam professionem, eo tempore multis de causis irritam vanamq; futuram prædicabat, quandoquidem alio apparatu, alia ratione huiusmodi bellum aduersus potentissimum Regem suscipiendum atque in illius finibus gerendum censeret. Sed ne omnino cõmuni salutis iustissimoq; Pii desiderio deesse videretur, misurũ se dixit (vt supra ostẽdimus) cum equestribus copiis quas nõ multo post in Flaminiam misit, Ludouicum filium, qui ei bello & interesset, & Pontificis lateri quousque liceret adesset. Sed enim Pontifex quanquam & corpore esset inualido, & Philippus Burgundio in quo magnam gerendi belli spem propter illius virtutem atq; potentiam posuerat, apertè suis finibus excedere recusarat, & ob id Cardinales omnesq; amici eum hortari rogareq; ne Roma discederet non cessabant: tamen animo pertinaci maturat ab Vrbe proficisci, multisq; post diebus Anconem perpetua febre conflictatus defertur. Triremes nonnullas quas consensurus erat, & in Illyricum transiturus paratas inuenit. Et iam multi ex Germania & Hispania perueherant Pont. secuturi, ea spe vt sibi ab eo stipendia pro vitæ alimentis penderentur: sed cum eius rei nihil inuenissent, nisi quod peccatorum indulgentia promittebatur sicut apostolicis epistolis fuerat vbique gentium fidelibus enuntiatur: indignantes remigrare quisque domum cœperunt. Aduenit præterea eodem vt erat prius constitutum Christophorus Maurus Venetorum Dux cum nauibus longis vt Pontifici iunctus vnã in expeditionem proficisceretur: sed tanta fuit vis morbi in sene præsertim & imbecillo corpore, simul cum ingenti solitudine animi, quod suos in irritum conatus casuros, seq; ludibrio futurum animaduerneret, vt paucis post diebus è vita excesserit. Fœlix profectò Pontificis mors, quæ, eum in tanto christianæ religionis subueniendæ studio euocauerit, fœliciorq; è cœpto cursu quem inisse iam pœnituerat eius cum laude reupcauerit. Constituerat enim sicut ex Othonis Legati literis Franciscus sæpe acceperat, Brundisium vsque tantummodo si vixisset nauigare, & ibi subeuntem hyemem consumere Romam postea irrita profectione Christianis Principibus culpam iniiciendo redire. Eo autem vita functo omnes qui Anconem venerant, ex Italia profecturi, statim vnde discesserant reuerterunt. Pii corpus Romam relatum est, vbi exequiis ritè solutis, primo Cardinalium scrutinio Petrus Barbus Venetus Pontifex declaratus, cui Paulo secundo nomen fuit, ei in Pontificatũ successit. Hactenus ille. Ludouicus Rex postquã de procerum in se coniuratione esset edoctus, mittit clãm ex Croteio oppido nothum Rubenpretum sceleratum hominem per mare in Hollãdiam vt Carcellensem apud Gorkem nullo penè comitatu agentem aut viuum aut mortuum

Francisci
Sfortie de
conatu Pii
iudicium.

Ph. Burgundionis laus.

Germani
milites Pontificis indulgentias donis redierunt
Christ. maurus Venetorum Dux.
Pii mors
agritudine
accelerata.

Paulus. II.
Pon. Max.
Ln. Rex Carolus Carcelensi infirmitate diuturne in Hollandia pernoctatum
Rubenpretum.

tuum capiat. At priusquam scelus posset perficere, agnitum Carolus latronē cepit, celeriterq; cursorem misit Oliuerium Marchium vt hæc patri Hildini agenti nunciaret, atq; vt se in tutum magis reciperet. Versabatur autem latro cum suis apud Gorkem specie mercatoris per spacium trium hebdomadarū. Suspecta primum erant hospitæ illorum arcana colloquia. Suspecti & tandem hospiti mores illorum. Videbant omnes esse selectos pugnatores. Detulerunt clam ad magistratum se timere ne quid pararent mali. Senatus Carolo indicat suspicionem hospitis. Dat ille negocium capiendi ducendiq; ad se. Est qui refert patrem illius nothi filium fuisse sororis Domini Croiaci. Eo ipso die sexto videlicet Idus Octobris Philippus à Rege ex Abbæ Villæ literas acceperat, quibus illi significabat se postero die velle eū inuisere atq; Hildini cū eo prandere, quod & Reginam præmiserat. Sint (inquit) parata omnia in meum aduentum. Sed Philippus inter prandendum acceptis literis filii, mox à prandio celeriter se recipit Insulam. Rex postridie de subitaneo Ducis discessu ac pirata suo capto factus certior, se Rothomagum contulit. Studebat Rex (vt fama erat constantissima) Philippum capere sicut captiuum tenebat socerum suū Ducem Allobrogum: Carcellensem verò necare, ac filiam eius cui vellet nuptum dare, Brabantiam Comiti conficere Niuernensi: Totum Philippi regnū inuadere, diuidere ac dissipare. At secus visum est Superis. Quod homo proponit, Deus disponit, dissipatq; sæpenumero consilia Principum. Rex vehementer perfidiam dissimulat, missaq; Insulam ad Philipum Legatione Rubenpretum repetit. De læsa fama sua queritur. Oliuerium Marchium Carolehi familiarem, quendamq; minoritam ecclesiasten Brugensem qui Brugis in publicis concionibus suis dolum & insidias peruulgarat, noxæ sibi dedi postulat. Se Rubenpretum misisse non vt Carolum, sed Ioannem Rociuillam Cancellarium Britannia missum à Francisco Duce de coniuratione in Angliam, in mari caperet, si fortè is in Hollandiam ad Carcellensem diuertisset. Adhuc Carolum nimis esse suspitosum ac timidum. Talia de Regis fide & integritate suspicari non debere. Philippum verò ab Hildino non oportuisse decedere, sed expectandum illi fuisse aduentum Regis, veluti illi receperat. Carolum fortè irasci quod exauthoratus esset Normannia administratione, & annua pensione sua spoliatus: illumq; reum esse perduellionis, quod cum Britanno fœdus aduersus Rempub. fecisset. Philippus sublimi residens solio panno inaurato circumvestito ad hæc respondit Rubenpretum captum non in Regis beneficio, sed in Hollandia, se non redditurum, sed supplicium de illo sumpturum si de scelere satis constiterit. Oliuerium nihil ad Regem pertinere, esse se sequanum. Franciscano se nolle manus iniicere, quod esset minister Ecclesiæ. Si filius vel suspitosus vel timidus sit, non illi hoc paternū esse. Se promississe expectaturum Regem Hildini, si nihil magnæ rei impedisset. Sua se promissa longè sanctius Rege seruasse. Plurima Regem promississe, quorum nihil præstiterit, imprimis de oppidis Somonæ & pace Atrebatensi. Simul Carcellensis paternæ reuerentiæ gratia clementer respondit, Non contra Rempub. sed pro Repub. cum Britanno fraternum habere fœdus. Nihil autem se moueri præfecturæ Normannicæ exauthoratione, contentum se esse paternæ benignitate. Hæc præsentē patre, seorsum autem ad Episcopum Narbonensem (si Emilio credimus) per hunc (inquit) Moruillarem apud patrem Rex mihi caput multis aspersit probris, sed faxo intra finem anni verrentis Regem poeniteat: quæ quidem verba referentibus Legatis, altius quàm quisquam ratus est

Rothomagus
Rubenpretus
capitur.

L. regis sce-
leratu consi-
liu in Phil.
& domum
Burgundicæ.

L. Rex Rye
benpretu re-
petit exca-
satis eum.

L. Rex Car-
oleu agit per
duellionem.

Phil. Legati
responde-

Caroli vera-
ba ad Episc.
Narbonensem
sem L. regis
legationem.
Moruillarem
lari.

est in cor Regis descenderunt. Legati autem erant Pont. Narbonensis & Moruillaris ille praefectus iuris cum Comite Vgellano. Mansit in carcere Rubenpretus quatuor aut quinque annos, nec scio quò deuenit. Eo capto piraticaeius naus aufugit. Rex per iram Creuechorum in Cameracensibus nothoBurgundiae Antonio abstulit, quam illi paulò ante donarat. Pridie Nonas Ianuarias moritur Carolus Dux Aureliensis anno aetatis suae circiter. LXX. Reliquit liberos: ex Philippi nepte Ludouicum Francorum postea Regem trium annorum puerum; & filiam annorum. VII. aut. VIII. Mittit Carcellensis centum nobiles viros in Angliam honoratum nuptias Edouardi Regis. Horum Dux erat Iacobus à Fano Pauli auunculus sponsae, quae filia erat domini Riuerii. Per hoc impeditur Carolus foedus quod Rex Ludouicus petebat cum Eduardo, ut res debilitaret Burgundicas, Flandrosq; Angli bello quaterent. Missus in Angliam ea erat de causa à Rege Alnetanus, sed Eduardus se auertit à Gallis, misitque literas Regis allatas per Alnetanum de foedere faciundo Philippo & Carolo; illisque narrabat omnia quae per Alnetanum Ludouicus illi aperuerat: unde admiratus Carcellensis coepit sibi à Rege aliisq; plus solito metuere. Plena enim erant omnia Gallorum consilia fraudis & insidiarum in caput Caroli. Hac per asperrimam & frigidissimam hyemem, qua continuum perseverauit gelu à decimo die Decembris adusque. xv. diem Februarii. Sub Calend. Februarias redeunt filii Philippi Antonius & Balduinus ab expeditione Turcica per ostium Rhodani in Burgundiam atq; inde in Flandriam, classe relicta in portu Massiliensi, adeò multis hinc pestilentiae amissis ut vix decimum quemq; militem reducerent. Philippus Brucella grauer aggrat. Circummittit Carolus edictum per omnes ecclesias, cenobia, sacrosque conuentus ut pro Ducis salute supplicationes instituantur. Inter hac Carolus Ioanne Croyo apud Regem agente omnes arces castellaq; Croiorum in Luceburgiis, Namurcis, Bononiis, Hanoniis sibi asserit, Croiosq; expellit. Dux ut reualuit Carolo procuracionem tradidit omnium suorum principatum. Is statim in Croios conuersus, cubicularios patris Croiacae familiae eiecit. Philippus vehementer ob id succensens filio, traditam procuracionem reuocat. Carolus scribit ad omnes ciuitates cur Croios odio prosequeretur, paterinaq; domo exigeret. Adniti illos ut rem Burgundicam ad ruinam perducant: nisos Carcellensem reddere captiuum. Fabricasse illos ut apud Regem omnem gratiam Carolus amitteret. Pollicitos Regi auxilium si post obitum Philippi bellum Carolo vellet mouere. Eorum consilio Regem tam acri instantia repetisse oppida Somonae. Consuluisse Ioanni Comiti Niquernensi ut defuncto Philippo, mox auxilio Leodiensium Brabantiam inuaderet Carcellensemq; extruderet. Ioannem Croium conatum imponere apud Namurcum aliisq; locis valida praesidia, quod quidem perfecisset, multaue post Philippi obitum Carolo abstulisset, nisi Namurcae, Hagnoniq; & alii videntes quorsum haec vergerent, fidelibus & inuictis animis obstiterissent, Croiosq; repulissent. Euocatum ab illis Ludouicum Bavarum Comitem Valenciae capiendoppido Luxenburgenfi, in quod ius se habere dicebat: quod quidem oppidū cepisset, nisi cognita fraude fortiter fuisset custoditum. Ob haec omnia (inquit Carolus in suis literis) iudicamus Croios oēs, capitales nostros hostes, vosq; omnes oramus ne illos recipiatis, nec credatis illorum literis. Datum Bruxellis. XXII. die Martii anno. M. CCCC. LXIII. Per Comitem Carcellensem Dominum eundem Belini & Betuniae. Carolus Dux Biturigum vnicus germanus

Creuechor
rex Ant.
Burgundo
aufert.
Caroli Ducis
Aureliensis
mors, et
liberi.

Caro, occupat
foedus
Anglicanū

Edu. à Gallico
foedere
alienus.

Hyems as
perrima.

Anto. Burgundicus
ab expeditione
Turcica

Philippi
morbus.

Croiorum
na Carolus
sibi asserit.

Croios ob
sta à Carolo

Car. Dux Biturigū Britāno adiūgitur contra Regem. manus Ludouici Regis annos natus circiter viginti, quum despectus Regi parua nimis apud illum haberetur dignatione, ac Biturigum ditione quam à patre acceperat, excluderetur, fugit ad Franciscum Ducem Britannia, qui primus coniurationem fecit optimatum contra tyrannidem Regis. Tradidit Carcellensis oppidum ac ditionem Alnetanam Iacobo fratri Comitis Fani Pauli reduci à nuptiis Anglicanis. Robacensis prope modum ceperat Alnetanum in ædibus suis apud Alnetum, sed aufugit tamen cum vxore & liberis bonisq; omnibus Tornacum. Biturix ex Britannia per literas Philippum vehementer orat pro auxilio contra fratris Regis tyrannidem. Borbonium Rex per literas ad se euocat. At Borbonio memori fortunæ Allobrogis sic euocati, consilium non erat accedere ad Regem, sed rescripsit illi de fcedere Principum facto pro iustitia & vtilitate Reipub. Mox mittit Rex in omnes ciuitates de coniuratione contra se & Rempub. inita. Habiti delectus, exercitus conscripti, coactum æs militare. Vetitum à Philippo ne ex Atrebatibus quisquam nomen det Niuernensi inter Somonam & Isaram conscribenti militem. Pridie Paschæ pax facta per magnates inter Principes patrem & filium, lachrymantibus multis quum Carolus ad pedes iaceret paternos exponeretque quomodo omnia quæ fecerat pro salute Reipub. paternoq; ac suo fecisset honore. Philippus collachrymans omnia condonauit. Conuentus aurei velleris nusquam habitus.

Capita coniurationis in Regem. M CCCC LXV. Pascha. XIII. Aprilis. Capita coniurationis in Regem Franciæ hæc fuere, Carolus à Francia frater eius Dux idem Biturigum, Franciscus Dux Britannia, Ioannes Dux Lotharingia ac titulo Calabria, Carolus Burgundio Comes Carcellensis, Ioannes Dux Borbonius & Aruernia, Iacobus Dux Nèmoracensis Comes idem Marchia, Ioannes Comes Armeniacus, Ludovicus Luceburgenfis Comes Fani Pauli, Carolus Comes Alebretenfis, Ioannes Comes Dunefius, id est, nothus Aurelianensis, & Antonius Comes Dominici Martini. Causa conspirationis barbarici & tyrānici erant mores Regis. Omnia sua solius esse iudicauit. Solus imperare voluit. Monarchiā Galliarum magnopere affectauit. Magnates omnemque regni nobilitatē nulla dignatione nulloque loco habuit, illosq; honoribus dignitatibus & opibus spoliavit. Paterna omnia instituta & leges contempsit. Osor regii sanguinis plebeios & improbos homines in familiam suam adsciuit. Homo planè sui sensus, & ingenio malo prauoq; qui solitus erat dicere, nisi humiliata Principum virorum superbia regnare se non posse: qui Carolum fratrem secum omni tempore instar serui seu captiui circumduxit, nec Biturigum ducatu quamuis paruo ac tenui vti frui sinebat: ita vt multis qui magnis magistratibus & honoribus fungebantur, nobilissimus iuuenis haberetur contemptui. Accidit vt quodam tempore peteret Vasconiā, atq; in Pictonibus contra consuetudinem suā fratrē relinqueret, qui frater adiutus ab Odone Areia Aquitano genere, familiari patris eius, sed qui dignitate & publico munere spoliatus, furtim specie venādi in Britanniam ad Franciscum Ducē aufugit. Hoc initium malorum. Repetit sæpe atque multum Rex fratrē, pacemque Britanni conciliare sibi studet: sed dolo omnia agit & nihil proficit: decretum illi erat fratrem reliquosque Principes opprimere, vt solus in Gallis regnaret cum nobilitate minoris dignitatis. Frater Britannusque magnis apud Philippum per literas agunt precibus, ne bono (vt vocabant) publico deesset, sed exercitum in fines Parisiorum adducendum curaret. Certus constitutus dies

Caro. Biturix fuga se proripit ad Franc. Britannum.

dies quo die mense Iulio omnes coniurati suis quisque instructi copiis in agrum
 conuenirent Parisiorum, ut barbaros Regis mores castigarent, atque iniuria
 tyrannidique illius obfisterent. Validissimum Philippus ex Flandria reliquisque
 Belgis suis adunat exercitum, illumque Carolo filio ducendum tradit. Idibus
 Maii Carolus patrem valere iubet: ab Bruccella mouet. Creuecuriam, Arleu-
 cium, Brayum Somonæ, Nigellam, Roiam, Mondiderium, Pontem S. Maxen-
 tii, Eanum Dionysii, aliaque in deditionem accipit. Sequana fluuio superato vl-
 tra urbem Parisiorum ad septimum lapidem peruenit in Belciam: confeditque
 solus in valle montis Hericii, quanquam nemo ex sociis adhuc aduenerat.
 Etiam dies definitus transierat. Nimis magna audacia Sequanam traiecerat.
 Spem ponebat in Britanno. Sperabat in tempore adfuturum Theobaldum
 à nouo Castello cum quatuor milibus equitum ex Burgundia: sed vterque fe-
 sellit, sicut & ceteri omnes coniurati: quos dubios & tepidos (ut apparet) red-
 didit regis auctoritas. Rex autem certior factus de rebus omnibus, nullo in-
 termisso itinere ex Biturigibus infestis copiis accelerat: ut illum prius oppri-
 mat quam reliqui se cum eo coniungant, spe magna ductus si vineat Burgun-
 dionem, debellatum fore, quod fratris aliorumque vires non tantopere formi-
 daret. Nullum vnquam prælium fuga tam infigne. Carolus Comes Cenoma-
 nensis Regis auunculus cum octingentis equitibus vixdum viso hoste fugit:
 quæ res nostris planè salutis fuit: quanquam ex horum quoque numero quæ-
 tuor amplius hominum milia fugam ceperint: quorum plurimi à praesidiis
 & regis stationariis fuere intercepti. Rex autem postquam ab hora diei deci-
 ma ad vesperam usque fortiter pugnasset, Corbolum septem à loco pugnae
 miliaribus dissitum, se proripuit. Carolus dum fugientem insequitur hostem,
 graue discrimen adit, accipitque vulnus in gutture tantum non lethale. Adhæc
 dum recurrit ferè solus ad suos, à paucis cataphractis circumdatus capitur,
 sed statim à Ioanne Cadeto eripitur medici cuiusdam Parisiensis filio, ut tra-
 ductor Galli. Cæterum Brabantii liberatum memorant à Roberto Couterello
 equite Bruccellensi, quod propius vero putem. Nec desunt qui bis captum
 referant prius ab Godofredo à fano Belini, inde à Ghiselberto Grassiaco. Re-
 dit inde totus sanguinolentus, sumptoque recenti equo, rursus euolat ut suos
 reuocet cogatque in vnum. Tanta enim tum paucitate erant nostri ut si vel cen-
 tum in eos inuasissent equites fugæ se omnes mandassent. Comes Sanctopau-
 lius ex propinqua in quam se abdiderat sylua prodit, multosque reducit, vn-
 dique nostris recurrentibus ad signa. Ità Carolus locum campumque suis fuga-
 tisque hostibus obtinuit. Quod autem non ibi interfectus sit aut captus, paren-
 tis eius attribuendum puto felicitati. Numen fauorque diuinus qui to-
 ta Philippum vita erat comitatus, in fine illum non deseruit. Iam vespere erat,
 sumpsit Carolus cibum, & ibidem pernoctauit: grandis tamen metus & tre-
 pidatio nostros incessit, ignorantes Regem tam procul fugisse, sed metuen-
 tes ne relictis copiis de improviso reuerteretur. Desiderati ex Gallis Pe-
 trus Brezæus Senescalius Normanniæ fraude (ut rumor erat) Regis, Godofre-
 dus à Fano Belini, Folquetus Prætor Eburonicum, Philippus Hannon, & co-
 plures alii nobiles. Capti filius Iumontii & filius Vindocinensis. Ex nostris
 verò pauci interfecti cataphracti, sed multi sagittarii. Ex nobilitate Philip-
 pus Lalanus & signifer Caroli Dominus à Bosco nimis procul insecutus ho-
 stem. Interfectus quoque Philippus Ongiacus & Balduinus ab Halovvijn Præ-
 tor Gurtracensis cum regulo Hamerensi. Captus Creuecurius, Haplincuria,
 Ayme.

Exercitum
 Philip. mite-
 rit subsidio
 coniuratis
 duce Carolo
 filio.

Castra Bura-
 gundionis ad
 montem Heri-
 cium.

Coniurati des-
 tituti. Caro-
 lum.

Conflictus ad
 montem
 Hericium.
 Gallorum
 fuga.

Regis fuga.

Carolus vul-
 neratur.

Carolus cap-
 titur mox
 liberandus.

Caroli vis-
 itoria.

Petrus Bre-
 zæus.
 Nobiles cap-
 ti aut capti.
 Phil. Lalan-
 ni interitus

Aymericius, Inchiacus, Rabodingus autem tempori rediit, multosque secum
 reduxit in castra. Gulielmus à Stavela procomes Eburnensis saucius multis val
 peribus ad pontem divi Clodoaldi Ioachimo Roaldo Præfecto Parisiensi se
 dedere coactus est. Hic maior Salasardus, Robertus Elocquerus, Mala Vryea
 & alii quidam regii opima præda & captivis ditati sunt. Pontem illum nostra
 præsidia reliquerant ad rumorem Caroli interfecti, illumque Roaldus repara
 rat. Simul pontem S. Maxentii ad Maram Mbiacus Compendii Præfectus ce
 pit: quo factum est ut ex nostris qui fugerunt ubique interclusi caperentur, tra
 ctique Lutetiam partim ferro, partim flumine demersi interirent. Simul accidit
 ut non prius Philippus de euentu pugnae posset fieri certior, quam post quin
 tumdecimum diem quam erat pugnatum, vndique itinera transitusque obsiden
 tibus hostibus, rumoremque celebrantibus Carcellensem cum suis omnibus
 esse confectum: vnde tantum luctus ac tristitia apud Atrebatenses mox ortum ut
 quid consilii caperent ignoraret, nisi Philippus Sauensius fidelissimus eques
 subito ad quingentos omnes ferè equites adunasset, Roiamque & Mondideriū
 contra regios defendisset, quam ob fidem & magnanimitatem constituit eum
 Philippus Præfectum totius Comitatus Atrebatensis: statimque ad duo milia ar
 matorum maximè peditum ad eum conuenerunt. Tandem duo fratres men
 dicantes certum nuncium & literas ad Philippum attulerunt de salute & vi
 ctoria filii. Tum ingens gaudium & lætitia orta. Philippus mox per Sauen
 sium nouum æs militare filio mittit: qui tantam cepit voluptatem cum tam
 bene armatum instructumque senem illum videret, ut in hanc prorumperet vo
 cem. Optarem o Sauensii pro XL milibus scutorum nobiscum adfuisse in præ
 lio. Inter hæc Franciscus Sphortia Dux Mediolanensis precibus excitus Re
 gis mittit in Galliam fortia Regi auxilia, quæ Galeatio filio ducenda attribua
 erat. Hæc Aluerniam aliasque Borbonii terras longè depopulata sunt, multis
 oppidis vicisque subactis. Inter Franciscum enim & Regem arcta intercessit
 amicitia & charitas, decreueratque Rex vel ad illum vel ad Heluetios, si vrbe
 Parisiaca fuisset per coniuratos exclusus, confugere: adeo perculso & abiecto
 erat animo, & ita de rebus suis desperare cepit, donec in Normannia nouis
 auxiis copiis Parisios repetisset. Corpus Philippi Lalani quorundamque alio
 rum ex nostris mandatum sepultura in propinquo quodam sacello. Ex regiis
 autem maximè defletus Brezæus qui & Varennius, fortissimus Normannia
 assertor, abs quo & Regni salutem pendere arbitrabantur. Hunc sublatum
 consensu Caroli apud Sacerdotes Dominicanos Lutetia Galli multis cum
 lachrymis sepeliuerunt. Quidam ex nobilitate homines vani inculsarant eum
 timoris, quod censeret in Britannum prius pugnandum, diceretque Burgundio
 nem quamuis præsentem videret mortem, nunquam loco cessurum. Constat
 sanè singularis Burgundionis virtute partam victoriam, ipsumque omnis timo
 ris fuisse expertem. Fuere ex Gallis qui Ambasiam usque fugerent, vix semel
 respicientes, sed omnibus obuiis acclamantes Regem esse interfectum. Inter
 hæc Franciscus Sphortia Dux Mediolanensis missis ad Regem literis author
 illi fuit ut scelus quibuslibet modis coniuratorum societatemque dirimeret,
 postea singulos separatim ulturus: quam quidem artem homo uaser satis per
 se callebat: facereque id constituerat vel nihil admonitus. Ceciderunt hac pu
 gna ytrinque circiter tria virorum milia, plures ex regiis equites, ex nostris ve
 ro plures pedites. Plurimum nos iuuat quod valloni nostrum stipitibus & car
 rorum multitudine munitum, plurimisque tormentis & bombardis armatum

rumperere hostes non valerent. Præcipui nobiles quorum hic Carolus vñs est opera fuere, Ludouicus Comes Fani Pauli cum tribus filiis & Iacobo fratre, simul Ioannes Luceburgensis frater Ludouici M. equitum Habordini toparchus, nothus Fani Pauli vocatus, eques ordinis aurei velleris, & Adulphus Cliuiensis, Antonius Balduinusq; Caroli fratres & Comes Sombresetus Anglus perfugus ex patria ad Philippum. Siquidem Burgundiones partim suâ cessatione, partim Regis obstaculis distinebantur. Britannus quanuis maximis cum copiis propinquus esset, cunctatione sua traditur data opera prælium declinasse. Rex valde insignem sperabat victoriam: sed lassum magnisque itineribus defatigatum adduxit militem, quem tam duriter mox tormenta nostra exceperunt vt animos statim amitteret. Sic pugnatum decimoseptimo Calen. Augusti, die Martis. Sepultis Carolus mortuis Stampas vicinum oppidum concessit obuius sociis coniurationis: quò post quintum quàm dimicatum erat diem cum auxiliis etiam Burgundicis conuenerunt: venerunt autem quia victorem videbant esse Carolum, alioqui fugam factori. Postquam ad Stampas Principes omnes conuenissent, placuit Regiam urbem Regemq; in illa obsidere. Transierant tamen dum agunt Stampis dies. xv. Hic Rex ad pacificationem coactus societatem callide dirimit. Singulis regni primatibus sua reddit hoc ordine, Comiti Duneshio ditiones omnes ac terras quas illi abstulerat, Comiti Dominici Martini Comitatum suum aliasq; possessiones, Armeniaco suas omnes ditiones, Borbonio cuncta à se capta oppida restituit, dotalemq; pecuniam ad. xxxvi. milia annui redditus assignat. Duxerat is in matrimonium sororem Regis. Dux Calabriae ducenta coronatorum milia (vt conuenerat) regno Neapolitano asserendo accepit. Nemoracensis ductor creatus ducentorum cataphractorum regionum, Præfectusq; factus Insulæ Francicæ. Comes Fani Pauli creatus Magister equitum. Dux Biturix frater Regis ducatus inauguratus Normanniæ. Carolesio reddita Santarobriga Ambianorum, Augusta Viromaduorum, Corbeia, Abbæ Villa, Comitatus Pontacensis citra & ultra Somonam, Dullendium, Centula, hoc est, Fanum Richarii, Creuencuria, Arleucium, Montrolium, Croteyum, Mortania dicta quibusdam mortuum stagnum, cum aliis omnibus quæ intra Oceanum Somonam & Scaldem pater eius per pacem Atrebatensem possidenda acceperat, adiecta lege vt ea omnia redimere liceat Regibus post Caroli mortem, sed nõ prius, ab hæredibus eius maribus vel sceminis, ducentis milibus scutatorum aureorum. Comitatum autem Bononiensem ex formula possideret Carolus in vita, atque post eius obitum filii eius aut filie iusti matrimonii, dum viuerent duntaxat. Peronam, Mondiderium, & Roiam reddidit Rex Comiti tã libera ab omni onere, quàm Philippus eius pater pace Atrebatensi acceperat. Adiecit eidem eiusque heredibus quibuscunque in perpetuam possessionem Comitatum Ghisnensem in quo Calesia ab Anglis occupata. Acta hæc tertio Nonas Octobris. Addit præterea Comiti præturas Vimiacensem, Bellouacensem, & Feuloyensem gratia pacis inter illas & Ambianos.

In eam sese Rex necessitatem coniecerat, vt huiusmodi cogeretur facere pacem, non quòd seruare illã (quanuis maximè iuratus) statueret, sed vt periculo & angustiis se expediret, singulos postea seorsum vlturus, quanquam ea dignissimus esset castigatione. Hæc pax Confluentina vocatur, propterea quòd facta sit apud Confluentes Sequanæ & Matronæ, vbi Carolus habebat castra. Ea pace obtentum ne amplius cogantur Flandri litigare in

Nobilis Carolus militans

Lassus militans facile vincitur.

Coniurati se Carolo adiungunt.

L. Rex dolo vincit quos viribus nequit. L. rex principibus suis restituit, vlturus singulos separatim.

Oppida Somonæ et cetera redduntur Carolo.

Mortania.

Bononiensis Comitatus.

Ghisnensis Comitatus.

Pax Confluentina.

Curia Parisiensi parens re defunctum Flandriæ Isabella Caroli uxoris obitus.
 Curia Parisiensi, neve liceat eis Curiam illam vlla de causa appellare. Inter hæc Antuerpiæ defuncta est Isabella Borbonica Caroli vxor, vita moribusq; sancta mulier, vnde grandi affectus dolore est, quod liberos ex ea non haberet, nisi unicam filiam Mariam totius regni sui heredem, quæ Gandavi educabatur. Obiit autem Isabella Princeps septimo Calend. Octobris, sepulta Antuerpiæ in Monasterio diui Michaelis ante aram maximam, præsentibus Haballa Philippi Ducis coniuge, Agnæ Borboniensi eius matre, aliq; multa nobilitate. Mense Iunio curat Ludouicus Rex nouum fœdus ferendum cum Leodiensibus odio nominis Burgundici. Conuenit eo fœdere vt ante ferias diuorum Iacobi & Christophori fines Brabantia & Namurcensium Leodii inuadant igniq; vrant ac vastent. Hoc eo consilio Rex facit vt cogatur se domum recipere Carcellensis, & interea Normanniam inuadat & fratrem excludat. Vt autem & Hagnonios infestent, promittit Rex se illis auxilio missurum ducentos cataphractos, nullamque pacem se facturum cum Burgundis nisi & in illa complectantur Leodienses. Secundum hoc fœdus Leodienses ad medium Augustum Philippo indicunt bellum, fines eius incursionibus vexant, oppidumque Lucenburgum obsident. Contra Philippus celeriter magnas adunat copias, illisque nepotes suos Cliuensem & Gelrium cum Comite Nassouio Marchione Rotelino, Horneoque præficit. Hoc Ducis apparatu territi, simul quod Rex nullos (vt promiserat) equites incursandæ Hagnonia mitteret, domum hostes relicto Lucenburgo recurrunt. Filia Comitissæ Niuernensis vxor eadem Cliuensis accessit ad Ducem Bruccellam deprecatur pro pace patris sui, & reconciliatione inter eum & Carcellensem. Audiuit illam benignè Philippus, sed quia pater Peronam Roiam & Montem Desiderii iniuria occupata oppida reddere recusaret, absque vlla pace remissa est.

Discordia inter Phil. & Comit. Niuernensem.
 Mense Iunio Franci dolo Ardum oppidum incendunt. Vstæ domus amplius centum. Capti aliquot ex incendiariis apud sanum Odomari. Brugis habitæ supplicationes cū primis religiosæ pro victoria & salute Caroli Principis, in quibus sacrosanctus sanguis Christi (quod ante nunquam contigit) circumlatus est, circumferri duntaxat solitus in annuis supplicationibus quinto Nonas Maii, sed aliàs nunquam. Dionantii gens Eburonica per eos dies inquietissima prædis rapinisque ex vicinis actis facti diuites, ferre opulentiam luxumque suum non potuere, iactitantes sapenumero suum oppidum fuisse obsessum, sed nunquam captum, illudque esse planè inexpugnabile. Ad primum rumorem interfecti prælio Carcellensis magno exultantes gaudio rem fœdam & stultissimam sunt aggressi vt declararent quanto odio prosequerentur gentē Burgundicam, adiuti Francorum fauore, qui nihil tamē illis potuerunt prodesse. Statuam ad similitudinem Carcellensis effigiant, illamque insignibus illius vestiunt. Magna manu Bouinas vicinum oppidum quod Ducis erat concedunt, ibi patibulum erigunt suamque statuam illi suffigunt inclamantes oppidanis, Ecce filium vestri Principis perfidum proditorem Comitem Carolesium. Sic eum Rex Francia furcæ dedit, quemadmodum videtis hic pendentem. Adduntq; non fuisse filium Philippi, sed vile quendam nothum, multa præterea alia conuicia & probra scurriliter iacentes in Philippum eiusq; coniugem honestissimam & nobilissimam matronā: quæ nimirum insania magno postea illis stetit. Nam vt primum hæc audiuit Carolus, iurauit se dignas de illis sumpturum pœnas: interim incendia,

rapi-

rapinæ, omniaque hostilia vtrinq̃ facta donec de victoria & reditu Caroli certum Leodienſes accepiſſent nuncium. Nam. XII. Calend. Nouembris per Ioannem quendam à ſancta Camella miſit ad eos Rex literas quarum vidi exemplum, in quibus de eorum fide & opera magnas illis agit gratias, docetque pacem inter ſe & coniuratos conueniſſe, hortatus eos vt cum Philippo quoq̃ ipſi pacificationem inéant, ne reuerſus Carcéllenſis hoſtilem in illos ducat exercitum, deſtitutiſſe Francorum ope graue diſcrimen adeant. Datum (inquit) Pariſi die. XXI. Octobris. LXV. cum hac inſcriptione, Noſtris maximis veteribus & præcipuis amicis, Magiſtris, Iuratis, & Concilio ciuitatis & ditioſis Leodienſis. Duces autem Philippi Naſſouiſ, Grathuſius, Gaſebecanus Prætorq̃ Hanoniæ: magnum exercitum ex Flandris præcipuè & Hanoniis in fines ducunt Leodienſium, omniaque populabundi percurrunt, & incendiis euafant: donec Montenacum ad quintum à Leodio lapidem perueniunt. Ibi loco natura forti ad quatuor milia Leodienſium inueniunt carris aliſq̃ munitionibus validè circumſeptos. His contemplatis retrocedunt, reditumque ſimulant vt hoſtem è vallo ſuo eliciant. Prodeunt Eburones, veruntq̃ ſe noſtri fortiter in illos & ad duo amplius milia proſternunt interficiuntq̃, cæteris in fugam diſſipatis. Hæc. XIII. Cal. Nouembris poſtridie diui Lucae euangelizæ. Noſtri hîc vnicum tantummodo deſiderant virum cumq̃ ſagittarium. Quinto Nonas Octobris prima luce capta Perona & in illa Ioannes Comes Niuernenſis ductusq̃ Betuncæ cuſtodiendus. Hoc Philippus perfecit per duſtores ſuos, quoru caput erat petrus Hackebachus gête Burgundio cū Ioanne Robacenſi, Philippo Sauenſio, & aliis. Niuernenſis Philippo rebelis occupauerat id oppidi teneratque aliquandiu regio ſubnixus fauore.

*L. Regis ad
Leodien.
literæ.*

*Naſſouiſ
vincit Leos
dienſes.*

*Ioã. Comes
Niuernenſis
capitur.*

Menſe Nouembri Carolus victorem exercitum domum deportat. Eburones poſtquam ſe intelligunt (contra Regis promiſſa) extra pacem eſſe reliquos, grandi timore perterriti Legatos ſuos ſupplices Bruçcellam mittunt ad Philippum de miſiſſime petentes pacem, emendationem multamq̃ quantam Dux vellet offerentes, adeoq̃ moleſtabant vrgebantq̃ vt dierum quindecim ab eius ingeniſſa bonitate inducias obtinerent: quas inter inducias Carolus viſitatorum fines ingreſſus Fanum Trudonis mox facta deditione recipit, militemq̃ ab omni maleficio propter inducias abſtinere iubet: ſtatimq̃ eadem induciæ in primum diem Iduum Ianuarii proferuntur, maximo quanuis damno vicinarum gentium, in quas diſperſus miles quum ſtipendia illi non ſoluerentur, pauperes agricolas miſerè exedebant. Certis conditionibus pacem Dux Leodienſibus dedit: ſed tergiverſati complere illam tardabant: quapropter Carolus finitis induciis bellum illis facere occæpit. At illi videntes ſe nulla ratione tantæ poſſe reſiſtere potèntiæ, centum primarios viros ad Carolum mittunt, qui omnes ſe ſuppliciter ad eius pedes proſtriciunt, veniamq̃ ſibi totique ciuitati deprecantur: quam, quidem veniam & pacem aſſequuntur hac diſceptatione, vt ſexcenta ſclerorum rhenenſium milia ſoluant intra ſex annos. Ducem Brabantie ſibi tutorem ac protectorem perpetuum accipiant cū annua penſione duorum milium ſclerorum rhenenſium. Epifcopo ſuo omnia illata damna reſarciant. Hæc. XI. Cal. Februarii feriis diui Vincentii martyris. His ita peractis, Carolus exercitum dimittit eum magna actione gratiarum, pollicitus ſe alias benignius ſtipendia ſolutorum. Sarcinièſes, id eſt, Trudonenses auſi pulſare cohortes, qualdam Antonii Burgundi tranſeuntes per ſuum oppidum, magnâ in ſe militum multitudine cõcitant, qui ingreſſi per vim

*Leodienſes
petunt pacem.*

*Carolus hoſti exercitu
in Leodias
petit.*

*Pacis con
ditiones.*

oppidum, forum occupant, viginti circiter ex oppidanis interficiunt, direptu-
 ri totum oppidum nisi magna seueritate Carolus inhibuisset. Inde Bononiā,
 Ruam, Abbā Villam, Ambianos, Corbeiam, Peronamq; Carolus inuifit, Ioan-
 niq; Niuernensium Comiti veniam dedit & pacem. Conuentus ordinis aurei
 velleris celebratus nusquam.

M CCCC LXVI. Pascha. VI. Aprilis. Dionantii Gallorum fisci promissis,
 quam multis apud Philippum precibus obtinuerant pacem rumpunt: exules
 suos domum reuocatos, in ditiones Ducis Namurcum & Hagnoniam mittūt,
 pagos vicosq; incendunt, templa despoliant, omnia cædibus, rapinis, incēdiis
 miscent. Maiores Philippus quā vnquam imperat copias, eas sub finem lu-
 lii Namurcum conuenire iubet. At plurimi se tardius instruunt quod superio-
 ri anno stipendiis suis fuerant fraudati: quod vt forte recumbenti Philippo
 nunciatum est, accensus vehementi senex ira mensam subito subuertit: quī sit
 (inquit) istuc quum ducenta amplius milia è peculio meo præter alia impen-
 derim: Quis me itā regit? Tanta erat iracūdia vt in apoplexim inciderit haud
 absq; magno vitæ periculo: reualuit tamen exercitumq; imperauit sub pœna
 capitis. Carcellensis apud Peronam remissum à se superiore anno vectigal sa-
 lis, rursus miseram gentem pēdere coëgit multò maiore inuidia quā si nun-
 quam remisisset. Paulus Rom. Ecclesiæ Episcopus aqua & igni ob redinte-
 gratam rebellionem Dinantiis interdixit. Rem diuinam apud illos fieri vetu-
 it. Eius sententiam pagatim Philippus templorum valuis affigi curauit. Dio-
 nantii tamen non minus Papæ quā Duci contumaces cogunt suos sacerdo-
 tes sacris, vt ante, operari, nonnullosq; recusantes Mosa flumine extinguunt.
 Parato iam toto exercitu Ioannes Luceburgensis nothus Sancti Pauli Habor-
 dini regulus morbo correptus diem suum obiit. Vir bello egregius & eques
 aurei ordinis. Erat exercitus vt vulgabat rumor. XXX. milium armatorum, in
 quo Carolus filius, Ludouicus Comes Fani Pauli cum tribus filiis, Rauesta-
 nus, duo nothi Burgundiæ Antonius Balduinusque, Comes Nassouius, mul-
 tique alii fortissimi duces.

Quintodecimo Calend. Septembris die Lunæ omnes simul copię Dionan-
 tum mouent. Ab vtraque Mosæ ripa miserum obsidetur oppidum. Horren-
 da obfessi exonerabant tormenta, quæ nemini tamen nocuere. Fortiter item
 in nostros erumpunt, sed mox repulsi sunt dato acceptoq; nullo ferè damno.
 Captum à Carolo suburbium quāuis muro fossaque bene munitum. Capta
 hic monasteria Franciscanorum & Alborum monachorum, cū cenobio quo-
 dam muliebri, quæ omnia obsidentibus magno erant vsui. Hac ex parte Caro-
 lus, altera Comes Fani Pauli ingentibus bombardarum icibus portas muros-
 que dirumpunt, destruunt, prosternunt. Nec minus impigrè oppidani resis-
 tunt, Magistrumq; bombardarum Caroli cum tribus aut quatuor militibus
 globulis tormentariis interficiunt. Eo in statu missum à Ducibus in oppidum
 de deditione facienda. At tantum absuit vt conditionem acciperent, vt maio-
 ribus quā antea Carolum eiusq; parentem contumeliis proscinderent. Exa-
 gitabantur scelerum suorum furiis, ingenti stultitia, amentiaq; occacati. Bo-
 uinii veriti ne à tanto exercitu agri sui prorsus exederentur, bis ad eos literas
 miserant deprecantes vt saluti suæ consulentes obsidionem non expectarēt,
 sed Ducem, quibuslibet conditionibus placarent. At tanta erat eorum ve-
 sania vt ambos tabellarios quāuis alter impuber esset & duntaxat puer in-
 terficerent.

Adeo terribili concussione globorum per treis aut quatuor horas vndiq; impetitam oppidum, vt vix quisquam in illo valeret consistere, tam horredus ignis & fumus & caligo adeo obscura, vt nihil quam chaos quoddam & inferorū confusio esse videretur, tantusq; incessit omnes terror vt praesidiarii ab oppidanis conducti clanculū omnes aufugerent vt eximerent se periculo. Tunc obsessi cū se perditos viderēt fide publica octo viros mittūt de pacificatione in castra, sed nihil pacisci potuit. Tandē absolutā obtulerūt deditiōē, vitam tantummodo pacti, sed sero id fecerūt, exauditi non sunt. Inter hęc in Caroli castris ignis malē seruatus incidit in puluerē tormentariū, virosq; .XXX. incendium conflatum extrinxit. Ad .IX. Cal. Septembris agens apud Hoyum oppidum Episcopus Leodiensis, ducem certiorē facit egressos oppido suo Leodianos ad .XXXVI. pugnatorum milia vt Dionantiis venirent suppetias, hortatus vt caueret ne quid ab illis caperet detrimenti. Dux anticipādum ratus, statuit oppugnandum & vi capiendum oppidum priusquam accederent Leodiensium auxilia. At oppidani cū intelligerēt concussis, fractis, prostratisq; muris, se nullo iā modo posse defendere, clauēs oppidi Antonio tradiderunt, deditiōemq; spontaneā fecerunt. Antonius ad Carolū fratrē detulit clauēs, quas Carolus nisi parentis accederet volūtas non audebat accipere. Insuper Antonio & Marescallo Burgundico oppidū & arcē eius tradiderunt, gratiam aliquam & misericordiā à Duce sperantes, quā vbi assequi non possent, postero die qui octauus erat ante Cal. Septembris Carolus cū suis oppidum intrauit, militiq; diripiendum dedit. Ingēs tumultus turbaq; orta in direptione ditissimi oppidi. Milites suam quisq; classē & tribum vt erant distributi defendere sibiq; vendicare conabantur, sed vt quisq; fortior erat, itā plus tolit praedae. Quisq; suos spoliatos hospites captiuos cepit. Nimia opulentia oppidanis causa erat ruinā. Ad tantam enim superbiam & arrogantiam ex rebus secundis peruenerant vt nec Ecclesiam reuererentur, nec Principem vllum aut Deum ipsum timerent. Itaq; per triduum diripitur spoliaturq; oppidum. Inuenta cibaria quae satis fuissent in biennium. Erant viā omnes plene carrorū, flumen plenum nauigiorū, auhendis miserabilis oppidi diuitiis. Inuēti quidam ex illis qui tam enormiter coauitiati fuerant principibus. Hi simul colligati & in profluentem abiecti. Bombardicus Magister per Comitem captus suspensusque in colle qui templo imminet. Authores omnes huius motus quotquot poterant comprahendi flumine extincti. Principio publicationis bonorum interdixit Carolus, poena adiecta capitali ne quis vlli stuprum inferret mulieri. Tres tamen milites capti sunt & conuicti eius criminis, quos Carolus traductos circum exercitum, vt documento essent commilitonibus, in conspectu omnium gabalo strangulauit, magno protestatus iuramento quoscunque tales siue nobiles siue ignobiles reperisset eandem subituros esse poenam. Rarum exemplum inter Gallos, quorum effrenata turpitudine ea tempestate ne Turcas quidē aliasq; remotas gentes fugiebat. Mos detestabilis erat Gallis vt statim à captis oppidis mulieres ad stuprum raperent vel in maritorum conspectu. Eam foeditatem Carolus omni conatu tollendam existimauit. Genus omne muliebre & pueros & sacerdotes oppido emisit, eosq; propemodum Leodium vsq; deduci imperauit. Nemo adeo saxeo erat corde qui misericordia non moueretur, cū fletum horum atq; planctum tam miserabilem videret. Quinto Cal. Septembris postquam & plumbo suo templa & aedificia splendidiora essent exuta, sacrae vestes, Reliquiae sanctorum, & nonnulla

*Dionantiis
ius gentis
violant.*

*Praesidiarii
ex Dionatio
fugunt.*

*Leodien. Di
onantiis succ
currere par
rant.*

*Dionanti clau
es suas tra
dunt.*

*Dionantiū
diripitur.*

*Cladē Dio
nanti pro
meriti.*

*Caroli edic
tum in
moxebos.*

*Gallorū li
bido in vis
etoria.*

Dionatium incenditur. alia templorum ornamenta Bouinas asportata sunt & oppidum incensum, quo quidem incendio complures interiisse mortales referuntur, qui se in templa locaq; alia secunda abiderant. Ferro non minus saevitum. Nulli viro paritum. Portæ, muri, turres, ædes sacræ, omniaq; ædificia sic demolita ac solo æquata, ut ubi steteret Dinantum vix cerneretur. Calendis Septembribus Philippus Bouinis reuersus est Namurcum, quod ad eum Leodiensem venere Legati pacem supplices petierunt, quam à Duce his legibus acceperunt. Pro mittunt se sexcenta milia florenorum rhenensium intra annos sex soluturos.

Philipp. Leodis pacem concedit. Duces Brabantia in perpetuum sibi aduocatos & protectores accepturos, sine quorum consilio & autoritate nihil nouarum rerum essent molituri.

Episcopum suum Ludouicum cum pace recepturos. Eo pro foedere conferrando quinquaginta Duci dant obsides, utpote ex Leodio. XXXII. Ex Tunggris sex. Ex Trudonensibus sex, & ex Hasleto totidem. Tungri, Hoyani, Trudonenses & Hasletenses portis suis murisque prostratis pacem sibi auro redemerunt. Sub hanc pacificationem aduenit exercitus Burgundicus ductu Domini Montisacuti ac Marchionis Rotelini. Cum his aliquot Eluetii. Trecentos item viros misit Antuerpia. Comititia aurei velleris nusquam celebrata.

Pestilentia. Lutetia tanta pestilentia, ut cœmeterium sanctorum Innocentium sepeliendis mortuis non sufficeret.

L. Regis ad Leodienses Legatio. Inter hos absumptus Arnulphus Regis astronomus vir doctus. Cogitabat Rex expeditionem in Flandriam, & grandes adunabat copias, sed consilium mutare coactus est territus nostrorum potentia & felicitate. Misit autem legationem ad Leodienses cuius erant Principes Episcopus Tricassium, & quidam Ioannes Hebertus. Montes illi genti aureos promisit, ut parati semper essent ad rebellandum Philippo. Ità extremam illis perditionem attulit.

M CCCC LXVII. Pascha. XXIX. Martii. Statim post Pascha transmittit Antonius Burgundus in Angliam, prouocatus à fratre reginae toparcho Scallensi ad duellum. Galli insidias illi struxerunt in mari, fingentes se esse Hispanos. Antonius qui nudus non erat, sed armis, viris, nauibusq; bene instructus, duas de illis cepit naues, militique dedit in prædam. Appulit saluus in Angliam: cum Scallensi duellum commisit, coram Rege: qui postquam aliquandiu vterque cum honore decertasset non passus est diutius dimicare.

Anto. Burgundi cum Scallensi duellum. Pridie Idus Iulias ad vespem occipit Philippus Brugis in regia grauius ægrotare. Decimo autem septimo Calend. Augusti vox vsusque loquendi illum destituit. Carolus ea de re factus certior Gandauo celeriter accurrit, peruenitque Brugas ad patrem sub meridiem. Proiecit se parenti ad pedes, flensque largiter veniam eum orauit, omnium quæ in illum ad hoc usque tempus admiserat, paternamq; benedictionem demississimè petiit. Confessarius orat Ducem si loqui non valeat, signum filio saltem ostendat suæ bonæ voluntatis. Tunc pius Princeps oculos aperuit filiiq; dexteram præhendit, illamq; sua firmiter manu pressit, quod signum amoris erat & veniæ. Finem autem viuendi fecit eodem die ad vespem inter horam nonam & decimam, Regni sui anno. XLVIII. ætatis. LXXI. Iacuit mortuus super lectum tota nocte ac die sequenti usque ad vespem. Eo die primum Consules Senatusque Brugenfis & alii Magistratus, inde promiscuè omnis multitudo inspectum veniunt & oratum. Dehinc apertum corpus atq; balsamo & aromatibus conditum. Cor, intestina, & corpus tribus plumbeis vasis separatim composita.

Phil. Burgundionis obitus. Dominico die insequenti sepultus ad Donatiani donec transferretur Diuionem

Frans Philippi Brugis

nem Burgundiæ. Ingens erat cęremonia, quam petas ex Gallicis licebit libris. Pullati erant ad mille sexcentos, mille & quingentę ardebant tędę. Gulielmus Episcopus Tornacensis postridie in maximis exequiis rem fecit diuinam. Concio habita de tanti Principis laudibus, quas nemo satis posset enarrare. *Philipp. præstantia.* Omnes totius Europę Principes incomparabilibus virtutibus suis longę antecesserat. Quantus luctus, gemitus, & fletus visus auditusq; sit nobilium virorum eiusq; familiarium, maximę cum in terram funus demitteretur, haud facile quispiam crediderit, haud facile scripserit. *Phil. mors luctuosa.* Vt autem & de progenie eius dicamus nonnihil, Patrem habuit Ioannem Ducem Burgundię Comitem Flandrię, matrem veró Margaritam filiam Alberti Bauari Hagnonię, Hollandię, Zelandięq; Principem. Auum Philippum Audacem, auiamque Margaritą Flandrensem, de quibus suprà commemorauimus. Fratrę habuit nullū. De sororibus eius nōnihil in Ioāne diximus. Vxores habuit deinceps treis *Philippi uxores.* Michaelidem Caroli Sexti Gallorum Regis filiam, alteram Bonam (quidam Mariam appellant) filiam Philippi Comitis Vgellensis viduam patru sui Philippi Comitis Niuernensis. Nihil ex his duabus suscepit liberorum. Tertia eius vxor erat Isabella quę patrem habuit Ioannem regem Lusitanię, matrem Philippam filiam Ioannis Ducis Lancastrię, qui Ioannes cognomento à Gandauo filius erat Regis Anglorum Edouardi tertii. Auunculos eadem Isabella ciebat Regem Anglię Henricum quartum & Ioannem Comitem Somerseti. Ex hac Philippus Antonium Iudocum & Carolum tulit, qui Carolus defunctis in infantia fratribus suis solus perennauit. Filios nothos (quam turpe Principi Christiano) ex variis procreauit scēminis Cornelium, Philippum, & Antonium nobiles heroas, Davidem & Philippum laudatos Episcopos, Raphaēlem Abbam diui Bauonis Gandensis virum venerabilem, Ioannem præterea antistitem beatę Marię Brugensis & beati Odomari Sithiuensis, & Balduinum qui in fide non perstitit, sed corruptus à Gallis euasit proditor. Antonius Dominus erat Veranus, vnde prognati deinceps totę *Verani totę parci.* parci. Filiam eius notham Annam nomine pro secunda vxore duxit Adolphus Cliuiensis Rauestanę ditionis regulus, iacetque sepulta Brucellę apud sacerdotes Dominicanos. Mater huius Annę filia erat Domini *Anna filia Philippi.* Steenburgenfis, soror Iacobi Steenburgenfis monachi diui Andreę Brugensis, quem Philippus precibus & blanditiis fatigatus Annę filię, reiecto Abba Sigero Abbam Andreanis imposuit, sed non multo post Iacobus florente adhuc ætate obiit. Commentarii cęnobii Andreani hanc Annam viduam fuisse memorant Hadriani Borsaliensis Domini iu Bredam, cum nuberet Adolpho. Non diu corpus Philippi quieuit Brugis, sed translatum est Diuionem, *Corpus Philippi transfertur Diuionem.* vt iusserat, & sepultum cum maioribus.

Eius epitaphium Gallicis scriptum versiculis Latinum
fecimus hunc in modum:

Epitaphiū.

Philippus ex Ioanne Rege natus est
Genuitq; Ioannem patrem charum mihi,
Burgundiam cum Flandria atque Artesio
Qui mihi reliquit lege iureq; optimo
Brabantios, Lemburgios, Namurcios,
Hagnonios, Hollandicos, Zelandicos,
Et Luceburgum finibus iunxi meis.

Bellum mouebant Francus atque Anglus mihi
 Quos iure & armis fortiter reiecimus.
 Monit Renatus bella Lotharingicus
 Qui Rex licet, captiuus est factus meus.
 Vna die denunciant bellum mihi
 Galli, Britanni, & Caesar. At nil promouent.
 Cum Rege Carolo longa bella gessimus.
 Pacem petiuit: sceptraque illi reddidit.
 Septem cruentis dimicauit præliis
 In omnibus victor, Deo sit gloria.
 Flandros rebelles, & Leodios feros
 Vici, & coëgi petere pacis commoda.
 Basilea quem Papam remouit sanctio
 Pio fauore dignitati reddidi.
 Quinos per annos educatum duximus
 Ad sceptrum Regni Rege natum Principem.
 Ad me refugit pulsus Eboracius,
 Operaq; nostra factus est Rex Anglia.
 Defensionem Ecclesie delegimus
 Insigne vellus aureum nostro ordini.
 Studio iuuandi Christiani nominis
 Nostras triremes misimus Papæ Pio.
 Ductu meo bellum parauit Barbaris:
 Sed obsticit mors quæ potens regnat nimis.
 Bis lustra septem, & Consulem vnum viximus:
 Sed septimo post mille, centum quoque quater
 Et lustra bis sex, ordinem fati sequor.
 Et hîc recludor cum patre atque auo meo:
 Sicut placebat antequam decederem.
 Direxit acta iugiter Christus mea:
 Precare cæli regna lector hunc mihi.

FLAN.

Flandricorum Annalium

LIBER DECIMVSSEPTIMVS.

CAROLVS BVRGVNDIO.

CAROLVS paterni imperii ex asse hæres quarto Calend. Iulias qui dies erat dominicus, Gandavi solenniter inauguratur. Reducuntur exules quingenti. lxxiii. venia omnes donati quacumq; de causa deportati fuissent, modò aduersarios conquerentes non haberent. Peraçtis ad Petri & Ioannis omnibus cæremoniis Gandenses in foro Veneris ad pedes eius prostrati, orant pro sua libertate & immunitatibus per Philip-
pum pace Gaüerensi sibi ademptis. Respondet illis per benignè, exhibeant postulata sua scripto, se quid agendum sit deliberaturum. Ad eundem modum cū per portā Persellicā ingrederetur, subornatus frater Dominicanus Nicolaus Brugghemā orat pro gratia illius portæ, quæ singulis diebus iouis claudi debebat ex formula Gaüerensi. Responsum & illi vt exhibeat scripto sua postulata. Postridie eius diei in feriis SS. Apostolorū Petri & Pauli scædus concitus motus à morionibus D. Liuini Episcopi & martyris, domū reuertentibus ab Holtheim cum feretro eius martyris, quod annis singulis eò deferre consueverunt. Stabat adicula quædam in foro frumentario vectigalibus frumenti recipiendis. Hanc per quandam veluti amentiam concurrentes prosternunt, frangunt, & dissipant, ita vt vix vllæ illius reliquæ eo loci remanerent. Inde ad forum Veneris procedūt, editoq; classico per campanam D. Iacobi apostoli multitudinem ciuitatis adunant. Cum magno numero vexillorum vndiq; concursus sit in forum, quemadmodum fieri consueuerat ante cladem & pacem Gaüerensem. Carolus cum nobilitate sua forum petit, blandis illos verbis alloquitur, quo discessum illis persuadeat: sed cū nihil proficeret, filii mei (inquit) remitto vobis quicquid iam admisistis: sed sub pœna capitis impero vt à foro discedatis. Ad eam vocem succollantes sanctum suum ceperunt recedere, sed exclamans quidā perditus (Osto brunellus nomen) state inquit ô mi feri, state, nisi mox ad supplicium vultis rapi. Tunc vndiq; succlamatum, state, state, sistebantq; se quasi immobiles. Carolus baculo occepit verberare. Nihil profecit. Clamabant in eum, Domine tui sumus: ferias licet fortiter, patimur, modò nemo alius nos concutiat. Princeps autem vt vidit se nihil agere, cum graui indignatione & ira palatium repetit, dolens vehementer regni sui tyrocinia taliter ab vili plebe & sentina ciuitatis perturbari. At plebes in contumacia perseverabat. Ludouicus Gruthusius eques magni ordinis, cū eo Cominius, Maldeghemius, Nicolaus Triest eques auratus Prætor Gandæsis, ludocus Triest eques & scriba sanguinis, aliiq; non pauci honorati viri pro concordia diligentem impendunt operam. Tandem lecti viri quatuor Iacobus ab Raueschot, Balduinus Riim, Ioannes van Loo, & Petrus cognomento Diues. Hi nomine plebis hæc à Principe capita sibi tabellis confirmari postulabant, alioqui foro non cessuræ: Vt vectigal frumenti tollatur: Vt portæ clausæ pace Gaüerensi, aperiantur: Vt ius habeant vtendi suis vexillis militaribus, sicut vsi fuerant ante illam pacem: Vt legendi Decanos fiat potestas more antiquo: Vt certi creentur Tribuni Reip. gubernandæ: Vt nihil sibi sit fraudi hanc fecisse secessionem, sed omnia delicta Princeps condonet. Super his rebus die Martis

Carolus Burgundia Comes Flādie. xxxi.

Gandensium postulata in Caroli inauguratione.

Motus exci- tus per moriones S. Li- uini.

Car. multitudine allos- quitur.

Carolus nihil proficit, nec discedit tur foro.

Cōditiones et leges cōcordiæ principi à plebe proponuntur.

VV. s. H. tis diu

tis diu multumq; consultatum. Aeger erat animi Carolus, vixq; vllam ea nocte
 ceperat quietem. Quid faceret? compulsus est postulatis illorum annuere, con-
 signatasq; tabellas illis tradere: quæ vbi sub vesperam recitatae illis essent, fo-
 ro cedunt: S. Liuinū ad Bauonis reportant, & magno numero ad clausas cur-
 runt portas, illasq; patefaciūt: profusoq; gaudio perinde ac re bene gesta exul-
 tantes domū quiscq; suam repetunt. Carolus autem dolens frendensq; Ganda-
 uum relinquit rescisis omnib. quæ coactus concefferat. Primores autem ciui-
 tatis de Principe placando solliciti mittūt Legatos ad eum Bruccellam Anti-
 stites S. Petri & S. Bauonis cū sex aliis primariis viris: nec solidam tamen pa-
 cem tunc assequūtur. Carolus Mechliniæ, Louanii, Bruccellæ, Andouerpiaq;
 honorificè acceptus est. Interea tamen opifices Mechliniani motum faciunt.
 Tres splendidas primariorū ciuium domos prosternt ac solo æquant, arma-
 tiq; forum occupāt. Eam ob rem tanta Dux accenditur ira vt excidiū oppido
 comminaretur, sed magnis tandē magnatū precibus placatus est, multauitq;
 Mechlinianos triginta milibus aureorū rhenensium, ex quibus & multos in
 exiliū relegauit. Gandauī nulla erat quies, sed iugis discordia, tumultus & cus-
 ra grandis de irato Principe placando, qui pacem quam turpiter coactus dede-
 rat non tenebat ratam. Reddunt illi codicillos ea de pace datos & Bruccellam
 Gandenses petūt, veniamq; Carolum orant procumbentes ad eius genua, sed
 nihil promouent. Tumultuatur plebs: Capitur ab illa Mattheus cognomen-
 to Groothere. Nicolao Triest equiti supremo Prætori ciuitatis success-
 for datur Ludouicus Scornacius eques & ipse Flandrus. Ludouicus autē Gru-
 thusius, Simon Lalanus, Theodoricus Halovvinus supremus Prætor Flandriæ,
 Ioannes Petitpas scriba Ducis, & Petrus Bauvvinus, pacificatores Gandauum
 venerant. In hos apud Dominicanos consultantes plebs impetum facit, Ioan-
 nem van Poucke quæstorem, Petrum Reys supremum Decanum, & Petrum
 Huerbloc senatorem conati interficere. Ad vesperam autem Scornacius Præ-
 tor iuncta sibi aliquāta cohorte omnem istam turbam plebeiam ex Sacello D.
 Iacobi, vbi pernoctare constituerant, deturbat ac dissipat. Octauo autem cal.
 Augusti, quando sunt feriæ D. Iacobo apostolo, securi percutitur Mattheus
 Bloc caput eius tumultus. Is fatetur plebem ea nocte qua captus erat statuissē
 quatuor locis ciuitatem incendere, obuios quoscq; trucidare ac ditium homi-
 num bona diripere. Quarto cal. Augusti decollatus Ost ille Brunellus, qui tā
 turpiter in foro cōtra Principis clamabat iussā. Alii multi in perpetuū acti exi-
 lium absq; vlla spe reditus, ita vt in nulla Ducis ditione liceret illis degere.
 Post hæc Leodienses sollicitante eos Rege Gallo, quāuis. L. tradiderāt obsides,
 pacem tamē frangūt: Rex autē decreuerat nunq; abstinere, nunq; quiescere do-
 nec vniuersos qui in ipsum coniurarāt, esset ultus. Imprimis oderat Burgun-
 dionē, cō q; potentissimus esset cōiuratorū, maximeq; cupiebat eius domū &
 familiā funditus deletā. Magno Leodiēses numero Hoyum petūt vt Ludouis
 cum Borboniū Episc. suū fratrē vxoris Caroli, qui tū ibi erat, capiāt, Caroliq;
 Præfectos interficiāt. Custodiebāt oppidū noīe Caroli Toparchus Bosutus &
 Euerardus Arduennas cū fratre, nobiles ac fortes viri. Obsidēt & oppugnant
 vndiq; Leodiēses hoc oppidū, longeq; vires antecede bāt propugnantiū, qui re-
 lictis fortunis suis, pariter cū Episcopo periculo se exemerūt fuga se saluātes,
 præsertim cū nec plebē oppidi corruptā ab hostib. in officio cōtinere valerēt.
 Pulso præsidio & Episcopo Leodiēses oppidū capiūt diripiuntq; & incendūt.
 In Lucenburgios Limburgiosq; incurfant: prædas inde agūt & incēdia villarū
 excitant. Hæc per mediū Septembrem.

His

His de rebus accepto Carolus nuntio, magnas scribit copias quas ducit in terram Eburonicam, & Sarcimū, hoc est, Fanum Trudonis obsidet. Consultatum hic quid de quinquaginta Eburonū obsidibus ageretur. Philippus Con-
 racus magnæ vir auctoritatis omnes censet necandos. Ea sententia atrox vi-
 la, mitior Guido Humbercurius qui parcendū illis indicabat, vitandamq; om-
 nem crudelitatem ac libidinem vindictæ. Dimissi igitur liberi hac conditio-
 ne vt vbiq; contra Ducem arma denuò ferentes comprehenderentur ca-
 pite luerent: eoq; anno defunctus est Contacus, ob crudelem (vt putabant) à
 se dictam in obsides sententiam. Mittūt Eburones legationem ad Regem Lu-
 douicum, auxiliumq; ab illo petunt, professi se fœderatos ac clientes semper
 fuisse Regum Francorum. Rex cuius fiducia & consilio Leodienses (vt dixi-
 mus) pacem fregerant, ostensa spe auxilii, mittit Ludouicum Luxenburgens-
 sem M. equitum, & Ioannem S. Susannæ Cardinalem ad Carolum cum huius-
 modi mandatis: Caveat Leodienses Regis confœderatos, amicos & clientes in
 induciis comprehensos bello vexare. Respondet Carolus Leodienses nomi-
 ne Ducatus Brabantiae suo subiectos esse imperio, suos esse clientes, seq; per su-
 periores pactiones illorum esse patronū ac tutorem. Et quoniam pacem & in-
 ducias tam turpiter rupissent, fœdamq; rursus fecissent secessionem, æquum
 esse vt illos castiget, contineatq; in officio. Hæc autem astu & fraude fabrica-
 bat Rex, vt Carolo facta potestate monendi in Leodienses, sibi vicissim lice-
 ret posthabitis induciis bello quater Ducem Britannie Burgundo fœderatū,
 id quod vrgebant Legati, vt tandem victo & fracto Britanno, liberius in Bur-
 gundionem conuerteret arma, quem vnum maximè omnium petebat. Sed Ca-
 rolus respondet socios fœderatosq; suos se nolle prodere, sero item missos Le-
 gatos: iam se lacessi à Leodianis ad prælium: quo quidem prælio si vicero (in-
 quit) non infestabitis Britannū. Tercio obsidionis die Leodienses ad .xx. circi-
 ter milia veniunt auxilio Trudonensibus paulò post meridiem. Pugna com-
 missa cæduntur magno numero & profligantur. Ad nouem milia cecidisse tra-
 dit qui interfuit Philippus Cominius, sed Brabantiae scriptor & quidam scrip-
 tor Flandriae (quibus plus habeo fidei) tria tantū milia occubuisse memorat,
 magnamq; eorum partem in fuga: sed longè plures (inquiūt) fuissent cæsi nisi
 noctis beneficio fuissent tecti. Peditatus ad hoc bellū ex Flandria vndiq; mis-
 sus. Gandenses miserūt .cc. Brugeses .cc. Iprenses .c. Franconates .cl. pedites,
 præter alios ex aliis missos præfecturis. Missi Leodiensibus auxilio à Rege qua-
 dringenti equites cum sex milibus sagittariorū, quorum duces erant Antoni-
 us Comes Dominici Martini, Salazardus & Stephanus Vigoulus fusi fugatiq;
 à nostris omnes. Brugesium dux erat Petrus metten eye florentissimus ado-
 lescens Petri metten eye equitis Flandri filius. Cæsus vexillifer Leodiensium
 Eustathius van Strale, & eorū Præfectus Barrado nomine eques clarus. Capta
 sunt per agros ad sex aut septem milia hominū. Capti .ccc. amplius carri om-
 ni genere cibariorū & instrumentorum bellicorū onusti. Capte .c. xx. pulchre
 serpentinae, & sex præterea grâdes bombardæ. Postridie eius diei Prætor Lug-
 dunensis & Raso Lustrius Præfecti Leodiensium missi à Rege, cū auro multo
 & argento quod per ciuitatem conuasarent, fugerunt. Hi malum semper con-
 silium (inquit scriptor) Leodiensium auribus instillarunt. Adfuit item pugne
 Franciscus Roietus Regis Legatus. Ex nostris ducibus virtute inclaruerūt im-
 primis Contacus, Rauestannus, & Squerdæus. Carolus re fœliciter gesta creauit
 equites teste Brabantino .ccc. quorum erant ex numero Ioannes Cruningius,

Carolus in
Leodienses
ducit.

Ph. Contaci
de obsidibus
sententia.
Obsides di-
mittuntur
liberi.

Legatio Le-
odien. ad L.
regem.

L. Regis ad
Caroli legat-
io & manu
data.

L. regis per-
fidia erga
Leodienses.

Pugna Tru-
donensis, &
clades Leo-
diensium.

Regia auxi-
lia Leodien-
sibus missa.

Regii apud
Leodiū præ-
fecti copias
ro oppido
fugunt.

Equites à
Car. ob vir-
tutē creati.

Zvve.

Zyvedetus à Monfordio, Albertus van Scaghen, & duo filii Ioannis Ruchro
cii Guilielmus & Ioannes, Carolus Halovvinius Vvtkercanus dominus, Iudo
cus Ghistellanus & Florentius ab Saenslacht. Sic pugnatū sexto cal. Novem
bris pridie feriarū SS. Apostolorū Simonis & Iudæ. Inde Dux Trudonenses
(quidam hos stulte Centrones vocant) Hassellam caput Comitatus Loffensis,
Borchloniam, Harclam, Belisiam, Mosacū, Baringam, Eyam, Halam, Atuacu
tum, Tongrorū, Vesetum, Hoyum, Tuinū, Bouinas, Francemontios, aliāq; om
nia Leodiensis ditionis ad deditionē compulit, eosq; omnes portas suas & mu
ros prosternere, fossasq; replere adegit. Ad hac libertatē & legibus suis nuda
tos grandi pecunia multavit. Hayram castellum cū. xii. amplius magnis pagis
incendio consumpsit. Ex quinquaginta illis obsidibus, vita (vt diximus) dona
tis, quiconq; rursus inuenti fuere contra nos armati, capitis pœnas depende
runt. His ita peractis obsedit Carolus omnibus viribus Leodiū, cœpitq; acris
ter oppugnare, donec victi oppressiq; omniq; bellico instrumento exuti dedi
tionem facere sunt compulsi. Petunt demississime veniam & misericordiam
à Duce pacti duntaxat salutem, reliqua omnia Ducis submittentes arbitrio.
Ad. ccc. xxii. in vestibis interioribus sine calceamētis discincti & apertis capi
tibus oppido prodeunt, atq; ad Ducis genua procumbūt, & coram Legatis Re
gis Franciæ, Angliæ, Britannia, & Biturigum, misericordiam implorant. Mo
tus misericordia Carolus ciuitatem quauis toties turpiter rebellem, conser
uandam tamen existimauit. Omnem rapinam direptionemq; interdixit, sed
magno illos arē multauit. Nouas item leges illis tradidit. Decem tantum ca
pite plexit omnes ferē ex numero obsidum periuros & fidefragos homines.
T tormenta, bombardas, balistas, & omne genus armorū totius ciuitatis trade
re cœgit: suntq; omnia illa per flumen Mosam Namurcū deuecta. Ad hęc por
tis moenibusq; nudauit, fossas repleuit, quo rebellionem in posterū illis adime
ret, ac pacem quietemq; colere doceret. Facta est autē hęc deditio. iiii. Idus No
uembris feriis D. Martini Episcopi. Statim post hęc grandi splendore ac pom
pa superbus Dux ciuitatem ingreditur, nudum gerens manu gladiū, vix scribi
possit quā pretiosum indutus paludamentū propter multitudinem & inæsti
mabile pretium vnionum gemmarumq; quibus refulgebat. Ab hora nona an
te meridiem vsq; ad horam quartam ante obitum solis durauit ille triumphas
lis ingressus. Stabat omnis populus ad vtranq; oram vię apertis capitibus, ar
dentes tenens cereos, omnesq; tam mulieres cum pueris quàm viri signati pe
ctora crucibus Burgundicis. Sustulit Peronam Carolus fusilem ex Orichalco
columnam in argumentum libertatis in foro erectam, misitq; Brugas, ac super
Byrsam quo nationes omniū conueniūt mercatorū statuit perinde ac trophe
um suæ victoriæ. Habebat autem hos incisos versus.

*Desine sublimes vultus attollere in auras,
Disce meo casu perpetuum esse nihil.
Nobilitatis ego Leodis venerabile signum,
Gentis & inuidæ gloria nuper eram:
Sum modo spectaclum ridentis turpe popelli,
Et restor Caroli me cecidisse manu.*

Misit Paulus Papa Romanus Legatum quēdam Lucam nomine in Flandriam
cum indulgentiis, quæ primum receptæ sunt Gandavi ab initio sacri Aduen
tus vsq; ad Epiphaniā domini. Traditur ita toto orbe corrasisse pecuniam
specie belli Turcici. Ea tempestate magno in pretio erant huiusmodi indul
gentiæ.

Pleraq; Leodien. diridis oppida. Carolus dediti. omni capite.

Leodiū obsideret Carolus.

Leodiensium sese dediti. non supplia. catio.

Leodiū portis & moenibus nudatur.

Carolus Leodiū ingreditur.

Perona sive columna fori Leodiensis.

Pauli Pōn. Max. indulgentiæ Gandavi.

gentiæ. Dicebant homines Romam esse Gandaui. Cœpta refodi Reya Brugensis ad veterem vsq; fundū, tenuitq; illud opus vsq; ad annū. lxx. In hyeme multis imbris & magnitudine dulcis aquæ Flandria laborauit, sed gelu erat paruum. Ad. ix. calend. Ianuarias, id est, pridie Natalis dominici Antonius Haneron factus est Præpositus Ecclesiæ beati Donatiani Brugensis. Decimo cal. Aprilis incūdus aduentus Caroli apud Montem Castrorū Hanonia, vbi Virgines diuæ Vvaldetrudis spectabili celebritate in eius iurarunt verba. Ex Hanonia Carolus Insulam venit, vbi grandi oblectatione & risu spectauit inter cætera tres viuas mulieres, Venerem, Lunonem, & Palladem, deformes admodum deas, pulchre tamen coronatas & totas nudas. Venus procera statura atq; adeo obeso erat corpore, vt crassior nusquam posset inueniri: Luno cōtra præ longo quidem corpore, sed inter multa milia nulla macilentior & strigosior. Pallas statura breui, sublatiis humeris, gibbosa, omnibusq; modis perquā deformis. Hinc dux Brugas venit, multo magnificentissime acceptus. Intrauit per portam sanctæ Crucis. Obuios habuit inter cæteros Guilielmum Episcopum Tornacensem, Antonium Haneronem Præpositum Ecclesiæ beati Donatiani, qui crucem Dominicam osculandā illi porrexit. Rolandus de Scriuere Decanus diui Donatiani aquam benedictā illi asperxit. Hæc quinto Idus Aprilis sabbatho Palmiarū. Præstitit iuramentum Ecclesiæ tuendæ ad altare diui Donatiani Episcopi, more maiorū. Inde in prætorio quæ domus Scabinorum vocatur Ioānes van Huerne scriba ciuitatis præit illi iuramentū quod populo præstitit, magnāq; lætitia sacramento se populus illi obstrinxit. Multa exhibitā spectacula quæ longum sit persequi. Imaginem diui Georgii argenteam xl. marcharum, ac totidem marcharū effigiem diuæ Barbaræ ciuitas illi donauit. Petiit autem à Flandria decies centena milia riderorū sibi: centū insuper milia matri suæ ac centū filiæ: quæ duodecies centena milia intra quindecim annos soluere illi Flandria promisit. Riderus nummus aureus valebat. xxiiii. nostros stuferos. Ludouicus rex magno affectus dolore propter Caroli victoriā, Richardū Comitē Varuicēsem ex Anglia Rotomagū ad se accersit. Erat is tanquam alter Rex Angliæ: & pulso Henrico Edouardum ad sceptrum perduxerat. Cū autem hic homo esset summæ perfidiæ, sperabat Gallus facile aliquid grande per illum contra Burgundionem se machinaturum esse. Montes aureos & Varuico & Regi Anglo pollicitabatur, si ab amicitia Burgundionis Eduardus discederet ac bellum illi faceret. Res admodū noua. Nunquā enim iam inde ab primordiis rerum Flandricarū Regem aliquem Angliæ armatum venisse legimus contra nos in nostros fines. Amauerunt semper nobiscum colere pacem. Ceterum Anglo nimis probè cognitum erat Galli ingenium: sciebat perquā vanas esse eius omnes pollicitationes: quinetiam videbat nulli ab eo seruari fidem. Igitur Eduardum à Burgundionis amicitia auertere non potuerunt, iurante Varuico sua illum ope ad solium peruenisse, sua item opera deiectū iri ante multos dies: quod quidem sic euenit. Veruicis intimus antea Eduardi amicus regno Henricum regem deiecerat: nūc per Gallum mutatus capitalis fit hostis Eduardi. Paulus Papa Romanus totus in hoc orat vt Pragmaticam Gallorum sanctionem tolleret. Ea in re eius in Galliis Legatus erat Ioannes Ioffredus Episcopus primum Atrebas inde Albienfis, idem presbyter Cardinalis. Huic adiunctus Ioannes Balna Episcopus Andegauenfis gratiosissimus apud Gallum aulicus, creatus Cardinalis S. Susanna. Hi de redditā & abolita Pragmatica consignatas à Rege obtinent tabellas. Sed Ioannes à

Anto. Haneron Præpositus diui Donatiani Brugensis. Aduentus Caroli apud Montē Castrorū. Spectaculū ridiculū Insule in aduentu Caroli. Car. Brugas intrat.

Munera honoraria Caroli data Brugis. Summa pecunie quā petiit Carolus à Flandria.

R. Varuicēsis cū L. Rege colloquitur.

Regis petitio.

Eduardus Rex à Burgundionis amicitia abduci non potest.

Pragmatica sanctio Paulo repetenti redditā à L. Rege, sed se hoc la Parisiensi obstat.

Fano

Ioan. Balna
Cardinalis
in carcerem
conicitur à
L. Rege.

Anto. comi
tis Damari
tini dictum
in Episcopa
rebus belli
cis intentis.
L. Regis in
Angliam le
gatio.

Leonora
Augustæ
obitus.

Ferretæ co
mitatus Ca
rolo acces
dit.

Præconatus

Lud. Episcopus
Leodiensis.

Comitia au
rei velleris.

Fano Romani regius in Curia Parisiaca procurator, & schola Parisiensis acer
rime intercesserunt. Ita irritus tunc labor Pauli & Cardinalium. Per Pragmati
cam frenum erat iniectum Romanis, ne tam ingens quotannis vis pecuniæ Ro
mam ex Galliis portaretur. Balnæ Cardinalis flagellata est paulò post ambis
tio. Maximam Regis fraudem in perniciem tum Burgundionis tum Caroli à
Francia regii fratris Burgundioni Angloq; detexit: quapropter in carcerem à
Rege coniectus, bonis omnibus quæ plurima erant spoliatur. Huic Balnæ quo
dam tempore apud Parisios exercitum recensenti Antonius Comes Domini
ci Martini, Domine, inquit, Episcopo nisi isthæc mihi cedas munia, petâ eve
stigiò Eburouicas, hoc ieiunio sacerdotes ibi ordinaturus. Tenebat quippe ali
quando & Eburouicum Balna episcopatum. Missa in Angliam legatio à Gal
lo, cuius erat princeps Episcopus Laudunensis, sed vano exitu. Petebat quan
quam fucate Margaritam regiam sororem Carolo fratri, vt Burgundio frustra
retur: sed anteverterant Legati Burgundionis, spreuitq; Gallicas pollicitatio
nes Anglus. Insanit Varuicus Gallico illectus auro, struitq; ingentem Eduar
do regi dolum. Tercio No. Septembris obiit Leonora Augusta vxor Frideri
ci Imperatoris, mater Maximiliani Aug. Caroli principis consobrina. Erat
quippe Eduardus rex Lusitaniæ pater Leonoræ, frater Isabellæ matris Caroli.
Sepulta est in noua ciuitate Austriæ in monasterio S. Trinitatis. Sigismundus
dux Austriæ propinquus Frederici Imp. venit in Flandriam atq; apud Hildinū
accepit à Carolo quinquaginta milia florenorū pro quibus seu vendiderat seu
oppignorarat illi Comitatum Ferretæ.

M. CCCC. LXVIII. Pascha. xvii. Aprilis. Hoc Pascha Dux Carolus cele
brat Brugis, & .xiii. cal. Maii in ædibus Franconatiū præstat recipitq; fidē. Do
nant illi quadraginta marchas argenti infecti. Magnus numerus exulum sin
gulari indulgentia patriam recipiunt, soli reiecti qui propter motū aliquem
aut seditionem factam fuerant deportati. Vndecimo cal. Maii apud Dammū
iurat & Slusam, prandetq; Dammi, & Slusæ cenat. Postridie nauigat in Zelan
diam vt vbiq; inauguretur. Calendis Maii Ludouicus Episcopus Leodiensis
quo gravior apud suos fieret accepto gradu sacerdotii rem facit diuinā, popu
lumq; interdicto soluit, astantēq; agentēq; Onofrio Episcopo Tricariensi Ro.
Pontificis Legato. Nonis Maii cepta Comitia sacri ordinis aurei velleris Bru
gis ad Virginis. Spectabilis pompa, quando à palatio pulcherrimus procerum
ordo deiparæ petit templū. Incedunt Guilielmus Episcopus Tornacensis Can
cellarius sacri ordinis, Martinus Steenbergius scriba, Petrus Bladelinus præ
fectus ararii, Ludouicus Gruthusius, Philippus Pot, Theobaldus à Nouo Cas
tello, Mariscalus Burgundiæ, Antonius Caroli ducis frater, Adolphus Cliui
ensis, Ioannes Alchiacensis, dominus Reynoldus Brederodius, Ioan. à Nouo
Castello, dñs Montisacuti, Henricus Borsalius dominus Verensis, Iacobus dñs
Crickiacus, Simo Alanicus, Petrus Bessremotius dominus idē Charniacus, Bal
bus Alnetanus, Postremus ipse Carolus princeps, rubras oēs induti togas cū ru
bris capitulis. Hæc. xix. erat ordinis celebritas. Vacabāt loca octo, Vvilloberti
Alnetani dñi Vvilernallis defuncti, Caroli ducis Aurelianensis Comitis Valesii
defuncti, Ioannis Gaueri Comitis Arjennæ defuncti, Balduini ab Noyella do
mini Chateoli defuncti, Guidonis dñi Roze defuncti, Ioanis Luceburgen. no
thi S. Pauli dñi Habordini defuncti, Ioanis Comitis Niuernensis expūcti, Caro
li Co. Carcellensis qui factus iā dux erat & princeps ordinis. Niuernensis autē
citatus ad Comitia nō cōparuit, veritus (vt fama erat) ne causam dicere coge
retur de praua quadam opinione concepta de corpore & sanguine Domini.

Leclt

Lecti sunt in loca defunctorum fratres noui, Eduardus rex Angliæ, Dominus
 idem Hirlandiæ, Ludouicus Cathalaunensis dominus Castelli Guyonis, Ioan-
 nes Damas dominus Clesiacus, Iacobus Borbonius frater Ducis Borbonii,
 Iacobus Luceburgensis dominus Richeburgensis, Philippus à Sabaudia Co-
 mes Brixia, Philippus à Creuechorte dominus Squerdanus, Claudius à Mon-
 teacuto dominus Coucharū. Postero die qui erat dominicus Iubilate, nobilis-
 simo longè ritu peragūt suas cæremonias. Ad vespervas autem & die lunę ad sa-
 crum conueniūt pullati ad exequias fratrum defunctorū. Vndecimo cal. Iu-
 lias moritur Brugis Iacobus Borbonius frater ordinis supra memoratus Ca-
 roli Principis patruelis filius Caroli Ducis Borbonii & Aluerniæ & Agnes
 Burgundæ sororis Philippi Ducis Burgundionum, florentissima atate, au-
 nos omnino natus. xxiii. Sepultus ad Donatiani iuxta aram maximam am-
 plissimis exequiis, quibus Carolus princeps cum omni aulica dignitate Epi-
 scopiq; Tornacensis & Cameracensis pullati interfuerūt. Visendū est monu-
 mentum quod postea illi mater Agnæ Borbonica constituit. Venere ad Caro-
 lum Brugas Legati Regis Franciæ Comes S. Pauli & Episcopus Lingonū mul-
 ta per dolum malum adferentes, quæ sub bonæ fidei velamento in perniciem
 Ducum Burgundiæ, Britannię, & Caroli à Francia erant machinata. Ad ea Ca-
 rolus respondit pacem factam post pugnam Montis Hericii se modis omnib.
 factam tectam velle seruare. Ita paucis verbis Legatos qui diu Brugis hēserāt,
 dimisit. Aderant simul Legati Britannię & Calabriæ & Georgius Episcopus
 Mediomatricorū & Lantgrauius Hessiæ, de quibus quod scribam non inue-
 nio. xvi. cal. Iulias Brugis ad Donatiani anniuersariæ exequiæ Ducis Philippi
 defuncti, quibus Carolus omnisq; dignitas aulæ interfuit. Securi percussus
 Brugis iussu Principis nothus Condatensis & rotæ insertus more latronum.
 Causam non inuenio. Stuprum fuisse reor mulieri cuipiam per vim illatum.
 Non potuit adduci Carolus, vti nobilium quorumlibet precibus illum con-
 donaret. Septimo Calend. Iulias die Sabbathi appellit magno comitatu
 Slusam Margarita Eboracensis Caroli sponsa, filia Richardi Eboracensis, so-
 ror eadem Edouardi Eboracensis Regis Angliæ: quam primus omnium
 salutatur & excipit Simon Lalanus Præfectus Slusensis. Hospitium habuit
 in ædibus Guidonis de Baenst filii Guidonis, perquam splendidis & exquisi-
 tis. Erat vestita aurato pāno rubri coloris. Habebat naues. xvi. ex quibus duæ
 mltum in modū pulchrę & pretiosæ: cū ea duo fratres Reginæ Anglię, Anto-
 nius Riverius Comes Scalenis, & Ioannes Riverius Odeuillæ regulus, vxor
 Scalenis & vxor Ducis Nortfolci cū aliis multis. Die dominico concedūt ad
 eam Isabella Caroli mater & Maria eius filia, redeuntq; Brugas. Die lunæ oc-
 currit illi ipse Carolus & redit Brugas. Die mercurii profecta sunt ad eam offi-
 cii gratia quaterna membra Flandriæ, multò gratissimū testati eius aduentū,
 vbi & Episcopus Tornacensis de iucundo eius aduentu luculentam satis ha-
 buit orationem. Die iouis profectus Carolus rursus Slusam sponsalia cū illa
 firmat reditq; Brugas. Die sabbathi sponsa venit Dammū. Die dominico quin-
 to No. Iulias manē hora septima Carolus accepit eam vxorem in ædibus Eu-
 stathii Vviits Prætoris Dammenis sacrum faciēte Episcopo Saresberienfi astan-
 te Legato Romano & Guilhelmo Episcopo Tornacensi. Ingens erat harū ap-
 paratus nuptiarū, quem à vernaculis licet petas scriptoribus. Tradita aurifa-
 bris duo milia marcharū argenti, tradita. xx. milia pondo stanni discis paran-
 dis in nuptiale conuiuū. Nupsit autem simpliciter absq; magna pompa Dam-
 mi,

Noui
 equites

Iac. Borboni
 obiit.

Legatio Re-
 gis ad Caro-
 lum.

Condatensis
 nothi sup-
 plicium.

Margarita
 Caroli sponsa
 Slusam
 appellit.

Matrimo-
 nium Caro-
 li cū Marg.
 Eboracen.

Apparatus
 nuptiarum.

mi, vt diximus, suis ipsius capillis defluentibus nō perplexis, vestem induta ex serico albo sparsam aureis flosculis, cū collyrio specioso quod Dux illi dederat. Virgo moribus bene compositis, indole letā, vultu placido, benigno, & se-
Sponsa Bru- gas deducitur. dato. Sedens in lectica panno aureo conuestita Brugas deducitur per dominū Scalensem cū multa alia nobilitate ac heroinis Anglicis. Aderant Legatus Romanus & Episcopi Treuirensis, Saleberiensis, Mediomatricus, Traiectensis, Tornacensis, Cameracensis, Sareptanus. Pronubi circum currū inauratū sex equites Angli vsq; ad portam sanctæ Crucis: hinc totidem paranympsi vsq; in regiam eam deducunt. Fuere autem Adolphus Cliuiensis, Iacobus Luceburgensis, Antonius Burgundio, Philippus Pot, Philippus Crepecurius & dominus Charniacus proceres summi ordinis. Valde grātiter accepit sertum rosaceū quod Vestales vineæ Brugenſis ad eam portam illi donauerūt. Erat nempe miro artificio contextum: illudq; mox suo imposuit capiti super sponsalem coronam. Mercatores officii gratia affuerūt præter alios Hanzæ teutonicæ, Hispani, Veneti, Genuenses, Florentini, Cathaloni, Lucani, Portugaleses, Siculi, Aragonēses. Ad portā Crucis Ioan. Hurnius scriba orationē habuit ad eā honorariā, nō longā, sed elegantē. Donata illi à ciuitate effigies D. Margaritæ mar-
Donasponsa data. charum quadraginta argēti inaurati. Accepit autem à Gandensibus scyphum aureum pulcherrimum, aureorum nummorū plenum. Arcus & portæ triumphales multæ constructæ. Vna autem erat ex qua transeunte sponsa euolauerunt multæ albæ columbæ, aliæq; variæ minores volucres, oēs inuestitæ sponſi & sponſæ insignibus, quarū nonnullæ curru sponſæ infidebant: aliæ alio deuen-
Barlandus de eisdē mupriis. nerunt, quæ res magnæ voluptati erat spectatoriſ. Sed omnia persequi longum sit: facio finem postquam de eadem magnificentia Hadriani Barlandi ap-
Al. filiā aut nūrum. Caroli luxus. pinxero testimoniū. Defunctus (inquit) hoc bello Princeps, vxorem duxit Margaritam sororem Eduardi quarti Anglorū Regis. Hæ nuptiæ Brugis op-
Anto. Burgundionis laus. pido Flandriæ, celebratæ sunt tanto cū apparatu, vt nihil à condito quo sol vi-
Ludi equeſtres. derit splendidius. Edita sunt spectacula variū generis. Exhibiti etiam ludi ro-
 ta vrbe regionatim, & quidem per doctissimos histriones. Nuptiarum die in triclīnium, vbi cū illustrioribus viris discumbebat Princeps, introductus leo,
 cui eximia pulchritudine virgo infidebat gestans manu insignia Principis Ca-
 roli: introductum est & alterum animal, cuius dorso impositæ sportulæ, vnde
 omnis generis euolantes auiculæ, haud aliter cantu demulcebant omnium au-
 res conuiuarū. Hæc ille. Cū autem discumberet sponsa, ad dexteram suam
 habuit Isabellam Caroli matrem & filiam Mariam: in sinistra dominam ab-
 Arque + vxorē Principis Arausiensis. Inexplicabiles exhibuit triumphos, in-
 credibiles Carolus fecit sumptus, sed horum multos inutiles & vanos, quibus
 non modo æquauit, sed etiam nobilissimos quosq; & ditissimos superauit Re-
 ges. In ludis equestribus Antonius Burgundio vir bellicis artibus clarus, flo-
 rente ætate, firmo robustoq; corpore, omniū quotquot venerant certamina
 sustinuit, donec adeo erat pulsatus & lassus vt paleſtra excedere cogeretur.
 Tunc Carolus ipse in arenā descendit, orta q; est dura & memorabilis dimica-
 tio. xxvi. equitum quorū primus erat Carolus contra totidem alios, primum
 hastis obtusis, deinde nudis ensibus, donec buccina tandem caneret receptui.
 Rem imprimis nobiliter & fortiter gerebant ipse Dux, & Adolphus Raueſta-
 nus frater Ioannis ducis Cliuii, duo filii Principis Arausiensis, dominus Fien-
 nensis filius Theobaldi, Ioannes & Iacobus Luceburgenses, Comites Odouil-
 læ & Scallensis fratres ambo Regine Angliæ, Philippus Pictauius, Antonius &
 Iudo-

Iudocus Lalani, Claudius Valdrius, Comes Rossiacus qui filius erat Comitiss S. Pauli, Ioannes Rochefordius, Adrianus Borsalius, Oliuerius à Marchia, Philippus & Antonius à Cohem fratres, Guilielmus à Stanela Procomes Furnensis cum multis aliis quos longum sit enarrare. Quid autem dotis hæc sponsa attulerit marito nusquam mihi legitur. Affectabat maiorem in modum Gallus in nostram perniciem Angli fœdus, cuius prauo & detestabili consilio per hæc nuptias nostri obuiandum existimabant. Coactus est hoc facere Carolus, ne & Anglos per fallacias Galli inimicos sibi acciperet. Pollicitus autem fuerat Gallus suam Carolo filiam, quantum nondum nubilem: sed cum pro illa Legatos suos mitteret, fidem Gallus fefellit, ideo quod Campaniam ut conuenerat pro dote dare noller. Pridie No. Iulias moritur Brugis Adrianus Borsalius dominus ab Bredam ordinis equestris. Adrianus But monachus Duenensis qui tunc vixit, scriptum reliquit subita extinctum morte sub manibus consoris dum sederet radendæ barbæ, quemadmodum tunc complures per occulta quædam veneficia occiderunt. Annam Burgundam viduam eius, filiam Philippi principis defuncti notham Adolphus Cluiensis Dominus Rauestadenus eques amplissimi ordinis accepit uxorem. Vespillones illi quos pestilentia temporibus Recuvvers appellamus, Flandriam perturbant. Ex iis mense Augusto Ipris decollati Guilielmus Mathias Dixmudanus, & Henricus Knapenortu Brabantus, qui specie medendi toxico plures necarunt. Capite multati nonnulli apud Virouiacum, ubi mille hominum ab illis latronibus quidam refert extinctos. Per omnia templa fontes lustralis aquæ apud Bruges arena oppletiveneficiis vitandis. Decimo calend. Augusti postridie diuæ Mariæ Magdalænæ apostolæ Isabella vidua Philippi principis primum ponit lapidem Conuentus Franciscanorum Brugis extra portam alinariam, ubi nunc Virgines Annuntiationis per Margaritam Caroli Augusti amitam constitutæ. Septimo calend. Augusti miranda tonitruum grandinisque tempestas magno cum damno maximè inter oppida Brabantie Diestam & Leones. Ludouicus Rex omnia hæc acta Caroli ægerrimè tulit: quodque fœdus istud Anglicanum impedire nequisset, vehementer indoluit.

*Causa afflictionis Anglicanæ.
L. regis filia Carolo parata.
Adr. Borsalii mors.*

*Adul. Cluiensis Annam Burgundam ducit uxorem.
Vespillones maleficia suis Flandriam perturbant.*

*Fundatio monasterii Franciscanorum Brugis.
Virgines Annuntiationis Bruges.*

*Rich. Varuiceni Ludouico Regi operam dat contra Burgundionem.
Elisabetta Riuieræ Regina Anglicæ.*

Richardus Varuicensis Calesiæ Præfectus dederat gnauiter operam, ut Bonam Ludouici Ducis Sabaudie filiam, sororem Carolæ Reginæ Franciæ Eduardus Regi conciliaret in matrimonium: Simul ut sponsam Caroli ex Anglia in Galliam perduceret, quæ & Gallus maximè affectabat: sed neutrum perficere potuerant. Eduardus sprete Gallorum amicitia, aspernatus Sabaudæ nuptias, iungit sibi clanculum uxorem Elisabetam filiam cuiusdam Richardi Riuierii, mittitque sororem suam in Flandriam. Varuicus perplexus admodum & ira inflammatus Riuerium & filium eius dominum Vuiduillæ dolo interficit. Sed loquatur Episcopus Luxouienensis: Antonius (inquit) Pontifex Narbonensis & alii Legati Regis per varias tentabant artes quibus ab eo erant instructi, dolo Edouardum circumuenire: sed quia Edouardus vaftrum, perfidum, mobile, ac varium nimis ingenium Regis haberet compertum, nihil illis credidit. Pollicebantur aureos montes, sed quoniam teste Cicerone, fundamentum stabilitatis constantiæque quam in amicitis quærimus, atque optamus, est fides, & fidum esse non potest, ingenium multiplex & tortuosum, non existimabat Eduardus Regi credendum. Hæc ille. Ludouicus Rex nec pacem Atrebatensem, nec Parisiacam, quam Confluentinam vocant, seruabat.

L. Rex Edouardum circumuenire studebat.

L. regis praua in exiliū procerū cōsilia.
L. rex solus voluit regi nare.
Car. exercitus cōstrare gū copias.
L. Regis in Carolo fratrem hostilis animus.

Non existimabat fidem pactaq; seruanda esse iis qui aduersus Regem (licet iustis) fecissent coniurationem, sed desistendum non esse donec omnes esset ultus. Nihil referre quibus in illos modis vindictam pararet. Rem Gallicam ad monarchiam esse reuocandam: tot regulos perniciem adferre regno. Addendos esse regis ditioni omnes. xii. Patriciorum principatus. Hæc nocte dieq; malo prauoq; voluebat animo, totusq; in hoc erat vt ante omnia vlcisceretur & funditus exstingeret domū ac familiam Burgundicam. Solitus autem erat dicere vel ante principatum quando adhuc agebat in Brabantia, neminem regnare posse in Galliis quandiu tot Reguli in illis imperitarent. Igitur copias quantas maximas potest contrahit, vt fratrem Normannia tota exuat: vt Britannum ab illius amicitia separet: Vti ambos à Burgundione quem solum volebat aggredi, distineat. Burgundio quod probè intelligeret quid regis moliretur animus, grandem & ipse conscribit exercitum, & Peronam vsq; mouet focis laturus opem. Quanta autem magnificentia castrorum suorum splendorem & diuitias suas ibi ostentari, vix quisquam satis posset enarrare. Rex conuentu quodam Turonensi Britannū muneribus & promissis vtcunq; placat, & magnam partem Normannię inuadit: sed Cadomum & Bellocasses Caroli fratris adhuc sequebatur fidem. Cui Rex annum quoddam tributū certis pensionibus inuito licet & reclamanti nūlus est pro Normannia obtrudere. Nullum enim certum principatū tradere nec vxorem liberis gignendis fratri cōciliare voluit, veritus ne ad illum tandem proceres sceptrū regale transferrent, ad quem ob probam indolem & morū bonitatem semper fuerat propensi. Ita Britannus partim territus Regis potentia, partim eius auro & pollicitis inescatus Burgundionem (inuito licet) ad tempus deserit. Vtinam Carolus omnes Gallicas fœderationes societatesq; tam vacillantes leues & dolosas spreuisset, seq; ad quietem & Germanorū amicitiam vertisset: facile quod in Galliis possidebat vt Burgundiam & Flandriam defendisset, atq; ingentes suffigisset labores & molestias.

L. rex Carolo impensas capti belli luit.
L. rex Peronæ Caroli conuenit.

Cū autem Rex non auderet decertare prælio, reuersus ad suas artes mittit Carolo pro sumptibus factis. c. & xx. milia coronatorum aureorū, mittitq; furtim ad Leodienses armatorū manum, quæ gentem ad nouum morum sollicitet: Simul Ioannem Balnam Cardinalem S. Susannæ & M. equitum ad Ducem legat, qui petant apud Peronam fide publica omnibus de rebus colloctionem. Carolo minimè arrisit colloquium, haud ignarus omnia dolose agi à Rege. Nec dubium erat quin aliquid monstri Rex aleret, vel de toxico miscendo vel de alia quapiam immani fraude. Nihilominus tamē vrgente vehementer Balna tandem assentitur.

Leodiensium rebellio.
L. rex distinetur Peronæ.

Venit Rex paruo comitatu. Borbonius aderat & M. equitum. Totū se Duci vt facilius falleret (vt quidā inquit) permisit, sed statim nuntius adfuit ex Eburonibus, per auxilia ab Rege missa Leodienses ad arma concitados: Tungro- rum ab illis oppidū atq; in eo Ludouicum Episcopū & Guidonē Hymbercur- tum esse captos: Robertū Archidiaconū & Canonicos quosdā intimos Episcopi familiares in cōspectu eius interfectos discerptosq;. Eo nuntio adeo graui- ter perculsus & turbatus Carolus, vt mox portas oppidi claudi iuberet, exclama- retq; tendi sibi insidias sub specie pacis. Bellū sibi parari sub velamēto sus- cati colloqui. Biduum ibi Rex erat instar captiui haud mediocri timore per- territus. Auxit formidinem aspectus veteris illius turris, in qua olim Carolus Simplex Francorū Rex detentus & necatus fuerat ab Heberto Veromanduo- rum

rum Comite. Inito consilio tres dicuntur sententiæ: Vna, vt fides colloquii sanctæ seruetur, si vnâ Rex velit petere Eburones: Altera, semel captum tam infidelem Regem non dimittendum: Tertia euocandum Carolum fratrem, omniaque certius & firmitus constituenda, ne liberum ultra sit dolofo homini fallere fidem. Dum hæc per biduum consultantur, maximis largitionibus & pollicitationibus præcipuos Caroli familiares corrumpit, perficitque vt oēs in primam, hoc est, mitissimam eant sententiam, statimque pax composita est per sancte iurante Rege in omnes illius conditiones: Iurare enim violareque statim iuramenta, Religio illi nulla erat. Ea pace Carolo fratri pro Normannia tota tradita Campania. Quatuor membra Flandriæ æternè exempta à curia Parisiaca. Appellationes oppidorum Insule, Duaci, & Orchiaci, non Lutetiâ, sed ibant in Flandriæ concilium. De omnibus principatuum suorum causis tam sub regno quam sub imperio Carolus cognouit per grande Concilium suum. Carolo eiusque successoribus fœdus habere licebat cum Anglis, modò absque damno fieret regni Francici. Philippo Sabaudiensi redduntur oppida & arces & omnia illi ab Rege ablata. Iurat Rex rursus in pacem Atrebatensem: Iurat & in pacem Parisiacam seu Confluentinam super sanctâ Crucem tenente illam Cardinale Balna, additumque quod si Rex contra hanc veniat pacem, Carolum eiusque hæredes liberos fore & solutos ab omni iuramento illi facto, ab omni fidelitate & homagio illi præstandis, ab omni clientela & supremo imperio in Burgundiam & Flandriam. Simul si Rex fessellisset, licere ab omnibus regni Principibus absque vlla religione & dedecore se Carolo aut eius heredibus adiungere contra Regem aut eius successores. Et hæc quidem præcipua erant pacis Peronenfis capita: sed vanus erat labor: nihil regi sanctum erat, nihil religiosum. Risi habuit & ludibrio non secus atque Atheus quicquid promitteret, quicquid iuraret, præbuitque multis per tot populos & provincias pestilentissima (pro dolor) exempla. Regis ad exemplum totus componitur orbis, in malis maxime rebus. Sic firmata pax Peronenfis pridie Idus Octobris quando sunt feriæ diui Donatiani Episcopi. Theobaldus Marechallus Burgundiæ statim post concordiam Peronensem antecessit cum manu aliquanta Leodium, cuius ex numero erumpentes hostes ad octingentos interfecerunt, priusquam subsequentes adesse poterant. Exinde dimiserunt libertate donatum Episcopum suum Carolo placando, sed retento Episcopo nihil audiuit eos Dux. Spes tamē adhuc pacis erat, nisi de media nocte quæ diem captæ vrbs præcessit, cohortes aliquot erupissent, ambobus Principibus (Rex enim vnâ erat cum Carolo) per tenebras obtruncandis: quod quidem nimirum perfecissent nisi forte fortuna pars ab itinere constituto aberrassent, quo factum est vt reliqui à nostris interficerentur: erantque hi ferè omnes ex Francemontanis, postea à Carolo funditus euertendis.

Tertio cal. Nouembris captum & euersum Leodium, eo die dominico quo canebat Ecclesia, Omnia quæ fecisti nobis Domine in vero iudicio fecisti, quia peccauimus tibi, & mandatis tuis non obediuimus, fuisse lego ea in ciuitate Curias cum suis templis. xxxii. Collegia canonicorum. viii. Querebatur ciues de iniustitia, auaritia, & calūniis officialium, omnique ministrorum Ludouici Borbonii iuuenis & imprudētis (vt dicebāt) Episcopi sui, quorum abusus libera gēs ferre non posset. Ideo excluso Episcopo res oēs tam spirituales quam temporales administrare cōtendebant. Lis in iudicio coram Legato Romano Treueris agitata. Iudicatum contra Eburones, sed appellabant Pont. Romanum. Romæ litigatum, vbi & rursus

*Sententiæ de
persona Re-
ge.*

*Pax cum Re-
ge confirma-
tur.*

*Conditiones
pacis Peron-
ensis.*

*L. Regis
perfidia.*

*Theobaldus
burgundus
dux à Leodi-
ensibus clas-
sem accepit*

*Leodiensium
facinus &
Caroli perio-
culum.*

*Leodii cas-
piti & euer-
sum.*

*Discordia
inter ciues
& Episco-
pum Leodi-
ensem.*

indicante Paulo Pont. causa cadunt. Permanent nihilominus tamen in rebel-
 lione. Excommunicati, aggravati, reaggravati, anathemate percussi, quas ta-
 men omnes censuras longo tempore spreverunt & riserunt. Pacem instigante
 Rege Franciæ factam cum Duce fregerunt. Concordiam cum Episcopo suo
 conciliatam ruperunt, eumq; vt meminimus ceperunt: Omnia pacta & pro-
 missa, iuramenta inita cum Legato violauerunt, exules suos reuocauerunt, mee-
 nia reficere, oppidum munire, bellumq; omnibus modis instaurare cceperunt.
 Et ecce Rex Franciæ cum quo amicitiam & fœdus semper habuerant, venit
 iam cum Duce (vide fidem) ad eorum extremam perniciem. Luxouius refert
 Ducem carere maluisse Regis consortio, maluisse illum rediisse Perona Com-
 pendium, sed Regem ultro cōcessisse Leodiū, vt fucatā simulatamq; Duci pro-
 baret amicitia. Captum igitur Leodium, cædes promiscue in omnes facta: ma-
 gnus interfectoꝝ mensorumq; numerus. Tota ciuitas post direptionē incēsa,
 exceptis templis & domibus sacerdotū: quo factum vt post paulō sit reedifi-
 cata: præda ingens parta. Crudelis visa Ducis victoria, sed vix tamen par fla-
 gellum tantæ perfidiæ gentis. Pars maxima culpæ in Franciæ hæsit Rege, qui
 tam turpiter illorū aluerat amentiam, caq; semper ad res pessimas fuerat abu-
 sus. Nec culpa vacauit Onofrius ille Romanus Legatus, qui sperans se Leodi-
 ensem adeptorū Episcopatum, author & ipse illis fuerat arma capiēdi. Leo-
 dienses decreuerāt filium Marci Baderis Marchionis adsumere in Episcopū,
 sed ille meliori v̄sus consilio dignitatē repudiavit. Tunc Legatus homo aua-
 rus & ambitiosus Tricaricensi Episcopatu Leodiensem accumulare studuit:
 sed captus est à nostris, veruntamē dimissus statim & honori Ecclesiæ Ro. à Ca-
 rolo donatus. Magna pars ciuiū in syluam fugerūt Arduennā, vbi à sua ipsorū
 nobilitate spoliati fuerūt & interfecti: stulta & misera gens longa libertate &
 nimia opulentia in amentia versa, atq; ob scelerū magnitudinē manu dei puni-
 ta. Sed audiēdus Lexouienſis eius tēporis equalis. Adeos (inquit) Eyburones,
 id est, rusticos campi, fidefragos & periuros peruenit Carolus cū Rege. Coniu-
 rarāt Eburones per noctis tenebras erumpere per eam partē vbi rara erat cu-
 stodia. Pars peruenit in castra Regis & Ducis, quæ per nocturnas tenebras per-
 turbabant: q; si cætera pars, vt cōuenerat, fuisset secuta, ambos Regē & Ducem
 interfecissent. Ipsi autē quia tam pauci erāt interfecti sunt. Edictū in castris vt
 nemo sine cruce S. Andree (quod signū erat Burgundi) appareret: Cui edicto
 nō modo Franci qui cū Rege erāt, sed & ipse Rex paruit, & signū crucis Bur-
 gundicę in suo vestimēto manifestē portauit. Et vt magis se Burgundo proba-
 ret, cū multi ex ciuibz clamaret Regem Leodiis auxilio venisse, vt promise-
 rat, ipse Rex proprio ore reclamauit, Vos mentimini. Et cū ciues vt Regi gra-
 tularentur, & in suas partes traherēt, clamaret, Viuat Rex, ipse Rex contra pro-
 prio ore clamauit, Viuat Burgūdia. O præclarū & memorabile facinus huius
 Regis Francorū, cui nullū simile nec in veteribus nec in recentioribus poterit
 inueniri historiis. Quid enim perfidius quā postquam hanc gentem in Bur-
 gundiones multis promissis semper sollicitasset, auxilia semper promississet,
 nunc in extrema necessitate vnā cum hoste venire eos oppressum: quibus suā
 fidem tanto sacramento obstrinxerat. Nunc addere sibi hostium signum &
 symbolum, ac illos perdere cum quibus tam longam & multam habuisset con-
 cordiam, amicitiam, & fœdus. Tota vrbs militi diripienda data & inde com-
 busta. Reuersus Rex in Galliam graui edicto prohibuit ne quis aut de pa-
 ce Peronenſi Regi certe probrosa, aut de protectione Leodium, maximē illi
 igno-

Leodiensium
perfidia.

L. Regis im-
pudentia.

Onofrius
Pōtiffis Le-
gatus discor-
diam & res
bellionē Leo-
diensium
aliut.

L. Rex cru-
cem Burgū-
dicam gesta-
uit.

L. Regis ero-
ga Leodiens-
es summa
perfidia.

L. Regis
edictum

ignominiosa loqueretur: sed silentio tamen, & iussatione multa opprobria tulit, & plura quam si non prohibuisset. Linguae enim non facile coartantur. Vt autem se aliquo colore Rex excusaret, omnem culpam reiecit in Cardinalem Balnam, ideoque confectis & aliis quibusdam causis, Balnam cum Episcopo Verdunensi in carcerem coniecit. Hactenus ille. Tenebatur autem Episcopus ille Verdonensis Guilielmus nomine Lutetie in propugnaculo D. Antonii per totos quindecim annos. Siquidem post Thomam Lorallium fidelissimum Caroli Normanniae ducis ministrum toxico sublatum, Carolo duo illi Episcopi auctores fuere, ut diligentissime sibi à fraternis insidiis caueret: Non dubium est se quin & ipse veneno malo peteretur: summaque ope perficere contendebant, ne ab Bria & Campania Burgundioni vicinis ditionibus Carolus discederet, quo tutior ibi foret à perfidia fratris: qui id maxime dedit operam, ut translatum in Aquitaniam remotumque ab Burgundionis patrocinio necaret. Balna autem tentus est sub custodia domini Torciaci in castello Montis Basonis: Erat Cardinalis S. Susannae & Episcopus Andegauensis. Post cladem Leodiensem Gandauenses de salute sua solliciti, Bruxellam supplices concedunt ad Carolum pacem petentes, facturi quicquid imperasset. Respondit Dux, tantisper se exulare velle à Gandauo dum complessent pacem Gauerensem. Territi co verbo, claudunt denuo muro facto portam (quam patefecerant) hospitalicam & vexilla sua militaria suo summo Praetori tradunt.

Episc. Verdunensis.

Mon. T.

Recon.

Imp. J. J. J.

Am. J. J. J.

Am. J. J. J.

Am. J. J. J.

Am. J. J. J.

Am. J. J. J.

Am. J. J. J.

Am. J. J. J.

Am. J. J. J.

Am. J. J. J.

Am. J. J. J.

Sexto autem Idus Ianuarii omnes Decani opificum oppidi Gandensis atris amici vestibibus vexilla sua Bruccellam comportant, Ducique tradunt, pacem flagitantes, quae tandem eis data est his legibus: Vt hospitalis porta occlusa maneat: Vt omnia quae contra pacem Gauerensem fecerant, reparent: Vt antiquetur lex Regis Philippi Pulchri de creandis Magistratibus per Electores, creenturque posthac Senatores singulis annis per delegatos Ducis, more aliarum ciuitatum, absque vlla ciuium cooperatione aut assensu: Vt omnes Decani opificum vexilla sua deferant Bruccellam: Ne posthac ritu Barbarico, uti consueverant, deferant ad Holtheim reliquias D. Leuini, sed honeste & pie portentur super currum: Ne posthac excubias agant ad medium quadragesimae in suo mercatu: Vt posthac conuentibus agendis, aut consilio conuocando non utantur nisi. ccc. viris, iisque selectis ex optimis quibusque & honoratissimis totius ciuitatis: Vt si veniant contra hanc pacem, corpora bonaque sua, & libertatem suorum opificiorum committant, non obstante aliquo in contrarium antea obtento dono. Hae pax dicta S. Leuini, propterea quod à morionibus, quos vocant, diui Liuii coortus fuerat motus ut supra memorauimus. Sedit autem Bruccellae Carolus pro tribunali cum haec fieret pax ingenti honore & magnificentia, concionemque ad Gandenses per longam habuit sermone primum Latino, inde Teutonico, multa & graua illis comminatus, nisi posthac in pace & quiete sese continerent.

*Gandenſes
Carolo reco-
ciliatur cer-
tis legibus.*

*Pax S.
Liuii.*

*Mari in-
undatio.*

*Classis mer-
catoria Slus-
sae appella-
ta.*

Ad. xii. Calend. Nouembris multa loca maritima in graui fuere discrimine propter altitudinem aestus marini: damnique multum acceptum, praesertim in septis & aggeribus maris aut ruptis aut luxatis per Hollandiam, Zelandiam, & Flandriam, terraeque Carporum iuxta Dammum magnum adiit periculum. Paulo ante natalem Dominicum Slusam appulsa centum quinquaginta vno tempore naues mercatoriae inspectae à multis cum gaudio & latitia, Raro enim tot simul appulerunt. In feriis Epiphaniae Domini mane arsit templum curiale oppidi Hullstensis, tactum fulmine coorto propinquo ex mari.

Quartodecimo cal. Aprilis dedicata noua ædes S. Iacobi Brugēsis. Mense Aug-
 gūsto declarat Carolus per literas suas neminem clientum suorum tam secun-
 darioꝝ quā primarioꝝ habere immunitatem militiæ. Hyems istius anni
 gelū & frigore maxima erat & asperissima, multosq; milites frigore enecauit.
 Variis locis grania à Turcis accepimus danina. Quis hoc miretur per tantam
 Imperatoris seignitiem ne dicam, ignauiam, perq; continnas easq; infanissimas
 Principum nostrorū discordias, per infinitā Clericorū auaritiā & simoniā,
 turpem vitam prauaq; exempla: Propter inmanem Regis Franciæ tyrānidem
 nihil quietū, nihil tutum esse potuit. Mahometus Turcarum Imp. (inquit Pal-
 merius) Syrios Egyptiosq; magno pretio superat regni sui anno. xliii. Mona-
 chi S. Guilielmi ab Oudezelia transferuntur Penam.

MCCCC LXIX. Pascha. ii. Aprilis. Rex Franciæ suum persecutus consi-
 lium, Carolum fratrem in Aquitaniam transtulit, ne tam vicinus Burgundioꝝ
 ni Campaniam Briamq; possideret. Obstinato enim pergebat animo, omnes
 opprimere optimates, ut solus regnaret. Carolus ternis per hebdomadē die-
 bus sedit pro tribunali, ius dixit, curauitq; ne lites in longū deducerentur, sed
 litigantes absoluerentq; & breuiter & iuste. Sic inuisit sua oppida Insulam, Hy-
 pram, Fanū. Audomari & alia. Mense Maio venit Gandauum magno gaudio
 & publica lætitia acceptus. Accensa illi feruntur ix. milia funalium, fueratq;
 viarū qua ibat, ornatus nunquā splendidior nunquā iucundior. Mense Iu-
 lio cum Margarita vxore venit Brugas. Inde cōcessit in Hollandiam, vbi cau-
 sis cognoscendis libellisq; supplicibus recipiendis ternis in hebdomada vaca-
 uit diebus. Patibulo suffixit quendam Michaëlem, qui iuuerat interficere Ia-
 cobum Maescanonicū S. Donatiani Brugenfis. Strangulauit & quendam ex
 suis Prætoribus, qui virum quendam gente Leodiensem propter as alienū à
 se captū forcē dederat, ut illius potiretur vxore, cui vim per stuprum intules-
 rat cum daret opéra marito redimendo. Tertio Non. Septembris Brugis via
 Curtracensi non procul porta D. Catherinæ iactum fundamentū monasterii
 Virginum Collectarū quod Sinai vocatur. Hæ Vestales perpetuum reclusæ
 magna paupertate & austeritate vitam transigunt. Primum autem lapidem
 posuit Maria princeps filia Caroli. Septimo cal. Octobris obiit Margarita vx-
 or Francisci ducis Britannię magno sui relicto apud Britannos desiderio. Se-
 pulta est Naneti apud Flamines Carmelitas: Erat prognata ex Duce Britannię
 Francisco primo & Isabella filia Regis Scotiæ. Anglū, Burgundū, Britan-
 num Gallus quidam tria appellat capita in vnum capitium, asseritq; missū à
 Rege torquem diui Michaelis signum regii ordinis à Britanno repudiātū pro-
 pterea quod vellos aureū accepisset ab Burgundione: quam tamen narrationē
 falsam esse existimo. Nusquā enim reperio Britannū gessisse Caroli ordinem,
 quanq; foedus inter se ferire necesse haberent cōtra Regis tyrannidē, qui & Bri-
 tannum quidē fratremq; Carolum, sed ante omnes Burgundionē deletū vhe-
 mēter optabat, in cuius vnus caput oēs regni Principes cōmouere studebat:
 sed satis ex sententia conata perficere nequidit, propterea qd nemini inuola-
 tam seruaret fidem. Mense Februario accepit Dux insignia ordinis Regis An-
 glię Edouardi sorori sui. Quinto cal. Martias Ioannā ab Rupella Arduēne, filiā
 Antonii Burgundionis nothi, ducit vxorē Comes Culenburgenfis. Factæ nu-
 ptiæ Brugis in palatio. Tertio cal. Aprilis soror Regis Scotię Iacobi tertii Bru-
 gis enixa est filiū, cui Margarita princeps & Adolphus Rauestanus sacri fuere
 susceptores: sed nomen illi datū sicut & nomen puerperæ me fugit. Suscepit
 autem

autem sacrum baptisum ad Donatiani. Mercatores Scotiæ alienati aliquandiu ab oppido Brugenſi reuerſi ſunt, recepti valde liberaliter & magno ciuitatis gaudio. Hyems huius anni gelu, niue, ac ventorū tēpeſtate maximē inhorruit per meſes plus minus quatuor. Apud Hagam Hollandiæ feriis Apoſtolorū Simonis & Iudæ orta rixa & pugna inter caculas Principis, adeo effrenis vt vnus ex illis natione Burgundus interficeretur. Erant fermē omnes nobiliū liberi. Carolus ad. xxvi. in clauſam coactos aream iubet ſeſe mutuō virgis egdere quoad ſatis eſſe videretur. Inde concione ad illos habita vetat ſub pœna patibuli ne in poſterū inter ſe tales rixas pugnaſq; concitent. Principio Martii Richardus Comes Varuiceſſis, ingenio vir vario & doſoſo, ſed maxima polens authoritate in Anglia, petente Rege Gallo piratam agit in noſtro mari, multasq; naues mercatorū Flandriæ, Hollandiæ, & Zelandiæ reuertentes ab Rupella capit. Carolus Princeps certos homines res repetitum mittit: reſuſat pirata reddere, ſed poſtea tamen victus in mari à Domino Scalenſi Anglo, partem illarum reſtituere cogitur.

*Rixa inter
caculas
Principis.*

*Carolus in
caculas ſus
os animad
uertit.*

*R. Varuiceſſis
piratam
agit.*

M CCCC LXX. Paſcha. xxii. Aprilis. Rex Franciæ acerbiffimo in Burgundionem flagrans odio, ferre non potuit iſtum ab eo cum Anglo ſœdus: ideo per Richardū à Noua Villa Comitem Varuiceſem omnia in Anglia perturbanda curat. Inferior tamen erat factio Varuici. Ex portu Darmuda cum triginta nauibus fugit Hondefluſtum portū Normaniæ. Cum eo Ioānes eius frater Marchio Montisacuti, Georgius Dux Clarentiæ eius gener frater idem Edouardi regis, cū vxoribus & liberis totaq; familia. Aduentus Varuici Ludouicum regem omnemq; eius factionem ingenti affecit gaudio. Sperabat enim per illū totā ſe Angliam armaturū in caput Burgundionis. Carolus tum ſuo, tum Edouardi regis noīe de recepto Varuico hoīe factioſiſſimo apud Regē expoſtulat, illumq; cōtra ſœdus feciſſe exponit: ſed nihil proficit. Nimum ſpei in illo poſuerant quotquot eſſent Burgundici nominis inimici. Vir erat Varuicus ingenio peſſimo, pacis hoſtis, oſor quietis, proditor perfidiſſimus à ſcriptoribus nominatus. Antea Henricū VI. regno priuarat: eius neceſſarios per ſcelus interfecerat, Edouardū Eboracenſem in ſolum locarat: Nunc viceverſa in gratiā Galli Edouardū pellit, & Henricum ad diademata reuocat, ſeq; regni procuratorē facit. Piraticam (vt diximus) exercet, capitq; noſtros mercatores. Contra hunc piratam Carolus clāſſem celeriter inſtruere cogitur. xxiiii. magnarum nauū præter multa nauigia minora. Huic Henricū Borſalium Veræ regulū præſcit vt piratis obſiſtat. Sub cal. Iulias Varuicus & Clarentius quando bellum non eſſet, ex Hondefluſtu, Harfluſtu, Diepā, Caſaroburgo, totoq; illo littore prædas agūt ex mari, Flandricas, Hollandicas, Zelandicasq; naues capiunt: captos mercatores, pauperesq; piſcatores mari ſubmergūt. Toto meſe Iunio apud Hondefluſtū Varuicus ſe continet, totumq; mare ſœdus pirata noſtris reddit infeſtū. Sextodecimo cal. Iulias promiſſa Carolo à ſuis prouinciis excepta Burgundia ſingulis annis pro ære militari centū. xx. milia coronatorum per trienniū, Et tandē. xvii. cal. Iulias duce Henrico Verenſi ſoluit noſtra clāſſis, ex Flandria, Hollandia, & Zelandia adunata, petitq; Normaniæ littora, & hoſtiū latrocinia cōercet. Sed Varuicus naues ſuas (inquit Luxouius) cōſtituit ubiq; in portubus & locis tutis, nec ad manus auſus eſt venire aut prodire in apertū mare. Egit tūc Varuicus Rotomagi, ubi primū vetitū à rege Franciæ ne Anglis liceret prædas ſuas videret: quæ res lachrymas Varuico excuſſiſſe traditur. Dehinc tamē omnia quæ erant furati, vendiderūt auaris Gallorum mercatoribus.

*Richardus
Varuicus
cū ſua facti
one Anglia
puiſus cōſi
git ad L. Re
gem.*

*Rich. Varuici
vitia.*

*Hen. Borſa
lius Varuici
cō piratam
agētī oppo
nitur.*

*Es militas
re Carolo
promiſſum.*

Distinetur Decimo calend. Iulias redit Dux ex Zelandia Brugas. Mercatores Gallicos
virinque mer- Brugis Antuerpiæq; ac locis aliis cū bonis suis distinet, propterea quod nostri
catores. apud Parisios in nundinis Edicti quod vocant, distinebantur. Pridie cal. Iulias
Natalis Ca- die sabbathi ante lucem Carola filia Ludouici Ducis Sabaudia Regina Fran-
rolis octauis cia apud Ambasiam peperit Carolū octauum, regnaturū quidem post patrē,
regnum sed breui tempore & infelicitē & sine prole. Tinctus est sacris vndis in tem-
ni videri plo diui Florentii Ambasiensis. Susceptores fuere Carolus Borbonius Cardi-
ambasiam nalis & Archiepiscopus Lugdunensis, Eduardus Princeps Vallia filius Hen-
ludovicus rici Sexti & Ioanna à Francia vxor Ioannis ducis Borbonii. Magna per regnū
ludovicus latitia propter huius natiuitatem, ideo q̃ nulla alia stirps virilis esset Regi.
Flandria Sexto No. Iulias feriis Visitationis B. Mariæ prædatorias Varuici naues nostra
classis Var- uici naues
uici naues dissipat.
dissipat.

Conuentus Conuentus Ambasie
Ambasie contra Edu-
contra Edu- ardū et Bur-
ardū et Bur- gundionē.
gundionē.

Coniunctio Coniunctio
in Burgun- in Burgun-
dionem. dionem.

„ Deus disponit. Præuistis tyrannorum cupiditatibus suetis resistere. Episcopus Le-
 „ xouienſis, si modo is sit, Princeps, inquit, Eduardus & Rex Franciæ cōtra Edu-
 „ ardum regē magnum fœdus fecerūt, cuius fœderis exemplaria plura habui, &
 „ longo tempore seruaui, in quibus erat scriptū, quod Princeps ille Vallia iu-
 „ rauit per Deum creatorem suum & fidem & sacramentū corporis Domini, sub
 „ suo honore & verbo Principis, quod ipse per se & per suos bellū apertū perpe-
 „ tuis tēporibus gereret cōtra Ducem Burgundie & illi adhærentes, nulli rei pro-
 „ pter hoc parcēdo. Et quod nunquam componeret pacem, inducias aut pactū
 „ seu fœdus aliquod cum dicto Duce nisi consensu & voluntate Regis Franciæ
 „ & bellum perduceret vsq; ad extremam extinctionem Ducis dicti, & subiectio-
 „ nem omniū eius ditiorum & dominatuum ac terrarū. Et eodem modo per su-
 „ as literas iurauit & ipsi Eduardo Ludouicus rex, & Henricus captus eodē mo-
 „ do quo filius & Francus, iurauit se facturū Burgundioni bellū quoad viueret.
 „ Hæ literæ fuere inuenta in archiuis Eduardi Vallia principis postq̃ erat in-
 „ terēptus. Et hæc quidē fecit Rex qui biennio ante aut paulō plus ante per oīa
 „ sacra fœderatus erat Duci in pace Peronenſi super lignū dominicę Crucis, ap-
 „ pellās eū fratrem & cognatū. Incredibile enim dictū est quāto odio Francus fla-
 „ grabat in Burgundionē & quāto ardore properabat eū vlcisci, penitus ipsius
 „ nomen & familiam delere, adeo vt nulla sui honoris periclitatione, nullo Dei
 „ timore, nullo respectu famæ labefactandæ, tali à conatu posset retrahi.

In perso

In perniciem igitur Ducis Burgundiæ Francus conatus est Henricum resti-
tuere, non quod illi bene vellet, vel cognationis iure faueret, sed solum ut ip-
se Henricusq; si Rex fieri posset Carolum funditus perderent. Hac gratia pro
veteri hospitio reddita ab impio & infelici tyranno. Hactenus Episcopus.

Dux ex oppido Brugenſi Ostendam profectus præstitit & accepit ibi à ciui-
bus iuramentum. Dominus Iacobus Kien pastor illius ecclesiæ ad magnum
altare obtulit illi osculandum corpus Domini, sed renuit, se ad hoc indignum
esse iudicans: reliquias autem D. Blasii martyris osculatus est. Ioannes Marti-
nus scriba Ostendanus pulcherrimum illi donauit sturionem recens captum
nomine oppidi. Pergit Dux secundum litus Neoportum, Furnas, Bergam,

*Ostendam
Dux ingre-
ditur.*

Dunkercam, ad fanum vsq; Audomari, inspexitq; vbiq; præsidia contra Var-
uicum disposita, excubiasq; die noctuq; habendas diligenter imperauit. Rex
Ludouicus cum Duce Britannię Francisco hoc pepigit foedus, Vt Rex bello

*Fœdus in-
ter L. Regē
& Ducem
Britanniæ.*

desistat: Dux Edouardi Angli parteis si fortè in continentem transeat non iu-
uet, sed ad Regem Gallum adhæreat, illiq; militet. Hanc pacificationem mit-
tit Britannus Burgundioni, foedusq; cum illo initum repudiare videtur. Ne-
mo tamen (inquiunt) secreta illorum tenebat præter vnum Petrum Lando-

sium Britanni ærarium. Adolphus Geldrius ingratus & rebellis filius paren-
tem suum Arnoldum Ducem Geldriæ captum tenebat in arce Burenſi, duc-
tumq; Geldriæ & comitatum Zutphania pertyrannidem inuaserat. Hortan-
tur autè Carolum Principè Paulus Pon. Romanus & Fridericus Imp. vt pacē

*Adul. Gelo-
drii impie-
tas erga pa-
trem.*

inter patrem filiumq; componat. Eo in negotio ita agit Carolus vt cum patre
Adolphus cum fide publica ad se concedat Hisdinum: sed Adolphus quum
minus solito sibi videt haberi honoris, suspicatus nescio quid mali, non filius
Carolo clàm Hisdino aufugit cum duobus tantummodo eq̃s, qui tamē vbi

*Carolus ar-
biter inter
patrem &
filium.*

Namurcūm peruenisset ex itinere retrahitur & Vilfordiæ primum, inde Cur-
traci adusque Caroli obitum custoditur. Habebat Adolphus in matrimonio
Caterinam sororem Isabellæ Borboniæ defunctæ vxoris Caroli Ducis, inde
que liberos Carolum & Caterinam. Erat & eques aurei velleris Carolo admo-
dum charus. Itaq; Carolus mandato tum Papæ tum Imp. arbiter & discepta-

tor constitutus adiudicat filio possessionem Geldriæ, præter solam Grauiam
Mosæ oppidum, quod patri assignat Arnoldo in vita cum senis florenorum
milibus annuis. Deferre insuper Adolpho procurationem Burgundiæ: sed so-

*Caroli sen-
tentia.*

cors & contumax filius respondit (inquit Cominius qui interfuit) se malle
præcipitem dare parentem in puteum, & seipsum deinde eodem conicere po-
tius quàm eiusmodi conditiones accipere. Iuste ergo in custodiam reiectus
est, ad miseramq; postea mortem iuste peruenit. Est qui refert ostensas Hisdini

*Vox Adul-
phi impia &
detestabilis.*

à Carolo literas Adolphi manu ad quosdam scriptas de coniuratione contra
Carolū faciendā, putabaturq; factitatum fuisse per regem Gallum, qui quos-
cunq; potuit Caroli familiares & amicos magnis corruptis donis, deditque se-
dulū operam vt Carolo vbiq; terrarū faceret inimicos. Ad quartum Idus

Iulias Euboea Insula cum Chalcide gētis metropoli vrbe magna & forti post
longam obsidionem capitur à Mahumeto Turearum tyranno Orientis mo-
narcha: Nec Veneti præclaram illam urbem defendere valuerunt. Extinctū
penè erat Imperium: conciderat piorum monarchia, surrexitq; (proh dolor)

*Euboea In-
sula à Ture-
cis occupa-
ta.*

immanis illa nimiumq; potens impiorum tyrannis, quæ nostra regna prouina-
ciasq; nemine ferè impediēte inuasit & abstulit. Non vacabat nostris, nimis
suis malis inuolutis boni quippiam agere. Sub feriis dñi Laurentii martyris

XX s filius

Reynoldus
Brederodius
in capitur
à Dauide
Epis. Traie-
ctensi.

Balduinus
Burgundio
Carolo in
fidelis.
L. Rex. Ca-
rolus toxico
perit.

Balduini
Burgundi
ingenium.

Iac. rex Cy-
pri & vita
& regno à
Venetis spo-
liatur.

Carlota Lu-
signiana re-
gni Cyprii
heres.

Io. Andega-
uensis Dux
veneno tol-
litur per L.
Regem.
Causa para-
ricidii.

Rich. Varui-
cur adiutus
à Lud. Rege
Eduardum
Anglia pel-
lit & Hen-
ricum resti-
tuit.

filius sororis Pauli Papæ Romani, Sigismundus Dux Austriæ, Legati item Ve-
netorum & plurium gentium, venerunt ad Carolum agentem tunc apud Ha-
gam Hollandiæ. In Hollandia capti hoc anno ab Episcopo Traiectensi Da-
uide Reynoldus Brederodius eques summi ordinis cum Vvaleramo filio no-
tho, cum fratre Gisbrechto Præposito Dominici Traiectensis, & Ioanne
Amerougio Sconteta Traiectensi, qui omnes seruati sunt apud Dorestadium
duos per annos in custodia, donec per sententiam ordinis aurei velleris resti-
tuti sunt libertati. Mense Septembri corrumpit & conducit Ludouicus Rex
Balduinum fratrem nothum Caroli Principis, Ioannem ab Arsone, Ioannem
à Chassa Burgundos & Collinetum quendam domus suæ sartorem vestium,
ut Carolum Ducem Hisdini tunc agentem veneno interficiant. Attulit Col-
linetus literas Hisdinum, sed Deo volente errauit: reddidit illas Antonio no-
tho, quem Balduinum esse putabat. Errore cognito raptim rebus omnibus re-
lictis fugit Balduinus quanto potuit cursu, donec peruenisset trans Somonā
in regias ditiones. Extortæ à Collineto capto & aliæ literæ quibus constabat
omnis ratio & consilium de Principe necando. Morte multatus Collinetus.
Supplicationes vbique decretæ gratiis Deo persoluendis pro Principe ser-
uato. Balduinus morosus & proteruus iuuenis, quanquā à Carolo honestè
habitus & diues factus, fermè tamen semper cum illo dissidebat, oportunus
per hoc fraudi & vesaniæ Regiæ. Rex illi dedit Comitatum in Auribeco apud
Eburonices, sed quum vellet ire in possessionem, alius quidam antecepit &
præripuit illi bolum è faucibus. Hæc acta refert Luxouienfis cum adhuc
ageret Varuicus apud Regem, quem quidem Varuicum talium quoque sce-
lerum magnum refert fuisse architectum. Huic Balduino Zomerghem &
Louendeghem data fuisse lego, sed ablata illi per sententiam Senatus ab hæ-
redibus Balduini de Vos ordinis equestris iustis dominis. Veneti hoc anno
Iacobum Regem Cypri qui Episcopus fuerat Nicosiensis, Caterinam Cora-
riam vxorem eius & infantem illorum filium summo scelere necant, reg-
num Cypri innadunt, tenentque tali partum tyrannide vsque in hodiernum
diem, fraudata vera hærede Carlota Lusigniana Ludouico Sabaudienfi nup-
ta. Rex Franciæ Ioanni Andegauensi Duci Calabriæ & Lotharingiæ in Ca-
thaloniam venenum dari curauit, qui statim obiit & sepultus est apud Barcinon-
em. Gerebat ibi bellum contra Ioannem Regem Arragoniæ pro regno Ara-
ragonensi: sed Rex Gallus emerat ab Arragone Comitatum Ruscinonen-
sem in Cathaloniam quem suum esse dicebat Calaber.
Hinc dissidium & hæc causa cur se Calaber Burgundioni cæterisque boni
publici propugnatoribus adiunxerat, & cur iam necatus à Rege, qui nemini
illius coniurationis parcendum decreuit, domusq; Andegauensis inuidebat suc-
cessibus, ac totam delere studuit, sicut postea fecit.
Mense Septembri Rex petit littora Normanniæ, vbi classe, pecunia, vi-
ris, armis, ingenti impensa, Varuicum iuuat, eumque fortissime instru-
ctum in Angliam contra Eduardum remittit, qui post sextum quā aduene-
rat mensem Darmudam portum, per turbidum licet maris fremitum tes-
nuit: nec iniicit vllum illi impedimentum bellica nostra classis, siue impar-
tantis viribus, siue quod quidam narrant, huc illocque maris tempestate
disiecta, quæ consumpta re omni cibaria statim domum reuertit. Multa mi-
lia mortalium ex iis qui Henrici Regis fauebant partibus, ad Varuicum felis-
citer reducem confluunt.

Eduardus

Eduardus Rex valde turbatus & pauidus hostibus resistere conatur, sed statim ab iis quibus maxime fidebat deseritur, fugamque facere cogitur. Capto consilio ex re presenti cum Richardo fratre aliisque paucis ad oppidum Lynum mari se credit, atque cum mercatoribus Hollandiae dura navigatione tandem in oram Frisiae ad Tessellam appellit sub. VII. Idus Octobris quando sunt feriae diui Dionysii martyris. Acceptus autem perhumaniter ab Ludouico Gruthio Praefecto Hollandiae, haest ad Hagam Hollandicam ad usque natalem ferre Dominicum priusquam veniret in Flandriam. Regina autem Elisabetha fugit ad asylum Vvestmonasterii & filium suum primogenitum ibi peperit, nomine Eduardum. Timuit mirum in modum Varuicum, qui Richardum Riuicrium patrem eius & Ioannem fratrem interemerat. Mater huius Reginae erat Iacoba Luceburgensis, soror Ludouici Comitis Stabuli. Magnae decretae supplicationes Lutetiae Parisiorum ob tam praecalam Varuici Comitis Ludouiciq; Regis victoriam, & Henrici Sexti liberationem, quem idem Varuicus ante annos decem solio deiecerat & Regem fecerat Edouardum. Metu Varuici nocturnae diurnaeq; excubiae fiunt per omnia nostra littora. Per Gallias magna agitantur gaudia, sed interdicitur vtrique (quanuis pace nondum fracta) vsus cursusq; mercaturae, vnde vbiq; locorum magno mercatores afficiebantur dolore, bella miserrima execrantes. Obiit per hoc tempus Rogerius Lichteruelanus filius Theodorici qui liberis suis, Thilloni, Ioanni presbytero, Eligio & Meynae Lichteruelanis in morem testamenti bona sua diuisit. Erat autem Ioannes Lichteruelanus sacerdos & pastor Ecclesiae Rollariensis. Tornacenses tamen mediis inter Ducis ditiones includerentur, adeo tamen erant imprudentes vel potius amentes, vt non modo cum Gallis sentirent, verum etiam nostris hominibus, necnon & ipsi Duci in Comœdiis suis ausi sint conuiriari. Ea cognita illorum stulticia, edicto Carolus vetat, poena capitis adiecta, ne quicquam cibariorum aut aliarum rerum Tornacum importetur, neve liceat illis nostris in finibus quicquam commercari. Ita stulta gens fame domita, cōpellitur veniam a Duce petere, ac pacē multo auro redimere, quemadmodum sex ante mensibus fecerant: Veniit enim Tornaci (vt de ceteris taceam) ad ferias D. Catherinae pondo butyri tribus stūferis. Tertio Idus Nouembris feriis diui Martini Episcopi pulchrum fit Brugis miraculum per sacratissimum sanguinem Domini. Mulier quaedam infantem enixa qui videbatur esse mortuus, non cessat inclamare sacrosanctum cruorem Christi pro consolatione: bonaque fide & fiducia sua id omne quod petiit obtinuit. Post diem tertium quam erat sepultus, resossus infans vixit & baptisatus est. Sexto Calend. Decembris in concilio Vvestmonasterii Edouardus Eboracensis patriae hostis declaratus: fortunae eius omnes publicatae: Decretum supplicium in omnes captiuos eius factionis. Omnia acta eius rescissa. Creati regni procuratores Comes Varuicus & Dux Clarentiae. Pars Comitum Edouardi (erant ad CCC.) eo deserto fugiunt ex Hollandia Calesiam, veniam orant ac trans-eunt mare ad parteis Regis Henrici. Simul Edmundus Dux Somersetus & Ioannes germanus eius Dorseti Comes qui diu metu Varuici egerant Brugis, ad Margaritam Regis Henrici uxorem se contulerunt. Filius Principis Arausiensis & Comes Rentiacus gener Croyaci & alii nonnulli ingentibus promissis & praesenti auro sollicitati Carolo Duce deserto transfugiunt ad Regem Franciae. Mense Decembri pacem Rex Peronensem rumpit, ac per Comitem Stabuli Ludouicum Fanum Quintini furtim occupat. Nihil enim belli de-

*Lu. Gruthus
filius praefectus
Hollandiae
Eduardum
profugum
excipit.*

*Gallorum
laetitia ob
Henrici. vi.
restitutionem.*

*Tornacenses
Carolo infuso
deles multo
tantum.*

*Miraculum
Brugis per
sacratissimum
sanguinem
Domini.*

*Anglicanorum
rerum commotio
pulsio
Eduardo.*

*Caro. deservit
a quibus
dam nobilibus
suis. Fanum
Quintini furtim
occupatur
a Rege.*

nun

*Lud. Luces
burgen. Co
mes Stabuli
bellū alit in
ter Burgun
dum & Gal
lum.*

*Caro. filiam
Gallie come
mittere no
luit.*

*Caro. nimis
tribuit L. re
gis iurame
ntū.*

*Eduardi rex
aduersus
in Flādrā.*

*Eduardus
Brugas.*

*Ambiani re
gi portas
aperiunt
idē faciunt
oppida ple
raq; ad So
monam.*

nunciatum erat Duci. Ex ea die magnæ coortæ inimicitiae inter Ducem Ca
rolum & Comitem Stabuli. Eo pro furto Lutetiae supplicationes decretæ, gau
dia & læticia agitata, perinde atque ob rem magni momenti. Comes Stabuli
bellum studuit alere ut rem inde faceret. Scripsit Carolo res eius in magno
esse discrimine, nec se facile posse explicare nisi filiam suam quam habebat
unicam tantarum opum hæredem, nuptum daret Carolo fratri Regis: cona
tusq; est metum illi iniicere, eumque ad nuptias illas veluti compellere, quod
Carolo valde erat molestum, utpote qui nemini vnquam Gallicæ nationis fi
liam erat pacturus, quāquam spe nuptiarum multorum cuperet retinere ami
citas. Probè enim intelligebat filiam in Galliis male fore tutam à veneficiis.
Non ignorabat quantum cuperet Rex extinctum omne genus Burgundicum,
nec fugit eum quāmetuere ne ex Carolo fratre soboles nasceretur. Rex
per multos dies ea omnia oppida quæ ad Somonam, ad defectionem latens
ter sollicitarat, utpote qui miristalibus in rebus erat artifex. Ccepit publicè
prædicare se nolle seruare pacem Peronensem quantumlibet iuratam, quam
non sponte, sed inuitus & coactus fecisset, circumscriptus (ut fingebar) ab Io
anne Balna Cardinale. Hæc inopinato & imparato acciderunt Carolo, qui
perinde atque non satis adhuc exploratum haberet Regis consilium & mo
res, pactis & iuramentis illius fidebat. Diserte cautum erat ea pace ut si Rex
eam fregisset, liceret tum proceribus regni liberè & absq; dedecore illum de
serere. Ea res fecit ut Carolus securius ageret, nihilq; haberet suspicionis, op
pidaq; Somonæ imprudenter absque bonis prædiis relinqueret. Nec dubiū
est quin desertus tandem fuisset à multis, grauiaq; tulisset incommoda, nisi Ca
rolum fratrem per scelus de medio sustulisset. Carolus tamen Dullendium
vsque ducit sed cum paucis, continebatq; se ibi & Abbavillæ, quoad rigida
& adulta hyems paululum mitesceret. Vixdum credebat pacem à Rege fuisse
fractam, Comiti Stabuli plus quā illi, infensus. Habitæ apud Ambianos sup
plicationes & publica per totam Galliam instaurata læticia. Septimo calend.
Ianuarii postridie natalis Dominici venit Eduardus Rex in Flādrā ex Hol
landia, feriisq; sanctorum Innocentium apud Rodenburgum religiose saluta
uit beatam parentem Virginem, solutusq; voto Orscampum petiit cum Lu
douico Gruthusio. Hinc Ariam profectus ad Isabellam matrem Caroli Prin
cipis, quod & Carolus ad illum concessit. Idibus autem Ianuarii venit Brugas
honorificè & benignè à tota ciuitate exceptus & cultus. In ædibus Gruthusii
hospitatus. Frater autem Regine Scallensis Dominus in edibus Iudoci de Bul
ambo adusque. XII. Calend. Martias. Quarto calend. Februarias postquam
Rex Franciæ cum magnis copiis Syluaneſto & Compendio venisset ad flumē
Somonam, portas illi Ambianorum Samarobriga aperuit. Id enim Carolus
quanquam apud Dullendium vicinum ageret oppidum, inopia tamen exer
citus impedire non potuit, sensitq; tum demum seriò sibi parari bellum, quan
quam non indictum esset, omniaq; tacite & furtim agerentur ab hostibus.
Roia & Mondiderium Ambianorum exemplum sunt secuta, Abbavilla nu
tabat, idemq; cogitabat facere, sed missus eò Philippus Creuecur cum aliquan
to equitatu in officio illam continuit, ybi & quendam magni nominis virum
securi percussit & suburbia incendit. Tota Carolus Flandria aliisq; suis pro
uinciis raptim habuit delectum. Coactus statim maximus & fortissimus exer
citus. Habebat quosdam clientes & beneficiarios in ciuitate Tornacensi, qui
cum ut erant moniti militare illi vellent, Tornacenses clausis portis primum
illos

illos distinebant, vetabantq; oppido egredi. Inde per aliam sententiam exilio damnatos finibus suis eiecerunt. Eam ob rem irati Ducis imperio Tornacenses vbiq; locorum à nostris comprehensi sunt & in custodias ducti, rursusq; hostes iudicati, prohibitumq; omne cum illis commercium. Post Eduardum victum & regno pulsum, non minore vanitate & iactantia vsi sunt Tornacenses quàm ipsi interiores Galli, qui totam per Galliam spargebant rumores, actum esse de Burgundis, venturos propediem Anglos mari, Francos autem terra armatos in Flandriam non cessaturos quoad omnia in potestatem rede- gissent: Carolum omnibus exutum procul pepulissent vel interfecissent.

*Tornacensi
leuitas &
studium era-
ga Regem.*

Octauo Idus Februarii feriis Diuorum Vedasti & Amandi Episcoporum ma- gnæ Brugis habitæ supplicationes ad diuæ Claræ pro pace & concordia Prin- cipum, pro felicitate Ducis & salute patriæ. Circumlatus sacrosanctus cruor Domini, quod iam tertium factum fuisse tradunt extra ordinem. Nunquam enim suo consuevit moueri loco præterquam in annuis supplicationibus ter- tio die Maii.

*Supplicatio
Brugis pro
Repub.*

Septimo Idus Februarii Insulam versùs Carolus mouit exercitum, & sub diem Iduum Februarii consedit iuxta Atrebatum in spatiosa planicie quem Campum honoris appellauit ab pulchritudine sui exercitus tã fortiter ac no- biliter instructi. Ad hunc Campum honoris accessit Rentiacus bello comita- tu, sed nimium à Gallis sollicitatus ad Regem transfugit, vnus appellatus ex proditoribus domus Burgundicæ. Hic folsis & carris fortiter nostri sua castra muniunt. Est qui tradit eo in exercitu fuisse centum viginti milia pugnato- rum, in quibus decem milia equitum. Cepit Dux Pinciniacum Somonæ op- pidum, fugienteq; Gallorum præsidio euertit. Quatuor viri habitu scholasti- corum Parisiensium venerunt in hæc nostrorum castra, vt ignem iniicerent in puluerem tormentarium, ac grauissimum conflarent incendium. Sed rescita

*Caro. castra
iuxta Atre-
batum.*

*Rentiacus
ad Regem
transfugit*

*Pinciniacū
euertitur à
Carolo.*

fraus est: Duo anserunt, reliqui duo recte luerunt capite deorsum versus suspensi. Decimoquarto Calend. Martias supplicationes Brugis celebratæ ad Magdalenzæ extra portam fabrorum ferrariorum aberuncandis ærumnis & calamitatibus peccatis populi debitis. Pro pace irem inter Principes, pro con- uersione & emendatione Regis Franciæ & salute totius patriæ, quam maxi- mus circumstabat metus, ne hinc Anglos, inde Gallos sentiret inimicos, quam in rem totis viribus incumbabant Galli, quorum tamen euasimus tyrannidē Dei bonitate ac clementia protecti. Duodecimo Calend. Martias Eduardus Rex postquam Brugis egerat hebdomadas quinque, cœpit repetere Zelandi- am, vt inde contra hostes suos in Angliam traiceret. Nam tametsi regno esset profugus, animo tamen minime defecit, nec opes illi amiciq; defuerunt. Claf- se, viris, armis, pecunia ad centum milia riderorum & eo amplius Carolus eū inuit, sororq; eius Margarita Caroli vxor non defuit fratri. Nec caruit dome- sticis in Anglia amicis. Rumor erat à fratre Clarentiæ Duce clam ad reditum sollicitatum. Simul mercatores maximeq; Lubecenses, vulgo dicti nobis Oster- lingi, suas illi naues quas contra Gallorum piraticam instruxerant, pretio lo- cauerunt. Margarita soror singulis militibus singulas distribuit nouas vestes cum alba rosa eleganter ante & retro intexta. Nono Calend. Martias totum

*Insidiæ in
castris dea-
prebense.
Eduardus so-
licitudo me-
tu duplicis
belli.*

*Eduar. redi-
tū parat in
Angliam.*

*Auxilia Ca-
roli à Eduar-
do præstata*

Carolus exercitum ducit ad nicenia vsque vrbis Ambianorum, vt speciem præbens obsidionis, Regem qui longe non aberat, ad prælium alliceret. Senas ibi sedit expectauitque hebdomadas parua cura obsidendi oppidum, sed solo fermè studio ac desiderio manus cum Rege conferendi: quæ res haud medio-

*Caroli ad
Ambianū
castra.*

crem

crem iniecit Regi dolorem. Ipse enim nullo existimauit pacto ferro decernendum, ob multitudinem eorum quos per iniuriam offenderat: abs quibus deser-
Belgarum
virtus. ri ac prodi vehementer metuebat. Sed & Galli satis experti Belgarum virtutē
 ad montem Letericum ab prælio abhorrebant. Belgæ enim non minus nunc
 quàm olim, reliquis Gallis fortitudine longè præstant. Pridie Nonas Mar-
Reliquiæ D.
Bonifacii
Brugis. tias Brugis habitæ supplicationes apud Carmelitas, pro venia delictorum,
 quæ bella aliasque pœnas meruerunt: pro aëris temperiæ, prospera & saluta-
 ri aura, pro Principis ac totius exercitus salute. Sexto Idus Martias Brugis ad
Eduardus
in Angliā
appellit. Virginis translatio reliquiarum in nouum feretrum diui Bonifacii Episcopi
 per Episcopum Sareptanum Suffraganeum Episcopi Tornacensis, præsentia-
 bus sex Abbis & multa nobilitate. Ad sextum Idus Martias Eduardus Rex
 comparata bona classe & exercitu soluit magnò animo ex Zelandia, appulit-
 que multo labore in portum quì Rauenis dicitur, agri Eboracensis, ibique de-
 scensum fecit. Decimosexto Calend. Aprilis supplicationes Brugis apud Ec-
 clesiastas Augustinicos pro Ducis victoria, Principum concordia, patriæ sa-
 lute. Oppidum Ambianorum pro Rege custodiebant Ludouicus Comes Sta-
 buli, Antonius Comes Dominici Martini, Salasardus quidam & alii. In Du-
 cis castris primates fuere Iacobus Luceburgenfis frater Comitis Stabuli non-
 nullis ex nostris suspectus: Antonius germanus Caroli nothus, Adolphus Ra-
 uestanus, Ludouicus Gruthusius, & alii complures. Eanum Quintini Rex te-
 nebat per Arturum à Longavalle, suosque alios proditores. Frigora hyemis,
 imbres & nix ferè continua nostros grauabant, multosq; equos absumebant.
Car. statiora
& robur. Carolus non minus corpore robusto, quàm forti vir animo, toto illo tempo-
 re armatus erat, frigoris vigiliarum omnisque militaris laboris patientissi-
 mus. Regis voluit aduentum expectare, vt mos est, sed nullus venit Rex.
Burgundia
infestatur à
Gallis duce
intercluso. Burgundia per hanc obsidionem multa & grauià patitur damna, ab incur-
 sionibus Aruernorum & Delphinatium, quos Delphinus Aruerniæ vehemen-
 ter instigauit. Capta & incensa castella multa: actæ multis locis prædæ ex fi-
 nibus Burgundionum. Propter intercedentem Campaniam quæ Regis erat,
 nihil ferre auxilii hinc nostri potuerunt. Simul obstabat nobis Lotharingia
Nicol. Dux
Lotharin-
gia. idè quòd mortuo Ioanne Duce Nicolaus filius in illam successisset, qui in
 Regis militabat castris destinatus eius gener. Ita nullus erat transitus hinc in
 Burgundiam nec inde in Flandriam: qua de causa duro res Burgundica erat
 loco. Per Christophorum quendam Palliardum & Iacobum Hesselinum ni-
 sius est Rex Altisiodorenses, corrumpere atque ad deditionem perducere,
Altisiodo-
reses à rege
corrupti
naqueunt. sed obstiterunt ciues in fide Caroli fideliter persistentes, & Guilielmum Gal-
 terum potentem hominem patriam hostibus prodere conantem occiderunt.
 Coniunxerant se Gallis nonnulli Leodiensium exules, qui infestissimos & lō-
 ge acerbissimos se præbuerunt Burgundionibus, fauientes in illos absq; vlla
 misericordia. Quintodecimo cal. Aprilis Eduardus Rex peruenit ad Eboracū
Eduar. poti-
tur Eboraco autum patrimonium suum, in quod tamē oppidū non nisi magnis precibus
 & pollicitationibus admissus est. Iurauit se regnum nō repetere, sed suum dun-
 taxat Principatum Eboracensem: sic ciuib; illulit. Decimotertio Cal. Apri-
 lis Varuicum proditorem ex oppido. Conuentria Eduardus elicere ad pugna
 studet, sed frustra: prodire enim non audebat. Paulò post oppidum Varuicē
Georg. dux
Clarentiæ
Eduardi
frater. se ditionem eius capit, sperans tandem proditurum: Quum autem ne sic qui-
 dem prodiret, Georgius Dux Clarentiæ cum deseruit, & ad fratrem Eduar-
 dum transiit cum magnis viribus.

Pridie

Pridie Calend. Aprilis Brugis decretae supplicationes ad Saluatoris pro Ducis totiusq; exercitus salute. Multum enim Brugeses atque omnis ora Flan-
 driæ ab Anglis & Varuici perfidia metuebant, nihilq; quod ad munienda lit-
 tora pertinere arbitrabantur, omiserunt, perpetuas contra hostes, piratas
 omneque genus prædonum habentes seruantesque vigilias. Maxime nem-
 pe agitur res Brugesium, quoties dissidium aut bellum incidit cum Anglis.
 Sub Calend. Aprilis Ambiani tormento iaculabantur globum ferreum trans
 tabernaculum Ducis, quæ res metum incussit. Tertio Non. Aprilis in Anglia
 Comitum Oxoniæ Ioannem auxilio venientem Varuico fundit fugatq; Rex
 Eduardus propè oppidum Leycestriam. Pridie Nonas Aprilis feriis D. Am-
 brosii Episcopi Brugis supplicationes habite apud Ecclesiastas Dominicanos
 cū feretris ac reliquiis Diuorū Donatiani, Eligii & Bonifacii. Eodē die obiit
 Dominus de Gouys Cancellarius seu Præfectus iuris Burgundiæ Prætor idē
 Carcellensis, post quem creatur nouus Cancellarius Guilielmus Hugonetus.
 Eodem die diui Ambrosii in Ambianis per Regis Ducisq; Legatos oppidum
 ingressos induciæ per terram & mare pactæ ab hoc die vsque ad Calend. Maii
 inclusiue anni. LXXII. Tædebat (inquiunt) Regem moræ & longioris belli.
 Terrebatur fortassis propterea quòd bellum in Anglia nō succederet ex ani-
 mi sententia. Est qui tradit Carolum ita offensus fuisse ob has inducias, vt
 quatuor totas horas se recluderet, neminiq; loqui vellet: tandem tamen ad se
 reuersum promississe seruaturum se id quod Legati perfecerāt. Alius refert li-
 teras Carolum dedisse ad Regem, quibus cum illo maxime expostulabat de rā
 iniusto bello sibi à Rege illato. Vtunque sit, dimisso exercitu Peronam pe-
 tiit, inde in Flandriam rediit, ac Brugis Pascha celebravit. Magnæ querelæ
 mercatorum quòd per inducias facta non esset illis potestas negotiandi. His
 de induciis ecce quomodo loquitur Antonius ille (nisi fallor) Episcopus.
 Die quarta mensis Aprilis inducias fecit Rex Franciæ cum Burgundione an-
 te Ambianum contra fœdus factum cum Eduardo dicto Vvallix Principe,
 quo de fœdere literæ signatæ à Rege Lodouico in archiuis Eduardi cæsi bello
 inuentæ, & ab Eduardo Rege ad Burgundionem missæ. Induciæ inde ab Cal.
 Iuniis in annum prorogatæ. Varuicus qui tūc adhuc vixit, certior factus de
 prioribus istis induciis penè desperatione defecit, Galloq; proditoris perfid-
 iæ atque periurii crimina per suas literas exprobrauit, sed nihil ludæus lu-
 dæo, nihil dolosus doloso, nihil Catilina Cethego. Hæc Episcopus, quo ve-
 riorem non inuenio scriptorem. Custodes seu conseruatores harum inducia-
 rum in nostris limitibus ab ostio Somonæ per latus Fani Vvalerici vsq; Pinci-
 niacum fuere pro Rege Dominus Gamachix Marschallus Franciæ. Pro Ca-
 rolo Principe ab ostio Somonæ ad latus Crotæi oppidi adusque fines Pinci-
 niaci Philippus Squerdanus Præfectus Crotæi. Item ab Pinciniaco oppido ad
 Caletos vsque pro Rege Ambianis etiam comprehensis. Comes à Dominico
 Martini magnus magister domus regiæ. Ab Pinciniaco vsque Peronam pro
 Duce Dominus Contacus Præfectus Corbeiensis. A Caletis ad Augustā Ve-
 romanduorum, hoc est, Fanum Quintini pro Rege Dominus Chienbonnius:
 & à Perona Creuecuriam pro Duce Piatas Ralsius Præfectus Peronensis.
 Item à Fano Quintini incluso Guisiam pro rege Dominus Moyacus. Et à Cre-
 uecuria inclusa, comprehenso Cameracesio pro Duce vsque ad initium Ha-
 noniæ Ioannes à Longavalle Præfectus Creuecuriæ. A Guisia vsque ad Oben-
 tum pro Rege Procomes Beblirius procurator Rufsilionis. Ab initio Hagno-
 niæ à

Supplicae
 tiones Bru-
 gensium.

Periculum
 Caroli.
 Ioā. Comes
 Oxoniæ fuit
 dicitur ab
 Eduardo.

Dominus
 de Gouys, et
 Guiliel. Hu-
 gonetus Cā-
 cellarius Buri-
 gundiæ.
 Induciæ in-
 ter L. Regē
 et Carolum

L. regis pera-
 iurii et per-
 fidia, erga
 Varuicum.

Custodes
 vtriusq; in-
 duciarum.

Fines regni
 & ditionis
 Caroli.

nia à latere Cameracensi vsque Auennas pro Duce magnus Prætor Hagnonia. Item ab Obento Maseriacum vsque pro Rege procurator Rastelleſii. Et ab Auennis ad alterum finem Hagnonia pro Duce Ægidius ab Harcheriis Præfectus Bellomontanus ſub magno prætor Hagnonia. Pro ciuitate oppido & prætura Tornaceni, Tornaceſio & Fano Amandi pro Rege Prætor eius tractus. Et pro finibus Hagnonia eo tractu pro Duce magnus Prætor Hagnonia. Ad fines autem Flandriæ & Atrebateni procurator Inſulanus vel eius legatus. Per oram maris pro Rege Comes Ruſſilionenſis Amiralius Franciæ, qui habebat Legatum Dieppæ & alium Legatum ad oſtium Sequanæ, alium in prætura Cadomienſi, alium in prætura Conſtantiæ & alium apud Pictonas. Pro Duce autem per littus Picardiæ & Bononiæ Senefchalus Bononiæ & eius Legatus. Pro mari Flandrico Iudocus ab Alaniaco Amiralius Flandriæ aut eius apud Cluſam Legatus. In mari Hollandico & Zelandico Comes Bochanicus vel eius Legatus apud Mattiacum ſeu Mittelburgum Zelandiæ.

Tertio Idus Aprilis in cœna Domini Eduardus Rex Londinum urbem ingreditur, acceptus cum gaudio & gratulatione à ciuib; ubi mox Henricum ex Rege fecit ſeruum, clauſitq; in cuſtodiam. Archiepiſcopum quoque Eboracensem plurimum illi fauentem cepit. Idibus Aprilis, id eſt, ſabbato ſancto Paſchæ tandem Varuicus à latebris ſuis erupit, mouitque Londinum verſus cum. XXX. milibus pugnatorum. Erat Eduardo animus ob ſanctam ſolemnitatem Paſchæ quieſcere, qua in quiete ſperabat Varuicus illum ſe poſſe vel de improuiſo obruere, vel urbem obſidione cingere: ſed cognito illius conſilio, obuiam illi Edouardus profeſtus eſt, peruenitq; haud procul ab illius caſtris ſub ſolis occaſum. Ea ſacra nocte parauit ſe vterque exercitus ad prælium.

M CCCC LXXI. Paſcha. XIII. Aprilis. Mane ſub horam quintam die ſancto Paſchæ ad Barnetum pagum prælium commiſſum, diuturnum, cruentum, atrox diuque anceps, ſed tandem Eduardus vicit, quanquàm numero longe eſſet hoſtibus impar. Cæſus Varuicus mercedem perfidiæ ſuæ tulit. Interfectus cum eo frater eius Ioannes Montisacuti Marchio, Robertus Fordellius, Richardus Donchellius, Guilielmus Treula cum fratre, Thomas Stanſfordius, aliq; optimates multi. Captus inter plurimos Georgius Archiepiſcopus Eboracenſis Varuici frater, quem Ghifnas in cuſtodiam Rex miſit propè Caſeſiam. Capti plures alii aut interfecti Epifcopi condignam pietate ſua accipientes mercedem. Edmundus autem Dux Somerſeti & Ioannes Comes Oxouiſis cum aliis multis fuga euaserunt. Eo rerum euentu in Galliam nunciato Rex Franciæ qui tū Hanis agebat oppido Veromandiæ, conſeſtim in Turonos ſe recepit mœſtus plenusq; triftitiæ, cum videret ſua omnia conſilia, omnes dolos & artes malececidiffe, ſumptusq; tam grandes vniuerſos eſſe ſe perditos. In Flandria autem ingens coortum gaudium: ſupplicationes per omnia decretæ, gratiis Deo religioſe agendis pro tam vtili ac ſalutari victoria, quam non minus ſuam eſſe Flandri quàm Regis Eduardi arbitrabantur.

Quarto Non. Maii ad vicum Tenchiſberiam in Vvalla alterum prælium alteraque victoria Eduardi Regis, qui vicit hic Margaritam reginam cum filio Eduardo, quos cum multis pugnatorum milibus Rex Franciæ Ludouicus trãſ miſerat in Angliam vt Varuico ſe adiungerent. At ille propter Henricū Ducem Somerſeti & alios Henrici Regis neceſſarios à ſe dolo interfectos ſolus pugnare vpluerat, haud ſatis filius Reginæ comitatu. Occubuere hic Thomas

Comes

Comes Devoniz, Ioānes Venlochijs, Ioānes frater Edmūdi Ducis Sōmerfeti, Dorseti Marchio, cum alijs bene multis. Capti Margarita Regina, Eduardus Princeps, Edmūdus Dux Sōmerfeti, Ioānes Rhodiorū militū Præfectus cum alijs equitibus amplius. XX. qui oēs biduo post eo in vico (inquit Polydorus) præter Reginā & Principē capite multantur. Est qui Annā Principis vxorē vnā cum marito captam tradit: ea quò deuenierit non lego: Princeps autem Eduardus pulcherrimus adolescēs coram Rege Edouardo victore, à fratribus eius Clarētio & Glocestrio interfectus est. Mater eius Margarita pretio redēpta rediit in Galliam in perpetuo actura mœrore vsq; ad mortē. Erat soror Ioannis Ducis Lotharingiæ, Renati Ducis (vt diximus) filia. Decimo cal. Iunias die Ioanis Henricus Rex Londini in custodia, vt alij mœrore, vt alij Glocestrii gladio deperiit. Apud Lutetiam Parisiorum duobus regnis inauguratus, vnctus & coronatus, iā vtroq; exutus (vide rerum vicissitudinē) miserē moritur. Traditur tamē post mortē miraculis inclaruisse. Sepultus ad Vindeforiū in aede D. Georgii martyris. Edouardus autē mox filiū suū Edouardū adhuc infantē, Principē creauit Vvalliæ. Egit per literas suas maximas gratias nō solū Carolo Principi, sed etiā Brugēsis totiq; Flādrig, q̃ eorū ope regnū recuperasset. Brugeses autē per literas gratulatorias illi missas se suamq; ciuitatē & emporiū quantū possent cōmendauerūt. Restabat ex Henrici propinquis Hēricus Richemōdius admodū puer. Is seruatus ab Gaspare Penbruchii Comite atq; educatus à Duce Britāniæ postea regnavit, eratq; pater Hērici octauī quē nostro vidimus regnantē seculo. Quinto cal. Iulias Margaritā sororē Comitis Flussatiū Britāniæ Dux Franciscus ducit vxorē. Obiit Amadeus Princeps Sabaudiz relicto filio hærede ex vxore sua, sorore Ludouici Regis Frāciæ. Mēse Iulio obiit Carolus Atrebas Philippi Atrebatensis filius. Comes Vgelli sine liberis, qui tamen si semper perquā fidelis & utilis fuisset regno, Ludouicus tamen Rex Comitātū eius sibi rapuit, spoliauitq; hæredes eius, qui ex sorore eiusdem Bona Atrebatensis & Philippo Comite Niuernensi fratre Ioannis Ducis Burgundiæ erant prognati. Nihil enim tam studebat ille Rex quā Regulorum multitudinem regno exterminare, solitus dicere neminem posse in Galliis regnare propter nimis magnum illorum numerum. Hadrianus But monachus Dunensis, Ludouicus, inquit, Rex Franciæ, volumina legens Machometi cœpit iuxta contenta despotico regimine vti: quo contra Dei mandata multa sibi licere dixit, atque non esse peccatum aduersarios persequi fraudulenter, siue intoxicatione siue aliter: & à fratre suo primum incepit. Hæc ille. Quod maximè constat, omni ope contendebat Rex vt omnem speciem Aristocratiz tolleret: Monarchiam Galliarum teneret, solusq; regnaret, extinctis duodecim patriis aliisque regulis. Ante omnia vlisci vehementer ardebat Burgundionem propter acceptum dedecus ad Leteriacum: nec cessandum sibi existimauit, donec domum Burgundicam, omnemq; ædificationem Flāndricā in ruinā accersosq; lapidum redegisset. Hoc se perficere posse arbitrabatur, postquam iam Angli regno feliciter essent exacti. Verum enimvero sine Deo, sine vllō numine hæc stultē sibi sumpsit & temerē persuasit. Nam quòd Angli regno essent pulsi, hoc Gallorum virtute minimè contigit, sed mera Dei voluntate, micro miraculo, non per viros, sed per vnicā puellam, non Gallicam sed imperialem diuinitus missam. Vt autem Flāndriam Burgundiamve in seruitutem tyrannus redigeret, sicut nihil habuit causę aut iuris, ita cœlo nō placuit. Dum Flāndriæ inhiat, opprimere ac delere eam studet, deuorare conatur:

*Eduar. prin
cipis vuale
ha interis
tus.*

*Henrici Re
gis obitus
& infors
tummu.*

*Hen. Riches
mondus ses
plimus apo
pellatus rex
Angliæ.*

*Car. Atre
batis obitus*

*Vgelli Comi
tatus asseris
tur à Rege.*

*L. regis ha
resis et mas
chometis
mus.*

Flandria inuita Gal. Regibus ipsi regio amplius imperium confecta.
Car. Aquitanus filia Caroli uxorem petiit.
 non modo feliciter euasit lupoꝝ draconuꝝq; fauces, verum etiã longè supra omnem gloriã regni Gallici euecta summum imperiũ & ingēs nomen adepta est. Rex postquam vidit male sibi omnia cecidisse in Anglia, vt quo tantopere optabat perueniret, de necãdo fratre certã cõcepit rationẽ, ne vxorẽ ille acciperet, neve liberos vt cupiebat gigneret, partemq; regni ad se traheret. Carolus autem fraterni haud ignarus doli auxilium ab Burgundione Britannoq; flagitare, & fœdus cũ illo renouare, filiã Burgundionis sibi in matrimoniũ petere, nec se alienum præbere Burgundio, sed illũ aliosq; alere ea spe, eoq; modo in amicitia continere. Reges tum Gallus tum Anglus vehementer metueret: sed nihil erat quod metuerent, siquidem Germaniam Burgundio magis respiciebat, vbi maior honos, & à beneficiis nihil erat periculi. Ioannem Comitem Armeniacum pulsum in exilium à Carolo Septimo, reductum autẽ ab Ludouico Rege, sed rursus nescio cur exactum, Aquitanus ex montibus Pyreneis renouauit ob eius singularem in re militari scientiã, coactus sibi vires cõparare aduersus fratris iniuriã, qui & Aquitania parabat eum spoliare, sicut aliis fecerat principatibus. Igitur accelerat Rex quod in socordi habebat animo, & fratri venenum miscet per Iordanum Abbatẽ diui Ioannis Angeliaci Benedictini nominis. De Comite autẽ Armeniaco notandũ est, maiore sorore suã nuptum dedisse Ioanni Comiti Alenconio, minorem autem incestasse, sibiq; iunxisse matrimonio ac liberos inde procreasse: Accepisse ab Ambrosio Cambrayo Iureconsulto sed magno impostore per magnam vim auri falsum diploma nomine Callisti Pontificis Max. (erat enim Ambrosius illius Referendarius) quo tam arcta sanguinis propinquitas soluebatur. Sed coniectus ob hoc Ambrosius postea in carcerem, & Comes regno est eiectus. Ambrosium tamen Ludouicus Rex tam vasto perfidõque delectatus hominis ingenio carcere eductum inter intimos habuit aulicos, idoneum maxime ratus hominem quo ad dolos fraudesq; vteretur. Magnis eum ornauit honoribus. Magistrum supplicum libellorum primum creauit: inde constituit Cancellarium Parisiensem. Simile applaudit suo simili. Sepulturam tantus impostor & homicida in æde habet Collegii Sorbonici præ ara maxima. De veneno autem dato Aquitano loquitur hunc in modum Episcopus ille (modo is fuerit) Lexouius. Iam Carolus frater Dux Aquitanie rursus Armeniacum tam malo prauoque hominem ingenio vsus malo consilio reduxit. Dolebat nimis Carolus se ex Normannia fuisse à Rege fratre pulsum, quam prouinciam pater illi viuus dederat: nec dubium fuit quin si in viuus permanere potuisset, Regem fratrem per tot socios cõegisset ad reddendam Normanniam. Igitur Rex quum hæc cautus intelligeret, imminere sibi grandem inimicitiam & pondus belli à fratre & sociis, & veluti orituram nouam coniurationẽ, quum vera virtutis via resistere se posse ferè desperaret: ad arteis malas se conuertit, quod est ignauorum, nihil curans de laude & gloria, de ignominia & turpitudine, dum suam expleret libidinem. Impiis & sceleratissimis insidiis fratrem præuenire statuit. Corrupti duos ex præcipuis eius domesticis seu familiaribus, quorum alter nomẽ habebat Iordanus Faure dictus Vercois, monachus ordinis Sancti Benedicti oriundus à ciuitate Dieni in Delphinatu, quem fecerat eius dominus suum Eleemosynariũ, ac Abbatẽ quoq; creandum curauit celebris monasterii sancti Ioannis Angeliaci: cum quo item quotidie horas legebat Canonicas. Alteri nomẽ erat Hêricus de la Roche, qui scutifer

erat

erat coquinq; eiusdē domini Caroli. Hos duos velut idoneos tā nefando operi ministros promissis & muneribus pellexit Rex vt benignissimū dominū suū adhibitis etiā quibuscūq; sortilegiis & maleficis artibus veneno extinguerent, quēadmodū fecerūt. Accepto igitur & hausto veneno dictorū duorum opera ipse dominus Carolus nondū. xxx. annis ætatis expletis lamētabili & immatura morte vitā finiuit, miris cruciatibus & languoribus afflictus & excruciatus priusq; spiritū exhalaret. Nā plures mēses in huiusmodi dolorib. & cruciatib. quos in eius corpore atq; viscerib. violētia veneni faciebat, trāsegit. In quibus quātacūq; diligētia & cura medicorū adhibita curari nō potuit. Hęc Epif. sunt. Sexto cal. Augusti Paulus Papa Ro. apoplexi percussus solus in cubiculo obiit subitanea & improvisa morte, tātus hostis (inquit Platina) bonarū fuerat literarū vt oēs illarū studiosos appellaret hereticos. Venetus erat natione, sed Venetos tamē minime dilexit. Legō apud quendā Venetias vēdere voluisse Turcis, sed fides penes authorē sit. Surrogatur illi Xistus Quartus nationis Franciscanæ, vir doctus & probus, de quo hi extant versiculi:

Non aurum, non nobilitas, sed viuida virtus

Xiste tibi imperium pontificale dedit.

Discite ab exemplo quantum valet ardua virtus:

Hac meruit Xistus pontificale decus.

Ad hunc missus Bernardus Iustinianus Venetorū orator narrauit, ablata nobis esse à Turcis Imperia duo, Regna quatuor, prouincias. xxii. & vrbes ducētas inter cōtinentes Principū Christianorū insanissimas seditiones. Pactū inter Brugēses & Lubecēses reliquosq; mercatores oriētales vt omnia bona Hanzæ teutonice Brugas ad certā sedē suā & emporiū deferātur & non aliō. Vt ad hoc perficiēdū certæ naues Hāburgi & Slusę cōstituantur, quibus vtātur solū vtrinq; mercatores & non aliis: sintq; illæ etiā contra piratas & prædones bene instructæ & armatæ. Simul vt ciuitates Lubeca, Roseuicus, Vvissemar, Stralifonda, Danficum, Regebergia, Rigla, Reuela, omnesq; aliæ siue Teutonice siue Prussicæ & Liustandicæ nullo præterquam Brugenfi vtantur emporio, nisi iura sua donaq; omnia malint perdere. Vt apud Slusam portoria vniuersa mitigentur moderēturq;. Salaria nisi iusti ii qui ministrant mercatoribus nō exigant. A Brugenfibus diligenter curetur vt portus Slusanus suam iustā profunditatem, latitudinem cæterasq; habeat commoditates, ne quid periculi aut iacturæ adeat mercator. Æstas huius anni multo erat pulcherrima & assatim fructifera, sed ventris profluuiū laboratū est. Decimo sexto cal. Ianuarii moritur apud Ariā Isabella Portugalēsis mater Caroli Principis. Sepelitur in cenobio Gonacensi Cartusienfium Virginum, donec post paulō simul cum funere Ducis Philippi translata est Diuionem Burgundiæ. Habuit hæc nobilissima matrona patrem Ioannē Regem Lusitaniæ cū quem Ioannē nothum appellabāt, matrē Philippā filiam Ioānis Ducis Lancastriæ: fratres autem Edouardū regē Portugalliæ, regiosq; iuuenes Petrū, Henricum, Ioannem, & Ferdinandum, sortorem verò quam Ducem Colimbrię nominatā reperio. Sub. xii. cal. Februarii solsit ab oriente horrendus Cometes, quē alii perticā, alii ascon dicunt, & grandem mortalibus inculsit timorem. Radios habuit lōgos & terribiles occidentē versus porrectos, nūc eādido nūc rubro & igneo colore. Masseus visum fuisse tradit per totos. lxxx. dies, maximo scilicet, quō cerni potuit spatio, teste Plinio, qui portendisse putari potest inhumanam illam mortem Caroli fratris Regis Fraciæ, de qua scriptor Hollādiæ. Rex ille (inquit) idē fecit q; Cain, qui

Obitus Caroli Aquitani.

Pauli Pont. Max. obitus & ingenium.

Xistus. IIII

Damna à Turcis accepta.

Emporium Brugenfē stabilitur.

Isabel. Portugalēsis obitus.

Elis. eiusdē cognatio.

Cometes.

E. Rex aliter Cain.

qui vnicum fratrem suum Abel interfecit. Dedit autem Rex mortiferum Carolo fratri venenum sub initium apparitiōis huius stellæ vel paulò ante, quo non statim extinctus est, sed mensibus aliquot miserabiliter afflictus.

M CCCC LXXII. Pascha. XXIX. Martii. Septimo Idus Aprilis venere Brugas ad Carolum Legati Franciæ, Angliæ, Neapolis, Scotiæ, Hispaniæ, Venetorum, Britaniæ, Electorum Germaniæ & Ducis Aquitaniæ. Sexto Idus April. die mercurii obiit Petrus Bladelin ordinis equestris, Cōsiliarius Ducis, & Præfectus ærarii ordinis aurei velleris sub Ducibus Philippo & Carolo, idēq; Du-

Petrus Bladelin
Middelburg in Flandria.
cum Oeconomus, dominus & cōditor oppidi Middelburgen. in Flandria, vbi & Collegium fundavit Canonicoꝝ: sepultus est inibi pro ara maxima. Quin-

todecimo cal. Maii Malea castellum Comitis Flandriæ iuxta Brugas incēdio nescio quo deflagrauit. Calēdis Maii Ludovicus Rex Frāciæ leuando rumori potionati fratris finxit nonnihil pietatis. Statuit vt in meridie ad signū sonantis cāpanæ salutaretur virgo mater per Aue Maria, crediq; voluit se id facere spe pacis. Habitæ eodem die supplicationes Lutetiæ, pro salute Regni per Io-

Io. Quadrigarius Episcopus Parisien.
annē Quadrigarium Episcopum Parisioꝝ: qui eo ipso die obiit mortē scelere (vt rumor erat) Regis, quod amicus esset Caroli fratris potionati, vehemē-

tertūc laborantis. Quarto Non. Maii finitis induciis hinc Dux, inde Rex delectū habere, copias adunare. Rex simul Aquitaniæ & Britanniæ fines vrgere, sed Britones fortiter resistere, seq; viriliter defendere. Quare Rex omni ope

Ducis in regum exercitu.
insidiari, vitæ Britanni, sed nihil promouere. Simul Carolus inuictas copias ducit per Atrebatas adusque confinia Ambianorum Britanno Aquitanoq; sociis laturus suppetias. Rex quod intelligebat non diu superesse posse Carolum fratrem, inducias prolongari curat adusque quintumdecimum diem Iunii. Simul ne Burgundio in Britanniam vsque penetret Legatos ad eum mittit de pace. Hic Oriollus & Craonus falsam pacem vt à Rege erant edocti cum Carolo sanciant, ne vltra Dux firmissimum promoneat exercitum, sed

Pacis cū Rege conditio.
intra fines Atrebatium se contineat. Habebat enim præter alios, mille ducenos cataphractos expeditissimos. Et quia nihil de pace audire voluit, nisi prius sibi oppida Somonæ iniuste ablata redderentur, iureiurando affirmant Regem illa redditurum, fatenturq; hoc æquisimum esse propterea quod Rex illa occupasset tempore festæ pacis quando nihil iniuriæ, nihil belli timeri debebat. Igitur conuenit vt Dux Samarobrigam & Augustam Veromanduosum recipiat atque ab Britanni Aquitanique fœdere discedat: Rege bellum illis inferente quiescat, illosque permittat regiæ voluntati: vt exercitum non

L. Rex pacem petitam eludit.
dimittat donec ambo illa oppida cum eorum castellis habeat. Eam concordiam Rex Carolusque iureiurando confirmant, Simonique Quintio Caroli Legato eodem de fœdere codicillos se Rex daturum iurat: sed profectum ad se Quintium diutius detinet, expectans obitum fratris sui, quem certo sciebat esse in foribus: solumq; hanc technam fabricatus est Rex ne vltra Burgundio progredieretur: eumque in modum Carolo haud ita vafro & versipelli illulsi & imposuit. Ad nonum Calend. Iunias quando feriæ fuere sanctæ Trinitatis post intolerabiles cruciatus Carolus Dux Aquitaniæ animam efflauit: statimque Rex per dispositas legiones & præsidia illorum limitum Aquitaniam nemine obistente inuasit, & tunc re feliciter (vt sibi visum est) gesta, Burgundionem irrisit, dixitq; iureiurando se non teneri vbi assecutus iam esset eā quam venabatur prædam. Vopiscus in literas misit Francos solitos esse ridendo fidem frangere: id quod nunc in Gallos maxime videtur quadrare.

Car. Aquitani obitus.
L. rex Aquitaniam inuasit.
Frāci vident fidem fallunt.
Addit

Addit hic nonnemo Carolum Ducem latenter promississe Britanno se illi nō defuturum, quanquā cum Rege pacisceretur vt oppida in alta pace tam turpiter sibi adempta reciperet. Rex Petrum Borbonium Belliloci Regulū generū postea suum Aquitaniæ præfectum imposuit. Mox à Britanno Carolus fit certior famā de Regis parricidio esse veram, fratrē ab illo esse extinctum: habere se latronē illum Iordanum monachum apud Nanetū urbē in vinculis. Aquitanus autē priusq̃ expirare poterat, quicquid haberet vnguium capillorumve ac dentium deciderat. Digiti manuum retrorsum cōtra naturam erāt reflexi. Obiit Burdigalæ elatus in ædem D. Andreae Apostoli. Latro autem Iordanus quibus modis esset à Rege ad tā atrox facinus subornatus instructus & conductus corā Archiepiscopo Burdigalensi & Duce Britannia, corā fratre Rolādo Croserio fidei inquisitore, Nicolao Dantio Theologo, Ioāne Bloc Cōsiliario, Petro à Monbalerio ordinis equestris Cancellario Aquitaniæ, Ioāne Sauagio præside Consilii Burdegalensis, Ludouico Blaserio & Rogerio le Feure magistris libellorū suppliciū plenius & clārius exposuit, qui cum Naneti esset in carcere, deq̃ supplicio eius haberetur cōsultatio, facto de nocte horrēdo fulgure ac tonitru, de cœlo tactus est, & inuentus manē iacens in medio cubiculi sui, inflato plurimū capite & facie, totusq̃ instar carbonis niger & lingua exerta semipedis lōgitudine, sicut supra memorauimus de Longareto illo nefario persecutore Bonifacii Octauī. Hic noster Thomas Lexouiorū Episcopus qui tunc vixit, O misera mortaliū (inquit) cōditio, O cæca & stulta nimīū ambitio & libido dominādī, quæ in tam execrabile & horrendū scelus hominem facit corruiere, vt omni diuino timore abiecto, omnis naturalis necessitudinis oblitus extinguere diuinum lumen audeat, quo nihil ab immortali Deo collarum est hominibus melius. Quis enim charior esse queat quā frater fratris? O pernicioſa dominandi cupiditas, quæ hæc arctissima naturæ vincula & fœdera impiissima crudelitate rumpis & dissoluis. Si gloriæ causa (inquit Cicero) imperiū expetēdum est, scelus absit, in quo nō potest esse gloria. Fabricius laudatur qui proditorē ad se à Pyrrho venientem & venenū daturū se Pyrrho pollicētem, captū ad Pyrrhum remisit. Turpē victoriā quāuis de infestissimo hoste Fabricius Ethnicus spreuit. O nos quales Christiani: generosum profecto Fabricii erat pectus & virtutis splendore ornatū, quod vtinā tale Ludouico aliisq̃ Principibus nostris Christianis esset. Nō certe cōmisisset tā horrēdum parricidiū, vnde posteris quēadmodum Caim, Atreus, Thyestes, Erheocles & Polinices ob sceleris atrocitatē in execrationē verteretur. Hæc & plura Episcopus ille, nisi fallor, de quo Gaguinus hoc modo scribit: Thomas Basinus Lexouiorū Episcopus in Brabantia se recipiēs cū iuris peritissimus haberetur, iuris interpretationē in scola Louaniēsi quoad vixit professus est, homo procul dubio magnanimus & morum Ludouici contemptor. Eodem Mense Maio Nicolaus filius Ioannis Ducis Calabriae propter parentem à Rege (vt fama erat) necatū & Rulcinonensem Comitātū è faucibus ereptū, relictis Regis partibus ad Burgūdiōnē se cōtulit, spreuitq̃ Annā regis filiā oblatā sibi vxorē, spec ductus potiūde Mariæ filiæ hæredisq̃ Burgūdiōnis, q̃ nēmini gallici noīs Carolus illā promittere vlla ratiōe vellet. Et felix certē erat Maria q̃ procul extra nefariā veneficiorū perfidiā sortita sit coniugiū, cito alioqui & absq̃ liberis peritura. Post mortem Aquitani non dubitauit Britannus maxime sibi cauendū esse à Regis tyrānide: ideo suos cōtētus tueri fines domi se sapiēter cōtinuit. Vtinā ita fecisset & Carolus noster, qui ira & indignatione vehemēter

L. regis parricidiū desregitur.

Iordani confessio in cōsilio Britannie.

Iordani exitus horribilis.

Parricidiū regii indignitas proponitur.

Fabricii in hoste fides.

Thomas Basinus Lexouiorū Episcopus.

Nico. Calaber à Rege ad Carolū transit spe matrimonii cum Maria Burgūnda. Britannus Carolo prius detior in cōtemnendo L. Rege.

Caroli expe-
ditio in Gal-
lias.

inflammatus abstinere non potuit quin Regem ad pugnam laceret, Somo-
nam transiret, ruinisq; & incendiis contra morem suum longe lateq; grassa-
retur. Implacatisime tulit se ita ludificatum esse à Rege, spoliatumq; Somone
oppidis, quæ tamen sua ipsius culpa & per simplicitatem suam hîsam nimis ta-
li Regi nullis munita præfidiis perdiderat. Rex cû perfidia plusq; Punica sum-
mam habuit cõiunctâ vafriçië, nec pensi quicquâ habebat, quantis vteretur
fraudibus: nulla enim religiõ terrebatur, sed instar hominis Ethnici & Athei

Caroli Dux
cui mores.

grassabatur. Dux quanquam supra modum esset ambitiosus & pronus ad ira-
cundiam, longè tamen candidiore & simpliciore erat ingenio, ac iusti æquiq;
tenax, nisi irritatus diuexatusque fuisset tot & tantis iniuriis. Postquam ad Ni-
gellam Veromandiæ castellum propemodum pervenisset, mittit Legatum de

Nigellani
Legatu Cas-
roli inter-
ficiunt.

more ad oppidum de deditioe. Nigellani homines stulti & barbari mox
Legatum interficiunt, nihil veriti ius gentium omnemque iustitiam violare:
quo facto adeo exasperarunt Ducis animum, vt magnis viribus moenia ag-
gressus vi expugnaret, nemini parceret, inermes iuxta ac armatos interficeret,

Nigelle
excidi.

nec à sacerdotibus imbellique ætate temperaret. Milites partim strangulati,
alii manus truncati, pars fuga saluati. Oppidum seu castellum direptum &
incensum. Præfectus parvus Picardus nomine furcæ datus. Crudelis visus

Parvus Pi-
cardus.

hic Carolus & animo turbato: crediturq; quosdam ex familiaribus habuisse

Phil. Comi-
nius trans-
fuga.

parum fideles, ex quibus haud dubiè erat Philippus ille Cominius ortu Flan-
drus, Dominus Ruscarii, qui hoc anno transfugit ad Regem, qui si vir fuisset

Roiæ Caro-
lo deditur.

probus & integer, nequaquam deserto domino suo, deserta & abiurata patria
ad talem transisset tyrannum, aliosq; ad idem faciendum sollicitasset quanti-
cunque muneribus inuitatus. In hoc totus incumberebat dolosissimus Rex vt
omnium patriciorum ministros & familiares pretio quâ tum libet magno aut
corrumperet sibiq; adiungeret, aut per scelus interficeret. Post Nigellam Ca-

rolus aggreditur Roiam oppidum bene à Rege munitum, vbi præda magna

potitur miles. Mox enim Præfecti Petrus Prætor Meledunensis & Iosephus
Blauiacus deditioem fecerunt, quanvis haberent equites ducentos cum mil-
le quadringentis sagittariis. Abierunt omnibus exuti rebus præter vestem
interiorem: equos suos omnes, arma tormenta que ænea bene multa à Rege
missa relinquentes. Perdidit ibi Rex plusquam centum milia scutorum aureo-
rum. His apud Roiam peractis Mondiderium quoque recepit. Nonis Iuniis
cœptæ Brugis celebrari feriæ diui Bonifacii & sociorum eius martyrum. Ad

Bellouaco-
rum Casaror-
magu Caro-
lus obsidet.

quintum Calend. Iulias cœpit Dux obsidere Bellouacorum oppidum Cæsa-
romagu Ptolemæo appellatum. Nullo ferè tenebatur præsidio: facile cepisset
(inquit Cominius) si suorum vsus fuisset consilio, suadetiū vt viam Parisia-

cam insideret & occluderet, ne auxilia per illâ oppidani acciperent. Dum hoc
facere negligit, nec satis magnorum habet tormentorum muris subito sternē-
dis, ducenti cataphracti à Parisiis missi oppidum ingrediuntur, omniaque se-
cum important quæ vsui esse possent obsessis. Tunc fortissime ciuitas defen-

sa, quæ prius deditioem facere si Parisiensi via fuisset obsessa, cogitabat. Bis
imprimis nostri acerrimè oppugnarunt, sed magna sunt virtute propugnā-
tium reiecti, & multi occisi, multi vulnerati. Erant auxiliorum Duces Anto-

ninus Comes Dominici Martini, Ioachimus Rhoaldus Mareschalus, Guiliel-
mus Valla, Robertus Stotenuilla & quidam Salasardus, qui grauitè quadam
eruptione ab Flandrorum (inquiunt) pikis, hoc est, hastis fuit vulneratus;

equusque eius suffossus. Magnam hic muliebri sexui virtutem fuisse per-
hibent

hibent mœnibus tutandis. Dux post. XXVI. quàm accesserat diem ad. XI. Calend. Augusti quando sunt feriæ beatæ Mariæ Magdalænæ obsidionem soluit. Nō venerat satis instructus vrbibus expugnādis. Magis optabat regem ad præliū allicere, qui quāquā cū quinquaginta paratus esset pugnatorū milibus, pugna tamē decernere nō audebat, territus nimis memoria Montis Leterici, veritusq; tā populi q̄ nobilitatis defectionem si parū feliciter pugnasset. Simul satis habebat Dux sibi licuisse gloriari, tantæ formidini se fuisse Regi. Scripsit autē literas Dux ex castris ad omnes ciuitates Flandriæ de tā horrēdo parricidio ab Rege patrato in fratrem, exposuitq; suum esse vlcisci facinus tam abominabile. Si tale exemplum sineretur inultum, actum esse de ordine Patritiatu, omniq; dignitate Gallicæ nobilitatis. Sed utinam dixisset Carolus, Qui sordet sordescat adhuc, dixissetque regiæ impietati vale. Facile quæ in Gallicaditione possidebat, defendisset, infinitisque se molestiis, laboribus & periculis liberasset. Percurrit autem & euastauit inter flumina Somonam & Sequanam, omnē Caletorum regionem, Fanum Valerici, Vgellum, nouum Castellū, Posiacum, Longam Villam, omniaq; alia adusq; Rotomagum attriuit: frumenta q; & alias fruges agrorum dicitur incēdisse. Sæpe interim fame inter nostros laboratū est: sæpe intercepti ab hostibus pabulatores frumentatoresq; nostri, & qui ex Flandria carris cibaria aliasq; res aduehebāt. Diuinitus existimo Belouacum fuisse seruatū. Non enim semper Principibus id q̄ volunt & possunt facere permittit Deus. Sub ferias diui Bartholomæi apostoli apud Zirixeam in Scaldia magnus coortus motus multitudinis aduersus suos rectores: In quo interfecti Iacobus Iansonius presbyter prouisor terre Vvalachriæ, & Michaël ab Cattendico Prætor oppidi Zirixeani, ideo q̄ nouū quoddā vectigal imponerēt cōmunitati. Missi cū magnis cohortibus Zirixcā Adolphus Rauestanus & Antonius Burgūdio Caroli frater. Authores motus qui multi erāt capite lunt, fugiūtq; plus minus ducēti metuētes ne accusarētur, & grandi cre oppidū multatur. In mari capti piscatores nostri à Gallis, captionē haringarū seu aleciū impediētibus. Erat quedā naus gallica ingēti magnitudine: Columnā apellabant, ea plurimū intulit dāni. Capte vno quodā die. xviii. piscatoriæ naues Hollādicę: quanq̄ Paulus filius nothus Hērici Verēsis Præfectus maris nostros quātū posset defenderet. Centū coronatos à singulis captis gubernatoribus extorserūt, vsq; ad Nortvviic & Catvviic sepe Hollandos secuti. Tertio cal. Septēbris agebat Dux & exercitus noster iuxta Rotomagū quinq; vel sex dies, quo Dux Britāniæ se vēturū receperat, ut iunctis ibi copiis de rebus agēdis consiliū inirēt. Cū autē Britānus nihil moueret, Rege ex propinquo minitāte illi bellū. Carolus Rotomago relicto exercitū Atrebatū reduxit quarto Non. Septēbris. Rediit autem per Veromanduos omnia longē latēq; cremando, ita ut latrocinari verius, quàm facere bellum, videretur. Nouioma-genses Veromanduis contigui metū obsidionis graui damno suburbia ipsi sua cremauerunt. Vicos, castella, pagos ad duo milia nostri prædōnes eadem populatione incēdisse tradūtur. Quicquid delitarent Reges, plectuntur Achiui.

Mense Septembri de sententiā triū Principum Galli, Burgundionis & Britanni, induciæ pactæ adusq; proximū Aprilē: Inde prorogate in Martiū anni LXXIII. Rursus adusq; Iuniū anni. LXXIII. atq; inde vsq; ad Maiū an. LXXV. Socios amicos & federatos suos voluit Carolus cōplecti his induciis Frider. Imperatorem, Regesq; Anglię, Scotiæ, Lusitanię, Hispanię, Aragoniæ, Sicilia, cū aliis nōnullis Principibus. Ludouico Gruthusio Principi Stēchusii Eduardus rex Anglię dedit Comitātū Vvincestrię in Anglia, ut memor beneficiorū

Dux Casaromagi obsidionem soluit.

Car. de parricidio Regis literæ.

Ager Gallicus vastatur à Carolo

Zirixeamorum motus cōpescitur.

Colima nauis Gallica.

Paulus Verensis.

Exercitus Carolus reducit Atrebatum.

Induciæ inter Regem & Carola.

L. Gruthusius Comes sit Vinctesstrie in Anglia.

1475

Geldriae du-
catus Carol-
o venditur.

Gerardus dux
Iuliacensis
ius in Gel-
dria suū ius
de vendit.

Ioannes
Arnolfin

Io. Simachē
fis creatur
Comes.

Vulfardus
Comes in
Bochani.
Guilielmus
goneti fas-
cundia.
Perpinianū
recipit Ioā.
Rex Ara-
goniae.

Arnoldi du-
cis Geldriae
obitus.
Exemplū se-
ueritatis in
filium.

Ioā. Comes
Armeniae
cui cōtra fi-
dem datā a
Gallis inter-
ficitur.

Car. Alebre-
tus securi
percutitur.
Io. Alenconii
Comes capi
te plectitur.

ab eo acceptorum cum in Hollandia & Flandria exularet, gratiam illi repone-
ret. Septimo Idus Septēbris pridie natalis Virginis Deiparae emit Carolus de
Arnoldo Duce Geldriae ius Ducatus Geldriae & Comitatus Zutphanie. XCII.
milibus aureorum rhenensium, & certis annuis redditibus decem annorū, prae-
sentibus Ioanne Duce Clivensi, Guilielmo Egmondano fratre eius cum aliis
nobilibus. Ius item in Geldriam & Zutphaniam Gerardi Ducis Iuliacensis
emit postea Carolus. LXXX. milibus nummūm. Arnoldus nepes Dux Geldriae
filium suum Adolphum contumacem atq; rebellē in re optimo exhaereditavit,
suaq; omnia Carolo tum venditione, tum iure testamenti assignavit. Tertio Idus
Septēbris obiit Brugis Ioānes Arnolfin ex nobili Arnolphinorū familia apud
Lucam in Italia, ordinis equestris, Consiliarius & Cubicularius Regis Frāco-
rū, gubernator Normāniae, postea Cubicularius Philippi Ducis Burgūdie Co-
mitis Flādriae. Sepulchrū eius magnificū visitur in cœnobio Virginū D. Cla-
rae Brugis. Statim post Caroli fratris mortē, Ioannē Comitē Armeniacū sociū
cōiurationis boni publici, terris rebusq; Rex Ludouicus spoliavit. Mēse autē Octo-
bri mittit praesidē Aquitaniae Petrū Borboniū ut Lectoriū oppidū Armeniae
co auferat, sed Borbonius captus est postea tamē liberatus, & Armeniacus, ut
dicemus, interfectus. Decimoquarto Cal. Februarii Brugis ingens cerimonia
& pompa, in qua Ioānes Simacensis ex Regulo Simacensi à Carolo Comes est
creatus. Ex nobilitate praeter alios adfuere Ioannes Comes Marliae filius Lu-
douici Luceburgensis Comitis Stabuli, Antonius Burgundio, Comes Vin-
centriae & Steēbergiae, Henricus Verensis, Comes idē magni Campi, Vulfar-
dus filius eius Comes ad Bocham in Scotia, quem Comitatum dotalem habuit
cum Regis Scotiae filia, Guilielmus Hugonetus Iureconsultus Cancellarius
Burgundiae. Hic cū primis erat faciendus, orationēq; habuit in honorē noui Co-
mitis bene appositā & gratā. Ad ferias purificationis beatæ Mariæ Perpinia-
nū vrbs Cathaloniae secuta exemplū Barcinonensium à Gallis ad Ioannē Regē
Aragoniae naturalē dominum suū defecit. Expulsi vrbe aut interfecti omnes
Galli, exceptis iis qui in arcē oppidi satis validā confugerāt. Septimo Calen-
darias pridie feriarum diui Mathiae Apostoli Grauiæ oppido Geldriae obiit
Arnoldus Dux Geldriae, condito prius testamēto, in quo praeterito Adolpho
cōtumaci filio Carolum Principē scripsit ex asse haeredem. Hoc exemplum si
patres satis multi sequerentur, multo magis morigeros haberent filios. Anti-
qui olim Romani, donec erant iusti tenaces, liberos suos improbos & rebel-
les, omnibus testamētis solebant excludere. Tertio Non. Martias magnæ Lu-
douici Regis copiae ductae ab Cardinale Albienſi in Ioannem Comitē Arme-
niacum: qui in oppido suo Lectorio arcte obsessus & fame propē domitus, vi-
tam solam pepigit, fideq; publica ab hoste accepta fecit deditionem: sed Galli
mox violata fide inhumaniter eum interfecerunt, ut à Rege vel iussi erāt vel
didicerant. Regis ad exemplum totus cōponitur orbis: nec Cardinalis melior
erat Rege. Nihilominus tamen dignus erat Comes mala morte, quod praeter
alia incestatā à se sororem pro vxore haberet: quāvis quidam item memoret,
vxorē quoq; illi fuisse filiam Comitissae Flusatiū, sororē vxoris Ducis Britan-
niae. Carolus autem Alebretus amicus Armeniaci securi percussus est in vrbe
Pictonum, & Ioannes Alenconii Comes captus, bonis spoliatus, & tandem ca-
pite plexus. Ita Rex immodicam turbam regulorum suorum ad minorem re-
degit numerum, votiq; sui mali composuissit. Erat Alenconius amicus Bur-
gundionis, & frater aurei velleris: hinc illae lachrymae.

Ea in

Ea in obsidione perquam strenuam nauauit Regi operam Ioannes ille Cardialis Albienſis qui fuerat Episcopus Atrebatenſis. Sub dominicam Palmarū quæ in tertiu incidit Idus Aprilis, Galli Duce Philippo Sabaudo Comite Brixiæ miſſi ab Rege Ludouico in comitatū Ruſcinonenſem Perpinianū cceperunt obſidere: vbi aduſq; ferias Ioannis Baptiſtæ fruſtra perſeuerauerūt, feratq; accreuiſſe eorum numerus ad. xxx. milia pugnatorum.

Io. Cardina
lis Albienſis
L. regi mi
ſſat.
Phil. Sabau
dus L. regis
legatus Per
pinianū ob
ſidet.

Conuentus
ord. aurei
velleris.

Novi
equites

Philippus
iſte videtur
aſcriptus
anno 1463.

Adol. Gela
drenſis per
petuo addi
citur car
ceri.

Expedi
tio Car. in Gela
driam.

Vincentius
Comes Mo
riarum.

V. elonia op
pidum Gela
driæ.

Gerar. dux
Iuliacenſis
ſui in Gela
driæ ius Ca
ſolo vendit

Æſtas
torrida

Io. rex Ara
goniæ obſeſ
ſus Perpini
ani libera
tur a filio.

Ruſcinonē
& Ceritani
am Galli
obtinuerunt.

M CCCC LXXIII. Paſcha. xviii. Aprilis. Sexto Nonas Maii Conuentus aurei velleris Valentianis in æde diui Pauli Apoſtoli. Defuncti fuerant Petrus Belſfromontius dominus Charniacus, Antonius Croyacus, Ioannes à Creciaco dominus Canaphæ, Franco Borſalienſis Comes Oſtrouandiæ, Theobaldus à Nouo Caſtello Mareſchalus Burgūdiæ, Claudius à Monteacuto dominus Concharū, Iacobus Borbonius frater Ducis Borbonii. Horū ſurrogati in loca Fernandus Rex Neapolitanus & Sicilia, Ioannes ab Rubiprato dominus Beuernenſis, Philippus Croiacus Comes Chimacenſis, Ioannes Luceburgenſis Comes Marlenſis, Guido Brimeus Comes in Menghem, dominus idem Humbercuriæ, Englebertus Comes Naſſouienſis, dominus idē Bredanus, Philippus Sabaudus. In his Comitibus Adolpho Gelrenſi fratri ordinis perpetuus decretus carcer, q; patrem ſuum annos ſex tenuiſſet captiuum, illumq; ſpoliaſſet principatu. Soluta conuentu Valentianenſi, qui erat ab inſtituto ordine vigefimus, Carolus profeſtus Traiectum Moſæ maximū cogit exercitum Gelriæ domandæ: quæ contempta & reieſta eius emptione admittere eū pro Duce recuſauit. Primum omniū Ruremunda, Cuyck, & Keſſela eius ſe poteſtati permiſerunt. Inde die mercurii feriis Pentecoſtes Borna, Sitters, Zuſtera, Echta, Bruconium validū caſtellū multis tormentis concuſſum (quæ oppida Vincentius Comes Moriarum pignori acceperat ab Reginaldo Comite Gelriæ) in deditionem venerūt fugiente Morgeo: cui tamen Vincentio poſtea Carolus hæc omnia in fide & clientela tenere permiſit. Sub ferias corporis Chriſti Venlo potens oppidū plurimis tormentorum ictibus vrgeri cceptum, quod oppidum quanuis ſe ſtrenuè defenderet, longè tamen impar Ducis viribus ad. xii. cal. Iulias venit in deditionē. Eodem die Gerardus Dux Iuliacenſis & filii eius Guilielmus & Adolphus quod intelligerēt breui totam ſubactū iri Geldriam ad Carolū concedunt: illiq; omne ius ſuū quod habebant in Geldriam & Zutphaniā probante & confirmando Frederico Imperatore. lxxx. milibus florenorum rhenenſium vendūt. Fama quippe erat optimo Iuliacenſem iure Geldriæ Ducatū petere: eratq; ab Imperatore admiſſus & inueſtitus: quanuis obſtantibus Gelriis poſſeſſionem nunquam poruit obtinere. Hæc acta inter ineffabiles ſolis ardores ſimilem enim æſtatem magnitudine caloris nemo meminerat. Octauo cal. Iulias feriis diui Ioannis Baptiſtæ Ioannes Rex Aragoniæ annos natus octoginta, in oppido Perpiniano decem amplius hebdomadis à Gallis obſeſſus, filii ſui Ferdinandi pietate & virtute liberatur. Is parentis ſui tam venerabilis ſenis miſeratus anguſtias cum fortiſſimo acceſſit exercitu, & Gallos iam longo obſidionis labore, magna fame, incredibili calore æſtatis & morbis variis fractos grandiq; metu perterritos, ſolo aduentus ſui nuntio ab vrbe fugauit. Tanta ciues quoq; & præſidium intus cum Rege agebant penuria, vt pondo carnis aſini vel muli aureo Aragonenſi emerent: qui tamen crebris eruptionibus obſidentem hoſtem multo debiliorem reddiderant. Nihilominus tamen reuerſi Galli anno inſequenti ſuperiores euaserunt & Ruſcinonem Ceritaniāq; obtinuerūt ad tempus. Inter hæc omnia

Notioma-
giū obsidet
Carolus.
Adolphus
sue in pas-
sem impie-
tatis Neos
magister ha-
bit aduto
res.

Reyerius
Bruch.
Car. dux
Geldricæ.

Anglorum
sagittarios
in fortitu-
do.

Neomagus
deditur Ca-
rolo.

Liberi Adol-
phi duci.

Geldria to-
ta subigitur

Conuentus
iuridicus
apud Arn-
hem in Gel-
dria.
Guil. Egmo-
dani Frac.
filius Lud.
vndecimi.

Causa disti-
di inter L.
regē & Ca-
rolum.

Ni. Calabri
interitus au-
thore L. re-
ge.

nia feliciter cesserūt in Geldria, vbi hæc oppida Gochtum, Strala, Ghelra, Gra-
uia, Vvachtendonc, Tiela, Bommila, Erclens, Bueren, & Lenda absq; obstacu-
lo se dediderunt. Quinto Non. Iulias obsessum Nouiomagiū caput gentis, &
vetus oppidum bene munitū. Hi statim omni imbelli multitudini, vt matro-
nis, virginibus, nonnis, senibus, & pueris, ægris, infirmis, & debilibus, oppido
egrediendi discedendiq; potestatem fecerunt: Ex quibus complures abiuerūt.
Hi semper contumaces & rebelles fuerāt Arnoldo Duci seni, filioq; Adolpho
authores patris in arctissima tenendi custodia: ob quam iniuriam tandē Dux
principatum suum diuendidit. Præfectus illis erat Reyerius Bruchusius ordi-
nis equestris, filius sororis Reginaldi Brederodii. Carolum Ducem suum pue-
rum octennem paruo impositū equo, cum paruo arcu in manu circumducunt
per mœnia, vt propugnatoribus animos addant. Hic postquam nostri castra
posuerant, ingentem tormentorū vim nec portæ nec muri ferre valuerunt.
Ante finem mensis turres, portæ, muri, propugnacula concussa, confRACTA, ac
solo prope iacebant prostrata. Habebat Carolus sexcentos electissimos sagite-
tarios Anglos, qui quadam oppugnatione vi oppidū cepissent, si Burgundio-
nes vt promiserant fuissent secuti: sed pars bona super muros interfecti sunt:
quorum capta vexilla oppidani super muros & portas statuerunt. Postquam
hebdomadas circiter treis se defendissent, deprecatore vsq; Ioanne Duce Cli-
uiorum, vitam à Carolo pacti, imperata se facturos promiserunt. Procubue-
runt ad pedes eius veniam petentes soluentesq; lxxx. milia florenorum. Ca-
rolus oppidum pridie feriarum diuorum Iacobi & Christophori ingreditur,
Duxq; publicè inauguratur terræ Geldricæ. Traditi ei parui liberi Adolphi ca-
ptiui Carolus & Philippa, quos osculatus statim misit Gandauum ad Mar-
garitam vxorem in aula educandos. Horum puerorū mater soror erat Isabel-
la Borbonica vxoris Caroli defunctæ. Recepti sunt pueri honorificè Gandau-
x. cal. Septembris pridie Bartholomæi apostoli. Inde reliqua loca vt Lobeca
ad diuortiū Rheni & Vvalis, Zutphania & quæ trans Isalam fluiuium sunt, Da-
uentria, Zvvolli, Campi, Arnhem, hoc est, domus aquilæ, Harderuicus, Grol-
la, Duetchom, Hatten, Elburgus, Dosburgus, Oldéburgus cū Osvaldo suo
Regulo in deditionem venerunt: instituitq; Dux Curiam genti & conuentum
iuridicū apud domū aquilæ Præfide Guiljelmo Egmondano Iseltanorū regu-
lo cū Adolpho à Marchia iureconsulto ordinis equestris nepote ducis Cliuii.
Obiit per dies eosdē Franciscus paruulus filius Ludouici regis Franciæ, ne se-
men tanti tyranni longeuum foret super terrā. Apud Syluanectū & alibi con-
uentus ab Rege dolose indici de rebus cū Duce cōponendis, sed nihil conue-
nit. Non modo enim circūscribere Ducem vbiq; studuit: sed etiā vitæ eius om-
nibus in actionibus insidiatus est. Carolus nimium oppida illa Somonæ quæ
contempsisse potius debebat, affectabat. Quod autē inter Regem & Carolū ni-
hil potuit conuenire, hæc erat causa: Alterū mordicus obtinere Carolus con-
tendebat, vel oppida illa cōtra pacē illi ablata: vel iuxta pacis placita liberta-
tem & immunitatē ab omni clientela supremoq; Regis imperio. Ad neutrum
potuit Rex adduci, pacemq; Peronensem sicut Confluentinā & Atrebatēsem
nihili fecit, rebusq; oibus fidefragus semper pericuriis pericuria accumulauit.
Mense Augusto Nicolaus dux Calabriæ & Lotharingiæ filius Ioannis defuncti
florentissima ætate iuuenis, ab amica quadā sua potionatus est fraude & sce-
lere Regis, qui mulierculam ad hoc subornarat, propterea qd Nicolaus se cum
Burgundione colligarat spe matrimonii vnica filia eius Mariæ. Sepultus est
Nancii in æde D. Georgii martyris.

Rex

Rex nullo potuit modo ferre concordiam & amicitiam inter Burgundionem & Lotharingum: metuebat nimium ne ea ratione ex Flandria iter sibi Dux securum pararet in Burgundiam, perq; affinitatem eam incrementū acciperet. Promiserat suam Rex Nicolao filiam datam postea Borbonio, sed aspernatus est propter Ioannem patrem ab Rege toxico peremptū: ideoq; miser & ipse à tyranno circūuentus, quantumlibet caueret. Ad eod erat periculosum amicum aut fœderatū esse Burgundioni. Quod si quicquam animi habuisset Imperator, haud impunè summos Imperii clientes tanto scelere Gallus sustulisset. Vndecimo cal. Septembris die dominico moritur Brugis Guilielmus cognomēto Silatrius Episcopus Tornacensis, qui fuerat Episcopus Tullensis & Abbas S. Bertini, consiliarius Philippi Ducis & orator non pœnitendus. Dispositis in Geldria rebus Carolus Traiectum Mosæ reuertitur, indeq; Aquasgranipetit supplicaturus ibi ad memoriā Deiparę virginis. Susceptus est valde honorificè & comiter ab Aqueñsibus, offerentibus illi oppidi sui clauēs, quę res multo illi erat gratissima. Hæsit ibi aliquādiu cū toto sacello suo, hoc est, musicorum choro: qui quotidie & sacra faciebāt, & laudes hymnosq; varios Deo Virginiq; canebant, celebri ac iucunda ad modū ceremonia. Pridie natiuitatis beatę Marię Brugis incendium pregrande apud albos nigrosq; coriarios, vbi absumptū sacellum pistorum cum focus & caminis amplius centum. Brugis canicēptū Saluę regina ad vespertam, honori Deiparę virginis. Carolus Aquis discedit, & petit Luxenburgum, quod ad eum veniunt Legati Mediomatricorum, munera illi afferentes scyphum aureum plenum nummorum aureorum: Centum carros vini, quinquaginta boues pingues, oues innumeras, frumenti & auenę magnū numerum, currum vnum vini Cretici. Fridericus Imperator transiens per Argentinam, Friburgū, Collumiriam & Magonciacum per Diuodurum oppidū Mediomatricum Treuiros petit. Carolus Legatos suos ad Imp. Diuodurum mittit Dauidem Episcopum Traiectensem, Ioannem Comitem Marliæ, Engelbertum Comitem Nassouię, & Cancellarium suum Guilielmum Hugonetum. Petit ab Mediomatricis, vnā aliquā dari sibi portam oppidi illorum, qua libere ingredi & egredi sibi liceat quando cunque velit. Ea res valde noua ciuib; visa, nec adduci vllis possunt precibus, vt assentiantur, quanuis pro Duce diu multumq; illos Imperator ipse fatigaret. Metuebant nimirū suę libertati, quam hæcenus illibatam ferè seruarent. Repulsam Dux tulit molestissime. Cū autem nec illum nisi cum sexcentis circiter viris vellent admittere in suam ciuitatem, respondit se nō impetrare malle, vt cogere liceret: esse sibi clauēs portarū in promptu, arma exercitumq; significans. Habebat secum dimidiam exercitus partem quod Geldriam subegerat. Quarto calend. Octob. Imperator peruenit ad Augustam Treui-
 uirorum magno comitatu, quod & Dux ad eum concessit ingenti pompa & festu. Hęc vrbs nobilissima & antiquissima ad Mosellam flumen sita est. lx. (inquit Agricola) supra Mosellę & Rheni confluentem milibus. Aderant in comitatu Imperatoris Adolphus à Nassouia archiepiscopus Magonciacensis, Georgius Badensis Episcopus Mediomatricum, Guilielmus Episcopus Aureatensis, Maximilianus Augusti filius annu agent decimum octauum, Ludouicus & Albertus Duces Bauarię, Carolus Marchio Badensis, Euerardus Comes Vvertenburgius, Carolus Comes Cattimelibocius, Comes Vernenburgius, Calapinus filius magni Turcæ Amurathi, frater Mahometi Turcarum tyranni. Hic fugiens Mahometi fratris infidias necare eum volentis Romam peruen-
 erat,

Dux Lotharingus Imperii clientis.

Guil. Silastrii episcopi Tornacensis obitus. Car. Aquasgrani inuisa sit.

Incendium Brugis.

Munera Carolo missa à Mediomatricis.

Mediomatricorum libertas

Congressus Fred. Imp. & Caroli apud Treuiros. Comitatus Imperatoris.

Calapinus f. Turcæ, Calistus post baptismum appellatus.

nerat, legem, fidem, & baptismū (teste Cuspiniano) nostræ acceperat religionis, appellatus ab Callisto Papa, Calistus Othomanus, datusq; dono Friderico Imperatori. Procedunt obviam Cæsareæ Maieitati Ioannes Badensis Archiepiscopus Treuironum, Christophorus Marchio Badensis cum omni nobilitate dignitateq; Treuironū, qui se omnes illi ad pedes proiecerūt magno cum gaudio accipientes. Erant numero prope sexcenti equites rubris omnes vestibus amicti. Antecefferont maiestatem augustalem centum circiter iuuenes flauis comis in humeros defluentibus, ita eleganter comptis, vt omnium nostratium sponсарū æquarent pulchritudinē. Cum Duce venerūt Ludouicus Episcopus Leodiensis cum equis. c. xx. David Episcopus Traiectensis cum equis circiter. lxxx. Ioannes Dux Cliuii, Antonius Burgundio, Ludouicus à castello Guyonis, Guido Humbercurrius, Oliverius Marchius, & Guilielmus Biesececonomi, aliq; nobiles vix dicenda multitudine. Eo congressu petiit Carolus ab Augusto Rex creari iuxta dignitatem maiorū suorum, qui Reges fuēre Burgundionū. Legatus item fieri cupiuit Augusti & Procurator ac Vicarius Imperii. Erat ambitiosus mirandū in modum. Augustus filiam eius petiit filio suo Maximiliano pulcherrimo & augustissimo adolescenti vxorem. Ea res ita processit vt Maria augustali iuueni à patre desponderetur, contendente Augusto vt statim nuptiæ celebrarentur, Duce autem vt ante illas Vicarius Imperii designaretur & Rex salutaretur Burgundiæ. Epistola Arnoldi Lalani facta Latina ab Rhodolpho Agricola, Imperator, inquit, vestiebatur textili auro, veste ad pedes profusa & circū collum replicata, perq; humeros more Turcorum sparsa, limbo circum pedes manusq; ingentis pretii margaritis picturato. Ipse grandis natus, sed virenti adhuc atq; solida iuuenta. Non errauerūt forte qui dixerunt peregrina luxuria patriam gloriam commutasse Germanos. Dux autem circiter. xl. natus annos in ipso ætatis robore, medio rerum gloriæq; cursu conspicuus armis se totū texerat. Fulgebat desuper chlamis, vniornibus, carbunculis, adamantibus distincta, quam qui parcissime ducentorum milium scutorū, æstimauerunt. Filius Imperatoris decimum octauum ægis annum, insigni facie, egregio & pro ætate capacissimo paternæ fortunæ ingenio, indutus sanguineū intertextum argento. Turci filius amictus patrio more veste aurea figurata erat. Crinem in nodū collegerat sicut Sarmatæ solent: toruus aspectu, prorsusq; horror & patria vastitas vultu apparebat. Hæc Agricola. Habebat Dux hospitium apud diuum Maximinū extra muros: Imperator autem intra urbem in palatio. Post multa tandem inuitat Imperatorem Dux ad prandium in diem Non. Octobrium tanto apparatu & magnificentia instructum, vt propemodū nuptiale eius conuiuium per omnem Galliam & Germaniam fama celebratum æquaret. Talibus nempe in rebus immodicus & prodigius nimis Carolus erat: quanquam ad veram animi celsitudinem nobilitatemq; minimè pertineant, sed ad vanam potius gloriam ac superbiam. De vestitu nescio quid dicam: omnem totius Europæ gloriam & superbiam excedebat. Ad Maximini vbi sacrū audiuit Imperator, togam indutus erat Carolus centum milium ducatorum: ita auro, gemmis, margaritisq; omnis generis radiabat. Proceres aurei velleris, non inaurati modò, sed planè aurei videbantur & argentei: Ita omnis Caroli familia, veste ex textili auro ex holoserico & damasceno fulgebat. Templum vestitum vndiq; inæstimabili tapetorū ornatu: In quibus hic Christi seruatoris vitam & mortem, illic historiam Troianam, Iasonis, & aurei velleris, Alexandriq; Magni victorias intueri licebat. Super altare

Comitatus
Burgundio
ni.

Carol. Rex
Burgundiæ
creari petit.

Maria Ca
roli filia Ma
ximiliano
despōdetur.

Epist. Ar
noldi Lala
ni.

Carol. Impe
ratori pran
dium dat.

Caroli
luxus

Ornatus tē
pli ex coena
tionis.

tare maximum stabant primum argenteæ imagines. xxiiii. præter has. xii. apostoli argentei inaurati: aliæ decem statuæ aureæ & quatuor argenteæ inauratæ: cruce aureæ decem vnionibus & gemmis pretiosissimis excultæ. Cruces argenteæ inauratæ quatuor: candelabra aurea duo, & quatuor argentea: duo angeli aurei. Liliū aureū distinctū lapidibus pretiosis, æstimatum ducentis milibus aureorū rhenensium. Duo erant oratoria aureo panno circumuestita. In altero illorū erat Imperator, Carolo autem non vacabat sacro interesse. Finito sacro Imperatorem introducit Carolus in cœnationem omnem templi pulchritudinem suo splendore & diuitiis longè superantē. Dixisses Assueri vel Alexandri regiam. Stabat ibi abacus. ix. ordinibus in sublime erectus, in quo posita vasa aurea & argentea varii generis. xxxiii. canthari magni & parui lxx. pateræ & cruce carbunculis radiantes centum. Naues magnæ argenteæ senæ: pelues seu mallugia aurea & argentea manibus abluendis. xii. monocerotes sex, quorū duo trium brachiorum humanorū æquati erant longitudini: sex argentea pocula capientia singula. xii. quartas. Sporta magna argentea colligendis reliquiis mensæ Principis. Tres positæ mensæ aureis & argenteis vasibus instructæ. Ad primam sedebat Imperator: ad dexteram eius Adolphus Pontifex Magontinus, Ioannes Pontifex Treuironum, Ludouicus Episcopus Leodiensis, Dauid Episcopus Traiectensis. In sinistra Dux Carolus, Maximilianus Archidux Austriæ, Stephanus, Albertus, & Ludouicus Duces Bauariæ. Alteri assidebant mensæ Georgius Episcopus Mediomatricus, Guilielmus Episcopus Aureatensis, Carolus Marchio Badensis cū filio Christophoro: Legati Alberti Marchionis Brandenburgensis, Callistus filius Turcæ, Hugo & Vlricus Comites Monfordii, Adolphus & Philippus Comites Nassouiæ, Oeconomus Maximiliani principis dictus dominus Hylensis. Ad tertiam mensam Euerardus Comes Sconobergius, Albertus Badensis, Iacobus Craft, & Legatus Sigifmundi Ducis Austriæ, Vlricus Comes Sulceti, Otho Comes Hennenbergius, Fridericus Comes Lusti, Præpositus Treuirensis, Georgius Comes in Linigen. Tredecim primum illata fercula, antecedentibus. xvi. tubicinibus. Ministri mensarum proceres. xii. aureis amicti vestibus Ioannes filius Ducis Cliui, Philippus filius Adolphi Rauestani, Ioannes Comes Marliæ, Engelbertus Comes Nassouiæ. N. Marchio ab Rutelen. N. Comes ab Salmen, Guido Comes in Megen, Ioannes Egmondanus, Iacobus ab Hameyen. N. dominus Robacensis, Antonius nothus, præter alios nobiles numero sexcentos, pretio inæstimabili vestitos. Dehinc illati missus. xii. postremum. x. In bellariis portatæ. xxx. magnæ scutellæ, scyphi & pateræ aureæ argenteæq; miris splendentes vnionibus, dulciariis omne genus refertæ, ex quibus vna ante Imperatorē posita. lx. milia valebat aureorū. Post actas gratias templum repetitum, vespertinæ absolutæ preces. Imperator multis facibus funalibusq; accensis ab Duce ad Palatium reductus. Præstita Imperatori à Duce fides de Ducatu Gelriæ, quod facere longo tempore Duces Gelriæ recusarant. Iurauit item Dux in verba Imperatoris de omnibus aliis principatibus quos intra fines possidebat Imperii ingenti ceremonia & pompa. De variis aliis pompis & spectaculis, ludis, adeoq; multis simulachris equestrium certaminū aliis relinquere scriptionem. De Carolo autem creando Rege Thomas noster hunc ferme in modū: Vt antiquum Burgūdię regnum per multas Principum successiones oppressum & penè extinctum & obliteratum denuo instauraret, & non Dux amplius, sed Rex Burgundię appellaretur, magna prosecutionis instatia apud Imperatorem & eius

Tres mensæ
se & ordo
conuinarū

Fercula
cœnæ.
Ministri.

Carolus Im-
peratoris fide
de præstat
de suis ditio-
nibus.

Tho. Bassa-
nus de ins-
tauratione
regni Bura-
gundici.

Nobis

„ Nobiles institit. Corona, sceptrum, vexilla vestesq; ad regium ornatum Treu-
 „ ris iussa fieri: & iam throni in templo maiore facti & sedilia, omniaq; parata
 „ quæ ad creationem & sacrationem Regis essent necessaria. Datum negotium
 „ Georgio Episcopo Metensi vt sacrum faceret, vñctionisq; officiũ compleret.
 „ Imperator promiserat Regem se creaturũ: sed nolite cõfidere in Principibus:
 „ Repente mutatus Imperator postero die ne Carolo quidẽ valere iussio discels-
 „ sit, nec promissis stetit, maleq; facto fœdere abiit & petiit Coloniam sedandæ
 „ discordiæ inter Archiepiscopum & ciuitatem: vnde non mediocriter Caro-
 „ lus turbatus. Hactenus Thomas Episcopus qui tunc Treuiris erat, omniaq; vi-
 „ dit. Puto autem repentinæ mutationi illi allaborasse Gallum: quippe multa
 „ scriptores fugiunt, multaq; data opera reticent. Ita nihil profuisset nobis ille
 „ congressus, nisi pactum fuisset matrimonium dominiæ Mariæ, quod postea sa-
 „ latem toti attulit Flandriæ: Prudenter sanè mihi videtur Imperator abstinuis-
 „ se creatione noui Regis. Nam quo pacto potuisset Carolum Regem facere, ni-
 „ si cum incredibili Imperii vulnere tot Romanas prouincias voluisset illi tra-
 „ dere, quod nulli Imperatorũ licet. Porro Imperatores quãuis Reges illis sub-
 „ iiciantur, & omnis nobilitas ab Imperatore potissimum proficiscatur, non ta-
 „ men consueuerũt Reges creare: sed Reges ex Barbaris nati sunt, ac seipso Re-
 „ ges fecerũt graui damno Imperii: quemadmodũ de Longobardis in Italia, Hu-
 „ nis in Pannonia, Gothis in Hispania, Vandalis & Frâcis in Galliis, Saxonibus,
 „ Anglis, Scotis in Britannia historiæ assatim testantur: qui quicquid posside-
 „ runt & hactenus possident, Romano ademerũt Imperio, adeoq; grauitè aquis-
 „ le inciderũt alas, vt iam vix possit volare. Sed vtinã filia suæ Carolus nuptias
 „ celebrasset sicut petiit Imperator: amicos sibi habuisset omnes Germanos, fi-
 „ nesq; suos omnes ab Oriente tutos & securos, ita vt hostis illi Occidentalis ni-
 „ hil valuisset nocere. Sensit Imperator immodicã & penè ineffabilem eius ama-
 „ bitionem. Sibi petiit Imperium, nõ genero suo futuro, sibiq; regnum & Impe-
 „ rium polliceri videbatur. Carolus Nanceium petiit salutatũ nouum Ducem
 „ Lotharingiæ Renatum senioris Renati Andegauensis ex filia Iolanthide ne-
 „ potem. Comiter ac benignè admodũ acceptus est ab Lotharingo mansitq; in-
 „ ter illos amor & inconcussa amicitia, donec Rex Franciæ Ludouicus omnium
 „ discordiarũ diabolicus sator Renatum coëgit hostem esse Caroli, vt infra nar-
 „ rabimus. Tertio cal. Ianuarias translata corpora principũ Philippi & Elisabe-
 „ tæ vxoris ex Flandria in Burgundiã. Missus ad hoc Brugas à Carolo Adolphus
 „ Cliuensis Rauestani regulus cum centũ nobilibus viris pullo amicis vestitu.
 „ Exequiẽ Brugis ad Donatiani Philippo instauratæ cum omni penè nobilitate
 „ Flãdriæ. Pari itẽ ceremonia Elisabetæ factæ apud Gonacũ parthenonẽ Vesta-
 „ lium Carthusiensiu iuxta Betuneam, curate Iacobo Luxemburgensi fratre Co-
 „ mitis S. Pauli cũ nobilitate Comitatus Atrebatensis. Vectũ funus per Doacum,
 „ Valentianas, Montem Castrorũ, Binchium, Florinas, Gemblacũ. Ducis funus
 „ Brugis asportatũ primo die vsq; Ecloniã, inde Gandauũ & per Hanoniã gran-
 „ di honorificèria adusq; Gemblacum. Inde simul Namurco Luxemburgũ, quo
 „ postq; aduenit Carolus & Magonciacensis, Colonienfis, Leodiensis Episcopi
 „ cum alia plurima nobilitate, post iussa magnificè peracta, perducta sunt adus-
 „ que Carthusienses coenobitas iuxta Diuionem Burgũdig, atq; inibi regio mo-
 „ re sepulta. Tempestas ventorũ pridie cal. Ianuarii quando defuncti Philippi
 „ Ducis Gandauum allatæ sunt reliquiæ, adeo coorta grandis, vt turres, domos,
 „ arbores prosterneret, nemoq; viderit vnquam vim maiorem venti.

Matrimoniu
 um Mariæ
 cũ Maximi-
 liano salutẽ
 attulit Flan-
 driæ.

An Frider.
 Imp. Carolo
 lum Regem
 creare debu-
 erit.

Reges sua
 regna Impe-
 rio ademer-
 unt.

Renatus Lo-
 tharingiæ
 Dux.

Philippi Bo-
 ni corpus
 transfertur
 in Burgun-
 diam.

Gonacum.

Carthusia

Diuionensis

regio mo-

re sepulta.

Tempestas

ventorũ

pridie cal.

Ianuarii

quando

defuncti

Philippi

Ducis

Gandauum

allatæ

sunt reliquiæ,

adeo coorta

grandis,

vt turres,

Magna Curia Mechlinia à Carolo instituta.

Rob. Bauaricus archiepiscopus Coloniensis.

Gagrinus scriptor friuolus

Filia L. regis nuptum dantur.

Inducia.

Iac. Comes Nemoracensis securi percussus.

Campobasso & Galeoto filius & Galeotus Itali Burgundio nis stipendiarii.

Asperiores hyemis partem Carolus egit in Burgundia. Reuersus in Flandriam Curiam nouam & conuentum iuridicum instituit supremum omnibusq; Belgis communem apud Mechliniam. Ipse caput erat Concilii: Cancellarius eius caput eo absente, Episcopus autem Tornacensis absente Cancellario. Ioannes Tarulos prior Præses, Ioannes Bouarius posterior Præses. Consiliarii erant Ioanes Pomerius, Simon Lalanus, Guido Brimurius, Antonius Montiacus, ordinis omnes equestris. Alii Consiliarii Ioanes Iuuebios, Folkardus Merkeghem, Petrus Belfridus, Guilielmus Cluiacus iunior, Ioannes à Ligno, Philippus Vvielandus. Magistri autem supplicum libellorum Athar Longius, Ioannes Iaquelin, Bernardus Figulus, Guilielmus Cluiacus, Guilielmus Rutsefordius, Thomas ab Playna: Scribe Hadrianus ciuis, Ioannes Vincentius, Paulus de Rota, Ludouicus Verry, Ioannes vander Vakerie, Philippus Brunellus, Antonius Gerardus, Ioannes Rotelin, Richardus à Sacello, Fernadus à Lucrona, Ioannes Leo, Ioannes Gordgius, & Robertus ab Hedinc caput euocatorum, quos vocant Hussierios. Hos quidam volunt institutos ad imaginem Curie Parisiensis, quam vocant barbarè Parlamentum. Tenuit hæc Curia vsq; ad Caroli mortem. Idibus Februarii obiit Theodoricus archiepiscopus Coloniensis, eligiturq; in demortui locum Robertus Bauarus, frater Friderici Bauari Comitis Palatini, Episcopus titulotenus & homo seditiosus. Refert Gagrinus & qui illi credunt, Carolum dedisse operam Regi potionando per quendam Iterium Caroli Aquitani necessarium cupidum valde vindicandi domini sui, & per Ioannem Audacem illius famulum, qui quendam regium coquum facinori perficiendo corrupissent, sed deprehensum Audacem & Lutetie diu seruatum, tandemq; pridie calend. Aprilis securi percussus: sed hoc in medium relinquere cogor, propterea quod apud solos Gallos eosdemq; friuolos inueniam, testantibus ipsis scriptoribus Gallicis commentarios eos quos Gagrinus provinciali scriptos lingua secutus est, ineptos prorsus esse & multis locis falsos. Res nempe suas Galli non maiore solent scribere fide, quam gerere. Vndecimo calend. Aprilis nouus Episcopus Tornacensis Ferricus à Clugniaco Burgundus venit Tornacum, & pridie cal. Aprilis venit Brugas Rex Francie filiam suam Annam Petro Borbonio Belliloci regulo dedit nuptum, & Ioannam quæ gibbosa erat, minorem filiam obtrusit Ludouico Aurelianensi futuro Regi, quam tamen Rex factus iniuste repudiavit. Antonium Burgundum ab Carolo Legatum lego missum ad Edouardum regem Anglie, sed naues eius fraude Gallorum captas in mari intra inducias agente illo apud Regem in Anglia. Mense autem Maio rursus inducias in annum prolongatas cum grandi dolore mercatorum, quod negotiari illis non liceret, quanquam pangerentur induciæ. Anselmum item ad orium Cortouici regulum in regno Scotie missum à Carolo ad Regem Persarum, sed in seculo & impedito itinere per bella Turcarum coactum redire nullo confecto negotio. Captus in Gallia Iacobus Comes Nemoracensis, posteaq; quo iure quaq; iniuria per Regis tyrannidem decollatus, quod vnus fuisset ex coniuratis boni publici. Lego Italos & Venetos qui ad mortem vsq; Nicolai Calabri Andegauensibus militabant, à Carolo conditi Burgundie tuenda, Ducibus Campobasso & Galeoto. Bassum fuisse tota proditore deteriore: Galeotum verò fidelem & probum. Hos & Ioannem Luceburgensem Comitis Strabuli filium Præfectum Burgundie Gallorum finibus magnam indulsisse vastitatem. Rapem Castellionis & alia in Niuernensibus cepisse. Pecuniam ab Carolo mutuo sumptam de Venetis,

Comi.

Fanu Quintini occisus
pat Comes
Stabuli regi
ademptum.

L. Rex Helueticus & Sigismundus Austriaci Carolo hostes subornati.
Petrus Hakenbachus Ferrettæ Praefectus.

L. rex Carolus summo pere simus

L. rex et Carolus Lud. Luceb. Comitum Stabuli infideli.
Humbercurii cum Lud. Luceburg. inimici.

Comitem Stabuli Fanum Quintini cepisse sibi de Rege, quod oppidum fraudè idem pro Rege abstulerat Carolo. Nihil erat fidei, nihil iustitiæ, nihil probitatis per Galliam: fraudis, perfidiæ, & tyrannidis plena erant omnia, promanante ab Rege omni malo. Viam illam Gandavi quæ ab aula pertinet ad Ecclesiasticas Carmelitas comperio factam mense Iulio. Sub finem huius anni Rex Franciæ magnopere gaudens quod conuentu Treuirensi nihil actum esse videretur ex re & vso Caroli, sed sua superbia & ambitione magis Germanos ab se alienasset, dissidium coortum inter Heluetios & ciuitates Rheni Argentinam & Basiliam componit: Simul pacem conciliat inter Sigismundum ducem Austriacum & Heluetios. Arbitratur idem lectus componendæ controversiæ inter Ferrettanos & Heluetios qui per illorum quatuor oppida Rhinefeldiam & Lefsenbergam supra Basiliam, & Neostadium & Brisacum infra Basiliam volebant sibi quouis tempore patere transitum: secundum Heluetios pronuntiavit, pecunia sibi factos amicos, Austriacumque largitionibus corripit, ut Ferrettam Carolo siue oppigneratam seu venditam auxilio Heluetiorum sibi reciperet: perfecitque per eosdem Heluetios & Ferrettanos pecunia ab se corruptos, ut virum ea ex gente nobilem Petrum Hakenbachum Ferrettæ à Carolo Praefectum caperent & Brisaci capite plecterent, utque Ferrettani mox à Carolo ad Austriacum veterem dominum suum deficerent. Hæc Gallus in caput Caroli machinatus est, aliosque illi inimicos undique quoscunque largitionibus posset excitauit. Ferrettani excusabant, Hakenbachum per superbiam & auaritiam imperasse, gentemque nouis & inuidiosis onerasse vestigalibus: Comitatum non alia fuisse lege venditum, quam ut eodem posset pretio redimi: Carolum redemptionem omnem repudiasse. Veruntamen an hæc vera fuerint non satis habeo exploratum. Sic per Galli dolos machinas & praestigias Carolus Ferrettæ Comitatu spoliatus est: sperabatque tyrannus se breui ad id quod moliebatur peruenturum, ut Carolum videlicet de terra tolleretur, quem supra omnes qui vivebant mortales tum sibi tum filio timebat, nec prelio villo ausus est cum illo decernere, certum habens aut se victum, aut à suis desertum iri. Nemini enim fidebat, & ab omnibus sibi more tyrannorum metuebat, propterea quod in tot potentes ac nobiles tyrannicam exercuisset sæuitiam. Profuit tamen sibi suisque sua formidine, & Carolo longè plus nocuit per inducias suas, quàm per vllum potuisset bellum: quanquàm bella eorum non bella, sed mere seditiones ciuilesque discordiæ dici potius mereantur.

M CCCC LXXIII. Pascha. x. Aprilis. Postridie Paschæ conuentus apud Bouinas oppidum Mosæ. Pactum inter Principum Legatos de capiendis necandoque Ludouico Luceburgensi Comite Stabuli. Erat ex numero conuictorum pro bono publico. Tenebat sibi Fanum Quintini inuito Rege. Primus Carolo fecerat bellum nomine Regis post fœdus Peronenſe à Rege fractum: abstulitque illi Augustam Veromanduorum & Samarobrigam. Guidonem Humbecurium & Hugonetum Cancellarium exitiales sibi habebat inimicos, Humbecuriumque exacerbabat proximo quodam conuentu, dicens illum mentiri: quæ sola verborum contumelia summam & extremam (inquit Cominius) perniciem illi attulit. Legati eo conuentu fuere ipse Humbecurtus & Cancellarius, Guilielmus Biele & Petrus Carondeletus Praefes curiæ Mechliniensis. Regis autem ex numero Remorum Lugdunensiumque Episcopi, & Georgius Craonus. Conuenit ex Regis magis quam Ducis sententia, ut vter prior eum cepisset, is vel intra dies octo supplicium sumeret, vel in alterius potestatem daret.

daret. Sensit Luceburgensis de capite suo agi: scribit ad vtrunq; Principem epistolae purgandi sui gratia. Inter alia Regi persuadet Carolum cōspectare vt se redderet à Galliis alienum. Eo nuntio mire Rex sollicitus & veritus ne Carolus elaberetur, iniretq; affinitatem & societatem cum Germanis, inhibet mox per literas ne conuentus in Comitum Stabuli quicquam grauius constituat: aliam se rationem inuenisse perficiendi id quod vellet: vocatq; suum Comitum Stabuli ad colloquium non procul ab Nouiomo. Venit ille, sed armatus. Quae hic clanculum Rex machinatus sit scriptores fatentur se nescire, sed huc pertinebant omnia, ne ipse Comes Stabuli Carolo reconciliaretur, neue Carolus se cum Germanis per affinitatem coniungeret. Id enim vehementer Gallos metuebat, qui intercipere illum & quocunq; modo interficere ardebat. Miser & infortunatus erat Carolus quod Germanis se nō coniunxit. Id enim si fecisset, murum aheneum Gallo obiecisset. Et iure quidem optimo debebat multo magis propendere ad Germanos quā ad Gallos, quod multo plura sub Imperio quā in Galliis possideret: sed mora illa elocandae filiae pernicio sa admodum illi erat. Nonnullosq; fuisse ex eius familiaribus certum est infideles, quibus Germanicae minimē arriserunt nuptiae, quiq; impedire illas studebant: sed caruit omni timore Carolus, id quod non minus illi nocuit, quā Gallo profuit sua formido. Imprudens est qui hostem non metuit suum. Pacta eodem conuentu nouae induciae, sed annales duntaxat & sine cursu mercaturae, vnde grande murmur & fremitus populi. Noua in Flandris vectigalia & onera imperata: tributum tritico & aliis rebus indictum. Census actus, & amortisatio quae dicitur spiritualium facta bonorum, vnde inestimabilis collecta vis pecuniae. Cogebantur conferre Ecclesiae omnes redditus trium proximae praecedentium annorum eorum omnium bonorum quae intra .lx. proximos annos acquisierat. Inter haec Robertus Bauarus filius Ludouici Ducis Bauariae & Hermannus Lantgrauus Hesse post mortem Episcopi Theodorici de pontificatu Coloniensi grauitur contendunt. Fridericus Caesar operam dedit concordiae faciendae, sed non audito Imperatore Bauarus inauspicato consilio ad Carolum propinquum suum confugit pro auxilio contra Hassium & Colonienses, eumq; advocatū Ecclesiae Agrippinensis constituit pro ope quam esset laturus. Erat Bauarus ab Collegio Coloniensi legitime electus, ab Papa Rom. comprobatus, atq; ab Imperatore regalia temporalis administrationis affectus: sed magna incidit digladiatio de oppidis nonnullis Ecclesiae nobilitati illius gentis oppigneratis, quae oppida Bauarus contra ius fasq; & contra pacis electionis suae recipere & asserere contendebat non soluto pretio Nobilibus. Exinanitus enim erat illius fiscus & crumena. Hanc ob rem foedus percutiunt Colonienses cum oppidis oppigneratis, Ducemq; legunt sibi Hermannum fratrem Comitum Hassiae, eumq; se facturos Pontificem pollicentur, sicut postea fecerunt. Igitur Carolus, cuius regnandi cupiditas planē erat insatiabilis, sperabat se breui posse tempore subiicere Agrippinenses, habiturumq; iter per aduersum flumen Rhenum & Magunciacenses ditiones adusque in Alsatiā & Comitatum Ferrettanum, visusq; est spem cōcepisse se regnum & Vicariatū Imperii, quae precibus non impetrasset, vi armorum posse assequi. At nimium suis tribuit viribus, nimisq; magna & ardua concupiuit. Si sapuisset, vmbatilem illum Episcopum iussisset facessere, domumq; repetere: verum sacerdotem agere, non autem satrapam & tyrannum: nec sibi inimicos fecisset Germanos, neque dominum suum Imperatorem iniuria

L. Luceburgen. suppli cum differatur.

L. rex Carolus Germanis coniungi noluit.

Carolo cōspecta sua obfuit, quam tū L. Regi suis profuit it timor.

Amortisatio bonorum spiritualium.

Contentio de archiepiscopatu Coloniensi.

R. Bauarus propter auaritiam repudiatus à populo Coloniensi.

Car. suscipit causam Bauari.

irritasset: cuius in clientela quæcunq; possidebat, præter partem Flandriæ & partem Burgundiæ, erant omnia. Errabat graviter quòd filia nuptias non conficiebat cum filio Imperatoris. Per eum generum totam sibi amicam & foederatam habuisset Germaniam: nec vlla grauis extitisset de Ferretæ controuersia: quæ vel iure hæreditario Maximiliano principi debebat venire. Habuisset omnes res suas loco optimo & firmissimo, nemoq; illi Gallus quicquam potuisset incommodare. Obtinuisset Vicariatum si prudenter & moderatè egisset. Obtinuisset iter ab mari nostro vsq; in mediterraneum. Sed pollicebatur ipse sibi quadà (vt videtur) obcæcatus superbia, ea quæ prorsus essent impossibilia. Nec satis erat, sibi habuisse infestam totā Galliam, nisi & totam Germaniam sibi redderet inimicam. Mariæ nuptias vbiq; impedire Gallus studuit: nec dubium est quin illam necasset si quo modo valuisset.

*Caroli expe-
ditio aduer-
sus Agrippi-
nenses.*

*Phil. Comi-
nii consilium
aduersus pa-
triam.*

Igitur Carolus mense Iulio copias suas omnes Traiectum Mosæ conuenire iubet Nouesio oppido Rheni obsidendo quinq; circiter milibus infra Colonia Agrippinam. Hæc erat omnium quas vnquam sumpserat stultissima & damnosissima expeditio. Hæsit hic totum fermè annum: coactus tandem post ingentes sumptus pacificare & discedere. Gaudebant autem plurimum hostes eius quod & Germanorum arma in se provocaret. Cùm autem quidam non pangendas censerent inducias, ne ita progrediretur amplificareturq; Philippus Cominius ille perfuga, magnum in huiusmodi rebus habens vsum, intercessit, suavitq; vt sineret eum Rex in Germaniam impingere. Non posse Regem commodius illum vleisci, quàm vt sinat eum ita progredi: Germaniæ tantas esse vires, vt fieri non posset quin eo bello totus atteratur: etiamsi Cæsar non moueat se, Principes tamen Imperii non passuros eum longius grassari. Rex partim timore partim naturali astu non defendit se nisi per inducias, quibus longè plus nocuit Carolo, quàm aperto bello potuisset: magna vi pecuniæ cōplures vndiq; parauit illi hostes: ministros eius si quos habuit fideles corrupti ac transfugere compulit. Cominius ille transfuga magnum & Principi suo & patriæ vulnus inflixit, propterea quòd mores ingeniumq; Principis totumq; regni nostri statum impendio calleret. Maiorem exercitum Carolus ante id tempus (inquiunt) non habuit præsertim equitatus. Traiecto mouit Nouesium. Imperator per nuntios inhibuit illi ne ciuitatibus Rheni bellum moueret. Nihil illas ad ipsius pertinere ditiones: non debere illarum negotiis se immiscere. Non licere illi patrocinium illarum suscipere nisi permisso & auctoritate Cæsareæ Maiestatis. Simul mittit ad Episcopum Bauarum vt bello abstineat, omnemq; controuersiam bonorum virorum arbitrio & disceptationi decidendam submittat. Respondet ille sumpsisse se aduocatum & tutorem Carolum Ducem Burgundionum, Colonienfes autem Hermannum Lantgrauum Hefsiæ: quicquid hi duo inter se transegerint, se ratum habiturum. Selectiores cum Carolo Duces erant hi: Robertus Bauarus carnalis ille Pontifex cum fratre Friderico Comite Palatino: Guilielmus Dux Montanus idem Iuliacensis, Ioannes filius Ioannis Ducis Cliuii, Vincentius Comes Moræus, Ioannes Comes Marlii, Engelbertus Comes Nassoniæ, Euerardus Comes Ardenburgensis, Ludouicus Comes Vintoniensis, idem Gruthusii regulus procurator Hollandiæ, Ioānes Comes Chimacensis, Guido Comes ab Meghem idē Hamberchortis regulus, Præses ciuitatis, ac terræ Leodiensis, Ioānes Egmondanus, Fridericus Holstianus eius frater, Reynoldus Bruchusius, Philippus filius domini Bergensis ad Zomam, Bernardus ab Ramsta, fortis eques ex Sueuia.

*Proceres
Carolum
sequuti.*

Antos

Antonius Caroli frater agebat tūc in Anglia, & Adolphus Raueftanus Brucellæ maximè agrotabat. Quinto cal. Augufti ccepta obfidio. Ad portā Ham
Nonēſū obfidio.
 tetendit Balduinus Alnetanus Præfectus Zutphaniæ cū D.ccc.equitibus & D.cc.peditibus, omnibus ferè Leodiensibus. Ad portam Tollam Reynoldus Bruchufius cum equitibus D.cc.&ccc.peditibus. Ad portam inferiorē Longobardi octo milia ducibus Comite Cremouenſi Iacobo Galeoto & Comite Campobaſſo proditore. Super Gardam. N.dominus Monfordius & Iudocus Lalanus cum mille ducentis equitibus & D.c.peditibus. Super Hammam Angli equites & pedites ſena milia. Ad hæc colubrinarii aderant ducenti, & magnus numerus Maurorum, teſte Hollando. Foſſores autem ad duo milia. Mulieres mille quingentæ. Sacerdotes, ſcribæ, aliæq; turba. cccc. Obſefforum Præfecti erant ipſe Hermannus Heſſius futurus Pontifex, cuius ſingulari opera & virtute ſeruatum eſt oppidum. Cum eo Euerardus ab Vvithem, id eſt, alba domo, Ioannes ab Ligkerca, Gerolfus Bredenbachus equeſtris omnes ordinis cū multis Vveſtſalis, Monafterianis, aliisq; præſidiariis fortiffimis viris. Mox cibaria Colonienſes cum aliis neceſſariis rebus per flumen in oppidum ſubueherunt, quanuis vndiq; ferè obſideretur. Intrabant autē per inſulam quandam Rhēni oppido contiguam, in qua nondū propter difficultatem quiſquam tendebat: ſed Longobardi ſtatim illam maximo licet labore multoq; ſanguine ceperunt de oppidanis, factisq; aggeribus è terra Rhēnum excluſerunt, & foſſas ficcauerunt ibidem tendentes & obſidentes, quo factum eſt vt omni parte ſic concluderentur, vt nihil poſſet auxilii aut comæatus ad illos importari.

Longobardi milites in caſtris Caroli.

Quarto Idus Septembris die ſabbathi Noueſum noſtri magna vi oppugnant, ſed nihil proficiunt, fortiffimè defendentibus ſe obſeſſis, occiſo ex noſtris Ioanne Bruchuſio Reynoldi Bruchuſii nepote cū aliis nonnullis nobilibus ſtrenuis viris. Colonienſes ad quartū vſq; ſuæ ciuitatis lapidem omnia in circuitu monafteria, caſtella, pagos, villas, & ædificia igni cremauerūt metu obſidionis. Sub cal. Nouembris certior fit Carolus de ingēti apparatu & certo aduentu Imp. & Principum Germaniæ: ideoq; in omnem mittit partem ſuarum diſtionum ac maiores imperat copias. Accedunt ſtatim Vulfardus Comes Magni Campi, idem Regulus Verenſis cum omni nobilitate & clientelis Zelandiæ. Ex Hollādia Ioānes Vvaſſenarius & Henricus Naldouicenſis Mareſchalcus Hollandiæ cum comitatibus omniū oppidorum illius regionis. Ita ex ſingulis provinciis ſuis ſupplementū Carolus accepit; creſcebantq; caſtra inſtar magnæ ciuitatis. Menſe Nouembri acceſſit Imp. vſq; ad Andernacum oppidum Rhēni: cuius in comitatu nobiliores eminebant Adolphus Pontifex Maguntinus, Ioānes Pontifex Treuironū, Guilielmus Episcopus Aureatēſis, Henricus Episcopus Monafterienſis, Spirenſis & Vangionum Episcopi: Albertus dux Saxoniz, Albertus dux Brandenburgēſis, Sigismundus dux Auſtriæ, Ludonicus dux Bauariæ, Albertus dux Bauariæ ab Monichem, Fridericus dux Bauariæ ab Spanhem, Arneſtus dux Saxoniz, Henricus Lantgrauius Heſſiæ frater Hermannii Heſſii Præfecti fortiffimi obſefforum, Chriſtophorus Marchio Badenſis, & Comites plus minus quinquaginta, quorum nomina vix eſt latinè eſſari. Principio Decembris redit Chriſtiernus Rex Danorum ab vrbe Roma cum Ioanne inferioris Saxoniz Duce. Salutat ex itinere Imperatorem & Carolum Ducem, magnæq; diligentia quinque conſumit hebdomadas pariter cum Alexandro Xifti Pontificis Legato paci inter Imperatorem & Ducem componendæ: ſed inanis euasit omnis conatus.

Io. Bruchus ſi caſus.

Car. maiores accerſit copias aduolare Imperatore.

Imperatoris comitatus Caroli occurrentis

Chriſtiernus Rex Danorū.

Salutarat Rex Romæ Xistum Pontificem, perquam comiter & benignè ab eo acceptus, multa cum eo locutus, sed per interpretem: linguam nempe Romanam non didicerat, sicut nec Xistus Teutonicam. Erat autem trium regnorum Rex Daniæ, Noruegiæ, & Suetiæ. Fratrem suum Gericum Comitem Oldenburgensem dignitate donavit equestri, Caroloq; confederatum in castris reliquit. Quapropter petiit Carolus ab Henrico Nigroburgensi Monasteriensi Episcopo necessario suo ut reddere vellet Oldenburgensi eos vicos & castella quæcunq; illi abstulerat: sed tantum abfuit ut homo iracundus & ferox reddenda existimaret ut Carolo propinquo suo (erat filius sororis Comitis Cliuiani) amicitiam omnem renuntiaret, illiq; sicut alii Principes bellum indiceret. Initio Ieiuniorum Linchium oppidum Rheni Henricus Hassius Hermannus frater fortiter oppugnat. Tenebant illud nostri Duce Everardo Ardenburgensi. Centum & .lx. hic ex hostibus occisi. xxv. capti per Philippum Berganum subsidio à Duce missum: cæteri fugati. Redit Bergensis in castra Burgundis Picardisq; ad oppidi custodiam relictis. Hos inter & oppidanos statim coortum græde dissidium: quam occasionem nacti Cæsareani paruo negotio Linchium capiunt, nostrosq; interficiunt, capiunt, expellunt: aliaq; oppida Rheni à nostris infessa in potestatem redigunt, tutam eo modo assecuti Coloniam usq; navigationem. Sub mediam quadragesimam Colonienfes ut obsessis succurrant, magno numero castra sunt metati trans Rhenum contra nostrum exercitum, damnum subinde inferentes nostris nauibus, quæ flumen sternebant, sed nihil obsessos iuvare poterant: nec cum nostris conferere manus audebant. Iam. cccc. obsessi comederat equos præ grandi penuria omnium rerum. Panem adhuc habebant, sed de reliquis cibariis penè nihil: ex farina cum melle mista pultem coquebant. Viriliter tamen egerunt nunquam animos despondentes, quanvis quotidianis oppugnationibus vehementer fatigarentur. Decem toto oppido omnino erant vacæ lactandis parvulis. Nihil erat salis, pulveris tormentarii admodum parum. Tritici aliquantum habebant numerum, ex quo ceruisiæ nonnihil coxerunt. His & carne equina sine sale vitam utcunq; tolerabant. Ne autem animis prorsus deficerent fecit Hermannus Præfectus, futurus eorum Pontifex, qui simul cum illis omnis laboris, inedia, frigoris, vigiliarumq; patientissimus interdum noctuq; agendo, hortando, consolando perfecit ut omnia potius ferrent, quam patria amissa venirent in servitutem: nec ullis iste à Carolo pollicitationibus quamlibet magnis flecti vincive potuit, quo minus ad extremum usq; periculum perseveraret. Tria plus minus milia hominum Carolus in oppugnationibus horrendissimis, in quibus Bernardus Rauestanus fortissimus eques, desideravit: quam obrem statuit non aliter quam fame oppidum domare: quod omnino perfecisset teste Cominio, si vel decem diebus longius protraxisset obsidionem. Tandem pridie dominicæ Palmarum Andernaco Coloniam usq; accessit Imperator. Autore autem Alexandro Foroliuensi Episcopo Xisti Pon. Legato rursus de pace initum colloquium: sed quis tantos Ducis spiritus potuisset flectere? Fuere qui vererentur, si Nouesium expugnasset, bonam partem totius Germaniæ brevissimo tempore venturam fuisse in deditio nem. Cæsar autem à prælio deterrebat: expectabat exitum induciarum pactarum cum Gallo, sperabatq; tunc vel Ducem discessurum, vel Gallum auxilia ut promiserat missurum, ut vndiq; Dux concluderetur, prohibereturq; omni comæatu. At in Gallo nulla erat fides: quæ res nostris hic non mediocrem attulit utilitatem. Non verisimile enim erat nec credibile Ducem utriq; potuisse resistere.

Edouard

Henricus
Nigrobur
gensis.

Linchium op
pidum defens
ditur à Bur
gundis.

Colonienfes
Nouesium fe
runt suppe
rias.

Inopia obs
essorum.

Hermannus
Hessius forti
ssimus.

Bern. Raue
stanus interis
sus.

Edonardus rex Angliæ Normanniam à Gallo repetebat: illiq; eo nomine bel- *L rex Impe*
 lum denūtiabat: & paratus ad Duberim vsq; proximū portū aduenerat: Ea res *ratori fidē*
 Gallū ne se cū Cæsare cōiungeret distinuit: remq; Flandricā tūc Angliā (vt sæ- *nō feruat.*
 pe aliās) protexit. Hoc tēpore Rex Frācię Renatū Andegauēsem auum Renā- *Andegauē-*
 ti ducis Lotharingię, ducatu Andegauensi & prouincia Phocensi quanq; Impe- *sis ducatus*
 rii sit, vi & dolo spoliavit opibus suis amplificādis. Ecclesiastici coguntur Ca- *cum prouin-*
 rolo pendere omnes fructus & prouētus trium annorū de bonis suis omnibus *cia Phocena*
 quæ intra sexaginta acquisierant annos. At Hollandi tam nouam & inauditā *si regno an-*
 exactionem diu conferre recusant: sed parum proficiunt. Tandem per Anto- *nectuntur.*
 nium Hanerōnem Prepositum S. Donatiani Brugenſis & per Curiam Mechli- *Inde eorum*
 aienſem pars illorū longē maxima persoluere compellūtur. Duodecimo cal. *impietas*
 Aprilis feriis D. Benedicti Abbā die martis hebdomadā sanctā apud Triden- *S. Simon*
 tum puer nondum. xxx. natus menses Simon nomine, ab Iudæis ibi habitanti- *Tridentis*
 bus crudelissime obtrūcatur, atq; in flumen abiicitur: cuius sanguinē ad vespē *nus.*
 ram primis azymis suis libabant in contemptū Christi cum maximis (inquit
 Massius) execrationibus. Inuentus antē & retractus à fluuio, innumeris vsq;
 ad hodiernum diem inclarescit miraculis.

M CCCC LXXV. Pascha. xxvi. Martii. Inter ferias Paschales nauata ope-
 ra ab Alexandro Episcopo Forolinienſi Legato Germaniæ de discordia paci-
 ganda: sed nihil actum, vtraq; parte nimis obstinatē suam tuente factionem.
 Quarto Non. Aprilis Albertus Brandenburgensis cū aliquanta cohorte con- *Alber. Brā-*
 templatum venit Caroli castra: sed mox pedem referre cogitur minore q̄ ac- *denbrāgēſis*
 cesserat numero, interfectis. lxxx. captis. xl. Vix ipse enasit tūra pernicitate ve- *vincitur à*
 locissimi vsus equi. Apud Diuodurum Mediomatricorū Cæsar conuentum *Burgundis.*
 agit. Eo suos mittit Gallus Oratores: sit fœdus inter Cæsarem & Gallum vt *Pœdus Cæ-*
 vtrinq; inuadatur & opprimatur Burgundio. Mentio illata à Gallis de Caroli *saris cum*
 prouincijs diuidundis, vt Cæsar quæ sunt Imperii, Gallus q̄q; Gallicanæ sunt *Gallo.*
 terræ sibi asserat. Cæsar per lepidam fabellam, Gallicam monet stultitiam ne *Apologus*
 de hoc instituatur prius actio, quā victus & oppressus sit Burgūdio. Duos in *de vſo.*
 Germania venatores pellem immanis vſi regionem vastantis cuidam vendi- *Vſi exuui-*
 disse cauponi. Ingressos syluam capiundo vſio, victos ac penē laceratos fuisse *as ne vende*
 ab belua, nisi trepidē fugissent, irridēte fera formidolosos homines & monen- *prius quam*
 te ne vltra cuiuspiam vſi diuenderent exuuias, antequam illum cepissent. *vſum cepe-*
 Quarto cal. Maii conuentus Gandauī regni Belgici. Conuenēre Legati trium *ris.*
 ordinū Flandriæ, Brabatiæ, Hollandiæ, Zelandiæ, Hanoniæ, Geldriæ, Zutpha- *Regni Bel-*
 niæ, Transmosanorū, Atrebatēſi, Bononiæ & Picardię. Petita noīe Ducis præ- *gici prouin-*
 ter alia, sexta omnium bonorū ab omnib. eius gentibus. Accepta dies consul- *cia.*
 tandi adusq; septimū cal. Iunias, quā die ab omnibus constanter negata est illi *Carolo sua*
 sua petitio. Appetebat exitus induciarū. Rex metu Anglorū per Comitē Sta- *petitio pecu-*
 buli de illis producendis agit. Respondet Dux honori suo non esse integrum *niaria nega-*
 facere fœdus aliquod cum Rege qui tam turpiter pacem Peronēsem aliq; fœ- *tur.*
 dera omnia fregisset. Eam Rex repulſam paſſus, ad artes se suas conuertit. Re- *Renatus Lo-*
 nati Lotharingiæ Ducis iuuenilem ætatem circumscribit. Filius erat Ferrici *tharingiæ*
 Comitē Vallismontium vixdum vigesimū agens annum, nepos ex filia Io- *dux sollicit-*
 lanthide Renati regis dicti Siciliæ, consobrīnus Nicolai ducis & filius sororis *tatur à Re-*
 Ioannis Calabri, quos Gallus per scelus interemerat. Renatus nempe Sicilia *ge contra*
 pulsus ab Hispanis, Ducatu Andegauensi, Comitatu Prouinciæ Barrenſisq; *Burgundio*
 spoliatus ab Gallo, ad paupertatem erat redactus.

Pollicita
Regis

Renatus Ca
rolo indicit
bellum.

Luceburgē
sis ager vas
statuere

Verdunum
oppidum.

Gall. Parisi
ensis poeta.

Genuit autem ex Isabella Duce Lotharingæ Ioannem & Iolanthidem. A Ioanne Nicolaus, Iolanthide verò Renatus iste iuuenis ortus erat. Igitur pollicetur Gallus iuueni Renato si fœdus frangat cum Burgūdo istum, illiq; bellum indicat & faciat, se Andegauum, Barum, & Prouinciā auo eius ablata, seruaturum redditurūq; illi: solo enim metu ea se abstolisse, ne (vt rumor erat) hæredem sibi auus scriberet Burgundionem. Renatus quanquam suspectum haberet Regem, haud ignarus fraudes & machinas illum struere: nihilominus tamen periuasus à suis familiaribus Gallico auro inescatis & corruptis, simul veritus Galli inimicitias & toxica, paruit illius voluntati: fœdus cum illo percussit pollicente & iureiurando affirmante se illum cōtra Burgundionem omnibus modis defensurū. Sic circumuentus Renatus mittit ad Carolum agentē in obsidione Nouesii: illiq; bellum de improviso indicit, copias adunat: adiutusq; Gallorum auxiliis Luceburgensem inuadit ducatum, magnam edit vastitatem. Petrasfortem castellum, oppidaq; Montis Falconis & Danuillarium in potestatem redigit: aliaq; castella, vicos, pagos, capit, diripit, incendit, quamquam induciæ adhuc tenerent. Mirumq; erat (inquit Basinus) quod non totum illum ducatum Lotharingi Galli q; in vnum coniuncti subegerint: quod nulla reliquisset in limitibus Carolus præsidia, sed omnē militem Nouesium contraxisset, nihil ab Lotharingo vicino & amico, nihil ab Gallo propter inducias suspicatus belli. Nunquam satis cautus Carolus esse potuit contra Galli perfidiam multo plus quā punicam. His rebus perturbati Burgundiones in Niuernensi ditione Molinum, in Lotharingia Verdunum ceperunt: quod quidem quanquā Imperiale sit, custodiam tamen ac tutelam illius aiebant habuisse Gallum, qui nullis non locis in ea quæ sunt Imperii iniustam mittebat falcem, fretus debilitate Imperatorū. Eo de Renati fœdere recitat Guilielmus Parisiensis Poëta vel saltem Poëtafter in sua Nanceide Renatum iussu fuisse ab Burgundo discedere per Fridericum Cæsarem superiorem dominū suum. Hoc autem quia alibi nusquam lego in medium relinquo: de Galli verò fallacia apud omnes constat. Scribit autem versificator ille hoc modo:

Ergo rebellem

Viribus vt minuat Maiestas sacra Leonem,

Subtrahit huic iunctos armorum fœdere multos,

Teq; Ducem præter cunctos adiuro Renate

Cæsar ait, per amicitia pia iura, fidemq;

Quam nostra te scis gemina debere corona,

Exue Carolum (iusta est occasio) fœdus.

Non potes infido nobis hærere fidelis

Auc bonus. Ille cliens (vt tu) meus: & tamen arma

Me gerit aduersum, nulli subiectus (vt illi

Creditur) hinc crudus nostros oppugnat amicos.

Hæc aquilæ & nobis reuerentia redditur: in nos

Vt ruit armatus, sic & regalia sape

Lilia concussit demissos æthere flores,

Impariens domini, nobis excelsior ipsis.

Pridie cal. Maii dies induciarum Gallicarum exiit: perseverauit nihilominus Carolus apud Nouesium, nouasq; pacisci inducias propter aduentum Anglorum abnuuit. Gallum Cæsar anxius operiebatur, vt simul aggrederentur Burgundionē, vtrumq; vt diximus caperent, & exuias illius inter se partirentur.

At Gale

At Gallus formidine Anglorū promissis non satisfecit: quæ res saluti erat Carolo. Quinto Non. Maii supplicationes habitæ Lutetiæ Parisiorum quanta nunquam antea hominū multitudine. Trepidabat tota Gallia ob Anglorum Burgundionumq; socia arma, memor calamitatis pridē ab illis acceptæ. Nunquā tāto Angli exercitu descenderūt in Galliā, sed horu diuino domū statim reuersi sunt, vt suo dicendum erit loco. Finitis Gallus induciis magnis copiis confinia nostra premit. Tronconium, Roiam, Mondiderium, Brayum, & Anchoras capit. Corbeiam quam Crusegius, Contacus, Petrusq; à Miromonte cum centū equitibus tuebantur, oppugnat: tandemq; quauis diu fortiter defensam ad deditiōem cogit, diripitq; atq; euastat incendio. Dehinc Ruam, Fanum Richarii, Dullendium, Fanum Galbini, Fanū Valerici, Conceium, Alchiaeum, Mirum montem, Creuechorrem & Marolium cum aliis castellis & agris longē lateq; depopulatur. Dux cohortes aliquot Atrebatum mittit quæ hosti resistent. Hi ex oppido erumpunt, pugnantq; fortiter cum inimicis, sed tamen infelicitē. Cæsi sunt nonnulli: Capri ex nobilitate Iacobus Luceburgensis frater Ludouici Comitis Stabuli, Philippus Borbonius & Contacus cū aliis nonnullis. Rumor erat Luceburgensem & Contactum sua voluntate captos, vt ad regiam transirent partes. Roia & Mondiderium contra fidem à Galis datam (inquit Cominius) exiit. Hoc equidem non miror: Cui enim Rex fidem vnquam seruauit: aut quem non ex suis fallere & peierare docuit? Loquitur Cominius de quadam nobili scemina Atrebatensis ditionis prodiatrice patriæ, cuius edere non vult nomen, falsus in hoc (vt in pluribus) historicus. Maiora longē accepiſſemus damna nisi Regem Comes Stabuli ablegasset in Normanniā, fingēs illi per literas, Anglos in illam irrumperē. Prospexit eo modo Comes suę in Atrebatibus ditioni: sed Regis in se suspiciōē & iram vehemēter adauxit. Hoc autem ridiculum. Habebat (inquiunt) Rex quatuor bombardas maximas & pulcherrimas, quarū vna dicta est Londinū, altera Brabātia, tertia Burgus in Bressa, & quarta S. Audomarus. Pirate Gallorū mari nostro latrocinia exercentes, piscatores grauiter infestabant Ghoera Zelandiæ, Sceueninga & Caduicus Hollandiæ, Texel item Insula damna præcipua sunt passa. Ceperūt tamen ex nauibus Gallicis aliquot & piratas ad quinquaginta, suosq; liberauerūt piscatores. Hollandi autē maximē Amstelredami classe magna mercatoria minus cautē ex Aquitania reuertētes, naues ad quinquaginta & amplius sale onustas amiserūt. Sexto Idus Maii Cæsar ex vrbe Colonia petiit Nouesium, atq; ad miliare prope Caroli castra consedit cū lx. milibus armatorum, præter eos qui quotidie accedebant. Tertio Idus Maias pridie Pentecostes Carolus cum octingentis cataphractis longobardis, ac totidem peditibus castra Cæsaris adequitat: erumpit Episcopus Monasteriensis peculiaris Præfectus Cæsaris. Dimicatio strenuē inita. Interfecti Monasteriani quinquaginta, capti. xvi. ceteri reiecti in castra. Egregius erat hic pastor: docuit oves suas bella, seditiones, furta, latrocinia. Postero die quies indicta & celebrata feria Pentecostes. Idibus autē Maii, id est, postridie Pētecostes preparat Dux oīa quæ ad præliū pertinere arbitrabatur. Partē copiarū quantā satis esse iudicat obsidioni cōtinuādē disponit ducibus Guidone Comite ab Menghē, Comite Cremonēsi Iacobo Galeardo, & Reynero Bruchusio: ipse cū maximo equitatu peditatūq; amplā pernitiē ingressus, tumulos, colliculos, fossasq; magno labore æquat: exercitū lustrat: atq; in. xvi. acies ordinat: cōciones crebras & luculētas ad milites habet, atq; ibi per totos dies octo aduentū Cæs. & pugnā operitur.

Gallorū trepidatio mea tu Anglorum.

L. Rex finis induciis Caroli ditiones inuadis

Constitus aduersus.

Nobiles à Carolo desiciunt.

Ph. Cominius falsus historicus.

Com. 9

L. Rex in Normanniā ablegatur.

Nominaria dicula hominū bardariorum L. Regis.

Pirate Gallici mare infestant.

Cæsaris castra baud procul Nouesio.

Constitus secundus cū Episc. Monasteriensis.

Car. prælii cū Imperatore cupido

Decimosexto Calend. Iunii Brugis magna tempestas tonitruj, fulguris, venti & pluuia: vbi quartodecimo cal. Iunias supplicationes peractæ in quibus iam quintum circumlatus sacrosanctus crux Domini, pro pace inter duos tantos Principes, utq; Christiabi sanguinis effusionem calamitatemq; peccatis debita am aberuicare numina dignentur. Decimo calend. Iunias Carolus vbi tot dies frustra expectasset, cum instructis copiis castra Caesaris adit, vt ad preliandum illum eliciat. Multos ex suis baltheo donat equestri, quorum erant in numero. Ioannes Ducis Cluuiensis filius nato maximus, Fridericus Egmondanus Iseltanorum regulus, Philippus Morimontius, Nicolaus Falcula, Guilielmus vanden Vvalle, Guilielmus ab Drinchem, Henricus dixmudensis, Guilielmus vander Gracht, & Ioannes ab Fano Nicolai. Sub horâ quartam à meridie cum nemo Casareanorum prodiret, permittit Dux vt per serpentinâs, colubrinâs aliâq; tormenta iaculationes fierent in Vvâgeburgum hostium. Ita vocabant castra sua Germani carris fortiter circumlepta. At verò quum nec sic possent elici, iubet magnam suorum partem simulare fugam: tum Germani castris erumpunt, ac sese ad pugnandum ordinant. Vidisset Magonciacensem, Treuirentem, Monasteriensemq; Episcopos armis ibi tectos, latrapas inter milites, asinos inter simias, quos longè magis decussisset domi more antiquo & more sancto oues suas pascere. Nostri autem statim ex fuga simulata reuertunt fortiterq; cum hostibus pedem conferunt. Monasterianus cum suis vnicum petit Carolum, vt si villo possit modo interficiat. Immane dictu quâcum illum (quâuis propinquum suum) oderat, propter fratrem Regis Danemarchiæ, de quo supra fecimus mentionem. Veruntamen ad Carolum nequiuert pertingere. Nam breui temporis spatio, quando nostrorum non valerent sustinere impressionem, in castra sunt reiecti. Brandenburgenses cum Longobardis Caroli mercenariis omnium acerrime præliabantur. Fugere non pauci ex Casareanis, qui se in Rhenum mergerent, quod in castra nequirent in tempore peruenire. Multi cæsi & obtriti: sed multo plures cecidissent, nisi Monasterianus cum quatuor aut quinque milibus Vestfalorum suorum partim equitum partim peditum moram inieciisset, impetumq; nostrorum sustinuiisset, donec Germani aciebus instruendis intenti se armassent. Fumus item densissimus tormentorum qui visum nostris ademitt, ita vt qua hostem insequerentur minimè viderent, multos protegit. Hac fortitudine Burgundionum (inquit Basinus) Caesar timore perterritus, qui antea nullam de pace mentionem audire voluerat, nunc non modò dare, sed vltro petere erat paratus. Redit initio noctis Dux incolumis in castra paucis ex suis desideratis. Postero die diligentia & labore Legati apostolici induciæ conueniunt, quæ & multos quidem alios, sed maximè Nouehianos ingenti affecerunt gaudio, acceptamq; tulerunt suam salutem Deo imprimis & v. Quirino martyri in cuius dicuntur esse tutela: siquidè nihil erat propius q; vt vel in cõspectu Caesaris facere cogerentur deditiõne: sua graui ignominia pacificum Augustum Deus liberare voluit, Caroliq; retundere nimiam superbiam. Octauo cal. Iunias feriis sacratissimi corporis Domini Romæ Antonius Burgundio germanus Caroli ab Xisto Pon. Max. natalibus suis restituitur, & legitimus appellatur filius illustrissimi Principis Philippi Burgundionum ducis, pronuntiaturq; idoneus, qui in oēs Caroli fratris principatus succedat, si illustrissimæ Mariæ vnica eius filie & hæredi quid fortè accideret & absq; liberis cederet. Hoc vt curaretur propter iniustitiâ, cõtinuas iniurias & insidias Lud. regis, simul quod Carolus generum eligere grauaretur, maxime è Rep. esse indicabatur.

on mola d
am orab
volgus ut
non

Equites d
Carolo crea
sub no sis
ribam m

de cõflicto in
rali dno r
imperatore

Confictus
secundum

Henrici Ni
grolburgensi
in Carolum
odm

Induciæ cõ
ueniunt cum
Imperatore

D. Quiri
nus Noue
stianus

Anto. Bur
gundio Ro
mæ ex no
stro legiti
mus appella
tur.

cabatur. Pridie cal. Iulias Pax facta inter Principes opera precipua Alexandri (Est qui Andream vocat) Forolmiensis Episcopi Legati Germaniæ. Omnis cōtrouerfia Roberti Pontificis & populi Agrippinensis cognitioni & arbitrio tradita & commissa Romani Pontificis intra annum componenda, & Nouesium eiusdem Pontificis commendata tutelæ: sic omnis labor Caroli irritus cecidit: ingentes illi sumptus inanes omnes & vani. Vasa conclamata, collectæ sarcinæ. Pridie Idus Iulias decem Caroli naues in quibus bona plurima cum tormentis, magnaque partē totius instrumenti bellici, Colonienſes in Rheno absque custodia magna relictas conuasarunt, subdixeruntq; per flumen in suam ciuitatem. Carolus mox animo iracundo apud Augustum grauitē de iniuria expostulat: iuratque vel vi se illas recuperaturum, nisi spontē sua statim restituant. Augustus Principesq; nihil sordium volentes admittere, Agrippinenses verbis acerrimis increpant, nauesq; omnes cum bonis reddere cogunt quamlibet inuitos & repugnantes. Eius furti authores fuere Henricus Mammonarius ille Episcopus Monasterianus & Guilielmus Ardenburgenſis infestissimi omnium Caroli hostes. Sextodecimo Cal. Iulias contendētib; Principibus vter prior discederet, rixa & pugna coorta est inter peditatum vtriusque exercitus per factiones Colonienſium & Monasterienſium. Interfecti pertinaci dimicatione ex Cæsareanis circiter mille quingenti: Nostri nullum graue passi sunt detrimentum excepto quod duos nobiles desiderarint. Nomina, Comes ab Zazone & nepos Reguli Chātracenſis. Duodecimo cal. Iulias die Martis in finibus Burgundiæ haud procul Chinone victi fusique Burgundiones ab exercitu Regis Franciæ, cui præfuit nothus quidam Borbonicus tenens matrimonio notham, Regis filiam. Capti Antonius Luceburgenſis Comes idem Rossiacus Mareſcalcus Burgundiæ, filius Ludouici Luceburgenſis Comit̄is Stabuli, & Ludouicus ab monte Martini & prætor Altiſſiodorenſis, pluresq; quorum partim nomina ſilentur, partim cognomina mala lingua sic sunt corrupta vt bonam reformident. Ducentos equites Longobardos præter peditatum hic Galli tradunt interfectos & simul cum illis dominum Concharum. Adhæc Heluetii, Argentini, Baſilienſes, & Ferrettani ære Gallico adluti proxima hyeme per fines Veſontionum cedibus & incendiis horrendum in modum graſſati fuerant; magnasq; ex comitatu Burgundiæ egerant prædas: nec in tanta difficultate & angustia ne per nuncios quidem consolari Burgundiam Dux valuit: Ita omnes transitus & itinera ab hostibus erāt inſeſſa, vt quicumq; hinc inde transire tentasset, interficeretur. Tertio Calend. Iulias postquam Cæſar tantam in Carolo vidit pertinaciam, vt nulla vellet ratione prior abſcedere, ne coactus id facere videretur, conſyderaretq; in imensum crescere Colonienſium impensas hoc in bellum factas, in feriis Apostolorum Petri & Pauli, campo excedit & Coloniam ſe recipit. Inde Carolus reuertit in Brabantiam. Intra hanc pacem non erant comprehenſi Rex Gallorū, Dux Lotharingiæ, neq; Dux Austriæ & Heluetii. Hac de pace noſter poetaster Pariſiacus:

Filia Cæsareo, quæ tunc Ducis vnica, nato

Nuberet, amborum ductu pactosq; parentum

Causa erat (vt referunt) inopina maxima pacis.

Haud prorsus iste aberrare videtur: quanquam bellum Anglicum & Lotharingicum maximè Carolum ab Nouesio reuocabant, postquam honestam per pactionem recedere licuit. Augustum verò pacis quàm belli longè amantior.

ZZ s rem

*pag. j. de carolo
in imp. u. l. 10
147. In j. d.
Pax Nos
uesiana.*

*Agrippinens
ses coguntur
restituere
naues Caro
lo furtim
ademptas.*

*Conſictus
militum ſe
cundus.*

*Præliū ad
uerſum quo
Burgundio
nes victi à
Gallis.*

*Heluetii cū
ſuis vicini
Carolum la
ceſſunt.*

*Cæſar prior
caſtra relin
quit quā
Carolus.*

*Cauſa pacis
cum Imp.*

1480

Maximilianus
nus quo pa-
rem non se-
cutus contra
Carolus.

Rob. Bava-
ri infelix
exitus.

Hermannus
Hassius Ar-
chiepif. Co-
lonien.

Franciscano-
rum Conventus
et templum
dedicatur
Brugis.

Eduar. cum
exercitu Ca-
lesiam ap-
pellit.

de Communi

Caroli im-
prudencia.

L. Lucebur-
gensis infi-
delitas.

Car. incosul-
to sua exer-
citu ab An-
glis separat

Anglorum in-
dignatio ad-
uersus Car.

L. Regi op-
portuna.

rem planēte debet militiæ, ubi spe & promissis à Gallo se frustratum videret. Maximilianus excelsissimus Augusti filius hoc bello abstinuit, cōsilio credo & sentētia parentis, ne pacta suę speratę nobilissimę Marię perturbasse videretur. Robertus Bavarus profanus ille Episc. quū à seditionibus nō cessaret, captus tandem est ab Henrico Comite provinciali Hassiæ, annoq. LXXX. ad septimum cal. Augusti miserat in carcere oppetiit mortem, quemadmodum & duo illi eiusdem farinæ Episcopi Leodienses Ioannes Bavarus & Ludovicus Borbonius iusto Dei iudicio exitu malo perierunt, ut suis recitabimus locis. Hermannus Hassius fidelissimus ille defensor Nouesii Pontifex ab Colonien- sibus adsumitur, appellatus ab morum tranquillitate Hermannus pacificus. Nemo. CCLX. retro annis tanta pace amore & pietate cum suis vixisse memo- ratur. Eodem tertio Cal. Iulias Brugis extra portam asinariam dedicatum sacel- lum Conuentus Franciscanorum qui de obseruantia vocantur. Quarto Non. Iulias Edouardus Rex acceptis quingentis à Carolo nauibus ex portu Dubes- rensi traiecit Caesiam. Fama erat sed falsa, nunquā ullū Regem Angliæ adeo potentem exercitū in Galliam transportasse. Carolus paucis comitatus mox ad eum concedit. Idem facit eius vxor Margarita Eduardi soror. Refert Co- minius exercitum Caroli adeo fuisse extenuatum ut exhibere illum Anglis non auderet: sed hoc falsum esse constat. Nam alioqui quonam modo tantis Germaniæ viribus potuisset resistere: miserat autem illū in fines Lotharingiæ validissimum. Id tamen verum est Carolū fatali quodam malo omnia consilia & actiones suas in suam ipsius perniciē instituisse, mentemq. illi à Superis suis se conturbatā. Comes Stabuli Ludovicus promiserat se Anglis Caroloq. fanū Quintini traditurū, sed sefellit: nihil quā ducere bellū cupiuit, ut suo mo- re rem ex illo faceret. Peronæ Carolus recepit Anglos, sed hoc satis non erat: debebat se illis parum exercitatis magistrum præbuisse militiæ cum omnibus suis copiis, sed Lotharingiam quo exercitum miserat, magis respexit. Euoca- rat Anglos: sed mentem illi Deus ademittit, ne auxilio eorum vteretur. Beni- gnē numina respexerunt Galliam, quę iam satis dederat pœnarum. Relicto apud Peronam Edouardo ad exercitum suum Carolus proficiscitur ductu- rus inde in fines Campaniæ & Remorum, quo carros impedimenta que præ- miserat, ut eò Anglus subsequeretur, copiasq. ibi coniungerent, haberetq. sic patentem sibi transitum ex Flandria Angliq. in Burgundiam, & mediis in- ter Gallum Lotharingumque vtrique bellum moueret. At Anglis qui maxi- ma pars Gallias nunquam viderant, & rudes erant militiæ, non adeo facilē erat consequi atq. ita procul in hosticum penetrare. Fremere & indignari, Ca- roloq. valde irasci cœperūt: quod non statim ut conuenerat, se illis cum toto exercitu suo coniungeret. Erant omnino teste Polydoro. XX. pugnatorum mi- lia. Pars proditos se esse: alii nullas esse Carolo copias vociferari, in præcipiti fluctuare, addubitare num iam longe à se auulsum sequerentur, quanuis per Hanoniam Luxemburgumque faciliē potuissent. Rex Franciæ cognito Anglo- rum statu, quodque iam fame cepissent laborare, argenteis aureisque eos ha- stis expugnandos existimauit, longē satius ratus tanto in metu & trepidatio- ne totius Galliæ, tributarium facere regnum, quā bellum gerere ac fortunæ aleam experiri, tam lubrica fide suorum optimatum, de quorum bona parte pessime erat meritis, oēsq. ferē suspectos habuit, nimis veritus ne per duos longē potentissimos Burgundionem & Britannum noua conflaretur coniu- ratio. Simul Edouardo hoc bellum parum cordi fuisse videtur.

Nam

Nam quum intelligeret propter bella ciuilia in quibus fortissimi quique occiderant, vix quicquam supplementi potuisse mitti, fisco duntaxat suo consulere voluisse videtur. Siquidem præter magnam vim auri à suis domi corrasam, infinitos penè aureos & ipse & eius satrapæ ab timidissimo Gallo acceperunt. Venerat vt pro acceptis beneficiis Carolo sororio gratificaretur, sed collusio nihilominus fuisse videtur inter ipsum & Gallum. Verebatur Anglus ne fortè opem ferret aliquando Gallus Henrico Richemondia Comiti, qui vnica erat stirps Henrici sexti, & ab Britannia Duce Francisco educabatur. Pridie Calend. Septembris colloquuntur Reges apud Pinciniacum in ripa fluminis Somona. Pacta inter eos inducia in scio Burgundione, vt alii septem, vt alii nouem annorum, intra illas tamen tum Burgundionem tum Britanno si vellent comprehensis. Pactum matrimonium inter Carolum Galli filium & Elisabetham maiorem natu Angli filiam, quæ tamen pactio propter Galli infidelitatem rata non mansit. Constitutum Anglo tributum annuum pro iure Aquitania quinquaginta milia coronatorum. Data illi à Gallo. LXXV. milia præ manu. Data trecenta plaustra optimi vini. Constituta nonnullis magnatibus Anglicis annua vestigalia multi auri. Magna vis pecuniæ, vasæq; aurea & argentea, panniq; aurei & holoserici dati illis præ manu: nemo indonatus abibat, nonnullis improbitate & verborum contumelia vrgentibus: quorum tamè pactorum omneis ferè statim pœnituit, turpemq; discessum suum arbitrabantur. Petiit initio Gallus ne Britannus intra inducias haberetur, neve illi opem ferret Anglus si bello quateretur. Respondit Anglus tam arctâ inter se & Britannum intercedere amicitiam, vt id nō posset pati, sed si bellum illi Gallus moueret, se rediturum omnibus viribus in continentē propugnatum amicum. Nam propter Henricum Richemondia nō audebat Anglus ab amicitia Britanni discedere. Burgundio autē asperratus eas inducias, alias postea per se cum Gallo pepigit, Anglo valde infensus & iratus, adeo vt cōtumeliis in eum verborum nō abstineret, exprobraretque illi quod sua ope & beneficio regnaret, excusante (vt Galli tradunt) Anglo quod in omnium rerum inopia ab illo esset relictus: quod tamen falsum esse puto, quia ex Flandria & Hanonia facile comēatus poterat satis magnus suppeditari. Per eos dies (si vera scribunt Galli) Comes Stabuli literis suis sollicitat Ioannem Ducem Borboniensem per internuncios Hectorem Slusensem, duosq; alios equestris ordinis Philippum Botonem & Philippum Pot vt ab Rege deficiat ad parteis Burgundionis: sed eas literas Borbonius misit Regi. Iubet Rex Auennam Hanonia ab Comite Stabuli obsideri, mittitq; certos homines, qui illi intentum negotio capiant. Odoratus hoc Comes excusat se apud Regem cur Auennam non obsideat. Vocatur ab Rege rursus in colloquium: Respondet Comes, se venturum si Rex iurer ad Laudi fraudem abfuturam. In Audibus eade quadam diui Laudi crux erat, quam qui pœterans tangeret intra annum mala peribat morte. Ad illam iurare multos Rex adigebat: ipse autem vt ad eandem iuraret, nulla potuit ratione adduci, timidus nimium mortis quum homo esset omnibus numeris periurus. Ea res magnum metum Comiti incussit. Et vxoreius Maria Regina Charlota soror per idem tempus obierat, quæ magno illi potuisset esse præsidio. Idibus Septembris Carolus & Gallus pro se & hæredibus suis faciunt inducias nouē annorum, hoc est, ab his Idibus, vsq; ad Idus Septēbris anni. LXXXIII. Harū induciarum hæc inuenio capita: vt mercatura vtrinque habeat cursum, vnde ingens gaudium inter mercatores quibus intra quinquenniū fermè nō licuisset

Consilium
Eduardi in
expeditione
Gallica.

Angli autem per
ipsum Gallo fam
parum.

Hen. Richemondia
Comitis.

Consensus
Regū apud
Pinciniacū.

Inducie in
ter Anglū
& Gallum

L. Regis in
Anglos li
beralitas.

L. rex Britā
nū infestare
prohibetur.

Car. aduersus
Anglū
ira.

L. Lucemburgensis
Regis
infidelis.

L. Rex Luceburgensis
infidat.
Ad Laudi
iurare L.
rex recusat

Inducie in
ter L. Regē
& Carolum

negotio

Ph. Comini
us extra in
ducias cum
aliis prodi
toribus.

Cominus
revertitur
Caroli induciis

Induciarum
capita.

Septimium

Locus.

Reg. Laudunensis
et galli. p. 109
et p. 110 p. 111

Induciarum
custodes.

Induciarum
custodes.

Induciarum
custodes.

Induciarum
custodes.

negotiarī: Vt Balduinus dictus nothūs Burgundiæ cum domino Rentiacensi & Ioanne ab Chassa & Philippo Cominio extra inducias habeantur. Hic est Cominius ille transfuga gente Flandrus, qui multa de Carolo & Ludouico prouinciali lingua bene scripsit: sed quædam etiam scripsit plane mendaciter, multaq; dicenda infideliter reticuit. Causam cur transfugerit aliisq; nonnullis author fuerit idem faciendi, non lego. Omnes Caroli, aliorumq; quos ode- rat Principum ministros corrumpere Rex studuit. Cum autem Cominius suis in scriptis causam suæ defectionis reticeat, non dubiū puto quin ob fœdū ali- quod patratum scelus more proditorū aufugerit, non autem sola tyranni lara- gitione corruptus. Conuenit item in induciis vt Rex fœderi renunciet facto cum Frederico Augusto & ciuitate Coloniensi: Vt arces Harfiacum & Ge- rondella demoliantur, vt de Comite Stabuli supplicium sumatur iuxta placita Bouinensis conuentus: Vt Augusta Veromanduorum Carolo reddatur, sed bellicum omne instrumentum Regi cedat: Vt Renatum Ducem Lotharin- giæ Rex deserat: nullamq; illi opem ferat, si Carolus eius ditiones bello infe- stet: Vt si fortè quid contra hæc inducias committatur, non statim habeantur pro fractis, sed solum id fraudi sit fractoribus, illiq; debitis pœnis punian- tur: Vt si quis fœderatorum bellum Duci fecisset, pro causa sua peculiari, li- ceat Duci se defendere. Hæc inter se promittunt, alter verbo Principis, alter verbo regio, super sanctum Canonem missæ, super sancta Euangelia, super sti- pitem veræ crucis Christi, in qua operatus est nostram salutē, per fidem Deo debitam, per sanctam legem Christi in baptismo acceptam, pro se pro suis hæ- redibus & successoribus, pro suis principatibus ditionibus, terris & populis, ob hanc causam Canonem crucem euangeliaq; suis tangentes manibus. Actū Idibus (vt dixi) Septembris castello Solemira inter Laudunum & terminum Hanoniæ haud procul Veruino & Auenna Hanoniæ: quo loco Rex petens pa- cem vel inducias Hugoneto Cancellario & Philippo Contaco aliisq; Legatis Caroli diem statuerat, vbi Rex & Ducis Legati omnia inter se egerunt, ipse autem Dux interesse noluit. Et fortassis hic pax conuenisset, si Carolus supre- mum imperium & clientelam Regi voluisset cedere, qui mordicus per Lega- tos suos asseuerabat se ab illis esse liberum per fractam ab Rege tam turpiter pacem Peronensem, iureq; optimo vti frui posse illa libertate, donec pacem il- lam modis omnibus reparasset iuxta placita eiusdem pacis. Rex autem omnia- bus numeris homo perfidus & periurus, nihil habuit pensi quid promitteret quidve iuraret, modo non iuraret ad Laudi. Id enim vt faceret nulla potuit ra- tione adduci propter timorem mortis, sicut supra est narratum. Harum indu- ciarum custodes in limitibus vtrunque constituti ex parte Regis in Picardia & Fano Vvalerici Maresealceus Gamachia. Pro Ambianis & Bellouacis Torcia- cus. Pro Compendio & Nouioduno Prætor Veromadia. Pro Comitatu Gui- sia in Terracia & Artelesio Villerius. Pro Laudunensibus Præfectus ciuita- tis Laudunensis. Pro Campania licuit gubernatori illius in limitibus dispo- nere quos voluit. Pro mari Gallia Amyralius. Ex parte Burgundionis pro Pontaco & Vimiaco Philippus Creuecurius. Pro Corbeia & Præfectura Folo- lonii & Bella Quercus Contacus. Pro Perona Cleriacus, & eò absente Arge- rius. Pro Mondiderio & Roya idem. Pro Atrebatibus Cambresio & Bellore- uosio Ioannes ab Longavalle. Pro Comitatu Marlia Humbercurius. Pro Ha- nonia Emericius Prætor magnus Hanoniæ. Pro Leodio & Namurco Hum- bercurius. Pro Luxenburgo Præfectus eius Marchio Rotelinus. Pro Burgun- dia Ma-

dia Marefcalcus Burgundiæ. Pro Matifcone Clefſiacus, idem Praefectus Matifconenſis. Pro Antifſiodorenſibus Praefectus eorum Triſtannus à Tollongio. Pro oppido & arce Barenſi ſuper Sequanâ Scanelius quidâ. Pro mari Flâdrico Iudocus Lalanus Amyralius. Pro mari Hollandico Zelandico Atrebatenſi & Bononiëſi Comes ab Bocham illius tractus Amyralius. In his induciis Leodienſes pro feederatis Regi fuere comprehenſi, declarâtes ſe amicos & ſocios eſſe Regis, quanuis tam miſerè fuerint ab eo ludificati deſerti & afflicti. Promittit inſuper per eadem iuramenta Rex, ſe nihil impediturum quo minus Ferrettanos & Anſiamos, necnon & Heluetios ſi opem illis ferant, Carolus bello perſequatur: vnde confectâ tabulâ datâ apud Auguſtam Sueſſionû eodem die Iduum Septembris. At nihil horum Rex ſeruare curauit. Compoſuit enim has inducias ſolo metu, veritus vehementer ne Angli qui adhuc aderant ſententiam mutarent, ſeq; Carolo adiungerent: ſed ſtatim poſt has inducias Angli mare tranſmiſerunt, quos tamen Comes Stabuli vt bellû ex bello ſereret & rem faceret, per literas ſuas conatus eſt reuocare, confirmandum Galum nihil eorum quæ erat pactus ſeruaturum. Sed iratus illi Anglus propter non ſeruata promiſſa, tametiſi filiam ſororis eius haberet in matrimonio, literas tamen eius mox Gallo miſit, qui poſtquam eas legiſſet, Per Paſchia Dei, inquit, mala ſua morte mihi dabit pœnas. Ita enim iurabat Rex in rebus malis quando peierare minimè voluit. Idem mox Gallus ſua pecunia occultè Ferrettanos, Heluetios, Baſilienſes, Argentinenſes, Lotharingosq; cõduxit, ac bellum per illos clauſtrum Burgundioni fecit, maiore damno quàm ſi nullæ interceſſiſſent induciæ. Carolus vlcifci Lotharingum qui tam turpiter authore Gallo initum ruperat fedus, ſimul ex Flandria aditum habere in Burgundiâ vehementer cupiebat, ſed nimis imprudenter agebat omnia, non adhibito in conſilium Deo. Quod ſi Deum habuiſſet ante oculos, & cum Germanis ſeruauſſet pacē & affinitatē, plane inuincibilis tota vita manſiſſet Princeps: opesq; illi & regna vel dormienti acceſſiſſent: adeoq; in immenſum creuiſſet fiſcus, vt vrbes terrasq; vicinas auro licuiſſet ſibi commercari. Inter hæc immenſa penè vis pecuniæ Flandriæ à Duce imperata. Numerata. XXVIII. milia coronatorum, & mox adiecta centum milia riderorum annua per triennium. Noua impoſta vectigalia. Pileus tritici duobus Brugis oneratur ſtuſeris, non abſq; graui murmure plebis, quod tamen leue erat onus, ſi hæc noſtra reſpicias tempora, quando ſex ſtuſeros ſoluit vnusq; pileus nouo foſſiêdo alueo Royæ ab Dammo oppidulo Sluſam vſq; per bina noſtratia milia. Brugis quæ ſtores erant huius vectigalis Ioannes ab Riebeca, Ioannes Blaſerius & Nicafius Pièrius. Sub Cal. Octobres mouet Carolus exercitum in Lotharingiâ, vbi ſtatim Briâ, Baſſopotum, Chaſtanum, Abyam, Greſſam, Loniacum, Zaiczium, Conſtanti-um, Aurichortem, Flouillam, Denderminum, Landras, Sambliam, Bokeuillâ, Nontam, Membrunam, Baionnam, Antefonem, Verſonem, Samir, Gangonê, Monſiacum Moſæ impoſtum, hæc omnia vel vi vel metu coëgit ad deditio-nem. Chermas autem vi cepit & Vaſconas deſenſores cruci dedit. Spinalium ſuſtinuit dies aliquot obſidionem: Inde viſa rebusq; ſaluſ deditio-nem fecit. Briam quod primum diximus, nothus Calabriæ tenebat: ſed ſaluus cum ſuis omnibus dedit & abiit. Renatus Dux trepidus fugit in Galliam ad Regem authorem omnium malorum. Promiſerat Renato auxilium, vt ſupra oſtendi-mus, ſed deſeruit tamen cum Comiti Stabuli perdendo. Pridie Idus Octobris ſole (inquit quidâ) intrante Scorpionem Carolus captis iam reliquis omnibus

Conſilium Re-gis in his induciis.

L. Rex iu-rat exitum Comitis Stabuli. L. Regis perfidia.

Pecunia à Flandris collata.

Roya Bru-gis aluens

Lotharingie maior pars ſubigetur à Carolo.

Renati fuga.

Lotha-

Nanceiū à
Carolo ob-
fidelur.
Philip. Ber-
gensis inter-
ritus.
Lu. Luceb.
Comes Sta-
buli cōfugit
ad Carolū
Regem eum
poscente ad
supplicium.

Lotharingia oppidis, cœpit obsidere Nanceium oppidum firmum gentis ca-
put. Nassium videtur appellare Prothomæus Leucis attributum. Feriis D. Ca-
terinæ interfectus ex nostris ea obsidione Philippus à Bergis strenuus eques.
Procedunt fœdæ pactiones. Rex cōtra fidem Lotharingiam Caroli armis per-
mittit pro capite Comitis Stabuli. Vterq; quod suum non est turpi commuta-
tione vendit, Dux contra morem suum, Rex verò secundum suam consuetu-
dinem. Comes Stabuli valde sollicitus montem petit Castrorum spe reconci-
liationis cum Carolo. Rex statim occupat fanū Quintini, ne per hoc Comes
placatū sibi reddat Ducem: vrgetq; magnoperè Carolū vt pactioni stet: Comi-
tē Stabuli vel capitis supplicio afficiat, vel ad se mittat. Simul diploma tradit,
quo pollicetur nihil se Renato quāuis impēsius flagitātī laturū auxilii: facitq;
illi potestātē saluis induciis Nanceiū capiūdi. Datū, inquit, apud Sanguinetū
iuxta Parisiū. xii. die Nouēbris. Interea tamen. & ipse & Renatus internuncio
quodā Suffronio dolū cōponūt cū Campobasso proditore vt deditionē Nan-
ceii pro viribus impediāt & extrahat, quod ille clam & subdolē cōfecit. Spera-
bat enim Renatus vt accepto Comite Stabuli rex Nācciū obsidione liberaret:
quod & Carolus metuens tradere illū cunctabatur: sed missō Rex exercitu per
Campaniam adusq; fermē Nanceiū Carolū terret, minaturq; nisi dedit Comi-
tem se inducias fracturū, omnibus viribus Renatū adiuturū, Nanceiūq; libera-
turū: quod faciliē poterat perficere clauso aditu exclusoq; omni auxilio ex Flā-
dria per Luceburgū accedēte. Eam ob rem valde sollicitus Carolus, rem fœdā
& se indignam aggreditur. Pridie feriarum diui Clementis captum Comitem
Stabuli per Simacensem & Emericium Hanoniæ Prætorem Peronam deduci
imperat, captiuūq; inibi teneri perinde atq; exhiberet deferretq; illū Regi, si
modò captum esset Nanceiū. Cogitabat si Nanceiū cepisset, de non tradendo
sed saluandō Comite, quāq; iustissimas haberet in eū causas iræ. Sensit hoc
faciliē callidissimus Rex, & diu vltra præfinitam diem iam Dux illum seruat:
quapropter omnibus Rex modis illum vrgebat. Tandem inter illos sic con-
uenit, vt eodem (vt mihi videtur) die & Comes & Nanceium dederētur. Nam
quarto cal. Decembris lego deditum oppidum, & Comitem pridie cal. eiusdē
mensis feriis diui Andree pertractum Lutetiam vsq; & clausum in arce D. An-
tonii. Nothus ille Borbonius gener & Amiralius Regis venit Peronā cū qua-
dringentis equitibus, relictis totidē Compēdii. Hugonetus & Humberecurius
infestissimi inimici Comitē in porta Peronensi Amiralio illū tradiderūt: qui
maxima vsus festinatione nihil itineris intermisit donec Lutetiam illū depor-
tasset. Post treis non amplius horas quā erat traditus, venit à Carolo alius nū-
cius Nanceio (puto) iam capto, ne traderetur ante secundā iussione: sed serò,
elongataq; præda ille venit. Ferebat cōsuetudo ex iure militari ciuiliq; desum-
pta, vt in talibus grauibus rebus secundam semper prætores ministriq; expecta-
rent iussione. At hoc isti duo odio gratissimo deflagrantes in Comitem Sta-
buli, gratumq; volentes facere Regi mirum in modum sanguinem illius sitien-
ti, non obseruauerunt. Si obseruassent vt debebant, fortassis & virum ipsum
& Ducem Dominum suum seq; ipsos plane seruassent. Siquidem statim post
Caroli interitum ambo apud Gandauum accepere talionem. Regina Angliæ
certior facta mox mare traiecit deprecatura pro auunculo, sed nihil egit. Ita
periit vir nobilissimus Ludouicus Luceburgenſis Comes Fani Pauli, Comes
idē Stabuli, capite truncatus publice die martis ante natalem dominicū, de-
cimo quarto Calend. Ianuarii summa patientia, constantia & religione.

Fanum

Fatum Quintini & bona quædam decollati, data Duci: Datum item Duci vt Nancaium & alia capta oppida Lotharingiæ absq; vlla induciarum fractione possideat, quanuis reclamaret apud Regem Renatus, seq; cōplecti intra inducias per Regem deposceret. Datum (inquit) apud Plessiacum castrorū in Turonibus. XIII. die Decembris, hoc est. XV. calen. Ianuarii die lunæ. Sic Rex pro sua iustitia de rebus disposuit alienis. Nihil enim iuris aut dispositionis in provincias potuit habere Imperiales: eamq; iniuriā Imperator, si industrius & vir fortis fuisset, facile propulsaasset. Has (inquit Basinus Episcopus) duorum Principum pactiones infames & turpissimas omnes viri boni reputabant: quibus alter alteri perdendos concedebant quos defendere debuissent. Fac Comitem S. Pauli (inquit) interdum quædam admisisse perperam contra Carolum Ducem, quid tum postea æquum pluribus in rebus magnus & necessarius illi fuisset adiutor. Postquam autem accepta ab eo (vt plures dicebant) fide publica in extrema necessitate & periculo ad eum confugisset, nulla excusatione Dux defendi posse videtur, quo minus inhumaniter, crudeliter ac perfide aduersus dictum Comitem se gessisse dicatur. Vnde profectò postquam dictam illam infamem fecerat pactionem, quasi inuicem à diuina protectione derelictus foret, nihil illi faustum ac prosperum, sed omnia pene dira & infausta vsque ad mortem illi euenerunt. Multis periculis per gratiam diuinam fuerat erutus & à Deo protectus: indignus tamen posthac protegi & defendi, qui commilitonem suum amicum & clientem suum defendere ac tueri recusauit, sed in mortem illum tradere voluit, contra fidem (vt quidam dicunt) publicam. Nec minus detestandum factum Regis existimamus, qui ducem Lotharingiæ egregiū Principem, quem ad defectionem à Duce compulerat, non modo post tot iuramenta non defendit, sed hosti deuorandum permisit ac tradidit. Quæ quidem pactiones illis esse similes videntur, quæ olim à Triumuiris factæ sunt, de quibus Tranquillus libro secundo: à quibus item fertur illa prodisse sententia quam Augustinus contra Faustum furiosam appellat: Pereant amici, dummodo vnâ intereant inimici. Igitur Dux Lotharingiæ quum non esset in induciis comprehensus, sed à Rege dolo desertus vt Carolus Ludouicum Comitem S. Pauli proderet, fugit tamen ad Regem, & Carolus intra treis menses aut spatio minore totam Lotharingiam sibi subiecit, & Comitatum Validorum montium seu Vallismontium etiam sibi subdidit, paucis demptis castellis, quæ paulò remotius sub lingua & natione germanica subsistūt. Hactenus ille. Causas autem mortis Comitatus Stabuli recitauit apud populum in Grauiâ Petrus Ariolus Cancellarius. Promisisse Burgundioni si quando pugnandum foret, se media ex pugna Gallos reducturum ac retrocessurum. Operam dedisse retrahendo Borbonio Duci ab partibus Regis ad factionem Burgundionis. Caroli regii iuuenis matrimonium cum filia Regis Hispaniæ impediuisse, illiq; suasisse vt Burgundionis filiam duceret. Nam si Hispaniam adiret, spoliatum iri omnibus bonis suis in Galliis. Literas misisse ad Comitem Scalensem fratrem Regiæ Angliæ, quibus ad bellum Gallicum Anglos inuitabat. Detrectasse colloquium cum Rege Gallo apud Hem iuxta Nouiodunum, nisi inter vtrunq; heret ligneus paries magnæ ignominia Regi. Promisisse Burgundioni se Regem aut capturum aut interfecturum, literasq; ea de re inuentas ab vxore Regiæ sorore, eamq; ob rem necatā ab eo vxorem puerperam, ne forte per illam patefieret coniuratio. Promisisse Anglo si redisset in continetem, Ambianum, Abbeuillam, & Peronam. Scripsisse ad Anglum, ne quid crederet Regi,

L. Regis erga Renatū perfidia.

Notatur et Caroli et L. regis turpis inordinatio

Car. à morte L. Luceb. semper in felix.

Triumvirorū dominatio & furiosa sententia.

Comitatus Vallismontium.

Causa mortis Comitatus Stabuli.

Comitis Sta-
buli confes-
sio.

Regii procu-
ratoris ad
iudices ex-
hortatio in
iudicio Com-
itis Sta-
buli.

Gallia opti-
matibus
spoliata

L. Luceb. se-
pultura &
avaritia.

Lu. Luceb.
genealogia

Regi, sed si quid iuris in Galliam peteret, nullas dandas esse inducias fallacissi-
mo & perfidissimo Regi, abs quo Carolus frater, totq; aliis scelere essent nece-
ti. Hæc & plura Ariolus apud populum confessa esse ab reo confirmabat: quod
tamen falsum erat. Nihilominus tamen non potuit reus negare literas ab se
scriptas ad Anglum, quæ vel sole crimen continebant capitale. Inficias tamen
ibat constantissime, se pactum quicquam fuisse cum Burgundione de Rege capiun-
do aut interficiendo. De Ambiano, Abbavilla & Perona, quæ in potestate non
habuit, Anglis tradenda, de literis inuentis ab Maria vxore, illaq; ab se necata ni-
hil confessus est, sed confirmabat partus doloribus obiisse. De perfidia com-
mittenda si prælium committeretur: de corrumpendo item Ioanne Duce Bor-
boniensi omnia negavit. De Carolo autem fratre omnia est confessus, suasisse
illi ut filiam peteret Burgundionis, neve extra regnum duceret vxorem: se fus-
isse in consilio ubi Rex confirmasset se illum omnibus bonis spoliaturum, ubi
primum intrauisset Hispaniam. Literas autem ad Comitem Scalensem missas
fuisse pro utilitate Reip. ne liceret Regi omnes optimates Galliarum qui pro bo-
no publico conspirassent, de terra tollere, quemadmodum omni conatu mo-
liebatur. Recusasse colloquium apud Hem prius quam sibi esset cautum, ideo
quod de Regis insidiis optimo iure metueret. Verum item esse se impediuisse
ne Dux Calabriae caperetur ab Rege, qui postea tamen ab illo veneno nece-
batur. De Caroli autem fratris nece, aliaq; multa quæ maximo erant Regi de-
decori, Ariolus apud populum reticuit, quanuis ad Anglum Comes omnia scri-
psisset. Cum autem cunctarentur iudices ferre in illum sententiam, nec ita
properandum censerent, præsertim quod se in pluribus rite excusare videretur,
instiit omnibus viribus regius procurator: Videte (inquit) quid agatis:
Mori debet. Nam definitum ita est ab Rege & sanctiore eius consilio. Nisi
condemnetis, æternam incurritis Regis iram, vosq; ipsos funditus perditis.
Ita condemnatur Comes sola voluntate & mandato Regis maxime quod so-
cius fuerat coniurationis pro bono publico: cuius tamen coniurationis culpa
in solo Rege tota hæsit, qui vel ante susceptum imperium firmiter decreuisset
omnes tollere regni regulos, quæ quidem tyrannis eò processit socordia,
ut iam paucos idque obscuri nominis inuenias optimates in Galliis. Patri enim
extincti sunt, multaq; aliarum præclararum familiarum deletæ. Miser tamen erat
Burgundio, ac gravissimè errabat peccabatq; in morte Comitis, qui nisi plane
fuisset excæcatus, apertè vidisset se quoque peti in Comite, seq; vnâ perdi quæ
Comes perdebatur. Sepultus est Luceburgius apud ecclesiastas Franciscanos.
Avaritia radix malorum omnium miserum evertit. Duobus dominis inter
se contrariis studuit seruire, bellumque trahere lucri gratia, nec iustitiam Dei
ob oculos habuit. Post mortem huius viri Burgundionem gratia diuina pla-
ne destituit totumq; deseruit: Nunquam quicquam feliciter illi cessit, sed ve-
luti homo amens, omniq; intelligentia spoliatus in exitium suum cucurrit &
corrui. Habuit iste Comes Stabuli patrem Petrum Luceburgensem Comitæ
Fani Pauli, matrem verò Margaritam Vallengensem sororem Gulielmi Ducis
Andriæ. Vxor illi prior erat Ioanna filia vnica & hæres Roberti Barenfis dicti
ab Betunea Comitis Marliæ Domini Dunkercæ, Greueningæ, Bruchburgensis
& Varneftuni: cuius Ioannæ mater Ioanna & ipsa nomine filia Ioannis Domi-
ni Ghistellani, Domina erat Ghistellana. Liberi eius ex hac vxore Ioannes Lu-
ceburgensis Comes Marliensis, Petrus Luceburgensis Comes Fani Pauli &
Brianae, Antonius Luceburgensis Comes Rosiacus, Carolus Luceburgensis

Laus

Laudunensibus electus Episcopus, & filia Iacomina, Helena & Philippa. Posteriore coniuge Maria filia Ludouici Ducis Sabaudia sorore Carlota Regina Gallorum sustulit Ludouicum Comitem Ligniacensem & filiam Gandani ad Agnetis virginem Vestalem. Fratres verò illi fuere Iacobus Comes Ligniacensis & Theobaldus dominus Fiennensis, cuius duo filii Ioannes & Iacobus Fiennenses viri celebres in aula Principis Maximiliani claruerunt. Igitur Ludouicus Luceburgenfis Comes Stabuli, Comes erat Fani Pauli, Conuersanus, Brianus, Ligniacus, & Lichiti, Dominus Angianus & Castellanus Insulensis. Iure autem vxorio procomes Meldensis, Comes Marlia Dominus Ghistellanus, Ingelmonstius, Dunkercanus, Greueninganus, Brucburganus, Varneftunensis & magni telonei Brugenfis, quæ omnia liberis suis reliquit. Iam præcipui omnes extincti erant coniurati: restabat ipsum expugnare caput, nêpe Carolum. Is mensè Martio maximum & fortissimum adunat exercitum vt moueat in Heluetios. Hi fuerant authores Ferrettanae rebellionis. Comitatum Burgundia conducti ære regio fcede erant depopulati. Sabaudia vsserant fines, vbi & castella quædam ceperant. Nuper Ludouicus Dux Sabaudie exemptus rebus erat humanis. Iole vidua eius Carolum respexit & fœdus cum illo ferit, alienata à fratre Ludouico rege propter illatas sibi ab illo iniurias. Idem fecit Iacobus Comes Romotius Sabaudus, defuncti Ducis germanus, suis per Heluetios iubente Rege possessionibus eiectus. Eminentiores hoc bello Caroli ductores erant. N. Dux Somersetus Anglus, Ioânes Comes Marlius filius natu maximus Comitis Stabuli truncati. Antonius Burgundio germanus Ducis, Balduinus Burgundio pacem adeptus. Princeps Arausiensis. N. N. Marchio Ferrariæ cū Italis & Nicolaus Campobassius homo lōgè perfidissimus, Iacobus Comes Romontius, Ioânes Cliuiensis, Fridericus Egmōdianus cum aliis compluribus. Magnificentissime enim Carolus viris, equis, curribus, tormētis omniq; apparatu erat instructus. Res maximas se gesturum sperabat, si subactis Heluetiis in Insubres posset euadere, viāq; sibi aperire in Italiam, sicut iam ex Flandria sibi pararat in Burgundiam. Renatum senem Andegauensem ducatu ab Rege spoliatum habebat amicum, sperabatq; Provincia Massiliensis Comitatum, quem vnum ille adhuc sed extra regnum Gallicum tenebat, se testamento ab eo accepturum, vt ex Flandria ad mare vsque mediterraneum continentes haberet principatus. Sed computabat (vt aiunt) sine hospite, & sine Deo, suæ nimis fisis prudentia & viribus. Sequebatur eum cū magnis copiis Lugdunum vsq; hostis eius iuratisissimus Rex seu tyrannus Gallorum. Habebat quidem Carolus Galeatium Ducem Mediolanensem & alios quosdam in finibus illis sibi amicos & fœderatos, sed metu magis quam amore quæsitos. Rex magnopere sollicitus ne Heluetios sibi adiungeret, cum Campobassio proditore multa & varia per internūcios machinabatur: Erat is proditor multo deterrimus, ideoq; tali Regi lōgè gratissimus, fortunis exutus & proscriptus ab Rege Neapolitano, tum ob innatā perfidiā, tū quod hostibus Neapolitani Andegauensibus militasset. Apud Carolū magnam erat affecutus authoritatē. Mittitur ab eo in Italiam equitatu cogendo, cū quadraginta milibus aureorū: interimq; in itinere cum Simone Papiensi medico aliisq; Regis ministris collocutus, promittit se traditurum esse Carolū in illius potestatem: reuersusq; cum comitatu pollicetur se vel interfecturum esse Carolum vel capturum, vel si quando committeretur prælium, illo deserto se transiturum ad Regem cum omni equitatu.

*Lm. Luceb.
vxores &
liberi.*

*Heluetii à
Carolo per
tuntur.*

*Iole domi
na Sabau
dia.*

*Iaco. Comes
Romontius
Nobiliora*

*Carolū fecit
bello Helo
uetio.*

*Nico. Campobassius re
gi opportu
nus contra
Carolū.*

*Eiusdē auto
ritas apud
Carolū.*

*Campobassii
perfidia.*

L. Regis fo-
licitudo de
eractu belli
Helueticis.

Hac fretus perfidia dolosissimus Rex mittit ad Carolum ac subdole illi aperit omne Campobassii consilium ac promissa, spe concepta ut Carolus mox in illum sauiret, atque Italos eum in modum offenderet: quorum equitatum ipse ad se cupiebat traducere. Simul colloquium cum Carolo petit, ut vel illum dolo interficiat, vel saltim ab Heluetiis & Italis auerrat. Hortatur ut Heluetios finat in pace, neve tam tenuem ibi segetem prædam. Legatos Heluetiorum captiosa de pace ad eum mittendos curat, paratos quicquid ademerant restituere: foedus cum illo ferire: ab Rege discedere, Caroloque contra illum militare.

Car. à bello
Heluetio
abduci nō
potuit.

At strophas machinasque Galli certas ac probè compertas habebat Carolus, nihil quàm ludificare fallereque ipsum studentis, omniq; astu & conatu in ipsius perniciem die noctuque incumbentis. Nec cessabant flagitare Domina Sabaudia & Romontius auxilium à Duce contra Heluetios. Statuit igitur omnino Carolus ulcisci Heluetios, & Lotharingiam, Sabaudiam, Prouinciam, Heluetiorum montana, atque adeo totum regnum Arelatense Burgundie asserere: id quod Gallus mirandum in modum trepidabat, neque hoc Carolo difficile admodum erat factum, quantumlibet obstante Gallo, nisi fauor illum diuini numinis destituisset. Ex Burgundia Lausanam petit oppidum Sabaudia, sedem ibi habiturus belli. Sub exitum mensis Martii mouet ab Eufana, & castellum Granfontium nomine quod Domina Sabaudia Heluetii abstulerant obsidet, ac tormentis grauitè concussam capit. Defensores omnes ad unum necat. Heluetii cum aliis ab Gallo conductis ubi in itinere de castello capto & suorum nece cognouerunt, ad pugnam se parant instar rabidorum leonum furentes. Carolus tum erat in loco equissimo & percommodo (inquit Sleidanus) circumuallatus & tormentis & aliqua parte lacus, ita quidem ut ab illis nihil ipsi magnopere metuendum esset. Nihilominus tamen contra plurimorum sententiā voluit ad fauces montium hostibus obuiam properare, minus prudenti sanè consilio.

Heluetiorū
in Burgun-
dos impe-
tus & victo-
ria facilis.

Quarto Non. Aprilis die Martis Carolus munimentis suis egressus, carros quos complures habebat cum tormentis omniq; instrumento bellico præmittit, ipse cum exercitu sequitur, sed non satis præsidii carris disposuerat. Hostes repente ex montibus & latibulis suis magno furore euolant, mirum in modum irritati quod defensores memorati oppiduli laqueis omnes Dux interemisset: conglobatiq; in unum cedunt sagittarios, & omne præsidium ab Duce præmissum: omniq; statim bellico instrumento, supellectili rebusq; pretiosisissimis subito potiuntur, priusquam acies suas Carolus posset ordinare: militemq; fortiter aggressi ipsi omnes pedites nostrum omnem peditatum equitatumq; mox fugam facere cogunt. Miranda Dei voluntas. Hic vnus mille, & duo fugabant decem milia. Quem nulli Duces, nulli Imperatores & reges vincere poterant, pauperculi isti Alpinates, gens tenuis & propemodum inermis fundit fugatque, non secus atque olim Dauid vicit Goliath & Philistæos. Haec genus Carolus vincere semper solitus, nunc victus est & triumphatus: amissitque ex rebus pretiosis quantum nemo valeat aestimare. Equidem valde admiror, cur barbarum hunc morem omnes fere seruent Principes, ut charissima quoque & pretiosissima vna secum portent in expeditiones suas & prælia. Adamantem suum toto orbe celeberrimum, vasa tot aurea & argentea, tot auratos tapetes & peripetasmata pauperi hosti incognita ita perdidit, ut vix quisquam noverit, in quorum deuenierint manus.

Adamas
Caroli.

Sic

Sic tres illi incomparabiles vniones, qui tres fratres vocabātur, misero hosti pretium ignorāti cesserunt in prādā. Hæc prima clades triste & infaustum auspiciū subsequētium malorum. Hæc tanti erant momenti, vt Carolus sic Loſanā repulſus in ægritudine grandē morbumq; inciderit. Quod si nimium nō fuisset occęcatus, memor mortis Comit̃is Stabuli, memor sponsi Maximiliani tam diu illuſi, bellis omnibus cū tædio & dolore terminum posuisset: filiæ nuptias celebrasset, se suaq; omnia prudēter seruasset. Quidā habent quingentos Granſonii præſidiarios fuiſſe à Carolo furcis datos, sed nunc ab Heluetiis viatoribus ſepulturæ mandatos, iisdemq; laqueis totidē captiuos Burgundos ſuſpēſos. Dici nō poteſt quāta Gallo ex hac Caroli calamitate acceſſerint gaudia. Hoc vnum (inquit Cominius) grauiter modō ferebat, quod non maior eſſet edita ſtrages, deſiderati nēpe ſunt ex noſtris ſeptē modo (ſi verus eſt) cataphracti, nec eorū lego nomina: reliqui oēs & in his ipſe Dux, fuga ſibi ſalutem petebāt. Quis hæc nō ſola Dei voluntate facta eſſe videt? Exēplum ſtultis & ſuperbis Principibus, ſuā omnē ſalutē & proſperitatē nō Deo ſed propriis conſiliis viribusq; attribuētibus. Tantū hic accepere vulnus res Caroli, vt oēs ſibi amicos & fœderatos illarū nationū & gētium ab ſe ſtatim alienatos videret. Dux Mediolanēſis Galeatius qui paucis antē diebus fœdus cū eo deſerto Rege percufferat, ad Regē multa illi pollicitus reuoluitur. Renatus itē ſenex auūculus Galli, qui tradere illi comitatū Provinciæ teſtamēto cogitabat, ad Gallum tãcti maximū ſibi hætenus hoſtē ſe tranſfert, & pacē cū eo facit. Soror itē Regis Ioladis Domina Sabaudia, magnā licet iniuriā ab illo paſſa pacem tamē & fœdus cum illo meticolosa paciſcitur. Idem facit prociſ ille filiæ Caroli Fridericus Tarentinus filius Regis Neapolitani & Sicilia. Simul vicinioreſ Germaniæ ciuitates & Heluetii coniuratione aũthore Gallo in vnum facta maximis animis bellum in Carolum parant: ita quidem vt qui plurimum ei noceret, iſ maxime crederetur officium feciſſe, omnes ſumptus belli luente Gallo, qui decies centena milia coronatorum in ſolos Heluetios hoc bello (teſte Cominio) expendebat: Sic Gallus dum nihil agere credi voluit, agebat omnia. Heluetii etenim, & ceteri Germani pecuniam non habebant. Ecce quā religioſe fuerint illi induciæ tãtopere ab Carolo petita, tamq; grauibus ſancita verbis. Quum autem quereretur Carolus de induciis modis omnibus ab eo violatis, iuberetq; Hugoneto Cancellario, agenti in Flandria vt omnes Gallicos mercatores vbiq; deſtineret, diſtulit Cancellarius expectans alterum mandatum idq; fortalle in gratiā Regis. Quod ſi idem facitaſſet (vt debebat) antequam tradidiſſet Comitem Stabuli, optimam & fideliffimam tum ſibi tum domino ſuo totiꝫ nationi Burgundicæ præſtitiffet operam.

M CCCC LXXVI. Paſcha. XIII. Aprilis. Duodecimo cal. Iulias Gulielmus Hugonetus Cācellarius Burgūdię donatur à Principe oppido Middelburgēſi iuxta Brugas, quod Petrus Bladelin vir equeſtris condiderat. Decimo cal. Iulias apud Moratū caſtellū Heluetiorū in cōfinio Sabaudie cū Heluetiis Dux aduerſum facit preliū, multosq; ex ſuis deſiderat. Cadit hic Ioānes Luceburgēſis Comes Marliæ, filius natus maximus Comit̃is Stabuli trūcati, Comes idē fani Pauli, cui, cū liberis careret ſucceſſit eius frater Petr. Luceburgēſis Comes fani Pauli & Briang, dñs Angianus, Ghiſtellanus, Dūkercanus, Brucburganus, Greueninganus, Varneſtunēſis, caſtellanus Inſulēſis & Dñs vectigalis Brugēſis. Tenebat hic matrimonio Margaritā filiā Ludouici Ducis Sabaudia, ſororē nouercæ ſuæ Mariæ, ſimul ſororem Carlotæ Reginæ vxoris Ludouici Regis,

1476
Tres vniones Caroli.

Caroli morbus.

Talio.

Cladis vni-
us momen-
tū ob cōmis-
tationes anti-
morum.

Frid. Taren-
tinus proci-
ſ Mariæ
Burgundæ.

L. regis ſum-
ptus pro
Heluetiis.

Middelbur-
gus Flādrice
donatur Hu-
goneto Cā-
cel.
Præliū Car-
oli aduera-
ſum ad Mo-
ration.
Ioā. Luceb.
interitus.

Ioā. Luceb.
filiae.
Moratum
vicina.
Helvetiorū
socii contra
Carolū.
Helvetii Re
nato parer
contra suū
morem.

qua ex muliere natæ illi filiae duæ Maria & Francisca. Obsidebat Carolus Mo-
ratum oppidulum seu vicū potius, vix trecentarū (inquit Basinus) domorum
proximū Sabaudia ad Alpes. Misit autē Rex occultē Renatum Ducē Lothas-
ringia ex Gallia ad Heluetios cū bono equitatu & aliis copiis quibus præfece-
rāt Gastonē Præfectū Tolosæ & nothum Borboniensem. Hunc Heluetii quan-
uis & facie & lingua & moribus disparem & ignotū liberaliter tamen & latē
exceperunt, ducemq; sibi præfecerunt ob honorem Regis pecuniam in vsum
belli suppeditantis, quanquam minimē hætenus consueuerāt nobiles aliquos
in bello sibi præficere aut in magistratum eligere. Venerat indemnīs Mora-
thum (inquit ille) plebe receptus Dux hilari, & socium belli contra arma leo-
nis Se rogat admitti: Plebs exaudire rogantem.

Consulto statunt, hostes venerantur & hostem.

Agmina Lothringo sic barbaracum Duce cursant.

Gentis in aduersa mortes, adamantq; Renatum

Helvetij, claro quanuis à sanguine abhorrent:

Et linguae ignarum, sed nec nisi nomine notum

Præfēcere Ducem belli, cui pareat omnis

Bellatorum acies, Burgum fractura minacem.

Cladis des
scriptio.

Sigismundus itē Dux Austriae sollicitatus clāculū à Rege cū Ferrettanis aliisq;
Germanis suas turmas & copias Gallis & Heluetiis adiunxit, ita vt ad. xxx. mi-
lia pugnatorum hostilis cresceret exercitus. Simul Carolus multo maiores &
fortiores quàm antea eduxit copias, ad. XXIII. armatorū milia aut vltra. Va-
riis autem modis de pugna illa scriptores loquūtur. Basinus Episcopus refert,
Carolū. XII. cal. Iulias die sabbathi mane acies suas ordinasse vt hostē ex mu-
nitionibus suis eliceret. Stetisse nostros per totas ferē sex horas sub signis,
cælo ferē continuis madente imbribus, adusq; meridiem, quæ res valde incō-
mode nostris accidit, virosq; & equos fatigauit arcus aliaq; instrumenta & ar-
ma deteriora reddidit. Sed quum nihil se moueret hostis, nec loco prodiret,
Carolus fatigatū hymbribus militem in castra reduxit, locato aliquanto præsi-
dio eo itinere quo accedēdū erat hosti. Tunc Heluetii celū sudū tēpusq; opor-
tunū nacti, magno numero bene ordinati erūpūt (aberāt modo ad dimidiū mi-
liare) & præsidium totū à Carolo sibi oppositū grādi atrocitate occidūt, progres-
siq; ad nostros tū sese reficiētes & imparatos magno clamore inuadūt, nec spa-
tii quicquā illis relinquunt aciebus instruēdis. Magnā trepidationē tumultūq;
iniiciunt. Anglici initio sagittarii rē bene gerunt, ac paululū peditatum hosti-
lem auertunt, sed mox opprimuntur ab Gallico equitatu quē Rex clāculū sub-
miserat, totusq; noster exercitus nōdum ordinatus, vires hostiū crudelitātēq;
nō ferentes in fugā se vertunt. Magna strages eo in congressu, sed in fuga lon-
ge maior. Stagno quod propē erat multi hausti in paludibus & arundinetis cō-
plures inhumaniter trucidati, ad. XII. aut. XIII. inquit milia desiderati, sed
Galli suo more numerum augent. Nobilium nomina interfectorum non in-
uenio edita præter quem dixi Ioannem Luceburgensem & iuniorem heroem
Grimberganum fortissimum adolescentem. Iacobum item Maes magistrum
scutiferorum, qui sepultus iacet Brugis ad Virginis. Carolus Dei beneficio
per fugam euasit in propinquiorem Burgundiam, gaudentibus plurimis, qui
vel cælum vel captum esse metuebant. Heluetii pro consuetudine habebant,
vt nobilem neminem quicumq; esset redemptioni seruarent existimantes se nō
esse victores si vlli pepercissent hosti. Tanto Carolus accepto detrimento, fa-

Cæforum
numerus.
Nobiles qui
occubue-
runt.

Heluetiorū
mos nō par-
cendi nobis
libus.

mam

nam existimationem auctoritatemq; longe lateq; amisit, cœpitq; multis esse risui, quibus antea fuerat formidini. Nam posteaquam nec Imperator nec Galus prælio cum illo decertare ausus fuerat, cœptum est ab omnibus timeri, ne victor omnium gentium euaderet omniumq; ora & expectationem Principum in se vertit. Nunc autem non modò Heluetii & Lotaringi, sed tota etiam Gallia, tripudiis, choreis, ignibus, cœuiuiis, omniq; genere lætitiæ exultabat ob illius cladē. Dominā autē Sabaudia, de cuius fluxa dubitabat fide, in Burgundia inferiore cum minore filio, licet ferme inuitā abducendā curauit. Sed statim illā ab Louerio iuxta Diuionē ubi liberē agebat, Rex per Carolū Ambrosiū Prefectum Campaniæ ad se nō inuitā, sed cupientē rogatēq; claculū perduxit. Erat enim sorore eius ut suprà demonstrauimus. Et quāquā longo tēpore grauiā inter se odia exercuerāt, statim tamen hic pax facta est quo maius fieret detrimētum Carolo. Arripit itaq; Rex tutelā liberorū sororis suæ, totaq; statim Sabaudia & tractus Pedemōtanus ab regis ministris tutelę noīe gubernātor. Philibertus maximus natu liberorū Cambericū Sabaudię Metropolitim à familiaribus custodię gratia abducitur: propterea q̃ nec Duci nec Regi huius salutē Sabaudi crederēt. Rex mirādum in modū letatus tantis Caroli iacturis per copias suas quas ad fines Burgūdiæ & in Cāpania habebat veluti obsidere illū videbatur, paratissimus inducias illas quātis iuratissimas vel apertissime frāgere, si quopiā dolo malo intercipere illū posset. Et iam Sabaudia finibusq; Heluetiorum & Germanorū exclusus erat Burgundio, nec absq; validis copiis propter regis insidias in Lotharingiā potuit peruenire. Egit aliquādiu cū paucis apud Vefontionē animumq; paulatim resumpsit, sed exercitū nō potuit statim reparare. Interea Comes quidā Bichius nomine germanicę nationis Renati beneficiarius auro Regis adiutus in comitatū Luceburgēsem præsidio nudū incurrit, grauiāq; dāna nostris ibi intulit, Castellumq; Vallismōtium & Suricū super Mosellā cū aliis multis per Lotharingiā male ab Carolo custoditis recepit. Rex auro subministrato perfecit ut Heluetii cū Renato redirēt in Lotharingiā Nanceio obsidēdo, nō quòd ex animo faueret Renato, sed ut Carolum perderet: misitq; ex Campania cataphractos quadringentos furtim illis obuiā. Hos Bichius apud sanū Nicolai, Vvarēgi Villæ cū gaudio magno excepit. Ita statim post cal. Iulias (aliis omnibus receptis, clausaq; omni via ab Luceburgo in Lotharingiā) Nanceiū obsidere Renatus cœpit. Tuebatur oppidū nomine Caroli Ioānes ab Rupiprato Byuine regulus vir strenuus & fidelis. Erāt cū eo Angli circiter trecēti Duce Cohino magna virtute viro: sed is tormēto statim occisus est ingēti nostrorū dāno, reliqui erāt Burgundi & Picardi. Errabat (inquiūt) grauius Carolus, quòd nō statim suppetias ferret obsessis, quodq; non omni conatu retineret trāsītū hinc in Burgundiā, sineretq; se ita excludi toto suo Belgarū regno. Sed quid faceret, quū iā auersum ab se visus sit habere omnem diuini numinis fauorem, propter captum & traditum Comitem Stabuli intra fidē publicā: quanquā quidā mihi lectus sit qui diē datæ fidei exisse narrat antequā ille caperetur, omneq; culpā reuocit in perfidiā regis & Humbertii Hugoneti q; qui capitales Comitum Stabuli erāt inimici. Vt cūq; res habeat, constat Carolū ex illo tēpore omni auxilio Dei fuisse destitutū suisq; sensibus veluti orbatū nec tā breui tēpore exercitū adunare potuit ex sola Burgundia. Tradūt enī quidā vix tria pugnatorū milia ab infelici prælio secuta illū fuisse in Burgūdiā, plurimis illū inter fugiēdū deferētib. Multi nēpē nō nisi inuiti & coacti eo præserti tēpore militasse illi referūtur, ut pōte duro, aspero & ingrato

Philibertus
Sabaudus.

Bichius Comes
agrum
vastat Luceburgēsem

Nanceiū ob
sessum à Renato.
Cohinus
Anglus.

Caroli milia
les perierunt
suis imperii.

Imperatori, abs quo non nisi malignè admodum stipendia accipiebant: raro blande & liberaliter appellarentur quanquam multis in locis extremis se periculis obiectarent, plurimumq; inediae algoris & ætus sustinerent. Mense igitur Iulio Augusto & Septēbri Nanceiū ab Renato obsidetur, haud magnis viribus & potētia, sed leni & lenta obsidione. Paciscuntur statim obsessi deditio nem se facturos esse, nisi intra dies centū Carolus auxilium ferat. Sub finē illorū dierū Angli iam suo Duce Cohino destituti salutis suæ cōsulendū esse rati, quū iam cōmeatus indigētia vrgeretur, & nihil opis aut spei adferret Carolus, cū ciuibus cōspirare ceperūt: nec ab Legato Caroli in officio potuere cōtineri, quicquid de aduētū illius promitteret. Cū autē iā centū dies transisset, magna intus discordia cooritur: Ciues Angliq; dedere oppidū, Burgūdiōnes aliq; contradicere mordicusq; adhuc tenere ac Ducis aduētum opperiri velle: tandē rāmen cū Anglis vincūt oppidani. Cogiturq; Iōānes Legatus pridie Non. Octobris deditiōē facere. Igitur Renatus sexto die Octobris oppidum suū ingreditur, magna læticia à suis acceptus: sed mensem illum ibi non finivit, verum sub exitum Octobris aduētate Carolo fugit, seq; ad Heluetios & Germanos rursus proripuit pro nouis auxiliis. Carolus vix illo dilapso oppidū denuo obsidet, sed non quanto antea apparatu & potētia. Hic Sifronius quidam nobilis patibulo iussu Caroli strangulatus, captus cum intrare ad obsessos niteretur. Erat hic (vt supra tetigimūs) internuncius consiliorum omniumq; prodicionum quas rex & Campobassus inter se cōponebāt, quas vniuersas cū omnibus imposturis si salutem potuisset assequi Carolo detegere cupiebat, sed ad colloquiū Caroli quantūlibet niteretur peruenire nequiuit, impediēte Campobassio nunciosq; ipsius omnes à foribus cubiculi reiiciente, nec non & supplicium maiore in modū accelerāte. Ita suspensus ille fuit (inquit Cominius) summo cū detrimēto Caroli, qui si humanior fuisset, & dicentē placide audisset, haud dubiè se suasq; prouicias oēs seruasset: sed credibile est Deo longè aliter visum fuisse. Simul oppidani pro Syfronio nobili viro quotquot habebāt ex nostris captiuos resti dederūt: quæ res visu audituq; erat miserabilis. Eo de supplicio Syfronii poetaster ille Parisiacus hūc loquitur in modum:

Pasce tuos Princeps nunc crudelissime, pasce

Pasce oculos, mentemq; tuam, viuisq; vidensq;

Contemplare necem hanc, oculos iam respice clausos

Pallidaq; ora, caput fessum, constricta capistro

Colla, manus vinctas, pendentes ponderis artus

Corporei, & scribe hunc tibi de Suffrone triumphum,

Non meliore quidem fato moriturus habeto

Hanc laudem, exulta crudus de morte bonorum.

Hæc ille sed poetice, siquidem Carolus supplicio illius non interfuit nec spectator esse cupiuit. Permissu autem eius mortuum cadauer refixum est sepulcrumq; in æde primaria Nanceiana. Igitur Carolus sub Cal. Nouembres paruis obsidet viribus Nanceiū: qui à Gallis aliisq; hostibus suis multo arctius quāuis eminus obsidetur, nec secedere in Burgundiā vult, sed contra omnium sententiam obstinato & pertinaci animo atrocis hyemis tēpore cceptā obsidionē cōtinuat. Belgis suis omnibus exercitū & es militare imperat. Coacto Bruxellæ omniū prouinciarū conuētū, neq; nobilitas, neq; plebes cogi potest ad militiā donec mitescat hyemis rigor, flagitanteq; & cum minis exigente Hugoneto Cancellario pecuniā, appellant omnes ad consiliū Principis melius edoctū de

præ

Nanceiū de
ditur Renas
so.

Nanceiū
Carolus ite
rum obsidet

Sifronius
vir nobilis
iussu Caroli
strangulatur

Car. à popu
lo postulata
non impe
trat.

precedentium collationum grauatim nimum conquerentes. His Carolus auditis in amentiam penè versus seditiosam & rebellem gentem appellati grandia supplicia comminatur: nec dubiū est quin multos necasset si in Flandriam reuertere contigisset: neq̃ ab graui motu res longè abesse videbatur. Nobilitas quæ vel suis impensis apud Nouesium & alibi militasset, fessa erat, neq̃ amplius per summam hyemis duritiem ferendam militiam arbitrabatur. Ministri Ecclesiæ grauissimā detulere querelam quòd de omnibus quæ intra lx. retro annos acquisiuerant, cogerentur trium annorū prouentus in solidum persolvere, quodq̃ præter hæc fraudibus & imposturis coactorum & quæstorum circumuenerentur, coacti intolerabilem auaritiam eorū & rapinas pati. Fuere complures cordati & prudentes viri qui pacificandū omnino cum Germanis existimabant, celebrandasq̃ nuptias esse censebant domine Mariæ iam adultæ cum Maximiliano Cæsaris Augusti filio, quemadmodū erat pactum. Tunc in tuto fore omnia. Lotharingos, Heluetios, Sigismundum Austriacum atq̃ adeo omnes Germanicæ prouincias socias & amicas fore. Sic nihil posse imminere à Gallo periculi, etiam si apertè bellum cum illo geratur. Respiciendam prorsus esse Germaniam, Gallo res suas habere iussu. Opes, gloriā, summumq̃ nomen per Germanicam affinitatem expectandam esse. Flandriam partemq̃ illam Burgundiæ vel per seipsas facile defendi posse fixum Germanis stabile coiret fœdus. Et hæc quidem Carolo sapientissimi & fidelissimi quiq̃ persuadere conabantur. Sed furdo saltabant fabulam. Maria tamen Dei prouidentia Maximiliano erat destinata, vt orbis terrarum augustissimi monarchæ inde nasceretur. Aderat tempus: remouendus erat Carolus ne longiorem neceret moram. Inter hæc nobiles pauci in quibus Nassouius & Croius maximo periculo per Lotharingiam ad eum penetrabant dum adhuc esset in Burgundia, polliciti illi satis magnum exercitum: si adusq̃ initium æstatis bellum extraheret. Simul Luxemburgū vsq̃ carraꝝ perductus est cum multa pecunia, sed metu Gallorum insidias locantium transire non potuit, donec finita hyeme vnā cum exercitu adduceretur. Itaq̃ fame, frigore, inopiāq̃ omnium rerum Carolus laborabat, hinc Campaniam, inde Lotharingiam Gallo claudente per exercitum quem magnum ibi tenebat dum rei exitum contemplatur. Nec tamen persuaderi potuit Burgundioni vt in tutum se reciperet, enectamq̃ formē exigui militum turbam in hybernis resceret. Sub cal. Ianuarias Heluetii aliq̃ Germani & Lotharingi à Rege cōducti Duce Renato ad duo milia prope Nanceiū adueniunt, atq̃ in pago diui Nicolai Episcopi castra metantur. Creantur cōplures noui equites Guilielmus Hertherus Heluetius vir inter suos clarus, concionatur apud Heluetios, qui Renati linguam vtpote prouincialem non intelligebant. Heluetii enim lingua, moribus, & situ pari puti sunt Germani, & vtriosq̃ pro insignibus in vexillis suis militaribus gestabāt. Eum pagum pontemq̃ Morthæ seu Mosellæ fluuiio impositum statim nostris ademerunt. Partem digiti diui Nicolai Myriorum Præsulis Roscin pago custodire confirmant. Doctores eorum præcipui erant Osualdus Comes dictus Thyeritanus primæ aciei Præfectus, Nothus Veldemontius, aliq̃ reguli, vt ab domino Iulii, ab Stagno, ab Cyrano, Malavrida Gallicorum auxiliorum Præfectus, regulus quidam ab Renaldi petra castro Alfatæ. Aduere Lotharingi quoq̃ interiores qui sunt linguae Germanicæ cum Ferrectapis multisq̃ aliis Germanis, quorū pars in tractu Rheni naufragium erat passa multis habitis & extinctis. Aduere Bataves Imperialis etiam populus: aderat signum Sigismundi

THE
LIBRARY
OF THE
MUSEUM
OF
COMPARATIVE ZOOLOGY
AND
ANATOMY
HARVARD UNIVERSITY

Car. impru-
denter affi-
nitatē Gera-
manicam di-
stulit.

Car. Nemo
ceum obsis
des eminus
magis obsis
detur.

Helvetii ter
tium Carolo
imminens.

Heluetiorū
lingua &
insignia.
Murtha
flu.
Famum D.
Nicolai in
xta Nane
ceum.
Hostiū Dus
ces et copie

AAA₄ Ducis

L. regis libe-
ralitas in
hostes Caro-
li.

Pugna ad
Iaruillam
qua Carolus
occu-
buit.

Nic. Cam-
pobassii de-
fectio.

Caroli im-
prudens cō-
siliū in ex-
pectandis ho-
stium copiis.

Caroli exi-
guae copiae.

Nobiles
capti.

Anto. Bur-
gundio ad L.
regem mit-
tus capti-
uus.

Io. Ruben-
præti interi-
tus.

Ductores
exercitus Ca-
roli.

Prælii des-
criptio.

Ducis Austriae, Argentoratenses, Basilienses, Selestadienses, Friburgenses, Co-
lumbares, Rauraci, nunc dicti (inquit) Bernenses: Solturna, Glaris, Vra, Lencha,
Sorica, Lacocerna, vulgò Lucerna dicta. Item ex societate vulgò Liga Germa-
niæ multæ vrbes quarum nomina me Gallum (inquit poeta ille Parisiacus) fu-
giunt. Hos omnes conferente largiter pecuniam Gallo Renatus conduxerat.
Dies erat dominicus pridie Epiphaniæ domini. Apud Iaruillam prædium ru-
sticum conferta pugna est in qua Carolus occubuit. Quem nemo poterat vin-
cere Regum, sua semetipsum temeritate & cæcitate vicit & extinxit. Diui Ge-
orgii venerabile semper habuit nomē: ante illius aram in templo maiori apud
Nanceiū collocatur. Bellū tota vita amauit, bello conficitur. Nicolaus Cam-
pobassus proditor memor colaphi quodā sibi tempore infracti vitam eius om-
nino petebat. Cum toto equitatu suo ad hostes transiit: quem tamen Germa-
ni mox repellunt, præfati nullum se ferre posse proditorem, sed Gallicam ad-
iret nationem. Tum proditor pontem Mosellæ amnis insedit, carrisq; fortiter
conclussit, ne qua nostris Luceburgū versus patēret fuga. Plurimi ad eum pon-
tem atq; in amne occisi & extincti. Poterat pridie pugne Carolus ex plurimo-
rum sententia Pontemontium castellum ad quaterna milia ab Nanceio se in-
columem cum suis recipere, atq; castella quæ circum Nanceium tenebat præsi-
diis munire. Certum erat Germanos importatis in oppidum cibariis domum
esse redituros, fore ut Lotharingus pecunia destitutus longo tempore non pos-
set tantas denuo copias colligere: alimoniam omnem intra paucos menses cō-
sumptum iri, & oppidanos tunc in maiore difficultate & angustiis rerum om-
nium esse futuros q̄ prius. Interea tempus & ocium ei superesse augendi exer-
citus. Vix enim quatuor habebat hominum milia in vniuersum, ex iisq; mille
tantum & ducenti erant ad prælium instructi & idonei, ut ex fide dignis acce-
pi. Non deerat ei pecunia. Nam in arce Lutzenburgensi habebat ad quadrin-
genta & quinquaginta aureorū milia, quo facilius potuisset copias conducere:
sed perturbauit eius mentem Deus ac veluti tenebris circumfudit. Hæc Co-
minius per Sleydanum feliciter versus. Capti sunt Nassouius, Croius, Chy-
macensis, & Antonius Caroli frater cum aliis multis. Antonius ab Lotharingo
Regi traditur apud quem diu egit captiuus. Volebat enim præ cæteris om-
nibus illum sibi tradi, ne vsui esset nostris: Erat quippe vir numeris omnibus
absolutus: cuius cōsiliis si Carolus voluisset credere, nec Comitem Stabuli tra-
didisset, nec incidisset in hæc calamitates, facileq; vniuersas Galli vicisset im-
posturas. Cecidit & iuxta Carolum tumulatus est Ioannes Rubenprætus Byue-
niæ regulus, longè integerrimus & fortissimus eques. Quidā Contacum, Vete-
rem villam, & Croyum hic cecidisse narrant, cum quodam Comite Germano
quem Nampoſte vocant. Captos nothum Sandouium Comitē Chillantium,
Iudocum Lalanū sauciū multis vulneribus, Oliueriū ab Marcha: filiū natu ma-
ximum Contaci, filiū item natu maximū Montisacuti Burgūdi cum aliis com-
pluribus. Iacobus Galeotus Italus haud similis Campobasso, sed vir fidelis, &
Iudocus Lalanus supremus Prætor Flandriæ nostrorū duxerūt ordines, qui pe-
nè enecti erant fame & adultæ hyemis laboribus, quæ solito erat durior. Dies
erat niuosus, ningebatq; coelū inter præliandū, ita ut pugnantiū perstringeret
oculos. Duobus agminibus, vno secundū flumen, altero via militari ab Villa
noua hostes aduenerunt, Heluetii ad decem milia, maiore numero Lotharingi
& Germani fortiter instructi & recentes. Nihil valebant aduersus istos nostro-
rum attenuatæ vires tantāq; paucitas. O Ducem insanū & amentem. Vix erant
duo milia idonei ad pugnam.

Pugna

Pugnauit tamē ipse imperterritus, Imperatorē militemq; agens fortissimum: sed postquā omnia vidit dissipata, in conferto confossus fuisse dicitur pedita-
 tu vt homo ignotus, qui die tandem tertio inuentus est nudus inter mortuos
 facie ad glaciem cuiusdam torrentis aut paludis congelata. Maluit (vt credi-
 tum est) mori ingens animos q̄ in Regis venire ludibrium. Cognitus primum
 est ab quodā ministro seu cacula suo Baptista ab Columna & ab Matthēo Me-
 dico suo Lusitano genere. Cognitus per vngues manuum, quos longiores om-
 nibus aliis gessit: Per vulnus pugna herricia in collo acceptum: per dētes infe-
 riores amissos, certasq; alias corporis notas. Vulnus præter alia habebat lethas-
 le in temporibus capitis. Sic humiliata Dei voluntate tanti Principis superbia
 & immodicus fastus, libidoq; regnandi insatiabilis. Per longum tempus inter-
 sectum esse vulgus hominū negabat, sed viuere adhuc illum pertinaciter præ-
 dicabat crediq; voluit. Die mercurii ante pugnam defecit ab illo Campobasi-
 sus vt cū Rege composuerat: abduxitq; ducentos fermē equites. Militat vnus-
 quisq; eques cum equis tribus. Similiter dominus Augius & Ioannes Monfor-
 tius pridie pugne ad hostem transeuntes centum & .xx. equites abduxerunt.
 Perseuerabat tamen Dux sua in amentia, perinde atq; ineuitabili fato in exi-
 tium suum rueret. Venit ad Regem Ducemq; propinquum suum Alphonsus
 rex Lusitaniæ, vt pace composita suppetias à Rege sibi fœderato acciperet cō-
 tra aduersarium suum Henricum regem Castellæ. Nouem egit in Gallis men-
 sibus, tandem coactus clam fugere, propter infidelitatem & insidias Galli, in-
 tercipere clanculum illum conantis in gratiam Regis Castellæ. Nihil enim fi-
 dei erat (vt sepe diximus) in Gallo. Reuersus Lusitanus multo labore domum
 statim obiit. Gallus primo nuntio vt latissimo de Caroli morte, centum quin-
 quaginta pondo argenti in abacum facti euangelii ergo dari iussit, testatus se
 nunquam in vita latiore accepisse nuntium, nec vllum super terram magis
 Carolo hominem metuisse. Misit Rex (inquiunt) turmas aliquot in speciem
 exauthoratas ac veluti exilio relegatas, quæ si opus esset se iungerent Locha-
 ringo, ne ex professo violata esse pax videretur, quasi verò non aperta illa fue-
 rit fraus & impietas. Quis enim non videt perfidiam tam manifestam, taliter
 nullo modo posse palliari? tulit tamē sic Gallorū impia consuetudo, quanquā
 per legem salicam non confirmata. Fuit Carolus (inquit Basinus eius æqualis)
 statura vir mediocri, satis valido ac vegeto corpore, laboris & inediae patien-
 tissimus, quemadmodū saepe in suis expeditionibus & obsidionibus ostendit,
 in quibus etiā hybernis mensibus atq; extremis frigoribus potuit perdurare.
 Color capillorum niger & facie satis proportionata capillis, trahens ad com-
 munem colorem, ex quibus materno genere traxit originem. Fuit vir magni
 & alti animi, si illam animi magnitudinē moderato ac prudenti vsus consilio
 temperare potuisset. Verū ipse (vt saepe mos solet esse Principibus) suo fidens
 sentui & consilio, & contra sapientis præceptū suæ nimis innitens prudentiæ,
 plerunq; reiectis cōsiliis sanis, vel parum perpensis, ex sententia sua quidnam
 fieri vellet decernebat, quæ res profectò vltimum illi intulit exitium. Nam si
 sanis acquieuisset consiliis, pacis fœdera cum Francorum rege toto quæsiuis-
 set nisi: ad quæ si potuisset peruenire, vt putabant factu facile sapientes, non
 necesse habuisset, tot se inuoluere perplexitatibus tum cōtra vicinos tum con-
 tra subditos suos, qui ab ipso ea occasione grauissimis vectigalibus & collatio-
 nibus premebantur. Et licet bis vel ter pacis inite fœdera maximis roborata
 sacramentis Rex satis nequiter abrupisset & violasset, maximē propter oppi-

Cadaver
Caroli.

Fama de
morte Car-
oli.

Augius &
Io. Monfor-
tius prodia-
tores.

Alphonsus
Rex Lusita-
niæ.

Le regis les-
titia ob cas-
sum Burgū
dionis.

Caroli sta-
tura et mo-
res.

da Soa

„ da Somonæ quæ regii fuere iuris ab antiquo præstiterat tamen longè ea oppi
 „ da contemnere ac Regi cedere, quàm imperpetuum cum tam potente Princi
 „ pe bellum gerere tantis impensis & periculis. Potuisset quietus domi vivere ac
 „ terras suas locupletissimas reddere, tutumq; ac securum à Regis perfidia se ser
 „ uare, si cum illo pacem habuisset: teste enim Cicerone, Omnis pacis conditio
 „ quanuis iniqua civili bello anteponenda est. Scimus quidem difficile esse ani
 „ mos hominum inflecti ad paciscendum atq; pacis fœdera ferendum, cum tali
 „ qui nemini fidem neq; sacramentum quantumvis sacratum seu quacunq; reli
 „ gione sancitum, observare aut tenere consueverit: qualis proh dolor Rex Lu
 „ douicus huius tēporis apud omnes ferè mortales quibus cognitus erat, existe
 „ re fama ferebatur. Erat longè dispar atq; dissimilis causa ipsius & hostis sui Re
 „ gis Francorū. Nam ipse Rex tam latos & spatiosos Imperii fines retinet, & lon
 „ gam & inueteratam iam possessionem nactus est vt quolibet & quantumlibet
 „ graua collationum & vectigalium onera & tributa subditis imponere possit
 „ pro solo nutu & volūtate sua: ita vt nemo in regno, nec provincia quidē vna,
 „ sed nec plures simul, aut etiam omnes contra minimū suorum quæstorum vl
 „ lo pacto auderet mutire. In tantam enim seruitutē sua inertia & muta patien
 „ tia, tyrannorumq; immanitate sunt redacti. Longè autem adhuc aberat, vt tan
 „ ta licentia in terris suis Duci Burgundionū foret permissa. Initio autem cū
 „ imperare cœpit patre defuncto modestum se satis & principatu dignū osten
 „ dit. Prius enim quàm rupto fœdere Rex illi Ambianos & S. Quintinum Vero
 „ mandix abstulisset cultui iustitiæ satis deditus erat, vnde de terris illis Picar
 „ dix & Flandriæ pessimam illarū consuetudinem civilium inter duas pluresve
 „ familias pugnarum cohibuit & restrinxit: nec quenquam nobilium in alium
 „ aut inferioris etiam status quemcunq; hominem, quod passim antea actis tem
 „ poribus diu assuetum fuerat, via facti quicquam præsumere seu attentare im
 „ pune permisit. Tenebat tunc Curiam publicam bis aut ter singulis hebdoma
 „ dis in palatio suo, in qua omnes procures ac nobiles domus suę assidere oport
 „ tebat: vbi omnibus quicunq; vel vndecunq; essent, facultas dabatur accedendi
 „ ad Principem & libellos suos supplices offerendi: ad quem per Cancellarium
 „ suum vel aliquem de consilio suo prope assidente ilico responsionem conscri
 „ bi faciebat. Moribus etiam probis & honestis tunc erat. Ferebatur enim tam
 „ esse castus vt nullam sceminam præter coniugem propriam cognoscere vel ei
 „ adhinnire vellet: quod nonnulli variis & differentibus viis in vitium detor
 „ quebant, liuore aut odio vel leuitate potius q̃ veritatis amore. Habebat nemo
 „ pe circa se plures quibus vel ipsius continentia, vel quæ de eo communis æsti
 „ matio habebatur, parum placerent, eò q̃ se libentius voluptatū ministros atq;
 „ turpitudinū illi exhibuissent, quæstum variaq; lucra talibus ex ministeriis ve
 „ nantes, vt apud complures Principes & tyrannos videre est & fieri solet. Reli
 „ gioni erat satis deditus, diligēs excellentes cantores quemadmodū pater eius
 „ fecerat: vnde semper honestam & magnificam tenuit Capellam, & cū suis can
 „ toribus cantu delectatus etiam priuatim aliquando cantauit. Vini & cibi so
 „ brius & temperans fuit, ita profectò vt si quemadmodū initio cœpit perseue
 „ rare potuisset, singularis inter egregios Principes vnus fuisset non iniuria com
 „ putandus. Atqui Nescia mens hominis (vt Maro inquit) fati sortisq; futuræ,
 „ Nec seruare modū rebus sublata secundis, in tantam euasit elationē, vt nemi
 „ nem curare vel æstimare aut vereri videretur. Vnde quasi parū sibi foret, si so
 „ lum Francorum Regem inimicum acerrimum haberet, omnem Germaniam
 „ & Prins

& Principes eiusdem, atq; bellandi peritissimos Suitensium populos paulò
ante sibi amicos & beneuolos, hostes sibi infestissimos (inuitos quodammodo
ac recusantes si licuisset) fieri impulit ac coëgit. Hęc Thomas Basinus. Regna-
uit autem Carolus annos. ix. menses sex & dies. xx. Vixit annos. xliii. mensem
vnũ & dies. xxv. Renatus domũ restitutus statim omnes Iudæos qui multi ad
huc erant per Lotharingiam, expulit: Nec illos redisse legimus. Incidit hunc
in annum & mensem Decembrem obitus Agnes Burgundæ, quæ soror erat Du-
cis Philippi, amita Caroli, vxor Caroli Ducis Borbonici, vnde liberi Ioannes
Dux Borbonius qui vxorem habuit Ioannam sororem natu maximam Ludo-
uici Regis, Ludouicus regulus Belliloci defunctus in adolescentia, Carolus ar-
chiepiscopus Lugdunēsis, Cardinalis appellatus Borbonicus, Petrus Bellilo-
ci dominus, qui Annam filiam Regis Ludouici matrimonio tenebat: simul Lu-
douicus Episc. Leodiēsis, Iacobus Borbonius Brūgis in adolescētia defunctus,
Ioāna nupta Principi Arausiensi Arlacensi domino, & Margarita vxor Philip-
pi Sabaudienſis Brixie domini, & Elisa vxor Caroli Burgundionis. Primā Ca-
roli vxor erat filia Caroli Septimi Regis Franciæ Catharina: altera Elisa Du-
cis Borbonii Caroli filia ex amita eius Agne progenita: tertia Margarita Ducis
Eboracensis Richardi filia, sororq; Anglorum regis Eduardi. Vnicam reliquit
filiam Mariam principatuum suorum omniũ hæredem ex Elisa Borbonienſi.

Seprimo Calend. Ianuarii apud Mediolanum Galeatius Sfortia Dux
Mediolanensis in templo protomartyris Stephani iuxta altare à
ciue quodam suo, cuius vxorem bonaq; detinebat,
miserabiliter interficitur.

1476 d. n. b. v.
et 1476 43

Agne Bura-
gunda eiusq;
liberi ex au-
ce Borbonia

Caroli
vxores

Galeatii
Sfortie tri-
stis exitus.

*Digni sunt hi Libri. xvii. Annalium Flandricarum Jacobi Meyeri,
sic à me correcti, qui prælo tradantur.*

*Ita assero ego F. Ioannes
Hentenius.*

Excudebat Ioan. Grapheus Anno Domini

M. D. L X I.

